

ISSN 0134-0093
ISBN 963-340-413-4

**A 18 ÉVES SORKÖTELES
FIATALOK TESTI FEJLETTSÉGE,
BIOLÓGIAI, EGÉSZSÉGI
ÁLLAPOTA**

**BUDAPEST
1983/1**

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET
Igazgató: Monígl István

A tanulmányt szerkesztette:

Dr. NEMESKÉRI JÁNOS és Dr. JUHÁSZ ATTILA

JOUBERT KÁLMÁN

közreműködésével

A KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET,
A MAGYAR NÉPHADSEREG VEZÉRKARA
MOZGÓSÍTÁSI ÉS HADKIEGÉSZÍTÉSI CSOPORTFŐNÖKSÉG,
A SEMMELWEIS ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM I. SZ. GYERMEKKLINIKA
együttműködésével

a tanulmányt írták:

Dr. NEMESKÉRI JÁNOS

Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutató Intézet

*

JOUBERT KÁLMÁN

Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutató Intézet

*

Dr. JUHÁSZ ATTILA

Magyar Néphadsereg Vezérkara Mozgósítási és Hadkiegészítési Csoportfőnökség

*

Dr. NEMESKÉRI ÁGNES

Semmelweis Orvostudományi Egyetem II. sz. Anatómiai Intézet

*

Dr. SALLAY PÉTER

Semmelweis Orvostudományi Egyetem I. sz. Gyermekklinika

*

GÁRDOS ÉVA

Központi Statisztikai Hivatal Népesedésszatisztikai Főosztály

Lektorálták:

PATAI ENDRE

Dr. LENGYEL IMRE

Dr. GYULAY FERENC

Dr. JÓZAN PÉTER

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS

Irta: Dr. Nemeskéri János—Dr. Juhász Attila

A sorkötelesek vizsgálatának célja	17	A vizsgált sokaság néhány demográfiai jellemzőjének összehasonlítása	24
Az ifjúság eddigi testfejlettségi vizsgálatainak áttekintése	22	A sorköteles koru fiatalok vizsgálatának módszertani kérdései	30

1. A SORKÖTELESEK DEMOGRÁFIAI, TÁRSADALMI ADATAI

Irta: Dr. Nemeskéri János—Dr. Juhász Attila

1.1 Születési és lakóhely	49	1.8 A szülők iskolai végzettsége	58
1.2 Életkor	49	1.9 A sorkötelesek és szüleik családi helyzete	59
1.3 A szülők születési helye	50	1.10 Büntetett sorköteles fiatalok	60
1.4 Az anya életkora a sorköteles születésekor	52	1.11 A testnevelés alóli felmentések időtartama és oka	60
1.5 Születési sorrend	52	1.12 Sportolás	61
1.6 A szülők foglalkozása	53	1.13 Katonai szolgálatra való alkalmasság	62
1.7 A sorkötelesek iskolai végzettsége, tanévismétlés	55		

2. A SORKÖTELESEK TESTI FEJLETTSÉGE

Irta: Dr. Nemeskéri János—Joubert Kálmán—Dr. Juhász Attila

2.1 A feldolgozás során követett matematikai statisztikai módszerek, elemzések ismertetése	67	2.2.13 A testmagasságot, testfejlettséget bemutató ábrák ismertetése	88
2.1.1 Variációs-statisztikai paraméterek	67	2.3 Testsúly (M. 71)	88
2.1.2 A percentilis (kvantilis) értékek	68	2.3.1 Testsúly az összeírás helye szerint	98
2.1.3 Az összefüggések vizsgálata korreláció és regresszió-számítással	68	2.3.2 A testsúly percentilis értékei az összeírás helye szerint	98
2.1.4 A faktoranalízis és módszerének ismertetése	70	2.3.3 Testsúly a születési hely szerint	99
2.1.5 A klaszteranalízis és elméleti alapjainak vázlatos ismertetése	72	2.3.4 Testsúly az anya születési helye szerint	100
2.2 Testmagasság (termet) (M. 1)	73	2.3.5 Testsúly etnikai csoportok, tájegységek szerint	100
2.2.1 Testmagasság az összeírás helye szerint	73	2.3.6 A budapesti sorkötelesek testsúlya	101
2.2.2 A testmagasság percentilis értékei az összeírás helye szerint	74	2.3.7 A testsúly alakulása születési sorrend szerint	101
2.2.3 Testmagasság a születési hely szerint	75	2.3.8 Testsúly a szülők foglalkozása szerint	102
2.2.4 Testmagasság a szülők születési helye szerint	75	2.3.9 Testsúly és a sportolás	105
2.2.5 Testmagasság etnikai csoportok, tájegységek szerint	78	2.3.10 Testsúly a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint	105
2.2.6 A budapesti sorkötelesek termete	79	2.3.11 Normál testsúly, testsúlyhiány, testsúlytöbblet	106
2.2.7 A termet alakulása születési sorrend szerint	80	2.4 A sorkötelesek testmagassága és testsúlya közötti összefüggés vizsgálata korreláció és regresszió analízissel	111
2.2.8 Testmagasság az anya életkora szerint	80	2.4.1 A korrelációs együtthatók összehasonlítása Z-transzformációval	113
2.2.9 Testmagasság a szülők foglalkozása szerint	81	2.4.2 A testmagasság és testsúly közötti összefüggés vizsgálata regressziós analízissel	114
2.2.10 Testmagasság a sportolás módja szerint	83		
2.2.11 Testmagasság a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint	84		
2.2.12 A termet változása az elmúlt száz esztendőben	84		

2.4.3	A sorkötelesek testmagassága és testsúlya közötti korreláció alakulása a katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint	124	2.8.3	Ülőmagasság - testmagasság jelző	164
2.4.4	A testmagasság és a testsúly közötti regresszió vizsgálata a katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint	125	2.8.4	Vállszélesség - testmagasság jelző	166
2.5	Magassági méretek	138	2.8.5	Mellkaskerület - testmagasság jelző	168
2.5.1	Vállmagasság (M. 8)	138	2.8.6	Mellkaskerület - vállszélesség jelző	169
2.5.2	Ülőmagasság (M. 23)	139	2.8.7	Felsővégtaghossz - testmagasság jelző	172
2.5.3	Csípőtővis magasság (M. 13)	141	2.8.8	Csípőszélesség - testmagasság jelző	174
2.5.4	Ujjmagasság (M. 11)	143	2.8.9	Alsóvégtaghossz - testmagasság jelző	175
2.6	Szélességi méretek	144	2.8.10	Intermembrál jelző	177
2.6.1	Vállszélesség (M. 35)	145	2.8.11	Tápláltsági állapot jelző	179
2.6.2	Mellkasszélesség (M. 36)	148	2.8.12	Csontvázszélességi jelző	181
2.6.3	Mellkasmélység (M. 37)	149	2.8.13	Pignet - Vervaek jelző	183
2.6.4	Mellkaskerület (M. 61)	151	2.8.14	Teljes fejmagasság-, fejhosszúság-szélességi és morfológiai arcjelző	185
2.6.5	Csípőszélesség (iliocristalis szélesség) (M. 40)	152	2.8.15	A sorkötelesek testi fejlettsége; a metrikus jellegek, testarányjelzők összefoglaló értékelése	187
2.7	Felső- és alsóvégtag méretek	154	2.9	Szinkomplexió - szemszin, hajszin	195
2.7.1	Felsővégtaghossz (M. 45.a)	155	2.10	Antropometriai jellegek vizsgálata faktoranalízissel	198
2.7.2	Alsóvégtaghossz (M. 53)	157	2.10.1	A rotált faktorok jelentősebb faktorsúlyai és a faktorok értelmezése	204
2.8	Testarányjelzők	158			
2.8.1	Kaup jelző	158			
2.8.2	Livi jelző	163			

3. A SORKÖTELESEK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA – MORBITÁSA, EPIDEMIOLÓGIAI ELEMZÉS

*Irta: Dr. Nemeskéri János—Dr. Sallay Péter—
Joubert Kálmán—Dr. Juhász Attila—Dr. Nemeskéri Ágnes*

3.1	A sorkötelesek morbiditásának általános jellemzői	212	3.2.7	A keringési rendszer betegségei (VII.)	268
3.1.1	Bács-Kiskun megye	212	3.2.8	A légzőrendszer betegségei (VIII.)	273
3.1.2	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	216	3.2.9	Az emésztőrendszer betegségei (IX.)	273
3.1.3	Hajdu-Bihar megye	220	3.2.10	A húgy-ivarszisztéma betegségei (X.)	274
3.1.4	Pest megye	224	3.2.11	A bőr és a bőr alatti szövet betegségei (XII.)	275
3.1.5	Somogy megye	229	3.2.12	A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	276
3.1.6	Veszprém megye	233	3.2.13	Veleszületett anomáliák (XIV.)	282
3.1.7	Budapest	237	3.2.14	A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok (XV.)	298
3.1.8	Megyei városok	241	3.2.15	Tünetek és rosszul meghatározott állapotok (XVI.)	298
3.1.9	A sorkötelesek morbiditásának összesített kvantitatív elemzése	245	3.2.16	Sérülések és mérgezések (XVII.)	299
3.2	Az analitikus epidemiológiai elemzés fontosabb eredményei	251	3.2.17	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek meghatározott betegségcsoportok szerinti klaszteranalízise	300
3.2.1	A fertőző és élősdiek okozta betegségek (I.)	252	3.2.18	A sorkötelesek egészségi állapotának társadalmi vonatkozásai	307
3.2.2	Daganatok (II.)	254	3.2.19	A sorkötelesek morbiditásának összegező értékelése	309
3.2.3	Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai (III.)	255			
3.2.4	A vér és a vérképző szervek betegségei (IV.)	258			
3.2.5	Elme zavarok (V.)	259			
3.2.6	Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	263			

4. A MINTAVÉTEL ADATAINAK MEGBIZHATÓSÁGA

Irta: Gárdos Éva

4.1	A mintavétel módjának jellemzése a megbízhatósági számítások szempontjából	315	4.3	Az átlagok különbségének mintavételi hibája	318
4.2	A mérési átlagok megbízhatósági határai	316	4.4	Százalékos megoszlások becslési és megbízhatósági határai	319

5. ÖSSZEFOGLALÁS	335
IRODALOM	343

TÁBLÁK JEGYZÉKE

1. A SORKÖTELESEK DEMOGRÁFIAI, TÁRSADALMI ADATAI

1.1	A sorkötelesek megoszlása születési és lakóhely szerint -----	353	1.6.8	Megyei városok együtt -----	372
1.1.1	Szám szerint -----	353	1.6.9	Vizsgált sorkötelesek összesen --	373
1.1.2	Százalékban -----	354	1.7	A sorkötelesek megoszlása a szülők foglalkozása szerint -----	374
1.2	A sorkötelesek megoszlása lakóhely és életkor szerint -----	355	1.7.1	Szám szerint -----	374
1.3	A sorkötelesek megoszlása a szülők születési helye szerint -----	356	1.7.2	Százalékban -----	380
1.4	A sorkötelesek megoszlása a szülők születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	359	1.8	A sorkötelesek megoszlása lakóhely és iskolai végzettség szerint -----	392
1.4.1	Bács-Kiskun megye -----	359	1.9	A sorkötelesek megoszlása iskolai végzettség, az utolsó tanévben elért tanulmányi átlag és lakóhely szerint -----	393
1.4.2	Borsod-Abaúj-Zemplén megye ---	360	1.9.1	Szám szerint -----	393
1.4.3	Hajdu-Bihar megye -----	361	1.9.2	Százalékban -----	395
1.4.4	Pest megye -----	361	1.10	A sorkötelesek megoszlása iskolai végzettség, a tanévismétlés oka és lakóhely szerint -----	399
1.4.5	Somogy megye -----	362	1.10.1	Szám szerint -----	399
1.4.6	Veszprém megye -----	362	1.10.2	Százalékban -----	400
1.5	A sorkötelesek megoszlása születési hely és az anyja életkora szerint, amikor a sorköteles született -----	363	1.11	A sorkötelesek megoszlása a szülők iskolai végzettsége szerint -----	402
1.6	A sorkötelesek megoszlása az anyja életkora a sorköteles születésekor és a születési sorrend szerint -----	363	1.12	A sorkötelesek megoszlása lakóhely és családi helyzet szerint -----	403
1.6.1	Bács-Kiskun megye -----	363	1.13	A sorkötelesek megoszlása lakóhely és a szülők családi helyzete szerint -----	404
1.6.2	Borsod-Abaúj-Zemplén megye ---	364	1.14	A sorkötelesek megoszlása lakóhely és a büntetés időtartama szerint -----	405
1.6.3	Hajdu-Bihar megye -----	364	1.15	A sorkötelesek megoszlása a testnevelés alóli felmentés oka és a felmentés időtartama szerint -----	406
1.6.4	Pest megye -----	365	1.16	A sorkötelesek megoszlása a sportolás módja és lakóhely szerint -----	415
1.6.5	Somogy megye -----	365	1.17	A sorkötelesek megoszlása lakóhely és a katonai alkalmasság szerint -----	415
1.6.6	Veszprém megye -----	366			
1.6.7	Budapest összesen -----	366			
1.6.7.1	Budapest III. kerület ---	367			
1.6.7.2	Budapest V. kerület ---	367			
1.6.7.3	Budapest VII. kerület ---	368			
1.6.7.4	Budapest IX. kerület ---	368			
1.6.7.5	Budapest XI. kerület ---	369			
1.6.7.6	Budapest XIV. kerület ---	369			
1.6.7.7	Budapest XV. kerület ---	370			
1.6.7.8	Budapest XVI. kerület ---	370			
1.6.7.9	Budapest XIX. kerület ---	371			
1.6.7.10	Budapest XX. kerület ---	371			
1.6.7.11	Budapest XXII. kerület ---	372			

2. A SORKÖTELESEK TESTI FEJLETTSÉGE – ANTROPOMETRIAI ADATOK

2.1	A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az összeírás helye szerint -----	416	2.8	A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az apa foglalkozása szerint ----	425
2.2	A sorkötelesek megoszlása termecsoportok és az összeírás helye szerint ----	416	2.9	A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az anyja foglalkozása szerint ----	428
2.3	A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az anyja születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	417	2.10	A sorkötelesek testmagasságának paraméterei a sportolás módja szerint -----	431
2.4	A sorkötelesek megoszlása termecsoportok és az anyja születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	417	2.11	A sorkötelesek testmagasságának paraméterei a katonai alkalmasság szerint --	434
2.5	A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az anyja születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	418	2.12	A sorkötelesek testsúlyának paraméterei az összeírás helye szerint -----	436
2.6	A sorkötelesek megoszlása termecsoportok és az anyja születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint ----	419	2.13	A sorkötelesek megoszlása testsúly csoportok és az összeírás helye szerint ----	436
2.7	A sorkötelesek testmagasságának paraméterei születési sorrend szerint -----	422	2.14	A sorkötelesek testsúlyának paraméterei az anyja születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	437
			2.15	A sorkötelesek megoszlása testsúly csoportok és az anyja születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	437

2.16	A sorkötelesek testsúlyának paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint	438	2.39	A sorkötelesek csipőtővis magasságának paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint ...	467
2.17	A sorkötelesek megoszlása testsúly csoportok és az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint	439	2.40	A sorkötelesek csipőtővis magasságának paraméterei születési sorrend szerint...	468
2.18	A sorkötelesek testsúlyának paraméterei születési sorrend szerint	442	2.41	A sorkötelesek ujjmagasságának paraméterei az összeírás helye szerint	470
2.19	A sorkötelesek testsúlyának paraméterei az apa foglalkozása szerint	445	2.42	A sorkötelesek megoszlása az ujjmagasság csoportjai és az összeírás helye szerint	471
2.20	A sorkötelesek testsúlyának paraméterei az anya foglalkozása szerint	448	2.43	A sorkötelesek ujjmagasságának paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	471
2.21	A sorkötelesek testsúlyának paraméterei a sportolás módja szerint	451	2.44	A sorkötelesek megoszlása az ujjmagasság csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	471
2.22	A sorkötelesek testsúlyának paraméterei a katonai alkalmasság szerint	454	2.45	A sorkötelesek ujjmagasságának paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint	472
2.23	A sorkötelesek vállmagasságának paraméterei az összeírás helye szerint	455	2.46	A sorkötelesek ujjmagasságának paraméterei születési sorrend szerint	473
2.24	A sorkötelesek megoszlása a vállmagasság csoportjai és az összeírás helye szerint	456	2.47	A sorkötelesek vállszélességének paraméterei az összeírás helye szerint	476
2.25	A sorkötelesek vállmagasságának paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	456	2.48	A sorkötelesek megoszlása a vállszélesség csoportjai és az összeírás helye szerint	476
2.26	A sorkötelesek megoszlása a vállmagasság csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	456	2.49	A sorkötelesek vállszélességének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	477
2.27	A sorkötelesek vállmagasságának paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint	457	2.50	A sorkötelesek megoszlása a vállszélesség csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	477
2.28	A sorkötelesek vállmagasságának paraméterei születési sorrend szerint	458	2.51	A sorkötelesek vállszélességének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint	478
2.29	A sorkötelesek ülőmagasságának paraméterei az összeírás helye szerint.....	460	2.52	A sorkötelesek vállszélességének paraméterei születési sorrend szerint	479
2.30	A sorkötelesek megoszlása az ülőmagasság csoportjai és az összeírás helye szerint	461	2.53	A sorkötelesek vállszélességének paraméterei a sportolás módja szerint	482
2.31	A sorkötelesek ülőmagasságának paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	461	2.54	A sorkötelesek vállszélességének paraméterei a katonai alkalmasság szerint ...	485
2.32	A sorkötelesek megoszlása az ülőmagasság csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	461	2.55	A sorkötelesek mellkasszélességének paraméterei az összeírás helye szerint ...	487
2.33	A sorkötelesek ülőmagasságának paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint	462	2.56	A sorkötelesek megoszlása a mellkasszélesség csoportjai és az összeírás helye szerint	488
2.34	A sorkötelesek ülőmagasságának paraméterei születési sorrend szerint	463	2.57	A sorkötelesek mellkasszélességének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	488
2.35	A sorkötelesek csipőtővis magasságának paraméterei az összeírás helye szerint	465	2.58	A sorkötelesek megoszlása a mellkasszélesség csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	488
2.36	A sorkötelesek megoszlása a csipőtővis magasság csoportjai és az összeírás helye szerint	466	2.59	A sorkötelesek mellkasszélességének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint	489
2.37	A sorkötelesek csipőtővis magasságának paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	466	2.60	A sorkötelesek mellkasszélességének paraméterei születési sorrend szerint	491
2.38	A sorkötelesek megoszlása a csipőtővis magasság csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	466	2.61	A sorkötelesek mellkasszélességének paraméterei a sportolás módja szerint	494

2.62	A sorkötelesek mellkasmélységének paraméterei az összeírás helye szerint ---	496	2.85	A sorkötelesek megoszlása a felsővégtaghossz csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	518
2.63	A sorkötelesek megoszlása a mellkasmélység csoportjai és az összeírás helye szerint -----	497	2.86	A sorkötelesek felsővégtag hosszának paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint ----	519
2.64	A sorkötelesek mellkasmélységének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	497	2.87	A sorkötelesek felsővégtag hosszának paraméterei születési sorrend szerint ----	520
2.65	A sorkötelesek megoszlása a mellkasmélység csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) ---	497	2.88	A sorkötelesek alsóvégtag hosszának paraméterei az összeírás helye szerint ---	522
2.66	A sorkötelesek mellkasmélységének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint ---	498	2.89	A sorkötelesek megoszlása az alsóvégtaghossz csoportjai és az összeírás helye szerint -----	523
2.67	A sorkötelesek mellkasmélységének paraméterei születési sorrend szerint ----	499	2.90	A sorkötelesek alsóvégtag hosszának paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	523
2.68	A sorkötelesek mellkasmélységének paraméterei a sportolás módja szerint ----	502	2.91	A sorkötelesek megoszlása az alsóvégtaghossz csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	523
2.69	A sorkötelesek mellkaskerületének paraméterei az összeírás helye szerint ----	504	2.92	A sorkötelesek alsóvégtag hosszának paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint ----	524
2.70	A sorkötelesek megoszlása a mellkaskerület csoportjai és az összeírás helye szerint -----	505	2.93	A sorkötelesek alsóvégtag hosszának paraméterei születési sorrend szerint -----	525
2.71	A sorkötelesek mellkaskerületének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	505	2.94	A sorkötelesek Kaup jelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint -----	527
2.72	A sorkötelesek megoszlása a mellkaskerület csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) ----	505	2.95	A sorkötelesek megoszlása a Kaup jelző csoportjai és az összeírás helye szerint	528
2.73	A sorkötelesek mellkaskerületének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	506	2.96	A sorkötelesek Kaup jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	528
2.74	A sorkötelesek mellkaskerületének paraméterei születési sorrend szerint -----	507	2.97	A sorkötelesek megoszlása a Kaup jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	528
2.75	A sorkötelesek mellkaskerületének paraméterei a sportolás módja szerint -----	510	2.98	A sorkötelesek Kaup jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	529
2.76	A sorkötelesek csipőszélességének paraméterei az összeírás helye szerint ----	512	2.99	A sorkötelesek megoszlása a Kaup jelző és az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	530
2.77	A sorkötelesek megoszlása a csipőszélesség csoportjai és az összeírás helye szerint -----	513	2.100	A sorkötelesek Kaup jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint -----	533
2.78	A sorkötelesek csipőszélességének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	513	2.101	A sorkötelesek Kaup jelzőjének paraméterei a katonai alkalmasság szerint ----	536
2.79	A sorkötelesek megoszlása a csipőszélesség csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	513	2.102	A sorkötelesek Livi jelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint -----	538
2.80	A sorkötelesek csipőszélességének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint ----	514	2.103	A sorkötelesek megoszlása a Livi jelző csoportjai és az összeírás helye szerint	538
2.81	A sorkötelesek csipőszélességének paraméterei születési sorrend szerint ----	515	2.104	A sorkötelesek Livi jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	539
2.82	A sorkötelesek felsővégtag hosszának paraméterei az összeírás helye szerint ---	517	2.105	A sorkötelesek megoszlása a Livi jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	539
2.83	A sorkötelesek megoszlása a felsővégtaghossz csoportjai és az összeírás helye szerint -----	518	2.106	A sorkötelesek Livi jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint -----	540
2.84	A sorkötelesek felsővégtag hosszának paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	518	2.107	A sorkötelesek Livi jelzőjének paraméterei a sportolás módja szerint -----	543

2.108 A sorkötelesek ülőmagasság-testmagasság jelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint	545	2.127 A sorkötelesek megoszlása a mellkaske- rület-vállszélesség jelző csoportjai és az összeírás helye szerint	561
2.109 A sorkötelesek megoszlása az ülőmagas- ság-testmagasság jelző csoportjai és az összeírás helye szerint	546	2.128 A sorkötelesek mellkaskerület-vállszé- lesség jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	561
2.110 A sorkötelesek ülőmagasság-testmagas- ság jelzőjének paraméterei az anya szü- letési helye szerint (Országrészek sze- rint)	546	2.129 A sorkötelesek megoszlása a mellkaske- rület-vállszélesség jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országré- szek szerint)	561
2.111 A sorkötelesek megoszlása az ülőmagas- ság-testmagasság jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országré- szek szerint)	546	2.130 A sorkötelesek mellkaskerület-vállszé- lesség jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, táj- egységei szerint	562
2.112 A sorkötelesek ülőmagasság-testmagas- ság jelzőjének paraméterei az anya szü- letési helyének etnikai csoportjai, tájegy- ségek szerint	547	2.131 A sorkötelesek mellkaskerület-vállszé- lesség jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint	563
2.113 A sorkötelesek ülőmagasság-testmagas- ság jelzőjének paraméterei születési sor- rend szerint	548	2.132 A sorkötelesek felsővégtaghossz-testma- gasság jelzőjének paraméterei az össze- írás helye szerint	565
2.114 A sorkötelesek vállszélesség-testmagas- ság jelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint	550	2.133 A sorkötelesek megoszlása a felsővégtag- hossz-testmagasság jelző csoportjai és az összeírás helye szerint	566
2.115 A sorkötelesek megoszlása a vállszéles- ség-testmagasság jelző csoportjai és az összeírás helye szerint	551	2.134 A sorkötelesek felsővégtaghossz-testma- gasság jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	566
2.116 A sorkötelesek vállszélesség-testmagas- ság jelzőjének paraméterei az anya szü- letési helye szerint (Országrészek szerint)	551	2.135 A sorkötelesek megoszlása a felsővégtag- hossz-testmagasság jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Ország- részek szerint)	566
2.117 A sorkötelesek megoszlása a vállszéles- ség-testmagasság jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országré- szek szerint)	551	2.136 A sorkötelesek felsővégtaghossz-testma- gasság jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, táj- egységei szerint	567
2.118 A sorkötelesek vállszélesség-testmagas- ság jelzőjének paraméterei az anya szü- letési helyének etnikai csoportjai, tájegy- ségek szerint	552	2.137 A sorkötelesek felsővégtaghossz-testma- gasság jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint	568
2.119 A sorkötelesek vállszélesség-testmagas- ság jelzőjének paraméterei születési sor- rend szerint	553	2.138 A sorkötelesek csipőszélesség-testma- gasság jelzőjének paraméterei az össze- írás helye szerint	570
2.120 A sorkötelesek mellkaskerület-testma- gasság jelzőjének paraméterei az össze- írás helye szerint	555	2.139 A sorkötelesek megoszlása a csipőszé- lesség-testmagasság jelző csoportjai és az összeírás helye szerint	571
2.121 A sorkötelesek megoszlása a mellkaske- rület-testmagasság jelző csoportjai és az összeírás helye szerint	556	2.140 A sorkötelesek csipőszélesség-testma- gasság jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	571
2.122 A sorkötelesek mellkaskerület-testma- gasság jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	556	2.141 A sorkötelesek megoszlása a csipőszé- lesség-testmagasság jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Ország- részek szerint)	571
2.123 A sorkötelesek megoszlása a mellkaske- rület-testmagasság jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országré- szek szerint)	556	2.142 A sorkötelesek csipőszélesség-testma- gasság jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, táj- egységei szerint	572
2.124 A sorkötelesek mellkaskerület-testma- gasság jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, táj- egységei szerint	557	2.143 A sorkötelesek csipőszélesség-testma- gasság jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint	573
2.125 A sorkötelesek mellkaskerület-testma- gasság jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint	558	2.144 A sorkötelesek alsóvégtaghossz-testma- gasság jelzőjének paraméterei az össze- írás helye szerint	575
2.126 A sorkötelesek mellkaskerület-vállszé- lesség jelzőjének paraméterei az össze- írás helye szerint	560	2.145 A sorkötelesek megoszlása az alsóvég- taghossz-testmagasság jelző csoportjai és az összeírás helye szerint	576

2.146 A sorkötelesek alsóvégtaghossz-testmagasság jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	576	2.165 A sorkötelesek megoszlása a csontváz-szélességi jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	591
2.147 A sorkötelesek megoszlása az alsóvégtaghossz-testmagasság jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	576	2.166 A sorkötelesek csontvázszélességi jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	592
2.148 A sorkötelesek alsóvégtaghossz-testmagasság jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	577	2.167 A sorkötelesek csontvázszélességi jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint -----	593
2.149 A sorkötelesek alsóvégtaghossz-testmagasság jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint -----	578	2.168 A sorkötelesek Pignet-Vervaeck jelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint -----	595
2.150 A sorkötelesek intermembrál jelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint -----	580	2.169 A sorkötelesek megoszlása a Pignet-Vervaeck jelző csoportjai és az összeírás helye szerint -----	595
2.151 A sorkötelesek megoszlása az intermembrál jelző csoportjai és az összeírás helye szerint -----	581	2.170 A sorkötelesek Pignet-Vervaeck jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	596
2.152 A sorkötelesek intermembrál jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	581	2.171 A sorkötelesek megoszlása a Pignet-Vervaeck jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	596
2.153 A sorkötelesek megoszlása az intermembrál jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	581	2.172 A sorkötelesek Pignet-Vervaeck jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint --	597
2.154 A sorkötelesek intermembrál jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	582	2.173 A sorkötelesek Pignet-Vervaeck jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint --	598
2.155 A sorkötelesek intermembrál jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint ---	583	2.174 A sorkötelesek teljes fejmagasságának paraméterei az összeírás helye szerint -----	600
2.156 A sorkötelesek tápláltsági állapot jelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint -----	585	2.175 A sorkötelesek megoszlása a teljes fejmagasság csoportjai és az összeírás helye szerint -----	601
2.157 A sorkötelesek megoszlása a tápláltsági állapot jelző csoportjai és az összeírás helye szerint -----	586	2.176 A sorkötelesek teljes fejmagasságának paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	601
2.158 A sorkötelesek tápláltsági állapot jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	586	2.177 A sorkötelesek megoszlása a teljes fejmagasság csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	601
2.159 A sorkötelesek megoszlása a tápláltsági állapot jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	586	2.178 A sorkötelesek teljes fejmagasságának paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint --	602
2.160 A sorkötelesek tápláltsági állapot jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	587	2.179 A sorkötelesek teljes fejmagasságának paraméterei születési sorrend szerint --	603
2.161 A sorkötelesek tápláltsági állapot jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint -----	588	2.180 A sorkötelesek fejhosszuság-szélességi jelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint -----	605
2.162 A sorkötelesek csontvázszélességi jelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint -----	590	2.181 A sorkötelesek megoszlása a fejhosszuság-szélességi jelző csoportjai és az összeírás helye szerint -----	606
2.163 A sorkötelesek megoszlása a csontvázszélességi jelző csoportjai és az összeírás helye szerint -----	591	2.182 A sorkötelesek fejhosszuság-szélességi jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	606
2.164 A sorkötelesek csontvázszélességi jelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	591	2.183 A sorkötelesek megoszlása a fejhosszuság-szélességi jelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) -----	606
		2.184 A sorkötelesek fejhosszuság-szélességi jelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint -----	607

2.185 A sorkötelesek fejhosszuság-szélességi jelzőjének paraméterei születési sorrend szerint	608	2.189 A sorkötelesek megoszlása a morfológiai arcjelző csoportjai és az anya születési helye szerint (Országrészek szerint) ----	611
2.186 A sorkötelesek morfológiai arcjelzőjének paraméterei az összeírás helye szerint ..	610	2.190 A sorkötelesek morfológiai arcjelzőjének paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint --	612
2.187 A sorkötelesek megoszlása a morfológiai arcjelző csoportjai és az összeírás helye szerint	611	2.191 A sorkötelesek morfológiai arcjelzőjének paraméterei születési sorrend szerint	613
2.188 A sorkötelesek morfológiai arcjelzőjének paraméterei az anya születési helye szerint (Országrészek szerint)	611		

3. A SORKÖTELESEK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA

3.1 Szakszolgálatra alkalmasnak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Bács-Kiskun megye	616	3.13 Szakszolgálatra alkalmasnak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Somogy megye	644
3.2 Kivizsgálásra utalt és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Bács-Kiskun megye	618	3.14 Kivizsgálásra utalt és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Somogy megye	646
3.3 Alkalmatlannak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Bács-Kiskun megye	620	3.15 Alkalmatlannak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Somogy megye	648
3.4 Szakszolgálatra alkalmasnak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Borsod-Abaúj-Zemplén megye	622	3.16 Szakszolgálatra alkalmasnak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Veszprém megye	650
3.5 Kivizsgálásra utalt és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Borsod-Abaúj-Zemplén megye	624	3.17 Kivizsgálásra utalt és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Veszprém megye	652
3.6 Alkalmatlannak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Borsod-Abaúj-Zemplén megye	628	3.18 Alkalmatlannak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Veszprém megye	656
3.7 Szakszolgálatra alkalmasnak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Hajdu-Bihar megye	630	3.19 Szakszolgálatra alkalmasnak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Budapest	658
3.8 Kivizsgálásra utalt és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Hajdu-Bihar megye	632	3.20 Kivizsgálásra utalt és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Budapest	662
3.9 Alkalmatlannak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Hajdu-Bihar megye.....	636	3.21 Alkalmatlannak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Budapest	666
3.10 Szakszolgálatra alkalmasnak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Pest megye	638	3.22 Szakszolgálatra alkalmasnak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Megyei városok együtt ----	668
3.11 Kivizsgálásra utalt és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Pest megye	640	3.23 Kivizsgálásra utalt és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Megyei városok együtt	670
3.12 Alkalmatlannak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Pest megye	642	3.24 Alkalmatlannak minősített és 1976-ban ellenőrző vizsgálaton megjelent sorkötelesek betegségei (BNO, 1975. évi revízió). Megyei városok együtt	674

Bevezetés

Irta: Dr. Nemeskéri János—Dr. Juhász Attila

Bevezetés

A magyarországi gyermekek és fiatalok testi fejlettségéről az első módszeres tanulmányok a múlt század hetvenes éveinek közepén (1875-1876) jelentek meg. SCHEIBER Sámuel ideggyógyász, valamint a nagynevű KÖRÖSY József statisztikus, demográfus, antropológus munkásságának eredményeként ismeretesebbek az akkor élt iskolás koru gyermekek és katonai szolgálatukat teljesítő fiatalok antropometriai adatai, testi fejlettségük jellemzői.

Az akkori kezdeményező kutatásokra ösztönzőleg hatott egyfelől a természettudományok fejlődése, különösen a származástani elméletek, kutatások kibontakozása, másfelől a nemzeti önmegismerés igénye. A nemzeti önmegismerés keretében demográfusok, etnográfusok, antropológusok széles körű kutatásokat, anyaggyűjtést kezdtek a népesedés, valamint a népesség kultúrájának, antropológiai jellemzőinek megismerésére. A nemzetiségi és társadalmi életben megnyilvánuló ellentmondások, a társadalom egyes rétegeinek (parasztság, munkásság) elmaradott, kedvezőtlen életfeltételei késztették a kutatókat a valóságos helyzet feltárására, cselekvésre.

Jóllehet az első világháborúban és az azt követő évtizedekben e kutatások nem kaptak megfelelő anyagi támogatást, tudományos és társadalmi elismerést, mégis az antropológusok, iskolaorvosok, biometrikusok, gyermekgyógyászok, sportegészségügyi szakemberek, pszichológusok – az elődök kutatásait folytatva – igen értékes vizsgálatokat végeztek. Ugyanakkor nem mellőzhető az a tény sem, hogy a szűkös anyagi feltételekből következően e kutatások tartalmukban, módszereikben korlátozottak voltak, s a vizsgált minták esetlegességei sok esetben nem bizonyultak kielégítőnek szélesebb körű következtetések levonására.

A második világháborút követően hazánkban mélyreható társadalmi, gazdasági változások következtek be. Mindezzel egyidejűleg a technikai forradalom és a tudományok – különösképpen a biológiai és orvostudományok – eddig nem látott fejlődése új viszonyokat teremtett. A társadalom egészében végbement változások új kérdéseket vetettek fel, s azok alapozott megválaszolása új követelményeket támasztott a kutatásokkal szemben is. A megváltozott viszonyok, feltételek természetesen mélyen érintették mindazon tudományokat is, amelyek a népesség biológiai státusát, annak változásait hivatottak megállapítani, elemezni, ismertetni. Napjaink társadalmi, gazdasági feltételei, az egész népességet megillető egészségügyi ellátás, minden egyén számára az egészséges, harmonikus testfejlődést, testnövekedést, az értelmi képességek kibontakozását és az élet folyamán annak megtartását még ma is bizonyos mértékig "elvben" biztosítják. Az "elvben" kifejezés azt kívánja érzékeltetni, hogy jóllehet a változott feltételekkel együtt jelentős mértékben emelkedett az életszínvonal, a pusztító fertőző betegségek megszűntek, a csecsemőhalandóság jelentősen csökkent, a születéskor várható átlagos élettartam emelkedett, mégis a testi fejlettségben a múltból örökölt retardáltság, a kis sullyal születettek relatív magas aránya, továbbá a nem fertőző betegségek nagyobb térnyerése, az urbanizációból eredő civilizációs ártalmak gátló tényezőként hatnak. Mindebből szükségszerűen következik a bonyolult kölcsönhatásokban megnyilvánuló jelenségek, mindkét nemű ifjúságra és minden korévére vonatkozó, társadalmi méretű vizsgálatának fontossága.

Az új feltételek s azok következései egyfelől visszautalnak a múltra, másfelől jelzést adnak a jövőre, az elkövetkező nemzedékekre. Mindebből következik, hogy az ifjúság testi fejlettségét illető kutatásoknak ma mások a tartalmi, módszertani és szemléleti követelményei.

A "komplex társadalmi és biológiai realitás" megállapítására a humánbiológiai szemléletű interdiszciplináris kutatások hivatottak. A dinamikus kutatási rendszer – számításba véve a demográfiai, szociológiai, ökonómiai tényezőket, nem különben mindazon környezeti faktorokat, amelyek a fejlődést, növekedést közvet-

lenül vagy közvetve befolyásolják - igyekeznek a biológiai, egészségi, szellemi státus kvantitatív és kvalitatív jellemzőit meghatározni. Az endogén (genetikai vonatkozások) és exogén faktorok kölcsönhatása realizációjának megállapításán túl a dinamikus kutatási rendszer az adaptációs folyamatok szabályozottságának mikéntjére keres választ. Ez azért is lényeges, mert a népességben belül az egyed, a társadalmi organizáció strukturájának bonyolult változásai közepette fejlődik, formálódik. A dinamikus kutatási rendszernek a népességi - populációs - szemlélet érvényesítése is része, ugyanis a területileg, történetileg elkülönült etnikai egységek szubpopulációi a genetikailag kompatibilis egyedek (egymással génkicserélődésre képes) kollektívumát alkotják. A populációs rendszerek és egyedrelációk ezen összefüggésében értelmezhetők helyenként a kóros, retardált, degeneratív jelenségek halmozott előfordulása.

A felnőttkor határán levő fiatalok testi fejlettségének, biológiai státusának kutatása közvetlenül érinti a népesség megújulását, reprodukcióját. A népességtudományi vonatkozások meghatározó fontosságuk a dinamikus kutatási rendszerben. Az interdiszciplináris kutatás követelményeit a biodemográfia foglalja leginkább egységbe, s biztosítja e vizsgálatok megkívánt eredményességét, hatékonyságát.

A társadalmi méretekben szervezett, végrehajtott - s így intézményessé vált - testfejlődési, testnövekedési kutatások ma már egységes, összefüggő rendszert alkotva követik az egyed fejlődését a fogamzástól a felnőttkor határáig. A részkutatások tudományos céljuknak megfelelően természetesen igen széles skálán differenciáltak, elméleti alapjukban, módszertani követelményeikben a koordináció igénye kifejezett.

Végezetül kiemelten említendő meg a testi fejlettségre vonatkozó kutatások társadalmi jelentősége. Gyermekeink, fiataljaink testi és szellemi fejlődése mindannyiunk közös ügye. A kutatások eredményei iránt a közvélemény részéről megnyilvánuló széles körű érdeklődés társadalmi igényt fejez ki. Az elméleti tudományos célok mellett a mindennapok életében mind kifejezettebbé vált e kérdések fontossága. Korunk sokrétűen organizált társadalma a felmerülő, s még inkább a jövőben felmerülő igényeknek megfelelően ma már a tervezésben is számot tart az ez irányú kutatások megállapításaira.

A Központi Statisztikai Hivatal Népességtudományi Kutató Intézete a Magyar Néphadsereg Vezérkara Mozgósítási és Hadkiegészítési Csoportfőnökségével együttműködve - az egységes dinamikus kutatási rendszer elméleti és módszertani követelményeinek megfelelően - alakította ki, szervezte meg és hajtotta végre 1973-ban az 1955. évben született 18 éves sorkötelesek (a továbbiakban sorkötelesek) biodemográfiai, antropometriai, egészségügyi vizsgálatát. A kutatásban, az eredmények értékelésében a Központi Statisztikai Hivatal demográfus, matematikus szakemberei, a Tudományegyetemek (Budapest, Szeged, Debrecen) antropológusai, valamint a Semmelweis Orvostudományi Egyetem szakorvos kutatói vettek részt és nyújtottak hathatós segítséget.

A tanulmánykötet a humán népességek szabályozási folyamataiból adódó összefüggések, s az adaptációs vonatkozások szerint - három egységre tagoltan - részletezi a vizsgált sorköteles fiatalok demográfiai, társadalmi, antropometriai, alkati és az egészségi állapotra utaló megbetegedések, tünetek elemzése során megállapított jellemzőket. A tanulmánykötet terjedelméből következően számos jelenség, megállapítás részletes kifejtését mellőzni kellett, ezek résztanulmányokban kerülnek a későbbiekben közlésre.

• • • • •

A sorkötelesek vizsgálatának célja

A bevezetőben érintett megfontolásokat követően a sorköteles koru ifjúság biodemográfiai, humánbiológiai vizsgálatának céljai az alábbiakban körvonalazhatók.

1. A vizsgálat tárgyát képező 1973. évi sorköteles koru fiatalok - akik az 1955. évben születettek kohorszának részét képezik - biológiai állapotát kifejező kvantitativ, kvalitativ jellemzőket jelentős mértékben azok a népesedési jelenségek határozták meg, amelyek az adott évben, időszakban fennállottak. A vizsgálat alapvető céljának tekintette mindazon népességtudományi vonatkozások figyelembevételét, amelyek kvantitativ a reprodukciót, kvalitativ a kohorszt képező, az akkori újszülött nemzedéket meghatározták. Az 1955. évi reprodukcióban részt vett szülők és különösen a női kohorszra vonatkozó jellemzők retrospektiv figyelembevételével igyekezett a vizsgálat feleletet nyerni a sorköteles koru fiatalok esetében megállapított egyes sajátosságokra vonatkozóan (pl. a morbiditás vonatkozásában). A kutatási cél arra, a már említett tényre alapozott, miszerint a női kohorszok biológiai jellemzői, státusa meghatározó fontosságúak a népesség reprodukciójában.

2. A népesség biológiai állapotára vonatkozó humánbiológiai, antropometriai vizsgálatok célja a variáló, valódi kvantitások, a testméreteket és arányokat kifejező jelzők változatosságának megismerése, s ennek ismeretében azoknak a komplexen ható tényezőknek, okoknak az elemzése, amelyek a variációt eredményezik.

A sorköteles koru fiatalok humánbiológiai vizsgálatának alaptétele az, hogy az emberi egyedek következetesen különböznek egymástól strukturájukban, funkciójukban, továbbá a környezeti feltételek változásaira történő válaszlásukban is. E megfogalmazásból következően a sorköteles koru ifjúság humánbiológiai vizsgálatának célja az, hogy testi fejlettségükre, biológiai állapotukra vonatkozóan a valóságot hűen tükröző, országos érvényű adatok, tények álljanak rendelkezésre. A megállapított adatok és tények a vizsgált minta országos reprezentációja alapján, mint az adott időszak teljes 18 éves fiú népességére kiterjeszthető értékeknek tekinthetők.

A társadalmi-gazdasági tényezőkkel egységben történt felvétel és elemzés a variabilitás valódi módjának és okainak megismerését, azaz az endogén tényezőkön túl az exogén környezeti tényezők széles körű elemzését is biztosítják.

3. Egyedi és népességi szinten megkülönböztetett fontosságú az ifjúság egészségi állapotának ismerete. Nagymértékben ez határozza meg a környezetbe, a társadalomba történő beilleszkedés, helytállás sikeres vagy sikertelen voltát. A végrehajtott biodemográfiai, humánbiológiai vizsgálat kiemelten törekedett a sorköteles koru fiatalok korábbi és a vizsgálat időpontjában fennálló egészségi állapotának megállapítására. Az egészséget mint változó, dinamikus állapotot felfogva, a vizsgálat arra irányította figyelmét, hogy rámutasson mindazon egyensúlyi feltételekre, amelyek a szervek, szervrendszerek harmonikus működését meghatározzák.

Az általános egészségi állapot megállapításán túl, a károsító tényezőket számításba véve, a vizsgálat esetenként behatóan foglalkozott azokkal a szerzett megbetegedésekkel, amelyek a változott életkörülményekkel, életmóddal függenek össze (civilizatorikus megbetegedések, az urbanizáció negatív következményei, alkoholizmus stb.). A vizsgálat endogén eredetű megbetegedések esetében, esetleges halmozott gyakoriságukra figyelemmel, a földrajzi és etnikai egységeken belüli arányok összehasonlítását tekintette céljának, azon megfontolás alapján, hogy támpontokat lehessen nyerni egyes kórformák lokalizációjára és jövőbeni terjedésük megakadályozására.

Az említett vonatkozásban a kutatás, az elsődleges célon túlmenően - populációgenetikai szempontokat érvényesítve - etnikai, népességi strukturára alapozottan igyekezett a meghatározott kóros jelenségek együttes gócait körülhatárolni.

4. A szaktudományi célokon túl a vizsgálat, a lehetőségek határain belül, elemző értékelés útján, választ kívánt adni arra, hogy a sorköteles koru fiatalok mennyiben felelnek meg azoknak a követelményeknek, amelyeket a sorkatonai szolgálat támaszt. Ennek érdekében az egészségileg károsodottak ismételt vizsgálatára is sor került. A kutatás gyakorlati célja tehát az volt, hogy valóságot tükröző adatok álljanak rendelkezésre a testi fejlettségről, a morbiditási mutatók alakulásáról és a katonai szolgálatra való alkalmasságot befolyásoló körülményekről.

Itt kívánatos annak megemlítése, hogy az 1973-ban végrehajtott vizsgálatot követően alapvetően megváltozott a sorkötelesek alkalmassági fokának elbírálási rendje és tartalmi követelményei. Az elbírálás rendjében történt változás lényege kettős. Egyrészt megszűnt a sorkötelesek katonai szolgálatra való alkalmasságának előzetes elbírálása ("összeírás"). Ennek következtében a fiatalok ma már csak sorozáson vesznek részt, ahol a katonai szolgálatra való alkalmasság véglegesen kerül elbírálásra. Másrészt az elbírálás ujszerű tartalmi követelményei azokkal a társadalmi, gazdasági, demográfiai, morbiditási tendenciákkal függenek össze, amelyek az elmúlt évtizedben történt változásokkal kapcsolatosak. A későbbiekben - a megfelelő helyen - történik utalás az említett tendenciák változásaira. Az elbírálás új szabályai módosították a katonai szolgálatra való alkalmasság fokozatait is. Ennek következtében a korlátozással alkalmas fiatalok aránya növekedett. Visszont minimálisra csökkent a kivizsgálásra utaltak száma, mert a kivizsgálásokat a sorozás időszakában hajtják végre. Ezek a változások jelenleg megnehezítik a katonai alkalmasság szerinti összehasonlítások pontos értékeinek megállapítását.

A VIZSGÁLAT NÉPESSÉGTUDOMÁNYI VONATKOZÁSAI

A népesség biológiai státusát illető minőség kérdésével a népeségtudományban, különböző rész-szemponatok szerint, már a magyar szakirodalomban is többen foglalkoztak. Akárcsak kvantitatív szempontból, először itt is a reprodukció és az újszülött generáció került előtérbe, amit egyes tömeges jelenségeknek robbanásszerű elterjedése indokolt. Ezek a következők:

1. A születésszabályozás hatékony formái tömegessé váltak,
2. A gyors társadalmi változások eredményeképpen a nők (potenciális anyák) társadalmi helyzete megváltozott, melynek szociológiai, pszichológiai és biológiai hatásai egyaránt jelentősek,
3. Az orvostudomány nemcsak gyorsan fejlődött, hanem hazánkban, az utóbbi évtizedekben, az általános egészségügyi ellátás eredményeként, igénybevétele gyakorlattá vált, ami elsősorban is pozitív, másodsorban, ha kisebb részben is, de negatív jelenségekkel is társul (pl. túlzott gyógyszerfogyasztás).
4. A népesedéspolitikai és az azzal kapcsolatos rendelkezések, valamint ezek - esetenként drasztikus, adminisztratív - változása szintén minőségi következményekkel járt, amelyek többnyire csak utólag váltak nyilvánvalóvá (NEMESKÉRI-JUHÁSZ-SZABADY, B., 1977). Ezen problémák nyomán nagyon értékes tanulmányok jelentek meg, elsősorban a művi vetélések hatásáról, a terhességi és szülési sérülésekről (BARS-SÁRKÁNY, 1963; MILTÉNYI, 1964; SÁRKÁNY, 1970; KLINGER, 1970; SZABADY, E., 1971; PÁLI, 1971; ILLEY és munkatársai, 1971; MIKOLÁS, 1973).

Fontosságukat tekintve, azok a közlemények emelendők ki, amelyek a kis sullyal születettekkel és a fejlődési rendellenességekkel foglalkoznak (LUBCHENCO és munkatársai, 1966; BAZSÓ és munkatársai, 1968; MESTYÁN-FEKETE, 1969; KLINGER, 1970; CZEIZEL, 1970; CZEIZEL és munkatársai, 1970; SZABADY, E., 1971; SWEET, 1972). Figyelemre méltónak tűnik a különböző női kohorszok eltérő minőségének (öröklött és főleg a korai fejlődés idején szerzett sajátosságoknak) szerepe a népesség reprodukciójában (ACSÁDI, 1962, 1964; KATONA-SZABADY, B., 1976).

A népesség minőségi problémáihoz kapcsolódik a területi különbségek vizsgálata (SZABADY, B., 1973, 1975/a), illetve a különböző adottságú résznépességek (szubpopulációk) izoláltsága (endogámia), föld-

rajzi mobilitása, a közöttük levő arányok megváltozása és ennek kapcsolódása a termékenységgel (SZABADY, B., 1975/b).

A VIZSGÁLAT KÖRNYEZETBIOLÓGIAI VONATKOZÁSAI

A 20. század közepéig a civilizációnak elsősorban előnyeit élvezték. Kedvező hatása jelentkezett a születéskor várható átlagos élettartam emelkedésében, az átlagos életkor növekedésében, a korábban pusztító népbetegségek és járványok megszüntetésében, valamint a csecsemő- és gyermekhalandóság jelentős mértékű csökkenésében. Az utóbbi évtizedekben a "civilizáció áldásai", visszájára fordulva, ellenünkre hathatnak. Elegendő utalni az urbanizációs, környezeti ártalmakra, a megfeszített és stressz hatásokkal terhelt, felgyorsult élettempóra, a mindkét nemre jellemző mértéktelen dohányzásra, s végül a nagymértékű alkoholfogyasztásra. Az említett jelenségek következtében a kis sullyal születettek aránya magas, egyes betegségek - civilizatórikus betegségek - gyakorisága rohamosan megnövekedett.

A változott feltételekre, a fokozott testi és szellemi követelményekre, valamint a tárgyi igényekre az emberi szervezet természetesen igénybevételének, mindenkor biológiai állapotának adott toleranciája szerint képes vagy képtelen válaszolni, reagálni.

Az emberi faj történelme folyamán a környezet változásaira szüntelen alkalmazkodással válaszolt. Természetesen ez az alkalmazkodás a különböző ökoszisztémákban élő népségeknél hol ökológiai "sikerrel", hol ökológiai "kudarccal" járt. Az ökológiai siker vagy kudarc a múltban és még ma is, egyes népségek esetén, függ attól, hogy a környezeti tényezők mennyiben késleltették a testfejlődést, növekedést. Amely populációk bizonyos környezeti változásokhoz nem tudtak megfelelően alkalmazkodni - azaz nem tudták kivédeni a gátló tényezőket és ez a sikertelenség bizonyos határon túlnőtt -, azoknál az ökológiai kudarc kezdetben a népesség és a fejlődés lelassulásához, majd a népességszám csökkenéséhez vezetett. Az utóbbi időben a társadalmi rendszerek gyökeres megváltozása és a technika minden eddiginél gyorsabb fejlődése mind a környezetben, mind az ember életkori változásaiban, funkcióiban egyrészt felgyorsult, másrészt bizonyos értelemben újszerű folyamatokat indított meg.

1. Az ember társadalmi-gazdasági környezetének változása felgyorsult. A társadalmak szerkezete és rétegződése állandó és szinte átmenet nélküli változásban volt, illetve van; a rétegek egymáshoz való viszonya is szakadatlanul módosul.

2. E változások az ember természeti környezetét rendkívül gyorsan és szinte átmenet nélkül megváltoztatják és mindezek -;

3. a népesség dinamikus társadalmi és területi mobilitását is maguk után vonják.

Az 1. és 2. pont az időben végbemenő környezeti változásokat tartalmazza, amelyek az egyénre és utódaira helybenmaradás esetén is hatnak, tehát mintegy "házhoz jönnek"; a 3. pont esetében pedig térbeni és társadalmi helyváltoztatással kerülnek az egyének új környezetbe. Ez időtől függetlenül, gyakorlatilag egyik napról a másikra megvalósulhat. Ezáltal nemcsak a környezet változása hat az emberre, hanem az új párválasztási lehetőségek az utódokat és a népesség strukturáját már genetikai vonatkozásban is befolyásolják. Mindezen változások eredményezte folyamatok kölcsönhatásainak két formája különíthető el. A közösségi szinten érvényesülő válaszolási mechanizmus társadalmi jellegű; az egyén esetében jobban - de nem kizárólagosan - biológiai jellegű. Végül is az adaptáció "célját" a homeosztázis fenntartásában fogalmazhatjuk meg, amely két egymásba fonódó folyamatot tartalmaz, a stabil egyensúlyt és az ön szabályozást. A "homeosztatis" állapotát - emberre vonatkoztatva - mindazon sajátosságok értékhatárai jelzik, amelyek létének fennmaradását biztosítják (pl. a test hőmérséklete, a vér H-ion koncentrációja, cukortartalma stb.). A homeosztatis állapot szintjének bizonyos mértéken túli változása kompenzációs folyamatokat indukál, amelyek a veszélyeztető hatásokat közömbösíteni igyekeznek annak érdekében, hogy stabilizálva az egyes jellemzőket, a "norma" fennmaradását biztosítsák. Genetikai értelemben igen kifejezett stabilizációs tendencia jut érvényre a

testi - kvantitatív - jellegek értéksorában, ami abban nyilvánul meg, hogy az értékek többsége az átlagérték köré sűrűsödik. Ez a megoszlás kétségtelenül abból a tényből következik, hogy sok additív gén is szerephez jut. Az átlagérték képviseli a heterozygotizáció legmagasabb fokát, míg a szélső értékek képviselik a homozygotizáció nagyobb mértékét. A legkevésbé alkalmazkodó kiküszöbölése nem szünteti meg a népesség variabilitását, mivel a kedvezőbb heterozygotizáció hozzájárulása elősegíti e tényt. Mindebből következik a genetikai értelemben vett homeosztázis, ami fenntartja mind az optimumot, mind azon értékhatárokat, amelyek biztosítják a megfelelő genotípusok megfelelő alkalmazkodását a változó körülményekhez.

A vizsgálat humánbiológiai, környezetbiológiai céljából következően és fontosságának megfelelően vette számításba a kvantitatív - metrikus - jellegek, valamint a kvalitatív - morbiditási - adatok értékelése során a felgyorsult folyamatoknak emberre gyakorolt hatását, az akceleráció és a retardáció fokozatos megszűnését. Melyek az akceleráció tartalmi lényegét meghatározó jellemzők és milyen részjelenségekben nyilvánul meg az akceleráció?

Az akceleráció tartalmi lényege akként fogalmazható meg, mint a *Homo sapiens* evolúciója jelenlegi szakaszának egyik jellemzője. Leegyszerűsítve, az akceleráció az a mindenki által észlelt, legáltalánosabb jelenség, miszerint korunkban az ember testfejlődése, növekedése gyorsabb és időben hamarabb éri el a végleges felnőttkori értékeket, mint korábban.

Az akceleráció jelensége természetesen ennél összetettebb jelenség. KNUSSMANN (1968) tagolásában megkülönböztet fajspecifikus (a); subspecifikus (b); szekularis (c); csoport- vagy rétegspecifikus (d) és egyéni (e) akcelerációt. A sorköteles korú fiatalok vizsgálatában kiemelt fontosságú a szekularis (c), valamint a csoport- vagy rétegspecifikus (d) akceleráció jelenségeinek figyelembevétele. A szekularis akceleráció megnyilvánulásait tekintve elsőként említendő az elmúlt évszázad folyamán a természet növekedésében észlelt felgyorsulás. THOMAS (1961) e vonatkozásban pandemikus akcelerációt említ, amely napjainkban valamennyi kontinensre kiterjedően észlelhető és az utolsó száz esztendő során ennek átlagos értékét 8-10 centiméterben határozza meg. A szekularis akceleráció során egyfelől a természet növekedésében korábban következik be a gyorsulás és másfelől a végleges természet is magasabb. OLIVIER-CHAMLA-DEVIGNE-JACQUARD-IAGOLNITZER (1977) szerzők megállapítása szerint a természet növekedése nem fejeződik be ma 22-23 éves korban, hanem (például Franciaországban) 26-27 éves korban érik el végleges testmagasságukat. A természet növekedésében észlelt gyorsulás egyben nagyobb testsúly kialakulását is eredményezi. Az előbbieken vázolt jelenségekkel összefüggően (anélkül, hogy részletekbe bocsátkoznánk) egyes szerzők nem egyértelműen foglalnak állást, különösen a véglegesen kialakult testmagasságot illetően. Előljáróban az állapítható meg, hogy a természet szekularis akcelerációját tekintve, régióként, népességek (s azok genetikai, történeti és társadalmi múltja) szerint lényeges eltérések lehetségesek. Hazánkban is a kétségtelenül érvényesülő akceleráció mellett inkább a múltbeli elmaradásból eredő retardáció fokozatos megszűnése nyer jelentős fontosságot.

A szekularis akcelerációt illetően több szerző arra a megállapításra jutott, hogy a 20. század első felében a születéskori testhossz 1,5-2,0 centiméterrel növekedett a közép-európai újszülöttek esetében. A születéskori testhossz átlagát ma 53,0 centiméterben adja meg HOSEMAN (1949). A születéskori testsúlynak is az átlagos 3 150 g-ról az átlagos 3 300 g-ra történt emelkedését említik egyes szerzők. Összehasonlításként elegendő megemlíteni KONTSEK (1936) debreceni vizsgálatát, miszerint 44 évvel ezelőtt a Hajdu megyei újszülöttek születéskori testhosszáinak átlaga 50,2 cm, az átlagos testsúly 3 353 g volt. Az 1973-1978. évek között Magyarországon született újszülöttek (37-43. terhességi hét) átlagos testhossza 52,33 cm, átlagos testsúlya 3 236,95 g volt (JOUBERT, K. közlés alatt álló adatai). A látszólagos ellentmondás oka: KONTSEK-nél születési súly min.: 2 300 g.

A terhesek és csecsemők legújabb, 1980. évi biodemográfiai egészségi vizsgálata során mért újszülöttek eddig rendelkezésre álló adatai alapján a születéskori testhossz átlaga 50,72 cm; a testsúly átlag 3 215,54 g. (A közölt születési súly és születési hossz adatok az ún. érett újszülöttek - 36. terhességi hétnél idősebb terhességek és 2 500 g-nál nagyobb születési súlyúak - adatai.) Mindebből két tény megállapítása lényeges: hazánkra vonatkoztatva, az újszülöttek testhosszát, testsúlyát illetően, a múlthoz viszonyítva szignifikáns változás csak igen nagy óvatossággal jelenthető ki; ugyanakkor nem mellőzhető az a tény, hogy századunk első

felében - nálunk és külföldön egyaránt - az újszülöttek antropometriai mérése nem olyan módszertani követelmények szerint történt, mint ma. A következtetések levonását e tények nagymértékben korlátozzák.

Az előbbieken említett jelenségekhez viszonyítva a szekuláris akceleráció kifejezettebb - mondhatni szembetűnő - a nemi érés fiziológiai jelenségeiben, a másodlagos nemi jellegek kialakulásában. Mindkét nemre vonatkozólag statisztikusan igazolt a multhoz képest a korábbi nemi érés (BENNHOLT-THOMSEN, 1940, 1942; GRIMM, 1943; MILLS, 1950; THOMA, 1961; HILLMANN, 1962; TANNER, 1962; BODZSÁR, B. É., 1975; FARKAS, 1975; FARMOSI, 1975; KÁDÁR-VÉLI, 1977; EIBEN és munkatársai, 1978; FARKAS, 1979).

BACKMAN (1948) 1800-1875. évek között Németországban a menarche kor változását illetően lényeges eltérést nem észlelt, ezzel szemben 1940-ig a menarche kor 16 és 1/2 évről 14 és 1/2 évre változott. A 20. század második felében a menarche kor jelentkezése hazánkban 12, 80 évben volt megállapítható (FARKAS, 1975; BODZSÁR, B. É., 1977). A pre- és pubertáskori változások rapid végbemenetele a szekuláris akceleráció következményeit illetően a legjelentősebb. Ugyancsak lényeges a csont-életkor megállapítása szempontjából a csontosodási magvak és így az osszifikáció korábbi jelentkezése (BENNHOLDT-THOMSEN, 1942; LEHR, 1961).

Sok vitát váltottak ki azok a megállapítások, amelyek a tej- és maradó fogazat áttörésében a szekuláris akcelerációt igyekeztek bizonyítani. A tejfogazat áttörésére vonatkozó, a 19. és 20. század első felében tett megfigyelések, pontatlanságuk miatt, nem jogosítanak fel a jelenkori megállapítások összevetésére, és még inkább a szekuláris akcelerációt illető megállapításokra. A maradó fogazat áttörését illetően már elfogadhatóbb adatok állottak a multban és még inkább a jelenben rendelkezésre. E szerint, a maradó fogak esetében, 4-12 hónappal korábban történik az áttörés (LEHR, 1944). Természetesen területileg és minden társadalmi csoportra ez sem általánosítható, különösen oly népességek esetében, ahol a retardáció más jelenségekben kifejezetten megállapítható. A fog-életkor megállapítása terén végzett eddigi kutatások természetesen arra utalnak, hogy a szekuláris akceleráció e vonatkozásban is nagy fontosságu.

Végül, a pszichés akcelerációt illetően - anélkül, hogy az idevonatkozó széles körű irodalom említésre kerülne - az állapítható meg, hogy a gyorsult testnövekedéssel ugyancsak gyorsultabb és korábban bekövetkező nemi érés nem egyértelműen párhuzamos. Erre engednek következtetni azok a jelenségek, amelyek a személyiség és a magatartási normatívák késői kialakulásával, valamint a társadalmi beilleszkedés problémáival kapcsolatosak. Az akceleráció jelenségének kibontakozásában a genetikus tényezők, a szelekció, nemkülönben a heterózis döntően játszanak közre. LUNDBORG (1931) majd BECKMAN (1962) svédországi vizsgálataik során mutattak rá a heterózis-effektusra, mely az endogám népességek fellazulása és a migráció eredményeként következett be. Ugyanakkor a társadalmi-gazdasági tényezők, valamint az urbanizáció, az életmód változása, a táplálkozás minőségi és mennyiségi javulásának szerepe tekinthető meghatározónak az akcelerációban.

Az akceleráció trendjeit számos tényező együttes hatása alakítja, KNUSSMANN (1968) megfogalmazása szerint a részjelenségek konglomerátumából kell kifejtenuünk e komplex jelenség tartalmi összetevőit, következményeit.

• • • • •

Az ifjúság eddigi testfejllettségi vizsgálatainak áttekintése

A hazai antropológiai, orvostudományi kutatások keretében, a múlt század utolsó évtizedeitől napjainkig, a magyarországi gyermekek, fiatalok testfejllettségi vizsgálata - jelentőségének megfelelően - az érdeklődés homlokterébe került. A múltban elsősorban is a tudományos, szakmai érdeklődés volt a meghatározó, ma a kutatási érdekeken túl a társadalmi igény jelentősége tekinthető kifejezettnek.

Jelen áttekintés a 18. életévet elért fiatalok - sorköteles koruak - testfejllettségi vizsgálatairól kíván tájékoztatást nyújtani, minthogy az ujszülöttek, csecsemők, valamint az iskoláskorúak körében végzett vizsgálatokról KONTSEK (1936), EIBEN és munkatársai (1971), FARKAS (1969, 1978) által közreadott összefoglaló tanulmányok és irodalmi jegyzék kitűnő áttekintést nyújtanak elméleti, metodikai, gyakorlati vonatkozásokban egyaránt.

A hazai sorköteles korú fiatalok testfejllettségi vizsgálatainak kezdetei a múlt század hetvenes éveire nyulnak vissza. Elsőként SCHEIBER Sámuel az 1866-1867-1868. években Fejér, Győr, Pest, Tolna és Veszprém megyékben állításra került 16 107 állítás koru (20 éves) fiatal termetadatát gyűjtötte össze és értékelte (1876). Az 1878-1879. években a kiváló, nagynevű statisztikus, demográfus, antropológus KÖRÖSY József, sorozási jegyzékekből, módszeresen 20 667 állításköteles fiatal (19-22 éves) adatát gyűjtötte össze. Vizsgálatának eredményeiről 1879. decemberében "Magyar és más nemzetiségű katonakötelesek testfejllettségi vizsgálata" címen tartott előadásában számolt be. A magyar tudománynak nagy vesztesége, hogy e nagy jelentőségű vizsgálat eredményeiről csak az összefoglaló értékelés jelent meg (1875) és az adatok részletes feldolgozására mind ez ideig nem került sor.

Az említett nagy értékű magyar kezdeményező vizsgálatokkal közel egyidőben GOEHLERT (1881) (1 520 000 20-23 éves egyén) és LE MONNIER (1882-1883) az Osztrák Magyar Monarchia területén állításra kerültek (1870-1873. években; 1870-1876. években) termete alapján közöltek - termecsoportok figyelembevételével - jellegelterjedési térképeket. E közlemények és jellegelterjedési térképek az ország területén élt fiatalok testi fejlettségére nyújtanak általános tájékoztatást, a vizsgálatok eredményei egyben lehetőséget adnak az elmúlt száz esztendő szekuláris trendjének követésére és a nemzetközi összehasonlításra.

Az 1870-es években végzett vizsgálatok lendülete a század végén és az 1900-as évek kezdetén megtorpant. A módszeres etnikai szemléletű antropológiai vizsgálatok, s az ifjúságra vonatkozó antropometriai adatok gyűjtésének újakezdése JANKÓ János és BARTUCZ Lajos nevéhez fűződik. BARTUCZ az ország több megyéjében gyűjtötte ki az első világháború előtti évjáratok sorozási jegyzékeiből az állítás korú fiatalok termetadatát. A magyarság és a nemzetiségek termetadatainak elemzését, értékelését BARTUCZ tanulmányokban (1917, 1923), majd a "Magyar ember" (1938) című munkájában összegezi. Jelentős BARTUCZ-nak a Dunántúlról (Fejér, Veszprém, Tolna, Somogy és Zala megye) sorozási jegyzékekből gyűjtött, közel 50 000 (48 859) 18-22 éves korú fiatal termetére vonatkozó értékelése is.

Az áttekintés e része azzal az észrevétellel zárható, hogy a sorozási jegyzékekből kigyűjtött adatok általános képet szolgáltatnak a múlt század végi és jelen század első évtizedeiben élt fiatalok termetéről. E méreket azonban nem mindig szakemberek végezték és a mérőeszközök sem feleltek meg a szakmai előírásoknak. E vizsgálatok azonban mégis jelentősek, mert kellően nagyszámu egyén adatát dolgozták fel. Az adatok összehasonlító értékelését korlátozza továbbá az a tény, hogy az egyes megyék, járások fiataljairól közölt adatok - a sorozatok többségében - nem egy, hanem több korosztályt foglalnak össze (pl. 18-20 évesek, 20-22 évesek).

Az 1930-as évektől kezdődően VÉLI György gyermekgyógyász főorvos munkássága kiemelkedő jelentőségű. Kezdetben az óvodás és iskolás koru (1936, 1956) gyermekek testfejlődésével foglalkozott, majd ugyancsak sorozási jegyzékek alapján elemzi előbb Somogy megye, majd más megyékre kiterjedően KÁDÁR Pál orvosalezredessel az állítás koru fiatalok testi fejlettségét (1971, 1972, 1974). VÉLI György munkásságának nagy érdeme, hogy elsőként mutatott rá e kutatások elméleti kérdéseire, a környezeti és társadalmi tényezők jelentőségére (1954, 1964, 1967). Az akceleráció jelenségével kapcsolatos állásfoglalása azért is jelentős, mert a magyarországi gyermekek és fiatalok testnövekedésében észlelt elmaradottságra - retardációra - hívta fel a figyelmet (1967). A sorköteles koru fiatalok testfejlettségi vizsgálataihoz szorosan kapcsolódnak végül azok, a testnövekedés antropológiájával, biológiájával kapcsolatos vizsgálatok, amelyeket szakantropológusok, orvostudományi, testneveléstudományi kutatók végeztek iskolás koru gyermekeken, szakmunkás tanulókon, egyetemi és főiskolai felvételtelre jelentkezőken, hallgatókon, sportolókon, atlétákon (SZONDI, 1929; MALÁN, 1934; JENEY, 1938/39, 1939/40, 1940/41, 1941/42; FEHÉR, 1941; BALOGH, 1942; RAJKAI, 1952; FARKAS, 1960; EIBEN, 1962, 1972; MOLNÁR, 1968; DEZSŐ, 1969; BAKONYI-EIBEN-FARKAS-RAJKAI, 1969; NEMESKÉRI, 1970; GYENIS, 1972; JANCSÓ, 1974; TILL, G.-GYENIS, 1975, 1977; AMBRUS-BARTON-GRÓF-HORVÁTH-KISS-KLEIN-SZILÁRD, 1978 - a szerzőknek csak azon munkái említve, melyek a 18. életévet elért fiatal koru férfi népesség antropometriai adatait is közlik -). Az utóbb említett vizsgálatokat céltudatosság, módszeresség, a biológiai szemlélet érvényesítése, az endogén és exogén - környezeti és társadalmi - tényezők számbavétele jellemzi. A tényszerű adatok rögzítésén túl a testfejlődés, testnövekedés törvényszerűségeinek megismerése is központi helyet nyert e vizsgálatokban. A transzverzális vizsgálatok mellett mind több a csecsemőkortól, a korai gyermekkortól kezdett longitudinális vizsgálat is.

A fiatalok testfejlettségére vonatkozó vizsgálatok áttekintését azzal a megállapítással zárhatjuk, hogy a korábbi és jelen kutatások értékes ismereteket, szempontokat szolgáltatottak a magyarországi fiatalok biológiai státusának megismeréséhez.

A korábbi vizsgálatok - az adott lehetőségekből következően - a célok korlátozottságából, a vizsgált minták kis egyedszámából következően, vagy a metodikai követelmények szűkreszabott voltából eredően csakis lokális vagy korlátozott érvényű következtetések megtételére jogosították fel a kutatókat. Így az eredmények sem reprezentálhatták egy-egy időpontban az egész (gyermek- és fiatalkoru) népességet. A múlt század végi fiatalok és sorköteles koruak vizsgálatát a termetadatok gyűjtése, elemzése és értékelésük jelentőségének felismerése határozta meg. Századunk első évtizedeinek idevonatkozó vizsgálatait az antropometriai követelmények, a termecsoportok területi megoszlása és az etnikai vonatkozások jellemezték.

Az elmúlt évtizedekben a biológiai szemlélet keretében a testfejlődés, testnövekedés kvantitatív meghatározóin túl a kvalitatív, valamint a genetikai és fiziológiai vonatkozások kerültek előtérbe - a már említett longitudinális vizsgálatok során -, s mindezeket egységes keretbe foglalta a háttér, a változó társadalmi, gazdasági tényezők hatásmechanizmusának személyre ható elemzése. A fentiekben részletezett, s három periódusra különíthető kutatások eredményei, tanulságai és különösképpen az elmúlt évtizedek változásai nyomán a testfejlődésben, testnövekedésben észlelt jelenségek szükségszerűen követelik meg fiataljaink biológiai állapotának a komplex szemlélet érvényesítésével végzett vizsgálatát. Elegendő utalnunk az elmúlt három évtized folyamán - az időben felgyorsulva - végbement társadalmi és gazdasági változásokra, életforma váltásokra, a munka- és lakáskörülmények javulására, továbbá az egészségügyi ellátottság terén bekövetkezett változásokra, és végül, de nem utolsósorban a civilizatórikus hatásokra, amelyek igen nagy mértékben új alkalmazkodási helyzet elé állították az egyéneket, különösképpen a fejlődő fiatalokat és magát a társadalmat.

• • • • •

A vizsgált sokaság néhány demográfiai jellemzőjének összehasonlítása

AZ 1955. ÉVI ÉLVESZÜLETETTEK DEMOGRAFIAI JELLEMZŐI

A sorköteles korú fiatalok 1973. évi vizsgálata a magyar férfi népesség 1955-ben született nemzedékére irányult. Ez évben Magyarországon 210 430 élveszületés történt (az összes születések száma 213 875); ez 21,4%-os élveszületési arányszámnak felel meg. Az élveszületettek 51,7%-a volt fiugyermek (108 842), akiknek 6,7%-a (7 324) született 2500 grammnál kisebb súllyal, 2,6%-a pedig (2 834) 2000 grammnál volt kisebb születési súlyu. Országos koraszületési arányszámaik nem térnek el lényegesen a környező években tapasztalt arányoktól, beilleszkednek az utóbbi évtizedek állandóan emelkedő irányzatába.

Az 1955. évi élveszületettek kohorsza országos jellemzőinek a megelőző - 1954. és a rákövetkező 1956. évi - alapvető népesedési jellemzőkhöz történt viszonyítása, nemkülönben a vizsgálat körébe vont megyéknek (Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar, Pest, Somogy, Veszprém megye) a főváros és a megyei városok fent említett adatsoraival történő összehasonlítása útján adhatók meg azok az egyszer fennállott sajátosságok, amelyek e kohorszra és azon belül az egyes területi egységek résznépességére meghatározók. Ezek az alábbiak:

1. Az élveszületettek száma, 1954-1956. évek között, a vizsgált területi egységek népességén belül általában csökkenő tendenciát mutat. Budapest esetében, 1955-ben, az élveszületési arány 14,2%, ez az országos élveszületési arányhoz viszonyítva 7,2%-kal alacsonyabb.

1955-ben az élveszületési arány, 1954-hez viszonyítva, 5,6%-kal alacsonyabb. Mindez azt jelenti, hogy Budapesten 1955-ben 38%-kal (9 912 fő) volt kevesebb az élveszületett, mint 1954-ben. 1955-höz viszonyítva 1956-ban további 2,7%-kal csökkent az élveszületési arány Budapesten (11,5%). Budapesten az élveszületettek számának kiugróan jelentős csökkenése részben a korábban tett "adminisztratív" rendelkezésekkel függhet össze. Az egyes megyéket illetően ilyen mértékű változás nem mutatkozott.

1. Az élveszületések számának alakulása 1954-1956. évek között, az összeírás helye szerint (1955. évhez viszonyítva)

Az összeírás helye	Élveszületések					
	1954		1955		1956	
	N	%	N	%	N	%
Bács-Kiskun megye	13 027	99,8	13 051	100,0	12 078	92,5
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	14 174	100,7	14 076	100,0	13 691	97,3
Hajdu-Bihar megye	10 221	99,8	10 243	100,0	9 946	97,1
Pest megye	17 318	112,5	15 400	100,0	13 756	89,3
Somogy megye	7 792	100,3	7 763	100,0	7 310	94,2
Veszprém megye	9 370	97,6	9 598	100,0	8 700	90,6
Budapest	36 010	138,0	26 098	100,0	21 152	81,0
Debrecen	3 121	113,3	2 755	100,0	2 476	89,9
Miskolc	3 290	107,9	3 050	100,0	2 638	86,5
Pécs	2 146	106,1	2 023	100,0	1 838	90,9
Szeged	1 775	113,6	1 562	100,0	1 372	87,8
Ország összesen	223 347	106,1	210 430	100,0	192 810	91,6

2. Az élveszületett fiú- és leánygyermek arányát illetően 1954-1956. évek között lényeges eltérés nem állapítható meg. Megemlítendő csupán, hogy Somogy megyében a fiugyermek aránya 1954-ben 52,4%,

1956-ban 52,2 % (1955-ben 51,3 %). A megyei városok egyes kiugró értékei (pl. Szeged, 1954. évi adat 54,2 % fiugyermek arány) az alacsony esetszám és az esetlegesség miatt nem értékelhetők.

2. Az élveszületett fiu- és leánygyermek számának alakulása 1954-1956. évek között, az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Élveszületések száma			Fiugyermekek aránya (%)
	Fiu	Leány	Összesen	
1954				
Bács-Kiskun megye	6 747	6 280	13 027	51, 8
Borsod-Abauj-Zemplén megye	7 288	6 886	14 174	51, 4
Hajdu-Bihar megye	5 218	5 003	10 221	51, 1
Pest megye	9 016	8 302	17 318	52, 1
Somogy megye	4 082	3 710	7 792	52, 4
Veszprém megye	4 874	4 496	9 370	52, 0
Budapest	18 682	17 328	36 010	51, 9
Debrecen	1 647	1 474	3 121	52, 8
Miskolc	1 756	1 534	3 290	53, 4
Pécs	1 101	1 031	2 132	51, 6
Szeged	962	813	1 775	54, 2
1955				
Bács-Kiskun megye	6 703	6 348	13 051	51, 4
Borsod-Abauj-Zemplén megye	7 234	6 842	14 076	51, 4
Hajdu-Bihar megye	5 365	4 878	10 243	52, 3
Pest megye	7 934	7 466	15 400	51, 5
Somogy megye	3 983	3 780	7 763	51, 3
Veszprém megye	4 966	4 632	9 598	51, 7
Budapest	13 610	12 488	26 098	52, 1
Debrecen	1 431	1 324	2 755	51, 9
Miskolc	1 589	1 461	3 050	52, 1
Pécs	1 058	965	2 023	52, 3
Szeged	783	779	1 562	50, 1
1956				
Bács-Kiskun megye	6 183	5 895	12 078	51, 2
Borsod-Abauj-Zemplén megye	7 090	6 601	13 691	51, 8
Hajdu-Bihar megye	5 114	4 832	9 946	51, 4
Pest megye	7 134	6 622	13 756	51, 9
Somogy megye	3 818	3 492	7 310	52, 2
Veszprém megye	4 514	4 186	8 700	51, 9
Budapest	10 952	10 200	21 152	51, 8
Debrecen	1 241	1 235	2 476	50, 1
Miskolc	1 375	1 263	2 638	52, 1
Pécs	982	856	1 838	53, 4
Szeged	702	670	1 372	51, 2

3. A születések számának alakulását az életképesség, nemek és házasságból, illetve házasságon kívüli születés szerint elemezve, a halvaszületések csökkenése állapítható meg. Az 1955. évi halvaszületésekhez viszonyítva 1954-ben 6,7 %-kal volt magasabb és 1956-ban 11,8 %-kal volt alacsonyabb a halvaszületések aránya. Adatok hiányában területi megoszlás 1954-1956. évekre nem részletezhető.

3. A születések számának alakulása életképesség és nemek szerint,
1954-1956. évek között (1955. évhez viszonyítva)

Év		Születések			Élveszületések		
		Összesen	ebből		Összesen	ebből	
			fiú	leány		fiú	leány
1954	N	227 023	117 867	109 156	223 347	115 908	107 439
	%	106,1	106,5	105,8	106,1	106,5	105,8
1955	N	213 876	110 682	103 194	210 430	108 842	101 588
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1956	N	195 850	101 279	94 571	192 810	99 652	93 158
	%	91,6	91,5	91,6	91,6	91,6	91,7

Év		Halvaszületések			Házasságból	Házasságon kívül
		Összesen	ebből		született összesen	
			fiú	leány		
1954	N	3 676	1 959	1 717	209 276	17 747
	%	106,7	106,5	106,9	105,3	117,3
1955	N	3 446	1 840	1 606	198 746	15 130
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1956	N	3 040	1 627	1 413	182 842	13 008
	%	88,2	88,4	88,0	92,0	86,0

4. Az élveszületettek 1. pontban részletezett adataihoz kapcsolódik az anya életkora szerinti tiszta élveszületési arányszámok alakulása az 1954-1956. években. Az 1955. évet bázisévnek tekintve, a közölt országos adatok szerint, 1954-ben az élveszületetteknél az anya életkorát tekintve a 30-39 éves, sőt a 40-49 éves anyák részesedése 10,5 %, illetve 13,3 %-kal magasabb, mint 1955-ben. 1956-ban a megoszlás teljesen megfordul, amennyiben a 15-19 és a 20-24 éves koru anyák esetében a legmagasabbak, a 30-39 és 40-49 éves anyák esetében a legalacsonyabbak a megoszlási értékek. 1955-höz viszonyítva, 1956-ban legnagyobb, 27,8 %-os a csökkenés a 40-49 éves életkoru anyák korcsoportjában.

4. Az anya életkora szerinti tiszta élveszületési arányszámok alakulása
1954-1956. évek között (1955. évhez viszonyítva)

Év	Az anya életkora							
	15-19	20-24	25-29	30-39	ebből		40-49	Összesen 15-49
					30-34	35-39		
					éves			

1000 megfelelő koru nőre jutó élveszületés

1954	N	52,0	195,2	165,0	87,1	107,5	54,2	10,2	88,2
	%	96,1	101,8	109,1	110,5	112,4	103,4	113,3	106,3
1955	N	54,1	191,8	151,3	78,8	95,6	52,4	9,0	83,0
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1956	N	55,0	185,3	137,3	67,8	83,9	45,7	6,5	76,4
	%	101,7	96,6	90,7	86,0	87,8	87,2	72,2	92,0

1000 megfelelő koru házas nőre jutó élveszületés

1954	N	343,4	292,2	190,6	96,4	117,8	60,6	11,7	118,3
	%	98,4	111,1	109,9	111,4	112,9	104,7	113,6	107,1
1955	N	348,9	262,9	173,5	86,5	104,3	57,9	10,3	110,5
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1956	N	348,8	270,0	156,8	73,6	80,9	49,4	7,4	100,9
	%	100,0	102,7	90,4	85,1	77,6	85,3	71,8	91,3

5. Az 1955. évi kis sullyal születettek számát (2 500 g-nál kevesebb) 100 %-nak véve, 1954-1956. évek között az egyes születéskori súlycsoportok, illetve Budapest és vidék vonatkozásában a következők állapíthatók meg.

A 2 500 g-on aluli sullyal születettek együttesen 1954-ben, 1955. évhez viszonyítva, 95,5 %-ot tettek ki, az emelkedő tendenciának megfelelően ez az összehasonlító érték 1956-ban 105,6 %. Az adatsorokból az alábbiak kiemelése tűnik lényegesnek: a - 749 grammu születési súlycsoportot illetően vidéken, 1955-höz viszonyítva, 1954-ben 33,3 %-kal és 1956-ban 50,0 %-kal magasabb arányok mutathatók ki. Budapesten 1955-höz viszonyítva, a 2000-2499 grammu súlycsoportban mutatható ki eltérés, 1954-ben 10,6 %, 1956-ban 16,8 %-kal magasabbak a megoszlási értékek. A részletes területi megoszlás nyilván még további eltérések kimutatását tenné lehetővé. Sajnos ezen évekre vonatkozóan a kis sullyal születettek (a koraszülöttek) területi megoszlása csak összevontan (vidék) került közlésre (KLINGER, 1970).

5. Az élveszületési arányszámok alakulása születéskori súly és terület szerint, 1954-1956. évek között (1955. évhez viszonyítva)

Terület	Születéskori súly (gramm)							
	- 749		750 - 999		1000 - 1499		1500 - 1999	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1954								
Budapest	3,6	83,7	4,7	102,2	12,2	99,2	19,1	99,0
Vidék	0,8	133,3	1,5	93,8	7,0	97,2	14,2	92,8
Összesen	1,3	118,2	2,1	105,0	7,8	100,0	15,0	94,9
1955								
Budapest	4,3	100,0	4,6	100,0	12,3	100,0	19,3	100,0
Vidék	0,6	100,0	1,6	100,0	7,2	100,0	15,3	100,0
Összesen	1,1	100,0	2,0	100,0	7,8	100,0	15,8	100,0
1956								
Budapest	2,4	55,8	3,9	84,8	13,0	105,7	19,8	102,6
Vidék	0,9	150,0	1,6	100,0	7,5	104,2	16,0	104,6
Összesen	1,1	100,0	1,9	95,0	8,1	103,8	16,5	104,4

Terület	Születéskori súly (gramm)					
	2000 - 2499		2500 g-on aluli együtt		2500 -	
	N	%	N	%	N	%
1954						
Budapest	61,4	110,6	101,0	105,1	899,0	99,5
Vidék	40,4	89,0	64,0	91,3	936,0	100,7
Összesen	43,8	94,0	70,0	95,5	930,0	100,4
1955						
Budapest	55,5	100,0	96,1	100,0	903,9	100,0
Vidék	45,4	100,0	70,1	100,0	929,9	100,0
Összesen	46,6	100,0	73,3	100,0	926,7	100,0
1956						
Budapest	64,8	116,8	103,9	108,1	896,1	99,1
Vidék	48,0	105,7	74,1	105,7	925,9	99,6
Összesen	49,9	107,1	77,4	105,6	922,6	99,6

6. Halvaszületések és koraszülések alakulása 1954-1956. évek között

Év	100 összes szülött közül			
	halvaszületett	élveszületett 1499 gram- mon alul	élveszületett 1500-2499 gramm között	összesen
1954	1,62	1,10	5,79	8,51
1955	1,61	1,07	6,14	8,82
1956	1,55	1,09	6,53	9,17

országos adatainak részletes bontását tekintve, az 1 hónapon aluliak halálozási aránya 1000 élveszületésre számítva 1954-ben 32,0, 1955-ben 31,2 és 1956-ban 31,6. (Lásd 7. táblázatot.)

7. Az 1000 élveszületésre jutó perinatális és csecsemőhalálozás alakulása 1954-1956. évek között (1955. évhez viszonyítva)

Halálozási kor	1000 élveszületésre jutó halálozás					
	1954		1955		1956	
	N	%	N	%	N	%
1 napon aluli	12,7	104,1	12,2	100,0	11,9	97,5
1 napos	3,7	119,4	3,1	100,0	3,4	109,7
2 napos	2,3	92,0	2,5	100,0	2,6	104,0
3 napos	1,5	107,1	1,4	100,0	1,4	100,0
4 napos	1,1	100,0	1,1	100,0	1,0	90,9
5 napos	0,9	81,8	1,1	100,0	1,1	100,0
6 napos	0,8	88,9	0,9	100,0	0,9	100,0
7-13 napos	3,6	97,3	3,7	100,0	3,8	102,7
14-20 napos	2,7	103,8	2,6	100,0	2,7	103,8
21-31 napos	2,7	103,8	2,6	100,0	2,8	107,7
1 hónapon aluli együtt	32,0	102,6	31,2	100,0	31,6	101,3
1 hónapos	5,4	105,9	5,1	100,0	5,0	98,0
2 hónapos	5,4	98,2	5,5	100,0	5,4	98,2
3 hónapos	4,6	100,0	4,6	100,0	4,3	91,3
4 hónapos	3,5	106,1	3,3	100,0	3,0	90,9
5 hónapos	2,4	100,0	2,4	100,0	2,4	100,0
6 hónapos	1,9	95,0	2,0	100,0	1,7	85,0
7 hónapos	1,5	88,2	1,7	100,0	1,5	88,2
8 hónapos	1,3	92,9	1,4	100,0	1,3	85,7
9 hónapos	1,0	90,9	1,1	100,0	1,0	90,9
10 hónapos	0,8	88,9	0,9	100,0	0,8	88,9
11 hónapos	0,9	112,5	0,8	100,0	0,8	112,5
Összesen	60,7	101,2	60,0	100,0	58,8	98,0

Az 1 éven aluli csecsemőhalálozás együttes adatait tekintve igen csekély mértékű, de csökkenő tendencia mutatható ki. 1954-ben 60,7, 1955-ben 60,0 és 1956-ban 58,8 ‰ a csecsemőhalálozás.

8. A csecsemőhalálozások alakulása nemenként, 1954-1956. évek között

Év	Csecsemőhalálozások						1000 élveszületett		
	ebből		össze- sen	ebből		össze- sen	fiura	leányra	fiura és leányra
	fiu	leány		fiu	leány				
	N			%					
1954	7 677	5 879	13 556	56,6	43,4	100,0	66,2	54,7	60,7
1955	7 285	5 327	12 622	57,7	42,3	100,0	66,9	52,5	60,0
1956	6 406	4 926	11 332	56,5	43,5	100,0	64,3	52,9	58,8

A csecsemőhalálozások aránya, területi megoszlásban, 1955-ben legmagasabb Veszprém megyében (70,0). Az 1955. évi adatokat bázisnak véve 1954-ben Pest megyében 12,2 %-os és Miskolcon 24,4 %-os cse-

csemőhalálozási többlet állapítható meg. Bács-Kiskun megyétől, Miskolctól, Pécstől és Szegedtől eltekintve, 1956-ban csökkenő tendencia érvényesülése jut kifejezésre.

9. Az 1000 élveszülöttre jutó csecsemőhalálozások számának alakulása, az összeírás helye szerint, 1954-1956. évek között (1955. évhez viszonyítva)

Az összeírás helye	1000 élveszülöttre jutó csecsemőhalálozás					
	1954		1955		1956	
	N	%	N	%	N	%
Bács-Kiskun megye	64,3	102,6	62,7	100,0	66,7	106,4
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	65,8	103,0	63,9	100,0	59,2	92,6
Hajdu-Bihar megye	53,3	91,1	58,5	100,0	55,0	94,0
Pest megye	62,6	112,2	55,8	100,0	55,1	98,7
Somogy megye	63,8	93,1	68,5	100,0	67,0	97,8
Veszprém megye	62,6	89,4	70,0	100,0	59,5	85,0
Budapest	60,5	110,0	55,0	100,0	54,0	98,2
Debrecen	61,5	105,9	58,1	100,0	57,4	98,8
Miskolc	58,7	124,4	47,2	100,0	56,1	118,9
Pécs	50,3	94,2	53,4	100,0	55,0	103,0
Szeged	53,5	160,7	33,3	100,0	51,0	153,2
Ország összesen	60,7	101,2	60,0	100,0	58,8	98,0

Összegezve az 1954-1956. évek közötti néhány népesedési jellemzőt, az állapítható meg, hogy az 1955. évi élveszületettek kohorsza középen helyezkedik el, jelezve az élveszületésekben mutatkozó csökkenő tendenciát, továbbá a szülő anyák korcsoportai megoszlásában mutatkozó 1955. és 1956. évi jelentős átfordulást.

A koraszülöttek arányszámaiban inkább az egyes születési súlycsoportokban mutatható ki eltérés. A csecsemőhalandóság mutatói, ha csekély mértékben is, de csökkenő tendencia irányában jeleznek változást. Az 1955. évben született férfi népesség száma 1970. január 1-én, a népszámlálás adatai szerint 100 335 volt. Éves halandósági arányszámaik nem térnek el a korábbi és későbbi években született kohorszok halandóságától.

Általában - a rendelkezésre álló adatok tekintetében - az állapítható meg, hogy az 1955. évi nemzedék, az 1954. évihez viszonyítva, kedvezőbb biológiai státusúnak minősíthető, az élet kezdetét tekintve. Az 1956. évi nemzedéktől eltérése minimális, azaz az 1955. és 1956. évi nemzedékek egymással jobban megegyeznek, mint az 1954. évvel. Nagyobb időintervallumok közötti összehasonlítás nyilván határozottabban juttatná kifejezésre egy-egy évjárat kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb jellemzőit (pl. 1945-1955-1965. évek közötti összehasonlítás). Az 1955. évi kohorsz megítélésében figyelemre méltó még az a tény, hogy korai fejlődésük az 1955-1958. évek-re esik. Ezenkívül a korosztályt szülő nők 34,2 %-a 1930-1935 között, 28,3 %-a pedig 1925 és 1929 között született. Ezen tények alapján elképzelhető, hogy az 1955-ben született férfi-kohorsz fejlődési, morbiditási mutatói elmaradnak a néhány évvel későbbben születettektől. Mindez arra is felhívja a figyelmet, hogy az e kohorszban esetlegesen rejlő negatív előjelű tendenciák nem szükségképpen jellemzők az egész magyar fiatalságra. (Magyarország népesedése 1955-ben (1956); Magyarország népesedése 1956 (1958); Magyarország népesedése 1958 (1959); 1970. évi Népszámlálás 23. (1973).)

• • • • •

A sorköteles korú fiatalok vizsgálatának módszertani kérdései

A vizsgálat előbbieken ismertetett céljából, jellegéből és a vizsgálandó 18 éves férfi népesség megoszlásának sajátosságaiból következően az előkészítés, a szervezés és a végrehajtás során az alábbi módszertani feltételek, kérdések teljesítését kellett biztosítani.

1. A vizsgálandó minta kiválasztásának követelményei (vagy feltételei):
 - a) a mintavétel az országosan megállapított demográfiai, foglalkozási ismérvek átlagos adatainak megfelelően,
 - b) a testi fejlettségre megállapítandó általános jellemzők a sorkötelesek teljes körű alapsokaságára vonatkoztathatók legyenek,
 - c) a biológiai státusra, egészségi állapotra (morbiditási adatok) vonatkozó megállapítások a mintavételi arányok figyelembevételével az adott területi egység - megye, főváros, megyei város - megfelelő kohorszu alapsokaságára reprezentatív értékek legyenek,
 - d) a katonai szolgálattal összefüggő követelményrendszer tekintetében a mintára vonatkozó megállapítások ugyancsak vonatkoztathatók legyenek általánosságban az alapsokaságra.
2. A testi fejlettség vizsgálatával összefüggő antropológiai követelmények:
 - a) a testméretek, testarányjelzők és testfejlettségi jellemzők egységes keretének megállapítása, amely lehetővé teszi egyfelől az alapvető testfejlettségi adatok, jellemzők általánosítását az alapsokaságra, másfelől a mintába vont területi egységek, etnikai csoportok differenciáltabb jellemzőinek megállapítását. Biztosítani kell az említetteken túl a nemzetközi összehasonlítás feltételeit is,
 - b) biztosítandók az antropometriai adatok felvételéhez a nemzetközi előírásoknak megfelelő mérőeszközök, és
 - c) a szakmai követelményekből következően a megfelelő szakember (antropológus).
3. A biológiai státusz, egészségi állapot megállapításával kapcsolatos követelmények (vagy feltételek):
 - a) az egyénekre, szülőkre, családtagokra vonatkozó anamnetikus adatok rögzítése,
 - b) az összeírásakor a kirendelt orvosok által tett megállapítások besorolása a BNO IX. revíziójának megfelelően,
 - c) a vizsgált sorkötelesek közül azok számára, akiket a katonai szolgálatra való alkalmasság szempontjából, az 1973-ban érvényes minősítés alapján "nem alkalmas"-nak minősítettek szakorvosi, laboratóriumi ellenőrző vizsgálatok biztosítása, annak érdekében, hogy a BNO IX. revíziójában az I-XVII. főfejezetekhez tartozó betegségek, tünetek (fő tünet, mellék tünet) négyjegyű kódszámmal specifikálva rögzítettek legyenek, az általános morbiditási, epidemiológiai megállapítások vonatkozzanak az alapsokaságra és azon belül a "nem alkalmas"-nak minősítettek sokaságára;
 - d) a komplex biodemográfiai, humánbiológiai vizsgálat követelményeinek megfelelően az összeírás idejére kirendelt orvosok felkészítése;
 - e) az 1976-ban végzendő szakorvosi, laboratóriumi ellenőrző vizsgálatok tárgyi és személyi feltételeinek előkészítése, biztosítása; a korábbi megállapításoknak a BNO IX. revíziója szerinti korrekciója, pontosítása, annak érdekében, hogy a betegségekre, tünetekre tett végső megállapítások szakszerűek legyenek és a reprezentatív értékeléshez megfelelő alapot szolgáltatassanak,

A MINTA KIVÁLASZTÁSI EGYSÉGEI, TERJEDELME

A sorkötelesek biodemográfiai és testfejlettségi (antropometriai) vizsgálatában - a reprezentáció követelményeinek megfelelően - a megkívánt kiválasztási arány 10 %. Az 1970. évi népszámlálás idején 15 éves, 1973-ban 18 éves férfiak száma 105 621. Ebből 83 079 jut a megyékre és 22 542 Budapestre, valamint a megyei városokra. A 10 %-os minta országosan 10 530 18 éves, sorköteles koru vizsgálatra történő kiválasztását jelentette.¹

¹ A sorköteles korúak vizsgálatára szolgáló 10 %-os minta területi kiválasztását és a minta elemszámának megállapítását a Központi Statisztikai Hivatal részéről Bene Lajos és Hoványi Lajosné végezték.

A minta területi kialakításában kiindulásul az Országos Tervhivatal által alkalmazott nagy területi egységek, az un. régiók szolgáltak (Észak-Dunántul, Dél-Dunántul, Északkelet-Alföld, Délkelet-Alföld, Északi-iparvidék, Központi-iparvidék). A továbbiakban minden régióból egy-egy megye kiválasztása történt meg, a legfontosabb demográfiai és foglalkozási (a három fő népgazdasági ágak megfelelően) ismérvek alapján, figyelemmel arra, hogy azok közelítsék meg a régió átlagos adatait és összességében a kiválasztásra kerülő minta eltérése a lehető legkisebb legyen az országos átlagtól.

A megyék kiválasztása során A és B változatra történt kidolgozás. A kiválasztott megyék a két változat szerint az alábbiak. (Lásd a 10. táblázatot.)

Szervezési okokból, valamint a vizsgálat technikai követelményei miatt a két változat közül a B változat mellett történt állásfoglalás. A B változathoz tartozó megyékben a mintába veendő 18 évesek aránya jelentős mértékben különbözött (18,9 - 48,1 % között ingadozik), ezért a továbbiakban B-1 és B-2 változat kidolgozása vált szükségessé.

10. A mintakiválasztás A és B változata

Terület	A	B
	változat	
Észak-Dunántul	Veszprém megye	Veszprém megye
Dél-Dunántul	Zala megye	Somogy megye
Északkelet-Alföld	Hajdu-Bihar megye	Hajdu-Bihar megye
Délkelet-Alföld	Csongrád megye	Bács-Kiskun megye
Északi-iparvidék	Borsod-Abauj-Zemplén megye	Borsod-Abauj-Zemplén megye
Központi iparvidék	Pest megye	Pest megye
Főváros	Budapest	Budapest
Megyei városok	Debrecen, Miskolc, Pécs, Szeged	Debrecen, Miskolc, Pécs, Szeged

A minta alapjául választott B-1 és B-2 változat országos átlagban a 10 %-os mintát oly módon képviseli, hogy Pest megye, a megyei városok, valamint Budapest 10 %-os kiválasztási aránnyal szerepelnek az említett változatokban. Ennek megfelelően a többi megyére (Veszprém, Somogy, Hajdu-Bihar, Bács-Kiskun, Borsod-Abauj-Zemplén megye) számított 25 %-os kiválasztási arány 30 %-ra emelkedett. A 11. táblázat részletezi a B-2 változat tervezett mintavételi arányait, valamint a három népgazdasági ág szerinti megoszlást.

11. B-2 változat, Pest megye 10 %-os, további 5 megye 30 %-os kiválasztási aránnyal

Terület	Jelenlevő népesség	Ipar, építőipar	Mezőgazdaság	Egyéb
	1000 főben			
Bács-Kiskun, Veszprém, Somogy, Hajdu-Bihar, Borsod-Abauj-Zemplén megyék együtt	2 329,3	857,2	929,9	542,4
Ennek 30 %-a	698,8	257,2	278,9	162,7
Pest megye 10 %-a	87,0	42,2	19,9	24,9
Összesen	758,8	299,4	298,8	187,6
Százalékos megoszlás	100,0	38,1	38,0	23,9
B-2 minta eltérése az összes megyék százalékától		-	+ 1,2	- 1,2

A vizsgálat végrehajtásához rendelkezésre álló időtartamot, valamint az antropometriai vizsgálatot végző szakemberek számát figyelembe véve, a mintakiválasztási arány kidolgozását tovább kellett folytatni az említett megyéken belül, a választandó járásokra vonatkozóan. Ennek során alakult ki a B-2/I és B-2/II változat. A járások kiválasztása a következő módon történt:

Megyéenként kb. a járások felét - általában három járást - kellett kiválasztani. Ügyelni kellett arra, hogy a demográfiai és foglalkozási ismérvek tekintetében a vá-

lasztott járások a mintakiválasztás kitűzött követelményeinek megfeleljenek. A választott megyék járásaiban a 30 %-os megyei kiválasztási arány így 50-60 %-ra emelkedett. A B-2/I és a B-2/II változatok között a kijelölt járások megoszlásában van eltérés. Ebből adódik, hogy a különböző nagyságú járások egyuttal eltérő esetszámot is eredményeznek. Veszprém megyében például a B-2/I változat szerint kb. 1 100-1 200; a B-2/II változat szerint 1 400 18 éves sorköteles koru képezi a kiválasztott mintát. Mérlegelve a vizsgálat megkövetelte koncentráció igényeit, a B-2/II változatban kidolgozott mintakiválasztás került elfogadásra, véglegesítésre.

A 12. és 13. táblázat részletezi a kiválasztási arányokat, valamint a kiválasztásra kerülő sorkötelesek várható számát.

12. Mintakiválasztási arány és a kiválasztásra kerülő sorkötelesek várható száma régiók szerint

Régió	Megye, város	Kiválasztási arány (%)	Arányosan kiválasztásra kerülő sorkötelesek várható száma (fő)
Észak-Dunántul	Veszprém	30	1 412
Dél-Dunántul	Somogy	30	1 094
Északkelet-Alföld	Hajdu-Bihar	30	1 250
Délkelet-Alföld	Bács-Kiskun	30	1 624
Északi iparvidék	Borsod-Abauj-Zemplén	30	1 975
Központi iparvidék	Pest	10	920
Megyék összesen			8 275
Főváros	Budapest	10	1 650
Megyei városok	Debrecen	10	171
	Miskolc	10	187
	Pécs	10	137
	Szeged	10	110
Megyei városok összesen			605
Mindösszesen			10 530

13. A berendelendő sorkötelesek aránya a kiválasztásra kerülő régiók szerint

Megye, város	Járás, kerület	A mintakiválasztási aránynak megfelelően az összeírásra berendelt sorkötelesek közül
		minden
Bács-Kiskun megye	Kecskeméti járás	2.
	Kalocsai járás	2.
Borsod-Abauj-Zemplén megye	Miskolci járás	2.
	Mezőcsáti járás	2.
	Sátoraljaujhelyi járás	2.
	Mezőkövesdi járás	2.
Hajdu-Bihar megye	Debreceni járás	2.
	Berettyóújfalui járás	3.
Pest megye	Ceglédi járás	4.
	Gödöllői járás	4.
	Váci járás	4.
Somogy megye	Siófoki járás	2.
	Fonyódi járás	minden sorköteles koru
Veszprém megye	Pápai járás	2.
	Ajkai járás	2.
	Veszprémi járás	3.
Budapest	III., V., VII., IX., XI., XIV., XV., XVI., XIX., XX., XXII. kerületek	5.
Megyei városok	Debrecen, Miskolc, Pécs, Szeged	10.

A vizsgálat tárgyának, céljának, feltételeinek megállapítását követte a vizsgálati lap megszerkesztése, jóváhagyása és nyomdai kivitelezése. A vizsgálati lap szerkesztésében a cél az volt, hogy a "Bevezetés"-ben és a határterületi tudományok vonatkozásaiban elméletileg tárgyalt jelenségek, összefüggések a vizsgált sokaság esetében empirikusan, az adott helyzetnek, adottságoknak megfelelően, minél részletesebben feltárhatók, értelmezhetők legyenek.

Az "Összeírás"on megjelent sorkötelesek demográfiai és antropometriai vizsgálati lapja az esetleges longitudinális kutatás lehetőségét is számításba véve - négy időegység beosztással - két egységre tagolt.

A két egységre tagolt vizsgálati lap további 44 részegységre különül, amelyek az interjú módszerrel felvett adatokat - a katonai szolgálatra való alkalmassági minősítést (az 1973-ban érvényben volt rendelkezések szerint), az egészségi állapotra tett megállapításokat, az antropológiai vizsgálatok során mért, számított méreteket, jelzőket, jellemzőket - foglalják magukba.

A fő kérdések, adatok, megállapítások, antropológiai címszavak részletezése az alábbi:

1. A sorköteles személyi és általános adatai (név, születés helye, ideje; állandó, ideiglenes lakóhely; iskolai végzettség; esetleges szakmai képesítés; foglalkozás, foglalkozásváltozások; kereset, családi állapot, gyermekek száma).

2. A sorköteles családi, társadalmi adatai (az apa, anya személyi adatai; házasságkötése (ei); iskolai végzettsége, szakképzettsége; foglalkozása, foglalkozásváltozásai; munkahelye; keresete, jövedelme; a sorköteles javító-nevelői intézetben volt-e; volt-e büntetve, a büntetés időtartama).

3. A sorköteles családdemográfiai adatai (testvérekre vonatkozó adatok; a szülők családi helyzete; a sorköteles családi helyzete; a szülők és a testvérek egészségi állapota; orvosi kezelés, elhalálozás esetén a halál oka).

4. A sorköteles testkulturájára, higiéniájára, lakásviszonyaira, táplálkozására vonatkozó adatok (testnevelés alóli felmentés, oka, időtartama; sportolása, sportolás módja; higiéniai viszonyok, tisztálkodás, fogápolás; lakásviszonyok, - nagyság, felszereltség -; táplálkozás; dohányzás; alkoholfogyasztás).

5. A sorköteles katonai szolgálatra való alkalmasságára vonatkozó adatok, megállapítások (katonai egészségi alkalmasságának foka; katonai alkalmasságának minősítése; esetleges katonai előképzés).

6. A sorköteles korábbi és az összeírás idején fennálló egészségi állapotára vonatkozó megállapítások, adatok (a BNO IX. revízió, 1975. I-XVII. főfejezetei szerinti megállapítások, a betegségfelsorolások három-jegyű jegyzéke szerint kivizsgálásra, gyógykezelésre történő utalásokkal).

7. Antropometriai adatok (24 antropometriai méret; 14 számított méret, jelző; 2 pigmentációra vonatkozó megállapítás; alkati és egyedi jellegzetességek).

Az egészségi állapotra (morbidity adatok - 6. pont), valamint az antropometriai adatokra, jelzőkre (7. pont) vonatkozóan kíváncsi annak megjegyzése, hogy a 10 %-os mintakiválasztásból következően a testi fejlettségre, biológiai, egészségi állapotra megállapított trendek csak általánosan tekinthetők érvényesnek. A morbiditásra és az antropológiai jellegekre vonatkozóan a mintába be nem vont megyék népességének etnikai multjából, multbeli helyzetéből a nemzetiségek jelenlétéből következően eltérések, különbségek lehetségesek a megállapított trendektől. Röviden, bizonyos humánbiológiai jellegzetességek a mintába nem került megyék népességére nem általánosíthatók. Végül megemlítendő, hogy a vizsgálat, a mintakiválasztás körébe vont hat megye - közigazgatási egységek - esetében az azokon belül elhatárolódott etnikai csoportokra és a történetileg, földrajzilag elkülönült tájegységek szerinti tagolódást is figyelembe vette. Jóllehet az elmúlt három és fél évtized nagy jelentőségű társadalmi-gazdasági változásai a belső vándorlást és a társadalmi átrétegződést illetően lényeges mozgást eredményeztek, mégis a sorkötelesek szüleire vonatkoztatva - a megelőző nemzedék idejének

állapotát példázva - az etnikai csoportokhoz, a táji egységek népességéhez való tartozás még fennálló valóságot fejez ki. Megmutatkozik ez a szülők párválasztási tendenciáiban is.

Mi értendő az etnikai csoportok, tájegységek népessége alatt? KÓSA-FILEP (1975) megállapítását véve alapul "A történeti sors, a társadalmi és gazdasági állapot, a földrajzi és nyelvi környezet tájanként és vidékenként másként alakította a magyar nép arculatát". Az elhatárolódás tartalmi meghatározói szerint szokásos etnikai csoportokat (1), etnokulturális csoportokat (2) és táji csoportokat (3) megkülönböztetni. A vizsgálat során az etnikai csoportok megnevezésénél az első (1) és harmadik (3) kategóriát vettük számításba, mivel e csoportokat sajátosan a "mi" tudata (összetartozás, közös eredet hite, vagy tudatos vállalása) határozza meg leginkább és e szerint határolják el magukat környezetüktől.

A hat megye etnikai csoportjainak elhatárolásában a már említett KÓSA-FILEP (1975) kitűnő tanulmánykötet, valamint KOGUTOVICZ (1936), KÁDÁR, L. (1941), VAJKAI (1959, 1964), KATONA, I. (1962), BALOGH, I. (1969) monográfiái, tanulmányai szolgáltak alapul. A hat megyében figyelembe vett etnikai, táji csoportok száma 46. Ezek az alábbiak:

Bács-Kiskun megye: Solti síkság, Kiskunság, Bácska. (Lásd 1. ábra.)

Borsod-Abaúj-Zemplén megye: Borsodi síkság, Taktaköz, Sajó-Bódva völgye, Bükkalja, barkók, matyók, Hernád völgye, Szárazvölgy (Szuha völgye) és környéke, Bükk-hegység, Aggteleki-Karszt vidéke, Cserehát, Hegyalja, Bodrogház, Hegyköz, Zempléni hegyvidék. (Lásd 2. ábra.)

Hajdu-Bihar megye: Hajdu települések, Hajduság, Bihar, Hortobágy, Tiszahát, Dél-Nyírség, Nagysárrét, Kis-Sárrét. (Lásd 3. ábra.)

Pest megye: Gödöllői dombság, Csepel-sziget, Duna melléke, Tápió vidéke, Kiskunság északi része, Budai-hegység, Váci-Dunaág, Börzsöny vidéke. (Lásd 4. ábra.)

Somogy megye: Balaton vidéke, Marcali-hát, Belső-Somogy, Külső-Somogy, Kapos völgye, Zselicség. (Lásd 5. ábra.)

Veszprém megye: Bakony vidéke, Balatoni-felvidék, Sümeg vidéke, Somló vidéke, Marcal-medence, Keszthelyi-hegység és vidéke. (Lásd 6. ábra.)

Meg kell azonban jegyezni, hogy esetenként az etnikai csoport, tájegység csak részben esik az általunk vizsgált megye területére. Ilyen esetekben csak a közigazgatási határon belüli rész vizsgálatára, elemzésére - ábrázolására - nyílt lehetőség. A közigazgatási egységeken - megyéken, járásokon - túli etnikai csoportok, tájegységek szerinti bontás a feldolgozás során lehetőséget nyújtott a humánbiológiai jellegzetességek (pl. egyes résznépességek esetében a retardáció), valamint a morbiditási jelenségek lokálisan halmozott előfordulása esetén azok epidemiológiai, genetikai értelmezésére. A mintakiválasztásból eredően a vizsgálat körébe vont megyék etnikai csoportjai, tájegységei közül egyesek magas foku képviselete következtében kiemelt fontosságúak; a kis esetszámmal képviselt etnikai csoportok, tájegységek összevonása azonban szükségessé vált.

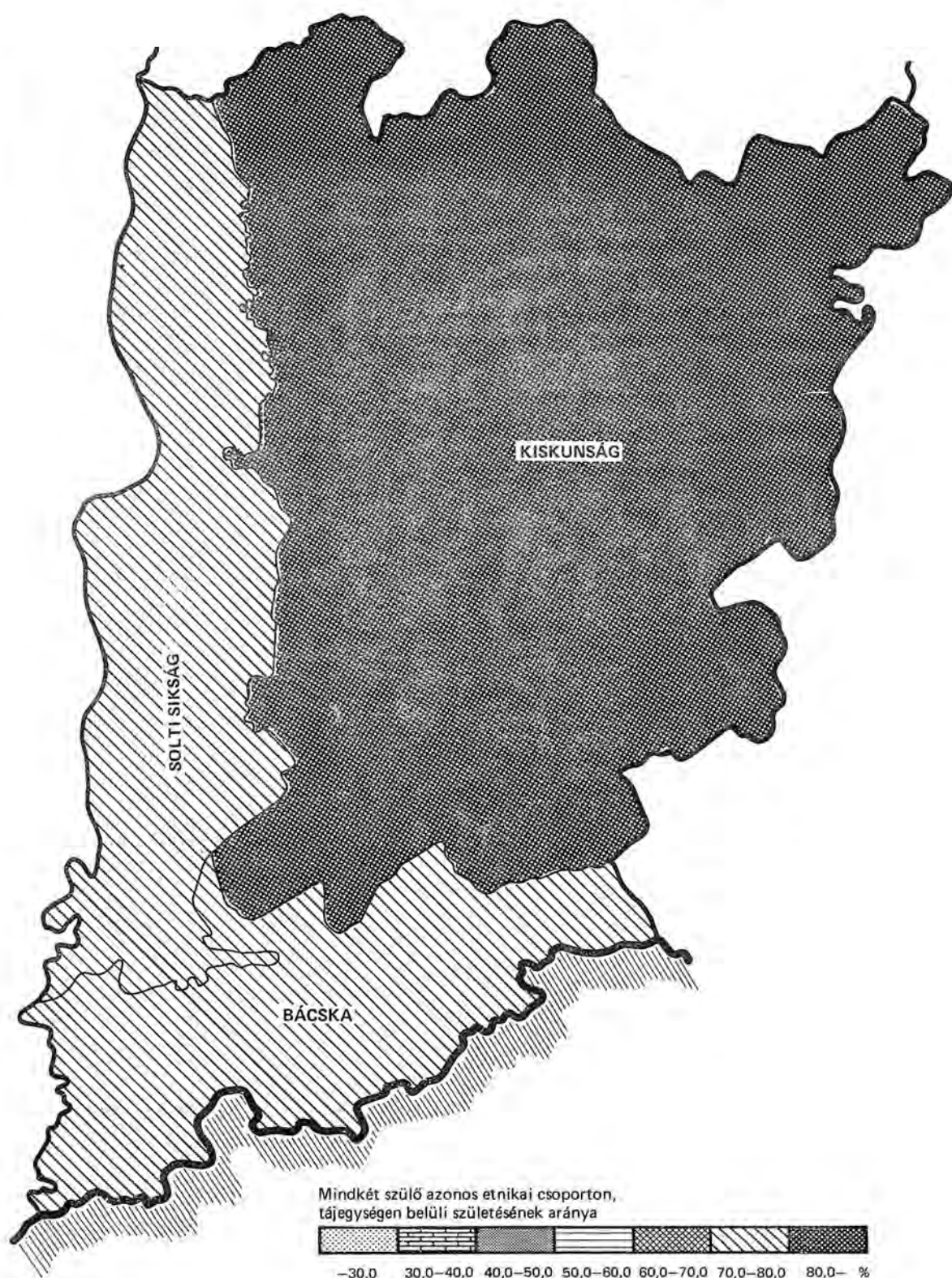
A SORKÖTELESEK BERENDELÉSI TERVE, BIODEMOGRÁFIAI, ANTROPOLÓGIAI, EGÉSZSÉGÜGYI VIZSGÁLATÁNAK, VÉGREHAJTÁSI FELTÉTELEINEK BIZTOSÍTÁSA

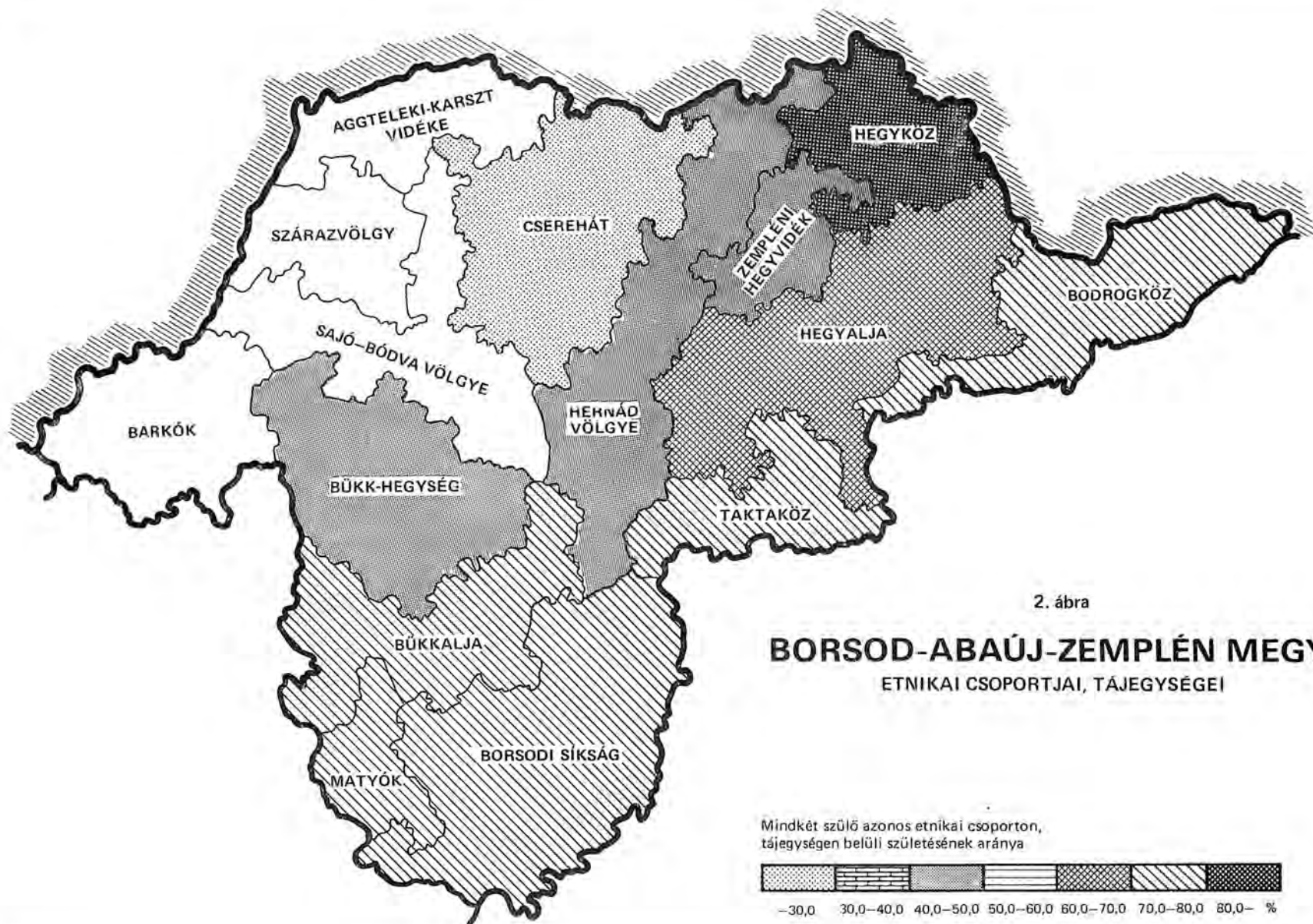
A mintakiválasztást, a vizsgálati lap megszerkesztését, engedélyezését és előállítását követően történt az "Összeírás" idejének, helyének egyeztetésével a berendelési terv kidolgozása. A berendelési terv felbontását - személyre, összeíró bizottságok helyére, időpontjára - a meghatározott és mintakiválasztásba került megyékben, járásokban, megyei városokban és Budapesten az összeíráson megjelenő sorkötelesek névjegyzéke alapján, az e célra szervezett munkacsoport (MNVK Mozgósítási és Hadkiegészítési Csoportfőnökség) készítette elő.

A berendelési terv munkájával egyidejűleg került sor Budapesten, Veszprémben, Kaposváron és Debrecenben az interjú végző őrök (Kiegészítő Parancsnokságok polgári alkalmazottai) beoktatására és a bizottságokban részt vevő orvosok tájékoztatására. Az antropológiai vizsgálat végzésére felkért szakemberek tájékoztatása Budapesten történt.

BÁCS-KISKUN MEGYE

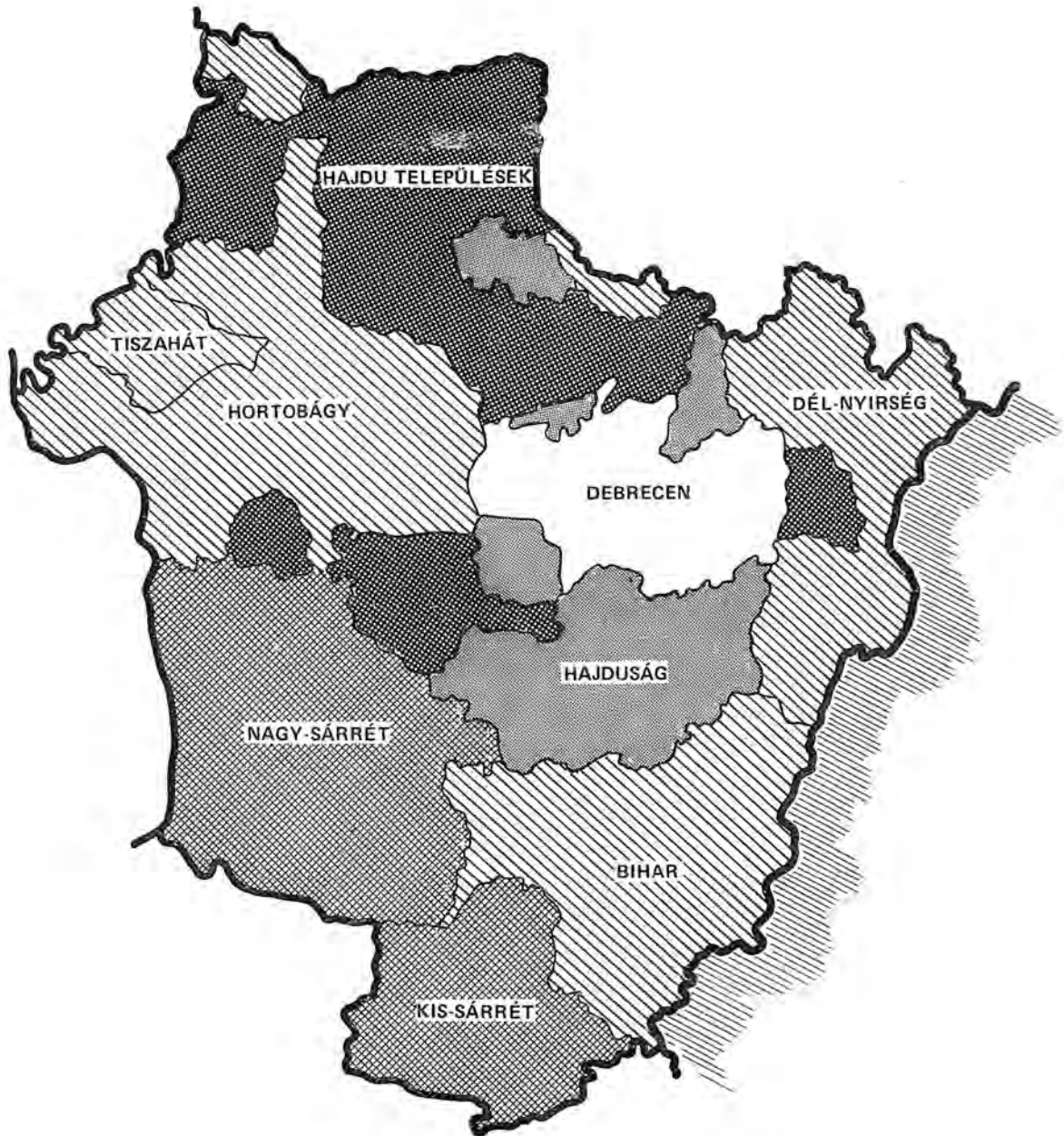
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI

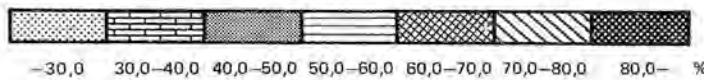

HAJDU-BIHAR MEGYE

ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI

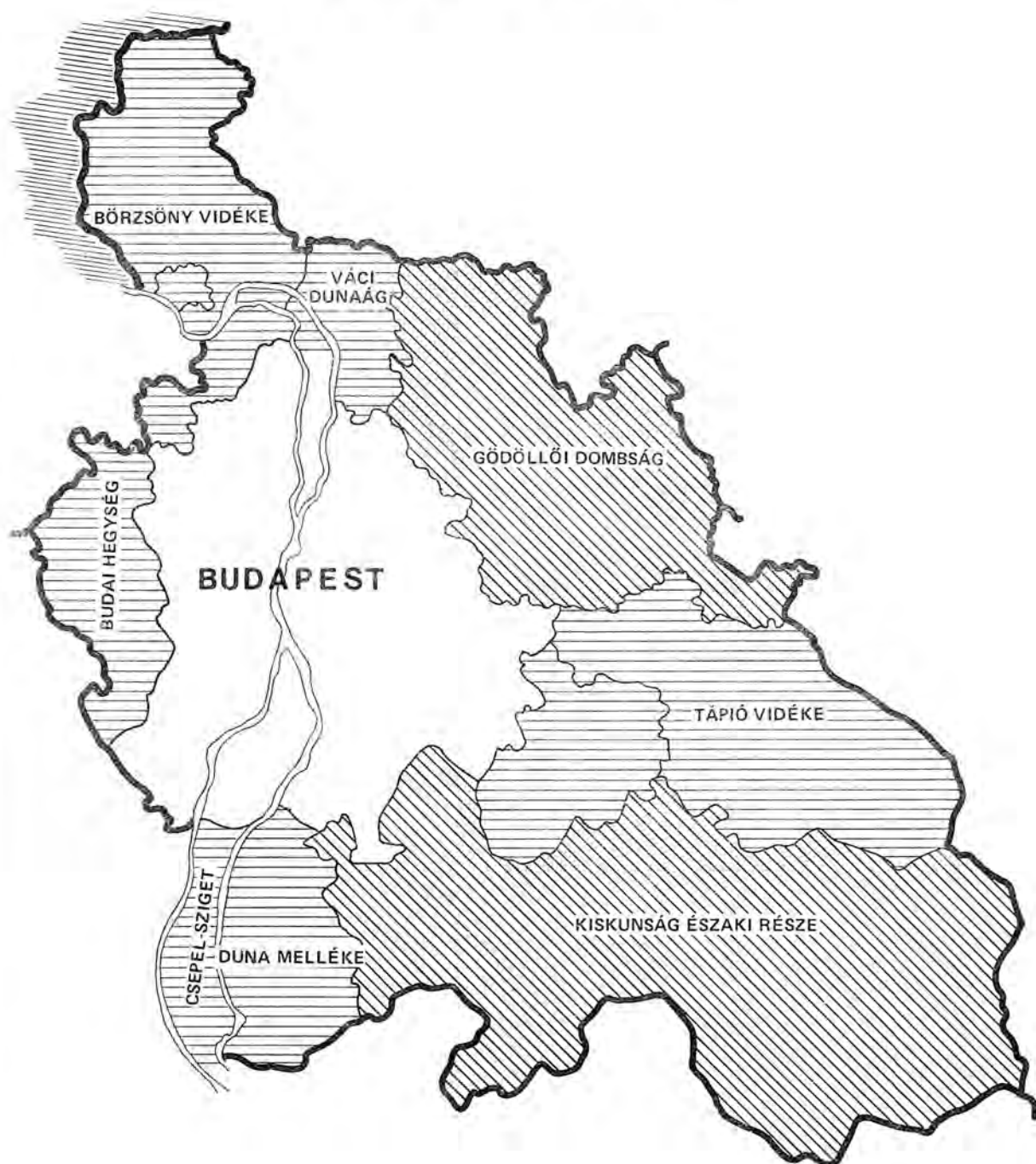

Mindkét szülő azonos etnikai csoporton,
tájegységen belüli születésének aránya

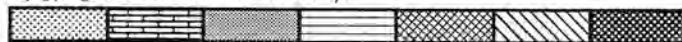

PEST MEGYE

ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI

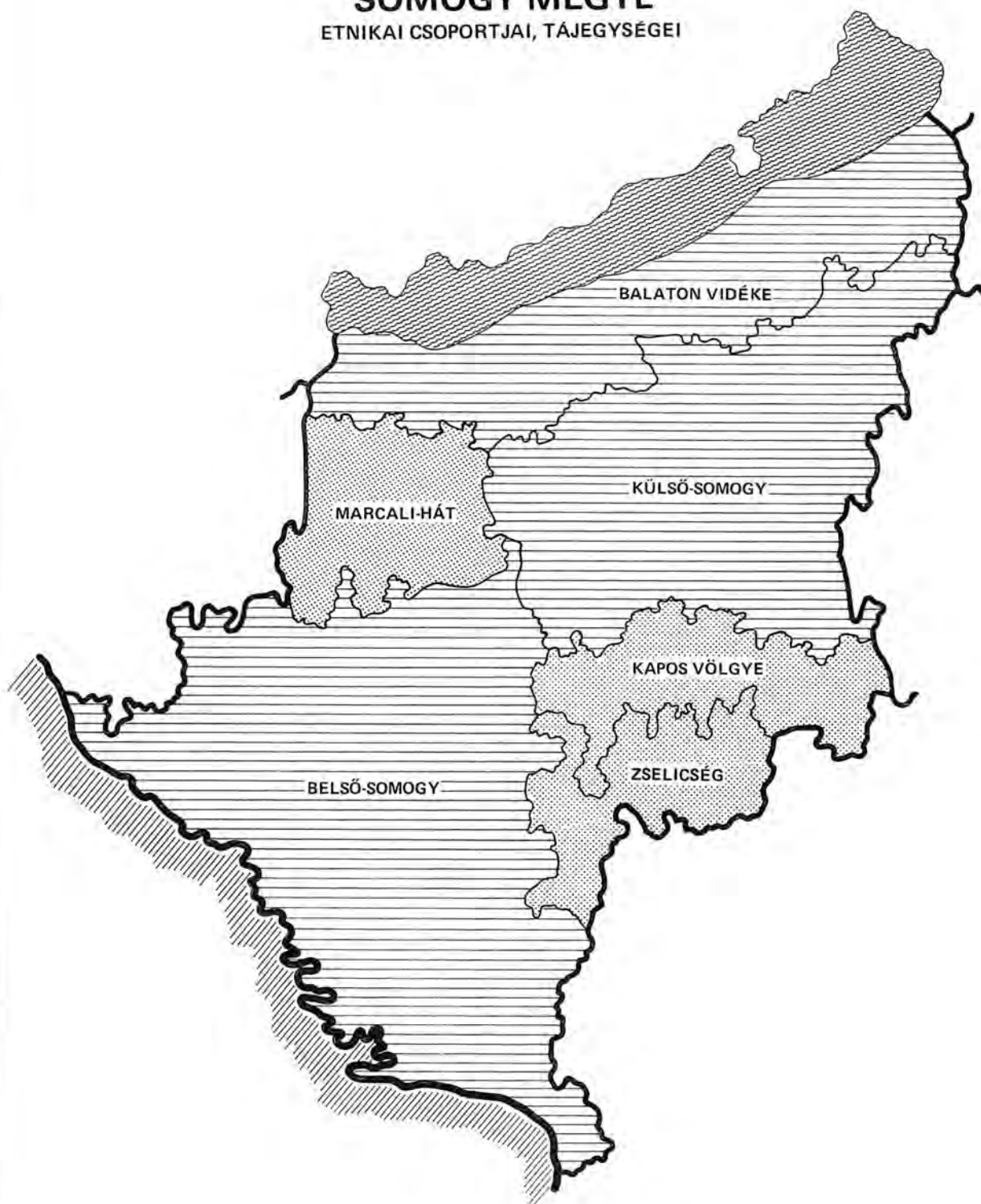
Mindkét szülő azonos etnikai csoporton,
tájegységen belüli születésének aránya

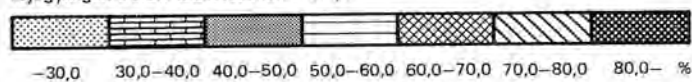
–30,0 30,0–40,0 40,0–50,0 50,0–60,0 60,0–70,0 70,0–80,0 80,0– %

SOMOGY MEGYE

ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI

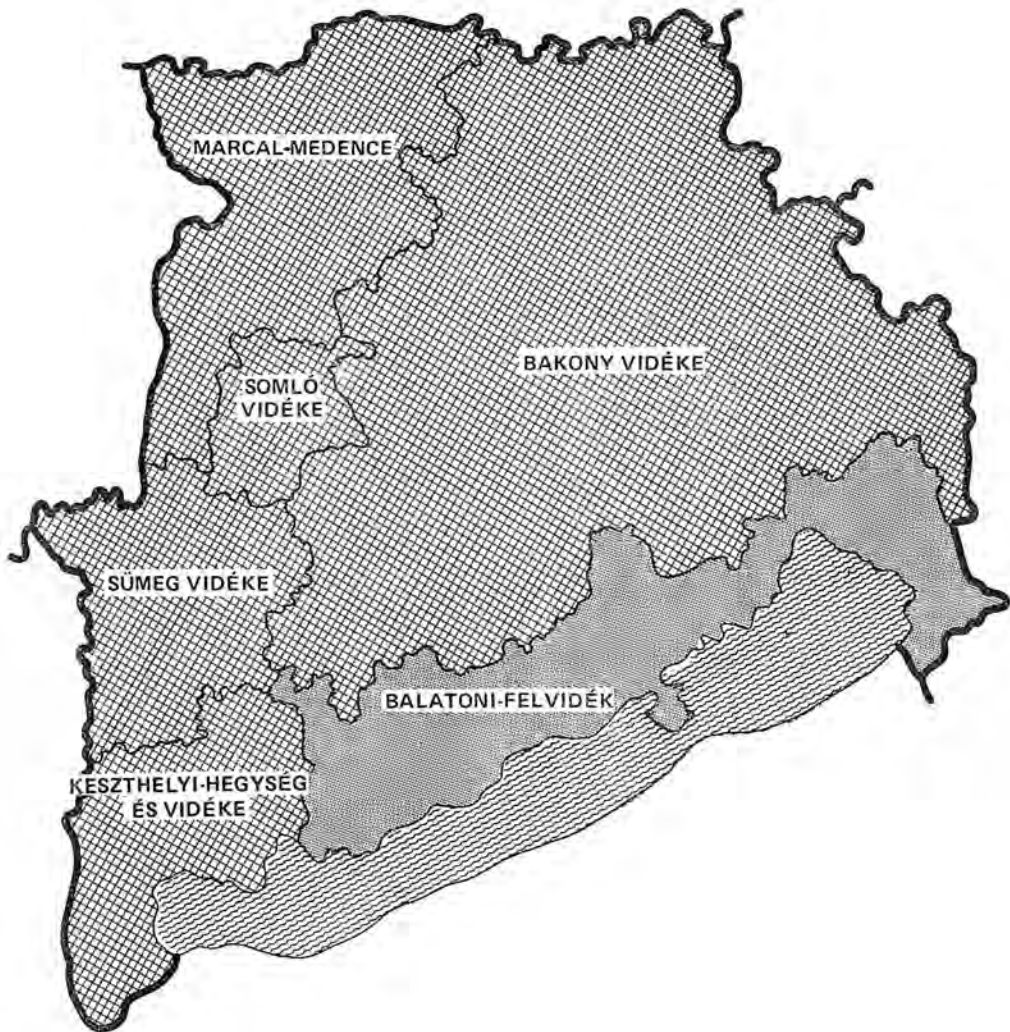
Mindkét szülő azonos etnikai csoporton,
tájegységen belüli születésének aránya

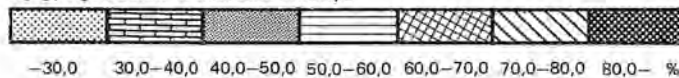
6. ábra

VESZPRÉM MEGYE

ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI

Mindkét szülő azonos etnikai csoporton,
tájegységen belüli születésének aránya

Az előkészítő munkálatok befejeztével, 1973. március 5. és április 20. között, került végrehajtásra az összeíráson megjelent sorkötelesek vizsgálata. A mintakiválasztás, a berendelési terv és az összeírás során vizsgálatra került sorkötelesek megoszlását mutatja a 14. táblázat.

A vizsgált sorköteles koru fiatalok száma (9 495) és a mintakiválasztás során megállapított egyedszám közötti eltérés az időközben elhalálozottakból, kórházi gyógykezeltekből, szabadságvesztésre ítétekből, külföldre távozottakból adódik. A vizsgált sorkötelesek 90,2 %-os arányt képviselnek a mintakiválasztás során megállapítotthoz viszonyítva.

A vizsgálat végrehajtásában 215 személy vett részt (14 antropológus², 63 polgári orvos, 73 szaktiszt, 55 írnok, 10 felülvizsgáló). A vizsgálatok eredményes elvégzését a kutatásban részt vevő szervek, bizottságok, szakemberek megértő segítőkézsége és jól végzett munkája biztosította.

14. Az előzetes minta alapján megállapított és a vizsgált sorkötelesek megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Az előzetes minta alapján megállapított	Az összeíráson megjelent és vizsgált	A vizsgált sorkötelesek az előzetes minta alapján megállapítottak %-ában
	sorkötelesek száma (fő)		
Bács-Kiskun megye	1 624	1 265	77, 9
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 975	1 788	90, 5
Hajdu-Bihar megye	1 250	1 348	107, 8
Pest megye	920	792	86, 1
Somogy megye	1 094	1 039	95, 0
Veszprém megye	1 412	1 343	95, 1
Budapest	1 650	1 376	83, 4
Megyei városok	605	544	89, 9
Összesen	10 530	9 495	90, 2

AZ 1976. ÉVI EGÉSZSÉGÜGYI ELLENŐRZŐ VIZSGÁLAT MÓDSZERTANI FELTÉTELEI, ELŐKÉSZÍTÉS, VÉGREHAJTÁS

Az 1973-ban végrehajtott egészségügyi vizsgálat - az adottságokból következően - általános orvosi szinten történt. A vizsgált egyének egészségi állapotának megítélése az előző betegségek, előzetes kórtörténet (autoanamnesis) mellett (amely esetenként az előző betegségekről, kórházi kezelésekről kiadott dokumentációt is jelentette) egyszeri és nem specifikus vizsgálatokkal megállapítható testi és értelmi állapot (szomato-mentális státusz) alapján történt. Az 1973. évi egyszeri orvosi vizsgálat során rögzített adatok tehát az előző betegségeket, baleseteket, műtéteket tartalmazták, továbbá az aktuális belszervi (szív, tüdő, gyomor, hastáji stb.) mozgásszervi fizikális vizsgálat eredményeit foglalták magukba. Ezzel egyidejűleg történt a vizsgált sorköteles esetleges testi vagy szellemi fogyatékoságának megállapítása is az elvégzett iskolai osztályok száma, az iskola típusa (kisegítő, gyógypedagógiai iskolák) alapján.

A sorkötelesek 1973. évi általános orvosi vizsgálatának tanulságaiból merült fel annak igénye, hogy a "nem alkalmas"-nak minősítettek kellő megalapozottságu, mélységű specifikált ellenőrző vizsgálatát kívánatos elvégezni. Az előkészítő és szervezési munkálatokat követően az ellenőrző egészségügyi, orvosi vizsgálatra 1976-ban került sor.

Az ellenőrző orvosi vizsgálat követelménye az volt, hogy a "nem alkalmas"-nak minősített minden sorkötelenről szakorvosok által, műszeres (EKG, Rtg, EEG stb.) laboratóriumi vizsgálatokkal megalapozott diagnózis (fő tünetekre, betegségekre, társult többszörös tünetekre egyaránt) álljon rendelkezésre. A vázolt követelménynek lényeges eleme volt az egységes szemlélet és gyakorlat érvényesítése.

² Dr. Balogh Erzsébet - KLTE, Dr. Bodzsár Éva - ELTE, Dr. Buday József - Gyógypedagógiai Főiskola, Csikós Zsuzsanna - Heim Pál Gyermekkorház, Dr. Eiben Ottó - ELTE, Dr. Farkas Gyula - JATE, Dr. Gyenis Gyula - ELTE, Joubert Kálmán - KSH Népeességtudományi Kutató Intézet, Koncz István - KLTE, Dr. Pap Miklós - KLTE, Dr. Papp László - KLTE, Dr. Pálóczi-Horváth András - MNM, Dr. Szilágyi Katalin - KLTE. Értékes, szakszerű közreműködésükért ez uton is köszönetüket fejezik ki a vizsgálat szervezői.

Az előbbiekben említett követelmények tekintetében legfontosabb feladat volt az ellenőrző orvosi vizsgálat tárgyi, személyi, szervezési feltételeinek kialakítása, biztosítása. Az előkészítés munkálatai a következő felmerült kérdések szerint alakultak:

1. Az ellenőrző orvosi vizsgálatra berendelendő sorkötelesek száma.

Az 1973. évi összeírás során az általános orvosi megállapítások és a katonai szolgálatra akkor érvényben levő rendelkezések szerint 2 023 sorköteles berendelésével számolt az 1976. évi ellenőrző orvosi vizsgálat.

2. Az ellenőrző vizsgálat során várható szakorvosi, műszeres, laboratóriumi vizsgálatok számának megállapítása.

Az 1973. évi általános orvosi vizsgálat során vélelmezett diagnózisok, tünetek, panaszok alapján történt a várható szakorvosi, műszeres, laboratóriumi vizsgálatok számának megállapítása az egyes területi egységekre, az összeírás helyére vonatkozóan.

3. Az ellenőrző orvosi vizsgálatok elvégzéséhez szükséges tárgyi feltételek biztosítása.

A várható szakorvosi műszeres, laboratóriumi vizsgálatok körének, terjedelmének ismeretében került sor az e célra szolgáló vizsgálati lap elkészítésére. A tárgyi feltételek biztosításához tartozott mindazon egészségügyi intézetek, kórházak kijelölése, ahol a tervezett vizsgálatok eredményesen elvégezhetők voltak. A kijelölt hat vizsgálati hely, kórház a következő volt:

Kecskemét - Magyar Néphadsereg 2. sz. Katonai Kórház
(Bács-Kiskun megye, Szeged)

Miskolc - Megyei Kórház - Egyesített Szt. Szakrendelő Intézet
(Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Miskolc)

Debrecen - Szt. Szakrendelő Intézet
(Hajdu-Bihar megye, Debrecen)

Budapest - Magyar Néphadsereg Központi Katonai Kórháza és Szakrendelő Intézete
(Pest megye, Budapest)

Kaposvár - Megyei Kórház
(Somogy megye, Pécs)

Ajka - Városi Kórház
(Veszprém megye)

4. A szakorvosi munkacsoport kialakítása.

Az összeírás alkalmával, az általános orvosi vizsgálatok során megállapított diagnózisokból kitűnt, hogy a belgyógyászati, csontváz-, izomrendszer-, kötőszöveti, valamint az idegrendszeri, érzékszervi és pszichés-mentális retardációs betegségek előfordulása jelentős. Az említettekben következően a kialakított szakorvosi munkacsoport állandó négy tagja közül 2 volt belgyógyász, 1 orthopaed szakorvos és 1 ideggyógyász-pszichiáter. A szakorvosi munkacsoporthoz az egyes vizsgálati helyeken - a vizsgálatra berendelt sorkötelesek számának megfelelően - csatlakozott még 1-2 belgyógyász, 1 neurológus-pszichiáter. Az egységes szemlélet megtartása érdekében az állandó szakorvosi munkacsoport tagjai és a csatlakozó laboratóriumok vezető orvosi az ellenőrző vizsgálat megkezdése előtt a vizsgálat céljára és módszereire vonatkozóan egyeztették gyakorlatukat.

5. Berendelési terv, a vizsgálat ideje, időtartama.

Az előkészítés végső szakaszában az MNVK Mozgósítási és Hadkiegészítési Csoportfőnökség a vizsgálat idejére vonatkozó utasítása szerint a területileg illetékes megyei Hadkiegészítési és Területvédelmi (Budapest Fővárosi Hadkiegészítő) Parancsnokság készítette el a berendelési tervet (az ellenőrző orvosi vizsgálaton megjelenő sorkötelesek számától függő időtartam beosztással), majd a kijelölt vizsgálati helyekre történő behívást és az ezzel kapcsolatos teendőket (munkahelynek szóló igazolás, utiköltségtérítés stb.).

Az ellenőrző orvosi vizsgálat végrehajtására 1976. március-április hónapokban került sor, időtartama 32 nap volt.

Az ellenőrző szakorvosi vizsgálat munkacsoportjának tagjai a következők voltak: Dr. Kelemen András pszichiáter főorvos - Megyei Kórház, Székesfehérvár, Dr. Kurunczi Sándor gyermekgyógyász, egyetemi tanársegéd - Semmelweis Orvostudományi Egyetem, Budapest, Dr. Pintér József orthopaed főorvos, egyetemi adjunktus - Semmelweis Orvostudományi Egyetem, Budapest és Dr. Sallay Péter gyermekgyógyász, egyetemi tanársegéd - Semmelweis Orvostudományi Egyetem, Budapest.

6. Az ellenőrző orvosi vizsgálat ismertetése.

a) Belgyógyászati vizsgálat

Minden megjelent sorköteles átesett belgyógyászati vizsgálaton. Ennek során először a családi és az autoanamnézist kellett rögzíteni. A családi anamnézis kikérdezése során feltett kérdések a következők voltak: tud-e a vizsgált egyén a családban az alábbi betegségekről: tbc, cukorbetegség, ideg-elmebetegség, eszméletvesztéses roszsullét, öngyilkosság vagy öngyilkossági kísérlet, nemi betegség, halvaszülés, koraszülés, spontán vetélés, daganatos betegség, gyógyszerérzékenység, tüdő-asztma-, szívbetegség, magasvérnyomás betegség, vesebetegség, fejlődési rendellenesség, struma, elhízás, vérképzőszervi betegség, vérékenység. Szülők, testvérek egészségi állapota. Ha elhalt vérrokona van, az milyen betegségben szenvedett.

Az autoanamnézis során kikérdezett, ill. rögzített adatok: milyen korábbi betegségéről, orvosi, ill. kórházi kezeléséről tud? Milyen balesete, ill. műtétje volt? Áll-e jelenleg valamilyen orvosi kezelés, ill. gondozás alatt? Szed-e rendszeresen gyógyszert? Ezt követte a részletes belszervi vizsgálat. Ennek során megállapítást nyert a fejlettségi, tápláltsági állapot³; a kültakaró és a látható nyálkahártyák állapota, vérteltsége, különös tekintettel az esetleges vérszegénységre. Vérszegénység (anaemia) gyanuja esetén a kérdés eldöntésére laboratóriumi vizsgálat (haematocrit, haemoglobin conc.) történt.

Nyirokcsomók vizsgálata: esetleges nyirokcsomó megnagyobbodás irányában. A nyelv, a torok-garat-képletek vizsgálata, a garatmandulák állapota.

A mellkasi szervek: a szív vizsgálata, a szívhatárok megállapítása, a szív működés frekvenciájának, ritmusának vizsgálata. A szív hallgatózása során kóros hang, ill. zörej jelenlétének megítélése. Szerzett vagy veleszületett szívbetegség gyanuja esetén további kiegészítő vizsgálatok történtek: mellkas rtg (egy- vagy többirányu, nyeletéses mellkas rtg), EKG, terheléses EKG, ergometriás vizsgálat stb.

Vérnyomás mérés: emelkedett vérnyomásérték esetén ismételt vérnyomás-vizsgálat. Amennyiben az anamnézissel összevetve magasvérnyomás betegség gyanuja merült fel, úgy részben a szív vizsgálata során részletezett vizsgálatokra, ill. adott esetekben vizeletvizsgálatra, valamint szemfenékvizsgálatra került sor.

A tüdő vizsgálata: kopogtatási és hallgatozási eltérés felmérése, szükség esetén mellkas rtg vizsgálat, spirometriás vizsgálat (vitálkapacitás, FEV₁).

Hasi szervek vizsgálata: hasüregi sérvek keresése, a máj és a lép tapintási lelete, kóros rezisztencia, esetleges hasfali izomvédekezés, ill. nyomási érzékenység vizsgálata. Indokolt esetben orvosi konzultáció sebész szakorvossal. Májmeagnagyobbodás esetén további laboratóriumi vizsgálatok (enzim vizsgálat, BSP-retenzió vizsgálat, májfunkciós vizsgálatok).

A vesék és az ivarszervek vizsgálata: a vesetájék érzékenysége, a vesék un. ballottálhatósága. A nemi szerveknél a herék elhelyezkedése, állapota, a herék körüli esetleges visszértágulat keresése.

Orthopaediai vizsgálat. Anamnesztikus adatok kikérdezése: a vizsgált egyén családjában tud-e mozgásszervi elváltozásról, vagy un. rendszerbetegségről, továbbá a vizsgált egyén saját anamnézisében szerepel-e ilyen természetű betegség. Az orthopaediai vizsgálat során elsőként az alkati felépítés megítélése történt meg. A megtekintés kiterjedt a gerinc alakjára (pl. fokozott ágyéki görbület, un. fokozott lordosis, vagy a háti görbület kifejezettebb voltára, un. fokozott háti kyphosis stb.) és a végtagok látható alakjára, morfológiai elváltozására, avagy ennek indirekt jeleire, a törzs aszimmetriájára, esetleges atrophíára stb. Funk-

³ Csak a feltűnő mértékű súlyhiány vagy súlytöbblet esetén történt súly- és hossz-mérés.

cionális vizsgáló módszerrel (járatás) történt az ízületek funkcionális és alaki elváltozásának további vizsgálata. Az aktív és passzív vizsgálómódszerek további lépése a gerinc minden irányu, különböző mozgásainak észlelése volt. Ennek során mind a gerincoszlop, mind az izommozgások megítélése megtörtént, különös figyelemmel arra, van-e csontos akadály, avagy esetleges izom kontraktura, amely ezeket a mozgásokat korlátozná. Álló helyzetben történt a felső végtag aktív és passzív mozgásának és mozgathatóságának vizsgálata. Az alsó végtag vizsgálata részben állva, részben fektetve történt, különös figyelemmel a csípőízület, a térd és a bokaizületek alaki és funkcionális eltéréseire, mint pl. veleszületett csípőficam, medence aszimmetria, pes planus (ludtalp) stb.

Amennyiben valamely ízület mozgása korlátozott volt, pontos okának kórismézése céljából rtg vizsgálatok történtek. Ugyancsak rtg vizsgálat történt esetleges fejlődési rendellenességek gyanújának fennállása esetén (pl. hátgerinc-hasadék, un. spina bifida), ha az egyéb módon nem volt biztosan diagnosztizálható.

Neurológiai és pszichiátriai vizsgálat azoknál az egyéneknél történt, akiknél ez az anamnézis, vagy a belgyógyászati vizsgálat, ill. státus alapján szükségesnek mutatkozott. A neurológiai vizsgálat során az agy-idegek (tájékozódó jellegű) vizsgálata, mozgatórendszer és reflex vizsgálat történt, továbbá esetleges járászavar, ataxia-vizsgálat, valamint az izomtónus vizsgálata és tájékoztató jellegű izomerő vizsgálatok. Ugyancsak a neurológiai vizsgálatokhoz tartozott az érzőköri vizsgálata, esetleges frontális leépülés irányában történő tájékozódás, a meningeális izgalmi jelek vizsgálata is, valamint a meglévő beszédzavarok vizsgálata.

A pszichiátriai vizsgálat során elsőként - eszköz nélkül - a tudat és az orientáció vizsgálata történt meg (tér- és időbeli tájékozódás vonatkozásában). Ezt követte a figyelem, az észrevevés, valamint az asszociáció és a gondolkodás vizsgálata, mégpedig irányított beszélgetés (strukturált interjú) formájában. E módszer a fentiekén kívül lehetőséget adott esetleges érzéksaladások vagy téveszmék fennállására való rákérdezésre, valamint az ösztönélet és az érzelmi zavarok iránti érdeklődésre.

A vizsgált egyén személyiségére és életvezetésére vonatkozó kérdések zárták az eszköz nélküli vizsgálatot. Azokban a vonatkozásokban, amikor a vizsgálat objektívabbá tétele lehetségesnek és szükségesnek mutatkozott, háromféle tesztvizsgálat történt.

Elsőként került alkalmazásra a rövidített gondolkodás vizsgálati séma (JUEL-NIELSEN, 1965; PEN-ROSE, 1965), melynek célja az értelmi készség, ill. fogyatékoság felderítése, valamint lehetőség szerint az elme gyengeség eredetének és mértékének meghatározása volt.

A második tesztvizsgálat az Overall-féle, un. Factor Construct Rating Scale módszerrel történt, mely az esetleges pszichotikus tünetek feltárásához biztosított objektív alapot.

A harmadik tesztvizsgálat az un. szorongási index vizsgálata volt, azzal a céllal, hogy ezt a gyakori, de nehezen megfogható jelenséget, mely számos pszichés zavar, így a neurózisok különböző fajtáinak is alaptünetei között szerepel, értékelni lehessen.

A fentiekben részletezett belgyógyászati, orthopaediai, neurológiai-pszichiátriai vizsgálatok jelentették terjedelemben legnagyobb részét az ellenőrző egészségügyi megfigyelésnek. A szemészeti, bőrgyógyászati, fül-, orr-, gégeszeti, sebészeti, urológiai, valamint a kiegészítő műszeres (EKG, Rtg, EEG, ergonómiai és légzésfunkciós vizsgálatok) laboratóriumi vizsgálatok, szakkonzultációk az előfordult casusoknak megfelelően kerültek elvégzésre a területi kórház, rendelőintézetek szakorvosainak közreműködésével. Az elvégzett vizsgálatoknak általános elve az volt, hogy minden, a kérdéses sorkötelessel kapcsolatos egészségi tünetre, panaszra, elváltozásokra vagy korábbi anamnesztikus adataira, megállapításra objektív - specifikálható - vélemény legyen kialakítható, még olyan esetekben is, amikor az egyén nem tud betegségről.

Az alapvető és kiegészítő vizsgálatok során észlelt, megállapított tünetek, elváltozások rögzítése a már említett vizsgálati lapon történt vagy azonnal, vagy a vitatott esetekben a kiegészítő műszeres, illetőleg laboratóriumi vizsgálatok eredményeinek értékelését követően.

Az ellenőrző orvosi vizsgálatokra berendelt sorkötelesek száma 2 023, a megjelenteké 1 644 (81,3 %). (Lásd 15. táblázatot.)

Az antropometriai, morbiditási vizsgálatok adatainak elemzése, értékelése során követett matematikai, statisztikai, értékelő, elemző eljárások a megfelelő fejezetek keretében kerülnek ismertetésre.

Előljáróban említendő meg, hogy az orvosi vizsgálatok során megállapított tünetek (betegségek) rögzítése a Betegségek Nemzetközi Osztályozásának 1975. évi (BNO) revíziójában (IX. Revízió) használatos négyjegyű altételek jegyzéke szerint történt.

15. Az ellenőrző egészségügyi vizsgálatokra berendelt és megjelent sorkötelesek megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Az ellenőrző orvosi vizsgálatokra		A megjelent sorkötelesek a berendelték %-ában
	berendelt	megjelent	
	sorkötelesek száma (fő)		
Bács-Kiskun megye	210	161	76,7
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	380	317	83,4
Hajdu-Bihar megye	267	233	87,3
Pest megye	156	136	87,2
Somogy megye	184	140	76,1
Veszprém megye	297	242	81,5
Budapest	405	314	75,5
Megyei városok			
Debrecen	25	21	90,9
Miskolc	33	30	90,9
Pécs	47	34	72,3
Szeged	19	16	84,2
Összesen	2 023	1 644	81,3

• • • • •

1. A sorkötelesek demográfiai, társadalmi adatai

Irta: Dr. Nemeskéri János—Dr. Juhász Attila

1. A sorkötelesek demográfiai, társadalmi adatai

1.1 SZÜLETÉSI ÉS LAKÓHELY

Humánökológiai szempontból jelentős körülmény, hogy az összeírás során vizsgált sorkötelesek nagy többségének születési és lakóhelye - 71,7 % - 88,7 %-os megoszlásban - megegyező. Pest megye és a megyei városok némileg eltérnek a teljes minta e jellegzetességétől.

16. Születési és lakóhely szerinti megoszlás (százalék)

Az összeírás helye	A születési hely és az összeírás helye		Összesen
	azonos	eltérő	
Bács-Kiskun megye	88,7	11,3	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	79,2	20,8	100,0
Hajdu-Bihar megye	78,2	21,8	100,0
Pest megye	71,7	28,3	100,0
Somogy megye	80,8	19,2	100,0
Veszprém megye	84,6	15,4	100,0
Budapest	84,0	16,0	100,0
Magyei városok egyútt	73,2	26,8	100,0
Összesen	81,0	19,0	100,0

A születési és lakóhely e nagyfoku megegyezéséből következően a testi fejlettségre, egészségi státusra megállapított jellegzetességek ténylegesen arra a közigazgatási egységre (megye, Budapest, megyei városok) vonatkoztathatók, ahol a sorköteles a születésétől eltelt évek folyamán élt.

Lakóhely szerinti megoszlást tekintve, a vizsgált sorkötelesek 79,7 %-ának lakóhelye a minitába került hat megye, 5,8 %-ának a megyei városok és 14,5 %-ának Budapest a lakóhelye. Környezeti tényezőket tekintve a lakóhely szerinti megoszlás tehát három egységre különülést fejez ki (1.1.1, 1.1.2, 1.1.3 táblák).

1.2 ÉLETKOR

Az összeírás követelményeinek megfelelően valamennyi vizsgált sorköteles fiatal az 1955. évi születési évjáráthoz tartozik. Az azonos évjáráthoz tartozás mellett kettős életkor megállapítása és alkalmazása kívánatos. Minden olyan antropometriai jelleg, vagy egészséget károsító megbetegedés esetében, amely az adott koréven belül nem feltétlenül követel meg differenciált életkor-megállapítást, a szokásos teljes (betöltött) életév szerint történt a besorolás (18,00-18,99 éves).

Azoknak az antropometriai jellegeknek értékelésében, amelyeknél a megélt életkor a lényeges, az átlagban megélt életkort kell alapul venni. Számítása: a születés éve, hónapja, napja és a vizsgálat éve, hónapja, napja közötti időtartam különbség. Az előbbiekből következően az összeírt sorkötelesek két csoportra különíthetők. Az első csoportba sorolandók a 18. életévüket "nem betöltött"-ek, azaz a 17 év és betöltött 6 hónapnál idősebbek. A második csoportot alkotó sorkötelesek 18. életévüket betöltötték és átlagéletkoruk 18 év és 6 hónapnál kevesebb.

17. Átlagéletkor az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A sorköteles a 18. életévet				Összesen	
	nem töltötte be		betöltötte			
	N	%	N	%	N	%
Bács-Kiskun megye	983	77,7	282	22,3	1 265	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 378	77,1	410	22,9	1 788	100,0
Hajdu-Bihar megye	1 071	79,4	277	20,6	1 348	100,0
Pest megye	633	79,9	159	20,1	792	100,0
Somogy megye	807	77,7	232	22,3	1 039	100,0
Veszprém megye	1 048	78,0	295	22,0	1 343	100,0
Budapest	1 047	76,1	329	23,9	1 376	100,0
Magyei városok egyútt	421	77,4	123	22,6	544	100,0
Összesen	7 388	77,8	2 107	22,2	9 495	100,0

Az említett életkori csoportosítás szerint a vizsgált sorkötelesek 77,8 %-a a "nem betöltött" 18 évesek és 22,2 %-a a "betöltött" 18 évesek csoportjába tartoznak (1.2 tábla),

1.3 A SZÜLŐK SZÜLETÉSI HELYE

A sorkötelesek szüleinek születési hely szerinti megoszlását tekintve két nagy egység különíthető el. Az első csoportba tartozó sorkötelesek apja és anyja azonos területi egységben (Budapest, Dunántul, Duna-Tisza köze, Észak-Magyarország, Tiszántul, külföld) született. A teljes mintán belül az ezen csoportba tartozók aránya 73,2 %. Az egyes területi egységeket tekintve legnagyobb arányú az apa és anyja születési helyének területi azonossága Dunántulon (20,8 %), Tiszántulon (17,5 %) és Észak-Magyarországon (16,0 %). Tiszántul és Észak-Magyarország területi egységén belül Hajdu-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a szülők megyéhez való tartozása 83,5-80,8 %-ot ér el. A vártnál lényegesen alacsonyabb azoknak a sorköteleseknek aránya, akiknek apja, anyja Budapesten született (3,0 %).

A sorkötelesek másik csoportját azok alkotják, akiknek apja, anyja eltérő területi egységhez tartozó megyében, városban született. Arányuk 26,8 %. Tiszántulról (5,7 %), Dunántulról (5,4 %) és Duna-Tisza közéről (5,1 %) származott anyák aránya legmagasabb a heterogám szülők esetében.

A szülők születési helyének a fentiekben részletezett megoszlása lényeges tájékoztatást nyújt az antropometriai jellegek variációs terjedelmének, valamint a belső vándorlással összefüggő heterózis mértékének megítélése szempontjából.

Végül megemlítendő, hogy az apák közül 379, az anyák közül 275 született külföldön. A külföldi származás tulnyomó többségben a hazánkkal szomszédos államok magyar kisebbségi népességét jelenti. A szülők születési hely szerinti megoszlását a 18. táblázat és az 1.3.1, 1.3.2, 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3, 1.4.4, 1.4.5, 1.4.6 táblák részletezik.

18. A szülők születési hely szerinti megoszlása

A szülők születési helye	N	%
Apa, anyja Budapesten született	284	3,0
Apa Budapesten született, anya - Dunántulon	134	1,4
- Duna-Tisza közén	98	1,0
- Észak-Magyarországon	38	0,4
- Tiszántulon	91	0,9
- külföldön	28	0,3
születési helye ismeretlen	2	0,0
Apa, anyja Dunántulon született	1 974	20,8
Apa Dunántulon született, anya - Budapesten	115	1,2
- Duna-Tisza közén	117	1,2
- Észak-Magyarországon	69	0,7
- Tiszántulon	111	1,2
- külföldön	59	0,6
születési helye ismeretlen	14	0,2
Apa, anyja Duna-Tisza közén született	1 414	14,9
Apa Duna-Tisza közén született, anya - Budapesten	95	1,0
- Dunántulon	84	0,9
- Észak-Magyarországon	45	0,5
- Tiszántulon	101	1,1
- külföldön	20	0,2
születési helye ismeretlen	6	0,1
Apa, anyja Észak-Magyarországon született	1 520	16,0
Apa Észak-Magyarországon született, anya - Budapesten	62	0,7
- Dunántulon	67	0,7
- Duna-Tisza közén	53	0,6

A szülők születési helye	N	%
- Tiszántulon	123	1,3
- külföldön	40	0,4
születési helye ismeretlen	2	0,0
Apa, anyja Tiszántulon született	1 659	17,5
Apa Tiszántulon született, anya - Budapesten	118	1,2
- Dunántulon	123	1,3
- Duna-Tisza közén	149	1,6
- Észak-Magyarországon	165	1,7
- külföldön	45	0,5
születési helye ismeretlen	6	0,1
Apa, anyja külföldön született	73	0,8
Apa külföldön született, anya - Budapesten	30	0,3
- Dunántulon	90	0,9
- Duna-Tisza közén	48	0,5
- Észak-Magyarországon	40	0,4
- Tiszántulon	98	1,0
születési helye ismeretlen	-	-
Apa, anyja születési helye ismeretlen	22	0,2
Apa születési helye ismeretlen, anya - Budapesten	-	-
- Dunántulon	17	0,2
- Duna-Tisza közén	13	0,1
- Észak-Magyarországon	5	0,1
- Tiszántulon	18	0,2
- külföldön	10	0,1
születési helye ismeretlen	-	-
Összesen	9 495	100,0

Figyelembe véve a párválasztás során megnyilvánuló endogám és exogám tendenciákat, az elemzés az egyes megyék esetében nemcsak arra volt tekintettel, hogy az apa és az anya azonos megyében született, hanem etnikai, tájilag elhatárolt csoportokon belüli azonos eredetre is kiterjesztette a megfigyelés körét. A sorkötelesek egyes kvantitatív jellegeinek fixáltságához, valamint az örökletes megbetegedések esetleges halmozódásának értelmezéséhez nyújthat támpontot a szülők születési helyének etnikai csoportok, tájegységek szerinti ismerete.

A hat megyében eredetileg figyelembe vett 46 etnikai, elhatárolt táji csoport (NEMESKÉRI-JUHÁSZ-SZABADY, 1977) közül 18 bizonyult olyan elemezhető egységnek, melyek esetében a sorkötelesek - akiknek apja, anyja azonos etnikai, tájilag elhatárolt csoporton belül született - száma elérte azt a megkövetelt szintet, amely mellett a kvantitatív jellegek paraméterei megengedik a megfelelő következtetések, értékelések megtételét.

A hat megyében elhatárolt etnikai, táji csoportok (esetenként összevontan) megoszlását, az azokhoz tartozó települések számát, valamint az endogám házasságkötésből származó sorkötelesek arányát a 19. táblázat tartalmazza.

19. Az endogám házasságkötésekből származó sorkötelesek aránya, megyék, etnikai csoportok, tájegységek szerint

Etnikai csoportok, tájegységek	Etnikai csoportokhoz, tájegységekhez tartozó települések száma	Megyén	Etnikai csoportokon, tájegységeken	
		belüli endogám házasságkötésekből származó sorkötelesek aránya (%)		
		Apa-anya	Apa	Anya
		születési helye szerint		
Bács-Kiskun megye				
Kiskunság	61	48,4	78,7	84,3
Solti síkság és Bácska	53	14,9	70,9	79,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megye				
Borsodi síkság	34	10,5	72,0	73,7
Bükkalja	17	8,4	70,9	80,8
Hegyalja	28	6,8	63,2	67,4
Bodroghöz	21	8,3	71,8	75,5
Taktaköz és matyók	14	8,5	73,4	76,4
Hajdu-Bihar megye				
Hajdu települések	7	35,8	80,3	83,2
Hortobágy és Tiszahát	9	9,4	73,8	74,7
Dél-Nyírség	11	8,4	67,3	75,9
Bihar	20	6,5	74,6	80,0
Pest megye				
Gödöllői-dombság	43	14,8	72,7	82,4
Kiskunság északi része	28	22,0	77,4	80,5
Somogy megye				
Balaton vidéke	50	14,4	54,2	54,5
Belső-Somogy	70	10,6	58,8	58,8
Külső-Somogy	71	10,4	57,1	56,3
Veszprém megye				
Marcal-medence	40	10,4	62,0	61,7
Bakony vidéke	92	22,1	62,7	65,6

1.4 AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR

Az antropometriai és különösképpen a morbiditási adatok összefüggésében jelentős az anya életkorának megállapítása a sorköteles születésekor. A teljes mintára vonatkoztatva az anya életkora a sorköteles születésekor 27,0 év. Ezen átlag mellett jelentős az, hogy 32,6%-kal első helyen állnak azon sorkötelesek, akiknek születésekor az anya életkora 20-24 év volt. A vizsgált minta reprezentatív voltát igazolja az a tény is, hogy az anya életkora a sorköteles születésekor korcsoporti bontásban megegyezik az 1955. évi összes élveszületettek anyjának korcsoportok szerinti megoszlásával (KSH 1955. évi jelentés).

20. Az anya életkora a sorköteles születésekor (százalékban)

Az adatok köre	Az anya életkora							Összesen
	-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40 -	Isme- retlen	
	éves							
A vizsgált minta adatai	6,5	32,6	29,1	19,9	7,6	3,6	0,7	100,0
Összes élveszületettek, 1955 (KSH 1955. évi jelentés)	9,3	34,2	28,3	18,5	6,5	3,2	-	100,0

Az anya átlagos életkora, amikor a sorköteles született Budapesten a legalacsonyabb, 26,7 év, a Duna-Tisza közén, Tiszántúlon ez az átlagérték némileg magasabb, 27,5 év, 27,3 év. Ez az eltérés abból következik, hogy az említett országrészekből vizsgált sorkötelesek között jelentősen nagyobb a 3., 4. születési sorrendűek száma. Az 1.5 tábla és a 21. táblázat részletezi az anya életkorát a sorköteles születésekor, országrészek szerint.

21. Az anya átlagos életkora a sorköteles születési helye szerint

A sorköteles születési helye	Az anya átlagos életkora a sorköteles születésekor
Budapest	26,7
Dunántúl	26,9
Duna-Tisza köze	27,5
Észak-Magyarország	27,1
Tiszántúl	27,3
Összesen	27,0

1.5 SZÜLETÉSI SORREND

A sorköteles koru fiatalok születési sorrend szerinti megoszlása lényeges tájékoztatást nyújt a katonai szolgálatra való alkalmasság minősítési fokozatait illetően és a morbiditási adatok közül leginkább a congenitális fejlődési rendellenességekre hívja fel a figyelmet. Megyék, Budapest és megyei városok bontásban a sorkötelesek születési sorrend szerinti megoszlása minimális eltéréssel megegyezik az 1955. évben élveszületettek megoszlásával (KSH 1955. évi jelentés, 1956). (Lásd a 22. táblázatot.)

Abból következően, hogy a mintán belül Tiszántúlon (Hajdu-Bihar megye) az ötödik és annál magasabb születési sorrendűek aránya 14,0 %, magyarázatát adja egyben azoknak az ellenőrző egészségügyi vizsgálati megállapításoknak, miszerint a fejlődési anomáliák, valamint a genetikailag determinált szellemi elmaradottságuk ugyanezen megyében a legnagyobb gyakorisággal fordulnak elő.

Az 1955-ben élveszületettek és az 1973-ban vizsgált sorkötelesek születési sorrend szerinti megoszlásában egyes megyék (Pest m.), Budapest és a megyei városok esetében mutatkozó eltérések az időközben történt elhalálozásokkal, belső vándorlással kapcsolatosak.

Az anya életkorát és a születési sorrendet az 1.6.1-1.6.9 táblák tartalmazzák.

22. Az 1955. évben élveszületettek és a vizsgált sorkötelesek születési sorrend szerinti megoszlása (százalékban)

Az összeírás helye	Születési sorrend							Összesen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7. -	
1955-ben élveszületettek								
Bács-Kiskun megye	36,9	29,0	15,0	7,9	4,1	2,6	4,5	100,0
Borsod-Abauj-Zemplén megye	34,1	27,9	16,1	9,1	5,0	2,9	4,9	100,0
Hajdu-Bihar megye	31,3	26,0	16,4	10,5	6,1	3,5	6,2	100,0
Pest megye	38,6	31,8	15,0	6,7	3,2	1,8	2,9	100,0
Somogy megye	38,9	31,3	13,8	7,1	3,5	2,2	3,2	100,0
Veszprém megye	35,4	28,6	16,9	8,6	4,4	2,6	3,5	100,0
Budapest	49,1	33,1	10,4	4,0	1,6	0,8	1,0	100,0
Megyei városok együtt	40,1	31,6	13,9	6,5	3,2	1,1	2,9	100,0
Összesen	37,4	29,5	15,0	7,7	4,1	2,3	4,0	100,0
1973-ban vizsgált sorkötelesek								
Bács-Kiskun megye	37,6	28,8	16,0	9,2	3,5	1,8	3,1	100,0
Borsod-Abauj-Zemplén megye	33,7	30,6	16,6	9,1	4,4	2,6	3,0	100,0
Hajdu-Bihar megye	31,9	26,4	17,4	10,3	6,5	2,4	5,1	100,0
Pest megye	41,1	31,2	13,6	7,5	3,5	0,9	2,2	100,0
Somogy megye	39,4	31,3	14,2	6,7	4,6	1,2	2,6	100,0
Veszprém megye	35,8	28,9	16,2	9,8	5,4	1,5	2,4	100,0
Budapest	51,3	32,4	11,0	2,8	1,2	0,4	0,9	100,0
Megyei városok együtt	42,3	32,5	14,9	4,6	2,4	0,9	2,4	100,0
Összesen	38,5	30,0	15,2	7,8	4,1	1,6	2,8	100,0
Eltérés az 1955. évtől	+1,1	+0,5	+0,2	+0,1	0,0	-0,7	-1,2	-

1.6 A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA

Az apa, anya foglalkozására vonatkozó adatok együttes elemzése tájékoztatást nyújt arról a társadalmi, családi környezetről, igényről, életvitelről, amelyek a születéstől a gyermekkoron át, 18 éves korig a sorkötelesek testi és szellemi fejlődésének mikéntjét - előnyt, vagy hátrányt jelentve - befolyásolták. Az apa és anya foglalkozásának azonossága és eltérő volta szerint hat csoport különíthető el. Az egyes csoportok aránya a megyék, a főváros és megyei városok tekintetében az alábbiak:

1. Az apa fizikai (mezőgazdasági és nem mezőgazdasági) dolgozó, az anya háztartásvezető. E csoport aránya a legmagasabb. Hajdu-Bihar megyében 52,8, Borsod-Abauj-Zemplén, Somogy, Bács-Kiskun megyében 38,8-34,6 %-os az arány, Veszprém és Pest megyében 30,7-25,0 % az e csoportba tartozók képviselete. A megyei városok és Budapest mindössze 11,2-4,4%-kal zárják urbanizációs fejlődésükkel e sort.

2. Apa, anya fizikai dolgozó (mezőgazdasági és nem mezőgazdasági). Itt az iparban, az állami gazdaságokban és termelő szövetkezetekben dolgozó apák és anyák részvétele a döntő. Sorrendben első helyen áll Pest megye (31,4%), ezt követi Veszprém, Borsod-Abauj-Zemplén, Bács-Kiskun megye, valamint a főváros és a megyei városok (28,8-24,6%). Somogy és Hajdu-Bihar megyék zárják a sorrendet (19,1-15,7 %), azaz e megyékben legkevesebb az iparban, állami gazdaságokban fizikai dolgozóként alkalmazott nő.

Az első és második csoportba foglaltak együttesen - valamennyi megyében - meghaladják az 50 %-ot. Apa, anya fizikai dolgozó, vagy anya háztartásvezető (háztáji gazdaságban dolgozó) három megyében - Bács-Kiskun, Borsod-Abauj-Zemplén, Hajdu-Bihar - megközelíti a 60-70 %-ot. E három megye sorkötelesei testi fejlettségének, egészségi állapotának számos olyan jellegzetessége állapítható meg, amelyeknek összefüggése a szülők foglalkozásbeli megoszlásával kapcsolatos. Veszprém, Somogy, Pest megyék sorköteleseinek szülei ugyancsak 50 %-ban a fizikai dolgozók kategóriájába soroltak, de már a háztartásvezető anyá kevesebb. A sorrendet a megyei városok és Budapest zárják 35,8-31,2 %-kal.

3. Apa, anya értelmiségi és egyéb szellemi dolgozó. A budapesti sorkötelesek 25,7 %-a tartozik e csoportba, valamivel (18,4 %) alacsonyabb a megyei városokban az ide sorolhatók aránya. Középen helyezkednek el Pest, Veszprém, Bács-Kiskun és Somogy megyék (7,2-5,0 %). Sorrendben az utolsó helyen áll Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdu-Bihar megye (4,1-2,8 %).

4. Apa nyugdíjas, anya fizikai dolgozó vagy háztartásvezető. Lényegében azon sorköteleseket foglalja magába, akiknek apja mezőgazdaságban dolgozott, vagy kisiparos volt, az anya pedig jelenleg is aktív fizikai dolgozó, vagy háztartást vezet. A hat megyében közel azonos arány állapítható meg, 20-16 %-os megoszlásban. Budapesten ez 10,8 %. Az 1., 2. és 4. csoportok a hat megyéből származó sorkötelesek szüleinek 75-85 %-át alkotják, azaz az apa és anya kétkezi dolgozó a mezőgazdaságban és az iparban.

Az 5. és 6. csoportba foglaltak esetében a sorköteles apja és anyja foglalkozása lényegesen eltérő.

5. A szülők egyike értelmiségi vagy egyéb szellemi foglalkozású, a másik fizikai (mezőgazdasági vagy nem mezőgazdasági) dolgozó. A szülők e foglalkozási összetétele legmagasabb arányban képviselt Budapesten (26,9 %) és a megyei városokban (21,1 %). A mintába került hat megyében az e csoportba tartozó szülők aránya mindössze 15,3-8,5 % között változik. Hajdu-Bihar megye zárja ez esetben is a sorrendet. Nagyobb részt azon sorkötelesek tartoznak e kategóriába, akiknek szülei inaktívak - a szülők már idősebb életkorúak - vagy egészségi okokból leszázalékoltak. E sorkötelesek nagyobb létszámú családból valók és születési sorrendben 4. vagy későbbi szülöttek. Sorrendben első helyen áll Budapest (5,4 %), majd Pest, Veszprém, Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén megyék következnek (4,9-3,4 %). A sorrendet Hajdu-Bihar és Somogy megyék zárják (3,2-2,2 %). A részletes adatokat az 1.7.1 és 1.7.2 táblák tartalmazzák. (Lásd 23. táblázatot.)

23. A szülők foglalkozása az összeírás helye szerint

A szülők foglalkozása	Az összeírás helye									
	Bács-Kiskun		Borsod-A. -Z.		Hajdu-Bihar		Pest		Somogy	
	megye									
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Apa, anya fizikai foglal- kozású	332	26,3	488	27,3	212	15,7	249	31,4	199	19,1
Apa fizikai, anya értel- miségi és egyéb szellemi foglalkozású	59	4,7	38	2,1	35	2,6	27	3,4	41	3,9
Apa fizikai, anya nyugdíjas és egyéb foglalkozású	30	2,4	40	2,2	21	1,6	22	2,8	10	1,0
Apa fizikai foglalkozású, anya háztartásvezető	438	34,6	694	38,8	712	52,8	198	25,0	402	38,7
Apa értelmiségi és egyéb szellemi, anya fizikai foglalkozású	42	3,3	50	2,8	26	1,9	40	5,1	36	3,5
Apa, anya értelmiségi és egyéb szellemi foglal- kozású	76	6,0	73	4,1	37	2,8	57	7,2	52	5,0
Apa értelmiségi és egyéb szellemi, anya nyugdíjas és egyéb foglalkozású	5	0,4	4	0,2	2	0,1	4	0,5	3	0,3
Apa értelmiségi és egyéb szellemi foglalkozású, anya háztartásvezető	31	2,5	74	4,2	41	3,1	28	3,5	56	5,4
Apa nyugdíjas és egyéb, anya fizikai foglalkozású	117	9,2	133	7,5	92	6,8	74	9,4	92	8,9
Apa nyugdíjas és egyéb, anya értelmiségi és egyéb szellemi foglalkozású	27	2,1	15	0,8	11	0,8	22	2,8	10	1,0
Apa, anya nyugdíjas és egyéb foglalkozású	22	1,7	22	1,2	21	1,6	17	2,1	13	1,2
Apa nyugdíjas és egyéb foglalkozású, anya háztartásvezető	86	6,8	157	8,8	138	10,2	54	6,8	125	12,0
Összesen	1 265	100,0	1 788	100,0	1 348	100,0	792	100,0	1 039	100,0

23. A szülők foglalkozása az összeírás helye szerint (folytatás)

A szülők foglalkozása	Az összeírás helye						Összesen	
	Veszprém megye		Budapest		Megyei városok együtt			
	N	%	N	%	N	%	N	%
Apa, anya fizikai foglalkozású	387	28,8	369	26,8	13	24,6	2 370	25,0
Apa fizikai, anya értelmiségi és egyéb szellemi foglalkozású	36	2,7	119	8,6	26	4,8	381	4,0
Apa fizikai, anya nyugdíjas és egyéb foglalkozású	38	2,8	38	2,8	14	2,6	213	2,2
Apa fizikai foglalkozású, anya háztartásvezető	412	30,7	61	4,4	61	11,2	2 978	31,4
Apa értelmiségi és egyéb szellemi, anya fizikai foglalkozású	51	3,8	115	8,4	35	6,4	395	4,2
Apa, anya értelmiségi és egyéb szellemi foglalkozású	94	7,0	353	25,7	100	18,4	842	8,9
Apa értelmiségi és egyéb szellemi, anya nyugdíjas és egyéb foglalkozású	9	0,7	29	2,1	6	1,1	62	0,7
Apa értelmiségi és egyéb szellemi foglalkozású, anya háztartásvezető	49	3,6	32	2,3	23	4,2	334	3,5
Apa nyugdíjas és egyéb, anya fizikai foglalkozású	119	8,9	130	9,4	75	13,8	832	8,8
Apa nyugdíjas és egyéb, anya értelmiségi és egyéb szellemi foglalkozású	12	0,9	75	5,5	25	4,6	197	2,0
Apa, anya nyugdíjas és egyéb foglalkozású	23	1,7	36	2,6	11	2,0	165	1,7
Apa nyugdíjas és egyéb foglalkozású, anya háztartásvezető	113	8,4	19	1,4	34	6,3	726	7,6
Összesen	1 343	100,0	1 376	100,0	544	100,0	9 495	100,0

1.7 A SORKÖTELESEK ISKOLAI VÉGZETTSÉGE, TANÉVISMÉTLÉS

A vizsgált 9 495 sorköteles fiatal közül 29 (0,3 %) nem végzett iskolai tanulmányokat; 227 (2,4 %) csak az általános iskola alsó tagozatát, azaz 1-4. osztályát végezte el; 2 058 fiatal (21,7 %) az általános iskola 5-8. osztályának elvégzése után nem folytatott további tanulmányokat. 4 988 (52,5 %) sorköteles az általános iskola 8. osztályát követően szakmunkástanulónaként képezte tovább magát, 2 188 (23,0 %) fiatal a középiskola 1-2., illetve 3. osztályát végezte el az összeírás időpontjában. Ezek a teljes minta adatai, amelyek a középiskolai végzettség adatait kivéve, csekély eltéréssel megegyeznek az 1970. évi népszámlálás (1970. évi Népszámlálás, 23., 1973) országos adatsoraival, arányszámaival. (Lásd 24. táblázatot.)

A testi fejlettség, egészségi állapot tekintetében igen tanulságosak azok az eltérések, amelyek az iskolai végzettség, az összeírás helye - a sorköteles lakóhelye - szerint állapíthatók meg. Akik egyáltalán nem végeztek iskolai tanulmányokat, azoknak legmagasabb az arányuk Somogy (0,7 %) és Borsod-Abauj-Zemplén megyében (0,6 %), legalacsonyabb a megyei városokban és Budapesten (0,1 %). Az általános iskola 1-4. osztályát végzetteknek 63,4 %-a Bács-Kiskun, Borsod-Abauj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyék sorköteleseiből adódtak. Ugyancsak figyelemre méltó az a tény, hogy az általános iskolát követően (ez nem jelenti feltétlenül azt, hogy az általános iskola 8. osztályát elvégezte volna) 5 114 sorköteles koru fiatal szakmunkástanulónaként - ipari szakmát választva - folytatott tanulmányokat.

24. A sorkötelesek iskolai végzettsége az összeírás helye szerint

A sorköteles iskolai végzettsége	Az összeírás helye									
	Bács-Kiskun		Borsod-Abaúj- Zemplén		Hajdu-Bihar		Pest		Somogy	
	megye									
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Nem végzett iskolai tanulmányokat	-	-	10	0,6	4	0,3	3	0,4	7	0,7
Általános iskola										
1-3. osztálya	23	1,8	28	1,6	17	1,3	4	0,5	14	1,3
4. osztálya	26	2,1	27	1,5	23	1,7	5	0,6	17	1,6
5-8. osztálya	370	29,2	378	21,1	382	28,3	188	23,7	222	21,4
Általános iskola és szak- munkástanuló iskola	617	48,8	1 025	57,3	744	55,1	428	54,1	600	57,8
Középiskola										
1-2. osztálya	106	8,4	135	7,5	79	5,9	69	8,7	71	6,8
3. osztálya	121	9,6	184	10,3	98	7,3	95	12,0	108	10,4
Ismeretlen	2	0,1	1	0,1	1	0,1	-	-	-	-
Összesen	1 265	100,0	1 788	100,0	1 348	100,0	792	100,0	1 039	100,0

A sorköteles iskolai végzettsége	Az összeírás helye						Összesen		1970.évi népszám- lálás adatai
	Veszprém megye		Budapest		Megyei városok együtt				
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Nem végzett iskolai tanulmányokat	4	0,3	1	0,1	-	-	29	0,3	0,7
Általános iskola									
1-3. osztálya	10	0,8	3	0,2	4	0,7	103	1,1	0,9
4. osztálya	18	1,3	6	0,4	2	0,4	124	1,3	1,1
5-8. osztálya	250	18,6	175	12,7	93	17,1	2 058	21,7	70,9
Általános iskola és szak- munkástanuló iskola	782	58,2	556	40,4	236	43,4	4 988	52,5	
Középiskola									
1-2. osztálya	120	8,9	250	18,2	94	17,3	924	9,7	2,6
3. osztálya	159	11,9	384	27,9	115	21,1	1 264	13,3	9,2
Ismeretlen	-	-	1	0,1	-	-	5	0,1	-
Összesen	1 343	100,0	1 376	100,0	544	100,0	9 495	100,0	85,4

Bács-Kiskun, valamint Hajdu-Bihar megye sorköteleseinek 29,2 %-a, illetve 28,3 %-a az általános iskola 5-8. osztályának elvégzése után nem választott szakmát, azaz nem folytatott tovább iskolai tanulmányokat. Az 5 114 sorköteles korú fiatal közül 2 786 (54,5 %) az összeírás idejében már rendelkezett szakmunkás bizonyítvánnyal, s ugyanakkor 2 328 (45,5 %) még nem végezte el a szakmunkástanuló iskola 1-3. osztályát. Pest és Somogy megye szakmunkástanulói közül közel 60 % szerezte meg a szakmunkás bizonyítványt, ugyanakkor a Hajdu-Bihar megyéből és Budapestről származó fiataloknak - akik szakmát választottak - csak 43,9-50,7 %-a végezte el a szakmunkástanuló iskolát és rendelkezett szakmunkás bizonyítvánnyal. Az ide vonatkozó adatok az 1.8, 1.9.1, 1.9.2 táblákon részletezettek.

Az általános iskolát befejezve a sorkötelesek 23,0 %-a középiskolában folytatta tanulmányait. A teljes minta arányához képest a középiskolát végzők aránya legalacsonyabb Hajdu-Bihar (13,2 %), Borsod-Abaúj-Zemplén (17,8 %) és Bács-Kiskun megyékben (18,0 %). A budapesti és a megyei városok középiskolát végző sorköteleseinek aránya kétszerese (46,1 %-38,4 %) a vizsgált minta egészére megállapított aránynak és több mint háromszorosa a Hajdu-Bihar megyében talált aránynak.

Az iskolai végzettség általános adataihoz tartozik még annak részletezése is, hogy a teljes mintán belül 775 (8,2 %) sorköteles fiatal az általános iskola nyolc osztályát nem fejezte be 14 éves, illetve mint "tulkoros" 16 éves koráig. A tankötelezettség éveit során a 775 sorköteles közül 227 az általános iskola 1-4. osztályát,

364 az 5-6. és 184 a 7. osztályt végezte el. Az általános iskola 8 osztályának el nem végzése Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar és Veszprém megyék fiataljai között a legnagyobb arányú. A részletezett adatok még szembetűnőbbek az általános iskola különböző osztályáig feljutottak tanévismétlését tekintve. A csak általános iskolát végzett sorköteleseknek 59,5 %-a ismételt tanévet. Lakóhely szerinti megoszlásban ez az arány legmagasabb Veszprém (72,3 %), Somogy (64,0 %), Bács-Kiskun (62,8 %) megyékben, valamint a megyei városokban (67,7 %). Az általános iskola különböző osztályait végzett fiatalok tanévismétlésének átlaga években: Hajdu-Bihar megyében 4,0 év, Bács-Kiskun és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben 3,9 év. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy 14-16 éves kor eléréséig az általános iskola 2., jó esetben a 3. osztályát voltak képesek elvégezni. Valamennyi tanévet ismételt a többi megyében és Budapesten is meghaladja a 3 évet (3,1-3,7 év).

Az a tény, hogy a 40 éven aluli keresők közül másfél millió nem rendelkezik általános iskolai végzettséggel (GAZSÓ, 1978) kiemeli a fentiekben elemzett adatok jelentőségét. Kedvezőbb helyzetet képvisel az a 7 210 (75,9 %) sorköteles fiatal, akik szakmunkás vagy középiskolai tanulóként folytatták tanulmányaikat, ugyanis e fiatalok tanévismétlésének aránya 11,8-8,6 % között változik. A tanévismétlésre vonatkozó adatokat a 25. táblázat és az 1.10.1, 1.10.2 táblák tartalmazzák.

25. Tanévet ismételt és nem ismételt sorkötelesek megoszlása iskolai végzettség és az összeírás helye szerint

A sorköteles iskolai végzettsége	Az összeírás helye								Össze- sen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abaúj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda- pest	Megyei városok együtt	
Tanévet ismételt									
Általános iskola	263	242	219	113	162	201	92	67	1 359
Általános iskola és szak- munkástanuló iskola	68	103	70	46	58	114	97	34	590
Középiskola	16	33	19	9	11	25	55	20	188
Ismeretlen	1	1	1	-	-	-	-	-	3
Összesen	348	379	309	168	231	340	244	121	2 140
Tanévet nem ismételt									
Általános iskola	156	191	203	84	91	77	92	32	926
Általános iskola és szak- munkástanuló iskola	549	922	674	382	542	668	459	202	4 398
Középiskola	211	286	158	155	168	254	579	189	2 000
Ismeretlen	1	-	-	-	-	-	1	-	2
Összesen	917	1 399	1 035	621	801	999	1 131	423	7 326
Nem járt iskolába	-	10	4	3	7	4	1	-	29
Vizsgált sorkötelesek összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495
Százalékos megoszlás									
Tanévet ismételt									
Általános iskola	62,8	55,9	51,9	57,7	64,0	72,3	50,0	67,7	59,5
Általános iskola és szak- munkástanuló iskola	11,0	10,4	9,4	10,7	9,7	14,6	17,4	14,4	11,8
Középiskola	7,0	10,3	10,7	5,5	6,1	9,0	8,7	9,6	8,6
Ismeretlen	50,0	100,0	100,0	-	-	-	-	-	60,0
Összesen	27,5	21,2	22,9	21,2	22,2	25,3	17,7	22,4	22,5
Tanévet nem ismételt									
Általános iskola	37,2	44,1	48,1	42,3	36,0	27,7	50,0	32,3	40,5
Általános iskola és szak- munkástanuló iskola	89,0	89,6	90,6	89,3	90,3	85,4	82,6	85,6	88,2
Középiskola	93,0	89,7	89,3	94,5	93,9	91,0	91,3	90,4	91,4
Ismeretlen	50,0	-	-	-	-	-	100,0	-	40,0
Összesen	72,5	78,2	76,8	78,4	77,1	74,4	82,2	77,6	77,2
Nem járt iskolába	-	0,6	0,3	0,4	0,7	0,3	0,1	-	0,3
Vizsgált sorkötelesek összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Tanévismétlés aránya	3,9	3,9	4,0	3,1	3,7	3,2	3,4	3,3	3,7
Tanévismétlés betegség miatt	4,4	3,5	3,2	3,2	3,8	2,8	3,3	5,7	3,6

A testi és szellemi fejlettség szempontjából a sorkötelesek iskolai végzettségének, tanévismétlésének háttérét kutatva, egyfelől a környezeti tényezők - szülők iskolai végzettsége, családi környezet, külterületi lakóhely (tanya, puszták stb.) - másfelől az egészségkárosodást kiváltó endogén tényezők jelentősége emelendő ki. A sorkötelesek 17,3 %-a tanulmányi okból, 3,7 %-a (348) egészségi okból ismételt tanévet. Az 1,10 táblákban közölt adatok közül külön is kiemелendő, hogy az általános iskolát végzettek körében az egészségi okból tanévet ismételték aránya a teljes mintára megállapított arányhoz képest közel háromszoros a megyei városok (10,1) és a Somogy megyei (9,5 %) fiatalok között. Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyékben (8,4 %-5,9 %) az egészségi okból általános iskolában tanévet ismételték aránya kétszeres a teljes minta arányát tekintve. A betegségi okból történt tanévismétlés kiemелése azért is fontos, mert a katonai szolgálatra "alkalmatlannak" minősítettek nagy többségét ezek a fiatalok alkotják. Az exogén és endogén tényezők együttese és azok kölcsönhatása meghatározó e jelenségekben.

Végül igen tanulságos a sorköteleseknek az általános-, szakmunkástanuló- és a középiskola utolsó tanévben elért tanulmányi eredményének elemzése. Valamennyi iskolakategória utolsó tanévben a sorköteles fiatalok tanulmányi eredménye 50 %-ot meghaladó arányban "elégletes". Az utolsó tanévben jeles (5) tanulmányi átlagot elért sorkötelesek aránya a minta egészére számítva az általános iskolákban 0,5 %, a szakmunkástanuló iskolákban 1,8 %, a középiskolákban 7,5 %. Ettől a megoszlástól legjobban eltér Hajdu-Bihar megye, ahol az általános iskola utolsó évében jeles (5) eredményt egyetlen tanuló sem ért el (0,0 %), a szakmunkástanulóknak 1,0 %-a és a középiskolásoknak is mindössze 4,5 %-a érte el ezt az eredményt. Bács-Kiskun megyében a középiskolát végzőknek 7,9 %-a jeles tanulmányi eredményt ért el. Az említett adat kiemелése azért is kíváncsi, mert Bács-Kiskun megyében az iskolázottság tekintetében észlelt számos negatív jellemző mellett a tanulmányi eredmény ezen adata arra utal, hogy itt a hátrányos helyzetet meghatározó tényezők igen jelentősek az észlelt jelenségek kialakításában.

A sorköteles korú fiatalok iskolai végzettségére, tanulmányi eredményeire vonatkozó adatok elemzése önmagában is jelentős, jelen kutatás elsősorban is arra keresett választ, hogy a testi és szellemi fejlettség milyen kölcsönhatásban van egymással. A későbbi fejezetek feleletet adnak e kölcsönhatások mikéntjére és jellegére. Mindezen összefüggések rávilágítanak annak fontosságára, hogy a sorkatonai szolgálat ma különösképpen megköveteli az általános és szakműveltség alapjainak kialakítását. Az iskolakötelezettség tartalmi vonatkozásainak maradéktalan megvalósítása szolgálja leghatékonyabban az ifjúság testi és szellemi fejlettségének kedvezőbb kialakítását (DARÓCZY-PÉK, 1979).

1.8 A SZÜLŐK ISKOLAI VÉGZETTSÉGE

A sorkötelesek iskolai végzettségét nagymértékben az a környezeti, műveltségi háttér határozza meg, amely a szülők iskolázottságában jut kifejezésre. A sorkötelesek szüleinek közel 4/5-e (78,4 %) végezte el nagyobb részben az általános iskola alsó tagozatának, kisebb részben az általános iskola felső tagozatának valamelyik osztályát. A szülők 1,2 %-a nem járt iskolába. Megyei, városi és budapesti összehasonlításban Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar megyék sorköteles fiataljainak hátrányos helyzete még inkább kifejezett, amennyiben az említett megyékben a szülők általános iskolai végzettsége csak a 85,0 %-ot éri el. Mindkét szülő középiskolát végzett 2,8 %-ban, az apa vagy az anya folytatott középiskolai tanulmányokat 8,8 %-ban. Még alacsonyabb az egyetem, főiskola végzett szülők aránya (1,5 %). 5,1 %-ban a szülők egyike végzett - elsősorban is az apa - egyetem, főiskolát. Ezen megoszlás azért érdemel említést, mert ez részben a társadalmi átrétegződéssel kapcsolatos. 221 sorköteles apja végzett egyetem, főiskolát, az anya viszont csak általános iskolai végzettséggel rendelkezik (2,3 %). 2,0 %-ban a szülők iskolai végzettsége részben ismeretlen, részben igen eltérő az apa vagy az anya iskolázottsága.

A szülők iskolai végzettségére vonatkozó adatok a 26. táblázatban és az 1,11.1, 1,11.2 táblákban részletezettek.

A szülők iskolai végzettsége	N	%
Apa, anya nem járt iskolába	117	1,3
Apa nem járt iskolába, anya általános iskola 1-8. osztályát végezte	117	1,3
Apa nem járt iskolába, anya ismeretlen iskolai végzettségű	2	-
Apa ismeretlen iskolai végzettségű, anya nem járt iskolába	13	0,1
Apa általános iskola 1-8. osztályát végezte, anya nem járt iskolába	120	1,3
Apa, anya általános iskola 1-8. osztályát végezte	7 194	75,7
Apa általános iskola 1-8., anya a középiskola 1-4. osztályát végezte	215	2,3
Apa általános iskola 1-8. osztályát, anya az egyetem (főiskola) 1-6. évfolyamát végezte	19	0,2
Apa általános iskola 1-8. osztályát végezte, anya ismeretlen iskolai végzettségű	19	0,2
Apa középiskola 1-4. osztályát végezte, anya nem járt iskolába	2	-
Apa középiskola 1-4. osztályát, anya az általános iskola 1-8. osztályát végezte	616	6,5
Apa, anya a középiskola 1-4. osztályát végezte	269	2,8
Apa középiskola 1-4. osztályát, anya az egyetem (főiskola) 1-6. évfolyamát végezte	35	0,4
Apa középiskola 1-4. osztályát végezte, anya ismeretlen iskolai végzettségű	3	-
Apa egyetem (főiskola) 1-6. évfolyamát, anya az általános iskola 1-8. osztályát végezte	221	2,3
Apa egyetem (főiskola) 1-6. évfolyamát, anya a középiskola 1-4. osztályát végezte	209	2,2
Apa, anya egyetem (főiskola) 1-6. évfolyamát végezte	138	1,5
Apa egyetem (főiskola) 1-6. évfolyamát végezte, anya ismeretlen iskolai végzettségű	2	-
Apa ismeretlen iskolai végzettségű, anya általános iskola 1-8. osztályát végezte	132	1,4
Apa ismeretlen iskolai végzettségű, anya középiskola 1-4. osztályát végezte	11	0,1
Apa ismeretlen iskolai végzettségű, anya az egyetem (főiskola) 1-6. évfolyamát végezte	2	-
Apa, anya ismeretlen iskolai végzettségű	39	0,4
Összesen	9 495	100,0

apa vagy anya aránya a megyei városok közül Miskolcon a legmagasabb; a megyék közül Somogy, Bács-Kiskun és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék szerint alakul a sorrend.

A sorkötelesek családi helyzetét illetően, annak ellenére, hogy 79,6 %-ban a szülők együtt élnek, már csak 71,2 % azoknak a sorköteleseknek az aránya, akik mindkét szülővel együtt élnek. A mindkét szülővel együtt élő sorköteles korúak aránya legmagasabb Veszprém megyében (82,6 %), legalacsonyabb a megyei városok közül Szegeden (63,1 %) és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (64,1 %). Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyék sorkötelesei között legalacsonyabb a mindkét szülővel együtt élők aránya (64,1-67,6 %) és ugyanakkor ezen megyék fiataljai között volt a legtöbb állami gondozott (2,5-4,0 %).

1.9 A SORKÖTELESEK ÉS SZÜLEIK CSALÁDI HELYZETE

A genetikai kódban adott lehetőségek kedvező vagy hátrányos kibontakozását, a fejlődés, a testi növekedés során, nagymértékben határozzák meg azok a környezeti tényezők, amelyek a családdal, az otthonnal kapcsolatosak. A szülők családi helyzete, a család összetétele, társadalmi helyzete, műveltsége, az anyagi viszonyok és nem utolsósorban a felelősségtudat, amely az életvitel teljességében realizálódva biztosítja, illetve hátráltatja a fiatal szervezet testi, értelmi, érzelmi személyiségének kialakulását.

A vizsgált mintán belül a szülők 79,6 %-ban együtt élnek. A fennmaradó 20 %-on belül legnagyobb arányban a külön és elváltan élő szülők (10,9 %) képviseltek. Az apa vagy az anya elhalálozásával megözvegyültek aránya 8,8 %. A sorkötelesek 0,2 %-ának egyik szülője sem élt az összeírás idején.

Az összeírás helye szerint elemezve a szülők családi helyzetét, már lényeges eltérések állapíthatók meg. Megyék és városok szerinti bontásban szembe-tűnő az együtt élő és külön, elváltan élő szülők megoszlása. A mintába került megyékben az együtt élő szülők aránya 80-83 %-os, ugyanakkor Budapesten és a megyei városokban ez az arány már csak 64-80 %-os. A külön és elváltan élő szülők aránya Bács-Kiskun megyében (11,8 %), valamint Budapesten (20,0 %) és a megyei városokban - ez utóbbi kategórián belül Szegeden - jelentősen magasabb arányú (27,1 %). A megözvegyült

E két adatsor mögött nyilvánvalóan rendezetlen családi körülmények, széthullott családok, alkoholizmus, valamint a sorköteles korúak olyan egészségi károsodásai valószínűsíthetők, amelyek miatt a fiatalok korai gyermekkoruktól állami vagy egészségügyi intézetekbe történt elhelyezése vált szükségessé. Erre utal az "egyéb" kategóriába soroltak aránya is. Az említett három megye fiataljai közül az "egyéb" kategóriába soroltak aránya, a teljes minta arányához viszonyítva magasabb, sőt Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyékben ez az arány kétszeres (16,7-13,2%). A sorkötelesek családi helyzetére vonatkozó adatsorokból azért is kívánatos az említettek kiemelése, mert a későbbiekben tárgyalt szomatometriai, egészségi állapotra vonatkozó adatok e megyékben jelentős mértékű retardációra utalnak.

A részletes adatokat az 1.12 és 1.13 táblák tartalmazzák.

1.10 BÜNTETETT SORKÖTELES FIATALOK

Társadalmi normákkal, törvényekkel összeegyeztethetetlen deviáns magatartás miatt az összeírás időpontjáig jogerősen büntetett fiatalok aránya a teljes mintán belül 1,5% (145 fiatal). A büntetett fiatalok a szabadságvesztés időtartama szerint három csoportra különíthetők. Az első csoportba foglaltak esetében a szabadságvesztés időtartama 1-3, 4-6 hónap. Ezeknek a teljes mintán belüli aránya 0,6%, a büntetetteken belüli aránya 39,8%. Nyilvánvaló, hogy az e csoportba tartozó sorköteles korú fiatalok elkövetett bűncselekményei társadalmi veszélyeztettség tekintetében elsősorban is a társadalmi beilleszkedés zavarainak minősülnek (fiatalkorú bűnözés, garázdaság stb.). Társadalmi veszélyeztettség tekintetében súlyosan ítélendő meg az a 31 sorköteles korú fiatal (24,2%), akiket az összeírás időpontjáig - azaz 18 éves korukig - már 1-2 év, illetve 2 éven felüli időtartamu szabadságvesztésre ítélték. Ezek képezik a második csoportot, akiknek a teljes mintán belüli aránya mindössze 0,3%. A harmadik, azaz a középső csoportot az a 46 sorköteles korú fiatal alkotja (35,9%), akiknek büntetési időtartama 7-12 hónap volt. Arányuk a teljes mintán belül 0,4%. Ez a csoport heterogén összetételű, lehetnek közöttük enyhébben megítélhető bűncselekményekért büntetettek, de lehetnek közöttük potenciálisan olyanok, akik a későbbiekben visszaeső bűnözőkké válnak.

Az összeírás helye szerint elemezve a szabadságvesztésre büntetett sorköteleseket, a legmagasabb arányok Budapesten (1,9%), Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (1,6%) és Somogy megyében (1,6%) állapíthatók meg. A súlyosabb bűncselekményekért 1-2 és 2 éven felül büntetettek aránya legmagasabb Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén (0,4%), valamint Somogy és Veszprém (0,3%) megye fiataljai között. A megyei városok közül Debrecenben 0,7% és Miskolcon 0,6%. Az adatok részletezését az 1.14 tábla tartalmazza.

1.11 A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉSEK IDŐTARTAMA ÉS OKA

Az iskolai testnevelés alóli felmentések - elsősorban is az egy évet meghaladó "tartós" és "állandó" felmentések - elemzése megfelelő tájékoztatást nyújt az összeírás idején katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek egészségkárosodásának mikéntjére, jellegére, genezisére.

A vizsgált mintán belül a különböző időtartammal iskolai testnevelés alól felmentettek aránya 10,3%. Ennek túlnyomó része az iskoláskorban levő megbetegedésekkel, műtétekkel kapcsolatos, a vizsgáltak átmenetileg voltak rövidebb, hosszabb ideig, egy vagy több alkalommal felmentve az iskolai testnevelés alól. Külön figyelmet érdemel az a 398 (4,2%) sorköteles, akiknek egészségkárosodása olyan mértékű volt, hogy annak alapján tartósan, illetve állandóan felmentettek voltak az iskolai testnevelés alól. A sorkötelesek e 4,2%-ot kitevő hányada azért is kiemelendő, mert az összeírásakor, a teljes mintát tekintve, a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek aránya 4,1%. E két megegyező adat arra a tényre utal, hogy az alkalmatlannak minősített sorkötelesek részben genetikailag, részben már korai gyermekkorban szenvedtek olyan mértékű egészségkárosodást, amely messzemenően hatott testi fejlődésükre, biológiai állapotukra. Az 1955. évben szü-

letettek évjáratát az az évben fellépő gyermekbénulásos és a központi idegrendszer egyéb enterovírus fertőző megbetegedései sújtották (BNO I. Fertőző és elősdiék okozta betegségek, 137-139). A heveny gyermekbénulás késői hatásai miatt tartósan, állandóan felmentettek aránya a teljes mintára számítva 0,3 %. Borsod-Abaúj-Zemplén, valamint Veszprém megyében az ez okból tartósan, állandóan felmentettek aránya a legmagasabb, 0,4 %. Ugyancsak jelentős annak a 138 (1,5 %) sorköteles koru fiatalnak a testnevelés alóli tartós és állandó felmentése, akiket aktív reumás láz (BNO VII. A keringési rendszer betegségei, 393-398) miatt mentesítettek testnevelés alól. Ezek aránya Budapesten és a megyei városok fiataljai között a legmagasabb (3,4-3,8 %). Az iskolai testnevelés alól tartósan, állandóan felmentettek aránya legalacsonyabb Bács-Kiskun megyében, legmagasabb Budapesten és a megyei városokban (8,4-7,2 %). Ezen arányok helytálló volta fenntartással fogadható, ugyanis az említett megbetegedéseken túl sok esetben a szülői féltés és a szubjektív tényezők játszhattak közre az iskolai testnevelés alóli felmentésben. Az adatok részletezése a 27. táblázatban és az 1.15.1, 1.15.2 táblában található.

27. A testnevelés alól tartósan és állandóan felmentett sorkötelesek megoszlása az összeírás helye és a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Az összeírás helye	Testnevelés alól tartósan és állandóan felmentettek		A testnevelés alóli felmentés oka			
			I. Fertőző és elősdiék okozta betegségek (137-139)		VII. A keringési rendszer betegségei (393-398)	
	N	%	N	%	N	%
Bács-Kiskun megye	25	2,0	1	0,1	6	0,5
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	47	2,6	8	0,4	15	0,8
Hajdu-Bihar megye	58	4,3	4	0,3	13	1,0
Pest megye	20	2,5	2	0,3	5	0,6
Somogy megye	36	3,5	-	-	15	1,4
Veszprém megye	57	4,2	6	0,4	16	1,2
Budapest	116	8,4	4	0,3	47	3,4
Magyei városok együtt	39	7,2	1	0,2	21	3,8
Összesen	398	4,2	26	0,3	138	1,5

1.12 SPORTOLÁS

A testi fejlődés és a személyiségstruktúra kialakulása szempontjából a fiatalok sporttevékenysége különös figyelmet érdemel. Az aktív sporttevékenység a fejlődéshez szükséges optimális fiziológiai ingerrendszert biztosítja, szolgálja az ügyességi készségek kifejlődését, rögzülését és végül a teljesítmény - követelmény - célképzetek kialakításán át a személyiségstruktúrát alakítja (BARTON-SZILÁRD-KISS, 1978).

A hármas cél elérése érdekében az aktív sportolásra a fiatalokat már a pubertás korában kívánatos felkészíteni, annál is inkább, mivel a rendszeres mozgástevékenység, túl azon, hogy a szomatikus fejlődés kiegyensúlyozottságának feltétele, jelentősen járul hozzá a cardiovascularis rendszer fejlődéséhez. A dinamikus mozgás hat legkedvezőbben az intenzív növekedés periódusában a csontváz- és izomrendszer kialakulására. Technizált korunkban, a nagyobb szabad idővel rendelkező felnőttkorra a rendszeres sportolás olyan tartalékot biztosít, amely stabilizálhatja hosszabb időn át az életkori változások folyamatát. Mindezeknek tudatában tanulságos a sorköteles koru fiatalok sportolására vonatkozó - nem éppen kedvező - adatok elemzése.

A teljes mintát tekintve, 24,8 % folytatott aktív sporttevékenységet versenyszerűen, egyesületben, egyesületen kívül. A 9 495 sorköteles közül mindössze 23 (0,2 %) minősített sportoló. A nem rendszeresen, alkalmasszerűen sportolók aránya 8,0 %. Az általánosan adott megoszlástól az egyes megyék sorköteleseinek megoszlása jelentősen eltér. A nem sportolók aránya legmagasabb Bács-Kiskun megyében (79,8 %), a megyei városokban (75,2 %), majd Pest és Hajdu-Bihar megyében (70,4 %, 69,3 %). 60 %-ot valamivel meghaladó a nem

sportolók aránya Somogy, Veszprém megyében és Budapesten. Viszonylag legalacsonyabb a nem sportolók aránya Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (60,2 %).

Az egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen sportoló sorköteles korú fiatalok aránya legmagasabb Somogy megyében és Budapesten (31,9 %, 29,7 %). Középső helyet foglalnak el Veszprém, Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén megyék, valamint a megyei városok, 27,7-23,0 %-os aránnyal. Hajdu-Bihar és Bács-Kiskun megyében legkevesebb a rendszeresen sportolók száma (19,6 %-18,7 %).

Borsod-Abaúj-Zemplén megye sajátos vonásaként említendő meg, hogy az ottani sorkötelesek közül 9 (0,5 %) minősített sportoló. Ez a szerénynek minősíthető adat azért emelendő ki, mert Bács-Kiskun megye és a megyei városok fiataljai közül egy sem volt minősített sportoló. Bizonyos mértékig megtévesztők a selektált mintákon végzett vizsgálatok eredményei - mint például az egyetemi és főiskolai sportoló hallgatók aránya - ugyanis a Budapesten 1966-ban (NEMESKÉRI, 1970), Pécsen 1978-ban (SZILÁRD, 1978) megállapított arányok (46-48 %) nem vonatkoztathatók populációs szintre.

A sporttevékenységre vonatkozó adatok részletezése azért is indokolt, mert bár az Edzett Ifjúság és más mozgalmak keretében történtek kezdeményezések, mégis a fiatalok tömegsportolása nem tekinthető rendszeresnek. Különösen vonatkozik ez az arány az agrár jellegű megyék fiataljaira. Erre fokozott figyelmet fordítani nemcsak a jelen, hanem a jövő érdekében is mindennél fontosabb követelmény. A sorkötelesek sportolására vonatkozó adatok az 1,16 táblán részletezettek.

1.13 KATONAI SZOLGÁLATRA VALÓ ALKALMASSÁG

A vizsgálat idején érvényben levő utasítás (1970), irányelvek és a katonai szolgálatra való alkalmasság megállapításának rendszere szerint történt a 18. életévükben levő, illetve 18 éves fiatalok katonai alkalmasságának előzetes elbírálása. Az összeíró bizottság - az újabb megfogalmazás szerint (1975) az első- és másodfokú sorozó bizottság - a sorköteles állományhoz tartozó fiatalok katonai egészségügyi alkalmasságának fokait megállapítva, egyben a katonai szolgálatra való felkészítés érdekében, a gyógykezelhetőket, valamint a kivizsgálásra szorulókat kivizsgálásra, kötelező szűrővizsgálatra, szükséges szanációra utalja. A katonai szolgálatra való alkalmasság végleges megállapítása a sorozáson - az első- és másodfokú megyei (fővárosi) sorozó bizottság előtt - történik.

Az 1973. évi általános és az 1976. évi ellenőrző vizsgálat - a kutatás szempontjait a katonai szolgálatra való alkalmasság irányelveivel egyeztetve - elsődlegesen a sorköteles állomány testi fejlettségének, valamint az egészségileg károsodottak morbiditási, epidemiológiai, esetenként genetikai vonatkozásainak megállapítását tekintette céljának. Ennek megfelelően az akkor érvényben levő katonai szolgálatra való alkalmassági fokozatok szerinti megoszlásban történt a sorkötelesek alapvető kvantitatív antropometriai jellemzőinek, az egészségileg károsodottak betegségeinek, elváltozásainak, egészségi állapotának - a BNO betegségcsoportjai és az azokhoz tartozó betegségek, kóros elváltozások, tünetek szerint - elemzése, értelmezése.

Az 1955. évben született és 1973-ban a reprezentatív minta keretében vizsgált 9 495 sorköteles közül a katonai szolgálatra - előzetes elbírálás alapján - 7 444 (78,4 %) bizonyult alkalmasnak ("alkalmas korlátozás nélkül"). A sorkötelesek 11,7 %-a (1 114) minősült "gyógykezelésre, kivizsgálásra szoruló"-nak ("alkalmas korlátozásokkal, fogyatkozásokkal, amelyek szanációt igényelnek a katonai szolgálatra felkészítés keretében"). Az e fokozatba minősítettek egy része alkalmas fizikai korlátozással. A sorkötelesek 5,8 %-ának (546) minősítése "békében alkalmatlan, háborúban szakszolgálatra alkalmas" fokozatu. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek aránya 4,1 % (391). Összegezve, a vizsgált sorköteleseknek több mint kétharmada minősült oly megállapításban alkalmasnak, hogy "korának megfelelően teljesen egészséges, vagy csekélyebb fogyatkozásai vannak, testileg és szellemileg a szolgálat követelményeinek megfelel". Az előzetes megállapítások szerint a sorkötelesek 17,5 %-ban oly mértékben egészségileg károsodottak, amely szakorvosi kivizsgálást, gyógy-

kezelést, szanációt igényel. Az egészségi károsodás súlyosságát tekintve, egyértelműen az "alkalmatlannak" minősítettek a vizsgált minta 4,1 %-át teszik ki.

Az általános megoszláson túl, a megyei, budapesti és megyei városok szerinti bontásban a katonai szolgálatra való alkalmasság fokainak megoszlása igen jellemző sajátosságokra hívja fel a figyelmet.

Az előzetes megállapításban az "alkalmasak" legmagasabb arányai Bács-Kiskun, Somogy megyékben (83,2 %-82,2 %) adódnak. A korlátozás nélkül alkalmasak aránya legalacsonyabb Budapesten (70,4 %) és Pécsen (66,0 %). Az egyértelműen "alkalmatlannak" minősítettek legmagasabb aránya ugyancsak Bács-Kiskun megyében (6,2 %) adódott; ezt követi Pest megye (5,9 %). A teljes mintára megállapított alkalmatlanok arányának a felét alig haladja meg viszont Somogy és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék adata (2,4-2,6 %). A többi megye, megyei városok és Budapest a két szélső érték között foglalnak helyet.

A "kivizsgálásra, gyógykezelésre" minősítettek aránya szerint az első három helyen Borsod-Abaúj-Zemplén megye (16,2 %), a megyei városok (15,4 %) és Veszprém megye (13,0 %) állnak. Bács-Kiskun megye sajátosságaként kiemelendő, hogy a kivizsgálásra, gyógykezelésre szorulóak aránya itt a legalacsonyabb (6,2 %). A katonai alkalmasság e fokára minősítettek foglalják magukba a legvitatottabb eseteket. Kitűnik ez abból, hogy az 1976. évi ellenőrző vizsgálat során az e kategóriába soroltak egy része már sorkatonai szolgálatát töltötte.

A "békében alkalmatlan, háboruban szakszolgálatra alkalmas"-ak aránya Budapesten (14,7 %) és Pest megyében (8,6 %) a legmagasabb. A vizsgált többi megye, megyei városok sorkötelesei közül ezen alkalmassági fokba tartozók aránya mindössze 1/3, 1/5. Feltételezhetően az urbanizációs hatásoknak megfelelően a civilizatorikus megbetegedések arányának fokozódása eredményezi a Pest megyei és a budapesti magasabb arányokat.

Az 1976. évi ellenőrző szakorvosi vizsgálat eredményei (A sorkötelesek morbiditási adatai c. fejezet) arra hívják fel a figyelmet, hogy az összeírás során történt előzetes orvosi megállapítások sok esetben nagyon általánosak és esetenként a katonai alkalmasság fokainak megállapításában a bizottság túlzott, máskor figyelmen kívül hagyott bizonyos egészségkárosodásokat. Különösen vonatkozik ez a csontváz- és izomrendszer és kötőszövet betegségeire (BNO XIII. betegségfőcsoport). A katonai szolgálatra való alkalmasság fokaira vonatkozó részletes adatokat az 1.17 tábla tartalmazza.

• • • • •

2. A sorkötelesek testi fejlettsége

Írta: Dr. Nemeskéri János
Joubert Kálmán
Dr. Juhász Attila

2. A sorkötelesek testi fejlettsége

2.1 A FELDOLGOZÁS SORÁN KÖVETETT MATEMATIKAI STATISZTIKAI MÓDSZEREK, ELEMZÉSEK ISMERTETÉSE

A testi fejlettséget kifejező kvantitatív jellemzők (mérések, jelzők), valamint az egészségi állapotra tett megállapítások (betegségek, állapotok, tünetek) feldolgozása az előző fejezetekben vázolt módszertani elvek, határterületi vonatkozások figyelembevételével történt.

A sorköteles koru fiatalok vizsgálati adatainak feldolgozása, elemzése az alábbi hármas tagoltságot követte:

1. Általános elemzés, értékelés. A vizsgált minta antropometriai jellemzőinek, általános meghatározóinak (kvantitatív, kvalitatív) megállapítása - variációs statisztikai paraméterek - területi egységekre, társadalmi ismérvekre terjedően.

2. Összefüggések elemzése. A biológiai, egészségi állapotot meghatározó belső összefüggések feltárását szolgálja a korreláció, regresszió számítása, továbbá a faktor- és klaszteranalízis.

3. Összehasonlító elemzés. Az akceleráció, a retardáció és a szekuláris trend tényszerű igazolására érdekében az elmúlt száz esztendő folyamán a testnövekedésben történt változások összehasonlító elemzése, bemutatása.

A hármas tagoltságban végzett elemzés matematikai statisztikai eljárásainak részletezése az alábbi.

2.1.1 Variációs-statisztikai paraméterek

A vizsgálati eredményekre vonatkozó táblák a minta egészére, területi egységekre, valamint a jellegek milyenségétől függően adott demográfiai, társadalmi és egyéb ismérvekre vonatkozóan az alábbi legfontosabb variációs statisztikai paramétereket tartalmazzák, a megfigyelt esetek száma (N) és az aritmetikai átlag ($\bar{X}$) mellett:

- az egyedi mérési adatok ($\bar{X}$) szórásnégyzete:

$$s^2 = \frac{\sum (X - \bar{X})^2}{N}$$

- az egyedi mérési adatok szórása:

$$s = \sqrt{\frac{\sum (X - \bar{X})^2}{N}}$$

- a mintavételi standard hiba értéke:

$$m = \frac{s}{\sqrt{N}}$$

- a relatív szórás %-ban

$$v = \frac{s}{\bar{X}} \cdot 100$$

- a variációs terjedelem: $V_{\min} - V_{\max}$

2.1.2 A percentilis (kvantilis) értékek

A vizsgált antropometriai jellegek eloszlásának jellemzésére az értékelés részletezi a percentiliseket is. A percentilis értékek számításakor a rangsorba rendezett sokaságot 2, 3, 4, 5, ... általában "k" egyenlő részre kell osztani, és az osztópontoknak megfelelő ismerv értékeket kell megállapítani. Azokat az értékeket, amelyeknél az összes előforduló értékek

$$\frac{1}{k}, \frac{2}{k}, \dots, \frac{k-1}{k}, \text{ röviden } \frac{j}{k}$$

(ahol $j = 1, 2, \dots, k-1$) része kisebb, illetve $1 - \frac{j}{k}$ része nagyobb,

kvantilis értékeknek nevezik.

Néhány esetben a kvantilisek konkrét megnevezése is szokásos. Például:

k	Megnevezés	Jelölés
2	median	M_e
4	kvartilis	Q_j
100	percentilis	P_j

Ezek szerint a 10. percentilis (P_{10}) a mennyiségi ismervnek (pl. a testsulynak) az az értéke, amelynél az összes mért (testsúlyérték) 10 %-a kisebb, 90 %-a nagyobb.

A fentiek alapján nyilvánvaló, hogy

$$M_e = P_{50}$$

csak a median azonos az 50 percentilissel. A vizsgált ismerv (méret) átlagát ($\bar{X}$) és a szórást (s, SD) is fel kell tüntetni a percentilisek közlésekor. Az értékelés során alkalmazott percentilis értékek és azok értelmezése a következő:

Percentilis értékek	Az összes vizsgált adat ennél	
	kisebb	nagyobb
	érték	
3	3 %-a	97 %-a
10	10 "	90 "
25	25 "	75 "
50	50 "	50 "
75	75 "	25 "
90	90 "	10 "
97	97 "	3 "

Az eloszlás jellemzésére akkor szokásos a percentiliseket alkalmazni, ha az eloszlás várhatóan aszimmetrikus. A keresztmetszeti vagy longitudinális vizsgálatok során megállapított percentilis értékeket grafikusán is szokás ábrázolni, oly módon, hogy az azonos percentilisek pontjait kötik össze. Az ily módon megrajzolt percentilis vonalrendszerrel kialakuló zónák (övezetek) egyedi adatok értékelését teszi egyszerűvé, szemléletessé. A 3-as és 97-es percentilis görbe között található az értékek 94 %-a. A 10.

és 90. percentilis értékek között a vizsgálati értékek 80 %-a helyezkedik el, a 25. és 75. percentilis görbék között van az értékek 50 %-a.

2.1.3 Az összefüggések vizsgálata korreláció és regresszió-számítással

Két változó között - például a testmagasság és a testsúly között - fennálló kapcsolat jellegére, mértékére a korreláció számítása adhat matematikailag megalapozott választ. A korrelációs együttható (r) számítása az alábbi képlet alkalmazásával történt:

$$r = \frac{\sum (X_i - \bar{X}) \sum (Y_i - \bar{Y})}{\sqrt{\sum (X_i - \bar{X})^2 \sum (Y_i - \bar{Y})^2}}$$

A képletben az X_i - az egyik változó elemei, Y_i - a másik változó elemei; $\bar{X}$ - az egyik változó átlaga, $\bar{Y}$ - a másik változó átlaga. A korrelációs együttható (r) értéke -1 és +1 között változhat. Minél jobban közeleli meg a +1 értéket, annál erősebb, pozitív korrelációról, minél közelebb esik -1 értékhez, annál kifejezettebb negatív korrelációról van szó. Az $r = 0$ a korreláció hiányát jelenti.

A korrelációs együttható szignifikanciája

A korrelációs együttható számításával egyidejűen megvizsgálandó, hogy az r értéke szignifikánsan tér-e el a 0-tól. A korrelációs együttható szignifikancia vizsgálata t-próbával történt.

A korrelációs együtthatók összehasonlítása

A különböző ismérvek szerint számított korrelációs együtthatók közötti szignifikancia a Z transzformáció alkalmazásával állapítható meg. A korrelációs együtthatókon az alábbi képlet szerint kell elvégezni a Z transzformációt:

$$Z = 1,1513 \log \frac{1+r}{1-r}.$$

Az így nyert Z érték normális eloszlású lesz. A korrelációs együtthatók egymástól való eltérésére jellemző Z normális eltérés az alábbiak szerint számítandó:

$$Z = \frac{Z_1 - Z_2}{\sqrt{\frac{1}{n_1 - 3} + \frac{1}{n_2 - 3}}}.$$

Ahol Z_1 és Z_2 az r_1 és r_2 (pl. két különböző terület) korrelációs együtthatók transzformált értéke. Az n_1 és n_2 az összehasonlított részminták elemszáma. Amennyiben Z normális eltérés értéke kisebb a választott szignifikancia szintnél, úgy ebből a vizsgált korrelációs együtthatók (r_1 és r_2) szignifikánsan különböző voltára lehet következtetni.

A regresszió számítása

Két változó (pl. testmagasság és testsúly) közötti kapcsolat megléte a korrelációs együttható értékének (r) 0-tól való szignifikáns eltéréseivel bizonyított. Annak további megállapítására, hogy két vizsgált változó között van-e törvényszerű összefüggés, szükséges a közöttük fennálló regresszió vizsgálata. Mivel mind a testmagasság, mind pedig a testsúly a vizsgált mintában normális eloszlásúnak tekinthető, így a közöttük fennálló kapcsolat csak lineáris lehet (HAJTMAN, 1971). Matematikailag Y -nak (pl. a testsulynak) X -re (pl. a testmagasságra) vonatkozó regressziója általános formában az egyenes egyenletével írható le.

$$Y = a + bx.$$

Ahol Y - a függő változó (pl. a testsúly) és X - a független változó (pl. testmagasság); a és b a regressziós együtthatók. Az a és b együtthatók értéke meghatározza a keresett regressziós egyenest. A b együttható az egyenes irányát határozza meg, az a együttható szabja meg, hogy az adott irányu (párhuzamos) egyenesek közül melyikről van szó. A megfigyelési értékekhez legjobban illeszkedő egyenes a legkisebb négyzetek módszerével határozható meg.

A regresszió meglétének igazolása

Az Y -nak X -re vonatkozó regressziója akkor áll fenn, ha a b regressziós együttható értéke szignifikánsan eltér 0-tól. A b regressziós együttható szignifikancia vizsgálata t-próbával történt.

A becslés korrigált szórása ($\bar{S}_{Y \cdot X}$)

$$\bar{S}_{Y \cdot X} = \sqrt{\frac{n \cdot S_Z^2}{n - 2}}.$$

Ahol S_Z^2 a reziduumok szórásnégyzete (reziduumok: a becslt értékek és a valódi értékek közötti eltérések), n az esetszám. A becslés korrigált becslt szórása megmutatja, hogy milyen pontosan lehet megbe-

csúlni a függő változó (pl. Y a testsúly) értékeit a regressziós egyenlettel a vizsgált mintából, ha csak a független változó (X , testmagasság) értékei ismeretesek (EZEKIEL-FOX, 1970).

A determinációs együttható (r^2)

A determinációs együttható (az r korrelációs együttható négyzete) mutatja meg, hogy a függő változó értékeiben fellépő változások mekkora hányadát lehet magyarázni, vagy megbecsülni a független változó értékeiben egyidejűleg fellépő változásokból (EZEKIEL-FOX, 1970).

2.1.4 A faktoranalízis és módszerének ismertetése

A faktoranalízis segítségével lehetőség nyílik n eredeti, egymással részben lineáris kapcsolatban levő változókból álló változórendszer leírására, általában n -nél kevesebb, lineárisan független származtatott változóval, a faktorral. Az eredeti változók matrixának szimbóluma X , a változóké x , a faktormatrixé F , a faktoroké f . A faktoranalízis során általában nem a változók eredeti, hanem standardizált értékeivel számolunk; a standardizált változókat z -vel, a matrixokat Z -vel jelöljük.

A faktorok képzése, az un. faktorizáció, a legáltalánosabban a következőképpen jelezhető:

$$\begin{matrix} Z & \longrightarrow & F \\ (n \times n) & & (m \times n) \end{matrix},$$

ahol Z $(n \times n)$ = a változók adatmatrixa,
 F $(m \times n)$ = a faktorok adatmatrixa.

A $\underline{Z}$ matrix z_{jt} eleme a j -edik változóra vonatkozó t -edik mérés. A változók száma $\underline{n}$ (jelen esetben a változók a sorköteles koru fiatalok testméretei, jelzői), míg a mérések száma $\underline{N}$ (jelen esetben a vizsgált sorköteles koru fiatalok száma). Ennek megfelelően

$$j = 1, 2, \dots, n \text{ és } t = 1, 2, \dots, N.$$

A változók tehát $\underline{N}$ elemű vektorok. Belőlük áll össze a $\underline{Z}$ matrix, amelynek következésképpen $\underline{n}$ sora és $\underline{N}$ oszlopa van. Az $\underline{F}$ matrix f_{pt} eleme a $\underline{p}$ -edik faktor $\underline{t}$ -edik értéke. A faktorok száma $\underline{m}$, tehát $p = 1, 2, \dots, m$. Minden faktor $\underline{N}$ elemű vektor, azaz $t = 1, 2, \dots, N$. A faktor-vektorokból állítható össze az $\underline{F}$ matrix, amely $m \times N$ dimenziós. A változók száma általában nagyobb, mint a faktorok száma: $n > m$. A változók közül egyesek, pl. az i -edik és a j -edik változók alakulása egymástól nem független.

$$r_{z_i z_j} \neq 0, \quad (i \neq j),$$

ahol $r_{z_i z_j}$ = az i -edik és j -edik változó közötti összefüggést mutató korrelációs együttható. Ugyanakkor minden faktor független egymástól:

$$r_{f_k f_l} = 0, \text{ ha } \begin{matrix} k = 1, 2, \dots, m \\ l = 1, 2, \dots, m \\ k \neq l, \end{matrix}$$

ahol $r_{f_k f_l} = a$ a k -adik és l -edik faktorok közötti összefüggést mutató korrelációs együttható. A faktorok száma éppen ezért lehet kisebb, mint a változóké, mert a változók között vannak egymástól lineárisan függők, míg a faktorok között nincsenek. Ezzel a megállapítással fogalmazható meg a faktorképzés lényege, amely szerint a faktorok az eredeti változók lineáris függősége alapján képzett csoportjai.

A főkomponens analízis célja, hogy az eredeti, egymástól részben nem független változókból álló rendszert minél kevesebb, egymástól független faktorral, minél pontosabban lehessen leírni.

A változók felírhatók a következő formában:

$$z_{1t} = a_{11}f_{1t} + a_{12}f_{2t} + \dots + a_{1p}f_{pt} + \dots + a_{1m}f_{mt}$$

$$z_{2t} = a_{21}f_{1t} + a_{22}f_{2t} + \dots + a_{2p}f_{pt} + \dots + a_{2m}f_{mt}$$

$$\begin{matrix} \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \end{matrix}$$

$$z_{jt} = a_{j1}f_{1t} + a_{j2}f_{2t} + \dots + a_{jp}f_{pt} + \dots + a_{jm}f_{mt}$$

$$\begin{matrix} \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \end{matrix}$$

$$z_{nt} = a_{n1}f_{1t} + a_{n2}f_{2t} + \dots + a_{np}f_{pt} + \dots + a_{nm}f_{mt}$$

ahol:

z_{jt} = a j -edik változó t -edik mérése;

f_{pt} = a p -edik faktor t -edik értéke;

a_{jp} = a j -edik változóhoz és a p -edik faktorhoz tartozó faktorsúly.

A faktorsúlyok reprezentálják a változók és a faktorok közötti kapcsolatokat és meghatározzák magukat a faktorokat is. A faktorsúlyok a változók és a faktorok egymással való kapcsolatának szorosságát mutatják. A magas faktorsúly a változóval való szoros, az alacsony a változóval való laza kapcsolatra utal. Nulla, vagy közel nulla faktorsúly azt jelzi, hogy nincs kapcsolat az adott változó és a faktor között. A j -edik változó szórásnégyzete a faktorok páronkénti korrelátlansága miatt egyenlő a faktorsúlyok négyzetösszegével:

$$\sigma_{zj}^2 = a_{j1}^2 + a_{j2}^2 + \dots + a_{jp}^2 + \dots + a_{jm}^2$$

ahol: σ_{zj}^2 = a j -edik változó szórásnégyzetével.

A standardizálás következtében $\sigma_{zj}^2 = 1$.

Az a_{jp} együttható négyzete tehát a p -edik faktornak a j -edik változó szórásnégyzetéhez való hozzájárulását mutatja százalékos formában. Minél nagyobb az a_{jp} együttható értéke, a p -edik faktor, annál nagyobb részt magyarázza meg a j -edik változó alakulásának. Szélsőséges esetben, amikor a_{jp} egyenlő 1-gyel, a p -edik faktor egyedül elegendő a j -edik változó alakulásának leírására.

A faktorok szórásnégyzete, illetve annak relatív nagysága a faktorsúlyok mellett a másik jelentős, számításokból nyerhető eredmény. A faktorok szórásnégyzete a faktorokhoz nem 0 faktorsullal kapcsolódó változók faktorsulynégyzeteinek összege. A p -edik faktor szórásnégyzete tehát:

$$\sigma_{fp}^2 = \sum_{j=1}^n a_{jp}^2$$

A faktorok szórásnégyzeteik alapján sorba rendezhetők. Általában azt a faktort nevezik ki első faktornak, amelynek a szórásnégyzete a legnagyobb, másodiknak azt, amelyik a soron következő nagyságu és így tovább.

Összefoglalva tehát:

1. A faktorok száma azt mutatja, hogy a változóknak hány egymással lineáris függőségben levő csoportja jellemző a változó rendszerre.
2. A faktorok szórásnégyzetei azt fejezik ki, hogy az egyes faktorok milyen jelentősek az egész változórendszer szempontjából.

3. A faktorsúlyok a változók és a faktorok közötti kapcsolat erősségére utalnak.
4. A faktorsúlyok négyzetei sor irányban tekintve azt mutatják, hogy az egyes változók alakulásának magyarázatában milyen faktorok játszanak szerepet és milyen súllyal.
5. A faktorsúlyok négyzetei oszlop irányban azt fejezik ki, hogy az egyes faktorok kialakításában milyen változók játszanak meghatározó szerepet.

A faktorok meghatározott jelentéssel való felruházása csak konkrét feladat esetében lehetséges. Általánosságban a faktorok a velük kapcsolatban levő változókban meglevő közös vonásokat fejezik ki (RIMLER, 1976). A főfaktor módszerek (főkomponens analizissel) meghatározott faktorok sokszor még nehezen értelmezhetők. Ezért a forgatás (rotáció) alkalmazásával kapott rotált faktorok értelmezése általában lényegesen könnyebb feladat, mert egymástól tisztábban elkülöníthető és önmagukban kevésbé bonyolult folyamatokat tükröznek (ZÁGON, 1979). A rotálást általában nem minden faktorról, hanem csak a legerősebbnek bizonyult faktorokkal végzik. A rotálás eredményeként kapott faktorsúlyok kisebb-nagyobb mértékben eltérnek az először kiszámított súlyokétól.

A kommunalitások azt fejezik ki, hogy a figyelembe vett (rotált) faktorok az adott változó összes varianciájának mekkora részét magyarázzák meg.

A faktor pontszámok kifejezik, hogy a figyelembe vett faktorok vonatkozásában az egyes megfigyelési egységek hol helyezkednek el. Amennyiben egy megfigyelési egység pontszáma magas, akkor az adott faktor tekintetében átlag feletti, vagyis arra a megfigyelési egységre az adott faktor nagyon jellemző. Kiszámítása úgy történik, hogy a megfigyelt egységre jellemző változó értékeit megszorozva a kérdéses faktor súlyával a kapott szorzatokat összegezik. Így a faktor pontszámokat az eredeti változókból szerkesztett komplex mutatóként lehet értelmezni (ANDORKA, 1979; ZÁGON, 1979).

2.1.5 A klaszteranalízis és elméleti alapjainak vázlatos ismertetése

Klaszteranalízis alkalmazásával történt a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek esetében megállapított betegség-főcsoportok szerinti összefüggések vizsgálata és értelmezése. A klaszteranalízis alkalmazására ez esetben azért került sor, mert olyan bonyolult rendszerek belső összefüggéseinek feltárására, mint amilyen e részminta morbiditása, a hagyományos statisztikai elemző eljárások csak nehézkesen, vagy egyáltalán nem alkalmazhatók.

A klaszteranalízis a vizsgált rendszer objektumait adott szempontok figyelembevételével - kizárólag jellemzőikből adódó kapcsolataik alapján - úgy csoportosítja, hogy a hasonló objektumok egy csoportba (klaszterbe), a jelentősen különböző objektumok más klaszterbe (klaszterekbe) kerüljenek.

A csoportosítási szempontok a jellemzők megválasztása, valamint a kapcsolat, illetve a hasonlóság értelmezése révén érvényesülnek (FUTÓ, 1977; CSICSMAN, 1979).

A klaszteranalízis alkalmazásának az epidemiológiai elemzés esetében az a célja, hogy bizonyos betegség-főcsoportokhoz tartozó betegség-, állapotgyakoriságok előfordulását vizsgálja a terület egységei között. Elméletileg a területi egységek - objektumok - és a választott betegségcsoportok, mint változók jellemzik a klaszteranalízist. A választott betegségcsoportok az euklidészi tér pontjai és a hasonlóság vagy különbség mérésére az euklidészi távolság szolgál. Mindezek alapján azok az objektumok - területi egységek - tartozhatnak egy klaszterbe, amelyek egymáshoz a legközelebb vannak. Az adott betegség-főcsoport - változó - területi egységenkénti gyakoriságának standardizált értékei - átlaguk 0, szórásuk 1 - előfordulásának azonossága alapján történik az euklidészi távolság számítása. Az átlagos távolságon alapuló klaszterezési eljárás távolságvértékei 0 és 100 közötti értéket vehetnek fel. A nyolc területi egység - objektum -, valamint öt választott betegség-főcsoport - változók - képezték a klaszterizáció alapját.

2.2 TESTMAGASSÁG (TERMET) (M.1)

Az ember fejlődéstörténetének folyamata során a gerincoszlop felegyenesedése, a cerebralizáció és a bipédia következményeként alakult ki a legemberibb kvantitativ jelleg, a termet, a testmagasság. Fogalmilag a testmagasságon élő egyénnek álló helyzetben, zárt lábtartásban, egyenes testtartásban, a fejtető és a talp között mért egyenes távolsága értendő (M.1 - MARTIN által megadott méretszám; a további méretek, jelzők jelzése e rendszer szerint). Összetett méret; a fej magassága, a törzs és a végtagok hossza határozzák meg. Ebből következik, hogy polifaktoriális jelleg, öröklődése poligén, azaz sok kis gén együttes hatása jelentős a testmagasság kialakulásában.

A testmagasság egyike a legjobban tanulmányozott emberi kvantitativ jellegnek. Már a múlt század végén GALTON (1889) vizsgálatai hívták fel a figyelmet arra, hogy a testmagasság örökletes jelleg. Családvizsgálatai a szülők-gyermekek (apa-gyermek, anya-gyermek, testvér-testvér) termetét illetően számított korrelációs együtthatókkal bizonyították az öröklődés befolyását. A későbbiekben végzett ikervizsgálatok eredményei igazolták a testmagasság 80-90 %-os örökletes voltát, s azt, hogy dominánsan meghatározott (GARDNER-NEWMAN, 1943; DEGENHARDT-HARNACK-WEYERS, 1961; VERSCHUER, 1927; HOWELLS, 1953; SCHLAGINHAUFEN, 1940).

7. ábra
Testmagasság (M. 1)

A környezeti hatásoknak a testmagasság kialakulását illető befolyása igen bonyolult korreláció láncon át jut érvényre. Ebből következik, hogy az adódó környezeti hatások elemzése igen nagy foku óvatosságra kötelez. Lényegileg a magas, közepes, alacsony termet öröklődik és azon belül annak optimális vagy minimális manifesztáltságát befolyásolják a környezeti tényezők. A szociál-antropológiai vizsgálatok mutattak rá a társadalmi (HARRISON-WEINER-TANNER-BARNICOT, 1964), az anyagi, kereseti feltételekre (LUNDMANN, 1964), a táplálkozási feltételekre - hangsúllyal a teljes értékű fehérjefogyasztás mértékére - (TUPPA, 1954, LENZ, 1959, BROŽEK, 1965), a szülők iskolázottságára, kulturáltsági szintjére és nem utolsósorban azokra a stresszhatásokra, pszichikailag ható ingerekre (BENNHOLDT-THOMMSEN, 1954), amelyek a definitív termet kialakulására hathatnak.

Az emberi környezet tekintetében megkülönböztetett fontosságú a testmagasság alakulásában a társadalmi átrétegződés, amelynek következményeként a heterózis-hatás említendő. Nem jelentéktelen a homo-, illetve a heterogámia hatása sem. Az etnikai csoportok szerinti elemzés célja éppen az, hogy az endogám, izolált "kis népességek" sajátosan beszűkült variációterjedelmén túl felhívja a figyelmet arra, hogy mely etnikai csoportokat érintett jelentős mértékben a társadalmi mobilitás és melyek azok, amelyek zártságukat megtartva retardációs megjelenésre utalnak (DALMBERG, 1959). Végezetül, az előbbiekkal összefüggően említendő az urbanizáció és ebből következően az életmód megváltozása. A hatásmechanizmusok rendkívül összetett volta miatt a kutatás eredményeként elsődleges cél a jelenségek kedvező és kedvezőtlen tendenciáira való figyelemfelhívás.

2.2.1 Testmagasság az összeírás helye szerint

A minta egészére számított termetátlag 171,15 cm. A variációterjedelem 62 cm. A sorkötelesek termetátlagainak lakóhely szerinti bontásában az alsó érték Hajdu-Bihar megyében 169,28 cm, a felső érték Budapesten 174,00 cm-ben állapítható meg. A két szélső érték között a különbség közel 5 cm (4,72 cm). A 2.1 tábla adataiból, amely a sorkötelesek termetátlagainak részletezi, az is kitűnik, hogy Hajdu-Bihar megye fiataljai termetátlagának eltérése az országos termetátlagtól - 1,87 cm, a budapestieké + 2,85 cm. A termetátlagok eltéréseinek szignifikanciája alapján a kiemelt 7 területi egységet 4 csoportba lehet sorolni.

1. Budapest,
2. Veszprém, Pest és Somogy megyék, valamint Pécs, Szeged, Debrecen, Miskolc megyei városok,

3. Borsod-Abaúj-Zemplén megye,
4. Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyék.

A kialakított csoportokon belül nincs a megyék termetátlagai között szignifikáns eltérés, a különböző csoportokhoz tartozó megyék termetátlagai között viszont minden esetben van. A sorkötelesek termete tehát Budapesten a legmagasabb ($\bar{X} = 174,00$ cm), majd a dunántúli és a központi megyék következnek, a megyei városokkal együtt ($\bar{X} = 171,23$ - $171,92$ cm), majd északon Borsod-Abaúj-Zemplén megye ($\bar{X} = 170,55$ cm) és végül az Alföld déli és keleti régióiban Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyék ($\bar{X} = 169,45$ cm). A termetátlagok lakóhely szerinti megoszlásából egyben az is kitűnik, hogy a városokban átlagosan magasabbak a termetátlagok, mint a vidéki településeken, és ugyanakkor az is megállapítható, hogy nyugatról kelet felé csökken a termetátlag. Ennek egyebeken kívül etnikai és antropológiai vonatkozásai vannak.

2.2.2 A testmagasság percentilis értékei az összeírás helye szerint

A testmagasság percentilis értékeinek kiemelése azért is fontos, mert az így nyert megoszlás az átlag és a szórás alkalmazásával több tájékoztatást nyújt akkor, amikor az eloszlás nem Gauss-i.

28. A sorkötelesek testmagasságának átlaga ($\bar{X}$) és a szórás ($\bar{X} \pm s$), ($\bar{X} \pm 2s$) értékei

Az összeírás helye	$\bar{X} - 2s$	$\bar{X} - s$	$\bar{X}$	$\bar{X} + s$	$\bar{X} + 2s$	s
Bács-Kiskun megye	156,77	163,20	169,63	176,06	182,49	6,43
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	157,21	163,88	170,55	177,22	183,89	6,67
Hajdu-Bihar megye	156,56	162,92	169,28	175,64	182,00	6,36
Pest megye	157,77	164,66	171,55	178,44	185,33	6,89
Somogy megye	158,33	164,78	171,23	177,68	184,13	6,45
Veszprém megye	158,56	165,16	171,76	178,36	184,96	6,60
Budapest	160,14	167,07	174,00	180,93	187,86	6,93
Megyei városok együtt	159,32	165,62	171,92	178,22	184,52	6,30
Összesen	157,63	164,39	171,15	177,91	184,67	6,76

A percentilis értékek alakulása igen tanulságos Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyék esetében. Az esetek 94 %-át magába foglaló 3-97 percentilisek testmagasság értékeinél megállapítható, hogy a teljes minta 3 percentilis értéke Bács-Kiskun, valamint Hajdu-Bihar megye között 0,75-0,91 cm, 50 percentilis értéknél az eltérés már 1,45-1,55 cm, és végül 97 percentiliséknél az eltérés már 2,10-3,32 cm.

29. A sorkötelesek testmagasságának percentilis értékei az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A sorkötelesek testmagasságának percentilis értékei						
	3	10	25	50	75	90	97
Bács-Kiskun megye	157,18	160,95	164,84	169,07	173,33	177,39	181,54
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	156,89	162,08	165,90	169,91	174,43	178,45	182,31
Hajdu-Bihar megye	157,02	160,73	164,59	168,97	173,14	176,82	180,32
Pest megye	158,22	162,70	166,50	170,73	175,68	179,74	181,95
Somogy megye	158,44	162,59	166,57	170,70	174,89	179,00	182,85
Veszprém megye	158,57	163,03	166,73	171,21	175,84	179,72	184,10
Budapest	160,73	164,52	169,00	173,43	178,13	182,47	186,17
Megyei városok együtt	160,03	163,12	167,32	171,29	175,30	179,24	183,77
Összesen	157,93	162,27	166,25	170,52	175,09	179,19	183,64

A lakóhely, illetve az összeírás helye szerint elemezve a sorkötelesek termecsoportok szerinti megoszlását, az állapítható meg, hogy országosan a közepes termecsoportokhoz tartozik a vizsgáltaknak közel a fele (49,4 %). A magas termecsoportokhoz tartozók aránya is meghaladja a 40 %-ot (41,5 %). Az alacsony termecsoportokhoz tartozók nem érik el még a 10 %-ot sem (9,1 %). BARTUCZ (1938) tájékoztató jellegű adatai alapján századunk első felében az alacsony termecsoportokhoz tartozó férfiak aránya 13,5 % volt. Területi

bontásban - csupán a lényegi eltérést említve - a magas termecsoportok aránya Budapesten 58,5 %, Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyében már csak 32,0, illetve 31,2 %. Az alacsony termecsoportokhoz való tartozás Budapesten mindössze 4,9 %, az említett Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyében közel 2-2,5-szerese ennek (12,3, illetve 14,4 %). A megyei városok középen helyezkednek el. Az adatok részletezése a 2.2 táblában található.

2.2.3 Testmagasság a születési hely szerint

A sorkötelesek termetátlagait a születési hely szerint elemezve az összehasonlítás köre magába foglalja már az ország valamennyi megyéjét. A termetátlagok területi eloszlása e bontásban már lényegesen egyenletesebb. (Lásd 30. táblázatot.) A termetátlagok megoszlását tekintve a négy főcsoport ugyanaz, mint a lakóhely szerint. Az újonnan belépő megyék közül öt (Nógrád, Tolna, Komárom, Baranya) átlagának adata egyik termetátlagtól sem különbözik szignifikánsan, a többiek viszont igen jellegzetesen egészítik ki a korábbi képet. Győr-Sopron és Zala megye termetátlagai csak a negyedik csoport átlagainál magasabbak szignifikánsan (Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar megye). Szolnok, Heves, Fejér megye az első és negyedik csoportoktól is különbözik, termetátlagaik a kettő között helyezkednek el. A Békés és Csongrád megyében születettek termetátlagai az első csoport tagjainál szignifikánsan kisebbek, a Szabolcs-Szatmár megyében születettek pedig a negyedik csoport kivételével mindegyik csoport tagjánál szignifikánsan alacsonyabb termetűek. Ez ismét a nyugat-keleti irányú termecscsökkenésre utal.

30. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei születési hely szerint

A sorköteles születési helye	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
Budapest	1 383	174,01	+ 2,86	44,97
Pécs	118	172,55	+ 1,40	37,41
Szeged	84	172,36	+ 1,21	28,16
Győr-Sopron megye	46	172,30	+ 1,15	43,37
Zala megye	61	172,21	+ 1,06	62,33
Nógrád megye	30	172,13	+ 0,98	70,05
Szolnok megye	108	171,85	+ 0,70	45,98
Tolna megye	34	171,85	+ 0,70	32,37
Vas megye	42	171,83	+ 0,68	37,41
Heves megye	69	171,74	+ 0,59	48,94
Komárom megye	44	171,68	+ 0,53	30,18
Pest megye	623	171,60	+ 0,45	52,07
Veszprém megye	1 172	171,60	+ 0,45	43,32
Baranya megye	31	171,58	+ 0,43	43,38
Somogy megye	866	171,19	+ 0,04	42,34
Fejér megye	94	171,16	+ 0,01	44,20
Békés megye	57	170,98	- 0,17	34,41
Miskolc	381	170,72	- 0,43	48,58
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 458	170,61	- 0,54	43,38
Debrecen	360	170,13	- 1,02	43,27
Csongrád megye	26	170,04	- 1,11	19,80
Bács-Kiskun megye	1 177	169,58	- 1,57	41,30
Hajdu-Bihar megye	1 122	169,30	- 1,85	41,26
Szabolcs-Szatmár megye	99	169,24	- 1,91	43,92
Külföld	12	174,40	+ 3,25	37,16
Összesen	9 495	171,15	-	45,67

2.2.4 Testmagasság a szülők születési helye szerint

Évtizedekkel korábban a belső vándorlás és a házasságok területi mobilitása sokkal kisebb arányú volt, ezért a szülők illetősége szerinti termetátlagok olyan megoszlása kapható e módon, amely még - a földrajzilag lokalizálható - alkattípusok közötti különbségekből fakad.

Az anya, illetve az apa születési helye szerint a négy főcsoport termetátlagának képe változatlan. A négy főcsoportba nem tartozó többi megye termetátlagok szerinti sorrendje Szabolcs-Szatmár megye kivételével elég változékony. Szabolcs-Szatmár megye - ahonnan elég tekintélyes számú sorköteles került a mintába - (294, illetve 309) egyértelműen az alacsony termetátlagokkal jellemzett megyék közé illeszkedik be, az első és második csoport termetátlagaitól mindkét esetben szignifikánsan különbözik.

31. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az anya születési helye szerint

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
Budapest	704	173,73	+ 2,58	48,64
Komárom megye	66	173,50	+ 2,35	37,21
Heves megye	95	173,35	+ 2,20	59,33
Nógrád megye	75	173,11	+ 1,96	54,88
Fejér megye	113	172,88	+ 1,73	41,12
Szolnok megye	190	172,78	+ 1,63	42,39
Győr-Sopron megye	98	172,52	+ 1,37	41,94
Békés megye	130	172,26	+ 1,11	39,81
Tolna megye	86	172,26	+ 1,11	47,44
Csongrád megye	117	172,13	+ 0,98	36,92
Baranya megye	113	172,09	+ 0,94	39,53
Vas megye	119	172,05	+ 0,90	48,20
Külföld	275	172,01	+ 0,86	51,96
Zala megye	133	171,94	+ 0,79	50,71
Veszprém megye	1 002	171,65	+ 0,50	42,24
Pest megye	722	171,43	+ 0,28	46,79
Somogy megye	759	171,19	+ 0,04	40,61
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 712	170,63	- 0,52	44,69
Szabolcs-Szatmár megye	294	170,38	- 0,77	46,25
Bács-Kiskun megye	1 170	170,02	- 1,13	41,50
Hajdu-Bihar megye	1 470	169,73	- 1,42	43,28
Ismeretlen	52	169,40	- 1,75	67,47
Összesen	9 495	171,15	-	45,67

32. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az apa születési helye szerint

Az apa születési helye	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
Budapest	675	173,48	+ 2,33	44,32
Tolna megye	69	173,33	+ 2,18	31,20
Baranya megye	117	173,18	+ 2,03	36,46
Békés megye	147	172,76	+ 1,61	48,53
Csongrád megye	116	172,70	+ 1,55	42,25
Vas megye	135	172,69	+ 1,54	42,37
Heves megye	105	172,57	+ 1,42	51,43
Fejér megye	134	172,29	- 1,14	54,39
Külföld	379	172,27	+ 1,12	46,88
Komárom megye	48	172,17	+ 1,02	60,78
Nógrád megye	69	172,17	+ 1,02	42,76
Zala megye	109	172,05	+ 0,90	43,93
Veszprém megye	980	171,90	+ 0,75	44,73
Szolnok megye	194	171,79	+ 0,64	45,54
Győr-Sopron megye	96	171,48	+ 0,33	41,96
Somogy megye	771	171,39	+ 0,24	39,66
Pest megye	681	171,32	+ 0,17	47,97
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 693	170,80	- 0,35	45,03
Szabolcs-Szatmár megye	309	170,00	- 1,15	47,34
Bács-Kiskun megye	1 084	169,86	- 1,29	43,22
Hajdu-Bihar megye	1 499	169,62	- 1,53	42,47
Ismeretlen	85	168,93	- 2,22	45,59
Összesen	9 495	171,15	-	45,67

A 31., 32. táblázatok alapján a termet területi alakulását illetően az alábbi lényeges észrevétel tehető. Az a hat megye, ahol a sorkötelesek összeírása történt – bár a termetátlagokat tekintve egymásközi sorrendjük változatlan – általában a rangsor második felében helyezkedik el, ez különösen az anya születési helye szerinti termetátlagokat részletező táblázaton szembetűnő, csak Szabolcs-Szatmár megye ékelődik be közéjük. Ez is azt támasztja alá, hogy a szülők, vagy a gyermekek élete folyamán bekövetkezett migráció retardációt csökkentő tényező. A multifaktoriális jellegben így a heterózis szerepe nyilvánvaló. Az előbbieken részletezetteket bizonyítja a 33. táblázat is, ahol azok a sorkötelesek, akiknél mindkét szülő születési helye különbözik a sorköteles lakóhelyétől, vagy legalábbis az egyik szülő Magyarországon kívüli területen született (a nagy többség Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia területén született), szignifikánsan magasabb termetűek, mint azok, akiknek egyik vagy mindkét szülője az összeíráskori lakóhelyen született.

33. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei a szülők születési helye szerint

A szülők születési helye	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
Egyik vagy mindkettő külföldön született	654	172,12	+ 1,07	48,28
Mindkettő a sorköteles lakóhelyén kívül született	3 922	171,88	+ 0,73	47,50
Mindkettő a sorköteles lakóhelyén született	2 450	170,59	- 0,56	40,12
Apa a sorköteles lakóhelyén született	1 157	170,55	- 0,60	47,71
Anya a sorköteles lakóhelyén született	1 175	170,19	- 0,96	43,46
Egyik vagy mindkettő ismeretlen helyen született	137	168,85	- 2,30	42,25
Összesen	9 495	171,15	-	45,67

Összegezve az előbbieket, egyértelműen állapítható meg, hogy a termetátlagok szerinti négy főcsoport változatlan, sőt a csoportokon belül a megyék sorrendje is (kivéve Pest és Somogy megyéket, az apa születési helye szerinti bontásban). Maguk a termetátlag értékek is állandók, ami a termet nagyfokú genetikai determináltságát igazolja. Az adatokat a 34. táblázat tartalmazza.

34. A sorkötelesek testmagassága a vizsgálatban szereplő főbb területi egységek szerint

A vizsgálat helye	A sorköteles testmagassága							
	lakóhely		születési hely		az anya		az apa	
					születési helye			
	szerint							
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Budapest	1 376	174,00	1 383	174,01	704	173,73	675	173,48
Veszprém megye	1 343	171,76	1 172	171,60	1 002	171,65	980	171,90
Pest megye	792	171,55	623	171,60	722	171,43	681	171,32
Somogy megye	1 039	171,23	866	171,19	759	171,19	771	171,39
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	170,55	1 458	170,61	1 712	170,63	1 693	170,80
Bács-Kiskun megye	1 265	169,63	1 177	169,58	1 170	170,02	1 084	169,86
Hajdu-Bihar megye	1 348	169,28	1 122	169,30	1 470	169,73	1 499	169,62

Az előbbieken tárgyalt tényt támasztják alá a 35. táblázat adatai is. Az egyes régiók - országrészek - is éppen olyan sorrendben követik egymást, mint az azokat reprezentálni hivatott megyék. Budapesttől valamennyi régió termetátlaga szignifikánsan különbözik, a többi országrész pedig a rangsorban szomszédos 2-2 régió kivételével az összes többitől. A 2.3 és 2.4 táblák részletezik a sorkötelesek termetátlagait és termetcsoportok szerinti megoszlását az anya születési helye szerint.

35. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az anya születési helye szerint (országreszenként)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
Budapest	704	173,73	+ 2,58	48,64
Külföld	275	172,01	+ 0,86	51,96
Dunántul	2 489	171,75	+ 0,60	43,08
Észak-Magyarország	1 882	170,84	- 0,31	46,78
Duna-Tisza köze	1 892	170,54	- 0,61	44,13
Tiszántul	2 201	170,36	- 0,79	44,72
Ismeretlen	52	169,40	- 1,75	67,47
Összesen	9 495	171,15	-	45,67

2.2.5 Testmagasság etnikai csoportok, tájegységek szerint

A sorkötelesek természetének lakóhely, születési hely és a szülők születési helyének közigazgatási egységek (megyék), régiók szerinti vizsgálatát követően került sor az etnikai csoportok, illetve történetileg elhatárolódott tájak egységei szerinti elemzésre is. A sorkötelesek természetéről az eddigieknél részletesebb és főleg genetikailag értelmezhetőbb értékelés adható e bontásban.

A hat megye etnikai, illetve táji csoportjainak, mint részsokaságoknak strukturája esetenként eltérő. Populációgenetikai értelemben vannak közöttük a nagyobb vándorlástól kevésbé érintett etnikai egységek és ezek a származásközösségek zártabb - endogám - résznépességeket reprezentálnak. Már előljáróban említendő, hogy a "zártabb résznépesség" megjelölés főleg a multa vonatkozatható, az elhatárolt résznépességek nagyobb hányadában az utóbbi évtizedekben bekövetkezett jelentős be- és elvándorlás eredményeként a populáció(k) sajátos megváltozása észlelhető. Az egyes antropometriai jellegek szóródásának terjedelme utal leginkább a végbement társadalmi mobilitás következményeire. A sorköteleseket az anya születési helye szerint soroltuk a megfelelő etnikai csoportokba, tekintettel a nők kisebb mértékű mobilitására - feltevésünk szerint - ez tükrözi leginkább az etnikai csoporthoz való tartozást. A következtetések megbízhatósága érdekében a testmagasság és a többi antropometriai jellegnek etnikai csoportok szerinti elemzésében a 200 fölötti sokaságra irányult elsődlegesen a figyelem, a kis esetszámu etnikai csoportoknál az esetenként mutatkozó jellegzetességekre csak utalás formájában történt említés. Ebből következően a 46 etnikai, táji csoportból 12 esetben volt differenciált elemzés, értékelés. Bár a megyék alkotta csoportok, amint a lakóhely és a születési hely szerinti értékelésből kitűnik, természetükben jellegzetes sorrendet képviselnek, a zártabb - endogám - résznépességek esetén az eddigi rend módosul.

A legmagasabb termetűek a taktaköziek és a matyók ($\bar{X}$ = 172,36 cm), valamint a Bakony vidéke csoportban ($\bar{X}$ = 172,06 cm) állapíthatók meg, jóllehet a kiemelt hat megye között Borsod-Abaúj-Zemplén megye csak a negyedik. Ugyanakkor két alacsonyabb termetű etnikai csoport is ugyanebben a megyében található: Bodrogeköz ($\bar{X}$ = 169,39 cm) és a Borsodi síkság ($\bar{X}$ = 169,11 cm). Az említett etnikai, illetve táji csoportok e jellegzetességét két tény is alátámasztja. Mezőkövesd, Szentistván és Tard települések alkotta Matyóföld népességére a szigorú helyi endogámia és a vártnál gyakoribb vérrokoni házasságok a jellemzők (HERKELY, 1939). BARTUCZ (1938) közlése szerint 596 matyóföldi katona termetgörbékén a 170-172 cm közötti testmagasságnak 15,05 %-át állapítja meg. Mindez arra utal, hogy e sajátos etnikai csoport esetében genetikailag determinált a "nagyközepes-magas" természetcsoporthoz tartozás, amely a retardáció fokozatos megszűnésével együtt mindinkább érvényre jutott napjainkban. Bodrogeköz az előbbieknél ellenpéldája, ugyanis a Bodrog-Latorca és a Tisza között helyet foglaló táj népessége századokon át - hidrográfiai viszonyok miatt - teljesen zárt, endogám népességet alkotott. A 22 település népességét közel 105 nagycsalád alkotva házassodott folyamatosan egymásközt. Egyes települések esetében ez még napjainkban is fennálló tény. A természetén kívül genetikai markerek is igazolják (NEMESKÉRI-WALTER, 1966; WALTER-NEUMANN-NEMESKÉRI, 1968; WALTER-NEMESKÉRI, 1967; NEMESKÉRI, 1974) az izoláltságból eredő sajátos populáció-strukturát Bodrogeközben. A többi 8 etnikai csoport az említett etnikai csoportok között foglal helyet.

36. A sorkötelesek testmagassága a mintában 200 főnél nagyobb elemszámmal szereplő etnikai csoportonként (az anya születési helye szerint)

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Taktaköz és matyók Bakony vidéke	Borsod- A.-Z. megye	207	172,36
		Veszprém megye	474	172,06
II.	Kiskunság északi része Balaton vidéke Marcal-medence Bükkalja Borsod-Abauj-Zemplén megye összevont kisebb területi egységei	Pest megye	225	171,70
		Somogy megye	277	171,08
		Veszprém megye	223	170,85
		Borsod- A.-Z. megye	213	170,54
		Borsod- A.-Z. megye	205	170,23
III.	Solti síkság és Bácska Kiskunság Bodrogtőz Hajdu települések Borsodi síkság	Bács-Kiskun megye	265	169,89
		Bács-Kiskun megye	778	169,58
		Borsod- A.-Z. megye	206	169,39
		Hajdu-Bihar megye	600	169,32
		Borsod- A.-Z. megye	261	169,11

A testmagasságnak az anya születési helyének etnikai csoportjai szerinti paraméterei és természetcsoporthoz szerinti megoszlása a 2.5, 2.6 táblákban található.

2.2.6 A budapesti sorkötelesek termete

A budapesti sorkötelesek vizsgálata - a mintakiválasztás követelményei szerint - lakóhelyüknek megfelelően 11 kerületből történt. A budapesti mintába került sorkötelesek termetátlaga ($\bar{X}$ = 174,00 cm) + 2,85 cm-rel tér el a vizsgált teljes minta átlagától. Annak ellenére, hogy az egyes kerületekből rendelkezésre álló minták eléggé kis létszámúak, a termetátlagok alapján igen tanulságos összefüggések állapíthatók meg (37. táblázat). A rangsor elején (XI. kerület, $\bar{X}$ = 175,65 cm) és végén (XXII. kerület, $\bar{X}$ = 171,12 cm) álló kerületek megközelítően ugyanannyival különböznek egymástól, mint a teljes mintában a szélső termetátlag értékek (Budapest és Hajdu-Bihar megye).

Az alacsony elemszámok miatt természetesen kevesebb szignifikáns eltérés állapítható meg az egyes kerületek termetátlagai alapján, mint országosan. A rangsorban egymást követő kerületek három csoportot képeznek. Az első csoport minden tagjának termetátlaga szignifikánsan különbözik a harmadik csoport minden tagjának termetátlagától, a középső (második) csoportot pedig a termetátlag szerint a két szélső csoport közé eső kerületek alkotják. A termetátlagok szerint a csoportok megoszlása:

37. A budapesti sorkötelesek testmagasságának paraméterei kerületenként

Az összeírás helye (Budapest, kerület)	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
XI.	201	175,56	+ 1,56	56,30
XIV.	214	175,45	+ 1,45	48,18
VII.	149	174,97	+ 0,97	47,08
V.	76	174,37	+ 0,37	31,76
IX.	157	174,22	+ 0,22	46,15
III.	110	173,74	- 0,26	38,80
XVI.	91	173,25	- 0,75	46,48
XX.	129	172,76	- 1,24	56,97
XV.	111	172,14	- 1,86	36,71
XIX.	79	171,56	- 2,44	40,89
XXII.	59	171,12	- 2,88	40,85
Budapest összesen	1 376	174,00	-	48,05

1. XI., XIV., VII., V. és IX. kerület ($\bar{X}$ = 175,56 - 174,22 cm)

2. III., XVI. és XX. kerület ($\bar{X}$ = 173,74-172,76 cm)

3. XV., XIX. és XXII. kerület ($\bar{X}$ = 172,14 - 171,12 cm).

A két szélső csoportba foglalt sorkötelesek termetátlagai feltételezhetően arra utalnak, hogy az első csoportot alkotó sorkötelesek akcelerációja időben korábbra keltezhető, a harmadik csoport sorkötelesei esetében is érvényesül már az akceleráció, ez azonban feltételezhetően későbbben kezdődhetett és az akceleráció kezdeti szintje is alacsonyabb lehetett.

2.2.7 A termet alakulása születési sorrend szerint

A teljes mintán belül, a születési sorrendben, az 1.- 3. születettek aránya 83,7 %, a 4.-14. születetteké 16,3 %. Ettől az aránytól legnagyobb mértékben eltér egyfelől Hajdu-Bihar megye (24,3 %) és másfelől Budapest (5,3 %), ahol ugyanis a legkisebb a magasabb születési sorrendűek aránya. Ennek figyelembevételével az állapítható meg, hogy a születési sorrend növekedésével - ha minden egyéb tényező változásától eltekintünk -, a termet átlaga csökken.

38. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei születési sorrend szerint

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
01	3 661	171,84	+ 0,69	46,50
02	2 850	171,61	+ 0,46	43,99
03	1 440	170,64	- 0,51	45,80
04	741	169,38	- 1,77	43,10
05	387	169,48	- 1,67	40,51
06	153	168,15	- 3,00	49,94
07	117	169,10	- 2,05	40,29
08	65	168,50	- 2,65	46,65
09	39	168,20	- 2,95	38,82
10-14	42	166,54	- 4,61	42,24
Összesen	9 495	171,15	-	45,67

A születési sorrend szerint a termet-átlagok négy csoportja különíthető el egész határozottan, melyeken belül nincs szignifikáns eltérés, közöttük viszont van; a 01. és 02.(I.), a 03 (II.), a 04.-09.(III.), illetve a 10.-14.(IV.) születetteket foglalják magukba a csoportok (az utóbbi a 6.-9. szülöttek termetétől nem különbözik szignifikánsan, amit leginkább az alacsony esetszám is eredményezhet).

A sorkötelesek termetátlagainak az összeírás helye, valamint a születési hely szerinti alakulása Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár és bizonyos mértékben Borsod-Abaúj-

Zemplén megyében valószínűleg azért mutat alacsony értékeket, mert a magasabb születési sorrendű gyermekek száma magasabb, mint a többi megyében és ez csökkenti e megyék sorköteleseinek termetátlagát.

Itt említendő meg viszont az a tény, hogy Bács-Kiskun megyében az 1. és 3. szülött, Hajdu-Bihar megyében a 2.-3. szülöttek is csak a megyei átlagnak megfelelő termetűek. Feltételezhető ennek antropológiai vonatkozása, de egyben az is, hogy a múlt örökségeként fennálló retardációval függ össze. Mindenesetre érdemes a jelenségre a figyelmet felhívni. A vizsgált minta többi megyéje, Budapest és a megyei városok sorköteleseinek születési sorrend szerinti termetátlagai az 1.-14-ig születetteknek megfelelően - némi ingadozással - csökkenő tendenciát mutat. Az ide vonatkozó adatok területi egységek szerinti részletezését a 2.7 táblák tartalmazzák.

2.2.8 Testmagasság az anya életkora szerint

A 20 és 39 éves korban szült anyák gyermekei (sorkötelesek) termetátlagban egyáltalán nem különböznek egymástól szignifikánsan, csak a két szélsőséges korcsoport, a 20 év alattiak, illetve a 40 év fölöttiek gyermekeitől. Ez is inkább csak a 25-29 éves korcsoportu, illetve a 20-35 - összevont - éves korcsoportu anyák sorköteles gyermekeiről állapítható meg.

39. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az anya életkora szerint

Az anya életkora a sorköteles születésekor	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
20-24 éves	3 098	171,51	+ 0,36	43,61
25-29 éves	2 761	171,23	+ 0,08	46,49
30-34 éves	1 885	171,11	- 0,04	45,22
35-39 éves	726	170,82	- 0,33	48,28
20 évnél fiatalabb	612	170,56	- 0,59	45,59
40 évnél idősebb	340	170,09	- 1,06	50,49
Ismeretlen	73	-	-	-
Összesen	9 495	171,15	-	45,67

2.2.9 Testmagasság a szülők foglalkozása szerint

A társadalmi folyamatok, a társadalmi átrétegződés és az élet minőségének, igényességének, s nem utolsósorban az egészségügyi kulturáltság számos vonatkozása olvasható ki a testmagasságnak a szülők foglalkozása szerinti elemzésből. Többszörös áttételen keresztül megnyilvánuló környezeti hatásokról lévén szó, ezért e helyen csupán a legalapvetőbb jelenségek kiemelése lehetséges.

Az apa foglalkozása szerinti bontásban, a teljes mintán belül, a testmagasság átlagai a következő sorrend és csoportok kialakítását teszik lehetővé.

40. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az apa foglalkozása szerint

Csoportok	Az apa foglalkozása	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
I. (5)	Értelmiségi és vezető állású	658	174,66	+ 3,51	40,61
(6)	Egyéb szellemi dolgozó	975	173,58	+ 2,43	41,47
II. (2)	Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	3 511	171,14	- 0,01	43,60
(7)	Nyugdíjas, járadékos	897	170,76	- 0,39	45,49
(4)	Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	129	170,61	- 0,54	45,74
(8)	Egyéb	1 023	170,52	- 0,63	45,01
III. (3)	Segédmunkás, napszámos	1 009	169,81	- 1,34	47,40
(1)	Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	1 293	169,52	- 1,63	41,27
	Összesen	9 495	171,15	-	45,67

A sorkötelesek teljes mintáját tekintve - az apa foglalkozása szerint - a termetátlagokat csökkenő sorrendben rendezve, három csoport különíthető el. Ezek az alábbiak:

- I. az apa foglalkozása az 5. és 6. csoportba tartozik,
- II. az apa foglalkozása a 2., 7., 4. és 8. csoportba tartozik,
- III. az apa foglalkozása a 3. és az 1. csoportba tartozik.

Az I. és III. csoport között a különbség szignifikáns, az I. és II., valamint a II. és III. csoportok között az eltérések nem tekinthetők jelentősnek. Ezek szerint a legmagasabb termetátlagok az értelmiségi, vezető állású és egyéb szellemi dolgozó, a legalacsonyabb termetátlagok a napszámos és mezőgazdasági fizikai dolgozó apák sorköteleseinél állapíthatók meg.

Területi bontásban a három csoportra különülés ugyancsak fennáll, azzal az eltéréssel, hogy az apák egyes foglalkozási kategóriái szerinti sorrend változik. (Lásd 41. táblázatot.)

A 41. táblázatban csoportosított adatokból az alábbi megállapítások tehetők:

1. A sorkötelesek termetátlagainak az apa foglalkozása szerinti csoportosításban Budapest, Veszprém, Somogy, Pest és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék állnak egymáshoz legközelebb. Budapest és Veszprém megye esetében mindhárom csoporthoz tartozó foglalkozási kategóriákhoz 170 cm-en felüli termetátlagok tartoznak.
2. Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar megyék sorköteleseinek termetátlagai eltérnek a csoportok összetételében és az egyes foglalkozási kategóriák szerint.
3. Általános, hogy az értelmiségi apák gyermekeinek termetátlagai minden területi egységben a legmagasabbak, ugyanakkor Budapesthez viszonyítva Hajdu-Bihar, valamint Bács-Kiskun megye értelmiségi gyermekei alacsonyabbak (- 3,95 cm, - 2,72 cm).
4. Hajdu-Bihar megye kivételével a mezőgazdasági fizikai dolgozó, illetve a segédmunkás, napszámos apák gyermekei a legalacsonyabb termetűek. A részletes adatok a 2.8 táblákban találhatók.

41. A sorkötelesek termetátlagai az apa foglalkozási kategóriái alapján elkülönített csoportok szerint, területi egységenként.

Csoportok	Bács-Kiskun		Borsod-Abauj-Zemplén		Hajdu-Bihar		Pest	
	megye							
	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória
I.	172, 91	5	174, 42	5	171, 68	5	174, 52	5
	172, 31	6	172, 83	6	171, 67	6	173, 60	6
II.	170, 16	4	170, 59	4	169, 46	2	171, 52	2
	169, 92	2	170, 56	7	169, 23	1	171, 33	4
					168, 81	3	171, 16	8
	169, 43	7	170, 49	2	168, 72	7	171, 03	7
					168, 44	8	170, 96	1
III.	169, 04	1	169, 89	8	167, 95	4	169, 65	3
	168, 83	8	169, 64	3				
	168, 17	3	169, 71	1				

A sorkötelesek termetátlagainak az anya foglalkozása szerinti elemzése általában, területi egységenként, még határozottabban juttatja kifejezésre azokat a jelenségeket, amelyek az apa foglalkozása szerinti megoszlásból kitűntek.

A termetátlagok ismét három csoportra különíthetők. A I. és III. csoportok között a különbség szignifikáns. A II. és I., valamint a II.-III. csoportok között a különbségek nem szignifikánsak. (Lásd 42., 43. táblázatot.)

42. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei az anya foglalkozása szerint

Csoportok	Az anya foglalkozása	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	S^2
I. (5)	Értelmiségi és vezető állású	228	175,07	+ 3,92	39,71
	(6) Egyéb szellemi dolgozó	1 192	174,27	+ 3,12	42,99
II. (2)	Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	1 882	172,00	+ 0,85	43,33
	(7) Nyugdíjas, járadékos	173	171,27	+ 0,12	39,66
III. (3)	Segédmunkás, napszámos	1 036	170,51	- 0,64	42,55
	(4) Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	31	170,39	- 0,76	56,17
	(1) Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	648	170,21	- 0,94	36,70
	(8) Egyéb	267	170,07	- 1,08	46,31
	(9) Háztartásvezető	4 038	170,02	- 1,13	44,65
	Összesen	9 495	171,15	-	45,67

A sorkötelesek termetátlagairól, az anya foglalkozása szerint, az alábbi megállapítások tehetők:

1. A legmagasabb termetátlagok a teljes mintára és azon belül valamennyi területi egységre vonatkozóan az értelmiségi vezető állású és egyéb szellemi dolgozó anyák gyermekeinél állapíthatók meg. Külön megjegyzendő, hogy a termetátlagok ez esetben magasabbak, mint amikor csak az apa értelmiségi, szellemi dolgozó.

Somogy		Veszprém		Budapest		Csoportok
megye						
$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	
175,37	5	174,40	6	175,63	5	I.
173,26	6	174,32	5	174,90	6	
172,95	4			174,55	7	
171,36	8			173,98	3	II.
171,33	2	172,13	2	173,63	8	
170,54	3			172,76	2	
170,13	7			171,89	4	
169,69	1	170,99	7	170,33	1	III.
		170,81	8			
		170,68	4			
		170,18	3			
		170,08	1			

2. A megyék esetében (Pest megye kivételével) a termetátlagok lényegesen alacsonyabb értékűek azokban az esetekben, amikor az anya háztartásvezető. A teljes mintára vonatkoztatva, a háztartásvezetők gyermekei a harmadik csoport utolsó helyére szorulnak. Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyében ez különösen kifejezett. Budapesten a háztartásvezető anyák gyermekei az I. csoportba tartoznak, ez elsősorban is a magasabb élet-szinvonallal függ össze. A "háztartásvezető" anyák sorköteles gyermekeinek termetátlaga azért is kiemelendő, mert ez a teljes minta 42,5%-át teszi ki. Megyei vonatkozásban e sorkötelesek származnak kis községekből, külterületi lakóhelyről (tanyáról). Ez egyben arra is utal, hogy az itt élő, háztartásvezető anyák azok, akiknek jelentős hányada még az általános iskola 8 osztályát sem végezte el. Nyilván az elmúlt évek folyamán bekövetkezett változások már módosítottak e helyzeten is.

3. A szakképzett fizikai dolgozó, betanított munkás anyák sorkötelesei a II. csoport első helyén foglalnak helyet. Az anya foglalkozása szerinti termetátlagokat, paramétereket a 2.9 táblák részletezik.

2.2.10 Testmagasság a sportolás módja szerint

Az a körülmény, hogy a vizsgált sorkötelesek 67,2 %-a nem sportol, s mindössze 23,3 %-a sportol egyesületben, egyesületen kívül, valamint az, hogy a versenyszerűen és minősítetten sportoló töredék hányadát, 1,5%-át képezi a mintának, arra utal, hogy az ifjúság jelen problémáinak egyike az aktív és módszeres sportolás hiánya. Az életkörülmények megváltozása, a korábbiaktól lényegesen eltérő életmód kedvezően hatott a retardáció visszaszorításában és a gyorsult testnövekedésben (akceleráció) nyilvánult meg. Ennek eredményeként a nem sportoló és sportoló fiatalok testmagasságában szignifikáns különbségek - Budapesten kívül - nem állapíthatók meg.

A módszeres sporttevékenység hiánya a hossz méreteken (magasság méretek) tul elsősorban is a szélességi méretekben, testarányjelzőkben, valamint a mozgásszervi elváltozásokban jutnak kifejezésre. A megfelelő helyen e kérdésre a tanulmány részletesen kitér még. A 2.10 táblák részletezik a testmagasság alakulását a sportolás módja szerint.

43. A sorkötelesek termetátlagai az anya foglalkozási kategóriái alapján elkülönített csoportok szerint, területi egységenként

Csoportok	Bács-Kiskun ⁺		Borsod-Abaúj-Zemplén ⁺		Hajdu-Bihar ⁺		Pest ⁺	
	megye							
	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória
I.	173,43	5	174,10	6	175,00	5	174,61	6
	172,22	6	173,79	5	171,64	6	174,33	5
II.	170,49	2	171,40	2	170,15	2	171,87	2
	169,57	7	170,60	1	169,79	1	171,14	9
	169,23	3	170,46	8	169,71	7		
	168,77	9	170,14	7	169,18	3		
	168,68	1						
III.	165,43	8	169,99	9	168,85	9	170,68	7
			169,59	3	168,07	8	170,47	3
							170,33	1
							170,23	8

+ = A fel nem tüntetett kategóriák az alacsony esetszám miatt nem kerültek besorolásra.

2.2.11 Testmagasság a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint

A termetátlagok a katonai szolgálatra való alkalmasság valamennyi fokozata szerint szignifikánsan különböznek egymástól (44. táblázat). A katonai szolgálatra való alkalmasság mértéke szerint csökken az átlag. Ez a jelenség a gyógykezelésre, kivizsgálásra szorulóknál, valamint az alkalmatlannak minősítetteknel érthető, hiszen e minősítések esetében testileg, egészségileg, értelmileg bizonyos fokig csökkent értékű egyedekről van szó.⁴

A katonai szolgálatra való minősítés új rendszere eltűnteti ma már azokat a látszólagos ellentmondásokat, amelyek e vizsgálat idején még a "szakszolgálatra alkalmasnak" és a fogyatkozás nélkül "alkalmasnak"

44. A sorkötelesek testmagasságának paraméterei a katonai alkalmasság szerint

A sorköteles katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	$X-\bar{X}$	s^2
Szakszolgálatra alkalmas	546	172,29	+ 1,14	49,16
Katonai szolgálatra alkalmas	7 444	171,30	+ 0,15	42,95
Kivizsgálásra szoruló	1 114	170,48	- 0,67	50,35
Katonai szolgálatra alkalmatlan	391	168,59	- 2,56	69,05
Összesen	9 495	171,15	-	45,67

minősítettek termetkülönbségében mutatkozik. Mindettől függetlenül úgy tűnik, hogy esetenként az akcelerációból eredő adaptációs nehézségek és az egészségi állapot adhatja magyarázatát annak, hogy magasabb testmagasság mellett is jelentős azoknak a fiataloknak a száma, akiket nem fogyatkozás nélkül minősítettek alkalmasnak. A testmagasság paramétereit területi egységenként, a katonai szolgálatra történt minősítésnek megfelelően a 2.11 táblák részletezik.

2.2.12 A termet változása az elmúlt száz esztendőben (1870–1975)

Az 1973. évben vizsgált sorkötelesek testmagassága ($\bar{X}$ = 171,15 cm) az 1870–1872. évi állításköteles koru fiatalok termeténél ($\bar{X}$ = 162,82 cm) (GOEHLERT, 1881) 8,33 cm-rel magasabb, Országosan a két időpontban megállapított termetátlag közötti eltérés 4,7%-os termetváltozást jelent. A szekuláris trend egyenletességét feltételezve - teljes idősoron át - az évenkénti testmagasság változás, növekedés 0,800 mm-nek felelne meg. Az évenkénti változás tényleges mértékének megállapításához az 1870-1911. évek közötti, 38 évfolyamhoz tartozó 6 583 621 első ízben sorozott és 4 883 305 pótsorozott, összesen 11 466 926 állításköteles koru, majd az 1957-

⁴ Megjegyzendő, hogy az alkalmatlannak testmagasságát lefelé torzítja az a tény, hogy a "katonai szolgálatra való alkalmasság" előfeltétele, hogy a sorköteles 150 cm magas legyen.

Somogy ⁺		Veszprém ⁺		Budapest ⁺		Csoportok
megye						
$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	
175,18	5	174,76	6	175,74	5	I.
174,42	6	174,40	5	175,35	6	
				174,23	9	
172,91	2	172,52	7	173,43	2	II.
172,35	8	172,36	2	172,52	7	
		171,62	1	172,42	8	
		171,15	3	172,02	3	
		171,01	9			
171,19	3	170,40	8			III.
171,02	1					
170,29	9					

1975. évek közötti, 7 évfolyamhoz tartozó sorköteles koru fiatalok termet adatai szolgáltak alapul (KÁDÁR-VÉLI, 1977; JUHÁSZ, 1976).

Az 1867. évi kiegyezés után, közös megegyezés értelmében, elrendelt hadkötelezettség alapján tartottak az Osztrák-Magyar Monarchia országaiban, tartományaiban évenként sorozást. Az első rendszeres, meghatározott Kiegészítő Parancsnokságok területére kiterjedő sorozásra 1870-ben került sor. Ekkor sorozták az 1848-1849. években született fiatalokat. A szekuláris trend megállapításához az elemzés csak azon Kiegészítő Parancsnokságok állításkötelezettjeit vette figyelembe, akik tulnyomórészt Magyarország mai területéhez tartozó megyékben, városokban születtek. Az elemző vizsgálat alapjául szolgáló termetadatokat az évenként belső használatra közreadott Militärstatistisches Jahrbuch kötetei tartalmazzák (1872-1912).

Az 1870-1975. évek közötti, 45 évfolyam állításkötelezett, sorköteles fiatal testmagasság átlagait, a sorozási évek rendjében a 45. táblázat részletezi.

Hogy a szekuláris trend mennyire nem egyenletes, kitűnik abból, hogy 1870-1879. évek között nem termetnövekedés, hanem évenkénti 0,670 mm-es testmagasság csökkenés következett be (e korosztályok a szabadságharcot követő Bach-korszak évtizedében születtek). 1880-1889. évek között az évenkénti termetváltozás 1,790 mm. 1890-1910. évek között alacsony szinten stabilizálódik az évenkénti termetváltozás, 0,480-0,600 mm-es értékekkel. 1910-1973. évek között az évenkénti növekedés mértéke 1,093 mm-es értéket ér el. A legnagyobb arányú változás mértéke az elmúlt 25 évre vonatkozatható.

Az 1870-1911. és az 1957-1975. évek között sorozott, összeírt katonaköteles koru fiatalok egyesített termetátlaga 164,84 cm, szórása (s) 2,526, szórásnégyzete (s^2) 6,383, korrigált szórása 2,555.

A regressziós egyenes egyenlete $y = mx + b$, a meredekség, $m = 0,085293$, az y tengellyel való metszéspont, $b = 2,48524$. A regressziós egyenest a következő egyenlet fejezi ki:

$$y = 0,08529 x + 2,48524.$$

Arról, hogy az egyenlet által leírt egyenes mennyire illeszkedik az adatokhoz, a korreláció értéke ad számot. Minél jobban közelíti az r értéke a ± 1 -et, annál jobban illeszkednek a vizsgált értékek a regressziós egyeneshez. A korrelációs együttható (r) jelen esetben 0,9896756, tehát a kiszámított regressziós egyenes igen jól közelíti az évenkénti termetátlagokat.

A szekuláris trend 105 éve Magyarországon e helyen részleteiben nem ismertethető. A vizsgálatok ide vonatkozó eredményeit a szerzők külön tanulmányban tervezik közreadni.

45. Az állításkötelezettek és a besorozottak természetlagainak alakulása 1870-1911.,
valamint 1957-1975. évek között, életkor szerint

A sorozás éve	Az állításkötelezettek							együttes termet- átlaga (cm)
	születési éve	száma	termetátlaga életkor szerint (cm)					
			20	21	22	23		
			évesek					
1870	1848-1849	139 932		162,82			162,82	
1872	1849-1850-1851-1852	165 781		162,96			162,96	
1874	1852-1853-1854	179 290		162,85			162,85	
1876	1854-1855-1856	193 261		162,87			162,87	
1877	1855-1856-1857	210 531		162,12			162,12	
1878	1856-1857-1858	220 497		162,33			162,33	
1879	1857-1858-1859	229 480		162,19			162,19	
1880	1858-1859-1860	220 605		162,21			162,21	
1881	1859-1860-1861	216 107		162,31			162,31	
1882	1860-1861-1862	215 079		161,98			161,98	
1883	1861-1862-1863	235 636	162,85	163,39	164,05	-	163,31	
1884	1862-1863-1864	229 353	162,73	163,34	163,63	-	163,14	
1885	1863-1864-1865	237 957	162,91	163,27	163,78	-	163,24	
1886	1864-1865-1866	245 934	163,10	163,56	163,87	-	163,45	
1887	1865-1866-1867	243 894	163,15	163,66	164,20	-	163,60	
1888	1866-1867-1868	256 380	163,47	163,55	163,90	-	163,61	
1889	1866-1867-1868	353 014	-	163,75	163,74	164,40	163,87	
1890	1867-1868-1869	381 168	-	163,87	164,01	164,37	164,00	
1891	1868-1869-1870	378 989	-	163,89	163,80	164,21	163,92	
1892	1869-1870-1871	362 900	-	164,11	163,92	164,20	164,06	
1893	1870-1871-1872	344 507	-	164,25	164,00	164,05	164,12	
1895	1872-1873-1874	343 865	-	164,24	164,06	164,18	164,17	
1896	1873-1874-1875	363 877	-	164,37	164,22	164,27	164,31	
1897	1874-1875-1876	366 326	-	164,47	164,16	164,49	164,37	
1898	1875-1876-1877	353 458	-	164,46	164,14	164,30	164,33	
1899	1876-1877-1878	348 028	-	164,67	164,32	164,52	164,53	
1900	1877-1878-1879	356 400	-	164,76	164,32	164,63	164,60	
1901	1878-1879-1880	352 249	-	164,69	164,21	164,42	164,42	
1902	1879-1880-1881	355 527	-	164,75	164,19	164,55	164,55	
1903	1880-1881-1882	332 707	-	164,91	164,27	164,51	164,65	
1904	1881-1882-1883	381 770	-	164,96	164,43	164,50	164,76	
1905	1882-1883-1884	351 106	-	165,19	164,85	165,01	165,07	
1906	1883-1884-1885	349 742	-	165,16	164,88	165,05	165,05	
1907	1884-1885-1886	396 348	-	165,14	164,88	165,06	165,04	
1908	1885-1886-1887	407 339	-	165,17	165,00	165,37	165,15	
1909	1886-1887-1888	404 366	-	165,15	165,01	165,50	165,16	
1910	1887-1888-1889	358 026	-	165,14	164,88	165,30	165,08	
1911	1888-1889-1890	385 497	-	165,18	165,05	165,22	165,14	
18 éves								
1957	1939	a sorállomány 20-30 %-a		169,07			169,07	
1960	1942	" "		169,62			169,62	
1963	1945	" "		169,80			169,80	
1965	1947	" "		169,48			169,48	
1973	1955	9 495		171,15			171,15	
1974	1956	sorállomány		171,20			171,20	
1975	1957	sorállomány		171,30			171,30	

A besorozottak					A sorozás éve
száma	termetátlaga életkor szerint (cm)				
	20	21	22	23	
	évesek				
47 016			165,08		1870
60 445			165,22		1872
40 555			165,57		1874
39 874			164,99		1876
39 980			164,99		1877
42 053			165,09		1878
43 758			165,10		1879
38 510			165,25		1880
36 249			165,25		1881
36 022			165,17		1882
50 629	165,66	165,23	165,20	-	1883
38 268	165,67	165,08	164,88	-	1884
35 547	165,97	165,25	165,21	-	1885
45 980	165,73	165,19	164,60	-	1886
41 677	166,06	165,67	165,06	-	1887
36 733	166,36	165,85	165,16	-	1888
47 073	-	165,88	165,73	165,21	1889
56 877	-	166,22	165,73	165,03	1890
62 602	-	166,12	165,63	164,66	1891
55 226	-	166,18	165,82	164,74	1892
56 382	-	166,14	165,92	164,71	1893
60 713	-	166,24	165,57	164,95	1895
73 503	-	166,20	165,59	164,97	1896
83 551	-	166,37	165,88	165,14	1897
77 246	-	166,33	165,67	165,31	1898
79 778	-	166,31	165,82	165,36	1899
82 268	-	166,56	165,99	165,42	1900
82 025	-	166,59	166,05	165,49	1901
78 357	-	166,69	166,37	165,98	1902
68 879	-	166,35	165,75	165,48	1903
72 262	-	166,38	166,33	165,70	1904
73 859	-	166,54	166,19	165,84	1905
70 689	-	166,49	166,08	165,88	1906
76 174	-	166,40	166,09	165,87	1907
75 461	-	166,48	166,23	166,24	1908
79 643	-	166,54	166,41	166,40	1909
70 644	-	166,61	166,17	166,05	1910
77 162	-	166,62	166,35	166,02	1911

2.2.13 A testmagasságot, testfejlettséget bemutató ábrák ismertetése

Az alábbiakban közölt ábrák a testmagasság és további nyolc testméret alakulását kívánja szemléletesen bemutatni, területi egységek és a teljes vizsgált sokaság bontásában. (Lásd 8-16. ábrát.)

Minden ábrán színes (kék) átfedő színnyomással a testmagasság-eloszlás histogrammja látható, a jobb-oldali függőleges tengelyen feltüntetve az esetszámot, a vízszintes tengelyen a testmagasság cm értékeit. Az eloszlásgörbe alatti középső rész az esetszám 50 %-át magába foglaló 25 és 75 percentilis közötti zóna, a leg-sötétebb színárnyalattal jelzett. A 3 és 97 percentilis közötti zóna az előfordulások 94 %-át öleli fel, jelzése átmeneti színárnyalatu. A legvilágosabb színárnyalattal jelzett, az összes előfordulás 6 %-át magába foglaló, 3 percentilis alatti, illetve 97 percentilis fölötti zóna. A felsorolt percentiliseken kívül a 10 és 90 percentilisek is feltüntetettek az ábrákon (a vízszintes tengely alatti színesnyomásu, kék számok jelzik a percentiliseket).

A testmagasság eloszlásgörbéjéhez tartoznak az ábrák felső részéről kiinduló fekete, szaggatott vonallal jelzett testmagasság átlagok ($\bar{X}$) és az átlagok (+) egyszeres és $\pm$ kétszeres szórás értékei.

Miként az ábrákon látható, a vizsgált esetekben a testmagasság átlag mindig valamivel nagyobb, mint az 50 percentilisnek megfelelő érték. Míg az egy- és kétszeres szórásövek az átlagtól azonos távolságban vannak, addig a percentilis zónák elhelyezkedése a mediántól már nem teljesen szimmetrikus. Az a tény, hogy nem túl jelentős a percentilis zónák szélessége közötti különbség, jelzi azt, hogy a testmagasság-eloszlás meg- lehetősen jól közelíti a normális (Gauss-i) eloszlást.

Az ábrák fekete színnyomásu része kilenc testméret (testmagasság M.1., törzhossz-ülőmagasság, teljes fejmagasság M.16., vállszélesség M.35., iliocristalis szélesség M.40., mellkasszélesség M.36., felsővégtaghossz M.45/a, alsóvégtaghossz M.53. és a legnagyobb fejszélesség M.3.) alakulását mutatja be, az adott méretek által meghatározott sematikus emberalak segítségével.

Az ábrák közepén elhelyezkedő sematikus emberalak - az 50 percentilis tengelyében - méretei a testmagasság és a további nyolc méret 50 percentilisei alapján szerkesztettek. Értelemszerűen a 3 és 97 percentilis tengelyében álló emberalakok is az adott méretek 3, illetve 97 percentilisnek megfelelő értékei alapján szerkesztettek.

Az arányok összevetését az ábrák jobb oldalán levő függőleges cm tengely könnyíti meg. Az ábrák emberalakjait meghatározó méretek helyzetét jelzik a vastag vonalak, amelyeknek a közepén levő emberalakon feltüntetett betűjelzéseit az ábrák alatti szövegrész értelmezi.

Értelemszerűen a megfelelő percentilis vonalában - mint szimmetria tengelyen - ábrázolt emberalak méretei az adott percentilisnek megfelelő testméretek alapján rajzoltak. Így az 50 percentilis emberalak jelzi azt, hogy a vizsgált - és az ábrákon ábrázolt - sorkötelesek fele ennél nagyobb, illetve ennél kisebb testméretűek. A 3 percentilisenél rajzolt emberalak jelzi azt, hogy az összes sorköteles 3 %-a ennél kisebb, míg a 97 percentilis vonalában rajzolt emberalak jelzi, hogy az adott területen vizsgált sorkötelesek 3 %-a ennél nagyobb testméretekkel rendelkezik.

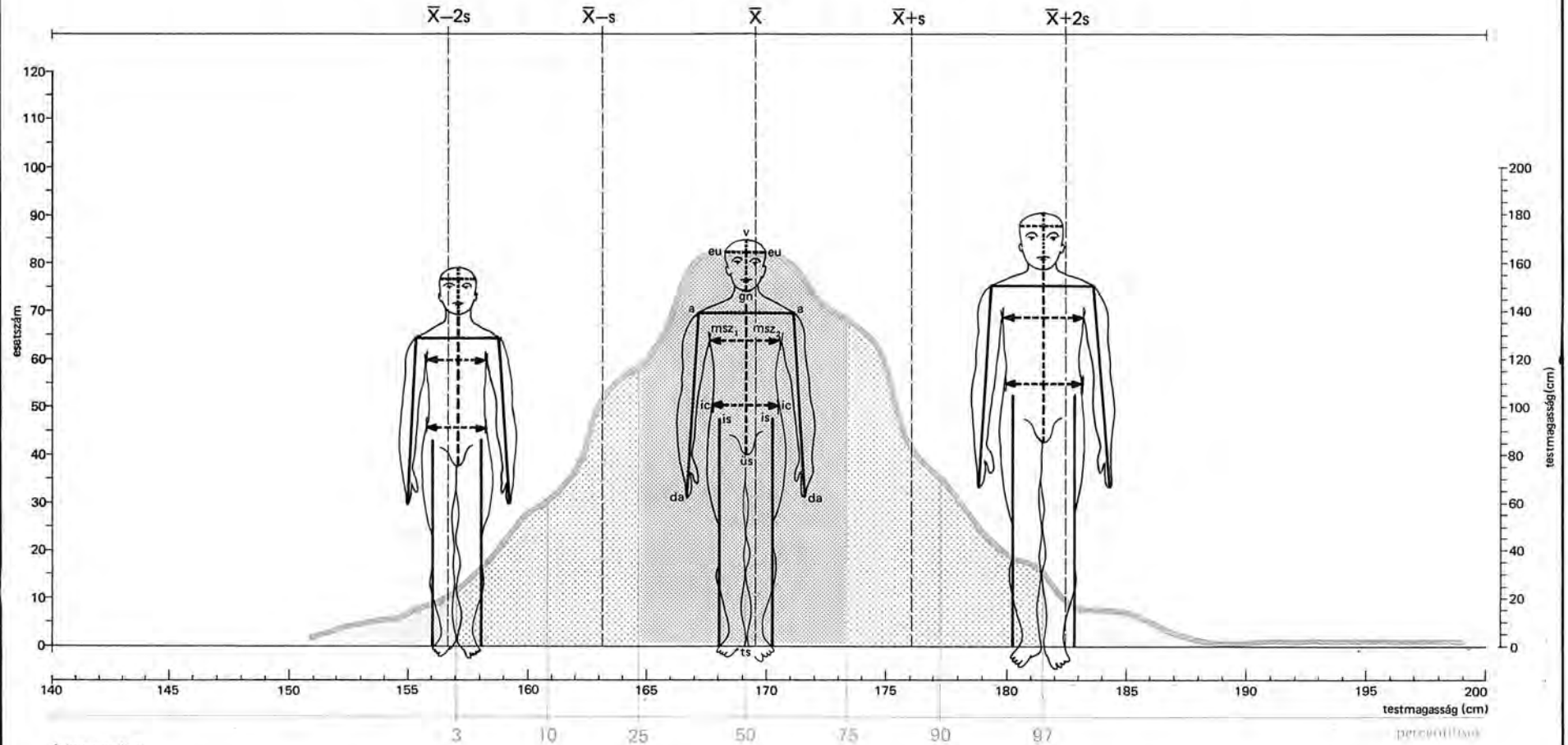
2.3 TESTSÚLY (M.71)

A biológiai állapotot meghatározó jellegek közül a testsúly örökletessége átlagosan alacsonyabb mértékű, mint a magasság- és hosszúság. A nagyszámu, egy- és kétpetéjű ikreken végzett vizsgálatok (KNUSSMANN, 1968, 1980) arra utalnak, hogy a testsúly heritabilitása maximálisan 65-70 %-os. A testsúly örökletessége igen bonyolult korrelációláncon át fejeződik ki, amelyet antropológiai, alkati és nem utolsósorban hormonális tényezők, változások határoznak meg. TANNER (1970) szerint a genom hatása mindössze kétszerese a környezeti hatásoknak és ez a magyarázata, hogy a testsúly nagymértékben ingadozhat, gyorsan változhat. Az exogén tényezők tekintetében az életszínvonal, az életmód, a stresszhatások és az egészségi állapot változásai nagymértékben

BÁCS-KISKUN MEGYE

A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG ELOSZTLÁSA ÉS TESTFEJLETTSÉGE

A FŐBB TESTMÉRETEK PERCENTILISEI ALAPJÁN

Jelmagyarázat:

ts – v testmagasság
v – űs törzshosszúság (ülőmagasság)
v – gn teljes fejmagasság

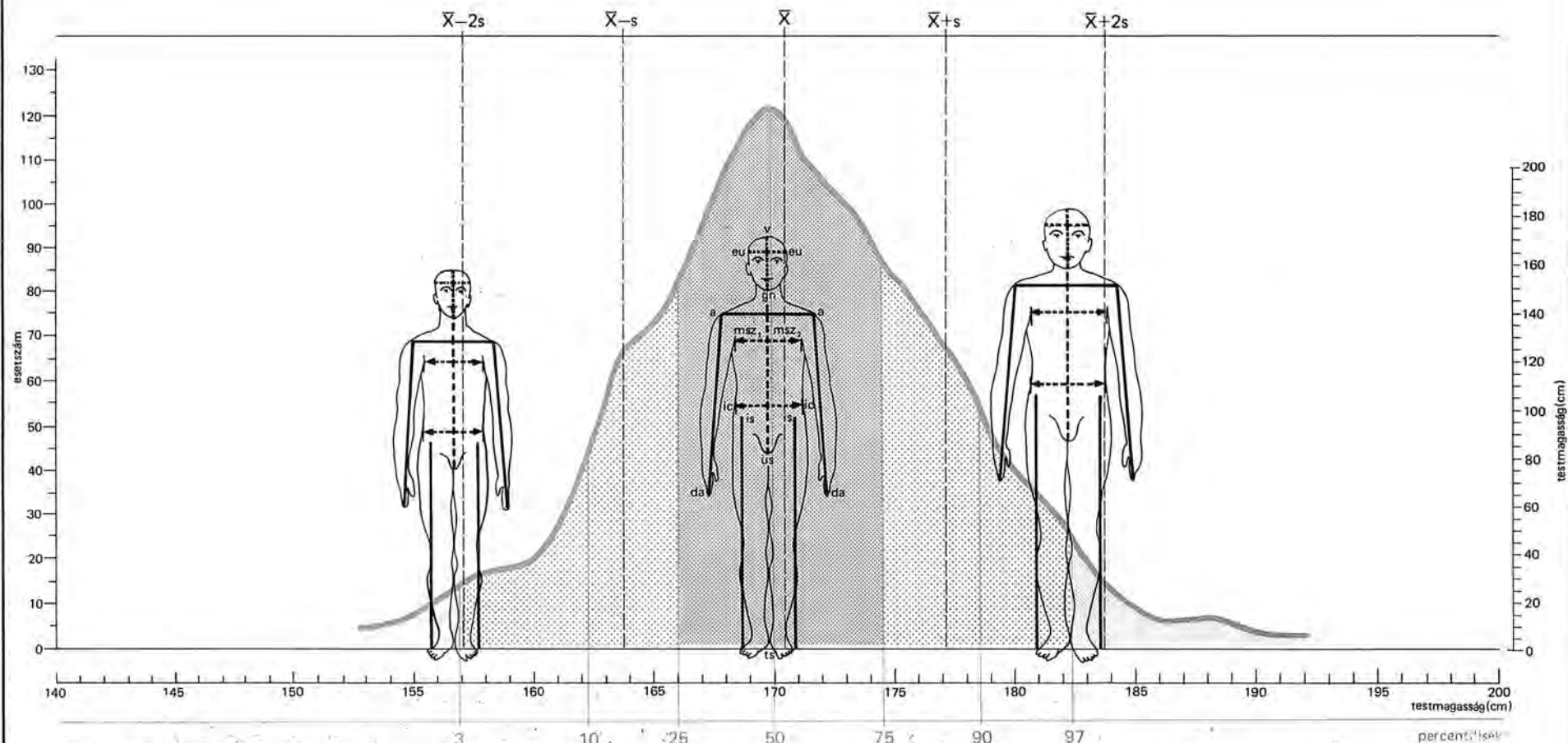
a – a vállszélesség
a – da felsővégtag hossz
is – ts alsóvégtag hossz

ic – ic ilio cristalis szélesség
msz₁ – msz₂ mellkasszélesség
eu – eu legnagyobb fejszélesség

BORSOD-ABAUJ-ZEMPLÉN MEGYE

A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG ELOSZLÁSA ÉS TESTFEJLETTSÉGE

A FŐBB TESTMÉRETEK PERCENTILISEI ALAPJÁN

Jelmagyarázat:

ts – v testmagasság

v – üs törzshosszúság (ülőmagasság)

v – gn teljes fejmagasság

a – a vállszélesség

a – da felsővégtag hossz

is – ts alsóvégtag hossz

ic – ic ilioicristalis szélesség

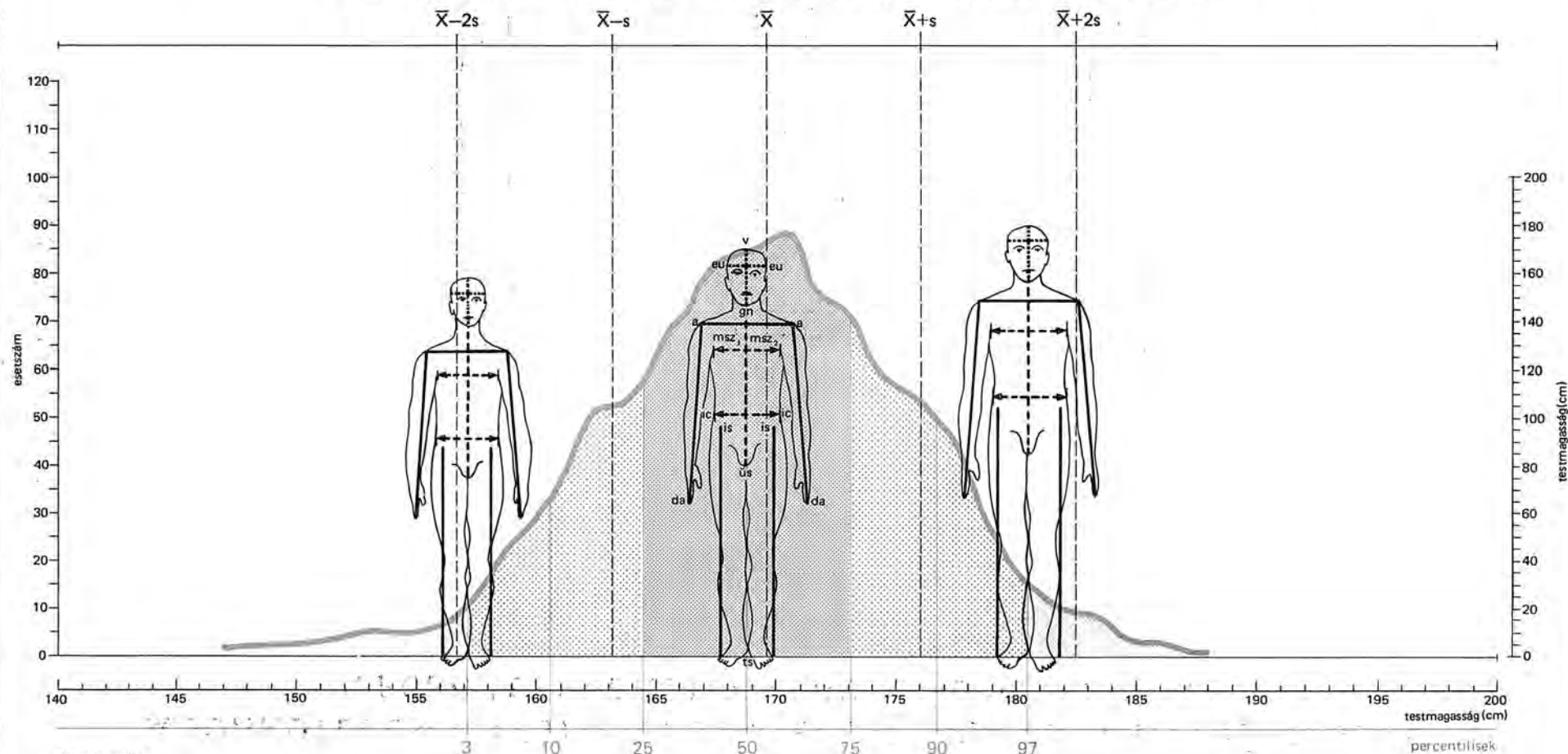
msz₁ – msz₂ mellkasszélesség

eu – eu legnagyobb fejszélesség

HAJDÚ-BIHAR MEGYE

A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG ELOSZTLÁSA ÉS TESTFEJLETTSÉGE

A FŐBB TESTMÉRETEK PERCENTILISEI ALAPJÁN

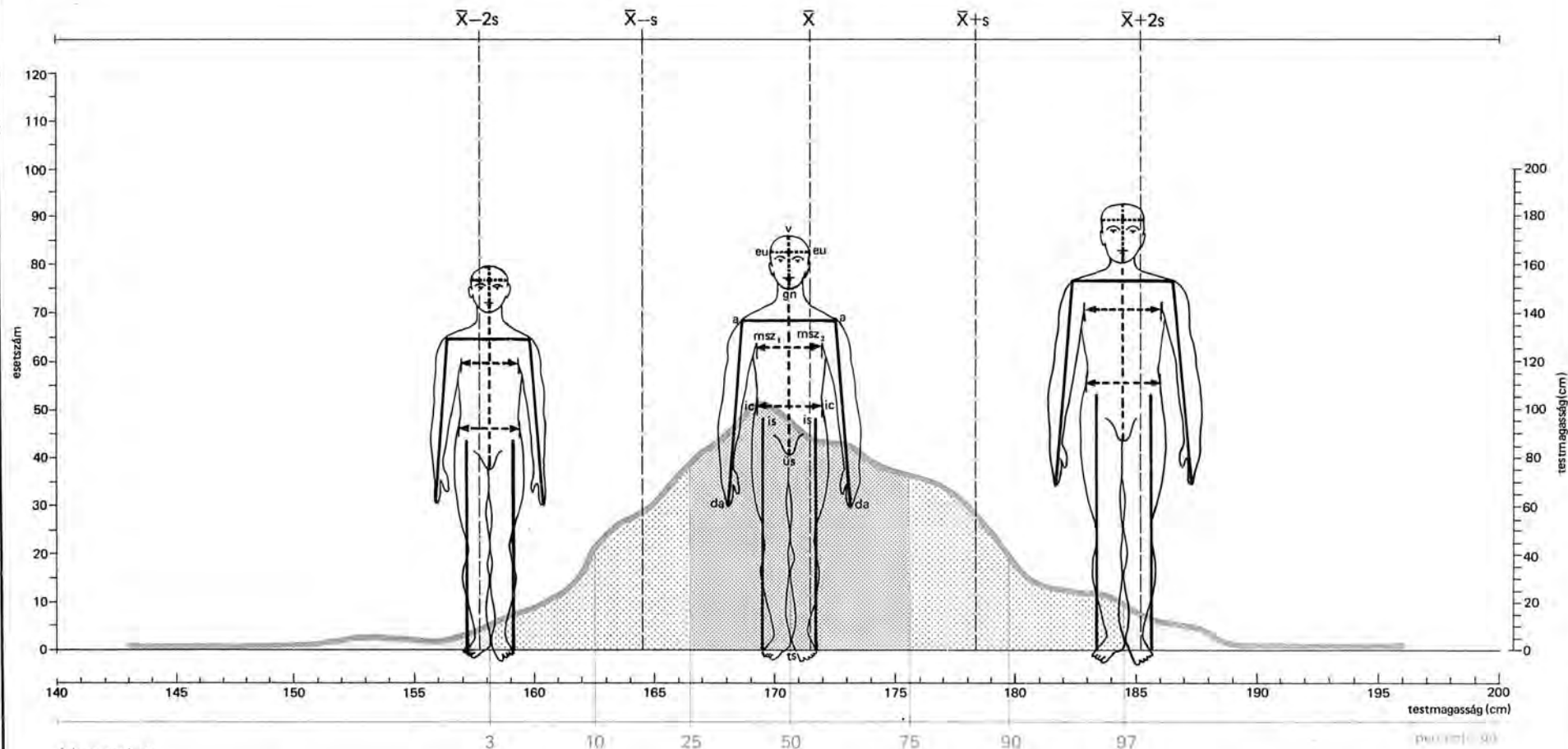
Jelmagyarázat:

ts – v	testmagasság	a – a	vállszélesség	ic – ic	ilicristalis szélesség
v – üs	törzshosszúság (ülőmagasság)	a – da	felsővégtag hossz	msz ₁ – msz ₂	mellkasszélesség
v – gn	teljes fejmagasság	is – ts	alsóvégtag hossz	eu – eu	legnagyobb fejszélesség

11. ábra

PEST MEGYE

A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG ELOSZLÁSA ÉS TESTFEJLETTSÉGE A FŐBB TESTMÉRETEK PERCENTILISEI ALAPJÁN

Jelmagyarázat:

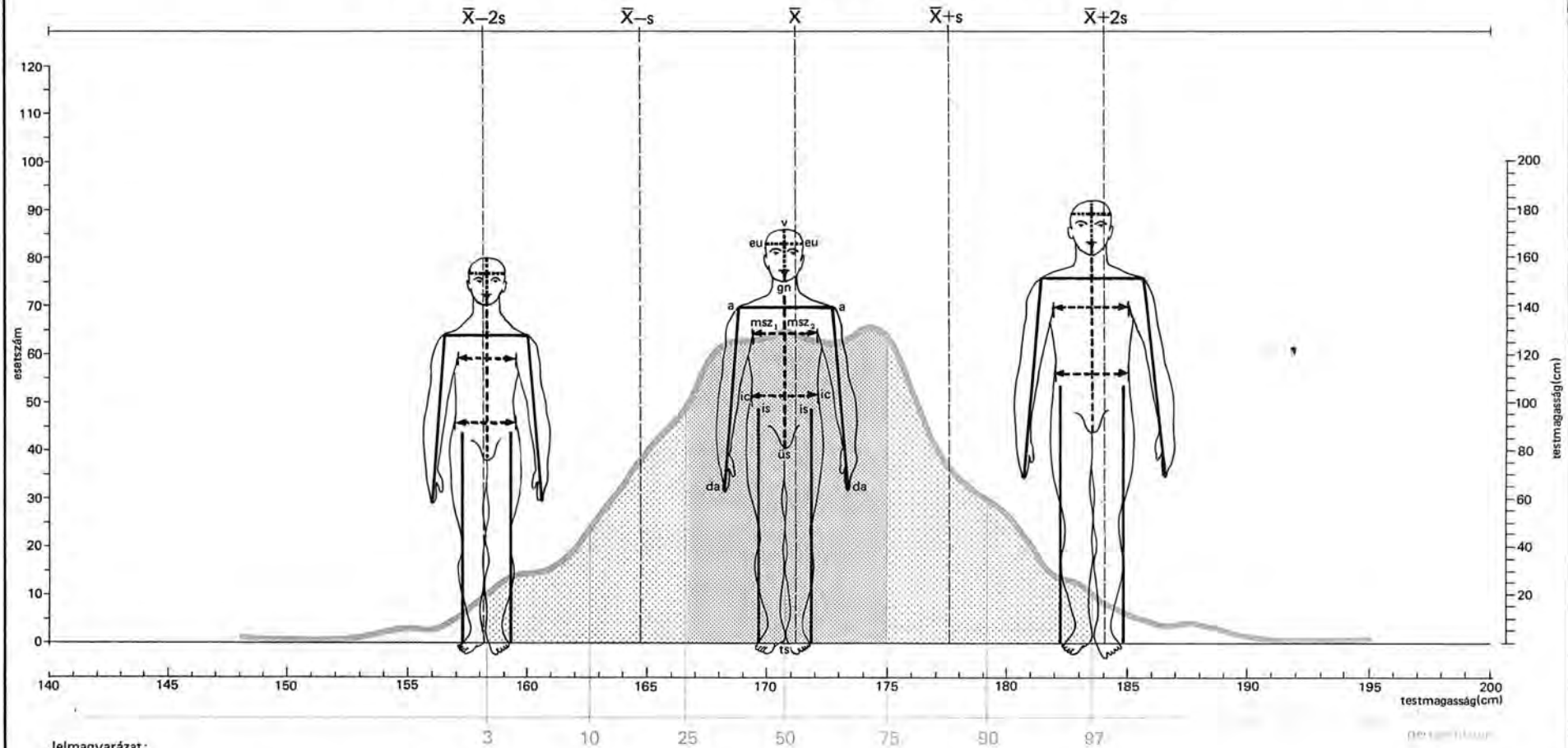
ts – v testmagasság
v – üs törzshosszúság (ülőmagasság)
v – gn teljes fejmagasság

a – a vállszélesség
a – da felsővégtag hossz
is – ts alsóvégtag hossz

ic – ic iliocristalis szélesség
 msz_1 – msz_2 mellkasszélesség
eu – eu legnagyobb fejszélesség

SOMOGY MEGYE

A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG ELOSZLÁSA ÉS TESTFEJLETTSÉGE A FŐBB TESTMÉRETEK PERCENTILISEI ALAPJÁN

Jelmagyarázat:

$ts - v$ testmagasság
 $v - \bar{us}$ törzshosszúság (ülőmagasság)
 $v - gn$ teljes fejmagasság

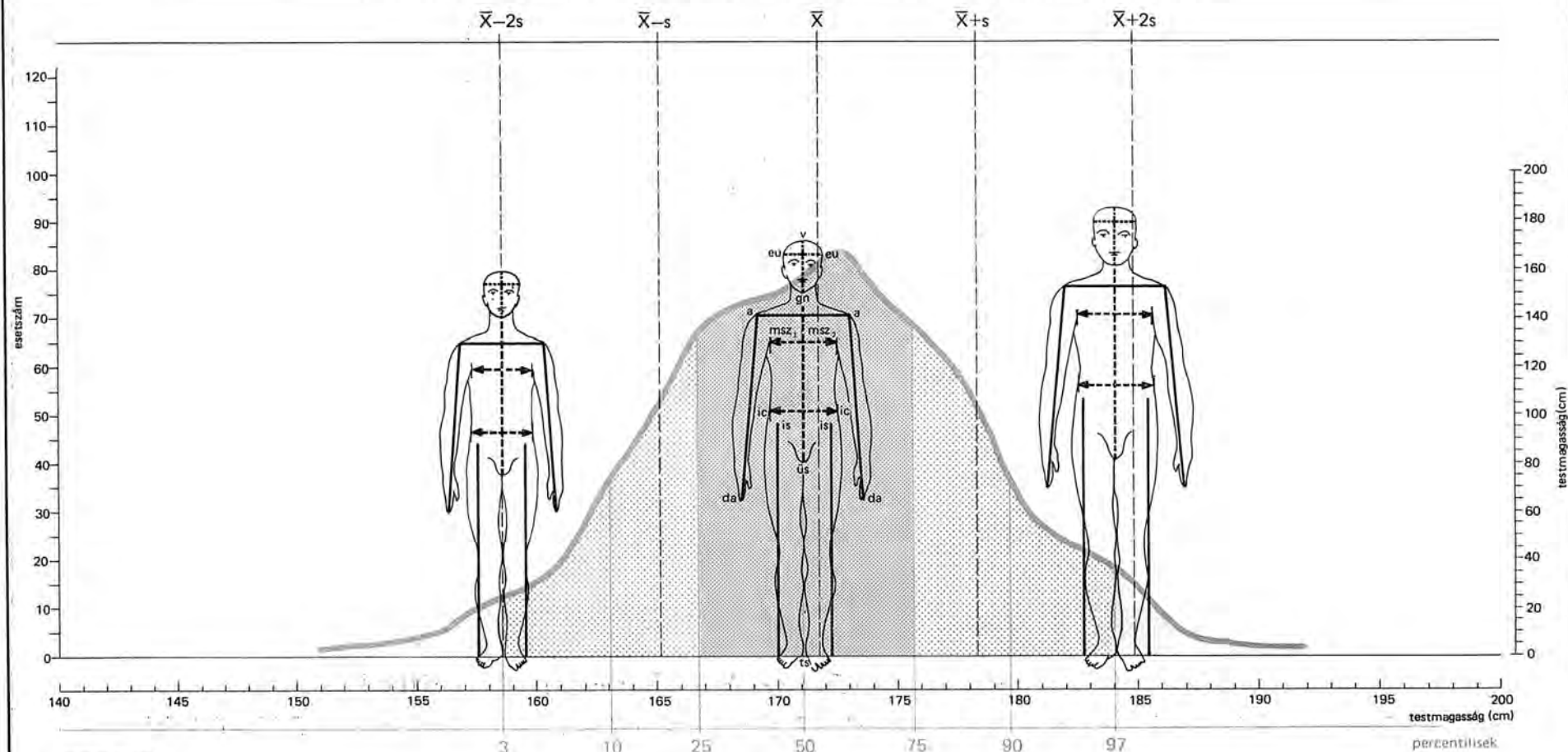
$a - a$ vállszélesség
 $a - da$ felsővégtag hossz
 $is - ts$ alsóvégtag hossz

$ic - ic$ iliocristalis szélesség
 $msz_1 - msz_2$ mellkasszélesség
 $eu - eu$ legnagyobb fejszélesség

13. ábra

VESZPRÉM MEGYE

A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG ELOSZLÁSA ÉS TESTFEJLETTSÉGE A FŐBB TESTMÉRETEK PERCENTILISEI ALAPJÁN

Jelmagyarázat:

ts – v testmagasság

v – üs törzshosszúság (ülőmagasság)

v – gn teljes fejmagasság

a – a vállszélesség

a – da felsővégtag hossz

is – ts alsóvégtag hossz

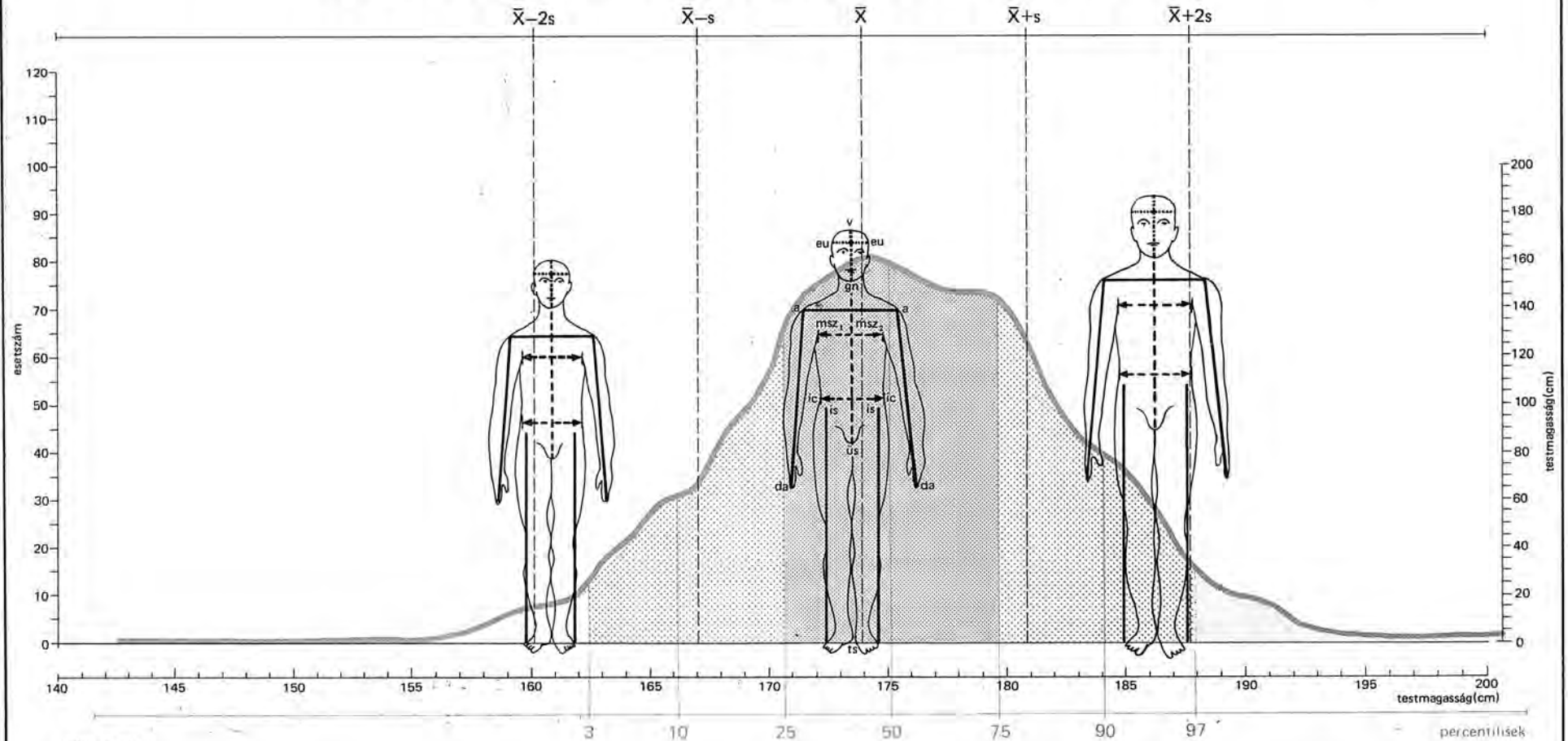
ic – ic iliocristalis szélesség

msz₁ – msz₂ mellkasszélesség

eu – eu legnagyobb fejszélesség

BUDAPEST

A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG ELOSZLÁSA ÉS TESTFEJLETTSÉGE A FŐBB TESTMÉRETEK PERCENTILISEI ALAPJÁN

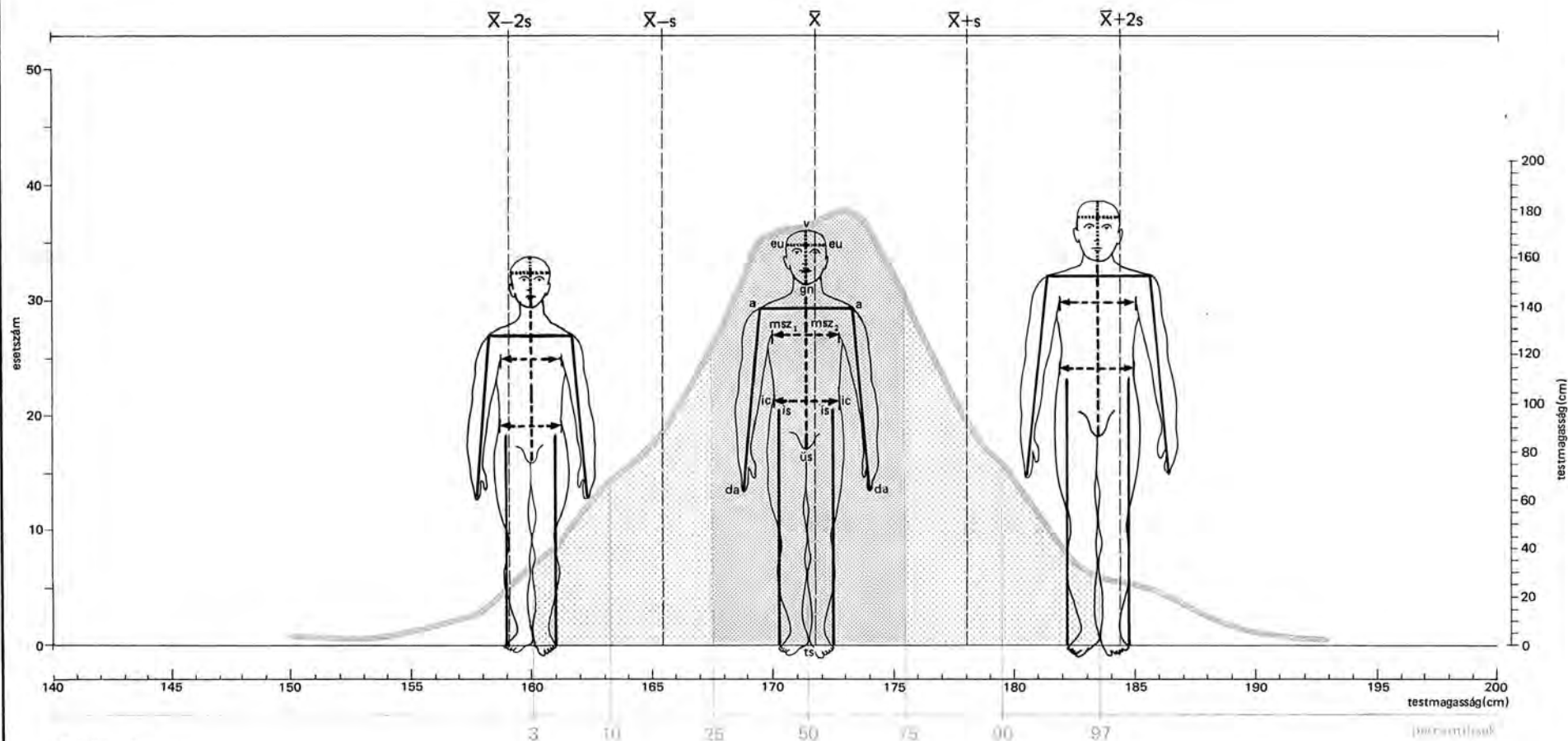

Jelmagyarázat:

ts – v	testmagasság	a – a	vállszélesség	ic – ic	ilicristallus szélesség
v – üs	törzshosszúság (ülőmagasság)	a – da	felsővégtag hossz	msz ₁ – msz ₂	mellkasszélesség
v – gn	teljes fejmagasság	is – ts	alsóvégtag hossz	eu – eu	legnagyobb fejszélesség

15. ábra

**MEGYEI VÁROSOK EGYÜTT
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG ELOSZTLÁSA ÉS TESTFEJLETTSÉGE
A FŐBB TESTMÉRETEK PERCENTILISEI ALAPJÁN**

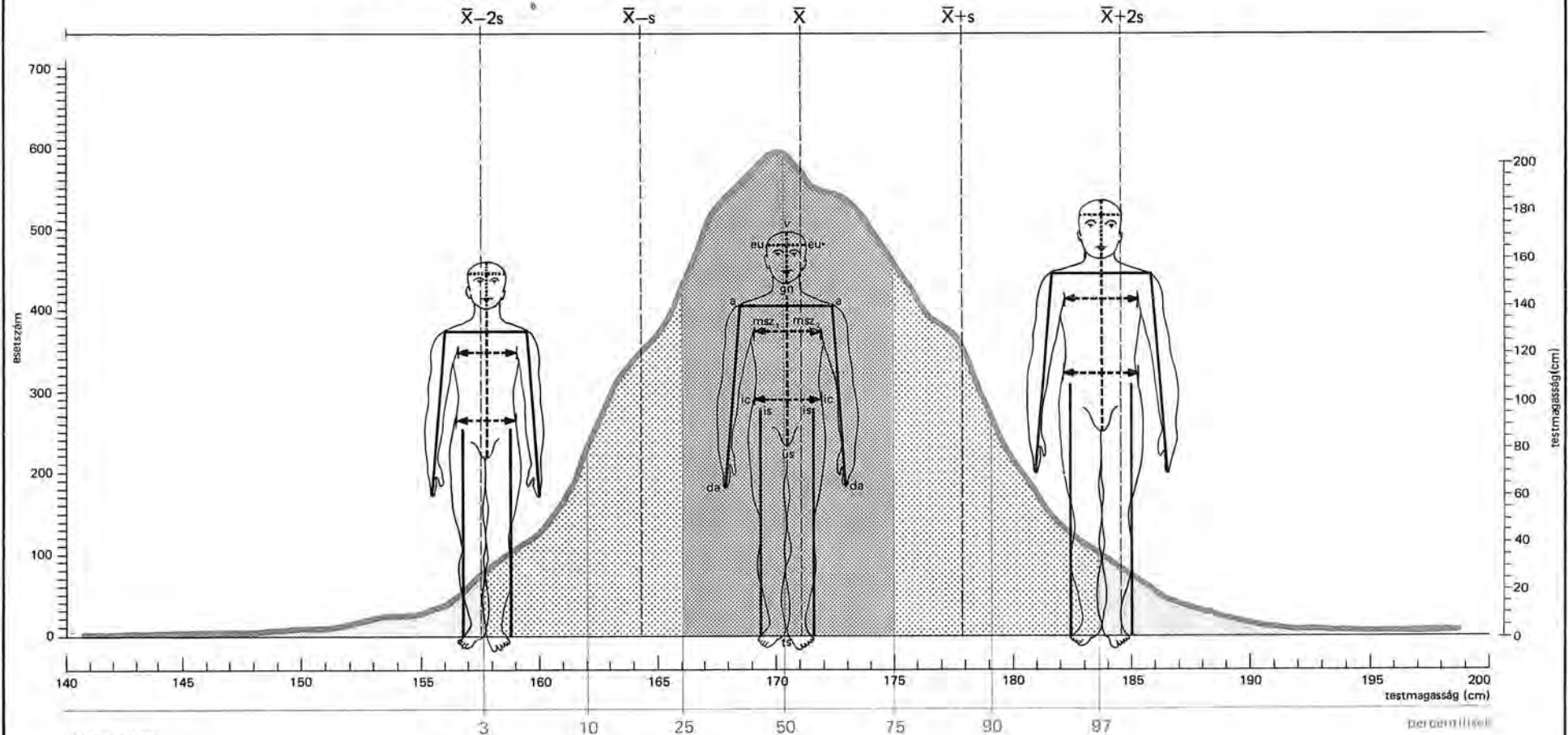
Jelmagyarázat:

ts – v testmagasság
v – üs törzshosszúság (ülőmagasság)
v – gn teljes fejmagasság

a – a vállszélesség
a – da felsővégtag hossz
is – ts alsóvégtag hossz

ic – ic	iliocristalis szélesség
msz ₁ – msz ₂	mellkasszélesség
eu – eu	legnagyobb fejszélesség

VIZSGÁLT SORKÖTELESEK EGYÜTT A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG ELOSZLÁSA ÉS TESTFEJLETTSÉGE A FŐBB TESTMÉRETEK PERCENTILISEI ALAPJÁN

Jelmagyarázat:

ts – v testmagasság
v – üs törzshosszúság (ülőmagasság)
v – gn teljes fejmagasság

a – a válszélesség
a – da felsővégtag hossz
is – ts alsóvégtag hossz

ic – ic iliocristalis szélesség
msz₁ – msz₂ mellkasszélesség
eu – eu legnagyobb fejszélesség

befolyásolják egyedi és népességi szinten a súlygyarapodást, illetve súlycsökkenést. A szellemi és fizikai munka egyenletes végzése, a pihenés, alvás és az ésszerű táplálkozás - a fejlődés során - az egyenletes súlygyarapodást, felnőttkorban az életkornak és természetnek megfelelő stabil testsúly fenntartását biztosítja. A testsúlynak a testmagassággal szoros korrelációban történő gyarapodásában, a pubertás korában - kritikus időszakban - meghatározó fontosságúak a környezeti, egészségi hatások. E periódusban a fejlődő szervezetet ért hatások összessége, a fiziológiai egyensúlyi helyzet megbomlását idézheti elő, s ez a konstitucionális adottságokból következően a termetnövekedésnek megfelelő testsúlygyarapodást akadályozhatja meg. Az ily értelmű testsúlyvesztés vagy testsúlytöbblet a szervezet ellenálló erejét csökkenti. Éppen ezen jelenség fontosságára tekintettel foglalkozik a tanulmány, az általános elemzésen túl, behatóan a testmagasság-testsúly korrelációjával, valamint a testsúlyhiány és testsúlytöbblet kérdéseivel.

2.3.1 Testsúly az összeírás helye szerint

A sorkötelesek teljes mintájára megállapított testsúly átlaga 62,97 kg. A sorkötelesek testsúlya a lakóhely (összeírás helye) szerint igen változó (Szeged 64,64 kg, Hajdu-Bihar megye 61,41 kg). A két szélső érték között az eltérés több mint 3 kg. A kiemelt 7 területi egység sorrendje és csoportosítása eltér a testmagasság szerinti sorrendtől és csoportosítástól.

46. A sorkötelesek testsúlyának paraméterei az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
Szeged	92	64,64	+ 1,67	82,69
Somogy megye	1 039	64,41	+ 1,44	75,35
Budapest	1 376	64,34	+ 1,37	87,69
Pest megye	792	63,46	+ 0,49	87,81
Veszprém megye	1 343	62,95	- 0,02	71,63
Bács-Kiskun megye	1 265	62,63	- 0,34	81,10
Debrecen	143	62,68	- 0,29	78,30
Pécs	138	62,52	- 0,45	60,47
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 778	62,35	- 0,62	68,79
Miskolc	171	62,13	- 0,84	65,87
Hajdu-Bihar megye	1 348	61,41	- 1,56	59,17
Összesen	9 495	62,97	-	75,52

A testsúlynak az összeírás helye szerinti alakulását tekintve három területi csoport képezhető:

1. Budapest, Somogy és Pest megye,
2. Veszprém, Bács-Kiskun és Borsod-Abaúj-Zemplén megye,
3. Hajdu-Bihar megye.

Az első két csoport között a határ nem vonható meg élesen, mivel Pest megye sem Veszprém, sem Bács-Kiskun megyétől nem különbözik 1 %-os szinten szignifikánsan. Miskolc testsúly átlaga csak Somogy megyétől különbözik szigni-

fikánsan, Debrecen és Pécs testsúly átlagai pedig egyik megye átlagától sem (2,12, 2,13 táblák).

A sorkötelesek testsúlyának az összeírás helye szerinti megoszlási sajátosságai még határozottabb formában jutnak kifejezésre az egyes testmagasság cm-hez tartozó testsúly átlagok sorrendjében.

2.3.2 A testsúly percentilis értékei az összeírás helye szerint

A testsúly percentilis értékei alapján megállapítható, hogy a mintába került minden megyében, Budapesten és a megyei városok esetében egyaránt a testsúly értékek megoszlása a magasabb értékek felé enyhén torzult. Ez azt jelenti, hogy a testsúly értékek területenkénti megoszlási görbéje enyhén aszimmetrikus haranggörbét jelez, amelynek a nagyobb testsúly felé eső szára kissé nyújtottabb és kevésbé meredek lefutású, mint a kisebb testsúly felé eső görbék része. Ezt igazolja egyrészt, hogy a testsúly átlag ($\bar{X}$) minden esetben nagyobb a mediánál (50 percentilis). Továbbá azt, hogy ameddig az $\bar{X}+2s$ érték és a 97 percentilis az esetek felében majdnem azonos, addig Pest megyében 2 kg-mal, Veszprém megyében és a megyei városokban ≈ 1 kg-mal alacsonyabb, Bács-Kiskun megyében pedig 1 kg-mal magasabb a 97 percentilishoz tartozó testsúly, mint az átlag, plusz a kétszeres szóráshoz tartozó testsúly értékek. A 3 percentilishoz tartozó testsúly értékek viszont minden esetben legalább 1 kg-mal kevesebbek, mint az átlag, minusz a kétszeres szórásértékhez tartozó testsúly.

A testsúly percentilisek alakulása jelzi egyúttal azt is, hogy az akcelerációs jelenség - a magasság felgyorsult növekedésétől - elmaradt a keresztmetszeti (szélességi és súlynövekedés) fejlettsége, másrészt jelentős mértékben előforduló súlytöbblet, súlygyarapodás is megállapítható. A vizsgált sorkötelesek testsúly percentilisei a 47. táblázatban részletezettek.

47. A sorkötelesek testsúlyának percentilis értékei az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A sorkötelesek testsúlyának percentilis értékei							$\bar{X}$	s
	3	10	25	50	75	90	97		
Bács-Kiskun megye	47,62	51,88	55,93	60,86	66,82	73,74	81,67	62,63	9,01
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	47,51	52,27	56,30	61,35	66,49	71,91	78,81	62,35	8,29
Hajdu-Bihar megye	48,03	51,74	55,78	60,01	65,61	70,71	76,64	61,41	7,69
Pest megye	47,79	52,30	56,63	61,77	67,39	73,71	79,87	63,46	9,37
Somogy megye	49,52	54,09	58,23	62,97	68,11	74,03	81,84	64,41	8,68
Veszprém megye	48,68	52,50	56,60	61,68	67,22	72,89	78,92	62,95	8,46
Budapest	48,61	53,55	57,77	62,48	68,08	74,99	83,02	64,34	9,36
Magyar városok együtt	47,65	52,57	56,61	61,63	66,72	72,55	78,69	62,80	8,45
Összesen	48,14	52,49	56,67	61,55	67,08	73,09	80,17	62,97	8,69

2.3.3 Testsúly a születési hely szerint

A 48. táblázatban közölt paraméterekből következően a testsúly átlagok születési hely szerinti megoszlásánál a területi főcsoportok változatlanok (Pest és Veszprém megye egymástól itt is csak 2 %-os szinten tér el szignifikánsan).

48. A sorkötelesek testsúlyának paraméterei születési hely szerint

A sorköteles születési helye	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
Szeged	84	65,64	+ 2,67	86,09
Nógrád megye	30	65,53	+ 2,56	226,19
Baranya megye	31	65,32	+ 2,35	73,36
Győr-Sopron megye	46	65,26	+ 2,29	102,82
Tolna megye	34	64,71	+ 1,74	114,40
Budapest	1 383	64,55	+ 1,58	91,28
Somogy megye	866	64,40	+ 1,43	81,17
Pest megye	623	64,06	+ 1,09	105,06
Fejér megye	94	63,33	+ 0,36	79,02
Zala megye	61	62,98	+ 0,01	87,88
Veszprém megye	1 172	62,97	-	68,80
Pécs	118	62,79	- 0,18	60,94
Bács-Kiskun megye	1 177	62,78	- 0,19	86,88
Vas megye	42	62,76	- 0,21	69,70
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 458	62,65	- 0,32	77,97
Komárom megye	44	62,57	- 0,40	43,37
Szolnok megye	106	62,50	- 0,47	50,02
Miskolc	381	62,22	- 0,75	78,14
Hajdu-Bihar megye	1 122	61,69	- 1,28	71,14
Debrecen	360	61,59	- 1,38	69,69
Békés megye	57	61,53	- 1,44	55,25
Csongrád megye	26	61,38	- 1,59	29,69
Heves megye	69	60,99	- 1,98	38,34
Szabolcs-Szatmár megye	99	59,17	- 3,80	60,96
Külföld	12	-	-	-
Összesen	9 495	62,97	-	75,52

Az újonnan belépő megyék közül Békés, Csongrád, Komárom és Vas egyetlen megyétől vagy várostól sem különbözik szignifikánsan. A Szabolcs-Szatmár megyében született sorkötelesek testsúly átlaga ($\bar{X}$ = 59,17 kg)

viszont a két kiemelt területi egységtől szignifikánsan eltér, mégpedig lefelé. Így Szabolcs-Szatmár megye mint önálló egység negyedik csoportot alkot. A többi területi egységről csak az állapítható meg, hogy Szeged ismét az első csoportba tartozik. Szolnok megye és Pécs testsúly átlagai csak a negyedik csoporttól, Debrecen csak az első csoporttól tér el szignifikánsan. Miskolc testsúly átlaga viszont csak a második és harmadik csoport tagjaitól nem tér el. A három főcsoport testsúly átlagai a 48. táblázatban közöltek; ebből is kitűnik a csoportok és a sorrend nagyfoku állandósága.

2.3.4 Testsúly az anya születési helye szerint

A sorkötelesek testsúly átlagainak sorrendje nem változik az anyák születési helyének országrészek szerinti bontásában, miként az a testmagasság esetén is tapasztalható. E bontásban Tiszántul testsúly átlaga különbözik a többi országrészétől, a többi a rangsorban szomszédos országrész kivételével az összes fennmaradótól (2,14, 2,15 táblák).

49. A sorkötelesek testsúlyának paraméterei az anya születési helye szerint (országrészenként)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	$X-\bar{X}$	s^2
Budapest	704	63,73	+ 0,76	73,63
Dunántul	2 489	63,64	+ 0,67	68,39
Duna-Tisza köze	1 892	62,96	- 0,01	75,55
Észak-Magyarország	1 882	62,50	- 0,47	68,26
Külföld	275	62,25	- 0,72	64,55
Tiszántul	2 201	61,91	- 1,06	63,56
Ismeretlen	52	61,69	- 1,28	61,29
Összesen	9 495	62,97	-	75,52

2.3.5 Testsúly etnikai csoportok, tájegységek szerint

Jóllehet a testsúly mint mennyiségi jelleg erősebben függ a környezeti tényezőktől (anyagi feltételek, életmód, táplálkozás) mégis úgy tűnik, hogy egyes zártabb népeiségek, etnikai csoportok e jellegben is tükrözik a párválasztási rendszerek alapján kialakult strukturákat. A 200 főnél nagyobb elemszámmal képviselt etnikai csoportok sorrendje eltér a testmagasság etnikai csoportonkénti sorrendjétől, összetételétől.

50. A sorkötelesek testsúlya az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Külső-Somogy	Somogy megye	189	64,59
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	64,32
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	64,18
II.	Belső-Somogy	Somogy megye	187	63,61
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	63,59
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	63,05
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	62,97
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	62,74
	Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	Borsod-A.-Z. megye	205	62,52
III.	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	62,06
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	61,55
	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	61,87
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	61,38

Az etnikai csoportok, tájegységek szerinti megoszlásból ismételten azok a jelenségek tűnnek ki, amelyekre már az összeírás helye, a születési sorrend szerinti megoszlások is utaltak. A sorrend első tagja Külső-

Somogy és az utolsó egység, Hajdu települések között az eltérés 3,21 kg. Mindez összefügg azzal a ténnyel is, hogy Somogy megyében a testmagasság átlaga magasabb szignifikánsan, mint Hajdu-Bihar megyében. Az előbbi megyében a fiatalok biológiai állapota sokkal kedvezőbb, mint Hajdu-Bihar megyében (2.16, 2.17 táblák).

2.3.6 A budapesti sorkötelesek testsúlya

Budapest 11 kerületéből választott minta átlaga $\bar{X} = 64,34$ kg, az országos minta átlagától + 1,37 kg-mal tér el. A rangsor elején és végén helyet foglaló kerületek - a testmagassághoz hasonlóan - ugyanannyival különböznek egymástól, mint országosan a szélső értékek (IX. kerület $\bar{X} = 66,46$ kg, XIX. kerület $\bar{X} = 62,16$ kg) (51. táblázat).

Az alacsony esetszámok miatt a kerületek testsúly átlagait illetően kevesebbra szignifikáns eltérés. A budapesti kerületek elhatárolható csoportjai testsúly átlagok szerint az alábbiak:

- 1) IX., XI. és V. kerület,
- 2) III., XVI., XIV., XXII., VII. és XX. kerület,
- 3) XV. és XIX. kerület.

A két szélső csoport egymás tagjaitól szignifikánsan különbözik, a kettő közé sorolt kerületek alkotják a középső csoportot, amelyek általában nem különböznek egy kerület testsúly átlagától sem szignifikánsan.

2.3.7 A testsúly alakulása születési sorrend szerint

A testmagassághoz hasonlóan a születési sorrend szerint a testsúly átlagok öt csoportja különíthető el, a teljes mintát illetően. Az I. csoportba a 01-02. születettek tartoznak. A II. csoportot önmagában a 03. születettek képviselik. A III. -at a 04-05. születettek, a IV. csoportot a 06-08. születettek és végül a 09. és a 10-14. születetteket foglalja össze az V. csoport. A csoportokon belül nincs szignifikáns eltérés, a csoportok között viszont van.

52. A sorkötelesek testsúlyának paraméterei születési sorrend szerint

Csoportok	A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
I.	01	3 661	63,56	+ 0,59	72,15
	02	2 850	63,16	+ 0,19	69,46
II.	03	1 440	62,25	- 0,72	71,38
III.	04	741	61,15	- 1,82	56,73
	05	387	61,32	- 1,65	59,15
IV.	06	153	60,29	- 2,68	54,39
	07	117	60,73	- 2,24	45,85
	08	65	60,52	- 2,45	52,64
V.	09	39	62,28	- 0,69	38,30
	10-14	42	59,23	- 3,74	51,51
Összesen		9 495	62,97	-	75,52

51. A budapesti sorkötelesek testsúlyának paraméterei kerületenként

Az összeírás helye (Budapest, kerület)	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
IX.	157	66,46	+ 2,12	109,16
XI.	201	66,29	+ 1,95	115,21
V.	76	66,18	+ 1,84	56,85
III.	110	64,49	+ 0,15	64,23
XVI.	91	64,44	+ 0,10	158,43
XIV.	214	63,88	- 0,46	93,93
XXII.	59	63,67	- 0,67	68,77
VII.	149	63,66	- 0,68	91,93
XX.	129	63,43	- 0,91	103,48
XV.	111	62,84	- 1,50	57,83
XIX.	79	62,16	- 2,18	47,34
Budapest összesen	1 376	64,34	-	87,69

Területi bontásban az elemzés már csak az első három sorrendű születettre terjed ki, mivel a 01., 02. és 03. születettek több mint kétharmados arányban képviseltek a részsokaságban. Az I. csoportba Somogy megye és Budapest tartozik, ahol a 01-03. születettek testsúly átlagai a legmagasabb értékek. A II. csoportba Pest és Veszprém megye tartozik, középső helyet foglalva el. A 01-03. közötti súly átlagok már ingadozást mutatnak. A III. csoportba Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén és a sorrendet záró Hajdu-Bihar megye tartozik. A születési sorrendben itt a legalacsonyabbak a testsúly átlagok.

Feltételezhető, hogy a heritabilitás (antropológiai típusok) és a környezeti tényezők közel azonos mértékű hatásai eredményezik az elkülöníthető csoportokat és azokon belül a sorrendet. Az I. és III. csoport kö-

zött szignifikáns a különbség. Az I. és II., valamint a II. és III. csoport között fokozatiak a különbségek (2,18 tábla).

53. A sorkötelesek testsúly átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Somogy megye	409	65,42	325	64,14	148	63,01
	Budapest	706	64,55	446	64,03	151	63,66
II.	Pest megye	326	63,72	247	63,31	108	62,20
	Veszprém megye	481	63,35	388	63,57	218	62,63
III.	Bács-Kiskun megye	475	62,94	364	63,34	203	62,88
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	62,66	547	62,63	297	61,94
	Hajdu-Bihar megye	431	62,44	356	61,37	234	60,90

2.3.8 Testsúly a szülők foglalkozása szerint

A már említettek szerint, az örökletességen, az alkati vonásokon túl, a környezeti tényezőknek és így elsősorban is a társadalmi körülményeknek - a szülők foglalkozásának - jelentős szerepe van a testi fejlettséget meghatározó testsúly alakulásában. A szülők foglalkozásából bizonyos mértékig következik az életmód és nem utolsósorban a táplálkozás módja és mértéke, amely meghatározza a testsúlyt és változását.

Az apa foglalkozása szerinti bontásban, a teljes mintán belül a testsúly átlagai a következő sorrend és csoportok elkülönítését teszik lehetővé.

54. A sorkötelesek testsúlyának paraméterei az apa foglalkozása szerint

Csoportok	Az apa foglalkozása	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
I.	(5) Értelmiségi és vezető állású	658	65,30	+ 2,33	79,52
	(6) Egyéb szellemi dolgozó	975	64,34	+ 1,37	84,89
	(4) Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	129	63,81	+ 0,84	104,65
II.	(2) Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	3 511	62,92	- 0,05	74,52
	(1) Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	1 293	62,50	- 0,47	68,22
	(8) Egyéb	1 023	62,43	- 0,54	66,20
	(7) Nyugdíjas, járadékos	897	62,28	- 0,69	73,09
	(3) Segédmunkás, napszámos	1 009	62,06	- 0,91	79,27
	Összesen	9 495	62,97	-	75,52

Az apa foglalkozása szerint, a teljes mintán belül, két csoport különül el a testsúly átlagok csökkenő sorrendjét követve. Ezek az alábbiak:

I. Az apa foglalkozása az 5., 6. és 4. kategóriába tartozik.

II. Az apa foglalkozása a 2., 1., 8., 7. és 3. kategóriába sorolt.

Területi bontásban és az apa foglalkozása szerinti megoszlásban már lényegesebb különbségek állapíthatók meg.

1. Pest és Somogy megye, valamint Budapest sorkötelesei testsúly átlagainak csoportmegoszlása nagyjából a teljes mintára megállapítottal megegyező, azaz az I. és II. csoportba sorultak a testsúly átlagok.

2. Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén és Veszprém megyében három csoport különíthető el.

3. Hajdu-Bihar megyében a testsúly átlagok az apa foglalkozása szerint a II. és III. csoportba tartoznak. Külön is kiemelendő, hogy míg a többi területi egységben az értelmiségi és egyéb szellemi dolgozók (5. és 6. kategória) gyermekeinek testsúly átlaga 68-64 kg között változik (I. csoport), addig e megyében az értelmiségi és egyéb szellemi dolgozók gyermekei a II. és III. csoportban foglalnak helyet (62-61 kg). Ennek a jelenségnek nyilvánvalóan vannak antropológiai vonatkozásai, ugyanakkor feltételezhető a multból öröklött retardáció megléte is. Somogy megyében, Hajdu-Bihar megyével szemben az előbbieket ellentéte állapítható meg, ahol az értelmiségi foglalkozású apák sorköteles gyermekeinek testsúly átlaga - a teljes mintát is tekintve - a legmagasabb (68,83-67,19 kg). A fizikai dolgozók (szakmunkások, betanított munkások) gyermekei nagy többségben a II. csoporton belül foglalnak helyet, Hajdu-Bihar megyében a III. és Somogy megyében az I. csoportban helyezkednek el.

55. A sorkötelesek testsúly átlagai az apa foglalkozási kategóriái alapján elkülönített csoportok szerint, területi egységenként

Csoportok	Bács-Kiskun		Borsod-Abaúj-Zemplén		Hajdu-Bihar		Pest	
	megye							
	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória
I.	67,47	4	65,97	5			65,78	6
	64,58	6					64,25	5
	64,39	5					64,05	1
II.	62,86	1	63,27	6	62,91	4	63,75	4
	62,57	2	62,59	4	62,05	5	63,34	2
	62,12	7	62,41	2			63,08	7
			62,39	7			62,51	3
							62,27	8
III.	61,83	8	61,83	3	61,99	1		
	61,09	3	61,62	1	61,65	2		
			61,57	8	61,64	6		
					61,30	8		
					60,55	3		
					59,94	7		

Csoportok	Somogy		Veszprém		Budapest ⁺	
	megye					
	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória
I.	68, 83	5	64, 82	5	65, 87	5
	67, 19	6	64, 40	6	64, 57	7
	65, 23	4			64, 43	3
	64, 52	2			64, 22	8
	64, 25	3			64, 10	6
II.	63, 59	8	63, 13	2	63, 44	2
	63, 17	1	62, 74	8		
	62, 82	7	62, 66	1		
			62, 08	7		
III.			61, 95	3		
			59, 28	4		

+ = A fel nem tüntetett kategóriák az alacsony esetszám miatt nem kerültek besorolásra.

Az anya foglalkozása szerint a sorkötelesek testsúly átlagainak megoszlása nagy vonásokban hasonló az apa foglalkozása szerinti megoszláshoz. Meghatározó fontosságú e megoszlásban a "háztartásvezető" anyák kategóriája (42,5 %), sorköteles gyermekeik testsúly átlaga 62,34 kg. Ez a kategória egyben a testsúly átlagok sorrendjében az utolsó helyet foglalja el. Az egyéb szellemi dolgozó és értelmiségi foglalkozású anyák sorköteles gyermekei némileg magasabb testsúlyúak, mint azokban az esetekben, amikor az apa egyéb szellemi foglalkozású.

Az anya foglalkozása szerinti bontásban, a teljes mintán belül, a testsúly átlagai a következő sorrendiséget és csoportok szerinti megoszlást követnek. (Lásd 56. táblázatot, 2.20 táblát.)

56. A sorkötelesek testsúlyának paraméterei az anya foglalkozása szerint

Csoportok	Az anya foglalkozása		N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$	s^2
I.	(6)	Egyéb szellemi dolgozó	1 192	64,95	+ 1,98	82,11
	(5)	Értelmiségi és vezető állású	228	64,76	+ 1,79	73,25
	(7)	Nyugdíjas, járadékos	173	63,91	+ 0,94	121,33
II.	(2)	Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	1 882	63,16	+ 0,19	79,29
	(1)	Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	648	62,88	- 0,09	69,52
	(4)	Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	31	62,77	- 0,20	76,88
	(8)	Egyéb	267	62,64	- 0,33	69,68
	(3)	Segédmunkás, napszámos	1 036	62,46	- 0,51	70,42
	(9)	Háztartásvezető	4 038	62,34	- 0,63	71,08
	Összesen		9 495	62,97	-	75,52

A testsúly átlagok megoszlását tekintve, a sorkötelesek apáinak csoportosítását követve, ez esetben is két csoport - I., II. - különíthető el. Az I. és II. csoporthoz tartozó foglalkozási kategóriák szerinti testsúly átlagok között a maximális és minimális testsúly átlagok között van szignifikáns különbség.

57. A sorkötelesek testsúly átlagai az anya foglalkozási kategóriái alapján elkülönített csoportok szerint, területi egységenként

Csoportok	Bács-Kiskun ⁺		Borsod-Abaúj-Zemplén ⁺		Hajdu-Bihar ⁺		Pest ⁺	
	megye							
	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória
I.	64, 93	6	66, 47	5	64, 00	5	65, 68	7
			64, 37	6			64, 82	8
							64, 60	6
							64, 47	5
II.	62, 90	2	63, 07	7	62, 42	6	63, 76	9
	62, 83	1	63, 00	2	62, 26	2	62, 89	2
	62, 48	3	62, 59	1			62, 75	1
	62, 19	9	62, 00	9			62, 43	3
III.	61, 76	7						
	61, 50	5	61, 39	8	61, 57	1		
	59, 22	8	61, 33	3	61, 43	7		
					61, 29	3		
					61, 20	9		
				59, 90	8			

Csoportok	Somogy ⁺		Veszprém ⁺		Budapest ⁺	
	megye					
	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória	$\bar{X}$	Foglalkozási kategória
I.	67,63	6	65,30	7	65,56	7
	66,82	8	64,53	1	65,46	6
	66,09	5	64,50	8	65,45	5
	66,04	2	64,35	6	64,55	8
	64,62	1				
	64,50	3				
II.	63,45	9	62,79	9	63,58	2
			62,47	2	63,48	9
			62,20	3	63,11	3
III.			61,93	5		

+ = A fel nem tüntetett kategóriák az alacsony esetszám miatt nem kerültek besorolásra.

Területi bontásban az anya foglalkozási kategóriái szerint alakuló testsúly átlagok megoszlása Pest, Somogy megye és Budapest kivételével ismét három csoportra különíthető, Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén és különösen Hajdu-Bihar megyék esetében az I. és III. csoportok között a testsúly átlagok szignifikánsan térnek el. Az I. és II. csoportokba sorolt foglalkozási kategóriákhoz tartozó testsúly átlagok maximális és minimális értékei között van szignifikáns eltérés. Az I. csoportba sorolt foglalkozási kategóriájú anyák testsúly átlagai magasabb értékűek, mint az ugyanebbe a csoportba sorolt foglalkozási kategóriákhoz tartozó apák gyermekeinek testsúly átlaga. A szakmunkás és betanított munkások gyermekeinek testsúly átlagai zömmel a II. csoportba tartoznak. Hajdu-Bihar és Bács-Kiskun megye III. csoportjában adódnak a legalacsonyabb testsúly átlagok.

2.3.9 Testsúly és a sportolás

A testmagassággal szemben a sportoló és nem sportoló sorköteles fiatalok testsúlya között lényegesebb már a különbség. A teljes mintán belül az aktív sporttevékenységet folytató fiatalok testsúly átlaga + 1,29 kg-mal magasabb, a nem sportolókéhoz viszonyítva a különbség közel 2 kg (+1,92 kg). A testsúly átlag ezen eltéréseiben közvetetten kifejezésre jut, hogy a mozgásszegény, nem sportoló fiatalok szélességi, valamint kerületi méreteinek átlaga is alulmarad a sportolókéval szemben. Az 58. táblázat a testsúly átlagok alakulását részletezi a sportolás módja szerint, feltüntetve az átlagokban mutatkozó eltéréseket.

Területi bontásban, csak két kategóriát különböztetve meg (sportoló - egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen sportol - és nem sportoló) valamennyi területi egységben a sportoló fiatalok testsúly átlaga 1,0-2,7 kg-mal magasabb a nem sportoló fiatalokkal szemben. Budapesten a különbség 2,74 kg; Hajdu-Bihar és Pest megyében is 2,29 kg, illetve 1,86 kg az eltérés. A Hajdu-Bihar megyében megállapított különbség arra utal, hogy az aktív sporttevékenység jelentős mértékben járul hozzá a harmonikus testfelépítéshez (2.21 tábla).

58. A sportoló és nem sportoló sorkötelesek testsúly átlagai

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	$X - \bar{X}$
Sportol (egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen)	2 337	64,26	+ 1,29
Minősített sportoló	23	63,60	+ 0,63
Nem rendszeresen sportol	36	63,38	+ 0,41
Szórakozásként sportol	689	62,40	- 0,57
Nem sportol	6 384	62,34	- 0,63
Ismeretlen	26	63,65	+ 0,68
Összesen	9 495	62,97	

A sportolás módja	Az összeírás helye															
	Bács-Kiskun		Borsod-Abaúj-Zemplén		Hajdu-Bihar		Pest		Somogy		Veszprém		Budapest		Megyei városok együtt	
	megye															
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Sportol*	235	63,83	404	63,65	262	63,19	204	64,36	331	65,43	372	63,52	402	65,96	127	62,73
Nem sportol	1009	62,20	1076	61,87	934	60,90	558	62,50	680	63,66	833	62,45	885	63,22	409	62,72
$\bar{X} - \bar{X}$		+1,63		+1,78		+2,29		+1,86		+1,77		+1,07		+2,74		+0,01

* egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen

2.3.10 Testsúly a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint

A sorkötelesek testsúly átlaga a katonai szolgálatra való alkalmasság fokozatai szerint csökkenő tendenciát mutat, a termetátlagokkal megegyező sorrendben.

60. A sorkötelesek testsúlyának paraméterei a katonai szolgálatra való alkalmasság foka szerint

A katonai szolgálatra való alkalmasság foka	N	$\bar{X}$	$\bar{X}-\bar{X}$	s^2
Szakszolgálatra alkalmas	546	63,66	+ 0,69	93,51
Katonai szolgálatra alkalmas	7 444	63,32	+ 0,35	66,95
Kivizsgálásra szorul	1 114	61,33	- 1,64	106,83
Katonai szolgálatra alkalmatlan	391	60,04	- 2,93	107,45
Összesen	9 495	62,97	-	75,52

Az "alkalmas" és "alkalmatlan" minősítést nyert sorkötelesek testsúly átlagai közötti eltérések területi bontásban legnagyobbak Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyében (-5,52 kg, -4,37 kg); Veszprém, Somogy megye és Budapest közepén foglal helyet, ahol is a különbség -3,76, -3,43 kg. Pest és Bács-Kiskun megyében a legkisebb az eltérés; -2,99 kg, illetve -1,53 kg. (2.22 tábla).

2.3.11 Normál testsúly, testsúlyhiány, testsúlytöbblet

A testmagasság és a testsúly közötti kapcsolat nyilvánvalónak tűnik, hiszen a magas termetű emberek általában nagyobb testsúlyúak, mint az alacsony termetűek. A testsúlyra megállapított átlagok azonban elfedik e tényt, miután az átlag - a szórás (s) a szórásnégyzettel (s^2) együtt is - a mintát alkotó egyedekekről, s különösen azokról a szélsőséges egyedekekről, akik megkülönböztetett figyelmet érdemelnek, nem nyújtanak megfelelő információt (VEKERDI, 1968). Különösen szembetűnő e hiányosság az akceleráció, a retardáció és a morbiditás szempontjából.

A sorkötelesek vizsgált mintája kellően nagyszámu - még a területi egységek részsokaságait illetően is - ezen felül azonos nemű és életkorú, így a testsúlyt testmagasság cm-enként (azonos testmagasság) elemezve az tapasztalható, hogy a leggyakoribbnak talált testsúly átlagtól esetenként több a nagyobb testsúlyú és fordítva is - nem csekély azoknak a száma, akiknek testsúlya kisebb -. Mindez arra utal, hogy a testmagasság és a testsúly kapcsolata nem annyira egyértelmű, azaz a testsúly alkattól, testösszetételtől és egyéb endogén, exogén tényezőktől befolyásoltan nem emelkedik arányosan a testmagassággal.

A testmagasság és testsúly közötti korreláció, valamint a testarányjelzők (2.4 fejezet) részletezése előtt kíváncsi foglalkozni a mintán belül megállapított normál testsúly, valamint a testsúlyeltérés (testsúlyhiány, testsúlytöbblet) megoszlásával.

A normál testsúly fogalmát az egyes szerzők, BROCA, BRUGSCH (MARTIN-SALLER, 1957-1966) különböző kritériumokhoz kötötten fogalmazták meg a nemre és eltérő életkorra vonatkozóan (BALOGH, 1942). A katonai szolgálatra történő minősítés feltételeihez alkalmazkodva, ezek szerint:

$$\text{normál testsúly} = \text{testmagasság cm} - 105.$$

A minta nem és életkori egységessége biztosítja annak, hogy az így megállapított normális testsúlytól való $\pm$ eltérés reális. Megemlítendő, hogy a 61. táblázatból, amely az egyes testmagasság cm-ekhez tartozó esetszámokat (N), átlagokat ($\bar{X}$), valamint a variációterjedelmet is tartalmazza ($V_{\min}-V_{\max}$), meghatározható a normál testsúly az alacsony, illetve a magas termetűek esetén is (testmagasság cm - 100, avagy testmagasság cm - 110). (Lásd a 61. táblázatot.)

Fiatalkorban a $\pm 1-5$ kg-os testsúlyeltérés a munkától, kiadós vagy hiányos táplálkozástól, az évszakváltozásoktól függő, ezért jelentősége alárendelt. A $\pm 6-10$ kg-os testsúlyeltérés sem tekinthető e korban olyan nagymértékűnek, amely feltétlenül egészségkárosodással függ össze (egyes esetekben természetesen lehetnek ilyen okai is - hosszabban tartó betegségek után -), mégis figyelemre méltó, hogy a teljes mintán belül 15,5 %-ban állapítható meg e testsúlyeltérés. Ezen testsúlyeltérésen belül 5,5 %-os a testsúlyhiány és 10,0 %-os a 6-10 kg-os testsúlytöbblet. A testsúlyeltérés tekintetében a $\pm 11-20$ kg-os, illetve a ± 21 és több kg-os eltérést meghatározó fontosságúnak tekintette az elemzés. Ez 15-25 %-os, esetenként ennél nagyobb %-os eltérések felel meg.

61. A sorkötelesek testsúly átlagai a testmagasság cm-enkénti bontásában

Test- magasság (cm)	N	$\bar{X}$ (kg)	$V_{\min}-V_{\max}$	Test- magasság (cm)	N	$\bar{X}$ (kg)	$V_{\min}-V_{\max}$
141	1	39,00	39-39	171	570	63,17	45-106
142	-	-	-	172	531	63,71	45-105
143	1	56,00	56-56	173	559	64,09	49-106
144	-	-	-	174	494	65,52	39- 98
145	-	-	-	175	482	65,72	46-115
146	1	35,00	35-35	176	403	66,35	51-126
147	1	41,00	41-41	177	385	67,29	51-107
148	7	42,71	35-50	178	363	67,69	40-115
149	5	47,80	42-63	179	270	69,47	54-122
150	6	49,17	42-64	180	207	69,56	53- 95
151	8	47,25	43-53	181	187	69,78	55-114
152	15	49,20	36-59	182	126	69,91	55-115
153	19	49,68	43-56	183	120	71,78	55- 96
154	28	50,93	37-61	184	98	72,53	56-120
155	19	53,00	41-66	185	76	72,82	57-111
156	42	52,86	40-99	186	56	74,09	58-109
157	42	52,60	43-69	187	33	72,09	49-102
158	97	53,87	41-78	188	27	71,44	58- 91
159	97	53,22	43-63	189	25	75,80	61-110
160	128	54,69	41-92	190	10	77,60	66- 88
161	146	54,90	40-75	191	6	77,33	69- 88
162	207	56,43	43-84	192	5	81,40	74- 87
163	294	56,98	43-85	193	3	75,67	68- 82
164	329	57,36	42-92	194	-	-	-
165	361	57,96	44-82	195	2	81,00	80- 82
166	398	59,21	42-88	196	2	82,50	76- 89
167	488	59,96	45-91	197	2	90,50	89- 92
168	550	60,51	42-83	198	-	-	-
169	546	62,15	42-100	199	3	75,33	60- 97
170	614	62,17	46-93	Összesen	9 495	62,97	35-126

A 62. táblázat a sorkötelesek testmagasság cm-eihez tartozó testsúly átlagokat ($\bar{X}$) területi egységenként részletezi, az esetszámok (N) feltüntetésével (a 10-nél alacsonyabb esetszámu előfordulás összevontan szerepel a táblázatban).

A testsúly 10 és 90 percentilis értékei szerint, ahová az esetek 90 %-a tartozik, a vizsgált részsokaság három csoportra különíthető.

Az első csoportba Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar és némi eltéréssel Borsod-Abaúj-Zemplén megyék sorkötelesei tartoznak, a 162-178 testmagasság cm-ekhez tartozó testsúly átlagok 90 %-a 55,85-66,10 kg, illetve 68,15 kg.

A második csoportba Pest, Somogy és Veszprém megyék, valamint a megyei városok sorolhatók. E csoportban a 164-180 testmagasság cm-ekhez tartozó testsúly átlagok 90 %-a 55,43-69,92 kg, illetve Somogy megyében 58,89-72,27 kg.

A harmadik csoportot Budapest sorkötelesei alkotják, ahol a 166-182 testmagasság cm-ekhez tartozó testsúly átlagok 90 %-a 60,48-66,89 kg közötti.

A vizsgált teljes mintán belül, a normális testsúlytól eltért sorkötelesek száma 1 756 (18,5 %). E magas arányon belül is az adott testmagasság cm-eihez megállapított testsúlyhiány a meghatározó, 14,5 % (1 379 egyén). A testsúlyhiányos sorköteleseken belül a 11-20 kg-os testsúlyhiány a 171-180 cm-es testmagasságok esetében mutatható ki leggyakrabban, 57,1 %. A 21 és több kg-os testsúlyhiány a 171-190 cm-es testmagasságoknál jelentkezik a legmagasabb arányban. Az e kategórián belüli arány 40,5-48,7 %-os.

Testsúlytöbblet 377 sorkötelesnél volt megállapítható, ez a testsúlyeltéréseknek 4 %-át jelenti a teljes mintán belül. A testsúlytöbblet túlnyomó hányadát a 11-20 kg-os súlytöbblet képezi (3,2 %); a 21 és több kg-os súlytöbblet aránya mindössze 0,8 %. A 11-20 kg-os testsúlytöbblet 88,5 %, a 171-190 cm-es testmagas-

62. A sorkötelesek testsúlyának átlagai testmagasság és az összeírás helye szerint

Sor- szám	Testmagasság (cm)	Az összeírás helye									
		Bács-Kiskun		Borsod-Abauj- Zemplén		Hajdu-Bihar		Pest			
		megye									
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$		
1.	141	35	51,69	30	48,13	40	48,92	45	52,83		
2.	142										
3.	143										
4.	144										
5.	145										
6.	146										
7.	147										
8.	148										
9.	149										
10.	150										
11.	151	16	53,06	12	50,42	18	55,72	16	56,06		
12.	152										
13.	153										
14.	154										
15.	155										
16.	156										
17.	157										
18.	158										
19.	159										
20.	160										
21.	161	29	54,14	16	53,44	22	53,36	26	55,85		
22.	162	29	53,48	31	55,03	34	55,00				
23.	163	27	55,85	38	56,05	51	56,80				
24.	164	53	56,81	61	56,95	53	56,19				
25.	165	62	58,80	70	57,60	51	56,88				
26.	166	55	57,25	69	57,65	64	58,98				
27.	167	58	59,81	81	58,79	73	59,10				
28.	168	83	61,60	96	59,23	72	60,03				
29.	169	83	60,87	111	60,83	93	60,84				
30.	170	78	63,87	116	60,66	75	62,07				
31.	171	80	64,45	128	62,74	97	61,36	50	63,70		
32.	172	86	64,80	108	63,61	82	62,13	45	63,98		
33.	173	67	63,55	101	63,90	73	63,25	42	63,64		
34.	174	66	64,29	103	63,87	75	64,61	44	65,27		
35.	175	68	68,12	87	65,95	58	63,98	40	63,28		
36.	176	65	66,06	83	65,45	59	66,19	35	66,63		
37.	177	33	65,78	75	67,53	52	67,48	37	68,43		
38.	178	31	66,10	65	66,75	50	66,12	36	68,28		
39.	179	40	68,92	61	68,15	41	67,61	33	69,70		
40.	180	22	69,41	45	67,91	22	68,96	23	69,00		
41.	181	16	72,81	34	68,91	18	70,06	20	68,75		
42.	182	19	72,79	33	68,64	14	69,21	11	70,55		
43.	183	13	75,85	29	68,66	31	71,03	8	65,88		
44.	184	32	73,85	14	69,36			15	72,93		
45.	185			11	70,91			13	79,31		
46.	186			33	73,12			27	72,48		
47.	187										
48.	188										
49.	189										
50.	190										
51.	191										
52.	192										
53.	193										
54.	194										
55.	195										
56.	196	32	73,85	33	73,12	31	71,03				
57.	197										
58.	198										
59.	199										
60.	Összesen									1 265	62,63

Az összeírás helye								Összesen		Sor- szám						
Somogy		Veszprém		Budapest		Megyei városok együtt										
megye																
N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$							
										1.						
										2.						
										3.						
										4.						
										5.						
										6.						
								30	46,07	7.						
										8.						
										9.						
										10.						
										11.						
}	25	51,76	}	20	56,25	}	34	52,94	}	16	51,75	15	49,20	12.		
												19	49,68	13.		
												28	50,93	14.		
												19	53,00	15.		
												42	52,86	16.		
										42	52,60	17.				
										97	53,87	18.				
										97	53,22	19.				
										128	54,69	20.				
14	54,50	11	53,64									146	54,90	21.		
19	55,37	10	56,40									207	56,43	22.		
10	58,50	17	57,29	10	53,10	10	54,50					294	56,98	23.		
17	57,35	25	57,10	23	56,48	10	54,00					329	57,36	24.		
32	60,22	36	55,53	16	56,75	17	58,94					361	57,96	25.		
26	58,89	42	55,43	41	56,73	12	56,92					398	59,21	26.		
48	59,75	49	57,51	26	56,19	18	58,33					488	59,96	27.		
42	59,90	60	58,27	31	60,48	21	57,70					550	60,51	28.		
47	61,49	71	59,90	52	58,62	23	59,61					546	62,15	29.		
73	61,55	79	59,42	43	58,88	28	59,18					614	62,17	30.		
53	63,55	70	61,96	68	62,52	33	62,67					570	63,17	31.		
71	62,70	76	59,89	74	60,65	38	61,97					531	63,71	32.		
61	63,78	76	62,97	75	61,77	37	62,34					559	64,09	33.		
65	66,72	75	63,77	77	62,16	31	61,97					494	65,52	34.		
47	65,53	93	63,85	86	62,79	45	63,69					482	65,72	35.		
68	66,00	68	64,35	74	66,43	31	63,74					403	66,35	36.		
69	65,83	63	65,87	79	65,01	29	65,03					385	67,29	37.		
49	65,50	62	64,95	65	65,02	30	66,67					363	67,69	38.		
40	69,30	63	68,56	76	67,41	24	64,21					270	69,47	39.		
33	70,79	66	66,64	73	65,14	16	68,44					207	69,56	40.		
26	72,27	44	69,23	70	70,16	18	68,50					187	69,78	41.		
31	70,71	26	69,92	51	69,22	11	65,00					126	69,91	42.		
18	71,00	30	67,97	49	70,12	13	69,39					120	71,78	43.		
12	76,33	19	69,42	27	66,89	10	70,50					98	72,53	44.		
14	77,50	18	70,06	39	72,36	}	23	73,91	76	72,82	45.					
}	29	76,00	}	14	69,72				71	71,11	56	74,09	46.			
									18	70,90	33	72,09	47.			
									18	77,17	27	71,44	48.			
									10	71,90	25	75,80	49.			
											10	77,60	50.			
													51.			
													52.			
													53.			
													54.			
													55.			
													56.			
													57.			
													58.			
													59.			
													60.			
									1 039	64,41	1 343	62,95	1 376	64,34	544	62,80

ságokhoz tartozik. A 21 és több kg-os súlytöbblet 82,1 %-a a 161-180 cm-es testmagasság értékekhez tartozik. Az ide vonatkozó adatokat a 63. táblázat tartalmazza.

63. A sorkötelesek testmagasság csoportjaihoz tartozó testsúlyhiány és testsúlytöbblet megoszlása

Test- magasság (cm)	Testsúlyhiány					
	11-20 kg			21 és több kg		
	N	%	a teljes minta %-ában	N	%	a teljes minta %-ában
141-150	-	-	-	-	-	-
151-160	9	0,7	0,1	-	-	-
161-170	288	21,5	3,0	2	5,4	0,0
171-180	767	57,1	8,1	15	40,5	0,2
181-190	271	20,2	2,8	18	48,7	0,2
191-199	7	0,5	0,1	2	5,4	0,0
Összesen	1 342	100,0	14,1	37	100,0	0,4

Test- magasság (cm)	Testsúlytöbblet					
	11-20 kg			21 és több kg		
	N	%	a teljes minta %-ában	N	%	a teljes minta %-ában
141-150	3	1,0	0,0	-	-	-
151-160	-	-	-	3	4,2	0,0
161-170	14	4,6	0,1	16	21,9	0,2
171-180	128	42,1	1,4	45	60,2	0,5
181-190	141	46,4	1,5	9	13,7	0,1
191-199	18	5,9	0,2	-	-	-
Összesen	304	100,0	3,2	73	100,0	0,8

A differenciált elemzés keretében (korreláció analízis) foglalkozik a tanulmány a testmagasság és testsúly kapcsolatából adódó testsúlyeltérések területi vonatkozásaival. E helyen az alábbi jelenségek említése lényeges.

A 171-190 cm-es testmagasságokhoz tartozó testsúlyhiányok nagy többsége Budapestre és Veszprém megyére, valamint a megyei városokra vonatkoztatható. Feltételezhetően a gyorsultabb testnövekedést nem követte megfelelő testsúlygyarapodás. A 161-170 cm-es testmagasságok esetében észlelt súlytöbblet elsősorban is Bács-Kiskun, Somogy és Hajdu-Bihar megye sorköteleseinél szembetűnő.

(A testsúlyeltérés táplálkozási vonatkozásait a szerzők később, külön tanulmányban kívánják közreadni, ezért e helyen csak a leglényegesebb összefüggésekre hívják fel a figyelmet. Az említett vonatkozások részletes kifejtése a jelen tanulmány kereteit meghaladná.)

A testsúlyeltérést a szülők iskolai végzettsége szerint elemezve megállapítható, hogy a jelentős mértékű testsúlyhiány (63,0 %) és az ugyancsak nem kis mértékű testsúlytöbblet ott található, ahol az apa és az anya az általános iskola 5-8 osztályát végezte (55,2 %). Ez elsősorban is a táplálkozási szokások konzervatív fenntartásával függ össze.

A szülők foglalkozása szerint jelentősebb testsúlyhiány az egyéb szellemi dolgozó, nyugdíjas, szakmunkás és értelmiségi apák gyermekeinél állapítható meg. Testsúlytöbblet az önálló, értelmiségi és segédmunkás foglalkozású apák gyermekeinél fordul elő. Az anya foglalkozása szerint a segédmunkás és szakmunkás dolgozók gyermekeinél jelentkezik közel egyforma arányban a testsúlyhiány és testsúlytöbblet. Vidéken a mezőgazdasági fizikai dolgozó anyák gyermekeinél legnagyobb a súlytöbblet.

A táplálkozás szokásaira, módjára, kulturáltságára legjobban rávilágít a testsúlyeltérés megoszlása az apa és az anya szakképzettsége szerinti bontásban. A testsúlyhiány ott a legnagyobb, ahol az apa fizikai képzettségű és a szakképzettséggel nem rendelkező apák, anyák gyermekeinél észlelhető a legna-

gyobb súlytöbblet. A 31 kg és annál nagyobb súlytöbblet közel 100 %-a e kategórián belül fordul elő, ez valójában a mezőgazdasági fizikai dolgozó és a segédmunkás szülőket foglalja magába. (Az említett, s a későbbiekben közlendő tanulmány az egyheti étrend ismeretében kívánja részletezni a testsúlyeltéréssel összefüggően, a táplálkozási szokásoknak megfelelően a fehérje-, szénhidrát- és vitaminfogyasztást.)

A sorköteles családi helyzete szerint elemezve a testsúlyeltérést, az állapítható meg, hogy a rokonoknál, idegeneknél élt, valamint az állami gondozottaknál sem súlyhiány, sem súlytöbblet nem mutatható ki, ugyanakkor az elvált szülők gyermekeinél (apával, vagy anyával él együtt) a testsúlyhiány kifejezett. Abban az esetben, ha a sorköteles családban nevelkedett - azaz együtt élt mindkét szülővel - kisebb mértékű a testsúlyhiány, viszont jelentős a súlytöbblet.

A testsúlyeltérés elemzésénél -a biológiai és még inkább az egészségi állapot szempontjait figyelembe véve - nem érdektelen azoknak a szélsőséges adatoknak a közlése sem, amelyek egyfelől a testsúlyhiányra, másfelől a testsúlytöbbletre vonatkoznak.

A teljes mintán belül 12 egyén esetében a testsúly 35-40 kg. Ebből 10 testmagassága nem éri el a 150 cm-t. Külön említendő az a három fiatal, akik közül az egyik 174 cm magas, testsúlya 39 kg, a másik 178 cm magas, testsúlya 40 kg, és végül, a harmadik esetében a testmagasság 187 cm és a testsúly 49 kg.

A 150-165 cm termetű fiatalok közül 66-nak testsúlya 41-45 kg, a 166-172 cm testmagasságú fiatalok közül a testsúly 10 esetben 41-45 kg, és végül a 170-187 cm testmagasságot elért fiatalok közül 22 esetben a testsúly 46-50 kg. A sorkötelesek morbiditásának tárgyalása során a fent említett jelentős súlyhiányú egyének-ről még történik említés (táplálkozási hiányállapotok, fejlődési elégtelenség stb.).

32 esetben állapítható meg jelentős súlytöbblet. Egy 157 cm termetűnek testsúlya 99 kg, egy 160 és 164 cm magas sorköteles testsúlya 92 kg. 30 esetben a testsúly 100 és 100 kg-on felüli. Ezek termet, testsúly, egészségi károsodás, családi anamnézis szerint a következőként oszlanak meg. (Lásd 64. táblázatot.)

A testsúlyeltérés (testsúlyhiány, testsúlytöbblet) kérdésével a tanulmány azért foglalkozott behatóan, mert felnőttkorú népességünk esetében ma a helytelen táplálkozási szokások miatti kb. 6-8 millió kg súlytöbblet számos egészségkárosodásnak meghatározója. Társadalmunknak nem lehet közömbös annak ismerete, hogy a felnőttkor határán levő fiatalok esetében mi a valóságos helyzet, amit súlyosbíthat még a mozgásszegénység, a fizikai aktivitás hiánya.

2.4 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGA ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉS VIZSGÁLATA KORRELÁCIÓ ÉS REGRESSZIÓ ANALÍZISSEL

A sorkötelesek testmagassága és testsúlya közötti korreláció és regresszió vizsgálat célja - az előző 2.3 fejezetet követően -, hogy egzakt matematikai módszerekkel vizsgálja a két változó összefüggésében talált területi különbségeket, a testsúlyhiány és testsúlytöbblet jelenségét.

A vizsgált sorkötelesek testmagassága és testsúlya közötti korrelációs értékek alakulását az összeírás helye szerint vizsgálva, a következő észrevételek tehetők.

A két változó között legkisebb a korrelációs együttható érték (65. táblázat) a megyei városokban (0,528), legmagasabb Hajdu-Bihar megyében (0,606). A mintába került sorkötelesek egészére vonatkozó - átlagosnak tekinthető - korrelációs együttható értéknél (0,565) - a megyei városokon kívül - jelentősen kisebb még a Veszprém megyében (0,532) és Budapesten (0,539) mért együttható. A többi megye sorköteleseinél az átlag körüli, vagy annál valamivel nagyobb érték található. A második legmagasabb korrelációs együttható, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében vizsgált sorköteleseknél megállapított 0,577 érték is 0,029-cel alacsonyabb a Hajdu-Bihar megyei együttható értékénél. A Hajdu-Bihar megyében vizsgált sorköteleseknél megállapított viszonylag legmagasabb korrelációs együttható azt jelenti, hogy e megye fiataljainál legszorosabb a kapcsolat a testmagasság és a testsúly között. (Lásd 65. táblázatot.)

64. A 100 és több kg testsúlyú sorkötelesek biológiai és egészségi állapotának jellemzői

Sor-szám	Az összeírás helye	N	Test-magasság (cm)	Test-súly (kg)	Súly-többlet (%)	A katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése	Vérnyomás
1.	Bács-Kiskun megye	1	178	100	37,0	alkalmas	130/80
2.		1	182	104	35,1	alkalmas	130/80
3.		1	186	109	34,6	alkalmatlan	120/80
4.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1	176	104	46,5	kivizsgálásra szorul	135/80
5.		1	176	106	49,3	kivizsgálásra szorul	140/70
6.		1	187	102	24,4	szakszolgálatra alkalmas	110/70
7.	Pest megye	1	171	104	57,6	szakszolgálatra alkalmas	120/70
8.		1	171	106	60,6	kivizsgálásra szorul	145/80
9.		1	173	106	55,9	alkalmas	130/70
10.		1	176	109	53,5	kivizsgálásra szorul	160/90
11.		1	178	115	57,5	kivizsgálásra szorul	130/80
12.		1	184	102	29,1	alkalmas	135/85
13.		1	184	120	51,9	alkalmas	145/80
14.	Somogy megye	1	172	103	53,7	alkalmas	125/80
15.		1	172	105	56,7	alkalmatlan	170/100
16.		1	177	107	48,6	alkalmas	110/80
17.		1	179	106	43,2	alkalmas	135/90
18.		1	182	115	49,4	szakszolgálatra alkalmas	170/100
19.	Veszprém megye	1	175	115	64,3	alkalmas	140/80
20.		1	185	102	27,5	alkalmas	150/80
21.		1	185	111	38,8	kivizsgálásra szorul	150/100
22.	Budapest	1	161	103	83,9	alkalmas	120/80
23.		1	175	114	62,9	alkalmatlan	150/90
24.		1	176	126	77,5	kivizsgálásra szorul	120/75
25.		1	179	100	35,1	szakszolgálatra alkalmas	130/80
26.		1	179	122	64,9	alkalmas	150/90
27.		1	181	114	50,0	alkalmas	130/80
28.		1	189	110	31,0	szakszolgálatra alkalmas	150/80
Megyei városok							
29.	Miskolc	1	169	100	56,3	kivizsgálásra szorul	130/80
30.	Pécs	1	176	100	40,8	kivizsgálásra szorul	160/100

65. A sorkötelesek testmagassága és testsúlya közötti korreláció alakulása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Korrelációs együttható (r)	A korrelációs (r) együttható szignifikancia szintje (p)	Determinációs együttható (r ²)
Bács-Kiskun megye	0,569	0,001	0,324
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	0,577	0,001	0,333
Hajdu-Bihar megye	0,606	0,001	0,367
Pest megye	0,562	0,001	0,316
Somogy megye	0,576	0,001	0,332
Veszprém megye	0,532	0,001	0,283
Budapest	0,539	0,001	0,291
Megyei városok együtt	0,528	0,001	0,279
A teljes minta sokasága együtt	0,565	0,001	0,319

E megállapítást támasztja alá, hogy

Hajdu-Bihar megyében legkisebb a testsúly szórása ($s = 7,69$) és variációterjedelme (58). A testmagasság szórása a második legkisebb érték ($s = 6,36$), a variáció terjedelme pedig a legkisebb (41).

A sorkötelesek testmagassága és testsúlya között - az összeírás helye szerint - talált korrelációs értékek (0,528-0,606) közepes erősségű kapcsolatot jeleznek a két vizsgált változó között. Tekintettel azonban egyrészt arra, hogy a vizsgált részsokaságokban is viszonylag magas az esetszám, másrészt a korrelációs együtthatók minden eset-

ben szignifikánsan eltérnek nullától ($p = 0,001$), így a két változó közötti kapcsolat - minden vizsgált területi egység részsokaságánál - is a közepesnél erősebbnek tekinthető.

A megállapított betegség, állapot, tünet	Családi anamnézis adatok	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálat súly és vérnyomás adatai	
-	-	-	1.
-	-	-	2.
vitium	-	-	3.
obesitas (278.0), ment. ret.	-	-	4.
obesitas (278.0)	-	112 kg, 140/70	5.
obesitas (278.0)	-	104 kg, 110/70	6.
obesitas (278.0), epilepsia	-	92 kg, 120/70	7.
-	-	84 kg, 145/80	8.
-	-	-	9.
-	-	-	10.
obesitas (278.0)	anya: obesitas	112 kg, 130/80	11.
-	-	-	12.
-	-	-	13.
-	-	-	14.
endokrin eredetű hormonzavar (259.9)	apa, anya: endokrin eredetű obesitas	119 kg, 180/110	15.
-	-	-	16.
-	-	-	17.
endokrin eredetű hormonzavar (259.9)	-	114 kg, 170/100	18.
-	-	-	19.
-	-	-	20.
endokrin eredetű hormonzavar (259.9)	-	111 kg, 150/100	21.
-	-	-	22.
-	-	-	23.
Cushing-kór, endokrin eredetű hormonzavar (259.9)	anya: obesitas (140 kg)	128 kg, 120/75	24.
obesitas (278.0), debilis	apa, anya: obesitas	110 kg, 130/80	25.
-	-	-	26.
-	-	-	27.
obesitas (278.0)	-	91 kg, hypertonia	28.
obesitas (278.0)	apa, anya: obesitas	101 kg, 170/110	29.
obesitas (278.0)	apa, anya: obesitas	100 kg, 160/100	30.

A determinációs együttható értékek (r^2) nagyságrendi megoszlása azonos a korrelációs együtthatóknál (r) megállapítással, hiszen az előbbi az utóbbinak négyzete. A legmagasabb determinációs együttható Hajdu-Bihar megyében (0,367), a legalacsonyabb a megyei városok sorköteleseinél (0,279) állapítható meg. Hajdu-Bihar megyében tehát 36,7 %-ban magyarázható a testsúly értékekben fellépő változás a testmagasság értékekben egyidejűleg bekövetkező változásokkal. A megyei városok fiataljai esetében ez az érték csak 27,9 %. A vizsgált teljes sokaságra kapott determinációs együttható értéket (0,319) átlagosnak véve, megállapítható, hogy a vizsgált sorkötelesek testsúlyváltozásainak 31,9 %-át lehet a testmagasság egyidejű változásával magyarázni.

2.4.1 A korrelációs együtthatók összehasonlítása Z-transzformációval

Az összes vizsgált sorköteles testmagassága és testsulya közötti korrelációs együtthatót, Z-transzformáció segítségével, összevetve az összeírás helye szerint kapott együtthatókkal, attól csak a Hajdu-Bihar megyére megállapított korrelációs együttható különbözik szignifikánsan.

Az egyes területi egységek sorköteles kora népességére kapott korrelációs együtthatók egymás közötti különbségeit vizsgálva, számos esetben tapasztalható szignifikáns eltérés. Például Hajdu-Bihar megye és Bu-

dapest, Hajdu-Bihar megye és Veszprém megye, Hajdu-Bihar megye és a megyei városok, valamint Bács-Kiskun megye és Veszprém megye, végül Borsod-Abauj-Zemplén megye és Budapest között.

2.4.2 A testmagasság és testsúly közötti összefüggés vizsgálata regresszió analízissel

A korreláció-vizsgálattal bebizonyosodott, hogy a testmagasság és a testsúly között a közepesnél erősebb kapcsolat van. A kérdés most már az, hogy ez a kapcsolat törvényszerű összefüggésnek is tekinthető-e egyben. Ennek megállapítása a testmagasság és a testsúly közötti regresszió vizsgálatával történhet.

Az összeírás helye szerint vizsgálva a testsúly és a testmagasság közötti regresszió fennállását, igazolódik, hogy a területi egységekre számított $\underline{b}$ érték minden esetben szignifikánsan eltér nullától. Emlékeztetőül, a testsulynak a testmagasságra vonatkozó lineáris regressziója az egyenes egyenletével írható le:

$$y = a + bx$$

Az $\underline{a}$ és $\underline{b}$ regressziós együttható értékek határozzák meg a regressziós egyenest. Az $\underline{x}$ a független változó (testmagasság), az $\underline{y}$ a függő változó (testsúly). Az összeírás helye szerint számított $\underline{a}$ és $\underline{b}$ értékek alapján rajzolhatók meg a regressziós egyenesek.

66. A sorkötelesek testsúlya és testmagassága közötti regressziós egyenes egyenletének együtthatói és a becslés korrigált becslt szórása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Az $\underline{a}$ regressziós együttható		A $\underline{b}$ regressziós együttható		A $\underline{b}$ regressziós együttható szignifikancia szintje (p)	A becslés korrigált becslt szórása ($\bar{S}_{yx}$)
	értéke	standard hibája	értéke	standard hibája		
Bács-Kiskun megye	- 72,4755	+ 5,50	0,796476	+ 0,0324	0,001	7,4
Borsod-Abauj-Zemplén megye	- 60,0560	+ 4,10	0,717700	+ 0,0240	0,001	6,8
Hajdu-Bihar megye	- 62,8465	+ 4,44	0,734044	+ 0,0262	0,001	6,1
Pest megye	- 67,7187	+ 6,87	0,764685	+ 0,0400	0,001	7,8
Somogy megye	- 68,2679	+ 5,86	0,774843	+ 0,0342	0,001	7,1
Veszprém megye	- 54,2222	+ 5,10	0,682201	+ 0,0297	0,001	7,2
Budapest	- 61,6415	+ 5,46	0,725606	+ 0,0309	0,001	8,0
Megyei városok együtt	- 58,7514	+ 8,41	0,707471	+ 0,0489	0,001	7,2
Összesen	- 61,3801	+ 1,87	0,726569	+ 0,0109	0,001	7,2

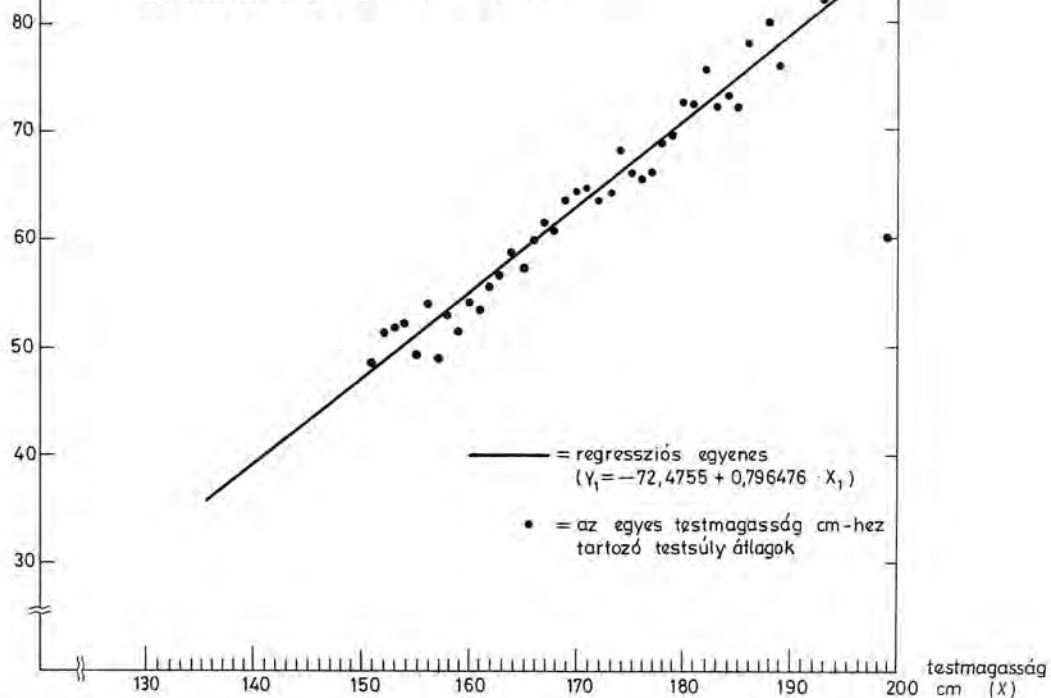
Az alábbiakban közölt (17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25.) ábrákon a regressziós egyenes a testmagasság (cm-ben) és a testsúly átlagok (kg-ban) összefüggését mutatja. Ezekről az ábrákról általánosságban jelezhető, hogy csak a kis esetszámu átlagértékek térnek el jelentősen az egyenes vonalától, a kellően nagy esetszám alapján számított átlagok pontjai jó egyezést mutatnak azzal.

A teljesség kedvéért meg kell még említeni, hogy minden adat, még az erősen kiugró egyedi értékek is szerepelnek az ábrákon. Természetesen ezek távolsága az egyenestől figyelmen kívül hagyható. (Lásd 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25. ábrákat.)

A 26., -33. ábrákon az összeírás területi egységeire (megyék, Budapest, megyei városok) kiszámított regressziós egyenest az összes vizsgált sorköteles testsúlyának testmagasságára jellemző regressziós egyenest - mint átlag egyenest - ábrázoltuk.

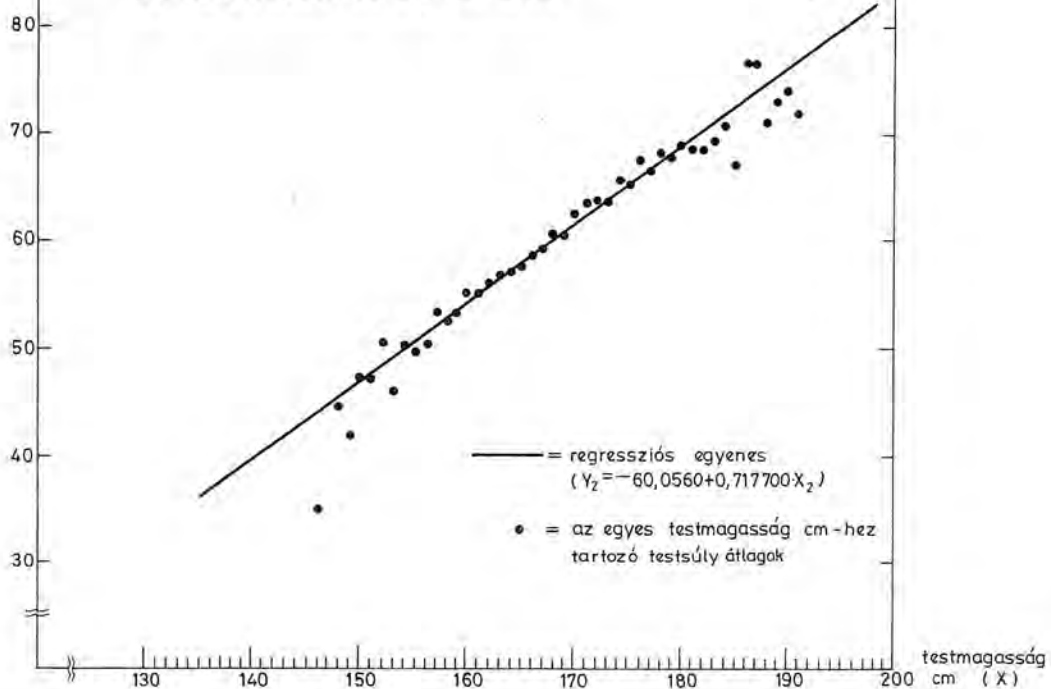
testsúly
kg (Y)

17. ábra
BÁCS-KISKUN MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG
SZERINTI ÁTLAGOS TESTSÚLYA
ÉS REGRESSZIÓS EGYENESE

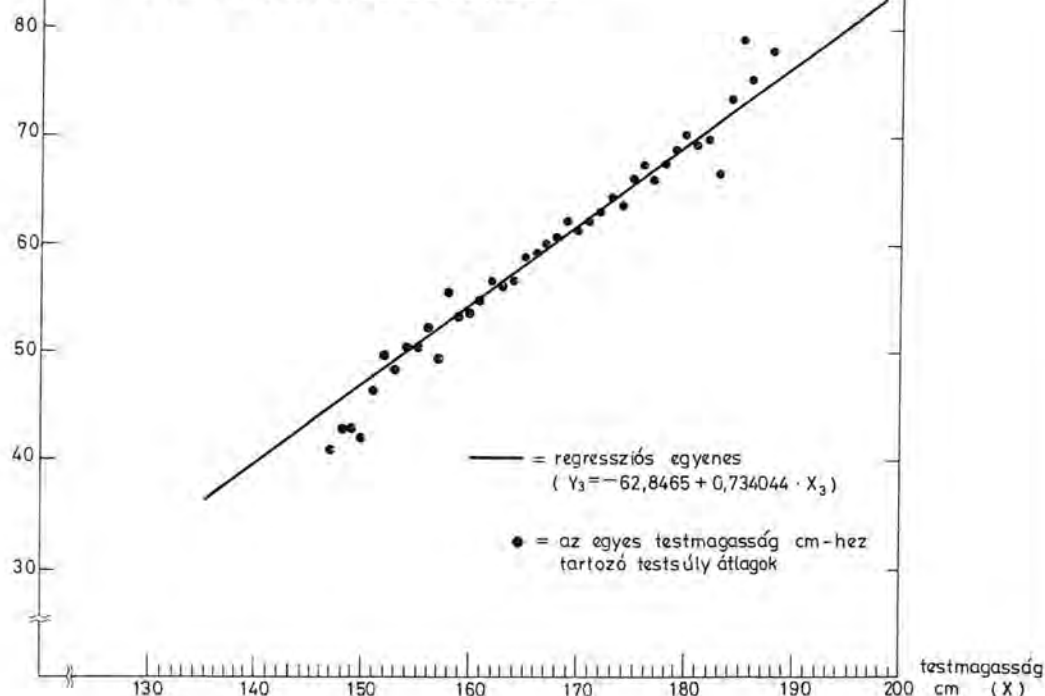
testsúly
kg (Y)

18. ábra
BORSOD-ABAUJ-ZEMPLÉN MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG
SZERINTI ÁTLAGOS TESTSÚLYA
ÉS REGRESSZIÓS EGYENESE

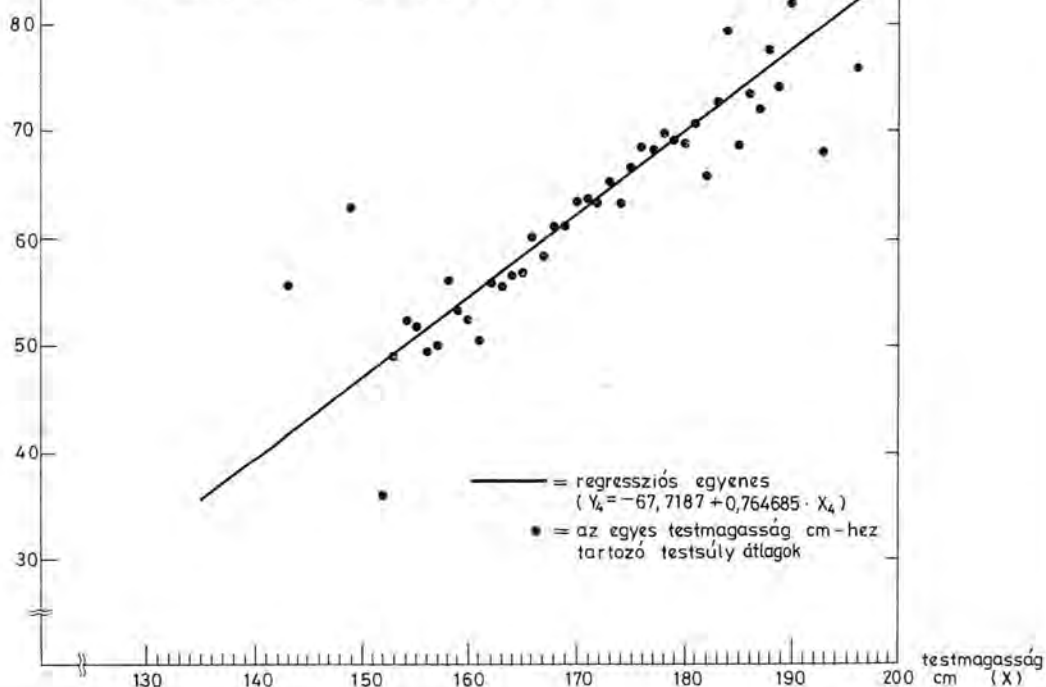
testsúly 100
kg (Y)

19. ábra
HAJDÚ-BIHAR MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG
SZERINTI ÁTLAGOS TESTSÚLYA
ÉS REGRESSZIÓS EGYENESE

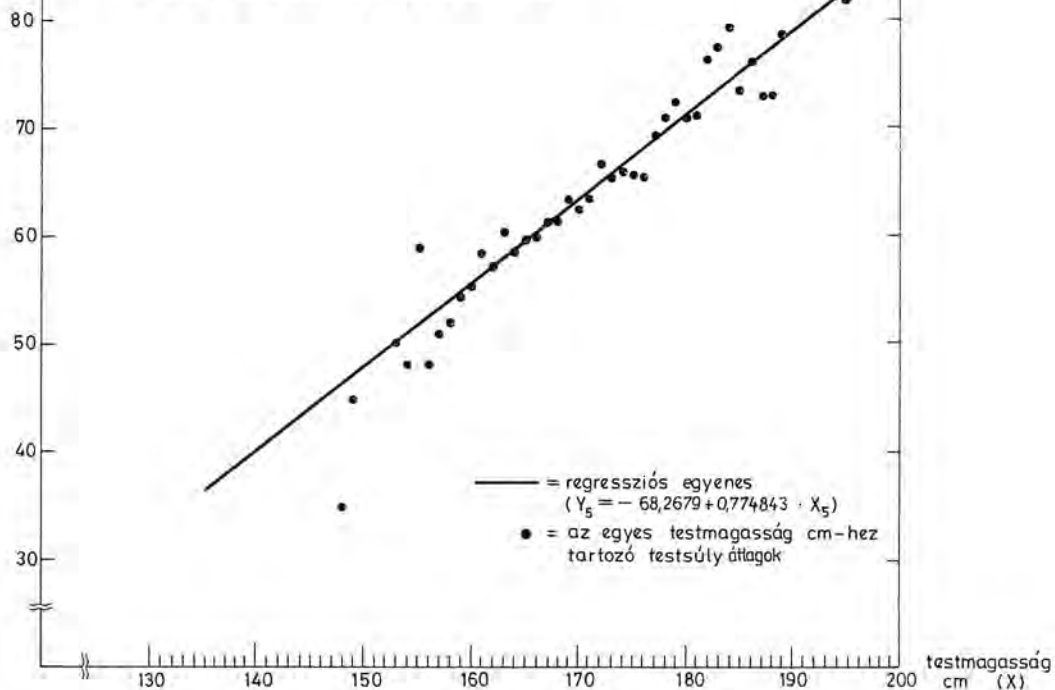
testsúly 100
kg (Y)

20. ábra
PEST MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG
SZERINTI ÁTLAGOS TESTSÚLYA
ÉS REGRESSZIÓS EGYENESE

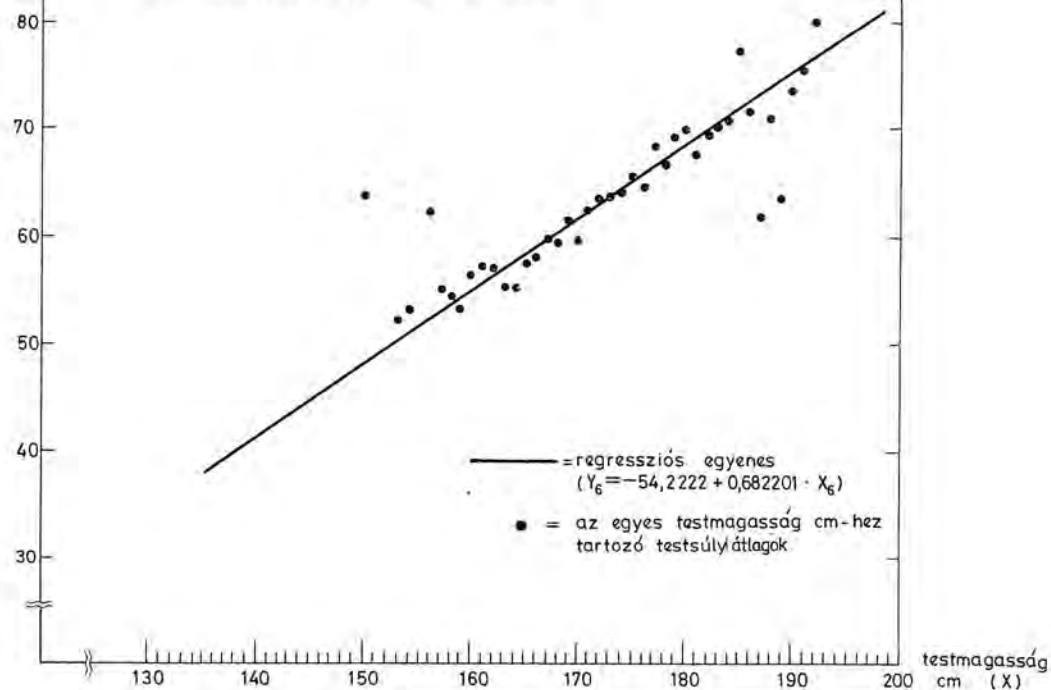
testsúly 100
kg (Y)

21. ábra
SOMOGY MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG
SZERINTI ÁTLAGOS TESTSÚLYA
ÉS REGRESSZIÓS EGYENESE

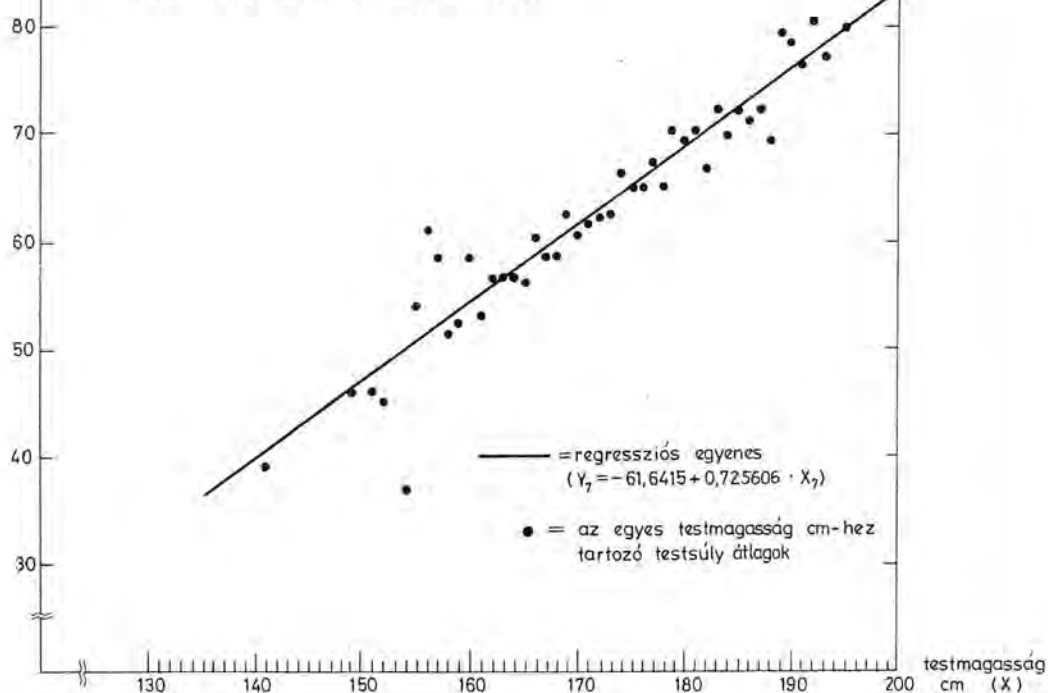
testsúly 100
kg (Y)

22. ábra
VESZPRÉM MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG
SZERINTI ÁTLAGOS TESTSÚLYA
ÉS REGRESSZIÓS EGYENESE

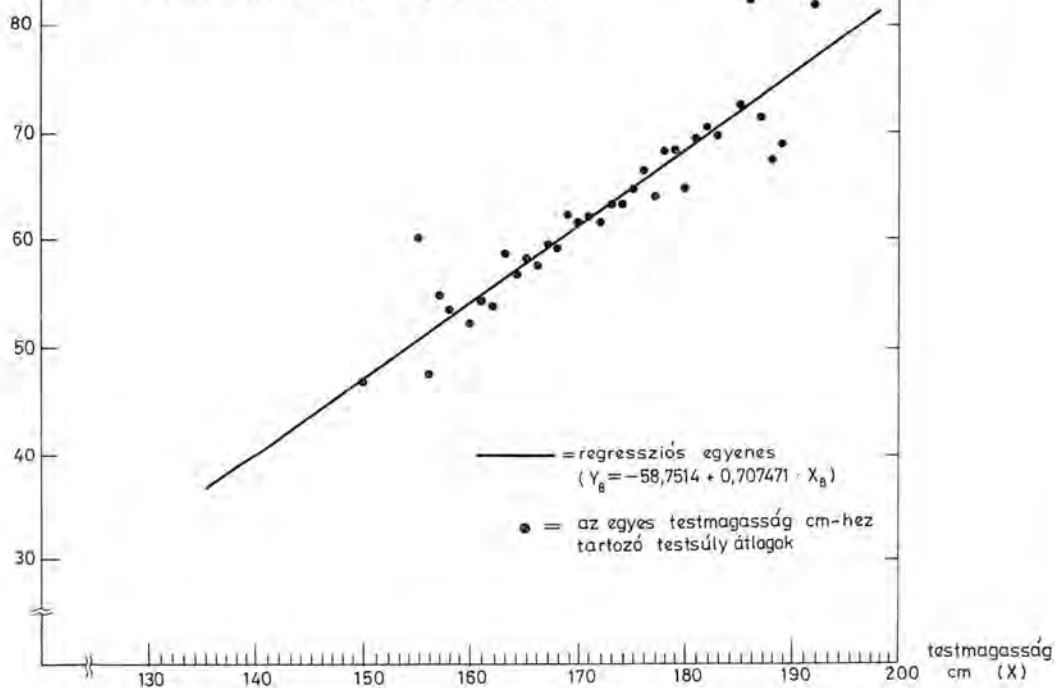
testsúly 100
kg (Y)

23. ábra
BUDAPEST
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG
SZERINTI ÁTLAGOS TESTSÚLYA
ÉS REGRESSZIÓS EGYENESE

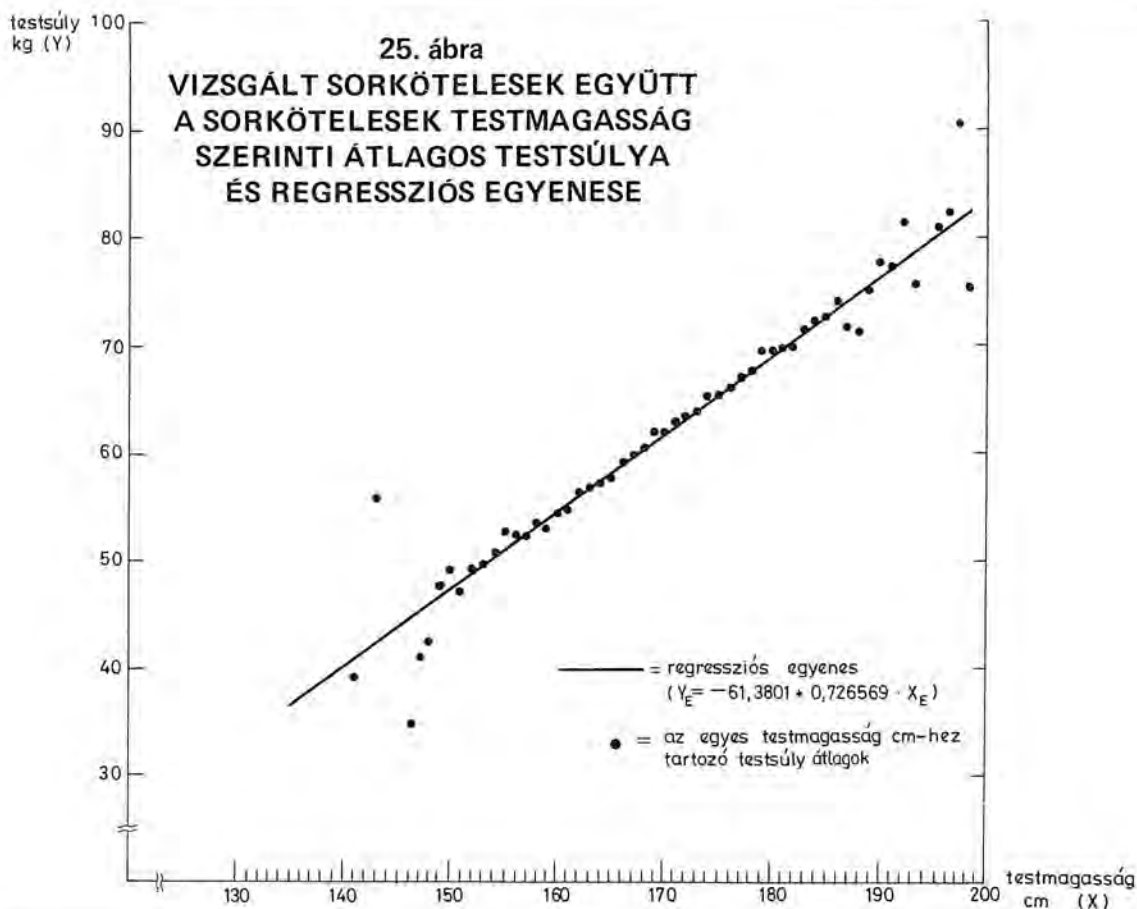

testsúly 100
kg (Y)

24. ábra
MEGYEI VÁROSOK EGYÜTT
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG
SZERINTI ÁTLAGOS TESTSÚLYA
ÉS REGRESSZIÓS EGYENESE

25. ábra
VIZSGÁLT SORKÖTELESEK EGYÜTT
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁG
SZERINTI ÁTLAGOS TESTSÚLYA
ÉS REGRESSZIÓS EGYENESE

Az alábbiakban közölt 26. ábrán Bács-Kiskun megye regressziós egyenese az átlag egyenest a 160 cm körüli értéknél metszi, úgy, hogy a 160 cm-nél kisebb testmagasságú rész jelentősen az átlag egyenes alá kerül. Ez azt jelenti, hogy ezekhez a testmagasságokhoz az átlagnál kisebb testsúly tartozik. Az egyenes 160 cm fölötti szakasza ugyancsak jelentősen az átlag egyenes fölé emelkedik. Ez úgy értelmezhető, hogy minél nagyobb testmagasságról van szó, viszonylag annál jelentősebb a súlytöbblet, az átlag egyenes megfelelő szakaszához tartozó testsúlyhoz képest. A két regressziós egyenes egymáshoz való viszonya alapján megállapítható, hogy a Bács-Kiskun megyei sorkötelesek centiméterenkénti testsúlyhiánya, illetve testsúlytöbblete a 160 cm körüli testmagasságoknál kb. azonos az országos átlaggal, az annál kisebb testmagasságuknál jelentősebb a testsúlyhiány a testsúlytöbbletnél. A 160 cm-nél nagyobb testmagasságuknál pedig a testsúlyhiány a jelentősebb. Összességében tehát meglehetősen kiegyenlített a testsúlyhiány-többlet viszony a Bács-Kiskun megyében vizsgált sorköteleseknél, de mégis a súlytöbblet dominál. (Lásd 26. ábrát.)

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei sorkötelesek esetében a regressziós egyenes és az átlag egyenes közötti viszony alapvetően eltér az előzőtől (27. ábra). E megye egyenese az átlag egyenes alatt futva, azt sehol sem érinti. A két egyenes közötti távolság az alacsonyabb testmagasságoktól a nagyobb testmagasságok felé csökken. Ebből állapítható meg, hogy minden testmagasság esetén jelentősebb a testsúlyhiány a testsúlytöbbletnél, de különösen az alacsony testmagasságoknál. (Lásd 27. ábrát.)

A Hajdu-Bihar megyei sorkötelesek esetében a regressziós egyenes (28. ábra) kb. 180 cm körüli magasságban metszi az átlag egyenest, attól felfelé jelentéktelen mértékben fölé kerül, 180 cm-nél alacsonyabb testmagasságuknál az egyenes valamivel az átlag egyenes alatt folytatódik. Ennek megfelelően 180 cm körül a súlyhiány-súlytöbblet viszony azonos a teljes minta értékkel, a 180 cm alatti testmagasságoknál egyre növekvő súlyhiányra lehet következtetni. (Lásd 28. ábrát.)

testsúly
kg (Y)

26. ábra
BÁCS-KISKUN MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGA
ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI
ÖSSZEFÜGGÉS ÁBRÁZOLÁSA
REGRESSZIÓS EGYENESSEL

90
80
70
60
50
40
30

$$Y_1 = -72,4755 + 0,796476 \cdot X_1$$

$$Y_E = -61,3801 + 0,726569 \cdot X_E$$

Y_1 = Bács-Kiskun m.
 Y_E = Vizsgált sorkötelesek együtt

testmagasság
cm (X)

testsúly
kg (Y)

27. ábra
BORSOD-ABAÚJ-ZEMLÉN MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGA
ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI
ÖSSZEFÜGGÉS ÁBRÁZOLÁSA
REGRESSZIÓS EGYENESSEL

90
80
70
60
50
40
30

$$Y_E = -61,3801 + 0,726569 \cdot X_E$$

$$Y_2 = -60,0560 + 0,717700 \cdot X_2$$

Y_2 = Borsod-A-Z m.
 Y_E = Vizsgált sorkötelesek együtt

testmagasság
cm (X)

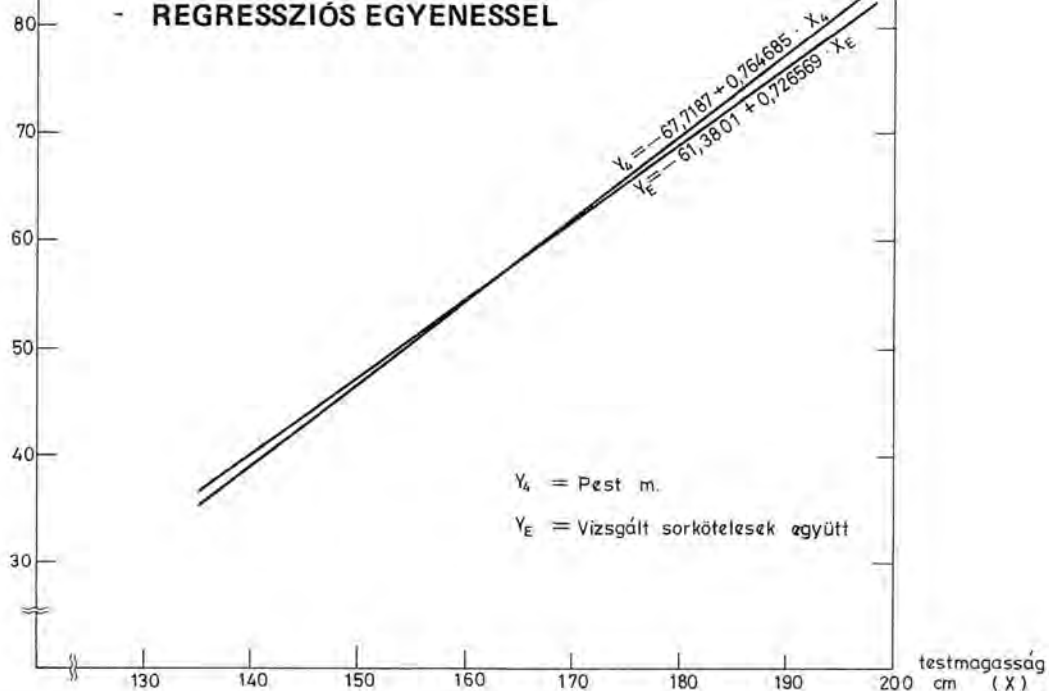
testsúly
kg (Y)

28. ábra
HAJDÚ-BIHAR MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGA
ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI
ÖSSZEFÜGGÉS ÁBRÁZOLÁSA
REGRESSZIÓS EGYENESSEL

testsúly
kg (Y)

29. ábra
PEST MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGA
ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI
ÖSSZEFÜGGÉS ÁBRÁZOLÁSA
REGRESSZIÓS EGYENESSEL

A Pest megyei regressziós egyenes kb. 165 cm magasságban metszi az átlag egyenest. Amilyen mértékben az átlag egyenes fölé kerül a magasabb centimétereknél, oly mértékben kerül alacsonyabb testmagasságoknál az átlag egyenes alá. Ez esetben, amilyen mértékű a nagyobb testmagasságoknál a súlytöbblet, kb. ugyanolyan mértékű az alacsonyabb testmagasságuknál a súlyhiány. (Lásd 29. ábrát.)

Somogy megye regressziós egyenese 140 cm körül metszi az átlag egyenest, s attól kezdve fokozódó mértékben fölé kerül. Az egyenesek egymáshoz való viszonya alapján megállapítható, hogy minél nagyobb testmagasságról van szó, annál jelentősebb a Somogy megyében vizsgált sorkötelesek súlytöbblete az országos átlaghoz képest. (Lásd 30. ábrát.)

A Veszprém megyében vizsgált sorkötelesek regressziós egyenese (31. ábra) kb. 160 cm-nél metszi az átlag egyenest, majd fölé kerül, a 160 cm fölötti szakaszon pedig valamivel jelentősebb mértékben az átlag egyenes alá kerül. Veszprém megyében tehát a 170 cm-nél magasabb sorkötelesek az átlagnál kisebb súlyúak. A 160 cm-nél alacsonyabb sorköteleseknél némi súlytöbblet tapasztalható. Összességében azonban jelentősebb a Veszprém megyei sorkötelesek testsúlyhiánya testsúlytöbbletükénél. (Lásd 31. ábrát.)

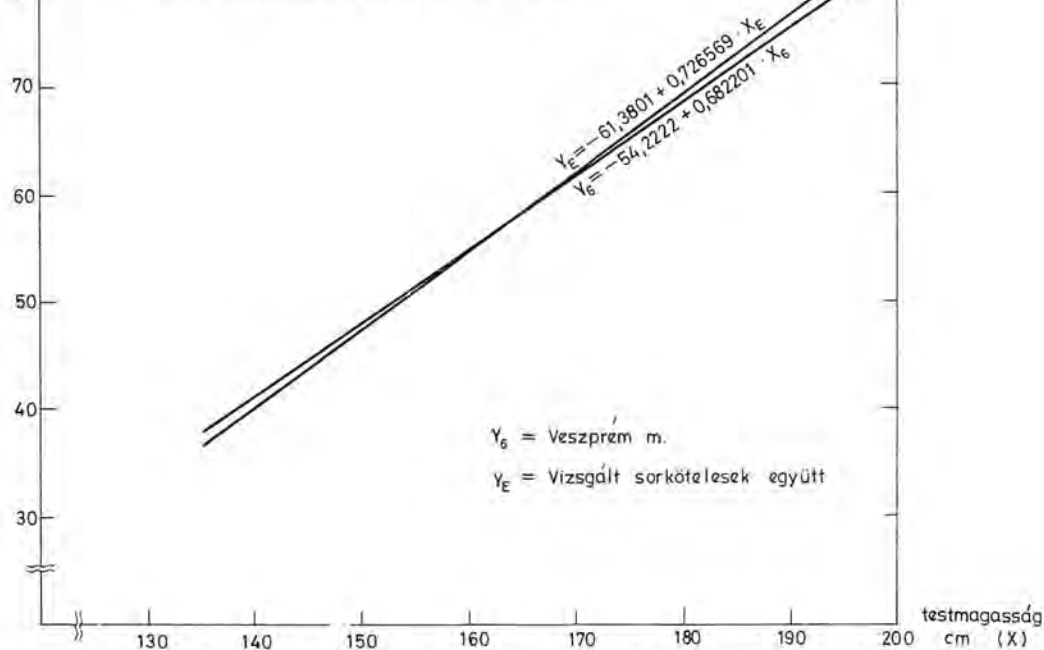
A budapesti sorkötelesek részsokaságának regressziós egyenese (32. ábra) valamivel az átlag alatt, de azzal párhuzamosan halad. Tehát egyértelműen minden testmagasságnál testsúlyhiány tapasztalható. Ez abban nyilvánul meg, hogy minden budapesti testmagasság cm-hez az országos átlagnál valamivel alacsonyabb testsúly átlag tartozik. (Lásd 32. ábrát.)

A megyei városok sorköteleseinek regressziós egyenese (33. ábra) kb. 140 cm-től kezdődően az átlag egyenes alatt halad, attól kismértékben távolodva. Ez azt jelenti, hogy a megyei városok vizsgált sorköteleseinél a testmagasság növekedésével egyre fokozódik a testsúlyhiány a teljes minta megfelelő értékéhez viszonyítva. (Lásd 33. ábrát.)

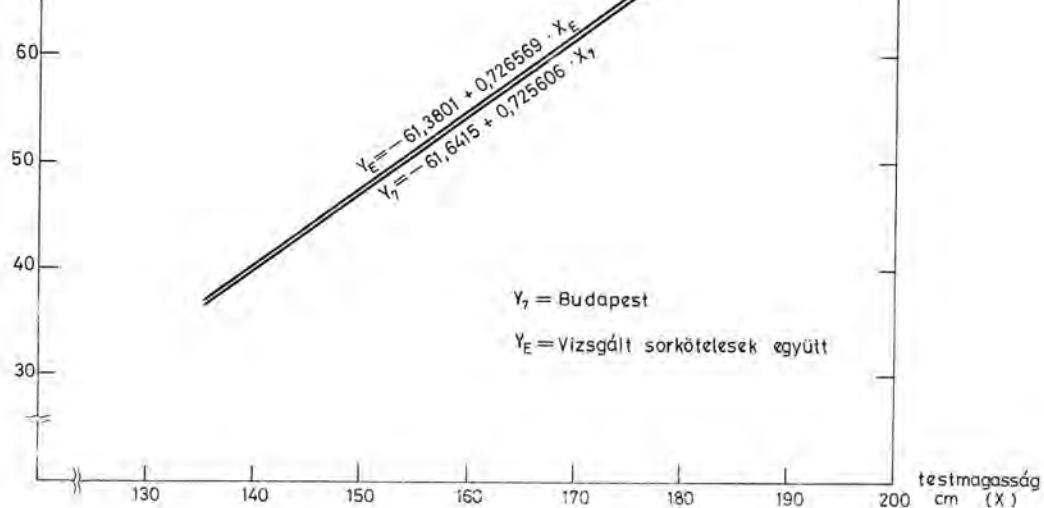
testsúly
kg (Y)

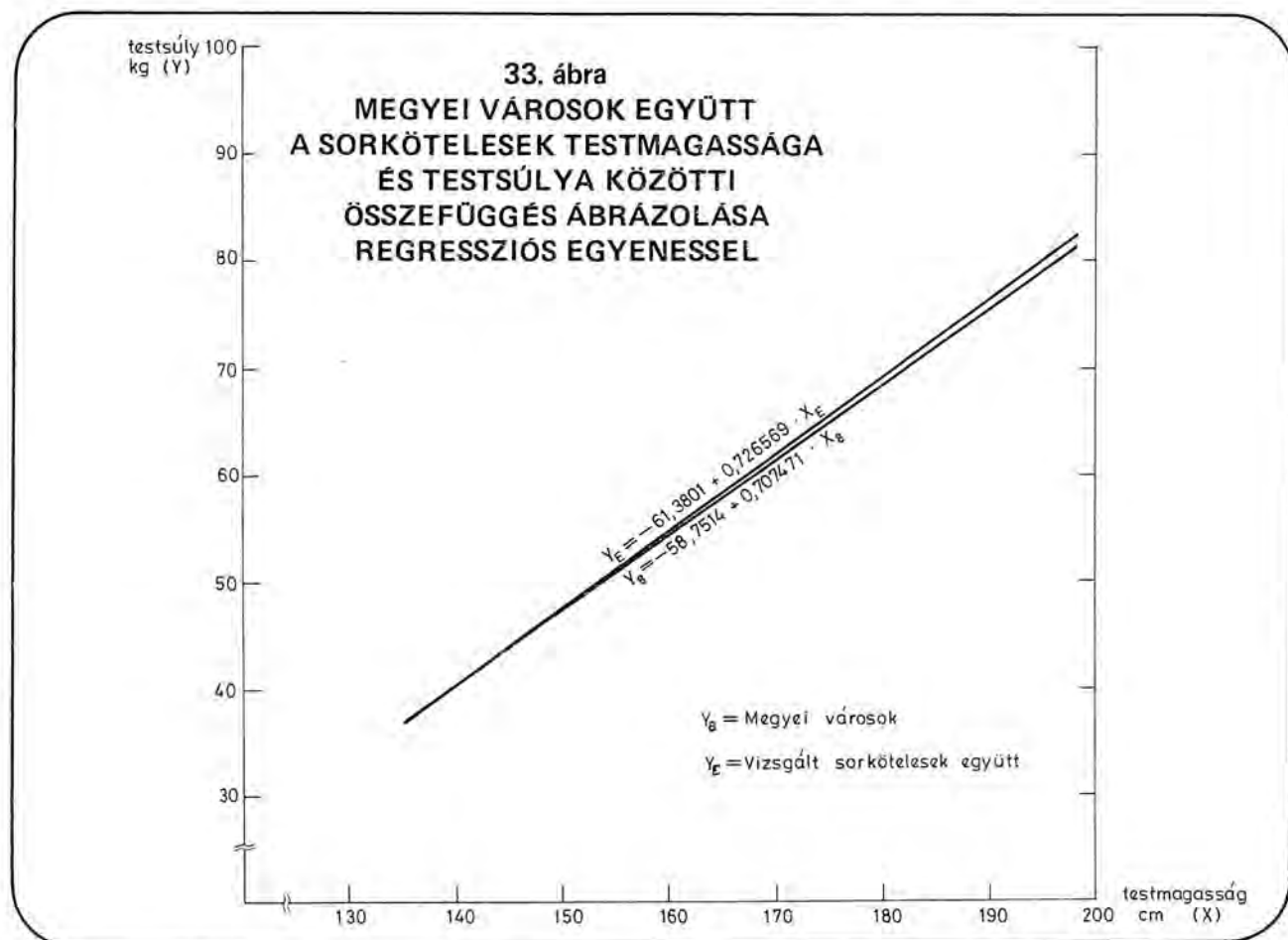
31. ábra
VESZPRÉM MEGYE
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGA
ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI
ÖSSZEFÜGGÉS ÁBRÁZOLÁSA
REGRESSZIÓS EGYENESSEL

testsúly
kg (Y)

32. ábra
BUDAPEST
A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGA
ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI
ÖSSZEFÜGGÉS ÁBRÁZOLÁSA
REGRESSZIÓS EGYENESSEL

2.4.3 A sorkötelesek testmagassága és testsúlya közötti korreláció alakulása a katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint

A testmagasság és a testsúly közötti korrelációs együttható értékek alakulását a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint vizsgálva megállapítható, hogy a katonai szolgálatra alkalmas sorkötelesekre megállapított

67. A sorkötelesek testmagassága és testsúlya közötti korreláció alakulása a katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint

A sorköteles katonai szolgálatra való alkalmassága	Korrelációs együttható (r)	A korrelációs (r) együttható szignifikancia szintje (p)	Determinációs együttható (r^2)
Katonai szolgálatra alkalmas	0,572	0,001	0,327
Katonai szolgálatra alkalmatlan	0,640	0,001	0,410
Szakszolgálatra alkalmas	0,501	0,001	0,251
Kivizsgálásra szorul	0,509	0,001	0,259

együttható érték (0,572) csaknem azonos a teljes mintára megállapított értékkel (0,565). Az együtthatók közötti jelentéktelen különbség és az esetszám nagyságrendi egyezése lehetőséget ad arra, hogy a katonai alkalmasság különböző fokozatainál talált értékeket a vizsgált összes sorkötelesre kapott adatok helyett a katonai szolgálatra alkalmasokra megállapított értékkel lehessen összehasonlítani.

A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorköteleseknél a legmagasabb a korrelációs együttható (0,640).

Ez az alkalmasnak minősítettekénél 0,07-dal magasabb érték jelzi, hogy a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek csoportjának - különböző egészségügyi és egyéb okok miatt történt - szelekciója egyidejűleg a testmagasság és a testsúly kapcsolatának erősödésével járt. A testmagasság és a testsúly kapcsolatának erősödését előidéző ok elsősorban az elégtelen testfejlettség miatti alkalmatlanság - a nagyon alacsony, ugyanakkor

nagyon sovány sorkötelesek esetében - kisebb részt a nagyon magas és ugyanakkor nagyon kövér sorköteleseknek hormonális zavarai, vagy a keringési rendszer betegségei miatti alkalmatlansága.

Ugyancsak és közel azonos mértékben nagyon alacsony a korrelációs együttható érték a szakszolgálatra alkalmas (0,501) és a kivizsgálásra utalt sorkötelesek esetében (0,509).

A katonai szolgálatra alkalmasnak minősítetteknel talált - átlagosnak tekinthető - értéknél kb. 0,07-dal alacsonyabbak ezek az r értékek. Természetesen még jelentősebb a különbség a katonai szolgálatra alkalmatlannak és a kivizsgálásra vagy szakszolgálatra minősített sorkötelesek együtthatói között.

A katonai szolgálatra való alkalmasság szerint a testmagasság és a testsúly között megállapított korrelációs értékek közepes erősségű kapcsolatot jeleznek. Tekintettel a magas esetszámrá, továbbá arra, hogy a korrelációs együttható értékek minden esetben szignifikánsan eltérnek a nullától ($p = 0,001$), a testmagasság és a testsúly közötti kapcsolat közepesenél erősebbnek tekinthető.

Az együtthatók közötti különbség szignifikancia vizsgálatát Z-transzformáció segítségével elvégezve, megállapítható, hogy a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint számított korrelációs együtthatók közül csak a szakszolgálatra és a kivizsgálásra szoruló minősítésűek együtthatói között nincs jelentős különbség, minden más esetben az együtthatók között szignifikáns különbség van.

A determinációs együttható alapján megállapítható, hogy a katonai szolgálatra alkalmatlan sorköteleseknél a testsúlyban bekövetkező változás jelentős mértékben - 41 %-ban - értelmezhető a testmagasságban egyidejűleg fennálló változással. A katonai szolgálatra alkalmasoknál csak 32,7 %, a szakszolgálatra alkalmasoknál és a kivizsgálásra szorulóknak minősítettek esetében pedig csupán 25 % körüli arányban értelmezhető a testsúlygyarapodás, vagy csökkenés a testmagasság növekedésével, illetve csökkenésével.

2.4.4 A testmagasság és a testsúly közötti regresszió vizsgálata a katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint

A katonai alkalmasság kategóriái szerint csoportosított sorkötelesek testmagassága és testsúlya között fennálló összefüggést bizonyítja, hogy az egyes kategóriákra kiszámított regressziós egyenletek b értékei szignifikánsan eltérnek nullától.

68. A sorkötelesek testsúlya és testmagassága közötti regressziós egyenes egyenletének együtthatói és a becslés korrigált becslt szórása a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint

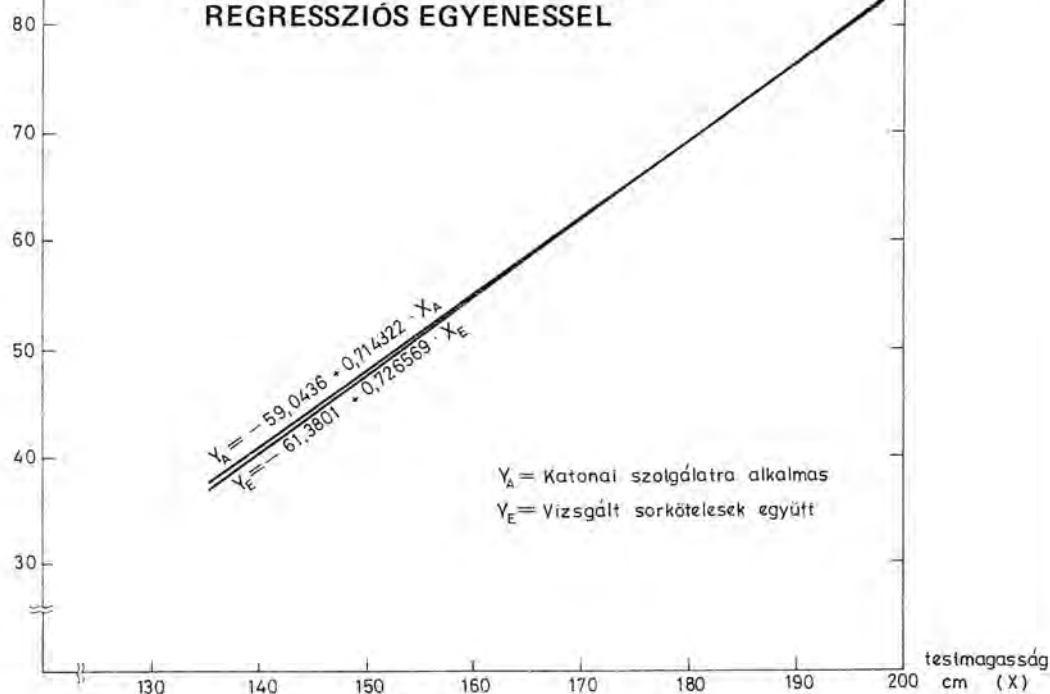
A katonai szolgálatra való alkalmasság	Az <u>a</u> regressziós együttható		A <u>b</u> regressziós együttható		A <u>b</u> regressziós együttható szignifikancia szintje (p)	A becslés korrigált becslt szórása ($\bar{S}_{yx}$)
	értéke	standard hibája	értéke	standard hibája		
Katonai szolgálatra alkalmas	- 59,0436	+ 2,03	0,714322	+ 0,0119	0,001	6,7
Katonai szolgálatra <u>alkalmatlan</u>	- 74,4662	+ 8,21	0,797872	+ 0,0486	0,001	8,0
Szakszolgálatra alkalmas	- 55,3638	+ 8,82	0,690837	+ 0,0512	0,001	8,4
Kivizsgálásra szoruló	- 65,0724	+ 6,41	0,741470	+ 0,0376	0,001	8,9
Összesen	- 61,3801	+ 1,87	0,726569	+ 0,0109	0,001	7,2

A katonai szolgálatra alkalmasak regressziós egyenesét, a teljes minta testmagasság-testsúly viszonyát szimbolizáló egyenessel együtt ábrázolva, kitűnik (34. ábra), hogy az alacsony termetű sorkötelesek közül az alkalmasnak minősítettek jobban tápláltak, mint a nagy átlag. A közepes testmagasságnál ez a különbség jelentéktelenre csökken, a magas termetűek esetében már semmi különbség nem mutatható ki. (Lásd 34. ábrát.)

A katonai szolgálatra alkalmasak és az alkalmatlannak minősítettek regressziós egyenese (35. ábra) a 180 cm-es testmagasságnál metszi egymást. A metszéspont lefelé haladva, az alacsonyabb testmagasságok

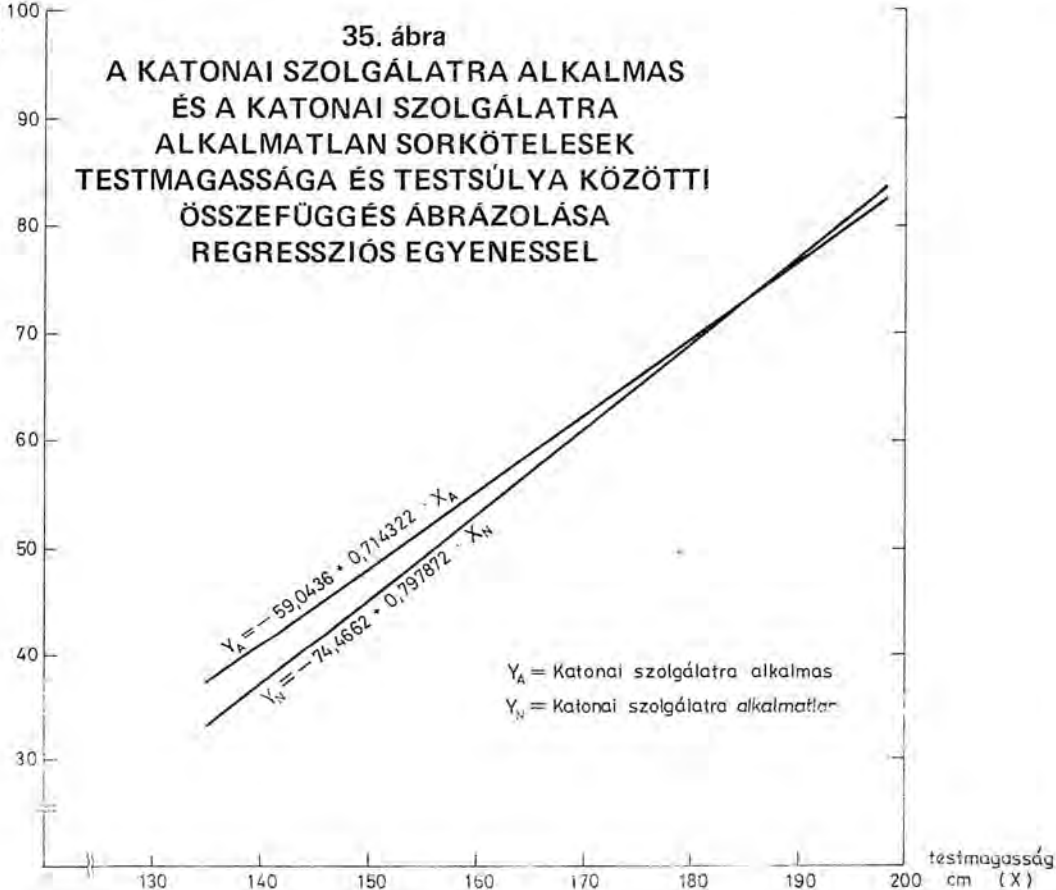
testsúly 100
kg (Y)

34. ábra
A KATONATI SZOLGÁLATRA ALKALMAS
ÉS AZ ÖSSZES VIZSGÁLT SORKÖTELES
TESTMAGASSÁGA ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI
ÖSSZEFÜGGÉS ÁBRÁZOLÁSA
REGRESSZIÓS EGYENESSEL

testsúly 100
kg (Y)

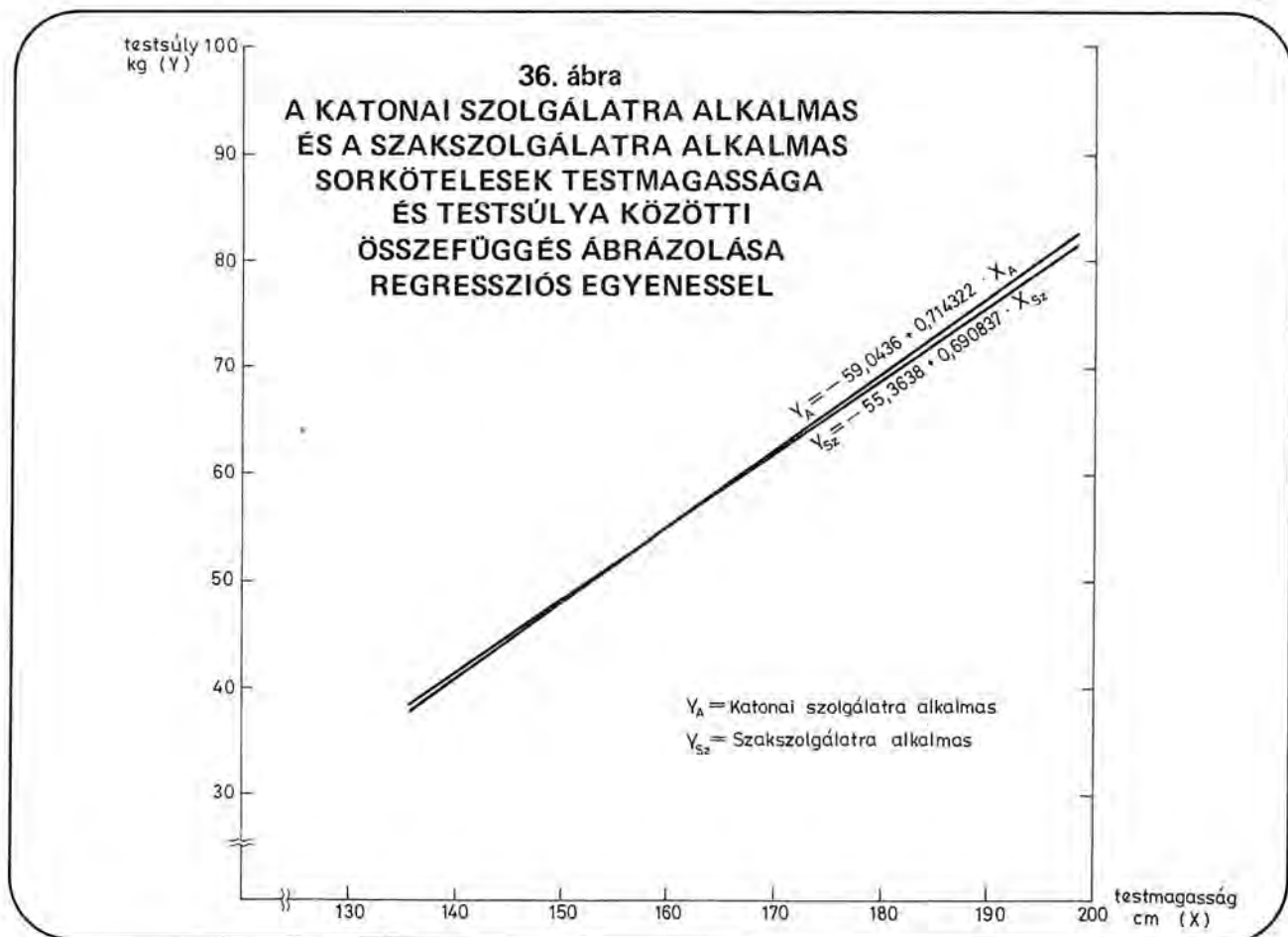
35. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMAS
ÉS A KATONAI SZOLGÁLATRA
ALKALMATLAN SORKÖTELESEK
TESTMAGASSÁGA ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI
ÖSSZEFÜGGÉS ÁBRÁZOLÁSA
REGRESSZIÓS EGYENESSEL

felé, egyre mélyebben fut az alkalmatlanok egyenese az alkalmasok egyenese alatt. Ezt csak némileg ellensúlyozza, hogy a metszésponttól felfelé az egyenesek viszonya fordított. Mindebből kitűnik, hogy a nagyon alacsony és alacsony testmagasságu alkalmatlan sorkötelesek átlagos testsúlya jelentős mértékben kisebb, mint az azonos testmagasságu katonai szolgálatra alkalmas sorköteleseké. A 180 cm-nél magasabb termetűeknél az alkalmatlannak minősítettek átlagos testsúlya emelkedik az alkalmasokéhoz képest. (Lásd 35. ábrát.)

Összességében tehát, a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítetteknel a 180 cm-nél kisebb testmagasságok esetében egyre növekvő a testsúlyhiány, a 180 cm-nél nagyobb testmagasságuaknál pedig jelentős súlytöbblet állapítható meg, az együttesen jelentkező hatások közül azonban a testsúlyhiány dominál.

A szakszolgálatra és a katonai szolgálatra alkalmasnak minősített sorkötelesek regressziós egyeneseinek viszonyából kitűnik (36. ábra), hogy csak a magas termetű sorköteleseknél van némi súlyhiány (a szakszolgálatra alkalmasoknál) az alkalmasok megfelelő testsúlyviszonyához képest.

A gyógykezelésre, kivizsgálásra utalt sorkötelesek átlagsúlya - a 37. ábra tanúsága szerint - minden testmagasság értéknél alacsonyabb az alkalmasnak minősített sorkötelesek átlagsúlyánál, de amíg ez az átlagsúlykülönbség a nagyon magas termetű sorköteleseknél csak kb. 0,5 kg, addig az alacsony sorköteleseknél már meghaladja a 2 kg-ot. (Lásd 37. ábrát.)

A testmagasság és testsúly összefüggéseinek kétoldalu részletezése - mennyiségi vonatkozások (2.3 alfejezet) és a matematikai igazolás - elsősorban is a kérdés fontosságára kívánja felhívni a figyelmet, ugyanis a testsúlyhiány és még inkább a jelentős testsúlytöbblet a felnőttkorban kialakuló egészségkárosodásnak egyik okozója lehet.

A testsúlynak a testmagasságra vonatkozó regressziója esetén a becslés korrigált becslő szórása a 38. -46. ábrákkal mutatható be.

testsúly 100
kg (Y)

37. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMAS
ÉS A KIVIZSGÁLÁSRA SZORULÓ
SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGA
ÉS TESTSÚLYA KÖZÖTTI
ÖSSZEFÜGGÉS ÁBRÁZOLÁSA
REGRESSZIÓS EGYENESSEL

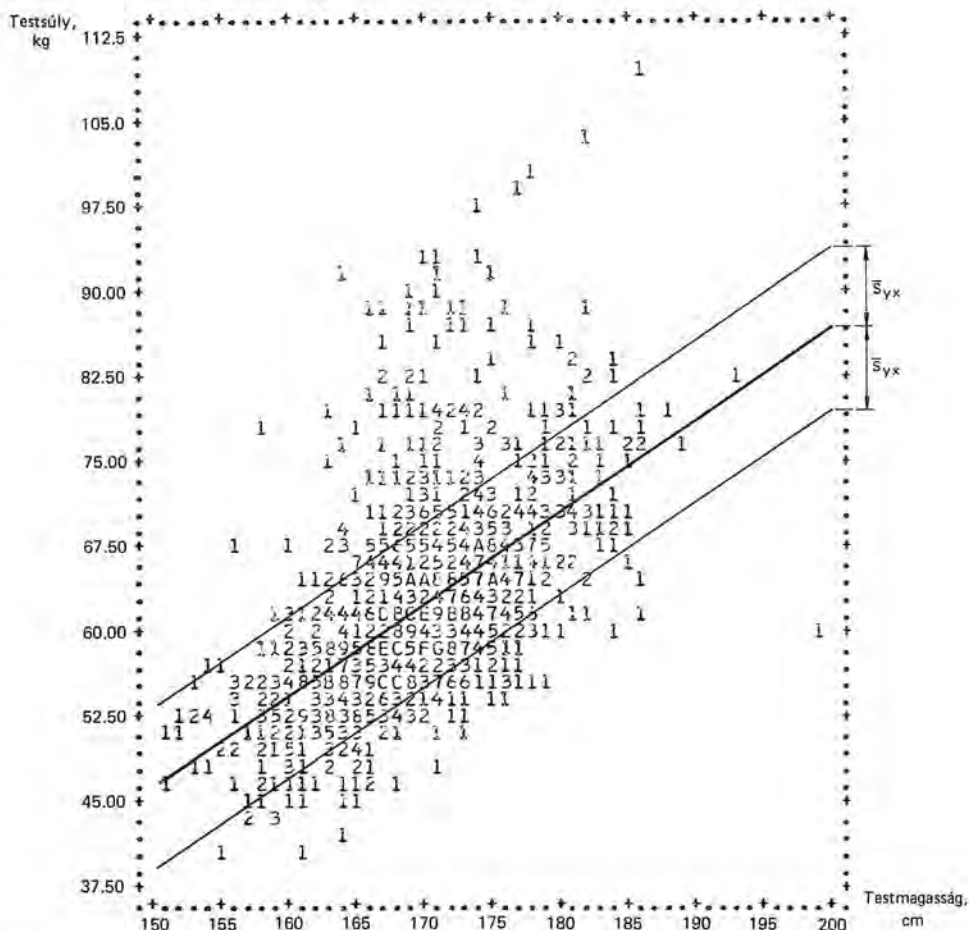

E háromdimenziós ábrák ugyanis azon kívül, hogy az x tengelyen a testmagasság értékeket (cm-ben), az y tengelyen a testsúly értékeket (kg-ban) jelzik, megadják az adott testmagassággal és testsúllyal rendelkező egyének számát is. Az ábrákon 1-9-ig számokkal, 10-19-ig az abc betűvel (A=10; B=11; C=12; D=13; E=14; F=15; G=16; H=17; I=18; J=19) és végül a 20 és annál nagyobb gyakoriságok * -gal jelöltek. Az ábrák csak úgy, mint a korreláció és regresszió értékek számítása BMDP RG jelű programcsomag felhasználásával készültek (Partial correlation and multivariate regression - Health Sciences computing facility - University of California - Los Angeles).

A közölt ábrákon három párhuzamos vonal látható. A középső vastagabb vonal a regressziós egyenes, amelynek egyenlete a 26. -33. ábrákon található. A regressziós egyenessel párhuzamos, vékonyabb egyenesek a valószínű testsúlyértékek zónái, a becslés korrigált becslt szórása alapján. Az ábrákból kitűnik, hogy az említett zónába - vagyis a regressziós egyenestől le- és felfelé számított egy becslt szórásnyi zónába - jut a vizsgált egyének túlnyomó többsége, kb. 80-90 %-a.

A Bács-Kiskun megyében vizsgált sorköteleseknél a becslt érték becslt szórása (38. ábra) $\bar{S}_{yx} = 7,4$ kg. Ez azt jelenti, hogy 14,8 kg-os övbe tartozik a különböző testmagasságu sorkötelesek kb. 80 %-a. A 160 cm-nél alacsonyabb testmagasságu sorkötelesek majdnem teljesen e zónán belül található. A testmagasság emelkedésével fokozott mértékben nő azoknak az egyedeknek a száma, akiknek a testmagasságához tartozó testsúlyérték kisebb, és nagyobb mértékben kívül esik a becslt érték becslt szórása által meghatározott zónán. Megállapítható, hogy a zónán belüli egyének testsúlya jól megfelel testmagasságuknak, azaz a testmagasságához tartozó testsúly "normális". A zónán kívülre jutó egyének minél távolabb kerülnek le- vagy felfelé az egyes szórás övektől, annál fokozottabb mértékű a testsúlyhiány, illetve a testsúlytöbblet. A regressziós egyenestől a kétszeres becslt szórásnál távolabb eső egyének egyértelműen jelentős testsúlyhiánnyal, testsúlytöbblettel rendelkezőknek tekinthetők.

38. ábra
BÁCS-KISKUN MEGYE
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT SZÓRÁSA

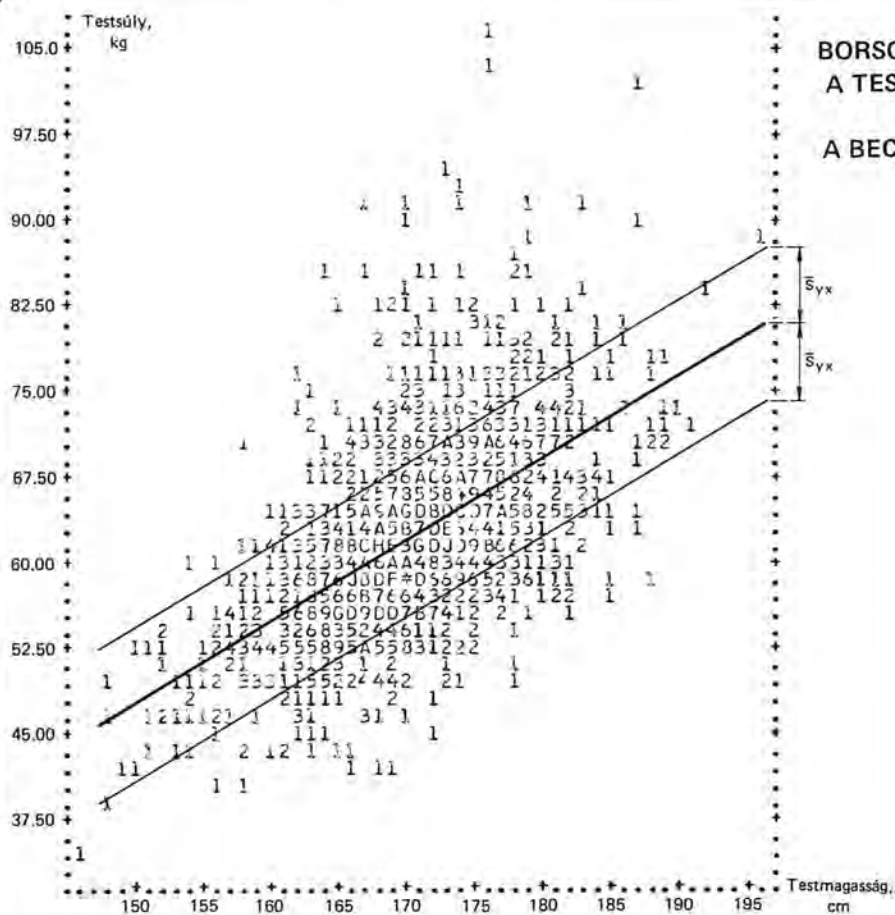

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a 39. ábra alapján megállapítható, hogy a becsült érték becsült szórása ($\bar{S}_{yx} = 6,8$ kg) által meghatározott zóna a regressziós egyenes alatt és fölött 13,6 kg-os öv kialakítását jelenti. A kétszeres becsült szóráson kívül található, ún. testsúlyhiányos egyének száma szembetűnő a Bács-Kiskun megyében tapasztaltakkal összevetve. (Lásd 39. ábrát.)

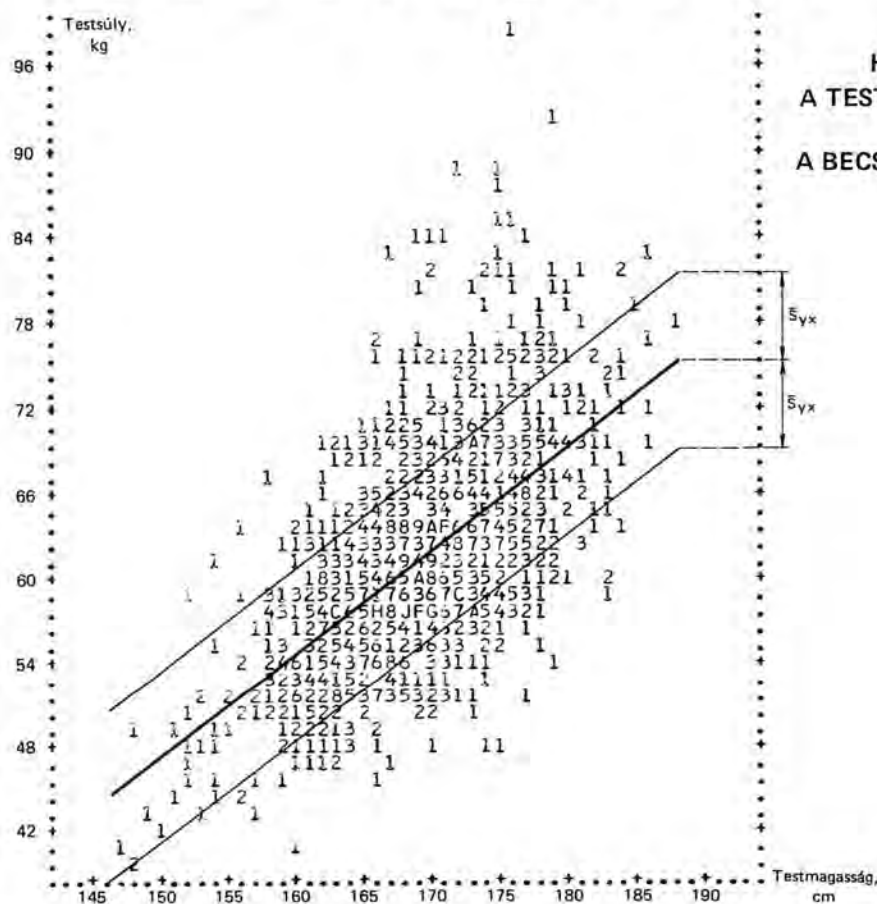
Hajdu-Bihar megye vizsgált sorköteleseinek (40. ábra) becsült érték szerinti becsült szórása $\bar{S}_{yx} = 6,1$ kg. Megfigyelhető, hogy az extrém testsúlyhiánnyal, testsúlytöbblettel rendelkezők száma viszonylag alacsonyabb. A magas szóráserték tehát azt jelzi, hogy a különböző testmagasságokhoz erősen eltérő testsúlyok tartoznak, de ez az eltérés ritkán éri el az extrém mértéket. (Lásd 40. ábrát.)

A Pest megyében vizsgáltaknál (41. ábra) a becsült érték becsült szórása $\bar{S}_{yx} = 7,8$ kg. A regressziós egyenestől a kétszeres becsült szórásnál jelentősen távolabb eső egyének - összesen 10 egyén - a súlytöbbletek közül kerülnek ki. (Lásd 41. ábrát.)

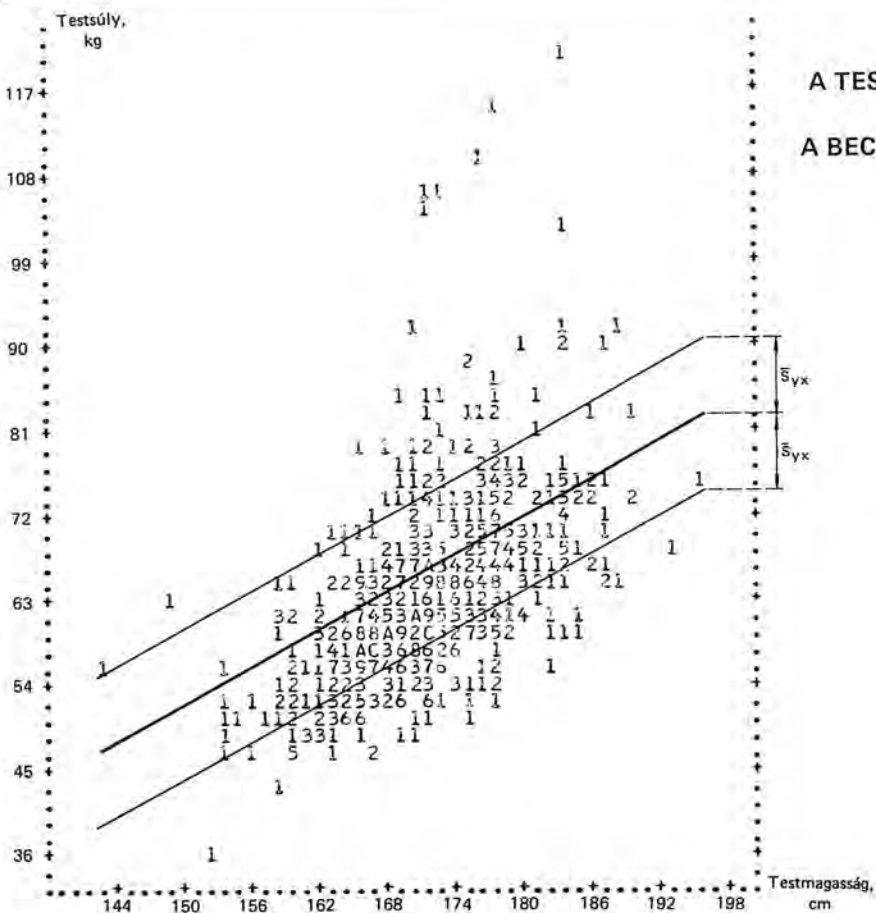
Somogy megyében (42. ábra) a legalacsonyabb a becslés korrigált becsült szórása, $\bar{S}_{yx} = 7,1$ kg. Ebben a megyében ugyancsak 10 egyén extrém súlytöbblettel rendelkezik. Ezeknek egy része kórosnak tekinthető. (Lásd 64. táblázatot, 42. ábrát.)

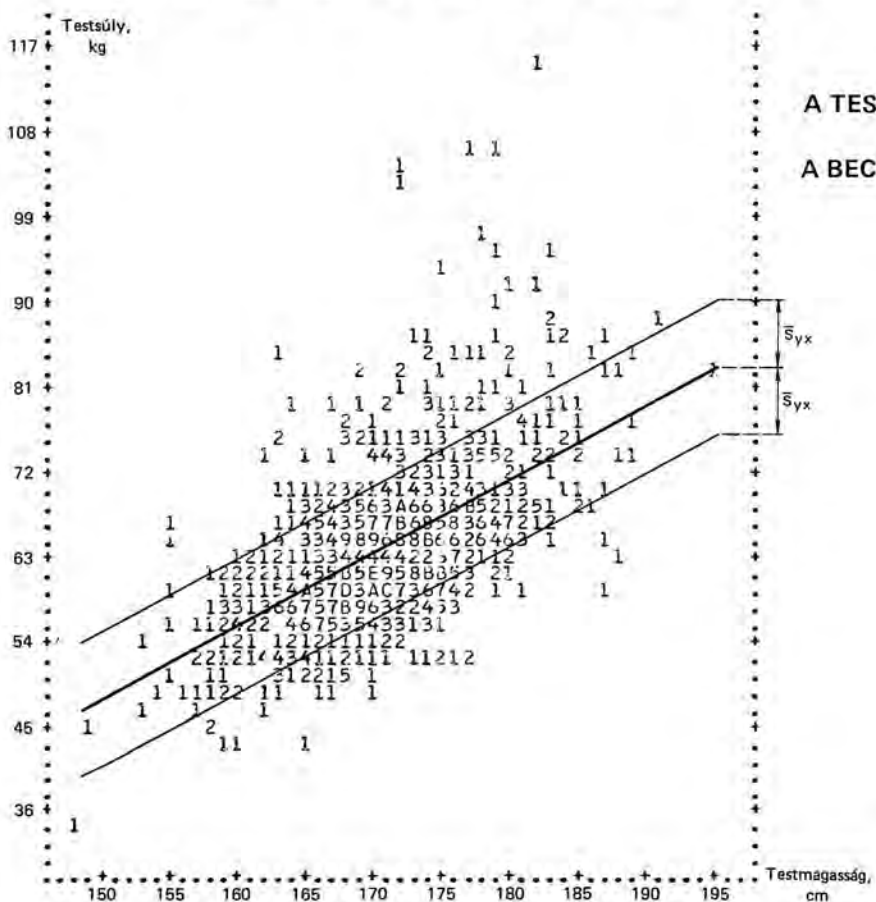
39. ábra
BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG
REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT
SZÓRÁSA

40. ábra
HAJDU-BIHAR MEGYE
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG
REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT
SZÓRÁSA

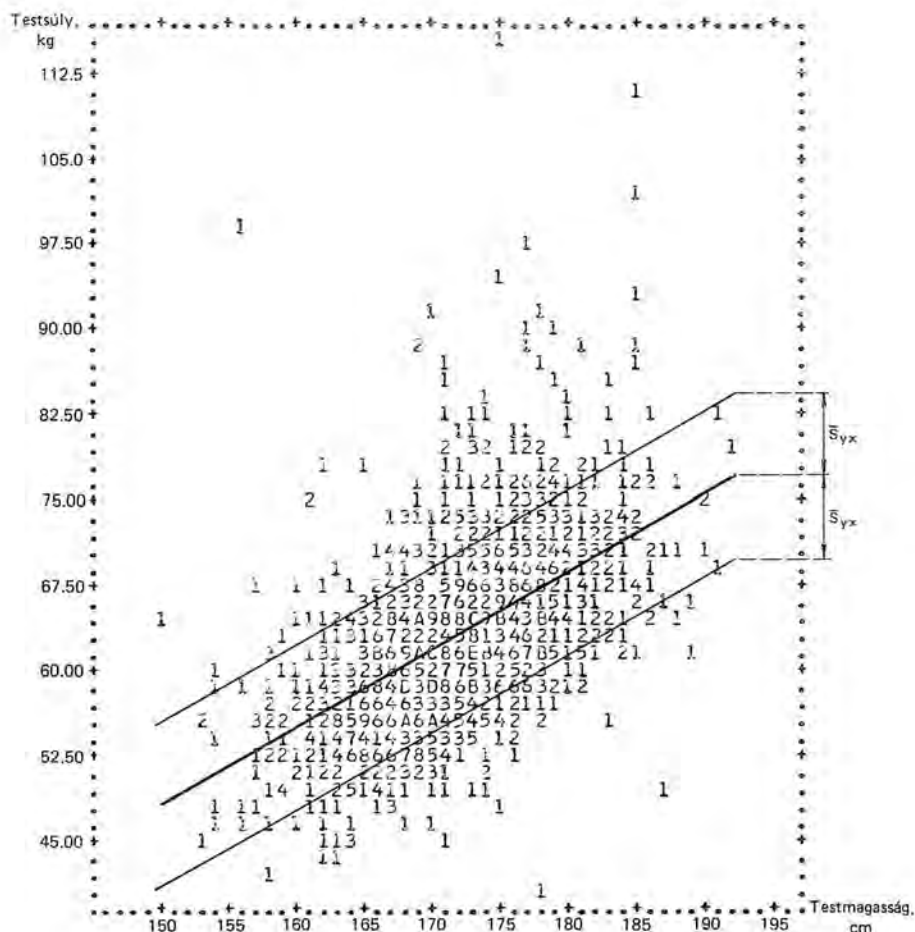
41. ábra
PEST MEGYE
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG
REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT
SZÓRÁSA

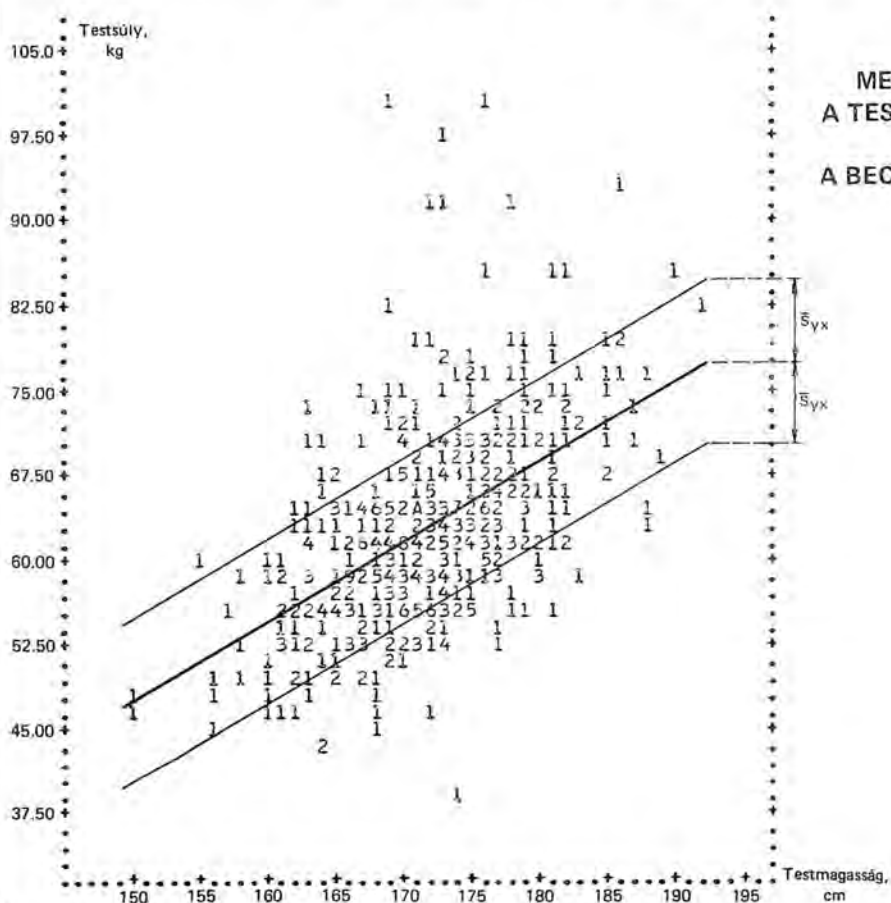
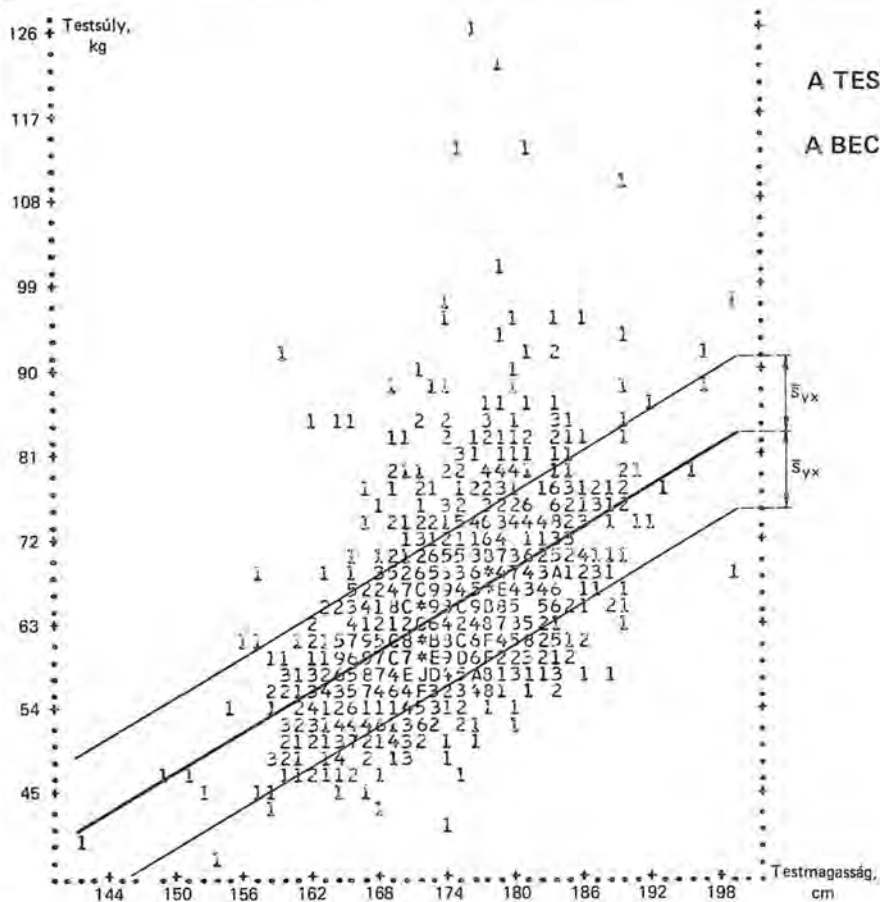
42. ábra
SOMOGY MEGYE
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG
REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT
SZÓRÁSA

Veszprém megye sorköteleseinek testmagasság-testsúly alakulását a 43. ábra szemlélteti. A becslés korrigált becslt szórása $\bar{S}_{yx} = 7,2$ kg. Az előfordulások túlnyomó többsége a 43. ábra tanúsága szerint a regressziós egyenessel párhuzamos 14,4 kg-os zónában található. E zónát kétszeresére bővítve, attól lefelé csak néhány - extrém súlyhiányos - található, míg attól felfelé közel 20 a jelentős súlytöbblettel bíró egyének száma.

43. ábra
VESZPRÉM MEGYE
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSLST SZÓRÁSA

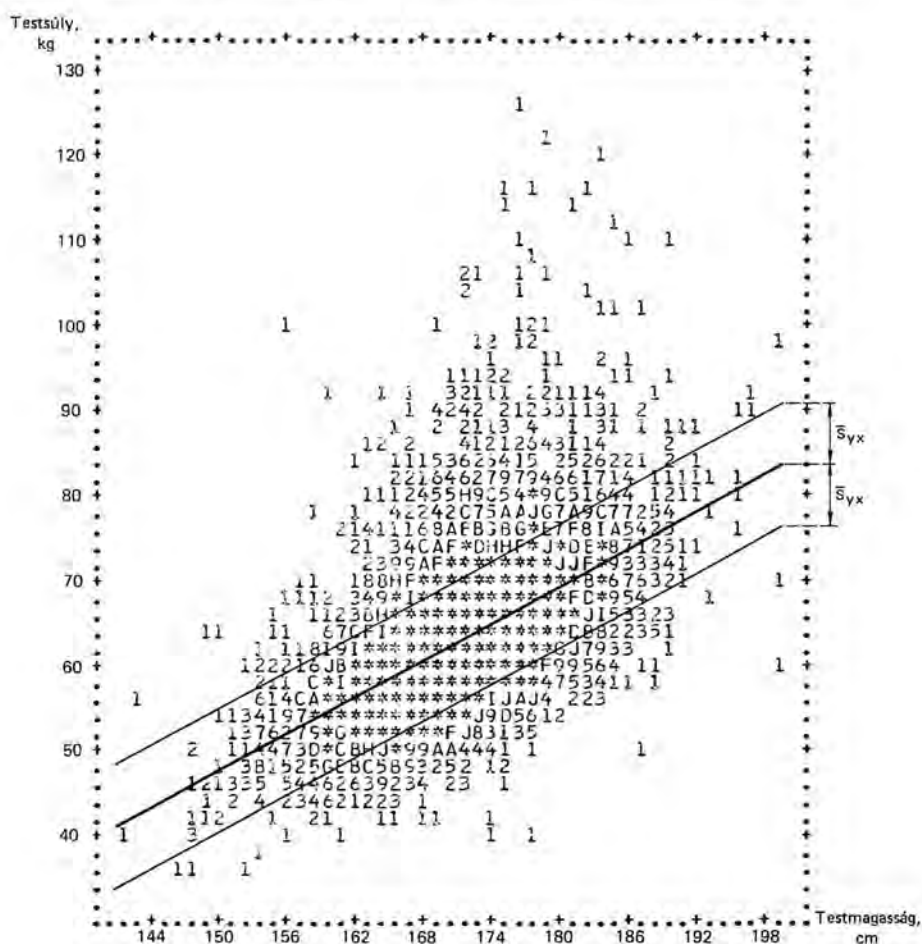
A Budapesten vizsgált sorkötelesek (44. ábra) becslt érték becslt szórása a legmagasabb, $\bar{S}_{yx} = 8,0$ kg, zónája a regressziós egyenes alatt és felett összességében 16,0 kg-os övet alakít ki, amely az eddigiekhez hasonlóan az előfordulások zömét foglalja magába. A pozitív és negatív irányban kétszeresére bővített szórásövön kívül esők között kisebb számban fordulnak elő testsúlyhiányosok, viszont igen jelentős az extrém súlytöbblettel rendelkezők aránya. (Lásd 44. ábrát.)

A megyei városok sorköteleseinek testmagasság-testsúly alakulása az eddigieknek megfelelően alakul. A becsült érték becsült szórása 7,2 kg. (Lásd 45. ábrát.)

A teljes minta keretében vizsgált 9 495 sorköteles testmagasság-testsúly alakulását a 46. ábra szemlélteti. A 46. ábrán összességében mindaz megfigyelhető, amit az eddigiekben - a területi egységek bontásában - észlelni lehetett. Az eddig követett elemzéssel szemben figyelmet érdemel, a már előző ábrákon is észrevehető, de eddig nem részletezett további jelenség.

46. ábra
VIZSGÁLT SORKÖTELESEK EGYÜTT
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT SZÓRÁSA

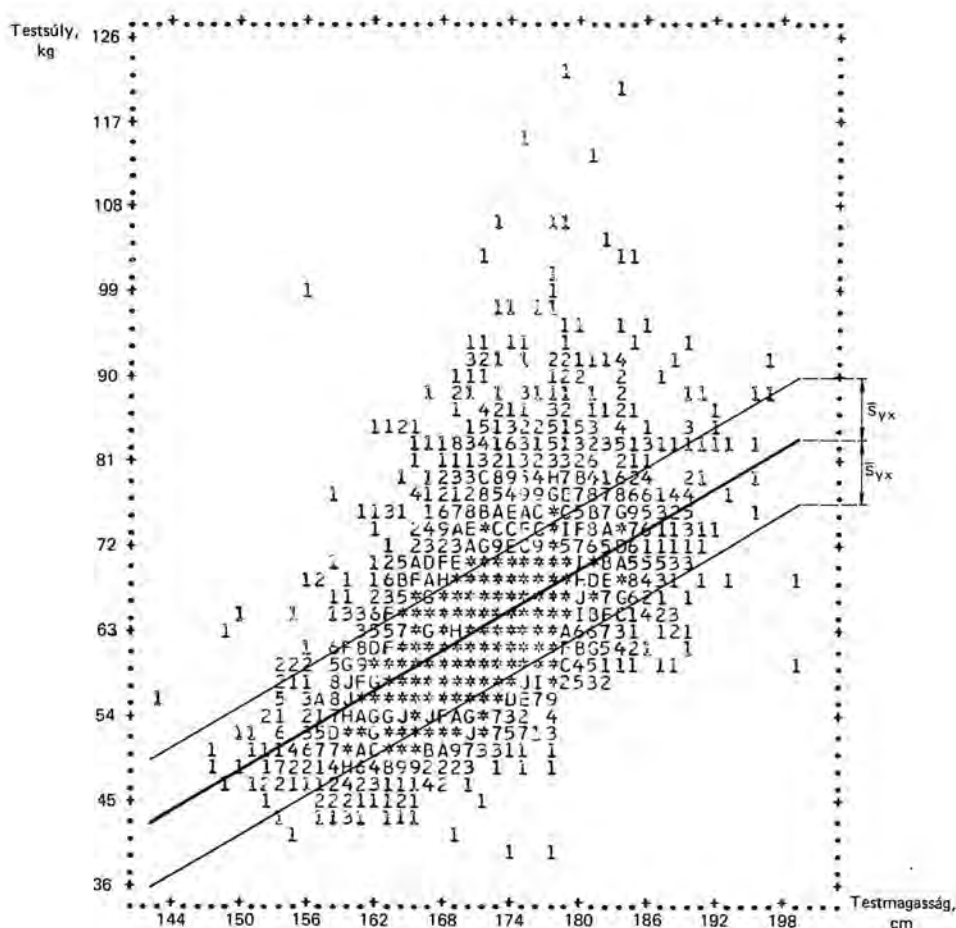

Megfigyelhető ugyanis, hogy a regressziós egyenes által meghatározott becsült értékek alacsony testmagasság esetén kismértékű - kb. 2 kg-os (150 cm testmagassághoz 48 kg tartozik); nagyobb testmagasságok esetén egyre fokozódó mértékű (186 cm testmagassághoz 74 kg testsúly tartozik, itt a testsúlyhiány 12 kg) testsúlyhiány tapasztalható. Amennyiben a testmagasságot is figyelembe vevő - a testsúlyeltérések kvantitatív elemzése a 2.3.11 alfejezetben - BRUGSCH-féle értékelést (BUDAY, 1943) tekintjük, úgy a regressziós eloszlás minden pontján közel azonos - 2 kg-os - testsúlyhiányt találunk. Tehát akár az enyhébb, akár a súlyosabb mércét te-

kintve, mindenképpen az tapasztalható, hogy nem megfelelő az adott testmagassághoz tartozó testsúlyviszonyok alakulása. Figyelembe véve a nagyobb testmagasságoknál egyfelől előforduló extrém súlytöbblettel bírók torzító hatását, másfelől reálisnak ítéltető az a megállapítás, amely szerint a testmagasság emelkedésével a testsúlyhiány is fokozódik. Ez a jelenség az akcelerációval magyarázható - amint erre már utalás történt -, amelynek során a felgyorsult magassági növekedést nem követi megfelelő mértékben szélességi növekedés, súlygyarapodás.

A katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint a testmagasság-testsúly viszonya - a regressziós egyenes lefutását tekintve - a katonai szolgálatra alkalmasnak minősítetteknel nem különbözik jelentősen a teljes mintában tapasztalttól. A szelektáltabb sorkötelesek esetében a becslés korrigált becslött szórása $\bar{S}_{yx} = 6,7$ kg, mint a teljes mintában (47. ábra).

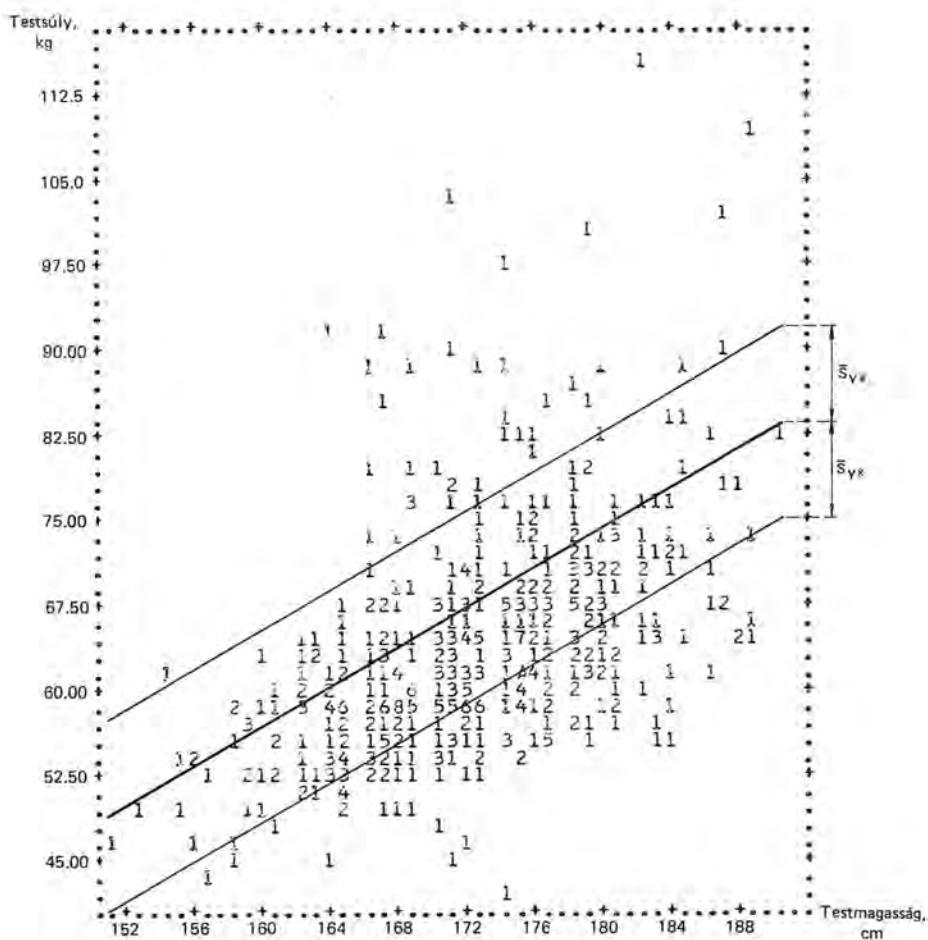
47. ábra
KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMAS SORKÖTELESEK
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT SZÓRÁSA

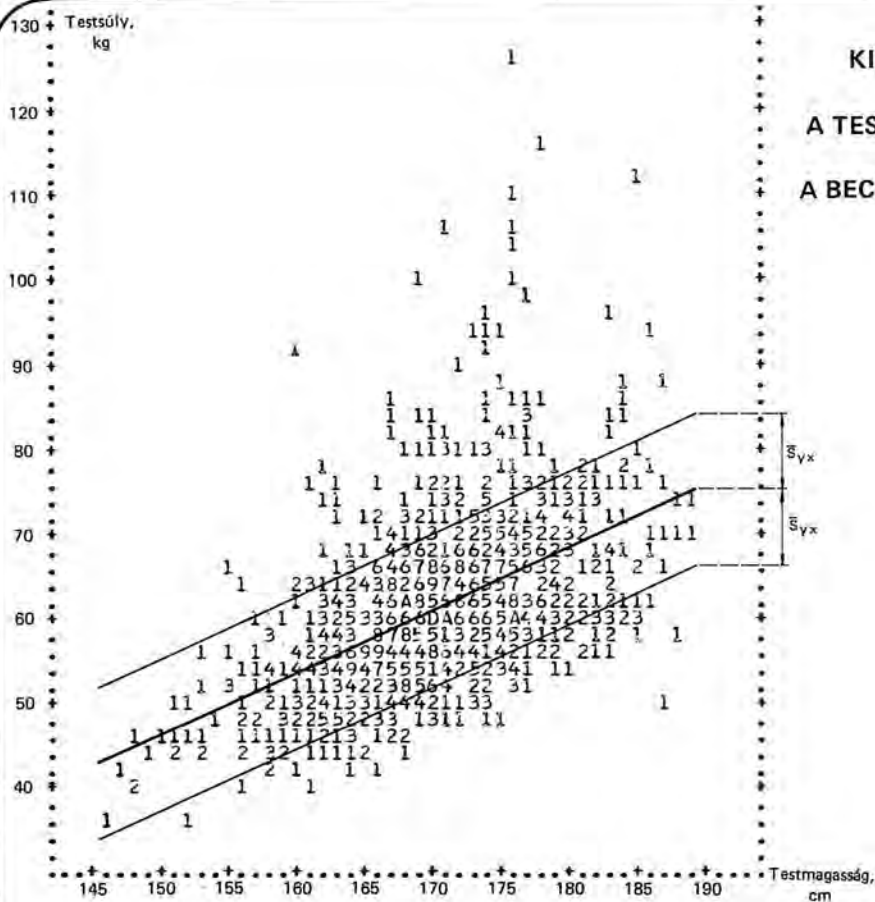

A katonai szolgálatra történt további minősítéseknek megfelelően a testmagasság-testsúly viszonyát a 48., 49., 50. ábrák dokumentálják. A szakszolgálatra minősítetteknel az $\bar{S}_{yx} = 8,4$ kg; a gyógykezelésre, kivizsgálásra utalt sorkötelesek $\bar{S}_{yx}$ értéke 8,9 kg, és végül, a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek esetében az $\bar{S}_{yx}$ érték 8,0 kg.

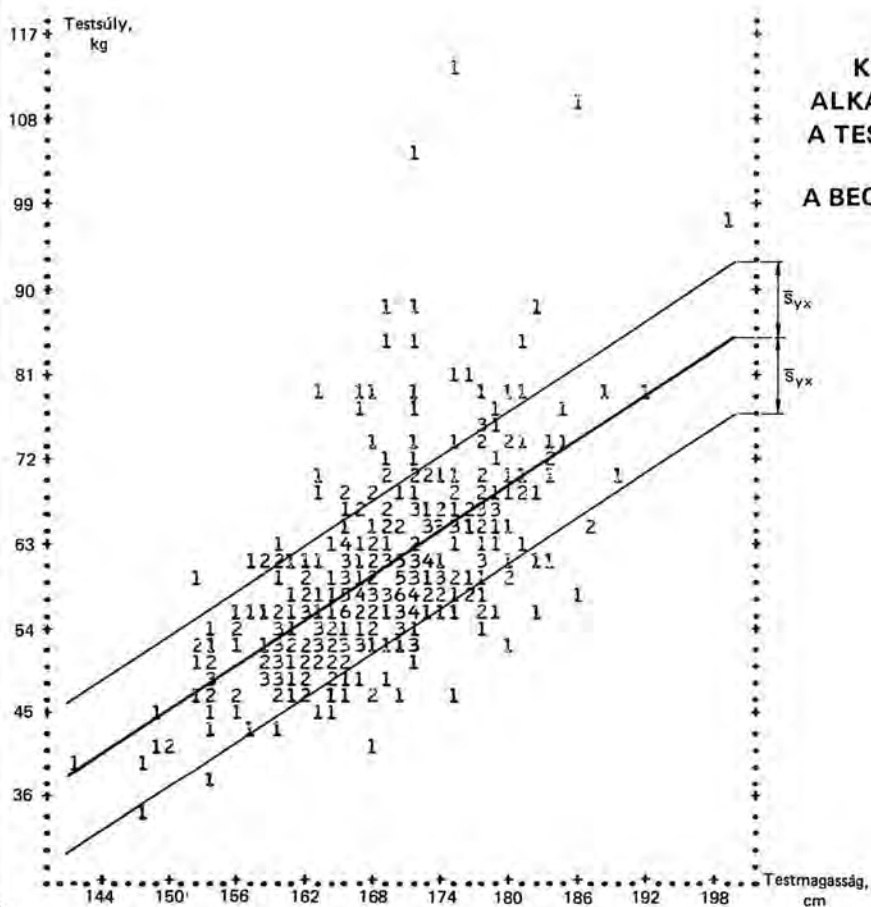
Mindhárom, utóbb említett kategóriában az esetszámhoz viszonyítva magas a jelentős súlytöbblettel rendelkezők száma. A katonai szolgálatra alkalmasnak, valamint a szakszolgálatra minősítettek között jelentős a testsúlyhiányos egyének száma. Ezek egy részénél - amint arra már a kvantitatív elemzés során történt utalás -, táplálkozási hiányállapot állapítható meg, oka ennek elsősorban is a negatív családi környezet. A súlyosabb és már egészségi állapotot meghatározó esetek száma a rész minta egészét tekintve alacsony.

48. ábra
SZAKSZOLGÁLATRA ALKALMAS SORKÖTELESEK
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT SZÓRÁSA

49. ábra
KIVIZSGÁLÁSRA SZORULÓ
SORKÖTELESEK
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG
REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT
SZÓRÁSA

50. ábra
KATONAI SZOLGÁLATRA
ALKALMATLAN SORKÖTELESEK
A TESTSÚLY ÉS TESTMAGASSÁG
REGRESSZIÓJA ÉS
A BECSLÉS KORRIGÁLT BECSÜLT
SZÓRÁSA

A testmagasság magas örökletességi hányada természetesen az alábbiakban elemzett magassági méretekben is kifejezésre jut. Az egyes magassági méreteket tekintve az örökletesség 53-80 % között változik. Az egyetemes ikreken, valamint a népességi szinten végzett vizsgálatok szerint a vállmagasság (Akromion magasság - M.8) örökletessége alig valamivel kisebb, mint a testmagasságé, 70-80 %. Több tényező által meghatározott a törzhosszuság - ülőmagasság (M.23) - örökletessége és aránya 62-84 % között ingadozik. VOGEL-WENDT (1956) vizsgálatai szerint az Iliocristale magasság - csípőtővis magasság - (M.13) örökletessége 68-72 % között megállapított. Legalacsonyabb az örökletesség hányad - nyilvánvalóan konstitucionális és testösszetételből következően - az ujjmagasság (M.11) esetében, 53-67 %-os.

A magassági, valamint a további méretek elemzése az alapvető meghatározókra terjed ki, egy-egy összefoglaló alfejezet keretében.

2.5.1 Vállmagasság (M.8)

A sorkötelesek teljes mintájára számított vállmagasság átlaga $\bar{X} = 140,23 \pm 16,08$ cm. Az összeírás helye szerinti bontásban első helyen, a legmagasabb átlaggal a budapesti sorkötelesek állnak ($\bar{X} = 142,82 \pm 24,08$ cm). Az utolsó helyet Hajdu-Bihar megye foglalja el, $\bar{X} = 138,85 \pm 11,72$ cm.

51. ábra
Vállmagasság (M.8.)

A vállmagasságnak az összeírás helye szerinti percentilis értékei - hasonlóan a testmagasságéhoz - körülbelül 0,5-1,0 cm-rel alacsonyabbak, mint az átlag. Ez esetben is kivételt képez Budapest, ahol a sorköteleseknél ez a különbség 3,2 cm. A 3 és 97 percentilis különbségei az 50 percentilistől a vállmagasság esetében átlagosan 11,73 (50 percentilis - 3 percentilis), illetve 12,44 (75 percentilis - 50 percentilis). Az eloszlás tehát e méretnél is jól közelíti a normális eloszlást, és csak kissé nyújtottabb az eloszlási görbe a nagyobb vállmagasságok felé. A percentilis értékek a 69. táblázatban részletezettek.

69. A sorkötelesek vállmagasságának percentilis értékei az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A sorkötelesek vállmagasságának percentilis értékei							$\bar{X}$	s
	3	10	25	50	75	90	97		
Bács-Kiskun megye	128,22	131,43	135,22	138,94	142,99	147,11	150,79	139,47	8,24
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	126,38	130,80	134,42	138,45	142,60	146,57	150,58	139,07	6,48
Hajdu-Bihar megye	127,19	130,79	134,38	138,45	142,32	145,83	148,73	138,85	5,86
Pest megye	129,11	132,51	136,24	140,43	144,86	148,81	153,40	141,09	6,64
Somogy megye	126,93	131,38	135,21	138,83	143,17	146,55	150,90	139,20	9,86
Veszprém megye	129,48	133,53	136,85	140,79	145,01	148,74	152,66	141,47	6,17
Budapest	128,31	131,97	135,70	139,60	143,93	147,94	151,85	142,82	12,04
Megyei városok együtt	128,89	132,55	136,11	139,78	143,48	147,00	152,19	140,34	5,96
Összesen	128,05	131,92	135,71	139,78	144,01	147,98	152,22	140,23	8,04

Az anya születési helye szerint - országrészek bontásában - ugyancsak első helyen áll Budapest ($\bar{X} = 142,59 \pm 22,72$ cm), s az utolsó helyre soroltak az Észak-Magyarországon született anyák sorköteles fiai ($\bar{X} = 139,43 \pm 13,32$ cm). Az ide vonatkozó paramétereket a 2.23, 2.25 táblák részletezik.

Az átlagnak megfelelően az "igen alacsony", "alacsony" vállmagasságúak Borsod-Abaúj-Zemplén, Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyék sorköteleseinél érik el a legnagyobb gyakoriságot (2.24, 2.26 táblák).

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint a sorkötelesek vállmagasság átlagai, csökkenő értékek szerint, az alábbi sorrendet követik. (Lásd 70. táblázatot.)

A testmagassághoz (36. táblázat) hasonló a kiemelt etnikai csoportok, tájegységek szerint a sorkötelesek vállmagasság átlagainak sorrend szerinti megoszlása, különösen a Hajdu települések, Bodroghöz, Borsodi síkság tekintetében. Mindez arra utal, hogy az egyes etnikai csoportok településeinek zárt párválasztási rendszere fixált jellegek kialakulását eredményezte. A magas termettel együtt járó, ugyancsak együtttest alkotó magas vállmagasság a Bakony vidéke, Taktaköz és matyók, valamint a Gödöllői-dombság sorköteleseinél jut kifejezésre. (2. 27 tábla)

70. A sorkötelesek vállmagassága az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	141,70
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	141,37
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	141,27
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	141,07
	Marcál-medence	Veszprém megye	223	140,89
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	140,20
	Solti síkság és Bácska	Bács-K. megye	265	140,03
II.	Kiskunság	Bács-K. megye	778	139,29
	Hajdu települések	Hajdu-B. megye	600	138,91
	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	138,37
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	137,50

A sorkötelesek vállmagasság átlagainak születési sorrend szerinti megoszlását elemezve, az alábbiak állapíthatók meg. Budapest, Veszprém és Pest megye (I. csoport) 01. születési sorrendű sorkötelesei vállmagasság átlagainak maximális eltérése a II. csoportba tartozó Bács-Kiskun, Borsod-Abauj-Zemplén, Hajdu-Bihar megye 01. születési sorrendű sorköteleseihez viszonyítva + 3,72 cm, a 02. születettek esetében + 3,55 cm és a 03. születetteknek ez a különbség már 4 cm (+ 4,09 cm). A megyei városok 01-03. születési sorrendű sorköteleseinek vállmagassága legközelebb áll a budapestiekhez, az alacsony esetszámok miatt ezen értékek nem bizonyító értékűek. A 71. táblázat tartalmazza a vállmagasság átlagainak csoportjait és az azon belüli sorrendet, a 01-03. születési sorrend figyelembevételével.

71. A sorkötelesek vállmagasság átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Budapest	706	143,07	446	142,83	151	142,43
	Veszprém megye	481	142,15	388	142,17	218	140,60
	Pest megye	326	141,64	247	141,23	108	140,95
II.	Bács-Kiskun megye	475	139,66	364	140,26	203	139,66
	Hajdu-Bihar megye	431	139,61	356	139,28	234	138,34
	Somogy megye	409	139,37	325	139,64	148	138,48
	Borsod-Abauj-Zemplén megye	603	139,35	547	139,41	297	139,15

A sorkötelesek vállmagasságának paramétereit a 01-09. és több születési sorrend és az összeírás helye szerint a 2. 28 tábla részletezi.

2.5.2 Ülőmagasság (M.23)

A 9 495 sorköteles ülőmagasságának (törzshosszuságának) átlaga $\bar{X} = 89,74 \pm 7,36$ cm. Az összeírás helye szerinti bontásban Budapest ($\bar{X} = 90,98 \pm 7,42$ cm), Veszprém megye ($\bar{X} = 90,15 \pm 6,96$ cm) és Pest megye ($\bar{X} = 90,04 \pm 7,36$ cm) állnak az első három helyen. Hajdu-Bihar megye ülőmagasságának átlaga ($\bar{X} = 89,00 \pm 6,94$ cm) a legalacsonyabb, a budapesti fiatalokhoz viszonyítva a különbség közel 2 cm.

Az anya születési helye szerint is a budapesti, valamint a Dunántúlról származott anyák sorköteleseinek legmagasabb az ülőmagassága ($\bar{X} = 90,46 \pm 13,98$ cm; $\bar{X} = 90,01 \pm 7,08$ cm). Az Észak-Magyarországon, Tiszántúlon született anyák sorköteleseinek ülőmagassága a legalacsonyabb ($\bar{X} = 89,27 \pm 8,56$ cm;

52. ábra
Ülőmagasság (M. 23)

$\bar{X} = 89,33 \pm 8,92$ cm). E méretben is nyilvánvalóan a népesség antropológiai sajátosságai jutnak elsősorban kifejezésre. Alkati megoszlást tekintve, a testarányjelzők ismertetése nyújt további tájékoztatást az ülőmagasságra vonatkozóan. Az ülőmagasság átlagait, csoportok szerinti megoszlását a 2.29, 2.30, 2.31 és 2.32 táblák részletezik.

Az ülőmagasság percentiliseinek alakulását elemezve, megállapítható, hogy az 50 percentilisnek megfelelő ülőmagasság érték az összeírási helyek mindegyikében valamivel alacsonyabb, mint az adott összeírási hely átlagértéke ($\bar{X}$) és csak a Budapesten vizsgált sorkötelesek esetében haladja meg a különbség az 1 cm-t.

Az ülőmagasság értékek eloszlásának, a normális eloszlást jól megközelítő voltát jelzik, hogy az $\bar{X} \pm 2s$ értékekkel a 3 percentilis értékek közel azonosak. A 97 percentilis értékek pedig 1-2 cm-rel alacsonyabbak az $\bar{X} + 2s$ értéknél és csak a budapesti fiatalok esetében haladja meg a 2 cm-t (2,22 cm). Mivel a 3 és 50 percentilis érték közötti különbség valamivel nagyobb (a teljes mintára nézve 0,25 cm-rel), így az eloszlási görbe csak jelentéktelen mértékben aszimmetrikus.

72. A sorkötelesek ülőmagasságának percentilis értékei az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A sorkötelesek ülőmagasságának percentilis értékei							$\bar{X}$	s
	3	10	25	50	75	90	97		
Bács-Kiskun megye	81,95	84,50	86,87	89,01	91,16	93,48	95,72	89,50	3,77
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	81,56	84,02	86,30	88,58	90,99	92,99	95,35	89,08	3,63
Hajdu-Bihar megye	81,77	84,34	86,27	88,53	90,82	92,73	94,76	89,00	3,47
Pest megye	82,67	85,24	87,05	89,48	91,99	94,33	96,22	90,04	3,68
Somogy megye	82,09	84,77	86,98	89,11	91,45	93,49	95,57	89,62	3,73
Veszprém megye	83,14	85,10	87,30	89,72	92,10	94,16	95,96	90,15	3,48
Budapest	82,21	84,92	87,02	89,22	91,50	93,79	96,18	90,98	3,71
Megyei városok együtt	82,75	84,82	87,21	89,42	91,74	93,75	95,97	89,92	3,43
Összesen	82,28	84,68	86,90	89,25	91,64	93,81	95,96	89,74	3,68

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint az ülőmagasság átlagai, csökkenő értékekbe rendezve az alábbiak:

73. A sorkötelesek ülőmagassága az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	90,32
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	90,20
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	89,78
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	89,70
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	89,63
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	89,55
	Kiskunság	Bács-K. megye	778	89,54
II.	Balaton vidéke	Somogy megye	277	89,42
	Solti síkság és Bácska	Bács-K. megye	265	89,23
	Hajdu települések	Hajdu-B. megye	600	89,11
	Bodrogsík	Borsod-A.-Z. megye	206	88,90
	Dél-Nyírség	Hajdu-B. megye	168	88,88
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	88,50

A testösszetételben (body composition) oly jelentős ülőmagasságnak a kiemelt etnikai csoportok, tájegységek szerinti elemzése a testmagassághoz és a vállmagassághoz - némi eltéréssel - hasonló sorrendet mutat. Az első négy helyen Bakony vidéke, Kiskunság északi része, Taktaköz és matyók, valamint a Gödöllői-dombság helyezkedik el. Az utolsó három helyen csoportosulnak, alacsony értékekkel, Bodrogsík, Dél-Nyírség és a Borsodi síkság etnikai csoportjaiból származó sorkötelesek. Az ülőmagasságnak etnikai csoportok, tájegységek szerinti megoszlása ugyancsak a fixált kvantitatív jellegegyüttesekre

utal. A sorkötelesek ülőmagasságára vonatkozó paramétereket az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint a 2.33 tábla tartalmazza.

A sorkötelesek ülőmagasságának átlagait a születési sorrend szerint elemezve, az alábbiak állapíthatók meg.

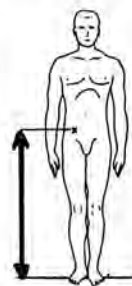
74. A sorkötelesek ülőmagasság átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Budapest	706	91,15	446	90,99	151	90,93
	Veszprém megye	481	90,49	388	90,52	218	89,66
	Pest megye	326	90,22	247	90,15	108	90,04
	Megyei városok együtt	230	90,23	177	89,84	81	89,51
II.	Somogy megye	409	89,98	325	89,75	148	89,04
	Bács-Kiskun megye	475	89,75	364	89,70	203	89,69
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	89,17	547	89,16	297	89,30
	Hajdu-Bihar megye	431	89,36	356	88,96	234	88,68

Az I. csoportba sorolt, Budapesten, Veszprém, Pest megyében és a megyei városokban a 01-03. születési sorrendű sorkötelesek ülőmagassága a 90 cm-t meghaladja vagy megközelíti. A II. csoportba sorolt, Somogy, Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyében született 01-03. születési sorrendű sorkötelesek ülőmagassága 90 cm-nél alacsonyabb. A sorrendben az utolsó helyet foglalja el Hajdu-Bihar megye, ahol a 01-03. születési sorrendű sorkötelesek ülőmagassága a legalacsonyabb - különösen a 02. és 03. születettek esetében - és egyben az ülőmagasság e megyében tér el leginkább a Budapesten született 01-03. születettektől. A sorkötelesek ülőmagasságának paramétereit születési sorrend és az összeírás helye szerint a 2.34 tábla részletezi.

2.5.3 Csipőtővis magasság (M.13)

A csipőtővis magasság átlaga a teljes mintára számítva $97,13 \pm 10,12$ cm. Az összeírás helye szerinti bontásban első helyen a megyei városok és Budapest foglalnak helyet ($\bar{X} = 98,68 \pm 11,62$ cm; $\bar{X} = 98,47 \pm 9,98$ cm). Második helyen helyezkedik el Somogy ($\bar{X} = 97,52 \pm 9,86$ cm), Pest ($\bar{X} = 97,48 \pm 9,86$ cm) és Veszprém megye ($\bar{X} = 97,40 \pm 9,52$ cm). A harmadik helyen következnek Hajdu-Bihar ($\bar{X} = 96,56 \pm 9,50$ cm), Bács-Kiskun ($\bar{X} = 96,24 \pm 9,98$ cm) és végül Borsod-Abaúj-Zemplén megye ($\bar{X} = 96,12 \pm 10,16$ cm) fiataljai. Külön is megemlítendő, hogy a megyei városok közül Pécsen a 01-03. születési sorrendű sorkötelesek csipőtővis magasságának átlaga 104,76-102,88 cm közötti értékekkel a legmagasabb. A megyei városok, Budapest sorkötelesei csipőtővis magasságának átlaga szignifikánsan eltér a Bács-Kiskun és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyeiek csipőtővis magasságának átlagától. Hajdu-Bihar megye sorköteleseinek magassági méreteit tekintve, e kvantitativ jellegben mutatkozó pozitív eltérés a népesség sajátos antropológiai jellemzőivel magyarázható.

53. ábra
Csipőtővis magasság
(M. 13)

A csipőtővis magasságának átlaga az anya születési helye szerint legmagasabb Budapesten és Dunántulon. A többi országrész átlagai e tekintetben közel azonosak. Az idevonatkozó adatokat a 2.35, 2.36, 2.37 és 2.38 táblák részletezik.

A sorkötelesek csipőtővis magasságának percentilis értékei az összeírás helye szerint - az eddig tapasztaltaknak megfelelően - azt igazolják, hogy e méret 50 percentilisei kisebbek, kb. 0,5 cm-rel az adott megye számtani átlagánál. A 75. táblázat alapján úgy tűnik, hogy a csipőtővis magasság eloszlási görbéje jól közelíti meg az ún. "normál eloszlásnak" megfelelő értékeket.

75. A sorkötelesek csipőtővis magasságának percentilis értékei az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A sorkötelesek csipőtővis magasságának percentilis értékei							$\bar{X}$	s
	3	10	25	50	75	90	97		
Bács-Kiskun megye	86,64	89,79	92,53	95,56	98,66	101,85	105,36	96,24	4,99
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	85,65	89,32	92,46	95,61	98,76	101,90	105,59	96,12	5,08
Hajdu-Bihar megye	86,92	90,04	92,80	96,18	99,19	102,24	104,89	96,56	4,75
Pest megye	87,03	90,96	93,71	96,79	100,03	103,49	106,71	97,48	4,93
Somogy megye	87,20	91,19	93,96	96,99	100,26	103,11	106,32	97,52	4,93
Veszprém megye	88,01	91,03	93,75	96,81	100,05	103,11	106,40	97,40	4,76
Budapest	88,49	91,56	94,53	98,04	101,26	104,10	107,52	98,47	4,99
Megyei városok együtt	87,69	91,38	94,49	97,71	101,55	105,36	110,30	98,68	5,81
Összesen	87,10	90,46	93,29	96,54	99,82	103,04	106,40	97,13	5,06

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint a sorkötelesek csipőtővis magasságának átlagai eltérőek a testmagasság és az előbbieken tárgyalt magassági méretektől. A statisztikusan értékelhető, nagy létszámu, kiemelt etnikai csoportok sorrendje e méretet

76. A sorkötelesek csipőtővis magassága az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Külső-Somogy	Somogy megye	189	97,86
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	97,69
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	97,68
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	97,59
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	97,50
II.	Marcal-medence	Veszprém megye	223	97,31
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-B. megye	172	97,14
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	96,97
	Hajdu települések	Hajdu-B. megye	600	96,82
	Kiskunság	Bács-K. megye	778	96,61
III.	Dél-Nyírség	Hajdu-B. megye	168	96,00
	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	95,86
	Solti síkság és Bácska	Bács-K. megye	265	95,40
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	94,97

tekintve változott, a Hajdu településekről származottak e jelleg sorrendjében a 9. helyet foglalják el. Az első öt helyre a 76. táblázatban közölt Somogy, Pest és Veszprém megyék etnikai csoportjaiból (Külső-Somogy, Balaton vidéke, Gödöllői-dombság, Kiskunság északi része, Bakony vidéke) származó sorkötelesek foglalnak helyet. Hortobágy és Tiszahát, Marcal-medence, Belső-Somogy, Hajdu települések és Kiskunság sorkötelesei e méretet tekintve a közbülső egységet képezik. Sorrendben Dél-Nyírség, Bodroghöz, Solti síkság és Bácska, és mint a többi

magassági jellegben is, a sorrendet a Borsodi síkságról származott sorkötelesek zárják a legalacsonyabb csipőtővis magasság átlaggal. A sorrend első három tájegysége és a 14. helyre került Borsodi síkság sorköteleseinek csipőtővis magassági átlagai szignifikánsan térnek el.

A részletes adatokat a 2,39 tábla tartalmazza.

A sorkötelesek csipőtővis magasságának átlagai a születési sorrend szerint három csoportra különülnek. A 01-03. születési sorrendű sorköteleseknek legmagasabb a csipőtővis magasság átlaga az I. csoportba foglalt megyei városokban és Budapesten. A II. csoportba sorolt megyék sorrendje a következő: Veszprém, Pest, Somogy és Hajdu-Bihar megye. A III. csoporton belül a 7. és 8. helyen következnek Borsod-Abaúj-Zemplén és Bács-Kiskun megye sorkötelesei, ahol a 01-03. születési sorrendűek csipőtővis magassága a legalacsonyabb, az I. csoporttól az eltérés - 2,95 cm, - 2,73 cm, - 2,83 cm. A csipőtővis magasság átlagainak születési sorrend szerinti alakulását, valamint az elkülönített csoportokat és azon belül az összeírás helyének sorrendjét a 77. táblázat foglalja össze.

A csipőtővis magasság paramétereit születési sorrend szerint a 2,40 tábla tartalmazza.

77. A sorkötelesek csipőtővis magasság átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Megyei városok együtt	230	98,82	177	99,05	81	98,63
	Budapest	706	98,11	446	98,03	151	97,70
II.	Veszprém megye	481	97,79	388	97,89	218	97,03
	Pest megye	326	97,72	247	97,59	108	97,28
	Somogy megye	409	97,36	325	97,47	148	96,94
	Hajdu-Bihar megye	431	97,14	356	97,05	234	96,21
III.	Borsod-Abauj-Zemplén megye	603	96,16	547	96,35	297	95,78
	Bács-Kiskun megye	475	95,87	364	96,32	203	95,80

2.5.4 Ujjmagasság (M.11)

A termettől és a felső végtag hosszától függő méret átlaga a teljes mintára számítva $\bar{X} = 63,66 \pm 8,10$ cm. Ez lényegében a "középmagas" ujjmagasságnak felel meg. Ettől az átlagtól az összeírás helye szerint leg-
alacsonyabb átlagok Hajdu-Bihar, Bács-Kiskun és Borsod-Abauj-Zemplén megyék sorköteleseinél adódnak ($\bar{X} = 62,36 \pm 7,38$ cm; $\bar{X} = 62,70 \pm 7,36$ cm; $\bar{X} = 62,82 \pm 7,88$ cm). A Budapesten megállapított termetátlagnak ($\bar{X} = 174,00$ cm) megfelelően a "középmagas" ujjmagasság felső határát megközelítő az átlag ($\bar{X} = 66,23 \pm 7,80$ cm). A Veszprém megyei és a megyei városok sorkötelesei esetében az átlag a két szélső érték között állapítható meg.

Az anya születési helye szerint, országrészenként elemezve az ujjmagasságot, kitűnik, hogy a Budapestről és Dunántúlról származott anyák sorkötelesei esetében a legmagasabb az ujjmagasság ($\bar{X} = 65,88 \pm 8,24$ cm; $\bar{X} = 64,20 \pm 7,66$ cm). Az összeírás helye, valamint az anya születési helye szerinti ujjmagasság átlagok és csoportok megoszlása a 2.41, 2.42, 2.43, 2.44 táblákban található.

54. ábra
Ujjmagasság (M. 11)

78. A sorkötelesek ujjmagassága az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	64,60
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	64,52
II.	Külső-Somogy	Somogy megye	189	63,75
	Solti síkság és Bácska	Bács-K. megye	265	63,70
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	63,36
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	63,03
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	62,96
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	62,95
	Bodrogek	Borsod-A.-Z. megye	206	62,93
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-B. megye	172	62,93
III.	Hajdu települések	Hajdu-B. megye	600	62,62
	Kiskunság	Bács-K. megye	778	62,30
	Bihar	Hajdu-B. megye	118	61,60
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	61,60

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerinti bon-
tásban az ujjmagasság átlagainak meg-
oszlására és sorrendjére vonatkozóan a
78. táblázatban közölteknek megfelelően
az alábbiak állapíthatók meg.

Az előzőekben tárgyalt magassági méretek-
nek megfelelően a sorrend elején Bakony vi-
déke, Taktaköz és matyók helyezkednek
el a legmagasabb ujjmagasság átlagérték-
kel. A 3.-10. helyen találhatók Külső- és
Belső-Somogy, Solti síkság és Bácska, a
Gödöllői-dombság, Bükkalja, Kiskunság
északi része, Bodrogek, Hortobágy és
Tiszahát etnikai csoportjaiból származott
sorkötelesek. A sorrendet Hajdu-Bihar,

Bács-Kiskun, Borsod-Abauj-Zemplén megyék etnikai csoportjai - Hajdu települések, Kiskunság, Bihar, Bor-
sodi síkság - zárják, a legalacsonyabb ujjmagasság átlagokkal. (Részletes adatok a 2.45 táblában.)

A születési sorrend növekedésével az ujjmagasság átlaga a harmadik szülöttől kezdve általában csökken valamennyi összeírási hely szerint. Statisztikailag figyelmet érdemel a 01-03. születetteknek az ujjmagasság átlagai alapján összeállított csoport-sorrendje, amelyet a 79. táblázat részletez.

79. A sorkötelesek ujjmagasság átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Budapest	706	66,07	446	65,96	151	65,62
	Megyei városok együtt	230	64,89	177	64,17	81	64,78
	Veszprém megye	481	64,79	388	64,70	218	63,61
II.	Somogy megye	409	63,62	325	63,43	148	62,76
	Pest megye	326	63,63	247	62,60	108	62,37
	Borsod-A.-Z. megye	603	63,23	547	62,93	297	62,72
III.	Bács-Kiskun megye	475	62,97	364	63,23	203	62,52
	Hajdu-Bihar megye	431	62,89	356	62,58	234	62,11

A 01-03. születettek szerint az ujjmagasság átlagainak három csoportja különíthető el, amelyeken belül nincs szignifikáns eltérés, közöttük viszont van. Az I. és III. csoportba soroltak közül Budapest és Hajdu-Bihar megye 01-03. születési sorrendű sorköteleseinek ujjmagassága között szignifikáns az eltérés. A részletes adatokat a 2.46 tábla tartalmazza.

2.6 SZÉLESSÉGI MÉRTEK

Az ikervizsgálatok, valamint az egyes populációkon végzett, kvantitativ jellegekre vonatkozó variabilitási kutatások és végül a családvizsgálatok - szülők-gyermekek, testvér-testvér közötti korrelációs elemzések - arra utalnak, hogy a test szélességi méreteinek örökletessége, a magassági méretekhez viszonyítva, alacsonyabb, a környezeti tényezők lényegesen hatnak a méretek definitív manifestációjára.

A válszélesség (M. 35) örökletessége 55-70 %-os. CSIK-APOR (1936) megállapításai szerint gyermekkorban a környezeti hatás nagyobb, mint a felnőttkor határát elérő fiatalok esetében. HOWELLS (1948) szülők-gyermekek válszélességét illetően közepes korrelációt állapított meg ($r = 0,48$). A válszélességet tekintve TANNER-ISRAELSOHN (1963) kimutatták, hogy apák és fiaik, anyák-leányaik között relative magas a korreláció.

A mellkasszélességet (M. 36) és mellkasmélységet (M. 37) tekintve az egy- és kétpetéjű ikreken szignifikáns az eltérés. A mellkas transzverzális és sagittális átmérői közül az utóbbira a környezet hatása sokkal kifejezettebb. A mellkaskerület (M. 61) örökletessége igen széles határok között változik, 41-70 %. HOWELLS (1953) vizsgálatai során állapította meg, hogy e méretben a fiutestvérek között közepes a korreláció ($r = 0,44$). TANNER-ISRAELSOHN (1963) később kimutatták, hogy a medenceszélességben a szülők és gyermekeik közötti korreláció $r = 0,31$.

A vizsgált sorkötelesek mintája alkalmat nyújt annak megállapítására, hogy az egyes részmintákban, a magassági méretekben mutakozó akcelerált növekedés és a szélességi méretek értékei valóban arányos testfejlettségre vagy diszharmonikus fejlődésre - elmaradásra - utalnak-e.

2.6.1 Vállszélesség (M.35)

A vállszélesség (acromion-acromion mérőpontok között mért méret) átlaga a teljes mintára számítva $\bar{X}=39,20 \pm 4,68$ cm. Az összeírás helye szerinti bontásban negatív irányba térnek el Borsod-Abauj-Zemplén, Hajdu-Bihar és Veszprém megye sorkötelesei. Átlagban legnagyobb a vállszélesség Pest megyében ($\bar{X}=40,17 \pm 3,94$ cm). Az anya születési helye szerint, országrészek bontásában, a vállszélesség átlagai a teljes minta átlaga körül helyezkednek el, egyedül a Tiszántulról származott sorkötelesek vállszélességének átlaga tér el árnyalatilag, az eltérés nem szignifikáns. A vállszélességnek az összeírás helye, valamint az anya születési helye szerinti paramétereit és csoportonkénti megoszlásait a 2.47, 2.48, 2.49 és 2.50 táblák tartalmazzák.

55. ábra
Vállszélesség (M. 35)

A vállszélesség percentiliseinek az összeírás helye szerinti elemzése során megállapítható, hogy az aritmetikai átlag átlagosan kb. 0,5 cm-rel nagyobb, mint az 50 percentilis érték.

Mint az előbbieken tárgyaltakból is kitűnt, a vállszélesség átlaga ($\bar{X}$) a Pest megyében, majd a Budapesten vizsgált sorköteleseknél a legnagyobb. A két összeírási egység vállszélesség percentiliseit összehasonlítva megállapítható, hogy a 3 percentilistől a 75 percentilisig kb. 0,3 cm-rel nagyobb a Pest megyei sorkötelesek vállszélessége, mint a budapestieké. A 90 percentilisenél azonos a két területi egység vállszélessége, a 97 percentilisenél már 0,2 cm-rel a budapestieké nagyobb, azaz a vizsgált sorkötelesek 3 %-ának vállszélessége Budapesten 43,33 cm-nél, Pest megyében pedig 43,15 cm-nél nagyobb. Ebből megállapítható - amit a szórásérték is megerősít -, hogy a nagyobb vállszélességek irányában legnyújtottabb a budapesti sorkötelesek eloszlási görbéje. (Lásd 80. táblázatot.)

80. A sorkötelesek vállszélességének percentilis értékei az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A sorkötelesek vállszélességének percentilis értékei							$\bar{X}$	s
	3	10	25	50	75	90	97		
Bács-Kiskun megye	34,89	36,32	37,59	39,01	40,28	41,48	42,60	39,36	2,42
Borsod-Abauj-Zemplén megye	34,19	35,84	37,14	38,44	39,77	40,96	42,29	38,93	2,24
Hajdu-Bihar megye	34,09	35,24	36,49	37,83	39,07	40,19	41,39	38,28	1,92
Pest megye	36,05	37,24	38,43	39,63	40,98	41,98	43,15	40,17	1,97
Somogy megye	35,20	36,57	37,75	38,99	40,25	41,45	42,47	39,48	1,94
Veszprém megye	34,96	36,10	37,28	38,58	39,81	40,91	41,92	39,03	1,89
Budapest	35,36	36,90	38,06	39,43	40,75	41,99	43,33	39,79	3,16
Megyei városok együtt	34,36	35,89	37,13	38,49	39,92	40,94	41,96	38,94	2,04
Összesen	34,62	36,11	37,38	38,75	40,07	41,34	42,57	39,20	2,34

A sorkötelesek vállszélességének az összeírás helye szerinti elemzését zárja a testmagasság cm-eihez (5 cm-es testmagasság csoportközökben) tartozó vállszélesség átlagok bemutatása. A 81. táblázatban közölt adatok részletezése főleg arra irányult, hogy a magasabb testmagasság értékeket miként követi a vállszélesség átlagainak növekedése. (Lásd 81. táblázatot.)

A 81. táblázatban közöltek közül az alábbiak állapíthatók meg. Hajdu-Bihar megye sorköteleseinél az alacsony testmagasságtól a magas termetig a vállszélesség átlagok a teljes minta átlagainál alacsonyabbak, azaz a termet növekedését a szélességi méretek növekedése nem követi. Bizonyos megszorításokkal ez tapasztalható a Veszprém megyében vizsgált sorköteleseknél is. Ennek ellentéte mutatható ki Pest megyében, e megye sorköteleseinek emelkedő testmagasság cm-eihez arányosan szélesebb váll méret tartozik.

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint a sorkötelesek vállszélesség átlagai, csökkenő értékek szerint, az alábbi sorrendet követik. (Lásd 82. táblázatot.)

81. A sorkötelesek vállszélesség átlagai testmagasság és az összeírás helye szerint

Testmagasság (cm)	Az összeírás helye							
	Bács-Kiskun		Borsod-Abauj-Zemplén		Hajdu-Bihar		Pest	
	megye							
	N	$\bar{X}_1$	N	$\bar{X}_2$	N	$\bar{X}_3$	N	$\bar{X}_4$
-155	18	36,33	30	36,27	26	35,46	9	37,11
156-160	81	37,35	75	37,31	84	36,36	31	37,74
161-165	226	38,46	269	37,90	253	37,52	104	38,97
166-170	382	39,24	532	38,66	410	38,19	219	39,85
171-175	352	39,94	482	39,30	347	38,82	206	40,43
176-180	142	40,51	280	39,86	183	39,37	149	40,93
181-185	53	40,98	95	40,19	40	40,05	53	41,68
186-190	9	41,22	22	41,73	5	39,40	19	42,42
191-	2	40,00	3	42,00	-	-	2	43,50
Összesen	1 265	39,36	1 788	38,93	1 348	38,28	792	40,17

Testmagasság (cm)	Az összeírás helye								Összesen	
	Somogy		Veszprém		Budapest		Megyei városok együtt			
	megye									
	N	$\bar{X}_5$	N	$\bar{X}_6$	N	$\bar{X}_7$	N	$\bar{X}_8$	N	$\bar{X}$
-155	10	37,10	9	37,55	6	35,33	3	36,33	111	36,29
156-160	48	37,37	46	37,50	28	36,07	13	37,08	406	37,09
161-165	133	38,51	169	37,75	116	38,38	67	37,49	1 337	38,07
166-170	286	39,13	356	38,56	268	38,88	143	38,46	2 596	38,82
171-175	310	39,76	375	39,18	391	39,81	173	39,19	2 636	39,52
176-180	179	40,25	261	39,97	335	40,27	99	39,80	1 628	40,10
181-185	58	41,15	103	40,18	171	41,18	34	40,23	607	40,75
186-190	13	41,54	21	40,81	51	41,73	11	40,27	151	41,46
191-	2	41,00	3	43,67	10	43,40	1	40,00	23	42,61
Összesen	1 039	39,48	1 343	39,03	1 376	39,79	544	38,92	9 495	39,20

A sorkötelesek vállszélességében is kifejezésre jut az egyes etnikai csoportok, tájegységek zártabb népességi strukturájából következő jelleg- és jellegegyüttesek fixálódása. Három egység különül el az etnikai csoportok szerint. A Duna-Tisza kö-

82. A sorkötelesek vállszélessége az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Kiskunság északi része Solti síkság és Bácska	Pest megye	225	40,37
		Bács-K. megye	265	39,89
II.	Belső-Somogy Külső-Somogy Kiskunság Bakony vidéke Taktaköz és matyók Marcal-medence	Somogy megye	187	39,55
		Somogy megye	189	39,47
		Bács-K. megye	778	39,28
		Veszprém megye	474	39,09
		Borsod-A.-Z. megye	207	39,03
III.	Bodrogköz Hortobágy és Tiszaát Hajdu települések	Veszprém megye	223	38,66
		Borsod-A.-Z. megye	206	38,62
		Hajdu-B. megye	172	38,36
		Hajdu-B. megye	600	38,13

zén, a Kiskunság északi részén, Bácskával együtt, a vállszélesség átlagai itt a legmagasabbak. Dunántulon Belső- és Külső-Somogy, valamint a Bakony vidéke képeznek elhatárolt egységeket. A sorrendet, más metrikus jellegekhez hasonlóan Bodrogköz, Hortobágy-Tiszaát és a Hajdu települések zárják - ugyancsak egységet képezve - 38,62-38,13 cm vállszélesség átlagokkal. Valamennyi összeírási helyhez tartozó etnikai csoport, tájegységek szerinti vállszélesség átlagokat és a csoportok bontását a 2.51 táblák tartalmazzák.

A sorkötelesek vállszélesség átlagainak születési sorrend szerinti alakulását elemezve az alábbi csoportok különíthetők el. (Lásd 83. táblázatot.)

83. A sorkötelesek vállszélesség átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Pest megye	326	40,25	247	40,30	108	40,10
II.	Budapest	706	39,90	446	39,67	151	39,74
	Bács-Kiskun megye	475	39,55	364	39,50	203	39,37
	Somogy megye	409	39,53	325	39,45	148	39,45
	Veszprém megye	481	39,07	388	39,10	218	39,02
	Megyei városok együtt	230	39,02	177	39,12	81	38,85
III.	Borsod-Abauj-Zemplén megye	603	38,94	547	39,11	297	38,88
	Hajdu-Bihar megye	431	38,46	356	38,34	234	38,24

Pest megye 01-03. születési sorrendű sorköteleseinek vállszélessége a legnagyobb és önálló egységként különíthető el. A második csoportba Budapest, három megye (Bács-Kiskun, Veszprém, Somogy megye) és a megyei városok tartoznak. Az e csoportba sorolt 01-03. születési sorrendű sorköteleseknél észlelhető, hogy az akcelerált - gyorsultabb - magassági növekedést a szélességi méretek növekedése nem ugyanolyan mértékben követi. Különösen feltűnő a II. csoport utolsó helyén levő megyei városok fiataljainál. A harmadik csoportot - más metrikus jellegekkel megegyezően - Borsod-Abauj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyék 01-03. születési sorrendű sorkötelesei képezik. A vállszélesség átlagai e megyékben a legalacsonyabb, ez természetesen Hajdu-Bihar megyében az alacsony termetátlagokkal is kapcsolatos. Nyilvánvalónak tűnik, hogy a retardáltság mellett e jellegzetesség a népesség antropológiai jellemzőivel is magyarázható. (A 2,52 tábla a vállszélesség paramétereit részletezi, születési sorrend szerint.)

A sorkötelesek vállszélességének alakulása figyelemre méltó a sportolást illetően is. A teljes mintára számított paraméterek szerint a sportolók vállszélességének átlaga közel 0,5 cm-rel (0,48 cm) haladja meg a nem sportoló fiatalok vállszélességét. A különbség nem szignifikáns, de mégis jelzi az aktív fizikai tevékenységnek a vállszélességben megnyilvánuló hatását. A 84. táblázatban közölt átlagok csökkenő értékrendben, kiemelten jelzik Pest megye és Budapest sportoló sorköteleseinek fejlettebb vállszélességét a többi megye fiataljaival szemben.

84. A sportoló és nem sportoló sorkötelesek vállszélessége az összeírás helye szerint

A sportolás módja	Az összeírás helye							
	Bács-Kiskun		Borsod-A. -Z.		Hajdu-Bihar		Pest	
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Sportol (egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen)	235	39,75	404	39,44	262	38,57	204	40,45
Nem sportol	1 009	39,31	1 076	38,80	934	38,21	558	40,03
$\bar{X} - \bar{X}$		+0,44		+0,64		+0,36		+0,42

A sportolás módja	Az összeírás helye							
	Somogy		Veszprém		Budapest		Megyei városok együtt	
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Sportol (egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen)	331	39,67	372	39,21	402	40,28	127	39,07
Nem sportol	680	39,37	833	38,92	885	39,74	409	38,92
$\bar{X} - \bar{X}$		+0,30		+0,29		+0,54		+0,15

A vállszélesség paramétereit a sportolás módja és az összeírás helye szerint a 2,53 tábla részletezi.

A katonai szolgálatra való alkalmasságot tekintve, a teljes mintán belül, a korlátozás nélkül alkalmasnak és az alkalmatlannak minősítettek vállszélessége közötti átlag eltérés - 0,80 cm. Területi bontásban, az összeírás helye szerint ez az eltérés Pest megyében (-1,14 cm), Budapesten (-1,13 cm) és Bács-Kiskun megyében (-0,99 cm) a legnagyobb. A többi megyében az eltérések -0,83, -0,62 cm között változnak. A gyógykezelésre, kivizsgálásra szoruló sorkötelesek és a katonai szolgálatra alkalmasnak minősítettek vállszélessége közötti eltérés ugyancsak Bács-Kiskun megyében (-0,62 cm) és Budapesten (-0,89 cm) nagyobb mértékű. A többi megye sorkötelesei esetében az eltérések 0,49-0,20 cm között változnak. A sorkötelesek vállszélességének paramétereit, a katonai szolgálatra való minősítés szerint, a 2.54 tábla foglalja össze.

2.6.2 Mellkasszélesség (M.36)

A mellkasszélességnek a teljes mintára számított átlaga $\bar{X} = 27,86 \pm 3,90$ cm. Az eddig elemzett magassági és szélességi méretektől eltérően, legnagyobb a mellkasszélesség átlaga Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyék sorköteleseinél ($\bar{X} = 28,58 \pm 4,10$ cm; $\bar{X} = 28,34 \pm 3,60$ cm). Harmadik helyen következik Budapest ($\bar{X} = 28,22 \pm 3,84$ cm); a sorrendet legalacsonyabb mellkasszélességgel Borsod-Abaúj-Zemplén megye zárja ($\bar{X} = 27,15 \pm 3,84$ cm). Az átlagok említett sorrendje jut kifejezésre az anya születési helyének országrészek szerinti bontásában is. A Duna-Tisza közéről, Tiszántulról, valamint Budapestről származott sorkötelesek mellkasszélességének átlaga meghaladja a 28 cm-t. A "széles" mellkas csoportgyakorisága legnagyobb (14,5 %) Bács-Kiskun megyében, ugyanakkor a "keskeny" mellkasszélesség gyakorisága Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legnagyobb (16,4 %). A mellkasszélességnek az összeírás helye, valamint az anya születési helye szerinti paramétereit, csoportgyakoriságait a 2.55, 2.56, 2.57, 2.58 táblák tartalmazzák.

56. ábra
Mellkasszélesség (M.36)

A mellkas transzverzális átmérője átlagainak az összeírás helye szerinti sajátosságai még határozottabb formában fejeződnek ki az etnikai csoportok (az anya születési helye), tájegységek részletezésében. A 85.

85. A sorkötelesek mellkasszélessége az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Solti síkság és Bácska	Bács-K. megye	265	28,73
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-B. megye	172	28,66
	Kiskunság	Bács-K. megye	778	28,61
	Hajdu települések	Hajdu-B. megye	600	28,47
II.	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	27,86
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	27,82
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	27,76
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	27,72
	Marcál-medence	Veszprém megye	223	27,57
III.	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	27,18
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	27,14
	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	26,74

kasszélessége más és más testmagassággal, válmagassággal alkot alkati jellegzetességet. Bodroghöz népeségét reprezentáló sorkötelesek képviselik leginkább a zárt népességekre jellemző beszűkült variációt, s a más metrikus jellegekben is megmutatkozó azonos tendenciák érvényesülését.

A mellkasszélesség etnikai csoportok, tájegységek szerinti paramétereit a 2.59 táblán részletezték.

A sorkötelesek mellkasszélességi átlagai a születési sorrendet tekintve (01-03. sorrendű születettek) területi bontásban két csoportra különíthetők. (Lásd 86. táblázatot.)

86. A sorkötelesek mellkasszélesség átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Bács-Kiskun megye	475	28,60	364	28,71	203	28,68
	Hajdu-Bihar megye	431	28,46	356	28,27	234	28,24
	Budapest	706	28,23	446	28,23	151	28,30
II.	Somogy megye	409	27,92	325	27,73	148	27,50
	Veszprém megye	481	27,81	388	27,80	218	27,75
	Pest megye	326	27,61	247	27,66	108	27,28
	Megyei városok együtt	230	27,57	177	27,51	81	27,03
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	27,10	547	27,27	297	27,24

Az első csoportba tartozó Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar megye és Budapest 01-03. születési sorrendű sorköteleseinek mellkasszélessége egyöntetűen 28 cm-en felüli. A második csoportba, csökkenő átlagok rendjében Somogy, Veszprém, Pest megyék, a megyei városok, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén megye sorkötelesei tartoznak. Pest 05-06. és méginkább Borsod-Abaúj-Zemplén megye 07-09. születési sorrendű sorköteleseinek mellkasszélessége 27 cm-nél kisebb (26,47-26,57 cm között). A mellkasszélesség születési sorrend szerinti paraméterei a 2.60 táblában találhatók.

Az aktivan sportoló és nem sportoló sorkötelesek mellkasszélességében szignifikáns különbség nem állapítható meg, mégis megemlítendő, mint tendencia, hogy valamennyi összeírási helyen a sportoló sorköteleseknek nagyobb a mellkasszélesség átlaga, mint a nem sportolóké. A 87. táblázat átlagai dokumentálják a megállapítást.

87. A sportoló és nem sportoló sorkötelesek mellkasszélessége az összeírás helye szerint

A sportolás módja	Az összeírás helye							
	Bács-Kiskun		Borsod-A. -Z.		Hajdu-Bihar		Pest	
	megye							
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Sportol (egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen)	235	29,00	404	27,53	262	28,79	204	27,65
Nem sportol	1 009	28,47	1 076	27,05	934	28,21	558	27,43
$\bar{X} - \bar{X}$		+0,53		+0,48		+0,58		+0,22

A sportolás módja	Az összeírás helye							
	Somogy		Veszprém		Budapest		Megyei városok együtt	
	megye							
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Sportol (egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen)	331	27,95	372	28,06	402	28,55	127	27,68
Nem sportol	680	27,66	833	27,62	885	28,04	409	27,37
$\bar{X} - \bar{X}$		+0,29		+0,44		+0,51		+0,31

2.6.3 Mellkasmélység (M.37)

Az összeírás helye szerint a mellkasmélység legalacsonyabb átlaga a Pest megyében ($\bar{X}=17,00 \pm 3,10$ cm), legmagasabb átlaga a Hajdu-Bihar megyében ($\bar{X}=19,67 \pm 3,00$ cm) vizsgált sorköteleseknél volt megállapítható. A teljes minta átlaga $\bar{X}=19,14 \pm 3,40$ cm. Ezen értékkel megegyező az anya születési helye szerinti átlagok megoszlása, ugyanis a legalacsonyabb a Duna-Tisza közéről ($\bar{X}=18,40 \pm 3,74$ cm) és legmagasabb az

57. ábra
Mellkasmélység (M. 37)

átlag a Tiszántúlról ($\bar{X} = 19,39 \pm 3,24$ cm) származott sorkötelesek esetében. Pest, illetve Hajdu-Bihar megye sorköteleseinek sagittális mellkas átmérőjének nagysága határozta meg az említett régiók átlagait. A mellkasmélység paramétereit és a csoport gyakoriságokat a 2. 62, 2. 63, 2. 64, 2. 65 táblák részletezik.

A mellkas sagittális átmérője átlagainak az anya születési helyének etnikai csoportjai szerinti elemzése sok tekintetben a mellkas transzverzális átmérőjénél talált eredményekkel megegyező. A Hortobágy és Tiszahát, valamint a Hajdu települések sorköteleseinél legmagasabb a sagittális átmérő átlaga ($\bar{X} = 19,85 \pm 3,64$ cm; $\bar{X} = 19,75 \pm 2,88$ cm). Ugyanezen két etnikai csoport sorkötelesei mellkasszélességben a 2. és 4. helyen foglalnak ugyancsak helyet. A Duna-Tisza közén a Kiskunság északi részének, valamint a Gödöllői dombság sorköteleseinél tapasztalhatók a legkisebb sagittális mellkas átmérő átlagok ($\bar{X} = 17,35 \pm 2,74$ cm; $\bar{X} = 16,78 \pm 2,68$ cm). Mindebből arra lehet következtetni, hogy Tiszántúl és a Duna-Tisza köze etnikai csoportjai, mint fixált jellegegyüttesek konstitucionálisan lényegesen eltérnek egymástól.

88. A sorkötelesek mellkasmélysége az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-B. megye	172	19,85
	Hajdu települések	Hajdu-B. megye	600	19,75
	Marcál-medence	Veszprém megye	223	19,65
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	19,60
	Solti síkság és Bácska	Bács-K. megye	265	19,60
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	19,55
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	19,53
II.	Hegyalja	Borsod-A.-Z. megye	193	19,15
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	19,12
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	18,95
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	18,91
	Bodrogház	Borsod-A.-Z. megye	206	18,90
	Kiskunság	Bács-K. megye	778	18,63
III.	Kiskunság északi része	Pest megye	225	17,35
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	16,78

kasmélysége a legnagyobb, illetve a legalacsonyabb, az átlagokat tekintve. E megállapítás érvényét alátámasztja az is, hogy a 05-09. születési sorrendű sorkötelesek mellkasmélységének átlagai ugyanazon tendenciát követik. Az I. csoportba hat, a II. csoportba három területi egység tartozik. Az első és nyolcadik helyen helyet foglaló Hajdu-Bihar, illetve Pest megye 01., 02., 03. születési sorrendű sorkötelesei mellkasmélységének átlagai között az eltérés szignifikáns (2,79 cm; 2,52 cm; 2,78 cm). A mellkasmélység születési sorrend szerinti paramétereit a 2. 67 tábla tartalmazza.

89. A sorkötelesek mellkasmélység átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Hajdu-Bihar megye	431	19,84	356	19,61	234	19,53
	Veszprém megye	481	19,63	388	19,72	218	19,56
	Megyei városok együtt	230	19,60	177	19,64	81	19,07
	Borsod-Abauj-Zemplén megye	603	19,43	547	19,41	297	19,30
	Budapest	706	19,34	446	19,29	151	19,16
	Somogy megye	409	19,20	325	19,09	148	18,71
II.	Bács-Kiskun megye	475	18,98	364	18,96	203	18,92
	Pest megye	326	17,05	247	17,09	108	16,75

Azt a megállapítást, hogy a két mellkasátmérő közül a sagittális átmérő alakulásában a környezeti hatások kifejezettebben érvényesülnek, a vizsgált minta csak részben igazolja. A sportoló és nem sportoló sorkötelesek mellkasmélységének átlagait az összeírás helye szerint elemezve az tapasztalható, hogy az eltérés 0,14-0,40 cm között változik. A mellkas három dimenzióban megnyilvánuló fejlettsége csakis a transzverzális, sagittális átmérők, valamint a mellkaskerület együttesében ítéltető meg az aktív sporttevékenységet folytató és nem sportoló sorkötelesek esetében. A mellkasmélység paramétereit a sportolás módja szerint a 2.68 tábla tartalmazza.

90. A sportoló és nem sportoló sorkötelesek mellkasmélysége az összeírás helye szerint

A sportolás módja	Az összeírás helye							
	Bács-Kiskun		Borsod-A. -Z.		Hajdu-Bihar		Pest	
	megye							
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Sportol (egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen)	235	19,06	404	19,51	262	19,98	204	17,12
Nem sportol	1 009	18,79	1 076	19,34	934	19,58	558	16,95
$\bar{X} - \bar{X}$		+0,27		+0,17		+0,40		+0,17

A sportolás módja	Az összeírás helye							
	Somogy		Veszprém		Budapest		Megyei városok együtt	
	megye							
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Sportol (egyesületben, egyesüle- ten kívül, versenyszerűen)	331	19,14	372	19,70	402	19,46	127	19,75
Nem sportol	680	19,00	833	19,51	885	19,16	409	19,51
$\bar{X} - \bar{X}$		+0,14		+0,19		0,30		0,24

2.6.4 Mellkaskerület (M.61)

A sorkötelesek mellkaskerületének ($\bar{X}$ = 88,63 ± 11,78 cm) - az összeírás helye szerint - pozitív irányban Pest és Hajdu-Bihar megye ($\bar{X}$ = 90,34 ± 11,54 cm; $\bar{X}$ = 89,53 ± 10,26 cm) sorkötelesei térnek el. Legkisebb a mellkaskerület átlaga a megyei városok, valamint Somogy megye fiataljai esetében ($\bar{X}$ = 87,50 ± 11,42 cm; $\bar{X}$ = 87,85 ± 11,12 cm). Az anya születési helye szerint, országrészenként az átlagok megoszlása kiegyenlített. A Duna-Tisza közéről származott fiataloknak legnagyobb a mellkaskerülete ($\bar{X}$ = 89,59 ± 13,18 cm). A csoportgyakoriságok tekintetében a 91-95 cm-es mellkaskerület leggyakoribb Hajdu-Bihar és Pest megyében (30,6-30,5%). A 76-80 cm-es mellkaskerület gyakorisága a megyei városokban 8,6%, Somogy megyében 7,2%. A mellkaskerületnek az összeírás és azanya születési helye szerinti paramétereit és csoportgyakoriságait a 2.69, 2.70, 2.71, 2.72. táblákban.

A kiemelt, nagyobb elemszámmal képviselt etnikai csoportokban, tájegységekben a sorkötelesek előbbieken említett mellkaskerületére vonatkozó átlagok megoszlása még határozottabban jut kifejezésre. Az átlagok csökkenő értékei szerint az 1-4. helyen a Duna-Tisza köze és Tiszántúl etnikai csoportjai foglalnak helyet, 90 és annál nagyobb mellkaskerület átlagokkal. (Lásd 91. táblázatot).

A 10-14. helyen elsősorban Veszprém és Somogy megye etnikai csoportjai találhatók és a sorrendet a Borsod-Abauj-Zemplén megyei, Borsodi síkságról származó sorkötelesek zárják ($\bar{X}$ = 86,85 ± 11,32 cm). Az etnikai csoportok 1. és 14. tagja között a mellkaskerület átlagainak eltérése 3,87 cm. Az etnikai csoportok, tájegységek szerint a mellkaskerület paramétereit a 2.73 táblán részletezték.

58. ábra
Mellkaskerület (M. 61)

91. A sorkötelesek mellkaskerülete az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Kiskunság északi része	Pest megye	225	90,72
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	90,54
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-B. megye	172	90,20
	Dél-Nyírség	Hajdu-B. megye	168	90,00
II.	Hajdu települések	Hajdu-B. megye	600	89,89
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	89,83
	Kiskunság	Bács-K. megye	778	89,38
	Bodrogtörzs	Borsod-A.-Z. megye	206	89,13
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	88,10
III.	Balaton vidéke	Somogy megye	277	87,95
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	87,79
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	87,65
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	87,61
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	86,85

csoportot. A születési sorrend szerint a mellkaskerület átlagai, paraméterei a 2.74 táblákban találhatóak.

92. A sorkötelesek mellkaskerület átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Pest megye	326	90,61	247	90,64	108	89,39
	Hajdu-Bihar megye	431	89,92	356	89,18	234	89,18
	Bács-Kiskun megye	475	89,35	364	89,47	203	89,85
II.	Budapest	706	88,72	446	88,55	151	88,78
	Somogy megye	409	88,48	325	87,87	148	86,81
	Veszprém megye	481	88,10	388	88,18	218	87,87
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	88,06	547	88,11	297	87,87
	Megyei városok együtt	230	87,56	177	87,58	81	86,39

A sportoló és nem sportoló sorkötelesek mellkaskerületének paramétereit elemezve az állapítható meg, hogy a teljes minta nem sportoló és Pest megye sportoló fiataljai esetében legnagyobb az eltérés, 2,91 cm. Az összeírás helye szerint Hajdu-Bihar megye, Budapest és a megyei városok sorköteleseinél legnagyobb a sportolók és nem sportolók mellkaskerület átlaga között a különbség (lásd 93. táblázatot).

A mellkas transzverzális, sagittális átmérőit és a mellkaskerületet együttesen elemezve úgy tűnik, hogy a környezeti tényezők - azaz az aktív sporttevékenység - hatása a testfejlésre kifejezetten jut érvényre a mellkaskerületben, kisebb mértékben a mellkasmélységben és a mellkasszélességben. Budapest és a megyei városok akcelerált és urbanizált körülményei között élő fiataljainál mérhető le leginkább a sportolásnak a mellkas fejlettségére gyakorolt hatása, illetve a nem sportolóknál az e méretekben észlelt elmaradás. A sportoló és nem sportoló sorkötelesek mellkaskerületére vonatkozó paramétereket a 2.75 tábla tartalmazza.

2.6.5 Csipőszélesség (iliocristalis szélesség) (M.40)

A sorkötelesek teljes mintáját tekintve, az előzőekben ismertetett szélességi méretekkel szemben az iliocristalis szélességben sokkal egységesebb az összeírás helye szerint az átlagok megoszlása. Legnagyobbak a csipőszélességi átlagok Pest, Somogy és Bács-Kiskun megyében ($\bar{X}$ = 28,63 ± 3,78 cm; $\bar{X}$ = 28,49 ± 3,48 cm; $\bar{X}$ = 28,36 ± 3,66 cm).

93. A sportoló és nem sportoló sorkötelesek mellkaskerülete az összeírás helye szerint

A sportolás módja	Az összeírás helye							
	Bács-Kiskun		Borsod-A. -Z.		Hajdu-Bihar		Pest	
	megye							
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Sportol (egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen)	235	90,17	404	88,71	262	90,86	204	91,23
Nem sportol	1 009	89,07	1 076	87,63	934	89,15	558	90,00
$\bar{X} - \bar{X}$		+1,10		+1,08		+1,71		+1,23

A sportolás módja	Az összeírás helye							
	Somogy		Veszprém		Budapest		Megyei városok együtt	
	megye							
	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
Sportol (egyesületben, egyesületen kívül, versenyszerűen)	331	88,34	372	88,22	402	89,59	127	88,50
Nem sportol	680	87,65	833	87,53	885	88,10	409	87,20
$\bar{X} - \bar{X}$		+0,69		+0,69		+1,49		+1,30

Az anya születési helye szerinti elemzésben a fentiekkel megegyezően a Duna-Tisza közéről és Dunántulról származott sorköteleseknek legnagyobb az iliocristalis szélesség átlaga. A csoportgyakoriságokat vizsgálva Budapesten, Borsod-Ábauj-Zemplén és Bács-Kiskun megyében 14,8-13,9 %-os a "keskeny" iliocristalis szélesség gyakorisága. Pest és Somogy megyében, valamint Budapesten 12,5-10,4 %-os a "széles" iliocristalis méret gyakorisága. Budapesten a megoszlás három módusza utal a heterogén összetétel e jellegben mutatkozó megnyilvánulására. Az iliocristalis szélességnek az összeírás helye, valamint az anya születési helye szerinti paramétereit és csoportgyakoriságait a 2,76, 2,77, 2,78, 2,79 táblák tartalmazzák.

59. ábra
Iliocristalis szélesség
(M. 40)

Az iliocristalis szélesség 50 percentilise - miként az eddig elemzett testméretek percentiliseinél is tapasztalható volt - valamivel kisebb (kb. 0,5 cm-rel), mint a számtani átlag értéke. A tapasztalt jelenséget az okozza, hogy a csipőszélesség eloszlási görbéje is csak közelíti az un. "normális" eloszlást. Mivel a 3 percentilis és az 50 percentilis közötti különbség mindig kisebb - ez alól csak Veszprém megye kivétel -, mint a 97 percentilis és az 50 percentilis különbsége. Így az eloszlási görbének a nagyobb csipőszélesség felé eső része erőteljesebb lefutású. Ennek fordítottja tapasztalható a Veszprém megyei sorkötelesek csipőszélesség adatainál. A csipőszélesség átlagértéke és 50 percentilise a legnagyobb - csakugy, mint a vállszélesség esetében - Pest megyében (28,63 cm, illetve 28,01 cm). E két adat egybehangzó értéke jelzi, hogy a Pest megyei fiatalok csontozatának szélességi fejlettsége egyértelműen a legerőteljesebb. A csipőszélesség percentilis értékei a 94. táblázatban találhatók.

94. A sorkötelesek csipőszélességének percentilis értékei az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A sorkötelesek iliocristalis szélességének percentilis értékei							$\bar{X}$	s
	3	10	25	50	75	90	97		
Bács-Kiskun megye	24,66	25,60	26,69	27,83	28,95	29,95	31,37	28,36	1,83
Borsod-A. -Z. megye	24,54	25,54	26,55	27,68	28,80	29,84	30,98	28,23	1,85
Hajdu-Bihar megye	24,88	25,73	26,60	27,65	28,71	29,68	30,70	28,18	1,56
Pest megye	25,13	26,07	26,93	28,01	29,12	30,35	31,73	28,63	1,89
Somogy megye	25,13	26,03	26,80	27,91	29,02	30,12	31,34	28,49	1,74
Veszprém megye	24,90	25,70	26,59	27,73	28,76	29,70	30,47	28,27	1,66
Budapest	24,58	25,55	26,56	27,72	28,87	30,06	31,52	28,31	1,83
Megyei városok együtt	24,62	25,54	26,47	27,53	28,68	29,84	31,23	28,15	1,74
Összesen	24,78	25,68	26,63	27,75	28,87	29,92	31,16	28,32	1,77

A többi szélességi mérethez hasonlóan a sorkötelesek iliocrystalis szélességének átlagai, csökkenő értékek sorrendjében, az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint, jól példázzák, hogy e poligénis kvantitativ jelleg tekinthető meghatározóan fixált jellegnek. A sorrend első és utolsó tagjának (95. táblázat) átlaga között a különbség közel 1 cm

95. A sorkötelesek csipőszélessége az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Kiskunság északi része	Pest megye	225	28,96
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	28,76
	Solti síkság és Bácska	Bács-K. megye	265	28,67
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	28,58
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	28,57
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	28,36
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	28,28
	Dél-Nyírség	Hajdu-B. megye	168	28,25
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-B. megye	172	28,22
	Hajdu települések	Hajdu-B. megye	600	28,20
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	28,08
	Bodrogek	Borsod-A.-Z. megye	206	27,99

(0,97 cm). Ez nem szignifikáns önmagában, de az a tény, hogy Bodrogek fiataljai más kvantitativ jellegben is a sorrend utolsó helyeit foglalják el, arra utal, hogy e zárt közösségben élt és még ma is élő népesség egyfelől bizonyos retardációt mutat, másrészt a magassági és szélességi méretek nagyrészt egységes megjelenésű jelleg együttest képviselnek. Az iliocrystalis szélesség etnikai csoportok szerinti paraméterei a 2.80 táblán részletezettek.

A sorkötelesek születési

sorrendje (01-03. születettek) szerint az iliocrystalis szélesség átlagai között - az összeírás helye szerint - egységesség állapítható meg (96. táblázat). Csökkenő átlagértékek rendjében két csoport különíthető el. Az I. csoportba Somogy és Pest megye sorkötelesei tartoznak, a II. csoportba a többi megye, Budapest és a sorrendet zárva a megyei városok 01-03. születési sorrendű sorkötelesei tartoznak. Az iliocrystalis szélesség átlagának a születési sorrend szerint elkülönített csoportjai, valamint az 1. és a 8. helyen levő Somogy megye és a megyei városok sorkötelesei között árnyalati a különbség, az eltérés nem szignifikáns. Az iliocrystalis szélesség paraméterei a születési sorrend figyelembevételével a 2.81 táblában közöltek.

96. A sorkötelesek csipőszélesség átlagának megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Somogy megye	409	28,65	325	28,47	148	28,29
	Pest megye	326	28,64	247	28,74	108	28,57
II.	Budapest	706	28,32	446	28,37	151	28,33
	Bács-Kiskun megye	475	28,31	364	28,52	203	28,49
	Veszprém megye	481	28,31	388	28,31	218	28,23
	Hajdu-Bihar megye	431	28,25	356	28,09	234	28,18
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	28,18	547	28,31	297	28,26
	Magyei városok együtt	230	28,07	177	28,21	81	28,24

2.7 FELŐ- ÉS ALSÓVÉGTAG MÉRETEK

A testarányjelzőkben értékelhetők leginkább a felső- és az alsóvégtag kvantitativ sajátosságai, mivel a testmagasság viszonyában jutnak kifejezésre azok a jellemzők, amelyek önmagukban, a felső- vagy alsóvégtaghossz méretei alapján, nem ítéletők meg.

A populációs szinten végzett kutatások és az iker-, valamint a családvizsgálatok a felsóvégtag hosszának (M. 45. a) 75 %-os örökletességét igazolták. A teljes felsóvégtaghosszon belül az alkarhossz (Radiale-Sty-lion) örökletessége alacsonyabb a felkar (Akromion-Radiale) hosszához viszonyítva. A fel- és alkar terület (M. 65; M. 66) tekintetében az eredmények már nem ilyen egyértelműek. E méretek variancia terjedelme na-

gyobb, a környezeti hatás kifejezettebb. A kerületi méretek alakulását az izomzat tréningje lényegesen meghatározza.

A robusticitás indikátoraként a Humerus-epicondylus szélességét (a humerus distalis végének legnagyobb szélessége) tekintik az elemző vizsgálatok különösen fontosnak. TANNER-ISRAELSOHN (1963) kimutatták, hogy e kvantitativ jelleg esetében az apák-leányok kombinációjában a korreláció igen magas ($r=0,41-0,55$). E jelleg manifesztációjában kétszeres sulyu az örökletesség a környezeti hatásokhoz viszonyítva.

Az alsóvégtaghossz (M, 53) örökletes volta még kifejezettebb, 70-80 %-os. A korrelációs együttható, $r=0,50$ az apák-fiaik, az anyák-leányaik kombinációkban.

Az alsóvégtag kerületi méreteit (combkerület - M, 68; alszárkerület - M, 69) tekintve, azok örökletessége meghaladja a környezeti hatást. Férfiaknál a környezeti hatás erősebb.

Az alsóvégtagon mért Femur-epicondylus szélesség (a femur distalis végének legnagyobb szélessége) szülők-gyermek kombinációkban szignifikánsan magas korrelációt mutat (TANNER-ISRAELSOHN, 1963).

E fejezet a felső- és alsóvégtag hossz méreteit részletezi, tekintettel a testarányjelzőkre (2,8 fejezet). A végtagok kerületi, valamint a Humerus és Femur epicondylus szélességi méreteivel a szerzők külön tanulmányban kívánnak foglalkozni.

2.7.1 Felsővégtaghossz (M.45.a)

A vizsgált 9 495 sorköteles felsővégtag hosszának átlaga $\bar{X}=76,74 \pm 8,36$ cm az összeírás helye szerint. A teljes minta átlagától pozitív irányba legnagyobb az eltérés a Pest megyei sorköteleseknél ($\bar{X}=77,73 \pm 9,30$ cm), negatív irányba a megyei városok fiataljainál ($\bar{X}=75,83 \pm 8,02$ cm). Az átlagot és a variáció terjedelmet tekintve Somogy megye sorkötelesei jelzik a legextrémebb megoszlást ($\bar{X}=76,08 \pm 9,08$ cm, a variáció terjedeleme 70 cm - 43,00-113,00 cm -). Természetes az átlagok önmagukban nem fejezik ki a valóságos méretarányokat, a 2,82, 2,83 táblákban közölt adatok csakis a testmagasság viszonylatában értékelhetők. Vonatkozik ez elsősorban is Bács-Kiskun, valamint Hajdu-Bihar megyékre.

60. ábra
Felsővégtaghossz
(M. 45. a)

Az összeírás helye szerint a sorkötelesek felsővégtag hosszának percentilisei a következőként alakulnak. A Pestmegyei sorköteleseknél legnagyobb a felsővégtaghossz értéke, ugy az 50 percentilis, mint az átlag esetében. Ez az adat azért érdekes, mert a Pest megyei sorkötelesek testmagassága nem egészen 0,5 cm-rel nagyobb csak az átlagnál. A testmagassághoz viszonyított felsővégtaghossz alapján mégis a Bács-Kiskun megyei fiatalok - törzsféjlődéstani szempontból - a legkevésbé progresszívek (BUDAY, 1943), ugyanis náluk legmagasabb a fenti viszonyszám értéke. Az eddigi tapasztalatnak megfelelően a felsővégtaghossz 50 percentilise is valamelyest kisebb érték, mint a számtani átlag.

97. A sorkötelesek felsővégtag hosszának percentilis értékei az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A sorkötelesek felsővégtag hosszának percentilis értékei							$\bar{X}$	s
	3	10	25	50	75	90	97		
Bács-Kiskun megye	69,80	71,77	73,77	76,27	78,96	81,39	83,90	77,00	4,10
Borsod-Abauj-Zemplén megye	68,28	71,06	73,20	75,59	78,19	80,67	83,09	76,23	4,26
Hajdu-Bihar megye	69,19	71,23	73,59	76,05	78,18	80,56	82,75	76,45	3,65
Pest megye	69,05	72,25	74,53	77,17	79,92	82,26	84,95	77,73	4,65
Somogy megye	68,44	71,06	73,24	75,51	77,83	80,09	82,35	76,08	4,54
Veszprém megye	69,74	71,04	74,25	76,63	79,01	81,24	83,73	77,15	4,03
Budapest	69,22	71,74	74,17	76,87	79,27	81,44	84,19	77,31	4,03
Megyei városok együtt	66,65	71,18	73,06	75,48	77,78	79,78	81,85	75,83	4,01
Összesen	69,00	71,47	73,70	76,18	78,68	80,98	83,62	76,74	4,18

Az anya születési helye szerint, országrészek bontásában, a felsővégtag hosszának megoszlása kiegyenlítettebb. A teljes mintától Budapest és Duna-Tisza köze átlagai térnek csak el ($\bar{X}=77,32\pm8,26$ cm; $\bar{X}=77,25\pm8,44$ cm), de nem szignifikánsan.

Csoportgyakoriságban a "rövid" felsővégtaghossz a legnagyobb a Borsod-Abauj-Zemplén megyei fiataloknál (32,6%); a "hosszu" végtaghossz gyakoriság Pest megyében 33,7% az összeírás helye szerint. Az anya születési helye szerint, országrészeket tekintve, az Észak-Magyarországról származott fiatalok körében leggyakoribb a "rövid" (32,4%) és Budapesten a "hosszu" (29,4%) felsővégtaghossz. (2.84, 2.85 táblák).

Az etnikai csoportok bontásában még differenciáltabb megoszlás állapítható meg.

98. A sorkötelesek felsővégtag hossza az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Gödöllői-dombság Kiskunság északi része Bihar	Pest megye	161	78,25
		Pest megye	225	78,14
		Hajdu-B. megye	118	78,08
II.	Marcal-medence Kiskunság Bakony vidéke Taktaköz és matyók Külső-Somogy Hortobágy és Tiszahát Solti síkság és Bácska Hajdu települések Bükkalja Balaton vidéke Belső-Somogy	Veszprém megye	223	77,45
		Bács-K. megye	778	77,34
		Veszprém megye	474	77,09
		Borsod-A.-Z. megye	207	76,84
		Somogy megye	189	76,46
		Hajdu-B. megye	172	76,39
		Bács-K. megye	265	76,32
		Hajdu-B. megye	600	76,28
		Borsod-A.-Z. megye	213	76,25
		Somogy megye	277	76,06
		Somogy megye	187	75,97
III.	Dél-Nyírség Borsodi síkság Bodrogház	Hajdu-B. megye	168	75,90
		Borsod-A.-Z. megye	261	75,89
		Borsod-A.-Z. megye	206	75,43

Nyírségből, Borsodi síkságról és Bodrogházból származók képviselik a III. csoportot, a felsővégtag hossza "rövid". A sorrend 1. és 14. tagja között a különbség 2,82 cm. A III. csoportba sorolt etnikai tájegységekről származó sorkötelesek között az I. és II. csoporthoz viszonyítva több - a születési sorrendben - az 5.-14. születettek száma. A felsővégtag hosszának paramétereit megyék és etnikai csoportok szerint a 2.86 tábla tartalmazza.

A sorkötelesek felsővégtag hosszának alakulása a 01-03. születettek sorrendjében három csoport elkülönítését teszi lehetővé.

99. A sorkötelesek felsővégtaghossz átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Pest megye	326	77,81	247	77,91	108	77,96
	Budapest	706	77,35	446	77,41	151	77,26
	Veszprém megye	481	77,34	388	77,48	218	77,04
II.	Bács-Kiskun megye	475	76,99	364	77,03	203	77,16
	Hajdu-Bihar megye	431	76,70	356	76,68	234	76,21
	Somogy megye	409	76,29	325	76,00	148	75,71
	Borsod-Abauj-Zemplén megye	603	76,11	547	76,48	297	76,40
III.	Megyei városok együtt	230	75,74	177	76,16	81	75,72

Az I. csoportba - sorrendben - Pest megye, Budapest, Veszprém megye tartozik, ahol is 77 cm-en felüli a felsővégtag hosszának átlaga. A II. csoportba Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar, Somogy, Borsod-Abauj-Zemp-

lén megyék tartoznak. Az I. csoporttól az eltérés minimális. A III. csoportot a megyei városok együtt alkotják, a felsővégtag hosszának átlaga 75-76 cm határán adódik. A 4 -14. születési sorrendű sorkötelesek átlagai az alacsony esetszámok miatt reálisan nem értékelhetők, annyi jegyezhető meg csupán, hogy Borsód-Abauj-Zemplén megye és a megyei városok említett születési sorrendű sorköteleseinek átlagai 72-76 cm között változnak. A sorkötelesek felsővégtaghosszára a születési sorrend szerinti paraméterek a 2.87 táblában találhatóak.

2.7.2 Alsóvégtaghossz (M.53)

A sorkötelesek alsóvégtag hosszának átlaga a teljes mintára számítva "középhosszu", $\bar{X}=97,13 \pm 10,12$ cm.

Az átlagot az összeírás helye szerint elemezve, az állapítható meg, hogy leghosszabb az alsóvégtag a megyei városok és Budapest sorköteleseinél ($\bar{X}=98,68 \pm 11,62$ cm; $\bar{X}=98,47 \pm 9,98$ cm), a legrövidebb viszont Borsod-Abauj-Zemplén és Bács-Kiskun megyék fiataljainál ($\bar{X}=96,12 \pm 10,16$ cm; $\bar{X}=96,24 \pm 9,98$ cm). Csoportgyakoriságban e megoszlás akként jelentkezik, hogy a megyei városokban, Budapesten és Pest megyében a "hosszu-igen hosszú" alsóvégtag gyakorisága 14,1, 10,2 és 8,2%-ot ér el, ugyanakkor Borsod-Abauj-Zemplén és Bács-Kiskun megyék fiataljainak 9,0 és 7,7%-ánál az alsóvégtag hossza "rövid-igen rövid". Az idevonatkozó paraméterek és csoportgyakoriságok a 2.88, 2.89 táblákban részletezettek.

Az anya születési helye szerint, országrészek bontásában, Budapest, valamint Dunántul ($\bar{X}=98,49 \pm 10,04$ cm; $\bar{X}=97,76 \pm 10,00$ cm) és a többi országrészek közötti eltérés még határozottabban jut kifejezésre. Észak-Magyarországról, Tiszántulról és a Duna-Tisza közéről származott sorkötelesek alsóvégtaghossz átlaga 96,37-96,90 cm között adódik. Csoportgyakoriságban az "igen-hosszu" alsóvégtag Budapesten 11,2%, Dunántulon 8,5%. Ez összhangban van a testmagassággal kapcsolatban tett megállapításokkal. A "rövid-igen rövid" alsóvégtaghossz gyakorisága Észak-Magyarországon 8,1%, Duna-Tisza közén 6,6%, Tiszántulon 6,4%. Ezek a viszonylagosan magas gyakoriságok az adott országrészek egyes zártabb etnikai csoportjaira különösen jellemzők. Az idevonatkozó paramétereket és csoportgyakoriságokat a 2.90, 2.91 táblák tartalmazzák.

61. ábra
Alsóvégtaghossz (M. 53)

Az anya születési helyének kiemelt etnikai csoportjai szerint az alsóvégtaghossz átlagai - csökkenő értékben - az alábbi sorrendben, illetve csoportokban követik egymást.

100. A sorkötelesek alsóvégtag hossza az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$
I.	Külső-Somogy	Somogy megye	189	97,86
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	97,69
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	97,68
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	97,63
	Kiskunság északi része	Pest megye	227	97,59
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	97,50
	Marcál-medence	Veszprém megye	223	97,31
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	97,14
II.	Belső-Somogy	Somogy megye	187	96,97
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	96,82
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	96,61
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	96,61
	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	96,36
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	96,00
III.	Bodrogek	Borsod-A.-Z. megye	206	95,86
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	95,40
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	94,97

Az I. csoportba öt megye 8 etnikai tájegysége tartozik, az innen származó sorkötelesek alsóvégtag hosszának átlagai 97 cm-en felüliek. A II. csoportba Belső-Somogy és a Hajdu települések sorkötelesei tartoznak, az átlagok a 97 cm-t megközelítik. A legnagyobb eltérés a III. csoporthoz tartozó Bodrogek, Solti síkság és Bácska, valamint a Borsodi síkság etnikai tájegységeiből származott sorköteleseknél mutatkozik. Az utóbbi három etnikai tájegység átlaga az I. csoport első tagjától 2,45 cm-rel tér el, azaz ennyivel rövidebb az alsóvégtaghossz átlaga.

ga. Az a tény, hogy Bodroghöz és a Borsodi síkság sorkötelesei más jellegekben is a kiemelt etnikai csoportok sorrendjében közel azonos helyet foglalnak el, arra utal, hogy a népesség genetikai strukturájában a genetikailag fixált jellegegyüttesek meghatározó fontosságuk. Az etnikai csoportok népességein belül az antropológiai sajátosságok kumulált és feltételezhetően retardált voltát, a megyei városok és Budapest sorköteleseihez viszonyítva, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy Bodroghöz, Solti síkság és Bácska, valamint a Borsodi síkság alsóvégtaghossz átlagai 3,27-3,06 cm-rel térnek el. Az alsóvégtaghossz paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint a 2.92 táblában találhatók.

A sorkötelesek alsóvégtag hosszának átlagai a születési sorrend szerint - csökkenő értékek rendjében - az alábbi csoportokra különíthetők. Az I. csoportba a megyei városok és Budapest sorkötelesei tartoznak, ahol az első három születési sorrendűeknél az alsóvégtaghossz átlagai 98 cm-en felüliek. A II. csoportba sorolt Somogy, Pest, Veszprém és Hajdu-Bihar megyék 01-03. születési sorrendű sorkötelesei közül a második és harmadszülöttek alsóvégtagjának hossza 97-96 cm közötti. A III. csoportot alkotó Borsod-Abaúj-Zemplén és Bács-Kiskun megyék zárják a sorrendet, és egységesen a "középhosszu" alsóvégtaghossz átlag a meghatározó a 01-03. születési sorrendű sorkötelesekre.

101. A sorkötelesek alsóvégtaghossz átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Magyei városok együtt	230	98,91	177	98,80	81	98,45
	Budapest	706	98,56	446	98,68	151	98,27
II.	Somogy megye	409	98,05	325	97,45	148	96,92
	Pest megye	326	98,02	247	97,60	108	97,29
	Veszprém megye	481	97,72	388	97,90	218	97,11
	Hajdu-Bihar megye	431	97,11	356	97,01	234	96,17
III.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	96,31	547	96,37	297	96,05
	Bács-Kiskun megye	475	96,29	364	96,58	203	96,31

Az alsóvégtaghossz születési sorrend szerinti paraméterei a 2.93 táblában.

2.8 TESTARÁNYJELZŐK

Jóllehet a közvetlen és közvetett abszolút testmérések felvilágosítást nyújtanak a testi fejlettségről, biológiai állapotról, az összefüggéseket magukba foglaló testarányjelzők lényegesen több tájékoztatást nyújtanak a testösszetételről. A testarányjelzőkben, az adatokat meghatározó testmérések örökletessége additive vagy ellentétes effektusban eredményezik a harmonikus vagy diszharmonikus testösszetételt, a fejlettség egyes összetevőinek megfelelően. Az örökletességen túlmenően a morfológiai jellegzetességekben megnyilvánuló környezeti hatások is nyilvánvalóbban értékelhetők (SUSANNE, 1975).

2.8.1 Kaup jelző

A testarányjelzők közül legelterjedtebben használt a Kaup jelző, amely a grammban mért testsulynak és a cm-ben mért testmagasság négyzetének a hányadosa. Képlete:

$$I = \frac{\text{testsúly (g)}}{\text{testmagasság (cm)}^2}$$

A szélességi fejlettséget kifejező jelző értéke újszülötteknél $\approx 1,18$, a gyermekkor folyamán fokozatosan nő az értéke, s felnőttkorban a biológiailag teljes értékű egyén jelzőértéke 2,0-2,7 közötti. A 2,0 alatti Kaup jelző érték elégtelen keresztmetszeti fejlettséget, a 2,7 fölötti érték mértéktelen keresztmetszeti fejlettséget jelez (MARTIN-SALLER, 1957-1966). Megjegyzendő, hogy a Kaup jelzővel kapcsolatban általánosan használt utalásokat, miszerint a jelző értéke az egyén szélességi (keresztmetszeti, haránt) fejlettségéről ad számot, nem szabad szó szerint értelmezni. A testsúlyt alapvetően a csontozat, az izomzat és a zsírszövet együttes mennyisége határozza meg. A testalkat alakulásában - adott testmagasság és testsúly mellett - alapvetően ezen összetevők egymáshoz viszonyított aránya döntő jelentőségű. Mindebből következik, hogy azonos testmagasságú és testsúlyú, tehát azonos Kaup jelzővel jellemezhető egyének három szélsőséges típusa képzelhető el, Attól függően, hogy a három összetevő közül melyik van viszonylagos túlsúlyban, eltérő mértékű az egyén valószínű szélességi fejlettsége.

Kizárólag a testmagasság és testsúly alapján a Kaup jelző nem adhat számot az egyén alkatának minőségi jellemzőiről, hanem csupán arról, hogy egy adott testmagassághoz tartozó testsúly aránya - az életkori sajátosságok figyelembevételével - elégtelen, jól megfelelő, vagy túlzott mértékű. Másként fogalmazva: súlyhiányról, a testmagasságnak megfelelő súlyfejlettségről, illetve súlytöbbletről tájékoztat.

A jelző határértékei alapján öt csoport elkülönítése szokásos, ezek az alábbiak:

- 1,80,
1,81 - 2,14,
2,15 - 2,56,
2,57 - 3,04,
3,05 - .

Az összeírás helye szerint a sorkötelesek 71,5%-ának megfelelő a keresztmetszeti fejlettsége - a Kaup jelző értéke 2,0-2,7 között van -, 26,2%-ának a testmagassághoz képest alacsony a testsúlya és 2,3%-ának testsúlytöbblete van a Kaup jelző értékek szerint.

A teljes minta átlagához viszonyítva ($\bar{X} = 2,13 \pm 0,54$) az egyes értéktartományokban a következő eltérések állapíthatók meg.

A biológiailag teljes értékű kategóriában a Somogy megyei sorkötelesek az átlagnál 8,4%-kal nagyobb, míg a budapesti sorkötelesek 7,0%-kal kisebb arányban fordulnak elő. A többi vizsgált terület sorköteleseinek előfordulási aránya ebben a kategóriában nem tér el jelentősen az átlagtól.

Az un. elégtelen keresztmetszeti fejlettségű kategóriában ugyancsak a budapesti és a Somogy megyei értékek térnek el legjobban az átlagtól. A testmagasságukhoz képest alacsony testsúlyú sorkötelesek legkisebb (Somogy megye) és legnagyobb arányú (Budapest) előfordulása között 15,7% a különbség. A budapesti sorköteleseknél a Kaup jelző 2,0 alatti un. súlyhiányos kategóriájában talált magas gyakoriság valószínűleg a nagyvárosi - urbanizációs - környezetben erőteljesebben érvényesülő akcelerációs hatás - felgyorsult növekedés - következménye.

A testmagassághoz képest súlytöbbletet jelentő kategóriában legnagyobb arányban a Bács-Kiskun megyei (3,6%), legkisebb arányban a megyei városokban vizsgált sorkötelesek (1,2%) fordulnak elő.

A vizsgált sorkötelesek sajátos megoszlása a Kaup jelző három fő csoportja szerint - a "testsúlyhiányos" és a "testsúlytöbbletes" kategóriában talált gyakoriságnak több mint tizszerese. Ez annak tulajdonítható, hogy 18 éves korban a hosszúnövekedés még túlsúlyban van a keresztmetszeti és különösen a testsúlygyarapodással szemben. A Kaup jelzőnek az összeírás helye szerinti paramétereit és csoportgyakoriságait a 2,94 és 2,95 táblák részletezik.

A Kaup jelző paramétereit és csoportgyakoriságait az anya születési helye szerint, országrészek bontásában elemezve, az alábbiak állapíthatók meg.

Figyelman kívül hagyva a külföldi és ismeretlen születési helyű anyák sorköteles fiataljainak Kaup jelző értékét - összhangban az előbbiekkal - a biológiailag teljes értékű kategóriában legnagyobb arányban azok a

sorkötelesek fordulnak elő, akiknek anyja Dunántulon született (73, 3 %), legkisebb arányban pedig azok a sorkötelesek, akiknek anyja Budapesten született (64, 7 %).

Az elégtelen keresztmetszeti fejlettséget jelentő kategóriában - az előzményekkel megegyezően - legnagyobb arányban Budapesten (32, 9 %), legkisebb arányban a Dunántulon (24, 2 %) született anyák sorköteles gyermekei fordulnak elő. Mindez mégjobban alátámasztja a nagyvárosi környezet szerepét a felgyorsult növekedésben. A Kaup jelző idevonatkozó paramétereit, csoportgyakoróságait a 2. 96 és 2. 97 táblák tartalmazzák.

A Kaup jelző értékeinek az összeírás helye szerint történő teljes értékű elemzéséhez hozzátartozik a 18 éves fiatalokra korábban megállapított Kaup jelző értékekkel történő összehasonlítás.

BALOGH (1942), RAJKAI (1952), EIBEN (1956), NEMESKÉRI (1970), EIBEN és mts. (1971), KÁDÁR-VÉLI (1972), FARMOSI (1974) Kaup jelzőre publikált adatait elemezve két fontos tény állapítható meg:

- nagyságrendileg csak a KÁDÁR-VÉLI (1972) által vizsgált 18 évesek adatai hasonlíthatók össze eredményesen a vizsgált sorkötelesek adataival;

- a vizsgáltak számától függetlenül összehasonlítva a Kaup jelző paramétereit - az 1938-1939. évek adataitól az 1973. évi vizsgálat adataiig - megfigyelhető, hogy a Kaup jelző átlaga jelentősen nem változott.

Az 1973. évben vizsgált sorkötelesek Kaup jelző értékeinek összehasonlítása az 1938-1972. évek között 18 éves fiatalokra megállapított Kaup jelző értékekkel

Szerzők	A vizsgálat helye, ideje		N	$\bar{X}$	s	m
BALOGH	Debrecen	1938-39	39	2,13	0,20	0,03
RAJKAI	Debrecen	1951	≈ 200	2,13	-	-
EIBEN	Debrecen	1953-54				
	városi		41	2,11	0,17	0,03
	falusi		46	2,10	0,15	0,02
KÁDÁR-VÉLI	Budapest	1963	1 349	2,10	-	-
	két megye	1963	2 565	2,11	-	-
KÁDÁR-VÉLI	Budapest	1965	865	2,11	-	-
	vidék	1965	2 145	2,14	-	-
NEMESKÉRI	Budapest	1966	395	2,18	-	-
EIBEN és mts.	Budapest	1968-69	71	2,10	-	-
FARMOSI	Kaposvár	1968-72	69	2,13	-	-
FARMOSI	Kaposvár	1971	23	2,20	0,41	0,09
NEMESKÉRI és mts.	Budapest	1973	1 376	2,10	0,31	0,01
	hat megye	1973	8 119	2,14	0,26	0,03

A Kaup jelző átlagok alapján megállapítható, hogy a 18 éves fiataloknál a testmagassághoz viszonyított testsúly sehol sem érte el az ideálisnak mondható arányt, amelynek a 2, 3-es Kaup jelző érték felelne meg. Mindez egyértelműen jelzi, hogy - a multban csakugy, mint a jelenben - 18 éves korban a szélességi növekedés nem fejeződik be.

Az átlagértékek eltérése jelzi, hogy a testmagassághoz tartozó testsúly alakulásában is különbségek vannak, amelyek részben az eltérő születési évjáratok, részben az eltérő régiók és minták következményei. Az átlagértékek közötti eltérések mértékét Student-féle t próbával vizsgálva megállapítható, hogy a kis elemszámú minták között mutatkozó, viszonylag jelentősnek tűnő 0,07-es különbség - a számítások alapján - nem szignifikáns, az eltérés a véletlennek tulajdonítható.

A nagy elemszámú minták közül csak a jelen vizsgálati minta budapesti és vidéki átlaga közötti különbséget lehet értékelni nagymintás u próba segítségével, ugyanis a KÁDÁR-VÉLI (1972) által közölt 18 évesekre vonatkozó adatoknál a próbaszámításhoz szükséges szórásérték hiányzik.

Az 1973. évben vizsgált budapesti és vidéki sorkötelesek Kaup jelző átlaga közötti 0,04-es eltérés - a nagymintás u próba alapján ($u = 5,10$) - igen erősen szignifikáns ($P < 0,001$) különbséget jelez. A budapesti

és megyei Kaup jelző átlag között levő jelentős különbséget valószínűleg az okozza, hogy a budapesti fiatalok erőteljesebb növekedését kisebb ütemben képes csak követni a súlygyarapodás, vagy másként, a harántfejlettség, mint a kevésbé intenzív magassági növekedésü megyei fiatalokét.

A Kaup jelzőnek az anya születési helyének etnikai csoportjai szerinti átlagaival szemben a jelző öt csoportgyakorisága szolgáltatja leginkább azokat az információkat, amelyek az adott szubpopulációk sajátos összetételéből következő genetikai struktúrával, antropológiai sajátosságokkal és környezeti tényezők hatásával függenek össze. A kiemelt - nagyobb elemszámú - 17 etnikai egység Kaup jelzőjére vonatkozó megállapítások az alábbiak.

Jóllehet a 17 kiemelt etnikai csoport, tájegység szerint a sorkötelesek Kaup jelző átlagai mindössze 2,12-2,22 értékek között változnak, mégis két csoportra történő különítés indokolt. Az I. csoportba 9, a II. csoportba 8 etnikai tájegység sorkötelesei tartoznak. Az etnikai tájegységek megyék szerinti elemzése alátámasztja - a mérsékelt eltérések mellett is - a két csoportra különítést.

102. A sorkötelesek Kaup jelző átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Taktaköz és matyók	Borsod-A. -Z. megye	207	2,12	172,36
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	2,13	171,70
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	2,13	172,06
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	2,13	168,28
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	2,14	169,32
	Bükkalja	Borsod-A. -Z. megye	213	2,14	170,54
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	2,14	169,78
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	2,14	171,36
	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	2,14	170,36
II.	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	2,15	169,58
	Borsodi síkság	Borsod-A. -Z. megye	261	2,15	169,11
	Bodrogi köz	Borsod-A. -Z. megye	206	2,15	169,39
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	2,15	170,85
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	2,17	170,82
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	2,19	171,08
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	2,19	171,53
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	2,22	169,89

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a Kaup jelző három fő kategóriájában a Bodrogi közből és a Borsodi síkságról származott sorkötelesekre megállapított százalékos megoszlás érdemel külön figyelmet. A bodrogi köz sorköteleseknél ugyanis egyrészt a biológiailag teljes értékű kategóriában legmagasabb az előfordulás, másrészt a testsúlyhiányt és a testsúlytöbbletet jelentő értéktartományokban - a megye összevont kisebb területi csoportjai kivételével - itt a legalacsonyabb a százalékos előfordulás. Mindezek alapján megállapítható, hogy a vizsgált etnikai egységek közül a bodrogi köz sorköteleseknél a legkiegyensúlyozottabb a testmagasság-testsúly viszony alakulása. E jelenség valószínű oka, hogy a bodrogi köz földrajzi-etnikai egységet képező 22 község, egyrészt településtípus szempontjából, másrészt genetikai szempontból lényegesen homogénebb, mint a megye többi etnikai egysége. A Borsodi síkságról származott sorkötelesek esetében, ha nem is számottevő, de figyelemre méltó a testsúlyhiányt jelző kategória csoportja. Ez az etnikai egység több jellegben is negatív jellemzőivel tűnik ki, környezeti feltételek hatására írhatók e sajátosságok.

Hajdu-Bihar megyében a Hajdu településeken és a Hortobágy és Tiszahát összevont egységein vizsgált sorkötelesek Kaup jelző értékei a megyén belüli két végletet jelentik. A Hajdu településekről származó sorkö-

telesek 27,5 %-a az un. elégtelen keresztmetszeti fejlettséget jelentő kategóriában fordul elő, Hortobágy és Tiszahát etnikai csoporthoz tartozó sorköteleseknek 20,9 %-a ugyancsak e kategóriához tartozik.

Pest megyében a Gödöllői-dombság és a Kiskunság északi részén összeirt sorkötelesek Kaup jelző értékcsoportjai közötti különbség a testsúlyhiányt jelentő kategóriában 4,8 %, a testsúlytöbbletet jelentőben pedig 2,5 % a Gödöllői-dombságról származott sorkötelesek javára.

Somogy megyében az egymástól legtávolabb fekvő Balaton vidéken és Belső-Somogyban mért sorkötelesek Kaup jelző értékei mindhárom kategóriában közel azonosak. A Balaton vidékével határos Külső-Somogyból származott sorkötelesek Kaup jelző értékei, ha nem is nagy mértékben, de eltérnek a másik két etnikai egység átlagaitól. Az eltérés valószínűleg az etnikai egységek eltérő örökletes sajátosságaival értelmezhető.

Veszprém megyében a Marcal-medence és a Bakony vidéke sorköteleseinek Kaup jelző értékei között a csökkent keresztmetszeti fejlettséget kifejező kategóriában 6,5 %-os, az un. biológiailag teljesértékű kategóriában pedig 5,2 %-os eltérés tapasztalható, a megye többi etnikai csoportjaihoz viszonyítva.

Összefoglalva, az állapítható meg, hogy Bodrogeközben a legkiegyensúlyozottabb a normál testsúly és a testsúlyhiányt-testsúlytöbbletet kifejező Kaup jelző értéktartományok megoszlása. Elégtelen keresztmetszeti fejlettség legnagyobb arányban a Hajdu településekről származó sorköteleseknél fordul elő. 4-8 % közötti a testsúlytöbblet - a Kaup jelző értéke 2,70-en felüli - a Solti síkság és Bácska, Külső-Somogy, valamint a Gödöllői-dombság etnikai csoportjaiból származó sorköteleseknél.

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerinti paraméterek és csoportgyakoriságok a 2,98 és 2,99 táblákban,

A Kaup jelző paramétereinek születési sorrend szerinti csoportosítása a 01-től a 09. és további születettek összevont kategóriájáig kilenc csoportban történt.

Általánosan az állapítható meg, hogy a Kaup jelző átlagérték - az első szülöttektől a hetedik szülöttekig - csökkenő tendenciát mutat (az első szülötteknél 2,14, a hetedik szülötteknél 2,11). E tendenciától csak az ötödik szülötteknél talált Kaup jelző átlag tér el 0,01-dal.

103. A sorkötelesek Kaup jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Somogy megye	409	2,19	325	2,17	148	2,17
	Bács-Kiskun megye	475	2,17	364	2,18	203	2,16
II.	Hajdu-Bihar megye	431	2,15	356	2,13	234	2,14
	Borsod-A.-Z. megye	603	2,14	547	2,14	297	2,13
	Pest megye	326	2,14	247	2,11	108	2,12
III.	Megyei városok együtt	230	2,13	177	2,10	81	2,06
	Veszprém megye	481	2,12	388	2,13	218	2,14
	Budapest	706	2,12	446	2,10	151	2,06

A 01-03. születési sorrendűek Kaup jelző átlagait tekintve az összeírási helyek három csoportja különíthető el. Az I. csoportba tartozó területi egységek az összeírás helye szerint a következők: Somogy és Bács-Kiskun megyék. Az e csoportba tartozó 01. születési sorrendű sorkötelesek Kaup jelző átlaga legmagasabb; a 02-03. születettek átlagértéke is 2,17-2,16. A II. csoportba foglalt területi egységek a következők: Hajdu-Bihar, Borsod-Abauj-Zemplén és Pest megye. A 01-03. születési sorrendűek Kaup jelző átlaga 2,15-2,11. A III. csoportba a megyei városok, Veszprém megye és Budapest tartozik. Az e csoportba tartozó 01-03. születési sorrendű sorkötelesek Kaup jelző átlaga 2,14-2,06 közötti.

A Kaup jelző születési sorrend szerinti értékeinek alakulása azt jelzi, hogy az elsőszülötteknél legkedvezőbb a testmagassághoz viszonyított testsúlyarány. A születési sorrend emelkedésével a testmagassághoz viszonyított testsúly aránya fokozatosan kedvezőtlenebb, de megmarad a biológiailag teljes értékű kategória határán belül. A Kaup jelző születési sorrend szerinti paramétereit a 2.100 tábla tartalmazza.

A teljes mintát alkotó sorkötelesek Kaup jelző értékei a katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint a következőképpen alakulnak: a katonai szolgálatra korlátozás nélkül alkalmas sorköteleseknek egyértelműen a legmagasabb a jelző átlaga ($\bar{X} = 2,15 \pm 0,48$), ezt követi a szakszolgálatra alkalmas sorkötelesek átlaga ($\bar{X} = 2,11 \pm 0,66$), majd a kivizsgálásra, gyógykezelésre szoruló ($\bar{X} = 2,08 \pm 0,66$). Legalacsonyabb Kaup jelző érték ($\bar{X} = 2,04 \pm 0,82$) a katonai szolgálatra alkalmatlan sorköteleseknél fordul elő. Az egészségi állapot szempontjából figyelemre méltó az a tény, hogy Somogy megyében és Budapesten a katonai szolgálatra alkalmatlanok, valamint az utóbbi helyen a kivizsgálásra, gyógykezelésre utalt sorkötelesek Kaup jelző átlagai ($\bar{X} = 1,72 \pm 1,54$, $\bar{X} = 1,98 \pm 1,04$, $\bar{X} = 1,98 \pm 0,70$) már a biológiailag teljes értékű kategória határán kívül esnek. A Kaup jelző paramétereit a katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint a 2.101 tábla tartalmazza.

2.8.2 Livi jelző

A Livi jelző a Kaup jelzőhöz hasonló testarányjelző, ugyancsak a keresztmetszeti fejlettség megállapítására szolgál. Képlete:

$$I = \frac{1000 \cdot \sqrt[3]{\text{testsúly (kg)}}}{\text{testmagasság (cm)}}$$

A jelző értéke az újszülöttkorban 29,0 körül van (BALOGH, 1942), a gyermekkor folyamán kezdetben erőteljesen, majd a tizenéves kor elején mérsékeltebben csökken és 16 év körül éri el a legalacsonyabb értéket (kb. 22,7), majd újból emelkedni kezd a 23,0 körüli felnőttkori értékig. A felnőttkori érték az ún. keresztmetszeti fejlettség mértékétől függően 21,0 és 27,0 között változik. A Kaup jelző esetében alkalmazott megnevezéseket használva a Livi jelző értékek alakulásánál az alábbi értéktartományok különíthetők el: 22,4 és kevesebb: elégtelen keresztmetszeti fejlettséget, testsúlyhiányt jelez; 22,5-24,4-ig a biológiailag teljes értékű kategória, azaz a testsúly megfelel a testmagasságnak; 24,5 és nagyobb jelző érték a mértéken felüli keresztmetszeti fejlettséget, súlytöbbletet jelenti.

Az összeírás helye szerint vizsgálva a Livi jelző átlagértékeket, a következők állapíthatók meg. Az összes vizsgált sorkötelesre vonatkozó Livi jelző átlagától ($\bar{X} = 23,16 \pm 0,89$) legkisebb mértékben a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei ($\bar{X} = 23,18 \pm 0,88$) és a Pest megyei ($\bar{X} = 23,14 \pm 0,86$) átlagérték tér el. E két megye átlagának eltérését a teljes minta átlagától, u próbával vizsgálva, még 5 %-os szinten sem szignifikáns az eltérés. A többi összeírási helyre megállapított átlag igen erős szignifikáns eltérést mutat a teljes minta átlagértékétől. A vizsgált sorkötelesek átlagához - az u próba alapján - viszonyítva a különböző területi átlagokat, közülük a budapesti, a megyei városoké és Veszprém megyéé jelentősen alacsonyabbnak, Bács-Kiskun, Somogy és Hajdu-Bihar megyéé sokkal magasabbnak bizonyul.

Az anya születési helye szerint - országrészek bontásában - az előbb említett átlagok kiegyensúlyozott megoszlásuak. A sorkötelesek Livi jelzőjének paramétereit és csoportgyakorisági megoszlásait az összeírás helye, valamint az anya születési helye szerint a 2.102, 2.103, 2.104, 2.105 táblák tartalmazzák.

Összefoglalva, az állapítható meg, hogy az 1973. évben vizsgált budapesti és vidéki sorkötelesek Livi jelző átlagai között mutatkozó eltérés jelentőségét nagymintás u próbával elemezve a két átlag közötti eltérés ($u = 12,13$) igen erős szignifikáns értéket mutat ($P < 0,001$), amely összhangban van a Kaup jelző esetében tapasztalt jelenséggel. A Livi jelzőnél is fennáll a budapesti és vidéki átlagértékek közötti jelentős különbség. Ezt határozottabban alátámasztja az - a Kaup jelző vizsgálatakor már jelzett - feltételezés, amely szerint a budapesti fiatalok magassági növekedése intenzívebb, mint súlygyarapodásuk.

A Livi jelzőnek az anya születési helyének etnikai csoportja szerinti elemzését, az eltérések csekély mértékére tekintettel, a tanulmány mellőzi.

Az előbb említett tények miatt a születési sorrend szerinti elemzés ugyancsak a legfontosabb megállapítások közlésére szorítkozik. A legnagyobb elemszámmal képviselt elsőszülött sorkötelesek Livi jelző átlaga ($\bar{X} = 23,16 \pm 1,86$) megegyezik a teljes minta átlagával. A második és harmadik gyermekként született sorkötelesek átlagai sem különböznek jelentős mértékben az átlagtól ($\bar{X} = 23,14 \pm 1,74$; $X = 23,15 \pm 1,78$). A 4., 5., 6. és 7. gyermekként születettek átlaga 0,04-dal tér el a teljes minta átlagától, habár ez az eltérés sem bizonyul - u próbával vizsgálva - statisztikailag jelentősnek. A születési sorrend szerinti Livi jelző paramétereinek megyénkénti alakulásában általánosan érvényes tendenciát nem lehet megállapítani. A sorkötelesek Livi jelzőjének születési sorrend szerinti paramétereit a 2.106 tábla részletezi.

A sportolás módja szerint a Livi jelző paramétereinek alakulása figyelemre méltó.

A teljes sokaságon belül a nem sportoló (67,2%) sorkötelesek Livi jelző átlaga szignifikánsan alacsonyabb ($P < 0,001$) az összes sorköteles átlagánál. Az egyesületben sportoló sorkötelesek (20,6%) Livi jelző átlaga viszont szignifikánsan magasabb ($P < 0,001$) az összes sorköteles együttes átlagánál.

A Livi jelzőnek a sportolás módja szerinti alakulását - az összeírás helye szerint - vizsgálva, megállapítható, hogy az összes vizsgált sorkötelesnek a sportolás módja szerint észlelt jellemző eltérései általános érvényűek.

A tapasztalt törvényszerűség úgy értelmezhető, hogy a sportoló fiatalok ún. keresztmetszeti fejlettsége - a testmagassághoz viszonyított testsúly - az átlagosnál alacsonyabb. Az egyesületben sportoló fiatalok testmagasságához viszonyított testsúly az átlagnál magasabb, tehát erőteljesebb a harántfejlettség. Nagyon valószínű, hogy ez a viszonylagos súlytöbblet a sportolás következtében erőteljesebben fejlett izomzatnak, csontozatnak tulajdonítható.

A sorkötelesek Livi jelzőjének paraméterei a sportolás módja szerint a 2.107 táblában találhatók.

2.8.3 Ülőmagasság-testmagasság jelző

Az ülőmagasság-testmagasság jelző az ülőmagasságnak, vagy másként a törzshosszuságnak a testmagassághoz viszonyított százalékos arányát fejezi ki (MARTIN-SALLER, 1957-1966). Képlete:

$$I = \frac{\text{ülőmagasság} \cdot 100}{\text{testmagasság}} \cdot$$

A jelző az újszülöttkori 66,6 körüli értékről a serdülőkori 51,5 körüli értékig fokozatosan csökken, majd valamit emelkedik a végleges testfejlettség kialakulásakor jellemző 52,5 körüli értékig. Az öregkorban a gerincoszlop rövidülése, görbülése következtében csökken a jelző értéke (BUDAY, 1943).

GIUFFRIDA-RUGGERI az értéktartományok három csoportját különíti el, amelyek a következők:

- rövid törzs (makroskel) - 51,5,
- középhosszu törzs (mesatiskel) 51,6-52,0,
- hosszu törzs (brachyskel) 52,1 - .

A továbbiakban e megnevezések használatával történik az eredmények értelmezése.

A minta átlaga ($\bar{X} = 52,45 \pm 2,98$) alapján a sorkötelesekre a "középhosszu" törzs a meghatározó. Az ülőmagasság-testmagasság jelző csoportjainak százalékos megoszlásánál - az összeírás helye szerint - azt lehet megállapítani, hogy a sorköteleseknek valamivel több mint a fele (53,9%) "közepes" törzshosszu; 32,4% "hosszutörzsű" és 13,7%-ának törzshossza "rövid". A minta átlagától Bács-Kiskun és Somogy megyére számított átlagok térnek el leginkább. Az előbbi megyében legmagasabb a "hosszutörzs" aránya, 41,5%; az utóbbi megyében legnagyobb arányu a "rövid" törzshossz, 17,4%.

Az anya születési helye szerint, országrészek bontásában a "rövid" törzhossz legnagyobb a Budapesten vizsgált (16,8 %) és legkisebb arányú azoknál a sorköteleseknél, akiknek anyja a Duna-Tisza között született (10,9 %). A "hosszu" törzhossz aránya a Duna-Tisza közéről származott sorkötelesek körében állapítható meg (38,3 %).

Összefoglalva, a minta átlagától az előbbieken említett két megye átlaga tér el igen erősen szignifikánsan ($P < 0,001$), Bács-Kiskun megye 52,77 és Borsod-Abaúj-Zemplén megye 52,25. A két megye átlaga között igen erősen szignifikáns különbség van ($P < 0,001$). A Bács-Kiskun megyében vizsgált sorköteleseknek tehát jelentősen hosszabb, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei sorköteleseknek viszont jelentősen rövidebb a törzse, mint a többi vizsgálté.

A jelző paramétereit, százalékos megoszlását az összeírás helye és az anya születési helye szerint a 2.108, 2.109, 2.110, 2.111 táblák tartalmazzák.

Az ülőmagasság-testmagasság jelző átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint, az általános elemzés szolgáltatotta eredményeken túl, jelzi azokat a különbségeket, amelyek a törzhossz és a testmagasság viszonyából adódnak. A 17 nagyobb elemszámmal képviselt, kiemelt etnikai csoport csökkenő ülőmagasság-testmagasság jelző átlagai a következőként alakulnak.

104. A sorkötelesek ülőmagasság-testmagasság jelzőjének átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	52,85	168,28
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	52,81	169,58
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	52,63	169,78
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	52,62	169,32
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	52,56	171,70
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	52,55	169,89
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	52,51	172,06
	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	52,49	169,39
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	52,46	170,82
	Marcál-medence	Veszprém megye	223	52,40	170,85
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	52,35	169,11
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	52,35	171,36
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	52,29	171,08
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	52,22	170,54
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	52,18	171,53
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	52,12	172,36
II.	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	51,97	170,36

A sorrend első (Dél-Nyírség - Hajdu-Bihar megye) és utolsó tagja (Bihar - Hajdu-Bihar megye) átlagai között a különbség 0,88. Bács-Kiskun megyén belül a Kiskunságon és a Solti síkság és Bácska vidékéről származott sorkötelesek ülőmagasság-testmagasság jelző átlagai közötti különbség erősen szignifikáns ($P < 0,01$). A kiskunsági vizsgáltak tehát jelentősen hosszabb törzsűek a Solti síkság és Bácskában vizsgált fiataloknál.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a bodroghözi fiatalok relatív törzhosszusága jelentősen nagyobb a bükkaljai sorköteleseknél. A megyén belül a két tájegység átlaga közötti különbség - u próbával vizsgálva - erősen szignifikáns ($P < 0,01$).

Hajdu-Bihar megyében a Hajdu településeken vizsgált sorkötelesek relatív törzhosszusága jelentősen nagyobb a bihari fiataloknál kapott értéknél, az átlagok közötti különbség igen erősen szignifikáns ($P < 0,001$).

Ugyancsak igen erős szignifikáns ($P < 0,001$) eltérés állapítható meg Külső- és Belső-Somogy vizsgált sorkötelesei esetében.

Veszprém megyében a Balatoni-felvidék sorköteleseinek relatív törzshosszusága bizonyult jelentősen nagyobbak a Marcal-medencében vizsgált sorköteleseknél megállapított értéknél, az átlagok közötti különbség igen erősen szignifikánsnak minősül ($P < 0,001$). Az etnikai csoportok, tájegységek szerint számított paramétereket a 2.112 tábla foglalja magába.

Az ülőmagasság-testmagasság jelző paramétereit a születési sorrend szerint elemezve az állapítható meg, hogy az elsőszülött némileg alacsonyabb, a másodszülött sorkötelesek már jelentősen alacsonyabb relatív törzshosszusúak.

Az ülőmagasság-testmagasság jelző átlagai a 01-03. születettek sorrendjét tekintve - az összeírás helye szerint - három csoportra különülnek. Az I. csoportba Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megye sorkötelesei tartoznak. Bács-Kiskun megyében az elsőszülötteknek jelentősen nagyobb a törzshosszusága, mint a megye átlaga ($P < 0,001$). A másod-, harmad- és negyedikként születettek törzshosszusága már az összes vizsgált sorköteles születési sorrendjénél leirtak szerint alakul. A II. csoportba 3 megye (Veszprém, Pest, Somogy megye), a megyei városok és Budapest tartozik. A 105. táblázatban közölt sorrend szerint az elsőszülötteknek relatív rövidebb a törzshosszusága. A III. csoportba Borsod-Abaúj-Zemplén megye 01-03. születési sorrendű sorkötelesei tartoznak, relatív legrövidebb törzshosszusággal.

105. A sorkötelesek ülőmagasság-testmagasság jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Bács-Kiskun megye	475	52,82	364	52,66	203	52,86
	Hajdu-Bihar megye	431	52,53	356	52,43	234	52,58
II.	Veszprém megye	481	52,46	388	52,51	218	52,41
	Pest megye	326	52,41	247	52,48	108	52,63
	Megyei városok együtt	230	52,41	177	52,19	81	52,09
	Somogy megye	409	52,38	325	52,40	148	52,30
	Budapest	706	52,34	446	52,23	151	52,34
III.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	52,23	547	52,19	297	52,36

Az ülőmagasság-testmagasság jelző születési sorrend szerinti paramétereit a 2.113 tábla részletezi.

2.8.4 Vállszélesség-testmagasság jelző

A jelző a vállszélességnek a testmagassághoz viszonyított százalékos arányát fejezi ki (MARTIN-SALLER, 1957-1966). Képlete:

$$I = \frac{\text{vállszélesség} \cdot 100}{\text{testmagasság}} \cdot$$

A jelzőnek az alkattípusok elhatárolásában meghatározó szerepe van. BRUGSCH (1934) relatív vállszélességre megadott határértékei és csoportosítása szerint történt a sorkötelesek esetében az elemzés. Az értékhatárok és csoportok az alábbiak:

keskeny váll	- 22,0,
középszáles váll	22,1 - 23,0,
széles váll	23,1 - .

A minta egészére jellemző relatív vállszélességi átlagtól ($\bar{X} = 22,93 \pm 2,28$) - az összeírás helye szerint - jelentősen eltér a megyei városok és Hajdu-Bihar megye átlaga, a relatív vállszélesség szignifikánsan kisebb ($P < 0,001$) az átlagnál. Bács-Kiskun és Pest megyék sorköteleseinek relatív vállszélessége

viszont jelentősen nagyobb az átlagosnál ($P < 0,001$), ez egyben azt is jelzi, hogy a két megyében az atletikus alkatnak megfelelő vállszélesség-testmagasság viszony dominál.

Az átlagoknál jobban fejeződik ki a relatív vállszélesség a csoportgyakoriság megoszlásában. Pest és Bács-Kiskun megyékben legmagasabb a "széles váll" gyakorisága (70,3 %, 65,5 %), ugyanakkor a megyei városok és Hajdu-Bihar megye fiataljai között jelentős a "keskeny váll" előfordulása (8,6 %, 6,4 %). Kiemelendő az, hogy az összeírás helye szerint a "széles váll" gyakorisága meghaladja az 50 %-ot.

Az anya születési helye szerint - országrészek bontásában - Duna-Tisza közén legmagasabb ($\bar{X} = 23,29 \pm 2,24$) és legkisebb a relatív vállszélesség átlaga Tiszántúlon ($\bar{X} = 22,75 \pm 2,20$). Ugyanez jut kifejezésre a csoportgyakoriságokban is.

A vállszélesség-testmagasság paraméterei, csoportgyakoriságai az összeírás és az anya születési helye szerint a 2.114, 2.115, 2.116, 2.117 táblákban találhatók.

Az egyes megyékre megállapított átlagok még határozottabb formában állapíthatók meg a nagyobb elemszámmal képviselt, kiemelt etnikai csoportok, tájegységek esetében. A 17 kiemelt etnikai csoport két egységre különíthető.

106. A sorkötelesek vállszélesség-testmagasság jelzőjének átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Kiskunság északi része	Pest megye	225	23,54	171,70
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	23,50	169,89
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	23,30	171,36
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	23,18	169,58
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	23,16	170,82
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	23,03	171,08
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	23,01	171,53
II.	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	22,94	169,11
	Bodrogház	Borsod-A.-Z. megye	206	22,81	169,39
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	22,77	168,28
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	22,74	172,06
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	22,73	170,54
	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	22,71	170,36
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	22,67	172,36
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	22,64	170,85
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	22,62	169,78
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	22,52	169,32

Az I. csoportba Pest (Kiskunság északi része, Gödöllői-dombság), Bács-Kiskun (Solti síkság és Bácska, Kiskunság), valamint Somogy megye (Belső-Somogy, Balaton vidéke, Külső-Somogy) etnikai tájegységeiről származott sorkötelesek tartoznak. Az átlagokból következően a "széles", "közép széles" váll a jellemző. A II. csoportba Borsod-Abaúj-Zemplén (Borsodi síkság, Bodrogház, Bükkalja, Taktaköz és matyók), Veszprém (Bakony vidéke, Marcal-medence) és Hajdu-Bihar megye (Dél-Nyírség, Bihar, Hortobágy és Tiszahát, Hajdu települések) etnikai egységeinek sorkötelesei tartoznak. A sorrendben utolsó helyet elfoglaló Hajdu települések sorköteleseinek relatív vállszélessége a legalacsonyabb értékű, az eltérés szignifikáns a megyén belül ($P < 0,001$) a sorrend első egységének (Kiskunság északi része) sorköteleseihez viszonyítva. A 2.118 tábla tartalmazza az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint a vállszélesség-testmagasság jelző paramétereit.

A relatív vállszélesség születési sorrend szerinti alakulása az előbbieken részletezettek erősíti meg. Eltekintve a 04. és annál magasabb születési sorrendűek relatív vállszélességétől, a 01-03. születettek - az összeírás helye szerint - két csoportra különülnek. Az I. csoportba Pest, Bács-Kiskun, Somogy

megyék és Budapest tartozik. E csoport első három születési sorrendű sorköteleseire a "középszéles-széles" relatív válszélesség a meghatározó.

107. A sorkötelesek válszélesség-testmagasság jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Pest megye	326	23,37	247	23,47	108	23,44
	Bács-Kiskun megye	475	23,29	364	23,20	203	23,20
	Somogy megye	409	23,00	325	23,03	148	23,18
	Budapest	706	23,01	446	22,82	151	23,03
II.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	22,81	547	22,90	297	22,80
	Veszprém megye	481	22,65	388	22,69	218	22,82
	Megyei városok együtt	230	22,63	177	22,76	81	22,57
	Hajdu-Bihar megye	431	22,61	356	22,60	234	22,66

A II. csoportba Borsod-Abaúj-Zemplén, Veszprém, Hajdu-Bihar megyék és a megyei városok tartoznak. Erre a csoportra a "középszéles" és a mérsékelt "keskeny" váll magasabb előfordulása a jellemző. Az utolsó helyet elfoglaló Hajdu-Bihar és Pest megye között - a születési sorrend szerint - (01-03. születettek) az eltérés szignifikáns. Megjegyzendő, hogy a 04-10. születési sorrendűek között viszonylagosan nagyobb átlagok fordulnak elő, az alacsonyabb esetszám miatt ezen átlagok nem értékelhetők. A relatív válszélesség átlagokat születési sorrend szerint a 2.119 tábla részletezi.

2.8.5 Mellkaskerület-testmagasság jelző

A jelző a mellkaskerület és a testmagasság arányát fejezi ki (MARTIN-SALLER, 1957-1966). Képlete:

$$I = \frac{\text{mellkaskerület} \cdot 100}{\text{testmagasság}}$$

A határértékek BRUGSCH beosztása alapján három csoportra különíthetők. Ezek az alábbiak:

szűk mellkas	- 51,
középszéles mellkas	52 - 56,
széles mellkas	57 - .

A szélességi fejlettség megítélése szempontjából e jelző meghatározó fontosságu, amennyiben a teljes mintára számított átlag ($\bar{X} = 51,82 \pm 6,84$) éppen a "szűk és középszéles" mellkas határára esik. Az átlagokat az összeírás helye szerint elemezve megállapítható, hogy a megyei városok és Budapest sorköteleseinek - akiknek gyorsultabb magassági növekedésétől a szélességi méretek elmaradása jellemző - mellkasátlagai a legalacsonyabbak ($\bar{X} = 50,93 \pm 6,62$; $\bar{X} = 50,96 \pm 6,66$). Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar és Pest megye sorköteleseinek mellkasa "középszéles", Somogy, Veszprém és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék fiataljaié a "szűk-középszéles" határára esik. A csoportgyakoriságokat tekintve a "szűk" mellkaskerület aránya legnagyobb a megyei városok és Budapest fiataljai között (42,8 %, 41,5 %), legalacsonyabb Hajdu-Bihar megyében (17,3 %). A "széles" mellkaskerület legnagyobb arányu Bács-Kiskun (25,2 %) és Pest megyében (24,1 %).

Az anya születési helye szerint - országrészek bontásában - eltekintve a külföldön születettektől, a "szűk-középszéles" mellkaskerület a meghatározó a Budapestről, Dunántulról és Észak-Magyarországról származott fiatalokra ($\bar{X} = 51,15 \pm 6,84$; $\bar{X} = 51,28 \pm 6,38$; $\bar{X} = 51,63 \pm 6,62$). A Duna-Tisza közéről és Tiszántulról való fiatalok mellkaskerülete "középszéles" ($\bar{X} = 52,57 \pm 7,64$, $\bar{X} = 52,23 \pm 6,48$). A csoportgyakoriságok is a fentiek sorrendjét követik.

A mellkaskerület-testmagasság jelző paramétereit, a csoportgyakoróságokat az összeírás helye és az anya születési helye szerint a 2.120, 2.121, 1.122, 2.123 táblák tartalmazzák.

A mellkaskerület-testmagasság jelző átlagai - a kiemelt, nagyobb létszámmal képviselt etnikai csoportok figyelembevételével - három csoportra különülnek. Az I. csoportba ("szűk mellkas") 7 etnikai egység tartozik; Bihar (Hajdu-Bihar megye) és a Borsodi síkság (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) kivételével a többi 5 etnikai tájegységből való fiatal dunántúli (Veszprém és Somogy megye). A II. csoportba tartozó fiatalok "középszéles" mellkaskerületűek, (alsó határértékekkel) az idetartozó megyék: Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén és Pest, Hajdu-Bihar megye 3 etnikai egysége képezi a III. csoportot, jellemzőjük a kifejezett "középszéles" mellkas. Ez utóbbi kategórián belül jelentős a "széles" mellkaskerület csoportba tartozók aránya is.

108. A sorkötelesek mellkaskerület-testmagasság jelzőjének átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Külső-Somogy	Somogy megye	189	51,07	171,53
	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	51,16	170,36
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	51,24	172,06
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	51,33	170,85
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	51,36	171,08
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	51,39	170,82
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	51,39	169,11
II.	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	51,77	170,54
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	52,17	172,36
	Bodrogköz	Borsod-A.-Z. megye	206	52,63	169,39
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	285	52,67	169,89
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	52,74	169,58
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	52,85	171,36
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	52,89	171,70
III.	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	53,11	169,32
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	53,19	169,78
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	53,51	168,28

A mellkaskerület-testmagasság jelző paramétereit az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint a 2.124 tábla foglalja össze.

A mellkaskerület-testmagasság jelző paramétereinek alakulására a születési sorrend szerint, általánosan az állapítható meg, hogy az első szülöttektől - ha nem is lényegesen - a 10-14. szülöttig emelkedő tendenciát jeleznek az átlagok. A 01-03. születési sorrendűek átlagértékeit tekintve, az összeírási helyek sorkötelesei két csoportra különíthetők. Az I. csoportba tartozó megyei városok és Budapest 01-03. születési sorrendű sorköteleseinek mellkasa "szűk". Veszprém, Somogy és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék első három születési sorrendű sorköteleseire a "szűk és a mérsékelten középszéles" mellkas a meghatározó. A II. csoportba három megye (Bács-Kiskun, Pest, Hajdu-Bihar) 01-03. születési sorrendű sorkötelesei tartoznak, a "középszéles" mellkas a domináns alkati sajátosság. (Lásd 109. táblázatot.)

A 2.125 tábla részletezi a mellkaskerület-testmagasság jelző születési sorrend és az összeírás helye szerinti paramétereit.

2.8.6 Mellkaskerület-vállszélesség jelző (KRETSCHMER jelző)

A jelző, amelyet KRETSCHMER (1967) vezetett be a vállszélesség és a mellkaskerület százalékos arányát fejezi ki. Képlete:

$$I = \frac{\text{vállszélesség} \cdot 100}{\text{mellkaskerület}} \cdot$$

109. A sorkötelesek mellkaskerület-testmagasság jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Megyei városok együtt	230	50,88	177	50,91	81	50,28
	Budapest	706	50,96	446	50,86	151	51,10
	Veszprém megye	481	51,09	388	51,16	218	51,38
	Somogy megye	409	51,46	325	51,29	148	51,00
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	51,60	547	51,59	297	51,54
II.	Bács-Kiskun megye	475	52,61	364	52,54	203	52,99
	Pest megye	326	52,66	247	52,79	108	52,26
	Hajdu-Bihar megye	431	52,87	356	52,59	234	52,89

A szakirodalomban a jelző határértékének figyelembevételével négy csoportra történő különítés szokásos, amelyek a piknikus alkatjellegtől az atletikusig terjednek. Egyidejűleg e jelzőnek adott esetekben nagy a variációs terjedelme. Ez összefügg a testsúlyhiánnyal, illetve a testsúlytöbblettel. A csoportgyakoriság jobb tájékoztatást nyújt, mint az átlagérték.

Csoportok határértékei:

piknikus alkatu - 40,4,
atletikus alkatu 40,5 - 42,4,
leptosom alkatu 42,5 - 49,5,
hyperleptosom alkatu 49,6 -

Az összeírás helye szerint a teljes minta átlagától ($\bar{X} = 44,37 \pm 5,44$) a Somogy és Hajdu-Bihar megyékben vizsgált sorkötelesek átlagai térnek el. Az előbbi megye fiataljaira a leptosom alkattípus jellemző ($\bar{X} = 45,02 \pm 4,62$; a variációterjedelem 32,90-61,00), az utóbbi megye sorköteleseire is a leptosom alkattípus a meghatározó ($\bar{X} = 42,82 \pm 4,58$; a variációterjedelem 30,70-51,30). Az alkattípusban mutatókozó kettősség nyilván az egyes etnikai csoportok közötti különbségekből ered. A csoportgyakoriságot tekintve Hajdu-Bihar megyében legtöbb a piknikus alkattípus (15,4%), ugyanakkor itt a legkevesebb a leptosom alkattípus (0,1%). Somogy megye fiataljai között viszont 89,0%-ban képviselt a leptosom alkattípus.

Az anya születési helye szerint, országrészek bontásában, az átlagok lényegesen nem különböznek, Tiszántul esetében mutatkozik mérsékelt eltérés csupán. Csoportgyakoriságban ez azt jelenti, hogy a 40 és annál kisebb értékű kategória Tiszántulon 11,0%, ennek ellentéte Dunántul, ahol a 42,5-49,5 csoportgyakoriság 82,3%.

A 2.126, 2.127, 2.128 és 2.129 táblák tartalmazzák a mellkaskerület-vállszélesség jelzőnek az összeírás és az anya születési helye szerinti paramétereit és csoportgyakoriságait.

Az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint még differenciáltabban jutnak kifejezésre az előbbieken tárgyalt alkati jellegzetességek.

A 17 kiemelt, nagyobb létszámmal képviselt etnikai csoport közül a sorrend első három helyén Belső-Somogy, Külső-Somogy, Balaton vidéke (Somogy megye) áll, itt legmagasabbak a jelző átlagai, utalva a leptosom testalkatra. A sorrend utolsó három helyét Hajdu-Bihar megye három etnikai csoportja foglalja el; Dél-Nyírség, Hortobágy és Tiszahát, valamint a Hajdu települések. Ezen etnikai egységek fiataljaira kisebb mértékben a piknikus, nagyobb mértékben a leptosom testalkat a jellemző (110. táblázat). Nagyobb egységekbe foglalva, e jelző tekintetében, a két csoportra különítés lehetséges. (Lásd a 110. táblázatot.)

A 2.130 tábla etnikai csoportok szerint részletezi a sorkötelesek mellkaskerület-vállszélesség jelzőjének paramétereit.

110. A sorkötelesek mellkaskerület-vállszélesség jelzőjének átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Cso- por- tok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Test- magasság $\bar{X}$
I.	Belső-Somogy	Somogy megye	187	45,15	170,82
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	45,15	171,53
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	44,88	171,08
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	44,82	169,89
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	44,72	169,11
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	44,58	171,70
	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	44,49	170,36
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	44,45	172,06
	Marcál-medence	Veszprém megye	223	44,23	170,85
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	44,20	171,36
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	44,11	169,58
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	43,97	170,54
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	43,53	172,36
	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	43,43	169,39
II.	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	42,64	168,28
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	42,58	169,78
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	42,48	169,32

A mellkaskerület-vállszélesség jelző születési sorrend szerinti megoszlása a teljes mintát tekintve, az első szülöttől az ötödikként születettig csökken - igen kis mértékben - (44,46-43,96), a további 06-14. sorrendű születetteknel az átlagok - az alacsony esetszám miatt - ingadoznak.

Az összeírás helye szerint a 01-03. születési sorrendű sorkötelesek jelző átlagai az előbbieken már tárgyalt jellegzetes megoszlás szerint alakulnak.

111. A sorkötelesek mellkaskerület-vállszélesség jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Cso- por- tok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Budapest	706	45,27	446	44,98	151	45,21
	Somogy megye	409	44,78	325	44,98	148	45,50
II.	Megyei városok együtt	230	44,59	177	44,83	81	45,02
	Pest megye	326	44,49	247	44,58	108	44,92
	Bács-Kiskun megye	475	44,47	364	44,26	203	43,99
	Veszprém megye	481	44,44	388	44,45	218	44,54
	Borsod-Abauj-Zemplén megye	603	44,35	547	44,48	297	44,32
III.	Hajdu-Bihar megye	431	42,85	356	43,04	234	42,93

A 111. táblázatban közölt adatok összhangban állnak az előbbieken részletezett átlagok és csoportgyakoriságok megoszlásával. Mégis, e táblázat értéke abban áll, hogy a sorrend elején levő és a sorrend utolsó helyén elhelyezkedő Hajdu-Bihar megye tendenciájában jól illusztrálja a mellkaskerület-vállszélesség jelző születési sorrend szerinti csökkenő (helyenként ingadozással) voltát. A születési sorrend szerinti átlagok (01-03. születési sorrendűek) tekintetében három egység különíthető el. Mindhárom csoportra a leptosom alkat jellemző.

A 2.131 tábla tartalmazza a mellkaskerület-vállszélesség jelző átlagait, születési sorrend és az összeírás helye szerint.

2.8.7 Felsővégtaghossz-testmagasság jelző

A felsővégtaghossz-testmagasság jelző a felsővégtaghossznak a testmagassághoz viszonyított százalékos arányát fejezi ki (MARTIN-SALLER, 1957-1966). Képlete:

$$I = \frac{\text{felsővégtaghossz} \cdot 100}{\text{testmagasság}} .$$

Ujszülöttkorban a felsővégtaghossz a testhossznak kb. 42 %-a, ez az arány a felnőttkorban 44 % körüli (BUDAY, 1943).

A relatív felsővégtaghossz csoportjai és a hozzájuk tartozó jelző határértékei BRUGSCH felosztása szerint az alábbiak:

rövid felsővégtaghossz	- 44,1,
közepes felsővégtaghossz	44,2 - 44,6,
hosszu felsővégtaghossz	44,7 - .

A vizsgált sorkötelesek relatív felsővégtaghossz átlaga $\bar{X} = 44,84 \pm 3,58$. Az összeírás helye szerint az átlagok a minta egészére jellemző átlagtól pozitív és negatív irányba eltérnek. A minta átlagától legkisebb az eltérés a Borsod-Abauj-Zemplén, valamint a Veszprém megyében vizsgált sorköteleseknél. A megyei városokban, Budapesten és Somogy megyében vizsgált sorkötelesek felsővégtaghossza rövidebb, az átlagok a minta átlagától - u próbával vizsgálva - lényegesen eltérnek, a különbség igen erősen szignifikáns ($P < 0,001$). A Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar és Pest megyékben vizsgált sorkötelesek relatív felsővégtaghossza jelentősen nagyobb a minta átlagértékénél. Az összehasonlított átlagok között igen erősen szignifikáns az eltérés ($P < 0,001$).

A BRUGSCH által kialakított csoportok szerint megállapítható, hogy a vizsgált fiataloknak 53,9 %-a minősül "hosszu" felsővégtagúnak; 17,2 %-ban a kar hosszúsága "közepes" és 28,9 %-ban a karhossz "rövid".

Az átlagos megoszlástól legkevésbé Borsod-Abauj-Zemplén és Veszprém megye sorköteleseinek százalékos megoszlása tér el. A megyei városokban, Budapesten és Somogy megyében mért sorkötelesek közül az átlagosnál 10-17 %-kal többen tartoznak a rövidkaruak és 11-15 %-kal kevesebben a hosszukaruak csoportjába. Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar és Pest megyék sorkötelesei közül 9-10 %-kal kevesebb a rövid felsővégtaghosszal rendelkezők és 10-15 %-kal több a hosszukaruak száma, mint a teljes mintában. Ez a jellegzetesség az említett három megye sorköteleseinél bizonyos mértékű retardáltság jeleként értelmezhető.

Az anya születési helye szerint - országrészek bontásában - a felsővégtaghossz-testmagasság jelző legmagasabb átlaga a Duna-Tisza közéről származott fiataloknál állapítható meg ($\bar{X} = 45,29 \pm 3,58$). Ugyanezen egységben legnagyobb a gyakoriság is, 67,1 %.

A felsővégtaghossz-testmagasság jelző paraméterei, csoportgyakoriságai az összeírás helye és az anya születési helye szerint a 2.132, 2.133, 2.134, 2.135 táblákban találhatók.

A relatív felsővégtaghossz alakulását a megyéken belül, az etnikai csoportok szerint vizsgálva, a következők állapíthatók meg. A 17, nagyobb elemszámmal képviselt, kiemelt etnikai csoportok első és utolsó tagja között (Balaton vidéke - Somogy megye és Bihar - Hajdu-Bihar megye) az átlagot tekintve a különbség -1,39, a termetátlag emelkedésével a relatív felsővégtaghossz rövidebb átlagai meghatározóak (lásd a 112. táblázatot).

Az I. csoportot vizsgálva, Somogy megyében, Belső-Somogy és Balaton vidéke magas termetű sorköteleseinek relatív felsővégtaghossza a legrövidebb. A II. csoportban, Bács-Kiskun megyében, a Kiskunság, valamint a Solti sikság és Bácska összevont tájegységei sorköteleseinek relatív felsővégtaghossz értékei között jelentős a különbség ($P < 0,001$). Borsod-Abauj-Zemplén megye sorköteleseit tekintve a relatív felsővégtaghossz a Borsodi sikságról származott fiataloknál hosszabb ($P < 0,001$), mint a bodroköziéknél.

112. A sorkötelesek felsővégtaghossz-testmagasság jelzőjének átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Balaton vidéke	Somogy megye	277	44,44	171,08
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	44,45	170,82
	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	44,52	169,39
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	44,53	171,53
II.	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	44,61	172,36
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	44,71	170,54
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	44,82	172,06
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	44,88	169,11
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	44,94	169,89
	Hortobágy és Tisza-hát	Hajdu-Bihar megye	172	45,01	169,78
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	45,04	169,32
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	45,12	168,28
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	45,33	170,85
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	45,51	171,70
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	45,60	169,58
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	45,65	171,36
	Bihar	Hajdu-Bihar	118	45,83	170,36

Hajdu-Bihar megyében Bihar sorköteleseinek relatív felsővégtaghossza tér el jelentősen a megyei átlagtól. Pest megyében, a Gödöllői-dombságról és a Kiskunság északi részéről származott sorkötelesektől eltekintve, jelentősebb eltérések a relatív felsővégtaghossz átlagai között nem állapíthatók meg.

Veszprém megyében a Marcal-medence és a Bakony vidéke fiataljainál állapítható meg eltérés a jelző átlagait elemezve.

A felsővégtaghossz-testmagasság jelző paramétereit a 2.136 tábla részletezi etnikai csoportok szerint.

A felsővégtaghossz-testmagasság jelző átlagainak megoszlása a születési sorrend szerint a következő jellegzetességeket mutatja. A relatív felsővégtaghossz átlaga - vizsgált minta egészére jellemző - a születési sorrenddel együtt emelkedik. Az elsőszülötteknél megállapított relatív felsővégtaghossz érték jelentősen kisebb ($P < 0,001$), a 07. -ként született sorköteleseknél megállapított érték pedig jelentősen nagyobb ($P < 0,001$), mint a minta egészére megállapított átlag.

113. A sorkötelesek felsővégtaghossz-testmagasság jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Megyei városok együtt	230	43,98	177	44,27	81	44,06
II.	Somogy megye	409	44,37	325	44,34	148	44,47
	Budapest	706	44,40	446	44,41	151	44,46
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	44,57	547	44,76	297	44,79
III.	Veszprém megye	481	44,82	388	44,93	218	45,03
	Hajdu-Bihar megye	431	45,08	356	45,18	234	45,17
	Pest megye	326	45,18	247	45,33	108	45,56
	Bács-Kiskun megye	475	45,30	364	45,22	203	45,46

A felsővégtaghossz-testmagasság jelző születési sorrend szerinti alakulását tekintve három csoport különíthető el. Az I. csoportot a megyei városok 01-03. születési sorrendű sorkötelesei képezik, ahol a relatív felsővégtaghossz a legrövidebb. A II. csoportba Somogy megye, Budapest és Borsod-Abaúj-Zemplén megye tartozik. A III. csoportba Bács-Kiskun, Pest, Hajdu-Bihar és Veszprém megye 01-03. születési sorrendű sorkötelesei tartoznak.

A 113. táblázatból megállapítható, hogy a relatív felsővégtaghossz születési sorrend szerinti alakulását tekintve, a minta egészére jellemző tendenciától, Bács-Kiskun és Somogy megye értékei térnek el. Mindkét esetben az eltérés abban nyilvánul meg, hogy a másodszülötteknek kisebb a relatív felsővégtaghosszuság az elsőszülötteknél megállapított értéknél.

2.8.8 Csipőszélesség-testmagasság jelző

A jelző a csipőszélesség és a testmagasság százalékos arányát fejezi ki (MARTIN-SALLER, 1957-1966).

Képlete:

$$I = \frac{\text{csipőszélesség} \cdot 100}{\text{testmagasság}} .$$

BRUGSCH beosztását követve három csoportra történő elkülönítés szokásos, amelynek megnevezései és határértékei az alábbiak:

keskeny medence	- 16,5,
középszéles medence	16,6 - 17,5,
széles medence	17,6 - .

A jelző teljes mintára számított átlaga ($\bar{X} = 16,56 \pm 1,82$) alapján a sorkötelesek túlnyomó többsége a "keskeny-középszéles" medence csoportjába tartozik.

Az átlagokat az összeírás helye szerint elemezve megállapítható, hogy sorrendben a budapesti ($\bar{X} = 16,28 \pm 1,80$), a megyei városok ($\bar{X} = 16,39 \pm 1,88$) és a Veszprém megyei sorkötelesek ($\bar{X} = 16,48 \pm 1,68$) jelző átlagai a legalacsonyabbak, azaz az akcelerált magassági növekedést nem azonos mértékű szélességi növekedés követte, így a "keskeny" medence a jellemző. A többi megye fiataljainak átlagai a "középszéles" medence csoportjába sorolhatók, azzal a megjegyzéssel, hogy e kategórián belül a legmagasabb átlag a Bács-Kiskun megyében vizsgált sorkötelesek esetében állapítható meg ($\bar{X} = 16,73 \pm 1,84$).

Hasonlók a jelző átlagai az anya születési helye szerint, országrészek bontásában. A Duna-Tisza közéről származott fiatalok esetében a legmagasabb a jelző átlag értéke ($\bar{X} = 16,71 \pm 1,80$), azaz a "középszéles" medence a jellemző. Ezzel szemben a "keskeny" medencére utaló az átlag Dunántúlon ($\bar{X} = 16,52 \pm 1,76$), valamint a Budapesten vizsgált sorkötelesek esetében ($\bar{X} = 16,32 \pm 1,94$).

A csoportgyakoriságokat vizsgálva, az állapítható meg, hogy a budapesti és a megyei városok fiataljainak 50 %-ot meghaladóan (58,9 %, 54,4 %) a "keskeny" medence a meghatározó jellege. A "széles" medence legnagyobb arányu a Bács-Kiskun megyében vizsgált fiatalok körében (16,0 %).

Az anya születési helye szerint a jelző csoportgyakoriságai az előbbieken említetteknek megfelelő, némileg kiegyensúlyozottabb megoszlással.

A csipőszélesség-testmagasság jelző paraméterei és csoportgyakoriságai az összeírás helye, valamint országrészek szerint a 2.138, 2.139, 2.140, 2.141 táblákon részletezett.

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint - túlnyomó többségében mezőgazdasági fizikai dolgozó szülőktől származó - a sorkötelesek csipőszélesség-testmagasság jelző átlagai a "keskeny" és a "középszéles" medence kategórián belül fordulnak elő. A kiemelt etnikai tájegységek, e jelzőt tekintve, két csoportot képeznek. Az I. csoportban legalacsonyabb az átlag Bihar ($\bar{X} = 16,42$), valamint a Taktaköz és matyók tájegységéről származott fiataloknál ($\bar{X} = 16,28$). A II. kategórián belül, a sorrendet felállítva, Solti síkság és Bácska etnikai csoportjában legmagasabb az átlag ($\bar{X} = 16,89$). (Lásd 114. táblázatot.)

A 2.142 tábla foglalja össze a csipőszélesség-testmagasság jelző paramétereit az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint.

114. A sorkötelesek csipőszélesség-testmagasság jelzőjének átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Cso- por- tok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Test- magasság $\bar{X}$
I.	Taktaköz és matyók	Borsod-A. -Z. megye	207	16,28	172,36
	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	16,42	170,36
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	16,45	172,06
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	16,46	170,85
	Bükkalja	Borsod-A. -Z. megye	213	16,48	170,54
II.	Bodrogköz	Borsod-A. -Z. megye	206	16,54	169,39
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	16,54	171,08
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	16,65	169,78
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	16,67	169,32
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	16,69	171,36
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	16,72	169,58
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	16,74	170,82
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	16,77	171,53
	Borsodi síkság	Borsod-A. -Z. megye	261	16,79	169,11
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	16,81	168,28
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	16,88	171,70
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	16,89	169,89

A sorkötelesek csipőszélesség-testmagasság jelzőjének paramétereit a születési sorrend megoszlásában vizsgálva, a teljes mintára az állapítható meg, hogy az első szülöttől a negyedik születési sorrendűig a jelző átlagai emelkedő tendenciát mutatnak a "középszéles" medence kategórián belül.

Az egyes területi egységek, azaz az összeírás helye szerint vizsgálva a 01-03. születési sorrendűeket, csipőszélesség-testmagasság jelző tekintetében két csoportra különíthetők. Az I. csoportba Borsod-Abauj-Zemplén, Veszprém megye, a megyei városok és a sorrendet nyitó Budapest fiataljai tartoznak, meghatározó jellegzetesség a "keskeny" medence. A II. csoportba Hajdu-Bihar, Pest, Bács-Kiskun és Somogy megyék fiataljai tartoznak, jellemzőjük a "középszéles" medence. A 04-09. sorrendű születetteknek átlagai mérsékelt ingadozással ugyancsak emelkedő tendenciát mutatnak.

115. A sorkötelesek csipőszélesség-testmagasság jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Cso- por- tok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Budapest	706	16,27	446	16,29	151	16,31
	Magyei városok együtt	230	16,32	177	16,40	81	16,44
	Veszprém megye	481	16,41	388	16,43	218	16,52
	Borsod-Abauj-Zemplén megye	603	16,52	547	16,58	297	16,58
II.	Hajdu-Bihar megye	431	16,62	358	16,57	234	16,72
	Pest megye	326	16,65	247	16,74	108	16,70
	Bács-Kiskun megye	475	16,67	364	16,75	203	16,80
	Somogy megye	409	16,68	325	16,63	148	16,63

2.8.9 Alsóvértaghossz-testmagasság jelző

A jelző az alsóvértág hosszának a testmagassághoz viszonyított százalékos arányát fejezi ki (MARTIN-SALLER, 1957-1966). Képlete:

$$I = \frac{\text{alsóvértaghossz} \cdot 100}{\text{testmagasság}} .$$

Az egyedfejlődés intrauterin szakaszának első felében az alsóvégtag növekedése lényegesen lassabb, mint akár a felsővégtag vagy a törzs növekedése. A magzati élet 7. hónapjában éri el az alsóvégtaghossz a felsővégtag hosszúságát és csak röviddel a születés előtt haladja meg annak hosszát. Az újszülött alsóvégtaghossza a testmagasságnak kb. 40 %-a (MARTIN-SALLER, 1957-1966; TÖRÖ-CSABA, 1964). Az alsóvégtaghossz csoportjai és határértékei az alábbiak:

rövid láb	- 53,5,
középhosszu láb	53,6 - 54,0,
hosszu láb	54,1 - .

Az alsóvégtaghossz-testmagasság jelző paramétereinek az összeírás helye szerinti elemzése alapján a minta egészére jellemző átlagtól ($\bar{X} = 56,74 \pm 3,26$) alig különbözik a Bács-Kiskun és Veszprém megyében vizsgált sorkötelesek átlaga. A budapesti és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei sorkötelesek relatív alsóvégtaghossz átlagai jelentősen kisebbek - u próbával vizsgálva ($P < 0,001$) az átlagok eltérése igen erősen szignifikáns - a minta átlagánál. Az átlagosnál jelentősen nagyobb ($P < 0,001$) relatív alsóvégtaghossz érték mutatkozik Pest, Somogy, Hajdu-Bihar és a megyei városok vizsgált sorköteleseinél. A relatív alsóvégtaghossz átlagainak legnagyobb különbsége Borsod-Abaúj-Zemplén megyében ($\bar{X} = 56,35 \pm 3,26$) és a megyei városokban ($\bar{X} = 57,38 \pm 4,68$) megállapított értékek között van (2.144, 2.145 táblák).

Az anya születési helye szerint, országrészenként elemezve, a legalacsonyabb az átlag ($\bar{X} = 56,39 \pm 3,32$) az Észak-Magyarországról, legmagasabb ($\bar{X} = 56,91 \pm 3,32$) a Dunántulról származott sorkötelesek esetében. Az alsóvégtaghossz-testmagasság jelző paramétereit az összeírás helye, valamint az anya születési helye szerint - régióként - a 2.146, 2.147 táblák tartalmazzák.

Az alsóvégtaghossz-testmagasság jelzőnek megyéken belüli, etnikai csoportonkénti alakulásáról az alábbiak állapíthatók meg. A 17 kiemelt, nagyobb létszámú etnikai csoportból származó sorkötelesek relatív alsóvégtaghosszát tekintve (116. táblázat) a Hortobágy és Tiszahát, valamint a Solti síkság és Bácska tájegységekről összeírt fiatalok között legjelentősebb a különbség.

116. A sorkötelesek alsóvégtaghossz-testmagasság jelzőjének átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	57,23	169,78
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	57,14	169,32
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	57,06	171,08
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	57,05	168,28
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	57,01	171,53
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	56,99	171,36
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	56,96	169,58
	Marcál-medence	Veszprém megye	223	56,95	170,85
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	56,83	171,70
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	56,74	170,82
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	56,66	172,36
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	56,66	172,06
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	56,64	170,54
	Bodrogköz	Borsod-A.-Z. megye	206	56,54	169,39
	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	56,54	170,36
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	56,15	169,11
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	56,15	169,89

Bács-Kiskun megyében ugyancsak jelentős különbség van ($P < 0,001$) a Kiskunság, a Solti síkság és Bácska területén megállapított relatív alsóvégtaghossz értékek között.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében megemlítendő, hogy a Borsodi síkság fiataljainak a legrövidebb, a Taktaköz és matyók sorköteleseinek a leghosszabb a relatív alsóvégtaghossza.

Hajdu-Bihar megye etnikai csoportjai közül a bihari-fiataloknak legrövidebb a relatív alsóvégtaghossza. Pest, Somogy és Veszprém megyék etnikai csoportjaiból származó fiatalok a középső helyet foglalják el. A sorkötelesek alsóvégtaghossz-testmagasság jelzőjének etnikai csoportok szerinti paraméterei a 2.148 táblán részletezettek.

Az alsóvégtaghossz-testmagasság jelző születési sorrend szerinti átlagai a minta egészét tekintve a következőképpen alakulnak. Az elsőszülöttek relatív alsóvégtaghossza azonos a minta átlagával. Az összeírás helye és a születési sorrend szerint már a minta egészétől lényeges eltérések mutatkoznak. A 117. táblázatban a relatív alsóvégtaghossz átlagainak a születési sorrend (01-03. születési sorrendűek) és az összeírás helyének figyelembevételével az alábbiak állapíthatók meg. A 8 összeírási egységet tekintve az átlagérték csökkenő sorrendjében első helyen állnak a megyei városok - ahol a 01-03. születési sorrendű sorkötelesek mindegyikénél a relatív "hossz" alsóvégtaghossz a jellemző és a sorrendben az utolsó helyet foglaló Borsod-Abaúj-Zemplén megye 01-03. születési sorrendű sorköteleseinek legrövidebb a relatív alsóvégtaghossza.

117. A sorkötelesek alsóvégtaghossz-testmagasság jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Megyei városok együtt	230	57,41	177	57,40	81	57,28
	Hajdu-Bihar megye	431	57,05	356	57,15	234	57,00
	Somogy megye	409	57,02	325	56,85	148	56,91
II.	Pest megye	326	56,91	247	56,79	108	56,84
	Bács-Kiskun megye	475	56,65	364	56,69	203	56,73
	Veszprém megye	481	56,62	388	56,76	218	56,75
	Budapest	706	56,57	446	56,61	151	56,64
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	56,36	547	56,38	297	56,30

Születési sorrend szerint az alsóvégtaghossz-testmagasság jelző átlagai az összeírás bontásában két csoportra különíthetők. Az I. csoportba a megyei városok, Hajdu-Bihar és Somogy megyék tartoznak, 57,41-56,91 átlagokkal. A II. csoportba Pest, Bács-Kiskun, Veszprém, Borsod-Abaúj-Zemplén megyék, valamint Budapest tartoznak, 56,91-56,30 átlagokkal.

A 2.149 tábla részletezi az alsóvégtaghossz-testmagasság jelző születési sorrend és az összeírás helye szerinti paramétereit.

2.8.10 Intermembrál jelző (Extremitás jelző i.)

A jelző a felsővégtaghossznak az alsóvégtaghosszhoz viszonyított százalékos arányát fejezi ki (MARTIN-SALLER, 1957-1966). Képlete:

$$I = \frac{\text{felsővégtaghossz} \cdot 100}{\text{alsóvégtaghossz}}$$

Az intermembrál jelző a törzsfejlődés, mint az egyedfejlődés szempontjából jelentős mutató. A jelző számszerűsíti azt a törzsfejlődéstani tényt, hogy az antropogenezis során a felsővégtag rövidülésével egyidejűleg hosszabbodott az alsóvégtag, tehát a jelző értéke csökkent. Az egyedfejlődés során is egyre csökken a jelző értéke. Az intrauterin életben a felsővégtaghossz nagyobb az alsóvégtaghossznál; a 9 hetes magzat intermembrál jelzőjének értéke 132,7, az újszülöttek jelzőértéke 104,0 körüli. Az extrauterin élet kezdetén haladja meg az alsóvégtag hossza a felsővégtag hosszát, majd fokozatosan tovább csökken a jelző értéke, 3 éves korban 93,3, 4 éves korban 90,2, a 6 éveseknek 87,6, a 13 éveseknek már csak 81,4 a jelző értéke. Ezt kö-

vetően tovább csökken az életkorral - azaz a felső- és alsóvégtag eltérő mértékű növekedésének befejeződéséig - a jelző értéke. Felnőttkort elért egyének intermembrál jelző értéke átlagban 73,2-85,8 közötti (MARTINSALLER, 1957-1966, KONTSEK, 1936).

Az összeírás helye szerinti intermembrál jelző átlagok közötti különbségeket χ^2 próbával vizsgálva a következők állapíthatók meg: a sorkötelesek intermembrál jelző átlagától csak a Hajdu-Bihar és Veszprém megyében vizsgált sorkötelesek átlaga tér el kevéssé jelentős mértékben. A többi összeírási hely sorköteleseinek intermembrál jelző átlagai szignifikáns eltérést mutatnak ($P < 0,001$) a teljes minta intermembrál jelző átlagától ($\bar{X}=79,06$). Budapesten, a megyei városokban és Somogy megyében vizsgáltak intermembrál jelzőjének átlaga szignifikánsan alacsonyabb, ami azt jelenti, hogy a felső- és az alsóvégtag hosszának viszonya az átlagosnál progresszivebb. A Bács-Kiskun, a Borsod-Abauj-Zemplén és a Pest megyei intermembrál átlagok jelentősen magasabbak az összes sorköteles átlagánál, ami arra utal, hogy a felsővégtagnak az alsóvégtaghoz viszonyított aránya nagyobb az átlagosnál, azaz kissé az infantilis jelleg irányába tolódik el.

Csoportgyakoriságok (az intermembrál jelzőre 7 csoport elkülönítése szokásos 65-90 jelzőérték között) szerint Bács-Kiskun, Borsod-Abauj-Zemplén, Hajdu-Bihar, Pest és Veszprém megyék fiataljai között inkább az infantilis alkatnak megfelelő igen magas intermembrál jelző gyakoribb, míg Somogy megyében, Budapesten és a megyei városokban kifejezettebb a progresszívnek ítéltető intermembrál jelző csoportok gyakorisága.

Az anya születési helye szerint, nagyobb területi egységek tekintetében a Budapestről, Dunántúlról származottaknál az alacsonyabb intermembrál jelző átlagok ($\bar{X}=78,56 \pm 6,30$; $\bar{X}=78,59 \pm 7,34$) és csoportgyakoriság mutatható ki. Duna-Tisza köze, Észak-Magyarország, Tiszántul régióiból származó sorköteleseknel a 80,0 és annál nagyobb intermembrál jelző csoportgyakoriságok a 30-40 %-ot is meghaladják.

A 2,150, 2,151, 2,152, 2,153 táblák foglalják össze az intermembrál jelző paramétereit, csoportgyakoriságait az összeírás helye és az anya születési helyét meghatározó területi egységek szerint.

118. A sorkötelesek intermembrál jelző átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	81,07	170,36
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	80,12	171,36
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	80,11	169,89
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	80,10	169,58
	Kiskunság északi része	Pest megye	225	80,09	171,70
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	79,96	169,11
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	79,65	170,85
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	79,12	172,06
II.	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	79,09	168,28
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	78,96	170,54
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	78,84	169,32
	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	78,79	169,39
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	78,76	172,36
III.	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	78,67	169,78
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	78,40	170,82
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	78,17	171,53
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	77,91	171,08

Az intermembrál jelző átlagairól, az anya születési helyének etnikai csoportjai szerinti megoszlását tekintve, az alábbiak állapíthatók meg. A 17 nagyobb elemszámmal képviselt, kiemelt etnikai csoport, csökkenő átlagértékek sorrendjében, az első (Bihar - Hajdu-Bihar megye) és az utolsó (Balaton vidéke - Somogy megye) etnikai csoport átlagai között az eltérés 3,16. Nagymintás, χ^2 próba segítségével a különbség szignifikáns. Az etnikai csoportoknak a sorrenden belüli elhelyezkedését tekintve Hajdu-Bihar, Bács-Kiskun és Pest megye egyes etnikai csoportjai fiataljaira az infantil magas intermembrál jelző a jellemző. Borsod-Abauj-Zemplén, Hajdu-Bihar (Dél-Nyírség, Hajdu települések) és Veszprém megye etnikai csoportjaira a közbeeső intermembrál jelző átlagok a meghatározók. Somogy megye három kiemelt etnikai csoportjában a legkisebb intermembrál jelzők állapíthatók meg, mint progresszív sajátosságok.

A 2.154 tábla részletezi a sorkötelesek intermembrál jelzőjének paramétereit az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint.

Az intermembrál jelző értékeinek alakulását a születési sorrend szerint vizsgálva, az alábbi megállapítások tehetők. Kisebb vagy nagyobb mértékben mindig alacsonyabb az elsőszülöttek intermembrál jelző értéke a megyei átlagnál. A 01-03. születési sorrendűek intermembrál jelzőjének átlagait csökkenő értékrendben nézve, az összeírás helyeinek következő négy csoportja különíthető el. Az I. csoportba Bács-Kiskun és Pest megyék tartoznak, a jelző átlagok 80,19-79,40 közöttiek. A II. csoportba Veszprém, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar megyék sorolhatók, az intermembrál jelző átlagok 79,59-79,04 közöttiek. A III. csoportba Budapest és Somogy megye tartozik, az átlagok 78,67-77,85 között változnak. A megyei városok együtt képezik a IV. csoportot, az átlagok 76,66-76,98 értékűek, a legalacsonyabbak. Az intermembrál jelző átlagainak különbsége Bács-Kiskun megye és a megyei városok elsőszülött sorköteleseinél 3,35, a másodszülötteknél 2,62, a harmadszülöttek esetében 3,21.

119. A sorkötelesek intermembrál jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Bács-Kiskun megye	475	80,01	364	79,81	203	80,19
	Pest megye	326	79,40	247	79,86	108	80,18
II.	Veszprém megye	481	79,19	388	79,18	218	79,37
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	79,11	547	79,42	297	79,59
	Hajdu-Bihar megye	431	79,04	356	79,09	234	79,28
III.	Budapest	706	78,51	446	78,47	151	78,67
	Somogy megye	409	77,85	325	78,06	148	78,17
IV.	Megyei városok együtt	230	76,66	177	77,19	81	76,98

A 2.155 tábla magába foglalja az intermembrál jelző paramétereit a születési sorrend és az összeírás helye szerint.

2.8.11 Tápláltsági állapot jelző

A tápláltsági állapot jelző, amelyet ROHRER írt le, az egyén tápláltságának mértékéről ad számot. Képlete:

$$I = \frac{\text{testsúly (g)} \cdot 1000}{\text{testmagasság} \cdot \left(\frac{\text{vállszélesség} + \text{csípőszélesség}}{2} \right) \cdot \text{mellkasmélység}} \cdot$$

A számlálóba a test tömege, a nevezőbe a képletben megadott méretek által behatárolt test kiterjedése kerül (MARTIN-SALLER, 1957-1966).

A jelző értéke tehát annál nagyobb, minél kisebb testmagasság, vállszélesség, csípőszélesség és mellkasmélység tartozik adott testsúlyhoz. Ennek megfelelően a jelző értéke annál kisebb, minél kisebb testsúly tartozik egy adott testmagasságú, vállszélességű, csípőszélességű, mellkasmélységű egyénhez.

A jelző értékek 5 egységnyi beosztással 7 csoportra különíthetők, amelyek gyakorlatilag 3 csoportra redukálhatók. Ezek a következők:

gyenge tápláltsági állapot	- 49,9,
kielégítő tápláltsági állapot	50,0 - 59,9,
jó tápláltsági állapot	60,0 - .

A sorkötelesek tápláltsági állapot jelzőjének az összeírás helye szerinti elemzés alapján a minta átlaga $\bar{X} = 56,67 \pm 13,04$, azaz "kielégítő". Ettől az átlagtól legjobban a Pest megyében vizsgált fiatalok átlaga tér el, pozitív irányba, tápláltsági állapotuk jó ($\bar{X} = 62,55 \pm 15,82$). A megyei városok közül Miskolcon legalacsonyabb a jelző értéke ($\bar{X} = 54,15 \pm 12,30$). A csoportgyakoriságot tekintve Budapesten (11,4%) és Veszprém megyében (10,9%) állapítható meg az alacsony tápláltsági állapot jelző gyakorisága, ugyanakkor kiugróan magas (34,7%) a Pest megyei sorkötelesek között a 60,0-69,0-es csoportba tartozók aránya.

Az anya születési helye szerint, országrészek bontásában is legmagasabb átlag ($\bar{X} = 59,04 \pm 11,44$) a Duna-Tisza közéről származott sorköteleseknél adódik, ez jut kifejezésre a csoportgyakoriságban is, amennyiben a 60,0-69,0 csoportba tartozók aránya 41,9%.

A 2.156, 2.157, 2.158, 2.159 táblák tartalmazzák a tápláltsági állapot jelző paramétereit és csoportgyakoriságait az összeírás helye és az anya születési helye szerint.

A tápláltsági állapot jelző átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint még jobban kifejezésre juttatják azokat a regionális differenciákat, amelyekre az összeírás helye szerint történt már utalás. A 17 kiemelt etnikai csoport első és utolsó tagja között a különbség 9,40. A csoportosításban az első három helyet elfoglaló Hajdu-Bihar megye etnikai egységeiből származó sorkötelesekre az alacsony tápláltsági állapot jelző a meghatározó, hasonlóképpen Pest megye két etnikai egységére az igen magas tápláltsági állapot jelző átlag a jellemző. Borsod-Abaúj-Zemplén, Veszprém, Somogy, Bács-Kiskun megyék etnikai egységeinek fiataljai a "közepes" átlagnak ($\bar{X} \pm 2s$) leginkább megfelelő tápláltsági állapot jelző értékeivel tűnnek ki.

120. A sorkötelesek tápláltsági állapot jelző átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	54,53	169,78
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	55,23	168,28
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	55,25	169,32
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	213	55,37	169,11
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	55,45	172,06
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	55,97	172,36
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	56,01	170,85
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	56,12	170,54
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	56,16	169,89
	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	56,64	170,36
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	57,40	170,82
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	57,40	171,53
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	58,03	169,58
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	58,05	171,08
	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	58,16	169,39
II.	Kiskunság északi része	Pest megye	225	61,27	171,70
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	63,93	171,36

A 2.160 tábla foglalja össze etnikai egységek szerint a sorkötelesek tápláltsági állapot jelzőjének paramétereit.

A tápláltsági állapot jelzőjének születési sorrend szerinti megoszlását elemezve megállapítható, hogy az elsőszülöttek jelző értéke jelentéktelen mértékben nagyobb az összes sorköteles átlagértékénél, az átlagok közötti eltérést u próbával vizsgálva, nem eredményez szignifikáns eltérést. Születési sorrend tekintében (01-03. születési sorrendűek) az összeírás helye szerint elég jelentős eltérések állapíthatók meg. (Lásd 121. táblázatot.)

A tápláltsági állapot jelző átlagai szerint - a születési sorrendet tekintve - három csoport különíthető el. Az I. csoportba Hajdu-Bihar, Veszprém megyék és Budapest tartozik. A 01-03. születési sorrendű sorkötele-

121. A sorkötelesek tápláltsági állapot jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Hajdu-Bihar megye	431	55,43	356	55,32	234	55,56
	Veszprém megye	481	55,51	388	55,37	218	55,68
	Budapest	706	55,55	446	55,83	151	54,65
II.	Borsod-Abauj-Zemplén megye	603	56,19	547	55,98	297	56,05
	Bács-Kiskun megye	475	57,31	364	57,68	203	57,41
	Somogy megye	409	57,43	325	57,41	148	58,31
III.	Pest megye	326	62,87	247	61,89	108	63,14

sek tápláltsági állapot jelző értékei, egy kivétellel, az 55-ös jelző értékhez tartoznak. A II. csoportba Borsod-Abauj-Zemplén, Bács-Kiskun és Somogy megyék sorolhatók. A 01-03. születési sorrendűek jelző átlagai 55,98-58,31 közöttiek. Pest megye képezi a III. csoportot, a 01-03. születési sorrendű fiatalok tápláltsági állapot jelző átlagai 61,89-63,14 közöttiek. A sorrend első és utolsó tagja között az elsőszülötteknél az eltérés 7,44, a másodszülötteknél 6,57 és a harmadszülötteknél 7,58.

A 2,161 tábla részletezi a sorkötelesek tápláltsági állapot jelzőjének paramétereit, születési sorrend szerint.

2.8.12 Csontvázszélességi jelző

A jelző az egyén csontozata által meghatározott szélességi fejlettséget viszonyítja a testmagassághoz. A jelzőt ROHRER alkotta és képlete az alábbi:

$$I = \frac{\text{testmagasság} \cdot \frac{\text{vállszélesség} + \text{csipőszélesség}}{2} \cdot \text{mellkasmélység}}{\text{testmagasság}^2}$$

A csontvázszélességi jelző képletéből következik, hogy a jelző értéke annál nagyobb, minél nagyobb a csontváz szélességi - keresztmetszeti - kiterjedését meghatározó vállszélesség, csipőszélesség és a sagittális mellkasátmérő értéke, egy adott testmagassághoz viszonyítva. A csontvázszélességi jelző értékekből hat csoport különíthető el, 1,49-3,50-ig terjedően.

A teljes minta keretében vizsgált sorkötelesek csontvázszélességi jelzőjének átlaga ($\bar{X} = 2,21 \pm 0,44$) "közepes" keresztmetszeti fejlettséget fejez ki.

Az összeírás helye szerint a megyei, fővárosi, megyei városok sorköteleseinek szélességi fejlettségét kifejező jelző átlagai Pest megye kivételével közel megegyezők az átlaggal. A Pest megyében vizsgált fiatalok csontvázszélességi jelzőjének átlaga ($\bar{X} = 1,99 \pm 0,40$) a "keskeny" szélességi fejlettségre utal, nem szignifikáns mértékben.

Csoportgyakoriságban ez még határozottabban jut kifejezésre, amennyiben az 1,49-1,99 jelző érték az egész mintában 17,0 %, ugyanakkor a Pest megyében vizsgált fiatalok esetében ez az arány 54,9 %, Budapesten 22,4 %. Az említett összeírási helyek sorköteleseinek csontvázszélességi jelző átlagértékeit az összes sorköteles átlagértékével egybevetve - nagymintás u próba segítségével - igen erős szignifikancia állapítható meg. A "széles-igen széles" keresztmetszeti fejlettségre utaló jelző gyakorisága Bács-Kiskun megyében 12,2 %, Hajdu-Bihar megyében 14,2 %.

Az anya születési helye szerint, régiók bontásában a csontvázszélességi jelző átlagok és csoportgyakoriságok már kiegyenlítettebb képet mutatnak. Az összeírás helye szerint említett csoportgyakoriságok annyiban itt is kitűnnek, hogy a "keskeny" keresztmetszeti fejlettségre utaló 1,49-1,99 értéktartományba tartozó fiatalok Duna-Tisza közén elérik a 25,7 %-ot, Budapesten a 24,1 %-ot.

A 2.162, 2.163, 2.164, 2.165 táblák részletezik a csontvázszélességi jelzőnek az összeírás és az anya születési helye szerinti paramétereit, csoportgyakoriságait.

A csontvázszélességi jelző paramétereit az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint elemezve, lényegében ugyanazon jellegzetes tendenciák állapíthatók meg, mint az összeírás helye szerint. Az etnikai csoportok, mint zártabb szaporodási közösségek, csupán a fixált sajátosságokat emelik ki méginkább. A 17 kiemelt, nagyobb létszámú etnikai egység csökkenő átlagainak sorrendje jól érzékelteti a megyéken belüli csontvázszélességi jelző alakulását.

122. A sorkötelesek csontvázszélességi jelző átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	2,33	169,89
	Borsodi síkság	Borsod-A. -Z. megye	261	2,30	169,11
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	2,30	168,28
	Hortobágy és Tiszahát	Hajdu-Bihar megye	172	2,29	169,78
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	2,28	169,32
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	2,25	170,85
	Bükkalja	Borsod-A. -Z. megye	213	2,24	170,54
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	2,23	172,06
	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	2,22	170,36
	Taktaköz és matyók	Borsod-A. -Z. megye	207	2,21	172,36
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	2,21	171,08
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	2,21	170,82
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	2,20	171,53
	Bodrogköz	Borsod-A. -Z. megye	206	2,20	169,39
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	2,19	169,58
II.	Kiskunság északi része	Pest megye	225	2,04	171,70
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	1,96	171,36

Bács-Kiskun megyében a megyei átlagtól és egymástól szignifikáns - u próbával vizsgálva $P < 0,001$ - különbséget mutatnak a Kiskunság, valamint a Solti síkság és Bácska területén összeírt fiatalok csontvázszélességi jelző átlagai. Az utóbbi etnikai egységből származott sorkötelesek keresztmetszeti fejlettsége jelentősen kisebb. Borsod-Abauj-Zemplén megyében, a Borsodi síkság fiataljainak csontvázszélességi jelző átlaga szignifikánsan ($P < 0,001$) különbözik a megyei átlagtól. Pest megyében Kiskunság északi részéről és a Gödöllői-dombságról összeírt sorköteleseknél legalacsonyabb a csontvázszélességi jelző átlaga - sorrendben az utolsó két helyet foglalják el -, ez arra utal, hogy testmagasságukhoz viszonyítva a szélességi fejlettség a legalacsonyabb. Somogy és Veszprém megyék etnikai egységei esetében a megyei átlagtól való eltérés jelentéktelen.

A 2.166 tábla tartalmazza a sorkötelesek csontvázszélességi jelzőjének paramétereit az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint.

A csontvázszélességi jelző alakulását a születési sorrend szerint elemezve, a következő megállapítások tehetők.

Az első-, másod- és harmadszülötteknél, ha jelentéktelen mértékben is, alacsonyabb a csontvázszélességi jelző értéke, mint az összes sorköteles együttes átlaga. A születési sorrend emelkedésével - némi ingadozással - a jelző értéke is nő, de még a hatodik gyermekként született sorkötelesek csontvázszélességi jelzőjének átlaga (2,25) sem különbözik szignifikánsan az összes sorköteles átlagától. A 01-03. születési sorrendű

sorkötelesek csontvázszélességi jelzőjének átlagai - csökkenő értékben - két csoportra különülnek. Az I. csoportba Hajdu-Bihar, Borsod-Abauj-Zemplén, Bács-Kiskun, Veszprém, Somogy megyék, a megyei városok és Budapest, a II. csoportba egyedül Pest megye tartozik.

123. A sorkötelesek csontvázszélességi jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Hajdu-Bihar megye	431	2,28	356	2,26	234	2,28
	Borsod-Abauj-Zemplén megye	603	2,24	547	2,24	297	2,23
	Bács-Kiskun megye	475	2,23	364	2,22	203	2,23
	Veszprém megye	481	2,22	388	2,24	218	2,25
	Megyei városok együtt	230	2,22	177	2,23	81	2,16
	Somogy megye	409	2,21	325	2,21	148	2,18
	Budapest	706	2,18	446	2,16	151	2,17
II.	Pest megye	326	1,98	247	2,00	108	1,96

A sorrend első (Hajdu-Bihar megye) és utolsó tagjának (Pest megye) elsőszülöttei között az átlagok eltérése 0,30, a másodszülötteknél 0,26, a harmadszülötteknél 0,32.

A 2.167 tábla részletezi az összeírás helye és a születési sorrend szerint a csontvázszélességi jelző paramétereit.

2.8.13 Pignet-Vervaeck jelző

A jelző a testsúly és a mellkaskerület összegének a testmagassághoz viszonyított százalékos arányát fejezi ki (MARTIN-SALLER, 1957-1966).

Képlete:
$$I = \frac{\text{testsúly(kg)} + \text{mellkaskerület (cm)} \cdot 100}{\text{testmagasság}}$$

A jelző értékcsoportjai és megnevezései az alábbiak:

hyperstenia - kifejezetten telt alkat	- 70,0 ,
széles - telt alkat	70,1 - 82,9 ,
közepes - átlagos alkat	83,0 - 93,0 ,
keskeny - gyengén telt alkat	93,1 -104,0 ,
astenia - kifejezetten gyengén telt alkat	104,1 - ,

Az összeírás helye szerint az összes vizsgált sorköteles átlagától ($\bar{X}= 88,45 \pm 13,48$) csak a Borsod-Abauj-Zemplén és Somogy megyékben vizsgáltak átlagai nem különböznek. A megyei városok, Budapest és Veszprém megye sorköteleseinek Pignet-Vervaeck jelző átlagértékei jelentősen kisebbek a teljes minta átlagánál.

Bács-Kiskun, Pest és Hajdu-Bihar megye sorköteleseinek jelző átlaga jelentősen nagyobb az összes vizsgált sorköteles jelző átlagánál ($P < 0,001$), tehát e megyékben - a jelző értékei szerint - a sorkötelesek az átlagosnál "gyengén teltebbek". Az átlagoknál sokkal jobban fejeződnek ki az eltérések a csoportgyakoriságokban. A megyei városokban legmagasabb a "telt"alkat aránya (27,2%), Veszprém megyében és Budapesten az arány 23,1-23,6 %-os. A "gyengén telt" alkatuak aránya legnagyobb Hajdu-Bihar megyében (24,7%), valamint Bács-Kiskun és Pest megyékben (23,6%, 23,7%).

Az anya születési helye szerint a Duna-Tisza közéről származott sorkötelesek Pignet-Vervaeck jelzőjének átlaga a legmagasabb ($\bar{X}= 89,39 \pm 14,58$), Budapesten a legalacsonyabb ($\bar{X}= 87,66 \pm 13,20$). Ennek megfelelően alakulnak a csoportgyakoriságok is.

A 2.168, 2.169, 2.170, 2.171 táblák tartalmazzák az ide vonatkozó paramétereket és csoportgyakoriságokat.

A Pignet-Vervaeck jelző átlagainak a kiemelt, nagyobb létszámú, 17 etnikai csoport szerinti megoszlása az előbbieken említetteket erősíti meg. A sorrend elején helyet foglaló Bihar (Hajdu-Bihar megye) és a sorrendet záró Solti síkság és Bácska (Bács-Kiskun megye) sorköteleseinek átlaga közötti különbség 2,78. Valamennyi etnikai csoport átlaga az "átlagos teltségű" csoporton belül foglal helyet.

124. A sorkötelesek Pignet-Vervaeck jelzőjének átlagai az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Megye	N	$\bar{X}$	Testmagasság $\bar{X}$
I.	Bihar	Hajdu-Bihar megye	118	87,66	170,36
	Borsodi síkság	Borsod-A.-Z. megye	261	87,74	169,11
	Bakony vidéke	Veszprém megye	474	87,86	172,06
	Marcal-medence	Veszprém megye	223	88,01	170,85
	Bükkalja	Borsod-A.-Z. megye	213	88,25	170,54
	Belső-Somogy	Somogy megye	187	88,65	170,82
	Külső-Somogy	Somogy megye	189	88,67	171,53
	Taktaköz és matyók	Borsod-A.-Z. megye	207	88,71	172,36
	Balaton vidéke	Somogy megye	277	88,98	171,08
II.	Bodroghöz	Borsod-A.-Z. megye	206	89,10	169,39
	Hajdu települések	Hajdu-Bihar megye	600	89,29	169,32
	Kiskunság	Bács-Kiskun megye	778	89,37	169,58
	Hortobágy és Tiszaár	Hajdu-Bihar megye	172	89,44	169,78
	Dél-Nyírség	Hajdu-Bihar megye	168	89,44	168,28
	Gödöllői-dombság	Pest megye	161	89,70	171,36
III.	Kiskunság északi része	Pest megye	225	90,03	171,70
	Solti síkság és Bácska	Bács-Kiskun megye	265	90,44	169,88

Borsod-Abaúj-Zemplén megyén belül a Borsodi síkságról és a Bodroghöziből származók között állapítható meg jelentősebb különbség, a bodroghözői fiataloknál a Borsodi síkság sorkötelesei "teltebb" alkatúak.

Hajdu-Bihar megyében a bihari sorkötelesek jelző értéke jelentősen alacsonyabb a Hajdu településeken, valamint a Hortobágy és Tiszaár vizsgált fiatalok jelző átlagánál. A dunántúli megyék etnikai csoportjai közül Bakony vidéke emelkedő ki csupán, mint a sorrendben harmadik helyet elfoglaló egység.

A sorkötelesek Pignet-Vervaeck jelző paraméterei az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint a 2.172 táblában részletezettek.

A teljes mintát alkotó sorkötelesek születési sorrend szerinti Pignet-Vervaeck jelző átlagát vizsgálva az állapítható meg, hogy az elsőszülötteknél legnagyobb a jelző értéke. A születési sorszám emelkedésével általában csökken az érték, de még az elsőszülöttek és a hetedikként születettek jelző átlagai közötti különbség sem szignifikáns.

Az általános jellegzetességek mellett - az összeírás helye szerint - a Pignet-Vervaeck jelző átlagai a 01-03. születési sorrendűeknél két csoportra különíthetők. Az I. csoportba a megyei városok, Veszprém megye, Budapest és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék sorkötelesei tartoznak. Az "átlagosan telt" alkatúak megnevezésű csoporton belül a sorkötelesekre a 87-88-as jelző a meghatározó. A II. csoportba Somogy, Hajdu-Bihar, Bács-Kiskun és a sorrendet záró Pest megye sorkötelesei sorolhatók. Ez utóbbiakra az "átlagosan telt" alkat a jellemző, de a meghatározó jelző érték 89. (Lásd 125. táblázatot.)

A sorrend első (megyei városok együtt) és utolsó (Pest megye) helyét elfoglaló elsőszülöttek között a különbség 2,12, a másodszülöttek esetén 2,08, a harmadszülötteknél 2,87, az utóbbi javára.

A 2.173 tábla tartalmazza a Pignet-Vervaeck jelző születési sorrend és az összeírás helye szerinti paramétereit.

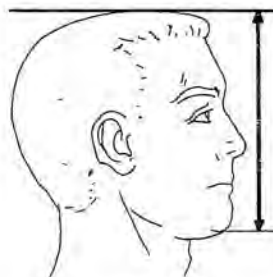
125. A sorkötelesek Pignet-Vervaeke jelző átlagainak megoszlása a 01-03. születettek sorrendjében, az összeírás helye szerint

Csoportok	Az összeírás helye	A sorköteles születési sorrendje					
		01.		02.		03.	
		N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$	N	$\bar{X}$
I.	Megyei városok együtt	230	87,46	177	87,41	81	85,65
	Veszprém megye	481	87,73	388	87,94	218	87,95
	Budapest	706	87,91	446	87,55	151	87,56
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	603	88,22	547	88,17	297	87,80
II.	Somogy megye	409	89,45	325	88,62	148	87,94
	Hajdu-Bihar megye	431	89,53	356	88,71	234	88,94
	Bács-Kiskun megye	475	89,56	364	89,67	203	89,95
	Pest megye	326	89,58	247	89,49	108	88,52

2.8.14 Teljes fejmagasság-, fejhosszúság-szélességi- és morfológiai arcjelző

A sorkötelesek biológiai állapotát ismertető fejezet tárgyát és terjedelmét meghaladná, ha az részletesen foglalkozna az egyes fej- és arcméretekkel. A teljesség kedvéért és azért, mert a teljes fejmagassággal, valamint a fej hosszúsági-szélességi jelzőt és a morfológiai arcjelzőt meghatározó méretekkel a faktoranalízis is foglalkozik, a fontosabb jellegzetességek kiemelésére törekedve ismerteti a tanulmány a fenti alcímbe foglalt méretekre és jelzőkre tett megállapításokat.

A teljes fejmagasság (M.16) teljes mintára számított átlaga "közepes" fejmagasságnak felel meg ($\bar{X} = 215,96 \pm 22,20$). Egyéni ingadozása - az alacsony termettől az igen magas testmagasságig terjedően - igen nagy, a variációs terjedelem 90 mm. A teljes fejmagasság átlaga az összeírás helye szerint legmagasabb Borsod-Abaúj-Zemplén megyében ($\bar{X} = 223,85 \pm 21,80$), legalacsonyabb Somogy megyében ($\bar{X} = 205,43 \pm 17,98$). A csoportgyakoriságokat figyelembe véve a 200 mm-nél kisebb teljes fejmagasság legnagyobb gyakoriságu Somogy (25,3 %) és Bács-Kiskun (21,7 %) megyékben, A 230 mm és annál nagyobb teljes fejmagasság gyakorisága legnagyobb Borsod-Abaúj-Zemplén (30,5 %), valamint Hajdu-Bihar megyében (27,8 %). A teljes fejmagasság reális megítélése a termethez viszonyítva arra utal, hogy az utóbb említett két megye sorköteleseinek fejmagassága a természetnek 1/7-e, Somogy megyében viszont csak valamivel több, mint 1/9-e. Az összeírás többi helyén a fejmagasság - az arányos fejalkatnak megfelelően - a természetnek 1/8-ad értéke körüli.

62. ábra
Teljes fejmagasság (M.16)

Az anya születési helye szerinti megoszlás lényegesen nem tér el az átlagok és csoportgyakoriságok tekintetében az összeírás helye szerint tett megállapításoktól.

A 2.174, 2.175, 2.176, 2.177 táblák részletezik az összeírás és az anya születési helye szerint a sorkötelesek teljes fejmagasságának paramétereit, csoportgyakoriságait.

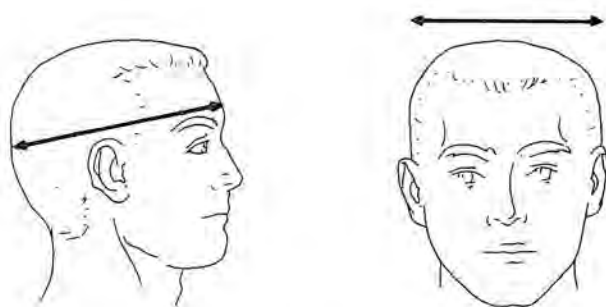
Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerinti részletes elemzést ezuttal mellőzve, csupán annak kiemelése lényeges, hogy a teljes fejmagasság - a kiemelt, nagyobb létszámú etnikai csoportok esetében - a legmagasabb a Borsodi síkságról (Borsod-Abaúj-Zemplén megye), valamint a Hortobágy és Tiszahátról (Hajdu-Bihar megyei), a Hajdu településekről (Hajdu-Bihar megye) származott sorkötelesek-nél, a testmagasság 1/7-e körüli érték. Ugyanakkor a Kiskunságról (Bács-Kiskun megye) és Somogy megye Balaton vidékéről, Belső- és Külső-Somogy etnikai csoportjaiból származó fiatalok teljes fejmagassága a természetnek 1/8-1/9-e.

A 2.178 tábla tartalmazza etnikai csoportok szerint a teljes fejmagasság paramétereit.

A sorkötelesek teljes fejmagasságának átlagai, születési sorrend szerint, az előbbieken tárgyaltnak megfelelően alakulnak. A 2.179 tábla részletezi a sorkötelesek teljes fejmagasságának átlagait a születési sorrend és az összeírás helye szerint.

A fejhosszuság-szélességi jelző tekintetében a vizsgált sorkötelesek igen nagyfokú egységességet tükröznek, amennyiben a teljes minta ($\bar{X} = 85,12 \pm 7,58$) valamennyi összeírási helyén vizsgált sorköteles cephal-indexe 80,0-on felüli, azaz a rövid fejalkat a meghatározó. Az anya születési helye szerint, országrészek bontásában, a rövid fejalkaton belül legalacsonyabb az átlag a budapesti sorkötelesek esetében ($\bar{X} = 83,88 \pm 8,38$) és legmagasabb a Dunántulról származóknál ($\bar{X} = 85,62 \pm 7,46$). Az átlagokban kifejezésre jutó sajátosságok a csoportgyakoriságokban értelmezhetők legjobban. A dolichocephalia Somogy megyében a legkisebb gyakoriságu, 0,4 %, Budapesten a legmagasabb, 2,4 %. Ebből a gyakoriságból következik, hogy a mesocephalia is Budapesten, valamint a megyei városok fiataljai között a legmagasabb, 20,2 %, 17,3 %. A "nagyon rövid" és a "tulróvid" fejalkat - hyper- és ultra-brachycephalia - a Somogy (52,4 %), Veszprém (51,0 %) és Bács-Kiskun megyékben (49,5 %) vizsgált sorkötelesek körében állapítható meg. Mindez összhangban van azokkal a vizsgálati eredményekkel, amelyeket BARTUCZ (1938) a magyarországi jelen népesség etnikai embertanát ismertető összefoglaló munkájában megállapított. HENKEY (1963, 1978) Duna-Tisza közén folytatott újabb kutatási eredményei is megerősítik a hosszúság-szélességi jelző tekintetében tett megállapításokat. Megjegyzendő, hogy a felnőttkor negyedik dekádjában kialakuló definitív fejalkat méginkább a brachycephalia magasabb arányában hat.

A 2.180, 2.181, 2.182, 2.183 táblák tartalmazzák a sorkötelesek fejhosszuság-szélességi jelzőjének paramétereit, csoportgyakoriságait az összeírás helye és az anya születési helye szerint.

63. ábra

A fejhosszuság-szélességi jelzőt meghatározó méretek

a) Fej legnagyobb hossza
(M. 1)

b) Fej legnagyobb szélessége
(M. 3)

Az anya születési helyének etnikai csoportjai vonatkozásában a fejhosszuság-szélességi jelzőben az egységesség még jobban kifejezésre jut (a jelző átlaga a legtöbb kiemelt etnikai csoportban 85 körüli). Hortobágy és Tiszahát esetében (Hajdu-Bihar megye) a jelző átlaga $\bar{X} = 84,38$, a rövid fejalkat legkifejezettebb a Taktaközben és a matyóknál $\bar{X} = 84,91$ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye), valamint a Külső-Somogyból $\bar{X} = 86,18$ (Somogy megye) származott sorkötelesek körében.

A 2.184 tábla tartalmazza a fejhosszuság-szélességi jelző paramétereit az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint.

A jelző átlagai a születési sorrend szerint annyiban érdemelnek említést, hogy az első-, másod-, harmadszülötteknél közel azonos az érték, a születési sorrend szerinti átlagokban jelentéktelen ingadozás figyelhető meg.

A 2.185 tábla foglalja össze a fejhosszuság-szélességi jelző paramétereit az összeírás helye és a születési sorrend szerint.

A morfológiai arcjelzőt tekintve - a sorkötelesek összességére átlagban - a "széles" arc (euryprosopia) a meghatározó ($\bar{X} = 83,07 \pm 9,90$).

Az összeírás helye szerint Hajdu-Bihar, Veszprém megyék és Budapest fiataljainak kivételével - akiknek arcjelző átlaga a "középszéles" arcnak (mesoprosopia) felel meg, a többi megye és a megyei városok sorköteleseinek átlagos arcalkata "széles" (euryprosop). (Lásd 64. ábrát.)

Az anya születési helye szerint, országrészenként, az e jelzőre vonatkozó egységesség még kifejezettebb, mert Budapest kivételével (mesoprosopia) valamennyi országrészből származott fiatal morfológiai arcjelző átlaga "széles" (euryprosop), $\bar{X}=81,59-83,86$ értékek közötti.

A csoportgyakoriságokat elemezve kimutatható, hogy a városokban (Budapest, megyei városok együtt) a "keskenyarcúság" (leptoprosopia) aránya a legmagasabb (23,4-22,2%), a "széles-igen széles" arcalkat (eury-hyperprosopia) aránya Bács-Kiskun és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben a legnagyobb (73,5-72,8%). Az anya születési helye szerint, országrészek bontásában, Budapestről (22,9%) és Tiszántúlról (19,6%) származott sorkötelesek között relatív magas a "keskenyarcúság" (leptoprosopia) gyakorisága. A Duna-Tisza közéről (67,1%) és Észak-Magyarországról (69,0%) származott fiatalok között leggyakoribb a "széles-igen széles" arc (eury-hyperprosopia).

A 2.186, 2.187, 2.188, 2.189 táblák magukba foglalják a morfológiai arcjelző paramétereit az összeírás helye és az anya születési helyének bontásában.

Az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint elemezve a morfológiai arcjelző paramétereit, az állapítható meg, hogy egyfelől a Hajdu települések (Hajdu-Bihar megye), a Marcal-medence és Bakony vidéke (Veszprém megye) fiataljaira a "középszéles" arc (mesoprosopia) a meghatározó, másfelől Borsod-Abaúj-Zemplén, Bács-Kiskun megye kiemelt etnikai egységeiből származó fiatalokra a "széles arcúság" (euryprosopia) alsó határa (80-81 jelző értékek) a meghatározó. Somogy megye mindhárom kiemelt etnikai csoportjára az eury-mesoprosopia határát jelző 83,31-83,97 értékek a jellemzők.

A 2.190 tábla részletezi a sorkötelesek morfológiai arcjelzőjének paramétereit az anya születési helyének etnikai csoportjai szerint.

A morfológiai arcjelző paramétereit, amelyek a 2.191 táblán részletezettek az összeírás helye és a születési sorrend szerint lényeges további információt már, az előbbieken túl, nem szolgáltatnak.

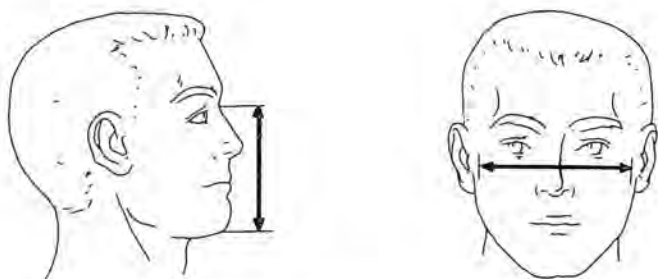
2.8.15 A sorkötelesek testi fejlettsége; a metrikus jellegek, testarányjelzők összefoglaló értékelése

A 2. főfejezetben tárgyalt lineáris, transzverzális jellegek elemzése alapján megállapítható, hogy a sorköteles fiatalok testi fejlettsége kielégítő. A "kielégítő" kifejezés annyit jelent, hogy a testi fejlődésben, testnövekedésben bekövetkezett pozitív változások ellenére a vizsgált területi egységek (hat megye, Budapest, megyei városok) fiataljai között, testi fejlettségben, eltérések vannak. Ezek az eltérések a városi és vidéki, valamint a megyéken belül elkülönült etnikai közösségek fiataljai között jutnak kifejezésre.

Az összefoglaló elemzés arra kíván választ adni, hogy a kiemelt 7 magassági, 4 szélességi méret, valamint a 6 testarányjelző átlagainak ($\bar{X} \pm 2s$) csökkenő sorrendbe állításával milyen mértékben érvényesülnek pozitív tendenciák és melyek azok a területi egységek, etnikai közösségek, amelyeknek fiataljainál a retardáció kifejezett.

Az összefoglaló elemzés során az alábbi szempontok veendők figyelembe:

- a pozitív tendenciák akkor tekinthetők teljes értékűnek, ha a genetikai optimum manifestációja egyaránt érvényesül a magassági, szélességi méreteken, s azokban a viszonzyszámokban, amelyeket a testarányjelzők fejeznek ki;

64. ábra

A morfológiai arcjelzőt meghatározó méretek

a) Morfológiai arcmagasság
(M. 18)

b) Járomiv szélesség
(M. 6)

126. A sorkötelesek testi fejlettségének sorrendi megoszlása az összeírás helye szerint, 17 kiemelt antropometriai jellemző átlagainak alapján

Sor- szám	Az összeírás helye	N	A testi fejlettség sorrendi megoszlása a paraméterek alapján						
			I. Testsúly és magassági méretek						
			Testsúly	Test-	Váll-	Ülő-	Csípő- tövis	Felső- végtag-	Alsó- végtag-
				magasság				hossz	
1.	Bács-Kiskun megye	1 265	6	7	5	6	7	4	7
2.	Borsod-Abauj- Zemplén megye	1 788	7	6	7	7	8	6	8
3.	Hajdu-Bihar megye	1 348	8	8	8	8	6	5	6
4.	Pest megye	792	3	4	3	3	4	1	4
5.	Somogy megye	1 039	1	5	6	5	3	7	3
6.	Veszprém megye	1 343	4	3	2	2	5	3	5
7.	Budapest	1 376	2	1	1	1	2	2	2
8.	Megyei városok együtt	544	5	2	4	4	1	8	1

127. A sorkötelesek testi fejlettségének sorrendi megoszlása az anya születési helyének kiemelt etnikai csoportjai, tájegységei szerint, 17 kiemelt antropometriai jellemző alapján

Sor- szám	Budapest és 17 kiemelt etnikai csoport, tájegység	N	A testi fejlettség sorrendi megoszlása a paraméterek alapján						
			I. Testsúly és magassági méretek						
			Testsúly	Test-	Váll-	Ülő-	Csípő- tövis	Felső- végtag-	Alsó- végtag-
				magasság				hossz	
1.	Budapest	1 376	2	1	1	1	1	13	1
	<u>Bács-Kiskun megye</u>								
2.	Kiskunság	778	13	14	12	8	12	14	12
3.	Solti síkság és Bácska	265	4	12	8	12	17	8	17
	<u>Borsod-A.-Z. megye</u>								
4.	Borsodi síkság	261	16	17	18	18	18	2	18
5.	Bükkalja	213	11	10	13	14	13	6	13
6.	Bodrogház	206	14	15	16	15	16	1	16
7.	Taktaköz és matyók	207	7	2	3	4	5	11	5
	<u>Hajdu-Bihar megye</u>								
8.	Hajdu települések	600	17	16	15	13	11	7	11
9.	Hortobágy és Tiszahát	172	15	13	11	11	9	9	9
10.	Dél-Nyírség	168	18	18	17	16	15	3	15
11.	Bihar	118	12	11	9	17	14	16	14
	<u>Pest megye</u>								
12.	Gödöllői-dombság	161	8	6	4	5	4	18	4
13.	Kiskunság északi része	225	6	4	5	3	6	17	6
	<u>Somogy megye</u>								
14.	Balaton vidéke	277	3	7	14	10	3	5	3
15.	Belső-Somogy	187	5	9	10	6	10	4	10
16.	Külső-Somogy	189	1	5	7	7	2	10	2
	<u>Veszprém megye</u>								
17.	Marcal-medence	223	10	8	6	9	8	15	8
18.	Bakony vidéke	474	9	3	2	2	7	12	7

A testi fejlettség sorrendi megoszlása a paraméterek alapján										Sor- szám
II. Szélességi méretek				III. Testarányjelzők						
Váll-	Mellkas-	Mellkas- mélység	Mellkas- kerület	Kaup	Váll- szélesség-	Felső- végtag- hossz-	Csipő- szélesség-	Táplált- sági állapot	Pignet- Vervaeck	
szélesség					testmagasság					
					jelző					
4	1	7	3	2	2	8	1	2	1	1.
7	7	4	5	3	5	4	5	4	5	2.
8	2	1	2	4	8	6	3	7	3	3.
1	5	8	1	6	1	7	2	1	2	4.
3	4 ⁺	6	7	1	3	3	4	3	4	5.
5	4 ⁺	2	6	5	6	5	6	6	6	6.
2	3	5	4	7	4	2	8	5	7	7.
6	6	3	8	8	7	1	7	8	8	8.

A testi fejlettség sorrendi megoszlása a paraméterek alapján										Sor- szám
II. Szélességi méretek				III. Testarányjelzők						
Váll-	Mellkas-	Mellkas- mélység	Mellkas- kerület	Kaup [‡]	Váll- szélesség-	Felső- végtag- hossz-	Csipő- szélesség-	Táplált- sági állapot	Pignet- Vervaeck	
szélesség				testmagasság						
				jelző						
4	6	11	10	8	8	1	18	13	2	1.
8	3	16	8	4	4	16	7	5	13	2.
3	1	5	7	1	2	10	1	9	18	3.
11	16	6	18	4	9	9	4	15	3	4.
12	14	9	11	5	13	7	13	10	6	5.
15	18	15	9	4	10	4	12	3	11	6.
10	17	8	6	7	15	6	17	12	9	7.
18	5	2	5	5	18	12	9	16	12	8.
16	2	1	3	5	17	11	10	18	14	9.
17	4	7	4	6	11	13	3	17	15	10.
13	15	10	17	5	14	18	16	8	1	11.
2	13	18	2	5	3	17	8	1	16	12.
1	11	17	1	6	1	15	2	2	17	13.
7	10	12	13	2	6	2	11	4	10	14.
5	8	14	14	3	5	3	6	6	7	15.
6	9	13	16	2	7	5	5	7	8	16.
14	12	3	15	4	16	14	14	11	5	17.
9	7	4	12	6	12	8	15	14	4	18.

⁺ Az azonos sorszámok azonos értéket jelölnek.

- a retardált testi fejlettség minősítés akkor helytálló, ha az a magassági méretekben kifejezett és egyben megállapítható a szélességi méretekben, testarányjelzőkben is;
- a testi fejlettség mértékének megítélésében figyelembe veendő az egyes területi egységek, etnikai közösségek antropológiai, sajátos strukturái, meghatározói;
- a város és vidék (falu, külterület, tanyák) fiataljainak testi fejlettségében kifejezésre jutó környezeti feltételek, különösképpen az urbanizáció, a civilizációs ártalmak, életmód, táplálkozási szokások változása stb.

Az összefoglalás alapját a kiválasztott testsúly, magassági-, szélességi méretek és testarányjelzők átlagai ($\bar{X} \pm 2s$) képezik, amelyeknek csökkenő értékrendje az összeírás helye szerint 1-8-ig, az etnikai csoportok, tájegységek szerint 1-18-ig terjednek.

A 126. és 127. táblázatok részletezik a testsúly, a 6 magassági-, 4 szélességi-kerületi-, valamint a 6 testarányjelző adott összeírási helyekre, illetve etnikai egységekre vonatkozó sorrendi számait.

Az összeírás helye, majd a megyéken belül elkülönített, kiemelt etnikai csoportok, tájegységek szerinti összefoglaló elemzés megállapításai a következők.

A testsúly és a lineáris fejlettség tekintetében a sorrend 1-4. helyét 100 %-ban Budapest és Pest megye fiataljai foglalják el. A testmagasság, a testsúly és a további magassági-, hosszúsági méretek átlagai a legmagasabbak. Testsúlyban és lineáris fejlettségben a sorrend 1-4. helyét 71,4 %-ban Veszprém megye és a megyei városok fiataljai alkotják. E két területi egység lineáris fejlettsége között az az eltérés, hogy az utóbbiak heterogénebb összetételűek, s ennek megfelelően a közepes és relatív alacsony magassági fejlettséget jelző 5-6. és 7-8. sorrendiség aránya 14,3-14,3 %.

Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyék fiataljainak testsúly és magassági méretekben kifejeződő testi fejlettsége a legalacsonyabb. A sorrendben a 7-8. helyre kerültek aránya 71,4 és 57,2 %. Mindkét megye fiataljai egyáltalán nem képviseltek a sorrend 1-4. helyén.

Bács-Kiskun megyében, jóllehet a lineáris fejlettségben a legmagasabb értéket képviselő fiatalok mindössze 14,4 %-ot tesznek ki, a közepes testi fejlettségnek megfelelő sorrendben (5-6.) elhelyezkedők aránya 42,8 %.

Somogy megye fiataljainál arányos magassági fejlettség állapítható meg, amennyiben a sorrend 1-4. és 5-6. helyén elhelyezkedő fiatalok aránya 42,8-42,8 %.

A testi fejlettség szempontjából a szélességi méretek átlagai szerinti sorrend annyiban figyelemre méltó, hogy Budapest, Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyék fiataljai 75,0 %-ban a sorrend 1-4. helyén foglalnak helyet. Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megyék fiataljainak erőteljesebb szélességi fejlettsége alacsonyabb magassági és hosszúsági méretekhez társul. Pest és Veszprém megyék fiataljai esetében a termethez és a többi magassági mérethez viszonyítva jelentős a szélességi fejlettségben az elmaradás, amennyiben a sorrend 1-4. helyén levő fiatalok aránya 50,0-50,0 %. Borsod-Abaúj-Zemplén megye fiataljai esetében valóban a retardáció megléte valószínűsíthető, amennyiben a testsúly és magassági méretekhez hasonló a sorrend utolsó két helyén elhelyezkedők aránya (50,0 %). Somogy megye és a megyei városok fiataljainál a szélességi méretek paramétereinek sorrendi megoszlása a magassági méretekhez viszonyítva az előbbi helyen közel arányos, az utóbbi területi egységben már heterogénebb.

A testsúly, magassági-hosszúsági és szélességi méretek együttes megjelenése alapján a testi fejlettségben Budapest (90,9 %), Pest (81,8 %) és Veszprém (63,6 %) megyék képeznek egy-egy csoportot, ahol a sorrendben az 1-4. helyen való elhelyezkedés a legmagasabb arányú. Borsod-Abaúj-Zemplén megye fiataljai 63,6 %-ban a sorrend utolsó helyén (7-8.) fordulnak elő, azaz a testsúly, a magassági és szélességi méretek egyöntetűen a negatív tendenciák érvényesülésére utalnak. Hajdu-Bihar megye fiataljai - nyilván az antropológiai strukturából következően - jóllehet a sorrend végén (7-8. hely) 45,4 %-ban képviseltek, mégis testi fejlettségük egyöntetűen nem tekinthető retardáltnak. Bács-Kiskun megye fiataljai a fontosabb metrikus jellegek alap-

ján kettős megjelenésük (1-4. hely; 36,4% - 7-8. hely; 36,4%), amennyiben a jól és gyengén fejlettek azonos arányúak.

128. A sorkötelesek testi fejlettségének sorrendi megoszlása az összeírás helye szerint, a magassági és hossz méretek, valamint a szélességi és kerületi méretek alapján, százalékban

Az összeírás helye	Magassági és hossz méretek			Szélességi és kerületi méretek			Együtt		
	1-4.	5-6.	7-8.	1-4.	5-6.	7-8.	1-4.	5-6.	7-8.
	sorrend								
Bács-Kiskun megye	14,4	42,8	42,8	75,0	-	25,0	36,4	27,2	36,4
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	-	28,6	71,4	25,0	25,0	50,0	9,1	27,3	63,6
Hajdu-Bihar megye	-	42,8	57,2	75,0	-	25,0	27,3	27,3	45,4
Pest megye	100,0	-	-	50,0	25,0	25,0	81,8	9,1	9,1
Somogy megye	42,8	42,8	14,4	50,0	25,0	25,0	45,5	36,4	18,1
Veszprém megye	71,4	28,6	-	50,0	50,0	-	63,6	36,4	-
Budapest	100,0	-	-	75,0	25,0	-	90,9	9,1	-
Megyei városok együtt	71,4	14,3	14,3	25,0	25,0	50,0	54,5	18,2	27,3

Az összeírás helye szerint a magassági, szélességi méretek, testarányjelzők paramétereinek előbbiekben tárgyalt sorrendje egyértelműen utal azokra a sajátos eltérésekre, amelyek szerint egyes megyék sorköteles fiataljai testi fejlettségben elmaradnak a fővárosi és a megyei városok sorköteleseitől. Kérdés a továbbiakban az, hogy a megyéken belül elhatárolható etnikai csoportok, tájegységek fiataljai között megállapíthatók-e különbségek a testi fejlettségben. Az e szempont szerint történő differenciált elemzés felszínre hozza azokat az elhatárolt résznépességeket, amelyeknek fiataljai egyrészt - jobb átlagértékeik alapján - pozitív tendenciákat képviselnek, másrészt az átlagértékek szerinti sorrend végén helyezkednek el, azaz valóban elmaradott testi fejlettségük fixált jellegzetességnek tekinthető. Az elemzés előtt előljáróban két lényeges körülmény említendő meg:

1. A kiemelt 17 etnikai, táji csoport népessége még napjainkban is magas mértékben tekinthető endogámnak, amelynek mértéke a 19. században megközelítette a közel zárt népesség kritériumát.
2. E közösségek népessége még napjainkban is jelentős hányadában mezőgazdasági fizikai dolgozó. Életmódjuk - a változott feltételek mellett is - hagyományosan paraszti, még abban az esetben is, ha a népesség bizonyos hányada ipari ágazatokban vállalt időlegesen munkát.

A 17 kiemelt etnikai csoporton kívül, a falu és város fiataljainak testi fejlettsége közötti eltérések bemutatását szolgálja a budapesti sorkötelesek sorrendi besorolása ugyanazon táblázaton, így az összehasonlított egységek száma 17+1.

Testsúly és magassági méretek

A sorrend 1-4. helyén 42,9%-os képviselettel találhatók a Taktaköz és matyók, valamint a Gödöllői-dombság, Balaton vidéke, Külső-Somogy és Bakony vidéke etnikai csoportjainak sorköteles fiataljai. A sorrend ugyancsak 1-4. helyén helyet foglaló Budapest képviselete 85,7%-os. Ez az összehasonlítás önmagában is jelzi az urbanizáció, a civilizatórikus tényezők hatásának fontosságát a hossznövekedésben.

130. A sorkötelesek testi fejlettségének sorrendi megoszlása az anya születési helyének kiemelt etnikai alapján, százalékban

Sor-szám	Budapest és 17 kiemelt etnikai csoport, tájegység	Magassági és hossz méretek			
		1-4.	5-9.	10-14.	15-18.
		sorrend			
1.	Budapest	85, 7	-	14, 3	-
	<u>Bács-Kiskun megye</u>				
2.	Kiskunság	-	14, 3	85, 7	-
3.	Solti síkság és Bácska	14, 2	28, 6	28, 6	28, 6
	<u>Borsod-Abaúj-Zemplén megye</u>				
4.	Borsodi síkság	14, 3	-	-	85, 7
5.	Bükkalja	-	14, 3	85, 7	-
6.	Bodrogekőz	14, 3	-	14, 3	71, 4
7.	Taktaköz és matyók	42, 9	42, 9	14, 2	-
	<u>Hajdu-Bihar megye</u>				
8.	Hajdu települések	-	14, 2	42, 9	42, 9
9.	Hortobágy és Tiszahát	-	42, 9	42, 9	14, 2
10.	Dél-Nyírség	14, 3	-	-	85, 7
11.	Bihar	-	14, 3	57, 1	28, 6
	<u>Pest megye</u>				
12.	Gödöllői-dombság	42, 9	42, 9	-	14, 2
13.	Kiskunság északi része	28, 6	57, 1	-	14, 3
	<u>Somogy megye</u>				
14.	Balaton vidéke	42, 8	28, 6	28, 6	-
15.	Belső-Somogy	14, 2	42, 9	42, 9	-
16.	Külső-Somogy	42, 9	42, 9	14, 2	-
	<u>Veszprém megye</u>				
17.	Marcal-medence	-	71, 4	14, 3	14, 3
18.	Bakony vidéke	42, 9	42, 9	14, 2	-

A városi fiatalok hossz növekedésében mutatkozó sorrendi elsőbbség még szembe tűnőbb a Borsodi síkság, Dél-Nyírség és a Bodrogekőzből származott fiatalokkal szemben, akik a sorrend utolsó négy helyén 85, 7-71, 4 %-kal képviseltek. Hajdu-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék három etnikai csoportja (Hajdu települések, Bihar és Bükkalja) azért is említendő meg külön, mert fiataljai a magassági méretek sorrendjében az 1-4. helyen nem képviseltek, ezzel szemben a 10-18. helyen lévő képviseltek 86 %-os.

A Veszprém megyei Marcal-medence és a Pest megyei Kiskunság északi részéről származott fiatalok magassági méretekben és testsúlyban - sorrendileg - jó középben helyezkednek el (5-9.)

Szélességi és kerületi méretek

Az etnikai csoportok sorrendje és nemkülönben a budapesti fiatalok szélességi méreteinek paraméterei alapján történt besorolás eltér a magassági méretekénél találtaktól. A budapesti fiatalok nem kielégítő szélességi méretekben való fejlettségét jelzi az a tény, hogy a sorrend 10-14. helyén adódik a maximum, 50 %-ban. Ez azt jelenti, hogy a magassági méretekben talált fejlettséghez viszonyítva ez lényeges elmaradás.

Jóllehet Hajdu-Bihar megye fiataljaira általában a csökkentebb magassági fejlettség a meghatározó, Hortobágy és Tiszahát sorköteleseire a határozott szélességi méretek fejlettsége jellemző, a sorrend 1-4. helyén képviseltek 75 %-os. Ugyanezen megye Bihar tájegységének sorköteleseire a magassági és egyben a szélességi méretek elmaradt fejlettsége a jellemző, a sorrend 15-18. helyét foglalják el, 50 %-os aránnyal.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Taktaköz és matyók etnikai csoportjához képest Bodrogekőz és a Borsodi síkság fiatalok sokaságára a magassági méretekhez hasonlóan a szélességi méretekben is kifejezett a fejlettség elmaradása, a sorrend 15-18. helyén helyezkednek el, 50-75 %-os képviseltekkel.

A dunántúli megyék etnikai csoportjaihoz tartozó fiatalok szélességi méretekben kifejeződő fejlettsége közepes - a sorrend 10-14. helye - arányuk általában 50-75 %-os.

csoportjai, tájegységei szerint, a magassági és hossz méretek, valamint a szélességi és kerületi méretek

Szélességi és kerületi méretek				Együtt				Sor- szám
1-4.	5-9.	10-14.	15-18.	1-4.	5-9.	10-14.	15-18.	
sorrend								
25,0	25,0	50,0	-	63,6	9,1	27,3	-	1.
25,0	50,0	-	25,0	9,1	27,3	54,5	9,1	2.
50,0	50,0	-	-	27,3	36,3	18,2	18,2	3.
-	25,0	25,0	50,0	9,1	9,1	9,1	72,7	4.
-	25,0	75,0	-	-	18,2	81,8	-	5.
25,0	-	-	75,0	9,1	9,1	9,1	72,7	6.
-	50,0	25,0	25,0	27,3	45,4	18,2	9,1	7.
25,0	50,0	-	25,0	9,1	27,3	27,3	36,3	8.
75,0	-	-	25,0	27,3	27,3	27,3	18,1	9.
50,0	25,0	-	25,0	27,3	9,1	-	63,6	10.
-	-	50,0	50,0	-	9,1	54,5	36,4	11.
50,0	-	25,0	25,0	45,5	27,3	9,1	18,1	12.
50,0	-	25,0	25,0	36,4	36,4	9,1	18,1	13.
-	25,0	75,0	-	27,3	27,3	45,4	-	14.
-	50,0	50,0	-	9,0	45,5	45,5	-	15.
-	50,0	25,0	25,0	27,3	45,5	18,1	9,1	16.
25,0	-	50,0	25,0	9,1	45,4	27,3	18,2	17.
25,0	50,0	25,0	-	36,4	45,4	18,2	-	18.

Magassági és szélességi méretek együtt

A Pest megyei Gödöllői-dombság, valamint Kiskunság északi része és a Veszprém megyei Bakony vidéke fiataljainak testi fejlettsége a legarányosabb. A sorrend 1-4. helyén való képviseletük 45,5-36,4 %-os.

A két méretcsoport együttesét tekintve a sorrend 15-18. helyén a Borsodi síkság, Bodrogköz és Dél-Nyírség aránya a legmagasabb. Mindez arra utal, hogy e közösségek - résznépességek - sokaságára a kifejezetten elmaradott testi fejlettség a meghatározó.

Testarányjelzők

Mint arra már korábban történt utalás, a testarányjelzők paraméterei különösen alkalmasak - komplex voltukból következően - a testfejlettség, testösszetétel megállapítására. Etnikai, táji csoportok tekintetében ez még inkább kifejezett; egyfelől a fixált genetikai jellegek összegeződéséből, másfelől a kedvezőtlen irányba ható környezeti tényezőknek a nemzedékek hosszú során való érvényesüléséből következően. Az említetteknek megfelelően az etnikai és táji csoportok egymásközi, valamint a fővároshoz viszonyított sorrendje az abszolút méretektől eltérően alakul.

A vizsgált hat megye etnikai csoportjait tekintve, Somogy megyében Belső-és Külső-Somogy táji csoport fiataljainak testi fejlettsége a legarányosabb. A sorrend 1-9. helyén képviseletük 100 %-os.

Bács-Kiskun, Pest megyék etnikai, táji csoportjainak fiataljai, annak ellenére, hogy az abszolút méretekben egyes etnikai csoportok a sorrend elején, mások a sorrend végén helyezkednek el, testi fejlettségben jó közepes mértékűnek ítéltetők. Ezen felül az is kiemelendő, hogy ezen megyék etnikai csoportjain belül egyesek esetében (Solti síkság és Bácska, Kiskunság északi része) kettősség állapítható meg; egy jól és egy gyengébben fejlett, testösszetételben diszharmonikus egységre különíthetők a fiatalok. Ez nyilvánvalóan a volt paraszti tár-

sadalom napjainkban is érzékelhető társadalmi strukturájából következik. Vonatkozik ez mindennek előtt is a külterületi, tanyai népesség fiataljaira.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye etnikai csoportjait tekintve e kettősség legkifejezettebb Bodrogház táji etnikai csoportjára. Következése ez Bodrogház autochton és a visszabályozás után betelepült népességének eltérő genetikai összetételéből és eltérő környezeti viszonyaiból. Jóllehet a Borsodi síkság, valamint a Taktaköz és matyók fiataljai az abszolút méretek egy csoportjában a sorrend elején, más jellegekben a sorrend közepén, végén helyezkednek el, rájuk is az előbbieken említett kettősség a jellemző. Veszprém megye etnikai csoportjainak fiataljai, a Marcal-medencét tekintve, inkább a gyengébb, a Bakony vidéke pedig az átlagos testi fejlettséget reprezentálják.

Hajdu-Bihar megye etnikai csoportjainak fiataljai külön elbírálást igényelnek. Valamennyi etnikai csoport sokaságában 50 %-ot meghaladó a gyenge testi fejlettséget kifejező testarányjelzők aránya, a sorrend szerint. Hortobágy és Tiszahát, Dél-Nyírség, Bihar fiataljainak kisebb hányada csupán a jól fejlett, vagy legalábbis egyes jellegekben a nagyobb többség testi fejlettsége aránytalan, gyenge, s ez a teljes mintát tekintve is a sorrend utolsó helyein való elhelyezkedésben jut kifejezésre.

131. A sorkötelesek testi fejlettségének sorrendi megoszlása az anya születési helyének kiemelt etnikai csoportjai, tájegységei szerint, a testarányjelzők alapján, százalékban

Budapest és 17 kiemelt etnikai csoport, tájegység	Testarányjelzők			
	1-4.	5-9.	10-14.	15-18.
	sorrend			
Budapest	33,3	33,3	16,7	16,7
<u>Bács-Kiskun megye</u>				
Kiskunság	33,3	33,3	16,7	16,7
Solti síkság és Bácska	50,0	16,6	16,7	16,7
<u>Borsod-Abaúj-Zemplén megye</u>				
Borsodi síkság	50,0	33,3	-	16,7
Bükkalja	16,7	33,3	50,0	-
Bodrogház	50,0	-	50,0	-
Taktaköz és matyók	-	50,0	16,7	33,3
<u>Hajdu-Bihar megye</u>				
Hajdu települések	-	16,7	50,0	33,3
Hortobágy és Tiszahát	-	16,7	50,0	33,3
Dél-Nyírség	16,7	16,7	33,3	33,3
Bihar	16,7	33,3	16,7	33,3
<u>Pest megye</u>				
Gödöllői-dombság	33,3	33,3	-	33,4
Kiskunság északi része	50,0	16,7	-	33,3
<u>Somogy megye</u>				
Balaton vidéke	50,0	16,7	33,3	-
Belső-Somogy	33,3	66,7	-	-
Külső-Somogy	16,7	83,3	-	-
<u>Veszprém megye</u>				
Marcal-medence	16,7	16,7	50,0	16,6
Bakony vidéke	16,7	33,3	33,3	16,7

Az összeírás helye és az etnikai csoportok szerinti összefoglaló értékelés azzal zárható, hogy

- a kiemelt 17 etnikai csoport a sorköteleseknek 49,8 %-át teszi ki, s ennek megfelelően jól reprezentálja a paraszti életformában élő társadalmi réteget;
- a fővárosi és a megyei városok, valamint Pest és Veszprém megyék fiataljainak magassági testfejllettsége kifejezett, ezt azonban arányosan a szélességi méretek fejlettsége nem követi. A testarányjelzők jelzik e tényt legkifejezettebben;
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye fiataljainak testi fejlettsége összképben heterogén. Etnikai, táji csoportokra történt bontásból tűnik ki az, hogy Taktaköz és matyók fiataljai magassági méretekben jól

fejlettek. Bodroghöz fiatalokorú népessége nagyobb részt közepes termettel, zömök testalkattal és arányos végtaghosszal őriz - nagyobb többségében - a magyar népességre jellemző testi felépítettséget. Ugyanezen jellegzetesség állapítható meg Bács-Kiskun és Pest megye egyes etnikai csoportjainak fiataljai körében;

- Hajdu-Bihar megye esetében a differenciált elemzés útján lokalizálhatók leginkább azok a testi fejlettségben mutató negatív tendenciák, amelyek nem egyszerűen genetikai fixáltságból, hanem a negatív életfeltételekből következtek. Ezen tendenciák - retardáció - eltűnése még több nemzedéknyi időt igényel. Hortobágy és Tiszahát fiatal sokasága e megyében sajátos helyet foglal el;
- Somogy megye egészében és azon belül Külső- és Belső-Somogy táji csoportjának fiataljai testi fejlettségben, testösszetételben a legkedvezőbbnek, legarányosabbnak értékelhetők.

A részletes és differenciált elemzés arra kívánja a figyelmet felhívni, hogy a testi fejlettségre vonatkozó ismeretek azon túl, hogy tájékoztatást nyújtanak a népesség antropológiai strukturájáról, lehetőséget szolgáltatnak arra, hogy a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek körén belül a különböző fegyvernemi követelményeknek megfelelően ismertek legyenek a testi fejlettségnek területi megoszlására vonatkozó jellegzetességek is. A kisebb és lokalizált sokaságok, amelyekre a retardáció meghatározott, szükségszerűen megkövetelik a tények ismeretében azokra kiterjedő, aktív intézkedésekben is kifejezésre jutó figyelmet.

2.9 SZINKOMPLEXIÓ – SZEMSZÍN, HAJSZÍN

Népességeken belül, a szinkomplexió megoszlására vonatkozó kutatások - jóllehet a testfejlettségi vizsgálatokat közvetlenül nem érintik - a testfejlődéssel összefüggő idegi és hormonális szabályozás eredményezte életkori változások miatt (melanofor stimuláló hormonhatás) közvetetten hozzátartoznak a népesség biológiai állapotának, genetikai strukturájának megállapításához. Világos, sötét és kevert szinkomplexió különböztethető meg, aszerint, hogy a szem, a haj és a bőr színe egyaránt világos, vagy mindhárom sötét színárnyalatu, és végül, ha a három jelleg keverten fordul elő. A szinkomplexióban kifejezésre jut az a tény, hogy a szem-, a haj- és bőrszín bizonyos mértékig korrelációban vannak egymással. Ebből következik a szinkomplexiónak populációgenetikai jelentősége is, valamint az, hogy e jellegzetességben a homogámia, heterogámia hatása miként érvényesül.

Mindezen kérdések részletes tárgyalása meghaladja a monográfia kereteit, ezért az alábbiakban a szem-, a hajszínrre, valamint a szinkomplexióra vonatkozó legfontosabb megállapításokat részletezi csupán e fejezet.

A szem színét a szivárványhártya (iris) adja. Meghatározása a MARTIN-SCHULTZ szemminta sorozattal történt. A haj és a bőr színéhez hasonlatosan az iris színét a melanin festékanyag és a fucsinn mennyisége, minősége, intenzitása és eloszlásának mintázata határozzák meg. A kék szemben kevesebb, a barna szemben a melanin mennyisége több és eloszlása egyenletesebb. Több génpár által meghatározott és igen komplikált hatásmechanizmuson át érvényesül a manifestáció. RITTER (1964), OJOKUTU (1970) vizsgálatai mutatták ki, hogy három additív génpár határozza meg a fenotípusban jelentkező szemszínt. A spektrofotométerrel végzett vizsgálatok utaltak egyben arra is, hogy specifikus enzimaktivitásra vonatkozó további kutatások adnak majd a jövőben a génhatás megállapítására jobb információkat (KNUSSMANN, 1980). Kétségtelen a barna szem szín dominanciája a kékkel szemben.

Közép-Európa népességére, s így Magyarország népességére is a szemszín árnyalatainak nagy variabilitása jellemző. Észak- és Dél-Európával szemben. A sorköteles korúak sokaságára is a szemszín nagy variabilitása a meghatározó. Különösen jellemző a világos árnyalatu "kevert" (szürke, zöldes, zöldes-sárga) szem szín gyakorisága.

Az utóbbi évtizedekben végbement, jelentős mértékű belső vándorlás, társadalmi mobilitás a nyílt párválasztási rendszereknek kedvezve, a heterogámia irányába hatott. A zártabb - endogám - népességi struktú-

rák - a homogámia irányába hatva - képviselik azokat az egységeket, amelyekben az e tekintetben is megállapítható, genetikailag fixált jellegzetességek kimutathatók még napjainkban is.

A vizsgálatok során 9 458 egyén szemszínét határozták meg, 37 egyénnek szemtájéki sérülés, vakság miatt szemszíne nem volt meghatározható.

A 132. táblázatban közölt megoszlásból az alábbiak állapíthatók meg.

132. A sorkötelesek szemszínének megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Szemszín				Összesen
	Kék (1/a, 1/b)	Kevert (1/c, 2/a, 2/b, 3, 4/a, 4/b, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11)	Barna (12, 13, 14, 15, 16)	Ismeretlen	
Bács-Kiskun megye	7,6	74,5	17,9	-	100,0
Borsod-Abauj-Zemplén megye	11,0	58,5	30,2	0,3	100,0
Hajdu-Bihar megye	21,3	46,1	32,6	-	100,0
Pest megye	9,8	72,1	17,8	0,3	100,0
Somogy megye	4,9	68,1	26,7	0,3	100,0
Veszprém megye	23,8	46,7	28,2	1,3	100,0
Budapest	11,8	61,8	26,1	0,3	100,0
Megeei városok egyútt	13,1	56,8	29,2	0,9	100,0
Összesen	13,3	59,7	26,6	0,4	100,0

A teljes mintán belül - a két alapszint tekintve - a kék szemszín gyakorisága 13,3 %, ennek kétszerese a barna szemszín (26,6 %) és közel 60 %-os (59,7 %) a kevert szemszín előfordulása. Ettől a megoszlástól, a kék szemszínt illetőleg, Veszprém és Hajdu-Bihar megyék fiataljai térnek el magasabb aránnyal és Somogy megyében a legalacsonyab a tiszta kék szemszín előfordulása (4,9 %). A tisztán barna szemszín gyakorisága a teljes mintában 26,6 %, ettől kismértékű többlettel Hajdu-Bihar és Borsod-Abauj-Zemplén megyék (32,6 %, 30,2 %) és jelentősen alacsonyabb előfordulással Pest megye (17,8 %) fiataljai térnek el.

Igen tanulságos a "kevert" (kékeesszürkétől a zöldes-barnás árnyalatig terjedően) szemszínek megoszlása. A teljes mintán belül közel 60 %-os a kevert szemszín előfordulása, ettől többlettel Bács-Kiskun és Pest megyék (74,5 %, 72,1 %) és jelentősen alacsony aránnyal Hajdu-Bihar és Veszprém megyék fiataljai térnek el (46,1 %, 46,7 %).

Hajdu-Bihar és Veszprém megyében a szemszín megoszlásából következik, hogy a két alapszín - kék és barna - polarizáltan nagyobb aránya elsősorban is e megyék egyes etnikai csoportjainak sajátossága. Hortobágy és Tiszahát, valamint Bihar népességére jellemző a "mélykék" - "buzavirágkék" szemszín, hasonlóképpen jellemző Veszprém megyében, a Marcal-medence fiataljaira e szemszín nagyobb gyakorisága. A Hajdu települések népességére egyfelől a mélykék, másfelől a sötétbarna szemszín előfordulása jellemző.

Végezetül hangsúlyozandó, hogy e megállapítások csakis a hat megyére, Budapestre és a megyei városokra vonatkoznak, további általánosítás nem tehető, mert pl. Nógrád, Vas, Csongrád és a többi megye népességénél a szemszín megoszlása feltételezhetően lényegesen eltérő eredményeket szolgáltathat. Az elemzés a korábbi szemszín vizsgálatok megoszlására azért nem tér ki, mert egyfelől azok kisebb egységekre, településekre vonatkoznak, másfelől a felnőttkorú népesség olyan korosztályaira is kiterjed, ahol az életkori változásokból következő depigmentálódás következtében a manifesztálódott szemszín nem állapítható meg.

Megbízható meghatározás csakis a pubertás korát követő 18. életévtől 40 éves korig lehetséges (ZIEGELMAYER, 1954). A fiatalokú férfi népességre meghatározott szemszíngyakoriságok nem vonatkoztathatók a női népességre, ugyanis a nemi dimorfizmusból, valamint a terhességektől, hormonhatástól eredően a szemszín árnyalatokban eltérések ismeretesek (FLEISCHHACKER, 1965).

A szemszínhez hasonlóan a hajszín is a melanin festékanyagtól meghatározott. A kéregállomány sejtjeiben levő szemcsés melanin nagyság és számbeli eloszlása, valamint az oldott festékanyag eredményezi a külön-

bőző hajszin árnyalatokat, a lencsőkétől a hollőfeketéig terjedően. Annak ellenére, hogy a környezeti hatások jelentősek, a hajszin örökletessége magas fokú. A barna hajszin domináns a világos - szőke - felett. Multifaktoriális, azaz több, de nem nagyszámú génpár hat közre örökletességében. A nem- és életkor szerinti eltérésekre nagy figyelmet kell fordítani. Külön említendő meg a vörös haj, amely a világ minden népességében előfordul, de leginkább Európában (MARTIN-SALLER, 1962), s amely a barna színárnyalatnak egy variánsa. Genetikailag a vörös hajszin - rutilizmus - domináns faktor-örökítő, s igen gyakran a sárga szemszinnel párosul (ZIEGELMAYER, 1952). A sorkötelesek vizsgálata során a FISCHER-SALLER hajminta sorozatra alapozott tábla alapján történt a hajszin meghatározása. Tekintettel arra, hogy a vizsgálatkor nem minden helyre volt biztosítható az említett tábla, ezért főleg a hat alap hajszin meghatározása nyert elsőbbséget (szőke, világos-barna, barna, sötétbarna, fekete, vörös). Erre azért is volt szükség, mert a kontingencia táblák tapasztalati-lag nyert és elméletileg várt gyakorisága közötti különbség esetenként igen nagy, ez bizonyos mértékig a szubjektív megítélésre vezethető vissza.

A vizsgálat során 9 495 egyén közül 31 fiatalnak hajszine nem volt meghatározható (különböző egészségi károsodások miatt).

A teljes mintán belül a barna hajszin a domináló, közel 80 %-os gyakoriságban, a szőke hajszin előfordulása 12,2 %, a hollőfekete, fémes fekete aránya mindössze 6,5 %. 127 egyén esetében volt a vörös hajszin megállapítható (1,3 %). A 133. táblázatból az alábbi sajátosságok érdemelnek külön is kiemelés.

133. A sorkötelesek hajszinének megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Hajszin						Összesen
	Szőke	Barna	Fekete	Vörös	Fehér (albinó)	Ismeretlen	
Bács-Kiskun megye	14,2	76,7	7,8	1,3	-	-	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	13,4	77,4	8,4	0,6	0,1	0,1	100,0
Hajdu-Bihar megye	4,5	83,7	9,1	1,3	0,1	1,3	100,0
Pest megye	20,4	75,3	3,3	0,5	0,4	0,1	100,0
Somogy megye	6,5	85,7	5,7	1,9	-	0,2	100,0
Veszprém megye	7,1	87,1	4,3	1,4	-	0,1	100,0
Budapest	11,5	82,8	3,2	2,0	-	0,5	100,0
Megyei városok együtt	15,3	71,1	10,7	1,5	0,7	0,7	100,0
Összesen	12,2	79,6	6,5	1,3	0,1	0,3	100,0

Az összeírás helye szerint elemezve a sorkötelesek hajszinárnyalatait, megállapítható, hogy a szőke haj Pest megyében fordul elő legnagyobb gyakorisággal (20,4 %), ezzel szemben Hajdu-Bihar és Somogy megyében a szőke hajszin a teljes mintához képest csupán annak harmadát (4,5 %), illetve a felét (6,5 %) éri csak el. A hajszin jelentős variabilitása különösen a barna hajszin egyes árnyalataiban jut kifejezésre. A mintán belül a barna hajszin aránya 79,6 %. Ezen belül a világos - gesztenyebarna - színárnyalat részesedése 1/3. Hajdu-Bihar és Veszprém megyékben ez az arány már 2/3. Somogy megyében a barna hajszinnek a "sötétbarna" árnyalata 65,5 %-os. A fekete hajszin átlagosan 6,5 %-ot ér el, ettől a megyei városok és a Hajdu-Bihar megyei fiatalok térnek el, 10,7 %, illetve 9,1 %-os részesedéssel. Ennek magyarázata a cigány népcsoport fiataljaival kapcsolatos. A vörőshaj Budapesten, Somogy és Veszprém megyében 2,0 - 1,4 %.

A teljes mintán belül 11 egyén (0,1 %) esetében volt részleges, illetve totális albinó - fehér - hajszin. E jelenség azért is kiemelésre méltó, mert a pigmenthiány génhatásra következik be (JÜRGENS, 1968) s az ily egyének betegségek iránti érzékenysége fokozott. A 11 albinó fiatal bőre sajátosságosan sápadt, fénytelen fehér és a szemszin részleges albinizmus esetén sárga, totális albinóknál vöröses. A megyei városok fiataljai közül 4 esetben volt partialis albinizmus megállapítható (0,7 %), Pest megyében 3 sorköteles haja volt fehér (0,4 %). Az albinó haj gyakorisága a nemzetközileg megállapított előfordulásnál magasabb. Recesszív öröklődésmentét tekintve feltételezhető, hogy az albinó fiatalok maguk, vagy szüleik zártabb etnikai csoportból származnak. Az albinizmus ezen előfordulása a későbbiekben még további részletes vizsgálatot, elemzést igényel.

A szem- és hajszín árnyalatok együttes megjelenését, azaz a szinkomplexiót illetően, a vizsgált sorkötelesek teljes mintájában három nagy egység különíthető el. Sorrendben első helyen áll, közel 60 %-os (59,5 %) gyakorisággal a kevert szemszín és annak a szőketől a fekete hajszínárnyalatig terjedő kombinációja. A második egységet 26,7 %-os előfordulással a barna szemszín és a szőketől a fekete hajszínig terjedő kombináció képezi. Mindössze 13,2 %-os gyakorisággal képviselt a harmadik helyen következő egység, amikor is a kék szemszín kombinálódik a szőke hajszíntől a fekete hajszínig terjedően.

134. A sorkötelesek szinkomplexiójának megoszlása az összeírás helye szerint, százalékban

Szinkomplexió	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-A.-Z.	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda-pest	Megyei városok együtt	
	megye								
Kék szemszín - szőke hajszín	2,1	2,2	2,7	2,9	0,7	4,0	2,6	3,3	2,5
Kék szemszín - barna hajszín	5,3	8,3	18,2	5,8	4,2	19,2	8,8	9,4	10,3
Kék szemszín - fekete hajszín	0,1	0,4	0,2	-	-	0,3	0,1	0,4	0,2
Kék szemszín - egyéb hajszín	0,2	0,1	0,2	-	-	0,4	0,4	-	0,2
Kevert szemszín - szőke hajszín	11,6	9,2	1,6	15,7	5,5	2,8	8,4	8,5	7,5
Kevert szemszín - barna hajszín	57,8	46,1	40,7	52,5	59,2	42,0	50,7	42,1	48,7
Kevert szemszín - fekete hajszín	4,0	2,6	2,4	1,6	1,9	0,9	1,3	5,3	2,3
Kevert szemszín - egyéb hajszín	1,0	0,5	0,7	0,8	1,5	0,9	1,4	0,9	1,0
Barna szemszín - szőke hajszín	0,5	1,9	0,2	1,4	0,4	0,3	0,5	3,5	0,9
Barna szemszín - barna hajszín	13,5	22,8	24,7	17,3	22,0	24,5	23,3	19,4	21,4
Barna szemszín - fekete hajszín	3,7	5,4	6,5	1,6	3,8	3,1	1,8	5,0	4,0
Barna szemszín - egyéb hajszín	0,2	0,2	0,6	0,1	0,5	0,3	0,4	1,3	0,4
Ismeretlen szemszín és hajszín	-	0,3	1,3	0,3	0,3	1,3	0,3	0,9	0,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Területi bontásban is általában az említett három csoport különíthető el, s a sorrend is megegyező, azaz az eltéréssel, hogy Hajdu-Bihar és Veszprém megyékben a kék szemszín, barna hajszín komplexió 18,2-19,2 %-ot ér el. Somogy megye fiataljaira a világos kevert szemszín és a sötétbarna szinkomplexió meghatározó jellegzetesség.

2.10 ANTROPOMETRIAI JELLEGEK VIZSGÁLATA FAKTORANALÍZISSEL

A sorkötelesek demográfiai jellemzőinek és az antropometriai vizsgálat eredményeinek elemzése után célszerű a fenti ismérvek, változók közötti belső összefüggések, kölcsönhatások feltárása, egy arra alkalmas módszer - a faktoranalízis⁵ - felhasználásával.

A faktoranalízisbe bevont demográfiai ismérvek száma négyre csökkent, az antropometriai jellegek közül csak néhány méret és jelző maradt ki az elemzésből.

A faktoranalízis a 135. táblázatban ismertetett 37 változó bevonásával történt.

⁵A faktoranalízis elkészítésével kapcsolatos munkálatokat a KSH Számítástechnikai Igazgatóságon Zágon Csaba végezte.

Az elemzésbe bevont 33 antropometriai jelleg közül 13 a testméret, 5 a fej- és arcméret, 13 a test-arányjelzők száma és 2 a fej-, illetve az arcméretekkel összefüggő jelző.

A cél elsősorban az volt, hogy a faktoranalízissel, mint objektív módszerrel feltárjuk a különböző antropometriai méretek és jelzők között fennálló belső és lényegi összefüggéseket.

A faktoranalízis először a főkomponens módszerrel történt, majd a kapott tíz faktort a varimax rotálási eljárással elforgatták, ugyanis az így kapott rotált faktorok könnyebben értelmezhetők.

A könnyebb értelmezhetőséget demonstrálják a 65-68. ábrák, ahol egymás fölött grafikusan van ábrázolva ugyanannak a két faktornak jelentősebb faktorsúly-eloszlása a rotálás előtt, majd a rotálás elvégzése után.

Az ábrázoláshoz kiválasztott 1., 2., 3., 5. és 8. faktor közül az 1. faktorról végezték a másik négy faktor összehasonlítását. Az ábrázolás oly módon történt, hogy a derékszögű koordináta rendszer vízszintes tengelyére mérték fel az egyik faktor (jelen esetben mindig az 1. faktor) faktorsúly értékeit, a függőleges tengelyre a másik faktor (az 1. faktorról összehasonlításra kerülő 2., 3., 5. és 8. faktor) faktorsúly értékeit +1,0-tól -1,0-ig. Az ábrán a faktorsúly maximális értékét egy 1,0 sugarú kör jelzi. Az ábrákon elsősorban azok a változók kerültek jelölésre, amelyek faktorsúlya az ábrázolt faktorok valamelyikénél magas ($\pm 0,6$ felett van), vagy mindkét faktornál jelentős ($\pm 0,5$ körüli) érték. A koordináta rendszerben látható számok az ábrázolt változók sorszáma, a nyílak hegye pedig az adott változó - az ábrázolt faktorok szerint - koordináta értékeinek metszéspontját jelöli. (Lásd 65/a és 65/b ábrát.)

A 65/a ábra az 1. és 2. faktor nem rotált, a 65/b ábra a rotált 1. és 2. faktor jelentősebb faktorsúlyú változóit ábrázolja. A két ábrát összehasonlítva megállapítható, hogy a nem rotált faktorok ábráján a változók jelentős többsége az 1. faktor tengelyéhez esik közelebb, illetve csak kevés változó van, amelynek a 2. faktorhoz tartozó faktorsúlya a magasabb. Ezek a 2. változó negatív előjellel (testmagasság) a 21., 22., 25., 29. és 35. sorszámu változók pozitív előjellel. E felsorolt változók - összhangban az eltérő előjellel - olyan test-arányjelzők, amelyek a testmagasság alakulásával fordítottan arányosak. Az ortogonális rotálás elvégzése után (65/b ábra) láthatóan sokkal egyértelműbb a változók csoportosulása az egyes faktorok tengelye körül, mint ahogy az a nem rotált faktor esetében tapasztalható volt.

Az 1. rotált faktornál legjelentősebb faktorsúlyúak a testmagasságot jelentő 2. változó és a testmagassággal - termettel - összefüggő egyéb változók, amelyekből csak néhány szerepel az ábrán.

A 2. rotált faktort jelentő függőleges tengely körül a testalkatot meghatározó változók tömörülnek.

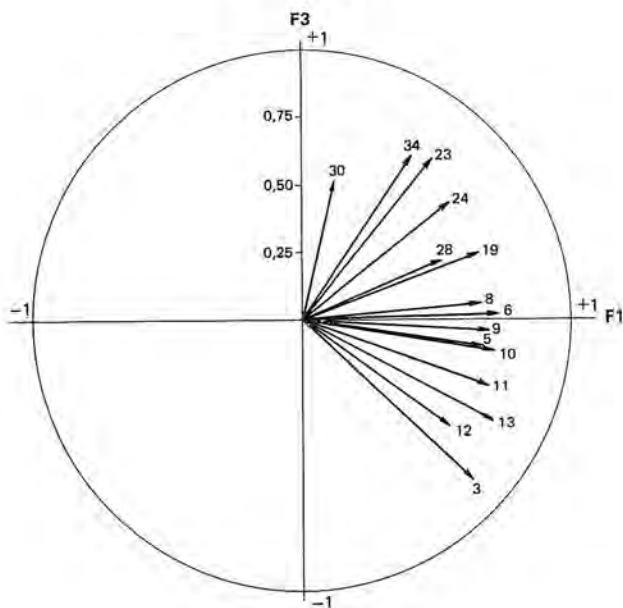
Az 1. és 3. nem rotált faktort ábrázoló 66/a és 66/b ábrán látható, hogy igazán jelentős faktorsúlyú változó a 3. faktorhoz (függőleges tengely) nem tartozik.

135. A faktoranalízisben szereplő változók

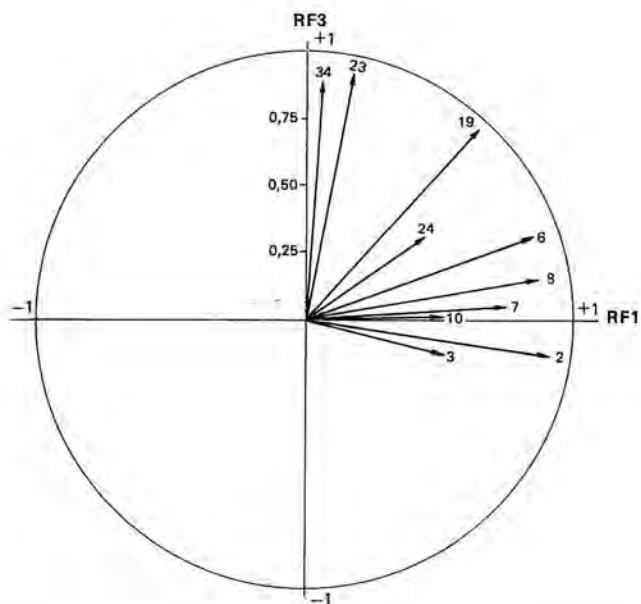
Jellegek, jellemzők	Kommunalitások
A sorköteles születési sorrendje	0,75
Testmagasság	0,92
Testsúly	0,81
Az anya életkora	0,77
Ülőmagasság	0,67
Vállmagasság	0,86
Ujjmagasság	0,59
Csipőtővis magasság	0,93
Vállszélesség	0,87
Csipőszélesség	0,63
Mellkasszélesség	0,64
Mellkasmélység	0,74
Mellkaskerület	0,80
Legnagyobb fejhosszuság	0,55
Legnagyobb fejszélesség	0,88
Járomivszélesség	0,76
Morfológiai arcmagasság	0,83
Teljes fejmagasság	0,45
Felsővégtaghossz	0,92
Alsóvégtaghossz	0,93
Kaup jelző	0,91
Livi jelző	0,86
Felsővégtaghossz - magasság jelző	0,93
Alsóvégtaghossz - magasság jelző	0,85
Pignet-Vervaeke jelző	0,92
Ülőmagasság-magasság jelző	0,53
Vállszélesség-magasság jelző	0,91
Csipőszélesség-magasság jelző	0,64
Mellkaskerület-magasság jelző	0,78
Mellkas-váll jelző (Kretschmer f. jelző)	0,82
Fejhosszuság-szélesség jelző	0,77
Morfológiai arcjelző	0,87
Tápláltsági állapot jelző	0,86
Intermembrál jelző	0,83
Csontvázszélességi jelző	0,88
Az anya házasságkötésének sorrendje	0,90
Az apa házasságkötésének sorrendje	0,90

**AZ F1 ÉS F3 FAKTOROK NÉHÁNY VÁLTOZÓJÁNAK
ELHELYEZKEDÉSE A DERÉKSZÖGŰ KOORDINÁTA RENDSZERBEN,
ROTÁLÁS ELŐTT (a. ábra) ÉS ROTÁLÁS UTÁN (b. ábra)**

66/a ábra

66/b ábra

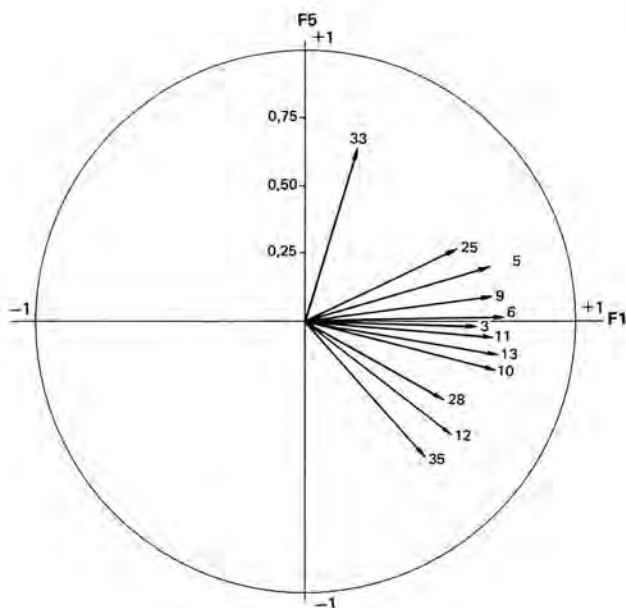

A derékszögű forgatás eredményeként látható a 67/b ábrán a változók átcsoportosulása. Az 5. rotált faktor negatív tengelye körül tömörülő változók - éppen negatív előjelük következtében - eredményezik az infantilis alkat megnevezést.

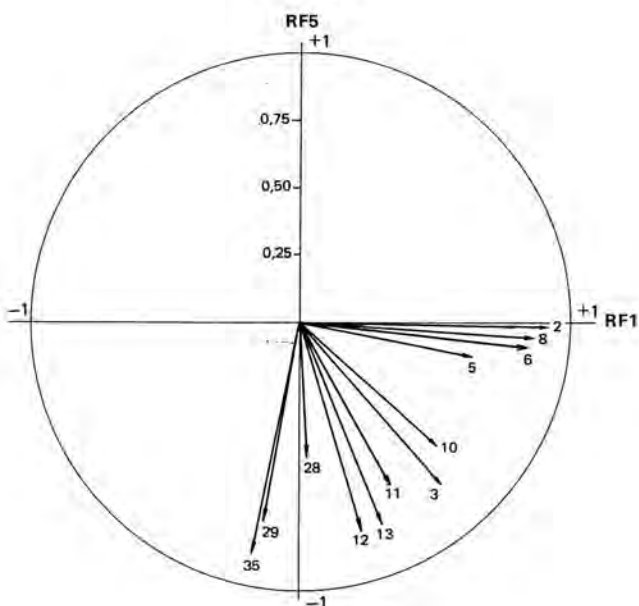
A 68/a és 68/b ábrán a 8. faktor összehasonlítása történt az 1. faktorról. Ezen az ábra páron is jól demonstrálható, hogy a függőleges tengely körül csak a rotálás elvégzése után tömörül néhány változó. E vál-

**AZ F1 ÉS F5 FAKTOROK NÉHÁNY VÁLTOZÓJÁNAK
ELHELYEZKEDESE A DERÉKSZÖGŰ KOORDINÁTA RENDSZERBEN,
ROTÁLÁS ELŐTT (a. ábra) ÉS ROTÁLÁS UTÁN (b. ábra)**

67/a ábra

67/b ábra

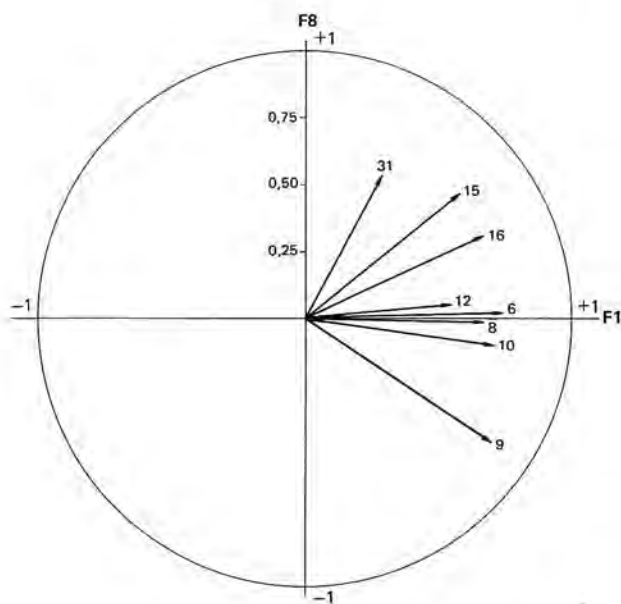
tozók mindegyike a vállszélességgel áll összefüggésben, így nyerte a 8. faktor a - negatív előjel értelmezést meghatározó jelleget figyelembe véve - a relatív keskeny váll megnevezést. (Lásd 68/a és 68/b ábrát.)

A fenti négy példa alapján egyértelműen érzékelhető, milyen jelentős mértékben segíti elő a faktorok értelmezését a faktorok ortogonális rotálása,

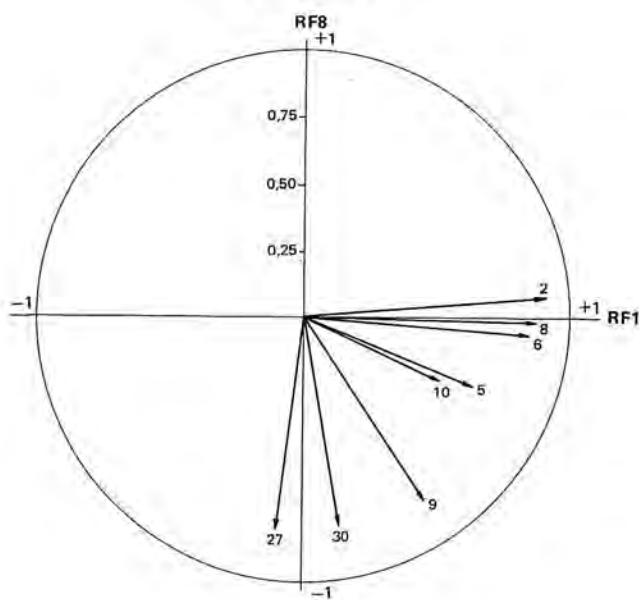
Itt kell megjegyezni, hogy a faktorok értelmezésében a faktorsúlyok előjelének meghatározó szerepe

**AZ F1 ÉS F8 FAKTOROK NÉHÁNY VÁLTOZÓJÁNAK
ELHELYEZKEDÉSE A DERÉKSZÖGŰ KOORDINÁTA RENDSZERBEN,
ROTÁLÁS ELŐTT (a. ábra) ÉS ROTÁLÁS UTÁN (b. ábra)**

68/a ábra

68/b ábra

van. A rotált faktor esetében - elforgatás következtében - az előjelnek ez a meghatározó jelentősége megszűnik. Ennek megfelelően rotálás után az adott faktorban szereplő változók szakmai jelentésének megfelelően a factorsúlyok -1-gyel besorolhatók és a faktor értelmezése és elnevezése is ennek megfelelően történhet.

A számítások eredményeképpen kapott tíz faktor jelzi, hogy az elemzésbe bevont 37 változó 10 olyan csoportot képez, amely csoportokon belül a változók egymással lineáris összefüggésben vannak.

Az egyes faktorok variancia összege - az un. sajátértéke - jelzi a faktor jelentőségét az egész változó-rendszer szempontjából. A rotált faktorok sajátértéke szerinti sorrendje (136. táblázat) eltér a nem rotált faktorok sajátértéke alapján kialakított faktor sorszámtól. Itt kell megjegyezni, hogy a rotált faktoroknál kapott - sajátértéknek nevezett - mutató csak logikailag felel meg az eredeti faktoroknál kapott sajátértékkel. Az i -edik faktor sajátérték ($sé_i$) számítás az alábbi képlet szerint történt:

$$sé_i = \sum_{k=1}^n a_{ik}^2,$$

ahol a_{ik} az i -edik faktor k -adik változójának faktorsulya,
 n a minta elemszáma.

Nagyon lényeges, hogy mind a tíz faktor esetében a sajátérték nagyobb egy egésznél és csak a 6., 9. és a 10. faktor esetében kevesebb két egésznél. A legerősebb faktorok az 1., 5. és a 2.; közepes erősségűek a 3., 4., 7. és 8. faktorok; gyengének a 9., 10. és 6. faktor mondható.

136. A rotált faktorok hozzájárulása a változók varianciájához

Faktor	Saját- érték	A sajátérték	
		egyedi	kumulatív
		százaléka	
Első faktor	6,08	16,43	16,43
Második faktor	3,50	9,46	25,89
Harmadik faktor	2,67	7,22	33,11
Negyedik faktor	2,48	6,70	39,81
Ötödik faktor	5,01	13,54	53,35
Hatodik faktor	1,80	4,86	58,21
Hetedik faktor	2,38	6,43	64,64
Nyolcadik faktor	2,34	6,32	70,96
Kilencedik faktor	1,55	4,19	75,15
Tizedik faktor	1,65	4,46	79,61

A változók és a faktorok közötti kapcsolat erősségére utaló faktorsúlyok közül a jelentősebbek figyelembevételével történt az egyes faktorok értelmezése, elnevezése.

2.10.1 A rotált faktorok jelentősebb faktorsúlyai és a faktorok értelmezése

1. faktor

Az 1. rotált faktor legnagyobb faktorsúlyu változói láthatók a 137. táblázatban. Ez a 11 változó adja az 1. rotált faktor faktorsúlyai négyzetösszegének (varianciájának) 88,8%-át. A felsoroltak közül a testmagasság a legnagyobb faktorsúlyu változó.

137. Az 1. rotált faktor legmagasabb faktorsúlyu változói

A változók		Faktor- súlyok	Varian- ciák
sor- száma	megnevezése		
2.	Testmagasság	0,91	0,83
8.	Csipőtővis magasság	0,87	0,76
20.	Alsóvégtaghossz	0,87	0,76
6.	Vállmagasság	0,85	0,72
7.	Ujjmagasság	0,75	0,56
5.	Ülőmagasság	0,64	0,41
19.	Felsővégtaghossz	0,64	0,41
3.	Testsúly	(0,54)	0,29
10.	Csipőszélesség	(0,51)	0,26
9.	Vállszélesség	(0,46)	0,21
24.	Alsóvégtaghossz-magasság jelző	(0,44)	0,19

A tíz faktor a változók teljes varianciájának kerekén 80%-át megmagyarázza (lásd 136. táblázatot - A sajátérték kumulatív százaléka).

A táblázatból kiolvasható, hogy az egyes faktorok külön-külön hány százalékát magyarázzák a változók szórásnégyzeteinek.

Egy adott változó faktorsúly négyzeteinek összege - a kommunalitás (lásd 135. táblázatot) - kifejezi, hogy a kérdéses változó teljes varianciájának a figyelembe vett faktorok hány százalékát magyarázzák meg.

A további jelentős faktorsúlyu változók közül az alsóvégtaghossz, a vállmagasság, az ujjmagasság és az ülőmagassági értékek alapvetően a testmagasság függvényei. A testmagasság és a felsővégtaghossz között is jelentős kapcsolat van. A testmagasság-testsúly összefüggése már nem ennyire egyértelmű a faktorsúly alapján, de még mindig jelentős. A többi testméret (csipőszélesség, vállszélesség, alsóvégtaghossz-magasság jelző) alakulása is kétségtelenül összefügg a testmagasság értékével, de a faktorsúlyérték már lényegesen gyengébb kapcsolatra utal.

Az 1. rotált faktornál mindegyik jelentős faktorsúlyu változó a testmagassággal hozható összefüggésbe, vagy éppenséggel a testmagasság (termet) kialakításában van közvetlen vagy közvetett szerepe, mind az alsó-végtaghossz, a vállmagasság, az ülőmagasság, az ujjmagasság esetében.

A felsorolt változóknak a faktor értelmezésében meghatározó szerepére utal az a tény, hogy ezek a változók adják az 1. rotált faktor faktorsúly négyzetösszegének több mint 70 %-át. Mindezek alapján az 1. rotált faktort termet faktornak lehet nevezni.

2. faktor

A 2. faktor faktorsúly négyzetösszegének 85,1 %-a a 138. táblázatban látható, négy kiemelt változó varianciájából tevődik össze.

A 2. faktor jelentős faktorsúlyu változói olyan jelzők, amelyek értékét elsősorban a testsúly-testmagasság viszony alakulása határozza meg. Mind a négy változónál a testsúly növekedése - változatlan testmagasság mellett - a jelző számértékét növeli, változatlan testsúly és megnövelt testmagasság esetén a jelző számértéke csökken.

A faktorsúlyok alapján a Livi jelző és a tápláltsági állapot jelző mutatkozik a szélességi fejlődés (keresztmetszeti fejlődés) leghatékonyabb mutatójának.

A faktorsúly alapján a Pignet-Vervaeke jelző és a Kaup jelző már kisebb mértékben, de még mindig jól tájékoztat a testmagasság-testsúly viszony alakulásáról.

Mind a négy változó (jelző) képletéből adódóan, eltérő módon és mértékben, az egyén testmagasság-testsúly viszonya által meghatározott alkatáról ad információt. Így a 2. rotált faktort röviden testalkat faktornak lehet nevezni.

3. faktor

A 139. táblázatban látható három kiemelt változó faktorsúly négyzetének összege adja a 3. rotált faktor faktorsúly négyzetösszegének 80,1 %-át.

A 3. faktor mindhárom igen jelentős faktorsúlyu változója a felsővégtaghosszal kapcsolatos. A legnagyobb faktorsúlya (0,92) a felsővégtaghossz-magasság jelzőnek van, amely a felsővégtaghossznak a testmagassághoz viszonyított százalékos arányát fejezi ki. A jelző értéke annál nagyobb, minél hosszabb a felsővégtag, azonos testmagasság mellett.

Valamivel kisebb az intermembrál jelző faktorsúlya (0,89). Az intermembrál jelző a felsővégtaghossznak az alsóvégtaghosszhoz viszonyított arányát fejezi ki. Változatlan alsóvégtaghossz esetén itt is a felsővégtaghossz növekedése emeli a jelző értékét. A három kiemelt változó közül a felsővégtaghossz faktorsúlya a legalacsonyabb. Ez egyben azt is jelzi, hogy a 3. faktorra elsősorban nem a felsővégtaghossz abszolút értelmében vett mérete a jellemző, hanem a testmagassághoz, illetve az alsóvégtaghosszhoz mért relatív hosszúsága.

Mivel az ember törzsfelföldése során a felsővégtaghossz viszonylagos rövidülése tekinthető progresszív jellegnek (BUDAY L., 1943), így a 3. faktorban megnyilvánuló, ezzel ellentétes jelenség primitív jellegnek tekinthető.

A fentiek alapján tehát a 3. rotált faktor az aránytalanul hosszú felsővégtag címmel határozható meg.

138. A 2. rotált faktor legmagasabb faktorsúlyu változói

A változók		Faktorsúlyok	Varianciák
sorszám	megnevezése		
22.	Livi jelző	0,90	0,81
33.	Tápláltsági állapot jelző	0,88	0,77
25.	Pignet-Vervaeke jelző	0,84	0,71
21.	Kaup jelző	0,83	0,69

139. A 3. rotált faktor legmagasabb faktorsúlyu változói

A változók		Faktorsúlyok	Varianciák
sorszám	megnevezése		
23.	Felsővégtaghossz-magasság jelző	0,92	0,85
34.	Intermembrál jelző	0,89	0,79
19.	Felsővégtaghossz	0,71	0,50

4. faktor

A 4. faktor faktorsúlyai négyzetösszegének 85,5 %-át a 140. táblázatban közölt négy változó varianciája adja.

140. A 4. rotált faktor legmagasabb faktorsúlyu változói

sor-száma	A változók	Faktorsúlyok	Varianciák
	megnevezése		
32.	Morfológiai arcjelző	0,90	0,81
17.	Morfológiai arcmagasság	0,86	0,74
18.	Teljes fejmagasság	(0,57)	0,32
14.	Legnagyobb fejhosszuság	(0,50)	0,25

magasság a járomivszélességnek - leegyszerűsítve, az arcmagasság az arcszélességnek - hány százaléka.

A morfológiai arcjelző értéke tehát annál nagyobb, minél keskenyebb az arc.

A sorkötelesek mintájára jellemző középszéles-széles arc (meso-euryprosopia) nincs ellentmondásban a 4. faktorra jellemző keskeny-megnyult arccal. A 4. faktor úgy értelmezendő, hogy a vizsgált sorkötelesek viszonylag kis hányadára jellemző keskeny arc esetén az említett négy változó között igen szoros kapcsolat áll fenn.

5. faktor

A 141. táblázatban feltüntetett 10 változó faktorsúly négyzetei teszik ki az 5. faktor faktorsúly négyzetösszegének 82,8 %-át.

A faktor mindegyik változója negatív előjelű, így értelmezésük is ennek figyelembevételével történik.

141. Az 5. rotált faktor legmagasabb faktorsúlyu változói

sor-száma	A változók	Faktorsúlyok	Varianciák
	megnevezése		
35.	Csontvázszélességi jelző	-0,87	0,76
12.	Mellkasmélység	-0,78	0,61
13.	Mellkaskerület	-0,76	0,58
29.	Mellkaskerület-magasság jelző	-0,75	0,56
3.	Testsúly	-0,61	0,37
11.	Mellkasszélesség	-0,61	0,37
28.	Csipőszélesség-magasság jelző	(-0,51)	0,26
10.	Csipőszélesség	(-0,47)	0,22
21.	Kaup jelző	(-0,47)	0,22
25.	Pignet-Vervaeke jelző	(-0,45)	0,20

testmagassághoz viszonyított értékéről is. A fentiekkel összhangban van a mellkasszélesség és a testsúly egyformán magas negatív faktorsúly, amely értelemszerűen keskeny mellkast és alacsony testsúlyt jelent.

A további, már viszonylag alacsonyabb faktorsúlyu változók azonos értelemben egészítik ki az eddig kialakult képet. A fentieket összefoglalva: az 5. faktorra egyrészt a mellkas fejletlensége, másrészt a törzs szélességi méreteinek a testmagassághoz viszonyított fejletlensége a jellemző. E jelenségnek oka lehet egyrészt örökletes alkati sajátosság, másrészt - és ez látszik valószínűbbnek - életkori sajátosság. A 18 évesek testfejllettsége általában már megközelíti a felnőttkori értéket. Gyakran előfordul azonban, hogy csak a természet meghatározó magassági méretek az életkornak megfelelő fejlettségűek, míg a szélességi méretek és a testsúly lényegesen elmarad ettől. Mindezek alapján az 5. faktort az infantilis alkat faktorának lehet nevezni.

6. faktor

A 6. faktor faktorsúly négyzetösszegét szinte teljes egészében a 36. és 37. változó adja. (Lásd 142. táblázatot.)

A változók közül a legkisebb faktorsúly a fej legnagyobb hosszának van. Valamivel magasabb érték a teljes fejmagasság faktorsúly, amely méretnek egyik összetevője a morfológiai arcmagasság. A morfológiai arcmagasság, mint önálló méret jelentős faktorsúly értéket képvisel. Legnagyobb faktorsúly a morfológiai arcjelzőnek van; a jelző értéke megadja, hogy a morfológiai arc-

Legjelentősebb faktorsúly a csontvázszélességi jelzőnek van. A csontvázszélességi jelző az emberi test csontos vázának transzverzális és saggittális kiterjedését vizsgálja a testmagassággal összefüggésben. Ilyen formán a csontvázszélességi jelző magas negatív faktorsúly azt jelenti, hogy a magassághoz képest keskeny a váll, a csipő és lapos a mellkas. A további jelentős változók közül háromnak közel azonos a faktorsúly. Közülük a mellkasmélység esetében a magas negatív faktorsúly azt jelenti, hogy a mellkasmélység abszolút értelemben is kicsi. Ugyanezt lehet elmondani egy a mellkaskerület méretről, mint a mellkaskerület

A két változó magas faktorsulya és azonos értéke jelzi, hogy a vizsgált sorkötelesek szülei tulnyomó többségének - a sorköteles születésekor - házasságkötési sorszáma azonos volt.

A 6. faktort így a szülők házasságkötési sorrendje megnevezéssel lehet meghatározni.

7. faktor

A legnagyobb fejszélesség, a járomivszélesség és a fejhosszuság-szélességi jelző (143. táblázat) együtt a 7. rotált faktor faktorsuly négyzetösszegének 80,7%-át adja.

143. A 7. rotált faktor legmagasabb faktorsulyu változói

A változók		Faktor-sulyok	Varian-ciák
sor-száma	megnevezése		
15.	Legnagyobb fejszélesség	-0,86	0,74
31.	Fejhosszuság-szélességi jelző	-0,85	0,72
16.	Járomivszélesség	-0,68	0,46

A közel azonos faktorsulyu legnagyobb fejszélesség és a fejhosszuság-szélességi jelző - az un. fejindex - negatív előjele az eredetivel ellentétes értelmezést ad. Jelentésük tehát keskeny, hosszú fej. A járomivszélesség negatív előjele keskeny arcot jelez. A 7. rotált faktort a három változó alapján tehát elsősorban a hosszú agykoponya - hosszu fej - jellemzi és részben a keskeny arc. Az európai és azon belül, különösen a magyar népességre jellemző un. rövidfejűséggel (WALTER, 1968) - amely törzsfajlódástani szempontból progresszív jelenség - szemben a 7. faktorban egy ezzel ellentétes jelenség jut kifejezésre.

8. faktor

A 8. rotált faktor (144. táblázat) faktorsuly négyzetösszegének 74,4%-a a vállszélesség-magasság jelző, a mellkas-váll jelző, a vállszélesség és az ülőmagasság-magasság jelző értékéből tevődik össze.

Az ülőmagasság-magasság jelző a legalacsonyabb faktorsulyu változó, a negatív előjel arra utal, hogy a testmagassághoz képest rövid törzsű egyének tartoznak ide. A másik három változó a vállszélességgel van összefüggésben és szintén negatív előjelű. Közülük a legkisebb sullyal maga a vállszélesség szerepel, jelentése keskeny váll. A másik két változó jelentős, közel azonos faktorsulya egyrészt a testmagassághoz viszonyítva, másrészt a mellkaskerülethez viszonyítva jelzi a váll keskeny voltát.

A fentiek alapján tehát azt lehet mondani, hogy a 8. rotált faktorra az abszolút és relatív értelemben keskeny váll a jellemző.

9. faktor

A 145. táblázatban szereplő két változó - az anya életkora és a sorköteles születési sorrendje - adja a 9. rotált faktor faktorsuly négyzetösszegének 97,4%-át.

A két demográfiai ismérv sajátos módon függ össze egymással: általában az első gyermeküket szülő anyák fiatalabbak, a többedik gyermeküket szülő nők idősebbek.

142. A 6. rotált faktor legmagasabb faktorsulyu változói

A változók		Faktor-sulyok	Varian-ciák
sor-száma	megnevezése		
36.	Az anya házasságkötési sorrendje	0,95	0,90
37.	Az apa házasságkötési sorrendje	0,95	0,90

A legnagyobb fejszélesség az agykoponya oldal irányban legtávolabb eső pontjai közötti távolság. A fejhosszuság-szélességi jelző a legnagyobb fejszélességnek a fej legnagyobb hosszúságához viszonyított aránya. A járomivszélesség az arc szélességét meghatározó járomcsontok közötti távolság.

Mindhárom változó faktorsulya negatív előjelű, így értelmezésük is ennek megfelelően történik.

144. A 8. rotált faktor legmagasabb faktorsulyu változói

A változók		Faktor-sulyok	Varian-ciák
sor-száma	megnevezése		
27.	Vállszélesség-magasság jelző	-0,80	0,64
30.	Mellkas-váll jelző (Kretschmer jelző)	-0,79	0,62
9.	Vállszélesség	-0,69	0,48
26.	Ülőmagasság-magasság jelző	(-0,43)	0,18

145. A 9. rotált faktor legmagasabb faktorsúlyu változói

A változók		Faktor-súlyok	Varian-ciák
sor-száma	megnevezése		
4.	Az anya életkora	0,88	0,77
1.	A sorköteles születési sorrendje	0,86	0,74

Magyarázza ezt egyrészt az, hogy a kiemelt változók közül csak egynek - az alsóvégtaghossz-magasság jelzőnek - igazán jelentős a faktorsúlya (0,72), másrészt, hogy a további 33 változó között még van jónéhány 0,2 - 0,1 faktorsúlyu változó is.

A négy változó közül az alsóvégtaghossz-magasság jelző és az alsóvégtaghossznak egyértelmű az összefüggése. Az abszolút értelemben és a testmagassághoz viszonyítva hosszú alsóvégtaggal gyakran együtt jár a viszonylag széles csipő és súlyhiány. A 10. rotált faktorra - az egyetlen jelentős faktorsúlyu változó alapján - a viszonylag hosszu alsóvégtag a jellemző.

A 9. rotált faktort a két változó alapján a sokadik gyermek - idősebb anya meghatározás-sal lehet illetni.

10. faktor

A 146. táblázatban bemutatott négy változó a 10. rotált faktor faktorsúly négyzetösszegének csak 57,0 %-át adja.

146. A 10. rotált faktor legmagasabb faktorsúlyu változói

A változók		Faktor-súlyok	Varian-ciák
sor-száma	megnevezése		
24.	Alsóvégtaghossz-magasság jelző	0,72	0,52
28.	Csipőszélesség-magasság jelző	(0,43)	0,18
20.	Alsóvégtaghossz	(0,38)	0,14
3.	Testsúly	(-0,32)	0,10

• • • • •

3. A sorkötelesek egészségi állapota - morbiditása, epidemiológiai elemzés

Irta: Dr. Nemeskéri János
Dr. Sallay Péter
Joubert Kálmán
Dr. Juhász Attila
Dr. Nemeskéri Ágnes

3. A sorkötelesek egészségi állapota — morbiditása, epidemiológiai elemzés

Köztudott, hogy az 1970-es évek elejétől Magyarországon a halálozások száma és azon belül a középkorú férfi népesség halandósága kedvezőtlenül alakult. E jelenség okait illetően, a "többszörös megközelítés ellenére, az utóbbi évtizedek eredményei nem elegendőek ahhoz, hogy a lakosság (népesség) valós egészségi állapotát megismerjük" (Egészségügyi Minisztérium, 1980). Az ismeretek hiánya egyfelől a népesség mindkét nemére, minden korcsoportjának egészségi állapotára vonatkozó egységes, megalapozott adatbázis kialakítását követeli meg, másfelől a népesség morbiditásának mennyiségi és minőségi vonatkozásai oly komplexek, hogy csakis egyeztetett és gyakorlatban is módszeres vizsgálatok, felmérések alapján valósíthatók meg. Az egységes szemlélet és a módszeres vizsgálatok fontossága azért is hangsúlyozandó, mert egyes betegségcsoportokban a "rejtett morbiditás többszöröse a ma ismert és nyilvántartott morbiditásnak" (Egészségügyi Minisztérium, 1980). Az utóbbi években kezdeményezett morbiditási, epidemiológiai vizsgálatok az említett követelmények irányában fontos lépést jelentenek.

A szelektált és így korlátozott érvényű kutatások nem nyújtanak lehetőséget népességi szinten történő értékelésre, összehasonlításra és méginkább általános érvényű következtetések levonására.

A népességi szinten történő morbiditási vizsgálatok, elemzések egyfelől a jelen, másfelől a jövő nemzedék kialakítása érdekében kiemelt fontosságúak. Másrészt, ez azt jelenti, hogy a népesedéspolitikai célok, törekvések hatékonyságát - az egyéb igen lényeges feltételek mellett - nagyban a felnőttkor határát elérő fiatalok egészségi állapota határozza meg. A sorköteles fiatalok morbiditási vizsgálatai azért is jelentősek, mert a nyert eredményekből prognosztizálható egy-egy kohorsz későbbi korcsoportjaiban - a megfelelő társadalmi-gazdasági feltételek mellett - a halandóság és a várható élettartam alakulása, valamint megítélhetővé válik a népesség genetikai állományában történő tendenciák becslése is.

A sorkötelesek epidemiológiai vizsgálata választ kíván adni azokra a regionálisan jelentkező eltérésekre is, amelyek a nagyobb országrészek, tájegységek eltérő demográfiai, társadalmi struktúrájából és nem utolsósorban az egészségi kultúráltság eltérő voltából származtathatók.

A vizsgált minta reprezentatív volta lehetőséget ad arra, hogy az elmúlt évtizedekben végbement társadalmi változások, a társadalmi átrétegződés eredményeként jelentkező új jelenségekre is felhívja a figyelmet. E tekintetben az urbanizáció, az életmód és a magatartási formák megváltozása eredményezte civilizációs, krónikus betegségekre történő utalást tekintette alapvetőnek az epidemiológiai vizsgálat. Hasonlóképpen jelentősek az iparosodásból, új technológiai eljárásokból eredő, környezetszennyeződés okozta betegségek, tünetek, állapotok kimutatása. A betegségeket kiváltó tényezők humánökológiai vonatkozásban a fiatalok adaptációs problémáit vetik fel, s ennek összefüggésében jelentős, hogy a vizsgált mintán belül milyen mértékű a korlátozás nélkül alkalmasak, illetve az egészségileg károsodottak aránya, s ez utóbbiak betegségei, kóros állapotai, tünetei az említett tényezőkkel összefüggésben miként értelmezhetők.

Az 1973-ban végzett vizsgálat egyfelől keresztmetszeti (cross sectional study) - azaz a mintába került fiatalok adott időpontban fennállott egészségi állapotáról adott tájékoztatást. A keresztmetszeti vizsgálat személyi és tárgyi feltételeiből következően a fiatalok egészségi állapotáról nyert megállapítások informatív jellegűnek minősültek. Vonatkozik ez arra, hogy a fő és többszörös tünetek elkülönítésére és a megállapítások klinikai, laboratóriumi igazolására nem volt mód.

Tekintettel arra, hogy a vizsgált populáció egynemű, s azonos életkorú egyéneket foglal magába, így a keresztmetszeti vizsgálat egyben kohorsz jellegű is (1976-ban a vizsgáltak életkora 21 év).

Az 1976-ban végzett ellenőrző vizsgálat megalapozott személyi és tárgyi feltételek biztosítása mellett került lebonyolításra és a vizsgált populációnak egészségileg károsodott egyéneire terjedt ki (21,6%). (Az ellenőrző egészségügyi vizsgálat szervezeti, személyi és tárgyi feltételeit a Bevezetés c. fejezet részletezi.)

Az 1973. évi informatív és az 1976. évi egységes szemléletű differenciál diagnosztikai jellegű vizsgálatok során tett, az egészségi állapotra vonatkozó megállapításokat - a BNO 1975. évi IX. revíziójának megfelelő specifikációját követően - egyfelől a deskriptív, másfelől az analitikus epidemiológiai követelmények szerinti elemzés követte.

A deskriptív epidemiológiai elemzés az összeírás helye szerint, a megyék, a főváros és a megyei városok rendjében elemzi a betegségcsoportok szerint megállapított betegségek megoszlását.

Az analitikus epidemiológiai elemzés a megállapított betegségek, állapotok, tünetek kialakulását előidéző okokra igyekszik a figyelmet felhívni. Az oki kapcsolatok mennyiségi és minőségi vonatkozásainak feltárására az elemzés igyekezett alapot teremteni, ugyanis a legtöbb megállapított jelenség esetében az okok láncolata, s azok hálózata tételezhető fel (FÜLÖP, 1975). Az oki kapcsolatokra vonatkozó feltételezések tekintetében utalás történt az analitikus elemzés folyamán a társadalmi, környezeti és adott esetekben a genetikai tényezőkre is.

A következő alfejezetek az összeírás helyének sorrendjében ismerteti a sorköteles fiatalok morbiditásának jellemzőit, különös tekintettel a katonai szolgálatra való alkalmasság mértékére. A kvantitatív elemzést követő további alfejezetek az I.-XVII. betegségcsoportok (BNO 1975. évi revízió) kiemelkedő frekvenciájú alteleihez tartozó betegségek, állapotok, tünetek analitikus epidemiológiai elemzésének megállapításait részletezik, rámutatva azokra az okokra, tényezőkre, amelyek meghatározó jelentőségűek.

3.1 A SORKÖTELESEK MORBIDITÁSÁNAK ÁLTALANOS JELLEMZŐI

3.1.1 Bács-Kiskun megye

A megye népességének egészségi állapotára vonatkozó sajátosságokat Duna-Tisza köze földrajzi adottságai, településstruktúrájának jellegzetességei - kifejezett külterületi hálózat, kis települések, tanyák - jelentős mértékben határozzák meg. Kifejezésre jut ez a fiatalok férfi népesség egészségügyi vizsgálatainak adataiból is.

A megye fiatalok népességének egészségi állapotát két egymással ellentétes sajátosság jellemzi. Egyfelől a korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak - egészségesek - aránya nagyobb a vizsgált teljes minta átlagánál, másfelől, a katonai szolgálatra alkalmatlanok aránya, súlyos egészségi károsodásuk alapján a megyében a legmagasabb.

Számszerűségében az említett ellentétes jellemzők a következők. Az 1973. évi összeírás során a mintába került 1 265 sorköteles közül 1 052 fiatalot minősítettek korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasnak. E szerint a megyei mintába került fiatalok 83,2%-át minősítették egészségesnek. A sorkötelesek teljes mintájához viszonyítva a megyében az egészségesek aránya 4,8%-kal magasabb.

Az egészségileg károsodottak aránya a megyei mintán belül 16,8% (213 egyén), ez a többi összeírási egységhez viszonyítva kedvező arálynak tekinthető. Az a tény, hogy a 213 sorköteles közül 79 fiatalnak (37,0%) egészségi károsodása olyan mértékű, hogy katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették, igen kedvezőtlen jelenséggé ítéltető meg. E negatív jelenség még határozottabb mértékben jut kifejezésre a megyei minta elemszámához viszonyítva, amennyiben az egészségileg károsodottak aránya eléri a 6,2%-ot, s ez abszolút értelemben is - az összeírási helyeket tekintve - a legmagasabb, s 2,1%-kal haladja meg a sorkötelesek teljes mintájára megállapított arányt.

Az 1976. évi ellenőrző egészségügyi vizsgálatra 213 egészségileg károsodott sorkötelest rendeltek be.

A berendelték közül 156 sorköteles jelent meg, miután időközben az egészségileg károsodottak egy részét gyógykezelték, a többiek pedig sorkatonai szolgálatukat töltötték.

Bács-Kiskun megyében 1973-ban és 1976-ban vizsgált egészséges és egészségileg károsodott sorkötelesek, valamint az utóbbiakon a két vizsgálat során megállapított betegségcsoportok szerinti megoszlást - a megyében vizsgáltak számához viszonyítva - a 147. táblázat részletezi.

147. A sorkötelesek egészségi állapot szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Bács-Kiskun megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak, egészségesnek minősítettek	1 052	831,6	1 052	831,6
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	5	4,0
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	52	41,1	52	41,1
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	5	4,0	5	4,0
II. Daganatok	1	0,7	1	0,7
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	2	1,6	3	2,4
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmebetegségek	32	25,3	32	25,3
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	39	30,8	41	32,4
VII. A keringési rendszer betegségei	24	19,0	18	14,3
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	0,7	1	0,7
IX. Az emésztőrendszer betegségei	5	4,0	4	3,2
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	2	1,6	1	0,7
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	2	1,6	2	1,6
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	24	19,0	25	19,8
XIV. Veleszületett anomáliák	13	10,3	10	7,9
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	1	0,7
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	5	4,0	3	2,4
XVII. Sérülések és mérgezések	6	4,7	9	7,2
I-XVII. együtt	161	127,3	156	123,3
Összesen	1 265	1 000,0	1 265	1 000,0

Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok alapján az I-XVII. betegségcsoport közül négy esetben állapítható meg egyöntetűen magas előfordulási arány. Ezek az alábbiak:

1. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.) (30,8 %o; 32,4 %o);
2. Elmebetegségek (V.) (25,3 %o; 25,3 %o);
3. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.) (19,0 %o; 19,8 %o);
4. A keringési rendszer betegségei (VII.) (19,0 %o; 14,3 %o).

Az egészségileg károsodottak részsokaságán belül az I-XVII. betegségcsoportok együttes arányszáma 1973-ban 755,9 %o-et, 1976-ban 732,4 %o-et ért el. A legnagyobb előfordulási arányszámmal képviselt betegségcsoportok sorrendje mindkét egészségügyi vizsgálat idején ugyanaz, mint a megyei minta egészében. (Lásd 148. táblázatot.)

Egészségi károsodásuk alapján a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek esetében az I-XVII. betegségcsoportok egyesített arányszáma a teljes mintához viszonyítva 49,9 %o, az egészségileg károsodottak sokaságához viszonyítva 295,9 %o, és végül, ez az arány a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek körében 797,5 %o. A legnagyobb gyakoriságú betegségcsoportok sorrendje e kategórián belül eltérően alakul az előbbieken ismertetettektől. (Lásd 149. táblázatot és 69. ábrát.)

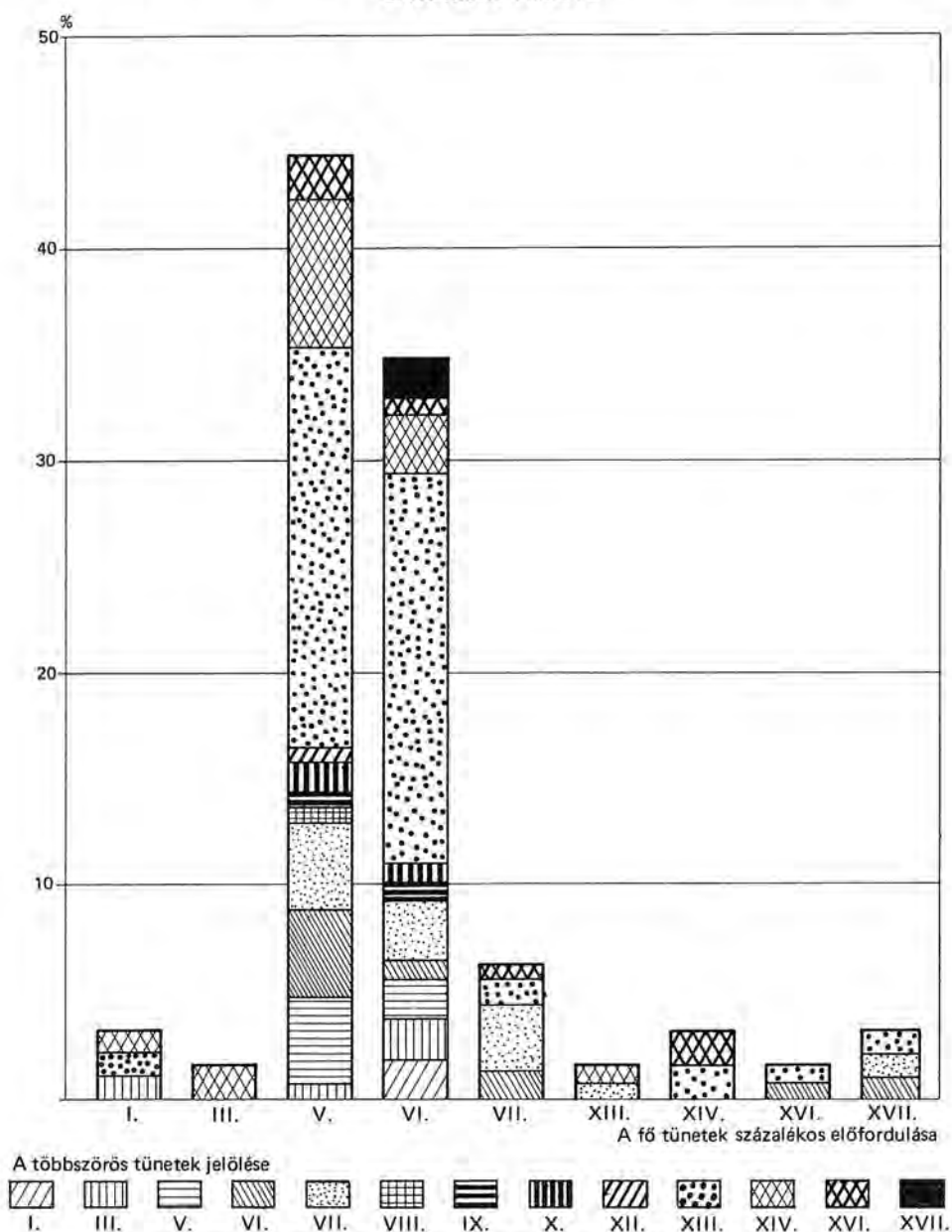
148. Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Bács-Kiskun megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	52	244,1	52	244,1
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	5	23,5
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	5	23,5	5	23,5
II. Daganatok	1	4,7	1	4,7
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	2	9,4	3	14,1
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmezsavarok	32	150,2	32	150,2
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	39	183,0	41	192,5
VII. A keringési rendszer betegségei	24	112,7	18	84,5
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	4,7	1	4,7
IX. Az emésztőrendszer betegségei	5	23,5	4	18,8
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	2	9,4	1	4,7
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	2	9,4	2	9,4
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	24	112,7	25	117,4
XIV. Veleszületett anomáliák	13	61,0	10	46,9
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	1	4,7
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	5	23,5	3	14,1
XVII. Sérülések és mérgezések	6	28,2	9	42,2
I-XVII. együtt	161	755,9	156	732,4
Összesen	213	1 000,0	213	1 000,0

149. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1976. évi vizsgálat alapján
Bács-Kiskun megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek			
	száma	betegségcsoportjainak megoszlása		
		a megyében vizsgáltakhoz (N=1265)	az egészségileg károsodottakhoz (N=213)	a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettekhez (N=79)
		viszonyítva (ezrelék)		
1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették, 1976. évi vizsgálaton nem jelent meg	16	12,6	75,1	202,5
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	2	1,6	9,4	25,3
II. Daganatok	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	1	0,8	4,7	12,7
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmezsavarok	28	22,1	131,5	354,4
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	22	17,4	103,3	278,5
VII. A keringési rendszer betegségei	4	3,2	18,8	50,6
VIII. A légzőrendszer betegségei	-	-	-	-
IX. Az emésztőrendszer betegségei	-	-	-	-
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	-	-	-	-
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	-	-	-	-
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	1	0,8	4,7	12,7
XIV. Veleszületett anomáliák	2	1,6	9,4	25,3
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	1	0,8	4,7	12,7
XVII. Sérülések és mérgezések	2	1,6	9,4	25,3
I-XVII. együtt	63	49,9	295,9	797,5
Összesen	79	62,5	371,0	1 000,0

69. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETTEK
EGÉSZSÉGHÁROSODÁSA
FŐ TÜNETEK ÉS TÖBBSZÖRÖS TÜNETEK SZERINT
BÁCS-KISKUN MEGYE

A sorrend első három helyén előforduló betegségcsoportok a következők:

1. Elme zavarok (V.) (354, 4 %o);
2. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.) (278, 5 %o);
3. A keringési rendszer betegségei (VII.) (50, 6 %o).

Az egészségileg károsodott sorkötelesek általános morbiditási mutatóin túl a legjellemzőbb adatokat a betegségcsoportokon belüli, altételek szerinti betegségek, állapotok, tünetek megoszlása szolgáltatja.

Az 1973. évi összeírás során az egészségügyi vizsgálat - a fő és többszörös tünetek elkülönítése nélkül, az egészségileg károsodottnak 232 betegségét állapította meg.

Az 1976. évi ellenőrző egészségügyi vizsgálat 489 betegséget állapított meg, amelyből 156 a fő és 333 a többszörös tünet, betegség, állapot. Az 1973. évi vizsgálat alapján az egy főre jutó betegségek száma 1, 4,

1976-ban 3,1. A megállapított betegségek, tünetek, állapotok megoszlását - betegségcsoportok rendjében és az 1973., valamint az 1976. évi vizsgálatok bontásában - a 150. táblázat részletezi.

150. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok során megállapított betegségek megoszlása, betegségcsoportok szerint
Bács-Kiskun megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973-ban megállapított betegségek (161 egészségileg károsodott egyénen)		1976-ban megállapított betegségek (156 egészségileg károsodott egyénen)					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Fő és többszörös tünet együtt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	6	2,6	5	3,2	5	1,5	10	2,0
II. Daganatok	-	-	1	0,6	-	-	1	0,2
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	3	1,3	3	2,0	10	3,0	13	2,7
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Elmebetegségek	36	15,5	32	20,5	14	4,2	46	9,4
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	57	24,6	41	26,3	26	7,8	67	13,7
VII. A keringési rendszer betegségei	26	11,2	18	11,5	56	16,8	74	15,1
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	0,4	1	0,6	2	0,6	3	0,6
IX. Az emésztőrendszer betegségei	6	2,6	4	2,6	3	0,9	7	1,5
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	2	0,9	1	0,6	4	1,2	5	1,0
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	2	0,9	2	1,3	5	1,5	7	1,5
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	56	24,1	25	16,0	139	41,7	164	33,5
XIV. Veszélyes anomáliák	26	11,2	10	6,4	45	13,5	55	11,2
XV. A perinatális állapottal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	1	0,6	-	-	1	0,2
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	5	2,1	3	2,0	21	6,4	24	4,9
XVII. Sérülések és mérgezések	6	2,6	9	5,8	3	0,9	12	2,5
I-XVII. együtt	232	100,0	156	100,0	333	100,0	489	100,0
Egy főre jutó betegségek száma		1,4						3,1

Bács-Kiskun megye sorköteles fiataljai körében kedvező jelenség az egészségesek magas aránya. Kedvezőtlen és a népesség alacsony egészségi kulturáltságával összefüggő jelenség a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek - azaz egészségileg súlyosan károsodottak - legmagasabb aránya. E kedvezőtlen jelenség okainak feltárása a jövőben nagyobb figyelmet igényel.

Az egészségileg károsodottak betegségcsoportjainak és az azokhoz tartozó altételek - betegségek, állapotok, tünetek - részletezését, a katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint a 3.1, 3.2, 3.3 táblák tartalmazzák.

3.1.2 Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Az ország északi ipari központjainak nagy részét magába foglaló megye földrajzi tagoltsága, jellegzetes etnikai csoportjainak sajátosságai, az ipari és mezőgazdasági dolgozók aránya és nem utolsósorban a nagyszámu ingázó együttesen határozzák meg a népesség morbiditásának jellemzőit.

A megyében vizsgált sorkötelesek 78,7 %-a bizonyult egészségesnek, azaz korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasnak. Az egészségileg súlyosan károsodottak - katonai szolgálatra alkalmatlannak minősít-

tettek - aránya 2,6 %, ez a sorkötelesek teljes mintájához viszonyítva 1,5 %-kal alacsonyabb. Ezen kedvező arány alapján Borsod-Abaúj-Zemplén megye az összeírási helyek között sorrendben a második helyet foglalja el. A 151. táblázat részletezi az 1973. és 1976. évi vizsgálatok során tett egészségügyi megállapításokat és az egészségileg károsodottak megoszlását, betegségcsoportok szerint.

151. A sorkötelesek egészségi állapot szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak, egészségesnek minősítettek	1 408	787,4	1 408	787,4
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	23	12,9
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	63	35,3	63	35,3
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	10	5,6	10	5,6
II. Daganatok	2	1,1	1	0,6
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	6	3,4	8	4,5
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmezsavarok	64	35,8	62	34,6
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	79	44,2	63	35,2
VII. A keringési rendszer betegségei	43	24,1	37	20,7
VIII. A légzőrendszer betegségei	4	2,2	7	3,9
IX. Az emésztőrendszer betegségei	7	3,9	5	2,8
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	4	2,2	5	2,8
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	6	3,4	6	3,4
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	26	14,5	31	17,3
XIV. Veleszületett anomáliák	14	7,8	23	12,9
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	33	18,5	20	11,2
XVII. Sérülések és mérgezések	19	10,6	16	8,9
I-XVII. együtt	317	177,3	294	164,4
Összesen	1 788	1 000,0	1 788	1 000,0

Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok alapján Bács-Kiskun megyéhez hasonlóan az V., VI., VII. és XIII. betegségcsoportokban állapítható meg a legnagyobb gyakoriság. A betegségcsoportok sorrendje és a megállapított arányok a következők:

	1973. évi	1976. évi
	vizsgálat	
1. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	44,2 %o	35,2 %o
2. Elmezsavarok (V.)	35,8 %o	34,6 %o
3. A keringési rendszer betegségei (VII.)	24,1 %o	20,7 %o
4. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	14,5 %o	17,3 %o

Az egészségileg károsodottakon belül az I-XVII. betegségcsoportok együttes aránya 1973-ban 834,2 %o, 1976-ban 773,7 %o. Az 1973. és az 1976. évi vizsgálatok megállapításai szembetűnően eltérnek a XIV. betegségcsoportban. (Veleszületett anomáliák). E betegségcsoport aránya 1973-ban 36,8 %o, 1976-ban 60,5 %o.

A 152. táblázat részletezi az egészségileg károsodott sorkötelesekre megállapított egyes betegségcsoportok gyakorisági arányszámain.

A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek egészségkárosodását tekintve - más megyékkel összehasonlítva - feltűnő 7 betegségcsoport (II., IV., VIII., IX., X., XII. és XV.) teljes hiánya. Ebből következik az V., VI. és VII. betegségcsoportok nagy gyakorisága, valamint az említett betegségcsoportokhoz tartozó betegségek, állapotok - altételek - nagyobb differenciáltsága. Az I-XVII. betegségcsoportok egyesített arányszáma

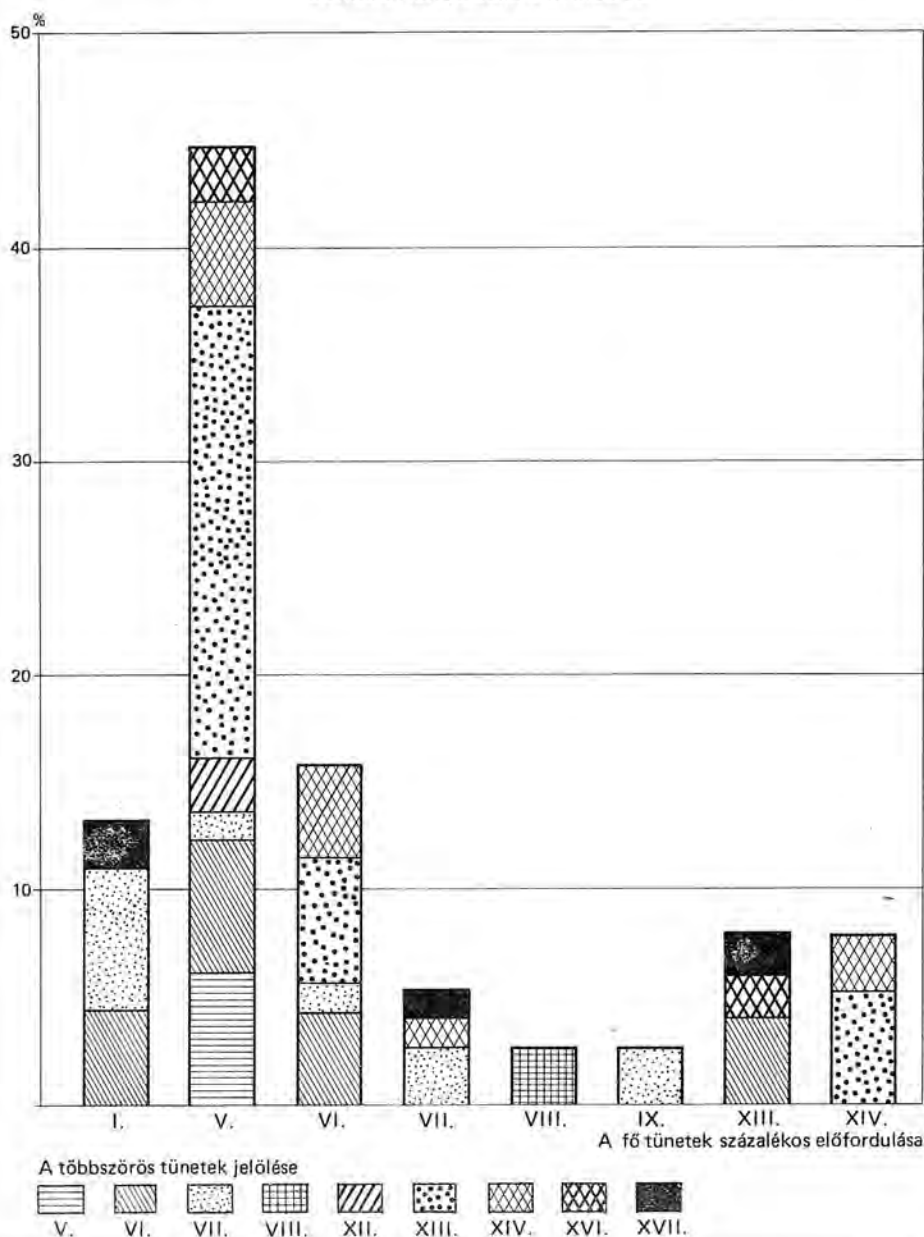
152. Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása
az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	63	165,8	63	165,8
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	23	60,5
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	10	26,3	10	26,3
II. Daganatok	2	5,3	1	2,6
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	6	15,8	8	21,1
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elme zavarok	64	168,4	62	163,2
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	79	207,9	63	165,7
VII. A keringési rendszer betegségei	43	113,2	37	97,4
VIII. A légzőrendszer betegségei	4	10,5	7	18,4
IX. Az emésztőrendszer betegségei	7	18,4	5	13,2
X. A húgy-ivárrendszer betegségei	4	10,5	5	13,2
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	6	15,8	6	15,8
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	26	68,4	31	81,6
XIV. Veleszületett anomáliák	14	36,8	23	60,5
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	33	86,9	20	52,6
XVII. Sérülések és mérgezések	19	50,0	16	42,1
I-XVII. együtt	317	834,2	294	773,7
Összesen	380	1 000,0	380	1 000,0

153. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek betegségcsoportok szerinti
megoszlása az 1976. évi vizsgálat alapján
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek			
	száma	betegségcsoportjainak megoszlása		
		a megyé- ben vizs- gáltakhoz (N=1788)	az egész- ségileg károso- dottakhoz (N=380)	a katonai szolgálatra alkalmatlan- nak minősí- tettekhez (N=46)
		viszonyítva (ezrelék)		
1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették, 1976. évi vizsgálaton nem jelent meg	8	4,4	21,1	173,9
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	5	2,7	13,2	108,7
II. Daganatok	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	-	-	-	-
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elme zavarok	17	9,5	44,7	369,6
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	6	3,4	15,8	130,5
VII. A keringési rendszer betegségei	2	1,1	5,3	43,5
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	0,6	2,6	21,7
IX. Az emésztőrendszer betegségei	1	0,6	2,6	21,7
X. A húgy-ivárrendszer betegségei	-	-	-	-
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	-	-	-	-
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	3	1,7	7,9	65,2
XIV. Veleszületett anomáliák	3	1,7	7,9	65,2
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	-	-	-	-
XVII. Sérülések és mérgezések	-	-	-	-
I-XVII. együtt	38	21,3	100,0	826,1
Összesen	46	25,7	121,1	1 000,0

70. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETTEK
EGÉSZSÉGHÁROSODÁSA
FŐ TÜNETEK ÉS TÖBBSZÖRÖS TÜNETEK SZERINT
 BORSOD-ABAUJ-ZEMPLÉN MEGYE

a teljes mintához viszonyítva 21,3 ‰, az egészségileg károsodottakhoz viszonyítva 100,0 ‰ és végül ez az arány a katonai szolgálatra alkalmatlanok körében 826,1 ‰.

A katonai szolgálatra alkalmatlanok esetében a négy legnagyobb gyakoriságu betegségcsoport sorrendje a következőképpen alakul:

1. Elmezsavarok (V.) - 369,6 ‰;
2. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.) - 130,5 ‰;
3. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.) - 65,2 ‰;
 Veleszületett anomáliák (XIV.) - 65,2 ‰;
4. A keringési rendszer betegségei (VII.) - 43,5 ‰. (Lásd 70. ábrát.)

Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok közötti minőségi eltérés kifejezetten jut érvényre az egészségileg károsodottakon megállapított betegségek számában. 1973-ban 317 sorköteles 330 betegséget állapítottak meg a kirendelt orvosok. Az 1976. évi ellenőrző vizsgálat 294 egyénen 691 betegséget, állapotot, tünetet különített el, amelyek közül 294 a fő és 397 a többszörös tünet. A többszörös tünetek magas száma abból következik, hogy az 1973. évi informatív vizsgálatkor kivizsgálásra, gyógykezelésre utasítottak nagy részénél az 1976. évi szakorvosi, klinikai, laboratóriumi vizsgálatok megalapozottan állapították meg és specifikálták a többszörös tüneteket, amelyek az esetek jelentős részében a fő tünetek mellett súlyosbító tényezőként ítélték meg, a sorkötelesek jövőbeni egészségi állapotának prognózisát illetően. Az egy főre jutó betegségek száma az 1973. évi összeírásakor 1,0, 1976-ban 2,4.

154. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok során megállapított betegségek megoszlása, betegségcsoportok szerint
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973-ban megállapított betegségek (317 egészségileg károsodott egyénen)		1976-ban megállapított betegségek (294 egészségileg károsodott egyénen)					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Fő és többszörös tünet együtt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	11	3,3	10	3,4	11	2,8	21	3,0
II. Daganatok	2	0,6	1	0,3	2	0,5	3	0,4
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	10	3,0	8	2,7	9	2,3	17	2,6
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Elmezavarok	64	19,4	62	21,1	27	6,8	89	12,9
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	79	23,9	63	21,4	32	8,1	95	13,7
VII. A keringési rendszer betegségei	43	13,0	37	12,6	52	13,1	89	12,9
VIII. A légzőrendszer betegségei	4	1,3	7	2,4	16	4,0	23	3,3
IX. Az emésztőrendszer betegségei	9	2,7	5	1,8	3	0,7	8	1,2
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	4	1,3	5	1,8	2	0,5	7	1,0
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	12	3,6	6	2,0	13	3,3	19	2,7
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	25	7,6	31	10,5	166	41,8	197	28,5
XIV. Veleszületett anomáliák	15	4,5	23	7,8	42	10,6	65	9,4
XV. A perinatális állapottal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	33	10,0	20	6,8	17	4,3	37	5,4
XVII. Sérülések és mérgezések	19	5,8	16	5,4	5	1,2	21	3,0
I-XVII. együtt	330	100,0	294	100,0	397	100,0	691	100,0
Egy főre jutó betegségek száma		1,0						2,4

A 3.4, 3.5, 3.6 táblák részletezik az egészségileg károsodottak betegségcsoportjait, betegségek, állapotok, tünetek, valamint a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint,

3.1.3 Hajdú-Bihar megye

Hajdu-Bihar megye 18 éves férfi népességének biológiai állapota - amint arra a szomatometriai jellemzők többségében megállapítható retardációs tendenciák utalnak - mérsékelten kedvezőtlen. Ez jut kifejezésre a sorkötelesek egészségi állapotában is. Jóllehet a katonai szolgálatra alkalmatlanok aránya a többi megyéhez viszonyítva közbülső helyet foglal el, a betegségek strukturális megoszlása alapján meglehetősen kedvezőtlen.

A szülők alacsony foku iskolázottsága, a sorkötelesek tanulmányi átlagának nem kielégítő volta (1.7, 1.8 fejezet) együttesen utalnak az egészségügyi kulturáltság alacsony színvonalára. Ez különösképpen a többszörös tünetek betegségcsoportok szerinti megoszlásából és gyakoriságából mutatható ki.

A Hajdu-Bihar megyében vizsgált, mintába került 1 348 sorköteles közül a korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasnak minősítettek száma 1 076 (79,8%). Ez az érték 1,4 %-kal magasabb a teljes mintára megállapított aránynál. Az egészségileg károsodottak az 1973. évi és 1976. évi vizsgálatok során egyaránt 20,2%. A 155. táblázat összegezi a két vizsgálat során tett megállapításokat, betegségcsoportok szerint.

155. A sorkötelesek egészségi állapot szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Hajdu-Bihar megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak, egészségesnek minősítettek	1 076	798,2	1 076	798,2
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	1	0,8
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	39	28,9	39	28,9
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	9	6,7	8	5,9
II. Daganatok	4	3,0	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	4	3,0	9	6,7
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	2	1,5	2	1,5
V. Elmezsavarok	64	47,4	71	52,7
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	23	17,0	29	21,5
VII. A keringési rendszer betegségei	18	13,4	18	13,4
VIII. A légzőrendszer betegségei	3	2,2	2	1,5
IX. Az emésztőrendszer betegségei	4	3,0	4	3,0
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	9	6,7	9	6,7
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	6	4,5	5	3,7
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	51	37,8	38	28,1
XIV. Veleszületett anomáliák	23	17,1	26	19,3
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	1	0,7	1	0,7
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	1	0,7	1	0,7
XVII. Sérülések és mérgezések	11	8,2	9	6,7
I-XVII. együtt	233	172,9	232	172,1
Összesen	1 348	1 000,0	1 348	1 000,0

A legnagyobb gyakoriságu betegségcsoportok sorrendjében az első és második helyen az V. (47,4 %o; 52,7 %o) és a XIII. (37,8 %o ; 28,1 %o), a harmadik helyen közel azonos frekvenciával a VI. (17,0 %o; 21,5 %o) és a XIV. (17,1 %o; 19,3 %o) betegségcsoportok állanak.

Az egészségileg károsodottakon belül az I-XVII. betegségcsoportok együttes aránya 1973-ban 856,6 %o; 1976-ban 852,9 %o. Az egészségileg károsodott sorkötelesekre betegségcsoportonként megállapított gyakorisági arányszámokat a 156. táblázat részletezi.

A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek egészségkárosodását elemezve mindenekelőtt is az állapítható meg, hogy az V. betegségcsoport (Elmezsavarok) 409,0 %o-es gyakoriságával többszörösen haladja meg a többi betegségcsoport gyakoriságát. Az I-XVII. betegségcsoportok egyesített arányszáma a teljes mintához viszonyítva 28,2 %o; az egészségileg károsodottakhoz viszonyítva 139,7 %o, és végül a katonai szolgálatra alkalmatlanok körében 863,0 %o.

Az egészségi állapot sajátossága e megyében a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek esetében az, hogy az V. és VI. betegségcsoportok mellett, sorrendben a harmadik helyen, azonos arányban az I., X., XIV. betegségcsoportok fordulnak elő. (Lásd 156. táblázatot és 71. ábrát.)

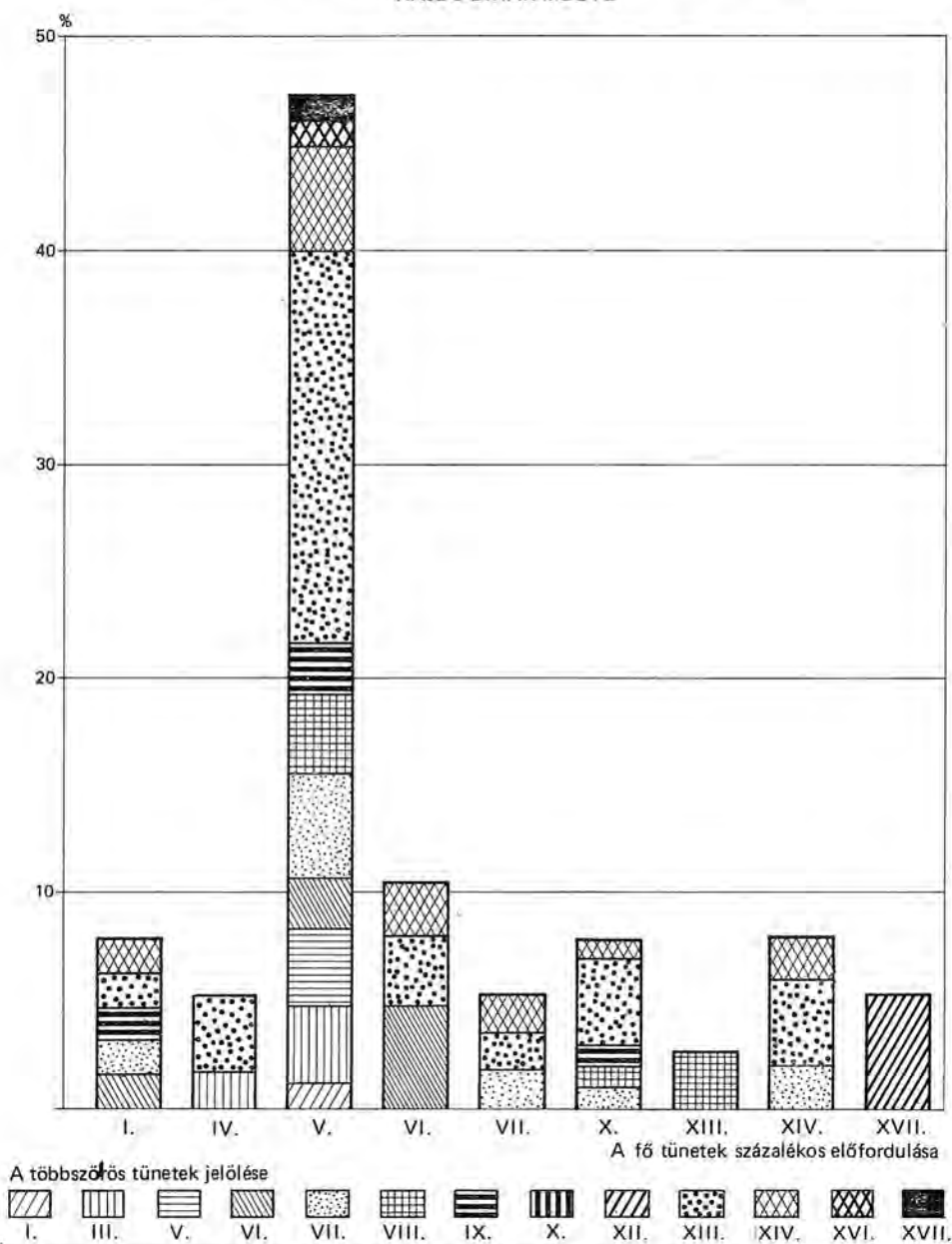
156. Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor Hajdu-Bihar megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	39	143,4	39	143,4
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	1	3,7
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	9	33,1	8	29,4
II. Daganatok	4	14,7	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	4	14,7	9	33,1
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	2	7,4	2	7,4
V. Elmezsavarok	64	235,2	71	261,0
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	23	84,6	29	106,6
VII. A keringési rendszer betegségei	18	66,2	18	66,2
VIII. A légzőrendszer betegségei	3	11,0	2	7,4
IX. Az emésztőrendszer betegségei	4	14,7	4	14,7
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	9	33,1	9	33,1
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	6	22,0	5	18,3
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	51	187,5	38	139,7
XIV. Veleszületett anomáliák	23	84,6	26	95,5
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	1	3,7	1	3,7
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	1	3,7	1	3,7
XVII. Sérülések és mérgezések	11	40,4	9	33,1
I-XVII. együtt	233	856,6	232	852,9
Összesen	272	1 000,0	272	1 000,0

157. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1976. évi vizsgálat alapján Hajdu-Bihar megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek			
	száma	betegségcsoportjainak megoszlása		
		a megyében vizsgáltakhoz (N=1348)	az egészségileg károsodottakhoz (N=272)	a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettekhez (N=44)
		viszonyítva (ezrelék)		
1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették, 1976. évi vizsgálaton nem jelent meg	6	4,4	22,1	136,4
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	3	2,2	11,0	68,2
II. Daganatok	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	-	-	-	-
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	2	1,5	7,4	45,5
V. Elmezsavarok	18	13,4	66,2	409,0
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	4	3,0	14,7	90,9
VII. A keringési rendszer betegségei	2	1,5	7,4	45,5
VIII. A légzőrendszer betegségei	-	-	-	-
IX. Az emésztőrendszer betegségei	-	-	-	-
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	3	2,2	11,0	68,2
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	-	-	-	-
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	1	0,7	3,6	22,6
XIV. Veleszületett anomáliák	3	2,2	11,0	68,2
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	-	-	-	-
XVII. Sérülések és mérgezések	2	1,5	7,4	45,5
I-XVII. együtt	38	28,2	139,7	863,6
Összesen	44	32,6	161,8	1 000,0

71. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETTEK
EGÉSZSÉGHÁROSODÁSA
FŐ TÜNETEK ÉS TÖBBSZÖRÖS TÜNETEK SZERINT
 HAJDU-BIHAR MEGYE

Az 1973. évi összeírás alkalmával tartott egészségügyi vizsgálaton 233 egészségileg károsodottnak 348 betegségét, állapotát, tünetét állapították meg. Ezzel szemben 1976-ban 232 egyénen a megállapított betegségek száma több mint kétszerese az 1973. évinek, 701. A diagnosztikai pontosításon, helyesbítésen túl az ellenőrző orvosi vizsgálat legfőbb eredményének a többszörös tünetek feltárása tekinthető. 1973-ban az egy főre megállapított betegségek száma 1,5, 1976-ban ennek kétszerese, 3,0. (Lásd 158. táblázatot.)

Az egészségileg károsodottak betegcsoportjait a betegségek, állapotok, tünetek és a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint a 3.7, 3.8, 3.9 táblák tartalmazzák.

158. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok során megállapított betegségek megoszlása, betegségcsoportok szerint
Hajdu-Bihar megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973-ban megállapított betegségek (233 egészségileg károsodott egyénen)		1976-ban megállapított betegségek (232 egészségileg károsodott egyénen)					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Fő és többszörös tünet együtt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	21	6,0	8	3,4	16	3,4	24	3,4
II. Daganatok	4	1,2	-	-	4	0,9	4	0,6
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	25	7,2	9	3,9	18	3,8	27	3,9
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	4	1,2	2	0,9	-	-	2	0,3
V. Elmezavarok	64	18,4	71	30,6	20	4,3	91	13,0
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	56	16,1	29	12,5	40	8,5	69	9,8
VII. A keringési rendszer betegségei	32	9,2	18	7,8	42	9,0	60	8,6
VIII. A légzőrendszer betegségei	6	1,7	2	0,9	20	4,3	22	3,1
IX. Az emésztőrendszer betegségei	9	2,6	4	1,7	7	1,5	11	1,6
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	10	2,9	9	3,9	6	1,3	15	2,1
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	15	4,3	5	2,2	24	5,1	29	4,1
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	52	14,9	38	16,3	204	43,4	242	34,5
XIV. Veleszületett anomáliák	30	8,6	26	11,2	53	11,3	79	11,3
XV. A perinatális állapottal összefüggő bizonyos állapotok	1	0,3	1	0,4	-	-	1	0,1
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	7	2,0	1	0,4	13	2,8	14	2,0
XVII. Sérülések és mérgezések	12	3,4	9	3,9	2	0,4	11	1,6
I-XVII. együtt	348	100,0	232	100,0	469	100,0	701	100,0
Egy főre jutó betegségek száma		1,5						3,0

3.1.4 Pest megye

A központi iparvidéket és Budapestet körülölelő, 43 helységet magába foglaló agglomeráció meghatározó fontossága a népesség biológiai, egészségi állapotában. Pest megye népességét az említett tényezők közül következően a heterogenitás jellemzi. Az elmúlt fél évszázad, de különösen az elmúlt évtizedek során történt nagymértékű bevándorlás, az agglomerációs és az azon túl levő további 16 településbe, eredményezte, hogy Pest megye népességében az ország minden, de főleg Tiszántul megyéinek népessége képviselt. A változott életfeltételek, munkakörülmények a kényszerpályára került migrált népesség jelentős részét, adott esetekben nehéz adaptáció elé állították. Az adaptációs sikert vagy kudarcot befolyásolta sokban az, hogy az adott területekről a budapesti agglomerációba migrált népesség iskolázottságban, kulturáltságban, biológiai állapotban mit hozott magával, s a nehéz körülmények (lakás, kommunális ellátottság stb.) közepette miként tudta stabilizálni helyzetét, megtelepedését. Pest megyében az adaptációs sikernek vagy kudarcnak széles skálája különíthető el. (Halásztelek népességének kedvező, Gyál, Érd, Budaörs kedvezőtlen adaptáltsága példa az említettekre.) Budapest közelségéből következően az urbanizáció - nem annyira tartalmi, mint formai vonatkozásban - is jelentős tényező a népesség egészségi állapotának megítélése szempontjából. A felsoroltak mellett említendő meg, hogy Pest megyén belül vannak olyan nemzetiségi és etnikai csoportok, amelyek relatív zárt szaporodási közösségeket alkotva testi fejlettségben, morbiditásban eltérnek a megye fiatalokú népességére megállapított jellemzőktől (pl. Gödöllői-dombság, Kiskunság északi része).

Az előbbieken vázoltak adják magyarázatát annak, hogy Bács-Kiskun megyét követően Pest megyében 5,9 % az egészségileg súlyosan károsodottak - azaz a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek - aránya. A Pest megyében vizsgált, mintába került 792 sorköteles közül korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasnak minősítettek - azaz az egészségesek - száma 626 (79,0 %). Az egészségileg károsodottak aránya a két alkalommal végzett vizsgálatok alapján 21,0 %. A 159. táblázat részletezi az orvosi vizsgálatok során tett megállapításokat, betegségcsoportok szerint.

159. A sorkötelesek egészségi állapot szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor Pest megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak, egészségesnek minősítettek	626	790,4	626	790,4
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	13	16,4
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	30	37,9	30	37,9
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	5	6,3	3	3,8
II. Daganatok	1	1,3	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	2	2,5	2	2,5
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	3	3,8	1	1,3
V. Elmezsavarok	16	20,2	22	27,8
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	30	37,9	25	31,5
VII. A keringési rendszer betegségei	19	23,9	10	12,6
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	1,3	1	1,3
IX. Az emésztőrendszer betegségei	2	2,5	2	2,5
X. A húgy-ivarendszer betegségei	1	1,3	3	3,8
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	3	3,8	1	1,3
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	28	35,3	28	35,3
XIV. Veleszületett anomáliák	17	21,5	16	20,2
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	3	3,8	3	3,8
XVII. Sérülések és mérgezések	5	6,3	6	7,6
I-XVII. együtt	136	171,7	123	155,3
Összesen	792	1 000,0	792	1 000,0

A közvetetten ható urbanizációs, civilizatórikus hatásoknak megfelelően, az eddig tárgyalt megyéktől eltérően, a leggyakoribb négy betegségcsoport sorrendje Pest megyében a következőképpen alakul, az 1973. és 1976. évi vizsgálatok alapján.

	1973. évi	1976. évi
	vizsgálat	
1. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	37,9 %o	31,5 %o
2. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	35,3 %o	35,3 %o
3. Veleszületett anomáliák (XIV.)	21,5 %o	20,2 %o
4. Elmezsavarok (V.)	20,2 %o	27,8 %o

Az egészségileg károsodott 166 egyén közül 30 esetben a BNO 1975. évi besorolása nélkül állapítottak meg egészségi károsodást. 1973-1976. között 13 fiatalot gyógykezelték és így 1973-hoz viszonyítva 1976-ban 123 egészségileg károsodott fiatal vizsgálatára került sor.

Az egészségileg károsodottakon az I-XVII. betegségcsoportok együttes aránya 1973-ban 819,3 %o, 1976-ban 741,0 %o. A 160. táblázat foglalja össze az egészségileg károsodottak betegségcsoportjaira megállapított arányszámokat.

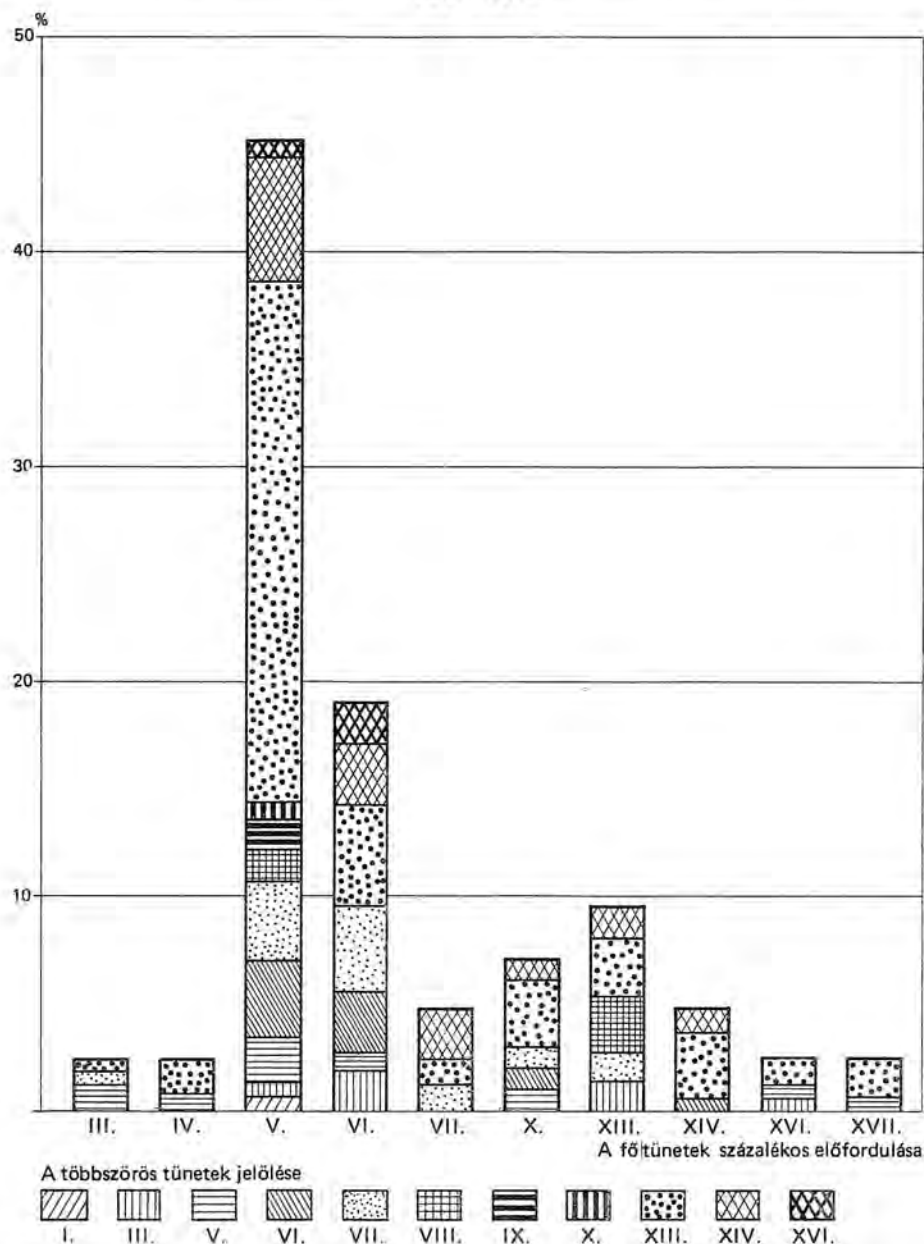
160. Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása
az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Pest megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	30	180,7	30	180,7
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	13	78,3
Egészségileg károsodottak betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősködők okozta betegségek	5	30,1	3	18,1
II. Daganatok	1	6,0	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	2	12,1	2	12,1
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	3	18,1	1	6,0
V. Elmebetegségek	16	96,4	22	132,5
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	30	180,7	25	150,6
VII. A keringési rendszer betegségei	19	114,4	10	60,2
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	6,0	1	6,0
IX. Az emésztőrendszer betegségei	2	12,1	2	12,1
X. A húgy-ivarszervek betegségei	1	6,0	3	18,1
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	3	18,1	1	6,0
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	28	168,7	28	168,7
XIV. Veleszületett anomáliák	17	102,4	16	96,4
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	3	18,1	3	18,1
XVII. Sérülések és mérgezések	5	30,1	6	36,1
I-XVII. együtt	136	819,3	123	741,0
Összesen	166	1 000,0	166	1 000,0

161. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek betegségcsoportok szerinti
megoszlása az 1976. évi vizsgálat alapján
Pest megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek			
	száma	betegségcsoportjainak megoszlása		
		a megyé- ben vizs- gáltakhoz (N= 792)	az egéss- ségileg károso- dottakhoz (N= 166)	a katonai szolgálatra alkalmatlan- nak minösi- tettekhez (N= 47)
		viszonyítva (ezrelék)		
1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették, 1976. évi vizsgálaton nem jelent meg	5	6,3	30,1	106,4
I. Fertőző és élősködők okozta betegségek	-	-	-	-
II. Daganatok	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	1	1,3	6,0	21,3
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	1	1,3	6,0	21,3
V. Elmebetegségek	19	23,9	114,4	404,3
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	8	10,1	48,2	170,2
VII. A keringési rendszer betegségei	2	2,5	12,1	42,5
VIII. A légzőrendszer betegségei	-	-	-	-
IX. Az emésztőrendszer betegségei	-	-	-	-
X. A húgy-ivarszervek betegségei	3	3,7	18,1	63,8
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	-	-	-	-
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	4	5,1	24,1	85,1
XIV. Veleszületett anomáliák	2	2,5	12,1	42,5
XV. A perinatális időszakban összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	1	1,3	6,0	21,3
XVII. Sérülések és mérgezések	1	1,3	6,0	21,3
I-XVII. együtt	42	53,0	253,0	893,6
Összesen	47	59,3	283,1	1 000,0

72. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETTEK
EGÉSZSÉGHÁROSODÁSA
FŐ TÜNETEK ÉS TÖBBSZÖRÖS TÜNETEK SZERINT
PEST MEGYE

Az 1976. évi vizsgálatok alapján az egészségileg károsodottakon belül az első négy legnagyobb gyakoriságú betegségcsoport sorrendje és aránya a következő:

1. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.) - 168,7 %o;
2. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.) - 150,6 %o;
3. Elmebetegségek (V.) - 132,5 %o;
4. Veleszületett anomáliák (XIV.) - 96,4 %o.

Az 1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek közül 1976-ban 42 jelent meg az ellenőrző vizsgálaton. A 42 egészségileg súlyosan károsodott egyénnél az I-XVII. betegségcsoportok együttes aránya a teljes mintán belül 53,0 %, az egészségileg károsodottakhoz és a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettekhez viszonyítva 253,0 % és 893,6 %. A négy legnagyobb gyakoriságú betegségcsoport közül ez esetben az első helyen az V. Elmezsavarok állnak, 404,3 %-kal, ezt követi a VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei, 170,2 %-kal, a harmadik helyet a XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei foglalják el, 85,1 %-os gyakorisággal. A sorrendet a X. A húgy-ivarrendszer betegségei zárják, 63,8 %-os aránnyal. Más megyékben e betegségcsoport alárendelt jelentőségű. A 161. táblázat tartalmazza a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek betegségcsoportok szerinti megoszlását.

Az 1973. évi összeírás alkalmával tartott egészségügyi vizsgálaton 136 egészségileg károsodottnak 233 betegségét, állapotát, tünetét állapították meg. Az 1976. évi ellenőrző vizsgálat 123 egészségileg károsodott fiatainak közel kétszerannyi betegségét, 443-at állapított meg. Ez különösen a többszörös tünetek megoszlásában jut kifejezésre (320 betegség, tünet). 1973-ban az egy főre megállapított betegségek száma 1,7, 1976-ban ennek több mint kétszerese, 3,6.

162. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok során megállapított betegségek megoszlása, betegségcsoportok szerint
Pest megye

Betégcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973-ban megállapított betegségek (136 egészségileg károsodott egyénen)		1976-ban megállapított betegségek (123 egészségileg károsodott egyénen)					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Fő és többszörös tünet együtt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Fertőző és élősködők okozta betegségek	5	2,2	3	2,5	7	2,2	10	2,3
II. Daganatok	1	0,4	-	-	1	0,3	1	0,2
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	3	1,3	2	1,6	8	2,5	10	2,3
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	3	1,3	1	0,8	-	-	1	0,2
V. Elmezsavarok	16	6,9	22	17,8	23	7,2	45	10,1
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	56	24,0	25	20,3	28	8,8	53	12,0
VII. A keringési rendszer betegségei	67	28,7	10	8,1	34	10,6	44	9,9
VIII. A légzőrendszer betegségei	7	3,0	1	0,8	5	1,6	6	1,4
IX. Az emésztőrendszer betegségei	6	2,6	2	1,6	7	2,2	3	2,0
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	3	1,3	3	2,5	2	0,6	5	1,1
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	8	3,4	1	0,8	6	1,9	7	1,6
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	31	13,3	28	22,8	148	46,2	176	39,7
XIV. Veleszületett anomáliák	18	7,7	16	13,0	38	11,8	54	12,2
XV. A perinatális állapottal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	4	1,7	3	2,5	12	3,8	15	3,4
XVII. Sérülések és mérgezések I-XVII. együtt	5	2,2	6	4,9	1	0,3	7	1,6
	233	100,0	123	100,0	320	100,0	443	100,0
Egy főre jutó betegségek száma		1,7						3,6

A megye egészségileg károsodott sorköteleseinek betegségcsoportjait a betegségek, állapotok, tünetek és a katonai szolgálatra való alkalmasság szerint a 3.10, 3.11, 3.12 táblák tartalmazzák.

3.1.5 Somogy megye

Somogy megyében a mintába került összeírási helyek közül legalacsonyabb az egészségileg súlyosan károsodottak, azaz a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek aránya, 2,4 %. A korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak aránya e megyében 82,2 %.

Somogy népessége homogén tömböt alkot. A sorköteles fiatalok testi fejlettsége - a magassági és részben a szélességi méretekben - a legkiegyensúlyozottabb a többi vizsgált megye, a főváros és a megyei városok fiataljaihoz viszonyítva. Két legnagyobb etnikai csoportja (Külső- és Belső-Somogy) fiataljainak testi fejlettsége is közel azonos. Az említett tények jól reprezentálják a megye földrajzi adottságaiból adódó kedvező feltételeket. Népességkibocsátó mértéke nem utal tömeges elvándorlásra. A mezőgazdaság és az újabban létesített ipari létesítmények és a Balaton déli partján a szomszédos idegenforgalom biztosítja a népesség gazdasági-társadalmi, azaz ökológiai stabilitását, amely a fiatalok biológiai és egészségi állapotában jutnak érvényre.

Az 1973. évi összeíráskor a megyei mintába került 1039 sorköteles közül 45 fiatalt minősítettek a BNO 1975. évi besorolása nélkül egészségileg károsodottnak (nagy részt a bemutatott látéletek, zárójelentések alapján; ezen az alapon utalták kivizsgálásra, gyógykezelésre). Az 1976. évi ellenőrző egészségügyi vizsgálaton a fent említettek nem jelentek meg. Egy részük, mivel egészségi károsodásuk nem jelentett korlátozást, katonai szolgálatra alkalmasak voltak, sorkatonai szolgálatukat teljesítették ez időben. További 9 fiatalt időközben gyógykezelték, s így az 1976. évi vizsgálaton megjelentek száma mindössze 131. Az I-XVII. betegségcsoportok együttes aránya az egészségileg károsodottakon 1973-ban 134,7 %, 1976-ban 126,1 %. Négy betegségcsoportban állapítható meg nagyobb gyakoriság. Az 1973. és 1976. évi vizsgálatok szerint e négy betegségcsoport sorrendje az alábbi:

	1973. évi	1976. évi
	v i z s g á l a t	
1. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	27,9 %	28,8 %
2. A keringési rendszer betegségei (VII.) A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	25,0 %	25,0 %
3. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.) Elme zavarok (V.)	21,1 %	18,3 %
4. Vele született anomáliák (XIV.) A keringési rendszer betegségei (VII.)	18,3 %	16,4 %

A 163. táblázat részletezi, a megyei mintát véve alapul, az egészségesek, egészségileg károsodottak, s ez utóbbiak betegségcsoportok szerinti megoszlását.

Az egészségileg károsodottakon belül az I-XVII. betegségcsoportok egyesített arányszáma 1973-ban 756,8 %, 1976-ban 700,1 %. A megyei mintán belül a négy legnagyobb betegségcsoport sorrendje az 1973. és 1976. évi vizsgálatok megállapításai szerint azonos a 163. táblázatával. A többi megyétől eltérő az a jellegzetesség, miszerint az V. betegségcsoport (Elme zavarok) nem áll a sorrend első helyén. Annál feltűnőbb a VI. (Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei) és a XIII. (A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei) betegségcsoportok 1976. évi aránya, jóllehet ez csak a fő tünetre vonatkozik. (Lásd 164. táblázatot.)

Az egészségileg súlyosan károsodott - katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített - 25 sorköteles közül az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton 24 jelent meg. Az I-XVII. betegségcsoportok e kategórián belüli egyesített aránya a teljes mintához viszonyítva 23,1 %, az egészségileg károsodottakhoz viszonyítva 129,7 %, és a katonai szolgálatra alkalmatlanok körén belül 960,0 %. A négy legnagyobb gyakoriságú betegségcsoport az egészségileg súlyosan károsodottak esetében eltérő a fentiekben részletezettektől, amennyiben a sorrend első helyén áll az V. (Elme zavarok), a második helyen azonos gyakoriságú arányszámmal a VI. (Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei) és a XIV. (Vele született anomáliák) betegségcsoportok helyezkednek el. Más összeírási helyektől eltérően a negyedik helyen az I. (Fertőző és élősdiek okozta betegségek) betegségcsoport foglal helyet. (Lásd 165. táblázatot és 73. ábrát.)

163. A sorkötelesek egészségi állapot szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Somogy megye

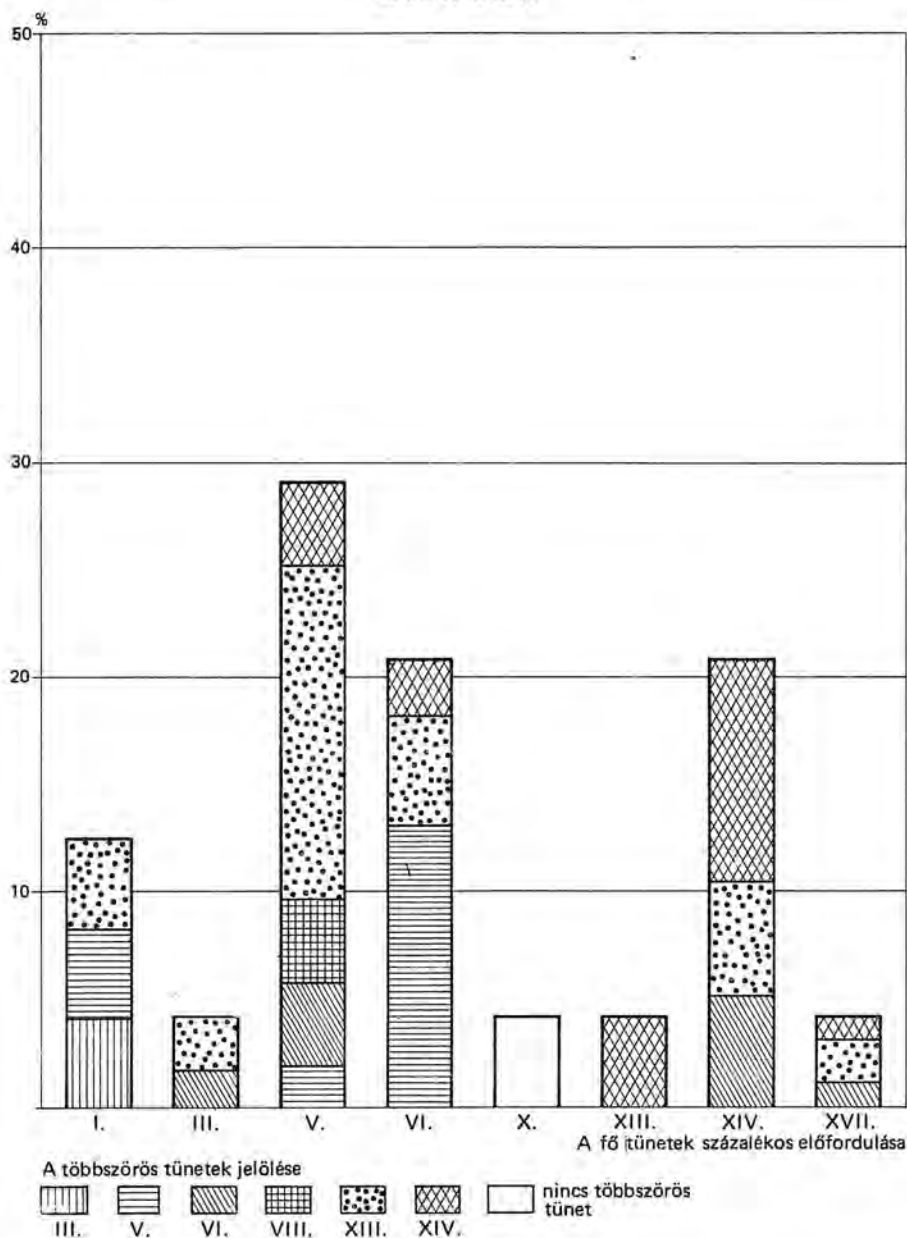
Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak, egészségesnek minősítettek	854	822,0	854	822,0
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	9	8,6
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	45	43,3	45	43,3
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és elősdiék okozta betegségek	5	4,8	4	3,9
II. Daganatok	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek és az immunrendszer zavarai	6	5,8	6	5,8
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmezsavarok	16	15,4	19	18,3
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	29	27,9	30	28,8
VII. A keringési rendszer betegségei	26	25,0	17	16,4
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	1,0	2	1,9
IX. Az emésztőrendszer betegségei	1	1,0	1	1,0
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	3	2,8	1	1,0
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	1	1,0	2	1,9
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	22	21,1	26	25,0
XIV. Veleszületett anomáliák	19	18,3	16	15,4
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	-	-	-	-
XVII. Sérülések és mérgezések	11	10,6	7	6,7
I-XVII. együtt	140	134,7	131	126,1
Összesen	1 039	1 000,0	1 039	1 000,0

164. Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Somogy megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	45	243,2	45	243,2
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	9	48,7
Egészségileg károsodottak betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és elősdiék okozta betegségek	5	27,0	4	21,6
II. Daganatok	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	6	32,4	6	32,4
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmezavarok	16	86,5	19	102,7
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	29	156,8	30	162,2
VII. A keringési rendszer betegségei	26	140,6	17	91,9
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	5,4	2	10,8
IX. Az emésztőrendszer betegségei	1	5,4	1	5,4
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	3	16,2	1	5,4
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	1	5,4	2	10,8
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	22	118,9	26	140,6
XIV. Veleszületett anomáliák	19	102,7	16	86,5
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	-	-	-	-
XVII. Sérülések és mérgezések	11	59,5	7	37,8
I-XVII. együtt	140	756,8	131	708,1
Összesen	185	1 000,0	185	1 000,0

73. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETTEK
EGÉSZSÉGHÁROSODÁSA
FŐ TÜNETEK ÉS TÖBBSZÖRÖS TÜNETEK SZERINT

SOMOGY MEGYE

Az 1973. évi összeírásakor az egészségileg károsodott fiatalokon megállapított betegségek száma 217. A fő és többszörös tünetek elkülönítésével 1976-ban 131 sorkötelesben a megállapított betegségek, állapotok, tünetek száma 340. Az 1973. és 1976. évi vizsgálatok kvalitatív különbségét mi sem fejezi ki jobban, mint az, hogy míg a mozgásszervi betegségek aránya 1973-ban mindössze 19,4 %, addig a 131 fiatal közül az egyéb károsodáson kívül 86 sorkötelesnél volt megállapítható többszörös tünetként mozgásszervi elváltozás, kóros állapot, tünet (41,1 %). (Lásd 166. táblázatot.)

A 3.13, 3.14, 3.15 táblák részletezik az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportjait.

165. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1976. évi vizsgálat alapján
Somogy megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek			
	száma	betegségcsoportjainak megoszlása		
		a megyében vizsgáltakhoz (N=1039)	az egészségileg károsodottakhoz (N=185)	a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettekhez (N=25)
		viszonyítva (ezrelék)		
1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették,				
1976. évi vizsgálaton nem jelent meg	1	1,0	5,4	40,0
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	3	2,8	16,2	120,0
II. Daganatok	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	1	1,0	5,4	40,0
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmezsavarok	7	6,7	37,9	280,0
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	5	4,8	27,0	200,0
VII. A keringési rendszer betegségei	-	-	-	-
VIII. A légzőrendszer betegségei	-	-	-	-
IX. Az emésztőrendszer betegségei	-	-	-	-
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	1	1,0	5,4	40,0
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	-	-	-	-
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	1	1,0	5,4	40,0
XIV. Veleszületett anomáliák	5	4,8	27,0	200,0
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	-	-	-	-
XVII. Sérülések és mérgezések	1	1,0	5,4	40,0
I-XVII. együtt	24	23,1	129,7	960,0
Összesen	25	24,1	135,1	1 000,0

166. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok során megállapított betegségek megoszlása, betegségcsoportok szerint
Somogy megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973-ban megállapított betegségek (140 egészségileg károsodott egyénen)		1976-ban megállapított betegségek (131 egészségileg károsodott egyénen)					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Fő és többszörös tünet együtt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	12	5,5	4	3,1	-	-	4	1,2
II. Daganatok	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	10	4,6	6	4,6	6	2,9	12	3,5
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Elmezsavarok	16	7,4	19	14,5	29	13,9	48	14,1
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	51	23,5	30	22,9	25	12,0	55	16,2
VII. A keringési rendszer betegségei	36	16,5	17	13,0	9	4,3	26	7,6
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	0,5	2	1,5	7	3,3	9	2,6
IX. Az emésztőrendszer betegségei	5	2,3	1	0,8	5	2,4	6	1,8
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	1	0,5	1	0,6	1	0,5	2	0,6
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	4	1,8	2	1,5	2	1,0	4	1,2
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	42	19,4	26	19,8	86	41,1	112	32,9
XIV. Veleszületett anomáliák	25	11,5	16	12,2	30	14,3	46	13,5
XV. A perinatális állapottal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	3	1,4	-	-	8	3,8	8	2,4
XVII. Sérülések és mérgezések	11	5,1	7	5,3	1	0,5	8	2,4
I-XVII. együtt	217	100,0	131	100,0	209	100,0	340	100,0
Egy főre jutó betegségek száma		1,6						2,6

3.1.6 Veszprém megye

E megyében az egészségileg súlyosan károsodott - katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített - fiatalok aránya 4,8 %. Az összeírási helyek sorrendjében a harmadik helyet foglalja el, azaz Bács-Kiskun és Pest megyék után Veszprém megyében magasnak ítéltető egészségük megrosszabbodása miatt a katonai szolgálatra alkalmatlankok aránya. Az egészségesek aránya - korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak - a teljes minta azonos arányához viszonyítva 1,0 %-kal kevesebb mindössze. Figyelemre méltó a szakaszolgálatra alkalmas és a kivizsgálásra, gyógykezelésre utaltak magas aránya (17,8 %). E kategórián belül feltűnő, hogy relative sok olyan fiatal volt, akiknek egészségkárosodása súlyosabbnak minősült az 1976.évi vizsgálatkor, mint azt 1973-ban megállapították.

A sorköteles korú fiatalok egészségi állapotában mutatkozó ellentétes jelenségek értelmezése tekintetében két tény emelendő ki. Az egészségi károsodások egyfelől a civilizatórikus tényezőkre, másfelől az egészségi kulturában való elmaradottságra, valamint relativ zárt falusi települések fixált népességi, társadalmi struktúrájára utalnak. A megye jelentős ipari központjainak fiatalokorú népességénél állapíthatók meg nagyobb arányban civilizatórikus egészségkárosodások, ugyanakkor a Dunántúli Középhegységhez tartozó Bakony vidéke településeinek népessége endogám párválasztási rendszeréből értelmezhetők azok az endogén tényezőkre visszavezethető egészségkárosodások, amelyek a katonai szolgálatra alkalmatlanok Dunántúlon e legmagasabb arányát meghatározzák.

A minta keretében vizsgált 1 343 sorköteles közül 303 fiatalnál állapítottak meg egészségkárosodást, 61 fiatal esetében a BNO 1975. évi besorolása nélkül. 1973-1976. évek között 20 fiatalnak betegségét gyógykezelték, szanálták. Az I-XVII. betegségcsoportokra vonatkozóan tett megállapítások ezek szerint 1973-ban 242, 1976-ban 222 egészségileg károsodott sorkötelesre vonatkoznak.

167. A sorkötelesek egészségi állapot szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Veszprém megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	‰	N	‰
Korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak, egészségesnek minősítettek	1 040	774,4	1 040	774,4
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	20	14,9
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	61	45,4	61	45,4
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és elősdiok okozta betegségek	5	3,7	2	1,5
II. Daganatok	1	0,7	1	0,7
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	17	12,7	8	6,0
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	1	0,7	-	-
V. Elme zavarok	53	39,5	48	35,7
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	54	40,2	51	38,0
VII. A keringési rendszer betegségei	32	23,8	37	27,6
VIII. A légzőrendszer betegségei	16	11,9	15	11,2
IX. Az emésztőrendszer betegségei	6	4,5	5	3,7
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	3	2,2	1	0,7
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	5	3,7	5	3,7
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	26	19,4	24	17,9
XIV. Veleszületett anomáliák	11	8,2	11	8,2
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	3	2,2
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	4	3,0	4	3,0
XVII. Sérülések és mérgezések	8	6,0	7	5,2
I-XVII. együtt	242	180,2	222	165,3
Összesen	1 343	1 000,0	1 343	1 000,0

A négy legnagyobb gyakoriságú betegségcsoport sorrendje 1973-ban és 1976-ban azonos, csupán az arányok módosultak némileg. A kiemelt, nagy gyakoriságú betegségcsoportok sorrendje a következő:

	1973. évi v i z s g á l a t	1976. évi
1. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	40,2 ‰	38,0 ‰
2. Elmezsavarok (V.)	39,5 ‰	35,7 ‰
3. A keringési rendszer betegségei (VII.)	23,8 ‰	27,6 ‰
4. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	19,4 ‰	17,9 ‰

Az egészségileg károsodott fiatalok sokaságát tekintve az I-XVII. betegségcsoportok egyesített arányszáma 1973-ban 798,7 ‰, 1976-ban 732,7 ‰. A 167. táblázatban a teljes mintára megállapított négy legnagyobb gyakoriságu betegségcsoport, az egészségileg károsodottakon belül is ugyanazon sorrendet követi.

168. Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Veszprém megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	61	201,3	61	201,3
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	20	66,0
Egészségileg károsodottak betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	5	16,5	2	6,6
II. Daganatok	1	3,3	1	3,3
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	17	56,1	8	26,4
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	1	3,3	-	-
V. Elmezsavarok	53	174,9	48	158,4
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	54	178,3	51	168,4
VII. A keringési rendszer betegségei	32	105,6	37	122,1
VIII. A légzőrendszer betegségei	16	52,8	15	49,5
IX. Az emésztőrendszer betegségei	6	19,8	5	16,5
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	3	9,9	1	3,3
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	5	16,5	5	16,5
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	26	85,8	24	79,2
XIV. Veleszületett anomáliák	11	36,3	11	36,3
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	3	9,9
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	4	13,2	4	13,2
XVII. Sérülések és mérgezések	8	26,4	7	23,1
I-XVII. együtt	242	798,7	222	732,7
Összesen	303	1 000,0	303	1 000,0

Az egészségileg súlyosan károsodott - katonai szolgálatra alkalmatlan - 64 fiatal közül az 1976. évi vizsgálaton 48 jelent meg. E megye esetében külön is megemlítendő, hogy a 16 meg nem jelent - alkalmatlannak minősített - állapota olyan mértékű volt, hogy többen közülük különböző egészségügyi intézményben állandó elhelyezést nyert és ott gyógykezelték. Megjelenésük lehetetlen volt. A 16 fiatal közül egynek tuberkulózishoz társult csipőizületi arthropathiája (XIII. 711.4 fő tünet) és (többszörös tünetként) keringési rendszeri betegsége volt (VII. 429.3). További ugyancsak 1 esetben acut polyomyelitis késői hatása (I. 138) és debilitás volt a távolmaradás oka. 6 fiatal esetében mentális súlyos subnormalitás miatt (V. 318.2) volt igazolt a távolmaradás.

A katonai szolgálatra alkalmatlan sorköteleseken megállapított betegségek, állapotok, tünetek együttes aránya 750,0 ‰, a teljes mintához viszonyítva 35,7 ‰. Az I-XVII. betegségcsoportból sorrendben az első helyen az Elmezsavarok (V.) áll, 296,9 ‰-kel, második helyen az Idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.) következnek, 218,8 ‰-kel. A harmadik helyen a III., VII. és a XVII. betegségcsoportok állnak 46,9-46,9 ‰-es aránnyal. A többi megyétől eltérő sajátosság az endokrin, táplálkozási és anyagcsere betegségek (III.), valamint a sérülések és mérgezések betegségcsoportban (XVII.) megállapított arányok mértéke. (Lásd 169. táblázatot és 74. ábrát.)

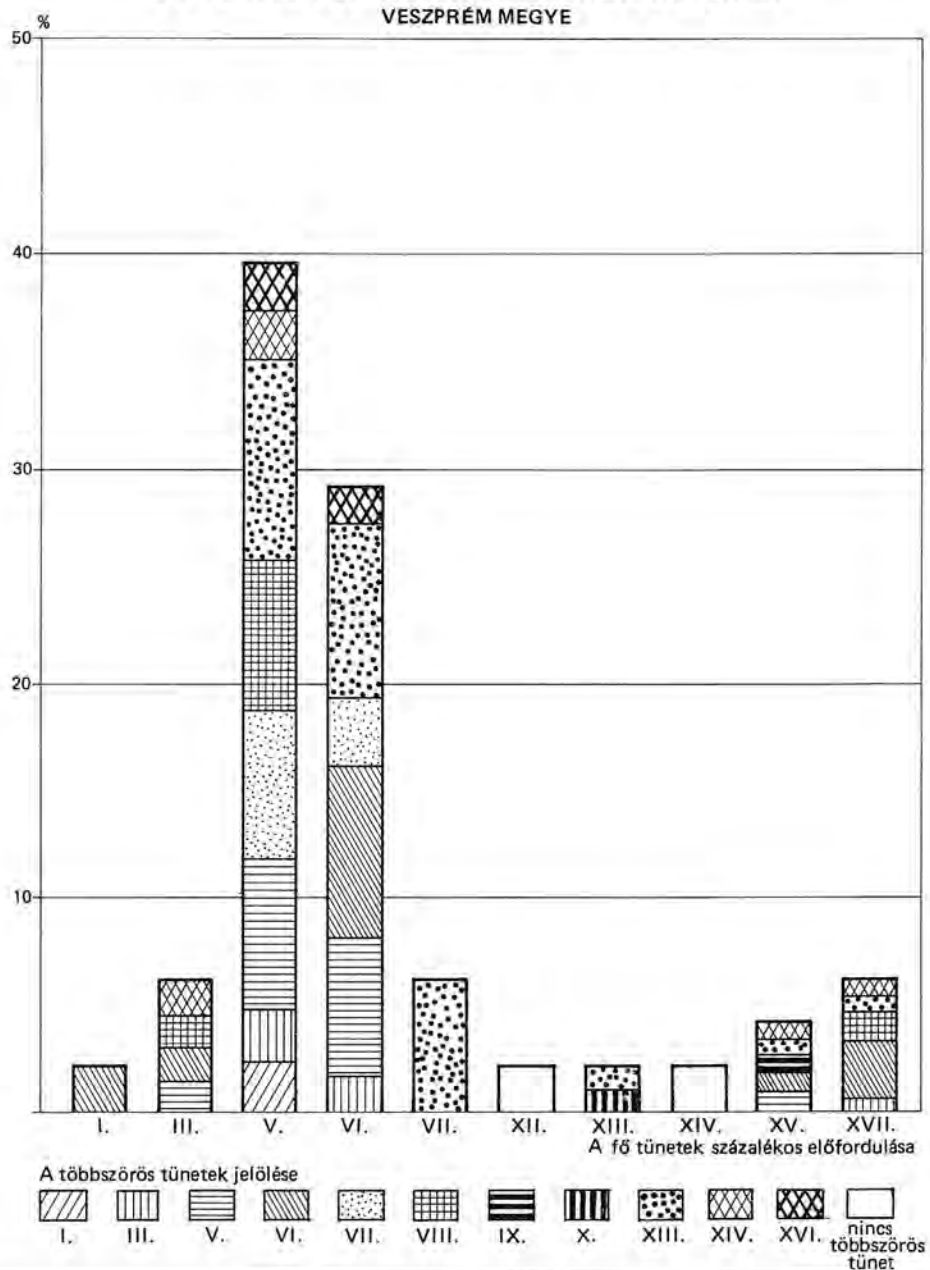
169. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1976. évi vizsgálat alapján
Veszprém megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek			
	száma	betegségcsoportjainak megoszlása		
		a megyében vizsgáltakhoz (N=1 343)	az egészségileg károsodottakhoz (N= 303)	a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettekhez (N= 64)
		viszonyítva (ezrelék)		
1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek, 1976. évi vizsgálaton nem jelent meg	16	11,9	52,8	250,0
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	-	-	-	-
II. Daganatok	1	0,8	3,3	15,6
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	3	2,2	9,9	46,9
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmezsavarok	19	14,1	62,7	296,9
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	14	10,4	46,2	218,8
VII. A keringési rendszer betegségei	3	2,2	9,9	46,9
VIII. A légzőrendszer betegségei	-	-	-	-
IX. Az emésztőrendszer betegségei	-	-	-	-
X. A húgy-ivarendszer betegségei	-	-	-	-
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	1	0,8	3,3	15,6
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	1	0,8	3,3	15,6
XIV. Veleszületett anomáliák	1	0,8	3,3	15,6
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	2	1,4	6,6	31,2
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	-	-	-	-
XVII. Sérülések és mérgezések	3	2,2	9,9	46,9
I-XVII. együtt	48	35,7	158,4	750,0
Összesen	64	47,6	211,2	1 000,0

170. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok során megállapított betegségek megoszlása, betegségcsoportok szerint
Veszprém megye

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973-ban megállapított betegségek (242 egészségileg károsodott egyénen)		1976-ban megállapított betegségek (222 egészségileg károsodott egyénen)					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Fő és többszörös tünet együtt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	15	3,9	2	0,9	12	3,6	14	2,5
II. Daganatok	1	0,3	1	0,4	-	-	1	0,2
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	31	8,0	8	3,6	13	3,8	21	3,7
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	1	0,3	-	-	1	0,3	1	0,2
V. Elmezsavarok	53	13,6	48	21,6	32	9,4	80	14,3
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	110	28,4	51	23,0	63	18,6	114	20,3
VII. A keringési rendszer betegségei	62	16,0	37	16,7	36	10,6	73	13,0
VIII. A légzőrendszer betegségei	16	4,1	15	6,8	35	10,3	50	8,9
IX. Az emésztőrendszer betegségei	15	3,9	5	2,2	5	1,5	10	1,8
X. A húgy-ivarendszer betegségei	3	0,8	1	0,4	2	0,6	3	0,5
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	8	2,1	5	2,2	13	3,8	18	3,2
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	31	8,0	24	10,8	91	26,8	115	20,5
XIV. Veleszületett anomáliák	26	6,7	11	5,0	24	7,1	35	6,2
XV. A perinatális állapottal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	3	1,4	-	-	3	0,5
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	7	1,8	4	1,8	12	3,6	16	2,9
XVII. Sérülések és mérgezések	8	2,1	7	3,2	-	-	7	1,3
I-XVII. együtt	387	100,0	222	100,0	339	100,0	561	100,0
Egy főre jutó betegségek száma		1,6						2,5

74. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETTEK
EGÉSZSÉGHÁROSODÁSA
FŐ TÜNETEK ÉS TÖBBSZÖRÖS TÜNETEK SZERINT
VESZPRÉM MEGYE

A betegségcsoportokon belül megállapított betegségek száma 1973-ban 242 egyénen 387, 1976-ban 222 fiatalon 561. A jelentős többlet főleg a többszörös tünetekben jutott kifejezésre. A részletes klinikai, szakorvosi és laboratóriumi vizsgálatok tárták fel 1976-ban és módosították a sorköteleseken az 1973-ban megállapított diagnózisokat. A fő és többszörös tüneteket együttesen elemezve legjelentősebb a mozgásszervi károsodás (20,5%), közel azonos aránnyal képviselt a VI. betegségcsoport (20,3%). Harmadik helyen az V. betegségcsoport következik, 14,3%-os gyakorisággal. (Lásd 170. táblázatot.)

Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportjait, tünetek, állapotok szerinti bontásban a 3.16, 3.17, 3.18 táblák részletezik.

3.1.7 Budapest

A Budapesten vizsgált sorkötelesek közül 969 fiatalot minősítettek korlátozás nélkül egészségesnek (70,4 %), a katonai szolgálatra alkalmasnak. Az egészségileg károsodottak aránya a budapesti mintában a legmagasabb (29,6 %) és ami ezen felül megemlítendő az az, hogy a betegségek, károsodások struktúrája jellemző módon és mértékben különbözik a többi összeírási helyen vizsgált fiataloknál tapasztaltaktól.

A budapesti fiatalok egészségi állapotát - morbiditását - különböző hatásokkal az alábbi tényezők befolyásolhatták. A nagyváros civilizációs, urbanizációs tényezőinek - stressz hatás - megfelelően az akcelerált, gyorsult testfejlődés, testnövekedés a fővárosban érvényesült a legnagyobb mértékben (2,2, 2,5 fejezetek).

A gyorsult növekedés különösképpen a magassági és hosszúságú méretekben jut kifejezésre, a szélességi méretekben esetenként elmaradás észlelhető. Ennek következménye a testsúlyeltérés, amely többnyire testsúly-többletben, illetve testsúlyhiányban jelentkezik. Az említett jelenségek együttes összefügg a szülők változott társadalmi helyzetével - mobilitás -, vidékről a fővárosba történt felvándorlásával (az anyák születési hely szerinti megoszlása ad erre tájékoztatást - 1.3, 1.6 fejezetek). A magasabb iskolai végzettség, szakképzettség, kulturáltság változott életmódot, életvitelt követel, s mindez a magatartás formákon túl a táplálkozási szokásokban is kifejeződött.

A változott életkörülmények követelte táplálkozási szokások megteremtése nem mondható általánosnak. A túlzott és egyirányú táplálkozási mód mellett jellemzővé vált a rendszertelen táplálkozás. Mindezt károsan befolyásolja sok esetben a familiáris környezetben fennálló alkoholizálás. A magasabb életszínvonal kialakulását sajnálatos módon nem követi általánosan az egészséges testkultúra - sportolás. Budapesten is igen magas a nem sportolók aránya (1,12 fejezet). A mozgásszegény életmód, a magasabb életszínvonal adta lehetőségek elhanyagolása okozza - egyéb hatásokkal együtt - a fiatalok egészségi állapotában észlelhető negatív tendenciát, a gyengébb erőnléti állapotot, állóképességet. Végezetül említendő meg, hogy az egészségügyi ellátás szervezeti kiépítettsége ellenére az egyének egészségügyi ellátása gyakorta nem kellő időben és megfelelő módon valósul meg. Ez kétirányú jelenség. Sok esetben az egyének - egészségi kulturálatlanság miatt - nem kellő időben fordulnak orvoshoz, és ugyanakkor igaz az is, hogy az egészségügyi ellátás tünetileg és nem megfelelő módon, nem minden esetben nyújt orvosiást az egészségileg károsodottnak.

A Budapesten vizsgált sorkötelesek közül 1973-ban egészségileg károsodottak száma 407. Ebből 314 fiatalnál volt lehetséges az I-XVII. betegségcsoportba sorolni a megállapított egészségi károsodást. 93 fiatal egészségi károsodása a megfelelő orvosi megállapításokat nélkülözi. Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton 302 sorköteles jelent meg, mivel 12 fiatalnak korábbi megbetegedése megszűnt, gyógykezelték.

Az 1973. és 1976. évi vizsgálatok során a négy legnagyobb gyakorisággal képviselt betegségcsoport nem változott, csupán az arányok jeleznek eltérést.

	1973. évi v i z s g á l a t	1976. évi
1. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	67,6 ‰	69,1 ‰
2. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	53,1 ‰	49,4 ‰
3. Elmebetegségek (V.)	29,1 ‰	33,4 ‰
4. A keringési rendszer betegségei (VII.)	25,4 ‰	22,5 ‰

A budapesti egészséges és egészségileg károsodottak megoszlását a 171. táblázat részletezi.

A budapesti egészségileg károsodott sorkötelesek sokaságán belül az I-XVII. betegségcsoportok együttes aránya 1973-ban 771,5 ‰, 1976-ban 742,0 ‰. A négy legnagyobb betegségcsoport sorrendje és megoszlása ugyanaz, csupán az egyes betegségcsoportokra megállapított arányszámok még kifejezettebb formában jelzik azok jelentőségét.

A 172. táblázat az egészségileg károsodottak számához viszonyítva részletezi az I-XVII. betegségcsoportok gyakorisági arányait.

171. A sorkötelesek egészségi állapot szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Budapest

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak, egészségesnek minősítettek	969	704,2	969	704,2
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	12	8,7
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	93	67,6	93	67,6
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	-	-	-	-
II. Daganatok	1	0,7	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	17	12,4	10	7,3
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	1	0,7	1	0,7
V. Elmebetegségek	40	29,1	46	33,4
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	93	67,6	95	69,1
VII. A keringési rendszer betegségei	35	25,4	31	22,5
VIII. A légzőrendszer betegségei	3	2,2	5	3,6
IX. Az emésztőrendszer betegségei	9	6,5	7	5,1
X. A húgy-ivarszervek betegségei	4	2,9	5	3,6
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	8	5,8	6	4,4
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	73	53,1	68	49,4
XIV. Veleszületett anomáliák	10	7,3	14	10,2
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	8	5,8	8	5,8
XVII. Sérülések és mérgezések	12	8,7	6	4,4
I-XVII. együtt	314	228,2	302	219,5
Összesen	1 376	1 000,0	1 376	1 000,0

172. Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Budapest

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	93	228,5	93	228,5
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	12	29,5
Egészségileg károsodottak betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	-	-	-	-
II. Daganatok	1	2,5	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	17	41,8	10	24,6
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	1	2,5	1	2,5
V. Elmebetegségek	40	98,2	46	113,0
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	93	228,5	95	233,4
VII. A keringési rendszer betegségei	35	85,9	31	76,2
VIII. A légzőrendszer betegségei	3	7,4	5	12,3
IX. Az emésztőrendszer betegségei	9	22,1	7	17,2
X. A húgy-ivarszervek betegségei	4	9,8	5	12,3
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	8	19,7	6	14,7
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	73	179,3	68	167,1
XIV. Veleszületett anomáliák	10	24,6	14	34,3
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	8	19,7	8	19,7
XVII. Sérülések és mérgezések	12	29,5	6	14,7
I-XVII. együtt	314	771,5	302	742,0
Összesen	407	1 000,0	407	1 000,0

A Budapesten egészségileg súlyosan károsodott - katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített - 65 sorköteles közül az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton 49 jelent meg. A meg nem jelent 16-ból 6 egyént akut polyomyelitis késői hatásával (I. 138) és 1 fiatal epilepsziás nagy roham állapotával (VI. 345.3 Status grand mal) egészségügyi intézményben kezelték.

Az I-XVII. betegségcsoportokra megállapított arányszámok az 1976-ban vizsgált 49 egyénre vonatkoznak.

A budapesti mintához viszonyítva a 49 egészségileg súlyosan károsodotton megállapított betegségeknek, állapotoknak, tüneteknek az I-XVII. betegségcsoportba foglalt, egyesített arányszáma 35,6 %, ez az arányszám az egészségileg károsodottakéhoz viszonyítva 120,4 % és a katonai szolgálatra alkalmatlanokon belül 753,8 %.

A legnagyobb frekvenciájú betegségcsoportok és sorrendjük ez esetben lényegesen eltérőek. A sorrend az alábbi:

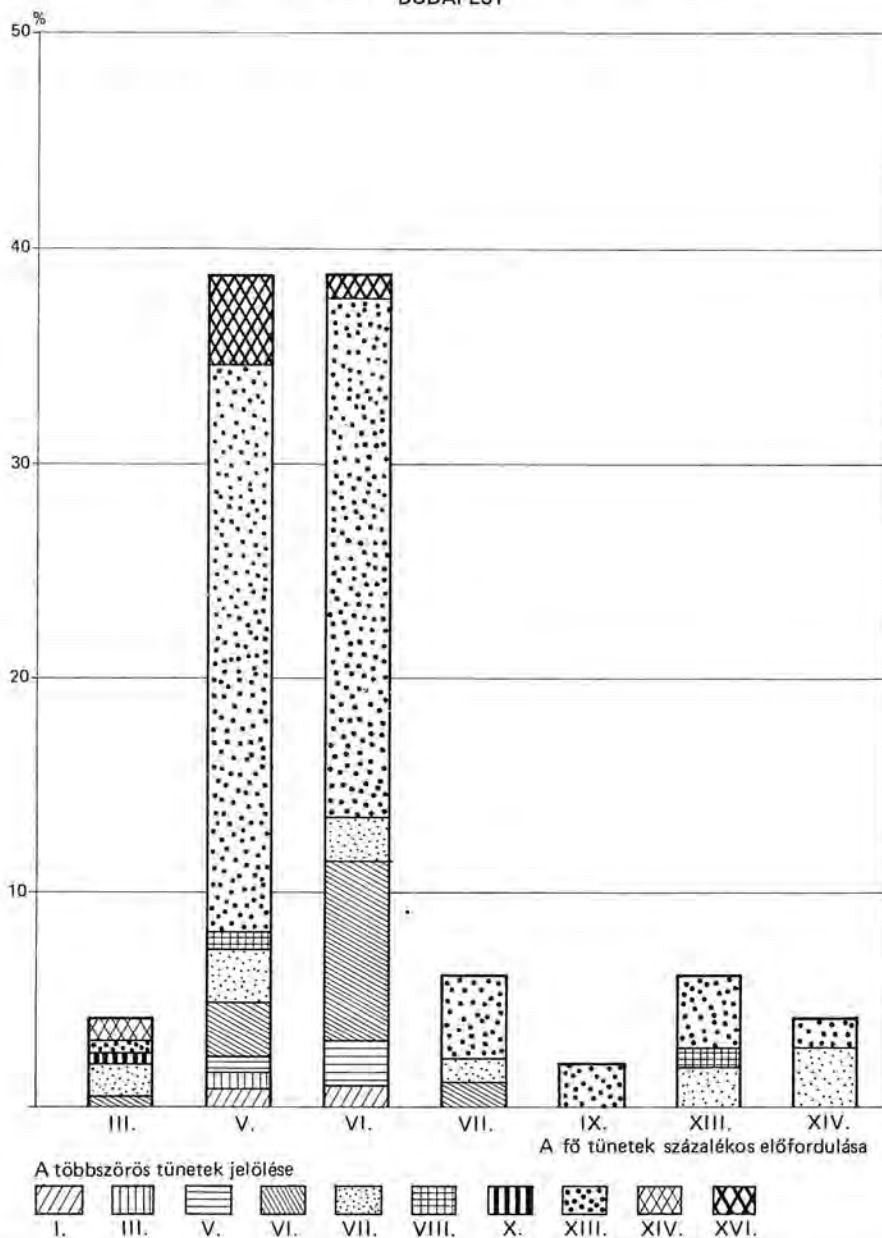
1. Elmezsavarok (V.)	292,3 %
Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	292,3 %
2. A keringési rendszer betegségei (VII.)	46,2 %
A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	46,2 %
3. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai (III.)	30,7 %
Veleszületett anomáliák (XIV.)	30,7 %

A 173. táblázat részletezi a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítetteken megállapított betegségek betegségcsoportok szerinti arányait. (Lásd 75. ábrát.)

173. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1976. évi vizsgálat alapján
Budapest

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek			
	száma	betegségcsoportjainak megoszlása		
		a Budapesten vizsgáltakhoz (N=1 376)	az egészségileg károsodottakhoz (N= 407)	a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettekhez (N= 65)
		viszonyítva (ezrelék)		
1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették, 1976. évi vizsgálaton nem jelent meg	16	11,6	39,3	246,2
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	-	-	-	-
II. Daganatok	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	2	1,5	4,9	30,7
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmezsavarok	19	13,8	46,7	292,3
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	19	13,8	46,7	292,3
VII. A keringési rendszer betegségei	3	2,2	7,4	46,2
VIII. A légzőrendszer betegségei	-	-	-	-
IX. Az emésztőrendszer betegségei	1	0,6	2,4	15,4
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	-	-	-	-
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	-	-	-	-
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	3	2,2	7,4	46,2
XIV. Veleszületett anomáliák	2	1,5	4,9	30,7
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	-	-	-	-
XVII. Sérülések és mérgezések	-	-	-	-
I-XVII. együtt	49	35,6	120,4	753,8
Összesen	65	47,2	159,7	1 000,0

75. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETTEK
EGÉSZSÉGHÁROSODÁSA
FŐ TÜNETEK ÉS TÖBBSZÖRÖS TÜNETEK SZERINT
BUDAPEST

Igen tanulságos az 1973-ban és 1976-ban megállapított betegségek száma, megoszlása betegségcsoportok szerint. Az 1973. évi összeírás során 314 egészségileg károsodott fiatalnak 405 betegségét állapították meg, nem téve különbséget az alapbetegségek és a társult tünetek között. E vizsgálatok szerint az egy főre jutó betegségek száma 1,3.

Az 1976. évi ellenőrző orvosi vizsgálat kevesebb egyénen (302 fő) több mint kétszer annyi betegséget különített el, amelyből 302 a főtünet és 585 a többszörös tünet. Igen sok fiatalnál a fő és többszörös tünetek azonos súlyosságot jelentettek az egészségi állapot megítélésében.

A budapesti egészségileg károsodott fiatalokon a többszörös tünetek 60,9%-át a mozgásszervi megbetegedések képezik. Ez a rendkívül magas arány önmagában is jelzi, hogy az egyéb betegségeken, állapotokon túl (főtünetek) milyen fontosságot kell tulajdonítani a csontváz-izomszövet és a kötőszövet betegségeinek (XIII. be-

tegységcsoport), amelyek jelentős mértékben befolyásolják, korlátozzák a fiatalok tüdő- és állóképességét. Feltetelezhetően az egészségeseknek minősítettek körében is jelentős lehet e betegségcsoporthoz tartozó és nem feltárt elváltozások száma. Az 1976. évi ellenőrző vizsgálatok megállapításai szerint az egy főre jutó betegségek száma 2,9. A négy legnagyobb gyakoriságú betegségcsoport sorrendje azonos a már előbbiekben említettekkel. Az 1973. és 1976. évi vizsgálaton megállapított betegségek számszerű megoszlását betegségcsoportok szerint a 174. táblázat részletezi.

174. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok során megállapított betegségek megoszlása, betegségcsoportok szerint
Buda pest

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973-ban megállapított betegségek (314 egészségileg károsodott egyénen)		1976-ban megállapított betegségek (302 egészségileg károsodott egyénen)					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Fő és többszörös tünet együtt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	2	0,5	-	-	5	0,9	5	0,6
II. Daganatok	1	0,2	-	-	-	-	-	-
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	19	4,7	10	3,3	12	2,0	22	2,5
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	1	0,2	1	0,3	-	-	1	0,1
V. Elmezavarok	51	12,6	46	15,2	35	6,0	81	9,1
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	128	31,6	95	31,5	67	11,5	162	18,3
VII. A keringési rendszer betegségei	46	11,4	31	10,3	48	8,2	79	8,9
VIII. A légzőrendszer betegségei	3	0,7	5	1,7	11	1,9	16	1,8
IX. Az emésztőrendszer betegségei	9	2,2	7	2,3	4	0,7	11	1,2
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	4	1,0	5	1,7	6	1,0	11	1,2
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	10	2,5	6	2,0	11	1,9	17	1,9
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	73	18,0	68	22,5	356	60,9	424	47,8
XIV. Veleszületett anomáliák	10	2,5	14	4,6	16	2,7	30	3,4
XV. A perinatális állapottal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	36	8,9	8	2,6	12	2,0	20	2,3
XVII. Sérülések és mérgezések	12	3,0	6	2,0	2	0,3	8	0,9
I-XVII. együtt	405	100,0	302	100,0	585	100,0	887	100,0
Egy főre jutó betegségek száma		1,3						2,9

Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportjait tünetek, állapotok szerinti bontásban a 3.19, 3.20, 3.21 táblák részletezik.

3.1.8 Megyei városok

A megyei városok, mint összeírási egységek, igen eltérő összetételű népességet foglalnak össze (Debrecen, Miskolc, Pécs, Szeged). A megyei városokban az utóbbi évtizedekben érvényre jutott urbanizációs és civilizációs tényezők mellett nem mellőzhető az a háttér, amely azok népességeit körülöleli. A fiatalok morbiditásában bizonyos foku kettősség állapítható meg, amely az egyes megyei városok fiatalkoru népességében különböző mértékben jut kifejezésre.

A megyei városokban, a 10 %-os minta keretében vizsgált 544 sorköteles közül 419 minősült korlátozás nélkül egészségesnek (77,0 %). Budapest után a megyei városokban legmagasabb az egészségileg károsodottak

aránya (22,9 %). A morbiditásnak e relatív magas aránya részben a belső vándorlás során a falvakból betelepültekkel függ össze. A betelepülteknek adott esetben alacsonyabb egészségi kulturáltsága - a kedvezőbb civilizációs lehetőségekkel nem élve, helytelen táplálkozási szokásokat követve (alkoholizmus is) - kedvezőtlen irányba hat a megyei városok morbiditására. Szembetűnő e hatás Miskolc és Debrecen városok fiataljai esetében, a változott életfeltételekhez sok esetben az adaptáció nem tekinthető sikeresnek.

A megyei városokban az 1973. évi összeírásakor 125 egészségileg károsodott fiatal közül 101-nél volt lehetséges a megállapított egészségi károsodást az I-XVII. betegségcsoportba sorolni. 24 fiatal egészségi károsodása a megfelelő orvosi megállapításokat nélkülözi. Az 1976. évi ellenőrző vizsgálatra berendelték közül 92 sorköteles jelent meg, 1973-1976. évek között 9 fiatal egészségi károsodását gyógykezelték.

Az 1973. és 1976. évi vizsgálatok során a négy legnagyobb gyakorisággal képviselt betegségcsoport nem változott, csupán az arányokban mutatkozik eltérés.

	1973. évi v i z s g á l a t	1976. évi
1. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	45,9 %o	42,3 %o
2. Elmebetegségek (V.)	23,9 %o	29,4 %o
3. A keringési rendszer betegségei (VII.)	18,4 %o	22,1 %o
4. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	18,4 %o	18,4 %o

A megyei városok egészséges, egészségileg károsodott sorköteleseinek megoszlását a 175. táblázat összegezi.

175. A sorkötelesek egészségi állapot szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Megyei városok

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak, egészségesnek minősítettek	419	770,2	419	770,2
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	9	16,6
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	24	44,1	24	44,1
Egészségileg károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősködők okozta betegségek	3	5,5	1	1,8
II. Daganatok	3	5,5	2	3,7
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	8	14,7	8	14,7
IV. A vér és a vértképző szervek betegségei	2	3,7	2	3,7
V. Elmebetegségek	13	23,9	16	29,4
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	25	45,9	23	42,3
VII. A keringési rendszer betegségei	10	18,4	12	22,1
VIII. A légzőrendszer betegségei	5	9,2	4	7,4
IX. Az emésztőrendszer betegségei	4	7,4	1	1,8
X. A húgy-ivarszervek betegségei	2	3,7	1	1,8
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	2	3,7	2	3,7
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	10	18,4	10	18,4
XIV. Veszélyesített állatok	6	11,0	6	11,0
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	1	1,8	1	1,8
XVII. Sérülések és mérgezések	7	12,9	3	5,5
I-XVII. együtt	101	185,7	92	169,1
Összesen	544	1 000,0	544	1 000,0

A megyei városok egészségileg károsodott sorköteleseinek sokaságán belül az I-XVII. betegségcsoportok együttes aránya 1973-ban 808,0 %o, 1976-ban 736,0 %o. A kvantitatív megoszlás ez esetben még nem tesz

különbséget fő és többszörös tünet között, miután 1973-ban az összeírásakor erre nem voltak figyelemmel. Az 1976. évi vizsgálat megalapozottabb megállapításai határozott formában jutnak kifejezésre az egyes betegségcsoportok előfordulási arányszámaiban (pl. I., V., XVII. betegségcsoportok esetében). Az 1973. és 1976. évek vizsgálatai alapján megállapított négy legnagyobb arányszámmal képviselt betegségcsoport sorrendje és megoszlása ugyanaz, csupán az emelendő ki, hogy az V. és VII. betegségcsoportok magasabb arányszámai kifejezettebb formában érzékeltetik azokat a minőségileg is lényeges különbségeket, amelyek a két vizsgálat között a diagnosztikus tekintetében fennállnak. A 176. táblázat az egészségileg károsodottak számához viszonyítva részletezi az I-XVII. betegségcsoportok arányait.

176. Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
Megyei városok

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	24	192,0	24	192,0
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	9	72,0
Egészségileg károsodottak betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	3	24,0	1	8,0
II. Daganatok	3	24,0	2	16,0
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	8	64,0	8	64,0
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	2	16,0	2	16,0
V. Elme zavarok	13	104,0	16	128,0
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	25	200,0	23	184,0
VII. A keringési rendszer betegségei	10	80,0	12	96,0
VIII. A légzőrendszer betegségei	5	40,0	4	32,0
IX. Az emésztőrendszer betegségei	4	32,0	1	8,0
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	2	16,0	1	8,0
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	2	16,0	2	16,0
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	10	80,0	10	80,0
XIV. Veleszületett anomáliák	6	48,0	6	48,0
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	1	8,0	1	8,0
XVII. Sérülések és mérgezések	7	56,0	3	24,0
I-XVII. együtt	101	808,0	92	736,0
Összesen	125	1 000,0	125	1 000,0

A megyei városokban vizsgált sorkötelesek közül az egészségileg súlyosan károsodottak, azaz a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek aránya 3,9 % (21 fő). A nyolc összeírási egység egészségileg súlyosan károsodott fiataljainak arányát tekintve a megyei városoknál Bács-Kiskun, Pest, Veszprém megyékben és Budapesten kedvezőtlenebbek az arányok.

Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton az 1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített 21 sorköteles közül 18 jelent meg. A meg nem jelent 3 sorkötelesből 2 egyént egészségügyi intézményben súlyos károsodással gyógykezelték, a harmadik esetében a korábbi megállapítás nem bizonyult helytállónak.

A 18 egészségileg súlyosan károsodott sorköteles megállapított betegségeknek, állapotoknak az I-XVII. betegségcsoportba foglalt arányszáma a megyei városok mintájához viszonyítva 33,1 %o, az egészségileg károsodottakéhoz viszonyítva 144,0 %o, és a katonai szolgálatra alkalmatlanokon belül 857,1 %o. Az utóbbi két arányszám a budapesti mintához viszonyítva magasabb.

Az előbbiekből részletezettől eltérő, legnagyobb gyakoriságu betegségcsoportok sorrendje az alábbi:

1. Elmebetegségek (V.)	333,3 %o
2. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	285,7 %o
3. Veleszületett anomáliák (XIV.)	142,9 %o

A 177. táblázat részletezi a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítetteken megállapított egészségi károsodások betegségcsoportok szerinti arányait. (Lásd 76. ábrát.)

177. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1976. évi vizsgálat alapján
Megyei városok

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek			
	száma	betegségcsoportjainak megoszlása		
		a megyei városokban vizsgáltakhoz (N=544)	az egészségileg károsodottakhoz (N=125)	a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettekhez (N= 21)
		viszonyítva (ezrelék)		
1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették, 1976. évi vizsgálaton nem jelent meg	3	5,5	24,0	142,9
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	-	-	-	-
II. Daganatok	1	1,8	8,0	47,6
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	-	-	-	-
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	-	-	-	-
V. Elmezavarok	7	12,9	56,0	333,3
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	6	11,1	48,0	285,7
VII. A keringési rendszer betegségei	-	-	-	-
VIII. A légzőrendszer betegségei	-	-	-	-
IX. Az emésztőrendszer betegségei	-	-	-	-
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	-	-	-	-
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	-	-	-	-
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	1	1,8	8,0	47,6
XIV. Velezületett anomáliák	3	5,5	24,0	142,9
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	-	-	-	-
XVII. Sérülések és mérgezések	-	-	-	-
I-XVII. együtt	18	33,1	144,0	857,1
Összesen	21	38,6	168,0	1 000,0

Az 1973. évi vizsgálat során 101 egészségileg károsodott egyén 174 betegségét, kóros állapotát állapították meg, nem téve különbséget a fő és többszörös tünetek között. E vizsgálatok szerint az egy főre jutó betegségek száma 1,7.

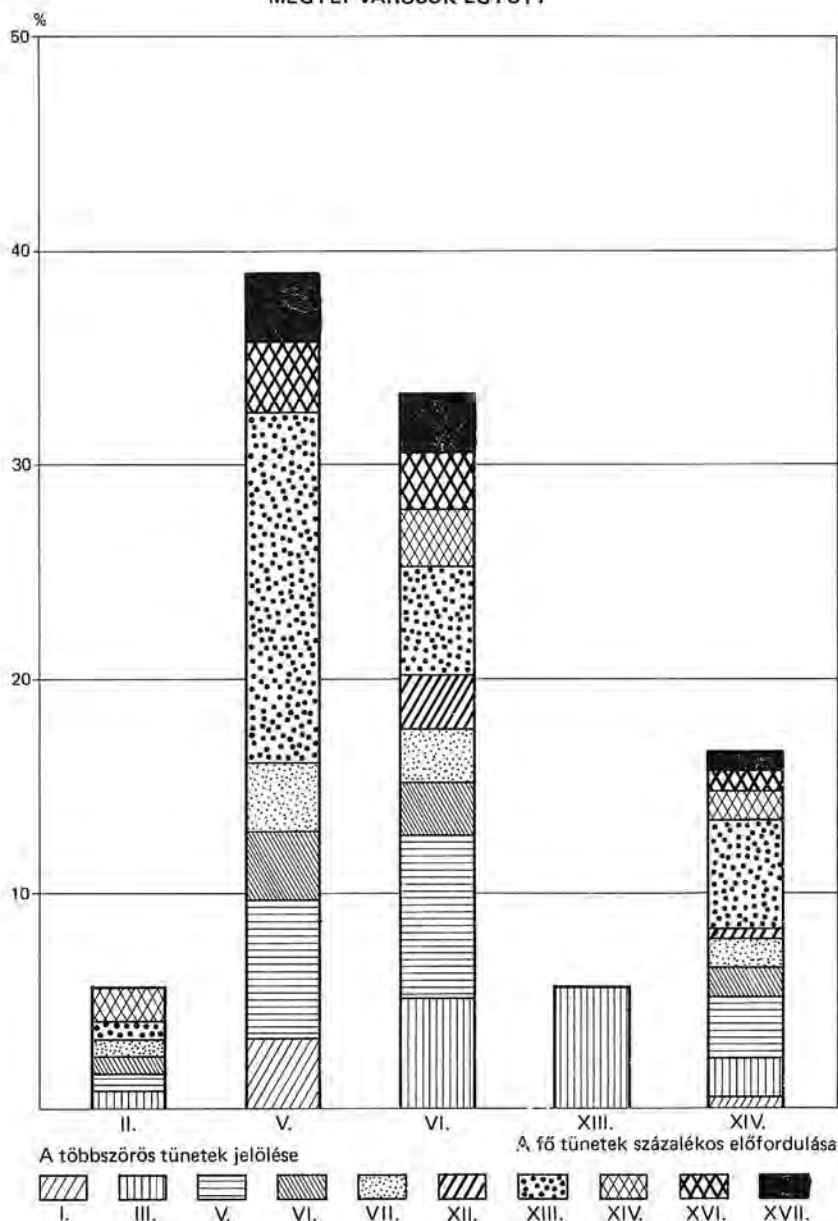
Az 1976. évi ellenőrző vizsgálat, azon felül, hogy a fő és többszörös tünetek között különbséget tett, a közel 10 %-kal kevesebb egyénen 84-gyel több betegséget, kóros állapotot, tünetet állapított meg. Az összesen megállapított betegségek, állapotok száma 258, ebből 92 a fő tünet és 166 a társult többszörös tünet. Több esetben a fő és a társult többszörös tünetek azonos súlyosságúak. Az egy főre megállapított betegségek száma 2,8.

Az előzőekben ismertetett összeírási helyekhez hasonlóan a megyei városok egészségileg károsodott fiataljainál - a többszörös tüneteket tekintve - első helyen a mozgásszervi megbetegedések állanak (33,7%). Kitűnik ez abból is, hogy a négy legnagyobb gyakoriságú betegségcsoport közül - a fő és többszörös tünetek együttesében - első helyet foglal el a csontváz-izomrendszer és kötőszövet betegségei (XIII.) betegségcsoport (25,5%). Ezt követi az idegrendszer és érzékszervek betegségei (VI.) csoport (17,0 %), harmadik helyen - 14,0 %-kal - áll az elmezavarok (V.) betegségcsoport és végül a negyedik legnagyobb gyakoriságú betegségcsoportot a keringési rendszer betegségei (VII.) képezik (13,2 %).

Az 1973. és 1976. évi vizsgálatokon megállapított betegségek betegségcsoportok szerinti megoszlását a 178. táblázat tartalmazza.

Az egészségileg károsodott sorkötelesek betegségcsoportjait tünetek, állapotok szerinti bontásban a 3.22, 3.23, 3.24 táblák részletezik.

76. ábra
A KATONAI SZOLGÁLATRA ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETTEK
EGÉSZSÉGHÁROSODÁSA
FŐ TÜNETEK ÉS TÖBBSZÖRÖS TÜNETEK SZERINT
MEGYEI VÁROSOK EGYÜTT

3.1.9 A sorkötelesek morbiditásának összesített kvantitatív elemzése

A sorkötelesek morbiditásának az összeírási helyek sorrendjében részletezett kvantitatív elemzését követően, a teljes mintára megállapított elemzési eredmények az alábbiakban összegezhetők.

A hat megye, Budapest és a megyei városok (Debrecen, Miskolc, Pécs, Szeged) 18 éves fiataljai közül - a 10 %-os mintakiválasztás alapján - az 1973. évi összeíráskor 9 495 sorkötelesből 7 444 minősült korlátozás nélkül egészségesnek. A különböző mértékben egészségileg károsodott sorkötelesek száma 2 051 (21,6 %).

Az 1973. évi összeírás idején - amint arra az összeírási helyek szerinti elemzés során történt már utalás - az orvosi megállapítások általános jellegűek voltak és a fő tünetek - alapbetegségek -, valamint a többszörös tünetek, állapotok tekintetében nem volt különbség. Az egészségileg súlyosan károsodottak esetében az

178. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok során megállapított betegségek megoszlása, betegségcsoportok szerint
Megyei városok

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973-ban megállapított betegségek (101 egészségileg károsodott egyénen)		1976-ban megállapított betegségek (92 egészségileg károsodott egyénen)					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Fő és többszörös tünet együtt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	4	2,3	1	1,1	5	3,0	6	2,3
II. Daganatok	3	1,7	2	2,2	-	-	2	0,8
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	19	10,9	8	8,7	9	5,4	17	6,6
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	2	1,1	2	2,2	-	-	2	0,8
V. Elmezavarok	17	9,8	16	17,3	20	12,1	36	14,0
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	37	21,3	23	25,0	21	12,7	44	17,0
VII. A keringési rendszer betegségei	36	20,7	12	13,0	22	13,3	34	13,2
VIII. A légzőrendszer betegségei	5	2,9	4	4,3	5	3,0	9	3,5
IX. Az emésztőrendszer betegségei	7	4,0	1	1,1	1	0,6	2	0,8
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	3	1,7	1	1,1	3	1,8	4	1,6
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	6	3,5	2	2,2	5	3,0	7	2,7
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	13	7,5	10	10,9	56	33,7	66	25,5
XIV. Velezületett anomáliák	11	6,3	6	6,5	12	7,2	18	7,0
XV. A perinatális állapottal összefüggő bizonyos állapotok	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	4	2,3	1	1,1	4	2,4	5	1,9
XVII. Sérülések és mérgezések I-XVII. együtt	7	4,0	3	3,3	3	1,8	6	2,3
	174	100,0	92	100,0	166	100,0	258	100,0
Egy főre jutó betegségek száma		1,7						2,8

alapbetegség - fő tünet - kétségtelenül helytállónak bizonyult, azonban a szakorvosi és laboratóriumi vizsgálatok hiányában a többszörös tünetek, állapotok diagnózisa az esetek többségében nem nyert megállapítást. A szakszolgálatra, gyógykezelésre, kivizsgálásra utaltak esetében e hiányosság még fokozottabb mértékben jutott kifejezésre.

Az 1976. évi ellenőrző egészségügyi vizsgálat az említett hiányosságokat igyekezett kiküszöbölni. A cél az volt, hogy a vizsgált korosztály egészségileg károsodott fiataljaira megalapozott orvosi megállapítások álljanak rendelkezésre, s így azok morbiditásának kvantitatív és analitikus epidemiológiai elemzése biztosított legyen.

Az egészségileg károsodottnak minősítettek közül 80,2 % jelent meg az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton (1 644 egyén). A 2 051 és 1 644 egyén közötti különbséget képező 407 fő többsége olyan, akit 1973-ban egészségileg károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi besorolása nélkül. A vizsgálatról való távolmaradásuk oka egyfelől az volt, hogy súlyosabb egészségkárosodásuk miatt egy részüket egészségügyi intézetekben gyógykezelték, másik részük elhalálozott, külföldre távozott, vagy köztörvényes bűncselekmény miatt büntetési idejét töltötte ez időben. A távolmaradók egy része másfelől már tényleges katonai szolgálatát teljesítette 1976-ban.

Az ellenőrző vizsgálaton megjelentek közül 92 fiatalnak korábban fennállott betegségét 1973-1976. évek között gyógykezelték. Összegezve az előbbieken részletezetteket, végül is az 1 552 egyénen megállapított fő és többszörös tünet képezte az I-XVII. betegségcsoport szerinti kvantitatív elemzés alapját.

A teljes minta keretében vizsgált sorkötelesek 1973. és 1976. évi morbiditására vonatkozó adatokat a 179. táblázat részletezi.

179. A sorkötelesek egészségi állapot szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
(A vizsgált 6 megye, Budapest és megyei városok összesen)

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Korlátozás nélkül katonai szolgálatra alkalmasak, egészségesnek minősítettek	7 444	783,9	7 444	783,9
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	92	9,7
Egészségtelen károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	407	42,9	407	42,9
Egészségtelen károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	42	4,4	33	3,5
II. Daganatok	13	1,4	5	0,5
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	62	6,5	54	5,7
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	9	0,9	6	0,6
V. Elmebetegségek	298	31,4	316	33,3
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	372	39,2	357	37,6
VII. A keringési rendszer betegségei	207	21,8	180	19,0
VIII. A légzőrendszer betegségei	34	3,6	37	3,9
IX. Az emésztőrendszer betegségei	38	4,0	29	3,1
X. A húgy-ivarszervek betegségei	28	3,0	26	2,7
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	33	3,5	29	3,1
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	260	27,4	250	26,3
XIV. Veleszületett anomáliák	113	11,9	122	12,9
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	1	0,1	5	0,5
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	55	5,8	40	4,2
XVII. Sérülések és mérgezések	79	8,3	63	6,6
I-XVII. együtt	1 644	173,2	1 552	163,5
Összesen	9 495	1 000,0	9 495	1 000,0

180. Az egészségtelen károsodott sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor
(A vizsgált 6 megye, Budapest és megyei városok összesen)

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973. évi		1976. évi	
	vizsgálat			
	N	%o	N	%o
Egészségtelen károsodottnak minősítettek, a BNO 1975. évi revízió szerinti besorolása nélkül	407	198,4	407	198,4
1973-1976. évek között gyógykezelték	-	-	92	44,9
Egészségtelen károsodottak, betegségcsoportonként (BNO, 1975. évi revízió)				
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	42	20,5	33	16,1
II. Daganatok	13	6,3	5	2,5
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	62	30,2	54	26,3
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	9	4,4	6	2,9
V. Elmebetegségek	298	145,3	316	154,1
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	372	181,4	357	174,0
VII. A keringési rendszer betegségei	207	100,9	180	87,8
VIII. A légzőrendszer betegségei	34	16,6	37	18,0
IX. Az emésztőrendszer betegségei	38	18,5	29	14,1
X. A húgy-ivarszervek betegségei	28	13,7	26	12,7
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	33	16,1	29	14,1
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	260	126,8	250	121,9
XIV. Veleszületett anomáliák	113	55,1	122	59,5
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	1	0,5	5	2,5
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	55	26,8	40	19,5
XVII. Sérülések és mérgezések	79	38,5	63	30,7
I-XVII. együtt	1 644	801,6	1 552	756,7
Összesen	2 051	1 000,0	2 051	1 000,0

Az 1973- és 1976-ban végzett egészségügyi vizsgálatok alapján az egyes betegségcsoportokra megállapított arányszámok lényegesen nem térnek el egymástól. Az egészségileg károsodottnak a teljes minta elemszámához viszonyított arányát tekintve, az I-XVII. betegségcsoport közül a sorrend első négy helyén az alábbi betegségcsoportok fordulnak elő:

	1973. évi v i z s g á l a t	1976. évi
1. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	39,2 ‰	37,6 ‰
2. Elmezavarok (V.)	31,4 ‰	33,3 ‰
3. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	27,4 ‰	26,3 ‰
4. A keringési rendszer betegségei (VII.)	21,8 ‰	19,0 ‰

A teljes mintára megállapított, az első négy helyen előforduló betegségcsoportok az összeírás helyek többségében ugyanazok, csupán a sorrendiségben mutatkozik eltérés. Hajdu-Bihar és Pest megyék térnek el némileg, ugyanis Hajdu-Bihar megyében az V. és XIII. betegségcsoport nagyobb aránya meghatározó fontosságu, Pest megyében a XIII. betegségcsoport ugyancsak az első négy betegségcsoport között fordul elő. Az 1973. évi orvosi megállapítások elsősorban is informatív értékűek, tekintettel arra, hogy azok a fő és többszörös tünetek közötti megkülönböztetést nem tartalmazzák. Az egészségileg károsodott sorkötelesek részsokaságának elemszámát (2051 fő) tekintve, az I-XVII. betegségcsoportok arányai lényegileg nemigen térnek el a teljes minta arányaitól. A sorrend első négy helyén előforduló betegségcsoportok azonosak. (Lásd 180. táblázatot.)

	1973. évi v i z s g á l a t	1976. évi
1. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)	181,4 ‰	174,0 ‰
2. Elmezavarok (V.)	145,3 ‰	154,1 ‰
3. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)	126,8 ‰	121,9 ‰
4. A keringési rendszer betegségei (VII.)	100,9 ‰	87,8 ‰

181. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek betegségcsoportok szerinti megoszlása az 1976. évi vizsgálat alapján
(A vizsgált 6 megye, Budapest és megyei városok összesen)

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek			
	száma	betegségcsoportjainak megoszlása		
		a vizsgáltakhoz (N= 9495)	az egészségileg károsodottakhoz (N= 2051)	a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettekhez (N= 391)
1973-ban katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítették, 1976. évi vizsgálaton nem jelent meg	71	7,5	34,6	181,6
I. Fertőző és élősködők okozta betegségek	13	1,4	6,3	33,2
II. Daganatok	2	0,2	1,0	5,1
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	8	0,8	3,9	20,5
IV. A vér és a vértképző szervek betegségei	3	0,3	1,5	7,7
V. Elmezsavarok	134	14,1	65,3	342,7
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	84	8,9	40,9	214,8
VII. A keringési rendszer betegségei	16	1,7	7,8	40,9
VIII. A légzőrendszer betegségei	1	0,1	0,5	2,6
IX. Az emésztőrendszer betegségei	2	0,2	1,0	5,1
X. A húgy-ivarrendszer betegségei	7	0,7	3,4	17,9
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	1	0,1	0,5	2,6
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	15	1,6	7,3	38,4
XIV. Vele született anomáliák	21	2,2	10,2	53,7
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	2	0,2	1,0	5,1
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	2	0,2	1,0	5,1
XVII. Sérülések és mérgezések	9	1,0	4,4	23,0
I-XVII. együtt	320	33,7	156,0	818,4
Összesen	391	41,2	190,6	1 000,0

Az egészségileg súlyosan károsodott, s így katonai szolgálatra alkalmatlan sorkötelesek morbiditása összesített formában külön is figyelmet érdemel. Betegségcsoportok rendjében az 1976. évi vizsgálat megállapításai szerint az ide vonatkozó arányszámokat a teljes mintához (N= 9 495), az egészségileg károsodottakhoz (N= 2 051) és a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek sokaságához (N= 391) viszonyítva a 181. táblázat részletezi. (Lásd 77. ábrát.)

Az ellenőrző egészségügyi vizsgálatnak leglényegesebb kérdése volt az egészségileg súlyosan károsodott sorkötelesek korábbi orvosi megállapításainak pontosítása. A teljes minta keretében 391 katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorköteles közül 320 (81,8 %) jelent meg az 1976. évi ellenőrző egészségügyi vizsgálaton. A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek részsokaságán belül a fő tünetek frekvenciáját tekintve a betegségcsoportok sorrendjének első négy helyén az V., VI., XIV. és VII. betegségcsoportok fordulnak elő. Külön megjegyzendő, hogy a 320 egészségileg súlyosan károsodott sorköteles esetében több társult többszörös tünet is megállapítható volt. Ezek egy része a fő tünetből következett, de jelentős volt a többszörös tünetek közül azok száma, amelyek közel azonos súlyosságúnak minősítettek voltak a fő tünetekkel. Erre a kérdésre az analitikus epidemiológiai elemzés tér ki. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok közötti minőségi különbség leginkább a fő tünetek mellett a többszörös tünetek, betegségek, állapotok tekintetében jut kifejezésre. Különösen vonatkozik ez a csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségeit (XIII. betegségcsoport) illetően. Az összehasonlító kvantitatív elemzés legfontosabb eredményei az alábbiakban foglalhatók össze. Az 1973. évi vizsgálat 1 644 egészségileg károsodott sorkötelesnek 2 326 betegségét, tünetét, károsodott állapotát állapította meg. Ezzel szemben az 1976. évi ellenőrző orvosi vizsgálat 1 552 fiatalnak 4 370 betegségét, káros állapotát, tünetét állapította meg. Az alapbetegségek száma 1 552, a többszörös tünetek, betegségek, állapotok száma 2 818. A kvantitatív elemzés során az egészségileg károsodottak egy főre jutó átlagos betegségeinek megállapítása a sorkötelesek teljes mintája és az egészségileg károsodottak részsokasága (összeírási helyek) szerint történt. A sorkötelesek teljes mintája alapján az egy főre jutó betegségek átlaga 0,46, az egyes összeírási helyek elemszámait véve alapul a sorrend a következő:

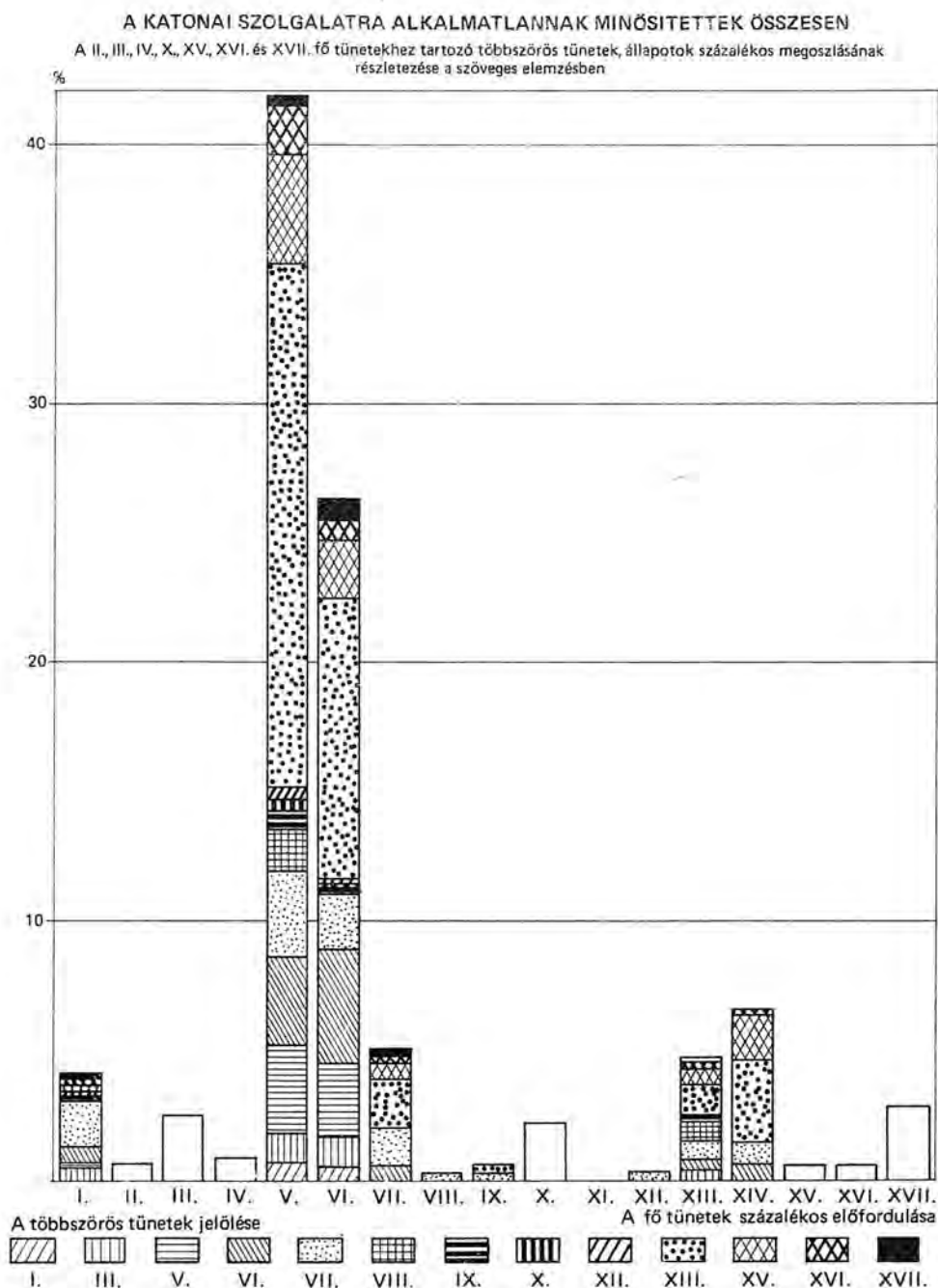
Az összeírás helye	Egy főre jutó betegségek száma
1. Budapest	0,64
2. Pest megye	0,56
3. Hajdu-Bihar megye	0,52
4. Megyei városok együtt	0,47
5. Veszprém megye	0,42
6. Borsod-Abauj-Zemplén megye	0,39
7. Bács-Kiskun megye	0,38
8. Somogy megye	0,33
Összesen	0,46

Az egészségileg károsodottak sokaságát tekintve az egy főre jutó fő és többszörös tünetek száma 2,8. Az egyes összeírási helyek egészségileg károsodottainak elemszámát véve alapul, az egy főre jutó betegségek száma szerint a sorrend a következőképpen alakul:

Az összeírás helye	Egy főre jutó betegségek száma
1. Pest megye	3,6
2. Bács-Kiskun megye	3,1
3. Hajdu-Bihar megye	3,0
4. Budapest	2,9
5. Megyei városok együtt	2,8
6. Somogy megye	2,6
7. Veszprém megye	2,5
8. Borsod-Abauj-Zemplén megye	2,4
Összesen	2,8

Az egészségileg súlyosan károsodottak - katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek - esetében az egy főre jutó fő és többszörös tünetek száma átlagosan 3,0.

77. ábra
A KATONAI SZOLGALATRA ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETTEK
EGÉSZSÉGHÁROSODÁSA
FŐ TÜNETEK ÉS TÖBBSZÖRÖS TÜNETEK SZERINT

A 182. táblázat részletezi az 1973. és 1976. évben megállapított betegségek, tünetek megoszlását betegségcsoportok szerint.

A 182. táblázatból megállapítható, hogy az 1976. évi, diagnosztikailag igényesebb vizsgálat az egészsé- gileg károsodottak 81,8 %-án 2 044-gyel több tünetet, betegséget, állapotot különített el, ez 87,9 %-os többletet jelent az 1973. évi összeírás alkalmával megállapított betegségek számához viszonyítva.

A kvantitativ, általános morbiditási elemzés elsősorban is általános áttekintést kíván nyújtani a sor- köteles kóru fiatalok egészségi állapot szerinti megoszlásáról, ez a relatív összefoglalás azonban csakis az

analitikus epidemiológiai elemzés eredményeivel együtt értékelhető. E következő fejezet betegségcsoportok rendjében ismerteti az analitikus epidemiológiai elemzés fontosabb megállapításait.

182. Az 1973. és 1976. évi egészségügyi vizsgálatok során megállapított betegségek megoszlása, betegségcsoportok szerint
(A vizsgált 6 megye, Budapest és megyei városok összesen)

Betegségcsoportok (BNO, 1975. évi revízió)	1973-ban megállapított betegségek (1644 egészségileg károsodott egyénen)		1976-ban megállapított betegségek (1552 egészségileg károsodott egyénen)					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Fő és többszörös tünet együtt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Fertőző és elősídiok okozta betegségek	76	3,3	33	2,1	61	2,2	94	2,2
II. Daganatok	12	0,5	5	0,3	7	0,3	12	0,3
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	120	5,2	54	3,5	85	3,0	139	3,2
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	11	0,5	6	0,4	1	0,0	7	0,2
V. Elmezsavarok	317	13,6	316	20,4	200	7,1	516	11,8
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	574	24,7	357	23,0	302	10,7	659	15,1
VII. A keringési rendszer betegségei	348	15,0	180	11,6	299	10,6	479	11,0
VIII. A légzőrendszer betegségei	43	1,8	37	2,4	101	3,6	138	3,1
IX. Az emésztőrendszer betegségei	66	2,8	29	1,9	35	1,3	64	1,5
X. A húgy-ivarendszer betegségei	30	1,3	26	1,7	26	0,9	52	1,2
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	65	2,8	29	1,9	79	2,8	108	2,5
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei	323	13,9	250	16,1	1 246	44,2	1 496	34,2
XIV. Veleszületett anomáliák	161	6,9	122	7,8	260	9,2	382	8,7
XV. A perinatális állapottal összefüggő bizonyos állapotok	1	0,1	5	0,3	-	-	5	0,1
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	99	4,2	40	2,6	99	3,5	139	3,1
XVII. Sérülések és mérgezések	80	3,4	63	4,0	17	0,6	80	1,8
I-XVII. együtt	2 326	100,0	1 552	1 000,0	2 818	100,0	4 370	100,0
Egy főre jutó betegségek száma		1,4						2,5

3.2 AZ ANALITIKUS EPIDEMIOLÓGIAI ELEMZÉS FONTOSABB EREDMÉNYEI

Az előző fejezetben (3.1) ismertetett kvantitatív elemzés eredményeit követően jelen fejezet az alábbiakban részletezi az 1955-ben született és 1973-ban a 18. életévet elért férfi népesség egészségi állapotának sajátosságait, a betegségcsoportok tételei, altételei rendjében, utalva azokra a feltételezett okokra, amelyek az egészségkárosodásban közre játszottak.

A vizsgált minta reprezentatív voltából és abból a tényből következően, hogy a korosztály fiataljainak biológiai, egészségi állapotát az 1955-1973. évek között bekövetkezett társadalmi-gazdasági változások határozták meg döntően, az egészségkárosodás bizonyos "miértjeire" határozott válasz adható, több megállapított jelenség esetében csak az egészségkárosodás változó tendenciáinak jövőbeni alakulása jelezhető.

A mintakiválasztás általános voltából eredően jelentős arányú a falvakban, külterületen élő népesség képviselete és így a szülők alacsony iskolázottsági szintjéből, az egészségi kulturáltság hiányából, a hagyományos életszemlélethez, életmódból eredő olyan egészségi károsodások állapíthatók meg - területenként változó mértékben -, amelyek inkább a múltba utalnak, mint a jelenre.

A központi iparvidék, Budapest és a megyei városok fiataljaiból vett minta egészségkárosodásában két-
tős tendencia érvényesülése állapítható meg. E fiataloknál jelentős egyfelől a változott élet- és munkakörülmé-
nyekből, az urbanizáció, civilizáció negatív hatásaiból következő egészségkárosodás, jelezvén azt, hogy e fia-
talok szülei életmódjukban, táplálkozási szokásaikban nem kellően adaptálódtak a városiasodás, civilizálódás,
kulturáltság adta feltételekhez. Elsődleges e fiatalok szüleinél a formai és nem tartalmi alkalmazkodás. Ez
magyarázza a változott feltételekből adódó egészségkárosodások mellett számos olyan betegség, állapot, tünet
előfordulását, amelyek arra utalnak, hogy az adott lehetőségekkel nem éltek. A vizsgált korosztály fiataljainak
egészségkárosodását másfelől azok a makro- és mikrokörnyezetből eredő károsító tényezők határozták meg,
amelyek a technika, a gazdasági fejlődés velejárójaként jelentkeznek. Elegendő utalni arra, hogy a potenciáli-
san káros kémiai (vegyianyagok, vegyitermékek, gyógyszerek, élelmiszeriparban alkalmazott "adalékanyagok")
fizikai tényezők (zaj, vibráció, sugárhatások) egymással kombinálódva, károsan hatnak az egyének és így a né-
pesség egészségi állapotára. A rizikófaktorokat tekintve egyes kemikáliák késői hatásai, generációs károsodá-
sa különösen figyelemre méltók, ugyanis rákkeltő, torzkeltő hatásaiak nemcsak a jelen, hanem a jövő nemzedék
szempontjából is veszélyforrást jelentenek. Az 1960-as évek végétől az ipari fejlődéssel, a mezőgazdaság nagy-
üzemi strukturájának kialakulásával együttjáróan mind nagyobb súllyal jelentkezik az egészségkárosodásban a
környezetszennyeződés (természetes környezetünk egyensúlyi állapotának felbomlása, a levegő, a folyó- és ál-
lóvizek szennyeződése stb.).

A mintába került, városban és községben élő fiatalság körében egyaránt jelentős egészségkárosító té-
nyező a helytelen életmód (rendszeretlen, adott esetekben túlzott táplálkozás, alkoholfogyasztás, dohányzás)
a zaklatott életvitel, a rendszeres sportolás hiánya és így a mozgásszegénység.

A fiatalok egészségkárosodásában sajátos helyet foglalnak el azok a pszichés neurózisok - különösen a
budapesti fiatalok körében -, amelyek a családi környezetben kialakult feszültségekkel (családfelbomlás, válás
stb.) függenek össze. E jelenségek azért is lényegesek, mert az ember biológiai-pszichikai-szociális fejlődé-
sét és az emberi közösségekbe történő beilleszkedését határozzák meg.

Az utóbbi négy évtized gazdasági-társadalmi fejlődésének valóban nagy eredményei módot adnak az ana-
litikus epidemiológiai elemzés során arra, hogy utalás történjen a magyar népesség század elejei egészségi ál-
lapotának negatív jellegzetességeire és egyben a jelen változott körülményei között jelentkező új, az egészségi
állapotot kedvezőtlenül befolyásoló tényezőkre és végül azokra a regionálisan mutatkozó fehér foltokra, ahol
az egészségkárosodások halmozottan fordulnak elő, az egészségügyi kulturáltság alacsony szintjéből követke-
zően.

Az analitikus epidemiológiai elemzés betegcsoportonként, az összmorbidityt szem előtt tartva, igye-
kezett a különböző tényezők, rizikófaktorok befolyását megvilágítani és így a fiatalok egészségkárosodásáról ob-
jektív képet szolgáltatni (BALÁZSY-OLASZY, 1980).

3.2.1 A fertőző és élősdiek okozta betegségek (I.)

Az 1955. évi és az utána következő további négy korosztályhoz tartozó fiatalok egészségi károsodásában a fer-
tőző betegségek közül specifikus jelentőségűek a Heine-Medin betegség (Poliomyelitis anterior acuta) késői utó-
hatásai.

Az egészségileg károsodott sorkötelesek fertőző betegségei közül a már említett Heine-Medin betegség
késői utóhatásain kívül a tuberkulózis és a gombák okozta betegségek érdemelnek említést. Egyedi jelenségeként
kell a fő tünetként előfordult tetvességet és a többszörös tünetként előfordult scabiest (rühesség) megemlíteni,
mindenekelőtt is higiénés vonatkozásban.

A fertőző és élősdiek okozta betegségek praevalenciája - a teljes mintát tekintve - az összeíráskori
vizsgálat szerint 7,7%, az 1976. évi ellenőrző vizsgálatkor 14,9%. A 183. táblázat részletezi a fertőző be-
tegségek összeírási helyek szerinti megoszlását.

(Az ezrelék értékek meghatározása mindazon táblázatokban, amelyek az egyes betegcsoportok területi meg-
oszlását tartalmazzák, az összeírási helyek esetszámai alapján történt.)

183. A fertőző és élősdiek okozta betegségek előfordulása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	1976. évi vizsgálatkor					
	Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
	N	%o	N	%o	N	%o
Bács-Kiskun megye	6	4,7	5	4,0	11	8,7
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	18	10,1	11	6,1	29	16,2
Hajdu-Bihar megye	13	9,6	16	11,9	29	21,5
Pest megye	3	3,8	7	8,8	10	12,6
Somogy megye	12	11,5	-	-	12	11,5
Veszprém megye	16	11,9	12	8,9	28	20,8
Budapest	8	5,8	5	3,6	13	9,4
Megyei városok együtt	5	9,2	5	9,2	10	18,4
Összesen	81 (33+48)	8,5	61	6,4	142	14,9

Az egészségkárosodások összességét véve, jóllehet a fertőző megbetegedések előfordulása relative alacsony, mégis területi megoszlásuk figyelmet érdemel. Az összeírási helyek szerint a fertőző megbetegedéseknek legmagasabb az előfordulása Hajdu-Bihar, Veszprém megyékben, a megyei városokban és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Az említett megyékben kialakult fertőző góccok részben az alacsony szintű egészségi kultúráltsággal, részben a hátrányos helyzetű népességi csoportokkal függenek össze (cigány népesség). A fertőző megbetegedések számszerű előfordulását követően a 184. táblázat foglalja össze az ide tartozó fő és többszörös tünetek hat tételbe sorolását.

184. A fertőző és élősdiek okozta betegségek előforduló tételei (három számjegyű)

Az I. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o (N=9495)	N	%o (N=9495)	N	%o (N=9495)
Tuberkulózis	010-018	5 ⁺ 25 ⁺	0,5 2,7	-	-	30	3,2
Vírusok és chlamydiák által okozott egyéb betegségek	070-079	3	0,3	3	0,3	6	0,6
Gombák okozta betegségek	110-118	2	0,2	52	5,5	54	5,7
Féregbetegségek	120-129	-	-	1	0,1	1	0,1
Egyéb fertőző és élősdiek okozta betegségek	130-136	3	0,3	5	0,5	8	0,8
Fertőző és élősdiek okozta betegségek késői hatásai	137-139	20 ⁺ 23 ⁺	2,1 2,4	-	-	43	4,5
Összesen		33+48 ⁺	8,5	61	6,4	142	14,9

⁺= az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton egészségi állapotuk miatt nem vehettek részt - egészségügyi intézményekben ápoltak

A 184. táblázatban részletezett tételek közül számszerűleg és súlyosságát tekintve a legjelentősebb egészségkárosodás az akut poliomyelitis késői hatásai (I. 138 altétel).

A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorköteleseknél 43 esetben fordult elő járványos gyermekbénulás (Heine-Medin betegség). A különböző mértékű és súlyosságú, változó kiterjedésű izombénulások az 1957. és 1959. évi járványok következményei. Az említett időszakban évenként 2000 körüli volt a járványos gyermekbénulás (KOVÁCS-NYERGES, 1981). A Központi Statisztikai Hivatal 1957. évi jelentése szerint a járvány gócpontja Szabolcs-Szatmár megyében volt, majd onnan nyugat, délnyugat felé terjedve a megbetegedések több mint 50 %-a Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar, Szolnok és Pest megyékben fordult elő, Borsod-Abaúj-Zemplén megyén belül Miskolcon emelkedett 1957-ben leggyorsabban a járványos gyermekbénulások száma. A járvány súlyosságát jelzi, hogy 100 beteg közül 1957-ben 7, 8, a korábbi években 3, 4 volt a halálozások száma. Budapesten az 1957. és 1959. évi járvány volt különösen jelentős. A százezer lakosra jutó járványos gyer-

mekbénulásban megbetegedettek száma átlagban 1957-ben 13,6, 1959-ben 11,6. Legnagyobb gyakoriságot a XXI., XX. és X. kerületekben ért el.

Az 1973. és 1976. évi vizsgálaton előfordult 43 poliomyelitis anterior acute esetének területi megoszlása a járvány előbbiekben vázolt terjedésének megfelelően alakult, amennyiben a maximum Borsod-Abauj-Zemplén megyében, Budapesten, Veszprém, valamint Hajdu-Bihar megyében állapítható meg.

185. Az akut poliomyelitis késői hatásainak megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Az akut poliomyelitis késői hatásai (138)	
	N	%
Bács-Kiskun megye	5	11,6
Borsod-Abauj-Zemplén megye	13	30,3
Hajdu-Bihar megye	6	14,0
Pest megye	1	2,3
Somogy megye	1	2,3
Veszprém megye	8	18,6
Budapest	8	18,6
Megyei városok együtt	1	2,3
Összesen	43	100,0

A vizsgált, 10 %-os mintát alapul véve az e korosztályhoz tartozó járványos gyermekbénulások késői hatása kb. 180-200 fiatalon fordulhatott elő.

A 011 altételeihez tartozó tüdőtuberkulózis esetében a maximum Somogy és Veszprém megyékben állapítható meg; 10, illetve 6 sorkötelesnél. Tekintettel arra, hogy ma már a tuberkulózis, mint népbetegség - a kiterjedt szűrővizsgálatok eredményeként - közel teljesen szaszorítottnak tekinthető, mégis óvatosságra int az időnként és helyenként előforduló fertőzési göcök kialakulását illetően.

Az egészségileg károsodott sorkötelesek közül 5 fiatal esetében állapítottak meg trachomát (076,1 és 076,9), háromnál fő tünetként. E tünet kiemelése azért fontos, mert mind az 5 eset Hajdu-Bihar megyében fordult elő. Országosan és minden korcsoportra kiterjedően a trachomások száma 1976-ban 2000 volt (RADNÓT, M. 1978). A Hajdu-Bihar megyében észlelt előfordulás feltételezhetően utal az 1950-1960-as évekre, amikor is a trachomások száma magasabb volt. Egészségügyi kulturáltsággal, az életfeltételekkel e megbetegedés szorosan összefügg.

A többszörös tünetek közül a gombák okozta megbetegedések említendőek meg, amelyek közül a hajas fej-
bőr és szakáll dermatophytosisa, valamint a lábmycosis gyakorisága a keleti megyékben, valamint Veszprém megyében magasabb, (Feltételezhető, hogy a katonai szolgálatra alkalmasnak minősítettek körében a gombák okozta megbetegedések többszöröse fordult elő, az 1973. évi összeíráskor e tünetekre vonatkozóan alig történt megállapítás.) E tünetek a hygiénés viszonyok tekintetében nyernek fontosságot (GALGÓCZY, 1975). Sajnálatos, hogy ugyanazon megyékben fordult elő, egyedi esetként értékelendő, de mégis, az egészségi kulturáltság szempontjából jelentős negatív jelenség, a rühesség (scabies) és a tetvesség (ruhatetű).

Összefoglalva, a fertőző és élősdiek okozta megbetegedések aránya nem jelentős. Ennek ellenére az egyes megyék esetében megállapítható negatív jelenségek azokra a kedvezőtlenül ható tendenciákra hívják fel a figyelmet, amelyek e korosztály fiataljaira születésükkor és a vizsgálat idején meghatározó fontosságuk voltak.

3.2.2 Daganatok (II.)

A carcinogen ágenseknek a környezeti szennyeződésből, munkahelyi ártalmakból, káros szokásokból, táplálkozásból következően mind nagyobb a szerepük a rosszindulatú daganatos betegségek kialakulásában. A felnőttkor határát elérte fiatalok, ha még nem is valószínűsítően, de potenciálisan, az expozíció veszélyének kitettnek tekinthetők, a korai dohányzásból és más káros ártalmakból eredően. Elegendő utalni a Nemzetközi Rákkutató Központ tájékoztató becslésére, miszerint a rosszindulatú daganatok kialakulásában az exogén tényezők szerepe 85-90 %-ra becsült.

A daganatos betegségek sajátosságait illetően a latencia ideje az expozíció kezdetétől a diagnosztizálható tumorig átlagban 20-25 év, az ide vonatkozó epidemiológiai adatok megbízhatóságából következően kellő óvatosság ajánlatos. Az említettek figyelembevételével értékelendők az alábbiakban közölt adatok is.

Az 1973. és 1976. évi vizsgálatok során a 10 %-os teljes mintán belül 12 egyénen állapítottak meg daganatos betegséget, tünetet (1,2 %). A 186. táblázat tételek és altételek szerint részletezi a diagnosztizált rossz- és jóindulatu daganatos betegségeket, tüneteket.

Az 5 egyénen (0,5 %) fő tünetként megállapított daganatos betegség, állapot közül a Veszprém megyében és Miskolcon előforduló, a pajzsmirigyben keletkező rosszindulatu daganat, valamint a neurofibromatosis (Recklinghausen-féle betegség) emelendő külön is ki. Ez utóbbi betegség autoszomális öröklődésmenetű, mutációs rátája 10^{-4} nagyságrendű (Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és megyei városban fordul elő) (VENKEI, 1966). A megállapított heredaganat (Bács-Kiskun megyében fordul elő) az urológiai daganatoknak 3-4 %-át képezi, fiatalabbkorosztályokban észlelhető (NOSZKAY, 1968). E betegségcsoport epidemiológiai adatainak megbízhatóságát jól reprezentálja az az eltérés, amely a teljes minta 1973. és 1976. évi egész-

186. A rossz- és jóindulatu daganatos betegségek, tünetek előforduló tételei (három számjegyű)

A II. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat		
		Fő tünet	Többszörös tünet	Együtt
Egyéb és k. m. n. lokalizációjú rosszindulatu daganatok	190-199			
Neoplasma glandulae thyreoidae malignum (193)		2	-	2
Jóindulatu daganatok	210-229	-	7	7
Bizonytalan természetű daganatok	235-238			
Herék bizonytalan természetű daganata (236.4)		1	-	1
Neurofibromatosis (237.7)		2	-	2
Összesen		5 0,5%	7 0,7%	12 1,2%

ségügyi vizsgálata során 5 sorköteles esetében diagnosztizált rosszindulatu daganatos megbetegedést. Ez 0,5 %-os praevaenciát jelent, ezzel szemben az Országos Onkológiai Intézet adatai 1973. évben, a 15-19 éves fiatalok (férfiak) esetében 45 esetet tartanak nyilván (Központi Statisztikai Hivatal Társadalomstatistikai Főosztályától rendelkezésre bocsátott adatok), ennek megfelelően az országos előfordulás az említett korévekre mindössze $\approx 0,1-0,2$ %. A két megadott előfordulás ezrelékes értékének eltérését növeli az a tény, hogy a sorkötelesek mintája 10 %-os, valamint az, hogy az Országos Onkológiai Intézet adatai öt korosztályt foglalnak magukba. Az eltérés magyarázataként elegendő utalni az expozíció és a tényleges diagnosztizálás közötti időre, valamint a "rejtett" megbetegedésekre, amelyek így nem kerülhetnek időben bejelentésre. Mindez egyben azokra a nehézségekre hívja fel a figyelmet, amelyek a daganatos betegségekre vonatkozó epidemiológiával kapcsolatosak.

3.2.3 Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai (III.)

Környezeti, táplálkozási és nem utolsósorban genetikai tényezők miatt e betegségcsoport kiemelt jelentőségű az epidemiológiai elemzést illetően. Az egészségkárosodást tekintve e betegségcsoport mint fő tünet 54 sorköteles esetében nyert megállapítást. A többszörös tünetek száma 85, ezek más sorköteleseken fordulnak elő, más betegségekkel társultan.

A BNO 1975. évi revíziójának megfelelően a megállapított fő és többszörös tünetek a betegségek négy tételébe, s azon belül 19 altételbe soroltak. A 187. táblázat a megállapított egészségkárosodásokat három számjegyű tételek szerint részletezi.

A tételekhez tartozó egészségkárosodások közül epidemiológiai szempontból a struma (golyva), a diabetes mellitus (cukorbetegség) és az obesitas (elhízás, túltápláltság) emelendők ki.

A pajzsmirigy zavaraihoz sorolt egyszerű, sporadikus, toxikus diffúz, endémiás golyvát (struma) 24 sorköteles esetében állapított meg az 1973. és 1976. évi vizsgálat, 11 fiatalon fő tünetként. Az esetek közel fele Veszprém megye kis hegyvidéki (Bakony hegység) településeiből származott fiatalok esetében fordult elő. Ez az endémiás golyva, az ottani ivóvizek etiológiai szempontból lényeges jódhiányával magyarázható. MAGYAR-

PETRÁNYI (1977) is kiemeli Dunántul és Észak-Magyarország középhegységeiben az endémiás golyva nagyobb gyakoriságát. A vizsgált minta 10 %-os voltából következtetve Veszprém megyében - csak a 18 éves fiatalokra vonatkoztatva - 90-110 endémiás golyva előfordulása tételezhető fel. Nyilvánvaló ennek arányában emelkedik a szám a többi korévekhez tartozóknál.

187. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai
előforduló tételek

A III. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
A pajzsmirigy zavarai	240-246	11	1,2	13	1,4	24	2,6
Egyéb endokrin mirigyek betegségei	250-259	7	0,7	4	0,4	11	1,1
Táplálkozási hiányállapotok	260-269	10	1,1	4	0,4	14	1,5
Egyéb anyagcsere és immun-zavarok	270-279	26	2,7	64	6,7	90	9,4
Összesen		54	5,7	85	8,9	139	14,6

A vizsgált mintában 4 fiatalnál állapítottak meg klinikailag manifest diabetes mellitust fő tünetként (laboratóriumi diagnózis - hyperglykaemia, glycosuria, TT kóros). Epidemiológiai szempontból megkülönböztetett fontosságú az öröklődő, komplex anyagcserezavarnak tekinthető egészségkárosodás. Erre utalnak azok a cukorbeteg szűrővizsgálatok, amelyeket az elmúlt évtizedekben folytattak az ország különböző területeinek népességén. Nemzetközi epidemiológiai adatok szerint ezer fiatal közül 2 esetben (USA) fordul elő cukorbetegség (MAGYAR-PETRÁNYI, 1977). Mintánkat tekintve 2400 fiatalra jut 1 klinikai manifest diabetes. KERÉNYI, ZS. (1979) alapos és körültekintő epidemiológiai tanulmányában - számba véve a magyarországi jelentősebb szűrővizsgálatok eredményeit - a diabetes mellitus előfordulását, minden korcsoportra vonatkoztatva, 2 % körülinek tekinti.

Az a körülmény, hogy az életkor emelkedésével növekszik a klinikai manifest cukorbetegség száma, azt eredményezi, hogy a korcsoportok összességére megadott 2 %-os gyakoriság lényegesen alacsonyabb a fiatal korcsoportokban. A kérdés most már az, hogy az egyetlen korcsoportra (18 éves sorkötelesek) megállapított 0,4 %-os praevaencia helytálló-e vagy sem? A kérdésre választ adnak azok a szűrővizsgálatok, amelyeket a mintába került megyékben és Budapesten végeztek 1969-1977, évek között. Veszprém megye marcali járásában 1969-ben végzett szűrővizsgálat (CSONKA, 1969) a 20-30 éves korcsoportban a cukorbeteg arányát 1,3 %-ban adja meg. E magasabb érték következtetése annak, hogy 11 korévet foglal magába, így az érték ennek megfelelően korrigálandó. BALÁZSI (1974) Hajdusoboszlón, ezer egyénre számítva, a 15-30 éves korcsoportnak diabetes mellitus gyakoriságát 1,0 %-ban állapította meg, ez korévekre átlagban 0,066 %-os gyakoriságnak felel meg. A 18 éves sorkötelesek teljes mintájára megállapított 0,4 %-os érték szempontjából (BODNÁR, 1977) Budapest X. kerületében végzett cukorszűrő-vizsgálatok eredményei lényegesek, ugyanis a 17-19 éves korcsoportu férfiakra megállapított érték 0,04 %. Összegezve, az állapítható meg, hogy a fiatalok koréveiben 0,04-0,40 %-os értékek közötti a klinikailag manifest cukorbetegség aránya.

Az analitikus epidemiológia szempontjait alapul véve azért fontos az adott időpontokra vonatkozó diabetes mellitus praevaencia értékének ismerete, mert ezen egészségkárosodás a reprodukció során átörökíthető és ennek megfelelően már ma, és még inkább a jövőben számolni kell a cukorbetegség számának növekedésével, az egyéb tényezőket nem is tekintve. Végezetül említendő meg, hogy az összeírásakor végzett vizsgálat nem tekinthető szűrővizsgálatnak, ezért feltételezhető, hogy "rejtve" maradhatott több esetben a cukorbetegség.

Egyedinek tűnhet, de éppen a vizsgált minta random voltát mi sem igazolja jobban, mint a 2 esetben megállapított acromegália. A hypophyseas gigantizmus - acromegália, amelyet a pubertás idején a hypophysis elülső lebenyének acidophyl adenomája okoz (SWOBODA, 1969), fiatalokor egyéneken különösen ritka. Megfigyelé-

sek szerint 5-10 000 egyénre jut 1-2 eset, mint a jelen mintában is. Mindkét eset Dunántulon (Veszprém, Somogy megye) fordult elő, súlyos értelmi fogyatékossgal, illetve toxikus diffúz golyvával társultan.

A táplálkozási, anyagcsere-betegségek csoportján belüli egészségkárosodásokat tekintve - mai feltételeinket szem előtt tartva - az elhízás és egyéb túltápláltság (obesitas) epidemiológiai elemzése megkülönböztetett fontosságú. A testmagasság és a testsúly összefüggéseit tárgyaló 2.3.11 fejezetben közölt adatok szerint, a teljes mintán belül, a sorkötelesek 4,0 %-ánál (377 fő) volt megállapítható súlytöbblet. A 377 súlytöbbletes fiatal három csoportra különíthető.

Az első csoportba tartozók esetében a testsúlytöbblet 11-20 kg közötti. Ezek közel 80,0 %-ánál nem beszélhetünk obesitásról, mivel a testsúlytöbblet az erőteljesen fejlett izomzattal függ össze. E csoport fennmaradó 20,0 %-ánál érvényes a túltápláltság és a klinikai értelemben vett obesitas. (Lásd 63. táblázatot.)

A második csoportba tartozóknak testsúlytöbblete 21 és több kg. Ezek többsége - még akkor is, ha a vizsgált időpontban egészségesnek minősítették is - a túltápláltságból következően potenciálisan egészségileg károsodott.

A harmadik csoportba azon súlytöbblettel bíró fiatalok tartoznak, akiknél az elhízás következtében a szervezet zsírtartalmának felszaporodása kórosnak tekinthető. Mind a három csoport együttesen utal az élet-színvonal emelkedéséből eredő táplálkozás mikéntjére, helytelen táplálkozási szokások gyakorlataira. A harmadik csoportba tartozó endokrin eredetű elhízás - obesitas - genetikai vonatkozásai sem mellőzhetők.

A teljes mintán belül 85 fiatal (8,9 %) esetében állapítható meg endokrin eredetű elhízás - obesitas. Az obesitas legnagyobb előfordulása állapítható meg Budapesten (16 fiatal, 11,6 %), valamint Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyében (13-13 fiatal, 7,3 és 9,6 %). A megállapított obesitas 24 fiatalnak fő tünete (2,5 %); 61 fiatalnak kóros elhízása többszörös tünet (6,4 %), amely más fő tünethez (Keringési rendszer betegségei - VII.) társultan fordult elő. A 188. táblázat az összeírás helye szerint részletezi a kórosan elhízott, túltáplált fiatalok megoszlását.

188. Az endokrin eredetű elhízottak (obesitas) megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	1973. és 1976. évi vizsgálat					
	Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
	N	%	N	%	N	%
Bács-Kiskun megye	1	0,8	9	7,1	10	7,9
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	5	2,8	8	4,5	13	7,3
Hajdu-Bihar megye	1	0,7	12	8,9	13	9,6
Pest megye	-	-	8	10,1	8	10,1
Somogy megye	5	4,8	4	3,8	9	8,6
Veszprém megye	1	0,7	6	4,5	7	5,2
Budapest	7	5,1	9	6,5	16	11,6
Megyei városok együtt	4	7,3	5	9,2	9	16,5
Összesen	24	2,5	61	6,4	85	8,9

A kóros elhízás tekintetében különösen jelentős az a 30 egyén, akiknek testsúlya 100 kg és annál több (64. táblázat). A 30 egyén esetében a testsúly 100-126 kg között van. A legkisebb testsúlytöbblet 24,4 %-os; a legmagasabb 77,5 %-os. A 30 egyén közül 13 fiatalot minősítettek egészségesnek, katonai szolgálatra alkalmasnak. Az említett legmagasabb 77,5 %-os endokrin eredetű kóros testsúlytöbblet Budapesten (IX. kerület) fordul elő (testmagasság 176 cm; testsúlya 1973-ban 126 kg, 1976-ban 128 kg). E fiatal esetében a tünetek - az arc kerek kövérsége, a testtájak elhízottsága, a cyanotikus arcszín -, valamint a laboratóriumi leletek egyöntetűen a Cushing szindrómára utalnak. E fiatal és még további 5 esetében az endokrin eredetű obesitasban a nem-hez kötött öröklődés tételezhető fel, ugyanis a családi anamnézisek szerint e fiataloknál az anyák testsúlya is 100 kg-on felüli. (Lásd 64. táblázatot.)

Az a tény, hogy a 10 %-os mintán belül a "közepes" és a "nagy" testsúlytöbblet aránya 3,8 %-ot ér el, azt jelenti, hogy az 1973-ban összeírásra került fiatalok körén belül a túltápláltak száma - az endokrin obesi-

táson kívül - minimálisan 2500-2700-ra becsülhető. Ugyanakkor a testsúlyhiányos fiatalok aránya a mintán belül 14,5 %, azaz az 1973-ban összeírtak teljes sokaságát tekintve a testsúlyhiányos fiatalok száma minimálisan 13-14 ezer főre tehető.

A testsúly egyensúlyában jelentkező két véglet az utóbbi évtizedekben kialakult táplálkozási tényezők, szokások figyelembevételét követeli meg. Az elhízottak és túltápláltak esetében az energiaszükséglet által nem indokolt fokozott táplálkozás és a mozgásszegénység a meghatározó. Az urbanizációs, civilizációs tényezők eredményezte gyorsultabb hosszúnövekedés (akceleráció) adja a testsúlyban észlelhető elmaradást, azaz e fiatalok esetében az energiaszükséglet nem fedezett.

A testsúlyban jelentkező két véglet kialakulásában sok tekintetben a helytelen táplálkozási szokások a felelősek, elegendő utalni a rendszertelen étkezésre (napi egy-kétszeri étkezés), valamint arra, hogy az étrendben a rostszegény növényi táplálék felvétele mellett emelkedett a fehérjefogyasztás, a változatlan zsiradék- és szénhidrát-fogyasztással egyidejűleg. Mindezen felül nem jelentéktelen a fiatalok körében az alkoholfogyasztás (röviditalok és a sör fogyasztása szokásos). Mindez azért jelentős, mert a felnőttkor határát elérte, elhízott fiataloknál alakulhatnak ki a későbbi életkorban a diabetes mellitus, valamint az arteriosclerosis megbetegedések. Sajnálatos, hogy a kialakult táplálkozási szokások nem felelnek meg az egészséges táplálkozás négy követelményének - a szükségletnek megfelelő kalóriatartalom; megfelelő mennyiségű és értékű fehérje, zsír, szénhidrát, víz, szervetlen anyagok, vitaminok; az életkornak megfelelő táplálék; végül a táplálkozás körülményei. Ezek együttesen eredményezik a testsúlyban jelentkező hiányt, illetve az elhízást (MAGYAR-PETRÁNYI, 1977).

Végül röviden említendő meg az, hogy a vizsgált mintán belül 13 esetben fordult elő táplálkozási hiányállapot és 32 esetben rendellenes testsúlycsökkenés (XVI. betegségcsoport), amelyek leginkább azokkal a familiáris háttérrel függenek össze, amelyek a hátrányos helyzetű fiataloknál észlelhetők. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében ezen tünetek a cigány népcsoporthoz tartozó fiataloknál állapíthatók meg. Az összes fiatalhoz képest ezek aránya elenyésző - különösen a multához viszonyítva -, mégis jelen társadalmi viszonyok mellett figyelmet érdemel e jelenség is.

Az endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek körén belül további négy altétel fordult elő, amelyek egyedik és többszörös tünetként más egészségkárosodással társultak.

3.2.4 A vér és a vérképző szervek betegségei (IV.)

A sorkötelesek teljes mintáján belül az ide tartozó betegségek 6 fiatalon fő tünetként és 1 esetben más betegséghez társultan, többszörös tünetként fordultak elő. Annak ellenére, hogy a többi betegségcsoporthoz viszonyítva e betegségek praevaencia értéke mindössze csak 0,7 ‰, mégis e haematológiai betegségek genetikai vonatkozásai miatt epidemiológiai elemzésük indokolt. A 189. táblázat foglalja össze az ide tartozó betegségeket.

189. A vér és vérképző szervi betegségek előforduló tételei

A IV. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
Véralvadási hibák	286	3	0,3	-	-	3	0,3
Purpura és egyéb vérzéses állapotok	287	3	0,3	-	-	3	0,3
A vér és vérképző szervek egyéb betegségei	289	-	-	1	0,1	1	0,1
Összesen		6	0,6	1	0,1	7	0,7

A 3 véralvadási hiba közül elsőként említendő meg a klasszikus A-haemophyilia, amely a VIII. faktor (AHG-antihaemophylias globulin) congenitális zavara. Öröklődése nemhez kötött, recesszív. Praevaenciája és génfrekvenciája a férfiak esetében 1:5000. Mutációs rátája 3 és 5,7x10⁻⁵ (WITKOWSKI-PROKOP, 1976), Hajdu-

Bihar megyében fordul elő. Ugyancsak 1 esetben állapítottak meg hereditaer pseudohaemophyliát (Willebrand betegség), amelyet a VIII. és IX. faktorok hiánya okoz. Autoszomális, recesszív öröklődése X-kromoszómához kötött, Előfordulása 1:10 000, leginkább sporadikusan fordul elő. A Pest megyei fiatalok között ugyancsak 1 esetben fordult elő haemostasis zavar. A purpura és egyéb vérzéses állapotokon belül 1-1 esetben fordult elő a thrombocyták működési zavarát jelző thrombocytopathia, a Henoch-Schönlein betegség, valamint az essentia-lis thrombopenia (MAGYAR-PETRÁNYI, 1977). Ez utóbbi betegség gyermekeken és fiatalokon fordul elő gyak-rabban. Öröklődése heterogén - autoszomális recesszív vagy domináns X-kromoszómához kötött (Hajdu-Bihar megyében fordul elő).

Összefoglalva az a feltételezés említendő meg, hogy míg egyes megyék fiataljai között a vér és a vér-képző szervek betegségei nem fordulnak elő, addig a 6 esetből a Hajdu-Bihar megyei fiatalokra 2 ilyen egész-ségkárosodás jut, lokalizált endogám etnikai csoportokban,

3.2.5 Elmezavarok (V.)

A sorköteles fiataloknak a katonai szolgálatra való alkalmasságán túl, a társadalomba történő beilleszkedését jelentős mértékben határozzák meg az élettani-pszichés adottságok, képességek, amelyek az egyéni életvitel, sikeres helytállás, valamint a társadalom, a közösség által megkövetelt magatartás feltételei. Az 1973. és 1976. évi vizsgálatok eredményei egyöntetűen arra hívják fel a figyelmet, hogy e betegségcsoportokba tartozó egészségkárosodások az összes többi betegségcsoporthoz viszonyítva a legjelentősebbek. Az értelmi elmaradottság és fogyatékoság mellett a pszichés ártalmak komplex megjelenése azokra az urbanizációs, civilizató-rikus negatív hatásokra utalnak, amelyek kóros személyiségzavarban, neurosisokban, pszichosisokban, alko-holos függőségi szindrómában jelentkeznek. Mindez együttesen eredményezi, hogy az értelmi elmaradottakkal, fogyatékosokkal együtt a sorkötelesek szellemi insufficienciája évfáratonként 8-10 % (OZSVÁTH, 1968), azaz nem éri el azt az értelmi színvonalat, ami az eredményes kiképzés feltétele. Az eredmények részletezése előtt említendő meg, hogy a vizsgált mintán belül igen jelentős regionális eltérések állapíthatók meg, azaz olyan "fe-hér foltok", amelyekben a környezeti tényezőknek (szülők, sok esetben a sorköteleseknek is alacsonyfoku isko-lázottsága, kulturáltsága), valamint az endogén tényezőknek (etnikai csoportok- endogámia) megfelelően e ne-gativ tendenciák szerepe nagy. Az 1973. és 1976. évi vizsgálatkor a megjelent sorköteleseken, az elmezavarok betegségcsoporton belül, 516 betegséget, tünetet, állapotot határoztak meg, amelyek közül 316 a fő tünet és 200 a többszörös tünet. A 190. táblázat részletezi az említett tételek szerinti megoszlásokat,

190. Az elmezavar betegségcsoportba tartozó tételek megoszlása

Az V. betegségcsoport elő-forduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
Organikus pszichotikus állapotok	290-294	-	-	3	0,3	3	0,3
Egyéb pszichosisok	295-299	10	1,1	-	-	10	1,1
Neurosisok, személyiségzavarok	300-316	54	5,7	164	17,2	218	22,9
Szellemi elmaradottság	317-319	252	26,5	33	3,5	285	30,0
Összesen		316	33,3	200	21,0	516	54,3

A pszichiátriai károsodások közül, amint az a 190. táblázatban részletezett, a "szellemi elmaradott-ság" és az ahhoz tartozó altételek a legnagyobb gyakoriságuk. A teljes mintán belül megállapított 30,0 %-os praevaencia értéket kellő pontosítás után értelmi elmaradottakra (retardáltak) és értelmi fogyatékosokra aján-latos különíteni. Ez az elkülönítés annál is inkább indokolt, mivel az értelmi retardáltak esetében a szocio-kulturális háttér meghatározó jelentőségű. A mentális szubnormalitás enyhe és közepes mértékét tekintve a WHO ajánlásokhoz közelálló IQ-értékek (IQ= 50-69; IQ= 35-49) képezték az elhatárolás objektív kritériumait. Természetesen az értelmileg normálisan fejlődött és a súlyos mentális fogyatékosok irányában a határesetek

nem egy esetben jelentettek nehézséget. Az értelmi fogyatékoság két fokozatának elhatárolása ugyancsak az IQ értékek alapján történt (IQ= 20-34; IQ= - 19), figyelembe véve az akár elsődlegesnek ítélt fő vagy másodlagosnak minősített többszörös tüneteket (anyagcsere-zavarok, központi- vagy periférikus idegrendszeri károsodások, rejtett érzékszervi fogyatékoságok, fejlődési rendellenességek). Az értelmileg retardáltak és értelmi fogyatékosok előbbieken említett elhatárolása egyben az analitikus epidemiológiai elemzéshez nyújt támogatást, az exogén és endogén tényezők megítélését illetően. CZEIZEL-LÁNYINÉ-RÁTAY (1978) e vizsgálatok értékelésében két szempont érvényességét tartják lényegesnek. Az egyik az értelmi szint poligén öröklődése, a másik a szülők iskolázottsága, anyagi helyzete, amelyek nem kis mértékben befolyásolják a potenciális értelmi képességek kibontakozását, illetve annak gátoltságát.

191. Az értelmileg retardált és fogyatékos sorkötelesek megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A mentális szubnormalitás mértéke					
	Enyhe IQ= 50-69	Közepes IQ= 35-49	Enyhe és közepes együtt			Súlyos IQ= 20-34
	N	N	N	% ⁺	% ⁺⁺	N
Bács-Kiskun megye	18	4	22	17,4	141,0	8
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	32	9	41	22,9	139,5	10
Hajdu-Bihar megye	16	12	28	20,8	120,7	22
Pest megye	3	12	15	18,9	122,0	8
Somogy megye	5	5	10	9,6	76,3	4
Veszprém megye	24	18	42	31,3	189,2	7
Budapest	21	3	24	17,4	79,5	-
Megyei városok együtt	10	4	14	25,7	152,2	-
Összesen	129	67	196	20,6	126,3	59

Az összeírás helye	A mentális szubnormalitás mértéke				Összesen		
	Legsúlyosabb IQ= -19	Súlyos és legsúlyosabb együtt					
	N	N	% ⁺	% ⁺⁺	N	% ⁺	% ⁺⁺
Bács-Kiskun megye	-*	8	6,3	51,3	30	23,7	192,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	2	12	6,7	40,8	53	29,6	180,3
Hajdu-Bihar megye	8	30	22,2	129,3	58	43,0	250,0
Pest megye	2	10	12,6	81,3	25	31,5	203,3
Somogy megye	6	10	9,6	76,3	20	19,2	152,6
Veszprém megye	5	12	8,9	54,0	54	40,2	243,2
Budapest	4	4	2,9	13,2	28	20,3	92,7
Megyei városok együtt	3	3	5,5	32,6	17	31,2	184,8
Összesen	30	89	9,4	57,3	285	30,0	183,6

* = az összeírási helyek esetszámaihoz viszonyítva
 ++ = az összeírási helyek egészségileg károsodottaihoz viszonyítva

Az 1973. évi, majd az 1976. évi ellenőrző vizsgálatok a teljes mintán belül (egy korévre vonatkozóan) az enyhe és közepes (debilitás, imbecilitás) értelmi retardáció praevaenciáját 20,6 %-ban; a súlyos és legsúlyosabb (idiotia) értelmi fogyatékoság mértékét 9,4 %-es praevaencia értékben állapította meg. Ezen értékek együttesen 30,0 %-ot jelentenek, amely megközelítőleg azonos CZEIZEL-LÁNYINÉ-RÁTAY (1978) szerzők által a tanköteles koru értelmi fogyatékos gyermekekre megadott 32-33 %-es értékkel. Epidemiológiai szempontból a mintába került megyék, Budapest és a megyei városok fiataljaira megállapított praevaencia értékek között jelentős eltérések állapíthatók meg. A 191. táblázat összeírási helyek és az értelmi retardáció, fogyatékoság mértéke szerint részletezi a sorkötelesekre megállapított praevaencia értékeket.

A 191. táblázatban közölt praevaencia értékekből az állapítható meg, hogy a mintába került összeírási helyek mentálisan szubnormális és súlyosnak minősített értelmi fogyatékos fiataljainak megoszlásában igen kifejezetten a regionális eltérések. A mentálisan szubnormális és súlyos értelmi fogyatékos sorkötelesek együt-

tes praevalencia értéke legmagasabb Hajdu-Bihar és Veszprém megyékben. Különválasztva a mentálisan elmaradottakat és a súlyos értelmi fogyatékosokat, az összeírási helyek szerinti arányok szerint három-három csoport különíthető el. Ezek az alábbiak:

	Az értelmileg retardáltak praevalenciája	A súlyos értelmi fogyatékosok praevalenciája
I. Csoport	Praevalencia érték 20-31 %o között Veszprém megye Megyei városok együtt Borsod-Abauj-Zemplén megye Hajdu-Bihar megye	Praevalencia érték 10-25 %o között Hajdu-Bihar megye Pest megye
II. Csoport	Praevalencia érték 15-20 %o között Pest megye Bács-Kiskun megye Budapest	Praevalencia érték 8-10 %o között Somogy megye Veszprém megye
III. Csoport	Praevalencia érték 10 %o alatt Somogy megye	Praevalencia érték 3-7 %o között Borsod-Abauj-Zemplén megye Bács-Kiskun megye Megyei városok együtt Budapest

Az összeírási helyeknek a fenti csoportok, s az azon belüli sorrendi megoszlásból az tűnik ki, hogy Hajdu-Bihar megyében legnagyobb az értelmileg retardáltak és a súlyos értelmi fogyatékosok aránya. Ez egyfelől a szocio-kulturális háttérre utal - a szülők nagy hányada az általános iskolának csak az alsó tagozatát végezte el -, másfelől az etnikai egységek endogámiájából következő jelenség. Budapesten és a megyei városokban a súlyos értelmi fogyatékosok praevalenciája a legalacsonyabb. Veszprém és Somogy megyében ellentétes a helyzet, amennyiben Veszprém megyében magas az értelmileg retardáltak aránya, Somogy megyében, annak ellenére, hogy az együttes arány a legalacsonyabb (19,2 %o), az értelmi fogyatékosok praevalenciája magas.

Az 1973. évi összeírtak közül az értelmi retardáltak, fogyatékosok arányát összevetve az 1974/75. tanévben beiskolázottaknál megállapított arányokkal (CZEIZEL-LÁNYINÉ-RÁTAY, 1978) teljes megegyezés állapítható meg; 3,1 %, 3,0 %. Az egyes összeírási helyek között eltérők az arányok, ennek feltételezhető oka, hogy a sorkötelesek mintája egy korévre vonatkozik, a beiskolázott gyermekek mintája viszont 9-10 korévet foglal egybe. Az összehasonlító adatokat a 192. táblázat tartalmazza.

192. Az 1974/75. tanévben beiskolázottak, valamint a vizsgált sorkötelesek és az értelmi fogyatékosok megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	1974/75. tanévben			1973-ban		
	beiskolázottak	ebből értelmi fogyatékosok		vizsgált sorkötelesek	ebből értelmi fogyatékosok	
	N	N	%	N	N	%
Bács-Kiskun megye	59 112	2 691	4,6	1 265	30	2,4
Borsod-Abauj-Zemplén megye	76 681	1 223	1,6	1 788	53	3,0
Hajdu-Bihar megye	47 525	1 146	2,4	1 348	58	4,3
Pest megye	95 886	3 334	3,5	792	25	3,2
Somogy megye	36 499	1 307	3,6	1 039	20	1,9
Veszprém megye	47 419	1 255	2,7	1 343	54	4,0
Budapest	143 229	5 203	3,6	1 376	28	2,0
Megyei városok együtt	64 167	1 593	2,5	544	17	3,1
Összesen	570 518	17 752	3,1	9 495	285	3,0

A megállapított értelmi fogyatékoság kóreredete tekintetében első helyen említendő a multifaktoriális-familiáris örökletesség, amely a szülők iskolázottságának, kulturáltságának szintjéből is kitűnik. Ez kisebb részben vonatkozik a mentálisan retardáltakra, a súlyos értelmi fogyatékosoknál e kóreredet 62,0 %-os. A fő

és többszörös tüneteket figyelembe véve második helyen említendő az anyagcsere-rendellenességek, amikor is az értelmi fogyatékoság esetenként fő, máskor többszörös tünetnek minősített (acromegália, obesitas, endokrin eredetű anyagcsere betegségek). A fejlődési anomáliák és idegrendszeri károsodások lényegesek a kóreredet szempontjából, különösen jellemző ez a Hajdu-Bihar megyében megállapított értelmi fogyatékosok esetében (polydactylia, a tenyér rendellenes redőzöttsége, hugycsőhasadék, nyaki uszódhártya, surditas). Kromoszómarendellenességként - Down-szindróma - többszörös tünet az értelmi fogyatékoság.

Az alábbiakban ismertetendő neurosisok, pszichosisok esetében is többszörös tünetként állapítható meg értelmi fogyatékoság. Ebből a szempontból különösen az alkoholizmus emelendő ki.

Gyakoriságát tekintve második helyen a többségében többszörös tünetként jelentkező neurosisok, személyiségzavarok említendő. Az 54 fiatalon fő tünetként megállapított neurosisok közül (5,7%) 10 volt neurotikus beszédhiba (dadogás-hebegés), valamint euneresis nocturna 3 esetben. E fixált és évtizedeken vagy akár az egész életen át fennálló működési zavarok a katonai szolgálatra való alkalmatlanság szempontjából jelentős egészségkárosodások (CSORBA, 1959).

Az epidemiológiai elemzést tekintve sajátos problémát jelent a fiatalkorúak alkoholizmusa. Megállapítások szerint (MOLNÁR, 1982) a katonai szolgálatra bevonuló fiatalok 45-50 %-a rendszeresen fogyaszt alkoholt és 5-10 %-ra becsülhető a mértéktelen módon alkoholt fogyasztók aránya. Az összeírás során felvett interjú válaszok nem adnak reális képet a fiatalok alkoholfogyasztásáról, ugyanis a többségnek általánosságban adott válaszai titkolják a valóságos italfogyasztást.

Az említett 5-10 % esetében az alkoholizmus pszichiátriai probléma. Magyarországon 1976-ban 40 580 gondozott alkoholista közül 413 volt 20 évesnél fiatalabb (CZEIZEL, 1977). Ez annyit jelent, hogy megyénként, valamint a fővárost tekintve 15-22 fiatal lehetett gondozott alkoholista. Korévekre bontva (16-19 éves) 3-5 gondozott fiatal alkoholistával számolhattunk 1976-ban, egyenletes megoszlást tekintve. A vizsgált sorköteles mintán belül 8 fiatal (0,8%) esetében állapítottak meg túlzott fogyasztásból eredő egészségkárosodást (alkoholfüggőségi szindróma 3 főtünet; alkoholos dementia 1 többszörös tünet; delirium tremens 2 többszörös tünet; alkoholos pszichosis 1 többszörös tünet). Megjegyzendő, hogy az esetekből 4 Hajdu-Bihar megyére jut (3,0%-os praevalencia). Végezetül említendő meg, hogy szakértők véleménye szerint a feltárt esetek 3-4-szerese rejtve marad és csak a későbbi életkorban válik ismertté.

Az Országos Ideg- és Elmegyógyászati Intézet irányításában működő Alkoholgondozó Szakrendelés évenként országosan regisztrálja a gondozásra szoruló alkoholistákat. SIMEK Zsófia főorvos szóbeli közlése alapján mód adódott a mintába került (hat megye és Budapest) 20 éven aluli gondozott alkoholisták számának ellenőrzésére. 1981-ben a hat megyében és Budapesten a 20 éven aluli, gondozott alkoholisták száma 145. A 10%-os mintát alapul véve, átlagosan 14-16 gondozott fiatalkorúval számolva, a vizsgálaton megállapított alkoholisták száma reális. Megdöbbentő a 20-30 év közötti gondozott alkoholisták száma, amely a 20 éven aluliakhoz viszonyítva több mint husszoros. Epidemiológiai szempontból ennek kiemelése azért jelentős, mert a felnőttkor kezdetén a gondozott alkoholista férfiak számának rohamos emelkedése egyben prognózist ad a bekövetkező egészségkárosodásra. A 193. táblázat tartalmazza az Országos Ideg- és Elmegyógyászati Intézet Alkoholgondozó Szakrendelés által a 6 megyére és Budapestre vonatkozó, gondozott fiatalkorú és 20-30 év közötti férfi alkoholisták megoszlását.

Az okokat tekintve a szocio-kulturális háttér, a szülők alkoholizmusa és a fiatalok közösségeiben kialakult "kötelező" ivási szokásokhoz való tartás meghatározó. Az említettek igazolására említendő meg, hogy a szülők az általános iskolának 4 osztályát végezték és a fiatalok is csak többszöri osztályismétléssel érték el az iskolakötelezettségi korhatárt. Mondhatná valaki, hogy e 8 fiatal esete nem jelentős. A 10 %-os mintavételből következtetve a teljes mintában a súlyosnak - gondozott vagy gondozandó - ítélt alkoholista fiatalok száma 70-80-ra becsülhető. Ez a becslés összhangban áll CZEIZEL (1977) közölt adataival. Végül említendő meg, hogy a kórházi betegforgalom alapján KARDOS (1978) a huszonéves alkoholisták arányát 19,2 %-ban adja meg és kiemeli, hogy az alkoholisták "megfiatalodása" nálunk korábban kezdődött és nagyobb foku, mint bárhol

másutt. Összefoglalva, a fiatalok alkoholizmusa epidemiológiailag nem értékelhető egyedi esetként és a társadalom szempontjából a prevenció elengedhetetlen.

193. A gondozott alkoholisták megoszlása (Országos Ideg- és Elmegyógyintézet - Alkoholgondozó Szakrendelés 1978-1980. év adatai alapján)

Az összeírás helye	20 éven aluli		20-30 év közötti		A gondozott alkoholisták számának emelkedése
	gondozott férfi alkoholisták				
	N	%	N	%	
Bács-Kiskun megye	13	9,0	301	9,9	23,2 szerez
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	25	17,2	466	15,3	18,6 "
Hajdu-Bihar megye	11	7,6	291	9,6	26,5 "
Pest megye	38	26,2	545	17,9	14,3 "
Somogy megye	4	2,8	61	2,0	15,3 "
Veszprém megye	7	4,8	131	4,3	18,7 "
Budapest	47	32,4	1 250	41,0	26,6 "
Összesen	145	100,0	3 045	100,0	21,0 "

A neurosis három kórformájának - neurasthenia, hysteria, psychasthenia - 17,2 %-os többszörös tünetekénti gyakorisága nagyjából az urbanizációból következő civilizációs ártalmakkal függ össze. Ezt igazolja, hogy a teljes mintára számított praevaencia értékkel szemben a legmagasabb értékek a megyei városoknál (25,7 %), Budapesten (24,0 %) és Pest megye (24,0 %) fiataljainál adódnak. A neurosisos kórformák egy része azokkal, a fejlődés korában ért folyamatos traumákkal függ össze, amelyek a megromlott családi közösségek feszültségeiből, konfliktusaiból adódtak. Végezetül nem hallgatható el az a tény sem, hogy e kórformák diagnosztizálása több esetben vitatható, s azok tekinthetők valóban megalapozottnak, amelyek más szervek működészavaraival párosultak.

A nagy pszichiátriai kórformák praevaencia értéke 1,1 %. A 10 fiatal esetében megállapított nagy pszichiátriai kórformák közül 3 hebephreniás típusú schizophrénia és 7 a nem organikus eredetű pszichosisok köze sorolt. Az organikus pszichotikus állapotok között említendő az ugyancsak előforduló alkoholos pszichosis előfordulása is.

Az elmezavarok betegségcsoportjába tartozó kórformákra vonatkozó epidemiológiai elemzéseket tekintve az értelmi fogyatékosok a legjelentősebb a sorköteleseket illetően. A nagy pszichiátriai kórformákra, neurosisokra, pszichosisokra vonatkozóan elsődleges cél az volt, hogy egy adott korévre megbízható adatokat szolgáltatasson a vizsgálat. Az összehasonlító elemzés nehézségei abból adódnak, hogy a közölt epidemiológiai adatok egyfelől túl általánosak, másfelől a népesség egyes rétegeire megállapított elemzések szolgáltatata gyakoriságok vitathatók, mivel azok nem tekinthetők reprezentatív mintáknak, s így eredményeik korlátozottak. Az ide vonatkozó epidemiológiai megállapítások jövőbeni fontosságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a deviáns magatartási formák fokozódó megjelenése szorosan összefügg az említett neurosisokkal, kóros személyiségzavarokkal és más pszichotikus állapotokkal, s az azokat kiváltó komplex tényezők összességével.

3.2.6 Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.)

A mintába került fiatalok organikus idegrendszeri betegségeinek praevaenciája 6,9 %, az érzékszervi megbetegedéseké, károsodásoké 62,5 %. Az utóbb említett károsodások túlnyomó többsége a szem és fülgyógyászati károsodásokra vonatkozik, 357 fiatal esetében e károsodások fő tünetként kerültek megállapításra (37,6 %), a más egészségkárosodással társult többszörös tünetek száma 302 (31,8 %).

Az epidemiológiai elemzést és a katonai szolgálatra való alkalmasságot is figyelembe véve, az organikus idegrendszeri betegségek közül az epilepszia, az érzékszervi károsodásokat illetően a fénytörési és alkalmazkodási hibák (látásélesség), látási zavarok, a strabizmus, vakság és a részleges, teljes sükettség kiemelt fontosságúak.

Az organikus idegrendszeri és érzékszervi megbetegedések, károsodások öt tételbe tartoznak, amelyeket a 194. táblázat fő és többszörös tünetek bontásában részletez.

194. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségeihez tartozó tételek megoszlása

A VI. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
A központi idegrendszer gyulladásos betegségei	320-326	3	0,3	2	0,2	5	0,5
A központi idegrendszer egyéb betegségei	340-349	43	4,5	7	0,8	50	5,3
A perifériás idegrendszer zavarai	350-359	7	0,7	4	0,4	11	1,1
A szem és függelékeinek betegségei	360-379	255	26,9	264	27,8	519	54,7
A fül és a csecsnyulvány betegségei	380-389	49	5,2	25	2,6	74	7,8
Összesen		357	37,6	302	31,8	659	69,4

A központi idegrendszer gyulladásos betegségeihez a meningitist és az agyállomány körülírt gyulladásából kialakult agytályog (abscessus cerebri) késői hatását 5 fiatal esetben állapították meg (Hajdu-Bihar megye 2, Budapest 2, Veszprém megye 1). E károsodások egyfelől közvetlenül az agyhártyában, az agyban bakteriális fertőzések következményei, másfelől közvetetten a szervezet egyéb szervéből jutva a központi idegrendszerbe okoznak toxikus ártalmakat. Epidemiológiai szempontból e károsodások azért említendők meg, mert azon megyékben és Budapest azon kerületeiben fordultak elő, ahol az egyéb fertőzőes betegségek is számottevők.

A központi idegrendszer egyéb betegségeihez (340-349) 5 altétel tartozik, amelyek közül a gyermekkori agyi és egyéb bénulásos szindrómák, valamint az epilepszia jelentős. E károsodások súlyosságát jelzi, hogy 43 a fő és mindössze 7 a többszörös tünetnek minősített állapot, betegség. A 195. táblázat a központi idegrendszer egyéb betegségeinek megoszlását részletezi fő és többszörös tünetek szerint.

195. A központi idegrendszer egyéb betegségeinek megoszlása

A VI. betegségcsoport előforduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négy-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
Gyermekkori agyi bénulás	343,0-343,9	2	0,2	-	-	2	0,2
Egyéb bénulásos szindrómák	344,0-344,9	7	0,8	2	0,2	9	1,0
Epilepszia	345,0-345,9	34	3,5	2	0,3	36	3,8
Migrén	346,0-346,9	-	-	2	0,2	2	0,2
Az idegrendszer egyéb és k. m. n. zavarai	349,0-349,9	-	-	1	0,1	1	0,1
Összesen		43	4,5	7	0,8	50	5,3

A 9 esetben előforduló cerebrális bénulás és egyéb bénulásos szindrómák az idegrendszer olyan károsodására utalnak, amelyek a perinatális időszak kezdetén következtek be, s ezek az életre kihatóak, véglegesek (Diplegia congenita, quadriplegia, paraplegia) - testi, értelmi fogyatékosok, önálló életvitelük korlátozott. Epidemiológiai szempontból megjegyzendő, hogy 4 eset (a legtöbb) Veszprém megyében fordult elő, Bács-Kiskun, Pest és Somogy megyékben e károsodás nem volt.

Az agyi bénulásokban és az egyéb idegrendszeri bénulásos szindrómákban a genetikai tényezők másodlagosak, mégis az endogám népességek vérrokonai házasságai esetében rizikófaktorot jelenthetnek a jelleghordozók, mivel autoszomális recesszív öröklődés lehetősége esetén az utódokon jelentkezhet ezen károsodás (WITKOWSKI-PROKOP, 1976).

Az igen heterogén eredetű és komplex etiológiájú idegrendszeri szindrómák közül leggyakoribb az epilepszia. A vizsgált mintában az idegrendszer egyéb betegségei között ez a legnagyobb gyakoriságu, 36 eset, praevaencia értéke 3,8 ‰. Ez az érték megközelíti azt az országos értéket, amelyet kb. 5 ‰-ben adnak meg. Ez azt jelenti, hogy minden 200 egyénre jut egy epilepsziás. (Az 1973. évi összeírásakor 46 egyénnél /4,8 ‰/ állapítottak meg epilepszia szindrómát, az 1976. évi vizsgálaton 10 epilepsziás súlyos egészségi állapota miatt nem jelenhetett meg.) Magyarországon mintegy 50 000 epilepsziás beteget tételeznek fel az ideggyógyászok (HALÁSZ, 1978). E károsodás incidenciája 0,1-0,4 ‰ közötti, azaz évente 10 000 egyénre 2-3 új beteg jut. A katonai szolgálatra való alkalmasságot tekintve különösen fontos az epilepsziában szenvedő fiatalok kiszűrése. CSORBA (1959) külön kiemeli az időszakos, a larvált, a petit mal (Jackson epilepszia) és az alvási epilepsziák felderítésének fontosságát. Annak ellenére, hogy a kórképre vonatkozó ismeretek lényegesen bővültek, valamint az a tény, hogy az EEG segítségével az epilepsziás működészavar térben és időben kimutatható (HALÁSZ, 1978) annak eldöntése, hogy a különböző agyi megbetegedések következtében a jelentkező epilepsziás mechanizmusok "második" vagy önálló betegségként diagnosztizálандók, még jelentős módszertani kérdések adódnak (HALÁSZ, 1980).

Az analitikus epidemiológiai elemzés során nem mellőzhető a genetikai tényezők említése. Ikerkutatások igazolták, hogy az epilepszia mint idegrendszeri szindróma, multifaktoriális károsodásnak tekinthető, amelyben a kishatású gének additív és az ártalmas környezet hatásai együttesen játszanak közre annak kialakulásában. LENZ (1970) összeállítása tájékoztat egyben arról, hogy mely epilepszia szimptómákban autoszomális recesszív, domináns, illetve X-kromoszómához kötött az öröklés.

A sorköteles fiataloknál legmagasabb az epilepszia szindróma praevaencia értéke a megyei városokban, 12,9 ‰, legalacsonyabb Hajdu-Bihar megyében, 0,7 ‰. A 196. táblázat az epilepszia szindróma megoszlását adja megjelenési típus és az összeírás helye szerint. (Az írásmód betegség esetén epilepszia, megjelenési típusnál epilepszia.)

196. Az epilepszia szindróma megoszlása megjelenési típus és az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Az epilepszia megjelenési típusai					Összesen 345.0-345.9	
	Általánosult nem görcsös	Általánosult görcsös	Epilepszia Bravais- Jackson- féle	Egyéb	Epilepsziás convulsio k. m. n.		
						345.0	345.1
Bács-Kiskun megye	1	-	-	-	1	2	1,6
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1	5	3	-	-	9	5,0
Hajdu-Bihar megye	1	-	-	-	-	1	0,7
Pest megye	-	-	1	-	1	2	2,5
Somogy megye	2	-	-	2	1	5	4,8
Veszprém megye	2	1	1	-	-	4	3,0
Budapest	-	1	1	-	4	6	4,4
Magyar városok együtt	-	2	1	-	4	7	12,9
Összesen	7	9	7	2	11	36 ⁺	3,8

⁺ - Az 1973. évi vizsgálatok során 10-nél több egyénnél állapítottak meg epilepszia szindrómát, akik súlyos egészségi állapotuk miatt 1976-ban a vizsgálaton nem vehettek részt.

A 196. táblázatban közölt adatok szerint az alkalmi epilepsziás convulsio roham (345.9), valamint az általánosult nem görcsös epilepszia - petit mal - (345.0) a megállapított esetek 50 %-át képezik. A súlyos általánosult görcsös epilepszia - grand mal - (345.1) az esetek 25 %-át, és végül a Bravais-Jackson-féle epilepszia (345.5) 19,4 %-át jelentik. Ez utóbbi két megjelenési forma együttesen 44,4 %-ot ad, ennek fele Borsod-Abaúj-Zemplén megye fiataljaira jut. A környezeti és egyéb léziókon túl genetikai meghatározottságra utal az a tény, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyén belül az epilepszia szindróma e két megjelenési formája nagyobb részt a Borsodi síkság és Hegyköz etnikai egységekre lokalizált.

A perifériális idegrendszer zavarai (350-359) 11 esetben fordultak elő, ezek közül 7 a fő és 4 a többszörös tünet (nervus facialis betegségei, örökletes és idiopathiás perifériális neuropathia, gyulladásos és toxikus neuropathia).

Az 1973. évi összeírás idején az érzékszervek betegségeire történt orvosi megállapítások a jelentős károsodásokra vonatkozóan - pl. fénytörési és alkalmazkodási hibák, látási zavarok - nem kielégítően differenciáltak, ezért epidemiológiai elemzésük csakis fenntartással értékelhető.

A szem és függelékeinek betegségeit (360-379) 255 sorkötelesan állapították meg mint fő tünetet (26,9%) és 264 esetben más betegséghez társult többszörös tünetként. A megállapított károsodások, állapotok 13 altételhez tartoznak, amelyek részben egyedi megjelenésűek és jelentőségük abban áll, hogy valamely más egészségkárosodás következményei, másrészt népességi szinten jelentkező, nagyobb előfordulásuk miatt jelentősek (látásélesség, amblyopia, vakság, gyengélátás, strabismus). A 197. táblázat a szem és függelékeinek betegségeit részletezi fő és többszörös tünetek megoszlásában.

197. A szem és függelékeinek betegségei, előforduló tételei

A VI. betegcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
Az ideghártya leválása és deffektusai	361	3	0,3	3	0,3	6	0,6
Az ideghártya egyéb betegségei	362	2	0,2	4	0,4	6	0,6
Chorioretinalis gyulladás, hegesedés és a chorioidea egyéb betegségei	363	1	0,1	1	0,1	2	0,2
A szivárványhártya és a sugártest betegségei	364	-	-	3	0,3	3	0,3
Zöldhályog	365	1	0,1	-	-	1	0,1
Szürkehályog	366	3	0,3	2	0,2	5	0,5
Fénytörési és alkalmazkodási hibák	367	172	18,1	160	16,9	332	35,0
Látási zavarok	368	34	3,6	54	5,7	88	9,3
Vakság és gyengélátás	369	7	0,8	5	0,5	12	1,3
Szaruhártyagyulladás	370	1	0,1	-	-	1	0,1
Opacitas corneae és a cornea egyéb betegségei	371	4	0,4	2	0,3	6	0,7
Kancsalság és a binocularis szemmozgások egyéb zavarai	378	27	2,9	27	2,8	54	5,7
A szem egyéb zavarai	379	-	-	3	0,3	3	0,3
Összesen		255	26,9	264	27,8	519	54,7

A látószervre vonatkozó 10 fő és 13 többszörös tünet csak fenntartással minősíthető egyedi esetnek, mivel ezen károsodások súlyosságukat tekintve látásromlást, a fényérzékelés elvesztését, vakságot okozhatnak. E károsodások közül elsőként említendő az ablatio retinae - az ideghártya leválása, defektusa - (3 esetben fő, 3 esetben többszörös tünet). A retina degenerációi közül a retina érelváltozása, valamint degeneratio maculae luteae említendő meg, mely utóbbi fiatal korban jelentkezik és örökletes. A Hajdu-Bihar megyében megállapított ezen érzékszervi károsodás azért jelentős, mert endogám etnikai csoportban lokalizálható, rokonházasságok esetén fordul elő, amint azt a finnországi izolátumkutatások során megállapították (WITKOWSKI-PROKOP, 1976). A chorioretinalis gyulladás és chorioidea egyéb betegsége (Veszprém megyében fordult elő) azért említendő meg, mert esetenként tubercutikus eredetű. Szivárványhártya és sugártest betegséget három sorkötelesnél állapítottak meg, többszörös tünetként. A primaer glaukoma, amely 40 év felett a népesség 4 %-ánál állapítható meg (RADNÓT, M., 1978) fiatalkori praevaenciája igen alacsony (RUBIN, 1967); Budapesten 1 esetben fordult elő. Genetikusan meghatározott károsodás.

A szemlencse elborulását (szürkülését) jelző cataracta a vizsgált mintán belül 5 (0,5%) fiatalnál fordult elő. 2 cataracta traumatica, 2 cataracta juvenilis és 1 cataracta congenita. Ez utóbbi fiatal egyik szemére vak is. Előfordulási gyakorisága 0,1% (WITKOWSKI-PROKOP, 1976).

A fénytörési és alkalmazkodási hibák tekintetében csakis a 172 fiatalnak fő tünetként megállapított károsodása (18,1 %) értékelhető a már említett okok miatt. A BNO, 1975. évi IX. revíziójában közölt látásromlás 2., 3., 4. kategóriái tartoznak ide. Az összeírási helyek szerinti megoszlást véve alapul e kategóriák legnagyobb gyakoriságuk Budapestén és Pest megyében. Somogy megyében a praevaencia a legalacsonyabb (21,2%). A civilizatórikus károsodás az urbanizált népességeken belül a legmagasabb.

A látási zavarok altételén belül (368.0-368.9) figyelemre méltó a tompalátás (amblyopia) és a teljes szintévesztés gyakorisága. A 88 esetben megállapított látási zavarok (9,3%) közül 83 esetben fordult elő amblyopia ex anopsia (8,7%). Praevaenciája legmagasabb Veszprém (23,1%) és Hajdu-Bihar megyékben (11,9%). Az a tény, hogy e két megyében a gyakoriság ilyen értékeket ér el, arra utal, hogy a csaknem mindig egyoldalú, kancsal tompalátást, amely az első életévekben alakul ki, nem ismerték fel és megszüntetésére nem tettek kísérletet. A nem kellő időben és nem kellő módon történt ellátás eredményeként maradandó károsodássá vált a tompalátás. 5-6 éves koron túl ugyanis az amblyopia megszüntetésére alig van már lehetőség (RADNÓT, M., 1978).

A sorkötelesek összeírásakor a szintévesztés teljes körű vizsgálatára a feltételek nem voltak adottak, ezért csak az anamnesztikus adatokból (korábbi szemészeti vizsgálatok diagnózisai) ismeretes a teljes szintévesztők praevaenciája, amely 0,5 %-ot ér el.

A sorkötelesek látási zavarainak megoszlását az összeírási helyek szerint a 198. táblázat részletezi.

A tompalátással (amblyopia) összefüggően említendő a strabismus (kancsalság), azaz a hibás szemállás, amikor is a két szem nézővonala egymástól eltér. A kancsalság megállapított 54 esete azért is jelentős, mert a hibás binokuláris működés közösségi beilleszkedésben hátrányt jelent. Genetikai vonatkozásban a halmozottabb familiáris előfordulás mellett a multifaktoriális eredet a legvalószínűbb. CZEI-ZEL-DÉNES-SZABÓ (1973) szerint hazánkban a strabismus congenitus gyakoriságát 26,3 %-ban adják meg. A kancsalság megoszlását az összeírás helye szerint a 199. táblázat tartalmazza.

198. A látási zavarok (368.0-368.9) megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Látási zavarok (368.0-368.9)	
	N	%
Bács-Kiskun megye	15	11,9
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1	0,6
Hajdu-Bihar megye	16	11,9
Pest megye	5	6,3
Somogy megye	9	8,7
Veszprém megye	31	23,1
Budapest	4	2,9
Megyei városok együtt	7	12,9
Összesen	88	9,3

199. A kancsalság (378.0-378.9) megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Kancsalság (378.0-378.9)	
	N	%
Bács-Kiskun megye	5	4,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	7	3,9
Hajdu-Bihar megye	6	4,5
Pest megye	-	-
Somogy megye	7	6,7
Veszprém megye	9	6,7
Budapest	15	10,9
Megyei városok együtt	5	9,2
Összesen	54	5,7

belül 62 sorköteles állapotot meg egy- és kétoldali, teljes süketiséget. Praevaencia érték: 6,5 %. E polifaktoriális jelenségnek pathogeneze a teljes süketiség esetében 50 %-ban genetikai okokra vezethető vissza.

Az ellenőrző orvosi vizsgálat 12 sorköteles esetében állapított meg vakságot, gyengénlátást. Ebből 7 fő és 5 többszörös tünet; együttes praevaencia érték 1,3 %. A többszörös tünetek esetében megállapított gyengénlátás cataractával, glaucomával, retina leválásával kapcsolatos.

A hallásszervi károsodások közül a csökkent hallás és a süketiség említendő meg. A teljes mintán belül a nagyothallók aránya 10,2 %. Ez az arány a 6-14 éves beiskolázott tanulókon megállapított aránnyal közel azonos. A teljes mintán

A heterozigoták frekvenciája e tekintetben a normál populáción belül 6 %. Az esetek 3/4 része autoszomálisan recesszív. Igen nagy számu, egyéb fejlődési rendellenességgel kapcsolatos az örökletes süketség (WITKOWSKI-PROKOP, 1976). A süketség különböző formái Budapesten (10,2 %) és Borsod-Abauj-Zemplén megyében (7,3 %) érik el a legnagyobb frekvenciát. Budapesten a civilizáció által kiváltott tényezők játszanak ebben szerepet, különösen a nagyothallást illetően. Borsod-Abauj-Zemplén megyében - zárt etnikai egységek esetében - a rokonházasságok adják a jelenség magyarázatát. A süketek becsült incidenciája hazánkban évente 1 %. A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségétől nyert tájékoztatás szerint az évenkénti új süketek száma 130-150-re becsült.

Az organikus idegrendszeri és érzékszervi megbetegedések epidemiológiai vizsgálata azzal zárható, hogy a súlyos és nagy kórképek esetében a sorkötelesekre megállapított praevalencia értékek összevethetők országos vagy helyi adatokkal. Az érzékszervi károsodásokra vonatkozóan az ilyen irányú értékelés az adatok részlegessége, hiánya miatt nehézségekbe ütközik.

3.2.7 A keringési rendszer betegségei (VII.)

Az utóbbi évtizedekben a mortalitás hazai jellemzője a keringési rendszer betegségeiben elhaltak számának folyamatos és rohamos emelkedése. 1978-ban az összes halálozások 52,2 %-a a keringési rendszer betegségeinek volt a következménye (ÁRVAY-GYÁRFÁS, 1981). E rendkívül magas halálozási arány önmagában nem értelmezhető a népességen belül az öregkoruak arányából, mivel a halálozási többlet jelentős hányadát a cardiovascularis megbetegedésben elhalt 45-59 éves férfiak alkotják. A morbiditást tekintve, az előbbieken említettek azért is itélendők meg komolyan, mert mint ÁRVAY-GYÁRFÁS (1981) hangsúlyozottan kiemelik, a hosszan kifejlődő és hosszú ideig betegségtudatot nem okozva kialakuló szív- és érbetegségek, valamint a magasvérnyomás betegségek gyakorisága már fiatal korban emelkedő tendenciára utal.

A 18 éves sorkötelesek teljes mintájában a keringési rendszer betegségeiben károsodottak aránya 50,4%. A 479 fiatalok közül 180 esetben a keringési rendszerhez tartozó betegség fő tünet és 299-nél e károsodás többszörös tünet. A keringési rendszer betegségeihez tartozó, hét tételbe sorolt fő és többszörös tünetek megoszlását a 200. táblázat tartalmazza.

200. A keringési rendszer betegségeihez tartozó tételek megoszlása

A VII. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o (N=9495)	N	%o (N=9495)	N	%o (N=9495)
Heveny rheumás láz	390-392	-	-	1	0,1	1	0,1
Idült rheumás szívbetege	393-398	22	2,3	1	0,1	23	2,4
Magasvérnyomás betege	401-405	70	7,4	41	4,3	111	11,7
Ischaemiás szívbetege	410-414	1	0,1	-	-	1	0,1
A szívbetege egyéb formái	420-429	61	6,4	183	19,3	244	25,7
A verőerek, a verőerecskék és hajsálerek betegségei	440-448	2	0,2	1	0,1	3	0,3
A visszerek, a nyirokutak és a keringési rendszer egyéb betegségei	451-459	24	2,6	72	7,5	96	10,1
Összesen		180	19,0	299	31,4	479	50,4

A keringési rendszer betegségeihez tartozó 7 tétel közül, előfordulási gyakoriságot tekintve, 3 tétel hangsúlyozott fontosságu. Ezek az alábbiak: a magasvérnyomás betegségei (401-403); a szívbetegegek egyéb formái (423-429), valamint a visszerek, nyirokutak és a keringési rendszer egyéb betegségei (454-459).

A vizsgált 10 %-os, reprezentatív minta lehetőséget nyújtott a vérnyomásnak, az egyén e fiziológiai jellegének, variációjának, standardjainak meghatározására, az antropológiai és más környezeti tényezők figyelembevételével.

A populációs szinten végzett vizsgálat módot adott arra, hogy a felnőttkor határát elért fiatalok esetében a hypertóniásoknak az egyes összeírási helyek szerinti gyakoriságából következtetni lehessen a népességre ható károsító tényezők hatásfokára.

A magasvérnyomás betegség (hypertonia) a coronaria betegség egyik jelentős rizikófaktor, ezért is fontos korai felismerése, kezelése és mindenekelőtt megelőzése. Az egy korévre (18 évesek) korlátozott komplex vizsgálat módot nyújt az endogén és exogén faktorok (táplálkozás, urbanizációs környezet stresszhatásai, mozgásszegény életmód stb.) hatásmechanizmusának megismerésére, valamint a szubpopulációk átlagos vérnyomás értékeinek megállapítására. Az egyén igen sok tényező által meghatározott vérnyomásának értékénél - legyen az normotóniás, hypertóniás - figyelembe veendő a szomatometrikus jellemzők (testmagasság, testsúly, testsúlytöbblet). E tekintetben figyelemre méltók azok a vizsgálatok, amelyeket TILL, G. és GYENIS (1973) a budapesti Műszaki Egyetem 1971/72. tanévének első évfolyambeli hallgatóin végeztek. Vizsgálati eredményeik igazolták a testsúly és a vérnyomás (systolés és diastolés) közötti szignifikáns összefüggést. A sorköteles mintán belül ezen összefüggés a testsúlytöbblettel rendelkezők (25 %-os és annál magasabb arányú testsúlytöbbletnél) esetében jut leginkább kifejezésre, valamint azon kóros magasvérnyomásos egyéneknél, akiknek endokrin anyagcsere betegségekkel összefüggő extrém testsúlytöbblete volt. Ez utóbbiak esetében nem mellőzhetők a genetikai vonatkozások, amelyek e fiziológiás jelleg multifaktoriális öröklésmentét igazolják (JÖRGENSEN, 1972). JÖRGENSEN nyomán a mért vérnyomásértékek statisztikai értékelésénél az alábbi kategóriák használata szokásos:

Normotonia:	systolés	- 139 Hgmm és alacsonyabb	(Ujabban a hypertonia alsó határértékét férfiaknál 45 éves kor alatt 130/90 Hgmm-ben adják meg.)
	diastolés	- 89 Hgmm és alacsonyabb	
Határterület:	systolés	- 140-159 Hgmm	
	diastolés	- 90- 94 Hgmm	
Hypertonia:	systolés	- 160 Hgmm és magasabb	
	diastolés	- 95 Hgmm és magasabb.	

A magasvérnyomás betegség előfordulásának ismertetése előtt ajánlatos a vérnyomás vizsgálatok teljes mintára, s azon belül az összeírási helyek résznépességeire vonatkozó, epidemiológiai szempontú, populációs adatainak, statisztikai eredményeinek áttekintése. Ez annál is inkább lényeges, mivel a populációs szintű adatok jobb értékelést nyújtanak, mint a pusztán egyedi vonatkozásokat illető fiziológiás értékek.

A vérnyomás vizsgálatnak célja volt egyfelől a reprezentatív jellegű, életkorra homogén mintát alkotó fiatalok standardjainak megállapítása, másfelől a mintán belüli hypertóniások gyakoriságának meghatározása.

A mintába került 9 495 fiatal közül az 1973. évi összeíráskor 9 446 egyén vérnyomás vizsgálata történt meg. Az egészségileg károsodott sorkötelesek ismételt vérnyomás vizsgálatára az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton került sor. Az összeíráskori és az ellenőrző vizsgálat különösen ügyelt arra, hogy mindazon fiataloknál, akiknek esetében magasabb vérnyomást mesterségesen előidéző tényezők voltak feltételezhetők, a vérnyomás vizsgálatát csak előzetes pihentetés, fektetés után végezték el. Ez biztosította a tényleges vérnyomás megállapítását. A vizsgálat kiterjedt arra is, hogy a rejtett, azaz panaszmentes enyhe, közepesen hypertóniásokat is kiszűrje.

A teljes mintára megállapított systolés nyomásátlag 120,63 Hgmm. A minimális systolés nyomásátlag 3,14 Hgmm-rel kevesebb Hajdu-Bihar megyében (117,49 Hgmm), a maximális systolés nyomásátlag Somogy megyében 7,70 Hgmm-rel magasabb (128,33 Hgmm) a minta átlagánál. A diastolés nyomásátlag a teljes mintára számítva 73,75 Hgmm, ettől 2,76 Hgmm-rel alacsonyabb a minimális diastolés nyomásátlag Bács-Kiskun megyében (70,99 Hgmm) és 1,42 Hgmm-rel magasabb a diastolés nyomásátlag Borsod-Abaúj-Zemplén megye fiataljai körében (75,17 Hgmm). Mindkét irányú diastolés nyomásátlag eltérése nem szignifikáns.

A systolés, diastolés vérnyomásra vonatkozó eloszlás tekintetében a percentilisek alapvetőbb információt szolgáltatnak az aritmetikai átlagnál, szórásnál.

A 201. és 202. táblázatok összeírási helyek szerint részletezik a systolés és diastolés vérnyomás percentilis eloszlását az átlagok és szórásértékek feltüntetésével együtt. A percentilis eloszlásból kitűnik, hogy

201. A systolés vérnyomás percentilisei

Sor-szám	Az összeírás helye	N	$\bar{X}$ Hgmm	SD	Percentilisek		
					1	3	5
1.	Bács-Kiskun megye	1 258	118,98	11,58	94,34	100,36	101,41
2.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 781	120,24	12,00	100,07	101,52	102,96
3.	Hajdu-Bihar megye	1 346	117,49	8,89	100,39	101,81	103,23
4.	Pest megye	787	122,94	13,19	90,98	99,27	101,41
5.	Somogy megye	1 037	128,33	10,99	108,74	105,71	110,11
6.	Veszprém megye	1 319	122,48	12,95	93,28	100,50	102,25
7.	Budapest	1 376	123,74	11,54	98,60	102,41	105,03
8.	Megyei városok együtt	542	122,97	11,82	100,09	102,35	104,60
9.	Összesen	9 446	120,63	11,86	96,73	101,32	102,99

202. A diastolés vérnyomás percentilisei

Sor-szám	Az összeírás helye	N	$\bar{X}$ Hgmm	SD	Percentilisek		
					1	3	5
1.	Bács-Kiskun megye	1 258	70,99	6,82	57,05	60,36	60,80
2.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 781	75,17	7,94	60,19	61,21	62,22
3.	Hajdu-Bihar megye	1 346	71,81	5,70	60,16	60,72	61,29
4.	Pest megye	788	74,09	6,87	52,15	59,04	60,99
5.	Somogy megye	1 037	77,55	5,68	61,65	64,93	68,23
6.	Veszprém megye	1 319	74,14	6,93	52,39	57,56	60,70
7.	Budapest	1 376	73,92	6,23	60,15	61,04	61,94
8.	Megyei városok együtt	542	71,09	7,53	53,87	60,09	60,53
9.	Összesen	9 446	73,75	7,05	56,91	60,63	61,43

"mindazok, akiknek vérnyomás értéke 95 percentilis fölötti, potenciálisan veszélyeztetettek, különösen akkor, ha egyéb cardiovascularis rizikófaktorok is kimutathatók" (KÖRNYEI-GYÓDI-FARKAS-GÁL, 1980).

A systolés és diastolés vérnyomás percentiliseit részletező táblázatok alapján azok a sorkötelesek minősíthetők magas vérnyomásuaknak, akiknek a systolés vagy diastolés vérnyomása - megszorítással - 97 percentilise, vagy ezen érték fölé jutott (a 95 percentilise, vagy ezen érték fölé jutottakat szokás egyébként alapul venni). A 97 percentilise, vagy ezen érték fölé kerültek a vizsgált 18 éves férfi népesség 4,0 %-át jelentik. 95 percentilis esetében, amikor is a systolés vérnyomás 140,58 Hgmm volt, az arány 5,0 %-ot jelent. Az említett megszorított kritérium alapján a 9 446 sorköteles közül 377 fiatalnak volt magas vérnyomása (95 percentilis alapján 472).

A megállapított átlagok alapján 144 sorkötelesnek a systolés nyomása, 153-nak a diastolés nyomása és mind a systolés, mind a diastolés vérnyomása 80 sorkötelesnek volt magasabb.

A 160/95 Hgmm érték feletti kóros hypertóniásoknak minősíthetők aránya a teljes mintán belül 0,7 %. A teljes körű belgyógyászati vizsgálat (1976. évi ellenőrző vizsgálat) során a kórosan hypertóniások száma 111 (1,2 %). E hypertóniások egyfelől endokrin anyagcsere-betegségek (obesitas), másfelől krónikus pyelonephritis kiváltotta essentialis hypertóniásoknak minősülnek. A 111 esetből 107 hypertonia essentialis (401.), 3 hypertóniás szívbetegség (402.) és 1 hypertóniás vesebetegség (403.).

Területi megoszlásban első helyen áll Budapest (24 fő, 1,7 %), ezt követi Veszprém megye (21 fő, 1,6%), majd Borsod-Abaúj-Zemplén megye (20 fő, 1,1 %). A magasvérnyomás betegség gyakorisága legalacsonyabb Somogy megyében (0,5 %).

A 203. táblázat a magasvérnyomás betegség megoszlását tartalmazza az összeírás helye szerint.

A kóros magasvérnyomás betegség praevalenciája a 18 éves fiatal férfi népesség esetében 1,2 %. A potenciálisan magasvérnyomás betegség praevalenciája - a populációs adatok figyelembevételével - 4-5 %-ra becsülhető. A területi megoszlásból úgy tűnik lényeges eltérések állapíthatók meg. Az urbanizált kör-

Percentilisek								Sor- szám
10	25	50	75	90	95	97	99	
104,03	110,97	117,69	126,51	135,28	139,53	143,97	146,78	1.
106,56	112,34	118,04	126,81	136,37	141,94	146,57	161,70	2.
106,77	111,86	116,30	121,96	128,97	134,90	138,39	147,27	3.
105,26	113,67	123,20	132,01	138,96	144,61	147,96	157,66	4.
113,14	121,27	129,90	135,88	136,76	144,16	147,13	152,10	5.
106,62	113,79	121,97	129,21	138,72	145,61	149,12	164,01	6.
110,41	115,45	123,25	130,60	138,30	143,57	147,80	157,30	7.
110,07	114,71	122,21	129,15	137,62	143,45	148,87	161,16	8.
107,18	113,29	120,46	129,16	137,58	142,18	146,68	156,52	9.

Percentilisek								Sor- szám
10	25	50	75	90	95	97	99	
61,88	65,16	70,34	76,20	79,54	83,91	86,55	89,20	1.
64,75	70,22	74,62	78,52	85,72	91,64	95,66	99,48	2.
62,71	66,96	72,37	76,53	79,03	79,86	83,00	88,18	3.
63,90	70,69	74,48	78,31	82,89	86,90	88,51	90,14	4.
70,62	73,01	76,99	81,97	86,86	88,50	89,15	89,80	5.
64,04	70,89	74,58	78,27	82,64	86,69	88,31	89,93	6.
64,18	70,30	74,15	77,99	81,74	86,26	88,07	89,88	7.
61,61	64,88	70,36	76,43	80,38	86,02	88,20	93,69	8.
63,43	69,45	73,92	78,06	82,84	87,14	88,86	94,60	9.

nyezetben élő fiatalok körében figyelemre méltó a magasabb praevalencia (Budapest, Veszprém és Borsod-Abaúj-Zemplén megye), ezt dokumentálják az említett összeirási helyek percentilisei is. A reprezentatív, korcsoportokra kiterjedő populációs szintű vizsgálatok fontosságára utalnak azok az epidemiológiai vizsgálatok is, amelyek szerint a népesség minden korcsoportját felölelően a magasvérnyomás betegség praevalenciáját általánosan 8-18 %-ban adják meg. A felnőttkor határát elérő korosztályok esetében feltárt - még panaszmentes - magasvérnyomás betegség korai kezelésével lényegesen csökkenthetők lennének a késői szövődmények, s így a morbiditási és mortalitási mutatók.

203. A magasvérnyomás betegség (401-403) megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Magasvérnyomás betegség			Összesen 401-403	
	Hypertonia essentialis 401	Hypertoniás szívbetegség 402	Hypertoniás vesebetegség 403	N	%o
Bács-Kiskun megye	17	-	-	17	13,4
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	19	-	1	20	11,2
Hajdu-Bihar megye	9	-	-	9	6,7
Pest megye	7	1	-	8	10,1
Somogy megye	4	1	-	5	4,8
Veszprém megye	21	-	-	21	15,6
Budapest	23	1	-	24	17,4
Megyei városok együtt	7	-	-	7	12,9
Összesen	107	3	1	111	11,7

A sorkötelesek mintáján belül az idült rheumás szívbetegség praevalenciája mindössze 0,2 %. A diagnosztizált 23 eset elsősorban is azokra az 1955-1965. évek közötti körülményekre utal, amelyek akkor e betegség kialakulásában közrejátszottak. Ma már lényegesen csökken e betegség gyakorisága. Egyedi előfordulásként értékelendő a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 1 esetben megállapított ischaemiás szívbetegség. Jelentősége mégis abban van, hogy 18 éves korban a még 0,1 %-os praevalencia 40-59 éves korra 3,5-4,5 %-ra emel-

kedik. Az elmúlt 20 esztendőben az ischaemiás szívbetegeység okozta halálozás gyakorisága megnégyszereződött. E kórképek hátterében 3/4 részben magasvérnyomás áll (ÁRVAY-GYÁRFÁS, 1981).

A szívbetegeység egyéb formái (420-429) tételhez sorolt szívbélhártya egyéb betegeégei (16 eset); a cardiomyopathia (1 eset) és az ingervezetés zavarai (4 eset) érdemelnek említést. Leggyakoribb és egyben többszörös tünetként megállapított szív ritmuszavarok (159 eset) másodlagos jelentőségűek. E betegeégeek ugyan-csak a már tárgyalt, más keringési rendszeri betegeeggel egyúttesen nyernek fontosságot. A keringési rendszer congenitális anomáliáit a 3.2.13 fejezet részletezi. Itt az említendő meg, hogy a szív- és a keringési rendszer veleszületett anomáliái 23 esetben fordultak elő fő, illetve többszörös tünet formájában.

A szívbetegeység egyéb formáinak gyakoriságát, az összeírás helye szerint a 204. táblázat tartalmazza.

204. A szívbetegeység egyéb formáinak (423.0-429.9) megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A szívbetegeység egyéb formái							Összesen 423.0-429.9	
	A szív- burok egyéb beteg- ségei	A szívbél- hártya egyéb betegségei	Cardio- myo- pathia	Az inger- vezetés zavarai	A szív ritmus- zavarai	Szív- elégte- lenség	Rosszul meghatá- rozott szívbe- tegeegeek és szöv- ődmé- nyek		
	423.0- 423.9	424.0- 424.9	425.0- 425.9	426.0- 426.9	427.0- 427.9	428.0- 428.9	429.0- 429.9	N	%o
Bács-Kiskun megye	-	4	-	-	21	1	10	36	28,5
Borsod-Abauj-Zemplén megye	-	1	1	-	30	-	14	46	25,7
Hajdu-Bihar megye	-	1	-	1	17	-	10	29	21,5
Pest megye	-	2	-	1	12	-	7	22	27,8
Somogy megye	-	-	-	-	11	-	2	13	12,5
Veszprém megye	1	7	-	-	25	-	8	41	30,5
Budapest	-	1	-	1	30	-	6	38	27,6
Megyei városok egyútt	-	-	-	1	13	-	5	19	34,9
Összesen	1	16	1	4	159	1	62	244	25,7

A keringési rendszer egyéb betegeégei keretében a mindössze 1,0 %-os praevaenciájú alsóvégtag és egyéb lokalizációjú visszértágulások és az alacsony vérnyomás érdemelnek említést.

A 205. táblázat részletezi az idevonatkozó tünetek, állapotok, károsodások megoszlását betegeegeek és összeírási helyek szerint.

205. A visszerek, a nyirokutak és a keringési rendszer egyéb betegeégeinek (454.0-459.9) megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A visszerek, a nyirokutak és a keringési rendszer egyéb betegeégei					Összesen 454.0-459.9	
	Az alsó végtag visszér- tágulások	Aranyér	Egyéb lokalizá- ciójú visszér- tágulások	Alacsony vér- nyomás	A keringési rendszer egyéb betegeégei		
	454.0- 454.9	455.0- 455.9	456.0- 456.9	458.0- 458.9	459.0- 459.9	N	%o
Bács-Kiskun megye	11	1	2	-	-	14	11,1
Borsod-Abauj-Zemplén megye	11	1	6	-	-	18	10,1
Hajdu-Bihar megye	8	-	3	4	2	17	12,6
Pest megye	10	-	2	-	-	12	15,2
Somogy megye	5	-	1	-	-	6	5,8
Veszprém megye	6	-	2	2	-	10	7,4
Budapest	10	-	2	-	-	12	8,7
Megyei városok egyútt	4	-	2	1	-	7	12,9
Összesen	65	2	20	7	2	96	10,1

A keringési rendszerre vonatkozó egészségi károsodások korai életkorban történő jelentkezése és nem utolsósorban a területi megoszlásban mutatkozó eltérések (urbanizációs, civilizatórikus stresszhatások, tényezők) figyelmeztetnek a korcsoportokra kidolgozott epidemiológiai vizsgálatok fontosságára és egyben a megelőzés jelentőségére.

3.2.8 A légzőrendszer betegségei (VIII.)

A sorkötelesek teljes mintáján belül a légzőrendszer betegségeinek praevaenciája mindössze 3,9 ‰. Az e betegségcsoportban előfordult öt tétel közül is az idült obstruktív tüdőbetegségek és rokon állapotok gyakorisága a legnagyobb, 32 esetben fő tünetként (3,4 ‰) és 53 esetben többszörös tünetként. A 32 fő tünet nagyrészt az idült hörghurut (bronchitis chronica) és az asthma bronchiale formájában állapítható meg. Annak ellenére, hogy e megbetegedés összeírási helyek szerint, fő tünetként 1-2 fiatalot érint, mégis a káros és korai dohányzás szempontjából emelendő ki, ugyanis a felnőttkor határát átlépő fiatalok esetében az új megbetegedések prognosztikája jelentős növekedésre utal. Ezt jelzi egyébként a más fő tünetekkel előforduló idült hörghurutos betegek száma is. Az említetteket támasztja alá az elhanyagolt akut bronchitis alapján kialakult emphysema (tüdőtágulat) gyakorisága is, 3 eset. Az igen heterogén kórképre való figyelemfelkeltés azért is szükséges, mert a káros tényezők sorában mind jelentősebb a fokozódó légszennyeződés szerepe a kialakult idült hörghurutos megbetegedésekben. E tényrt igazolja, hogy e betegek vonatkozásában a gondozóintézetek forgalma az utóbbi évtized során megduplázódott.

Sajátos elbírálást igényel az asthma bronchiale előfordulása. A vizsgált mintában ezen allergiás megbetegedés 8 esetben fő és 2 esetben többszörös tünetként nyert megállapítást. Országosan az asthma bronchiale mindkét nem, minden korcsoportjában mintegy 18 000. Az epidemiológiai vizsgálatokból kitűnően ez a szám stabilizált és a jövőben sem várható lényeges emelkedés. A sorkötelesek körében megállapított asthma bronchiale inkább endogén eredetű, azaz előzetesen hurutos megbetegedés előzte meg. Környezeti allergének (szobapor, virágpor, állati szőrök, atkák, gombák) okozta asthma bronchiale 3 esetben (Veszprém megye) fordult elő, feltételezhetően familiáris, örökletes allergiás megbetegedésként (MAGYAR-PETRÁNYI, 1977).

A 206. táblázat részletezi a sorkötelesek légzőrendszer betegségeinek megoszlását, gyakoriságát fő és többszörös tünetek bontásában.

206. A légzőrendszer betegségeihez tartozó tételek megoszlása

A VIII. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o (N=9495)	N	%o (N=9495)	N	%o (N=9495)
Heveny léguti fertőzések	460-466	1	0,1	6	0,6	7	0,7
A felső légutak egyéb betegségei	470-478	1	0,1	36	3,8	37	3,9
Tüdőgyulladás és influenza	480-487	-	-	5	0,5	5	0,5
Idült obstruktív tüdőbetegségek és rokon állapotok	490-496	32	3,4	53	5,6	85	9,0
A légzőrendszer egyéb betegségei	510-519	3	0,3	1	0,1	4	0,4
Összesen		37	3,9	101	10,6	138	14,5

3.2.9 Az emésztőrendszer betegségei (IX.)

Az emésztőrendszer betegségeiben megállapított károsodottak száma mindössze 29 főtünetben jelentkezik, a praevaencia értéke mindössze 3,1 ‰. A más betegségekhez társult emésztőrendszeri károsodások száma is csak 35. Az e betegségcsoportban megállapított alacsony praevaencia érték következtetése annak is, hogy az összeíráskori és az ellenőrző egészségügyi vizsgálat elsődlegesnek a belgyógyászati követelmények szerint történt. A fogazati státusra tett általános stomatológiai megállapítások szerint a sorkötelesek fogazatának ál-

lapota kielégítőnek minősített. Ez azt jelenti, hogy a mintán belül 5-7 %-ban hívták fel a figyelmet fogászati kezelés szükségességére. Természetesen a rendszeres stomatológiai vizsgálat megfelelőbb választ adott volna a caries, a periodontosis, pyorrhoea, paradontosis gyakoriságára és területi megoszlására vonatkozóan.

Az emésztőrendszeri betegségek tekintetében lényeges annak az 5 sorköteles foghiányának kiemelése, amely szisztémás okok, illetve baleset következtében egyénenként (18 éves korban) 50-60 %-os fog elvesztést jelent a maradó fogazatból.

Morbiditás és egyben epidemiológiai vonatkozásban kiemelendő annak a 3 sorkötelesnek egészségkárosodása, akiknek esetében alkoholos májzsugorodást (cirrhosis alcoholica) és a máj alkoholos eredetű zsíros elfajulását (zsírmáj) állapították meg. Mind a három sorköteles Veszprém megyéből való. Megyei mintán belül ez 2,2 %-nek, a teljes mintán belül 0,3 %-nek felel meg.

Az említettek alapján úgy tűnik, hogy a felnőttkort elérték körében az emésztőrendszer egyes betegségeiben az arányok eltolódása várható, amelynek okai a fokozódó stresszhatásokban, a már fiatal korban észlelhető nagyobb mértékű alkoholfogyasztásban és nem utolsósorban a táplálkozási szokások megváltozásában keresendők. A prevenció fontossága elengedhetetlen követelmény.

Az emésztőrendszeri betegségek tételek szerinti megoszlását, gyakoriságát, fő és többszörös tünetek bontásában a 207. táblázat tartalmazza.

207. Az emésztőrendszer betegségeihez tartozó tételek megoszlása

A IX. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
A szájüreg, a nyálmirigyek és az állcsontok betegségei	520-529	4	0,4	4	0,4	8	0,8
A nyelőcső, a gyomor és a nyombél betegségei	530-537	13	1,4	16	1,7	29	3,1
Hasüregi sérv	550-553	4	0,4	15	1,6	19	2,0
Nem fertőző eredetű vékony- és vastagbélhurut	555-558	2	0,2	-	-	2	0,2
Az emésztőszervek egyéb betegségei	570-579	6	0,7	-	-	6	0,7
Összesen		29	3,1	35	3,7	64	6,8

3.2.10 A húgy-ivarrendszer betegségei(X.)

A sorkötelesek mintáján belül a X. betegségcsoportba tartozó vese- és ivarszervek betegségei fő tüneteinek praevaenciája 2,7 %. A fő és többszörös tünetek együttes gyakorisága 5,4 %. A betegségcsoportba tartozó tételek közül négyben állapíthatók meg jelentősebb egészségkárosodások. A 208. táblázat foglalja össze a négy tételhez tartozó betegségeket, fő és többszörös tünetek bontásában.

208. A húgy-ivarrendszer betegségeihez tartozó tételek megoszlása

A X. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
Vesegyulladás, vesebajos szindróma és nephrosis	580-589	7	0,7	1	0,1	8	0,8
A húgyrendszer egyéb betegségei	590-599	12	1,3	10	1,0	22	2,3
A férfi nemi szervek betegségei	600-609	6	0,6	10	1,1	16	1,7
Az emlő betegségei	610-611	1	0,1	5	0,5	6	0,6
Összesen		26	2,7	26	2,7	52	5,4

A "Vesegyulladás, vesebajos szindróma és nephrosis" tételen belül említendő az etiológiailag ma még bizonytalan eredetű glomerulonephritis chronica (4 eset, 0,4%), amely esetében a vesefunkció gyorsan romlik és kifejezett a hypertoniás panasz (3,2,7 fejezet), valamint az oliguria. E betegség krónikus, harmadik szakaszát jelenti az idült veseelégtelenség (chronikus uraemia) (2 esetben fő tünet, 0,2%). Általában ez 10-20 év alatt alakul ki, s ezért is jelentős, hogy 18 éves korban már bekövetkezett. Ez utóbbi egészségkárosodás azért is kiemелendő, mert a betegség kialakulásával egyidejűleg csökken a testnövekedés, jelentős testsúlyhiány következik be és a hypertensio meghatározóvá válik (MAGYAR-PETRÁNYI, 1977).

"A húgyrendszer egyéb betegségei" tételen belül jelentős az idült pyelonephritis és idült pyonephrosis (4 fő tünet, 0,4% és 3 többszörös tünet, 0,3%), amely a vese diffus bakteriális gyulladása következtében fejlődik ki. A szindrómát hypertonia, oedema, albuminuria, haematuria jellemzi. Ide tartozóként kell megemlíteni a hydronephrosis (zsákvese), a vesekő és a vese szerzett cystájának (1-1 eset) előfordulását is.

"A férfi nemi szervek betegségei" tételen belül az atrophia testis (heresorvadás) említendő (5 esetben fő tünet, 0,5%, 1 esetben többszörös tünet). Kiemelése azért indokolt, mert mint feminisatiós tünet szörtelességgel és gynaecomastiával társul. A somatometriás vizsgálaton belül a gynaecomastia Veszprém és Hajdu-Bihar megyékben, az orvosi vizsgálaton megállapított 6 esetben volt megállapítható.

Végül figyelemre méltó a 120-130 Hgmm fölé emelkedő diastolés nyomás (hypertonia maligna), amely a megállapított károsodásokon túl a "rejtett" és nem feltárt betegségek közé sorolható.

A húgy-ivarrendszer betegségeinek morbiditási és epidemiológiai elemzése azért is jelentős, mert e betegségcsoportban megállapított egészségkárosodások, tünetek, állapotok mint fő és társult többszörös tünetek szorosan összefüggnek a keringési rendszer betegségeivel. Fiatalok körében az időben fel nem ismert és nem kellő módon ellátott, e betegségcsoportba tartozó betegségek a felnőttkor kezdetén válnak meghatározó fontosságúvá a morbiditás tekintetében.

3.2.11 A bőr és a bőr alatti szövet betegségei (XII.)

Morbiditás tekintetében e betegségcsoport a vizsgált minta vonatkozásában alárendelt jelentőségű. Epidemiológiai és méginkább az egészségi kulturáltság, hygiénés viszonyokat illetően jellemző e betegségcsoport területi megoszlása.

A bőr és a bőr alatti szövet betegségeihez tartozó tételek közül három fordul elő, nagyobb részben más betegségekhez társult, többszörös tünetek formájában. Fő tünetként 3,1%, többszörös tünetekkel az együttes praevalencia 11,4%. Az előforduló tételek közül fő tünetként "A bőr és a bőr alatti szövet egyéb gyulladásai" (psoriasis, dermatitis stb.), többszörös tünetek formájában "A bőr és bőr alatti szövet egyéb betegségei" (acne, seborrhea, alopecia) fordulnak elő.

209. A bőr és a bőr alatti szövet betegségeihez tartozó tételek megoszlása

A XII. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három-jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
A bőr és a bőr alatti szövet fertőzései	680-686	3	0,3	14	1,5	17	1,8
A bőr és a bőr alatti szövet egyéb gyulladással állapotai	690-698	15	1,6	12	1,2	27	2,8
A bőr és a bőr alatti szövet egyéb betegségei	700-709	11	1,2	53	5,6	64	6,8
Összesen		29	3,1	79	8,3	108	11,4

Az előforduló egyes betegségek, tünetek részben endokrin zavarokkal, a fiatal életkorral - a még pubertás késői jelenségei - végezetül allergiás betegségekkel, valamint a forgalomban levő vegyi anyagokkal - psoriasis esetében különböző olajok, kenőanyagok, tisztítószeres - függenek össze.

Az egészségügyi kultúráltság hiányát nem is az egyes tünetek előfordulása jelzi, hanem azok elhanyagoltsága a jellemző. Abban a három megyében szembetűnő ez epidemiológiailag is, amelyeknek fiatalokú népességében a többi betegségcsoport gyakorisága is magas arányú (Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar és Veszprém megyék). A bőr és a bőr alatti szövet betegségei tételeinek fő és többszörös tünetek szerinti megoszlását a 209. táblázat tartalmazza.

3.2.12 A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)

A vizsgált sorkötelesek mintájának legsajátosabb jellemzői a csontváz-izomrendszer betegségeiben jutnak kifejezésre. A mozgásszervi betegségek a halandóságban alárendelt jelentőségűek, ezzel szemben a morbiditásban mind jelentősebb helyet foglalnak el. Ez kitűnik abból is, hogy nem a fő, hanem mindinkább a többszörös tünetek gyakoriságában jelentős a mozgásszervi betegségek manifesztálódása. Mindez - egyéb okok mellett - a változott életkörülményekkel, életmóddal, táplálkozási szokásokkal és mindenekelőtt a sportolás hiányával, mozgásszegénységgel kapcsolatos. Az urbanizáció teremtette civilizatorikus ártalmak növelték meg a fiatalokú körében a gerincpanaszok és a végtagok kóros elváltozásainak megengedhető mértéken felüli növekedését. E jelenségekből következik a betegségcsoport epidemiológiai jelentősége is.

A mintán belül a mozgásszervi betegségek együttes praevalenciája 157,6 %, ebből a fő tünetek részese-
dése mindössze 26,3 %, ezzel szemben a többszörös tünetek aránya 131,3 %. Ez utóbbi igen magas arány,
mindenekelőtt is a csontváz-izomrendszer szerzett torzulásait jelenti.

A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségeihez tartozó négy tétel közül az első három tétel-
nek (arthropathia, dorsopathia, rheuma) együttes praevalenciája mindössze 4,9 %.

A 210. táblázat foglalja össze a mozgásszervi betegségek megoszlását tételek szerint, a fő és többszö-
rös tünetek bontásában.

210. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségeihez tartozó tételek megoszlása

A XIII. betegségcsoport elő- forduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek három- jegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
Arthropathiák és rokon állapotok	710-719	10	1,1	10	1,0	20	2,1
A gerincoszlop betegségei (Dorsopathiák)	720-724	5	0,5	11	1,2	16	1,7
Rheuma, kivéve a hátat	725-729	5	0,5	6	0,6	11	1,1
A csontváz-izomrendszer szerzett torzulásai	730-739	230	24,2	1 220	128,5	1 450	152,7
Összesen		250	26,3	1 247	131,3	1 497	157,6

"Az arthropathiák és rokon állapotok" tételhez tartozó betegségek közül csupán a fő tünetként, 5 fiatal-
nál megállapított térdízület működési zavara (0,5 %), valamint az ízületek egyéb betegségeinek többszörös tü-
netként való előfordulása (5 eset, 0,5 %) említendő meg. A további 5-5 eset (psoriasisal társult arthropathia,
gyulladásos polyarthropathia, valamint endokrin és anyagcsere-zavarokhoz társult arthropathia és végül a con-
tractura articulationes) epidemiológiailag egyedi tünetként értékelendő.

"A gerincoszlop betegségei (dorsopathiák)" együttesen 16 esetben (1,7 %) fordultak elő, ebből 5 fő és
11 többszörös tünet más betegségekhez társult.

A fiatal életkort tekintve figyelemre méltó az a 14 sorköteles gerincoszlopán megállapított spondylosis
(spondylarthrosis), amely közül 1 cervicalis, 2 thoracalis és 7 thoraco-lumbalis szakaszokra terjedt ki. A
vizsgálatok során készített röntgenfelvételek igazolták az említett szakaszokon a discusok degenerációját, a
cervicalis szakaszon a discopathia protrusiot, valamint a csigolyák peremén és a csigolya közti ízületek szélein

kialakult felrakódásokat. Mindezen elváltozások nagymértékben korlátozzák a gerinc mozgását. A morbiditást tekintve jellemző, hogy 5 fiatalnál az elváltozások már krónikus stádiumot értek el. 1 esetben állapítottak meg torticollist (ferde nyak), amely a fejbiccentő izom rövidülésének következménye. A dorsopathiák epidemiológiai szempontból valamennyi összeírási helyen előfordultak, így gyakoriságuk egyenletes eloszlású.

Az inak, savóshártyák, izmok rheumás elváltozásai 11 esetben nyertek megállapítást, ebből 5 a fő és 6 a többszörös tünet (praevalencia 0,5, 0,6%). Az idetartozó elváltozások, állapotok feltételezeten részjelenségei a rheumás láznak, s így ezek annak társult következményei (3.2.7 fejezet). A megállapított tünetek az alábbiak: szalagok vagy inak elváltozásai, proliferatív synovitis, izomsorvadás, inaktivitások atrophia, végtagduzzanat.

"A csontváz-izomrendszer szerzett torzulásai" megnevezésű tétel a legnagyobb gyakoriságu a XIII. betegcsoporton belül, a fő tünetek aránya 92,0%, a többszörös tüneteké 97,8%. E tételen belül négy altételben különösen is magas a diagnosztizált kóros elváltozások, tünetek száma. Ezek az alábbiak:

1. Elfajulásos porcelváltozás (732,0-732,9);
2. Ludtalg (pes planus aquisitionis) (734);
3. A végtagok egyéb szerzett torzulásai (736,0-736,9);
4. Hátgerincferdülés (737,0-737,9).

A négy altételhez tartozó és megállapított betegségek, állapotok ismertetése, praevalencia értékei a következőkben foglalhatók össze.

Elfajulásos porcelváltozás. A vizsgált mintán belül ide mindazon csontbetegségek, állapotok tartoznak, amelyek a serdülőkorban körülírtan, a növekedési porcok táján keletkeztek (KOPITS, J. - KOPITS, I., 1942). Az összefoglaló néven osteochondrosis spinae juvenilishez tartozó betegségek, tünetek együttes praevalencia értéke 5,6% (fő tünet 4,0%, többszörös tünet 1,6%). Elsőként említendő meg a SCHEUERMANN által leírt kyphosis juvenilis osteochondrotica (GLAUBER, 1978), amely a csigolya epiphysiseire terjed ki. A betegség 12-17 éves korban fordul elő, kialakulásának három fázisát különböztetik meg. Jellemzője a kyphotikus háti szakasz merevsége. Ugyanide tartozik a CALVÉ-féle csigolyabetegség, amely esetében a csigolyatest ellapul, összeroppan. A sorköteles mintán belül e gerinc betegségek, deformitások 39 esetben fordultak elő (27 fő és 12 többszörös tünet formájában).

A LEGG-CALVÉ-PERTHES kór, azaz az osteoarthritis coxae juvenilis, amely fiatalkori csontnövekedés zavaraként jelentkezik, 3 esetben fordul elő. Az alsóvégtag, a lábfej juvenilis osteochondrosisa és az egyéb osteochondropathia együttes előfordulása 14.

A csontok betegségeinek epidemiológiáját illetően az összeírási helyek három csoportra különíthetők. Somogy megye, Budapest és a megyei városok fiataljainál 1,0-0,9%-ban voltak e betegségek megállapíthatók. Veszprém, Bács-Kiskun megyék képezik a második csoportot, 0,7-0,6%-os gyakorisággal, végül a harmadik csoportba tartozó Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar és Pest megyékben e betegség gyakorisága mindössze 0,3%.

Ludtalg (Pes planus aquisitionis). A morbiditást tekintve a ludtalpat a közvélemény jóváhagyóan mint jelenlevő károsodást tudomásul veszi és jelentőségére nem fordít kellő figyelmet. A katonai szolgálatra való alkalmasság és méginkább a sorkatonai szolgálat tekintetében igen is figyelemre méltó a pes planus praevalenciája; a fő tüneti 8,7% (83 eset), a többszörös tüneti gyakoriság 60,6% (575 eset),

A 83 fiatal esetében, amikor is a ludtalg fő tünet, azt jelenti, hogy már fixált ludtalg alakult ki, amely a lábtő és lábközep további ízületi károsodását idézi elő. A fixált pes planus egyben jelzi a talpi boltozat nagyfokú, vagy teljes ellapulását.

Az 575 fiatal többszörös tünetként megállapított pes planusa a láb különböző mértékű statikus deformálódását jelenti. A lábfej boltozata fokozatosan ellaposodik, annak mértékében, ahogy a lábtőcsontok közül a sajáksont a talusról le- és kifelé lecsuszik. E még nem fixált ludtalg kialakulása a serdülőkorban veszi kezdetét,

amikor is a napjaink gyorsultabb testnövekedésének következményeként, a már szinte felnőttek megfelelő magas testet támasztószövetekben fejletlen láb hordozza. Testsúlytöbblet esetében konstitucionálisan még inkább fokozottabb a pes planus kialakulása. Mindez még e stádiumokban korrigálható lenne, ha egészségügyileg megfelelők lennének a cipők. Sajnos az iparilag, nagyüzemileg készített lábbelik nem követik a láb természetes formáját. Így az urbanizált környezetben gyorsultabb testnövekedésű és esetenként súlytöbbletes fiataloknál halmozottak az okok, amelyek e nagyon is megelőzhető egészségkárosodást előidéznek. Az epidemiológiai elemzés, a területi megoszlást illetően, támasztja alá a fentieket.

A pes planus fő és többszörös tünetek, valamint az összeírás helyek szerinti megoszlását tekintve három csoport különíthető el.

211. A Pes planus (ludtálp) (734) megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Pes planus (ludtálp) (734), 1976. évi vizsgálat					
	Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
	N	%o	N	%o	N	%o
Bács-Kiskun megye	8	6,3	77	60,9	85	67,2
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	11	6,2	93	52,0	104	58,2
Hajdu-Bihar megye	19	14,1	101	74,9	120	89,0
Pest megye	11	13,9	66	83,3	77	97,2
Somogy megye	6	5,8	38	36,5	44	42,3
Veszprém megye	2	1,5	35	26,1	37	27,6
Budapest	26	18,9	137	99,6	163	118,5
Megyei városok együtt	-	-	28	51,5	28	51,5
Összesen	83	8,7	575	60,6	658	69,3

Somogy, Veszprém megye és a megyei városok képezik az I. csoportot, a pes planus fő tünetként 0-5,8 %-os, többszörös tünetként 25-51 %-os gyakoriságu. Közbülső helyet foglalnak el Borsod-Abaúj-Zemplén és Bács-Kiskun megyék. 6,0-6,3 %-os a fő tünet és 52-61 %-os a többszörös tünet formájában előforduló pes planus. A III. csoportra jellemző a magas gyakoriság, mind a fő, mind a többszörös tünetként megállapított ludtálpot illetően. Ide tartozik Pest (13,9 %, 83,3 %) és Hajdu-Bihar megye (14,1 %, 74,9 %), valamint a legmagasabb gyakorisággal képviselt Budapest (18,9 %, 99,6 %).

Az ellenőrző egészségügyi vizsgálat orthopaed szakorvosának véleménye szerint az összeírásakor katonai szolgálatra alkalmasnak minősítettek körében is mintegy 5-8 %-ra becsülhető a fel nem derített pes planus előfordulása. Mindez a megelőzés és az időben történő korrekció fontosságára utal.

Itt említendő meg a végtagok egyéb torzulásai, amelyek kisebb részben a felső, nagyobb részt az alsó végtag, a láb statikai szerzett elváltozásainak, betegségeinek tekinthetők. A teljes mintán belül a praevaencia értéke 25,5 %, ebből 3,9 % a fő, és 21,6 % a többszörös tünet. Ezen elváltozások részben a láb haránt boltozatának elváltozását, másrészt a szerzett gacsos térdet és lőcslábát jelzik. Epidemiológiailag jellemző, hogy fő és többszörös tünetként a Budapesten és Pest megyében vizsgált sorköteleseknél legnagyobb a praevaencia értéke. Az idevonatkozó részletes adatok a 212. táblázatban részletezettek.

212. A végtagok egyéb szerzett torzulásai (736.0-736.9)-nak megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	A végtagok egyéb szerzett torzulásai (736.0-736.9) 1976. évi vizsgálat					
	Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
	N	%o	N	%o	N	%o
Bács-Kiskun megye	5	4,0	17	13,4	22	17,4
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	2	1,1	36	20,2	38	21,3
Hajdu-Bihar megye	10	7,4	32	23,8	42	31,2
Pest megye	5	6,3	22	27,8	27	34,1
Somogy megye	3	2,9	11	10,6	14	13,5
Veszprém megye	1	0,7	2	1,5	3	2,2
Budapest	10	7,3	79	57,4	89	64,7
Megyei városok együtt	1	1,9	6	11,0	7	12,9
Összesen	37	3,9	205	21,6	242	25,5

A hátgerincferdülés altételhez tartozó scoliosisok, a kyphosis adolescentium, valamint a helytelen testtartás a fiatalok testi állapota,morbiditása napjaink változott életkörülményeiből, kialakult mozgásszegény életmódjából, s nem utolsósorban a gyorsultabb testnövekedésből eredően megkülönböztetett figyelmet érdemelnek. A három tünet, jelenségcsoport együttes praevaenciája 46,1 %o. Az idetartozó és komolyabb egészségi károsodásnak minősíthető fő tünetek gyakorisága 6,7 %o. A más betegséggel társult, s így enyhébbnek minősített, többszörös tünetek gyakorisága a fő tünetként megállapított gerincferdülésekhez viszonyítva közel hatszoros, 39,4 %o.

A három tünetcsoport közül az első helyet a scoliosisok foglalják el, 20,2 %o-es gyakorisággal. A második csoportot a helytelen testtartásból eredő gerincferdülések alkotják, gyakorisági érték 13,3 %o, és végül a dorsalis kyphosis alkotta harmadik csoport gyakoriságának értéke 12,6 %o.

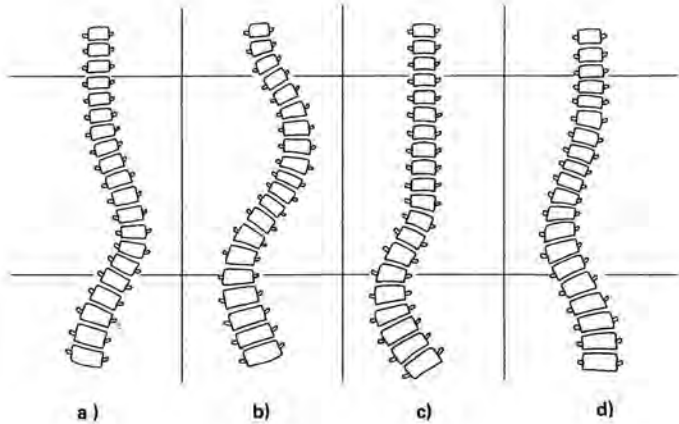
A fő és többszörös tünetek területi megoszlása jól példázza a gerincferdüléseknek az urbanizált életmóddal való összefüggését. A 213. táblázat az összeírás helye szerint összefoglalóan részletezi a gerincdeformitások fő és többszörös tüneteinek megoszlásában a gyakorisági értékeket.

213. A hátgerincferdülés (737.0-737.9) megoszlása az összeírás helye szerint

Az összeírás helye	Hátgerincferdülés (737.0-737.9) 1976. évi vizsgálat					
	Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
	N	%o	N	%o	N	%o
Bács-Kiskun megye	7	5,5	33	26,1	40	31,6
Borsod-Abauj-Zemplén megye	11	6,2	24	13,4	35	19,6
Hajdu-Bihar megye	4	3,0	58	43,0	62	46,0
Pest megye	5	6,3	55	69,5	60	75,8
Somogy megye	4	3,8	26	25,0	30	28,8
Veszprém megye	10	7,4	37	27,6	47	35,0
Budapest	18	13,1	125	90,8	143	103,9
Megyei városok együtt	5	9,2	16	29,4	21	38,6
Összesen	64	6,7	374	39,4	438	46,1

A gerincdeformitások általános kvantitativ morbiditási értékelését követően az egyes gerincdeformitások tünetcsoportjainak epidemiológiai elemzése az alábbiakban foglalható össze.

78. ábra
A STRUKTURÁLIS SCOLIOSIS TÍPUSAI (GLAUBER nyomán).
a) primaer thoracalis; b) primaer thoracolumbalis; c) primaer thoracalis és lumbalis; d) primaer lumbalis scoliosis

A vizsgált sorkötelesek gerincdeformitását tekintve leggyakoribb a scoliosis, a gerinc oldalirányu elhajlása a frontális síkban. A teljes minta praevaencia értékétől (20,2 %) legnagyobb az eltérés Pest megye (50,5 %), Budapest (48,0 %) és Hajdu-Bihar megye (21,6 %) fiataljainál. Legalacsonyabb a praevaencia érték Bács-Kiskun megye fiataljainál (6,3 %).

A scoliosisoknak öt típusát szokásos megkülönböztetni (GLAUBER, 1978) a főbb görbületek lokalizációja alapján. A görbületek szerint differenciált scoliosisok megoszlásának jellegzetességei az alábbiak. (Lásd 78. ábrát.)

1. Primaer, jobbra konvex thoracolumbalis görbületű scoliosis. Praevaenciája a teljes mintában 2,5%, ettől leginkább eltérők Budapest (7,3 %), Pest megye (3,8 %) és Hajdu-Bihar megye (3,7 %) praevaencia értékei. A scoliosisnak e típusa jelentős görbület kialakulását eredményezheti, amikor is a gerinc a thoraxba süllyedve irreversibilis deformitást hoz létre.

2. Thoraco-lumbalis görbületű scoliosis. A lényegében balra görbülő scoliosis a legmagasabb praevaenciájú típus a teljes mintában, 11,2 %. A budapesti fiatalok körében a balra konvex thoracolumbalis scoliosis a teljes minta gyakoriságának közel háromszorosa (31,2 %), Pest megye a második helyet foglalja el, még ugyancsak magas gyakorisági értékkel (18,9 %). Hajdu-Bihar megye harmadik a sorrendben (13,4 %).

3. A jobbra konvex thoracalis és balra konvex lumbalis görbületű scoliosis. Praevaenciája az előbbieknél lényegesen alacsonyabb, a teljes minta alapján 0,9 %. A Hajdu-Bihar megyei fiatalok körében a scoliosis e típusának előfordulása igen magas, 3,0 %.

4. Primaer lumbalis scoliosis jobbra vagy balra konvex görbülettel. Az előző típusokhoz viszonyítva a legenyhébb scoliosis. A teljes mintában praevaenciája mindössze 0,5 %. A scoliosis e típusának maximális gyakorisága Somogy megyében állapítható meg (2,8 %).

5. Cervicalis görbületű scoliosis a vizsgált sorkötelesek körében nem fordult elő.

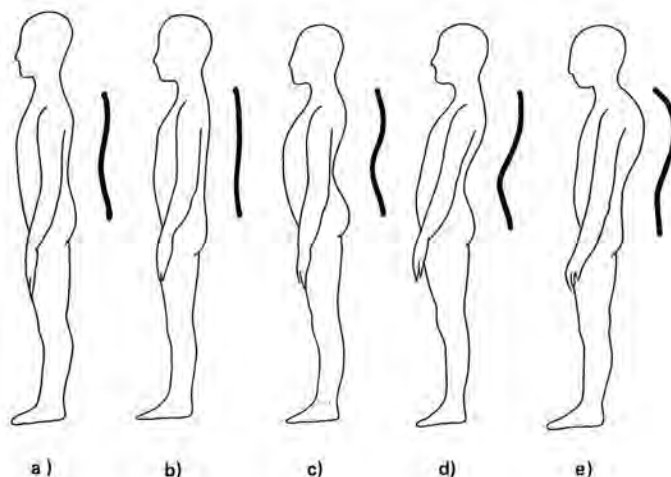
A scoliosisok önálló típusát azok képviselik, amelyeknél a gerinc oldalirányu elhajlása együttesen jelentkezik sagittális (kyphotikus scoliosis) görbülettel. Praevaenciája a teljes mintában 3,9 %, jellegzetesen legmagasabbak a gyakorisági értékek Pest megye (20,2 %) és Budapest (6,6 %) fiataljai körében.

A megállapított scoliosisoknak 1/6-a, eredetét tekintve, habituális (idiopathias - structuralis) és 5/6-a funkcionális scoliosis. A scoliosisnak e megjelenési formáját szokásos "átmeneti"-nek nevezni, amely megnevezés arra utal, hogy e deformitás nem végleges, megfelelő körülmények között megszüntethető. Az a tény, hogy a vizsgált mintában 18 éves, majd az ellenőrző vizsgálat idején (1976-ban) 21 éves korbanis fennállt a fiatalok funkcionális scoliosisa, meggyőzően igazolja, hogy nem folytattak intenzív testedzést, s környezetük sem fordított figyelmet ezen egészségkárosodás korrekciójára. Mindez annál is inkább figyelmeztető jel, mivel a felnőtt kor határát elérő fiataloknál mind kisebb az esély a funkcionális scoliosis megszüntetésére.

A gerinc deformitások önálló csoportját képezik a kyphosisok. Serdülő koru gyermekeknél, fiatalokon észlelhető gyakorta a gerinc háti szakaszán a kyphotikus görbület fokozódása. Kezdetben az ágyéki szakaszon mutatkozik, majd az egész gerincszakaszra terjedő kifejezett sagittális görbületet alkot. Súlyosabb esetben gibbus-szerű erős görbület alakul ki. A kyphosis adolescentium első szakaszában a helytelen testtartás, majd a fáradékonyság, hátfájdalmak jellemzik a második stádiumot és végül a harmadik stádiumban a háti szakasz merevvé válása következik be a 18. életévet követően. A kialakult kyphosis adolescentiumot Scheuermann-betegségnek nevezik. A vizsgált sorkötelesek körében 120 esetben fordult elő (praevaencia érték 12,6 %). Területi megoszlása epidemiológiailag igen jellegzetes, mert a scoliosishoz hasonlóan Budapesten legmagasabb a praevaencia érték, 39,2 %, ezt követi Pest megye, 21,4 %. A leginkább természetes életfeltételek között élő Somogy megyei fiatalok mintájában a teljes minta praevaencia értékéhez viszonyítva mindössze 1/4 a kyphosis előfordulása, 3,9 %. A scoliosishoz (funkcionális) hasonlóan, kyphosis esetében is a korai felismeréssel, szakszerű kezeléssel (gyógytorna) és rendszeres testedzéssel (uszás, kosárlabda) e testalkatot torzító elválto-

zás, károsodás kifejlődése megakadályozható. A gerincdeformitások jelentős hányada alakul ki a helytelen testtartás következtében. Ennek megfelelően, a helytelen testtartásnak négy alaptípusát különböztetik meg. Ezek az alábbiak: lapos hát (b); fokozott kypholordotikus hát (c); nyerges hát (d); domboru hát (e).

79. ábra
TESTTARTÁS-TÍPUSOK (GLAUBER nyomán).
a) normális tartás; b) lapos hát; c) fokozott kypholordotikus hát;
d) nyerges hát; e) domboru hát

A helytelen testtartások kifejezetten muscularis eredetűek, s következményei a helytelen, mozgásszegény életmódnak, amikor is csökken a mozgáskészség és a megfelelő adaptálódás a változott élet- és munkakörülményekhez. Jóllehet a helytelen testtartásból következő gerincdeformitások többszörös tünetnek minősíthetők, mégis fontosságuk a fizikai állóképességben, tűrőképességben, teljesítményben, jó közérzetben igenis lényeges. A teljes mintán belül a hanyagtartásból következő deformitások praevaenciája 13,3%. Gyakorisági sorrendben első a "hanyagtartású" lapos hát, ezt követi a kypholordotikus hát, s közel azonos arányú a nyerges és domboru hát előfordulása. A helytelen testtartásból eredő gerincdeformitások aránya legmagasabb a megyei városok és Veszprém megye fiataljai körében, s legalacsonyabb az arány Pest és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben. A gerincdeformitásokra vonatkozó szűrővizsgálatok iskolás gyermekek, serdülő korúak esetében 4,7-5,0%-os gyakoriságot állapítottak meg. A morbiditást tekintve - amint azt a sorkötelesek mintáján végzett vizsgálatok is igazolták - a gerincdeformitások közül legnagyobb frekvenciájú a scoliosis. Epidemiológiai kiemelő, hogy a városi (urbanizált) környezetben élő fiatalok körében meghatározó a civilizációs egészségkárosodás. A gerincdeformitások - scoliosis, kyphosis, helytelen testtartás - összeírási helyek szerinti megoszlását foglalja össze a 214. táblázat.

A sorkötelesek gerincdeformitására, betegségeire tett megállapításokat megerősítik azok a vizsgálati eredmények, amelyeket a Heim Pál Gyermekkórház-Rendelőintézet Ifjúsági Egészségvédelmi Osztálya végzett az 1981/82. tanévben. 79 495 középiskolai (gimnázium, szakközépiskola, szakmunkásképző) tanulóból 6 545 serdülőkorú állott szomatikus okok miatt gondozás alatt. E gondozottak közül orthopaediai okokból kezelték száma 2 411 (36,8%). A scoliosis miatt gondozottak 5%-ot, a Scheuermann-betegség miatt kezelték 1%-ot érték el⁶. E messze kiemelkedő arányok szükségszerűen megkövetelik a fiatalok mozgásszervi károsodásával való fokozott törődést.

⁶ Dr. Kamarás Iona igazgató főorvosnak köszönetüket fejezik ki a szerzők a rendelkezésre bocsátott adatokért.

214. A hátgerincferdülés altételeinek megoszlása az összeírás helye szerint

Sor- szám	A hátgerincferdülés altételei (737.0-737.9)	Az összeírás helye							
		Bács-Kiskun		Borsod-A. - Z.		Hajdu-Bihar		Pest	
		megye							
		N	%o (N=1265)	N	%o (N=1788)	N	%o (N=1348)	N	%o (N=792)
A) Scoliosisok									
1.	Scoliosis, jobbra convex (dorsolumb.)	-	-	1	0,6	5	3,7	3	3,8
2.	Scoliosis, balra convex (dorsolumb.)	6	4,7	14	7,8	18	13,4	15	18,9
3.	Scoliosis jobbra dorsalis, balra lumbalis	1	0,8	-	-	4	3,0	-	-
4.	Scoliosis, lumbalis	-	-	1	0,6	-	-	-	-
5.	Scoliosis oldaljelzés nélkül	-	-	-	-	-	-	6	7,6
A/1 Átmeneti scoliosis típusok									
6.	Kyphoscoliosis, jobbra convex	1	0,8	-	-	-	-	1	1,3
7.	Kyphoscoliosis, balra convex	-	-	2	1,1	2	1,5	7	8,8
8.	Kyphoscoliosis, oldaljelzés nélkül	-	-	1	0,6	-	-	8	10,1
B) Kyphosis									
9.	Kyphosis, enyhe vagy fokozott (dorsalis)	7	5,5	8	4,5	15	11,1	17	21,4
C) Helytelen testtartás									
10.	a) hanyagtartás (lapos hát) k.m.n.	19	15,0	6	3,3	16	11,9	1	1,3
11.	b) fokozott kypholordotikus hát	3	2,4	2	1,1	-	-	1	1,3
12.	c) nyerges hát	3	2,4	-	-	1	0,7	-	-
13.	d) domboru hát	-	-	-	-	1	0,7	1	1,3
14.	Összesen	40	31,6	35	19,6	62	46,0	60	75,8

A fiatakoruaknál észlelhető igen magas arányu mozgásszervi tünetek, állapotok jelentős mértékben a fizikai aktivitás, azaz a testi képesség kialakításának hiányából következnek.

A családi nevelés, majd az iskolai testnevelés nem veszi figyelembe, hogy a gyermekek a mainál lényegesen nagyobb fizikai terhelésben részesíthetők. A gyermekek, fiatakoruak szomatikus-pszichés fejlődése megköveteli a testi képességek kialakítását (NÁDORI, 1978). A nevelés edzéshatárainak eredményeként alakíthatók ki a kondicionális erő, gyorsaság, állóképesség és koordinációs képességek, mozgásszabályozás, mozgásfunkciókkal összefüggő alkalmazkodás, mozgásformák tanulása, végzése. A mozgásszervi tünetek, egészségkárosodások magas aránya utal egyben arra, hogy az endogén tényezőkön kívül a fiatakoruak jelentős többsége nem rendelkezik azzal az izomerővel, állóképességgel, amely megfelelő testedzéssel, sportolással és mindenekelőtt is egészségesebb életszemlélettel, életmóddal elérhető volna.

Befejezésül említendő meg, hogy az 1973. évi ellenőrző vizsgálatokra kirendelt orvosok (nem lévén orthopaed szakorvosok) a mozgásszervi kóros elváltozásokat az esetek többségében nem diagnosztizálták, s így feltételezhető, hogy a korlátozás nélkül egészségesnek minősítettek között is nem kis arányban képviseltek e tünetek, állapotok.

3.2.13 Veleszületett anomáliák (XIV.)

Az 1955-ben született sorköteles koru fiatalok 10 %-os reprezentatív mintájának 1973. évi összeíráskori, majd az ismételt 1976. évi ellenőrző egészségügyi vizsgálata a fejlődési rendellenességek gyakoriságát 40,2 %-ban állapította meg. Ez a gyakoriság összhangban van a hazánkban megállapított 38-40 %-es veleszületett fejlődési rendellenességi értékkel (KISS, 1980).

A 40,2 %-ban megállapított fejlődési rendellenességek gyakoriságának epidemiológiai értékelése előtt a vizsgált minta e vonatkozásu néhány sajátossága emelendő ki.

Az összeírás helye								Összesen		Sor- szám
Somogy		Veszprém		Budapest		Megyei városok együtt				
megye										
N	%o (N=1039)	N	%o (N=1343)	N	%o (N=1376)	N	%o (N=544)	N	%o (N=9495)	
2	1,9	3	2,2	10	7,3	-	-	24	2,5	1.
1	1,0	6	4,4	43	31,2	4	7,4	107	11,2	2.
1	1,0	1	0,8	1	0,7	-	-	8	0,9	3.
3	2,8	-	-	-	-	1	1,8	5	0,5	4.
2	1,9	-	-	3	2,2	-	-	11	1,2	5.
-	-	-	-	-	-	-	-	2	0,2	6.
1	1,0	2	1,5	6	4,4	-	-	20	2,1	7.
2	1,9	1	0,8	3	2,2	-	-	15	1,6	8.
4	3,9	9	6,7	54	39,2	6	11,0	120	12,6	9.
13	12,5	19	14,1	11	8,0	9	16,6	94	9,9	10.
1	1,0	4	2,9	5	3,6	1	1,8	17	1,8	11.
-	-	1	0,8	2	1,5	-	-	7	0,7	12.
-	-	1	0,8	5	3,6	-	-	8	0,9	13.
30	28,9	47	35,0	143	103,9	21	38,6	438	46,1	14.

A teljes mintában 362 egyénen (38,1 %o) az összes fejlődési rendellenesség száma 382 (40,2 %o).

A vizsgált 10 %-os minta, azonfelül, hogy népességi szinten reprezentatív, egy olyan korosztály fejlődési rendellenességeire szolgáltat adatokat, amelyekre hazánkban még nem volt kötelező a veleszületett anomáliák bejelentése.

A minta további sajátossága az - a 18. életévből következően -, hogy olyan fejlődési rendellenességekre vonatkozóan szolgáltat adatokat, amelyeknek kórismézése a születéskor, a korai gyermekkorban még nem lehetséges. Mint korlátozó tény említendő meg, hogy a fejlődési rendellenességek gyakorisági értékeinek érvénye bizonyos vonatkozásokban az összeírási helyekre vonatkoztatható elsősorban. Következik ez az észlelt regionális eltérésekből. Kíváncos megjegyezni, hogy az egyes korosztályok esetében a demográfiai, társadalmi folyamatok regionálisan jelentős mértékben befolyásolhatják a fejlődési rendellenességek frekvenciáját.

A fejlődési rendellenességek epidemiológiai értékelését nagyban megkönnyíti - szemben a legtöbb betegségcsoporttal - a "Veleszületett Rendellenességek Országos Nyilvántartása" (VRONY), amely az újszülöttek, csecsemőkoruak megállapított, s kötelezően bejelentett (Magyarországon 1970 óta kötelező a fejlődési rendellenességek bejelentése, nyilvántartása, e feladatot az Országos Közegészségügyi Intézet Humánngenetikai Laboratóriuma szervezte meg és látja el) fejlődési rendellenességeit, altételek szerint és összefoglalóan közigazgatási egységek (megyék, főváros, megyei városok) bontásában "Jelentés" formájában évente ad közre.

Az analitikus epidemiológia szempontjából igen tanulságos, hogy a teljes mintára megállapított 40,2%-os gyakoriság miként bontható fel a mintába vont összeírási helyek szerint. A veleszületett anomáliák területi egységek szerinti gyakoriságait tekintve az összeírási helyek négy csoportra különíthetők. Ezek az alábbiak:

I. Csoportgyakoriság 50 %o-en felüli:

- Pest megye, 68,2 %o,
- Hajdu-Bihar megye 58,6 %o

II. Csoportgyakoriság 40 %-en felüli:

Somogy megye 44,3 %,
Bács-Kiskun megye 43,5 %

III. Csoportgyakoriság 30 %-en felüli:

Borsod-Abaúj-Zemplén megye 36,4 %,
Megyei városok 33,1 %

IV. Csoportgyakoriság 30 %-en aluli:

Veszprém megye 26,1 %,
Budapest 21,8 %.

Ezen elsődleges - kvantitativ - megközelítés is már jelzi a fejlődési rendellenességek gyakoriságában mutató jelentős eltéréseket s azok feltételezhető oki tényezőit.

Az I. csoportba tartozó Pest megyében a magas gyakoriság lényegében másodlagosnak tekinthető, amennyiben az az agglomerációhoz tartozó települések népességének migrált hányadából következő jelenség. Hajdu-Bihar megyében más a helyzet. Ott elsősorban is két etnikai csoport (Hajdu települések, Bihar) népességének endogámiája és nem jelentéktelen genetikai terheltsége az oki tényező.

A II. csoportba tartozó Somogy és Bács-Kiskun megyékben és nemkülönben a III. csoportba tartozó Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is a zárt etnikai csoportok népességéhez köthetők a fejlődési rendellenességek relatív magas gyakorisági értékei.

A IV. csoportba tartozó Veszprém megye és Budapest esetében a véletlenszerű párválasztás nagyobb esélyében tételezhető fel az alacsony gyakoriság oka. Ovatósságból említendő meg, hogy ezen oki tényezőkre csakis igen gondosan felépített, módszeres, célzott vizsgálatok adhatnak feleletet.

A Veszprém Rendellenességek Országos Nyilvántartása (továbbiakban VRONY) 1976. évi jelentésének adataiból megállapítható, hogy Veszprém megye és Budapest értékei közel megegyezők, Hajdu-Bihar megyében található a legnagyobb gyakoriság. A két, egymástól két évtized különbségű korosztály eltérő gyakoriságai egyfelől az élveszületések számában bekövetkezett változásokkal, a szülő anyák alacsonyabb életkorával hozható összefüggésbe, függetlenül attól, hogy a 18. életévben megállapított veleszületett anomáliák nem vehetők teljes mértékben össze, mivel az újszülötteken nem ismerhető fel minden fejlődési rendellenesség.

215. A fejlődési rendellenességek gyakorisága az 1976. évi VRONY adatai alapján

Megnevezés	Bács-Kiskun	Borsod-A. -Z.	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok	A minta adatai együtt	Ország összesen
	megye									
Esetszám	325	318	249	390	202	210	639	302	2 635	5 890
%	32,97	29,67	38,47	21,69	33,94	26,16	20,08	22,83	25,32	31,51

A veleszületett anomáliák részletezett gyakorisági értékeinek ismertetése előtt kívánatos az egyéni jellemzők közül az anyai életkor, a születési sorrend és az etnikai csoportok szerinti specifikumok kiemelése, amelyek a betegséggyakoriság eltéréseinek tekintetében elősegíthetik a kóreredet megértését (CZEIZEL és mtsai, 1973).

A 216. táblázatban közölt megoszlásból következően megállapítható, hogy az anyai életkor emelkedésével egyértelműen növekvő tendencia állapítható meg a fejlődési rendellenességek előfordulási gyakoriságát illetően. A 19 éves és annál fiatalabb korban szülő anyáknál a gyakoriság még csak 27,8 %, a 20-24 éves anyai életkorban a gyakoriság már 5,8 %-kal (33,6 %), a 25-29 éves anyai életkorban már 12,0 %-kal (39,8 %) és a 30-34, valamint a 35 évnél idősebb anyai életkorban ez a különbség a fiatal korban szülő anyákhoz képest 22,9 %-kal (50,7 %), illetve 27,0 %-kal (54,8 %) magasabb (Lásd 216. táblázatot.)

A születési sorrendet tekintve is ugyanezen tendencia állapítható meg. Az elsőszülöttől a harmadiként születettekig a gyakorisági értékek emelkednek. A maximális gyakoriságok a 05. születési sorrendű sorköteleseknél adódnak (49,1 %).

A veleszületett anomáliáknak az anyai életkor és a születési sorrend közötti összefüggését korrelációs együtthatóval vizsgálva ($r=0,4460$), igen erősen szignifikáns kapcsolat állapítható meg ($P < 0,001$). Még szorosabb a szignifikáns kapcsolat a katonai szolgálatra alkalmasnak minősítettek esetében, akiknél fejlődési rendellenességek nem fordulnak elő az anyai életkor és a születési sorrend viszonylatában ($r=0,6591$).

Az anyai életkorral összefüggően nyilvánvaló - egyéb tényezőkön kívül -, hogy az idősebb anyáknál a terhességi szövődmények gyakoribbak, s az intrauterin környezet is kedvezőtlenebb. A születési sorrendben észlelt gyakoriságok elemzésekor nem szabad elfeledkezni arról, hogy az nem a terhességi sorrend, s így a spontán és művi vetélések ismeretének hiányában a gyakoriságok kellő mérlegeléssel fogadhatók el. A vizsgált minta esetében az említett körülmény azért nem jelentős, mert az 1950-es évek elején érvényben levő rendelkezéseknek tudható be az idős anyai életkorban szülő nők relatív magas száma.

216. A veleszületett anomáliák megoszlása az anya életkora és születési sorrend szerint

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje											
	01.			02.			03.			04.		
	N	N'	%o	N	N'	%o	N	N'	%o	N	N'	%o
- 19	531	16	30,1	73	-	-	6	1	166,7	2	-	-
20 - 24	1 876	60	32,0	925	34	36,8	237	7	29,5	46	3	65,2
25 - 29	781	31	39,7	1 072	42	39,2	547	29	53,0	249	5	20,1
30 - 34	342	10	29,2	565	21	37,2	445	19	42,7	266	15	56,4
35 -	105	6	57,1	192	7	36,5	194	9	46,4	171	8	46,8
Ismeretlen	26	2	76,9	23	1	43,5	11	1	90,9	7	-	-
Összesen	3 661	125	34,1	2 850	105	36,8	1 440	66	45,8	741	31	41,8

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje						Összesen		
	05.			06. és több					
	N	N'	%o	N	N'	%o	N	N'	%o
- 19	-	-	-	-	-	-	612	17	27,8
20 - 24	12	-	-	2	-	-	3 098	104	33,6
25 - 29	83	3	36,1	29	-	-	2 761	110	39,8
30 - 34	150	6	40,0	117	2	17,1	1 885	73	38,7
35 -	140	10	71,4	264	14	53,0	1 066	54	50,7
Ismeretlen	2	-	-	4	-	-	73	4	54,8
Összesen	387	19	49,1	416	16	38,5	9 495	362	38,1

N' = A vizsgált sorkötelesek közül fejlődési rendellenességgel születettek száma.

A fejlődési rendellenességek etnikai csoportok szerinti gyakoriságának kérdése a későbbiekben kidolgozandó feladat. Az általános feldolgozás keretében, a részletek mellőzésével, előljáróban a következők kiemelése érdemel említést.

Hajdu-Bihar megyében a "Hajdu települések", "Bihar", Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a "Borsodi síkság", Veszprém megyében a "Bakony vidéke" etnikai csoportokhoz tartozó települések népességeiben a fejlődési rendellenességek magasabbak, halmozottak, esetenként a familiáris gyakoriság szembetűnő. A fejlődési anomáliáknak ez a sajátos, lokalizált halmozódása összefügg az említett etnikai csoportok népességének endogámiájával, esetenként az ott élő szülők iskolázottságának alacsony szintjével (pl. a Hajdu települések közül is kiemelten Hajduhadház), valamint a sorkötelesek születése idején levő szociális helyzettel. A sokoldalú, komplex epidemiológiai elemzés adhat feleletet e nagyon is fontos problémákra, így többek között a familiáris előfordulású Pectus congenitum és excavatum magas gyakoriságára.

A fejlődési rendellenességeknek fő és többszörös tünetként való előfordulása a teljes mintán belül 12,8 %o, illetve 27,4 %o, együttesen 40,2 %o. Az összeírási helyek szerinti részletezésekből (217-225. táblázat) kitűnően a fő és többszörös tünetként való gyakoriság legmagasabb Pest (20,2 %o; 48,0 %o) és Hajdu megyében (19,3 %o; 39,3 %o). Pest megyében a magas gyakoriság a központi iparvidéken kialakult, Budapest körüli agg-

limerációval magyarázható. Az agglomerációhoz tartozó települések népességének jelentős hányada Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékből származott egyedet tartalmaz, s feltételezhetően a fejlődési rendellenességek magas aránya másodlagos és a migrált népességgel kapcsolatos. A veleszületett anomáliák gyakorisága, a főtüneteket tekintve legalacsonyabb Bács-Kiskun (7,9 %) és Veszprém megyében (8,2 %). Többszörös tünetként az előfordulás Budapesten mindössze 11,6 %.

217. A veleszületett anomáliák előforduló altételei
Bács-Kiskun megye

A XIV. betegségcsoport előforduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négyjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o	N	%o	N	%o (N=1265)
Nyaki uszóhártya	744.5	-	-	1	0,8	1	0,8
Az aorta egyéb anomáliái és Egyéb megjelölt torzulások	747.2 és 754.8	1	0,8	1	0,8	2	1,6
A tüdőverőér anomáliái	747.3	1	0,8	-	-	1	0,8
Farkastorok és A száj és a garat egyéb megjelölt anomáliái	749.0 és 750.2	1	0,8	1	0,8	2	1,6
Farkastorok nyulajakkal és Egyéb megjelölt torzulások	749.2 és 754.8	1	0,8	1	0,8	2	1,6
A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái	752.8	-	-	1	0,8	1	0,8
Egyéb megjelölt torzulások	754.8	1	0,7	31	24,5	32	25,2
Az alsó végtag egyéb anomáliája, a medenceöv is	755.6	1	0,8	1	0,8	2	1,6
Hátgerinc anomáliák	756.1	1	0,8	-	-	1	0,8
A csontváz-izomrendszer k. m. n. anomáliái	756.9	2	1,6	7	5,5	9	7,1
Veleszületett bőrpikkelyesedés	757.1	1	0,8	-	-	1	0,8
A bőr egyéb megjelölt anomáliái	757.3	-	-	1	0,8	1	0,8
Összesen		10	7,9	45	35,6	55	43,5

218. Veleszületett anomáliák előforduló altételei
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

A XIV. betegségcsoport előforduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négyjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o	N	%o	N	%o (N=1788)
A szem k. m. n. anomáliái	743.9	-	-	1	0,6	1	0,6
Kamrák közötti septum defectus	745.4	1	0,6	-	-	1	0,6
Pitvarok közötti septum defectus és Egyéb megjelölt torzulások	745.5 és 754.8	1	0,6	1	0,5	2	1,1
Az orr egyéb anomáliái	748.1	-	-	1	0,6	1	0,6
Farkastorok	749.0	1	0,6	-	-	1	0,6
Visszamaradt here	752.5	3	1,6	2	1,1	5	2,7
Hugycsőhasadék és himvesszőhíati hugycsőnyílás	752.6	1	0,6	-	-	1	0,6
A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái	752.8	1	0,6	-	-	1	0,6
A vesemedence és a húgyvezeték elzáródásos hibája	753.2	1	0,6	-	-	1	0,6
A koponya, arc és állkapocs torzulásai	754.0	-	-	1	0,6	1	0,6
A fejbiccentő izmok torzulásai	754.1	-	-	1	0,6	1	0,6
Veleszületett csipőficam	754.3	1	0,6	-	-	1	0,6
Egyéb megjelölt torzulások	754.8	5	2,8	21	11,7	26	14,5
Ujjak összenövése	755.1	1	0,6	-	-	1	0,6
A felső végtag egyéb anomáliái, a vállöv is	755.5	2	1,1	1	0,5	3	1,6
A felső végtag egyéb anomáliái, a vállöv is és Egyéb megjelölt torzulások	755.5 és 754.8	1	0,5	1	0,6	2	1,1
Az alsó végtag egyéb anomáliája, a medenceöv is	755.6	1	0,5	1	0,6	2	1,1
Hátgerinc-anomáliák	756.1	2	1,1	2	1,1	4	2,2
Az izom, in, bõnye és támasztó- szövet egyéb megjelölt anomáliái	756.8	1	0,6	1	0,5	2	1,1
A csontváz-izomrendszer k. m. n. anomáliái	756.9	-	-	8	4,4	8	4,4
Összesen		23	13,0	42	23,4	65	36,4

219. A veleszületett anomáliák előforduló altételei
Hajdu-Bihar megye

A XIV. betegségcsoport elő- forduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négyjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o	N	%o	N	%o (N=1348)
Az idegrendszer egyéb megjelölt anomáliái	742,8	1	0,8	-	-	1	0,8
Kisszeműség	743,1	1	0,8	-	-	1	0,8
A szem egyéb megjelölt anomáliái és Számfeletti ujjak	743,8 és 755,0	-	-	2	1,4	2	1,4
A fül k. m. n. anomáliái	744,3	-	-	1	0,8	1	0,8
Veleszületett mitrális insufficiencia	746,6	1	0,8	-	-	1	0,8
Aortaszűkület	747,1	1	0,8	-	-	1	0,8
Farkastorok	749,0	-	-	1	0,8	1	0,8
Farkastorok nyulajakkal	749,2	1	0,8	-	-	1	0,8
Hugycsőhasadék és himvesszőháti hugycső- nyílás	752,6	-	-	1	0,8	1	0,8
A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái	752,8	-	-	1	0,8	1	0,8
A koponya, arc és állkapocs torzulásai	754,0	1	0,8	-	-	1	0,8
Veleszületett csipőficam	754,3	1	0,8	-	-	1	0,8
A lábfej varus-típusu torzulásai	754,5	-	-	1	0,8	1	0,8
A lábfej valgus-típusu torzulásai	754,6	-	-	1	0,8	1	0,8
A lábfej egyéb torzulásai	754,7	4	2,9	-	-	4	2,9
A lábfej egyéb torzulásai és A bordák és a szegycsont egyéb anomáliái	754,7 és 756,3	1	0,7	1	0,7	2	1,4
Egyéb megjelölt torzulások	754,8	7	5,1	36	26,7	43	31,8
Egyéb megjelölt torzulások és Osteodystrophiák	754,8 és 756,5	1	0,7	1	0,7	2	1,4
Ujjak összenövése	755,1	1	0,8	-	-	1	0,8
A felső végtag redukciós eltorzulása	755,2	2	1,4	-	-	2	1,4
Az alsó végtag egyéb anomáliája, a medenceövé is	755,6	-	-	1	0,8	1	0,8
Az alsó végtag egyéb anomáliája, a medenceövé is és A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái	755,6 és 752,8	1	0,7	1	0,7	2	1,4
Hátgerinc-anomáliák	756,1	1	0,7	1	0,7	2	1,4
Veleszületett bőrpikkelyesedés	757,1	1	0,7	-	-	1	0,7
Bőrredő anomália	757,2	-	-	2	1,4	2	1,4
A bőr egyéb megjelölt anomáliái	757,3	-	-	1	0,7	1	0,7
A lép anomáliái	759,0	-	-	1	0,7	1	0,7
Összesen		26	19,3	53	39,3	79	58,6

220. A veleszületett anomáliák előforduló altételei
Pest megye

A XIV. betegségcsoport elő- forduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négyjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o	N	%o	N	%o (N=792)
Veleszületett szürkehályog és lencse- anomáliák és							
Egyéb megjelölt torzulások	743,3 és 754,8	1	1,3	1	1,2	2	2,5
Farkastorok nyulajakkal	749,2	1	1,3	-	-	1	1,3
Farkastorok nyulajakkal és Egyéb megjelölt torzulások	749,2 és 754,8	1	1,2	1	1,3	2	2,5
Visszamaradt here	752,5	1	1,3	-	-	1	1,3
A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái	752,8	-	-	1	1,3	1	1,3
Veleszületett csipőficam és Hátgerinc-anomáliák	754,3 és 756,1	1	1,2	1	1,3	2	2,5
A lábfej egyéb torzulásai	754,7	1	1,2	1	1,3	2	2,5
A lábfej egyéb torzulásai és Egyéb megjelölt torzulások	754,7 és 754,8	1	1,3	1	1,2	2	2,5
Egyéb megjelölt torzulások	754,8	6	7,6	29	36,6	35	44,2
A felső végtag egyéb anomáliái, a vállövé is	755,5	-	-	2	2,5	2	2,5
Hátgerinc-anomáliák	756,1	2	2,5	-	-	2	2,5
Veleszületett bőrpikkelyesedés	757,1	1	1,3	-	-	1	1,3
Az emlő megjelölt anomáliái	757,6	-	-	1	1,3	1	1,3
Összesen		16	20,2	38	48,0	54	68,2

221. A veleszületett anomáliák előforduló altételei
Somogy megye

A XIV. betegségcsoport előforduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négyjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o	N	%o	N	%o (N=1039)
Veleszületett szürkehályog és lencseanomáliák és Kísszeműség	743.3 és 743.1	1	1,0	1	0,9	2	1,9
Fallot-tetralógia és Egyéb megjelölt torzulások	745.2 és 754.8	1	1,0	1	0,9	2	1,9
Pitvarok közötti septum defectus	745.5	1	1,0	-	-	1	1,0
Farkastorok nyulajakkal	749.2	1	1,0	-	-	1	1,0
Visszamaradt here	752.5	-	-	1	1,0	1	1,0
A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái	752.8	-	-	1	1,0	1	1,0
A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái és Egyéb megjelölt torzulások	752.8 és 754.8	1	0,9	1	1,0	2	1,9
A koponya, arc és állkapocs torzulásai	754.0	-	-	1	1,0	1	1,0
Veleszületett csipőficam	754.3	2	1,9	-	-	2	1,9
A lábfej egyéb torzulásai	754.7	1	1,0	-	-	1	1,0
Egyéb megjelölt torzulások	754.8	-	-	15	14,4	15	14,4
Ujjak összenövése	755.1	1	1,0	-	-	1	1,0
Ujjak összenövése és A felső végtag egyéb anomáliái, a vállöv is	755.1 és 755.5	1	0,9	1	1,0	2	1,9
Hátgerinc-anomáliák	756.1	4	3,8	5	4,8	9	8,6
Nyaki borda	756.2	-	-	1	1,0	1	1,0
Chondrodystrophia és Pitvarok közötti septum defectus	756.4 és 745.5	1	0,9	1	1,0	2	1,9
Veleszületett bőrpikkelyesedés	757.1	1	1,0	-	-	1	1,0
A kültakaró k. m. n. anomáliái	757.9	-	-	1	0,9	1	0,9
Összesen		16	15,4	30	28,9	46	44,3

222. A veleszületett anomáliák előforduló altételei
Veszprém megye

A XIV. betegségcsoport előforduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négyjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o	N	%o	N	%o (N=1343)
Kamrák közötti septum defectus	745.4	1	0,8	-	-	1	0,8
Pitvarok közötti septum defectus	745.5	1	0,8	-	-	1	0,8
A perifériás érrendszer egyéb anomáliái	747.6	-	-	1	0,8	1	0,8
Hugycsőhasadék és himvesszőháti hugycsőnyílás	752.6	-	-	1	0,8	1	0,8
A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái	752.8	-	-	4	3,0	4	3,0
A lábfej egyéb torzulásai	754.7	1	0,7	1	0,7	2	1,4
Egyéb megjelölt torzulások	754.8	3	2,2	11	8,2	14	10,4
Ujjak összenövése	755.1	-	-	1	0,8	1	0,8
Az alsó végtag egyéb anomáliája, a medenceövé is	755.6	1	0,7	1	0,7	2	1,4
Hátgerinc anomáliák	756.1	2	1,5	3	2,2	5	3,7
A kültakaró egyéb megjelölt anomáliái	757.8	1	0,7	1	0,7	2	1,4
Down-féle szindróma	758.0	1	0,8	-	-	1	0,8
Összesen		11	8,2	24	17,9	35	26,1

223. A veleszületett anomáliák előforduló altételei
Budapest

A XIV. betegségcsoport előforduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négyjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o	N	%o	N	%o (N=1376)
Gerinchasadék - vízfejtés emlí- tése nélkül	741.9	1	0,7	-	-	1	0,7
Kamrák közötti septum defectus	745.4	1	0,7	-	-	1	0,7
Pitvarok közötti septum defectus	745.5	1	0,7	-	-	1	0,7
Gyengén fejlett balszív-szindróma	746.7	1	0,7	-	-	1	0,7
A szív k. m. n. anomáliái és A csontváz-izomrendszer k. m. n. anomáliái	746.9 és 756.9	1	0,8	1	0,7	2	1,5
Aortaszűkület	747.1	1	0,7	-	-	1	0,7
Az orr egyéb anomáliái	748.1	-	-	1	0,7	1	0,7
Farkastorok	749.0	1	0,7	-	-	1	0,7
Visszamaradt here	752.5	-	-	2	1,5	2	1,5
Hugycsőhasadék és himvesszőháti hugycsőnyílás	752.6	1	0,8	1	0,7	2	1,5
A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái	752.8	-	-	1	0,7	1	0,7
Veleszületett csipőficam	754.3	1	0,7	-	-	1	0,7
Ujjak összenövése	755.1	1	0,7	-	-	1	0,7
A felső végtag egyéb anomáliái, a vállöv is	755.5	1	0,7	-	-	1	0,7
Az alsó végtag egyéb anomáliái, a medenceöv is	755.6	1	0,8	-	-	1	0,8
Hátgerinc-anomáliák	756.1	-	-	4	2,9	4	2,9
A csontváz-izomrendszer k. m. n. anomáliái	756.9	1	0,7	3	2,2	4	2,9
Az izom, in, bõnye és támasztószövet egyéb megjelölt anomáliái	756.8	1	0,8	-	-	1	0,8
Veleszületett bőrpikkelyesedés	757.1	-	-	3	2,2	3	2,2
Összesen		14	10,2	16	11,6	30	21,8

224. A veleszületett anomáliák előforduló altételei
Megyei városok együtt

A XIV. betegségcsoport előforduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négyjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	%o	N	%o	N	%o (N=544)
Pitvarok közötti septum defectus és A lábfej egyéb torzulásai	745.5 és 754.7	1	1,8	1	1,9	2	3,7
A tüdőverőér anomáliái	747.3	1	1,8	-	-	1	1,8
A koponya, arc és állkapocs torzulásai	754.0	-	-	2	3,7	2	3,7
A fejbiccentő izmok torzulásai	754.1	-	-	1	1,8	1	1,8
Egyéb megjelölt torzulások	754.8	1	1,9	8	14,7	9	16,6
Az alsó végtag egyéb anomáliája, a medenceöv is	755.6	1	1,8	-	-	1	1,8
Hátgerinc-anomáliák	756.1	2	3,7	-	-	2	3,7
Összesen		6	11,0	12	22,1	18	33,1

225. A veleszületett anomáliák megoszlása születési sorrend szerint
(A vizsgált megyék, Budapest és a megyei városok együtt)

Sor- szám	A XIV. betegsékcsoport előforduló altételei (BNO, 1975. évi revízió)	Az altételek négyjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
			Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
			N	%o	N	%o	N	%o (N=9495)
1.	Gerinccsadék	741.0-741.9	1	0,1	-	-	1	0,1
2.	Az idegrendszer egyéb veleszületett anomáliái	742.0-742.9	1	0,1	-	-	1	0,1
3.	A szem veleszületett anomáliái	743.0-743.9	3	0,3	3	0,3	6	0,6
4.	A fül, az arc és a nyak veleszületett anomáliái	744.0-744.9	-	-	2	0,2	2	0,2
5.	A szív veleszületett anomáliái	745.0-745.9	9	1,0	1	0,1	10	1,1
6.	A szív egyéb veleszületett anomáliái	746.0-746.9	3	0,3	-	-	3	0,3
7.	A keringési rendszer egyéb veleszületett anomáliái	747.0-747.9	5	0,5	1	0,1	6	0,6
8.	A légzőrendszer vele- született anomáliái	748.0-748.9	-	-	2	0,2	2	0,2
9.	Farkastorok és nyulajak	749.0-749.2	8	0,9	1	0,1	9	1,0
10.	A máj és a garat egyéb anomáliái	750.2	-	-	1	0,1	1	0,1
11.	A nemí szervek vele- született anomáliái	752.5-752.9	8	0,8	18	1,9	26	2,7
12.	A húgyszervek veleszüle- tett anomáliái	753.0-753.9	1	0,1	-	-	1	0,1
13.	A csontváz-izomrendszer bizonyos veleszületett torzulásai	754.0-754.8	40	4,2	171	18,0	211	22,2
14.	A végtagok egyéb vele- született torzulásai	755.0-755.9	17	1,8	10	1,1	27	2,9
15.	A csontváz-izomrendszer egyéb veleszületett anomáliái	756.0-756.9	20	2,1	39	4,1	59	6,2
16.	A kültakaró veleszületett anomáliái	757.0-757.9	5	0,5	10	1,1	15	1,6
17.	Kromoszómarendelle- nességek	758.0-758.9	1	0,1	-	-	1	0,1
18.	Egyéb és k.m.n. vele- született anomáliák	759.0-759.9	-	-	1	0,1	1	0,1
19.	Összesen		122	12,8	260	27,4	382	40,2

⁺ = A születési sorrend a fő tünetnél került besorolásra.

A vizsgálatok során megállapított fejlődési rendellenességek részletes ismertetése, az analitikus epi-
demiológia követelményeinek megfelelően az alábbiakban adható meg.

Minden altétel esetében adott a definíció, az újszülött- és csecsemőkorban megállapított országos gya-
koriság (VRONY 1976. évi Jelentés alapján); a sorköteles mintán belüli és az összeírás helye szerinti szám-
szerű előfordulás, frekvencia és végül a kóreredet, valamint azok a multiplex társulások, amelyek genetikai,
valamint familiáris előfordulásokkal kapcsolatosak. A fejlődési rendellenességek részletes ismertetése során
RUBIN (1967), FRASER-McKUSICK (1969), NELSON (1975), CZEIZEL és mtsai (1973), WITKOWSKI-PROKOP
(1976) alapvető munkái szolgáltak útmutatásul. Az előfordult anomáliák felsorolása a BNO, 1975. évi IX. reví-
ziójának megfelelő.

1. Rachischisis - gerinccsadék (741.9)

A gerinccsatorna záródási zavara - a csigolyaívek nyitva maradása.

Gyakoriság: hazánkban 1,63 ‰ (CZEIZEL és mtsai, 1973); VRONY (1976) adatai alapján 0,61 ‰; a
sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Budapest 1; 0,7 ‰).

Kóreredet: feltételezetten multifaktoriális, anencephaliával feltételezhető közös eredet.

Születési sorrend											Sor- szám
01.	02.	03.	04.	05.	06.	07.	08.	09.	10.	Össze- sen	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2.
-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	5	3.
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4.
3	3	2	1	-	-	-	-	-	-	9	5.
1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	3	6.
2	1	1	1	-	-	1	-	-	-	6	7.
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	8.
5	2	-	-	1	-	-	1	-	-	9	9.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	- ⁺	10.
8	9	5	1	-	2	-	-	-	-	25	11.
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	12.
61	66	44	14	8	2	2	2	2	-	201	13.
8	10	2	2	2	-	1	-	-	-	25	14.
25	9	5	6	7	-	1	1	-	1	55	15.
6	2	3	3	1	-	-	-	-	-	15	16.
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	17.
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	18.
125	105	66	31	19	4	5	4	2	1	362	19.

2. Az idegrendszer egyéb megjelölt anomáliái - a kari idegnyaláb rendellenes helyzete (742.8)
 Gyakorisága: ritka, VRONY (1976) szerint 0,01 ‰; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰).
 Kóreredet: nem ismert.
3. Kisszeműség - microphthalmos (743.1)
 Megkisebbedett és látáscsökkenett szem, egyoldali vagy kétoldali lehet.
 Gyakoriság: igen ritka; VRONY (1976) szerint 0,01 ‰; a sorköteles mintában 2; 0,3 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰, Somogy megye 1; 1,9 ‰).
 Kóreredet: heterogén. Meghatározott rokonságon belül lehet autoszomális-domináns, más esetekben autoszomális-recesszív. Cataractával, fogazati anomáliával és mentális fogyatékossággal társult több esetben.
4. Veleszületett szürkehályog és lencseanomáliák - cataracta congenita (743.3)
 Részleges, kétoldali lencsehomály.
 Gyakoriság: 0,3 ‰ (CZEIZEL és mtsai, 1973); VRONY (1976) szerint 0,05 ‰; a sorköteles mintában 2; 0,2 ‰ (Pest megye 1; 1,3 ‰, Somogy 1; 1,0 ‰).

- Kóreredet: domináns örökletességű, esetenként rubeola, toxoplazmosis eredetű (infectiosus) is lehet. Rendszerint más szemrendellenességekkel, hallászavarokkal társult.
5. A szem egyéb megjelölt anomáliái - albinismus oculi (743.8)
Albinizmus esetében a haj fehér (fehér csikokban), az iris piros.
Gyakoriság: regionálisan változó (CZEIZEL és mtsai, 1973); a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰).
Kóreredet: recesszív, de domináns nemhez kötött öröklődés is lehet (2.9 fejezet utal az albinizmusra).
 6. A szem k.m.n. anomáliái (743.9)
Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,03 ‰; a sorkötelesek mintájában 1; 0,1 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1; 0,6 ‰).
Kóreredet: nem ismert.
 7. A fül k.m.n. anomáliái - atresia auris congenita (744.3)
A külső fül tympanikus anulusa csökevényes (RUBIN, 1967).
Gyakorisága bizonytalan; VRONY (1976) adatai szerint 0,03 ‰; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰).
Kóreredet: autoszomális domináns
 8. Nyaki uszóhártya - pterygium colli (744.5)
Nosológiaiilag nem egységes betegség - a nyaki- és hátsigolyák összeolvadása. A nyak megrövidült. Klippel-Feil szindróma.
Gyakoriság: igen ritka; VRONY (1976) szerint 0,02 ‰; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Bács-Kiskun megye 1; 0,8 ‰).
Kóreredet: génmutáció, autoszomális domináns, penetranciája, expresszivitása erősen ingadozó (WITKOWSKI-PROKOP, 1976).
 9. Fallot-tetralógia-defectus septi ventriculorum cum stenose seu atresia; Fallot-szindróma (745.2).
Kamrai septum defectussal, pulmonalis stenosisal, a jobb kamra hypertrophiával jár (CZEIZEL és mtsai, 1973).
Gyakoriság: hazánkban 0,42 ‰. Incidenciája: 1:1000 (WITKOWSKI-PROKOP, 1976). Többségében sporadikusan fordul elő. VRONY (1976) szerint 0,28 ‰; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Somogy megye 1; 1,0 ‰).
Kóreredet: poligénes öröklés.
 10. Kamrák közötti septum defectus - Eisenmenger-complexus (745.4)
A kamrai sövény hártvás, esetleg izmos részének kisebb-nagyobb hiánya (CZEIZEL és mtsai, 1973).
Gyakoriság: hazánkban 2 ‰ körül; VRONY (1976) szerint 1,13 ‰; a sorköteles mintában 3; 0,3 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1; 1,1 ‰, Veszprém megye 1; 0,7 ‰, Budapest 1; 0,7 ‰).
Kóreredet: multifaktoriális
 11. Pitvarok közötti septum defectus - cor trilocurae biventriculare (745.5)
A pitvarok közti sövény hiánya.
Gyakoriság: hazánkban 0,9-1,0 ‰ (CZEIZEL és mtsai, 1973); VRONY (1976) szerint 0,31 ‰; a sorköteles mintában 6; 0,6 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1; 0,6 ‰, Somogy megye 2; 1,9 ‰, Veszprém megye 1; 0,7 ‰, Budapest 1; 0,7 ‰, megyei városok 1; 1,8 ‰).
Kóreredet: multifaktoriális.
 12. Veleszületett mitralis insufficiencia (746.6)
A legtöbb esetben nem izolált laesio a mitrális billentyű hasadékos rendellenessége (RUBIN, 1967).
Gyakoriság: VRONY (1976) adatai alapján: 0; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰).
Kóreredet: nem ismert.

13. Gyengén fejlett balszív-szindróma (746.7)
 Különböző fokozatokban jelentkező komplex anomália, amely a bal kamra hypoplasziájában, atresiájában manifesztálódik (RUBIN, 1967).
 Gyakoriság: ritka; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Budapest 1; 0,7 ‰).
 Kóreredet: nem ismert.

14. A szív k.m.n. anomáliái (746.9)
 Lehet ez veleszületett szívbetegség, vagy egyéb szivanomália.
 Gyakoriság: VRONY (1976) adatai alapján 2,03 ‰; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Budapest 1; 0,7 ‰).
 Kóreredet: nem tisztázott.

15. Aortaszűkület - stenosis aortae congenita (747.1)
 Balkamra hypertrophiájával jár. Valvularis a gyakoribb (RUBIN, 1967).
 Gyakoriság: hazánkban 0,57 ‰; VRONY (1976) szerint 0,08 ‰; a sorköteles mintában 2; 0,2 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰, Budapest 1; 0,7 ‰).
 Kóreredet: nem ismert; familiáris előfordulását figyelték meg.

16. Az aorta egyéb anomáliái - aorta atresia (747.2)
 Gyakoriság: ritka; VRONY (1976) szerint 0,16 ‰; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Bács-Kiskun megye 1; 0,8 ‰).
 Kóreredet: nem ismert.

17. A tüdőverőér anomáliái - stenosis arteriae pulmonalis (747.3)
 Az izolált stenosis valvularis. Jobbszív hypertrophia (RUBIN, 1967).
 Gyakoriság: ritka, hazánkban 0,29 ‰; VRONY (1976) adatai alapján 0,12 ‰; a sorköteles mintában 2; 0,2 ‰ (Bács-Kiskun megye 1; 0,8 ‰, megyei városok 1; 1,8 ‰).
 Kóreredet: nem ismert.

18. A perifériás érrendszer egyéb anomáliái (747.6)
 Gyakoriság: ritka; VRONY (1976) adatai alapján 0,00 ‰; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Veszprém megye 1; 0,7 ‰).
 Kóreredet: nem ismert.

19. Az orr egyéb anomáliái - absentio nasi (748.1)
 A frontonasalis processus hiányos fejlődésének eredménye (RUBIN, 1967).
 Gyakoriság: ritka; VRONY (1976) szerint 0,00 ‰; a sorköteles mintában 2; 0,2 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1; 0,6 ‰, Budapest 1; 0,7 ‰).
 Kóreredet: nem ismert.

20. Farkastorok - palatoschisis (749.0)
 A foramen incisivum mögött az uvulára, a lágy- és keményszájpadra kiterjedő szájpadhasadék.
 Gyakoriság: hazánkban 0,27 ‰; VRONY (1976) szerint 0,42 ‰; a sorköteles mintában 4; 0,4 ‰ (Bács-Kiskun megye 1; 0,8 ‰, Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1; 0,6 ‰, Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰, Budapest 1; 0,7 ‰).
 Kóreredet: multifaktoriális - familiáris halmozódás gyakori.

21. Farkastorok nyulajakkal - cheilognatopalatoschisis (749.2)
 Az ajak egy- vagy kétoldalu laterális helyzetű hasadéka, amely a szájpadhasadékkal az orr és az arc aszimmetriáját okozza.
 Gyakoriság: hazánkban 1,0 ‰; VRONY (1976) szerint 0,67 ‰; a sorköteles mintában 5; 0,5 ‰ (Bács-Kiskun megye 1; 0,8 ‰, Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1; 0,6 ‰, Pest megye 2; 2,5 ‰, Somogy megye 1; 1,0 ‰).
 Kóreredet: multifaktoriális, familiáris halmozódás gyakori.

22. A száj és a garat egyéb megjelölt anomáliái - veleszületett ajaksipoly (750.2)
Az alsó ajak medián részén lokalizált sipoly. Esetenként kétoldalu is lehet (RUBIN, 1967).
Gyakoriság: népességi szinten 1:25 000; VRONY (1976) szerint 0,00 ‰; a sorköteles mintában 1;0,8‰ (Bács-Kiskun megye 1;0,8 ‰).
Kóreredet: autoszomális domináns.
23. Visszamaradt here - cryptorchismus (752.5)
A congenitalisan visszamaradt here magas állású, csökevényes, kisebb értékű (CZEIZEL és mtsai, 1973).
Gyakoriság: születéskor közel 40 ‰, 1 éves kor után 8 ‰, életkor emelkedtével még ritkább; VRONY (1976) szerint 2,1 ‰; a sorköteles mintában 9;0,9 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 5;2,3 ‰, Pest megye 1;1,3 ‰, Somogy megye 1;1,0 ‰, Budapest 2;1,5 ‰).
Kóreredet: genetikai és intrauterin hatások tételezhetők fel.
24. Hugycsőhasadék és himvesszőháti hugycsőnyílás - hypospadiasis (752.6)
Hypospadiasisban gyakori a nyílás beszűkülése a penis ventralis irányban meghajlott (RUBIN, 1967).
Gyakoriság: 3,0 ‰; VRONY (1976) szerint 2,0 ‰; a sorköteles mintában 5;0,5 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1;0,6 ‰, Hajdu-Bihar megye 1;0,7 ‰, Veszprém megye 1;0,7 ‰, Budapest 2;1,5 ‰).
Kóreredet: nem ismert - familiaris előfordulást figyeltek meg.
25. A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái - hypoplasia (752.8)
A penis, here satnya fejlődése.
Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,09 ‰; a sorköteles mintában 12;1,3 ‰ (Bács-Kiskun megye 1;0,8 ‰, Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1;0,6 ‰, Hajdu-Bihar megye 2;1,5 ‰, Pest megye 1;1,3‰, Somogy megye 2;2,0 ‰, Veszprém megye 4;3,0 ‰, Budapest 1;0,7 ‰).
Kóreredet: ismeretlen.
26. A vesemedence és a húgyvezeték elzáródásának hibája (753.2)
Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,08 ‰; a sorköteles mintában 1;0,1 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1;0,6 ‰).
Kóreredet: nem ismert.
27. A koponya és az állkapocs torzulása - micrognathia, mandibularis hypoplasia (754.0)
Keskeny, állcsucs nélküli mandibula, más szindrómákhoz társult fejlődési rendellenesség (RUBIN,1967).
Gyakoriság : 0,2-1,1 ‰ között, férfi/nő ráta 7:8; VRONY (1976) szerint 0,04 ‰; a sorköteles mintában 5;0,5 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1;0,6 ‰, Hajdu-Bihar megye 1;0,7 ‰, Somogy megye 1;1,0 ‰, megyei városok 2;1,9 ‰).
Kóreredet: más szindrómákkal asszociált.
28. A fejbiccentő izmok torzulásai - torticollis congenita (754.1)
A fejbiccentő izom megrövidülése, megkeményedése, rövidült nyak aszimmetria.
Gyakoriság: medencevégű fekvéses szüléseknél gyakoribb (CZEIZEL és mtsai, 1973); VRONY (1976) szerint 0,03 ‰; a sorköteles mintában 2;0,2 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1;0,6 ‰, megyei városok 1;1,8 ‰).
Kóreredet: nem ismert.
29. Veleszületett csípőficam - luxatio coxae congenita (754.3)
Caput femoris dislocatioja a meredek izvápában.
Gyakoriság: hazánkban 27,5 ‰, leánygyermekeknél négyszer gyakoribb (CZEIZEL és mtsai, 1973). VRONY (1976) szerint 8,7 ‰; a sorköteles mintában 6;0,6 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1;0,6‰, Hajdu-Bihar megye 1;0,7 ‰, Pest megye 1;1,3 ‰, Somogy megye 2;1,9 ‰, Budapest 1;0,7 ‰).
Kóreredet: multifaktoriális.

30. A lábfej varus-valgus és egyéb torzulásai - dongaláb, gacsos láb (754.5, 754.6, 754.7)
A lábfej egy- vagy kétoldali lóláb állása, gacsos láb esetében bokában kifordult.
Gyakoriság: hazánkban 1,8 ‰ (CZEIZEL és mtsai, 1973); VRONY (1976) szerint 2,14 ‰; a sorköteles mintában 14;1,5 ‰ (Hajdu-Bihar megye 7; 5,2 ‰, Pest megye 3; 3,8 ‰, Veszprém megye 2; 1,5 ‰, Somogy megye 1; 1,0 ‰, megyei városok 1; 1,8 ‰).
Kóreredet: multifaktoriális, fiúgyermeknél kétszer gyakoribb, mint a leányoknál.

31. Egyéb megjelölt torzulások - pectus excavatum et carinatum (754.8)
A sorköteles mintában a mellkas egyéb torzulása a legnagyobb gyakorisággal képviselt fejlődési rendellenesség, különösképpen az Alföldön és Kelet-Magyarországon. A pectus excavatum - tölcsérmellkas esetében a szegycsont kardnyújtványa különböző mértékben besüpped és így a bordák porcos végrészei is tölcsérszerűen benyomottak. A szív helyzetére hat a veleszületett mellkasi torzulás. Pectus carinatum - tyukmellre jellemző a manubrium sterni előreugrása, esetenként a corpus sterni is. E torzulás következtében a bordák mindkét oldalt besüppedtek. Idomtalanná válik a mellkas. A két mellkasi torzulás kombinált formában is jelentkezhet.
Gyakoriság: korábbi adatok szerint nem ritka; VRONY (1976) szerint 0,09 ‰, újszülöttnél észrevétele nemigen lehetséges; a sorköteles mintában 184;19,4 ‰.
Az összeírás helye szerint a gyakoriság az alábbi:

Bács-Kiskun megye	34	26,9 ‰
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	28	15,7 ‰
Hajdu-Bihar megye	44	32,6 ‰
Pest megye	38	48,0 ‰
Somogy megye	17	16,4 ‰
Veszprém megye	14	10,4 ‰
Magyei városok együtt	9	16,5 ‰
Összesen	184	19,4 ‰

Kóreredet: nem ismert. Endogám népességek esetében familiáris előfordulás gyakori. Szívrendellenességekkel társult.

32. Számfeletti ujjak - polydactylia (755.0)
Kézen, lábon számfeletti ujjak ulnaris vagy fibularis oldalon. A számfeletti ujj lehet csökevényes, csontos (I. vagy V. ujjal).
Gyakoriság: korábbi adatok szerint 0,3 ‰ (CZEIZEL és mtsai, 1973); VRONY (1976) szerint 0,7 ‰; a sorköteles mintában 3;0,3 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰, Pest megye 2; 2,5 ‰).
Kóreredet: domináns öröklődést jelez.
33. Ujjak összenövése - syndactylia (755.1)
Kézen, lábon ujjak összenövése. Esetenként csak uszohártyaszerűen, máskor az ujjpercek összecsontosodása is bekövetkezik. Más szindrómákkal társult fejlődési rendellenesség.
Gyakoriság: 0,16 ‰ (CZEIZEL és mtsai, 1973); VRONY (1976) szerint 0,4 ‰; a sorköteles mintában 6;0,6 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1; 0,6 ‰, Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰, Somogy megye 2; 1,9 ‰, Veszprém megye 1; 0,7 ‰, Budapest 1; 0,7 ‰).
Kóreredet: domináns örökletesség.
34. A felső végtag redukciós eltorzulása - ectrodactylia (755.2)
A kéz ujjainak részleges vagy teljes hiánya, vagy csontos csökevény.
Gyakoriság: 0; VRONY (1976) szerint 0,2 ‰; a sorköteles mintában 2;0,2 ‰ (Hajdu-Bihar megye 2; 1,5 ‰).
Kóreredet: feltételezetten intrauterin toxikus hatás.
35. A felső végtag egyéb anomáliái, a vállöv is - deformitas clavicularae; macrodactylia (755.5)
Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,08 ‰; a sorköteles mintában 6;0,6 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 4; 2,2 ‰, Somogy megye 1; 1,0 ‰, Budapest 1; 0,7 ‰).
Kóreredet: autoszomális domináns.

36. Az alsóvégtag egyéb anomáliája, a medenceövé is (755.6)

Több veleszületett anomália tartozik ide - térd valgum (gacsos), varum (Ó-állásu), kalapács ujj.
Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,06 ‰; a sorköteles mintában 10; 1,1 ‰ (Bács-Kiskun megye 2; 1,6 ‰, Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2; 1,1 ‰, Hajdu-Bihar megye 2; 1,5 ‰, Veszprém megye 2; 1,5 ‰, Budapest 1; 0,7 ‰, megyei városok 1; 0,7 ‰).
Kóreredet: egyes torzulások autoszomális domináns, mások esetében nem ismert.

37. Hátgerinc-anomáliák (756.1)

Előfordult anomáliák: félcsigolya, rejtett hátgerinchasadék, csigolyaösszeolvadás, ágyék-keresztcsonti ízület torzulása.

Gyakoriság: megbízható, reprezentatív mintán alapuló gyakoriság nem ismert; a sorköteles mintában 35; 3,9 ‰. Az összeírás helye szerinti gyakoriság az alábbi:

Bács-Kiskun megye	1	0,8 ‰
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	4	2,2 ‰
Hajdu-Bihar megye	2	1,5 ‰
Pest megye	3	3,8 ‰
Somogy megye	9	8,7 ‰
Veszprém megye	5	3,7 ‰
Budapest	9	6,5 ‰
Megyei városok együtt	2	3,7 ‰
Összesen	35	3,9 ‰

Kóreredet: az egyes anomáliák szerint eltérő - domináns és recesszív öröklődés tételezhető fel.

38. Nyaki borda - costa cervicalis (756.2)

Accessorikus congenitalis borda - 7. nyaki csigolyához ízesül.

Gyakoriság: ritka, korábbi adat nem ismert; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Somogy megye 1; 1,0 ‰).

Kóreredet: két allel gén következése; nemhez kötött, inkább nőknél fordul elő.

39. A bordák és a szegycsont egyéb anomáliái (756.3)

Lehet bordahiány, bordák összenövése; szegycsont hasadék.

Gyakoriság: korábbi adat nem ismert; a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰).

Kóreredet: esetektől függően autoszomális domináns - intrauterin toxikus hatás.

40. Chondrodystrophia (756.4)

A végtag hosszucsontok enchondralis csontosodásának zavara. Rendszerbetegség. Jellemzője a rövidült végtagok, normális fej- és törzsméretekkel, Parrot-syndroma.

Gyakoriság: 0,1 ‰ (CZEIZEL és mtsai, 1973); a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Somogy megye 1; 1,0 ‰).

Kóreredet: domináns öröklődés, korlátozott expresszivitással. Sporadikusan, egyes családoknál recesszív öröklődést mutattak ki (WITKOWSKI-PROKOP, 1976).

41. Osteodystrophiák - Albright-(McCune)-Sternberg szindróma (756.5)

Több csontra kiterjedő fejlődési zavar, rendellenes csontképződés.

Gyakoriság: ritka; 50-100 közötti a közölt esetek száma az irodalomban (RUBIN, 1967); a sorköteles mintában 1; 0,1 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1; 0,7 ‰).

Kóreredet: domináns öröklődés, nemhez kötött.

42. Az izom, in, bőnye és támasztószövet egyéb megjelölt anomáliái; veleszületett izomsorvadás (756.8)

Gyakoriság: ritka; VRONY (1976) alapján 0,03 ‰; a sorköteles mintában 3; 0,3 ‰ (Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2; 1,1 ‰, Budapest 1; 0,7 ‰).

Kóreredet: nem ismert. Inkább férfiakon fordul elő (RUBIN, 1967).

43. A csontváz-izomrendszer k.m.n. anomáliái (756.9)

Különböző eredetű és mértékű, külön megnevezés nélküli anomáliák.

Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,03 ‰; a sorköteles mintában 17;1,8 ‰ (Bács-Kiskun megye 9;7,1 ‰, Borsod-Abaúj-Zemplén megye 8;4,5 ‰).

Kóreredet: különböző - az esetektől függően.

44. Veleszületett bőrpikkelyesedés - Ichthyosis congenita (757.1)

A bőr halpikkelyszerű, hyperkeratotikus megvastagodása.

Gyakoriság: 3-4 ‰ (CZEIZEL és mtsai, 1973); VRONY (1976) szerint 0,11 ‰; a sorköteles mintában 7;0,7 ‰ (Bács-Kiskun megye 1;0,8 ‰, Hajdu-Bihar megye 1;0,7 ‰, Pest megye 1;1,3 ‰, Somogy megye 1;1,0 ‰, Budapest 3;2,2 ‰).

Kóreredet: domináns, recesszív, nemhez kötött (CZEIZEL és mtsai, 1973).

45. Bőrredő anomália (757.2)

A tenyér rendellenes redőzöttsége.

Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,11 ‰; a sorköteles mintában 2;0,2 ‰ (Hajdu-Bihar megye 2;1,5 ‰).

Kóreredet: nem ismert.

46. A bőr egyéb megjelölt anomáliái - Xeroderma pigmentosum (757.3)

Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,11 ‰; a sorköteles mintában 2;0,2 ‰ (Bács-Kiskun megye 1;0,8 ‰, Hajdu-Bihar megye 1;0,7 ‰).

Kóreredet: heterogén, autoszomális recesszív öröklődés (WITKOWSKI-PROKOP, 1976).

47. Az emlő megjelölt anomáliái - számféletti emlő - polymastia (757.6)

Gyakoriság: relatív gyakori; VRONY (1976) szerint 0,41 ‰; a sorköteles mintában 1;0,1 ‰ (Pest megye 1;1,3 ‰).

Kóreredet: autoszomális domináns öröklés.

48. A kültakaró egyéb megjelölt anomáliái (757.8)

Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,02 ‰; a sorköteles mintában 2;0,2 ‰ (Veszprém megye 2;1,5 ‰).

Kóreredet: heterogén.

49. A kültakaró k.m.n. anomáliái (757.9)

Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,02 ‰; a sorköteles mintában 1;0,1 ‰ (Somogy megye 1;1,0 ‰).

Kóreredet: megnevezés hiányában nem adható meg.

50. Down-féle szindróma (758.0)

A 21. kromoszóma trisómiája okozta jellemző veleszületett kromoszóma rendellenesség.

Gyakoriság: VRONY (1976) szerint 0,93 ‰; a sorköteles mintában 1;0,1 ‰ (Veszprém megye 1;0,7 ‰).

51. A lép anomáliái - splenomegalia (759.0)

A lép primer, izolált megnagyobbodása. Rendszerbetegségnek tekinthető (MAGYAR-PETRÁNYI, 1977).

Gyakoriság: ritka; VRONY (1976) nem közöl adatot; a sorköteles mintában 1;0,1 ‰ (Hajdu-Bihar megye 1;0,7 ‰).

A veleszületett anomáliák összefoglalásaként az alábbiak emelendők ki:

1. A sorkötelesek morbiditásában a veleszületett fejlődési anomáliák jelentősek. 122 (12,8 ‰) fiatalnál ez fő tünet és 260 esetben (27,4 ‰) társult többszörös tünetként.
2. A fejlődési rendellenességek gyakoriságát tekintve jelentős regionális különbségek állapíthatók meg, Hajdu-Bihar megye áll e tekintetben az első helyen. A fejlődési rendellenességek megállapított tételeinek száma Hajdu-Bihar (79), Borsod-Abaúj-Zemplén (65) és Bács-Kiskun (55) megyékben a legnagyobb.

3. Az analitikus epidemiológiai elemzést tekintve kiemelt jelentőségű a tölcser- és tyukmell (pectus excavatum et carinatum) megállapított magas gyakorisága Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar és Pest megyében. A halmazott előfordulás az említett megyék népességének sajátos strukturális vonatkozásaival függ össze (endogámia, migráció).
4. A fejlődési rendellenességek tételek szerinti elemzése során nem esett említés a veleszületett süket-ségről (surditas congenita) és kancsalságról (strabismus congenitus). Ezen anomáliákat "Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei" keretében érintettük. A sorköteles mintában a surditas congenita gyakoriság 0,5 ‰ (Bács-Kiskun megye 1; 0,8 ‰, Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1; 0,6 ‰, Somogy megye 1; 1,0 ‰, Veszprém megye 1; 0,7 ‰, megyei városok 1; 1,8 ‰). CZEIZEL és mtsai (1973) az öröklött sükettség gyakoriságát 0,33 ‰-ben adja meg.

A veleszületett anomáliák morbiditási és epidemiológiai elemzése természetesen még számos kérdésben nem tekinthető lezártnak. Az oki összefüggések vonatkozásában a társadalmi-gazdasági tényezők igen fontosak a multifaktoriális kóreredetek eseteiben.

3.2.14 A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok (XV.)

A sorkötelesek mintájában az összeíráskori (1973) és az ellenőrző orvosi vizsgálat alkalmával (1976) 5 fő esetében állapítottak meg - fő tünetként - szülési traumát.

4 esetben volt agyi és kemény burok alatti vérzés (haemorrhagia cerebri et subduralis) - Bács-Kiskun megye 1; 0,8 ‰, Veszprém megye 3; 2,2 ‰. A kari idegfonat sérülése 1 esetben fordult elő; Hajdu-Bihar megye 0,7 ‰. A szülési traumákkal összefüggő egészségkárosodások gyakorisága a sorkötelesek teljes mintájában 0,5 ‰. Ezen állapotok többnyire nehéz szülészeti műtét vagy hiányos operatív technika következményei.

3.2.15 Tünetek és rosszul meghatározott állapotok (XVI.)

Az ide sorolt tünetek részben "ismeretlen eredetűek", részben "muló" állapotra vonatkoznak és éppen ezért a kórisme az összes tényező tanulmányozása után sem állítható fel.

A sorköteles fiatalokon 40 esetben fő tünetként és 99 esetben többszörös tünetként megállapított, bizonytalannak minősített állapotok közül a rendellenes súlycsökkenés (738,2) és a májmegnagyobbodás (hepatomegalia) (789,1) érdemel külön említést.

A 32 esetben megállapított rendellenes testsúlycsökkenés több mint 50 %-a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében fordult elő, s ez a hátrányos helyzetű cigány fiatalok helyzetével kapcsolatos. A családi körülmények rendszertelensége, az alkoholista szülők életvitele adja magyarázatát a 20 %-on felüli testsúlycsökkenésnek. A Budapesten megállapított rendellenes testsúlycsökkenés korábban fennállott betegségekkel és nem utolsósorban a gyorsultabb testnövekedéssel hozható összefüggésbe.

A vizsgálatok 49 esetben állapítottak meg májmegnagyobbodást (2 fő tünet, 47 többszörös tünet). Az összeírási helyek közül Bács-Kiskun (13), Hajdu-Bihar (8) és Pest megyékben (7) állapíthatók meg a legnagyobb gyakoriságok. Feltételezhetően összefügg ezen bizonytalannak minősített állapot a mértéken felüli alkoholfogyasztással is.

A 226. táblázat összefoglalóan részletezi az ide sorolt tüneteket, állapotokat.

226. A tünetek és rosszul meghatározott állapotokhoz tartozó tételek megoszlása

A XVI. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek háromjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
Általános tünetek	780	1	0,1	8	0,9	9	1,0
Az idegrendszerre és a csontváz-izomrendszerre vonatkozatható tünetek	781	3	0,3	4	0,4	7	0,7
A bőrre és a kültakaró egyéb szöveteire vonatkozatható tünetek	782	1	0,1	1	0,1	2	0,2
A táplálkozásra, az anyagcserére és a fejlődésre vonatkozatható tünetek	783	29	3,1	12	1,3	41	4,4
A fejre és nyakra vonatkozó tünetek	784	-	-	3	0,3	3	0,3
A szív-érrendszerre vonatkozó tünetek	785	-	-	10	1,0	10	1,0
Az emésztőrendszerre vonatkozó tünetek	787	1	0,1	1	0,1	2	0,2
A húgyszervekre vonatkozó tünetek	788	3	0,3	6	0,6	9	0,9
A hasüregre és medencére vonatkozó egyéb tünetek	789	2	0,2	48	5,1	50	5,3
Nem specifikus vérvizsgálati leletek	790	-	-	6	0,6	6	0,6
Összesen		40	4,2	99	10,4	139	14,6

3.2.16 Sérülések és mérgezések (XVII.)

A sorköteles mintában viszonylag alacsony gyakoriságu, 8,4% a törések, sérülések, mérgezések, égések okozta késői hatás. A 63 fő tünet közül a fej, a nyak és a törzs nyílt sebének és az alsó végtagok törésének késői hatása a leggyakoribb. Jelentős a traumás csonkolás késői hatásának előfordulása is. Epidemiológiai szempontból a sérülések aránya Borsod-Abauj-Zemplén, valamint Bács-Kiskun megyében a legmagasabb (11,7%-9,5%). Hajdu-Bihar, Pest és Somogy megyében a gyakoriság 8 % körüli, Veszprém megye, Budapest és a megyei városok fiataljai körében az anatómiai elváltozással járó és korlátozott funkciót kifejező törések, sérülések, égések késői hatása mindössze 5-5,8 %.

A vizsgált mintában észlelt sérülések, balesetek gyakoriságának relativ alacsony volta az 1955-1970. évek között a motorizáció és a mezőgazdaság kemizálásának kezdeti fokával, valamint az akkori életmóddal kapcsolatos.

A 227. táblázat tételek szerint részletezi a sérülések késői hatásainak gyakoriságait.

227. A sérülések és mérgezésekhez tartozó tételek megoszlása

A XVII. betegségcsoport előforduló tételei (BNO, 1975. évi revízió)	A tételek háromjegyű számai	1976. évi vizsgálat					
		Fő tünet		Többszörös tünet		Együtt	
		N	% (N=9495)	N	% (N=9495)	N	% (N=9495)
Törések	800-829	2	0,2	-	-	2	0,2
Izületi ficam	830-839	-	-	1	0,1	1	0,1
Nyílt seb	870-897	9	0,9	-	-	9	0,9
A sérülések, mérgezések, toxikus ártalmak és egyéb külső okok késői hatásai	905-909	49	5,2	16	1,7	65	6,9
Zúzódás sértetlen bőrfelszínnel	920-924	1	0,1	-	-	1	0,1
Égés	940-949	2	0,2	-	-	2	0,2
Összesen		63	6,6	17	1,8	80	8,4

3.2.17 A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek meghatározott betegségcsoportok szerinti klaszteranalízise

A klaszter-elemzés alkalmas olyan bonyolult rendszerek belső összefüggéseinek feltárására, amelyekre a hagyományos statisztikai elemző eljárások csak nehézkesen vagy egyáltalán nem alkalmazhatók. A klaszter-módszer, a vizsgált rendszer objektumait, adott szempontok figyelembevételével - kizárólag jellemzőikből adódó kapcsolataik alapján - úgy csoportosítja, hogy a hasonló objektumok egy csoportba (klaszterbe), a jelentősen különböző objektumok más klaszterbe (klaszterekbe) kerüljenek.

A csoportosítási szempontok a jellemzők, valamint a kapcsolat, illetve hasonlóság értelmezése révén érvényesülnek (CSICSMAN, 1979).

A klaszter-elemzésbe a vizsgált sorkötelesek közül csak a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek adatai lettek bevonva. Az ellenőrző egészségügyi vizsgálat során megállapított betegségek közül a klaszter-elemzésbe csak néhány jellemző betegségcsoportban megállapított és fő tünetként rögzített megbetegedés feldolgozása történt.

A klaszter-elemzés alkalmazásának jelen esetben az a célja, hogy bizonyos betegségcsoportokba tartozó eltérő betegséggyakoriságok előfordulása alapján vizsgálja a minta területi egységei - az összeírási helyek - közötti összefüggéseket. Kiindulva abból a feltevésből, hogy a nyolc területi egységet - Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar, Pest, Somogy, Veszprém megyék; Budapest és a megyei városok - mint objektumot az 5, illetve 8 betegségcsoport, mint változó jellemzi. Feltéve továbbá, hogy az objektumok - a területi egységek (összeírási helyek) - az 5, illetve 8 dimenziós euklidészi tér pontjai, és, hogy a hasonlóság vagy különbözőség mérésére az euklidészi távolságot használjuk. Mindezek alapján azok az objektumok - területi egységek - fognak egy klaszterbe tartozni, amelyek egymáshoz a legközelebb vannak (CSICSMAN, 1979), amelyeknek a morbiditás-viszonyai a legtöbb azonosságot mutatják.

228. Az összeírási helyek "klaszter-fája" az átlagos távolságok alapján
(Az V., VI., VII., XIII. és XIV. betegségcsoport meghatározott tételei szerint)

A változó		Az összeírási helyek távolságértékei "faág" irányban						
neve	jelölése	B	K	H	A	P	M	S
Veszprém megye	(V)	10	33	35	31	23	49	56
Budapest	(B)	32	54	48	40	54	63	
Bács-Kiskun megye	(K)	71	71	61	92	99		
Hajdu-Bihar megye	(H)	2	7	43	45			
Borsod-A.-Z. megye	(A)	2	32	35				
Pest megye	(P)	40	45					
Magyei városok	(M)	0						
Somogy megye	(S)							

Az adott betegségcsoport - változó - területi egységenkénti gyakoriságának standardizált értékei - átlaguk nulla, szórásuk 1 - előfordulásának azonossága alapján történik az euklidészi távolság kiszámítása.

A 228. táblázat tartalmazza a nyolc területi egység - öt betegségcsoportra vonatkozó - átlagos távolság módszer szerint kialakított klasztereinek távolságértékeit.

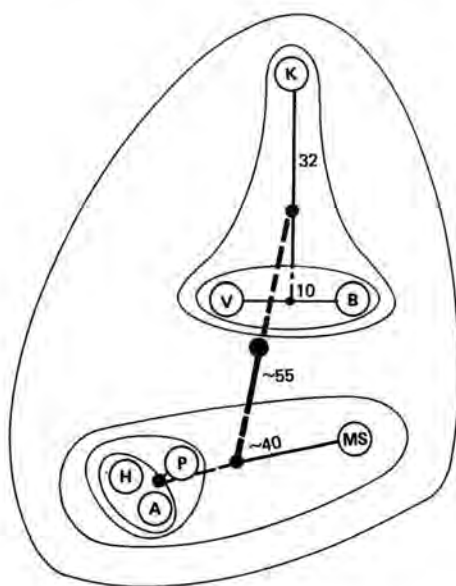
Az alkalmazott módszer ún. single linkage módszer, ahol a mérték alapjául az objektumok átlagos távolsága szolgál.

A táblázat faág-szerű vonalrendszere kapcsolja össze az egy klaszterbe tartozó objektumokat, objektum csoportokat, egyre kiterjedtebb klasztert képezve, míg végül az utolsó klaszter magába foglalja az összes eddig kialakított klasztert.

Az első klasztert H és A betűvel jelölt terület (összeírási hely) - Hajdu-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megye - képezi. (Lásd 228. táblázatot.) Ehhez kapcsolódik a P betűvel jelölt összeírási hely, Pest megye és együtt képeznek új klasztert. A következő klasztert az M és S betűvel jelölt megyei városok és Somogy megye közösen képezi, egyidejűleg új klaszter alakul ki, amely az eddigi klasztereket foglalja magába.

A V és B betűvel jelölt összeírási hely - Veszprém megye és Budapest - képez egy, az eddigiektől különálló klasztert, amelyhez csatlakozik a K betűvel jelölt összeírási hely - Bács-Kiskun megye - egyidejűleg új klasztert képezve. Az így kialakult, egymástól jól elkülönülő két klaszter-csoportot végül egy nagy klaszter foglalja magába.

80. ábra.
KLASZTEREK ÁBRÁZOLÁSA A 228. TÁBLÁZAT ADATAI ALAPJÁN

A 228. táblázat alapján a fentiekben leírt klaszterizáció csak a klasztereket behatároló faág-szerű vonalrendszer figyelembevételével történt. A klaszterek ábrázolásánál (80. ábra) figyelembe kell venni a táblázatban szereplő távolságértékeket, illetve a távolságértékek átlagát. Ezeknek az adatoknak a felhasználásával megrajzolt klaszter-ábra csak jelzi a klaszterek egymáshoz való viszonyát, elhelyezkedését, hiszen a valódi klaszter viszonyokat csak sokdimenziós - jelen esetben ötdimenziós ábra szemléltetné.

A klaszterizáció alapját képező változók - betegségcsoportok - a következők:

1. Veleszületett anomáliák (XIV. - 740-759),
2. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII. - 720-739),
3. Elmezavarok (V. - 290-319),
4. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI. - 320-389),
5. A keringési rendszer betegségei (V. - 390-459).

A területi egységeknek - az összeírási helyeknek - a 80. ábrán vázolt klaszterizációját az alábbi betegségcsoport-gyakoriságok határozták meg. Az első klasztert képező Hajdu-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megye esetében csak két betegségcsoportban - A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.), valamint Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.) esetében - található jelentősebb eltérés a betegséggyakoriságok között. Alig valamivel tér el a Pest megyei sorköteleseknél talált gyakoriság az előző két megye betegséggyakoriságától, ezért is találhatók egészen közel egymáshoz és képeznek együtt új klasztert.

A megyei városok és Somogy megye betegséggyakorisága a vizsgált öt betegségcsoportban szinte teljesen azonos, ezért távolságuk egymástól nulla. (Itt kell megjegyezni, hogy az átlagos távolságon alapuló klaszterezési eljárás távolságértékei - amelyek természetesen nem milliméter vagy cm-értékek - 0 és 100 közötti értékeket vehetnek fel.) Az előző három megyét magába foglaló klasztertől a távolságuk kb. 40 egység, mert a két megyében A keringési rendszer betegségei nem fordultak elő és az e betegségcsoportba tartozó megbetegedésben szenvedő sorkötelesek száma is nagyságrendileg kisebb. A többi betegségcsoportban talált gyakoriság teszi lehetővé, hogy az eddigi klaszterekkel közös klasztert képezzenek a megyei városok és Somogy megye.

A következő klasztert Veszprém megye és Budapest képezi, egymástól 10 egység távolságra elhelyezkedve. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei gyakoriságában viszonylag jelentéktelen eltérés van, sokkal jelentősebb a gyakorisági eltérés Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei esetében. E klasztertől 32 egységnyre helyezkedik el Bács-Kiskun megye, amely távolsága a másik klaszter csoporttól még jelentősebb. A Veszprém megye Budapest klasztertől való távolságát kisebb részben Az idegrendszer és az érzékszervek betegségeinél megmutatkozó gyakorisági különbségek, nagyobb részben az Elme zavarok betegségcsoportba tartozó megbetegedések gyakoriságában talált igen jelentős eltérés okozza.

Azért képez külön klasztercsoportot a Veszprém megye - Budapest - Bács-Kiskun megye hármas, mert ezeknél Az idegrendszer és az érzékszervek betegségeinek gyakorisága egy nagyságrenddel nagyobb a többi megyénél talált gyakoriságnál.

Végül is a két különálló klasztercsoportot is egybe fogja egy - az összes területi egységet magába foglaló - nagy klaszter. A nyolc összeírási hely betegség-gyakoriság szerinti - a fentiekben részletezett - klaszterizációjának lényegét a következőkben lehet összefoglalni.

Mint ahogyan a két, egymástól jól elkülönülő klaszter is jelzi, az összeírási helyek e két csoportjának morbiditási viszonyai között lényeges különbség van. Ez az igen jelentős különbség Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei eltérő gyakoriságában nyilvánul meg, ugyanis amíg Veszprém és Bács-Kiskun megye, valamint Budapest esetében a gyakoriság 14, 22 és 19, addig a többi összeírási helyen 8 a maximális gyakoriság (Pest megyében). Az említett két klasztercsoport elhatárolódása jelzi Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei epidemiológiájában tapasztalt eltérést az összeírási helyek e két csoportjában.

Az öt összeírási hely klaszteren belüli elhatárolódása a megyei városok és Somogy megye esetében az V. betegségcsoportba tartozó betegségekben megbetegedettek viszonylag kis számával magyarázható, hiszen a többi területen az Elme zavarok betegségcsoportba tartozó megbetegedésben szenvedők aránya több mint kétszer, sőt Bács-Kiskun megye esetében háromszor akkora, mint a megyei városok és Somogy megye vizsgált sorköteleseinél.

Bács-Kiskun megye epidemiológiai elkülönülése tehát részben annak köszönhető, hogy az V. betegségcsoportban megbetegedettek aránya itt a legnagyobb, részben pedig annak, hogy Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei ugyancsak itt a leggyakoribbak.

A 229. táblázat - csak úgy, mint a 228. táblázat - a nyolc összeírási helynek öt betegségcsoport szerinti megoszlását jelzi. Tartalmilag azonban mégis különbözik a 229. táblázat a 228. táblázattól, mégpedig abban, hogy külön kiemelve tartalmazza A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségeiből a 734-739-es kódszámmal jelzett lúdtalp, hátgerincferdülés stb. betegségeket, továbbá az Elme zavarok betegségcsoportból a 317-319-es kódszámmal jelölt szellemi elmaradottság (mentális szubnormalitás) címszóval összefoglalható betegségeket, és végül Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei betegségcsoportból a 360-389-es kód-

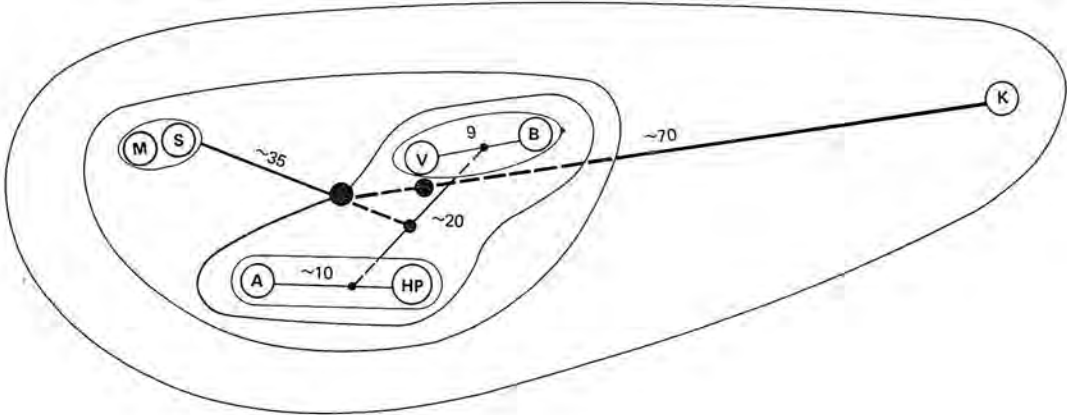
számmal jelzett a szem és függelékeinek, valamint a fül és a csecsnyulvány betegségeit. Csak a Veleszületett anomáliák és A keringési rendszer betegségei betegségcsoportok maradtak megbontatlanul. Így tehát valójában 8 betegségcsoport szerinti elemzésről van szó.

229. Az összeírási helyek "klaszter-fája" az átlagos távolságok alapján
(Az V., VI., VII., XIII. és XIV. betegségcsoport meghatározott tételei szerint.)

A változó		Az összeírási helyek távolságértékei "faág" irányban						
neve	jelölése	B	H	P	A	M	S	K
Veszprém megye	(V)	9	13	12	18	32	42	48
Budapest	(B)	30	21	37	35	49	41	
Hajdu-Bihar megye	(H)	0	6	33	37	62		
Pest megye	(P)	17	36	43	55			
Borsod-Abauj-Zemplén megye	(A)	23	23	77				
Megyei városok	(M)	2	87					
Somogy megye	(S)	99						
Bács-Kiskun megye	(K)							

A 229. táblázat adatait és a 81. ábrát elemezve, megállapítható, hogyan alakul az összeírási helyek klaszterizációja a betegségcsoportok felbontása következtében.

81. ábra.
KLASZTEREK ÁBRÁZOLÁSA A 229. TÁBLÁZAT ADATAI ALAPJÁN

Az első klasztert Hajdu-Bihar (H) és Pest (P) megye képezi, 0 távolsággal. Ezekhez csatlakozva képez közös klasztert - csak úgy, mint az öt betegségcsoport esetében - Borsod-Abauj-Zemplén (A) megye. A három összeírási hely egymáshoz való viszonyának - távolságban és klaszter-párban megnyilvánuló eltérését -

a 80. ábrán látottaktól az magyarázza, hogy a betegségcsoportok részletesebb bontása két vonatkozásban változtatta meg számottevően a betegséggyakorisági viszonyokat.

1. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei betegségcsoportban a viszonylag jelentéktelen gyakoriságbeli különbség a hátgerincferdülés kiemelésével megváltozott, míg Hajdu-Bihar (H) és Pest (P) megyében csak lúdtalp és hátgerincferdülés fordult elő és más csontvázrendszer megbetegedés nem, addig Borsod-Abaúj-Zemplén (A) megyében pontosan fordítva történt, azaz lúdtalp és hátgerincferdülés csak többszörös tünetként fordult elő.

Itt kell ismételtelen felhívni a figyelmet arra, hogy a klaszterelemzésbe a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek megállapított betegségeinek csak egy meghatározott része lett bevonva. Az elemzés morbiditási és epidemiológiai megállapításai ennek megfelelően értendők.

2. Az Elmezavarok betegségcsoportból kiemelt mentális szubnormalitás kategóriában fordul csak elő megbetegedés Hajdu-Bihar és Pest megyében, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az Elmezavarok betegségcsoportba tartozó más betegség is előfordul.

A következő klasztercsoportot Veszprém (V) megye és Budapest (B) képezi, közel ugyanolyan távolságra egymástól, mint az 5 betegségcsoport esetében. A változás itt is ugyanabban a két betegségcsoportban figyelhető meg, mint Hajdu-Bihar, Pest és Bács-Kiskun megye esetében. A fenti hasonlóságok következtében képez ez az öt összeírási hely együtt egy közös klasztert.

A következő klasztert Somogy (S) megye és a megyei városok (M) képezik egymástól mindössze 2 egységre, de az előző klasztercsoporttól jelentős távolságra, kb. 35 egységre. Különállásuk egyrészt annak köszönhető, hogy esetükben a mentális szubnormalitásban szenvedők, értelmi fogyatékosokban károsodottak száma nagyságrendileg kisebb a többi megyében talált gyakoriságnál, másrészt csak e két összeírási helyen fordul elő, hogy a nyolcból három betegségcsoportban egyáltalán nem fordult elő megbetegedés. Ezek a XIII. betegségcsoportból a hátgerincferdülés, az Elmezavarok betegségcsoport (mentális szubnormalitás nélkül) és A keringési rendszer betegségei.

Az eddig tárgyalt 7 összeírási egységet egybefogó klasztertől igen jelentős távolságra - kb. 70 egységre - helyezkedik el Bács-Kiskun (K) megye. A nagy távolságot az értelmi elmaradottságban, fogyatékosokban és az érzékszervek betegségeiben szenvedők - a többi területen előfordult gyakoriságnál lényegesen magasabb - aránya okozza. Ez az oka annak is, hogy elhelyezkedése éppen ellentétes irányú, mint Somogy (S), megyei városok (M) klaszterének, hiszen ezeken az összeírási helyeken a két betegségcsoportban előforduló gyakoriság a legalacsonyabb.

Összefoglalva tehát, a nyolc területi egység klaszterizációja a nyolc betegségcsoportban előfordult megbetegedések alapján erős polarizációt mutat. Ez az átrendeződés nem technikai okokra vezethető vissza, azaz nem pusztán annak köszönhető, hogy most az ábrát (81. ábra) a nyolc változónak megfelelően - a valóságban nyolc dimenziós elrendezésben lehetne ábrázolni - kellett kialakítani. Elsősorban a három felbontott betegségcsoportban előforduló gyakoriságok közötti különbségek okozzák az öt betegségcsoport esetében kialakult klaszter-viszonyoktól való eltérést.

A két legjelentősebben elkülönülő klaszter Somogy megye és a megyei városok csoportja, amelynél a jelentős elkülönülést a mentális szubnormalitásban károsodottak és az érzékszervek megbetegedéseinek igen alacsony előfordulása, valamint az okozza, hogy a nyolcból három betegségcsoportban nulla a gyakoriság.

A másik igen jelentősen elkülönülő klaszter: Bács-Kiskun megye, amelynél az ellentétes irányú elkülönülést az értelmi retardációban, fogyatékosokban és az érzékszervek betegségei esetében tapasztalt - a többi területhez viszonyítva - nagyon magas betegség-előfordulás magyarázza. A 81. ábra klaszterizációját tehát alapvetően a mentális szubnormalitás és az érzékszervek morbiditás viszonyai együttesen határozzák meg.

A nyolc összeírási hely klaszterizációjának vizsgálata az Elmezavarok betegségcsoportban (290-319) előfordult alábbi altételek szerint is megtörtént:

alkoholos psychosisok (291),
 schisophreniás psychosisok (295),
 neurotikus zavarok (300),
 enyhe szellemi elmaradottság (317),
 egyéb meghatározott szellemi elmaradottság (318),
 k.m.n. szellemi elmaradottság (319) .

A klaszterizáció menetét és az átlagos távolság értékeket a 230. táblázatból lehet leolvasni. Ennek alapján készült a 82. ábra, amely sikban illusztrálja a valóságban 6 dimenziós térben elképzelendő struktúrát.

230. Az összeírási helyek "klaszter-fája" az átlagos távolságok alapján
 (Az V. betegségcsoport meghatározott tételei szerint.)

A változó		Az összeírási helyek távolságértékei "faág" irányban						
neve	jelölése	A	K	H	P	M	S	B
Veszprém megye	(V)	11	25	39	52	40	35	42
Borsod-A.-Z. megye	(A)	41	22	35	35	28	57	
Bács-Kiskun megye	(K)	61	71	73	68	51		
Hajdu-Bihar megye	(H)	4	52	45	86			
Pest megye	(P)	64	57	99				
Megyei városok	(M)	0	52					
Somogy megye	(S)	53						
Budapest	(B)							

Az első klasztert Veszprém (V) és Borsod-Abauj-Zemplén (A) megye képezi, egymástól 11 egységnyi távolságra, Bács-Kiskun (K) megye 30 egységnyire elhelyezkedve képezi velük az újabb klasztert.

A következő klasztert az egymástól négy egységnyire elhelyezkedő Hajdu-Bihar (H) megye és Pest (P) megye alkotja. Az új klaszter az előző klasztercsoporttól kb. 50 egységnyire helyezkedik el, s alakít ki azokkal új klasztercsoportot.

A megyei városok (M) és Somogy (S) megye nulla távolsággal alkotják a következő klasztert, mintegy 55 egységnyire az előző klaszter középpontjától. Egyidejűleg egy újabb klaszter is kialakul, amely az eddigi klasztereket is magába foglalja.

Budapest (B) a klaszter-komplexum középpontjától kb. 60-70 egységnyire helyezkedik el. A Budapestet magába foglaló klaszter az eddigi klasztereket is egybefogja.

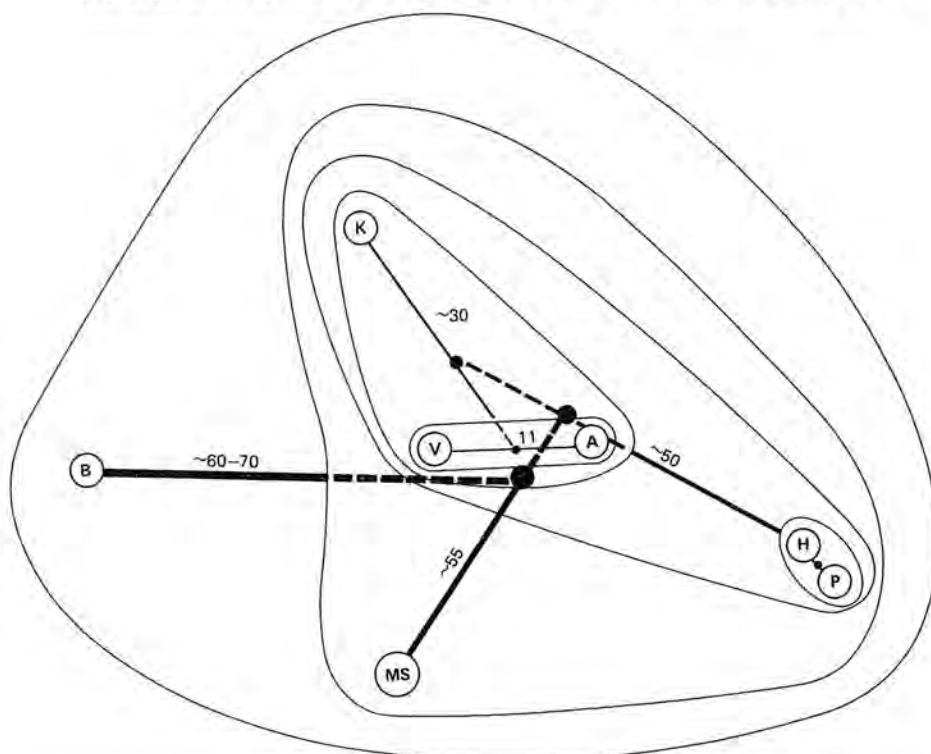
Az összeírási helyek sajátos klaszterizációját az Elmezavarok betegségcsoportba tartozó betegségek eltérő gyakorisága okozza. (Lásd 82. ábrát)

Mint az a 82. ábrán is látható, a klasztercsoport magját a Veszprém és Borsod-Abauj-Zemplén megye klasztere képezi. A többi összeírási hely különböző irányban és távolságban helyezkedik el a központi klaszter-től, attól függően, hogy mely betegség milyen gyakori az adott összeírási helyen.

Bács-Kiskun megye azért csatlakozik elsőként a Veszprém - Borsod-Abauj-Zemplén megye klaszterhez, mert azon túlmenően, hogy gyakorisági viszonyaik jól egyeznek, csak e három összeírási helyen nem fordult elő a mentális szubnormalitás k.m.n. megbetegedés.

Hajdu-Bihar és Pest megye azért képez klasztert, mert az előforduló háromféle mentális szubnormalitás gyakorisága közel azonos, csakugy, mint a megyei városok és Somogy megye esetében. A két klaszterpár eltérő iránya és távolsága alapvetően annak köszönhető, hogy Hajdu-Bihar és Pest megyében az egyéb sajátos mentális szubnormalitás lényegesen gyakrabban fordul elő, mint a megyei városok és Somogy megye esetében.

82. ábra.
KLASZTEREK ÁBRÁZOLÁSA A 230. TÁBLÁZAT ADATAI ALAPJÁN

Budapest elkülönülése és Bács-Kiskun megyével közel azonos iránya annak köszönhető, hogy az enyhe mentális szubnormalitásban szenvedők aránya közel azonos (ezért azonos az iránya Veszprém megyével is), míg az egyéb sajátos betegségcsoportba tartozó különböző súlyosságú mentális szubnormalitásban szenvedők aránya nagyságrendileg különbözik a két összeírási helyen.

Az V. betegségcsoportba tartozó megbetegedések közül kiemelten vizsgált hat altétel klaszterizációját a következőkben lehet összegezni.

A 82. ábrán látható klaszterek alakulását a vizsgált altételek összeírási helyenként eltérő morbiditása határozza meg. Az összeírási helyek "térbeli" elhelyezkedését alapvetően a két legnagyobb arányban előforduló altétel, az enyhe mentális szubnormalitás és az egyéb sajátos mentális szubnormalitás gyakorisága határozza meg. Az előbbi altétel - mint a neve is jelzi - az enyhe mentális retardáltságot, az utóbbi a mérsékelt, súlyos és mély mentális szubnormalitást foglalja magába.

Az összeírási helyek elhelyezkedése tehát a két megbetegedés epidemiológiájának megfelelően alakul. Így a középpontban elhelyezkedőknél - Veszprém (V) megye és Borsod-Abauj-Zemplén (A) megye - közel azonos arányban vannak az enyhe és a súlyosabb mentális retardációval sújtottak. A balra fölfelé elhelyezkedő Bács-Kiskun (K) megyében egyformán magas az enyhe és a súlyosabb mentális szubnormalitás aránya. A középponttól jobbra különülnek el azok az összeírási helyek - Hajdu-Bihar (H) megye és Pest (P) megye -, ahol döntő többségben vannak a súlyosabb mentális retardációban megbetegedettek. Bács-Kiskun megye ellenpontjaként

található a középtől lefelé a megyei városok (M) - Somogy (S) megye klasztere, ahol ugyanis a mentális szubnormalitással sújtottak morbiditása mindkét altételben a legalacsonyabb. Végül a középtől balra helyezkedik el Budapest (B), ahol tulnyomó többségben az enyhe mentális szubnormalitás fordul elő. Az ábrán mintegy ellenpontját képezi a Hajdu-Bihar és Pest megyei klaszternek, ahol viszont a súlyos mentális szubnormalitással sújtottak morbiditása a legjelentősebb.

3.2.18 A sorkötelesek egészségi állapotának társadalmi vonatkozásai

Az egészségesnek és egészségileg károsodottnak minősítettek társadalmi ismérvek szerinti elemzésének elsődleges célja az okozati összefüggések megállapítása volt. Tekintettel arra, hogy a jelenségek rendkívül komplex mechanizmuson át jutnak érvényre, így az egyszerű összefüggések megállapításán túl utalás teendő azokra a tényezőkre, amelyek további megfontolást igényelnek.

Az általános morbiditási, epidemiológiai elemzést követően a sorkötelesek morbiditásának társadalmi vonatkozásait illetően az alábbiak állapíthatók meg.

A szülők foglalkozása szerint elemezve az egészségesek és az egészségileg károsodottak megoszlását, általánosságban az a következtetés vonható le, hogy azok a sorkötelesek, akik fizikai dolgozók gyermekei, valamint magasabb arányban bizonyultak egészségesnek - azaz katonai szolgálatra alkalmasnak -, mint az értelmiségi foglalkozású szülők gyermekei. Ez alól a segédmunkás szülők (apa és anya egyaránt segédmunkás) sorköteles gyermekei képeznek kivételt.

A χ^2 -próba szerint ($\chi^2 = 99,3$, ill. $\chi^2 = 101,7$ sz.f. 30) 0,01 %-os szignifikancia szinten elvethető az, hogy a sorköteles egészségi állapota az apa, illetőleg az anya foglalkozásától nem független.

Társadalmi vonatkozásban lényeges tényező a lakóhely. A lakóhely egészségügy, kulturáltság, életmód tekintetében meghatározó fontossága, s ezek együttese közvetve befolyásolja a közösségek, családok testi-lelki állapotát. Ez a hatás egyfelől pozitív, de negatív is lehet.

A vizsgálat eredménye szerint a sorköteles lakóhelyétől nem független egészségi állapota ($\chi^2 = 440,5$ sz.f. 30). Az eloszlás két nagyváros (Budapest, Pécs) esetében tér el szignifikánsan az egész sokaságtól, úgy, hogy az egészségesek - katonai szolgálatra alkalmasak - aránya lényegesen alacsonyabb és az egészségileg károsodottaké magasabb.

A többi megyei város (Debrecen, Miskolc, Szeged) esetében ez a viszony éppen fordított, megjegyzendő, az eloszlás eltérése nem szignifikáns.

A megyék közül négynek az eloszlása tér el szignifikánsan a teljes minta sokaságától. Ezek közül kettőre jellemző, hogy több a korlátozás nélkül egészségesnek minősített és kevesebb az egészségileg súlyosan károsodott, mint a teljes sokaságban (Borsod-Abaúj-Zemplén és Somogy megye). Egyébként Veszprém megyében legalacsonyabb a korlátozás nélkül egészségesnek minősítettek aránya, de az eloszlás itt sem tér el szignifikánsan az alapsokaságtól.

A sorkötelesek morbiditását befolyásoló tényezők közül a szülők iskolai végzettsége meghatározó fontossága. A vizsgálati eredmények szerint a két jelenség közötti összefüggés kifejezett. Az anyák iskolai végzettsége esetén $\chi^2 = 910$; az apák iskolai végzettsége esetén $\chi^2 = 689$, sz.f. 285, mindkét szülő esetében.

Külön vizsgálva az egyes betegségcsoportok eloszlását a teljes minta sokaságának eloszlásától, az V. (Elmezavarok), a XIII. (A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei), a XIV. (Veleszületett anomáliák) betegségcsoport mindkét szülő iskolai végzettsége, az I. (Fertőző és élősdiek okozta betegségek) betegségcsoport az anya iskolai végzettsége szerint mutat szignifikáns eltérést.

Azokat az egészségkárosodásokat - betegségeket - szemlélve, amelyeknél az eloszlás szignifikáns eltérést mutatott - az V. betegségcsoportba sorolt értelmi fogyatékoság, értelmi elmaradottság esetében -

egyértelműen negatív a kapcsolat az iskolai végzettséggel ($-0,816$ az anya és $-0,646$ az apa esetében). A negatív összefüggés valószínűen arra utal, hogy ez esetben nem egyirányú kapcsolat áll fenn, hanem multifaktoriális tényezőkről van szó, amelyek egyaránt befolyásolják a szülők iskolai végzettségét. Különösen kiemelendők az arányszámok azok esetében, akiknek szülei nem végeztek iskolai tanulmányokat, illetve négynél kevesebb osztályt végeztek az általános iskolában.

A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII. betegségcsoport) csak az apa iskolai végzettségével mutatnak szignifikáns negatív korrelációt, 2 %-os szinten ($-0,528$); a veleszületett anomáliák (XIV. betegségcsoport) pedig az anya iskolai végzettségével ($-0,496$). Ez utóbbi tény a genetikus, valamint a terhesség alatti ártalmak hatásának tulajdonítható, amely feltételezhetően az anya iskolázottsági szintjével összefügg, de az apától független.

A fertőző és élősdiek okozta betegségek (I. betegségcsoport) elterjedtsége mind az apa, mind az anya iskolai végzettségével pozitívan korrelál ($0,725$, ill. $0,626$).

Annak ellenére, hogy a többi betegségcsoport eloszlása nem különbözött az egész minta sokaságának eloszlásától, jó néhány esetben állapítható meg szignifikáns vagy majdnem szignifikáns együttható és ezek minden esetben pozitívek voltak. Bár az összefüggés csak részben számít statisztikusan megalapozottnak, figyelemre méltó az iskolai végzettség ilyen fajta hatása. A következő betegségcsoportokról van szó: A vér és a vérképző szervek betegségei (IV. betegségcsoport), Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI. betegségcsoport), A keringési rendszer betegségei (VII. betegségcsoport), A légzőrendszer betegségei (VIII. betegségcsoport), A húgy-ivarszervek betegségei (X. betegségcsoport). Az eredmények arra utalnak, hogy az iskolai végzettség és az egészségkárosodás közötti kapcsolatban a genetikus tényezőkön túl, sok vonatkozásban, az életmód hatása tükröződik.

Az egészségkárosodások és a születési sorrend közötti kapcsolat szignifikánsan elfogadható ($\chi^2 = 349$ sz.f. 144).

A betegségcsoportok közül az értelmi fogyatékosok (V. betegségcsoport - Elmezsavarok) és A légzőrendszer betegségeinek (VIII. betegségcsoport) eloszlása tér el szignifikánsan az egész sokaságtól. Az összefüggések elemzésére korrelációs számítást végezve pozitív kapcsolat állapítható meg a Veleszületett anomáliák (XIV. betegségcsoport - 3,2.13 fejezet) és a születési sorrendet illetően, ugyanakkor negatív a kapcsolat ($-0,861$) A keringési rendszer betegségei (VII. betegségcsoport) esetében.

Az egészségkárosodások a sorköteles családi helyzetével általában nincsenek szignifikáns kapcsolatban ($\chi^2 \approx 127$ sz.f. 105). Egyenként elemezve a betegségcsoportokat egyedül az értelmi fogyatékosok megoszlása (V. betegségcsoport) tér el szignifikánsan a teljes minta sokaságának eloszlásától ($\chi^2 = 31$ sz.f. 7). A 100 főre jutó gyakoriságból megállapítható, hogy legkedvezőbb azok helyzete, akik mindkét szülővel együtt élnek, a legkedvezőtlenebb pedig az állami gondozottaké. Ez utóbbi részben olyan szelekció eredménye is lehet, hogy az értelmi fogyatékosok könnyebben kerülnek állami gondozásba, de egyben az is kiderül, hogy a normális családi környezetből való távolodás fokozza az értelmi fogyatékosok, a neurosisok előfordulási gyakoriságát.

Az egészségkárosodások társadalmi vonatkozásainak vázlatos áttekintése révén tett megállapítások arra engednek következtetni, hogy rendkívül bonyolultak a befolyásoló tényezők hatásmechanizmusai. A betegségek visszaszorítása lassan és korlátozott mértékben realizálható. E törekvések megvalósításában alapvető fontosságú a népesség egészségi kulturális szintjének emelése, és az, hogy az egészségügyi ellátás kellő időben és kellő módon történjen meg. Ez egyben azt jelenti, hogy a népességnek a változott életfeltételek kiváltotta negatív hatásokkal - urbanizáció, környezetszennyeződés, alkoholizmus, dohányzás, helytelen táplálkozási szokások stb. - szemben aktívan kell együttműködni az egészségügyi intézményekkel, dolgozókkal. Ugyanez megfordítva is meghatározó fontosságú, csakis így remélhetők a megelőzés pozitív eredményei. Sorköteleseink jövőbeni morbiditása, ha nem is ugrásszerűen, de a károsító tényezők fokozatos visszaszorításával csökkenthető eredményesen. Erre köteleznek mindannyiunkat az orvostudományban és a társadalmi fejlődésben elért jelentős eredmények, lehetőségek.

3.2.19 A sorkötelesek morbiditásának összegező értékelése

A morbiditást és az epidemiológiai elemzést követően az alábbi kérdések válaszolandók még meg:

- a minta morbiditására megállapított eredmények miként vetithetők ki a teljes sorköteles állományra;
- az 1955. évi kohorsz állományának morbiditásához viszonyítva milyen az 1956. és 1961. évi kohorszok állományának egészségi állapota;
- a sorkötelesek morbiditásában kifejezésre jutott területi vonatkozások értelmezése.

A teljes sorköteles állományra vetithető intenzitási viszonyszámok becslése a reprezentatív mintában megállapított gyakoriságok (praevalencia értékek) alapján történt, figyelembe véve az összeírási helyek mintavételi arányszámait és a megbízhatósági határokat.

Mivel egyes betegségek a mintában területileg lokalizáltak fordulnak elő, ezért ilyen esetekben a teljes sorállományra történt becslés korlátozott értékű, s csak bizonyos megyékre (összeírási helyekre) vonatkoztathatók.

Az alábbi összeállítás részletezi a teljes sorállományra becsült intenzitási viszonyszámokat betegségcsoportok szerint, kiemelve néhány jellegzetes betegséget.

I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek	695 ($\pm 5\%$)
011 Tüdőtuberkulózis	$\approx 50-120$
076 Trachoma (területileg lokalizált)	$\approx 15-30$
138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	$\approx 180-200$
II. Daganatok	55 ($\pm 10\%$)
190-199 Rosszindulatu daganatok	$\approx 15-20$
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai	690 ($\pm 5\%$)
250.1 Cukorbeteg - diabetes mellitus	$\approx 10-20$
278 Obesitas	$\approx 450-500$
IV. A vér és a vérképző szervek betegségei	35 ($\pm 10\%$)
286.0-286.9 Véralvadási hibák	$\approx 10-15$
V. Elmebetegségek	2 540 ($\pm 5\%$)
295 Schizophreniás psychosisok	$\approx 8-10$
303 Alkoholfüggőségi szindróma	$\approx 20-30$
317-319 Szellemi elmaradottság (értelmi retardáltság, fogyatékoság) (területileg igen változó intenzitás)	$\approx 1600-2100$
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei	3 250 ($\pm 5\%$)
343-344 Gyermekkori agyi és egyéb bénulások szindrómák	$\approx 35-40$
345 Epilepszia	$\approx 200-230$
366.0 Szürkehályog - juvenilis cataracta	$\approx 15-20$
369.0 Vakság, gyengélátás	$\approx 35-40$
VII. A keringési rendszer betegségei	2 350 ($\pm 5\%$)
401-405 Magasvérnyomás betegség	$\approx 610-630$
423.0-429.9 A szívbetegségek egyéb formái	$\approx 1300-1400$

VIII. A légzőrendszer betegségei	675 ($\pm 5\%$)
IX. Az emésztőrendszer betegségei	320 ($\pm 5\%$)
571.2 Alkoholos májzsugorodás $\approx 8-12$	
X. A húgy-ivarszisztéma betegségei	255 ($\pm 3\%$)
580.0 Heveny glomerulonephritis $\approx 10-15$	
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei	545 ($\pm 5\%$)
XIII. A csontváz-izomszisztéma és a kötőszövet betegségei	7 440 ($\pm 5\%$)
737.0-737.9 Hátgerincferdülés	
Scoliosis $\approx 1300-1400$	
Kyphosis $\approx 900-950$	
Helytelen testtartás $\approx 650-670$	
XIV. Veleszületett anomáliák	1 950 ($\pm 3\%$)
Pectus carinatum } $\approx 870-930$	
Pectus excavatum }	
(Egyes megyékre lokalizált)	
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok	27 ($\pm 2\%$)
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	490 ($\pm 5\%$)
XVII. Sérülések és mérgezések	450 ($\pm 5\%$)

A teljes sorállományra becsült morbiditás intenzitási viszonysszámai alapján az egészségileg károsodottak száma 21 767 ($\pm 5\%$) főre tehető. Ennek megfelelően a sorállományból minden 4. sorköteles károsodott egészségileg. Ez az eredmény összhangban van a mintán belül az 1973 és 1976-ban érvényben levő katonai szolgálatra történt minősítéssel, miszerint a sorkötelesek 78,4 %-a bizonyult korlátozás nélkül alkalmasnak, azaz egészségesnek és 21,6 %-a károsodott egészségileg. JUHÁSZ (1976) értekezésében - a teljes sorállományra vonatkozóan - 35 649 főt (37,6 %) említ, akiknél az összeírásakor betegséget állapítottak meg. Ez a magas arány négy tételből adódik; nevezetesen az emésztőszervek, a szem- és füllelőkeinek betegségei, hiány- és egyéb betegségek. Az emésztőszervi betegségekben károsodottak magas száma a fogazati állapotára tett megállapításokból következik. Megjegyzendő, hogy a fogazatra tett megállapítások a morbiditás tekintetében igen fontosak, de minthogy a kirendelt orvosok többsége nem stomatológus volt, ezért összeírási helyek szerint igen eltérő volt a diagnózisok köre. Egyes helyeken a ténylegesen fennállott fogazati betegségeket diagnosztizálták, más helyen csak a foghiányt vagy még azt sem. Így ezek a megállapítások statisztikusan nem értékelhetők, egyébként is ezen károsodásokat a sorkatonai szolgálat megkezdése előtt szanálják.

A fogazati állapotával összefüggően a "beteg" fogalma (ebben az életkorban) - eltekintve a súlyos fogbetegségektől, anomáliáktól - kellő óvatosságot igényel. Az viszont lényeges, hogy egységes elvek, gyakorlat szerint történjen a fogazati állapot diagnosztizálása és elemzése a jövőben. Ugyanezen megítélések követendők a "hiány" és az "egyéb" betegségek esetében is, amennyiben azok sok szubjektív elemet tartalmaznak. A katonai szolgálatra való alkalmasság megállapítására vonatkozó újabb rendelkezések lényegében már e szemléletet tükrözik, amennyiben a "beteg" - a "betegség" köre és tartalma megfelelően súlyozott. Mindebből következik - a megadott végeredmény miatt -, hogy különbségtétel történjen az egészségkárosodások között minőségi vonatkozásban. A fogazati státusra, mint a mozgásszervi betegségek esetében (lúdtalp /734/, hátgerincferdülés /737.0-737.9/, scoliosis, kyphosis, hanyagtartás) jellemző, hogy többszörös tünetként megállapítottak, más fő tünethez, alapbetegséghez társultan. Az említettek szerint a betegek, illetve a betegségek száma alapvetően elkülönítendő.

A sorállománynak egy kis, de annál jelentősebb hányadáról kell végül számot adni. Az évtizedek óta igen kis ingadozással, 0,20-0,24 %-ot tesznek ki azok a sorkötelesek, akiknek testi és értelmi fogyatékossága a legsúlyosabb és ezért még az 1973. évi összeíráson, majd a sorozáson sem tudtak megjelenni. Ezen, önálló

életvitelre képtelen fiatalok egészségkárosodása a legsúlyosabb (agyi és egyéb bénulásos szindrómák, veleszületett anomáliák, Down-kór stb.). Az 1955-ös születésű teljes sorállományban az adott ezreléknek megfelelően 22-24 fiatallal kell számolnunk, akik egész életüket egészségügyi intézményben töltik.

Az alábbi összeállítás részletezi az 1979., 1980., 1981. évi sorozásokról, a súlyos egészségkárosodás miatt elmaradt fiatalok megoszlását, a mintába vont területek bontásában. A morbiditás és egyben az epidemiológia tekintetében kiemelendő, hogy e három esztendőben, s már az előzőekben is a testi fogyatékosok aránya Veszprém megyében, az értelmi fogyatékosok aránya Pest megyében a legmagasabb.

231. Az 1979., 1980., 1981. évi sorozáson meg nem jelentek aránya

Az összeírás helye	Testi fogyatékosok			Értelmi fogyatékosok		
	1979	1980	1981	1979	1980	1981
	években (%o-ban)					
Bács-Kiskun megye	0,11	0,03	-	0,03	0,09	0,12
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	0,05	0,04	0,07	0,28	0,24	0,22
Hajdu-Bihar megye	0,05	0,05	0,08	0,05	0,08	0,05
Pest megye	0,12	0,06	0,11	0,37	0,33	0,39
Somogy megye	0,17	0,01	0,09	0,13	0,20	0,19
Veszprém megye	0,15	0,23	0,21	0,11	0,11	0,21
Budapest	0,06	0,05	0,05	0,04	0,05	0,06
Teljes sorállományban	0,09	0,07	0,08	0,15	0,26	0,17
Átlag	0,08 %o			0,16 %o		

A Magyar Néphadsereg Vezérkara Mozgósítási és Hadkiegészítési Csoportfőnöksége által rendelkezésre bocsátott összesített morbiditási adatokból, az 1976. és 1979. évi sorozáson részt vett fiatalok egészségi állapotáról a következők állapíthatók meg. Az egészségkárosodás minőségi szemléletét érvényesítve, addig, amíg az 1955-ben született és vizsgált sorköteles koruk 21,6 %-ban, addig az 1958. évi évfolyamból már 24,1 %-ban és az 1961. évfolyamból 28,9 %-ban állapítottak meg az orvosi vizsgálatok alkalmával egészségkárosodást. A három évfolyam között a morbiditási struktúra tekintetében, azaz a betegségek megoszlásában mutatkozik eltérés. Az egyes betegségcsoportokon belüli magasabb arányok bizonyos mértékben a civilizációs tényezők kiváltotta kedvezőtlen hatások érvényesülésére utalnak. Arra vonatkozóan, hogy a magyarországi sorkötelesek közül 21,6 % egészségileg károsodott és ez az arány milyen mértékben tekinthető kedvezőtlennek, megnyugtató módon választ adni - a korábbi és a népességre vonatkozó, részletezett morbiditási adatok hiányában - igen nehéz feladat.

Annak bemutatására, hogy a múltban milyen volt a katonakötelezettek egészségi állapota, elegendő Pest városa 1852-1859. évek közötti fiataljai orvosi vizsgálatainak eredményeit megemlíteni. E szerint 4250 fiatal közül mindössze 31,6 % bizonyult egészségesnek, katonai szolgálatra alkalmasnak, 22,8 %-a a fiataloknak "60 hüvelyknyi mértéken alóli" termetű, illetve "ez idő szerint bizonyult nagyon gyöngének". A további 45,6 %-ban állapítottak meg betegséget. A vizsgált fiatalok 1832-1839. években születtek. Az alábbi összeállítás részletezi az akkori katonakötelezettek megvizsgálásának eredményeit.

A nemzetközi összehasonlítás ugyancsak nehéz, egyfelől az idevonatkozó tájékoztató hiányából, másfelől az egészségi károsodás

232. "Katonakötelezettek megvizsgálásának eredménye Pest sz. kir. városban 1852-től 1859 márciusáig"

Katonakötelezettek megvizsgálásának eredménye	N	%
Alkalmas	1 350	31,6
A 60 hüvelyknyi mértéken alóli [†] (152 cm alatt)	369	8,7
Ez idő szerint nagyon gyöngé	598	14,1
Szembajban szenvedő	158	3,2
Fülbajban szenvedő	50	1,1
Nyelvajban szenvedő	11	0,3
Szívajban szenvedő	11	0,3
Golyvás	60	1,4
Görccseres	353	8,2
Sérülésben sınılő	131	3,2
Görvélykőros	78	1,9
Gümőkőros	114	2,8
Idomtalan; csontferdüléssel, szűkmellű térdsurló, ludtálpas	376	8,9
Gyógyíthatatlan megrőgzött betegségben sınılő	490	11,9
Összesen	4 250	100,0

[†]= 1 hüvelyk 2,522 cm.

mértékének igen eltérő voltából következően. A rendelkezésre álló 1970-es adatok alapján a katonakötelesek közül egészségileg károsodott fiatalok aránya a Lengyel Népköztársaságban 20-21 %, a Csehszlovák Köztársaságban 18 %, a Német Demokratikus Köztársaságban és Bulgáriában 10-11 %, Ausztriában 1980-ban a sorozottak 18 %-ánál állapítottak meg egészségkárosodást.

A sorkötelesek morbiditási - epidemiológiai - vizsgálata első lépésnek tekinthető, mégis a népességi szinten - reprezentatív minta - történő morbiditási felvételek, elemzések egyfelől a jelen, másfelől a jövő nemzedék érdekében kiemelt fontosságúak. A felnőttkor határát elért fiatalok egészségi állapotára - morbiditására - vonatkozó egzakt kutatások azért is jelentősek, mert annak eredményeiből megfelelő matematikai apparátussal prognosztizálható egy-egy évfolyam - kohorsz - későbbi életkor-csoportjaiban, a megfelelő társadalmi-gazdasági feltételek mellett, a halandóság és a várható élettartam alakulása, valamint a népesség genetikai állományában történő változások becslése is.

• • • • •

4. A mintavétel adatainak megbízhatósága

Írta: Gárdos Éva

4. A mintavétel adatainak megbízhatósága

4.1 A MINTAVÉTEL MÓDJÁNAK JELLEMZÉSE A MEGBÍZHATÓSÁGI SZÁMÍTÁSOK SZEMPONTJÁBÓL

Az 1973-ban sorköteles fiatalok vizsgálatához a minta kialakítása több lépésben történt. Kiindulásként az Országos Tervhivatal által alkalmazott "területi tervezési-gazdasági körzetek" (továbbiakban régiók) szolgáltak. Így hat nagy, földrajzilag elhatárolt részre tagolódik az ország egész területe. Ezek a régiók a hozzájuk tartozó megyékkel az alábbiak:

1. Központi körzet: Budapest, Pest megye,
2. Észak-magyarországi körzet: Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye,
3. Észak-alföldi körzet: Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megye,
4. Dél-alföldi körzet: Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megye,
5. Észak-dunántuli körzet: Győr-Sopron, Vas, Veszprém, Komárom és Fejér megye,
6. Dél-dunántuli körzet: Zala, Somogy, Baranya és Tolna megye.

Ezek mindegyikéből egy-egy megye került kiválasztásra, mégpedig az, amely a legfontosabb demográfiai és foglalkozási ismérvek szerint leginkább megközelíti a régió átlagos adatait, röviden szólva tehát azt, amelyik legjobban reprezentálja az adott körzetet. Ezek Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar, Bács-Kiskun, Veszprém és Somogy megye. A fentieken kívül külön egységként kerültek mintába Budapest, valamint a megyei városok (Győr nélkül).

Az országos kiválasztási arány közel 10 %-os, mégpedig a következő eloszlásban: öt régióban a megye összes sorkötelesei közül kb. 30 % került mintába, minthogy a megyének az egész régiót kell képviselnie. Pest megyében, a megyei városokban és Budapesten (ezek csak saját területüket képviselik) a kiválasztási arány 10% körüli. A mintavétel gyakorlati kivitelezése során a fent jelzett arányszámok némileg módosultak. A tényleges kiválasztási arányszámokat a 233. táblázat mutatja, nemcsak a megyékre, hanem a régiók nagyságára vonatkozóan is.

233. A minta kiválasztási arányai

A régió neve	A reprezentáló megye	A sorkötelesek száma		A mintába választottak száma	A kiválasztási arány	
		a régióban	a megyében		a régióban	a megyében
		N_h	l_h		%-ban	
				n_h	$f_h = \frac{n_h}{N_h} \cdot 100$	$g_h = \frac{n_h}{l_h} \cdot 100$
Észak-Dunántul (Győrrel)	Veszprém	19 920	4 337	1 343	7	31
Dél-Dunántul	Somogy	10 129	3 056	1 039	10	34
Észak-Alföld	Hajdu-Bihar	11 225	2 876	1 348	12	47
Dél-Alföld	Bács-Kiskun	11 518	4 963	1 265	10	25
Észak-Magyarország	Borsod-A.-Z.	9 562	4 702	1 788	19	38
Központi körzet	Pest	7 935	-	792	10	-
Budapest	-	20 315	-	1 376	7	-
Megeyei városok (Győr nélkül)	-	9 598	-	544	6	-
Összesen		100 202	-	9 495	9	
		$(=N = \sum_{h=1}^8 N_h)$		$(=n = \sum_{h=1}^8 n_h)$	$(=f = \frac{n}{N} \cdot 100)$	

4.2 A MÉRÉSI ÁTLAGOK MEGBÍZHATÓSÁGI HATÁRAI

Az egyes körzetekben a közvetlenül mért és számított testméretek összehasonlíthatóságához elengedhetetlenek az átlagok és azok megbízhatósági határainak (mintavételi hibáinak) kiszámítása is. Ezek az alapsokaság megfelelő ismérveire történő helyes következtetéseket teszik lehetővé. Alapsokaságon az 1955-ben született, 1973-ban 18 éves férfi népesség országos köre értendő. A 234. és 235. táblázatok a vizsgált sorkötelesek átlagos testmagasságának, ill. testsúlyának megbízhatósági határait és relatív hibáját tartalmazzák régióként. A 236. táblázat az intermembrál jelzőre vonatkozó adatokat mutatja. Ezen értékek kiszámításához a következő statisztikai jellemzőket kell felhasználni:

a mintavételi átlag $\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$

a mintából becsült szórás $s = \sqrt{\frac{\sum (X - \bar{X})^2}{n}}$

a relatív szórás %-ban $v\% = \frac{s}{\bar{X}} \cdot 100 \%$

n - a megfigyelt esetek száma, X - pedig a mérések eredménye.

234. A testmagasság becslésének mintabeli hibája és megbízhatósági határai

A régió neve	A mintabeli		A standard hiba	A relatív hiba %-ban	Abszolút	Relatív	A megbízhatósági intervallum	
	átlag	szórás			hiba, 95 %-os szinten	alsó	felső	
						határa		
						$\bar{X}$	s	$s_{\bar{X}}$
Észak-Dunántul	171,76	6,60	0,17	0,10	0,33	0,196	171,43	172,09
Dél-Dunántul	171,23	6,45	0,19	0,11	0,37	0,216	170,96	171,60
Észak-Alföld	169,28	6,36	0,16	0,09	0,31	0,176	168,97	169,59
Dél-Alföld	169,63	6,43	0,17	0,10	0,33	0,196	169,30	169,96
Észak-Magyar-ország	170,55	6,67	0,14	0,08	0,27	0,157	170,28	170,82
Központi körzet	171,55	6,89	0,23	0,13	0,45	0,255	171,10	172,00
Budapest	174,00	6,93	0,18	0,10	0,35	0,196	173,65	174,35
Megyei városok	171,92	6,30	0,26	0,15	0,51	0,294	171,41	172,43
Összesen	171,15	6,76	0,07	0,04	0,13	0,076	171,02	171,28

235. A testsúly becslésének mintabeli hibája és megbízhatósági határai

A régió neve	A mintabeli		A standard hiba	A relatív hiba %-ban	Abszolút	Relatív	A megbízhatósági intervallum	
	átlag	szórás			hiba, 95 %-os szinten	alsó	felső	
						határa		
						$\bar{X}$	s	$s \bar{X}$
Észak-Dunántul	62,95	8,46	0,22	0,35	0,43	0,685	62,52	63,38
Dél-Dunántul	64,41	8,68	0,26	0,40	0,51	0,791	63,90	64,92
Észak-Alföld	61,41	7,69	0,20	0,33	0,39	0,638	61,02	61,80
Dél-Alföld	62,63	9,01	0,24	0,38	0,47	0,750	62,16	63,10
Észak-Magyar-ország	62,35	8,29	0,18	0,29	0,35	0,566	62,00	62,70
Központi körzet	63,46	9,37	0,31	0,49	0,61	0,957	62,85	64,07
Budapest	64,34	9,36	0,24	0,37	0,47	0,731	63,87	64,81
Megyei városok	62,80	8,45	0,35	0,56	0,69	1,092	62,11	63,49
Összesen	62,97	8,69	0,08	0,13	0,16	0,249	62,71	63,13

A régió neve	A mintabeli		A standard hiba	A relatív hiba %-ban	Abszolút	Relatív	A megbízhatósági intervallum	
	átlag	szórás					alsó	felső
					hiba, 95 %-os szinten			
	$\bar{X}$	s	$s_{\bar{X}}$	$V_{\bar{X}}$	$1,96 s_{\bar{X}}$	$1,96 V_{\bar{X}}$	$\bar{X}-1,96 s_{\bar{X}}$	$\bar{X}+1,96 s_{\bar{X}}$
Észak-Dunántul	79,25	3,12	0,08	0,11	0,17	0,21	79,08	79,42
Dél-Dunántul	78,07	3,93	0,12	0,15	0,23	0,29	77,84	78,30
Észak-Alföld	79,22	2,62	0,07	0,08	0,13	0,17	79,09	79,35
Dél-Alföld	80,07	3,43	0,09	0,11	0,18	0,22	79,89	80,25
Észak-Magyarország	79,37	3,41	0,07	0,09	0,14	0,18	79,23	79,51
Központi körzet	79,77	3,70	0,12	0,16	0,24	0,31	79,53	80,01
Budapest	78,55	2,83	0,07	0,09	0,14	0,18	78,41	78,69
Megyei városok	76,95	3,52	0,15	0,19	0,29	0,37	76,66	77,24
Összesen	79,06	3,38	0,03	0,04	0,06	0,08	79,00	79,12

Tekintve, hogy a mintavétel véges sokaságból történt, ezért az adott ismerv átlagának standard (mintából származó) hibáját a következő képlet alapján kell becsülni (ÉLTETŐ, 1970):

$$s_{\bar{X}} = \sqrt{1-f} \cdot \frac{s}{\sqrt{n}}, \quad (1)$$

$f = \frac{n}{N}$ a kiválasztási arány, n a minta, N pedig a régióbeli, ill. teljes alapsokaság elemszáma. Minthogy véges alapsokaságok esetén is igaz, hogy nagy minta esetén a minta átlaga közelítőleg normális eloszlású, ezért a becslés ($\bar{X}$) megbízhatósági határainak számításához a normális eloszlás táblázata használható. Ezen eloszlásfüggvény értékét egy t helyen $\phi(t)$ jelzi. Így $2\phi(t)-1$ valószínűségi szinten a konfidencia intervallum:

$$(\bar{X} - t \cdot s_{\bar{X}}, \bar{X} + t \cdot s_{\bar{X}}). \quad (2)$$

Ez tehát azt jelenti, hogy az $\bar{X}$ mintaátlag és a valódi átlag eltérése $2\phi(t)-1$ valószínűséggel nem nagyobb, mint

$$d = \pm t \frac{s}{\sqrt{n}} \cdot \sqrt{1 - \frac{n}{N}}. \quad (3)$$

A vizsgálat során megállapított testmagasság - és testsúly átlagok megbízhatósági határainak kiszámítását az alábbi példa szemlélteti.

A 234. táblázat alapján Veszprém megyében az átlagos testmagasság

$$\bar{X} = 171,76 \text{ cm},$$

ennek szórása a mintából becsülve

$$s = 6,60 \text{ cm}.$$

Az észak-dunántuli körzetből történt kiválasztás aránya

$$f = \frac{n}{N} = \frac{1343}{19920} = 0,07.$$

Ezekkel az adatokkal az átlag standard hibája

$$s_{\bar{X}} = 0,93 \cdot \frac{6,60}{1343} = 0,17 \text{ cm}.$$

Igy 95 %-os valószínűségi szinten az észak-dunántuli régióra számolt átlagos testmagasság megbízhatósági határai:

$$\bar{X} \pm 1,96 \cdot s_{\bar{X}} = 171,76 \pm 0,33,$$

vagyis az alsó határ 171,43 cm, a felső pedig 172,09 cm. Az 1,96 értéket a normális eloszlás kvantiliseit meg-

adó táblázat tartalmazza. Sok esetben nem az (1)-gyel jelzett standard hibát szokás megadni a becslés megbízhatóságának jellemzésére (esetünkben 0,17), hanem az un. százalékos relatív hibát, melynek előnye, hogy elvonatkoztat $\bar{X}$ nagyságrendjétől:

$$V_{\bar{X}} \% = \frac{s_{\bar{X}}}{\bar{X}} \cdot 100 \%.$$

Ennek értéke a fenti adatokkal:

$$V_{\bar{X}} \% = \frac{0,17}{171,76} \cdot 100 = 0,10 \%.$$

Ugyanezeket a képleteket szükséges alkalmazni más régiókra és egyéb ismérvek megbízhatósági határainak kiszámításához is.

Megjegyzendő, hogy (3) csak a véletlen kiválasztásból adódó hibára ad információt. A gyakorlatban elvégzett mintavételekből kapott eredmények megbízhatóságát még számos hibaforrás is befolyásolja.

4.3 AZ ÁTLAGOK KÜLÖNBSÉGÉNEK MINTAVÉTELI HIBÁJA

Két körzet vizsgált sorköteleseinek megfelelő méreteit összehasonlítva el kell dönteni, hogy a mintabeli átlagok eltérését a mintavétel hibája okozza-e, avagy a különbségek szignifikánsak. Ezekhez a vizsgálatokhoz a következő statisztikai függvény alkalmazható:

$$u = \frac{\bar{X} - \bar{Y}}{\sqrt{s_{\bar{X}}^2 + s_{\bar{Y}}^2}} \quad (4)$$

Az $\bar{X}$ és $\bar{Y}$ a két mintabeli átlag, $s_{\bar{X}}$ és $s_{\bar{Y}}$ pedig a hozzájuk tartozó standard hiba. A $\sqrt{s_{\bar{X}}^2 + s_{\bar{Y}}^2} = s_{\bar{X} - \bar{Y}}$ az $\bar{X} - \bar{Y}$ különbség mintából származó hibája.

Ha a két minta elemszáma elég nagy (pl. 40-nél több) és teljesül az alapsokaságban az $\bar{X} = \bar{Y}$ hipotézis, akkor az u statisztika standard normális eloszlással közelíthető. (Kis mintákra Student-féle t-eloszlást követ.) A standard normális eloszlású valószínűségi változó eloszlásfüggvényének táblázata tartalmazza azokat az u_ϵ korlátokat, melyekre ha $|u| > u_\epsilon$, akkor az átlagok eltérését $(1-\epsilon) \cdot 100$ %-os valószínűségi szinten szignifikánsnak kell tekinteni. Ahol szignifikáns eltérések mutatkoznak, ott nagy valószínűséggel állíthatjuk, hogy a mintabeli átlagok eltérése nem csupán a mintavétel hibájának, hanem az alapsokaságok eltérő viselkedésének következménye.

Ha viszont a tekintett minták nem mondanak ellent az $\bar{X} = \bar{Y}$ hipotézisnek, akkor ez a hipotézis azért fogadható el, mert az u próba asszimptotikusan konzisztens. Másszóval, ha a minták elemszáma elég nagy, akkor a hibás döntésnek igen kicsi a valószínűsége. A 237. és 238. táblázatok tartalmazzák a testmagasságra és testsúlyra az átlagok eltérésének szignifikáns voltát. Álljon példaként Észak-Dunántul és Dél-Dunántul sorköteles fiataljainak testsúly szerinti összehasonlítása. Ezt a 238. táblázat tartalmazza. A 235. táblázatból olvasható, hogy Észak-Dunántulon a mintából becsült átlagos testsúly és annak standard hibája:

$$\begin{aligned} \bar{X} &= 62,95 \text{ kg} \\ s_{\bar{X}} &= 0,22 \text{ kg} \end{aligned}$$

Ugyanezek az értékek Dél-Dunántulon

$$\begin{aligned} \bar{Y} &= 64,41 \text{ kg} \\ s_{\bar{Y}} &= 0,26 \text{ kg} \end{aligned}$$

Ezekre az adatokra alkalmazva a (4) képletet:

$$u = \frac{1,46}{\sqrt{0,0484 + 0,0676}} = 4,29,$$

95 %-os valószínűségi szinten ($\epsilon = 0,05$) a normális eloszlás táblázatából kikeresett korlát $u = 1,96$. Mivel $4,29 > 1,96$, ezért az 1,46 cm-es különbség szignifikáns. Mindezek alapján megállapítható, hogy az észak-dunántúli és dél-dunántúli sorkötelesek testsúly átlaga közötti eltérés nagy valószínűséggel nem a véletlen következménye, hanem az említett területek és a vizsgált fiatalok testsúly átlaga között szoros összefüggés van. (Lásd 237. és 238. táblázatokat.)

A táblákból látható, hogy mind a testsúlyt, mind a testmagasságot jelentős mértékben befolyásolja a földrajzi származás. Az intermembrál jelző eltérései sehol sem mutatnak szignifikáns különbséget, nemcsak 95 %-os, de ennél jóval alacsonyabb valószínűségi szinten sem, ezért értékelhető adatot nem adna egy ilyen táblázat.

4.4 SZÁZALÉKOS MEGOSZLÁSOK BECSLÉSEI ÉS MEGBÍZHATÓSÁGI HATÁRAI

A megfigyelt fiatalok természetük alapján 7, testsúlyuk szerint 12 és az intermembrál jelző szerint szintén 7 csoportot alkotnak. Ezeket a kategóriákat, az egyes régiókban vett mintákon belüli arányait, valamint ezek megbízhatósági határait a 239., 240. és a 241. táblázatok tartalmazzák. Bizonyos ismerv (pl. 167,0 és 169,9 cm közötti testmagasság) valószínűségét adott körzetben a mintabeli relatív gyakorisággal becsüljük. Ha tehát n elemű mintából k rendelkezik az adott tulajdonsággal, akkor a $p = \frac{k}{n}$ becslést használjuk ezen tulajdonság alapsokaságbeli valószínűségére. Ha a minta minden eleméhez egy olyan X változót rendelünk, mely 1, ha az rendelkezik a vizsgált tulajdonsággal, s 0, ha nem, akkor a p relatív gyakoriság ezen változók átlaga. Az X változó szórását a következő képlet adja meg:

$$s = \sqrt{\frac{n}{n-1} pq},$$

ahol $q = 1-p$.

Igy az (1)-et alkalmazva, p standard hibája:

$$s_p = \sqrt{1-f} \cdot \sqrt{\frac{pq}{n-1}}.$$

Ez a képlet egyszerűen kiterjeszthető arra az esetre, ha nem az egy bizonyos kategóriába - például meghatározott testmagasság vagy testsúly csoportba - tartozók arányát, hanem ezek számát kell becsülni. Erre az Np ad torzítatlan becslést, ahol N az alapsokaság elemszáma.

Igy az Np standard hibája

$$s_{Np} = N \cdot \sqrt{1-f} \sqrt{\frac{pq}{n-1}}.$$

A konfidencia határok megállapításához elvileg a hipergeometrikus eloszlás táblázatát kellene alkalmazni, hiszen Np és p is ilyen eloszlást követ. Ha azonban a minta elemszáma elég nagy - esetünkben ez minden körzetre teljesül - a határeloszlás tételek értelmében használható a normális eloszlás táblázata a hibahatárok kiszámításához. Így (2)-höz hasonlóan a becsült arány konfidencia határai 95 %-os valószínűségi szinten

$$p \pm 1,96 \sqrt{1-f} \sqrt{\frac{pq}{n-1}}. \quad (5)$$

Ugyanez a gyakoriság becslésénél pedig

$$Np \pm 1,96 N \sqrt{1-f} \sqrt{\frac{pq}{n-1}}.$$

237. A testmagasság átlagok régiók közötti eltéréseinek szignifikanciája 95 %-os valószínűségi szinten

Sorszám	A régió neve	A régió neve								
		Dél-Dunántul			Észak- Alföld			Dél-Alföld		
		$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)
1.	Észak-Dunántul	0,53	0,26	+	2,48	0,23	+	2,13	0,24	+
2.										
3.	Dél-Dunántul				$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)
4.					1,95	0,25	+	1,60	0,26	+
5.	Észak-Alföld							$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)
6.								0,35	0,23	-
7.	Dél-Alföld									
8.										
9.	Észak-Magyarország									
10.										
11.	Központi körzet									
12.										
13.	Budapest									
14.										

a) $\bar{X}-\bar{Y}$ jelöli a két körzet átlagos testmagasságának abszolút eltérését.

b) $s_{\bar{X}-\bar{Y}}$ az $\bar{X}-\bar{Y}$ eltérés standard hibáját.

c) a szignifikáns eltérés létét "+", hiányát "-" jelöli.

A régió neve												Sorszám
Észak-Magyarország			Központi körzet			Budapest			Megyei városok			
$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	1.
1, 21	0, 22	+	0, 21	0, 29	-	2, 24	0, 29	+	0, 05	0, 31	-	2.
$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	3.
0, 68	0, 24	+	0, 32	0, 30	-	2, 77	0, 26	+	0, 58	0, 32	-	4.
$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	5.
1, 27	0, 21	+	2, 27	0, 28	+	4, 72	0, 24	+	2, 53	0, 31	+	6.
$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	7.
0, 92	0, 22	+	1, 92	0, 29	+	4, 37	0, 25	+	2, 18	0, 31	+	8.
			$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	9.
			1, 00	0, 27	+	3, 45	0, 23	+	1, 26	0, 30	+	10.
						$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	11.
						2, 45	0, 29	+	0, 26	0, 35	-	12.
									$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	13.
									2, 19	0, 32	+	14.

238. A testsúly átlagok régiók közötti eltérésének szignifikanciája 95 %-os valószínűségi szinten

Sorszám	A régió neve	A régió neve								
		Dél-Dunántul			Észak-Alföld			Dél-Alföld		
1.	Észak-Dunántul	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. ^{c)}	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. ^{c)}	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. ^{c)}
2.		1, 46	0, 34	+	1, 54	0, 30	+	0, 22	0, 32	-
3.	Dél-Dunántul				$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. ^{c)}	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. ^{c)}
4.					3, 00	0, 33	+	1, 68	0, 35	+
5.	Észak-Alföld							$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. ^{c)}
6.								1, 32	0, 31	+
7.	Dél-Alföld									
8.										
9.	Észak-Magyarország									
10.										
11.	Központi körzet									
12.										
13.	Budapest									
14.										

a) $\bar{X}-\bar{Y}$ jelöli a két körzet átlagos testsúlyának abszolút eltérését.
b) $s_{\bar{X}-\bar{Y}}$ az $\bar{X}-\bar{Y}$ eltérés standard hibája.
c) a szignifikáns eltérés létét "+", hiányát "-" jelöli.

A régió neve												Sorszám
Észak-Magyarország			Központi körzet			Budapest			Megyei városok			
$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	1.
0,60	0,28	+	0,51	0,38	-	1,39	0,33	+	0,15	0,42	-	2.
$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	3.
2,06	0,32	+	0,95	0,40	+	0,07	0,35	-	1,61	0,44	+	4.
$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	5.
0,94	0,27	+	2,05	0,37	+	2,93	0,31	+	1,39	0,40	+	6.
$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	7.
0,38	0,32	-	0,73	0,39	-	1,61	0,34	+	0,07	0,42	-	8.
			$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	9.
			1,11	0,36	+	1,99	0,30	+	0,45	0,39	-	10.
						$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	11.
						0,88	0,39	+	0,66	0,47	-	12.
									$\bar{X}-\bar{Y}^a)$	$s_{\bar{X}-\bar{Y}}^b)$	szign. c)	13.
									1,54	0,42	+	14.

Tekintsük példaként az észak-alföldi körzetben a 173,0-182,9 cm magas fiatalok arányát a 239. táblázat alapján:

$$p = 29,3 \%$$

$$\sqrt{1-f} = 0,94$$

$$\sqrt{n-1} = 3,67 .$$

Ezek felhasználásával a standard hiba értéke

$$s_p = 0,94 \frac{\sqrt{0,293 \cdot 0,707}}{36,7} = 1,2 \%$$

Az (5) szerint tehát a konfidencia intervallum alsó határa 27,0 %, míg a felső 31,6 %. Azt lehet tehát mondani, hogy az észak-alföldi régióban az 1955-ben született sorköteles fiatalok között a 173,0-182,9 cm-es termetűek aránya 95 %-os valószínűségi szinten legalább 27,0 % és legfeljebb 31,6 %. Ugyanerre a kategóriára vonatkozó gyakoriság, azaz az Np becslés megbízhatósági határai 3033 és 3545.

Ezek és a korábbi számítások módot adnak arra, hogy becsléseinkből bizonyos határok között nagy valószínűséggel helyes következtetéseket lehessen levonni a vizsgált népesség tanulmányozott jellemzőire. (Lásd 239., 240. és 241. táblázatokat.)

239. Megbízhatósági határok a sorkötelesek természetének eloszlására és gyakoriságára régióként

A régió neve	Termet- csoportok (cm)	Mintabeli arány						
		értéke %-ban	standard	relativ	abszolút	relativ	megbízhatósági intervallum	
			hibája %-ban		hibája 95 %-os szinten, %-ban		alsó	felső
							határa %-ban	
		p	s _p	V _p	1,96s _p	1,96V _p	p-1,96s _p	p+1,96s _p
Észak-Dunántúl	-152,9	0,1	0,1	83,20	0,2	163,08	0,0	0,3
	153,0-162,9	7,1	0,7	9,52	1,3	18,66	5,8	8,4
	163,0-166,9	13,9	0,9	6,55	1,8	12,84	12,1	15,7
	167,0-169,9	16,4	1,0	5,94	1,9	11,65	14,5	18,3
	170,0-172,9	17,4	1,0	5,74	2,0	11,24	15,4	19,4
	173,0-182,9	39,2	1,3	3,28	2,5	6,43	36,7	41,7
	183,0-	5,9	0,6	10,51	1,2	20,61	4,7	7,1
Dél-Dunántúl	-152,9	0,4	0,2	46,46	0,4	91,07	0,0	0,8
	153,0-162,9	7,6	0,8	10,27	1,5	20,12	6,1	9,1
	163,0-166,9	14,2	1,0	7,24	2,0	14,19	12,2	16,2
	167,0-169,9	16,5	1,1	6,62	2,1	12,98	14,4	18,6
	170,0-172,9	18,9	1,2	6,10	2,3	11,96	16,6	21,2
	173,0-182,9	38,1	1,4	3,75	2,8	7,36	35,3	40,9
	183,0-	4,3	0,6	13,89	1,2	27,23	3,1	5,5
Észak-Alföld	-152,9	1,0	0,3	25,43	0,5	49,85	0,5	1,5
	153,0-162,9	13,5	0,9	6,67	1,7	12,96	11,8	15,2
	163,0-166,9	18,0	1,0	5,46	1,9	10,69	16,1	19,9
	167,0-169,9	17,6	1,0	5,53	1,9	10,84	15,7	19,5
	170,0-172,9	18,8	1,0	5,31	2,0	10,41	16,8	20,8
	173,0-182,9	29,3	1,2	3,97	2,3	7,78	27,0	31,6
	183,0-	1,8	0,3	18,88	0,7	37,00	1,1	2,5
Dél-Alföld	-152,9	0,3	0,1	48,64	0,3	95,34	0,0	0,6
	153,0-162,9	12,2	0,9	7,16	1,7	14,03	10,5	13,9
	163,0-166,9	17,9	1,0	5,71	2,0	11,20	15,9	19,9
	167,0-169,9	19,0	1,0	5,51	2,1	10,80	16,9	21,1
	170,0-172,9	18,7	1,0	5,56	2,0	10,91	16,7	20,7
	173,0-182,9	29,5	1,2	4,13	2,4	8,09	27,1	31,9
	183,0-	2,4	0,4	17,02	0,8	33,25	1,6	3,2
Észak-Magyarország	-152,9	1,0	0,2	21,18	0,4	41,52	0,6	1,4
	153,0-162,9	8,9	0,6	6,81	1,2	13,35	7,7	10,1
	163,0-166,9	15,6	0,8	4,95	1,5	9,71	14,1	17,1
	167,0-169,9	18,3	0,8	4,50	1,6	8,82	16,7	19,9
	170,0-172,9	18,6	0,8	4,45	1,6	8,73	17,0	20,2
	173,0-182,9	34,4	1,0	2,94	2,0	5,76	32,4	36,4
	183,0-	3,2	0,4	11,71	0,7	22,95	2,5	3,9
Központi körzet	-152,9	0,4	0,2	53,23	0,4	104,33	0,0	0,8
	153,0-162,9	7,4	0,9	11,93	1,7	23,39	5,7	9,7
	163,0-166,9	14,4	1,2	8,22	2,3	16,12	12,1	16,7
	167,0-169,9	17,4	1,3	7,35	2,5	14,40	14,9	19,9
	170,0-172,9	17,2	1,3	7,40	2,5	14,51	14,7	19,7
	173,0-182,9	36,4	1,6	4,46	3,2	8,74	33,2	39,6
	183,0-	6,8	0,5	12,49	1,7	24,48	5,1	8,5
Budapest	-152,9	0,3	0,1	47,41	0,3	92,93	0,0	0,6
	153,0-162,9	4,6	0,5	11,84	1,1	23,21	3,5	5,7
	163,0-166,9	8,2	0,7	8,70	1,4	17,06	6,8	9,6
	167,0-169,9	11,9	0,8	7,08	1,7	13,87	10,3	13,6
	170,0-172,9	16,5	1,0	5,85	1,9	11,47	14,6	18,4
	173,0-182,9	47,2	1,3	2,75	2,5	5,39	44,7	49,7
	183,0-	11,3	0,8	7,29	1,6	14,28	9,7	12,9
Megyei városok	-152,9	0,4	0,3	65,65	0,5	128,68	0,0	0,9
	153,0-162,9	6,1	1,0	16,32	2,0	32,00	4,1	8,1
	163,0-166,9	12,1	1,4	11,21	2,7	21,98	9,4	14,8
	167,0-169,9	14,7	1,5	10,02	2,9	19,64	11,8	17,6
	170,0-172,9	19,7	1,7	8,40	3,2	16,46	16,5	22,9
	173,0-182,9	42,6	2,1	4,83	4,0	9,47	38,6	46,6
	183,0-	4,4	0,9	19,39	1,7	38,01	2,7	6,1
Összesen	-152,9	0,5	0,1	13,81	0,1	27,07	0,4	0,6
	153,0-162,9	8,7	0,3	3,17	0,5	6,22	8,2	9,2
	163,0-166,9	14,5	0,3	2,38	0,7	4,66	13,8	15,2
	167,0-169,9	16,6	0,4	2,19	0,7	4,30	15,9	17,3
	170,0-172,9	18,1	0,4	2,08	0,7	4,08	17,4	18,8
	173,0-182,9	36,6	0,5	1,29	0,9	2,53	35,7	37,5
	183,0-	5,0	0,2	4,27	0,4	8,36	4,6	5,4

Megjegyzés: A táblázat egész számra, valamint egy és két tizedesjegyre kerekített értékeket tartalmaz.

A régió belüli gyakoriság							Termet- csoportok (cm)	A régió neve
becsült nagysága	standard	relativ	abszolút	relatív	megbízhatósági intervallum			
	hibája		hibája 95 %-os szinten		alsó	felső		
					határa			
Np	s _{Np}	V _{Np}	1,96s _{Np}	1,96V _{Np}	Np-1,96s _{Np}	Np+1,96s _{Np}		
20	16,6	83,20	32,5	163,08	0	52	-152,9	Észak-Dunántul
1 414	134,7	9,52	264,0	18,66	1 150	1 678	153,0-162,9	
2 769	181,4	6,55	355,6	12,84	2 413	3 125	163,0-166,9	
3 267	194,2	5,94	380,6	11,65	2 886	3 648	167,0-169,9	
3 436	198,8	5,74	389,6	11,24	3 076	3 856	170,0-172,9	
7 809	256,0	3,28	501,8	6,43	7 307	8 311	173,0-182,9	
1 175	123,6	10,51	242,2	20,61	933	1 418	183,0-	
41	18,8	46,46	36,9	91,07	4	78	-152,9	Dél-Dunántul
770	79,0	10,27	154,9	20,12	615	925	153,0-162,9	
1 438	104,1	7,24	204,0	14,19	1 234	1 642	163,0-166,9	
1 671	110,7	6,62	217,0	12,98	1 454	1 888	167,0-169,9	
1 914	116,8	6,10	228,9	11,96	1 685	2 143	170,0-172,9	
3 859	144,8	3,75	283,9	7,36	3 575	4 143	173,0-182,9	
436	60,5	13,89	118,6	27,23	317	555	183,0-	
112	28,5	25,43	56,0	49,85	56	168	-152,9	Észak-Alföld
1 515	98,0	6,67	192,1	13,07	1 323	1 707	153,0-162,9	
2 021	110,2	5,46	216,0	10,69	1 804	2 237	163,0-166,9	
1 976	109,3	5,53	214,2	10,84	1 762	2 190	167,0-169,9	
2 110	112,1	5,31	219,7	10,41	1 890	2 330	170,0-172,9	
3 289	130,6	3,97	255,9	7,78	3 033	3 545	173,0-182,9	
202	38,1	18,88	74,8	37,00	127	277	183,0-	
35	16,8	48,64	32,9	95,34	2	67	-152,9	Dél-Alföld
1 405	100,6	7,16	197,2	14,03	1 208	1 602	153,0-162,9	
2 062	117,8	5,71	230,9	11,20	1 831	2 293	163,0-166,9	
2 188	120,6	5,51	236,3	10,80	1 952	2 424	167,0-169,9	
2 154	119,8	5,56	234,9	10,91	1 919	2 389	170,0-172,9	
3 398	140,2	4,13	274,7	8,09	3 123	3 673	173,0-182,9	
276	47,0	17,02	92,2	33,35	184	369	183,0-	
96	20,3	21,18	39,7	41,52	56	136	-152,9	Észak-Magyarország
851	58,0	6,81	113,6	13,35	737	965	153,0-162,9	
1 492	73,9	4,95	144,8	9,71	1 347	1 637	163,0-166,9	
1 750	78,7	4,50	154,3	8,82	1 596	1 904	167,0-169,9	
1 779	79,2	4,45	155,3	8,73	1 623	1 934	170,0-172,9	
3 289	96,7	2,94	189,5	5,76	3 099	3 479	173,0-182,9	
306	35,8	11,71	70,2	22,95	236	376	183,0-	
32	16,9	53,23	33,1	104,33	0	65	-152,9	Központi körzet
587	70,1	11,93	137,3	23,39	450	724	153,0-162,9	
1 142	94,0	8,22	184,2	16,12	958	1 326	163,0-166,9	
1 381	101,5	7,35	198,9	14,40	1 182	1 580	167,0-169,9	
1 365	101,0	7,40	198,0	14,51	1 167	1 563	170,0-172,9	
2 888	128,8	4,46	252,4	8,74	2 636	3 140	173,0-182,9	
540	67,4	12,49	132,1	24,48	408	672	183,0-	
61	28,9	47,41	56,6	92,93	4	118	-152,9	Budapest
934	110,7	11,84	216,9	23,21	717	1 151	153,0-162,9	
1 666	145,0	8,70	284,1	17,06	1 382	1 950	163,0-166,9	
2 417	171,1	7,08	335,3	13,87	2 082	2 752	167,0-169,9	
3 352	196,1	5,85	384,4	11,47	2 968	3 736	170,0-172,9	
9 589	263,8	2,75	517,0	5,39	9 072	10 106	173,0-182,9	
2 296	167,3	7,29	327,8	14,28	1 968	2 624	183,0-	
38	25,2	65,65	49,4	128,68	0	87	-152,9	Megyei városok
585	95,6	16,32	187,3	32,00	398	772	153,0-162,9	
1 162	130,2	11,21	255,3	21,98	905	1 415	163,0-166,9	
1 411	141,4	10,02	277,2	19,64	1 134	1 688	167,0-169,9	
1 891	158,8	8,40	311,3	16,46	1 580	2 202	170,0-172,9	
4 089	197,5	4,83	387,0	9,47	3 702	4 476	173,0-182,9	
422	81,9	19,39	160,5	38,01	261	583	183,0-	
435	69,2	13,81	135,6	27,07	299	571	-152,9	Összesen
8 061	276,5	3,17	541,9	6,22	7 519	8 603	153,0-162,9	
13 752	345,4	2,38	677,0	4,66	13 075	14 429	163,0-166,9	
16 061	365,0	2,19	715,4	4,30	15 346	16 776	167,0-169,9	
18 031	377,7	2,08	740,3	4,08	17 291	18 771	170,0-172,9	
38 219	472,6	1,29	926,2	2,53	37 293	39 145	173,0-182,9	
5 653	213,8	4,27	419,1	8,36	5 234	6 072	183,0-	

240. Megbízhatósági határok a sorkötelesek testsúlyának eloszlására és gyakoriságára régióként

A régió neve	Testsúly- csoportok (kg)	Mintabeli arány						
		értéke %-ban	standard	relativ	abszolút	relativ	megbízhatósági intervallum	
			hibája %-ban		hibája 95 %-os szinten, %-ban		alsó	felső
		p	s _p	v _p	1,96s _p	1,96v _p	p-1,96s _p	p+1,96s _p
Észak-Dunántul	-44	0,5	0,2	37,14	0,4	72,79	0,1	0,9
	45-49	2,7	0,4	15,80	0,8	30,97	1,9	3,5
	50-54	11,8	0,8	7,20	1,7	14,11	10,1	13,5
	55-59	20,9	1,1	5,12	2,1	10,04	18,8	23,0
	60-64	25,5	1,1	4,50	2,2	8,82	23,3	27,7
	65-69	19,7	1,0	5,31	2,1	10,42	17,6	21,8
	70-74	10,4	0,8	7,73	1,6	15,14	8,8	12,0
	75-79	5,5	0,6	10,91	1,2	21,39	4,3	6,7
	80-84	1,5	0,3	21,33	0,6	41,81	0,9	2,1
	85-89	0,8	0,2	29,31	0,5	57,46	0,3	1,3
	90-94	0,5	0,2	37,14	0,4	72,79	0,1	0,9
	95-99	0,2	0,1	58,81	0,2	115,26	0,0	0,4
	100-	-	-	-	-	-	-	-
	-44	0,9	0,3	30,90	0,5	60,56	0,4	1,4
Dél-Dunántul	45-49	1,8	0,4	21,75	0,8	42,63	1,0	2,6
	50-54	7,1	0,8	10,65	1,5	20,88	5,6	8,6
	55-59	19,5	1,2	5,98	2,3	11,73	17,2	21,8
	60-64	26,8	1,3	4,93	2,5	9,66	23,8	28,8
	65-69	23,9	1,3	5,25	2,5	10,30	21,4	26,4
	70-74	10,5	0,9	8,60	1,8	16,85	8,7	12,3
	75-79	5,1	0,6	12,70	1,3	24,90	3,8	6,4
	80-84	3,0	0,5	16,74	1,0	32,82	2,0	4,0
	85-89	1,2	0,3	26,72	0,6	52,37	0,6	1,8
	90-94	0,4	0,2	46,46	0,4	91,07	0,0	0,8
	95-99	0,3	0,2	53,68	0,3	105,21	0,0	0,6
	100-	-	-	-	-	-	-	-
	-44	0,9	0,2	26,82	0,5	52,57	0,4	1,4
Észak-Alföld	45-49	3,3	0,5	13,84	0,9	27,12	2,4	4,2
	50-54	13,6	0,9	6,44	1,7	12,63	11,9	15,3
	55-59	26,2	1,1	4,29	2,2	8,41	24,0	28,4
	60-64	24,5	1,1	4,49	2,2	8,79	22,3	26,7
	65-69	16,6	1,0	5,73	1,9	11,23	14,7	18,5
	70-74	9,2	0,7	8,03	1,4	15,74	7,8	10,6
	75-79	3,5	0,5	13,42	0,9	26,31	2,6	4,4
	80-84	1,6	0,3	20,04	0,6	39,29	1,0	2,2
	85-89	0,4	0,2	40,33	0,3	79,05	0,1	0,7
	90-94	0,1	0,2	80,79	0,2	158,34	0,0	0,3
	95-99	0,1	0,2	80,79	0,2	158,34	0,0	0,3
	100-	-	-	-	-	-	-	-
	-44	0,9	0,3	28,00	0,5	54,88	0,4	1,4
Dél-Alföld	45-49	3,2	0,5	14,68	0,9	28,77	2,3	4,1
	50-54	12,1	0,9	7,19	1,7	14,10	10,4	13,8
	55-59	24,0	1,1	4,75	2,2	9,31	21,8	36,2
	60-64	22,6	1,1	4,94	2,2	9,68	20,4	24,8
	65-69	19,1	1,0	5,49	2,1	10,76	17,0	21,2
	70-74	8,5	0,7	8,75	1,5	17,16	7,0	10,0
	75-79	5,1	0,6	11,51	1,2	22,56	3,9	6,3
	80-84	2,4	0,4	17,02	0,8	33,35	1,6	3,2
	85-89	1,3	0,3	23,25	0,6	45,57	0,7	1,9
	90-94	0,6	0,2	34,35	0,4	67,32	0,2	1,0
	95-99	0,2	0,1	59,61	0,2	116,83	0,0	0,4
	100-	-	-	-	-	-	-	-
	-44	1,3	0,2	18,55	0,5	36,36	0,8	1,8
Észak-Magyarország	45-49	3,0	0,4	12,11	0,7	23,73	2,3	3,7
	50-54	11,6	0,7	5,88	1,3	11,52	10,3	12,9
	55-59	22,3	0,9	3,97	1,7	7,79	20,6	24,0
	60-64	25,9	0,9	3,60	1,8	7,06	24,1	27,7
	65-69	18,0	0,8	4,54	1,6	8,91	16,4	19,6
	70-74	11,2	0,7	5,99	1,3	11,75	9,9	12,5
	75-79	3,9	0,4	10,57	0,8	20,71	3,1	4,7
	80-84	1,7	0,3	16,19	0,5	31,73	1,2	2,2
	85-89	0,6	0,2	27,40	0,3	53,71	0,3	0,9
	90-94	0,5	0,2	30,03	0,3	58,87	0,2	0,8
	95-99	-	-	-	-	-	-	-
	100-	-	-	-	-	-	-	-
	-44	1,3	0,2	18,55	0,5	36,36	0,8	1,8
	45-49	3,0	0,4	12,11	0,7	23,73	2,3	3,7
	50-54	11,6	0,7	5,88	1,3	11,52	10,3	12,9
	55-59	22,3	0,9	3,97	1,7	7,79	20,6	24,0
	60-64	25,9	0,9	3,60	1,8	7,06	24,1	27,7
	65-69	18,0	0,8	4,54	1,6	8,91	16,4	19,6
	70-74	11,2	0,7	5,99	1,3	11,75	9,9	12,5
	75-79	3,9	0,4	10,57	0,8	20,71	3,1	4,7
	80-84	1,7	0,3	16,19	0,5	31,73	1,2	2,2
	85-89	0,6	0,2	27,40	0,3	53,71	0,3	0,9
	90-94	0,5	0,2	30,03	0,3	58,87	0,2	0,8
	95-99	-	-	-	-	-	-	-
	100-	-	-	-	-	-	-	-

Megjegyzés: A táblázat egész számra, valamint egy és két tizedesjegyre kerekített értékeket tartalmaz.

Régióbeli gyakoriság							Testsúly- csoportok (kg)	A régió neve
becsült nagysága	standard	relativ	abszolút	relativ	megbízhatósági intervallum			
	hibája		hibája 95 %-os szinten		alsó	felső		
					határa			
N _p	s _{N_p}	V _{N_p}	1,96s _{N_p}	1,96V _{N_p}	N _p -1,96s _{N_p}	N _p +1,96s _{N_p}		
100	37,0	37,14	72,5	72,79	27	173	-44	Észak-Dunántúl
538	85,0	15,80	166,6	30,97	371	705	45-49	
2 350	169,2	7,20	331,6	14,11	2 018	2 682	50-54	
4 163	213,2	5,12	417,9	10,04	3 745	4 581	55-59	
5 079	228,6	4,50	448,0	8,82	4 631	5 527	60-64	
3 924	208,6	5,31	408,8	10,42	3 515	4 333	65-69	
2 072	160,1	7,73	313,8	15,14	1 758	2 386	70-74	
1 096	119,6	10,91	234,3	21,39	862	1 330	75-79	
299	63,7	21,33	124,9	41,81	174	424	80-84	
159	46,7	29,31	91,6	57,46	67	251	85-89	
100	37,0	37,14	72,5	72,79	27	173	90-94	
40	23,4	58,81	45,9	115,26	0	86	95-99	
-	-	-	-	-	-	-	100-	
91	28,2	30,90	55,2	60,56	36	146	-44	Dél-Dunántúl
182	39,7	21,75	77,7	42,63	104	260	45-49	
719	76,6	10,65	150,1	20,88	569	869	50-54	
1 975	118,2	5,98	231,6	11,73	1 743	2 207	55-59	
2 664	131,3	4,93	257,4	9,66	2 407	2 921	60-64	
2 421	127,2	5,25	249,3	10,30	2 172	2 670	65-69	
1 064	91,4	8,60	179,2	16,85	885	1 243	70-74	
517	65,6	12,70	128,6	24,90	388	646	75-79	
304	50,9	16,74	99,7	32,82	204	404	80-84	
122	32,5	26,72	63,7	52,37	58	186	85-89	
40	18,9	46,46	36,9	91,07	3	77	90-94	
30	16,3	53,68	32,0	105,31	0	62	95-99	
-	-	-	-	-	-	-	100-	
101	27,1	26,82	53,1	52,57	48	154	-44	Észak-Alföld
370	51,2	13,84	100,5	27,12	269	471	45-49	
1 527	98,4	6,44	192,7	12,63	1 334	1 720	50-54	
2 941	126,2	4,29	247,3	8,41	2 694	3 188	55-59	
2 750	123,4	4,49	241,9	8,79	2 508	2 992	60-64	
1 863	106,8	5,73	209,2	11,23	1 654	2 072	65-69	
1 033	82,9	8,03	162,5	15,74	870	1 196	70-74	
393	52,7	13,42	103,4	26,31	290	496	75-79	
180	36,0	20,04	70,6	39,29	109	251	80-84	
45	18,1	40,33	35,5	79,05	10	80	85-89	
11	9,1	80,79	17,8	158,34	0	29	90-94	
11	9,1	80,79	17,8	158,34	0	29	95-99	
-	-	-	-	-	-	-	100-	
104	29,0	28,00	56,9	54,88	47	161	-44	Dél-Alföld
369	54,1	14,68	106,0	28,77	263	475	45-49	
1 394	100,2	7,19	196,5	14,10	1 197	1 591	50-54	
2 764	131,3	4,75	257,3	9,31	2 507	3 021	55-59	
2 603	128,5	4,94	251,9	9,68	2 351	2 855	60-64	
2 200	120,8	5,49	236,8	10,76	1 963	2 437	65-69	
979	85,7	8,75	168,0	17,16	811	1 147	70-74	
587	67,6	11,51	132,5	22,56	454	720	75-79	
276	47,0	17,02	92,2	33,35	184	368	80-84	
150	34,8	23,25	68,2	45,57	82	218	85-89	
69	23,7	34,35	46,5	67,32	22	116	90-94	
23	13,7	59,61	26,9	116,83	0	50	95-99	
-	-	-	-	-	-	-	100-	
124	23,1	18,55	45,2	36,36	79	169	-44	Észak-Magyarország
287	34,7	12,11	68,1	23,73	219	355	45-49	
1 109	65,2	5,88	127,8	11,52	981	1 237	50-54	
2 132	84,7	3,97	166,1	7,79	1 966	2 298	55-59	
2 477	89,2	3,60	174,8	7,06	2 302	2 652	60-64	
1 721	78,2	4,54	153,3	8,91	1 568	1 874	65-69	
1 071	64,2	5,99	125,8	11,75	945	1 197	70-74	
373	39,4	10,57	77,3	20,71	296	450	75-79	
163	26,3	16,19	51,6	31,73	111	215	80-84	
57	15,7	27,40	30,8	53,71	26	88	85-89	
48	14,4	30,03	28,1	58,87	20	76	90-94	
-	-	-	-	-	-	-	95-99	
-	-	-	-	-	-	-	100-	

240. Megbízhatósági határok a sorkötelesek testsúlyának eloszlására és gyakoriságára régióként (folytatás)

A régió neve	Testsúly- csoportok (kg)	Mintabeli arány						
		értéke %-ban	standard	relativ	abszolút	relativ	megbízhatósági intervallum	
			hibája %-ban		hibája 95 %-os szinten, %-ban		alsó	felső
							határa %-ban	
		p	s _p	V _p	1,96s _p	1,96V _p	p-1,96s _p	p+1,96s _p
Központi körzet	-44	1,1	0,4	31,98	0,7	62,69	0,4	1,8
	45-49	2,8	0,6	19,87	1,1	38,95	1,7	3,9
	50-54	11,5	1,1	9,36	2,1	18,34	9,4	13,6
	55-59	20,8	1,4	6,58	2,7	12,90	18,1	23,5
	60-64	24,8	1,5	5,87	2,9	11,51	21,9	27,7
	65-69	18,4	1,3	7,10	2,6	13,92	15,8	21,0
	70-74	11,2	1,1	9,50	2,1	18,62	9,1	13,3
	75-79	5,6	0,8	13,85	1,5	27,14	4,1	7,1
	80-84	2,5	0,5	21,07	1,0	41,29	1,5	3,5
	85-89	0,4	0,2	53,23	0,4	104,33	0,0	0,8
	90-94	0,9	0,3	35,40	0,6	69,38	0,3	1,5
	95-99	-	-	-	-	-	-	-
	100-	-	-	-	-	-	-	-
Budapest	-44	0,8	0,2	28,96	0,5	56,76	0,3	1,3
	45-49	2,5	0,4	16,24	0,8	31,83	1,7	3,3
	50-54	8,1	0,7	8,76	1,4	17,17	6,7	9,5
	55-59	20,0	1,0	5,20	2,0	10,19	18,0	22,0
	60-64	25,1	1,1	4,49	2,2	8,81	22,9	27,3
	65-69	21,0	1,1	5,04	2,1	9,89	18,9	23,1
	70-74	11,0	0,8	7,40	1,6	14,50	9,4	12,6
	75-79	5,6	0,6	10,68	1,2	20,93	4,4	6,8
	80-84	3,7	0,5	13,27	1,0	26,01	2,7	4,7
	85-89	1,2	0,3	23,60	0,6	46,25	0,6	1,8
	90-94	0,6	0,2	33,47	0,4	65,61	0,2	1,0
	95-99	0,4	0,2	41,04	0,3	80,44	0,1	0,7
	100-	-	-	-	-	-	-	-
Megyei városok	-44	0,9	0,4	43,66	0,8	85,57	0,1	1,7
	45-49	2,8	0,7	24,51	1,3	48,05	1,5	4,1
	50-54	9,6	1,2	12,77	2,4	25,02	7,2	12,0
	55-59	23,2	1,8	7,57	3,4	14,84	19,8	26,6
	60-64	27,0	1,8	6,84	3,6	13,41	23,4	30,6
	65-69	17,7	1,6	9,04	3,2	17,72	14,5	20,9
	70-74	10,8	1,3	11,96	2,5	23,44	8,3	13,3
	75-79	5,3	0,9	17,59	1,8	34,47	3,5	7,1
	80-84	1,1	0,4	36,36	0,8	71,27	0,3	1,9
	85-89	0,7	0,3	49,56	0,7	97,13	0,0	1,4
	90-94	0,7	0,3	49,56	0,7	97,12	0,0	1,4
	95-99	0,2	0,2	92,94	0,4	182,17	0,0	0,6
	100-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-44	0,9	0,1	10,27	0,2	20,14	0,7	1,1
	45-49	2,8	0,2	5,77	0,3	11,31	2,5	3,1
	50-54	10,9	0,3	2,80	0,6	5,49	10,3	11,5
	55-59	22,2	0,4	1,83	0,8	3,59	21,4	23,0
	60-64	25,1	0,4	1,69	0,8	3,31	24,3	25,9
	65-69	19,3	0,4	2,00	0,8	3,92	18,5	20,1
	70-74	10,3	0,3	2,89	0,6	5,66	9,7	10,9
	75-79	4,8	0,2	4,36	0,4	8,55	4,4	5,2
	80-84	2,2	0,1	6,53	0,3	12,79	1,9	2,5
	85-89	0,8	0,1	10,90	0,2	21,37	0,6	1,0
	90-94	0,5	0,1	13,81	0,1	27,07	0,4	0,6
	95-99	0,2	0,0	31,87	0,1	42,86	0,1	0,3
	100-	-	-	-	-	-	-	-

Megjegyzés: A táblázat egész számra, valamint egy és két tizedesjegyre kerekített értékeket tartalmaz.

Régióbeli gyakoriság							Testsúly- csoportok (kg)	A régió neve
becsült nagysága	standard	relativ	abszolút	relativ	megbízhatósági intervallum			
	hibája		hibája 95 %-os szinten		alsó	felső		
					határa			
N _p	s _{N_p}	V _{N_p}	1,96s _{N_p}	1,96V _{N_p}	N _p -1,96s _{N_p}	N _p +1,96s _{N_p}		
87	27,9	31,98	54,7	62,69	32	142	-44	Központi körzet
222	44,2	19,87	86,6	38,95	135	309	45-49	
913	85,4	9,36	167,4	18,34	746	1 080	50-54	
1 651	108,6	6,58	212,9	12,90	1 438	1 864	55-59	
1 968	115,6	5,87	226,6	11,51	1 741	2 195	60-64	
1 460	103,7	7,10	203,3	13,92	1 257	1 663	65-69	
889	84,4	9,50	165,4	18,62	724	1 054	70-74	
444	61,5	13,85	120,6	27,14	323	565	75-79	
198	41,8	21,07	81,9	41,29	116	280	80-84	
32	16,9	53,23	33,1	104,33	0	65	85-89	
71	25,3	35,40	49,4	69,38	22	120	90-94	
-	-	-	-	-	-	-	95-99	
-	-	-	-	-	-	-	100-	
162	47,1	28,96	92,3	56,76	70	254	-44	Budapest
508	82,5	16,24	161,7	31,83	346	670	45-49	
1 645	144,2	8,46	282,5	17,17	1 362	1 928	50-54	
4 063	211,3	5,20	414,2	10,19	3 649	4 477	55-59	
5 099	229,1	4,49	449,0	8,81	4 650	5 548	60-64	
4 266	215,2	5,04	421,8	9,89	3 844	4 688	65-69	
2 235	165,3	7,40	324,0	14,50	1 911	2 559	70-74	
1 138	121,5	10,68	238,1	20,93	900	1 376	75-79	
752	99,7	13,27	195,5	26,01	556	947	80-84	
244	57,5	23,60	112,8	46,25	131	357	85-89	
122	40,8	33,47	80,0	65,61	42	202	90-94	
81	33,4	41,04	65,4	80,44	16	146	95-99	
-	-	-	-	-	-	-	100-	
86	37,7	43,66	73,9	85,57	12	160	-44	Megyei városok
269	65,9	24,51	129,1	48,05	140	398	45-49	
921	117,6	12,77	230,6	35,02	690	1 152	50-54	
2 227	168,6	7,57	330,4	14,84	1 897	2 557	55-59	
2 591	177,3	6,84	347,5	13,41	2 243	2 939	60-64	
1 699	153,6	9,04	301,0	17,72	1 398	2 000	65-69	
1 037	124,0	11,96	242,9	23,44	794	1 280	70-74	
509	89,5	17,59	175,4	34,47	334	684	75-79	
106	38,4	36,36	75,2	71,27	31	181	80-84	
67	33,3	49,56	65,3	97,13	2	132	85-89	
67	33,3	49,56	65,3	97,13	2	132	90-94	
19	17,8	92,94	35,0	182,17	0	54	95-99	
-	-	-	-	-	-	-	100-	
855	92,7	10,27	181,6	20,14	673	1 037	-44	Összesen
2 745	161,8	5,77	317,2	11,31	2 528	3 062	45-49	
10 578	305,7	2,80	599,2	5,49	9 979	11 177	50-54	
21 916	407,7	1,83	799,1	3,59	21 117	22 715	55-59	
25 231	425,4	1,69	833,7	3,31	24 397	26 065	60-64	
19 554	387,2	2,00	758,8	3,92	18 795	20 313	65-69	
10 380	298,2	2,89	584,4	5,66	9 796	10 964	70-74	
5 057	209,7	4,36	411,0	8,55	4 646	5 468	75-79	
2 278	143,9	6,53	282,0	12,79	1 996	2 560	80-84	
876	87,4	10,90	171,3	21,37	705	1 047	85-89	
528	69,2	13,81	135,6	27,07	392	664	90-94	
204	43,8	21,87	85,9	42,86	118	290	95-99	
-	-	-	-	-	-	-	100-	

241. Megbízhatósági határok a sorkötelesek intermembrál jelzőinek eloszlására és gyakoriságára régióként

A régió neve	Intermembrál jelző csoportok	Mintabeli arány						
		értéke %-ban	standard	relativ	abszolút	relativ	megbízhatósági intervallum	
			hibája %-ban		hibája 95 %-os szinten, %-ban		alsó	felső
		p	s _p	v _p	1,96s _p	1,96v _p	p-1,96s _p	p+1,96s _p
Észak-Dunántul	-65,99	0,3	0,1	47,99	0,3	94,06	0,0	0,6
	66,00-69,99	0,1	0,1	83,20	0,2	163,08	0,0	0,3
	70,00-74,99	3,1	0,5	14,72	0,9	28,85	2,2	4,0
	75,00-79,99	58,4	1,3	2,22	2,5	4,35	55,9	60,9
	80,00-84,99	35,3	1,3	3,56	2,5	6,99	32,9	37,8
	85,00-89,99	2,4	0,4	16,79	0,8	32,90	1,6	3,2
	90,00-	0,4	0,2	41,54	0,3	81,42	0,1	0,7
Dél-Dunántul	-65,99	1,3	0,3	25,66	0,7	50,29	0,6	2,0
	66,00-69,99	0,5	0,2	41,54	0,4	81,42	0,1	0,9
	70,00-74,99	6,4	0,7	11,26	1,4	22,07	5,0	7,8
	75,00-79,99	73,2	1,3	1,78	2,6	3,49	70,6	75,8
	80,00-84,99	18,0	1,3	6,28	2,2	12,32	15,8	20,2
	85,00-89,99	0,3	0,2	53,68	0,3	105,21	0,0	0,6
	90,00-	0,3	0,2	53,68	0,3	105,21	0,0	0,6
Észak-Alföld	-65,99	0,1	0,1	80,79	0,2	158,34	0,0	0,3
	66,00-69,99	-	-	-	-	-	-	-
	70,00-74,99	3,2	0,5	14,06	0,9	27,55	2,3	4,1
	75,00-79,99	61,9	1,2	2,01	2,4	3,93	59,5	64,3
	80,00-84,99	33,2	1,2	3,63	2,4	7,11	30,8	35,6
	85,00-89,99	1,3	0,3	22,27	0,6	43,65	0,7	1,8
	90,00-	0,3	0,1	46,60	0,3	91,33	0,0	0,6
Dél-Alföld	-65,99	1,3	0,3	23,25	0,6	45,57	0,7	1,9
	66,00-69,99	0,1	0,1	84,34	0,2	165,31	0,0	0,3
	70,00-74,99	1,3	0,3	23,25	0,6	45,57	0,7	1,9
	75,00-79,99	49,4	1,3	2,70	2,6	5,29	46,8	52,0
	80,00-84,99	44,4	1,3	2,99	2,6	5,85	41,8	47,0
	85,00-89,99	2,9	0,4	15,44	0,9	30,26	2,0	3,8
	90,00-	0,6	0,2	34,35	0,4	67,32	0,2	1,0
Észak-Magyarország	-65,99	0,5	0,2	30,03	0,3	58,87	0,2	0,8
	66,00-69,99	0,3	0,1	38,81	0,2	76,07	0,1	0,5
	70,00-74,99	4,4	0,4	9,92	0,9	19,45	3,5	5,3
	75,00-79,99	56,2	1,1	1,88	2,1	3,68	54,1	58,3
	80,00-84,99	35,8	1,0	2,85	2,0	5,59	33,8	37,8
	85,00-89,99	2,0	0,3	14,90	0,6	29,21	1,4	2,6
	90,00-	0,8	0,2	23,71	0,4	46,47	0,4	1,2
Központi körzet	-65,99	1,6	0,4	26,45	0,8	51,85	0,8	2,4
	66,00-69,99	0,2	0,2	75,35	0,3	147,69	0,0	0,5
	70,00-74,99	4,1	0,7	16,31	1,3	31,97	2,8	5,4
	75,00-79,99	48,2	1,7	3,50	3,3	6,85	44,9	51,5
	80,00-84,99	42,4	1,7	3,93	3,3	7,71	39,1	45,7
	85,00-89,99	3,2	0,6	18,55	1,2	36,36	2,0	4,4
	90,00-	0,3	0,2	61,49	0,4	120,52	0,0	0,7
Budapest	-65,99	1,2	0,3	23,60	0,6	46,25	0,6	1,8
	66,00-69,99	0,1	0,1	82,20	0,2	161,11	0,0	0,3
	70,00-74,99	5,1	0,6	11,22	1,1	21,99	4,0	6,2
	75,00-79,99	67,4	1,2	1,81	2,4	3,55	65,0	69,8
	80,00-84,99	25,1	1,1	4,49	2,2	8,81	22,9	27,3
	85,00-89,99	0,9	0,2	27,29	0,5	53,49	0,4	1,4
	90,00-	0,2	0,1	58,10	0,2	113,87	0,0	0,4
Megyei városok	-65,99	0,6	0,3	53,55	0,6	104,96	0,0	1,2
	66,00-69,99	1,8	0,6	30,73	1,1	60,23	0,7	2,9
	70,00-74,99	23,3	1,8	7,55	3,4	14,80	19,9	26,7
	75,00-79,99	57,0	2,1	3,61	4,0	7,08	52,9	61,0
	80,00-84,99	16,4	1,5	9,39	3,0	18,41	13,4	19,4
	85,00-89,99	0,7	0,3	49,56	0,7	97,13	0,0	1,4
	90,00-	0,2	0,2	92,94	0,4	182,17	0,0	0,6
Összesen	-65,99	0,8	0,1	10,90	0,2	21,37	0,6	1,0
	66,00-69,99	0,3	0,1	17,85	0,1	34,98	0,2	0,4
	70,00-74,99	5,0	0,2	4,27	0,4	8,36	4,6	5,4
	75,00-79,99	59,3	0,5	0,81	0,9	1,59	58,4	60,2
	80,00-84,99	32,4	0,5	1,41	0,9	2,77	31,5	33,3
	85,00-89,99	1,8	0,1	7,23	0,3	14,17	1,5	2,1
	90,00-	0,4	0,1	15,45	0,1	30,28	0,3	0,5

Megjegyzés: A táblázat egész száma, valamint egy és két tizedesjegyre kerekített értékeket tartalmaz.

Régióbeli gyakoriság							Intermembrál jelző csoportok	A régió neve
becsült nagysága	standard	relativ	abszolút	relativ	megbízhatósági intervallum			
	hibája		hibája 95 %-os szinten		alsó	felső		
					határa			
N _p	s _{Np}	V _{Np}	1,96s _{Np}	1,96V _{Np}	Np-1,96s _{Np}	Np+1,96s _{Np}		
60	28,7	47,99	56,2	94,06	4	116	-65,99	Észak-Dunántul
20	16,6	83,20	32,4	163,08	0	52	66,00-69,99	
617	90,9	14,72	178,1	28,85	439	795	70,00-74,99	
11 633	258,5	2,22	506,6	4,35	11 126	12 140	75,00-79,99	
7 032	250,6	3,56	491,2	6,99	6 541	7 522	80,00-84,99	
478	80,3	16,79	157,3	32,90	321	635	85,00-89,99	
80	33,1	41,54	64,9	81,42	15	145	90,00-	
132	33,8	25,66	66,2	50,29	66	198	-65,99	Dél-Dunántul
51	21,0	41,54	41,2	81,42	10	92	66,00-69,99	
648	73,0	11,26	143,1	22,07	505	791	70,00-74,99	
7 415	132,1	1,78	258,9	3,49	7 156	7 674	75,00-79,99	
1 823	114,6	6,28	224,6	12,32	1 598	2 048	80,00-84,99	
30	16,3	53,68	32,0	105,21	0	62	85,00-89,99	
30	16,3	53,68	32,0	105,21	0	62	90,00	
11	9,1	80,79	17,8	158,34	0	29	-65,99	Észak-Alföld
-	-	-	-	-	-	-	66,00-69,99	
359	50,5	14,06	99,0	27,55	260	458	70,00-74,99	
6 948	139,3	2,01	273,1	3,93	6 675	7 221	75,00-79,99	
3 727	135,1	3,63	264,8	7,11	3 462	3 992	80,00-84,99	
146	32,5	22,27	63,7	43,65	82	210	85,00-89,99	
34	15,7	46,60	30,8	91,33	3	65	90,00-	
150	34,8	23,25	68,2	45,57	82	218	-65,99	Dél-Alföld
11	9,7	84,34	19,0	165,31	0	30	66,00-69,99	
150	34,8	23,25	68,2	45,57	82	218	70,00-74,99	
5 690	153,7	2,70	301,2	5,29	5 389	5 991	75,00-79,99	
5 114	152,7	2,99	299,3	5,85	4 815	5 413	80,00-84,99	
334	51,6	15,44	101,1	30,26	233	435	85,00-89,99	
69	23,7	34,35	46,5	67,32	22	116	90,00-	
48	14,4	30,03	28,1	58,87	20	76	-65,99	Észak-Magyarország
29	11,1	38,81	21,8	76,07	7	51	66,00-69,99	
421	41,8	9,92	81,8	19,45	339	503	70,00-74,99	
5 374	101,0	1,88	198,0	3,68	5 176	5 572	75,00-79,99	
3 423	97,6	2,85	191,3	5,59	3 232	3 614	80,00-84,99	
191	28,5	14,90	55,9	29,21	135	247	85,00-89,99	
76	18,1	23,71	35,6	46,47	40	112	90,00-	
127	33,6	26,45	65,8	51,85	61	193	-65,99	Központi körzet
16	12,0	75,35	23,4	147,69	0	39	66,00-69,99	
325	53,1	16,31	104,0	31,97	221	429	70,00-74,99	
3 825	133,7	3,50	262,1	6,85	3 563	4 087	75,00-79,99	
3 364	132,3	3,93	259,3	7,71	3 105	3 623	80,00-84,99	
254	47,1	18,55	92,4	16,36	162	346	85,00-89,99	
24	14,6	61,49	28,7	120,52	0	53	90,00-	
244	57,5	23,60	112,8	46,25	131	357	-65,99	Budapest
20	16,7	82,20	32,7	161,11	0	53	66,00-69,99	
1 036	116,2	11,22	227,8	21,99	808	1 264	70,00-74,99	
13 692	247,7	1,81	485,4	3,55	13 207	14 177	75,00-79,99	
5 099	229,1	4,49	449,0	8,81	4 650	5 548	80,00-84,99	
183	49,9	27,29	97,8	53,49	85	281	85,00-89,99	
41	23,6	58,10	46,3	113,87	0	87	90,00-	
58	30,8	53,55	60,4	104,96	0	118	-65,99	Megyei városok
173	53,1	30,73	104,1	60,23	69	277	66,00-69,99	
2 236	168,8	7,55	330,9	14,80	1 905	2 567	70,00-74,99	
5 471	147,9	3,61	387,5	7,08	5 083	5 869	75,00-79,99	
1 574	147,9	9,39	289,8	18,41	1 284	1 864	80,00-84,99	
67	33,3	49,56	65,3	97,13	2	132	85,00-89,99	
19	17,8	92,94	35,0	182,17	0	54	90,00-	
830	87,4	10,90	171,3	21,37	659	1 001	-65,99	Összesen
320	53,7	17,85	105,2	34,98	215	425	66,00-69,99	
5 792	213,8	4,27	419,1	8,36	5 373	6 211	70,00-74,99	
60 048	481,9	0,81	944,6	1,59	59 103	60 993	75,00-79,99	
31 156	459,1	1,41	899,9	2,77	30 256	32 056	80,00-84,99	
1 683	130,4	7,23	255,6	14,17	1 427	1 939	85,00-89,99	
373	61,9	15,45	121,4	30,28	252	494	90,00-	

5. Összefoglalás

5. Összefoglalás

A KSH Népeségtudományi Kutató Intézet és a Magyar Néphadsereg Vezérkara Mozgósítási és Hadkiegészítési Csoportfőnöksége, együttműködés keretében - az 1955-ben született sorköteles, 18 éves fiatalokon - 1973-ban és 1976-ban testfejllettségi és egészségügyi vizsgálatokat végzett.

A vizsgálat célja a 18 éves férfi népesség testi fejlettségére, biológiai, egészségi állapotára vonatkozó jellemzők megállapítása volt, figyelemmel mindazon jelentősebb demográfiai, társadalmi-gazdasági tényezőkre, amelyek a vizsgált évfolyam testi fejlettségét, morbiditását meghatározták.

A vizsgálat az összeírásra kötelezettek 10 %-ára terjedt ki. A minta elemszáma 9 495 fő. A mintakiválasztás az Országos Tervhivatal által alkalmazott, hat földrajzilag elhatárolt "területi szervezési-gazdasági körzet" - régió - alapján történt. Minden régióból egy megye került kiválasztásra, mégpedig az, amelyik demográfiai és foglalkozási ismérvek szerint leginkább megközelíti a régió átlagos jellemzőit.

A mintába vont területi egységek régiók szerint az alábbiak:

1. Központi körzet: Budapest, Pest megye;
2. Észak-magyarországi körzet: Borsod-Abaúj-Zemplén megye;
3. Észak-alföldi körzet: Hajdu-Bihar megye;
4. Dél-alföldi körzet: Bács-Kiskun megye;
5. Észak-dunántuli körzet: Veszprém megye;
6. Dél-dunántuli körzet: Somogy megye.

A fentiekén kívül külön egységként kerültek a mintába a megyei városok (Győr nélkül).

A vizsgált fiatalok demográfiai, társadalmi jellemzői, valamint a testi fejlettségre és a morbiditásra vonatkozó adatok elemzése alapján nyert fontosabb eredmények az alábbiakban foglalhatók össze.

1. A z 1955. évi kohorsz jellemzői. 1955-ben Magyarországon az élveszületettek száma 210 430 (élveszületési arány 21,4 ‰) volt, ebből 108 842 fiugyermek (51,7 ‰). A kis sullyal született fiugyermek aránya 9,3 ‰. A perinatális és csecsemőhalálozás 31,2 ‰. A korosztályt szülő nők 34,2 ‰-a 1930-1935. évek között, 28,3 ‰-a 1925-1929. évek között született. Az 1955-ben született férfi népesség száma 1970-ben 100 355.

Az egymást követő évfolyamok eltérő kvantitatív demográfiai adatai igen sok tekintetben magyarázatát adják az eltérő biológiai-, egészségi állapotot kifejező jellemzőknek. Az 1955-ben született férfi népesség testi-, értelmi fejlődését, majd biológiai-, egészségi állapotát az akkor fennállott társadalmi-gazdasági tényezők, egészségügyi ellátás határozták meg jelentős mértékben.

2. A sorkötelesek és szüleik néhány kiemelt jellemzője. A mintába vont sorköteles fiatalok 77,8 ‰-a nem töltötte be és 22,2 ‰-a betöltötte a 18. élet. Humánökológiai szempontból jellemző, hogy a fiatalok születési és lakóhelye 81,0 ‰-ban azonos, 19,0 ‰-ban eltérő. Az endogámia megítélése szempontjából jellemző, hogy az apa és az anya születési helye azonos 73,2 ‰-ban.

A vizsgált sorkötelesek születésekor az anya átlag életkora 27,0 év. A fiatalok közel 2/3-a születési sorrendben az első, második gyermek. Hajdu-Bihar megyében az ötödik és annál magasabb születési sorrendűek aránya 14,0 ‰. Megyei, budapesti és a megyei városok bontásában a sorkötelesek születési sorrend szerinti megoszlása minimális eltéréssel megegyezik az 1955. évben élveszületettek megoszlásával.

3. A szülők foglalkozása. Az apa és az anya foglalkozását kombinációs párokban vizsgálva, ha csoport különíthető el. A hat megyéből származó sorkötelesek szüleinek 75-85 %-a fizikai dolgozó a mezőgazdaságban és az iparban. Apa, anya értelmiségi és egyéb szellemi dolgozó Budapesten 25,7 %, a megyei városokban 18,4 %, a vizsgálatba vont megyékben 7,2-2,8 % között változik.

4. A sorkötelesek és szüleik iskolai végzettsége. A vizsgált sorkötelesek 75,5 %-a szakmunkás vagy középiskolai tanulmányokat folytatott a vizsgálat idején (52,5 % szakmunkástanuló, középiskolai tanuló 23,0 %). A vizsgált fiatalok 0,3 %-a nem végzett iskolai tanulmányokat, 2,4 % az általános iskola 1-4 osztályát végezte és 21,7 % az általános iskola 5-8. osztályát követően nem választott szakmát és nem folytatott iskolai tanulmányokat. A tanévismétlések aránya 22,5 %. A csak általános iskolát végzettek 59,5 %-ban ismételték tanévet. A sorkötelesek szüleinek 4/5-e (78,4 %) csak általános iskolai végzettséggel rendelkezik. Mindkét szülő középiskolát végzett, 2,8 %-ban (apa vagy anya középiskolai tanulmányokat folytatott 8,8 %-ban). Egyetemet, főiskolát végzett szülők aránya 1,5 % (a szülők egyike végzett egyetemet, főiskolát 5,1 %).

5. A sorkötelesek és szüleik családi helyzete. A vizsgált fiatalok szülei 79,6 %-ban együtt élnek. Az elvált, külön élő szülők aránya 10,9 %, a megözvegyültek aránya 8,8 %. A sorkötelesek 0,2 %-ának egyik szülője sem élt az összeírás idején. A mindkét szülővel együtt élő sorkötelesek aránya 71,2%. Ez az arány legalacsonyabb Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdu-Bihar megyében (64,1 %-67,6 %), ugyanakkor ezen megyék fiataljai között volt a legtöbb állami gondozott (2,5-4,0 %).

6. Testnevelés alóli felmentések. A vizsgált mintán belül iskolai testnevelés alól időszakosan vagy tartósan a felmentettek aránya 10,3 %. Ebből 398 (4,2 %) olyan sorköteles volt, akinek egészségkárosodása olyan nagymértékű volt, hogy annak alapján tartósan, illetve iskolai tanulmányai egész ideje alatt felmentett volt testnevelés alól.

7. Sportolás. A vizsgált mintát tekintve, a fiatalok 75,2 %-a nem folytatott semminemű sporttevékenységet. Az aktív sporttevékenységet folytatott sorkötelesek aránya 24,8 %, ebből mindössze 23 (0,2 %) minősített sportoló.

8. Katonai szolgálatra való alkalmasság. A minta keretében vizsgált fiatalok 78,4 %-a egészséges, katonai szolgálatra korlátozás nélkül alkalmasnak minősített. Az egészségileg károsodott fiatalok 21,6 %-ából 1 114 (11,7 %) sorkötelest gyógykezelésre, kivizsgálásra utaltak ('alkalmas korlátozással'), 546 (5,8 %) egyént "békében alkalmatlan, háboruban szakszolgálatra alkalmas"-nak minősítettek. A súlyos egészségi károsodás miatt katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek aránya 4,1 %.

9. A sorkötelesek testi fejlettsége - antropometriai adatok.

Testmagasság. A vizsgált sorkötelesek testmagasságának átlaga 171,15 cm. A budapesti fiatalok terméatlaga a legmagasabb, 174,00 cm (akceleráció, urbanizáció, civilizációs meghatározó tényezők). A Hajdu-Bihar megyében vizsgáltak terméatlaga a legalacsonyabb, 169,28 cm (a népesség antropológiai sajátossága és retardáció). A terméatlágok alapján négy csoport különíthető el; a) Budapest, b) Veszprém, Pest, Somogy megye, c) Borsod-Abaúj-Zemplén megye, d) Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar megye. A zártabb etnikai csoportok szerint markánsan jutnak kifejezésre a testmagasság átlagok eltérései (pl. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Taktaköz-matyók 172,36 cm, Borsodi síkság 169,11 cm). Budapesten a terméatlág legmagasabb a XI. kerületben, 175,56 cm, a XXII. kerületben viszont a legalacsonyabb, 171,12 cm.

A minta sorkötelesei közül az első- és másodszülöttek terméatlaga 171,84, 171,61 cm; a születési sorrendben a 05-06. születettek terméatének átlaga már csak 169,48, ill. 168,15 cm. Területileg vizsgálva a termet születési sorrend szerinti alakulását, szignifikáns eltérések állapíthatók meg. Az anya életkora, amikor a sorköteles született és a testmagasság közötti eltérések minimálisak. Igen jellegzetes a testmagasság átlagainak alakulása a szülők foglalkozása szerint. Az értelmiségi és vezető állású, szellemi foglalkozású apák gyermekeinek legmagasabb a termete (174,66 cm), a szakmunkás családok sorköteleseinek testmagassága 171,14 cm, legalacsonyabb termetűek a mezőgazdasági fizikai dolgozók és segédmunkások gyermekei, 169,52,

169,81 cm. A katonai szolgálatra való alkalmasság minősítése szerint a szakszolgálatra alkalmasak termet-átlaga a legmagasabb, 172,29 cm, ezt követi a katonai szolgálatra alkalmasak termetátlaga, 171,30 cm, a katonai szolgálatra alkalmatlanok termetátlaga a legalacsonyabb, 168,59 cm.

A szekuláris trend 100 éve Magyarországon. Az 1955-ben született és 1973-ban vizsgált sorkötelesek testmagasságának átlaga ($\bar{X}$ = 171,15 cm) az 1855-ben született állításkorú fiatalok termetátlagánál ($\bar{X}$ = 152,87 cm) 8,28 cm-rel magasabb. Az 1870-1911. évek közötti 38 évfolyamhoz tartozó 6 583 621 első ízben sorozott és 4 883 305 pótsorozott, majd az 1957-1975. évek közötti 7 évfolyamhoz tartozó sorköteles korú fiatalok termetadatai szolgáltak alapul a szekuláris trend alakulásának megállapításához. A szekuláris trend egyenletességét feltételezve - a teljes időszoron át - az évenkénti testmagasság változás 0,800 mm-nek felelne meg. A szekuláris trend alakulása - a teljes időszoron át - nem egyenletes, öt, egymástól jól elkülöníthető periódus állapítható meg.

Testsúly. A sorkötelesek teljes mintájára megállapított testsúly átlaga 62,97 kg. A mintába vont területi egységek szerint legmagasabb a testsúly átlag Somogy megyében (64,41 kg) és Budapesten (64,34 kg), legkisebb Hajdu-Bihar megyében (61,41 kg). A testsúly percentilis értékei alapján megállapítható, hogy a mintába került megyékben, Budapesten és a megyei városokban a testsúly értékek megoszlása a magasabb értékek irányába enyhén torzult. Ez abban jut kifejezésre, hogy a testsúly átlag minden esetben nagyobb a mediánnál (50 percentilis). A sorkötelesek testsúly átlagai az anya születési helye szerint legmagasabbak Budapest és Dunántul esetében (63,73, 63,64 kg) és legalacsonyabb azoknál, akiknek anyja Tiszántulról származott (61,91 kg). Az elemzésbe vont 13 etnikai csoport esetében is ugyanezen megoszlás állapítható meg, amennyiben legnagyobb a testsúly átlaga a Külső-Somogyból származott sorköteleseknek (64,59 kg) és legkisebb a Hajdu településekről való fiatalok esetében (61,38 kg). Születési sorrend szerint a testsúly átlagok igen jelentős mértékben csökkennek. A 01-02. születési sorrendűek testsúlyának átlaga 63 kg, a 04-05. sorrendűeké már csak 61 kg és a 06-08. sorrendűeké 60 kg körüli.

Az életkörülmények, életvitel, táplálkozási szokások közötti eltérések jutnak kifejezésre a sorkötelesek testsúly átlagaiban, a szülők foglalkozását tekintve. Legmagasabb a testsúly átlaga az értelmiségi és egyéb szellemi dolgozó apák gyermekeinél (65,30 kg, 64,34 kg), 63 kg-ot megközelítő a szak- és betanított munkás apák sorköteles gyermekeinek testsúly átlaga. Segédmunkás, napszámos foglalkozású apák gyermekeinek legalacsonyabb a testsúlya (62 kg). A sportoló fiatalok testsúly átlaga 64,26 kg, ezzel szemben a nem sportoló sorkötelesek testsúlya közel 2 kg-mal kevesebb (62,34 kg). A katonai szolgálatra alkalmasak testsúly átlaga 3 kg-mal nagyobb (63,32 kg), mint a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítetteké (60,04 kg). A sorkötelesek 14,5 %-ánál testsúlyhiány és 4 %-ánál testsúlytöbblet állapítható meg. A testsúlyhiány azért jelentős, mert feltételezhetően a gyorsultabb testnövekedést nem követte megfelelő testsúlygyarapodás.

A testmagasság és testsúly közötti összefüggés korreláció és regresszió analízissel. A testsúly és testmagasság közötti korrelációs együttható értéke minden összeírási hely esetében szignifikánsan különbözik nullától ($P < 0,001$).

A számított korrelációs együttható (r) értéke alapján a Hajdu-Bihar megyei sorkötelesek testsúlya és testmagassága között áll fenn a legszorosabb összefüggés.

A determinációs együtthatót (r^2) meghatározva megállapítható, hogy amíg Hajdu-Bihar megyében a sorkötelesek testsúly értékében fellépő változás 36,7 %-a magyarázható a testmagasság értékben egyidejűleg bekövetkező változással, addig a megyei városokban csak 27,9 % és az összes vizsgált sorköteles esetében 31,9%.

A testsúly és testmagasság közötti összefüggés törvényszerűségét a regresszióelemzés eredménye igazolta.

Amíg a Somogy megyei sorkötelesek regressziós egyenese 140 cm-től az átlag egyenes fölött haladva jelentős súlytöbbletet mutat, addig a budapesti sorkötelesek regressziós egyenese - az országos átlag egyenese alatt halad úgy, hogy azt sehol nem érinti - minden testmagasság cm-nél súlyhiányt jelez.

A katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített sorkötelesek - 180 cm-től lefelé haladva fokozódó súlyhiánya, 180 cm fölötti súlytöbblete állapítható meg az alkalmasnak minősített sorkötelesekhez viszonyítva.

A gyógykezelésre, kivizsgálásra utalt sorkötelesek esetében, az alkalmasnak minősített sorkötelesekhez viszonyítva súlyhiány állapítható meg. A nagyon magas sorköteleseknél csekély (0,5 kg), míg az alacsonyabbak esetében jelentős mértékű (2 kg) a testsúlyhiány.

Magassági méretek. Az abszolút magassági méretek jó alkalmat szolgáltatnak a városi fiatalok gyorsultabb növekedésének elemzéséhez, az egyes területek lokalizált népességének retardációjához, valamint a népesség antropológiai összetételéből eredő sajátos jellemzők értelmezéséhez. Az elemzés a felvett magassági méretek közül a vállmagassággal, M. 8, ülőmagassággal, M. 23, csipőmagassággal, M. 13 és az ujjmagassággal, M. 11 foglalkozik. A vállmagasság legmagasabb átlaga a budapesti (142,82 cm), legalacsonyabb a Hajdu-Bihar megyei (138,85 cm) fiataloknál állapítható meg (a teljes minta átlaga 140,23 cm). Hosszu törzs, azaz magas ülőmagasság jellemző Budapest (90,98 cm), Veszprém (90,15 cm) és Pest (90,04 cm) megye fiatal koru férfi népességére. Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar megye kiemelt etnikai csoportjai fiataljainak törzshossza a legalacsonyabb (Bodrogek, Borsodi síkság, Dél-Nyírség). Ugyanezen jellegzetességek állapíthatók meg a csipőtővis magasságot illetően (a teljes minta átlaga 97,13 cm). Az ujjmagasság átlaga a teljes mintára számítva 63,66 cm, a budapesti fiatalok ujjmagasságának átlaga 66,23 cm, ez a maximum.

Szélességi méretek. A testnövekedés szélességi vonatkozásairól mindenekelőtt is az állapítható meg, hogy a szélességi méretek többsége nem követi arányosan a magassági méreteket. A vállszélesség (M. 35) átlaga a teljes mintán belül 39,20 cm. A Duna-Tisza közén, Kiskunság északi része fiataljainak vállszélessége a legnagyobb (40,17 cm). Keskeny váll jellemző Hajdu-Bihar megye fiataljaira (38,28 cm). A sportoló és nem sportoló fiatalok vállszélessége között megállapítható eltérés (39,60 cm, 39,12 cm), de ez nem szignifikáns.

Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megye fiataljainak mellkasszélessége (M.36) "közepes széles" (28,58 cm, 28,34 cm) ugyanakkor Borsod-Abaúj-Zemplén megye sorköteleseire a "keskeny" mellkasszélesség meghatározó jellegzetesség (27,15 cm). A mellkas sagittális átmérőjének (M. 37) a teljes mintára megállapított átlaga 19,14 cm, ettől negatív irányba Pest megye fiataljainak mellkasmélysége tér el leginkább, 17,00 cm. A mellkaskerület (M.61) átlaga legnagyobb Pest és Hajdu-Bihar megye fiataljainál (90,34 cm, 89,53 cm) és legkisebb Somogy megye és a megyei városok sorköteleseinél (87,50 cm, 87,85 cm). Az ilio-cristalis szélesség (M. 40) a Duna-Tisza közéről és a Dunántulról származott sorköteleseknél a legnagyobb (28,63 cm, 28,49 cm). Egyébként e szélességi méretekben legnagyobb az egyöntetűség, következésképpen ez abból, hogy a környezeti faktorok hatása e jellegre minimális.

Felső- és alsóvégtag hosszúságú méretek. A vizsgálat során felvett méretek közül az általános elemzés a felső és alsóvégtag hosszát, (M. 45/a, M.53) részletezi. A felsővégtaghossz átlaga 76,74 cm, ettől pozitív irányba Pest megye fiataljai térnek el (77,73 cm), negatív irányba az eltérés a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei fiataloknál, legrövidebb a felsővégtaghossz a Borsodi síkság és a Bodrogek etnikai csoportok fiataljainál (75,89 cm, 75,43 cm). Az alsóvégtaghossz átlaga a teljes mintában 97,13 cm. A hosszirányú gyorsultabb testnövekedésnek megfelelően a megyei városok és a budapesti fiatalok átlaga 98,68 cm, 98,47 cm. Legrövidebb az alsóvégtag hossza Borsod-Abaúj-Zemplén és Bács-Kiskun megye fiataljainál, 96,12 cm, 96,24 cm. Országgrészek és etnikai csoportok szerint elemezve az értékeket, még határozottabb formában jutnak kifejezésre az említett eltérések. Külső-Somogyban - Dunántul - állapítható meg a maximum, 97,86 cm, ugyanakkor a Solti síkság és Bácska - Duna-Tisza köze -, valamint a Borsodi síkság - Észak-Magyarország - etnikai csoportok fiataljainak legrövidebb az alsóvégtag hossza, 95,40 cm, 94,97 cm.

Testarányjelzők. A Kaup jelző átlaga a teljes mintában 2,13. A biológiailag teljes értékű kategória Somogy megye sorköteleseinél 8,4 %-kal nagyobb, a budapesti fiataloknál 7,0 %-kal kisebb arányban fordul elő. A testmagassághoz képest súlytöbbletet jelentő kategória legnagyobb arányban Bács-Kiskun megye fiataljainál (3,6 %), legkisebb arányban a megyei városokban (1,2 %) vizsgált sorköteleseknél fordul elő. Livi jelző. Az összes vizsgált sorkötelesekre megállapított átlagtól (23,16) legkisebb mértékben a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei (23,18) és a Pest megyei (23,14) átlagok térnek el. Maximálisan Bács-Kiskun (23,33) és Veszprém megye (23,08) paraméterei különböznek az átlagtól. A Livi jelző is megerősíti a Kaup jelzővel együttesen, miszerint helytálló az a feltételezés, hogy a budapesti fiatalok magassági növekedése intenzívebb, mint súlygyarapodásuk. Az ülőmagasság-testmagasság jelző teljes mintára megállapított átlaga (52,45) alapján a sorkötelesekre a "kö-

zéphosszu" törzs a jellemző. A törzs Bács-Kiskun megyében jelentősen hosszabb (52,77) és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legrövidebb (52,25). A vállszélesség-testmagasság jelző átlaga a teljes mintában 22,93 - közép-széles váll -. Pest és Bács-Kiskun megyében legmagasabb a "széles váll" gyakorisága (70,3 %, 65,5 %), ugyanakkor a megyei városok és Hajdu-Bihar megye fiataljai között a "keskeny váll" gyakorisága 8,6 %; 6,4 %. A mellkaskerület-testmagasság jelző átlaga alapján a vizsgált sorkötelesek összességére a "szűk-középszéles" mellkas (51,82) a jellemző. A budapesti és a megyei városok fiataljaira - a szélességi méretek elmaradását jelzi - a "szűk mellkas" (50,93; 50,96). A "közép-széles" mellkas gyakorisága legnagyobb Bács-Kiskun (25,2%) és Pest megye (24,1 %) fiataljainál. A mellkaskerület-vállszélesség jelző teljes mintára számított átlagától (44,37) Somogy és Hajdu-Bihar megyék sorköteleseinek átlagai térnek el (45,02; 42,82). Somogy megye és Hajdu-Bihar megye sorköteleseire a leptosom alkattípus jellemző. Az etnikai csoportok szerinti elemzés még határozottabban fejezi ki az eltéréseket. A felsővégtaghossz-testmagasság jelzőnek a teljes mintára számított átlaga alapján (44,84) a "hosszu felsővégtaghossz" a meghatározó. A megyei városok, Budapest és Somogy megye fiataljainak felsővégtag hossza rövidebb, ugyanakkor Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar és Pest megye sorköteleseinek felsővégtagja jelentősen hosszabb a minta átlagánál. A csipőszélesség-testmagasság jelző átlaga szerint (16,56) a sorkötelesek többsége a "keskeny-középszéles" medence csoportjába tartozik. A budapesti, a megyei városok és Veszprém megye sorköteleseinél legalacsonyabbak a jelző átlagai, s így a "keskeny" medence a meghatározó sajátosság. Alsóvégtaghossz-testmagasság jelző. Az összeírás helye szerint a minta teljességére a "hosszu láb" (56,74) a jellemző. Intermembrál jelző. A vizsgált minta átlaga 79,06, ettől csekély mértékben tér el Hajdu-Bihar és Veszprém megye sorköteleseinek átlaga. Az infantilis alkatnak megfelelő magas intermembrál jelző gyakoribb Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar és Veszprém megyék fiataljai körében. A budapesti és a megyei városok fiataljainál kifejezett a progresszívnek ítélt intermembrál jelző csoportjainak gyakorisága. A tápláltsági állapot jelző átlaga a teljes mintára számítva 56,67, ez "kielégítő tápláltsági" állapotot jelez. "Jó tápláltsági" állapotot mutat Pest megye fiataljainak átlaga (62,55). A csontvázszélességi jelzőnek a teljes mintára megállapított átlaga (2,21) szerint a sorkötelesekre a "közepes" keresztmetszeti fejlettség a jellemző. Ettől Pest megye fiataljai térnek el (1,99), jellemző a sorkötelesekre a "keskeny" szélességi fejlettség. A Pignet-Vervaeke jelzőnek a teljes mintára megállapított átlaga - 88,45 - szerint a "közepes" átlagos alkat a jellemző. Bács-Kiskun és Hajdu-Bihar megye fiataljai körében a "gyengén teltebb" alkatuak nagyobb gyakoriságban fordulnak elő. Az elemzés a továbbiakban tájékoztató információt nyújt a teljes fejmagasságra (M,16), valamint a fejhosszuság-szélességi és a morfológiai arcjelzőre.

A testsúly és a magassági méretek, valamint a szélességi méretek és a testarány jelzők együttes összefoglaló értékelése alapján, lineáris fejlettségben, az első helyet foglalják el a budapesti és a Pest megyei fiatalok. A vizsgált többi megye fiataljaira a transzverzális fejlettség a jellemző jobban. Az elkülöníthető fixált jellemzők etnikai csoportok szerint még határozottabban jutnak érvényre.

A testméretek, testarányjelzők összefüggésének vizsgálata faktoranalízissel. A sorköteles fiatalok testfejlettségi elemzésében a módszer egzakt módon tárja fel a testméretek, testarányjelzők közötti belső összefüggéseket. A termet faktorban (1. rotált faktor) szinte rangsorolja a testméreteket a termet kialakításában betöltött szerepük szerint (0,87-től 0,64 faktorsúlyal). A 2. rotált faktor - a testalkat faktor - 0,90, 0,88, 0,84 és 0,83 faktorsúlyal fogja egybe és rangsorolja azokat a testarány jelzőket, amelyek a magassági (longitudinális) és szélességi (keresztmetszeti) fejlődés együttes mértékének leghatékonyabb mutatói; Livi jelző, tápláltsági állapot jelző, Pignet-Vervaeke jelző és a Kaup jelző. Az 5. rotált faktor az infantilis alkat faktora, ahol a csontvázszélesség jelzőtől (faktorsúly -0,87) a mellkasszélességig (faktorsúly -0,61) hat jelző és testméret magas negatív faktorsúlya jelzi azt az életkori sajátosságot, amely során az akcelerált magassági növekedéssel nincs összhangban - mondhatni retardált - a szélességi növekedés. Ez egyrészt a csontos váz szélességi és nyílirányú növekedésének, továbbá a testsúlynak a testmagassághoz viszonyított elmaradásában nyilvánul meg.

10. A sorkötelesek egészségi állapota - morbiditása, epidemiológiája. Az 1973. évi összeíráskor végzett egészségügyi vizsgálat reprezentatív - nem szelektált - minta alapján, adott időpontban

9 495 fiatal egészségi állapotáról kívánt áttekintést nyújtani. A keresztmetszeti vizsgálat az adott feltételekből következően informatív jellegű volt és a sorkötelesek morbiditásának mennyiségi vonatkozásaira irányult. Az 1976. évi ismételt orvosi vizsgálat megalapozott tárgyi és személyi feltételek biztosításával végezte a minta 21,6 %-át magába foglaló, egészségileg károsodottak egészségi státuszának ellenőrzését. Az egységes szemlélet és gyakorlat - fő és többszörös tünetek elkülönítése - lehetőséget teremtett a morbiditás kvantitatív megállapításain túl a kvalitatív vonatkozások megismerésére is. A népességi szinten történő morbiditási vizsgálat megfelelő alap a szélesebb körű összehasonlításra és általános érvényű következtetések levonására. Az adott korosztály fiatal koru férfi népességére vonatkozó morbiditás ismeretében végezhető analitikus epidemiológiai elemzés. Ezen elemzések biztosítják a regionális eltérések és oki láncolatok összességének feltárását.

Az egészségileg károsodott sorkötelesek 21,6 %-án belül 4,1 % a súlyosan károsodott, azaz katonai szolgálatra alkalmatlannak minősített. Az általános megoszláson belül jelentősek a területi eltérések. A mintába került nyolc összeírási hely az egészségi károsodás mértékét tekintve három csoportra különíthető. A csoportok a következők:

a) Az egészségileg károsodottak aránya a legmagasabb. Ide tartozik Budapest (29,6 %). A fő és többszörös tüneteket tekintve négy betegségcsoport dominanciája állapítható meg (Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.); Elmebetegségek (V.); A keringési rendszer betegségei (VII.); A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.)).

b) A minta átlagát megközelítő egészségileg károsodottak aránya. Az ide tartozó összeírási helyek a következők: megyei városok (22,9 %), Veszprém megye (22,6 %), Borsod-Abaúj-Zemplén megye (21,2 %), Pest megye (21,0 %), Hajdu-Bihar megye (20,2 %). A morbiditás strukturája az a) csoporttól annyiban tér el, hogy a már említett négy betegségcsoporton kívül (V., VI., VII., XIII.) ötödikként jelentős a Veszélyeztetett anomáliák (XIV.) részesedése, fő és többszörös tünetek gyakoriságában.

c) Az egészségileg károsodottak aránya a legalacsonyabb, 20 % alatt. Az ide tartozó összeírási helyek a következők: Bács-Kiskun megye (16,8 %); Somogy megye (17,8 %). Ugyancsak a már említett 5 betegségcsoport (V., VI., VII., XIII., XIV.) előfordulása jellemző leginkább a sorkötelesek morbiditására.

Az egészségileg súlyosan károsodottak gyakorisága alapján ugyancsak három csoportba sorolhatók az összeírási helyek, amelyek összetétele eltérő, s sorrendjük az alábbi:

- a) Az egészségileg súlyosan károsodottak aránya a legmagasabb; Bács-Kiskun megye, 6,2 %, Pest megye, 5,9 %.
- b) Az egészségileg súlyosan károsodottak aránya a teljes mintára megállapított arányt közelíti meg; Veszprém megye, 4,7 %, Budapest, 4,7 %.
- c) Az egészségileg súlyosan károsodottak aránya alacsonyabb a teljes mintára megállapított aránynál. Az ide tartozó összeírási helyek az alábbiak: megyei városok, 3,9 %, Hajdu-Bihar megye, 3,3 %, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, 2,6 %, Somogy megye, 2,4 %.

A betegségcsoportok gyakoriságát tekintve mindhárom csoportra jellemző az Elmebetegségek-hoz (V.) tartozó, értelmileg elmaradottak és értelmi fogyatékosok magas gyakorisága. A regionális eltérést illetően megemlítendő, hogy Hajdu-Bihar megyében a már említett négy-öt (V., VI., VII., XIII., XIV.) betegségcsoporton túl jelentős a Fertőző és élősdiek okozta betegségek (I.), valamint A húgy-ivarendszer betegségei (X.) gyakorisága. Budapesten a súlyosan károsodottak körében - a már említett betegségcsoportokon túl (V., VI., VII., XIII.) - az Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai (III.) gyakorisága magasabb. A területi eltérések részben a környezeti tényezőkkel, eltérő életfeltételekkel, Budapest esetében az urbanizációval, a megyék fiatal népességét illetően - nem utolsósorban - az egészségi kulturáltság szintjével függenek össze.

11. Az analitikus epidemiológiai elemzés során, az egyes betegségcsoportokon belül megállapított betegségek, tünetek, állapotok praevalenciájára és azok oki kapcsolatait illetően az alábbiak érdemének kiemelését,

Fertőző és élősdiek okozta betegségek (I.) praevaenciája a teljes mintán belül 14,9 %. Az 1957. és 1959. évi járváynak megfelelően az akut poliomyelitis késői hatása 43 esetben fordult elő (4,5 %). A járvány akkori terjedési irányának megfelelően Borsod-Abaúj-Zemplén megyében állapítható meg a legnagyobb gyakoriság (13 sorköteles, 7,3 %).

Daganatok (II.). A rosszindulatu daganatos megbetegedés praevaenciája 0,5 % (5 eset).

Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai (III.). Epidemiológiai szempontból a struma, a diabetes mellitus és az obesitas emelendő ki. 24 sorköteles esetében állapítottak meg strumát (2,5 %) - epidemiológiai szempontból jelentős, hogy az esetek nagyobb része Veszprém megyére (Bakony hegység) lokalizált. Manifeszt diabetes mellitus 4 esetben (0,4 %) fordult elő. A sorkötelesek 4,0 %-ában állapítható meg testsúlytöbblet. Ebből 85 fiatal (8,9 %) esetében endokrin eredetű az elhízás (obesitas).

A vér és a vérképző szervek betegségei (IV.). Praevaenciája a mintán belül 0,7 % (A-haemophylia, Willebrand betegség, thrombocytopathia, essentialis thrombopenia).

Elmezsavarok (V.). A teljes mintán belül az enyhe és közepes értelmi retardáció praevaenciája 20,6 %, a súlyos értelmi fogyatékoság gyakorisága 9,4 %. Területileg leginkább érintett Hajdu-Bihar, Pest és Veszprém megye. A neurosisok praevaenciája 5,7 %. Hajdu-Bihar megyében az alkoholfüggőségi szindróma gyakorisága 3,0 %.

Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (VI.). Az idegrendszeri betegségek praevaenciája 6,9 %, az érzékszervi megbetegedéseké, károsodásoké 62,5 %. Az organikus betegségek közül az epilepszia gyakorisága 3,8 % (Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 5,0 %). A szem és függelékai betegségeinek praevaenciája 26,9 %, mint fő tünet, többszörös tünetként 27,8 %. Ezen belül a vakság, gyengénlátás praevaenciája 1,3 %. Az egy- vagy kétoldali sükettség praevaenciája 6,5 %.

A keringési rendszer betegségei (VII.). Mint fő tünet praevaencia értéke 18,9 %, többszörös tünetként 31,5 %. A magasvérnyomás (hypertonia) betegség gyakorisága 11,7 %, a budapesti sorköteleseknél 17,4 %.

A légzőrendszer betegségei (VIII.). A többi betegségcsoporthoz viszonyítottan praevaenciája fő tünetként mindössze 3,9 %, többszörös tünetként 10,6 %. Az idült hörghurut azért említendő meg, mert a korai és káros dohányzással kapcsolatos leginkább.

Az emésztőrendszer betegségei (IX.). Az idetartozó betegségek főtünetkénti praevaenciája mindössze 3,1 %, a többszörös tünetek gyakorisága is mindössze 3,7 %. Megjegyzendő, hogy ez utóbbi gyakoriság érték lényegesen magasabb lenne, ha a vizsgálatok a fogazat állapotát is figyelembe vették volna. Epidemiológiai-
lag külön említendő a Veszprém megyében megállapított alkoholos májzsugorodás (megyei mintán belüli praevaencia értéke 2,2 %).

A húgy-ivarrendszer betegségei (X.). A fő és többszörös tünetek praevaenciája 2,7-2,7 %. E betegségcsoporton belül négy tételhez tartoznak az egészségkárosodások, amelyek közül jelentős a glomerulonephritis (0,4 %), az oliguria, valamint az atrophia testis (Hajdu-Bihar és Veszprém megyékben).

A bőr és a bőr alatti szövet betegségei (XII.). A fő tünetként megállapított betegségek praevaenciája 3,0 %, a többszörös tünetek gyakorisága 8,3 %. Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-Bihar és Veszprém megyék fiatal koru népességében fordulnak elő ezen egészségkárosodások leginkább. Az egészségügyi kulturáltság hiánya felelős e tüneteket illetően, amely az elhanyagoltságban jut leginkább kifejezésre.

A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei (XIII.). Morbiditási és sajátos epidemiológiai vonatkozásai miatt e betegségcsoport különösen jelentős. A civilizációs ártalmaknak, mozgásszegény életmódnak tudható be a fiatal népességben belül a gerincpanaszok és a végtagok kóros elváltozásainak magas, többszörös tünetként megállapított aránya, 131,3 %. A fő tünetek praevaenciája 26,3 %. A más betegségekkel társult scoliosisok, kyphosis adolescentium és a helytelen testtartás együttes praevaenciája 46,1 %. Magas arányu

még a pes planus aquisitus. Az urbanizált életmóddal összefüggően a budapesti és a Pest megyei fiatalok körében legmagasabb a tünetek előfordulása.

Veleszületett anomáliák (XIV.). A teljes mintában 362 sorköteles 382 veleszületett anomáliát állapítottak meg (40,2 %). A fejlődési rendellenességek gyakorisága legmagasabb Pest (68,2 %) és Hajdu-Bihar megyében (58,6 %). Veszprém megyében (26,1 %) és Budapesten (21,8 %) legalacsonyabb a gyakorisági érték. A veleszületett anomáliáknak az anyai életkor és a születési sorrend közötti összefüggését korrelációs együtthatóval vizsgálva, erős szignifikáns kapcsolat állapítható meg. A fejlődési rendellenességek nagyobb hányada (27,4 %) más egészségi károsodással társult többszörös tünet. A súlyosnak minősíthető fejlődési rendellenességek - mint fő tünet - 12,8 %-ban fordulnak elő. A veleszületett anomáliák 55 altételben oszlanak meg. Pest megyében, továbbá az Alföldön (Hajdu-Bihar és Bács-Kiskun megye) a pectus excavatum et carinatum praevaenciája a legmagasabb (48,0 %, 32,6 %, 26,9 %). E halmazott előfordulás az említett megyék népességének sajátos strukturális vonatkozásaival (endogámia, migráció) magyarázható.

A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok (XV.). 5 sorköteles esetében diagnosztizáltak fő tünetként szülési traumából eredő egészségkárosodást. Praevalencia érték 0,5 %. Területileg az esetek Bács-Kiskun, Hajdu-Bihar és Veszprém megyékre korlátozódnak.

Tünetek és rosszul meghatározott állapotok (XVI.). Az "ismeretlen eredetű" és részben "muló" állapotokat összefoglaló egészségkárosodások fő tünetként 4,2 %-ban, többszörös tünetként 10,4 %-ban diagnosztizáltak a vizsgálatok során. Két tétel - a rendellenes testsúlycsökkenés és a hepatomegalia - érdemel említést.

Sérülések és mérgezések (XVII.). A törések, sérülések, mérgezések, égések okozta késői hatás praevaenciája 8,4 %, ebből 6,6 % a fő tünet. Leggyakoribb a fej, a nyak, a törzs nyílt sebének és az alsóvégtag törésének késői hatása. A relatív alacsony gyakoriság feltételezhetően kapcsolatos azzal, hogy e fiatalok korai gyermekkoruk még a nagyfokú motorizáció és a mezőgazdaság kemizálásának kezdeti időszakára esett.

A morbiditási és epidemiológiai elemzés során nyert eredmények megerősítésére, klaszterelemzést végezve, igazolás adható az egy-egy betegségcsoporton belüli egészségkárosodások területenkénti előfordulásáról, gyakoriságáról, komplex ábrázolás formájában.

12. A sorkötelesek egészségi állapotának társadalmi vonatkozásai. A szülők foglalkozását tekintve, a fizikai dolgozók gyermekei magasabb arányban bizonyultak egészségesnek, mint az értelmiségi szülők gyermekei. Kivételt képeznek a segédmunkás szülők gyermekei. A sorkötelesek morbiditását befolyásoló tényezők közül a szülők iskolai végzettsége meghatározó fontosságú. A sorkötelesek családi helyzete és az egészségkárosodás közötti összefüggések arra utalnak, hogy a családi környezetből való távolodás fokozza az egyes betegségek magasabb előfordulását, gyakoriságát.

Az elmúlt évtizedek mélyreható társadalmi változásai, a kedvezőbb életfeltételeknek a népesség minden rétegét érintő hatásai, az egészségügyi ellátás általánossá tétele, a kulturáltság szintjének emelkedése eredményeként megállapítható, hogy az ifjúság testi fejlettsége, biológiai, egészségi állapota a multhoz képest igen jelentősen és pozitíven változott. Összehasonlításként e helyen emlékeztetni arra, miszerint a száz évvel ezelőtt, 1855-ben született és 1876. évben hadkötelezett fiatalok több mint 1/3-ának testi fejlettsége nem felelt meg a minimális követelményeknek. Az átlagos testmagasság mindössze 162,87 cm volt, az akkor megállapított egészségi károsodások kvantitásában és összetételükben igen kedvezőtlenek voltak, a katonai szolgálatra alkalmasak aránya nem érte el a 40 %-ot sem.

A vizsgálat tényszerű adatai és az elemzések egyuttal arra is rávilágítanak, hogy a változott életkörülmények, az urbanizáció, a civilizáció ártalmi, a környezet szennyeződése a testi fejlődésben, morbiditásban milyen negatív tendenciákat váltottak ki.

A kedvezőtlen tendenciák érvényesülése, valamint a területileg, helyenként a multból örökölt retardáció ismerete megkülönböztetett figyelmet érdemel a szükséges megelőzés, korrekció érdekében. Mindez a mainál is egészségesebb jövő nemzedék kialakítását szolgálja.

• • • • •

Irodalom

- ACSÁDI, Gy. (1962): A termékenység előrebecslése a kohorszok gyermekszáma alapján. *Demográfia*, 5., 434-448.
- AMBRUS, L. - BARTON, J. - GRÓF ÁGNES - HORVÁTH ERZSÉBET - KISS, S. - KLEIN ILSE - SZILÁRD, I. (1978): Egyetemi és főiskolai hallgatók egészségi állapotának vizsgálata. Szerk.: SZILÁRD, I. - Felsőoktatási Pedagógiai Tanulmányok, Budapest.
- ANDOR, M. (1979): Az elhízás és a lesóványodás kérdései a körzeti orvos gyakorlatában. - In: Az extrém tápláltsági állapotok, Szerk.: ECKHARDT, S. - GYENES, Gy. - Korányi Sándor Társaság Tudományos Ülései.-Akadémiai Kiadó, Budapest, 131-140.
- ANDORKA, R. (1979): A faktoranalízis felhasználása a regionális vizsgálatokban. *Területi Statisztika*, 1., 8-17.
- ÁRVAY, A. - GYÁRFÁS, I. (1981): A szív- és érrendszeri halandóság és befolyásolásának lehetőségei. - In: Népesedés és népesedéspolitika. Szerk.: MONIGL, I.-Statisztikai Kiadó Vállalat, Budapest, 89-101.
- ASZÓDI, Z. (1965): Az elhízás következményeinek elhárítása tartós fogyasztással. - *Orvosi Hetilap*, 36., 1686-1691.
- BACKMAN, G. (1948): Die beschleunigte Entwicklung der Jugend. - *Acta Anat.*, 4., 421.
- BAKONYI, F. - EIBEN, O. - FARKAS, Gy. - RAJKAI, T. (1969): Tíz-tizenkilenc éves városi gyermekek növekedése az 1962-1965. években végzett longitudinális vizsgálat alapján. - *Anthrop. Közl.*, 13., 145-168.
- BALÁZSY, K. (1974): A hajduszoboszlói lakosság diabetes morbiditása. - *Népegészségügy*, 55., 324-329.
- BALÁZSY, K. - OLASZY ANNAMÁRIA (1980): Az európai szocialista országokban végzett általános morbiditási vizsgálatok módszertana és összehasonlító elemzése. - *Népegészségügy*, 61., 71-77.
- BÁLOGH, B. (1942): A debreceni egyetemi hallgatók antropológiai vizsgálata az 1938/1939. tanévben. - *Debreceni Tisza István Tud. Társ. II. Osztályának Munkái*, 8., 1-77.
- BÁLOGH, I. (1969): Hajduság. Gondolat Kiadó, Budapest.
- BARSY, Gy. - SÁRKÁNY, J. (1963): A művi vetélések hatása a születési mozgalomra és a csecsemőhalandóságra. - *Demográfia*, 4., 427-467.
- BARTON, J. - SZILÁRD, I. - KISS, S. (1978): Szomatometriai jellemzők. - In: Egyetemi és főiskolai hallgatók egészségi állapotának vizsgálata. - Szerk.: SZILÁRD, I. - Felsőoktatási Pedagógiai Tanulmányok, Budapest, 59-76.
- BARTUCZ, L. (1917): Die Körpergrösse der heutigen Magyaren. - *Archiv f. Anthr.*, 15., 44-59.
- BARTUCZ, L. (1923): Die Körpergrösse der Schulkinder in Ungarn. - *Anthr. Füz.*, 1., 101-104.
- BARTUCZ, L. (1938): A magyar ember. - In: PRINZ-CHOLNOKY-TELEKI-BARTUCZ: Magyar Föld - Magyar Faj. Királyi Egyetemi Nyomda, Budapest.
- BAZSÓ, J. - VACHTER, J. - LÁNYI, J. (1968): A normális humán magzati súlynövekedés és variációi a 24-42. terhességi hetekben. - *Magyar Nőorvos*, 31., 405-411.
- BECKMAN, L. (1962): op. cit. KNUSSMANN, R., Entwicklung, Konstitution, Geschlecht. In: BECKER, P. E.: Humangenetik. - Georg Thieme Verlag, Stuttgart.
- BENNHOLDT-THOMSEN, C. (1942): Die Entwicklungsbeschleunigung der Jugend. - *Ergebn. Inn. Med. Kinderheilk*, 62.
- BENNHOLDT-THOMSEN, C. (1954): Die Entwicklungsbeschleunigung der Jugend. - *Ergebn. Inn. Med. Kinderheilk*, 62., 1154.
- A BETEGSÉGEK NEMZETKÖZI OSZTÁLYOZÁSA (1975. évi revízió) (1978). (International classification of diseases. - fordította: Szoboszlai Sándor). - Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- BODNÁR, O. (1977): Cukor-szűrővizsgálatok Budapest X. kerületében. - *Népegészségügy*, 58., 162-164.
- BODZSÁR, B. ÉVA (1975): A testi fejlettség és a menarche a székesfehérvári leányoknál. - *Anthrop. Közl.*, 19., 79-85.
- BODZSÁR, B. ÉVA (1977): Újabb adatok a magyar leányok menarchekorához. *Anthrop. Közl.* 21., 81-91.
- BROŽEK, J. (1965): Changements avec l'âge et variations sexuelles des constituantes du corps chez l'enfant et chez l'adolescent. - *Biotypologie*, 26., 98-144.

- BRUGSCH, T. (1934): Die Lehre von der Konstitution. - Jena.
- BUDAY, L. (1943): Orvosi alkattan. - Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat, Budapest.
- CHAMLA, M. C. (1964): L'accroissement de la stature en France de 1880 à 1960 comparaison avec les pays d'Europe occidentale. - Bull. Soc. Anthropol., Ser. II. 6., 201-222.
- CZEIZEL, E. (1970): A multifaktoriális öröklődés - a gyakori veleszületett fejlődési rendellenességek körre-
detének magyarázata. - Orvosi Hetilap, 111., 19. 1083-1090.
- CZEIZEL, E. (1972): A mentális retardáció genetikája. - In: LÁSZLÓ, J. (szerk.) Humángenetikai tanulmá-
nyok. - Az Orvostovábbképző Intézet Jegyzetei, Budapest.
- CZEIZEL, E. (1977): Az alkoholista nők terhességének epidemiológiai vizsgálata. - Alkoholológia, 8., 12-16.
- CZEIZEL, E. - BOGNÁR, Z. - TUSNÁDY, G. - RÉVÉSZ, P. (1970): A születési súly és a kis súlyú újszülöt-
tek (koraszülöttek) gyakoriságának alakulása hazánkban. - Orvosi Hetilap, 111., 3. 145-151.
- CZEIZEL, E. - DÉNES, J. - SZABÓ, L. (1973): Veleszületett rendellenességek. - Medicina Könyvkiadó, Bu-
dapest.
- CZEIZEL, E. - LÁNYINÉ ENGELMAYER ÁGNES - RÁTAY, CS. (1978): Az értelmi fogyatékoságok körrede-
te a "Budapest-vizsgálat" tükrében. - Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- CSICSMAN, J. (1979): A klaszter-elemzés módszerei és alkalmazási lehetőségei a statisztikában. - Statisztikai Szemle, 2., 137-145.
- CSIK, L. - APOR, L. (1936): Anthropologische Untersuchungen an ein- und zweieiigen Zwillingen. - Anthropol. Anz., 13., 258.
- CSONKA, S. (1969): Diabetes szűrővizsgálatok eredményei a Marcali járásban. - Orv. Hetilap, 110., 1613-1615.
- CSORBA, A. (1959): Epilepsia és katonai alkalmasság. - Honvédorvos, 11., 134-137.
- CSORBA, A. (1975): A katonai alkalmasság időszzerű kérdései a neuropsychiatria területén. - Honvédorvos, 27., 41-49.
- DAHLBERG, G. (1959): Korrelationserscheinungen bei nicht erwachsenen Individuen und eine Theorie über den
Wachstummechanismus im Hinblick auf intermittierende Umweltfaktoren. - Zeitschr. Morph. u.
Anthropol., 29., 288-306.
- DARÓCZY, S. - PÉK, A. (1979): A sorköteles fiatalok nevelésének főbb jellemzői. - Zrinyi Katonai Kiadó, Bu-
dapest.
- DEGENHARDT, K. H. - HARNACK, G. A. - WEYERS, H. (1961): Drillingstudien. - Thieme Verlag, Stuttgart.
- DEZSŐ, Gy. (1969): Növekedési vizsgálatok Budapest IX. kerületi 7-18 éves tanulójfjúságon. - Anthropol. Közl., 3., 99-110.
- DÓZSA, A. - KÁDÁR, T. (1969): Az akceleráció és urbanizációs vonatkozásai. - Népegészségügy, 50., 86-91.
- AZ EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK IRÁNTI IGÉNYEK HOSSZU TÁVU ALAKULÁSA A 2000. ÉVIG. - Egész-
ségügyi Minisztérium Prognózis Bizottsága, Budapest, 1980.
- EIBEN, O. (1956): Városi és falusi ifjúság testfejlődésének összehasonlító vizsgálata. - Biol. Közl., 3., 115-134.
- EIBEN, O. (1962): A gyermek növekedéséről. - Függelék. A gyermek növekedését, testi fejlődését kutató hazai
vizsgálatok irodalmának történeti áttekintése. - Magyar Pedagógia, 62., 56-81.
- EIBEN, O. (1972): A növekedés és testi fejlődés tanulmányozása és alkatbiológiai kutatások. - MTA Biol. Oszt.
Közl., 15., 93-107.
- EIBEN, O. - HEGEDÜS, Gy. - BÁNHEGYI, M. - KIS, K. - MONDA, M. - TASNÁDY, I. (1971): Budapesti óvo-
dások és iskolások testi fejlettsége, 1968-1969. - Budapest Fővárosi KÖJÁL kiadása, Budapest.
- EIBEN, O. - PANTÓ, E. - BODZSÁR, B. ÉVA - MARKOS, T. (1978): A 4-18 éves egri fiúk és lányok kereszt-
metszeti növekedésvizsgálata. - Anthropol. Közl., 22., 47-66.
- ÉLTETŐ, Ö. (1970): Mintavétel véges alapsokaságból. - Bolyai János Matematikai Társulat, Budapest.
- EZEKIEL, M. - FOX, K. A. (1970): Korreláció- és regresszió-analízis. - Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó,
Budapest.
- FARKAS, Gy. (1960): A szegedi 6-18 éves fiúk és lányok testméretei. - Anthropol. Közl., 4., 169-180.
- FARKAS, Gy. (1975): A gyomai gyermekek testi fejlettsége és nemi érése. - Anthropol. Közl., 19., 97-104.
- FARKAS, Gy. (1979): A menarchekor és a települések nagysága. - Anthropol. Közl., 23., 63-69.
- FARMOSI, I. (1974): A Kaposvári Mezőgazdasági Főiskola elsőéves hallgatói testi fejlettségének változása öt
egymást követő évben. - Kaposvári Mg. Főiskola Tudományos Közlemények, 1.
- FARMOSI, I. (1975): Adatok a 15-18 éves kaposvári fiúk testfejlődéséhez. - Anthropol. Közl., 19., 105-109.
- FEHÉR, M. (1941): Az egri kereskedelmi iskola növendékeinek anthropometriai vizsgálata. - Az Intézet Év-
könyve, 1940-41., 1-16.

- FELNÖTTOKTATÁS MA ES HOLNAP. - Kerekasztal beszélgetés a Társadalmi Szemle szerkesztőségében. - Társadalmi Szemle, 1979. 7-8.
- FLEISCHHACKER, H. (1965): Über die Vererbung der Augenfarbe. - Zeitschr. menschl. Vererb. - u. Konstit. - Lehre, 19., 643.
- FRASER, F. Clarke - McKUSICK, V. A. (1969): Congenital Malformations. - Proceeding of the Third International Conference the Hague, the Netherlands September 1969. - Excerpta Medica, Amsterdam, New York.
- FUTÓ, P. (1977): A cluster analízis egy új modellje és algoritmus. - Szigma, 3., 190-220.
- FÜLÖP, T. (1975): Egészségügyi szervezési (társadalom-orvostani) gyakorlati alapismeretek. - Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- GALGÓCZY, J. (1975): Bőrgombák és gombás bőrbetegségek. - Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- GALTON, F. (1889): Natural inheritance. - Macmillan, London.
- GARDNER, J. C. - NEWMANN, H. H. (1943): Studies of quadruplets. V.: The Kaspar quadruplets. - Journal Hered., 34., 27.
- GAZSÓ, F. (1978): Milyen legyen az iskolai szakképzés célrendszere? Társadalmi Szemle, 11.
- GÁCS, G. (1979): Gyermekekori kövérség. - In: Az extrém tápláltsági állapotok. Szerk.: ECKHARDT, S. - GYENES, Gy. - Korányi Sándor Társaság Tudományos Ülései. XVI.-Akadémiai Kiadó, Budapest, 65-72.
- GEIGER, Á. - KUN, Zs. (1979): A testméretek értékelésének zavarai juvenilis obesitasban. - In: Az extrém tápláltsági állapotok. Szerk.: ECKHARDT, S. - GYENES, Gy. - Korányi Sándor Társaság Tudományos ülései. XVI.-Akadémiai Kiadó, Budapest, 141-144.
- GLAUBER, A. (1978): Az orthopaedia tankönyve. Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- GLÁZ, E. - KISS, R. - LADA, Gy. - VIDA, S. (1979): Hypothalamus-hypophysis-mellékvesekéreg rendszer szerepe a felnőttkori obesitas pathomechanismusában. - In: Az extrém tápláltsági állapotok. Szerk.: ECKHARDT, S. - GYENES, Gy. - Korányi Sándor Társaság Tudományos ülései. XVI.-Akadémiai Kiadó, Budapest.
- GOEHLERT, V. (1881): Über Anthropometrie im allgemeinen und insbesondere über die Körperlänge nach der ethnographischen Verschiedenheit der Völker der Österreich-Ungarischen Monarchie. - Mitt. d. k. k. Geogr. Ges. Wien, 24., 378-389.
- GRIMM, H. (1943): Untersuchungen über die Pubertät bei Umsiedlerinnen aus der Nordbukowina. - Zeitschr. Konstit. - Lehre, 27., 39.
- GYENIS, Gy. (1972): A testnevelés és a sport jelentősége a civilizációs ártalmak megelőzésében. - Testneveléstudomány, 15-23.
- GYENIS, Gy. (1975): Az "akceleráció" és a civilizációs ártalmak. - Anthropol. Köz., 2., 129-131.
- HAJTMAN, B. (1971): Bevezetés a matematikai statisztikába. - Akadémiai Kiadó, Budapest.
- HALÁSZ, P. (1978): Az elektroencefalográfia helye az epilepsziakutatásban Magyarországon. - Ideggyógyászati Szemle, 562-566.
- HALÁSZ, P. (1980): Módszertani levél az epilepsziás betegek ellátásáról. - Orvosi Hetilap, 121., 1027-1031.
- HARRISON, G. A. - WEINER, J. S. - TANNER, J. M. - BARNICOT, N. A. (1964): Human Biology. An Introduction to Human Evolution. Variation and Growth. - Clarendon Press, Oxford.
- HENKEY, Gy. (1963): Szabadszállási kunok embertani vizsgálata. - Népkutató Kör Évkönyve. Városi Művelődési Ház, Kecskemét, 13-28.
- HENKEY, Gy. (1978): Kunszállási jászok etnikai embertani vizsgálata. - Kecskeméti Honismereti Kör Évkönyve, Kecskemét, 37-60.
- HERKELY, K. (1939): A mezőkövesdi matyó nép élete. Pázmány Péter Tudományegyetem Néprajzi Intézet, Néprajzi Füzetek, 8., 1-132.
- HERTZBERG, H. T. E. - CHURCHILL, E. - DUPERTUIS, C. W. - WHITE, R. M. - DAMON, A. (1963): Anthropometric survey of Turkey, Greece and Italy. - Pergamon Press, Oxford-London-New York-Paris.
- HILLMANN, P. (1962): op. cit. KNUSSMANN, R. (1968): Entwicklung, Konstitution, Geschlecht. In: BECKER, P. E. Humangenetik. - Georg Thieme Verlag, Stuttgart.
- HOWELLS, W. W. (1948): Birth order and body size. - Amer. J. Phys. Anthropol. N. S. 6., 449.
- HOWELLS, W. W. (1953): Correlations of brothers in factor scores. - Amer. J. Phys. Anthropol. N. S. 11., 121.
- ILLEY, Gy. - FARKAS, G. - HASITZ, S. - KOVÁCS, Cs. - PULAY, T. - THAN, G. (1971): Manifeszt idegrendszeri károsodások a koraszülötteknél. - Demográfia, 14., 59-68.
- JANCSÓ, J. (1974): A Kossuth Lajos Tudományegyetem hallgatóinak testi fejlettségi szintje, fizikai teljesítőképessége, a teljesítőképesség és az egyéb faktorok közötti összefüggések. - Válogatott tanulmányok a sport és testnevelés tárgyköréből. - Szerk.: KRASOVEC, F., Budapest, 265-283.
- JÁRVÁNYOS GYERMEKBÉNULÁS BUDAPESTEN 1959-BEN. (1959 - Központi Statisztikai Hivatal - Budapest Városi Igazgatósága, Budapest).

- JELENTÉS A HEVENY GYERMEKBÉNULÁS JÁRVÁNYRÓL (1957) - Központi Statisztikai Hivatal - Népesedési és Szociálstatisztikai Főosztály, Budapest.
- JENEY, E. (1940): A debreceni egyetemi hallgatók egészségügyi vizsgálata az 1938/39. tanévben. - Tisza István Tud. Egyetemi Nyomda, Debrecen.
- JENEY, E. (1940): A debreceni egyetemi hallgatók egészségügyi vizsgálata az 1939/40. tanévben. - Tisza István Tud. Egyetemi Nyomda, Debrecen.
- JENEY, E. (1942): A debreceni egyetemi hallgatók egészségügyi vizsgálata az 1941/42. tanévben. - Tisza István Tud. Egyetemi Nyomda, Debrecen.
- JÖRGENSEN, G. (1972): Blutdruckkrankheiten. - In: BECKER, P. E. (Ed.): Humangenetik III/2 Bd. Georg Thieme Verlag, Stuttgart.
- JUHÁSZ, A. (1976): A demográfiai helyzet hatása a sorköteles állományra. - Kandidátusi értekezés, Budapest.
- KÁDÁR, L. (1941): A magyar nép tájszemlélete és Magyarország tájnevei, Országos Táj- és Népkutató Intézet Kiadványa. 3. füzet, Élet Nyomda, Budapest.
- KÁDÁR, P. - VÉLI, Gy. (1971): A 18-20 éves férfiak testi fejlettsége. - Anthropol. Közl., 15., 97-112.
- KÁDÁR, P. - VÉLI, Gy. (1972): Az állításköteles korú fiatalok testi fejlettsége. - Honvéderős, 24., 186-195.
- KÁDÁR, P. - VÉLI, Gy. (1974): Az akceleráció szakaszosságáról. - Anthropol. Közl., 18., 105-111.
- KÁDÁR, P. - VÉLI, Gy. (1977): A szekuláris trend 100 éve Somogy megyében. - Anthropol. Közl., 21., 93-100.
- KARDOS, Gy. (1978): Epidemiológiai adatok az alkoholizmus patogeneziséhez. - Alkohológia, 9., 134-139.
- KATONA, I. (1962): Sárköz. - Gondolat Kiadó, Budapest.
- KATONA, T. - SZABADY, B. (1976): Termékenységi kohorszvizsgálat. - Demográfia, 19., 455-465.
- KATONAI STATISZTIKA (Szerző nélkül) (1874) - Nemzetgazdasági Szemle, 1., 155-156.
- KATONAKÖTELESEK MEGVIZSGÁLÁSÁNAK EREDMÉNYE PEST SZ. KIR. VÁROSBAN 1852-TŐL 1859 MÁRCIUSÁIG. (Szerző nélkül) - Statisztikai Közlemények, 1868. 5., 298-301.
- KENEDI, I. - KRISTÓF, S. - SILLÓ, F. (1953): A fiatalkori billentyűhibák megoszlása, tünettana és alkalmassági értékelése. - Katonaorvosi Szemle, 5., 733-750.
- KERÉNYI, Zs. (1979): A diabetes epidemiológiája. - In: MAGYAR, I. - TAMÁS, Gy.: Diabetes mellitus. - Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- KISS, P. (1980): A multiplex rendellenességek országos nyomkövetése. - Magyar Pediatr., 11., 375-378.
- KLINGER, A. (1970): A termékenységet befolyásoló biológiai tényezők. - Demográfia, 13., 394-412.
- KLINGER, A. (1970): A koraszülöttek adatai. - Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- KNUSSMANN, R. (1968): Entwicklung, Konstitution, Geschlecht. In: BECKER, P. E. (Ed.): Humangenetik I/L. - Georg Thieme Verlag, Stuttgart.
- KNUSSMANN, R. (1980): Vergleichende Biologie des Menschen. - Lehrbuch der Anthropologie und Humangenetik. - Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- KOGUTOVICZ, K. (1936): Dunántul és Kisalföld írásban és képen. I-II. Ferenc József Tudományegyetem, Földrajzi Intézet, Szeged.
- KONTSEK, B. (1936): Újszülöttek méretei és testarányai. - Városi Nyomda, Debrecen.
- KOPITS, J. - KOPITS, I. (1942): Az orthopaedia tankönyve. - Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat, Budapest.
- KÓSA, L. - FILEP, A. (1975): A magyar nép táji-, történeti tagolása. - Akadémiai Kiadó, Budapest.
- KOVÁCS, F. - NYERGES, G. (1981): Poliomyelitis anterior acuta. - In: BINDER, L. - BUDAY, J. - KÁTAY, A. - NYERGES, G.: Fertőző betegségek. - Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- KÖRÖSY, J. (1875): Anthropológiai adatok a budapesti iskolásgyerekekről. - Főv. Stat. Füz., 28.
- KÖRÖSY, J. (1878): Über die Körpergrösse und den Brustumfang der Etnika Ungarns. - Bull. Soc. Anthropol., Paris.
- KÖRNYEI, V. - GYÓDI, Gy. - FARKAS, J. - GÁL, K. (1980): Normális és magas vérnyomás gyermekkorban; vérnyomás standardok. - Orvosi Hetilap, 121., 755-761.
- KÖVES, P. - PÁRNICZKY, G. (1973): Általános statisztika. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- KRETSCHMER, E. (1967): Körperbau und Charakter. 25. Auflage. - Springer Verlag, Berlin, Heidelberg, New York.
- KRISTÓF, S. - SILLÓ, F. (1953): Tuberculosis problémái az alkalmassági vizsgálatok tükrében. - Katonaorvosi Szemle, 5., 566-580.
- LEHMANN, E. L. (1959): Testing statistical hypotheses. Wiley, New York.
- LEHR, G. (1944): op. cit. KNUSSMANN, R. (1968): Entwicklung, Konstitution, Geschlecht. In: BECKER, P. E.: Humangenetik. - Georg Thieme Verlag, Stuttgart.
- LEHR, U. (1961): Berichte über den Stand des Accelerationsproblems. II. Erscheinungsformen der säkularen Acceleration. - Vita Humana, 4., 173.

- LENZ, W. (1959): Ursachen des gesteigerten Wachstums der heutigen Jugend. - In: Akzeleration und Ernährung fettlösliche Stoffe. - Lang, K. Steinkopff, Darmstadt.
- LENZ, W. (1970): Medizinische Genetik. - Georg Thieme Verlag, Stuttgart.
- LUBCHENCO, L. O. - HANSMAN, C. - BOYD, E. (1966): Intrauterine growth in length and head gestational age from 26 to 42 weeks. - Pediatrics, 37., 403.
- LUNDBORG, H. (1931): Die Rassenmischung beim Menschen. - Bibl. genet., 8., M. Nijhoff, Den Haag.
- LUNDMANN, B. (1964): L'accroissement de la stature en Suède dans les deux derniers siècles. - Anthropologie, 68., 575.
- MAGYAR, I. - PETRÁNYI, Gy. (1977): A belgyógyászat alapvonalai. - Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- MAGYARORSZÁG NÉPESEDÉSE 1955-BEN (1956) - Központi Statisztikai Hivatal Jelentése. - Szoc. Kult. 8.
- MAGYARORSZÁG NÉPESEDÉSE 1956. (1958) - Központi Statisztikai Hivatal. - Statisztikai Időszaki Közlemények, 14.
- MAGYARORSZÁG NÉPESEDÉSE 1958. (1959) - Központi Statisztikai Hivatal. - Statisztikai Időszaki Közlemények, 33.
- MAGYARORSZÁG NÉPESEDÉSE 1959. (1960) - Központi Statisztikai Hivatal. - Statisztikai Időszaki Közlemények, 40.
- MALÁN, M. (1934): A budapesti tanoncok testfejlődése. Adatok a szociális helyzetnek a test fejlődésére gyakorolt hatásáról. - Magy. Orv. és Természetvizsg. XLI. Vándorgyűlés, Munk., 203-208.
- MARTIN, R. - SALLER, K. (1957-1966): Lehrbuch der Anthropologie. - I-IV. 3. Auflage. - Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- MARTIN, R. - SALLER, K. (1962): Lehrbuch der Anthropologie. Bd. 3. - Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- MARTIN, R. - SALLER, K. (1966): Lehrbuch der Anthropologie. 3. Auflage. Bd. 4. - Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- MESTYÁN, Gy. - FEKETE, M. (1969): A maturitás, a terhességi kor, a születési súly és az intrauterin növekedés jelentősége az újszülöttek osztályozásában. - Orvosi Hetilap, 25., 1417-1425.
- MIKOLÁS, M. (1973): Az abortuszlegalizáció népegészségügyi hatása és egyes társadalmi kísérő jelenségei Magyarországon. - Demográfia, 16., 70-113.
- MILLS, C. A. (1950): Geographic and time variations in body growth and age at menarche. - Hum. Biol., 9., 43.
- MILTÉNYI, K. (1964): A művi vetélések hatásainak kérdéséhez. - Demográfia, 7., 73-87.
- MOLNÁR, K. (1982): Alkoholizmus elleni küzdelem a hadseregben. - Alkohológia, 13., 18-22.
- MOLNÁR, V. (1968): Budapesti tudományegyetemi hallgatók morbiditási és fizikai fejlettségi viszonyai az Egészségvizsgáló Intézet adatai alapján. - Kandidátusi értekezés, Budapest.
- MONNIER, Le v. F. (1882-1883): Karte der Territorial - Eintheilung des k. u. k. Heeres. - In: CHAVANNE, D. J.: Physikalisch - Statistischer Handatlas von Österreich-Ungarn, Wien.
- MOTULSKY, A. G. - LENZ, W. - EBLING, F. S. G. (Ed. -s) (1974): Birth defects. - Proceedings of the Fourth International Conference Vienna, 1973. - Excerpta Medica, Amsterdam, American Elsevier Publishing Co., New York.
- NÁDORI, L. (1980): A testi képességek fejlesztésének elméleti és módszertani alapjai. - Doktori értekezés, Budapest.
- NELSON, W. E. (1975): Textbook of Pediatrics. - Tenth Edition - W. B. Saunders Company, Philadelphia-London-Toronto.
- NEMESKÉRI, J. (1970): 1966. évben egyetemi, főiskolai felvételre jelentkezettek demográfiai és testfejlettségi vizsgálata. - A KSH Népeségtudományi Kutató Intézetének és az MTA Demográfiai Bizottságának Közleményei, 29., Budapest.
- NEMESKÉRI, J. (1974): Untersuchungen der genetischen Struktur von Populationen mit Hilfe eines historischen Bewegungsmodells. - Bevölkerungsbiologie, 31-49.
- NEMESKÉRI, J. - JUHÁSZ, A. - SZABADY, B. (1977): Az 1973. évi sorköteles fiatalok testi fejlettsége. - Demográfia, 20., 208-281.
- NEMESKÉRI, J. - WALTER, H. (1966): Demográfiai és populációgenetikai kutatások Bodrogházyban. - Demográfia, 9., 336-365.
1960. évi NÉPSZÁMLÁLÁS (1961) - Pest megye személyi és családi adatai. - Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
1970. évi NÉPSZÁMLÁLÁS, 23. (1973) - Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- NOSZKAY, A. (1968): Hugy-ivarszervi daganatok korai diagnosztikája. - In: Onkológia II. - Orvostovábbképző Intézet jegyzetei. - Budapest, 85-99.

- OLIVIER, G. - CHAMLA, M.-C. - DEVIGNE, G. - JACQUARD, A. (1977): L'accroissement de la stature en France. I. L'Accélération du Phénomène. - Bull. et Mém. de la Soc. d'Anthrop. de Paris, 4. série 13., 197-204.
- OLIVIER, G. - CHAMLA, M.-C. - DEVIGNE, G. - JACQUARD, A. - IAGOLNITZER, E. R. (1977): L'accroissement de la stature en France. II. Les causes du phénomène: analyse univariée. - Bull. et Mém. de la Soc. d'Anthrop. de Paris, 4.série 13., 205-214.
- OZSVÁTH, K. (1968): A szellemi fogyatékosokat kiszűrő alkalmassági vizsgálatok. - Honvéderos, 20., 143-146.
- PÁLI, K. (1971): A koraszülést befolyásoló néhány tényező. - Demográfia, 14., 53-58.
- PENROSE, L. S. (1965): Einführung in die Humangenetik. - Springer Verlag, Berlin.
- RADNÓT, MAGDA (1978): A szemészet alapvonalai. - Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- RAJKAI, T. (1952): A debreceni egyetemi hallgatók antropológiai vizsgálata az 1951. évben. - Ann. Biol. Hung., 2., 263-277.
- RAJKAI, T. (1971): Akceleráció vagy a retardáció megszűnése? - Anthrop. Közl. 15., 113-118.
- RIMLER, J. (1976): Fejlődéselemzés ökonometriai módszerekkel. - Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- RITTER, H. (1964): Untersuchungen zur Genetik der Irispigmentierung. - Zeitschr. Morph. Anthrop., 54., 293.
- RUBIN, A. (1967): Handbook of Congenital Malformations. - W. B. Saunders Company, Philadelphia - London.
- SÁRKÁNY, J. (1970): Az újszülött halálozás néhány aspektusáról. - Demográfia, 13., 184-211.
- SCHEIBER, S. (1876): Recherches sur la taille moyenne des hommes en Hongrie. - Congr. Internat. d'Anthrop. et d'Archéol. - Compte-Rendue de la VIII. Session, Budapest, 601-611.
- SCHLAGINHAUFEN, O. (1940): Die Vierlingsgeschwister Gehri und ihr Verwandtschaftskreis. Eine familienanthropologische Untersuchung. - Arch. Klaus-Stift., Vererb.-Forsch., 15., 309.
- SUCHY, J. (1972): Der Körperentwicklungstrend der tschechischen Jugend im 20. Jahrhundert. - Anthropologie, 10., 5-11.
- SUSANNE, C. (1975): Genetic and environmental on morphological characteristics. - Ann. of Hum. Biol., 2., 279-287.
- SWEET, A. Y. (1972): Classification of the low-birth-weight infant.
- v. SWOBODA, W. (1969): Das Skelet des Kindes. - Georg Thieme Verlag, Stuttgart.
- SZABADY, B. (1973): A körzetesítés módszertani kérdései és Magyarország demográfiai körzetesítése. - Demográfia, 16., 197-215.
- SZABADY, B. (1975): A társadalmi térbeliség néhány elméleti és gyakorlati problémája. - A KSH Népeségutományi Kutató Intézetének Közleményei., 42., Budapest.
- SZABADY, B. (1975): A magyarországi reprodukció regionális modellje. - Demográfia, 18., 67-84.
- SZABADY, E. (szerk.) (1964): Bevezetés a demográfiába. - Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- SZABADY, E. (1971): A koraszülöttek arányának időbeli, nemzetközi és társadalmi rétegek szerinti összehasonlítása. - Demográfia, 15., 45-52.
- SZENTIVÁNYI, F. (1912): Torontál vármegye közgazdasági és szociális állapota a XX. század első évtizedében. - Közgazdasági Szemle.
- SZILÁRD, I. (1978): A szomatikus és pszichés fejlődést befolyásoló környezeti és társadalmi tényezők. - In: Egyetemi és főiskolai hallgatók egészségi állapotának vizsgálata. - Szerk.: SZILÁRD, I. - Felsőoktatási Pedagógiai Tanulmányok, Budapest, 7-9.
- SZILÁRD, I. (1978): Egyetemi és főiskolai hallgatók egészségi állapota vizsgálatának elvei és módszerei. - In: Egyetemi és főiskolai hallgatók egészségi állapotának vizsgálata. - Szerk.: SZILÁRD, I. - Felsőoktatási Pedagógiai Tanulmányok, Budapest, 43-56.
- SZILÁRD, I. (1978): Az akceleráció és társadalmi összefüggései. - In: Egyetemi és főiskolai hallgatók egészségi állapotának vizsgálata. - Szerk.: SZILÁRD, I. - Felsőoktatási Pedagógiai Tanulmányok, Budapest, 11-14.
- SZILÁRD, I. - HORVÁTH ERZSÉBET (1978): Elsőéves tanárképző főiskolai hallgatók egészségi állapota a körükben végzett szűrővizsgálat tükrében. - In: Egyetemi és főiskolai hallgatók egészségi állapotának vizsgálata. - Szerk.: SZILÁRD, I. - Felsőoktatási Pedagógiai Tanulmányok, Budapest, 121-124.
- SZONDI, L. (1929): Magyar antropometriai normák, I. Az iskolás gyermekek testi méretei 6-13 éves korban. - Novák, Budapest.
- TANNER, I. M. (1962): Growth at Adolescence. 2nd ed. Blackwell Sci. Publ., Oxford.
- TANNER, I. M. - ISRAELSON, W. J. (1963): Parent-child correlations for body measurements of children between the ages one month and seven years. - Ann. hum. Genet., 26., 245.
- THOMA, A. (1961): Age at menarche acceleration and heritability. - Acta Biol. Acad. Sci. Hung., 11., 241.
- THOMAS, E. (1961): Die kindliche Entwicklung. Physiologie und Pathologie. - Enke Verlag, Stuttgart.

- TILL GABRIELLA - GYENIS, Gy. (1973): Megfigyelések a vérnyomás és a testmagasság, illetve a testsúly összefüggéséről a budapesti Műszaki Egyetem I. éves hallgatóinak vizsgálata alapján. - *Anthrop. Közl.*, 17., 83-96.
- TILL GABRIELLA - GYENIS, Gy. (1975): A Budapesti Műszaki Egyetem hallgatóinak testi fejlettsége. - Budapesti Műszaki Egyetem Szakorvosi Rendelőintézetének Jubileumi Évkönyve, Szerk.: TILL, G., Budapest, 105-112.
- TILL GABRIELLA - GYENIS, Gy. (1975): Civilization Harm Effects. - VII Congresso International de Higiene y Medicina Escolar y Universitaria, México, 417-429.
- TILL GABRIELLA - GYENIS, Gy. - FOLLY, G. (1975): A civilizációs ártalmak hatásainak tükröződése szűrővizsgálataink eredményében. - A Budapesti Műszaki Egyetem Szakorvosi Rendelőintézetének Jubileumi Évkönyve, Szerk.: TILL, G., Budapest, 73-86.
- TILL GABRIELLA - GYENIS, Gy. (1977): The Physique of Students of the Technical University. - In: Growth and Development: Physique - ed. EIBEN, O., Symp. Biol. Hung. 20. - Akadémiai Kiadó, Budapest.
- TÖRÖ, I. - CSABA, Gy. (1964): Az ember normális és patológiás fejlődése. I. -II. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- TUPPA, K. (1954): Über den Zusammenhang zwischen Körpergrösse und Ernährungslage. - *Homo*, 5., 35-36.
- UTASÍTÁS AZ ÁLTALÁNOS KATONAI ÉS FEGYVERNEMI ALKALMASSÁGI VIZSGÁLATOKHOZ. (Eü/9). (1970), Honvédelmi Minisztérium.
- VAJKAI, A. (1959): A Bakony néprajza. - Gondolat Kiadó, Budapest.
- VAJKAI, A. (1964): Balatonmellék. - Gondolat Kiadó, Budapest.
- VAUGHAN, V. C. (Ed.) - MCKAY, R. J. - NELSON, W. E. (1975): Textbook of Pediatrics; - W. B. Saunders Company, Philadelphia - London - Toronto.
- VEKERDI, L. (1968): Az átlag uralma és rémuralma. Term. Vil., 12., (99), 6., 267-270.
- A VELESZÜLETETT RENDELLENESÉGEK ORSZÁGOS NYILVÁNTARTÁSA (VRONY) 1976. ÉVI ADATAIRÓL (1977). - Jelentés, Országos Közegészségügyi Intézet, Budapest.
- VÉLI, Gy. (1936): A kaposvári óvodás és elemi iskolás gyermekek testméretei. - *Iskola és Egészség*, 3., 112-124.
- VÉLI, Gy. (1954): Az ember növekedésének egyes kérdéseiről. - *Biol. Közl.*, 1., 137-147.
- VÉLI, Gy. (1956): Újabb közlemény a tanuló ifjúság testi fejlődéséről. - *Biol. Közl.*, 3., 97-114.
- VÉLI, Gy. (1958): A Kaposvár és környékbeli 1926-1936. évi születésű ifjúság növekedéséről. - *Anthrop. Közl.*, 1., 51-55.
- VÉLI, Gy. (1967): Az acceleráció a felszabadulás előtt és után. - *Anthrop. Közl.*, 11., 25-30.
- VÉLI, Gy. (1972): Akceleráció vagy retardáció. - *Anthrop. Közl.*, 16., 105-114.
- VENKEI, T. (1966): A bőr-, ajak és szájnyalkahártya rosszindulatú daganatainak megelőzése, korai diagnózisa és kezelési irányelvei. - In: Onkológiai jegyzet I. - Orvostovábbképző Intézet jegyzetei, Budapest, 11-32.
- v. VERSCHUER, O. (1927): Die vererbungsbiologische Zwillingsforschung. - *Ergebn. Inn. Med. Kinderheilk.*, 31., 35.
- VOGEL, F. - WENDT, G. G. (1956): Zwillingsuntersuchungen über die Erblichkeit einiger anthropologischer Masse und Konstitutionindices. - *Zeitschr. Konst. Lehre*, 33., 425.
- WALTER, H. (1968): Mass- und Formmerkmale von Kopf und Gesicht. - In: BECKER, P. E. (Ed.): *Humangenetik I/1 Bd.*, Georg Thieme Verlag, Stuttgart.
- WALTER, H. - NEMESKÉRI, J. (1967): The role of geographical isolation for microevolutionary processes in man. Observations in Hungary. - *Anthrop. Anz.*, 30., 142-148.
- WALTER, H. - NEMESKÉRI, J. (1967): Demographical and Sero-Genetical Studies on the Population of Bodrogköz (NE Hungary). *Hum. Biol.*, 39., 224-240.
- WALTER, H. - NEUMANN, S. - NEMESKÉRI, J. (1968): Investigations on the Occurrence of Glucose-6-Phosphate-Dehydrogenase Deficiency in Hungary. - *Acta Genet. (Basel)*, 18., 1-11.
- WEINER, J. S. - LOURIE, J. A. (1969): Human Biology. - A guide to field methods. - IBP Handbook No. 9. - Blackwell, Oxford-Edinburgh.
- WITKOWSKI, R. - PROKOP, O. (1976): Genetik erblicher Syndrome und Missbildungen. - Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- ZÁGON, Cs. (1979): A faktoranalízis alkalmazása a statisztikai gyakorlatban. - *Statisztikai Szemle*, 11., 1105-1127.
- ZIEGELMAYER, G. (1952): Die Beziehungen des Irisbildes zur Gesamtkonstitution. - Diss., München.
- ZIEGELMAYER, G. (1954): Über Irismerkmale bei Rothaargen. - *Homo*, 5., 153-156.

Táblák

1. A sorkötelesek demográfiai, társadalmi adatai

1.1 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA SZÜLETÉSI ÉS LAKÓHELY SZERINT

1.1.1 SZÁM SZERINT

A sorköteles születési helye	A sorköteles lakóhelye											Össze- sen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zem- plén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Vesz- prém	Buda- pest	Debre- cen	Miskolc	Pécs	Szeged	
	megye											
Baranya megye	5	-	1	1	8	3	2	-	-	11	-	31
Bács-Kiskun megye	1 123	4	2	16	8	6	13	-	-	4	1	1 177
Békés megye	4	4	12	9	3	7	11	2	1	-	4	57
Borsod-Abauj-Zemplén megye	4	1 417	5	2	3	5	-	-	19	2	1	1 458
Csongrád megye	7	2	-	-	6	1	-	-	-	-	10	26
Fejér megye	12	2	2	8	32	26	10	-	1	1	-	94
Győr-Sopron megye	2	1	2	1	1	32	6	-	-	1	-	46
Hajdu-Bihar megye	2	17	1 054	7	3	3	15	20	-	1	-	1 122
Heves megye	3	28	3	18	1	3	10	2	1	-	-	69
Komárom megye	7	3	2	6	4	7	13	1	-	-	1	44
Nógrád megye	1	5	-	14	-	3	7	-	-	-	-	30
Pest megye	11	1	3	568	4	5	28	1	1	-	1	623
Somogy megye	-	1	1	4	840	8	7	-	-	5	-	866
Szabolcs-Szatmár megye	2	36	9	10	3	2	21	9	4	1	2	99
Szolnok megye	20	5	14	26	1	4	26	3	4	2	1	106
Tolna megye	4	2	1	1	12	7	4	-	-	3	-	34
Vas megye	-	-	2	1	4	35	-	-	-	-	-	42
Veszprém megye	2	2	-	2	20	1 136	4	1	-	5	-	1 172
Zala megye	-	3	-	3	34	12	7	1	-	1	-	61
Budapest	44	16	4	83	40	30	1 156	3	1	2	4	1 383
Debrecen	1	4	228	6	3	-	15	100	1	2	-	360
Miskolc	3	231	1	1	2	-	5	-	137	-	1	381
Pécs	4	-	-	2	6	3	4	-	-	97	2	118
Szeged	4	1	2	2	1	2	7	-	1	-	64	84
Külföld	-	3	-	1	-	3	5	-	-	-	-	12
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	143	171	138	92	9 495

1.1 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA SZÜLETÉSI ÉS LAKÓHELY SZERINT (folytatás)

1.1.2 SZÁZALÉKBAN

A sorköteles születési helye	A sorköteles lakóhelye											Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda-pest	Debrecen	Miskolc	Pécs	Szeged	
	megye											

A születési hely szerint

Baranya megye	0,4	-	0,1	0,1	0,8	0,2	0,1	-	-	8,0	-	0,3
Bács-Kiskun megye	88,7	0,2	0,1	2,0	0,8	0,5	1,0	-	-	2,9	1,1	12,4
Békés megye	0,3	0,2	0,9	1,1	0,3	0,5	0,8	1,4	0,6	-	4,3	0,6
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	0,3	79,2	0,4	0,3	0,3	0,4	-	-	11,1	1,5	1,1	15,4
Csongrád megye	0,6	0,1	-	-	0,5	0,1	-	-	-	-	10,9	0,3
Fejér megye	0,9	0,1	0,1	1,0	3,1	1,9	0,7	-	0,6	0,7	-	1,0
Győr-Sopron megye	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	2,4	0,4	-	-	0,7	-	0,5
Hajdu-Bihar megye	0,2	0,9	78,2	0,9	0,3	0,2	1,1	14,0	-	0,7	-	11,8
Heves megye	0,2	1,5	0,3	2,3	0,1	0,2	0,7	1,4	0,6	-	-	0,7
Komárom megye	0,6	0,2	0,1	0,7	0,4	0,5	1,0	0,7	-	-	1,1	0,5
Nógrád megye	0,1	0,3	-	1,8	-	0,2	0,5	-	-	-	-	0,3
Pest megye	0,9	0,1	0,3	71,7	0,4	0,4	2,0	0,7	0,6	-	1,1	6,6
Somogy megye	-	0,1	0,1	0,5	80,8	0,6	0,5	-	-	3,6	-	9,1
Szabolcs-Szatmár megye	0,2	2,0	0,7	1,3	0,3	0,2	1,5	6,3	2,3	0,7	2,2	1,0
Szolnok megye	1,5	0,3	1,0	3,3	0,1	0,3	1,9	2,1	2,3	1,5	1,1	1,1
Tolna megye	0,3	0,1	0,1	0,1	1,2	0,5	0,3	-	-	2,1	-	0,4
Vas megye	-	-	0,1	0,1	0,4	2,6	-	-	-	-	-	0,4
Veszprém megye	0,2	0,1	-	0,3	1,9	84,6	0,3	0,7	-	3,6	-	12,4
Zala megye	-	0,2	-	0,4	3,3	0,9	0,5	0,7	-	0,7	-	0,6
Budapest	3,5	0,9	0,3	10,5	3,8	2,2	84,0	2,1	0,6	1,5	4,3	14,6
Debrecen	0,1	0,2	16,9	0,7	0,3	-	1,1	69,9	0,6	1,5	-	3,8
Miskolc	0,2	12,9	0,1	0,1	0,2	-	0,4	-	80,1	-	1,1	4,0
Pécs	0,3	-	-	0,3	0,5	0,2	0,3	-	-	70,3	2,2	1,2
Szeged	0,3	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,5	-	0,6	-	69,5	0,9
Külföld	-	0,2	-	0,1	-	0,2	0,4	-	-	-	-	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A lakóhely szerint

Baranya megye	16,1	-	3,2	3,2	25,8	9,7	6,5	-	-	35,5	-	100,0
Bács-Kiskun megye	95,4	0,3	0,2	1,4	0,7	0,5	1,1	-	-	0,3	0,1	100,0
Békés megye	7,0	7,0	21,0	15,8	5,3	12,3	19,3	3,5	1,8	-	7,0	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	0,3	97,1	0,4	0,1	0,2	0,4	-	-	1,3	0,1	0,1	100,0
Csongrád megye	26,9	7,7	-	-	23,1	3,8	-	-	-	-	38,5	100,0
Fejér megye	12,8	2,1	2,1	8,5	34,0	27,7	10,6	-	1,1	1,1	-	100,0
Győr-Sopron megye	4,3	2,2	4,3	2,2	2,2	69,6	13,0	-	-	2,2	-	100,0
Hajdu-Bihar megye	0,2	1,5	93,9	0,6	0,3	0,3	1,3	1,8	-	0,1	-	100,0
Heves megye	4,3	40,6	4,3	26,1	1,5	4,3	14,5	2,9	1,5	-	-	100,0
Komárom megye	15,9	6,8	4,5	13,6	9,1	15,9	29,6	2,3	-	-	2,3	100,0
Nógrád megye	3,3	16,7	-	46,7	-	10,0	23,3	-	-	-	-	100,0
Pest megye	1,8	0,2	0,5	91,1	0,6	0,8	4,4	0,2	0,2	-	0,2	100,0
Somogy megye	-	0,1	0,1	0,5	97,0	0,9	0,8	-	-	0,6	-	100,0
Szabolcs-Szatmár megye	2,0	36,4	9,1	10,1	3,0	2,0	21,2	9,1	4,1	1,0	2,0	100,0
Szolnok megye	18,8	4,7	13,2	24,5	1,0	3,8	24,5	2,8	3,8	1,9	1,0	100,0
Tolna megye	11,8	5,9	2,9	2,9	35,3	20,6	11,8	-	-	8,8	-	100,0
Vas megye	-	-	4,8	2,4	9,5	83,3	-	-	-	-	-	100,0
Veszprém megye	0,2	0,2	-	0,2	1,7	98,9	0,3	0,1	-	0,4	-	100,0
Zala megye	-	4,9	-	4,9	55,8	19,7	11,5	1,6	-	1,6	-	100,0
Budapest	3,2	1,2	0,3	6,0	2,9	2,2	83,5	0,2	0,1	0,1	0,3	100,0
Debrecen	0,3	1,1	63,3	1,7	0,8	-	4,2	27,7	0,3	0,6	-	100,0
Miskolc	0,8	60,6	0,3	0,3	0,5	-	1,3	-	35,9	-	0,3	100,0
Pécs	3,4	-	-	1,7	5,1	2,5	3,4	-	-	82,2	1,7	100,0
Szeged	4,8	1,2	2,4	2,4	1,2	2,4	8,3	-	1,2	-	76,1	100,0
Külföld	-	25,0	-	8,3	-	25,0	41,7	-	-	-	-	100,0
Összesen	13,3	18,9	14,2	8,3	10,9	14,1	14,5	1,5	1,8	1,5	1,0	100,0

1.2 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA LAKÓHELY ÉS ÉLETKOR SZERINT

A sorköteles lakóhelye	A sorköteles					
	betöltötte		nem töltötte be		Összesen	
	a 18. évet					
	N	%	N	%	N	%
Bács-Kiskun megye	282	13,4	983	13,3	1 265	13,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	410	19,5	1 378	18,7	1 788	18,8
Hajdu-Bihar megye	277	13,2	1 071	14,5	1 348	14,2
Pest megye	159	7,5	633	8,6	792	8,4
Somogy megye	232	11,0	807	10,9	1 039	10,9
Veszprém megye	295	14,0	1 048	14,1	1 343	14,2
Budapest						
III. kerület	28	1,3	82	1,1	110	1,2
V. kerület	27	1,3	49	0,7	76	0,8
VII. kerület	35	1,7	114	1,5	149	1,6
IX. kerület	38	1,8	119	1,6	157	1,6
XI. kerület	48	2,3	153	2,1	201	2,1
XIV. kerület	54	2,6	160	2,2	214	2,3
XV. kerület	24	1,1	87	1,2	111	1,2
XVI. kerület	18	0,8	73	1,0	91	0,9
XIX. kerület	19	0,9	60	0,8	79	0,8
XX. kerület	23	1,1	106	1,4	129	1,4
XXII. kerület	15	0,7	44	0,6	59	0,6
Együtt	329	15,6	1 047	14,2	1 376	14,5
Megyei városok						
Debrecen	40	1,2	103	0,9	143	0,9
Miskolc	33	1,6	138	1,9	171	1,8
Pécs	25	1,8	113	1,4	138	1,5
Szeged	25	1,2	67	1,5	92	1,5
Együtt	123	5,8	421	5,7	544	5,7
Összesen	2 107	100,0	7 388	100,0	9 495	100,0

Sor- szám	Az anya születési helye	Az apa születési helye									
		Buda- pest	Baranya	Bács- Kiskun	Békés	Borsod- Abaúj- Zemplén	Csongrád	Fejér	Győr- Sopron	Hajdu- Bihar	Heves
		megye									
1.	Budapest	284	8	40	22	33	12	23	5	46	19
2.	Baranya megye	7	47	3	1	1	1	3	1	1	-
3.	Bács-Kiskun megye	50	4	876	16	17	10	10	3	20	3
4.	Békés megye	19	-	13	34	4	2	1	3	14	-
5.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	21	2	6	12	1 413	7	11	7	50	26
6.	Csongrád megye	14	-	7	3	4	42	1	4	5	1
7.	Fejér megye	16	1	3	1	3	-	22	1	5	2
8.	Győr-Sopron megye	11	-	6	1	1	1	2	18	4	1
9.	Hajdu-Bihar megye	22	2	9	17	45	7	3	5	1 211	4
10.	Heves megye	9	1	3	1	28	1	1	1	4	21
11.	Komárom megye	14	-	2	-	4	-	1	-	3	-
12.	Nógrád megye	8	1	1	1	2	2	-	-	3	1
13.	Pest megye	48	9	44	7	13	9	7	4	22	9
14.	Somogy megye	20	17	9	5	5	4	8	4	15	4
15.	Szabolcs-Szatmár megye	13	1	9	4	50	3	2	2	38	2
16.	Szolnok megye	23	2	15	9	5	5	2	3	15	3
17.	Tolna megye	9	5	8	-	3	-	2	-	3	1
18.	Vas megye	16	1	5	-	1	-	2	6	2	-
19.	Veszprém megye	23	2	10	7	19	5	27	26	11	4
20.	Zala megye	18	2	5	-	6	2	2	-	2	1
21.	Külföld	28	9	6	6	36	3	3	3	22	3
22.	Ismeretlen	2	3	4	-	-	-	1	-	3	-
23.	Összesen	675	117	1 084	147	1 693	116	134	96	1 499	105
Százalékos megoszlás az											
1.	Budapest	40,3	1,1	5,7	3,1	4,7	1,7	3,3	0,7	6,5	2,7
2.	Baranya megye	6,1	41,6	2,7	0,9	0,9	0,9	2,7	0,9	0,9	-
3.	Bács-Kiskun megye	4,3	0,3	74,9	1,4	1,5	0,8	0,8	0,3	1,7	0,3
4.	Békés megye	14,6	-	10,0	26,2	3,1	1,5	0,8	2,3	10,8	-
5.	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1,2	0,1	0,4	0,7	82,5	0,4	0,6	0,4	2,9	1,5
6.	Csongrád megye	11,9	-	6,0	2,5	3,4	35,9	0,9	3,4	4,3	0,9
7.	Fejér megye	14,1	0,9	2,7	0,9	2,7	-	19,4	0,9	4,4	1,8
8.	Győr-Sopron megye	11,2	-	6,1	1,0	1,0	1,0	2,1	18,4	4,1	1,0
9.	Hajdu-Bihar megye	1,5	0,1	0,6	1,2	3,1	0,5	0,2	0,3	82,4	0,3
10.	Heves megye	9,4	1,1	3,1	1,1	29,4	1,1	1,1	1,1	4,2	22,1
11.	Komárom megye	21,2	-	3,0	-	6,1	-	1,5	-	4,6	-
12.	Nógrád megye	10,7	1,3	1,3	1,3	2,7	2,7	-	-	4,0	1,3
13.	Pest megye	6,7	1,2	6,1	1,0	1,8	1,2	1,0	0,6	3,1	1,2
14.	Somogy megye	2,6	2,2	1,2	0,7	0,7	0,5	1,1	0,5	2,0	0,5
15.	Szabolcs-Szatmár megye	4,4	0,3	3,1	1,4	17,0	1,0	0,7	0,7	12,9	0,7
16.	Szolnok megye	12,1	1,1	7,9	4,7	2,6	2,6	1,1	1,6	7,9	1,6
17.	Tolna megye	10,5	5,8	9,3	-	3,5	-	2,3	-	3,5	1,2
18.	Vas megye	13,5	0,8	4,2	-	0,8	-	1,7	5,1	1,7	-
19.	Veszprém megye	2,3	0,2	1,0	0,7	1,9	0,5	2,7	2,6	1,1	0,4
20.	Zala megye	13,5	1,5	3,8	-	4,5	1,5	1,5	-	1,5	0,8
21.	Külföld	10,2	3,3	2,2	2,2	13,1	1,1	1,1	1,1	8,0	1,1
22.	Ismeretlen	3,9	5,7	7,7	-	-	-	1,9	-	5,7	-
23.	Összesen	7,1	1,2	11,4	1,6	17,8	1,2	1,4	1,0	15,8	1,1

A SZÜLŐK SZÜLETÉSI HELYE SZERINT

Az apa születési helye												Össze- sen	Sor- szám
Komá- rom	Nógrád	Pest	Somogy	Szabolcs- Szatmár	Szolnok	Tolna	Vas	Veszp- rém	Zala	Kül- föld	Ismeret- len		
megye													
9	10	55	23	11	27	8	16	15	10	30	-	704	1.
1	1	3	17	1	4	1	3	5	4	7	1	113	2.
4	2	58	10	4	23	10	2	11	5	24	8	1 170	3.
-	2	5	2	5	8	1	1	7	-	5	4	130	4.
3	6	12	9	63	13	2	2	7	3	34	3	1 712	5.
-	-	1	4	5	1	3	1	6	2	12	1	117	6.
1	1	5	13	3	3	4	2	18	1	8	-	113	7.
1	3	3	5	1	1	1	5	25	2	5	1	98	8.
-	2	16	2	50	14	-	1	3	6	42	9	1 470	9.
1	2	6	1	2	1	-	2	7	-	3	-	95	10.
6	1	8	4	1	2	-	-	11	1	6	2	66	11.
1	21	17	1	4	1	-	1	4	1	3	2	75	12.
6	9	436	9	15	23	-	3	15	5	24	5	722	13.
1	1	4	539	7	6	10	14	34	23	21	8	759	14.
-	-	5	7	114	8	-	3	6	1	23	3	294	15.
3	1	21	8	3	42	1	4	6	2	16	1	190	16.
-	-	-	16	3	-	19	4	5	-	8	-	86	17.
1	-	1	12	3	-	1	28	33	3	3	1	119	18.
7	3	6	26	4	9	7	37	728	13	24	4	1 002	19.
-	1	3	37	-	1	2	4	14	25	8	-	133	20.
3	1	14	21	8	6	1	2	15	2	73	10	275	21.
-	2	2	5	2	1	-	-	5	-	-	22	52	22.
48	69	681	771	309	194	69	135	980	109	379	85	9 495	23.
apa születési helye szerint													
1, 3	1, 4	7, 8	3, 3	1, 6	3, 8	0, 9	2, 3	2, 1	1, 4	4, 3	-	100, 0	1.
0, 9	0, 9	2, 7	15, 0	0, 9	3, 5	0, 9	2, 7	4, 4	3, 5	6, 1	0, 9	100, 0	2.
0, 3	0, 2	5, 0	0, 8	0, 3	2, 0	0, 8	0, 2	0, 9	0, 4	2, 1	0, 7	100, 0	3.
-	1, 5	3, 8	1, 5	3, 8	6, 2	0, 8	0, 8	5, 4	-	3, 8	3, 1	100, 0	4.
0, 2	0, 4	0, 7	0, 5	3, 7	0, 8	0, 1	0, 1	0, 4	0, 2	2, 0	0, 2	100, 0	5.
-	-	0, 9	3, 4	4, 3	0, 9	2, 5	0, 9	5, 1	1, 7	10, 2	0, 9	100, 0	6.
0, 9	0, 9	4, 4	11, 5	2, 7	2, 7	3, 5	1, 8	15, 9	0, 9	7, 0	-	100, 0	7.
1, 0	3, 1	3, 1	5, 1	1, 0	1, 0	1, 0	5, 1	25, 5	2, 1	5, 1	1, 0	100, 0	8.
-	0, 1	1, 1	0, 1	3, 4	0, 9	-	0, 1	0, 2	0, 4	2, 9	0, 6	100, 0	9.
1, 1	2, 1	6, 3	1, 1	2, 1	1, 1	-	2, 1	7, 3	-	3, 1	-	100, 0	10.
9, 1	1, 5	12, 1	6, 1	1, 5	3, 0	-	-	16, 7	1, 5	9, 1	3, 0	100, 0	11.
1, 3	28, 0	22, 7	1, 3	5, 4	1, 3	-	1, 3	5, 4	1, 3	4, 0	2, 7	100, 0	12.
0, 8	1, 2	60, 4	1, 2	2, 1	3, 2	-	0, 4	2, 1	0, 7	3, 3	0, 7	100, 0	13.
0, 1	0, 1	0, 5	71, 0	0, 9	0, 8	1, 3	1, 9	4, 5	3, 0	2, 8	1, 1	100, 0	14.
-	-	1, 7	2, 4	38, 8	2, 7	-	1, 0	2, 1	0, 3	7, 8	1, 0	100, 0	15.
1, 6	0, 5	11, 0	4, 2	1, 6	22, 1	0, 5	2, 1	3, 2	1, 1	8, 4	0, 5	100, 0	16.
-	-	-	18, 6	3, 5	-	22, 1	4, 6	5, 8	-	9, 3	-	100, 0	17.
0, 8	-	0, 8	10, 1	2, 5	-	0, 8	23, 5	27, 8	2, 5	2, 6	0, 8	100, 0	18.
0, 7	0, 3	0, 6	2, 6	0, 4	0, 9	0, 7	3, 7	72, 6	1, 3	2, 4	0, 4	100, 0	19.
-	0, 8	2, 2	27, 8	-	0, 8	1, 5	3, 0	10, 5	18, 8	6, 0	-	100, 0	20.
1, 1	0, 3	5, 1	7, 6	2, 9	2, 2	0, 4	0, 7	5, 5	0, 7	26, 5	3, 6	100, 0	21.
-	3, 9	3, 9	9, 6	3, 9	1, 9	-	-	9, 6	-	-	42, 3	100, 0	22.
0, 5	0, 7	7, 2	8, 1	3, 3	2, 1	0, 7	1, 4	10, 3	1, 2	4, 0	0, 9	100, 0	23.

1.3 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A SZÜLŐK SZÜLETÉSI HELYE SZERINT

/folytatás/

Az anya születési helye	Az apa születési helye											
	Buda- pest	Baranya	Bács- Kiskun	Békés	Borsod- Abauj- Zemplén	Csong- rád	Fejér	Győr- Sopron	Hajdu- Bihar	Heves	Komá- rom	Nógrád
	megye											
Százalékos megoszlás az anya születési helye szerint												
Budapest	42,1	6,8	3,7	14,9	1,9	10,3	17,1	5,2	3,1	18,1	18,8	14,4
Baranya megye	1,0	40,1	0,3	0,7	0,1	0,9	2,2	1,0	0,1	-	2,1	1,5
Bács-Kiskun megye	7,4	3,4	80,8	10,9	1,0	8,6	7,4	3,1	1,3	2,8	8,3	2,9
Békés megye	2,8	-	1,2	23,1	0,2	1,7	0,8	3,1	0,9	-	-	2,9
Borsod-Abauj- Zemplén megye	3,1	1,7	0,5	8,1	83,5	6,0	8,2	7,3	3,4	24,7	6,2	8,6
Csongrád megye	2,1	-	0,7	2,0	0,2	36,2	0,8	4,2	0,3	1,0	-	-
Fejér megye	2,4	0,9	0,3	0,7	0,2	-	16,4	1,0	0,3	1,9	2,1	1,5
Győr-Sopron megye	1,6	-	0,5	0,7	0,1	0,9	1,5	18,8	0,3	1,0	2,1	4,3
Hajdu- Bihar megye	3,3	1,7	0,8	11,6	2,7	6,0	2,2	5,2	80,8	3,8	-	2,9
Heves megye	1,3	0,9	0,3	0,7	1,7	0,9	0,8	1,0	0,3	20,0	2,1	2,9
Komárom megye	2,1	-	0,2	-	0,2	-	0,8	-	0,2	-	12,5	1,5
Nógrád megye	1,2	0,9	0,1	0,7	0,1	1,7	-	-	0,2	1,0	2,1	30,4
Pest megye	7,1	7,7	4,1	4,8	0,8	7,8	5,2	4,2	1,5	8,6	12,5	13,0
Somogy megye	3,0	14,5	0,8	3,4	0,3	3,5	6,0	4,2	1,0	3,8	2,1	1,5
Szabolcs-Szatmár megye	1,9	0,9	0,8	2,7	2,9	2,6	1,5	2,1	2,5	1,9	-	-
Szolnok megye	3,4	1,7	1,4	6,1	0,3	4,3	1,5	3,1	1,0	2,8	6,2	1,5
Tolna megye	1,3	4,3	0,7	-	0,2	-	1,5	-	0,2	1,0	-	-
Vas megye	2,4	0,9	0,5	-	0,1	-	1,5	6,3	0,1	-	2,1	-
Veszprém megye	3,4	1,7	0,9	4,8	1,1	4,3	20,1	27,1	0,7	3,8	14,6	4,3
Zala megye	2,7	1,7	0,5	-	0,3	1,7	1,5	-	0,1	1,0	-	1,5
Külföld	4,1	7,7	0,5	4,1	2,1	2,6	2,2	3,1	1,5	2,8	6,2	1,5
Ismeretlen	0,3	2,5	0,4	-	-	-	0,8	-	0,2	-	-	2,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Az anya születési helye	Az apa születési helye										Össze- sen
	Pest	Somogy	Szabolcs- Szatmár	Szolnok	Tolna	Vas	Veszprém	Zala	Kül- föld	Ismeret- len	
	megye										
Százalékos megoszlás az anya születési helye sãrint											
Budapest	8,1	3,0	3,6	13,9	8,6	11,9	1,6	9,2	7,9	-	7,4
Baranya megye	0,4	2,2	0,3	2,1	1,5	2,2	0,5	3,7	1,9	1,2	1,2
Bács-Kiskun megye	8,6	1,3	1,3	11,9	14,5	1,5	1,1	4,6	6,3	9,4	12,3
Békés megye	0,7	0,3	1,6	4,1	1,5	0,7	0,7	-	1,3	4,7	1,4
Borsod-Abauj- Zemplén megye	1,8	1,2	20,4	6,7	2,9	1,5	0,7	2,8	9,0	3,5	18,0
Csongrád megye	0,1	0,5	1,6	0,5	4,3	0,7	0,6	1,8	3,2	1,2	1,2
Fejér megye	0,7	1,7	1,0	1,6	5,8	1,5	1,9	0,9	2,1	-	1,2
Győr-Sopron megye	0,4	0,6	0,3	0,5	1,5	3,7	2,6	1,8	1,3	1,2	1,0
Hajdu- Bihar megye	2,4	0,3	16,2	7,2	-	0,7	0,3	5,5	11,1	10,6	15,5
Heves megye	0,9	0,1	0,6	0,5	-	1,5	0,7	-	0,8	-	1,0
Komárom megye	1,2	0,5	0,3	1,0	-	-	1,1	0,9	1,6	2,3	0,7
Nógrád megye	2,5	0,1	1,3	0,5	-	0,7	0,4	0,9	0,8	2,3	0,8
Pest megye	64,0	1,2	4,8	11,9	-	2,2	1,5	4,6	6,3	5,9	7,6
Somogy megye	0,6	69,9	2,3	3,1	14,5	10,4	3,5	21,1	5,5	9,4	8,0
Szabolcs- Szatmár megye	0,7	0,9	36,9	4,1	-	2,2	0,6	0,9	6,1	3,5	3,1
Szolnok megye	3,1	1,0	1,0	21,7	1,4	3,0	0,6	1,8	4,2	1,2	2,0
Tolna megye	-	2,1	1,0	-	27,5	3,0	0,5	-	2,1	-	0,9
Vas megye	0,1	1,6	1,0	-	1,5	20,7	3,4	2,8	0,8	1,2	1,3
Veszprém megye	0,9	3,4	1,3	4,6	10,1	27,4	74,3	11,9	6,3	4,7	10,6
Zala megye	0,4	4,8	-	0,5	2,9	3,0	1,4	23,0	2,1	-	1,4
Külföld	2,1	2,7	2,6	3,1	1,5	1,5	1,5	1,8	19,3	11,8	2,9
Ismeretlen	0,3	0,6	0,6	0,5	-	-	0,5	-	-	25,9	0,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.4 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK SZÜLETÉSI HELYÉNEK ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

1.4.1 BÁCS-KISKUN MEGYE

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei			Összesen
	Kiskunság	Solti síkság és Bácska	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Kiskunság	612	23	143	778
Solti síkság és Bácska	27	188	50	265
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	87	26	109	222
Összesen	726	237	302	1 265
Százalékos megoszlás az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint				
Kiskunság	84, 3	9, 7	47, 3	61, 5
Solti síkság és Bácska	3, 7	79, 3	16, 6	20, 9
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	12, 0	11, 0	36, 1	17, 6
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0
Százalékos megoszlás az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint				
Kiskunság	78, 7	2, 9	18, 4	100, 0
Solti síkság és Bácska	10, 2	70, 9	18, 9	100, 0
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	39, 2	11, 7	49, 1	100, 0
Összesen	57, 4	18, 7	23, 9	100, 0

1.4.2 BORSOD-ABAUJ-ZEMPLÉN MEGYE

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei											Összesen
	Bükk hegység	Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	Borsodi síkság	Bükkalja	Hegyköz	Hegyalja	Bodrogköz	Cserehát	Taktaköz és matyók	B.-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Bükk hegység	33	-	5	4	-	-	2	2	1	8	18	73
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	2	35	4	2	2	9	2	2	3	8	16	85
Borsodi síkság	6	6	188	9	-	3	-	2	9	6	32	261
Bükkalja	10	2	14	151	-	1	-	2	13	6	14	213
Hegyköz	-	1	-	-	47	5	1	-	-	-	2	56
Hegyalja	3	6	1	-	2	122	13	-	4	4	38	193
Bodrogköz	1	2	3	-	1	13	148	-	1	1	36	206
Cserehát	1	1	-	-	-	-	-	5	-	4	2	13
Taktaköz és matyók	1	6	4	10	-	5	-	3	152	2	24	207
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	23	10	13	3	-	3	2	4	2	108	37	205
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	8	5	23	8	3	20	28	-	14	22	145	276
Összesen	88	74	255	187	55	181	196	20	199	169	364	1 788

Százalékos megoszlás az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Bükk hegység	37,5	-	1,9	2,1	-	-	1,0	10,0	0,5	4,7	4,9	4,1
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	2,3	47,3	1,6	1,1	3,6	5,0	1,0	10,0	1,5	4,7	4,4	4,8
Borsodi síkság	6,8	8,1	73,7	4,8	-	1,6	-	10,0	4,5	3,6	8,8	14,6
Bükkalja	11,4	2,7	5,5	80,8	-	0,6	-	10,0	6,5	3,6	3,8	11,9
Hegyköz	-	1,4	-	-	85,5	2,8	0,5	-	-	-	0,6	3,1
Hegyalja	3,4	8,1	0,4	-	3,6	67,4	6,7	-	2,0	2,4	10,4	10,8
Bodrogköz	1,1	2,7	1,2	-	1,8	7,2	75,5	-	0,5	0,6	9,9	11,5
Cserehát	1,1	1,4	-	-	-	-	-	25,0	-	2,4	0,6	0,7
Taktaköz és matyók	1,1	8,1	1,6	5,3	-	2,8	-	15,0	76,4	1,1	6,6	11,6
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	26,2	13,5	5,1	1,6	-	1,6	1,0	20,0	1,1	63,9	10,2	11,5
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	9,1	6,7	9,0	4,3	5,5	11,0	14,3	-	7,0	13,0	39,8	15,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Bükk hegység	45,2	-	6,8	5,5	-	-	2,7	2,7	1,4	11,0	24,7	100,0
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	2,4	41,1	4,7	2,4	2,4	10,5	2,4	2,4	3,5	9,4	18,8	100,0
Borsodi síkság	2,3	2,3	72,0	3,4	-	1,2	-	0,8	3,4	2,3	12,3	100,0
Bükkalja	4,7	0,9	6,6	70,9	-	0,5	-	0,9	6,1	2,8	6,6	100,0
Hegyköz	-	1,8	-	-	83,9	8,9	1,8	-	-	-	3,6	100,0
Hegyalja	1,6	3,1	0,5	-	1,0	63,2	6,7	-	2,1	2,1	19,7	100,0
Bodrogköz	0,5	1,0	1,4	-	0,5	6,3	71,8	-	0,5	0,5	17,5	100,0
Cserehát	7,7	7,7	-	-	-	-	-	38,4	-	30,8	15,4	100,0
Taktaköz és matyók	0,5	2,9	1,9	4,8	-	2,4	-	1,5	73,4	1,0	11,6	100,0
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	11,2	4,9	6,3	1,5	-	1,5	1,0	1,9	1,0	52,7	18,0	100,0
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	2,9	1,8	8,3	2,9	1,1	7,3	10,1	-	5,1	8,0	52,5	100,0
Összesen	4,9	4,1	14,3	10,5	3,1	10,1	11,0	1,1	11,1	9,4	20,4	100,0

1.4.3 HAJDU-BIHAR MEGYE

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei							Összesen
	Hajdu települések	Hajduság	Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	Hortobágy és Tiszhát	Dél-Nyírség	Bihar	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Hajdu települések	482	17	6	29	12	2	52	600
Hajduság	15	32	-	2	2	2	9	62
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	3	1	54	-	-	10	18	86
Hortobágy és Tiszhát	20	2	1	127	2	-	20	172
Dél-Nyírség	17	10	2	2	113	2	22	168
Bihar	8	-	4	-	2	88	16	118
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	34	9	7	10	18	6	58	142
Összesen	579	71	74	170	149	110	195	1 348

Százalékos megoszlás az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Hajdu települések	83,2	23,9	8,1	17,0	8,1	1,8	26,7	44,5
Hajduság	2,6	45,1	-	1,2	1,3	1,8	4,6	4,6
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	0,5	1,4	73,0	-	-	9,1	9,2	6,4
Hortobágy és Tiszhát	3,5	2,8	1,3	74,7	1,3	-	10,3	12,8
Dél-Nyírség	2,9	14,1	2,7	1,2	75,9	1,8	11,3	12,5
Bihar	1,4	-	5,4	-	1,3	80,0	8,2	8,7
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	5,9	12,7	9,5	5,9	12,1	5,5	29,7	10,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Hajdu települések	80,3	2,8	1,0	4,8	2,0	0,4	8,7	100,0
Hajduság	24,2	51,7	-	3,2	3,2	3,2	14,5	100,0
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	3,5	1,2	62,8	-	-	11,6	20,9	100,0
Hortobágy és Tiszhát	11,6	1,2	0,6	73,8	1,2	-	11,6	100,0
Dél-Nyírség	10,1	5,9	1,2	1,2	67,3	1,2	13,1	100,0
Bihar	6,8	-	3,4	-	1,7	74,6	13,5	100,0
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	24,0	6,3	4,9	7,0	12,7	4,2	40,9	100,0
Összesen	42,9	5,3	5,5	12,6	11,0	8,2	14,5	100,0

1.4.4 PEST MEGYE

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Budapest környéke	Gödöllői-dombság	Kiskunság északi része	Pest megye összevont kisebb területi egységei	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Budapest környéke	29	-	1	3	19	52
Gödöllői-dombság	13	117	-	2	29	161
Kiskunság északi része	-	1	174	1	49	225
Pest megye összevont kisebb területi egységei	2	3	4	47	32	88
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	11	21	37	23	174	266
Összesen	55	142	216	76	303	792

Százalékos megoszlás az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Budapest környéke	52,7	-	0,5	4,0	6,3	6,6
Gödöllői-dombság	23,7	82,4	-	2,6	9,6	20,3
Kiskunság északi része	-	0,7	80,5	1,3	16,2	28,4
Pest megye összevont kisebb területi egységei	3,6	2,1	1,9	61,8	10,5	11,1
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	20,0	14,8	17,1	30,3	57,4	33,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint

Budapest környéke	55,8	-	1,9	5,8	36,5	100,0
Gödöllői-dombság	8,1	72,7	-	1,2	18,0	100,0
Kiskunság északi része	-	0,4	77,4	0,4	21,8	100,0
Pest megye összevont kisebb területi egységei	2,3	3,4	4,5	53,4	36,4	100,0
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	4,1	7,9	13,9	8,7	63,4	100,0
Összesen	6,9	17,9	27,3	9,6	36,3	100,0

1.4.5 SOMOGY MEGYE

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Balaton vidéke	Belső-Somogy	Külső-Somogy	Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Balaton vidéke	150	8	35	9	74	277
Belső-Somogy	3	110	9	10	55	187
Külső-Somogy	37	5	108	7	32	189
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	11	11	6	10	14	52
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	74	53	33	10	164	334
Összesen	275	187	192	46	339	1 039
Százalékos megoszlás az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint						
Balaton vidéke	54,5	4,3	18,7	19,6	21,8	26,7
Belső-Somogy	1,1	58,8	4,7	21,7	16,2	18,0
Külső-Somogy	13,5	2,7	56,3	15,3	9,5	18,2
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	4,0	5,9	3,1	21,7	4,1	5,0
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	26,9	28,3	17,2	21,7	48,4	32,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Százalékos megoszlás az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint						
Balaton vidéke	54,2	2,9	13,0	3,2	26,7	100,0
Belső-Somogy	1,6	58,8	4,8	5,4	29,4	100,0
Külső-Somogy	19,6	2,7	57,1	3,7	16,9	100,0
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	21,2	21,2	11,5	19,2	26,9	100,0
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	22,1	15,9	9,9	3,0	49,1	100,0
Összesen	26,5	18,0	18,5	4,4	32,6	100,0

1.4.6 VESZPRÉM MEGYE

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	Az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Marcal-medence	Bakony vidéke	Balaton felvidék	Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Marcal-medence	140	34	-	3	46	223
Bakony vidéke	28	297	22	15	112	474
Balaton felvidék	1	22	47	6	33	109
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	4	14	2	64	15	99
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	54	86	25	18	255	438
Összesen	227	453	96	106	461	1 343
Százalékos megoszlás az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint						
Marcal-medence	61,7	7,5	-	2,8	10,0	16,6
Bakony vidéke	12,3	65,6	22,9	14,1	24,3	35,3
Balaton felvidék	0,4	4,8	49,0	5,7	7,2	8,1
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	1,8	3,1	2,1	60,4	3,2	7,4
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	23,8	19,0	26,0	17,0	55,3	32,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Százalékos megoszlás az apa születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei szerint						
Marcal-medence	62,8	15,3	-	1,3	20,6	100,0
Bakony vidéke	5,9	62,7	4,6	3,2	23,6	100,0
Balaton felvidék	0,9	20,2	43,1	5,5	30,3	100,0
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	4,0	14,1	2,0	64,7	15,2	100,0
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	12,3	19,7	5,7	4,1	58,2	100,0
Összesen	16,9	33,7	7,2	7,9	34,3	100,0

1.5 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA SZÜLETÉSI HELY ÉS AZ ANYA ÉLETKORA SZERINT, AMIKOR A SORKÖTELES SZÜLETETT

A sorköteles születési helye	Az anya életkora a sorköteles születésekor							Összesen
	-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-	Ismeret- len	
	éves							
Budapest	92	442	432	287	92	28	10	1 383
Dunántul	172	859	686	503	190	88	10	2 508
Duna-Tisza köze	113	587	538	342	135	71	14	1 800
Észak-Magyarország	140	618	557	383	157	77	6	1 938
Tiszántul	95	590	548	363	150	75	33	1 854
Külföld	-	2	-	7	2	1	-	12
Összesen	612	3 098	2 761	1 885	726	340	73	9 495
Százalékos megoszlás a születési hely szerint								
Budapest	15,0	14,3	15,6	15,2	12,7	8,2	13,7	14,6
Dunántul	28,1	27,7	24,8	26,7	26,2	25,9	13,7	26,4
Duna-Tisza köze	18,5	19,0	19,5	18,1	18,6	20,9	19,2	19,0
Észak-Magyarország	22,9	19,9	20,2	20,3	21,6	22,6	8,2	20,4
Tiszántul	15,5	19,0	19,9	19,3	20,7	22,1	45,2	19,5
Külföld	-	0,1	-	0,4	0,2	0,3	-	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Százalékos megoszlás az anya életkora szerint								
Budapest	6,7	32,0	31,2	20,7	6,7	2,0	0,7	100,0
Dunántul	6,9	34,2	27,3	20,1	7,6	3,5	0,4	100,0
Duna-Tisza köze	6,3	32,6	29,9	19,0	7,5	3,9	0,8	100,0
Észak-Magyarország	7,2	31,9	28,7	19,8	8,1	4,0	0,3	100,0
Tiszántul	5,1	31,8	29,6	19,6	8,1	4,0	1,8	100,0
Külföld	-	16,7	-	58,3	16,7	8,3	-	100,0
Összesen	6,5	32,6	29,1	19,9	7,6	3,6	0,7	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

1.6.1 BÁCS-KISKUN MEGYE

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Összesen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
-19	68	9	3	1	-	-	-	-	-	81
20-24	240	126	25	6	3	-	-	-	-	400
25-29	105	133	82	39	8	2	1	-	-	370
30-34	40	62	66	41	14	8	7	1	1	240
35-39	12	23	20	20	13	10	6	3	1	108
40-	5	7	5	8	6	3	3	4	13	54
Ismeretlen	5	4	2	1	-	-	-	-	-	12
Összesen	475	364	203	116	44	23	17	8	15	1 265
Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	14,3	2,5	1,5	0,9	-	-	-	-	-	6,4
20-24	50,5	34,6	12,3	5,2	6,8	-	-	-	-	31,6
25-29	22,1	36,6	40,4	33,6	18,2	8,7	5,9	-	-	29,3
30-34	8,4	17,0	32,5	35,3	31,8	34,8	41,2	12,5	6,7	19,0
35-39	2,5	6,3	9,8	17,2	29,6	43,5	35,3	37,5	6,7	8,5
40-	1,1	1,9	2,5	6,9	13,6	13,0	17,6	50,0	86,6	4,3
Ismeretlen	1,1	1,1	1,0	0,9	-	-	-	-	-	0,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	84,0	11,1	3,7	1,2	-	-	-	-	-	100,0
20-24	60,0	31,5	6,2	1,5	0,8	-	-	-	-	100,0
25-29	28,4	35,9	22,2	10,5	2,2	0,5	0,3	-	-	100,0
30-34	16,7	25,9	27,5	17,1	5,8	3,3	2,9	0,4	0,4	100,0
35-39	11,1	21,3	18,5	18,5	12,0	9,3	5,6	2,8	0,9	100,0
40-	9,3	13,0	9,3	14,8	11,1	5,5	5,5	7,4	24,1	100,0
Ismeretlen	41,7	33,3	16,7	8,3	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	37,6	28,8	16,0	9,2	3,5	1,8	1,3	0,6	1,2	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	

1.6.2. BORSOD-ABAUJ-ZEMPLÉN MEGYE										
-19	113	14	-	-	-	-	-	-	-	127
20-24	304	195	53	10	1	-	-	-	-	563
25-29	118	197	123	59	18	9	-	-	-	524
30-34	53	105	82	56	30	10	6	4	-	346
35-39	5	28	32	27	20	21	9	4	3	149
40-	5	5	6	10	10	6	8	5	15	70
Ismeretlen	5	3	1	-	-	-	-	-	-	9
Összesen	603	547	297	162	79	46	23	13	18	1 788

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	18,8	2,6	-	-	-	-	-	-	-	7,1
20-24	50,4	35,7	17,8	6,2	1,3	-	-	-	-	31,5
25-29	19,6	36,0	41,4	36,4	22,8	19,6	-	-	-	29,3
30-34	8,8	19,2	27,6	34,5	37,9	21,7	26,1	30,8	-	19,4
35-39	0,8	5,1	10,8	16,7	25,3	45,7	39,1	30,8	16,7	8,3
40-	0,8	0,9	2,0	6,2	12,7	13,0	34,8	38,4	83,3	3,9
Ismeretlen	0,8	0,5	0,4	-	-	-	-	-	-	0,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	89,0	11,0	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	54,0	34,6	9,4	1,8	0,2	-	-	-	-	100,0
25-29	22,5	37,6	23,5	11,3	3,4	1,7	-	-	-	100,0
30-34	15,3	30,3	23,7	16,2	8,7	2,9	1,7	1,2	-	100,0
35-39	3,4	18,8	21,5	18,1	13,4	14,1	6,0	2,7	2,0	100,0
40-	7,1	7,1	8,6	14,3	14,3	8,6	11,4	7,1	21,5	100,0
Ismeretlen	55,6	33,3	11,1	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	33,7	30,6	16,6	9,1	4,4	2,6	1,3	0,7	1,0	100,0

1.6.3 HAJDU-BIHAR MEGYE										
-19	45	8	1	1	-	-	-	-	-	55
20-24	238	129	46	12	1	-	-	-	-	426
25-29	90	135	100	46	20	6	1	-	-	398
30-34	39	63	58	51	32	14	15	5	3	280
35-39	8	12	21	18	26	6	10	5	4	110
40-	4	3	7	9	8	7	8	7	10	63
Ismeretlen	7	6	1	2	-	-	-	-	-	16
Összesen	431	356	234	139	87	33	34	17	17	1 348

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	10,4	2,2	0,4	0,7	-	-	-	-	-	4,1
20-24	55,2	36,2	19,7	8,6	1,1	-	-	-	-	31,6
25-29	20,9	37,9	42,7	33,1	23,0	18,2	3,0	-	-	29,5
30-34	9,1	17,7	24,8	36,7	36,8	42,4	44,1	29,4	17,7	20,8
35-39	1,9	3,4	9,0	13,0	29,9	18,2	29,4	29,4	23,5	8,1
40-	0,9	0,9	3,0	6,5	9,2	21,2	23,5	41,2	58,8	4,7
Ismeretlen	1,6	1,7	0,4	1,4	-	-	-	-	-	1,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	81,8	14,6	1,8	1,8	-	-	-	-	-	100,0
20-24	55,9	30,3	10,8	2,8	0,2	-	-	-	-	100,0
25-29	22,6	33,9	25,1	11,6	5,0	1,5	0,3	-	-	100,0
30-34	13,9	22,5	20,7	18,2	11,4	5,0	5,4	1,8	1,1	100,0
35-39	7,3	10,9	19,1	16,4	23,6	5,5	9,1	4,5	3,6	100,0
40-	6,3	4,8	11,1	14,3	12,7	11,1	12,7	11,1	15,9	100,0
Ismeretlen	43,8	37,5	6,2	12,5	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	31,9	26,4	17,4	10,3	6,5	2,4	2,5	1,3	1,3	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
-19	49	7	-	-	-	-	-	-	-	56
20-24	187	82	12	2	-	-	-	-	1	284
25-29	58	95	47	15	4	1	1	-	-	221
30-34	26	49	33	30	11	2	4	-	-	155
35-39	5	11	9	8	7	1	1	2	2	46
40-	1	-	6	3	5	3	-	4	2	24
Ismeretlen	-	3	1	1	1	-	-	-	-	6
Összesen	320	247	108	59	28	7	6	6	5	792

1.6.4 PEST MEGYE

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint

-19	15,0	2,8	-	-	-	-	-	-	-	7,1
20-24	57,4	33,2	11,1	3,4	-	-	-	-	20,0	35,9
25-29	17,8	38,5	43,5	25,4	14,3	14,3	16,7	-	-	27,9
30-34	8,0	19,8	30,6	50,8	39,3	28,6	66,6	-	-	19,6
35-39	1,5	4,5	8,3	13,6	25,0	14,3	16,7	33,3	40,0	5,8
40-	0,3	-	5,6	5,1	17,8	42,8	-	66,7	40,0	3,0
Ismeretlen	-	1,2	0,9	1,7	3,6	-	-	-	-	0,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint

-19	87,5	12,5	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	65,8	28,9	4,2	0,7	-	-	-	-	0,4	100,0
25-29	26,2	42,9	21,3	6,8	1,8	0,5	0,5	-	-	100,0
30-34	16,7	31,6	21,3	19,4	7,1	1,3	2,6	-	-	100,0
35-39	10,9	23,9	19,6	17,4	15,2	2,2	2,2	4,3	4,3	100,0
40-	4,2	-	25,0	12,5	20,8	12,5	-	16,7	8,3	100,0
Ismeretlen	-	50,0	16,7	16,7	16,6	-	-	-	-	100,0
Összesen	41,1	31,2	13,6	7,5	3,5	0,9	0,8	0,8	0,6	100,0

1.6.5 SOMOGY MEGYE

-19	77	12	-	-	-	-	-	-	-	89
20-24	207	115	28	1	2	-	-	-	-	353
25-29	81	111	45	25	8	2	-	-	-	272
30-34	37	55	55	30	19	6	3	2	-	207
35-39	6	21	15	12	13	5	3	-	5	80
40-	7	10	5	2	6	-	3	4	5	36
Ismeretlen	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2
Összesen	409	325	148	70	48	13	9	7	10	1 039

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint

-19	18,8	3,7	-	-	-	-	-	-	-	8,7
20-24	50,6	35,3	18,9	1,4	4,2	-	-	-	-	33,9
25-29	19,8	34,2	30,4	35,7	16,7	15,4	-	-	-	26,2
30-34	9,1	16,9	37,2	42,9	39,5	46,2	33,4	28,6	-	19,9
35-39	1,5	6,5	10,1	17,1	27,1	38,4	33,3	-	50,0	7,7
40-	0,2	3,1	3,4	2,9	12,5	-	33,3	57,1	50,0	3,5
Ismeretlen	-	0,3	-	-	-	-	-	14,3	-	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint

-19	86,5	13,5	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	58,6	32,6	7,9	0,3	0,6	-	-	-	-	100,0
25-29	29,8	40,8	16,6	9,2	2,9	0,7	-	-	-	100,0
30-34	17,8	26,6	26,6	14,5	9,2	2,9	1,4	1,0	-	100,0
35-39	7,5	26,2	18,8	15,0	16,3	6,2	3,8	-	6,2	100,0
40-	2,8	27,7	13,9	5,6	16,7	-	8,3	11,1	13,9	100,0
Ismeretlen	-	50,0	-	-	-	-	-	50,0	-	100,0
Összesen	39,4	31,3	14,2	6,7	4,6	1,2	0,9	0,7	1,0	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA, A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	

1.6.6 VESZPRÉM MEGYE

-19	59	12	1	-	-	-	-	-	-	72
20-24	279	117	37	9	4	-	-	-	-	446
25-29	90	166	80	41	15	2	2	1	-	397
30-34	40	69	71	39	34	7	6	3	-	269
35-39	6	19	18	28	14	8	2	3	3	101
40-	6	4	8	11	5	2	6	2	4	48
Ismeretlen	1	1	3	3	1	1	-	-	-	10
Összesen	481	388	218	131	73	20	16	9	7	1 343

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint

-19	12,3	3,1	0,5	-	-	-	-	-	-	5,4
20-24	58,1	30,1	17,0	6,9	5,5	-	-	-	-	33,2
25-29	18,7	42,8	36,6	31,2	20,5	10,0	12,5	11,1	-	29,6
30-34	8,3	17,8	32,5	29,8	46,6	35,0	37,5	33,3	-	20,0
35-39	1,2	4,9	8,3	21,4	19,2	40,0	12,5	33,3	42,9	7,5
40-	1,2	1,0	3,7	8,4	6,8	10,0	37,5	22,3	57,1	3,6
Ismeretlen	0,2	0,3	1,4	2,3	1,4	5,0	-	-	-	0,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint

-19	81,9	16,7	1,4	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	62,6	26,2	8,3	2,0	0,9	-	-	-	-	100,0
25-29	22,6	41,8	20,2	10,3	3,8	0,5	0,5	0,3	-	100,0
30-34	14,9	25,7	26,4	14,5	12,6	2,6	2,2	1,1	-	100,0
35-39	5,9	18,8	17,8	27,7	13,9	7,9	2,0	3,0	3,0	100,0
40-	12,5	8,3	16,7	22,9	10,4	4,2	12,5	4,2	8,3	100,0
Ismeretlen	10,0	10,0	30,0	30,0	10,0	10,0	-	-	-	100,0
Összesen	35,8	28,9	16,2	9,8	5,4	1,5	1,2	0,7	0,5	100,0

1.6.7 BUDAPEST ÖSSZESEN

-19	87	9	-	-	-	-	-	-	-	96
20-24	307	105	25	4	1	-	-	-	1	443
25-29	193	174	45	15	4	-	-	-	-	431
30-34	87	121	54	9	5	2	1	-	-	279
35-39	21	30	20	8	4	3	4	-	1	91
40-	7	6	7	3	1	-	1	-	5	30
Ismeretlen	4	1	-	-	-	1	-	-	-	6
Összesen	706	446	151	39	15	6	6	-	7	1 376

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint

-19	12,3	2,0	-	-	-	-	-	-	-	7,0
20-24	43,5	23,5	16,6	10,3	6,7	-	-	-	14,3	32,2
25-29	27,3	39,0	29,8	38,5	26,7	-	-	-	-	31,3
30-34	12,3	27,1	35,8	23,1	33,3	33,3	16,7	-	-	20,3
35-39	3,0	6,8	13,2	20,5	26,7	50,0	66,6	-	14,3	6,6
40-	1,0	1,4	4,6	7,6	6,6	-	16,7	-	71,4	2,2
Ismeretlen	0,6	0,2	-	-	-	16,7	-	-	-	0,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint

-19	90,6	9,4	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	69,3	23,7	5,7	0,9	0,2	-	-	-	0,2	100,0
25-29	44,8	40,4	10,4	3,5	0,9	-	-	-	-	100,0
30-34	31,2	43,4	19,4	3,2	1,8	0,7	0,3	-	-	100,0
35-39	23,1	33,0	22,0	8,8	4,4	3,3	4,4	-	1,0	100,0
40-	23,3	20,0	23,3	10,0	3,3	-	3,3	-	16,8	100,0
Ismeretlen	66,6	16,7	-	-	-	16,7	-	-	-	100,0
Összesen	51,3	32,4	11,0	2,8	1,2	0,4	0,4	-	0,5	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	

1.6.7.1 BUDAPEST III. KERÜLET										
-19	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
20-24	24	16	3	1	-	-	-	-	-	44
25-29	15	14	-	2	-	-	-	-	-	31
30-34	6	12	5	-	-	-	-	-	-	23
35-39	1	1	1	1	-	-	1	-	-	5
40-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Ismeretlen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Összesen	51	43	9	4	-	1	2	-	-	110

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	7,8	-	-	-	-	-	-	-	-	3,6
20-24	47,0	37,2	33,3	25,0	-	-	-	-	-	40,0
25-29	29,4	32,6	-	50,0	-	-	-	-	-	28,2
30-34	11,8	27,9	55,6	-	-	-	-	-	-	20,9
35-39	2,0	2,3	11,1	25,0	-	-	50,0	-	-	4,6
40-	-	-	-	-	-	-	50,0	-	-	0,9
Ismeretlen	2,0	-	-	-	-	100,0	-	-	-	1,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	-	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	54,5	36,4	6,6	2,3	-	-	-	-	-	100,0
25-29	48,4	45,2	-	6,4	-	-	-	-	-	100,0
30-34	26,1	52,2	21,7	-	-	-	-	-	-	100,0
35-39	20,0	20,0	20,0	20,0	-	-	20,0	-	-	100,0
40-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-	100,0
Ismeretlen	50,0	-	-	-	-	50,0	-	-	-	100,0
Összesen	46,4	39,1	8,2	3,6	-	0,9	1,8	-	-	100,0

1.6.7.2 BUDAPEST V. KERÜLET										
-19	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
20-24	21	7	2	-	-	-	-	-	-	30
25-29	9	11	4	-	-	-	-	-	-	24
30-34	5	5	2	-	1	-	-	-	-	13
35-39	2	1	2	-	-	-	-	-	-	5
40-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	41	24	10	-	1	-	-	-	-	76

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	9,8	-	-	-	-	-	-	-	-	5,3
20-24	51,2	29,2	20,0	-	-	-	-	-	-	39,5
25-29	21,9	45,8	40,0	-	-	-	-	-	-	31,5
30-34	12,2	20,8	20,0	-	100,0	-	-	-	-	17,1
35-39	4,9	4,2	20,0	-	-	-	-	-	-	6,6
40-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	-	100,0	-	-	-	-	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	70,0	23,7	6,3	-	-	-	-	-	-	100,0
25-29	37,5	45,8	16,7	-	-	-	-	-	-	100,0
30-34	38,5	38,5	15,3	-	7,7	-	-	-	-	100,0
35-39	40,0	20,0	40,0	-	-	-	-	-	-	100,0
40-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	54,0	31,6	13,1	-	1,3	-	-	-	-	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

Az anya életkora, a sorköteles születésekor: (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	

1.6.7.3 BUDAPEST VII. KERÜLET										
-19	7	-	-	-	-	-	-	-	-	7
20-24	36	9	2	-	-	-	-	-	-	47
25-29	19	15	8	1	1	-	-	-	-	44
30-34	16	12	3	-	-	-	-	-	-	31
35-39	4	7	2	2	1	-	-	-	-	16
40-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	4
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	83	45	16	3	2	-	-	-	-	149

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	8,4	-	-	-	-	-	-	-	-	4,7
20-24	43,4	20,0	12,5	-	-	-	-	-	-	31,5
25-29	22,9	33,3	50,0	33,3	50,0	-	-	-	-	29,6
30-34	19,3	26,7	18,7	-	-	-	-	-	-	20,8
35-39	4,8	15,5	12,5	66,7	50,0	-	-	-	-	10,7
40-	1,2	4,5	6,3	-	-	-	-	-	-	2,7
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-	-	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	76,6	19,1	4,3	-	-	-	-	-	-	100,0
25-29	43,1	34,1	18,2	2,3	2,3	-	-	-	-	100,0
30-34	51,6	38,7	9,7	-	-	-	-	-	-	100,0
35-39	25,0	43,8	12,5	12,5	6,2	-	-	-	-	100,0
40-	25,0	50,0	25,0	-	-	-	-	-	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	55,7	30,2	10,7	2,0	1,4	-	-	-	-	100,0

1.6.7.4 BUDAPEST IX. KERÜLET										
-19	12	1	-	-	-	-	-	-	-	13
20-24	35	6	3	-	1	-	-	-	-	45
25-29	16	20	7	2	1	-	-	-	-	46
30-34	12	16	5	2	-	1	-	-	-	36
35-39	3	4	2	-	-	-	1	-	-	10
40-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	6
Ismeretlen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Összesen	81	48	19	5	2	1	1	-	-	157

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	14,8	2,1	-	-	-	-	-	-	-	8,3
20-24	43,2	12,5	15,8	-	50,0	-	-	-	-	28,7
25-29	19,8	41,7	36,8	40,0	50,0	-	-	-	-	29,3
30-34	14,8	33,3	26,4	40,0	-	100,0	-	-	-	22,9
35-39	3,7	8,3	10,5	-	-	-	100,0	-	-	6,4
40-	2,5	2,1	10,5	20,0	-	-	-	-	-	3,8
Ismeretlen	1,2	-	-	-	-	-	-	-	-	0,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	92,3	7,7	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	77,8	13,3	6,7	-	2,2	-	-	-	-	100,0
25-29	34,8	43,5	15,2	4,3	2,2	-	-	-	-	100,0
30-34	33,3	44,4	13,9	5,5	-	2,9	-	-	-	100,0
35-39	30,0	40,0	20,0	-	-	-	10,0	-	-	100,0
40-	33,3	16,7	33,3	16,7	-	-	-	-	-	100,0
Ismeretlen	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	51,6	30,6	12,1	3,2	1,3	0,6	0,6	-	-	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
1.6.7.5 BUDAPEST XI. KERÜLET										
-19	11	-	-	-	-	-	-	-	-	11
20-24	36	14	7	-	-	-	-	-	-	57
25-29	34	27	6	-	-	-	-	-	-	67
30-34	9	19	12	2	-	-	-	-	-	42
35-39	3	8	5	1	1	1	1	-	-	20
40-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	3
Ismeretlen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Összesen	95	69	31	3	1	1	1	-	-	201
Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	11,6	-	-	-	-	-	-	-	-	5,5
20-24	37,9	20,3	22,6	-	-	-	-	-	-	28,3
25-29	35,8	39,1	19,4	-	-	-	-	-	-	33,3
30-34	9,5	27,5	38,7	66,7	-	-	-	-	-	20,9
35-39	3,1	11,6	16,1	33,3	100,0	100,0	100,0	-	-	10,0
40-	2,1	-	3,2	-	-	-	-	-	-	1,5
Ismeretlen	-	1,5	-	-	-	-	-	-	-	0,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	100,0
Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	63,1	24,6	12,3	-	-	-	-	-	-	100,0
25-29	50,7	40,3	9,0	-	-	-	-	-	-	100,0
30-34	21,4	45,2	28,6	4,8	-	-	-	-	-	100,0
35-39	15,0	40,0	25,0	5,0	5,0	5,0	5,0	-	-	100,0
40-	66,7	-	33,3	-	-	-	-	-	-	100,0
Ismeretlen	-	100,0	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	47,3	34,3	15,4	1,5	0,5	0,5	0,5	-	-	100,0
1.6.7.6 BUDAPEST XIV. KERÜLET										
-19	13	2	-	-	-	-	-	-	-	15
20-24	49	9	4	1	-	-	-	-	1	64
25-29	40	26	8	1	2	-	-	-	-	77
30-34	22	18	4	-	3	-	1	-	-	48
35-39	2	3	3	-	-	-	-	-	-	8
40-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	126	59	19	3	5	-	1	-	1	214
Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	10,3	3,4	-	-	-	-	-	-	-	7,0
20-24	38,9	15,3	21,1	33,3	-	-	-	-	100,0	29,9
25-29	31,7	44,0	42,1	33,3	40,0	-	-	-	-	36,0
30-34	17,5	30,5	21,1	-	60,0	-	100,0	-	-	22,6
35-39	1,6	5,1	15,7	-	-	-	-	-	-	3,8
40-	-	1,7	-	33,4	-	-	-	-	-	0,9
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0	-	100,0	100,0
Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	86,7	13,3	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	76,6	14,1	6,3	1,5	-	-	-	-	1,5	100,0
25-29	51,9	33,8	10,4	1,3	2,6	-	-	-	-	100,0
30-34	45,8	37,5	6,3	-	6,3	-	2,1	-	-	100,0
35-39	25,0	37,5	37,5	-	-	-	-	-	-	100,0
40-	-	50,0	-	50,0	-	-	-	-	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	58,9	27,5	8,9	1,4	2,3	-	0,5	-	0,5	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	

1.6.7.7 BUDAPEST XV. KERÜLET

-19	9	2	-	-	-	-	-	-	-	11
20-24	28	9	2	-	-	-	-	-	-	39
25-29	12	16	3	-	-	-	-	-	-	31
30-34	5	10	6	-	1	-	-	-	-	22
35-39	1	1	1	2	-	-	-	-	-	5
40-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	3
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	55	38	14	2	1	-	-	-	1	111

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint

-19	16,4	5,3	-	-	-	-	-	-	-	10,0
20-24	50,9	23,7	14,3	-	-	-	-	-	-	35,1
25-29	21,8	42,1	21,4	-	-	-	-	-	-	27,9
30-34	9,1	26,3	42,9	-	100,0	-	-	-	-	19,8
35-39	1,8	2,6	7,1	100,0	-	-	-	-	-	4,5
40-	-	-	14,3	-	-	-	-	-	100,0	2,7
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint

-19	81,8	18,2	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	71,8	23,1	5,1	-	-	-	-	-	-	100,0
25-29	38,7	51,6	9,7	-	-	-	-	-	-	100,0
30-34	22,7	45,5	27,3	-	4,5	-	-	-	-	100,0
35-39	20,0	20,0	20,0	40,0	-	-	-	-	-	100,0
40-	-	-	66,7	-	-	-	-	-	33,3	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	49,6	34,2	12,6	1,8	0,9	-	-	-	0,9	100,0

1.6.7.8 BUDAPEST XVI. KERÜLET

-19	6	-	-	-	-	-	-	-	-	6
20-24	24	9	-	-	-	-	-	-	-	33
25-29	10	11	1	2	-	-	-	-	-	24
30-34	7	10	4	-	-	-	-	-	-	21
35-39	-	2	-	1	1	-	-	-	1	5
40-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	48	32	5	4	1	-	-	-	1	91

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint

-19	12,5	-	-	-	-	-	-	-	-	6,6
20-24	50,0	28,1	-	-	-	-	-	-	-	36,2
25-29	20,8	34,4	20,0	50,0	-	-	-	-	-	26,4
30-34	14,6	31,2	80,0	-	-	-	-	-	-	23,1
35-39	-	6,3	-	25,0	100,0	-	-	-	100,0	5,5
40-	2,1	-	-	25,0	-	-	-	-	-	2,2
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint

-19	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	72,7	27,3	-	-	-	-	-	-	-	100,0
25-29	41,7	45,8	4,2	8,3	-	-	-	-	-	100,0
30-34	33,3	47,6	19,1	-	-	-	-	-	-	100,0
35-39	-	40,0	-	20,0	20,0	-	-	-	20,0	100,0
40-	50,0	-	-	50,0	-	-	-	-	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	52,7	35,2	5,5	4,4	1,1	-	-	-	1,1	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZTÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
1.6.7.9 BUDAPEST XIX. KERÜLET										
-19	7	2	-	-	-	-	-	-	-	9
20-24	15	4	-	-	-	-	-	-	-	19
25-29	14	13	-	2	-	-	-	-	-	29
30-34	2	6	3	-	-	-	-	-	-	11
35-39	1	2	2	1	-	-	1	-	-	7
40-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	3
Ismeretlen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Összesen	40	27	6	3	-	-	1	-	2	78
Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	17,5	7,4	-	-	-	-	-	-	-	11,4
20-24	37,5	14,8	-	-	-	-	-	-	-	24,0
25-29	35,0	48,2	-	66,7	-	-	-	-	-	36,7
30-34	5,0	22,2	50,0	-	-	-	-	-	-	13,9
35-39	2,5	7,4	33,3	33,3	-	-	100,0	-	-	8,9
40-	-	-	16,7	-	-	-	-	-	100,0	3,8
Ismeretlen	2,5	-	-	-	-	-	-	-	-	1,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	100,0	-	100,0	100,0
Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	77,8	22,2	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	78,9	21,1	-	-	-	-	-	-	-	100,0
25-29	48,3	44,8	-	6,9	-	-	-	-	-	100,0
30-34	18,2	54,5	27,3	-	-	-	-	-	-	100,0
35-39	14,3	28,6	28,5	14,3	-	-	14,3	-	-	100,0
40-	-	-	33,3	-	-	-	-	-	66,7	100,0
Ismeretlen	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	50,6	34,2	7,6	3,8	-	-	1,3	-	2,5	100,0
1.6.7.10 BUDAPEST XX. KERÜLET										
-19	9	1	-	-	-	-	-	-	-	10
20-24	25	17	-	2	-	-	-	-	-	44
25-29	15	13	6	4	-	-	-	-	-	38
30-34	3	9	10	4	-	1	-	-	-	27
35-39	3	-	1	-	1	2	-	-	-	7
40-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	3
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	55	41	17	10	1	3	-	-	2	129
Százalékos megoszlás az anya életkora szerint										
-19	16,4	2,4	-	-	-	-	-	-	-	7,8
20-24	45,5	41,5	-	20,0	-	-	-	-	-	34,1
25-29	27,3	31,7	35,3	40,0	-	-	-	-	-	29,5
30-34	5,4	22,0	58,8	40,0	-	33,3	-	-	-	20,9
35-39	5,4	-	5,9	-	100,0	66,7	-	-	-	5,4
40-	-	2,4	-	-	-	-	-	-	100,0	2,3
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	100,0	100,0
Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint										
-19	90,0	10,0	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	56,8	38,6	-	4,6	-	-	-	-	-	100,0
25-29	39,5	34,2	15,8	10,5	-	-	-	-	-	100,0
30-34	11,1	33,3	37,1	14,8	-	3,7	-	-	-	100,0
35-39	42,8	-	14,3	-	14,3	28,6	-	-	-	100,0
40-	-	33,3	-	-	-	-	-	-	66,7	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	42,6	31,8	13,2	7,8	0,2	2,3	-	-	1,5	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	

1.6.7.11 BUDAPEST XXII. KERÜLET

-19	5	1	-	-	-	-	-	-	-	6
20-24	14	5	2	-	-	-	-	-	-	21
25-29	9	8	2	1	-	-	-	-	-	20
30-34	-	4	-	1	-	-	-	-	-	5
35-39	1	1	1	-	-	-	-	-	-	3
40-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	3
Ismeretlen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Összesen	31	20	5	2	1	-	-	-	-	59

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint

-19	16,1	5,0	-	-	-	-	-	-	-	10,1
20-24	45,2	25,0	40,0	-	-	-	-	-	-	35,6
25-29	29,1	40,0	40,0	50,0	-	-	-	-	-	34,9
30-34	-	20,0	-	50,0	-	-	-	-	-	8,5
35-39	3,2	5,0	20,0	-	-	-	-	-	-	5,1
40-	3,2	5,0	-	-	100,0	-	-	-	-	5,1
Ismeretlen	3,2	-	-	-	-	-	-	-	-	1,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-	-	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint

-19	83,3	16,7	-	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	66,7	23,8	9,5	-	-	-	-	-	-	100,0
25-29	45,0	40,0	10,0	5,0	-	-	-	-	-	100,0
30-34	-	80,0	-	20,0	-	-	-	-	-	100,0
35-39	33,4	33,3	33,3	-	-	-	-	-	-	100,0
40-	33,3	33,3	-	-	33,4	-	-	-	-	100,0
Ismeretlen	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	52,5	33,9	8,5	3,4	1,7	-	-	-	-	100,0

1.6.8 MEGYEI VÁROSOK EGYÜTT

-19	33	2	1	-	-	-	-	-	-	36
20-24	114	56	11	2	-	-	-	-	-	183
25-29	46	61	25	9	6	-	1	-	-	148
30-34	20	41	26	10	5	3	2	2	-	109
35-39	10	11	13	3	1	2	1	-	-	41
40-	3	2	2	1	1	-	2	3	1	15
Ismeretlen	4	4	3	-	-	-	-	-	1	12
Összesen	230	177	81	25	13	5	6	5	2	544

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint

-19	14,4	1,1	1,2	-	-	-	-	-	-	6,6
20-24	49,6	31,6	13,6	8,0	-	-	-	-	-	33,7
25-29	20,0	34,5	30,9	36,0	46,1	-	16,7	-	-	27,2
30-34	8,7	23,3	32,1	40,0	38,5	60,0	33,3	40,0	-	20,0
35-39	4,3	6,2	16,0	12,0	7,7	40,0	16,7	-	-	7,5
40-	1,3	1,1	2,5	4,0	7,7	-	33,3	60,0	50,0	2,8
Ismeretlen	1,7	2,3	3,7	-	-	-	-	-	50,0	2,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint

-19	91,7	5,5	2,8	-	-	-	-	-	-	100,0
20-24	62,3	30,6	6,0	1,1	-	-	-	-	-	100,0
25-29	31,1	41,2	16,9	6,1	4,0	-	0,7	-	-	100,0
30-34	18,3	37,6	23,9	9,2	4,6	2,8	1,8	1,8	-	100,0
35-39	24,4	26,9	31,7	7,3	2,4	4,9	2,4	-	-	100,0
40-	20,0	13,3	13,3	6,7	6,7	-	13,3	20,0	6,7	100,0
Ismeretlen	33,3	33,3	25,0	-	-	-	-	-	8,4	100,0
Összesen	42,3	32,5	14,9	4,6	2,4	0,9	1,1	0,9	0,4	100,0

1.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ANYA ÉLETKORA A SORKÖTELES SZÜLETÉSEKOR ÉS A SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

1.6.9 VIZSGÁLT SORKÖTELESEK ÖSSZESEN

Az anya életkora a sorköteles születésekor (év)	A sorköteles születési sorrendje									Össze- sen
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
-19	531	73	6	2	-	-	-	-	-	612
20-24	1 876	925	237	46	12	-	-	-	2	3 098
25-29	781	1 072	547	249	83	22	6	1	-	2 761
30-34	342	565	445	266	150	52	44	17	4	1 885
35-39	73	155	148	124	98	56	36	17	19	726
40-	32	37	46	47	42	21	31	29	55	340
Ismeretlen	26	23	11	7	2	2	-	1	1	73
Összesen	3 661	2 850	1 440	741	387	153	117	65	81	9 495

Százalékos megoszlás az anya életkora szerint

-19	14,5	2,6	0,4	0,3	-	-	-	-	-	6,5
20-24	51,3	32,5	16,5	6,2	3,1	-	-	-	2,5	32,6
25-29	21,3	37,6	38,0	33,6	21,4	14,4	5,1	1,5	-	29,1
30-34	9,3	19,8	30,9	35,9	38,8	34,0	37,6	26,2	4,9	19,9
35-39	2,0	5,4	10,3	16,7	25,3	36,6	30,8	26,2	23,5	7,6
40-	0,9	1,3	3,2	6,3	10,9	13,7	26,5	44,6	67,9	3,6
Ismeretlen	0,7	0,8	0,7	1,0	0,5	1,3	-	1,5	1,2	0,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a születési sorrend szerint

-19	86,8	11,9	1,0	0,3	-	-	-	-	-	100,0
20-24	60,5	29,8	7,7	1,5	0,4	-	-	-	0,1	100,0
25-29	28,3	38,8	19,8	9,0	3,0	0,8	0,2	0,1	-	100,0
30-34	18,1	30,0	23,6	14,1	8,0	2,8	2,3	0,9	0,2	100,0
35-39	10,1	21,3	20,4	17,1	13,5	7,7	5,0	2,3	2,6	100,0
40-	9,4	10,9	13,5	13,8	12,4	6,2	9,1	8,5	16,2	100,0
Ismeretlen	35,6	31,5	15,1	9,6	2,7	2,7	-	1,4	1,4	100,0
Összesen	38,5	30,0	15,2	7,8	4,1	1,6	1,2	0,7	0,9	100,0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT

1.7.1 SZÁM SZERINT

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg, fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	

Bács-Kiskun megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	44	24	20	2	2	4	9	15	120
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	25	94	39	4	8	23	14	45	252
Segédmunkás, napszámos	10	38	26	3	-	5	13	19	114
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	1	-	2	-	-	-	2	5
Értelmiségi és vezető állású	-	3	1	-	13	5	5	1	28
Egyéb szellemi dolgozó	5	43	6	1	25	33	10	11	134
Nyugdíjas, járadékos	2	4	2	1	2	1	4	5	21
Háztartásvezető	210	161	61	6	3	28	50	36	555
Egyéb	9	7	5	-	1	1	3	10	36
Összesen	305	375	160	19	54	100	108	144	1 265

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	35	84	29	2	2	4	17	24	197
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	12	165	31	1	6	31	18	32	296
Segédmunkás, napszámos	5	102	17	1	1	6	9	33	174
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	3	1	-	-	-	-	-	4
Értelmiségi és vezető állású	-	3	-	-	11	4	-	1	19
Egyéb szellemi dolgozó	3	29	3	-	20	38	4	10	107
Nyugdíjas, járadékos	-	3	-	-	-	-	4	7	14
Háztartásvezető	137	430	116	11	23	51	79	78	925
Egyéb	2	27	6	2	-	4	4	7	52
Összesen	194	846	203	17	63	138	135	192	1 788

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.1 SZÁM SZERINT

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állásu	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	

Hajdu-Bihar megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	20	21	16	-	1	4	13	19	94
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	12	52	20	1	6	10	13	14	128
Segédmunkás, napszámos	9	34	24	-	3	2	8	25	105
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	-	-	1	-	-	-	-	3
Értelmiségi és vezető állásu	-	3	-	1	11	-	-	1	16
Egyéb szellemi dolgozó	2	20	8	1	9	17	4	6	67
Nyugdíjas, járadékos	-	1	1	-	-	1	3	8	14
Háztartásvezető	301	271	124	16	14	27	82	56	891
Egyéb	4	7	6	2	-	1	2	8	30
Összesen	350	409	199	22	44	62	125	137	1 348

Pest megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	9	35	14	-	-	4	5	6	73
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	4	101	15	3	5	24	19	20	191
Segédmunkás, napszámos	5	39	21	2	2	5	16	8	98
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Értelmiségi és vezető állásu	-	1	-	-	7	3	2	2	15
Egyéb szellemi dolgozó	-	24	2	-	20	27	8	10	91
Nyugdíjas, járadékos	1	4	3	-	1	2	5	6	22
Háztartásvezető	36	120	36	6	12	16	38	16	280
Egyéb	1	11	1	1	1	-	4	2	21
Összesen	56	335	93	12	48	81	97	70	792

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.1 SZÁM SZERINT

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	
Somogy megye									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	26	26	11	-	-	3	5	20	91
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	12	43	18	-	2	22	9	22	128
Segédmunkás, napszámos	5	41	13	3	4	4	8	26	104
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	1	-	1	-	2	4
Értelmiségi és vezető állású	-	1	-	-	5	3	-	2	11
Egyéb szellemi dolgozó	7	24	6	3	15	29	1	7	92
Nyugdíjas, járadékos	-	2	-	-	-	1	1	5	9
Háztartásvezető	138	189	61	14	13	43	64	61	583
Egyéb	2	4	1	1	2	-	3	4	17
Összesen	190	330	110	22	41	106	91	149	1 039
Veszprém megye									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	19	17	2	1	-	1	10	8	58
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	7	175	24	3	7	34	29	31	310
Segédmunkás, napszámos	8	101	25	-	-	7	20	21	182
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	1	-	4	-	2	-	-	7
Értelmiségi és vezető állású	-	2	-	-	11	2	-	-	15
Egyéb szellemi dolgozó	1	27	4	2	27	54	5	7	127
Nyugdíjas, járadékos	1	15	-	2	-	2	8	5	33
Háztartásvezető	133	214	52	13	17	32	79	34	574
Egyéb	8	7	5	-	3	4	3	7	37
Összesen	177	559	112	25	65	138	154	113	1 843

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.1 SZÁM SZERINT

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-díjas, járadékos	Egyéb	
Budapest									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	2	1	-	-	2	-	-	7
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	-	232	31	-	28	60	40	57	448
Segédmunkás, napszámos	4	73	23	-	6	17	10	22	155
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	1	1	1	-	1	4
Értelmiségi és vezető állású	-	9	-	-	56	15	7	13	100
Egyéb szellemi dolgozó	-	89	20	1	145	137	23	32	447
Nyugdíjas, járadékos	-	11	1	1	4	11	14	6	48
Háztartásvezető	1	45	10	5	20	12	9	10	112
Egyéb	2	20	2	1	12	2	2	14	55
Összesen	9	481	88	9	272	257	105	155	1 376
Debrecen									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	1	-	-	-	-	1	-	2
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	1	9	4	-	3	1	4	4	26
Segédmunkás, napszámos	1	9	7	2	-	3	6	1	29
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	-	1	-	-	4	2	-	-	7
Egyéb szellemi dolgozó	-	5	-	-	10	14	2	3	34
Nyugdíjas, járadékos	-	1	-	-	-	-	1	1	3
Háztartásvezető	5	12	7	-	2	3	7	5	41
Egyéb	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Összesen	7	39	18	2	19	23	21	14	143

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.1 SZÁM SZERINT

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd- munkás, nap- számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi- ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug- díjas, járadékos	Egyéb	
Miskolc									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	1	1	-	-	-	1	-	3
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	-	15	2	-	1	11	9	7	45
Sedégmunkás, napszámos	-	20	4	-	-	2	5	5	36
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Értelmiségi és vezető állású	-	-	-	-	2	1	-	-	3
Egyéb szellemi dolgozó	-	3	-	-	11	14	6	2	36
Nyugdíjas, járadékos	-	2	2	-	-	1	-	1	6
Háztartásvezető	-	13	1	-	4	7	6	5	36
Egyéb	-	3	-	-	-	1	1	-	5
Összesen	-	57	10	1	18	37	28	20	171
Pécs									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	-	10	2	-	1	6	6	6	31
Segédmunkás, napszámos	-	14	7	-	-	1	2	2	26
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Értelmiségi és vezető állású	-	-	-	-	6	-	-	1	7
Egyéb szellemi dolgozó	1	9	1	-	9	7	4	1	32
Nyugdíjas, járadékos	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Háztartásvezető	-	13	2	-	4	2	5	4	30
Egyéb	-	-	2	-	-	2	1	2	7
Összesen	1	46	14	-	20	18	20	19	138

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.1 SZÁM SZERINT

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő, családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	
Szeged									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	1	13	2	-	1	5	4	1	27
Segédmunkás, napszámos	-	5	-	-	-	-	3	5	13
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	-	1	-	-	4	-	1	1	7
Egyéb szellemi dolgozó	-	5	-	-	8	8	2	2	25
Nyugdíjas, járadékos	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Háztartásvezető	2	6	-	-	-	1	2	-	11
Egyéb	1	1	-	-	1	1	1	1	6
Összesen	4	34	2	-	14	15	13	10	92
Vizsgált sorkötelesek összesen									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	155	213	94	5	5	22	61	93	648
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	74	909	188	12	68	227	165	239	1 882
Segédmunkás, napszámos	47	476	167	11	16	52	100	167	1 036
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	5	2	10	1	4	1	6	31
Értelmiségi és vezető állású	-	24	1	1	130	35	15	22	228
Egyéb szellemi dolgozó	19	276	50	8	299	378	69	91	1 192
Nyugdíjas, járadékos	4	44	9	4	7	19	41	45	173
Háztartásvezető	963	1 474	470	71	112	222	421	305	4 038
Egyéb	29	88	28	7	20	16	24	55	267
Összesen	1 293	3 511	1 009	129	658	975	897	1 023	9 495

1,7 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZAL ÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	

Az anya foglalkozása szerint

Bács-Kiskun megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	14, 4	6, 4	12, 5	10, 5	3, 7	4, 0	8, 3	10, 4	9, 5
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	8, 2	25, 1	24, 4	21, 0	14, 8	23, 0	13, 0	31, 3	19, 9
Segédmunkás, napszámos	3, 3	10, 1	16, 3	15, 8	-	5, 0	12, 0	13, 2	9, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	0, 3	-	10, 5	-	-	-	1, 4	0, 4
Értelmiségi és vezető állású	-	0, 8	0, 6	-	24, 1	5, 0	4, 6	0, 7	2, 2
Egyéb szellemi dolgozó	1, 6	11, 5	3, 8	5, 3	46, 3	33, 0	9, 3	7, 6	10, 6
Nyugdíjas, járadékos	0, 7	1, 1	1, 2	5, 3	3, 7	1, 0	3, 7	3, 5	1, 7
Háztartásvezető	68, 9	42, 9	38, 1	31, 6	5, 6	28, 0	46, 3	25, 0	43, 9
Egyéb	2, 9	1, 8	3, 1	-	1, 8	1, 0	2, 8	6, 9	2, 8
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	18, 0	9, 9	14, 3	11, 8	3, 2	2, 9	12, 6	12, 5	11, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	6, 2	19, 5	15, 3	5, 9	9, 5	22, 5	13, 3	16, 7	16, 6
Segédmunkás, napszámos	2, 6	12, 0	8, 4	5, 8	1, 6	4, 3	6, 6	17, 1	9, 7
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	0, 4	0, 4	-	-	-	-	-	0, 2
Értelmiségi és vezető állású	-	0, 4	-	-	17, 5	2, 9	-	0, 5	1, 1
Egyéb szellemi dolgozó	1, 6	3, 4	1, 5	-	31, 7	27, 5	3, 0	5, 2	6, 0
Nyugdíjas, járadékos	-	0, 4	-	-	-	-	3, 0	3, 7	0, 8
Háztartásvezető	70, 6	50, 8	57, 1	64, 7	36, 5	37, 0	58, 5	40, 6	51, 7
Egyéb	1, 0	3, 2	3, 0	11, 8	-	2, 9	3, 0	3, 7	2, 9
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Összesen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, napszámos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyugdíjas, járadékos	Egyéb	

Az anya foglalkozása szerint

Hajdu-Bihar megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	5, 7	5, 1	8, 0	-	2, 3	6, 5	10, 4	13, 9	7, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	3, 4	12, 7	10, 1	4, 6	13, 6	16, 1	10, 4	10, 2	9, 5
Segédmunkás, napszámos	2, 6	8, 3	12, 1	-	6, 8	3, 2	6, 4	18, 3	7, 8
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	0, 6	-	-	4, 5	-	-	-	-	0, 2
Értelmiségi és vezető állású	-	0, 7	-	4, 6	25, 0	-	-	0, 7	1, 2
Egyéb szellemi dolgozó	0, 6	4, 9	4, 0	4, 5	20, 5	27, 4	3, 2	4, 4	5, 0
Nyugdíjas, járadékos	-	0, 3	0, 5	-	-	1, 6	2, 4	5, 8	1, 0
Háztartásvezető	86, 0	66, 3	62, 3	72, 7	31, 8	43, 6	65, 6	40, 9	66, 1
Egyéb	1, 1	1, 7	3, 0	9, 1	-	1, 6	1, 6	5, 8	2, 2
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

Pest megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	16, 1	10, 4	15, 0	-	-	4, 9	5, 1	8, 6	9, 2
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	7, 1	30, 2	16, 1	25, 0	10, 4	29, 6	19, 6	28, 6	24, 1
Segédmunkás, napszámos	8, 9	11, 6	22, 6	16, 7	4, 2	6, 2	16, 5	11, 4	12, 4
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	1, 1	-	-	-	-	-	0, 1
Értelmiségi és vezető állású	-	0, 3	-	-	14, 6	3, 7	2, 1	2, 8	1, 9
Egyéb szellemi dolgozó	-	7, 2	2, 2	-	41, 6	33, 3	8, 3	14, 3	11, 5
Nyugdíjas, járadékos	1, 8	1, 2	3, 2	-	2, 1	2, 5	5, 1	8, 6	2, 8
Háztartásvezető	64, 3	35, 8	38, 7	50, 0	25, 0	19, 8	39, 2	22, 9	35, 3
Egyéb	1, 8	3, 3	1, 1	8, 3	2, 1	-	4, 1	2, 8	2, 7
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	
Az anya foglalkozása szerint									
Somogy megye									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	13, 7	7, 9	10, 0	-	-	2, 8	5, 5	13, 4	8, 8
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	6, 3	13, 0	16, 4	-	4, 9	20, 8	9, 9	14, 8	12, 3
Segédmunkás, napszámos	2, 6	12, 4	11, 8	13, 6	9, 7	3, 8	8, 8	17, 5	10, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	4, 6	-	0, 9	-	1, 3	0, 4
Értelmiségi és vezető állású	-	0, 3	-	-	12, 2	2, 8	-	1, 3	1, 1
Egyéb szellemi dolgozó	3, 7	7, 3	5, 5	13, 6	36, 6	27, 4	1, 1	4, 7	8, 8
Nyugdíjas, járadékos	-	0, 6	-	-	-	0, 9	1, 1	3, 4	0, 9
Háztartásvezető	72, 6	57, 3	55, 4	63, 6	31, 7	40, 6	70, 3	40, 9	56, 1
Egyéb	1, 1	1, 2	0, 9	4, 6	4, 9	-	3, 3	2, 7	1, 6
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0
Veszprém megye									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	10, 7	3, 0	1, 8	4, 0	-	0, 7	6, 5	7, 1	4, 3
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	4, 0	31, 3	21, 4	12, 0	10, 8	24, 6	18, 8	27, 4	23, 1
Segédmunkás, napszámos	4, 5	18, 1	22, 3	-	-	5, 0	13, 0	18, 6	13, 5
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	0, 2	-	16, 0	-	1, 5	-	-	0, 5
Értelmiségi és vezető állású	-	0, 4	-	-	16, 9	1, 5	-	-	1, 1
Egyéb szellemi dolgozó	0, 6	4, 8	3, 6	8, 0	41, 5	39, 1	3, 3	6, 2	9, 5
Nyugdíjas, járadékos	0, 6	2, 7	-	8, 0	-	1, 5	5, 2	4, 4	2, 5
Háztartásvezető	75, 1	38, 3	46, 4	52, 0	26, 2	23, 1	51, 3	30, 1	42, 7
Egyéb	4, 5	1, 2	4, 5	-	4, 6	3, 0	1, 9	6, 2	2, 8
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	

Az anya foglalkozása szerint

Budapest

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	22, 2	0, 4	1, 1	-	-	0, 8	-	-	0, 5
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	-	48, 2	35, 2	-	10, 3	23, 3	38, 1	36, 8	32, 6
Segédmunkás, napszámos	44, 5	15, 2	26, 2	-	2, 2	6, 6	9, 5	14, 2	11, 2
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	11, 1	0, 4	0, 4	-	0, 6	0, 3
Értelmiségi és vezető állású	-	1, 9	-	-	20, 6	5, 8	6, 7	8, 4	7, 3
Egyéb szellemi dolgozó	-	18, 5	22, 7	11, 1	53, 3	53, 3	21, 9	20, 7	32, 5
Nyugdíjas, járadékos	-	2, 3	1, 1	11, 1	1, 5	4, 3	13, 3	3, 9	3, 5
Háztartásvezető	11, 1	9, 3	11, 4	55, 6	7, 3	4, 7	8, 6	6, 4	8, 1
Egyéb	22, 2	4, 2	2, 3	11, 1	4, 4	0, 8	1, 9	9, 0	4, 0
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

Debrecen

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	2, 6	-	-	-	-	4, 8	-	1, 4
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	14, 3	23, 1	22, 2	-	15, 8	4, 4	19, 0	28, 5	18, 2
Segédmunkás, napszámos	14, 3	23, 1	38, 9	100, 0	-	13, 0	28, 6	7, 2	20, 3
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	-	2, 6	-	-	21, 1	8, 7	-	-	4, 9
Egyéb szellemi dolgozó	-	12, 8	-	-	52, 6	60, 9	9, 5	21, 4	23, 8
Nyugdíjas, járadékos	-	2, 5	-	-	-	-	4, 8	7, 2	2, 1
Háztartásvezető	71, 4	30, 8	38, 9	-	10, 5	13, 0	33, 3	35, 7	28, 6
Egyéb	-	2, 5	-	-	-	-	-	-	0, 7
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	
Az anya foglalkozása szerint									
Miskolc									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	1, 7	10, 0	-	-	-	3, 6	-	1, 7
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	-	26, 3	20, 0	-	5, 6	29, 7	32, 1	35, 0	26, 3
Segédmunkás, napszámos	-	35, 1	40, 0	-	-	5, 4	17, 9	25, 0	21, 1
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	100, 0	-	-	-	-	0, 6
Értelmiségi és vezető állású	-	-	-	-	11, 1	2, 7	-	-	1, 7
Egyéb szellemi dolgozó	-	5, 3	-	-	61, 1	37, 9	21, 4	10, 0	21, 1
Nyugdíjas, járadékos	-	3, 5	20, 0	-	-	2, 7	-	5, 0	3, 5
Háztartásvezető	-	22, 8	10, 0	-	22, 2	18, 9	21, 4	25, 0	21, 1
Egyéb	-	5, 3	-	-	-	2, 7	3, 6	-	2, 9
Összesen	-	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0
Pécs									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-	5, 3	0, 7
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	-	21, 7	14, 3	-	5, 0	33, 3	30, 0	31, 5	22, 4
Segédmunkás, napszámos	-	30, 4	50, 0	-	-	5, 6	10, 0	10, 5	18, 8
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	5, 0	5, 3	1, 5
Értelmiségi és vezető állású	-	-	-	-	30, 0	-	-	5, 3	5, 1
Egyéb szellemi dolgozó	100, 0	19, 6	7, 1	-	45, 0	38, 9	20, 0	5, 3	23, 2
Nyugdíjas, járadékos	-	-	-	-	-	-	5, 0	5, 3	1, 5
Háztartásvezető	-	28, 3	14, 3	-	20, 0	11, 1	25, 0	21, 0	21, 7
Egyéb	-	-	14, 3	-	-	11, 1	5, 0	10, 5	5, 1
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	-	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Összesen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, napszamos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyugdíjas, járadékos	Egyéb	

Az anya foglalkozása szerint

Szeged

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	5,9	-	-	-	-	-	-	2,2
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	25,0	38,3	100,0	-	7,1	33,3	30,7	10,0	29,3
Segédmunkás, napszamos	-	14,7	-	-	-	-	23,1	50,0	14,1
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	-	2,9	-	-	28,6	-	7,7	10,0	7,6
Egyéb szellemi dolgozó	-	14,7	-	-	57,2	53,3	15,4	20,0	27,2
Nyugdíjas, járadékos	-	2,9	-	-	-	-	-	-	1,1
Háztartásvezető	50,0	17,7	-	-	-	6,7	15,4	-	12,0
Egyéb	25,0	2,9	-	-	7,1	6,7	7,7	10,0	6,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vizsgált sorkötelesek összesen

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	12,0	6,1	9,3	3,9	0,8	2,3	6,8	9,1	6,8
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	5,7	25,9	18,6	9,3	10,3	23,3	18,4	23,4	19,8
Segédmunkás, napszamos	3,6	13,6	16,5	8,5	2,4	5,3	11,1	16,3	10,9
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	0,2	0,1	0,2	7,8	0,2	0,4	0,1	0,6	0,4
Értelmiségi és vezető állású	-	0,7	0,1	0,8	19,8	3,6	1,7	2,1	2,4
Egyéb szellemi dolgozó	1,5	7,9	5,0	6,2	45,4	38,8	7,7	8,9	12,5
Nyugdíjas, járadékos	0,3	1,2	0,9	3,1	1,1	1,9	4,6	4,4	1,8
Háztartásvezető	74,5	42,0	46,6	55,0	17,0	22,8	46,9	29,8	42,6
Egyéb	2,2	2,5	2,8	5,4	3,0	1,6	2,7	5,4	2,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd- munkás, nap- számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi- ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug- díjas, járadékos	Egyéb	
Az apa foglalkozása szerint									
Bács-Kiskun megye									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	36, 7	20, 0	16, 6	1, 7	1, 7	3, 3	7, 5	12, 5	100, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	9, 9	37, 3	15, 5	1, 6	3, 2	9, 1	5, 6	17, 8	100, 0
Segédmunkás, napszámos	8, 8	33, 3	22, 8	2, 6	-	4, 4	11, 4	16, 7	100, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	20, 0	-	40, 0	-	-	-	40, 0	100, 0
Értelmiségi és vezető állású	-	10, 7	3, 5	-	46, 5	17, 9	17, 9	3, 5	100, 0
Egyéb szellemi dolgozó	3, 7	32, 1	4, 5	0, 7	18, 7	24, 6	7, 5	8, 2	100, 0
Nyugdíjas, járadékos	9, 5	19, 1	9, 5	4, 7	9, 5	4, 7	19, 1	23, 9	100, 0
Háztartásvezető	37, 8	29, 0	11, 0	1, 1	0, 5	5, 1	9, 0	6, 5	100, 0
Egyéb	25, 0	19, 4	13, 9	-	2, 8	2, 8	8, 3	27, 8	100, 0
Összesen	24, 1	29, 6	12, 7	1, 5	4, 3	7, 9	8, 5	11, 4	100, 0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	17, 8	42, 7	14, 7	1, 0	1, 0	2, 0	8, 6	12, 2	100, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	4, 1	55, 7	10, 5	0, 3	2, 0	10, 5	6, 1	10, 8	100, 0
Segédmunkás, napszámos	2, 9	58, 6	9, 8	0, 6	0, 6	3, 4	5, 2	18, 9	100, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	75, 0	25, 0	-	-	-	-	-	100, 0
Értelmiségi és vezető állású	-	15, 8	-	-	57, 9	21, 0	-	5, 3	100, 0
Egyéb szellemi dolgozó	2, 8	27, 1	2, 8	-	18, 7	35, 5	3, 7	9, 4	100, 0
Nyugdíjas, járadékos	-	21, 4	-	-	-	-	28, 6	50, 0	100, 0
Háztartásvezető	14, 8	46, 5	12, 6	1, 2	2, 5	5, 5	8, 5	8, 4	100, 0
Egyéb	3, 9	51, 9	11, 5	3, 9	-	7, 7	7, 7	13, 4	100, 0
Összesen	10, 9	47, 3	11, 4	1, 0	3, 5	7, 7	7, 5	10, 7	100, 0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	

Az apa foglalkozása szerint

Hajdu-Bihar megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	21, 3	22, 3	17, 0	-	1, 1	4, 3	13, 8	20, 2	100, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	9, 4	40, 6	15, 6	0, 8	4, 7	7, 8	10, 2	10, 9	100, 0
Segédmunkás, napszámos	8, 6	32, 4	22, 9	-	2, 8	1, 9	7, 6	23, 8	100, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	66, 7	-	-	33, 3	-	-	-	-	100, 0
Értelmiségi és vezető állású	-	18, 7	-	6, 3	68, 7	-	-	6, 3	100, 0
Egyéb szellemi dolgozó	3, 0	29, 8	11, 9	1, 5	13, 4	25, 4	6, 0	9, 0	100, 0
Nyugdíjas, járadékos	-	7, 1	7, 1	-	-	7, 1	21, 5	57, 2	100, 0
Háztartásvezető	33, 8	30, 4	13, 9	1, 8	1, 6	3, 0	9, 2	6, 3	100, 0
Egyéb	13, 3	23, 3	20, 0	6, 7	-	3, 3	6, 7	26, 7	100, 0
Összesen	26, 0	30, 3	14, 8	1, 6	3, 3	4, 6	9, 3	10, 1	100, 0

Pest megye

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	12, 3	48, 0	19, 2	-	-	5, 5	6, 8	8, 2	100, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	2, 1	52, 9	7, 8	1, 5	2, 6	12, 6	10, 0	10, 5	100, 0
Segédmunkás, napszámos	5, 1	39, 8	21, 4	2, 1	2, 1	5, 1	16, 3	8, 1	100, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	100, 0	-	-	-	-	-	100, 0
Értelmiségi és vezető állású	-	6, 7	-	-	46, 7	20, 0	13, 3	13, 3	100, 0
Egyéb szellemi dolgozó	-	26, 3	2, 2	-	22, 0	29, 7	8, 8	11, 0	100, 0
Nyugdíjas, járadékos	4, 6	18, 2	13, 6	-	4, 6	9, 1	22, 7	27, 2	100, 0
Háztartásvezető	12, 9	42, 8	12, 9	2, 1	4, 3	5, 7	13, 6	5, 7	100, 0
Egyéb	4, 8	52, 3	4, 8	4, 8	4, 8	-	19, 0	9, 5	100, 0
Összesen	7, 1	42, 3	11, 7	1, 5	6, 1	10, 2	12, 3	8, 8	100, 0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7. 2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állásu	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	
Az apa foglalkozása szerint									
Somogy megye									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	28, 6	28, 6	12, 0	-	-	3, 3	5, 5	22, 0	100, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	9, 4	33, 6	14, 0	-	1, 6	17, 2	7, 0	17, 2	100, 0
Segédmunkás, napszámos	4, 8	39, 4	12, 5	2, 8	3, 9	3, 9	7, 7	25, 0	100, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	25, 0	-	25, 0	-	50, 0	100, 0
Értelmiségi és vezető állásu	-	9, 1	-	-	45, 4	27, 3	-	18, 2	100, 0
Egyéb szellemi dolgozó	7, 6	26, 1	6, 5	3, 3	16, 3	31, 5	1, 1	7, 6	100, 0
Nyugdíjas, járadékos	-	22, 2	-	-	-	11, 1	11, 1	55, 6	100, 0
Háztartásvezető	23, 6	32, 4	10, 5	2, 4	2, 2	7, 4	11, 0	10, 5	100, 0
Egyéb	11, 8	23, 5	5, 9	5, 9	11, 8	-	17, 6	23, 5	100, 0
Összesen	18, 3	31, 8	10, 6	2, 1	3, 9	10, 2	8, 8	14, 3	100, 0
Veszprém megye									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	32, 8	29, 3	3, 5	1, 7	-	1, 7	17, 2	13, 8	100, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	2, 3	56, 4	7, 7	1, 0	2, 3	11, 0	9, 3	10, 0	100, 0
Segédmunkás, napszámos	4, 4	55, 5	13, 7	-	-	3, 9	11, 0	11, 5	100, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	14, 3	-	57, 1	-	28, 6	-	-	100, 0
Értelmiségi és vezető állásu	-	13, 3	-	-	73, 4	13, 3	-	-	100, 0
Egyéb szellemi dolgozó	0, 8	21, 2	3, 2	1, 6	21, 3	42, 5	3, 9	5, 5	100, 0
Nyugdíjas, járadékos	3, 0	45, 4	-	6, 1	-	6, 1	24, 2	15, 2	100, 0
Háztartásvezető	23, 2	37, 3	9, 0	2, 2	3, 0	5, 6	13, 8	5, 9	100, 0
Egyéb	21, 7	18, 9	13, 5	-	8, 1	10, 8	8, 1	18, 9	100, 0
Összesen	13, 2	41, 6	8, 3	1, 9	4, 8	10, 3	11, 5	8, 4	100, 0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	
Az apa foglalkozása szerint Budapest									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	28,6	28,6	14,2	-	-	28,6	-	-	100,0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	-	51,8	6,9	-	6,3	13,4	8,9	12,7	100,0
Segédmunkás, napszámos	2,6	47,1	14,8	-	3,9	14,0	6,4	14,2	100,0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	25,0	25,0	25,0	-	25,0	100,0
Értelmiségi és vezető állású	-	9,0	-	-	56,0	15,0	7,0	13,0	100,0
Egyéb szellemi dolgozó	-	19,9	4,5	0,2	32,4	30,6	5,1	7,3	100,0
Nyugdíjas, járadékos	-	22,9	2,1	2,1	8,3	22,9	29,2	12,5	100,0
Háztartásvezető	0,9	40,2	8,9	4,5	17,9	10,7	8,0	8,9	100,0
Egyéb	3,6	36,5	3,6	1,8	21,8	3,6	3,4	25,5	100,0
Összesen	0,6	35,0	6,4	0,6	19,8	18,7	7,6	11,3	100,0
Debrecen									
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	50,0	-	-	-	-	50,0	-	100,0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	3,8	34,6	15,4	-	11,6	3,8	15,4	15,4	100,0
Segédmunkás, napszámos	3,5	31,0	24,1	6,9	-	10,3	20,7	3,5	100,0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	-	14,3	-	-	57,1	28,6	-	-	100,0
Egyéb szellemi dolgozó	-	14,7	-	-	29,4	41,2	5,9	8,8	100,0
Nyugdíjas, járadékos	-	33,3	-	-	-	-	33,3	33,4	100,0
Háztartásvezető	12,2	29,2	17,1	-	4,9	7,3	17,1	12,2	100,0
Egyéb	-	100,0	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	4,9	27,2	12,6	1,4	13,3	16,1	14,7	9,8	100,0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	

Az apa foglalkozása szerint

Miskolc

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	33, 3	33, 3	-	-	-	33, 4	-	100, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	-	33, 4	4, 4	-	2, 2	24, 4	20, 0	15, 6	100, 0
Segédmunkás, napszámos	-	55, 6	11, 1	-	-	5, 5	13, 9	13, 9	100, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	100, 0	-	-	-	-	100, 0
Értelmiségi és vezető állású	-	-	-	-	66, 7	33, 3	-	-	100, 0
Egyéb szellemi dolgozó	-	8, 3	-	-	30, 6	38, 9	16, 7	5, 5	100, 0
Nyugdíjas, járadékos	-	33, 3	33, 3	-	-	16, 7	-	16, 7	100, 0
Háztartásvezető	-	36, 1	2, 8	-	11, 1	19, 4	16, 7	13, 9	100, 0
Egyéb	-	60, 0	-	-	-	20, 0	20, 0	-	100, 0
Összesen	-	33, 3	5, 9	0, 6	10, 5	21, 6	16, 4	11, 7	100, 0

Pécs

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-	100, 0	100, 0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	-	32, 2	6, 4	-	3, 2	19, 4	19, 4	19, 4	100, 0
Segédmunkás, napszámos	-	53, 8	26, 9	-	-	3, 9	7, 7	7, 7	100, 0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	50, 0	50, 0	100, 0
Értelmiségi és vezető állású	-	-	-	-	85, 7	-	-	14, 3	100, 0
Egyéb szellemi dolgozó	3, 1	28, 1	3, 1	-	28, 2	21, 9	12, 5	3, 1	100, 0
Nyugdíjas, járadékos	-	-	-	-	-	-	50, 0	50, 0	100, 0
Háztartásvezető	-	43, 3	6, 7	-	13, 3	6, 7	16, 7	13, 3	100, 0
Egyéb	-	-	28, 6	-	-	28, 6	14, 2	28, 6	100, 0
Összesen	0, 7	33, 3	10, 2	-	14, 5	13, 0	14, 5	13, 8	100, 0

1.7 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

1.7.2 SZÁZALÉKBAN

Az anya foglalkozása	Az apa foglalkozása								Össze- sen
	Mg. fizikai dolgozó, mg. önálló, segítő családtag	Nem mg. szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	Segéd-munkás, nap-számos	Nem mg. önálló, segítő családtag	Értelmi-ségi és vezető állású	Egyéb szellemi dolgozó	Nyug-dijas, járadékos	Egyéb	

Az apa foglalkozása szerint

Szeged

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	100,0	-	-	-	-	-	-	100,0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	3,7	48,2	7,4	-	3,7	18,5	14,8	3,7	100,0
Segédmunkás, napszámos	-	38,5	-	-	-	-	23,0	38,5	100,0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	-	14,3	-	-	57,1	-	14,3	14,3	100,0
Egyéb szellemi dolgozó	-	20,0	-	-	32,0	32,0	8,0	8,0	100,0
Nyugdíjas, járadékos	-	100,0	-	-	-	-	-	-	100,0
Háztartásvezető	18,2	54,5	-	-	-	9,1	18,2	-	100,0
Egyéb	16,7	16,7	-	-	16,7	16,7	16,6	16,6	100,0
Összesen	4,3	37,0	2,2	-	15,2	16,3	14,1	10,9	100,0

Vizsgált sorkötelesek összesen

Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	23,9	32,9	14,5	0,8	0,8	3,4	9,4	14,3	100,0
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	3,9	48,3	10,0	0,6	3,6	12,1	8,8	12,7	100,0
Segédmunkás, napszámos	4,5	46,0	16,1	1,1	1,5	5,0	9,7	16,1	100,0
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	6,5	16,1	6,5	32,3	3,2	12,9	3,2	19,3	100,0
Értelmiségi és vezető állású	-	10,5	0,4	0,4	57,0	15,4	6,6	9,7	100,0
Egyéb szellemi dolgozó	1,6	23,3	4,2	0,7	25,1	31,7	5,8	7,6	100,0
Nyugdíjas, járadékos	2,3	25,4	5,2	2,3	4,1	11,0	23,7	26,0	100,0
Háztartásvezető	23,9	36,5	11,6	1,8	2,8	5,5	10,4	7,5	100,0
Egyéb	10,9	33,0	10,5	2,6	7,4	6,0	9,0	20,6	100,0
Összesen	13,6	37,0	10,6	1,4	6,9	10,3	9,4	10,8	100,0

1.8 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA LAKÓHELY ÉS ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINT

A sorköteles lakóhelye	A sorköteles iskolai végzettsége													Össze- sen
	Nem járt iskolá- ba	Általános iskola								Középiskola			Isme- retlen	
		1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3		
		osztályát végezte												
Bács-Kiskun megye	-	4	7	12	26	30	39	33	885	26	80	121	2	1 265
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	10	5	9	14	27	17	32	40	1 314	23	112	184	1	1 788
Hajdu-Bihar megye	4	4	3	10	23	24	44	14	1 044	10	69	98	1	1 348
Pest megye	3	-	3	1	5	7	22	24	563	11	58	95	-	792
Somogy megye	7	-	8	6	17	16	30	25	751	8	63	108	-	1 039
Veszprém megye	4	1	-	9	18	22	46	27	937	21	99	159	-	1 343
Budapest	1	-	-	3	6	5	12	10	704	43	207	384	1	1 376
Debrecen	-	-	-	1	-	-	1	7	76	6	23	29	-	143
Miskolc	-	-	-	1	-	1	6	2	90	5	28	38	-	171
Pécs	-	-	-	2	2	1	4	-	88	3	16	22	-	138
Szeged	-	-	-	-	-	3	2	2	46	2	11	26	-	92
Összesen	29	14	30	59	124	126	238	184	6 498	158	766	1 264	5	9 495

Százalékos megoszlás a lakóhely szerint

Bács-Kiskun megye	-	28,6	23,3	20,3	21,0	23,9	16,4	17,9	13,6	16,4	10,4	9,6	40,0	13,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	34,5	35,7	30,0	23,8	21,8	13,5	13,4	21,8	20,3	14,6	14,6	14,6	20,0	18,9
Hajdu-Bihar megye	13,8	28,6	10,0	16,9	18,6	19,0	18,5	7,6	16,1	6,3	9,0	7,8	20,0	14,2
Pest megye	10,4	-	10,0	1,7	4,0	5,5	9,3	13,0	8,7	6,9	7,6	7,5	-	8,3
Somogy megye	24,1	-	26,7	10,2	13,7	12,7	12,6	13,6	11,5	5,0	8,2	8,5	-	10,9
Veszprém megye	13,8	7,1	-	15,2	14,5	17,4	19,4	14,7	14,4	13,3	12,9	12,6	-	14,1
Budapest	3,4	-	-	5,1	4,8	4,0	5,0	5,4	10,6	27,3	27,1	30,4	20,0	14,5
Debrecen	-	-	-	1,7	-	-	0,4	3,8	1,2	3,8	3,0	2,2	-	1,5
Miskolc	-	-	-	1,7	-	0,8	2,5	1,1	1,4	3,2	3,7	3,0	-	1,8
Pécs	-	-	-	3,4	1,6	0,8	1,7	-	1,3	1,9	2,1	1,7	-	1,5
Szeged	-	-	-	-	-	2,4	0,8	1,1	0,7	1,3	1,4	2,1	-	1,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás iskolai végzettség szerint

Bács-Kiskun megye	-	0,3	0,6	0,9	2,1	2,4	3,1	2,6	70,0	2,1	6,3	9,5	0,1	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	0,5	0,3	0,5	0,8	1,5	0,9	1,8	2,2	73,6	1,2	6,3	10,3	0,1	100,0
Hajdu-Bihar megye	0,3	0,3	0,2	0,7	1,7	1,8	3,3	1,0	77,5	0,7	5,1	7,3	0,1	100,0
Pest megye	0,4	-	0,4	0,1	0,6	0,9	2,8	3,0	71,1	1,4	7,3	12,0	-	100,0
Somogy megye	0,7	-	0,8	0,6	1,6	1,5	2,9	2,4	72,3	0,8	6,0	10,4	-	100,0
Veszprém megye	0,3	0,1	-	0,7	1,3	1,6	3,4	2,0	69,8	1,6	7,4	11,8	-	100,0
Budapest	0,1	-	-	0,2	0,4	0,4	0,9	0,7	51,2	3,1	15,0	27,9	0,1	100,0
Debrecen	-	-	-	0,7	-	-	0,7	4,9	53,2	4,2	16,1	20,2	-	100,0
Miskolc	-	-	-	0,6	-	0,6	3,5	1,1	52,7	2,9	16,4	22,2	-	100,0
Pécs	-	-	-	1,5	1,5	0,7	2,9	-	63,8	2,1	11,6	15,9	-	100,0
Szeged	-	-	-	-	-	3,3	2,2	2,2	50,0	2,2	11,9	28,2	-	100,0
Összesen	0,3	0,1	0,3	0,6	1,3	1,3	2,5	1,9	68,5	1,7	8,1	13,3	0,1	100,0

**1.9 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA ISKOLAI VÉGZETTSÉG,
AZ UTOLSÓ TANÉVBEN ELÉRT TANULMÁNYI ÁTLAG ÉS LAKÓHELY SZERINT**

1.9.1 SZÁM SZERINT

A sorköteles iskolai végzettsége	A sorköteles utolsó tanévben elért tanulmányi átlaga							Össze- sen
	Nem járt iskolába	Elégtelen	Elégsgéges	Közepes	Jó	Jeles és kitűnő	Ismeret- len	
Bács-Kiskun megye								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	11	159	204	30	3	12	419
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	4	76	349	157	26	5	617
Középiskola	-	-	18	105	86	18	-	227
Ismeretlen	-	-	-	1	-	-	1	2
Összesen	-	15	253	659	273	47	18	1 265
Borsod-Abaúj-Zemplén megye								
Nem járt iskolába	10	-	-	-	-	-	-	10
Általános iskola	-	2	170	208	16	3	34	433
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	126	626	225	20	28	1 025
Középiskola	-	-	10	177	96	26	10	319
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	1	1
Összesen	10	2	306	1 011	337	49	73	1 788
Hajdu-Bihar megye								
Nem járt iskolába	4	-	-	-	-	-	-	4
Általános iskola	-	2	175	183	22	-	40	422
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	4	91	482	142	7	18	744
Középiskola	-	-	13	108	42	8	6	177
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	1	1
Összesen	4	6	279	773	206	15	65	1 348
Pest megye								
Nem járt iskolába	3	-	-	-	-	-	-	3
Általános iskola	-	3	72	87	22	1	12	197
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	3	55	265	84	11	10	428
Középiskola	-	-	5	76	67	13	3	164
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	3	6	132	428	173	25	25	792
Somogy megye								
Nem járt iskolába	7	-	-	-	-	-	-	7
Általános iskola	-	4	121	108	11	-	9	253
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	1	77	344	157	12	9	600
Középiskola	-	2	9	93	61	9	5	179
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	7	7	207	545	229	21	23	1 039
Veszprém megye								
Nem járt iskolába	4	-	-	-	-	-	-	4
Általános iskola	-	9	148	97	11	-	13	278
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	5	79	515	167	12	4	782
Középiskola	-	-	10	151	96	20	2	279
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	4	14	237	763	274	32	19	1 343

**1.9 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA ISKOLAI VÉGZETTSÉG,
AZ UTOLSÓ TANÉVBEN ELÉRT TANULMÁNYI ÁTLAG ÉS LAKÓHELY SZERINT (folytatás)**

1.9.1 SZÁM SZERINT

A sorköteles iskolai végzettsége	A sorköteles utolsó tanévben elért tanulmányi átlaga							Össze- sen
	Nem járt iskolába	Elégtelen	Elégséges	Közepes	Jó	Jeles és kitűnő	Ismeret- len	
Budapest								
Nem járt iskolába	1	-	-	-	-	-	-	1
Általános iskola	-	4	61	88	14	3	14	184
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	7	84	346	95	3	21	556
Középiskola	-	10	30	299	228	52	15	634
Ismeretlen	-	-	-	-	1	-	-	1
Összesen	1	21	175	733	338	58	50	1 376
Debrecen								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	13	11	-	-	3	27
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	5	34	13	1	5	58
Középiskola	-	-	2	22	27	6	1	58
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	20	67	40	7	9	143
Miskolc								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	6	13	2	-	10	31
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	10	38	16	1	4	69
Középiskola	-	-	9	30	27	3	2	71
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	25	81	45	4	16	171
Pécs								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	9	15	2	-	2	28
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	6	42	11	-	10	69
Középiskola	-	-	1	25	11	4	-	41
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	16	82	24	4	12	138
Szeged								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	6	4	-	-	3	13
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	5	25	9	-	1	40
Középiskola	-	-	2	15	14	5	3	39
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	13	44	23	5	7	92
Vizsgált sorkötelesek összesen								
Nem járt iskolába	29	-	-	-	-	-	-	29
Általános iskola	-	35	940	1 018	130	10	152	2 285
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	24	614	3 066	1 076	93	115	4 988
Középiskola	-	12	109	1 101	755	164	47	2 188
Ismeretlen	-	-	-	1	1	-	3	5
Összesen	29	71	1 663	5 186	1 962	267	317	9 495

**1.9 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA ISKOLAI VÉGZETTSÉG,
AZ UTOLSÓ TANÉVBEN ELÉRT TANULMÁNYI ÁTLAG ÉS LAKÓHELY SZERINT (folytatás)**

1.9.2 SZÁZALÉKBAN

A sorköteles iskolai végzettsége	A sorköteles utolsó tanévben elért tanulmányi átlaga							Össze- sen
	Nem járt iskolába	Elégtelen	Elégséges	Közepes	Jó	Jeles és kitűnő	Ismeret- len	
Iskolai végzettség szerint								
Bács-Kiskun megye								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	73, 3	62, 9	31, 0	11, 0	6, 4	66, 7	33, 1
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	26, 7	30, 0	53, 0	57, 5	55, 3	27, 8	48, 8
Középiskola	-	-	7, 1	15, 9	31, 5	38, 3	-	17, 9
Ismeretlen	-	-	-	0, 1	-	-	5, 5	0, 2
Összesen	-	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye								
Nem járt iskolába	100, 0	-	-	-	-	-	-	0, 5
Általános iskola	-	100, 0	55, 6	20, 6	4, 7	6, 1	46, 6	24, 2
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	41, 2	61, 9	66, 8	40, 8	38, 3	57, 4
Középiskola	-	-	3, 2	17, 5	28, 5	53, 1	13, 7	17, 8
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	1, 4	0, 1
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0
Hajdu-Bihar megye								
Nem járt iskolába	100, 0	-	-	-	-	-	-	0, 3
Általános iskola	-	33, 3	62, 7	23, 7	10, 6	-	61, 6	31, 3
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	66, 7	32, 6	62, 3	69, 0	46, 7	27, 7	55, 2
Középiskola	-	-	4, 7	14, 0	20, 4	53, 3	9, 2	13, 1
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	1, 5	0, 1
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0
Pest megye								
Nem járt iskolába	100, 0	-	-	-	-	-	-	0, 4
Általános iskola	-	50, 0	54, 5	20, 3	12, 7	4, 0	48, 0	24, 9
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	50, 0	41, 7	61, 9	48, 6	44, 0	40, 0	54, 0
Középiskola	-	-	3, 8	17, 8	38, 7	52, 0	12, 0	20, 7
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0
Somogy megye								
Nem járt iskolába	100, 0	-	-	-	-	-	-	0, 7
Általános iskola	-	57, 1	58, 5	19, 8	4, 8	-	39, 2	24, 3
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	14, 3	37, 2	63, 1	68, 6	57, 1	39, 1	57, 8
Középiskola	-	28, 6	4, 3	17, 1	26, 6	42, 9	21, 7	17, 2
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0
Veszprém megye								
Nem járt iskolába	100, 0	-	-	-	-	-	-	0, 3
Általános iskola	-	64, 3	62, 5	12, 7	4, 0	-	68, 4	20, 7
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	35, 7	33, 3	67, 5	61, 0	37, 5	21, 1	58, 2
Középiskola	-	-	4, 2	19, 8	35, 0	62, 5	10, 5	20, 8
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

1.9 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA ISKOLAI VÉGZETTSÉG,
AZ UTOLSÓ TANÉVBEN ELÉRT TANULMÁNYI ÁTLAG ÉS LAKÓHELY SZERINT (folytatás)

1.9.2 SZÁZALÉKBAN

A sorköteles iskolai végzettsége	A sorköteles utolsó tanévben elért tanulmányi átlaga							Össze- sen
	Nem járt iskolába	Elégtelen	Elégséges	Közepes	Jó	Jeles és kitűnő	Ismeret- len	
Budapest								
Nem járt iskolába	100,0	-	-	-	-	-	-	0,1
Általános iskola	-	19,1	34,9	12,0	4,1	5,2	28,0	13,3
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	33,3	48,0	47,2	28,1	5,2	42,0	40,4
Középiskola	-	47,6	17,1	40,8	67,5	89,6	30,0	46,1
Ismeretlen	-	-	-	-	0,3	-	-	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Debrecen								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	65,0	16,4	-	-	33,3	18,9
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	25,0	50,8	32,5	14,3	55,6	40,6
Középiskola	-	-	10,0	32,8	67,5	85,7	11,1	40,5
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Miskolc								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	24,0	16,1	4,4	-	62,5	18,1
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	40,0	46,9	35,6	25,0	25,0	40,4
Középiskola	-	-	36,0	37,0	60,0	75,0	12,5	41,5
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pécs								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	56,3	18,3	8,3	-	16,7	20,3
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	37,5	51,2	45,9	-	83,3	50,0
Középiskola	-	-	6,2	30,5	45,8	100,0	-	29,7
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Széged								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	46,1	9,1	-	-	42,9	14,1
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	38,5	56,8	39,1	-	14,3	43,5
Középiskola	-	-	15,4	34,1	60,9	100,0	42,8	42,4
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vizsgált sorkötelesek összesen								
Nem járt iskolába	100,0	-	-	-	-	-	-	0,3
Általános iskola	-	49,3	56,5	19,6	6,6	3,8	48,0	24,1
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	33,8	36,9	59,2	54,9	34,8	36,3	52,6
Középiskola	-	16,9	6,6	21,2	38,4	61,4	14,8	23,0
Ismeretlen	-	-	-	-	0,1	-	0,9	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**1.9 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA ISKOLAI VÉGZETTSÉG,
AZ UTOLSÓ TANÉVBEN ELÉRT TANULMÁNYI ÁTLAG ÉS LAKÓHELY SZERINT(folytatás)**

1.9.2 SZÁZALÉKBAN

A sorköteles iskolai végzettsége	A sorköteles utolsó tanévben elért tanulmányi átlaga							Össze- sen
	Nem járt iskolába	Elégtelen	Elégséges	Közepes	Jó	Jeles és kitűnő	Ismeret- len	
Az utolsó tanévben elért tanulmányi átlag szerint								
Bács-Kiskun megye								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	2,6	37,9	48,7	7,2	0,7	2,9	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	0,7	12,3	56,6	25,4	4,2	0,8	100,0
Középiskola	-	-	7,9	46,3	37,9	7,9	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	50,0	-	-	50,0	100,0
Összesen	-	1,2	20,0	52,1	21,6	3,7	1,4	100,0
Borsod-Abaúj- Zemplén megye								
Nem járt iskolába	100,0	-	-	-	-	-	-	100,0
Általános iskola	-	0,5	39,3	48,0	3,7	0,7	7,8	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	12,3	61,1	21,9	2,0	2,7	100,0
Középiskola	-	-	3,1	55,5	30,1	8,2	3,1	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Összesen	0,6	0,1	17,1	56,6	18,8	2,7	4,1	100,0
Hajdu-Bihar megye								
Nem járt iskolába	100,0	-	-	-	-	-	-	100,0
Általános iskola	-	0,5	41,4	43,4	5,2	-	9,5	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	0,5	12,2	64,8	19,1	1,0	2,4	100,0
Középiskola	-	-	7,3	61,1	23,7	4,5	3,4	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Összesen	0,3	0,4	20,7	57,4	15,3	1,1	4,8	100,0
Pest megye								
Nem járt iskolába	100,0	-	-	-	-	-	-	100,0
Általános iskola	-	1,5	36,5	44,2	11,2	0,5	6,1	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	0,7	12,9	61,9	19,6	2,6	2,3	100,0
Középiskola	-	-	3,0	46,4	40,9	7,9	1,8	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	0,4	0,8	16,7	54,1	21,8	3,1	3,1	100,0
Somogy megye								
Nem járt iskolába	100,0	-	-	-	-	-	-	100,0
Általános iskola	-	1,6	47,9	42,7	4,3	-	3,5	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	0,2	12,8	57,3	26,2	2,0	1,5	100,0
Középiskola	-	1,1	5,0	52,0	34,1	5,0	2,8	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	0,7	0,7	19,9	52,5	22,0	2,0	2,2	100,0
Veszprém megye								
Nem járt iskolába	100,0	-	-	-	-	-	-	100,0
Általános iskola	-	3,2	53,3	34,9	3,9	-	4,7	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	0,6	10,1	65,9	21,4	1,5	0,5	100,0
Középiskola	-	-	3,6	54,1	34,4	7,2	0,7	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	0,3	1,0	17,6	56,9	20,4	2,4	1,4	100,0

1.9 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA ISKOLAI VÉGZETTSÉG,
AZ UTOLSÓ TANÉVBEN ELÉRT TANULMÁNYI ÁTLAG ÉS LAKÓHELY SZERINT (folytatás)

1.9.2 SZÁZALÉKBAN

A sorköteles iskolai végzettsége	A sorköteles utolsó tanévben elért tanulmányi átlaga							Össze- sen
	Nem járt iskolába	Elégtelen	Elégséges	Közepes	Jó	Jeles és kitűnő	Ismeret- len	
Budapest								
Nem járt iskolába	100, 0	-	-	-	-	-	-	100, 0
Általános iskola	-	2, 2	33, 1	47, 9	7, 6	1, 6	7, 6	100, 0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	1, 2	15, 1	62, 3	17, 1	0, 5	3, 8	100, 0
Középiskola	-	1, 6	4, 7	47, 2	36, 0	8, 2	2, 3	100, 0
Ismeretlen	-	-	-	-	100, 0	-	-	100, 0
Összesen	0, 1	1, 5	12, 7	53, 3	24, 6	4, 2	3, 6	100, 0
Debrecen								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	48, 2	40, 7	-	-	11, 1	100, 0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	8, 6	58, 7	22, 4	1, 7	8, 6	100, 0
Középiskola	-	-	3, 5	37, 9	46, 6	10, 3	1, 7	100, 0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	14, 0	46, 8	28, 0	4, 9	6, 3	100, 0
Miskolc								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	19, 3	42, 0	6, 5	-	32, 2	100, 0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	14, 5	55, 1	23, 2	1, 4	5, 8	100, 0
Középiskola	-	-	12, 7	42, 3	38, 0	4, 2	2, 8	100, 0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	14, 6	47, 4	26, 3	2, 3	9, 4	100, 0
Pécs								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	32, 2	53, 6	7, 1	-	7, 1	100, 0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	8, 7	60, 9	15, 9	-	14, 5	100, 0
Középiskola	-	-	2, 4	61, 0	26, 8	9, 8	-	100, 0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	11, 6	59, 4	17, 4	2, 9	8, 7	100, 0
Szeged								
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	-	-	46, 2	30, 7	-	-	23, 1	100, 0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	-	12, 5	62, 5	22, 5	-	2, 5	100, 0
Középiskola	-	-	5, 1	38, 5	35, 9	12, 8	7, 7	100, 0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	-	-	14, 1	47, 9	25, 0	5, 4	7, 6	100, 0
Vizsgált sorkötelesek összesen								
Nem járt iskolába	100, 0	-	-	-	-	-	-	100, 0
Általános iskola	-	1, 5	41, 1	44, 6	5, 7	0, 4	6, 7	100, 0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	-	0, 5	12, 3	61, 5	21, 6	1, 8	2, 3	100, 0
Középiskola	-	0, 5	5, 0	50, 4	34, 5	7, 5	2, 1	100, 0
Ismeretlen	-	-	-	20, 0	20, 0	-	60, 0	100, 0
Összesen	0, 3	0, 7	17, 5	54, 7	20, 7	2, 8	3, 3	100, 0

1.10 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA ISKOLAI VÉGZETTSÉG, A TANÉVISMÉTLÉS OKA ÉS LAKÓHELY SZERINT

1.10.1 SZÁM SZERINT

A sorköteles iskolai végzettsége	A sorköteles									Össze- sen
	nem ismételt tanévet	tanulmányi	betegségi	tanulmányi és betegségi	egyéb	tanulmányi és egyéb	betegségi és egyéb	ismeretlen	nem járt iskolába	
Bács-Kiskun megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	156	194	35	9	4	-	-	21	-	419
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	549	51	8	-	2	-	-	7	-	617
Középiskola	211	11	4	-	1	-	-	-	-	227
Ismeretlen	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Összesen	917	256	47	9	7	-	-	29	-	1 265
Borsod-Abaúj-Zemplén megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10
Általános iskola	191	192	32	8	3	-	1	6	-	433
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	922	77	20	-	2	1	-	3	-	1 025
Középiskola	286	11	2	1	1	-	-	18	-	319
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Összesen	1 399	280	54	9	6	1	1	28	10	1 788
Hajdu-Bihar megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Általános iskola	203	183	25	5	1	-	-	5	-	422
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	674	58	10	-	1	-	-	1	-	744
Középiskola	158	14	3	-	-	-	-	2	-	177
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Összesen	1 035	255	38	5	2	-	-	9	4	1 348
Pest megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
Általános iskola	84	95	11	2	-	2	1	2	-	197
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	382	32	10	-	1	-	-	3	-	428
Középiskola	155	5	2	-	-	-	-	2	-	164
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	621	132	23	2	1	2	1	7	3	792
Somogy megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7
Általános iskola	91	126	24	1	1	1	1	8	-	253
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	542	43	12	-	1	1	-	1	-	600
Középiskola	168	8	3	-	-	-	-	-	-	179
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	801	177	39	1	2	2	1	9	7	1 039
Veszprém megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Általános iskola	77	179	11	5	3	2	-	1	-	278
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	668	95	9	6	2	1	-	1	-	782
Középiskola	254	17	6	1	-	-	-	1	-	279
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	999	291	26	12	5	3	-	3	4	1 343
Budapest										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Általános iskola	92	66	15	6	2	-	1	2	-	184
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	459	71	15	2	4	2	-	3	-	556
Középiskola	579	38	7	-	6	1	2	1	-	634
Ismeretlen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Összesen	1 131	175	37	8	12	3	3	6	1	1 376
Megyei városok együtt										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	32	43	10	6	4	1	-	3	-	99
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	202	24	8	2	-	-	-	-	-	236
Középiskola	189	14	5	-	-	-	1	-	-	209
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	423	81	23	8	4	1	1	3	-	544
Vizsgált sorkötelesek összesen										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	29	29
Általános iskola	926	1 078	163	42	18	6	4	48	-	2 285
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	4 398	451	92	10	13	5	-	19	-	4 988
Középiskola	2 000	118	32	2	8	1	3	24	-	2 188
Ismeretlen	2	-	-	-	-	-	-	3	-	5
Összesen	7 326	1 647	287	54	39	12	7	94	29	9 495

1.10.2 SZÁZALÉKBAN

A sorköteles iskolai végzettsége	A sorköteles									Össze- sen
	nem ismételt tanévet	tanulmányi	betegségi	tanulmányi és betegségi	egyéb	tanulmányi és egyéb	betegségi és egyéb	ismeretlen	nem járt iskolába	
Iskolai végzettség szerint										
Bács-Kiskun megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	17,0	75,8	74,5	100,0	57,1	-	-	72,4	-	33,1
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	59,9	19,9	17,0	-	28,6	-	-	24,1	-	48,8
Középiszkola	23,0	4,3	8,5	-	14,3	-	-	-	-	17,9
Ismeretlen	0,1	-	-	-	-	-	-	3,5	-	0,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	100,0	-	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	0,5
Általános iskola	13,7	68,6	59,3	88,9	50,0	-	100,0	21,4	-	24,2
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	65,9	27,5	37,0	-	33,3	100,0	-	10,7	-	57,4
Középiszkola	20,4	3,9	3,7	11,1	16,7	-	-	64,3	-	17,8
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	3,6	-	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hajdu-Bihar megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	0,3
Általános iskola	19,6	71,8	65,8	100,0	50,0	-	-	55,6	-	31,3
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	65,1	22,7	26,3	-	50,0	-	-	11,1	-	55,2
Középiszkola	15,3	5,5	7,9	-	-	-	-	22,2	-	13,1
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	11,1	-	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	100,0	100,0	100,0
Pest megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	0,4
Általános iskola	13,5	72,0	47,8	100,0	-	100,0	100,0	28,6	-	24,9
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	61,5	24,2	43,5	-	100,0	-	-	42,8	-	54,0
Középiszkola	25,0	3,8	8,7	-	-	-	-	28,6	-	20,7
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Somogy megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	0,7
Általános iskola	11,3	71,2	61,5	100,0	50,0	50,0	100,0	88,9	-	24,3
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	67,7	24,3	30,8	-	50,0	50,0	-	11,1	-	57,8
Középiszkola	21,0	4,5	7,7	-	-	-	-	-	-	17,2
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Veszprém megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	0,3
Általános iskola	7,7	61,5	42,3	41,7	60,0	66,7	-	33,4	-	20,7
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	66,9	32,6	34,6	50,0	40,0	33,3	-	33,3	-	58,2
Középiszkola	25,4	5,9	23,1	8,3	-	-	-	33,3	-	20,8
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0	100,0	100,0
Budapest										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	0,1
Általános iskola	8,1	37,7	40,6	75,0	16,7	-	33,3	33,3	-	13,3
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	40,6	40,6	40,5	25,0	33,3	66,7	-	50,0	-	40,4
Középiszkola	51,2	21,7	18,9	-	50,0	33,3	66,7	16,7	-	46,1
Ismeretlen	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Megyei városok együtt										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	7,6	53,1	43,5	75,0	100,0	100,0	-	100,0	-	18,2
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	47,7	29,6	34,8	25,0	-	-	-	-	-	43,4
Középiszkola	44,7	17,3	21,7	-	-	-	100,0	-	-	38,4
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0
Vizsgált sorkötelesek összesen										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	0,3
Általános iskola	12,6	65,5	56,8	77,8	46,2	50,0	57,1	51,1	-	24,1
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	60,1	27,4	32,1	18,5	33,3	41,7	-	20,2	-	52,6
Középiszkola	27,3	7,1	11,1	3,7	20,5	8,3	42,9	25,5	-	23,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	3,2	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.10.2 SZÁZALEKBAN

A sorköteles iskolai végzettsége	A sorköteles									Össze- sen
	nem ismételt tanévet	tanulmányi	betegségi	tanulmányi és betegségi	egyéb	tanulmányi és egyéb	betegségi és egyéb	ismeretlen	nem járt iskolába	
A tanévismétlés oka szerinti										
Bács-Kiskun megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	37,2	46,3	8,4	2,1	1,0	-	-	5,0	-	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	89,0	8,3	1,3	-	0,3	-	-	1,1	-	100,0
Középiskola	93,0	4,8	1,8	-	0,4	-	-	-	-	100,0
Ismeretlen	50,0	-	-	-	-	-	-	50,0	-	100,0
Összesen	72,5	20,2	3,7	0,7	0,6	-	-	2,3	-	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Általános iskola	44,1	44,4	7,4	1,8	0,7	-	0,2	1,4	-	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	89,9	7,5	2,0	-	0,2	0,1	-	0,3	-	100,0
Középiskola	89,7	3,5	0,6	0,3	0,3	-	-	5,6	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	100,0
Összesen	78,3	15,6	3,0	0,5	0,3	0,1	0,1	1,6	0,5	100,0
Hajdu-Bihar megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Általános iskola	48,1	43,4	5,9	1,2	0,2	-	-	1,2	-	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	90,6	7,8	1,4	-	0,1	-	-	0,1	-	100,0
Középiskola	89,3	7,9	1,7	-	-	-	-	1,1	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	100,0
Összesen	76,8	18,9	2,8	0,4	0,1	-	-	0,7	0,3	100,0
Pest megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Általános iskola	42,6	48,3	5,6	1,0	-	1,0	0,5	1,0	-	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	89,3	7,5	2,3	-	0,2	-	-	0,7	-	100,0
Középiskola	94,6	3,0	1,2	-	-	-	-	1,2	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	78,4	16,6	2,9	0,3	0,1	0,3	0,1	0,9	0,4	100,0
Somogy megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Általános iskola	35,9	49,8	9,5	0,4	0,4	0,4	0,4	3,2	-	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	90,3	7,1	2,0	-	0,2	0,2	-	0,2	-	100,0
Középiskola	93,9	4,4	1,7	-	-	-	-	-	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	77,1	17,0	3,7	0,1	0,2	0,2	0,1	0,9	0,7	100,0
Veszprém megye										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Általános iskola	27,7	64,4	3,9	1,8	1,1	0,7	-	0,4	-	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	85,5	12,1	1,2	0,8	0,2	0,1	-	0,1	-	100,0
Középiskola	91,0	6,0	2,2	0,4	-	-	-	0,4	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	74,4	21,7	1,9	0,9	0,4	0,2	-	0,2	0,3	100,0
Budapest										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Általános iskola	50,0	35,9	8,1	3,3	1,1	-	0,5	1,1	-	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	82,6	12,7	2,7	0,4	0,7	0,4	-	0,5	-	100,0
Középiskola	91,3	6,0	1,1	-	0,9	0,2	0,3	0,2	-	100,0
Ismeretlen	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	82,2	12,7	2,7	0,6	0,9	0,2	0,2	0,4	0,1	100,0
Magyei városok együtt										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Általános iskola	32,3	43,4	10,1	6,1	4,1	1,0	-	3,0	-	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	85,6	10,2	3,4	0,8	-	-	-	-	-	100,0
Középiskola	90,4	6,7	2,4	-	-	-	0,5	-	-	100,0
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0
Összesen	77,8	14,9	4,2	1,5	0,7	0,2	0,2	0,5	-	100,0
Vizsgált sorkötelesek összesen										
Nem járt iskolába	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Általános iskola	40,5	47,2	7,1	1,8	0,8	0,3	0,2	2,1	-	100,0
Általános iskola és szakmunkás- tanuló iskola	88,2	9,0	1,8	0,2	0,3	0,1	-	0,4	-	100,0
Középiskola	91,4	5,4	1,5	0,1	0,4	-	0,1	1,1	-	100,0
Ismeretlen	40,0	-	-	-	-	-	-	80,0	-	100,0
Összesen	77,2	17,3	3,0	0,6	0,4	0,1	0,1	1,0	0,3	100,0

1.11 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A SZÜLŐK ISKOLAI VÉGZETTSÉGE SZERINT

A sorköteles anyjának iskolai végzettsége	A sorköteles apjának iskolai végzettsége																			Ismeretlen	Összesen
	Nem járt iskolába	Általános iskola								Középiskola				Egyetem, főiskola							
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	5.	6.		
		osztályát, évfolyamát végezte																			
Nem járt iskolába	117	2	13	19	26	3	44	2	11	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	13	252
Általános iskola																					
1. osztálya	2	-	1	2	6	-	9	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	25
2. osztálya	16	1	14	13	14	2	17	1	5	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	4	89
3. osztálya	9	4	11	31	30	12	44	6	21	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	4	175
4. osztálya	24	3	15	32	112	41	176	24	73	1	1	1	12	-	-	-	3	1	2	7	528
5. osztálya	7	3	3	26	36	71	138	12	76	1	1	-	7	-	-	-	-	-	-	12	395
6. osztálya	48	12	46	80	258	141	2139	102	872	7	18	10	118	2	5	5	4	9	1	50	3 927
7. osztálya	3	-	-	3	15	14	146	41	128	3	3	1	15	-	-	1	1	-	-	4	378
8. osztálya	8	2	5	10	46	41	623	83	1 296	13	37	17	348	3	2	37	74	60	8	50	2 763
Középiskola																					
1. osztálya	-	-	-	-	-	-	5	-	14	-	2	-	2	1	-	-	-	3	-	1	28
2. osztálya	-	-	-	1	2	1	9	2	24	1	7	1	19	2	2	3	2	3	2	-	81
3. osztálya	-	-	-	-	1	-	4	1	13	1	1	1	10	-	-	1	3	1	1	1	39
4. osztálya	-	-	-	1	2	1	23	7	104	4	7	8	205	1	10	23	44	94	13	9	556
Egyetem, főiskola																					
1. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	3	1	-	6
2. évfolyam	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	2	-	1	2	-	-	9
3. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	12	-	-	7	7	13	2	1	46
4. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-	13	1	-	3	27	17	2	1	70
5. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	2	-	5	2	1	2	3	27	3	-	53
6. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	7	-	10
Ismeretlen	2	-	-	-	1	1	11	1	5	-	-	1	2	-	-	1	-	1	-	39	65
Összesen	236	27	108	218	551	328	3 389	284	2 662	31	80	40	774	14	23	83	172	236	42	197	9 495
Százalékos megoszlás az anyja iskolai végzettsége szerint																					
Nem járt iskolába	49,6	7,4	12,0	8,7	4,7	0,9	1,3	0,7	0,4	-	-	-	0,3	-	-	-	-	-	-	6,6	2,7
Általános iskola																					
1. osztálya	0,8	-	0,9	0,9	1,1	-	0,3	0,7	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,3
2. osztálya	6,8	3,7	13,0	6,0	2,5	0,6	0,5	0,4	0,2	-	-	-	-	-	4,4	-	0,6	-	-	2,0	0,9
3. osztálya	3,8	14,8	10,2	14,2	5,4	3,7	1,3	2,1	0,7	-	-	-	0,3	-	-	-	0,6	-	-	2,0	1,8
4. osztálya	10,2	11,1	13,9	14,7	20,3	12,5	5,2	8,5	2,7	3,2	1,3	2,5	1,6	-	-	-	1,7	0,4	4,8	3,6	5,6
5. osztálya	3,0	11,1	2,8	11,9	6,9	21,6	4,1	4,2	2,8	3,2	1,3	-	0,9	-	-	-	-	-	-	6,1	4,2
6. osztálya	20,3	44,5	42,6	36,8	46,9	43,0	63,2	35,9	32,8	22,6	22,5	25,0	15,2	14,3	21,7	6,0	2,3	3,8	2,4	25,4	41,4
7. osztálya	1,3	-	-	1,4	2,7	4,3	4,3	14,4	4,8	9,7	3,8	2,5	1,9	-	-	-	1,2	0,6	-	2,0	4,0
8. osztálya	3,4	7,4	4,6	4,6	8,3	12,5	18,4	29,2	48,8	42,0	46,3	42,5	45,1	21,5	8,7	44,6	43,1	25,4	19,0	25,4	29,1
Középiskola																					
1. osztálya	-	-	-	-	-	-	0,1	-	0,5	-	2,5	-	0,3	7,1	-	-	-	1,3	-	0,5	0,3
2. osztálya	-	-	-	0,4	0,4	0,3	0,2	0,7	0,9	3,2	8,7	2,5	2,4	14,3	8,7	3,6	1,2	1,3	4,8	-	0,8
3. osztálya	-	-	-	-	0,2	-	0,1	0,4	0,5	3,2	1,2	2,5	1,2	-	-	1,2	1,7	0,4	2,4	0,5	0,4
4. osztálya	-	-	-	0,4	0,4	0,3	0,7	2,5	3,9	12,9	8,7	20,0	26,4	7,1	43,4	27,7	25,6	39,9	31,0	4,6	5,9
Egyetem, főiskola																					
1. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1	7,1	-	-	-	1,3	2,4	-	0,1
2. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1	7,1	8,7	-	-	0,6	0,8	-	0,1
3. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2	-	-	-	1,6	-	-	8,5	4,0	5,5	4,7	0,5	0,4
4. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2	-	1,2	-	1,7	7,2	-	3,6	15,7	7,2	4,7	0,5	0,7
5. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	-	2,5	-	0,6	14,3	4,4	2,4	1,7	11,5	7,1	-	0,5
6. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,6	0,8	16,7	-	0,1
Ismeretlen	0,8	-	-	-	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	-	-	2,5	0,3	-	-	1,2	-	0,4	-	19,8	0,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Százalékos megoszlás az apa iskolai végzettsége szerint																					
Nem járt iskolába	46,5	0,8	5,2	7,5	10,3	1,2	17,5	0,8	4,3	-	-	-	0,8	-	-	-	-	-	-	5,1	100,0
Általános iskola																					
1. osztálya	8,0	-	4,0	8,0	24,0	-	36,0	8,0	8,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,0	100,0
2. osztálya	18,0	1,1	15,7	14,6	15,7	2,3	19,2	1,1	5,6	-	-	-	-	-	1,1	-	1,1	-	-	4,5	100,0
3. osztálya	5,1	2,3	6,3	17,7	17,1	6,9	25,2	3,4	12,0	-	-	-	1,1	-	-	-	0,6	-	-	2,3	100,0
4. osztálya	4,5	0,5	2,8	6,1	21,2	7,8	33,4	4,5	13,8	0,2	0,2	0,2	2,3	-	-	-	0,6	0,2	0,4	1,3	100,0
5. osztálya	1,8	0,8	0,8	6,6	9,6	18,0	35,0	3,0	19,2	0,2	0,2	-	1,8	-	-	-	-	-	-	3,0	100,0
6. osztálya	1,2	0,3	1,2	2,0	6,6	3,6	54,6	2,6	22,2	0,2	0,4	0,2	3,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	-	1,3	100,0
7. osztálya	0,8	-	-	0,8	3,9	3,7	38,7	10,8	33,9	0,8	0,8	0,3	3,9	-	-	0,3	0,3	-	-	1,0	100,0
8. osztálya	0,3	0,1	0,1	0,3	1,7	1,5	22,5	3,0	47,0	0,5	1,3	0,6	12,6	0,1	0,4	1,0	2,7	2,2	0,3	1,8	100,0
Középiskola																					
1. osztálya	-	-	-	-	-	-	17,9	-	50,0	-	7,1	-	7,1	3,6	-	-	-	10,7	-	3,6	100,0
2. osztálya	-	-	-	1,2	2,5	1,2	11,1	2,5	29,7	1,2	8,6	1,2	23,4	2,5	2,5	3,7	2,5	3,7	2,5	-	100,0
3. osztálya	-	-	-	-	2,6	-	10,7	2,6	33,3	2,6	2,6	2,6	25,6	-	-	2,6	7,6	2,6	2,6	2,5	100,0
4. osztálya	-	-	-	0,2	0,3	0,2	4,1	1,3	18,7	0,7	1,3	1,4	37,0	0,2	1,8	4,1	7,9	16,9	2,3	1,6	100,0
Egyetem, főiskola																					
1. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16,7	16,7	-	-	-	50,0	16,6	-	100,0
2. évfolyam	-	-	-	-	-	-	11,1	-	11,1	-	-	-	11,1	11,1	22,2	-	-	11,2	22,2	-	100,0
3. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	8,7	-	-	-	26,1	-	-	15,2	15,2	28,3	4,3	2,2	100,0
4. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	7,1	-	1,4	-	18,6	1,4	-	4,3	38,6	24,3	2,9	1,4	100,0
5. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	15,0	-	3,8	-	9,4	3,8	1,9	3,8	5,7	50,9	5,7	-	100,0
6. évfolyam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10,0	20,0	70,0	-	100,0
Ismeretlen	3,1	-	-	-	1,8	1,5	16,9	1,5	7,7	-	-	1,5	3,1	-	-	1,5	-	1,5	-	60,1	100,0
Összesen	2,5	0,3	1,1	2,3	5,8	3,5	35,8	3,0	28,0	0,3	0,8	0,4	8,2	0,1	0,3	0,8	1,6	2,5	0,4	2,1	100,0

1.12 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA LAKÓHELY ÉS CSALÁDI HELYZET SZERINT

A sorköteles lakóhelye	A sorköteles családi helyzete								Össze- sen
	Mindkét szülővel együtt	Csak anyjával	Csak apjával	Rokonnál	Idegének- nél	Állami gondozott (nevelő- szülők, intézet)	Egyéb	Ismeret- len	
	él								
Bács-Kiskun megye	854	181	26	30	17	45	107	5	1 265
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 145	182	34	30	49	44	299	5	1 788
Hajdu-Bihar megye	900	133	26	18	37	54	178	2	1 348
Pest megye	630	113	21	20	-	3	4	1	792
Somogy megye	770	158	14	16	19	2	59	1	1 039
Veszprém megye	1 109	165	34	15	4	4	12	-	1 343
Budapest	959	288	77	30	4	8	8	2	1 376
Debrecen	111	22	1	4	3	2	-	-	143
Miskolc	123	36	10	-	1	-	1	-	171
Pécs	94	26	5	6	-	5	1	1	138
Szeged	58	21	6	2	-	5	-	-	92
Összesen	6 753	1 325	254	171	134	172	669	17	9 495

Százalékos megoszlás a lakóhely szerint

Bács-Kiskun megye	12,7	13,7	10,2	17,5	12,7	26,2	16,0	29,4	13,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	17,0	13,7	13,4	17,5	36,6	25,6	44,8	29,4	18,9
Hajdu-Bihar megye	13,3	10,0	10,2	10,5	27,6	31,4	26,6	11,7	14,2
Pest megye	9,3	8,5	8,3	11,7	-	1,7	0,6	5,9	8,3
Somogy megye	11,4	11,9	5,5	9,4	14,2	1,1	8,8	5,9	10,9
Veszprém megye	16,4	12,5	13,4	8,8	3,0	2,3	1,8	-	14,1
Budapest	14,2	21,8	30,4	17,6	3,0	4,7	1,2	11,8	14,5
Debrecen	1,6	1,7	0,4	2,3	2,2	1,2	-	-	1,5
Miskolc	1,8	2,7	3,9	-	0,7	-	0,1	-	1,8
Pécs	1,4	1,9	1,9	3,5	-	2,9	0,1	5,9	1,5
Szeged	0,9	1,6	2,4	1,2	-	2,9	-	-	1,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a családi helyzet szerint

Bács-Kiskun megye	67,6	14,3	2,1	2,4	1,3	3,6	8,4	0,3	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	64,1	10,2	1,9	1,7	2,7	2,5	16,7	0,2	100,0
Hajdu-Bihar megye	66,8	9,9	1,9	1,3	2,8	4,0	13,2	0,1	100,0
Pest megye	79,6	14,3	2,6	2,5	-	0,4	0,5	0,1	100,0
Somogy megye	74,2	15,2	1,3	1,5	1,8	0,2	5,7	0,1	100,0
Veszprém megye	82,6	12,3	2,5	1,1	0,3	0,3	0,9	-	100,0
Budapest	69,7	20,9	5,6	2,2	0,3	0,6	0,6	0,1	100,0
Debrecen	77,7	15,4	0,7	2,8	2,1	1,3	-	-	100,0
Miskolc	71,9	21,1	5,8	-	0,6	-	0,6	-	100,0
Pécs	68,1	18,9	3,6	4,4	-	3,6	0,7	0,7	100,0
Szeged	63,1	22,8	6,5	2,2	-	5,4	-	-	100,0
Összesen	71,2	13,9	2,7	1,8	1,4	1,8	7,0	0,2	100,0

1.13 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA LAKÓHELY ÉS A SZÜLŐK CSALÁDI HELYZETE SZERINT

A sorköteles lakóhelye	A szülők családi helyzete							Össze- sen
	A szülők			Ápa	Anya	A szülők nem élnék	Egyéb és ismeret- len	
	együtt	külön	elváltak	özvegy				
	élnék							
Bács-Kiskun megye	989	35	114	24	92	4	7	1 265
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 490	46	71	39	136	1	15	1 788
Hajdu-Bihar megye	1 119	27	71	22	101	4	4	1 348
Pest megye	634	24	70	15	45	1	3	792
Somogy megye	844	29	65	13	86	1	1	1 039
Veszprém megye	1 116	32	78	27	81	2	7	1 343
Budapest	972	52	223	33	85	5	6	1 376
Debrecen	114	3	17	1	8	-	-	143
Miskolc	125	4	28	3	11	-	-	171
Pécs	97	6	15	5	12	-	3	138
Szeged	59	6	19	3	3	1	1	92
Összesen	7 559	264	771	185	650	19	47	9 495

Százalékos megoszlás a lakóhely szerint

Bács-Kiskun megye	13,1	13,3	14,8	13,0	14,2	21,0	14,9	13,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	19,7	17,4	9,2	21,1	19,4	5,3	32,0	18,9
Hajdu-Bihar megye	14,8	10,2	9,2	11,9	15,5	21,0	8,5	14,2
Pest megye	8,4	9,1	9,1	8,1	6,9	5,3	6,4	8,3
Somogy megye	11,1	11,0	8,4	7,0	13,2	5,3	2,1	10,9
Veszprém megye	14,7	12,1	10,1	14,6	12,5	10,5	14,8	14,1
Budapest	12,9	19,7	29,0	17,8	13,1	26,3	12,8	14,5
Debrecen	1,5	1,1	2,2	0,6	1,2	-	-	1,5
Miskolc	1,7	1,5	3,6	1,6	1,7	-	-	1,8
Pécs	1,3	2,3	1,9	2,7	1,8	-	6,4	1,5
Szeged	0,8	2,3	2,5	1,6	0,5	5,3	2,1	1,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a szülők családi helyzete szerint

Bács-Kiskun megye	78,2	2,8	9,0	1,9	7,3	0,3	0,5	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	83,4	2,5	4,0	2,2	7,0	0,1	0,8	100,0
Hajdu-Bihar megye	83,0	2,0	5,3	1,6	7,5	0,3	0,3	100,0
Pest megye	80,1	3,0	8,8	1,9	5,7	0,1	0,4	100,0
Somogy megye	81,2	2,8	6,2	1,3	8,3	0,1	0,1	100,0
Veszprém megye	83,1	2,4	5,8	2,0	6,0	0,2	0,5	100,0
Budapest	70,7	3,8	16,2	2,4	6,2	0,3	0,4	100,0
Debrecen	79,8	2,1	11,9	0,6	5,6	-	-	100,0
Miskolc	73,1	2,3	16,4	1,8	6,4	-	-	100,0
Pécs	70,3	4,3	10,9	3,6	8,7	-	2,2	100,0
Szeged	64,1	6,5	20,6	3,3	3,3	1,1	1,1	100,0
Összesen	79,6	2,8	8,1	1,9	6,9	0,2	0,5	100,0

1.14 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA LAKÓHELY ÉS A BÜNTETÉS IDŐTARTAMA SZERINT

A sorköteles lakóhelye	Sorkötelesek, akik							Össze- sen
	nem	1-3	4-6	7-12	1-2 év	2 éven felül	Ismeret- len	
		hó						
		között						
	voltak büntetve							
Bács-Kiskun megye	1 244	7	3	3	3	3	2	1 265
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 754	4	6	13	6	2	3	1 788
Hajdu-Bihar megye	1 338	4	1	2	1	-	2	1 348
Pest megye	784	2	3	-	-	1	2	792
Somogy megye	1 016	6	5	3	3	-	6	1 039
Veszprém megye	1 330	1	4	4	3	1	-	1 343
Budapest	1 348	1	3	16	6	-	2	1 376
Debrecen	140	1	-	1	1	-	-	143
Miskolc	169	-	-	1	1	-	-	171
Pécs	136	-	-	2	-	-	-	138
Szeged	91	-	-	1	-	-	-	92
Összesen	9 350	26	25	46	24	7	17	9 495

Százalékos megoszlás a lakóhely szerint

Bács-Kiskun megye	13,3	27,0	12,0	6,5	12,5	42,9	11,8	13,3
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	18,8	15,4	24,0	28,3	25,0	28,5	17,6	18,9
Hajdu-Bihar megye	14,3	15,4	4,0	4,3	4,1	-	11,8	14,2
Pest megye	8,4	7,7	12,0	-	-	14,3	11,7	8,3
Somogy megye	10,9	23,1	20,0	6,5	12,5	-	35,3	10,9
Veszprém megye	14,2	3,8	16,0	8,7	12,5	14,3	-	14,1
Budapest	14,4	3,8	12,0	34,8	25,0	-	11,8	14,5
Debrecen	1,5	3,8	-	2,2	4,2	-	-	1,5
Miskolc	1,8	-	-	2,2	4,2	-	-	1,8
Pécs	1,5	-	-	4,3	-	-	-	1,5
Szeged	0,9	-	-	2,2	-	-	-	1,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Százalékos megoszlás a büntetés időtartama szerint

Bács-Kiskun megye	98,4	0,6	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	98,2	0,2	0,3	0,7	0,3	0,1	0,2	100,0
Hajdu-Bihar megye	99,3	0,3	0,1	0,1	0,1	-	0,1	100,0
Pest megye	99,0	0,3	0,3	-	-	0,1	0,3	100,0
Somogy megye	97,8	0,6	0,4	0,3	0,3	-	0,6	100,0
Veszprém megye	99,0	0,1	0,3	0,3	0,2	0,1	-	100,0
Budapest	98,0	0,1	0,2	1,2	0,4	-	0,1	100,0
Debrecen	97,9	0,7	-	0,7	0,7	-	-	100,0
Miskolc	98,8	-	-	0,6	0,6	-	-	100,0
Pécs	98,6	-	-	1,4	-	-	-	100,0
Szeged	98,9	-	-	1,1	-	-	-	100,0
Összesen	98,5	0,3	0,3	0,4	0,2	0,1	0,2	100,0

**1.15 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉS OKA
ÉS A FELMENTÉS IDŐTARTAMA SZERINT**

A sorköteles testnevelés alóli fel- mentésének oka	A sorköteles felmentésének időtartama							Összesen
	Nem volt felmentve	1-3 alkalom- mal át- menetileg	1	2	Tartósan felmentve (1 éven tul)	Állandóra felmentve	Ismeret- len	
			alkalommal hosszabb ideig					

Bács-Kiskun megye

Nem volt felmentve	1 180	-	-	-	-	-	-	1 180
Fertőző betegségek	-	-	-	-	-	1	-	1
- Heine Medin	-	-	-	-	-	-	-	-
- TBC	-	-	4	-	-	-	-	4
- hepatitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Idegrendszer betegségek	-	-	-	-	1	-	-	1
- chorea minor	-	-	-	-	-	-	-	-
Érzékszervek betegsége	-	-	1	-	-	-	-	1
- szem egyéb betegségei	-	-	-	-	-	-	-	-
Keringési betegségek	-	-	3	1	1	1	-	6
- febris rheumatica, carditis	-	-	1	-	2	-	-	3
- hypertonia	-	-	-	-	-	-	-	-
Emésztő-, húgy-ivár betegségek	-	-	4	-	1	-	-	5
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek	-	1	-	1	-	-	-	2
- scoliosis	-	-	-	-	-	-	-	-
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	2	3	-	1	-	-	6
Egyéb	-	6	16	2	6	3	1	34
Ismeretlen felmentési ok	-	4	8	1	8	-	1	22
Összesen	1 180	13	40	5	20	5	2	1 265

Százalékos megoszlás a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Nem volt felmentve	100,0	-	-	-	-	-	-	93,3
Fertőző betegségek	-	-	-	-	-	20,0	-	0,1
- Heine Medin	-	-	-	-	-	-	-	-
- TBC	-	-	10,0	-	-	-	-	0,3
- hepatitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Idegrendszer betegségek	-	-	-	-	5,0	-	-	0,1
- chorea minor	-	-	-	-	-	-	-	-
Érzékszervek betegsége	-	-	2,5	-	-	-	-	0,1
- szem egyéb betegségei	-	-	-	-	-	-	-	-
Keringési betegségek	-	-	7,5	20,0	5,0	20,0	-	0,5
- febris rheumatica, carditis	-	-	2,5	-	10,0	-	-	0,2
- hypertonia	-	-	-	-	-	-	-	-
Emésztő-, húgy-ivár betegségek	-	-	10,0	-	5,0	-	-	0,4
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek	-	7,7	-	20,0	-	-	-	0,1
- scoliosis	-	-	-	-	-	-	-	-
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	15,4	7,5	-	5,0	-	-	0,5
Egyéb	-	46,1	40,0	40,0	30,0	60,0	50,0	2,7
Ismeretlen felmentési ok	-	30,8	20,0	20,0	40,0	-	50,0	1,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**1.15 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉS OKA
ÉS A FELMENTÉS IDŐTARTAMA SZERINT (folytatás)**

A sorköteles testnevelés alóli fel- mentésének oka	A sorköteles felmentésének időtartama							Összesen
	Nem volt felmentve	1-3 alkalom- mal át- menetileg	1	2	Tartósan felmentve (1 éven tul)	Állandóra felmentve	Ismeret- len	
			alkalommal hosszabb ideig					
Borsod-Abaúj-Zemplén megye								
Nem volt felmentve	1 655	-	-	-	-	-	-	1 655
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	4	4	-	8
- TBC	-	-	-	-	-	-	-	-
- hepatitis	-	2	7	-	-	-	-	9
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	1	-	-	-	-	1
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	-	-	-	1	-	1
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	-	4	-	5	5	-	15
- hypertonia	-	-	1	1	-	-	-	2
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	1	-	-	2	-	-	3
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	1	-	-	-	-	1
- osteomyelitis	-	1	-	-	-	1	-	2
Műtétek	-	10	12	-	3	-	-	25
Egyéb	-	21	17	1	11	5	-	55
Ismeretlen felmentési ok	-	1	3	-	5	-	2	11
Összesen	1 655	36	46	2	31	16	2	1 788

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Százalékos megoszlás a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Nem volt felmentve	100,0	-	-	-	-	-	-	92,6
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	12,9	25,0	-	0,4
- TBC	-	-	-	-	-	-	-	-
- hepatitis	-	5,5	15,2	-	-	-	-	0,5
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	2,2	-	-	-	-	0,1
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	-	-	-	6,3	-	0,1
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	-	8,7	-	19,4	31,2	-	0,8
- hypertonia	-	-	2,2	50,0	-	-	-	0,1
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	2,8	-	-	6,4	-	-	0,2
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	2,2	-	-	-	-	0,1
- osteomyelitis	-	2,8	-	-	-	6,3	-	0,1
Műtétek	-	27,8	26,1	-	9,7	-	-	1,4
Egyéb	-	58,3	36,9	50,0	35,5	31,2	-	3,0
Ismeretlen felmentési ok	-	2,8	6,5	-	16,1	-	100,0	0,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1,15 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉS OKA
ÉS A FELMENTÉS IDŐTARTAMA SZERINT (folytatás)

A sorköteles testnevelés alóli fel- mentésének oka	A sorköteles felmentésének időtartama							Összesen
	Nem volt felmentve	1-3 alkalom- mal át- menetileg	1	2	Tartósan felmentve (1 éven túl)	Állandóra felmentve	Ismeret- len	
			alkalommal hosszabb ideig					
Hajdu-Bihar megye								
Nem volt felmentve	1 234	-	-	-	-	-	-	1 234
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	-	4	-	4
- TBC	-	-	2	-	-	-	-	2
- hepatitis	-	-	3	-	1	-	-	4
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	1	-	-	1
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	1	1	-	-	-	-	2
Keringési betegségek								
- febris rheumatica carditis	-	-	3	-	8	2	-	13
- hypertonia	-	1	-	1	2	1	-	5
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	1	3	-	1	1	-	6
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	-	-	1	1	-	2
- osteomyelitis	-	-	-	-	1	-	-	1
Műtétek	-	3	9	-	6	1	-	19
Egyéb	-	3	20	1	16	1	-	41
Ismeretlen felmentési ok	-	-	2	2	7	3	-	14
Összesen	1 234	9	43	4	44	14	-	1 348

Százalékos megoszlás a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Nem volt felmentve	100,0	-	-	-	-	-	-	91,5
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	-	28,7	-	0,3
- TBC	-	-	4,6	-	-	-	-	0,1
- hepatitis	-	-	7,0	-	2,3	-	-	0,3
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	2,3	-	-	0,1
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	11,1	2,4	-	-	-	-	0,1
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	-	7,0	-	18,2	14,3	-	1,0
- hypertonia	-	11,1	-	25,0	4,5	7,1	-	0,4
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	11,1	7,0	-	2,3	7,1	-	0,4
Csontváz-, izomrendszer betegségek								
- scoliosis	-	-	-	-	2,3	7,1	-	0,1
- osteomyelitis	-	-	-	-	2,3	-	-	0,1
Műtétek	-	33,3	20,9	-	13,6	7,1	-	1,4
Egyéb	-	33,4	46,5	25,0	36,3	7,1	-	3,1
Ismeretlen felmentési ok	-	-	4,6	50,0	15,9	21,5	-	1,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0

**1.15 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉS OKA
ÉS A FELMENTÉS IDŐTARTAMA SZERINT (folytatás)**

A sorköteles testnevelés alóli fel- mentésének oka	A sorköteles felmentésének időtartama							Összesen
	Nem volt felmentve	1-3 alkalom- mal át- menetileg	1	2	Tartósan felmentve (1 éven tul)	Állandóra felmentve	Ismeret- len	
			alkalommal hosszabb ideig					
Pest megye								
Nem volt felmentve	731	-	-	-	-	-	-	731
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	1	-	1	-	-	2
- TBC	-	-	-	-	-	-	-	-
- hepatitis	-	1	3	-	-	-	-	4
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	-	-	-	-
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	-	-	-	-	-	-
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	-	2	-	3	-	-	5
- hypertonia	-	-	-	-	-	-	-	-
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	-	1	-	3	-	-	4
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	-	-	-	-	-	-
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	2	3	-	-	-	-	5
Egyéb	-	9	6	-	5	-	-	20
Ismeretlen felmentési ok	-	1	11	1	8	-	-	21
Összesen	731	13	27	1	20	-	-	792

Százalékos megoszlás a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Nem volt felmentve	100,0	-	-	-	-	-	-	92,3
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	3,7	-	5,0	-	-	0,3
- TBC	-	-	-	-	-	-	-	-
- hepatitis	-	7,7	11,1	-	-	-	-	0,5
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	-	-	-	-
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	-	-	-	-	-	-
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	-	7,4	-	15,0	-	-	0,6
- hypertonia	-	-	-	-	-	-	-	-
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	-	3,7	-	15,0	-	-	0,5
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	-	-	-	-	-	-
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	15,4	11,1	-	-	-	-	0,6
Egyéb	-	69,2	22,2	-	25,0	-	-	2,5
Ismeretlen felmentési ok	-	7,7	40,8	100,0	40,0	-	-	2,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	100,0

1.15 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉS OKA
ÉS A FELMENTÉS IDŐTARTAMA SZERINT (folytatás)

A sorköteles testnevelés alóli fel- mentésének oka	A sorköteles felmentésének időtartama							Összesen
	Nem volt felmentve	1-3 alkalom- mal át- menetileg	1	2	Tartósan felmentve (1 éven tul)	Állandóra felmentve	Ismeret- len	
			alkalommal hosszabb ideig					
Somogy megye								
Nem volt felmentve	944	-	-	-	-	-	-	944
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	-	-	-	-
- TBC	-	-	1	-	-	-	-	1
- hepatitis	-	-	5	-	-	1	-	6
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	-	-	-	-
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	1	-	-	-	-	1
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	3	4	-	5	3	-	15
- hypertonia	-	-	-	-	-	-	-	-
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	1	1	-	1	-	-	3
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	-	-	2	-	-	2
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	5	7	3	3	-	-	18
Egyéb	-	7	17	-	16	5	-	45
Ismeretlen felmentési ok	-	-	4	-	-	-	-	4
Összesen	944	16	40	3	27	9	-	1 039

Százalékos megoszlás a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Nem volt felmentve	100,0	-	-	-	-	-	-	90,9
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	-	-	-	-
- TBC	-	-	2,5	-	-	-	-	0,1
- hepatitis	-	-	12,5	-	-	11,1	-	0,6
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	-	-	-	-
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	2,5	-	-	-	-	0,1
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	18,7	10,0	-	18,5	33,3	-	1,4
- hypertonia	-	-	-	-	-	-	-	-
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	6,3	2,5	-	3,7	-	-	0,3
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	-	-	7,4	-	-	0,2
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	31,3	17,5	100,0	11,1	-	-	1,7
Egyéb	-	43,7	42,5	-	59,3	55,6	-	4,3
Ismeretlen felmentési ok	-	-	10,0	-	-	-	-	0,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0

**1.15 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉS OKA
ÉS A FELMENTÉS IDŐTARTAMA SZERINT (folytatás)**

A sorköteles testnevelés alóli fel- mentésének oka	A sorköteles felmentésének időtartama							Összesen
	Nem volt felmentve	1-3 alkalom- mal át- menetileg	1	2	Tartósan felmentve (1 éven tul)	Állandóra felmentve	Ismeret- len	
			alkalommal hosszabb ideig					

Veszprém megye

Nem volt felmentve	1 181	-	-	-	-	-	-	1 181
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	2	4	-	6
- TBC	-	-	4	-	1	1	-	6
- hepatitis	-	2	-	-	-	-	-	2
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	-	1	-	1
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	-	1	-	1	-	2
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	-	2	-	10	4	-	16
- hypertonia	-	-	-	-	3	-	-	3
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	2	4	-	1	-	-	7
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	-	1	1	-	-	2
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	14	13	1	7	-	-	35
Egyéb	-	33	25	3	12	8	-	81
Ismeretlen felmentési ok	-	-	-	-	1	-	-	1
Összesen	1 181	51	48	6	38	19	-	1 343

Százalékos megoszlás a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Nem volt felmentve	100,0	-	-	-	-	-	-	87,9
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	5,3	21,0	-	0,4
- TBC	-	-	8,3	-	2,6	5,3	-	0,4
- hepatitis	-	3,9	-	-	-	-	-	0,2
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	-	5,3	-	0,1
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	-	16,6	-	5,3	-	0,2
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	-	4,2	-	26,3	21,0	-	1,2
- hypertonia	-	-	-	-	7,9	-	-	0,2
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	3,9	8,3	-	2,6	-	-	0,5
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	-	16,7	2,6	-	-	0,2
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	27,5	27,1	16,7	18,5	-	-	2,6
Egyéb	-	64,7	52,1	50,0	31,6	42,1	-	6,0
Ismeretlen felmentési ok	-	-	-	-	2,6	-	-	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0

**1.15 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉS OKA
ÉS A FELMENTÉS IDŐTARTAMA SZERINT (folytatás)**

A sorköteles testnevelés alóli fel- mentésének oka	A sorköteles felmentésének időtartama							Összesen
	Nem volt felmentve	1-3 alkalom- mal át- menetileg	1	2	Tartósan felmentve (1 éven tul)	Állandóra felmentve	Ismeret- len	
			alkalommal hosszabb ideig					
Budapest								
Nem volt felmentve	1 129	-	-	-	-	-	-	1 129
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	-	4	-	4
- TBC	-	-	-	-	1	-	-	1
- hepatitis	-	1	8	2	1	-	-	12
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	-	-	-	-
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	1	1	-	3	2	-	7
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	3	10	-	25	9	-	47
- hypertonia	-	-	1	-	1	1	-	3
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	4	7	-	6	1	-	18
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	6	-	10	3	-	19
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	4	12	-	4	-	-	20
Egyéb	-	10	49	4	32	9	1	105
Ismeretlen felmentési ok	-	-	5	-	3	1	2	11
Összesen	1 129	23	99	6	86	30	3	1 376

Százalékos megoszlás a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Nem volt felmentve	100,0	-	-	-	-	-	-	82,0
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	-	13,4	-	0,3
- TBC	-	-	-	-	1,2	-	-	0,1
- hepatitis	-	4,3	8,1	33,3	1,2	-	-	0,9
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	-	-	-	-
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	4,3	1,0	-	3,5	6,7	-	0,5
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	13,1	10,0	-	29,0	30,0	-	3,4
- hypertonia	-	-	1,0	-	1,2	3,3	-	0,2
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	17,4	7,1	-	7,0	3,3	-	1,3
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	-	6,1	-	11,6	10,0	-	1,4
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	17,4	12,1	-	4,6	-	-	1,5
Egyéb	-	43,5	49,5	66,7	37,2	30,0	33,3	7,6
Ismeretlen felmentési ok	-	-	5,1	-	3,5	3,3	66,7	0,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**1,15 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉS OKA
ÉS A FELMENTÉS IDŐTARTAMA SZERINT (folytatás)**

A sorköteles testnevelés alóli fel- mentésének oka	A sorkötelesek felmentésének időtartama							Összesen
	Nem volt felmentve	1-3 alkalom- mal át- menetileg	1	2	Tartósan felmentve (1 éven tul)	Állandóra felmentve	Ismeret- len	
			alkalommal hosszabb ideig					
Megyei városok együtt								
Nem volt felmentve	467	-	-	-	-	-	-	467
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	-	1	-	1
- TBC	-	-	1	1	-	-	-	2
- hepatitis	-	-	1	-	1	-	1	3
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	4	-	-	4
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	-	-	-	-	-	-
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	2	7	3	8	1	-	21
- hypertonia	-	-	-	-	1	-	-	1
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	1	1	-	1	-	-	3
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	1	-	-	3	1	-	5
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	-	2	-	2	-	-	4
Egyéb	-	5	8	-	9	3	-	25
Ismeretlen felmentési ok	-	-	4	-	4	-	-	8
Összesen	467	9	24	4	33	6	1	544

Százalékos megoszlás a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Nem volt felmentve	100,0	-	-	-	-	-	-	85,8
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	-	-	-	16,6	-	0,2
- TBC	-	-	4,2	25,0	-	-	-	0,4
- hepatitis	-	-	4,2	-	3,0	-	100,0	0,6
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	-	-	12,1	-	-	0,7
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	-	-	-	-	-	-	-
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	22,2	29,2	75,0	24,3	16,7	-	3,8
- hypertonia	-	-	-	-	3,0	-	-	0,2
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	11,1	4,2	-	3,0	-	-	0,6
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	11,1	-	-	9,1	16,7	-	0,9
- osteomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-
Műtétek	-	-	8,3	-	6,1	-	-	0,7
Egyéb	-	55,6	33,3	-	27,3	50,0	-	4,6
Ismeretlen felmentési ok	-	-	16,6	-	12,1	-	-	1,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**1.15 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A TESTNEVELÉS ALÓLI FELMENTÉS OKA
ÉS A FELMENTÉS IDŐTARTAMA SZERINT (folytatás)**

A sorköteles testnevelés alóli fel- mentésének oka	A sorköteles felmentésének időtartama							Összesen
	Nem volt felmentve	1-3 alkalom- mal át- menetileg	1	2	Tartósan felmentve (1 éven tul)	Állandóra felmentve	Ismeret- len	
			alkalommal hosszabb ideig					
Vizsgált sorkötelesek összesen								
Nem volt felmentve	8 521	-	-	-	-	-	-	8 521
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	1	-	7	18	-	26
- TBC	-	-	8	1	2	1	-	12
- hepatitis	-	6	31	2	3	1	1	44
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	1	-	6	1	-	8
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	2	4	1	3	4	-	14
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	8	35	4	66	25	-	138
- hypertonia	-	1	3	2	9	2	-	17
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	10	21	-	16	2	-	49
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	2	7	2	17	5	-	33
- osteomyelitis	-	1	-	-	1	1	-	3
Műtétek	-	40	61	4	26	1	-	132
Egyéb	-	94	158	11	107	34	2	406
Ismeretlen felmentési ok	-	6	37	4	36	4	5	92
Összesen	8 521	170	367	31	299	99	8	9 495

Százalékos megoszlás a testnevelés alóli felmentés oka szerint

Nem volt felmentve	100,0	-	-	-	-	-	-	89,7
Fertőző betegségek								
- Heine Medin	-	-	0,3	-	2,3	18,2	-	0,3
- TBC	-	-	2,2	3,2	0,7	1,0	-	0,1
- hepatitis	-	3,5	8,4	6,5	1,0	1,0	12,5	0,5
Idegrendszer betegségek								
- chorea minor	-	-	0,3	-	2,0	1,0	-	0,1
Érzékszervek betegsége								
- szem egyéb betegségei	-	1,2	1,1	3,2	1,0	4,0	-	0,1
Keringési betegségek								
- febris rheumatica, carditis	-	4,7	9,5	12,9	22,1	25,3	-	1,5
- hypertonia	-	0,6	0,8	6,5	3,0	2,0	-	0,2
Emésztő-, húgy-ivar betegségek	-	5,9	5,7	-	5,4	2,0	-	0,5
Csontváz-, izomrendszer beteg- ségek								
- scoliosis	-	1,2	1,9	6,5	5,7	5,1	-	0,3
- osteomyelitis	-	0,6	-	-	0,3	1,0	-	-
Műtétek	-	23,5	16,6	12,9	8,7	1,0	-	1,4
Egyéb	-	55,3	43,1	35,4	35,8	34,4	25,0	4,3
Ismeretlen felmentési ok	-	3,5	10,1	12,9	12,0	4,0	62,5	1,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.16 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A SPORTOLÁS MÓDJA ÉS LAKÓHELY SZERINT

A sportolás módja	A sorköteles lakóhelye								Össze- sen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda- pest	Megyei városok együtt	
	megye								
Nem sportol	1 009	1 076	934	558	680	833	885	409	6 384
Egyesületben sportol	202	278	244	160	290	336	334	116	1 960
Egyesületen kívül sportol	29	72	10	40	32	19	44	7	253
Versenyszerűen sportol	4	54	8	4	9	17	24	4	124
Minősített sportoló	1	9	3	3	-	1	6	-	23
Nem rendszeresen sportol	-	12	4	3	9	1	6	1	36
Szórakozásként sportol	18	282	136	18	18	135	75	7	689
Ismeretlen	2	5	9	6	1	1	2	-	26
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a sportolás módja szerint

Nem sportol	79,8	60,2	69,3	70,4	65,4	62,0	64,3	75,2	67,2
Egyesületben sportol	16,0	15,5	18,1	20,2	27,9	25,0	24,3	21,3	20,6
Egyesületen kívül sportol	2,3	4,0	0,7	5,1	3,1	1,4	3,2	1,3	2,7
Versenyszerűen sportol	0,3	3,0	0,6	0,5	0,9	1,2	1,8	0,7	1,3
Minősített sportoló	0,1	0,5	0,2	0,4	-	0,1	0,4	-	0,2
Nem rendszeresen sportol	-	0,7	0,3	0,4	0,9	0,1	0,4	0,2	0,4
Szórakozásként sportol	1,4	15,8	10,1	2,3	1,7	10,1	5,5	1,3	7,3
Ismeretlen	0,1	0,3	0,7	0,7	0,1	0,1	0,1	-	0,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.17 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA LAKÓHELY ÉS A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT

A sorköteles lakóhelye	A sorköteles katonai alkalmassága				Össze- sen	Százalékos megoszlás a katonai alkalmasság szerint				Össze- sen
	Alkalmas	Alkalmat- lan	Szak- szolgá- latra alkalmas	Kivizsgá- lásra szorul		Alkalmas	Alkalmat- lan	Szak- szolgá- latra alkalmas	Kivizsgá- lásra szorul	
Bács-Kiskun megye	1 052	79	56	78	1 265	83,2	6,2	4,4	6,2	100,0
Borsod-Abauj-Zemplén megye	1 408	46	45	289	1 788	78,7	2,6	2,5	16,2	100,0
Hajdu-Bihar megye	1 076	44	55	173	1 348	79,8	3,3	4,1	12,8	100,0
Pest megye	626	47	68	51	792	79,1	5,9	8,6	6,4	100,0
Somogy megye	854	25	36	124	1 039	82,2	2,4	3,5	11,9	100,0
Veszprém megye	1 040	64	64	175	1 343	77,4	4,8	4,8	13,0	100,0
Budapest	969	65	202	140	1 376	70,4	4,7	14,7	10,2	100,0
Debrecen	118	2	4	19	143	82,5	1,4	2,8	13,3	100,0
Miskolc	137	7	10	17	171	80,1	4,1	5,9	9,9	100,0
Pécs	91	9	4	34	138	66,0	6,5	2,9	24,6	100,0
Szeged	73	3	2	14	92	79,3	3,3	2,2	15,2	100,0
Összesen	7 444	391	546	1 114	9 495	78,4	4,1	5,8	11,7	100,0

2. A sorkötelesek testi fejlettsége

2.1 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	169,63	41,33	6,43	0,18	0,04	151,00-194,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	170,55	44,53	6,67	0,16	0,04	137,00-196,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	169,28	40,39	6,36	0,17	0,04	147,00-199,00
Pest megye	792	171,55	47,46	6,89	0,24	0,04	143,00-196,00
Somogy megye	1 039	171,23	41,58	6,45	0,20	0,04	140,00-195,00
Veszprém megye	1 343	171,76	43,51	6,60	0,18	0,04	150,00-192,00
Budapest	1 376	174,00	48,05	6,93	0,19	0,04	139,00-199,00
Megyei városok együtt	544	171,92	39,69	6,30	0,27	0,03	150,00-192,00
Összesen	9 495	171,15	45,67	6,76	0,07	0,04	137,00-199,00

2.2 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA TERMETCSOPORTOK ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Termetcsoporthoz (cm) (E. Schmidt)	Az összeírás helye								Össze- sen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abaúj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda- pest	Megyei városok együtt	
	megye								
Igen alacsony -152,9	4	16	13	3	2	1	4	2	45
Alacsony 153,0-162,9	151	158	182	58	83	96	63	34	825
Kisközepes 163,0-166,9	228	281	241	115	148	187	114	68	1 382
Közepes 167,0-169,9	244	323	240	137	173	220	163	84	1 584
Nagyközepes 170,0-172,9	233	337	252	137	197	227	226	106	1 715
Magas 173,0-182,9	373	615	397	287	393	534	650	227	3 476
Igen magas 183,0-	32	58	23	55	43	78	156	23	468
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495
Százalékos megoszlás termetcsoporthoz szerint									
Igen alacsony -152,9	0,3	0,9	0,9	0,4	0,2	0,1	0,3	0,4	0,5
Alacsony 153,0-162,9	12,0	8,8	13,5	7,3	8,0	7,1	4,6	6,3	8,6
Kisközepes 163,0-166,9	18,0	15,7	17,9	14,5	14,2	13,9	8,3	12,5	14,6
Közepes 167,0-169,9	19,3	18,1	17,8	17,3	16,7	16,4	11,9	15,4	16,7
Nagyközepes 170,0-172,9	18,4	18,9	18,7	17,3	19,0	16,9	16,4	19,5	18,1
Magas 173,0-182,9	29,5	34,4	29,5	36,2	37,8	39,8	47,2	41,7	36,6
Igen magas 183,0-	2,5	3,2	1,7	7,0	4,1	5,8	11,3	4,2	4,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2,3 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Budapest	704	173,73	48,64	6,97	0,26	0,04	151,00-199,00
Dunántul	2 489	171,75	43,08	6,56	0,13	0,03	140,00-194,00
Duna-Tisza köze	1 892	170,54	44,13	6,64	0,15	0,03	151,00-196,00
Észak-Magyarország	1 882	170,84	46,78	6,84	0,16	0,04	137,00-196,00
Tiszántul	2 201	170,36	44,72	6,69	0,14	0,03	139,00-199,00
Külföld	275	172,01	51,96	7,21	0,43	0,04	150,00-197,00
Ismeretlen	52	169,40	67,47	8,21	1,14	0,04	151,00-187,00
Összesen	9 495	171,15	45,67	6,76	0,07	0,04	137,00-199,00

2,4 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA TERMETCSOPORTOK ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Termetcsoportok (E. Schmidt)	Az anya születési helye							Össze- sen
	Buda- pest	Dunán- tul	Duna- Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszán- tul	Külföld	Ismeret- len	
Igen alacsony -152,9	2	4	3	20	16	-	-	45
Alacsony 153,0-162,9	33	167	193	155	243	24	10	825
Kisközepes 163,0-166,9	71	338	308	276	339	39	11	1 382
Közepes 167,0-169,9	87	406	331	341	362	50	7	1 584
Nagyközepes 170,0-172,9	119	446	347	348	419	32	4	1 715
Magas 173,0-182,9	313	990	628	666	744	117	18	3 476
Igen magas 183,0-	79	138	82	76	78	13	2	468
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás termetcsoportok szerint

Igen alacsony -152,9	0,3	0,2	0,2	1,1	0,7	-	-	0,5
Alacsony 153,0-162,9	4,7	6,7	10,2	8,2	11,0	8,7	19,2	8,6
Kisközepes 163,0-166,9	10,1	13,6	16,3	14,7	15,4	14,2	21,1	14,6
Közepes 167,0-169,9	12,3	16,3	17,5	18,1	16,5	18,2	13,5	16,7
Nagyközepes 170,0-172,9	16,9	17,9	18,3	18,5	19,0	11,6	7,7	18,1
Magas 173,0-182,9	44,5	39,8	33,2	35,4	33,8	42,6	34,6	36,6
Igen magas 183,0-	11,2	5,5	4,3	4,0	3,6	4,7	3,9	4,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.5 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT**

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	169,58	41,70	6,46	0,23	0,04	-
Solti síkság és Bácska	265	169,89	36,49	6,04	0,37	0,04	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	169,47	45,66	6,76	0,45	0,04	-
Összesen	1 265	169,63	41,33	6,43	0,18	0,04	151,00-194,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	170,58	48,44	6,96	0,81	0,04	-
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	171,25	41,88	6,47	0,70	0,04	-
Borsodi síkság	261	169,11	42,92	6,55	0,41	0,04	-
Bükkalja	213	170,54	35,69	5,97	0,41	0,04	-
Hegyköz	56	171,09	33,90	5,82	0,78	0,03	-
Hegyalja	193	170,79	45,47	6,74	0,49	0,04	-
Bodrogköz	206	169,39	37,17	6,10	0,43	0,04	-
Cserehát	13	169,23	78,79	8,88	2,46	0,05	-
Taktaköz és matyók	207	172,36	53,83	7,34	0,51	0,04	-
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	170,23	39,75	6,30	0,44	0,04	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	171,26	48,26	6,95	0,42	0,04	-
Összesen	1 788	170,55	44,53	6,67	0,16	0,04	137,00-196,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	169,32	44,03	6,64	0,27	0,04	-
Hajduság	62	169,16	43,55	6,60	0,84	0,04	-
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	168,91	39,06	6,25	0,67	0,04	-
Hortobágy és Tiszahát	172	169,78	34,88	5,91	0,45	0,03	-
Dél-Nyírség	168	168,28	38,78	6,23	0,48	0,04	-
Bihar	118	170,36	33,44	5,78	0,53	0,03	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	169,06	36,12	6,01	0,50	0,04	-
Összesen	1 348	169,28	40,39	6,36	0,17	0,04	147,00-199,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	170,79	39,36	6,27	0,87	0,04	-
Gödöllői-dombság	161	171,36	37,19	6,10	0,48	0,04	-
Kiskunság északi része	225	171,70	49,83	7,06	0,47	0,04	-
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	170,81	43,04	6,56	0,70	0,04	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	171,94	54,23	7,36	0,45	0,04	-
Összesen	792	171,55	47,46	6,89	0,24	0,04	143,00-196,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	171,08	43,02	6,56	0,39	0,04	-
Belső-Somogy	187	170,82	40,93	6,40	0,47	0,04	-
Külső-Somogy	189	171,53	33,65	5,80	0,42	0,03	-
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	169,19	38,39	6,20	0,86	0,04	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	171,74	44,68	6,68	0,37	0,04	-
Összesen	1 039	171,23	41,58	6,45	0,20	0,04	140,00-195,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	170,85	41,85	6,47	0,43	0,04	-
Bakony vidéke	474	172,06	42,50	6,52	0,30	0,04	-
Balaton felvidék	109	171,15	40,73	6,38	0,61	0,04	-
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	170,77	40,95	6,40	0,64	0,04	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	172,27	45,62	6,75	0,32	0,04	-
Összesen	1 343	171,76	43,51	6,60	0,18	0,04	150,00-192,00

**2.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA TERMETCSOPORTOK ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT**

Termetcsoportok (cm) (E. Schmidt)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei			Összesen
	Kiskunság	Solti síkság és Bácska	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Bács-Kiskun megye

Igen alacsony	-152,9	2	-	2	4
Alacsony	153,0-162,9	101	24	26	151
Kisközepes	163,0-166,9	134	55	39	228
Közepes	167,0-169,9	143	51	50	244
Nagyközepes	170,0-172,9	150	46	37	233
Magas	173,0-182,9	228	85	60	373
Igen magas	183,0-	20	4	8	32
Összesen		778	265	222	1 265

Százalékos megoszlás termetcsoportok szerint

Igen alacsony	-152,9	0,2	-	0,9	0,3
Alacsony	153,0-162,9	13,0	9,1	11,7	12,0
Kisközepes	163,0-166,9	17,2	20,7	17,6	18,0
Közepes	167,0-169,9	18,4	19,2	22,5	19,3
Nagyközepes	170,0-172,9	19,3	17,4	16,7	18,4
Magas	173,0-182,9	29,3	32,1	27,0	29,5
Igen magas	183,0-	2,6	1,5	3,6	2,5
Összesen		100,0	100,0	100,0	100,0

Termetcsoportok (cm) (E. Schmidt)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei											Össze- sen
	Bükk- hegy- ség	Hernád völgye és Zemp- lén hegy- vidék	Bor- sodi síksá- g	Bükk- alja	Hegy- köz	Hegy- alja	Bod- rog- köz	Csere- hát	Takta- köz és matyók	B.-A.-Z. megye össze- vont kisebb területi egysé- gei	Ország egyéb területe (kül- föld és isme- retlen)	

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Igen alacsony	-152,9	1	1	5	1	-	2	1	-	4	1	-	16
Alacsony	153,0-162,9	6	8	29	15	2	16	23	2	14	17	26	158
Kisközepes	163,0-166,9	7	8	45	33	8	32	37	2	23	41	45	281
Közepes	167,0-169,9	17	13	54	54	13	30	43	6	26	38	29	323
Nagyközepes	170,0-172,9	20	20	43	37	12	38	40	-	31	34	62	337
Magas	173,0-182,9	17	32	82	68	21	69	61	1	97	68	99	615
Igen magas	183,0-	5	3	3	5	-	6	1	2	12	6	15	58
Összesen		73	85	261	213	56	193	206	13	207	205	276	1 788

Százalékos megoszlás termetcsoportok szerint

Igen alacsony	-152,9	1,4	1,2	1,9	0,5	-	1,0	0,5	-	1,9	0,5	-	0,9
Alacsony	153,0-162,9	8,2	9,4	11,1	7,0	3,6	8,3	11,2	15,4	8,8	8,3	9,4	8,8
Kisközepes	163,0-166,9	9,6	9,4	17,2	15,5	14,3	16,6	17,9	15,4	11,1	20,0	16,3	15,7
Közepes	167,0-169,9	23,3	15,3	20,7	25,4	23,2	15,5	20,9	46,1	12,6	18,5	10,5	18,1
Nagyközepes	170,0-172,9	27,4	23,5	16,5	17,4	21,4	19,7	19,4	-	15,0	16,6	22,5	18,9
Magas	173,0-182,9	23,3	37,7	31,4	31,9	37,5	35,8	29,6	7,7	46,8	33,2	35,9	34,4
Igen magas	183,0-	6,8	3,5	1,2	2,3	-	3,1	0,5	15,4	5,8	2,9	5,4	3,2
Összesen		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A TERMETCSOPORTOK ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT (folytatás)**

Termetcsoporthok (cm) (E. Schmidt)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei							Össze- sen
	Hajdu települé- sek	Hajduság	Kis- Sárrét, Nagy- Sárrét	Hortobágy és Tisza- hát	Dél- Nyírség	Bihar	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Hajdu-Bihar megye

Igen alacsony	-152,9	7	1	-	-	3	-	2	13
Alacsony	153,0-162,9	90	7	14	19	23	11	18	182
Kisközepes	163,0-166,9	103	11	13	30	41	15	28	241
Közepes	167,0-169,9	87	15	18	37	31	29	23	240
Nagyközepes	170,0-172,9	115	11	15	34	22	23	32	252
Magas	173,0-182,9	184	15	24	49	48	38	39	397
Igen magas	183,0-	14	2	2	3	-	2	-	23
Összesen		600	62	86	172	168	118	142	1 348

Százalékos megoszlás termetcsoporthok szerint

Igen alacsony	-152,9	1,1	1,6	-	-	1,8	-	1,4	0,9
Alacsony	153,0-162,9	15,0	11,3	16,3	11,0	13,7	9,3	12,7	13,5
Kisközepes	163,0-166,9	17,2	17,7	15,1	17,4	24,4	12,7	19,7	17,9
Közepes	167,0-169,9	14,5	24,2	20,9	21,5	18,4	24,6	16,2	17,8
Nagyközepes	170,0-172,9	19,2	17,7	17,5	19,8	13,1	19,5	22,5	18,7
Magas	173,0-182,9	30,7	24,2	27,9	28,5	28,6	32,2	27,5	29,5
Igen magas	183,0-	2,3	3,3	2,3	1,8	-	1,7	-	1,7
Összesen		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Termetcsoporthok (cm) (E. Schmidt)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Össze- sen
	Budapest környéke	Gödöllői- dombság	Kiskunság északi része	Pest megye összevont kisebb területi egységei	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Pest megye

Igen alacsony	-152,9	-	-	-	3	3
Alacsony	153,0-162,9	4	11	20	5	58
Kisközepes	163,0-166,9	6	24	35	19	115
Közepes	167,0-169,9	12	29	36	14	137
Nagyközepes	170,0-172,9	13	26	36	19	137
Magas	173,0-182,9	15	64	78	26	287
Igen magas	183,0-	2	7	20	5	55
Összesen		52	161	225	88	492

Százalékos megoszlás termetcsoporthok szerint

Igen alacsony	-152,9	-	-	-	1,1	0,4
Alacsony	153,0-162,9	7,7	6,8	8,9	5,7	7,3
Kisközepes	163,0-166,9	11,5	14,9	15,5	21,6	14,5
Közepes	167,0-169,9	23,1	18,0	16,0	15,9	17,3
Nagyközepes	170,0-172,0	25,0	16,2	16,0	21,6	17,3
Magas	173,0-182,9	28,9	39,8	34,7	29,5	36,2
Igen magas	183,0-	3,8	4,3	8,9	5,7	7,0
Összesen		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.6 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA TERMETCSOPORTOK ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT (folytatás)**

Termetcsoportok (cm) (E. Schmidt)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Balaton- vidéke	Belső- Somogy	Külső- Somogy	Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Somogy megye

Igen alacsony	-152,9	-	1	-	1	2
Alacsony	153, 0-162,9	24	19	9	26	83
Kisközepes	163, 0-166,9	46	20	26	45	148
Közepes	167, 0-169,9	34	41	38	45	173
Nagyközepes	170, 0-172,9	54	37	29	69	197
Magas	173, 0-182,9	109	58	84	130	393
Igen magas	183, 0-	10	11	3	18	43
Összesen		277	187	189	334	1 039

Százalékos megoszlás termetcsoportok szerint

Igen alacsony	-152,9	-	0,5	-	-	0,3	0,2
Alacsony	153, 0-162,9	8,7	10,2	4,8	9,6	7,8	8,0
Kisközepes	163, 0-166,9	16,6	10,7	13,8	21,2	13,5	14,2
Közepes	167, 0-169,9	12,3	21,9	20,1	28,8	13,5	16,7
Nagyközepes	170, 0-172,9	19,5	19,8	15,3	15,4	20,6	19,0
Magas	173, 0-182,9	39,3	31,0	44,4	23,1	38,9	37,8
Igen magas	183, 0-	3,6	5,9	1,6	1,9	5,4	4,1
Összesen		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Termetcsoportok (cm) (E. Schmidt)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Marcal- medence	Bakony vidéke	Balatoni felvidék	Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Veszprém megye

Igen alacsony	-152,9	1	-	-	-	1
Alacsony	153, 0-162,9	15	32	9	10	96
Kisközepes	163, 0-166,9	49	59	12	14	187
Közepes	167, 0-169,9	33	79	26	20	220
Nagyközepes	170, 0-172,9	32	82	17	17	227
Magas	173, 0-182,9	85	192	39	35	534
Igen magas	183, 0-	8	30	6	3	78
Összesen		223	474	109	99	1 343

Százalékos megoszlás termetcsoportok szerint

Igen alacsony	-152,9	0,4	-	-	-	0,1
Alacsony	153, 0-162,9	6,7	6,8	8,3	10,1	7,1
Kisközepes	163, 0-166,9	22,0	12,4	11,0	14,1	13,9
Közepes	167, 0-169,9	14,8	16,7	23,8	20,2	16,4
Nagyközepes	170, 0-172,9	14,4	17,3	15,6	17,2	16,9
Magas	173, 0-182,9	38,1	40,5	35,8	35,4	39,8
Igen magas	183, 0-	3,6	6,3	5,5	3,0	5,8
Összesen		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.7 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	169,94	42,01	6,48	0,30	0,03	151,00-193,00
02	364	170,36	36,54	6,04	0,32	0,03	156,00-194,00
03	203	169,72	44,01	6,63	0,46	0,03	153,00-186,00
04	116	167,93	36,71	6,06	0,56	0,03	154,00-186,00
05	44	167,79	37,02	6,08	0,92	0,03	153,00-184,00
06	23	166,59	43,78	6,62	1,41	0,03	151,00-178,00
07	17	166,17	61,08	7,82	1,90	0,04	152,00-181,00
08	8	171,87	60,11	7,75	2,74	0,04	159,00-185,00
09	4	170,50	38,25	6,18	3,09	0,03	163,00-180,00
10-14	11	165,00	5,09	2,26	0,68	0,01	161,00-168,00
Összesen	1 265	169,63	41,33	6,43	0,18	0,04	151,00-194,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	170,78	45,82	6,77	0,28	0,03	137,00-192,00
02	547	170,86	44,56	6,68	0,29	0,03	146,00-196,00
03	297	170,58	44,31	6,66	0,39	0,03	148,00-191,00
04	162	169,58	44,00	6,63	0,52	0,03	148,00-184,00
05	79	169,32	43,41	6,59	0,74	0,03	151,00-187,00
06	46	168,47	40,38	6,35	0,94	0,03	154,00-182,00
07	23	172,69	19,25	4,39	0,92	0,02	164,00-179,00
08	13	166,23	30,33	5,51	1,53	0,03	157,00-175,00
09	7	169,85	64,40	8,02	3,03	0,04	157,00-186,00
10-14	11	168,27	50,74	7,12	2,15	0,04	155,00-181,00
Összesen	1 788	170,55	44,53	6,67	0,16	0,04	137,00-196,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	170,17	39,66	6,30	0,30	0,03	152,00-199,00
02	356	169,71	42,99	6,56	0,35	0,03	148,00-186,00
03	234	168,69	38,05	6,17	0,40	0,03	148,00-188,00
04	139	167,73	40,35	6,35	0,54	0,03	148,00-184,00
05	87	168,52	40,43	6,36	0,68	0,03	151,00-185,00
06	33	167,69	65,66	8,10	1,41	0,04	149,00-184,00
07	34	169,29	20,50	4,53	0,78	0,02	160,00-177,00
08	17	168,11	36,57	6,05	1,47	0,03	147,00-177,00
09	10	168,00	34,60	5,88	1,86	0,03	159,00-177,00
10-14	7	163,71	38,77	6,23	2,35	0,03	152,00-171,00
Összesen	1 348	169,28	40,39	6,36	0,17	0,04	147,00-199,00

2.7 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
01	326	172,20	42,90	6,55	0,36	0,03	153,00-196,00
02	247	171,81	45,22	6,72	0,43	0,03	153,00-189,00
03	108	171,19	57,12	7,56	0,73	0,04	143,00-186,00
04	59	169,74	56,15	7,49	0,98	0,04	149,00-190,00
05	28	169,44	40,09	6,33	1,22	0,03	158,00-183,00
06	7	166,42	58,53	7,65	2,89	0,04	158,00-177,00
07	6	166,66	44,55	6,67	2,72	0,04	154,00-174,00
08	6	169,16	23,80	4,88	1,99	0,02	164,00-179,00
09	4	165,75	22,68	4,76	2,38	0,02	163,00-174,00
10-14	1	176,00	-	-	-	-	-
Összesen	792	171,55	47,46	6,89	0,24	0,04	143,00-196,00
Somogy megye							
01	409	171,93	47,39	6,88	0,34	0,04	140,00-195,00
02	325	171,37	38,96	6,24	0,35	0,03	141,00-191,00
03	148	170,25	42,75	6,54	0,54	0,03	148,00-189,00
04	70	171,42	39,44	6,28	0,75	0,03	157,00-189,00
05	48	169,39	43,78	6,62	0,96	0,03	149,00-181,00
06	13	168,23	18,79	4,33	1,20	0,02	160,00-178,00
07	9	170,00	43,11	6,57	2,19	0,03	163,00-182,00
08	7	166,71	39,06	6,25	2,36	0,03	158,00-178,00
09	8	169,87	29,11	5,40	1,91	0,03	162,00-178,00
10-14	2	172,50	12,25	3,50	2,47	0,02	169,00-176,00
Összesen	1 039	171,23	41,58	6,45	0,20	0,04	140,00-195,00
Veszprém megye							
01	481	172,56	46,02	6,78	0,31	0,03	154,00-191,00
02	388	172,44	40,76	6,38	0,32	0,03	150,00-188,00
03	218	171,10	37,54	6,13	0,42	0,03	158,00-190,00
04	131	169,73	37,44	6,12	0,54	0,03	153,00-190,00
05	73	170,97	32,02	5,66	0,67	0,03	156,00-192,00
06	20	169,45	38,74	6,22	1,39	0,03	158,00-183,00
07	16	167,86	53,18	7,29	1,88	0,04	153,00-181,00
08	9	170,77	86,61	9,31	3,10	0,05	154,00-187,00
09	2	163,00	4,00	2,00	1,41	0,01	161,00-165,00
10-14	5	162,80	66,96	8,18	3,66	0,05	153,00-174,00
Összesen	1 343	171,76	43,51	6,60	0,18	0,04	150,00-192,00

2.7 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	174,21	46,76	6,84	0,26	0,03	152,00-197,00
02	446	174,24	45,18	6,72	0,32	0,03	151,00-199,00
03	151	173,78	53,13	7,29	0,59	0,04	139,00-195,00
04	39	172,10	45,44	6,74	1,07	0,03	155,00-183,00
05	15	172,05	50,05	7,07	1,71	0,04	160,00-183,00
06	6	168,33	132,22	11,50	4,69	0,06	149,00-182,00
07	6	170,85	43,55	6,60	2,49	0,03	162,00-184,00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	164,00	12,66	3,56	2,06	0,02	161,00-169,00
10-14	4	171,00	24,50	4,95	2,47	0,02	166,00-179,00
Összesen	1 376	174,00	48,05	6,93	0,19	0,04	139,00-199,00
Megyei városok együtt							
01	230	172,21	39,72	6,30	0,42	0,03	150,00-190,00
02	177	172,12	39,49	6,28	0,47	0,03	150,00-187,00
03	81	171,86	42,75	6,54	0,74	0,03	160,00-192,00
04	25	171,36	33,83	5,82	1,16	0,03	161,00-182,00
05	13	171,30	18,36	4,28	1,19	0,02	163,00-179,00
06	5	172,00	37,60	6,13	2,74	0,03	165,00-180,00
07	6	164,66	21,55	4,64	1,89	0,02	158,00-173,00
08	5	168,00	21,20	4,60	2,06	0,02	162,00-176,00
09	1	169,00	-	-	-	-	-
10-14	1	164,00	-	-	-	-	-
Összesen	544	171,92	39,69	6,30	0,27	0,03	150,00-192,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	171,84	46,50	6,82	0,11	0,03	137,00-199,00
02	2 850	171,61	43,99	6,63	0,12	0,03	141,00-199,00
03	1 440	170,64	45,80	6,77	0,18	0,03	139,00-195,00
04	741	169,38	43,10	6,57	0,24	0,03	148,00-190,00
05	387	169,48	40,51	6,36	0,32	0,03	149,00-192,00
06	153	168,15	49,94	7,07	0,57	0,04	149,00-184,00
07	117	169,10	40,29	6,35	0,59	0,03	152,00-184,00
08	65	168,50	46,65	6,83	0,85	0,04	154,00-187,00
09	39	168,20	38,82	6,23	1,00	0,03	157,00-186,00
10-14	42	166,54	42,24	6,50	1,00	0,03	152,00-181,00
Összesen	9 495	171,15	45,67	6,76	0,07	0,04	137,00-199,00

2.8 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ APÁ FOGLALKOZÁSA SZERINT

Az apa foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	305	169,04	40,44	6,36	0,36	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	375	169,92	40,75	6,38	0,33	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	160	168,17	36,77	6,06	0,48	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	19	170,16	15,82	3,98	0,91	0,02	-
Értelmiségi és vezető állású	54	172,91	30,79	5,55	0,76	0,03	-
Egyéb szellemi dolgozó	100	172,31	39,31	6,27	0,64	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	108	169,43	43,87	6,62	0,64	0,04	-
Egyéb	144	168,83	45,31	6,73	0,55	0,04	-
Összesen	1 265	169,63	41,33	6,43	0,18	0,04	151,00-194,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	194	169,71	46,99	6,85	0,49	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	846	170,49	41,41	6,44	0,22	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	203	169,64	44,03	6,64	0,47	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	17	170,59	52,24	7,23	1,75	0,04	-
Értelmiségi és vezető állású	63	174,42	32,31	5,68	0,73	0,03	-
Egyéb szellemi dolgozó	138	172,83	45,50	6,74	0,58	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	135	170,56	46,47	6,82	0,59	0,04	-
Egyéb	192	169,89	46,79	6,84	0,49	0,04	-
Összesen	1 788	170,55	44,53	6,67	0,16	0,04	137,00-196,00
Hajdu-Bihar megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	350	169,23	40,84	6,39	0,34	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	409	169,46	42,36	6,51	0,32	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	199	168,81	36,98	6,08	0,43	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	22	167,95	43,95	6,63	1,41	0,04	-
Értelmiségi és vezető állású	44	171,68	39,40	6,28	0,95	0,04	-
Egyéb szellemi dolgozó	62	171,67	31,24	5,59	0,72	0,03	-
Nyugdíjas, járadékos	125	168,72	36,75	6,06	0,54	0,04	-
Egyéb	137	166,44	39,54	6,29	0,54	0,04	-
Összesen	1 348	169,28	40,39	6,36	0,17	0,04	147,00-199,00
Pest megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	56	170,96	42,89	6,55	0,88	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	335	171,52	41,21	6,42	0,35	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	93	169,65	70,57	8,40	0,87	0,05	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	12	171,33	52,89	7,27	2,10	0,04	-
Értelmiségi és vezető állású	48	174,52	35,12	5,93	0,86	0,03	-
Egyéb szellemi dolgozó	81	173,60	38,10	6,17	0,70	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	97	171,03	48,96	7,00	0,71	0,04	-
Egyéb	70	171,16	50,22	7,09	0,83	0,04	-
Összesen	792	171,55	47,46	6,89	0,24	0,04	143,00-196,00

2.8 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ APA FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

Az apa foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Somogy megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	190	169,69	36,57	6,05	0,44	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	330	171,33	39,25	6,26	0,34	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	110	170,54	43,89	6,62	0,63	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	22	172,95	34,50	5,87	1,25	0,03	-
Értelmiségi és vezető állású	41	175,37	46,91	6,85	1,07	0,04	-
Egyéb szellemi dolgozó	106	173,26	40,59	6,37	0,63	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	91	170,13	35,46	5,95	0,62	0,03	-
Egyéb	149	171,36	43,19	6,57	0,53	0,04	-
Összesen	1 039	171,23	41,58	6,45	0,20	0,04	140,00-195,00
Veszprém megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	177	170,08	40,83	6,39	0,48	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	559	172,13	43,81	6,62	0,28	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	112	170,18	48,72	6,98	0,66	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	25	170,68	61,82	7,86	1,57	0,05	-
Értelmiségi és vezető állású	65	174,32	40,28	6,35	0,79	0,04	-
Egyéb szellemi dolgozó	138	174,40	34,39	5,86	0,51	0,03	-
Nyugdíjas, járadékos	154	170,99	38,69	6,22	0,50	0,04	-
Egyéb	113	170,81	34,70	5,89	0,54	0,03	-
Összesen	1 343	171,76	43,51	6,60	0,18	0,04	150,00-192,00
Budapest							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	9	170,33	39,78	6,31	2,10	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	481	172,76	46,78	6,84	0,31	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	88	173,98	55,77	7,47	0,80	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	9	171,89	42,32	6,51	2,17	0,04	-
Értelmiségi és vezető állású	272	175,63	43,54	6,60	0,40	0,04	-
Egyéb szellemi dolgozó	257	174,90	47,65	6,90	0,44	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	105	174,55	52,83	7,25	0,71	0,04	-
Egyéb	155	173,63	42,77	6,54	0,50	0,04	-
Összesen	1 376	174,00	48,05	6,93	0,19	0,04	139,00-199,00
Debrecen							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	7	166,71	24,49	4,95	1,87	0,03	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	39	171,08	46,33	6,81	1,09	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	18	170,22	33,28	5,77	1,36	0,03	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	168,50	56,25	7,50	5,30	0,04	-
Értelmiségi és vezető állású	19	175,68	44,32	6,66	1,53	0,04	-
Egyéb szellemi dolgozó	23	174,87	12,90	3,59	0,75	0,02	-
Nyugdíjas, járadékos	21	168,57	44,24	6,65	1,45	0,04	-
Egyéb	14	172,07	29,49	5,43	1,45	0,03	-
Összesen	143	171,67	43,07	6,56	0,55	0,04	150,00-192,00

2.8 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ APA FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

Az apa foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Miskolc							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	57	171, 19	38, 51	6, 21	0, 82	0, 04	-
Segédmunkás, napszámos	10	172, 00	50, 20	7, 09	2, 24	0, 04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	169, 00	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	18	173, 83	28, 14	5, 30	1, 25	0, 03	-
Egyéb szellemi dolgozó	37	172, 44	37, 28	6, 11	1, 02	0, 04	-
Nyugdíjas, járadékos	28	172, 07	47, 71	6, 91	1, 31	0, 04	-
Egyéb	20	166, 67	24, 51	4, 95	1, 08	0, 03	-
Összesen	171	171, 36	41, 79	6, 46	0, 49	0, 04	150, 00-192, 00
Pécs							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	168, 00	-	-	-	-	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	46	174, 13	47, 37	6, 88	1, 01	0, 04	-
Segédmunkás, napszámos	14	169, 36	33, 23	5, 76	1, 54	0, 03	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	20	173, 16	19, 93	4, 46	1, 02	0, 03	-
Egyéb szellemi dolgozó	18	172, 41	40, 31	6, 35	1, 54	0, 04	-
Nyugdíjas, járadékos	20	172, 10	31, 99	5, 66	1, 27	0, 03	-
Egyéb	19	169, 38	24, 68	4, 97	1, 08	0, 03	-
Összesen	138	172, 24	39, 17	6, 26	0, 53	0, 04	150, 00-192, 00
Szeged							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	4	171, 75	36, 19	6, 02	3, 01	0, 04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	34	172, 56	31, 36	5, 60	0, 96	0, 03	-
Segédmunkás, napszámos	2	167, 50	12, 25	3, 50	2, 47	0, 02	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	14	174, 86	37, 84	6, 15	1, 64	0, 04	-
Egyéb szellemi dolgozó	15	171, 57	19, 88	4, 46	1, 19	0, 03	-
Nyugdíjas, járadékos	13	171, 15	28, 28	5, 32	1, 48	0, 03	-
Egyéb	10	171, 00	19, 27	4, 39	1, 32	0, 03	-
Összesen	92	172, 23	30, 46	5, 52	0, 58	0, 03	150, 00-192, 00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1 293	169, 52	41, 27	6, 42	0, 18	0, 04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	3 511	171, 14	43, 60	6, 60	0, 11	0, 04	-
Segédmunkás, napszámos	1 009	169, 81	47, 40	6, 88	0, 22	0, 04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	129	170, 61	45, 74	6, 76	0, 60	0, 04	-
Értelmiségi és vezető állású	658	174, 66	40, 61	6, 37	0, 26	0, 04	-
Egyéb szellemi dolgozó	975	173, 58	41, 47	6, 44	0, 21	0, 04	-
Nyugdíjas, járadékos	897	170, 76	45, 49	6, 74	0, 23	0, 04	-
Egyéb	1 023	170, 52	45, 01	6, 71	0, 21	0, 04	-
Összesen	9 495	171, 15	45, 67	6, 76	0, 07	0, 04	137, 00-199, 00

2.9 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA FOGLALKOZÁSA SZERINT

Az anya foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	120	168,68	32,42	5,69	0,52	0,03	-
Nem mezőgazdasági szak-,vagy betanított munkás, bedolgozó	252	170,49	38,47	6,20	0,39	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	114	169,23	36,63	6,05	0,57	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	5	171,60	44,24	6,65	2,97	0,04	-
Értelmiségi és vezető állású	28	173,43	38,53	6,21	1,17	0,04	-
Egyéb szellemi dolgozó	134	172,22	36,10	6,01	0,52	0,03	-
Nyugdíjas, járadékos	21	169,57	59,10	7,69	1,68	0,05	-
Háztartásvezető	555	168,97	40,59	6,37	0,27	0,04	-
Egyéb	36	165,43	56,43	7,51	1,23	0,05	-
Összesen	1 265	169,63	41,33	6,43	0,18	0,04	151,00-194,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	197	170,60	38,03	6,17	0,44	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-,vagy betanított munkás, bedolgozó	296	171,40	43,81	6,62	0,38	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	174	169,59	41,89	6,47	0,49	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	4	173,25	16,69	4,09	2,05	0,02	-
Értelmiségi és vezető állású	19	173,79	56,38	7,51	1,72	0,04	-
Egyéb szellemi dolgozó	107	174,10	40,33	6,35	0,62	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	14	170,14	35,41	5,95	1,59	0,03	-
Háztartásvezető	925	169,99	45,20	6,72	0,22	0,04	-
Egyéb	52	170,46	39,67	6,30	0,86	0,04	-
Összesen	1 788	170,55	44,53	6,67	0,16	0,04	137,00-196,00
Hajdu-Bihar megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	94	169,79	37,91	6,16	0,64	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-,vagy betanított munkás, bedolgozó	128	170,15	29,80	5,46	0,48	0,03	-
Segédmunkás, napszámos	105	169,18	42,76	6,54	0,64	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	3	173,67	17,56	4,19	2,42	0,02	-
Értelmiségi és vezető állású	16	175,00	22,88	4,78	1,20	0,03	-
Egyéb szellemi dolgozó	67	171,64	28,83	5,37	0,66	0,03	-
Nyugdíjas, járadékos	14	169,71	51,92	7,21	1,93	0,04	-
Háztartásvezető	891	168,85	41,42	6,44	0,22	0,04	-
Egyéb	30	168,07	43,33	6,58	1,20	0,04	-
Összesen	1 348	169,28	40,39	6,36	0,17	0,04	147,00-199,00
Pest megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	73	170,33	35,10	5,92	0,69	0,03	-
Nem mezőgazdasági szak-,vagy betanított munkás, bedolgozó	191	171,87	46,68	6,83	0,49	0,04	-
Segédmunkás, napszámos	98	170,47	45,51	6,75	0,68	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	153,00	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	15	174,33	28,49	5,34	1,38	0,03	-
Egyéb szellemi dolgozó	91	174,61	40,60	6,37	0,67	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	22	170,68	24,49	4,95	1,06	0,03	-
Háztartásvezető	280	171,14	51,28	7,16	0,43	0,04	-
Egyéb	21	170,23	46,58	6,82	1,45	0,04	-
Összesen	792	171,55	47,46	6,89	0,24	0,04	143,00-196,00

2.9 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

Az anya foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$\bar{V}_{\min}-\bar{V}_{\max}$
Somogy megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	91	171,02	37,34	6,11	0,64	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-,vagy betanított munkás, bedolgozó	128	172,91	37,16	6,10	0,54	0,04	-
Segéd munkás, napszámos	104	171,19	42,35	6,51	0,64	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	4	171,25	86,19	9,28	4,64	0,05	-
Értelmiségi és vezető állású	11	175,18	31,60	5,62	1,69	0,03	-
Egyéb szellemi dolgozó	92	174,42	51,53	7,18	0,75	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	9	171,22	37,73	6,14	2,05	0,04	-
Háztartásvezető	583	170,29	38,05	6,17	0,26	0,04	-
Egyéb	17	172,35	40,11	6,33	1,54	0,04	-
Összesen	1 039	171,23	41,58	6,45	0,20	0,04	140,00-195,00
Veszprém megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	58	171,62	31,82	5,64	0,74	0,03	-
Nem mezőgazdasági szak-,vagy betanított munkás, bedolgozó	310	172,36	39,31	6,27	0,36	0,04	-
Segéd munkás, napszámos	182	171,15	47,61	6,90	0,51	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	7	168,14	79,27	8,90	3,36	0,05	-
Értelmiségi és vezető állású	15	174,40	25,84	5,08	1,31	0,03	-
Egyéb szellemi dolgozó	127	174,76	37,22	6,10	0,55	0,03	-
Nyugdíjas, járadékos	33	172,52	26,80	5,18	0,90	0,03	-
Háztartásvezető	574	171,01	45,22	6,72	0,28	0,04	-
Egyéb	37	170,40	37,07	6,09	0,96	0,04	-
Összesen	1 343	171,76	43,51	6,60	0,18	0,04	150,00-192,00
Budapest							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	7	168,43	27,67	5,26	1,99	0,03	-
Nem mezőgazdasági szak-,vagy betanított munkás, bedolgozó	448	173,43	47,29	6,88	0,33	0,04	-
Segéd munkás, napszámos	155	172,02	41,59	6,45	0,52	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	4	171,00	8,50	2,92	1,46	0,02	-
Értelmiségi és vezető állású	100	175,74	46,05	6,79	0,68	0,04	-
Egyéb szellemi dolgozó	447	175,35	47,20	6,87	0,33	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	48	172,52	38,04	6,17	0,89	0,04	-
Háztartásvezető	112	174,23	58,61	7,66	0,72	0,04	-
Egyéb	55	172,42	35,46	5,95	0,74	0,03	-
Összesen	1 376	174,00	48,05	6,93	0,19	0,04	139,00-199,00
Debrecen							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	169,50	56,25	7,50	5,30	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-,vagy betanított munkás, bedolgozó	26	173,00	43,00	6,56	1,29	0,04	-
Segéd munkás, napszámos	29	170,38	33,96	5,83	1,08	0,03	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	7	177,71	19,06	4,37	1,65	0,02	-
Egyéb szellemi dolgozó	34	173,21	32,75	5,72	0,98	0,03	-
Nyugdíjas, járadékos	3	168,00	12,67	3,56	2,06	0,02	-
Háztartásvezető	41	169,83	49,75	7,05	1,10	0,04	-
Egyéb	1	171,00	-	-	-	-	-
Összesen	143	171,67	43,07	6,56	0,55	0,04	150,00-192,00

2. 9 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

Az anya foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Miskolc							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	3	171,33	49,56	7,04	4,06	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	45	169,82	45,61	6,75	1,01	0,04	-
Segéd munkás, napszámos	36	171,14	30,29	5,50	0,92	0,03	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	169,00	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	3	174,67	28,22	5,31	3,07	0,03	-
Egyéb szellemi dolgozó	36	173,56	41,19	6,42	1,07	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	6	171,17	68,81	8,29	3,38	0,05	-
Háztartásvezető	36	171,08	40,30	6,35	1,06	0,04	-
Egyéb	5	171,60	19,84	4,45	1,99	0,03	-
Összesen	171	171,36	41,79	6,46	0,49	0,04	150,00-192,00
Pécs							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	166,00	-	-	-	-	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	31	172,84	57,62	7,59	1,36	0,04	-
Segéd munkás, napszámos	26	170,31	30,14	5,49	1,08	0,03	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	171,00	25,00	5,00	3,54	0,03	-
Értelmiségi és vezető állású	7	174,71	17,06	4,13	1,56	0,02	-
Egyéb szellemi dolgozó	32	173,41	27,87	5,28	0,93	0,03	-
Nyugdíjas, járadékos	2	170,00	36,00	6,00	4,24	0,04	-
Háztartásvezető	30	172,77	34,05	5,83	1,06	0,03	-
Egyéb	7	168,57	47,39	6,88	2,60	0,04	-
Összesen	138	172,24	39,17	6,26	0,53	0,04	150,00-192,00
Szeged							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	167,50	6,25	2,50	1,77	0,01	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	27	171,63	22,68	4,76	0,92	0,03	-
Segéd munkás, napszámos	13	171,92	19,30	4,39	1,22	0,03	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	7	176,43	29,10	5,39	2,04	0,03	-
Egyéb szellemi dolgozó	25	173,35	29,61	5,44	1,13	0,03	-
Nyugdíjas, járadékos	1	169,00	-	-	-	-	-
Háztartásvezető	11	171,45	38,07	6,17	1,86	0,04	-
Egyéb	6	170,50	50,94	7,14	2,52	0,04	-
Összesen	92	172,23	30,46	5,52	0,58	0,03	150,00-192,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	648	170,21	36,70	6,06	0,24	0,04	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	1 882	172,00	43,33	6,58	0,15	0,04	-
Segéd munkás, napszámos	1 036	170,51	42,55	6,52	0,20	0,04	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	31	170,39	56,17	7,49	1,35	0,04	-
Értelmiségi és vezető állású	228	175,07	39,71	6,30	0,42	0,04	-
Egyéb szellemi dolgozó	1 192	174,27	42,99	6,56	0,19	0,04	-
Nyugdíjas, járadékos	173	171,27	39,66	6,30	0,48	0,04	-
Háztartásvezető	4 038	170,02	44,65	6,68	0,11	0,04	-
Egyéb	267	170,07	46,31	6,81	0,40	0,04	-
Összesen	9 495	171,15	45,67	6,76	0,07	0,04	137,00-199,00

2.10 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$v_{\min} - v_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Nem sportol	1 009	169,35	40,25	6,34	0,20	0,04	-
Egyesületben sportol	202	170,95	45,27	6,73	0,47	0,04	-
Egyesületen kívül sportol	29	169,30	34,08	5,84	1,07	0,03	-
Versenyszerűen sportol	4	169,50	9,25	3,04	1,52	0,02	-
Minősített sportoló	1	170,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	18	170,82	59,44	7,71	1,87	0,05	-
Ismeretlen	2	170,50	2,25	1,50	1,06	0,01	-
Összesen	1 265	169,63	41,33	6,43	0,18	0,04	151,00-194,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Nem sportol	1 076	170,37	46,46	6,82	0,21	0,04	-
Egyesületben sportol	278	171,28	36,89	6,07	0,36	0,04	-
Egyesületen kívül sportol	72	171,20	47,99	6,93	0,82	0,04	-
Versenyszerűen sportol	54	170,87	36,79	6,07	0,83	0,04	-
Minősített sportoló	9	172,67	74,00	8,60	2,87	0,05	-
Nem rendszeresen sportol	12	171,25	61,35	7,83	2,26	0,05	-
Szórakozásként sportol	282	170,31	42,09	6,49	0,39	0,04	-
Ismeretlen	5	166,40	56,24	7,50	3,35	0,05	-
Összesen	1 788	170,55	44,53	6,67	0,16	0,04	137,00-196,00
Hajdu-Bihar megye							
Nem sportol	934	169,07	42,28	6,50	0,21	0,04	-
Egyesületben sportol	244	170,30	32,85	5,73	0,37	0,03	-
Egyesületen kívül sportol	10	167,00	59,40	7,71	2,44	0,05	-
Versenyszerűen sportol	8	171,38	48,48	6,96	2,46	0,04	-
Minősített sportoló	3	169,00	8,67	2,94	1,70	0,02	-
Nem rendszeresen sportol	4	169,25	3,69	1,92	0,96	0,01	-
Szórakozásként sportol	136	168,85	38,57	6,21	0,53	0,04	-
Ismeretlen	9	170,56	28,25	5,31	1,77	0,03	-
Összesen	1 348	169,28	40,39	6,36	0,17	0,04	147,00-199,00
Pest megye							
Nem sportol	558	171,20	47,75	6,91	0,29	0,04	-
Egyesületben sportol	160	172,43	47,01	6,86	0,54	0,04	-
Egyesületen kívül sportol	40	173,08	23,17	4,81	0,76	0,03	-
Versenyszerűen sportol	4	165,75	64,69	8,04	4,02	0,05	-
Minősített sportoló	3	173,00	104,00	10,20	5,89	0,06	-
Nem rendszeresen sportol	3	168,33	140,22	11,84	6,84	0,07	-
Szórakozásként sportol	18	170,58	30,77	5,55	1,27	0,03	-
Ismeretlen	6	178,83	28,14	5,30	2,16	0,03	-
Összesen	792	171,55	47,46	6,89	0,24	0,04	143,00-196,00

2, 10 A SÖRKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Somogy megye							
Nem sportol	680	170,98	41,73	6,46	0,25	0,04	-
Egyesületben sportol	290	171,78	41,00	6,40	0,38	0,04	-
Egyesületen kívül sportol	32	171,47	38,31	6,23	1,10	0,04	-
Versenyszerűen sportol	9	173,11	39,65	6,30	2,10	0,04	-
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	9	170,78	19,95	4,47	1,49	0,03	-
Szórakozásként sportol	18	170,83	54,92	7,41	1,75	0,04	-
Ismeretlen	1	169,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 039	171,23	41,58	6,45	0,20	0,04	140,00-195,00
Veszprém megye							
Nem sportol	833	171,71	43,65	6,61	0,23	0,04	-
Egyesületben sportol	336	171,49	43,29	6,58	0,36	0,04	-
Egyesületen kívül sportol	19	173,37	35,39	5,95	1,37	0,03	-
Versenyszerűen sportol	17	171,24	23,83	4,88	1,18	0,03	-
Minősített sportoló	1	159,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	166,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	135	172,67	44,72	6,69	0,57	0,04	-
Ismeretlen	1	177,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 343	171,76	43,51	6,60	0,18	0,04	150,00-192,00
Budapest							
Nem sportol	885	173,68	47,94	6,92	0,23	0,04	-
Egyesületben sportol	334	175,07	45,93	6,78	0,37	0,04	-
Egyesületen kívül sportol	44	174,18	40,42	6,36	0,96	0,04	-
Versenyszerűen sportol	24	174,83	68,22	8,26	1,69	0,05	-
Minősített sportoló	6	173,83	58,14	7,62	3,11	0,04	-
Nem rendszeresen sportol	6	170,33	49,56	7,04	2,87	0,04	-
Szórakozásként sportol	75	172,84	47,33	6,88	0,79	0,04	-
Ismeretlen	2	179,00	4,00	2,00	1,41	0,01	-
Összesen	1 376	174,00	48,05	6,93	0,19	0,04	139,00-199,00
Debrecen							
Nem sportol	108	171,83	39,29	6,27	0,60	0,04	-
Egyesületben sportol	28	172,43	53,74	7,33	1,39	0,04	-
Egyesületen kívül sportol	4	168,50	22,25	4,72	2,36	0,03	-
Versenyszerűen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	3	163,00	12,67	3,56	2,06	0,02	-
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	143	171,67	43,07	6,56	0,55	0,04	150,00-192,00

2.10 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Miskolc							
Nem sportol	133	171,38	37,14	6,09	0,53	0,04	-
Egyesületben sportol	33	170,19	51,71	7,19	1,27	0,04	-
Egyesületen kívül sportol	2	175,00	36,00	6,00	4,24	0,03	-
Versenyszerűen sportol	1	175,00	49,00	7,00	4,95	0,04	-
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	174,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	1	188,00	-	-	-	-	-
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	171	171,38	41,79	6,46	0,49	0,04	150,00-192,00
Pécs							
Nem sportol	102	172,76	42,43	6,51	0,64	0,04	-
Egyesületben sportol	30	171,40	23,84	4,88	0,89	0,03	-
Egyesületen kívül sportol	-	-	-	-	-	-	-
Versenyszerűen sportol	3	169,00	28,67	5,35	3,09	0,03	-
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	3	166,00	26,00	5,10	2,94	0,03	-
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	138	172,24	39,17	6,26	0,53	0,04	150,00-192,00
Szeged							
Nem sportol	66	172,50	34,52	5,88	0,72	0,03	-
Egyesületben sportol	25	171,84	17,89	4,23	0,85	0,02	-
Egyesületen kívül sportol	1	164,00	-	-	-	-	-
Versenyszerűen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	-	-	-	-	-	-	-
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	92	172,23	30,46	5,52	0,58	0,03	150,00-192,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Nem sportol	6 384	170,90	46,00	6,78	0,08	0,04	-
Egyesületben sportol	1 960	171,98	43,63	6,61	0,15	0,04	-
Egyesületen kívül sportol	253	171,78	42,44	6,51	0,41	0,04	-
Versenyszerűen sportol	124	171,69	46,10	6,79	0,61	0,04	-
Minősített sportoló	23	171,83	68,67	8,29	1,73	0,05	-
Nem rendszeresen sportol	36	170,44	47,47	6,89	1,15	0,04	-
Szórakozásként sportol	689	170,77	45,46	6,74	0,26	0,04	-
Ismeretlen	26	172,50	50,10	7,08	1,39	0,04	-
Összesen	9 495	171,15	45,67	6,76	0,07	0,04	137,00-199,00

2.11 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT

A sorköteles katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Alkalmas	1 052	169,85	38,54	6,21	0,19	0,04	-
Alkalmatlan	79	168,80	74,85	8,65	0,97	0,05	-
Szakszolgálatra alkalmas	56	168,48	42,89	6,55	0,88	0,04	-
Kivizsgálásra szorult	78	168,33	39,89	6,32	0,72	0,04	-
Összesen	1 265	169,63	41,33	6,43	0,18	0,04	151,00-194,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Alkalmas	1 408	170,77	42,22	6,50	0,17	0,04	-
Alkalmatlan	46	166,57	70,98	8,43	1,24	0,05	-
Szakszolgálatra alkalmas	45	169,89	39,61	6,29	0,94	0,04	-
Kivizsgálásra szorult	289	170,24	49,39	7,03	0,41	0,04	-
Összesen	1 788	170,55	44,53	6,67	0,16	0,04	137,00-196,00
Hajdu-Bihar megye							
Alkalmas	1 076	169,62	36,41	6,03	0,18	0,04	-
Alkalmatlan	44	164,98	52,61	7,25	1,09	0,04	-
Szakszolgálatra alkalmas	55	170,22	49,15	7,01	0,95	0,04	-
Kivizsgálásra szorult	173	167,93	51,66	7,19	0,55	0,04	-
Összesen	1 348	169,28	40,39	6,36	0,17	0,04	147,00-199,00
Pest megye							
Alkalmas	626	171,69	46,03	6,78	0,27	0,04	-
Alkalmatlan	47	168,87	48,41	6,96	1,02	0,04	-
Szakszolgálatra alkalmas	68	171,82	48,41	6,96	0,84	0,04	-
Kivizsgálásra szorult	51	171,90	55,81	7,47	1,05	0,04	-
Összesen	792	171,55	47,46	6,89	0,24	0,04	143,00-196,00
Somogy megye							
Alkalmas	854	171,39	40,75	6,38	0,22	0,04	-
Alkalmatlan	25	168,80	82,16	9,06	1,81	0,05	-
Szakszolgálatra alkalmas	36	170,78	37,73	6,14	1,02	0,04	-
Kivizsgálásra szorult	124	170,77	38,65	6,22	0,56	0,04	-
Összesen	1 039	171,23	41,58	6,45	0,20	0,04	140,00-195,00
Veszprém megye							
Alkalmas	1 040	172,00	42,77	6,54	0,20	0,04	-
Alkalmatlan	64	169,66	57,32	7,57	0,95	0,04	-
Szakszolgálatra alkalmas	64	172,30	39,80	6,31	0,79	0,04	-
Kivizsgálásra szorult	175	170,90	41,38	6,43	0,49	0,04	-
Összesen	1 343	171,76	43,51	6,60	0,18	0,04	150,00-192,00

2.11 A SORKÖTELESEK TESTMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT (folytatás)

A sorkötelesek katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$\hat{V}_{\min}-\hat{V}_{\max}$
Budapest							
Alkalmas	969	174,14	44,14	6,64	0,21	0,04	-
Alkalmatlan	65	170,75	82,80	9,10	1,13	0,05	-
Szakszolgálatra alkalmas	202	174,81	46,48	6,82	0,48	0,04	-
Kivizsgálásra szorul	140	173,41	54,94	7,41	0,63	0,04	-
Összesen	1 376	174,00	48,05	6,93	0,19	0,04	139,00-199,00
Debrecen							
Alkalmas	118	172,08	43,99	6,63	0,61	0,04	-
Alkalmatlan	2	166,50	2,25	1,50	1,06	0,01	-
Szakszolgálatra alkalmas	4	171,75	67,69	8,23	4,11	0,05	-
Kivizsgálásra szorul	19	169,63	28,44	5,33	1,22	0,03	-
Összesen	143	171,67	43,07	6,56	0,55	0,04	150,00-192,00
Miskolc							
Alkalmas	137	171,74	39,71	6,30	0,54	0,04	-
Alkalmatlan	7	165,43	25,67	5,07	1,92	0,03	-
Szakszolgálatra alkalmas	10	173,90	21,29	4,61	1,46	0,03	-
Kivizsgálásra szorul	17	169,18	52,97	7,28	1,77	0,04	-
Összesen	171	171,36	41,79	6,46	0,49	0,04	150,00-192,00
Pécs							
Alkalmas	91	172,05	31,63	5,62	0,59	0,03	-
Alkalmatlan	9	171,78	48,17	6,94	2,31	0,04	-
Szakszolgálatra alkalmas	4	170,00	33,50	5,79	2,89	0,03	-
Kivizsgálásra szorul	34	173,12	56,10	7,49	1,28	0,04	-
Összesen	138	172,24	39,17	6,26	0,53	0,04	150,00-192,00
Szeged							
Alkalmas	73	172,16	26,44	5,14	0,60	0,03	-
Alkalmatlan	3	170,00	60,67	7,79	4,50	0,05	-
Szakszolgálatra alkalmas	2	174,50	2,25	1,50	1,06	0,01	-
Kivizsgálásra szorul	14	172,71	46,92	6,85	1,83	0,04	-
Összesen	92	172,23	30,46	5,52	0,58	0,03	150,00-192,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Alkalmas	7 444	171,30	42,95	6,55	0,08	0,04	-
Alkalmatlan	391	168,59	69,05	8,31	0,42	0,05	-
Szakszolgálatra alkalmas	546	172,29	49,16	7,01	0,30	0,04	-
Kivizsgálásra szorul	1 114	170,48	50,35	7,10	0,21	0,04	-
Összesen	9 495	171,15	45,67	6,76	0,07	0,04	137,00-199,00

2.12 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{x}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	62, 63	81, 10	9, 01	0, 25	0, 14	40, 00-99, 00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	62, 35	68, 79	8, 29	0, 20	0, 13	35, 00-94, 00
Hajdu-Bihar megye	1 348	61, 41	59, 17	7, 69	0, 21	0, 13	40, 00-98, 00
Pest megye	792	63, 46	87, 81	9, 37	0, 33	0, 15	36, 00-91, 00
Somogy megye	1 039	64, 41	75, 35	8, 68	0, 27	0, 13	35, 00- 97, 00
Veszprém megye	1 343	62, 95	71, 63	8, 46	0, 23	0, 13	40, 00-99, 00
Budapest	1 376	64, 34	87, 69	9, 36	0, 25	0, 15	37, 00-98, 00
Megyei városok együtt	544	62, 80	71, 40	8, 45	0, 36	0, 13	39, 00-97, 00
Összesen	9 495	62, 97	75, 52	8, 69	0, 09	0, 14	35, 00-99, 00

2.13 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA TESTSULY CSOPORTOK ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Testsúly csoportok (kg)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-44	11	23	12	9	9	7	11	5	87
45-49	41	53	45	22	19	36	35	15	266
50-54	153	208	183	91	74	169	111	52	1 031
55-59	304	399	353	165	203	280	275	126	2 105
60-64	286	463	331	196	273	343	345	147	2 384
65-69	241	321	224	146	248	265	289	96	1 830
70-74	107	201	124	89	109	140	151	59	980
75-79	64	69	47	44	53	74	77	29	457
80-84	31	31	22	20	31	20	51	6	212
85-89	17	11	5	3	13	11	16	4	80
90-94	8	9	1	7	4	6	9	4	48
95-99	2	-	1	-	3	2	6	1	15
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás testsúly csoportok szerint

-44	0, 9	1, 3	0, 9	1, 1	0, 9	0, 5	0, 8	0, 9	0, 9
45-49	3, 2	3, 0	3, 3	2, 8	1, 8	2, 7	2, 5	2, 8	2, 8
50-54	12, 1	11, 6	13, 6	11, 5	7, 1	11, 8	8, 1	9, 6	10, 9
55-59	24, 0	22, 3	26, 2	20, 8	19, 5	20, 9	20, 0	23, 2	22, 2
60-64	22, 6	25, 9	24, 5	24, 8	26, 3	25, 5	25, 1	27, 0	25, 1
65-69	19, 1	18, 0	16, 6	18, 4	23, 9	19, 7	21, 0	17, 7	19, 3
70-74	8, 5	11, 2	9, 2	11, 2	10, 5	10, 4	11, 0	10, 8	10, 3
75-79	5, 1	3, 9	3, 5	5, 6	5, 1	5, 5	5, 6	5, 3	4, 8
80-84	2, 4	1, 7	1, 6	2, 5	3, 0	1, 5	3, 7	1, 1	2, 2
85-89	1, 3	0, 6	0, 4	0, 4	1, 2	0, 8	1, 2	0, 7	0, 8
90-94	0, 6	0, 5	0, 1	0, 9	0, 4	0, 5	0, 6	0, 7	0, 5
95-99	0, 2	-	0, 1	-	0, 3	0, 2	0, 4	0, 2	0, 2
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

2.14 A SORKÖTELESEK TESTSÚLYÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest	704	63,73	73,63	8,58	0,32	0,13	39,00-98,00
Dunántul	2 489	63,64	68,39	8,27	0,17	0,12	35,00-99,00
Duna-Tisza köze	1 892	62,96	75,55	8,69	0,20	0,13	37,00-99,00
Észak-Magyarország	1 882	62,50	68,26	8,26	0,19	0,13	35,00-94,00
Tiszántul	2 201	61,91	63,56	7,97	0,17	0,12	40,00-98,00
Külföld	275	62,25	64,55	8,03	0,49	0,12	40,00-92,00
Ismeretlen	52	61,69	61,29	7,83	1,09	0,12	46,00-82,00
Összesen	9 495	62,97	75,52	8,69	0,09	0,14	35,00-99,00

2.15 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA TESTSÚLY CSOPORTOK ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Testsúly csoportok (kg)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-44	9	15	18	22	18	5	-	87
45-49	13	56	54	54	79	8	2	266
50-54	67	227	219	212	268	31	7	1 031
55-59	147	489	434	420	540	62	13	2 105
60-64	173	681	413	472	557	74	14	2 384
65-69	149	517	376	343	386	51	8	1 830
70-74	77	265	185	219	205	25	4	980
75-79	33	136	109	77	90	11	1	457
80-84	19	60	48	41	37	4	3	212
85-89	7	28	19	13	12	1	-	80
90-94	7	9	15	9	5	3	-	48
95-99	3	6	2	-	4	-	-	15
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás testsúly csoportok szerint

-44	1,3	0,6	0,9	1,2	0,8	2,0	-	0,9
45-49	1,8	2,3	2,9	2,9	3,6	2,9	3,8	2,8
50-54	9,5	9,1	11,6	11,2	12,2	11,3	13,5	10,9
55-59	20,9	19,6	22,9	22,3	24,5	22,5	25,0	22,2
60-64	24,6	27,4	21,8	25,1	25,3	26,9	26,9	25,1
65-69	21,2	20,8	19,9	18,2	17,5	18,5	15,4	19,3
70-74	10,9	10,6	9,8	11,6	9,3	9,1	7,7	10,3
75-79	4,7	5,5	5,8	4,1	4,1	4,0	1,9	4,8
80-84	2,7	2,4	2,5	2,2	1,7	1,4	5,8	2,2
85-89	1,0	1,1	1,0	0,7	0,6	0,3	-	0,8
90-94	1,0	0,4	0,8	0,5	0,2	1,1	-	0,5
95-99	0,4	0,2	0,1	-	0,2	-	-	0,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.16 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	62,06	88,40	9,40	0,34	0,15	-
Solti síkság és Bácska	265	64,18	86,24	9,29	0,57	0,14	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	61,41	66,36	8,15	0,55	0,13	-
Összesen	1 265	62,63	81,10	9,01	0,25	0,14	40, 00-99, 00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	63,64	82,23	9,07	1,06	0,14	-
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	62,87	113,41	10,65	1,16	0,17	-
Borsodi síkság	261	61,55	71,73	8,47	0,52	0,14	-
Bükkalja	213	62,28	63,70	7,98	0,55	0,13	-
Hegyköz	56	63,38	56,63	7,53	1,01	0,12	-
Hegyalja	193	61,64	89,65	9,47	0,68	0,15	-
Bodrogház	206	61,87	62,28	7,89	0,55	0,13	-
Cserehát	13	58,85	74,13	8,61	2,39	0,15	-
Taktaköz és matyók	207	63,05	69,33	8,33	0,58	0,13	-
Borsod-A. - Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	62,52	74,60	8,64	0,60	0,14	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	61,74	55,47	7,45	0,45	0,12	-
Összesen	1 788	62,35	68,79	8,29	0,20	0,13	35, 00-94, 00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	61,38	63,16	7,95	0,32	0,13	-
Hajduság	62	60,94	55,83	7,47	0,95	0,12	-
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	62,72	64,02	8,00	0,86	0,13	-
Hortobágy és Tiszahát	172	61,59	48,70	6,98	0,53	0,11	-
Dél-Nyírség	168	60,57	61,47	7,84	0,60	0,13	-
Bihar	118	62,25	58,86	7,67	0,71	0,12	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	61,08	48,42	6,96	0,58	0,11	-
Összesen	1 348	61,41	59,17	7,69	0,21	0,13	40, 00-98, 00
Pest megye							
Budapest környéke	52	61,60	65,63	8,10	1,12	0,13	-
Gödöllői-dombság	161	62,98	92,35	9,61	0,76	0,15	-
Kiskunság északi része	225	63,59	124,69	11,17	0,74	0,18	-
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	60,92	94,98	9,75	1,04	0,16	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	62,65	76,32	8,74	0,54	0,14	-
Összesen	792	63,46	87,81	9,37	0,33	0,15	36, 00-91, 00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	64,32	80,16	8,95	0,54	0,14	-
Belső-Somogy	187	63,61	91,84	9,58	0,70	0,15	-
Külső-Somogy	189	64,59	66,91	8,18	0,60	0,13	-
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	61,04	103,92	10,19	1,41	0,17	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	63,86	81,60	9,03	0,49	0,14	-
Összesen	1 039	64,41	75,35	8,68	0,27	0,13	35, 00-97, 00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	62,74	62,17	7,88	0,53	0,13	-
Bakony vidéke	474	62,97	69,86	8,36	0,38	0,13	-
Balaton felvidék	109	62,04	75,45	8,69	0,83	0,14	-
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	63,24	65,72	8,11	0,82	0,13	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	62,52	83,29	9,13	0,44	0,15	-
Összesen	1 343	62,95	71,63	8,46	0,23	0,13	40, 00-99, 00

**2.17 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA TESTSÚLY CSOPORTOK ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT**

Testsúly csoportok (kg)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei			Összesen
	Kiskunság	Solti síkság és Bácska	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Bács-Kiskun megye				
- 44	7	2	2	11
45-49	31	2	8	41
50-54	95	27	31	153
55-59	195	57	52	304
60-64	158	65	63	286
65-69	150	59	32	241
70-74	74	17	16	107
75-79	37	15	12	64
80-84	17	9	5	31
85-89	9	7	1	17
90-94	3	5	-	8
95-99	2	-	-	2
Összesen	778	265	222	1 265

Százalékos megoszlás testsúly csoportok szerint

-44	0,9	0,7	0,9	0,9
45-49	3,9	0,8	3,6	3,2
50-54	12,2	10,2	14,0	12,1
55-59	25,0	21,5	23,4	24,0
60-64	20,3	24,5	28,4	22,6
65-69	19,3	22,3	14,4	19,1
70-74	9,5	6,4	7,2	8,5
75-79	4,8	5,7	5,4	5,1
80-84	2,2	3,4	2,3	2,4
85-89	1,2	2,6	0,4	1,3
90-94	0,4	1,9	-	0,6
95-99	0,3	-	-	0,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Testsúly csoportok (kg)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei											Össze- sen
	Bükk hegy- ség	Hernád völgye és Zempléni hegy- vidék	Borsodi síkság	Bükk- alja	Hegy- köz	Hegy- alja	Bodrog- köz	Csere- hát	Takta- köz és matyók	B.-A.-Z. m. össze- vont kisebb területi egysé- gei	Ország egyéb területe (külföld és is- meret- len)	
Borsod-Abaúj-Zemplén megye												
-44	1	3	4	1	-	5	1	1	3	1	3	23
45-49	1	1	5	5	2	10	9	-	8	5	7	53
50-54	8	8	37	30	5	22	19	3	20	20	36	208
55-59	19	14	65	52	10	42	50	4	40	45	58	399
60-64	12	19	70	50	14	36	63	2	51	64	82	463
65-69	12	19	38	32	13	47	35	1	41	33	50	321
70-74	14	14	25	28	7	18	17	1	27	22	28	201
75-79	2	5	5	8	4	8	8	1	11	10	7	69
80-84	2	1	7	6	1	3	2	-	4	2	3	31
85-89	-	1	3	-	-	1	1	-	1	2	2	11
90-94	2	-	2	1	-	1	1	-	1	1	-	9
95-99	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	73	85	261	213	56	193	206	13	207	205	276	1 788

Százalékos megoszlás testsúly csoportok szerint

-44	1,4	3,5	1,5	0,5	-	2,6	0,5	7,7	1,5	0,5	1,1	1,3
45-49	1,4	1,2	1,9	2,3	3,6	5,2	4,3	-	3,9	2,4	2,5	3,0
50-54	11,0	9,4	14,2	14,1	8,9	11,4	9,2	23,1	9,7	9,7	13,1	11,6
55-59	26,1	16,5	24,9	24,4	17,9	21,8	24,3	30,7	19,3	22,0	21,0	22,3
60-64	16,4	22,3	26,8	23,5	25,0	18,7	30,6	15,4	24,6	31,2	29,7	25,9
65-69	16,4	22,3	14,6	15,0	23,2	24,4	17,0	7,7	19,8	16,1	18,1	18,0
70-74	19,2	16,5	9,6	13,1	12,5	9,3	8,2	7,7	13,0	10,7	10,2	11,2
75-79	2,7	5,9	1,9	3,8	7,1	4,1	3,9	7,7	5,3	4,9	2,5	3,9
80-84	2,7	1,2	2,7	2,8	1,8	1,5	1,0	-	1,9	1,0	1,1	1,7
85-89	-	1,2	1,1	-	-	0,5	0,5	-	0,5	1,0	0,7	0,6
90-94	2,7	-	0,8	0,5	-	0,5	0,5	-	0,5	0,5	-	0,5
95-99	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.17 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA TESTSÚLY CSOPORTOK ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT (folytatás)**

Testsúly csoportok (kg)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei							Összesen
	Hajdu- települések	Hajduság	Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	Hortobágy és Tiszahát	Dél- Nyírség	Bihar	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Hajdu-Bihar megye								
-44	7	-	-	1	3	-	1	12
45-49	20	2	2	3	8	6	4	45
50-54	84	12	11	16	27	10	23	183
55-59	156	17	19	53	47	27	34	353
60-64	140	16	23	49	32	37	34	331
65-69	106	4	13	25	29	17	30	224
70-74	57	7	10	14	13	12	11	124
75-79	14	3	5	9	7	6	3	47
80-84	12	1	3	1	2	1	2	22
85-89	2	-	-	1	-	2	-	5
90-94	1	-	-	-	-	-	-	1
95-99	1	-	-	-	-	-	-	1
Összesen	600	62	86	172	168	118	142	1 348
Százalékos megoszlás testsúly csoportok szerint								
-44	1,2	-	-	0,6	1,8	-	0,7	0,9
45-49	3,3	3,2	2,3	1,7	4,8	5,1	2,8	3,3
50-54	14,0	19,4	12,8	9,3	16,1	8,5	16,2	13,6
55-59	26,0	27,4	22,1	30,8	28,0	22,9	24,0	26,2
60-64	23,3	25,8	26,8	28,5	19,0	31,3	24,0	24,5
65-69	17,7	6,5	15,1	14,5	17,3	14,4	21,1	16,6
70-74	9,5	11,3	11,6	8,1	7,7	10,2	7,7	9,2
75-79	2,3	4,8	5,8	5,3	4,1	5,1	2,1	3,5
80-84	2,0	1,6	3,5	0,6	1,2	0,8	1,4	1,6
85-89	0,3	-	-	0,6	-	1,7	-	0,4
90-94	0,2	-	-	-	-	-	-	0,1
95-99	0,2	-	-	-	-	-	-	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Testsúly csoportok (kg)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Budapest környéke	Gödöllői- dombság	Kiskunság északi része	Pest megye összevont kisebb területi egységei	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Pest megye						
-44	-	2	4	1	2	9
45-49	3	2	5	2	10	22
50-54	5	22	17	19	28	91
55-59	13	35	48	16	53	165
60-64	16	36	55	15	74	196
65-69	6	30	42	19	49	146
70-74	6	17	25	10	31	89
75-79	1	9	21	6	7	44
80-84	2	5	4	-	9	20
85-89	-	2	-	-	1	3
90-94	-	1	4	-	2	7
95-99	-	-	-	-	-	-
Összesen	52	161	225	88	266	792
Százalékos megoszlás testsúly csoportok szerint						
-44	-	1,2	1,8	1,1	0,8	1,1
45-49	5,8	1,2	2,2	2,3	3,8	2,8
50-54	9,6	13,7	7,6	21,6	10,5	11,5
55-59	25,0	21,7	21,3	18,2	19,9	20,8
60-64	30,8	22,4	24,4	17,0	27,8	24,8
65-69	11,5	18,6	18,7	21,6	18,4	18,4
70-74	11,5	10,6	11,1	11,4	11,6	11,2
75-79	1,9	5,6	9,3	6,8	2,6	5,6
80-84	3,9	3,1	1,8	-	3,4	2,5
85-89	-	1,3	-	-	0,4	0,4
90-94	-	0,6	1,8	-	0,8	0,9
95-99	-	-	-	-	-	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.17 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA TESTSÚLY CSOPORTOK ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT (folytatás)**

Testsúly csoportok (kg)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Balaton vidéke	Belső-Somogy	Külső-Somogy	Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	Ország egész területe (külföld és ismeretlen)	
Somogy megye						
-44	1	4	-	1	3	9
45-49	5	2	4	2	6	19
50-54	19	12	16	9	18	74
55-59	51	42	29	9	72	203
60-64	77	46	49	15	86	273
65-69	64	47	49	8	80	248
70-74	35	16	21	3	34	109
75-79	13	6	8	4	22	53
80-84	4	8	11	1	7	31
85-89	3	3	2	-	5	13
90-94	3	-	-	-	1	4
95-99	2	1	-	-	-	3
Összesen	277	187	189	52	334	1 039

Százalékos megoszlás testsúly csoportok szerint

-44	0,4	2,1	-	1,9	0,9	0,9
45-49	1,8	1,1	2,1	3,8	1,8	1,8
50-54	6,9	6,4	8,5	17,3	5,4	7,1
55-59	18,4	22,5	15,4	17,3	21,5	19,5
60-64	27,8	24,6	25,9	28,9	25,7	26,3
65-69	23,1	25,1	25,9	15,4	24,0	23,9
70-74	12,6	8,6	11,1	5,8	10,2	10,5
75-79	4,7	3,2	4,2	7,7	6,6	5,1
80-84	1,4	4,3	5,8	1,9	2,1	3,0
85-89	1,1	1,6	1,1	-	1,5	1,2
90-94	1,1	-	-	-	0,3	0,4
95-99	0,7	0,5	-	-	-	0,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Testsúly csoportok (kg)	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Marcal-medence	Bakony vidéke	Balaton felvidék	Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	
Veszprém megye						
-44	-	2	-	-	5	7
45-49	2	15	6	2	11	36
50-54	30	41	17	10	61	159
55-59	50	101	16	22	91	280
60-64	61	133	32	25	92	343
65-69	38	88	24	18	97	265
70-74	28	53	7	12	40	140
75-79	6	30	4	8	26	74
80-84	5	6	-	1	8	20
85-89	2	3	2	1	3	11
90-94	-	2	-	-	4	6
95-99	1	-	1	-	-	2
Összesen	223	474	109	99	438	1 343

Százalékos megoszlás testsúly csoportok szerint

-44	-	0,4	-	-	1,2	0,5
45-49	0,9	3,2	5,5	2,0	2,5	2,7
50-54	13,5	8,6	15,6	10,1	13,9	11,8
55-59	22,4	21,3	14,7	22,2	20,8	20,9
60-64	27,4	28,1	29,4	25,3	21,0	25,5
65-69	17,0	18,6	22,0	18,2	22,2	19,7
70-74	12,6	11,2	6,4	12,1	9,1	10,4
75-79	2,7	6,3	3,7	8,1	5,9	5,5
80-84	2,2	1,3	-	1,0	1,8	1,5
85-89	0,9	0,6	1,8	1,0	0,7	0,8
90-94	-	0,4	-	-	0,9	0,5
95-99	0,4	-	0,9	-	-	0,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.18 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	62,94	81,49	9,03	0,41	0,14	42,00-93,00
02	364	63,34	75,60	8,69	0,45	0,13	43,00-99,00
03	203	62,88	86,59	9,31	0,66	0,14	45,00-91,00
04	116	60,04	52,40	7,24	0,67	0,12	44,00-87,00
05	44	60,45	63,38	7,96	1,20	0,13	44,00-91,00
06	23	58,47	49,03	7,00	1,46	0,11	40,00-70,00
07	17	58,70	60,91	7,80	1,89	0,13	41,00-74,00
08	8	63,87	26,11	5,11	1,81	0,08	52,00-68,00
09	4	66,00	45,50	6,75	3,38	0,10	60,00-77,00
10-14	11	58,36	57,86	7,61	2,29	0,13	47,00-78,00
Összesen	1 265	62,63	81,10	9,01	0,25	0,14	40,00-99,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	62,66	73,36	8,57	0,35	0,13	40,00-94,00
02	547	62,63	63,44	7,96	0,34	0,12	35,00-92,00
03	297	61,94	64,26	8,02	0,47	0,12	39,00-86,00
04	162	61,52	64,92	8,06	0,63	0,13	42,00-91,00
05	79	60,94	54,27	7,37	0,83	0,12	48,00-77,00
06	46	61,93	60,23	7,76	1,14	0,12	44,00-79,00
07	23	62,78	29,21	5,40	1,13	0,08	53,00-76,00
08	13	58,84	33,20	5,76	1,60	0,09	49,00-69,00
09	7	63,28	33,06	5,75	2,17	0,09	55,00-73,00
10-14	11	57,90	29,35	5,42	1,63	0,09	49,00-71,00
Összesen	1 788	62,35	68,79	8,29	0,20	0,13	35,00-94,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	62,44	63,69	7,98	0,38	0,12	41,00-98,00
02	356	61,37	51,92	7,21	0,38	0,11	40,00-89,00
03	234	60,90	61,66	7,85	0,51	0,12	40,00-85,00
04	139	60,32	52,83	7,27	0,62	0,12	45,00-84,00
05	87	60,75	55,30	7,44	0,80	0,12	44,00-79,00
06	33	59,27	58,31	7,64	1,33	0,12	43,00-82,00
07	34	60,23	40,59	6,37	1,09	0,10	48,00-75,00
08	17	60,58	104,83	10,24	2,48	0,16	41,00-83,00
09	10	61,70	59,01	7,68	2,43	0,12	49,00-75,00
10-14	7	59,14	75,83	8,71	3,29	0,14	49,00-75,00
Összesen	1 348	61,41	59,17	7,69	0,21	0,13	40,00-98,00

2.18 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Pest megye							
01	326	63,72	59,51	7,71	0,43	0,12	46,00-90,00
02	247	63,31	82,93	9,11	0,58	0,14	46,00-91,00
03	108	62,20	70,23	8,38	0,81	0,13	36,00-87,00
04	59	61,55	56,21	7,50	0,98	0,12	47,00-84,00
05	28	61,30	61,13	7,82	1,53	0,12	48,00-80,00
06	7	57,57	92,24	9,60	3,63	0,16	44,00-70,00
07	6	61,83	93,14	9,65	3,94	0,15	50,00-81,00
08	6	61,83	41,80	6,47	2,64	0,10	51,00-70,00
09	4	61,75	36,18	6,01	3,01	0,09	56,00-70,00
10-14	1	73,00	-	-	-	-	-
Összesen	792	63,46	87,81	9,37	0,33	0,15	36,00-91,00
Somogy megye							
01	409	65,42	74,11	8,61	0,43	0,13	43,00-93,00
02	325	64,14	63,32	7,96	0,44	0,12	45,00-97,00
03	148	63,01	68,64	8,28	0,68	0,13	35,00-96,00
04	70	62,46	46,10	6,79	0,82	0,10	48,00-77,00
05	48	62,45	51,20	7,16	1,03	0,11	45,00-80,00
06	13	60,69	26,05	5,10	1,41	0,08	52,00-70,00
07	9	62,87	57,61	7,59	2,68	0,12	57,00-81,00
08	7	61,14	12,69	3,56	1,35	0,05	56,00-66,00
09	8	61,50	19,50	4,42	1,56	0,07	58,00-72,00
10-14	2	67,50	12,25	3,50	2,47	0,05	64,00-71,00
Összesen	1 039	64,41	75,35	8,68	0,27	0,13	35,00-97,00
Veszprém megye							
01	481	63,35	64,71	8,04	0,37	0,12	45,00-92,00
02	388	63,57	78,24	8,85	0,45	0,13	42,00-99,00
03	218	62,63	66,63	8,16	0,56	0,13	40,00-91,00
04	131	60,91	54,23	7,36	0,65	0,12	44,00-83,00
05	73	62,15	59,82	7,73	0,91	0,12	48,00-84,00
06	20	60,10	28,79	5,37	1,20	0,08	50,00-69,00
07	16	59,66	25,15	5,01	1,29	0,08	45,00-67,00
08	9	61,00	22,22	4,71	1,57	0,07	52,00-67,00
09	2	60,00	36,00	6,00	4,24	0,10	54,00-66,00
10-14	5	57,20	8,56	2,93	1,31	0,05	53,00-62,00
Összesen	1 343	62,95	71,63	8,46	0,23	0,13	40,00-99,00

2.18 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	64,55	76,44	8,74	0,33	0,13	44,00-95,00
02	446	64,03	72,85	8,54	0,40	0,13	45,00-97,00
03	151	63,66	85,01	9,22	0,76	0,14	37,00-98,00
04	39	61,70	45,86	6,77	1,07	0,10	47,00-79,00
05	15	60,70	114,91	10,72	2,60	0,17	47,00-95,00
06	6	58,83	55,14	7,43	3,03	0,12	46,00-69,00
07	6	61,00	12,85	3,58	1,35	0,05	57,00-67,00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	60,66	8,22	2,87	1,66	0,04	57,00-64,00
10-14	4	62,50	30,25	5,50	2,75	0,08	53,00-66,00
Összesen	1 376	64,34	87,69	9,36	0,25	0,15	37,00-98,00
Megyei városok együtt							
01	230	63,11	67,10	8,19	0,54	0,12	39,00-97,00
02	177	63,02	64,09	8,01	0,60	0,12	45,00-92,00
03	81	60,89	68,49	8,28	0,93	0,13	44,00-92,00
04	25	64,52	78,80	8,88	1,78	0,13	46,00-86,00
05	13	62,46	33,01	5,75	1,59	0,09	50,00-74,00
06	5	65,60	33,04	5,75	2,57	0,08	57,00-74,00
07	6	59,83	83,80	9,15	3,74	0,15	50,00-78,00
08	5	56,00	43,20	6,57	2,94	0,11	47,00-65,00
09	1	64,00	-	-	-	-	-
10-14	1	51,00	-	-	-	-	-
Összesen	544	62,80	71,40	8,45	0,36	0,13	39,00-97,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	63,56	72,15	8,49	0,14	0,13	39,00-98,00
02	2 850	63,16	69,46	8,33	0,16	0,13	35,00-99,00
03	1 440	62,25	71,38	8,45	0,22	0,13	35,00-98,00
04	741	61,15	56,73	7,53	0,28	0,12	42,00-91,00
05	387	61,32	59,15	7,69	0,39	0,12	44,00-95,00
06	153	60,29	54,39	7,37	0,60	0,12	40,00-82,00
07	117	60,73	45,85	6,77	0,63	0,11	41,00-81,00
08	65	60,52	52,64	7,26	0,90	0,11	47,00-83,00
09	39	62,28	38,30	6,19	0,99	0,09	49,00-77,00
10-14	42	59,23	51,51	7,18	1,11	0,12	47,00-78,00
Összesen	9 495	62,97	75,52	8,69	0,09	0,14	35,00-99,00

2.19 A SORKÖTELESEK TESTSÚLYÁNAK PARAMÉTEREI AZ APA FOGLALKOZÁSA SZERINT

Az apa foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	305	62,86	74,70	8,64	0,49	0,14	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	375	62,57	87,17	9,34	0,48	0,15	-
Segédmunkás, napszámos	160	61,09	72,86	8,54	0,68	0,14	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	19	67,47	80,88	8,99	2,06	0,13	-
Értelmiségi és vezető állású	54	64,39	76,13	8,73	1,19	0,14	-
Egyéb szellemi dolgozó	100	64,58	98,03	9,90	1,02	0,15	-
Nyugdíjas, járadékos	108	62,12	66,22	8,14	0,78	0,13	-
Egyéb	144	61,83	80,86	8,99	0,74	0,15	-
Összesen	1 265	62,63	81,10	9,01	0,25	0,14	40,00-99,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	194	61,62	63,92	7,99	0,57	0,13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	846	62,41	66,48	8,15	0,28	0,13	-
Segédmunkás, napszámos	203	61,83	76,71	8,76	0,61	0,14	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	17	62,59	76,01	8,72	2,11	0,14	-
Értelmiségi és vezető állású	63	65,97	90,20	9,50	1,23	0,14	-
Egyéb szellemi dolgozó	138	63,27	81,08	9,00	0,77	0,14	-
Nyugdíjas, járadékos	135	62,39	58,99	7,68	0,66	0,12	-
Egyéb	192	61,57	61,54	7,84	0,56	0,13	-
Összesen	1 788	62,35	68,79	8,29	0,20	0,13	35,00-94,00
Hajdu-Bihar megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	350	61,99	61,88	7,87	0,42	0,13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	409	61,65	61,07	7,81	0,39	0,13	-
Segédmunkás, napszámos	199	60,55	59,20	7,69	0,55	0,13	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	22	62,91	82,72	9,09	1,94	0,14	-
Értelmiségi és vezető állású	44	62,05	43,82	6,62	1,00	0,11	-
Egyéb szellemi dolgozó	62	61,64	48,13	6,94	0,89	0,11	-
Nyugdíjas, járadékos	125	59,94	58,43	7,64	0,68	0,13	-
Egyéb	137	61,30	48,91	6,99	0,60	0,11	-
Összesen	1 348	61,41	59,17	7,69	0,21	0,13	40,00-98,00
Pest megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	56	64,05	87,87	9,37	1,25	0,15	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	335	63,34	93,78	9,68	0,53	0,15	-
Segédmunkás, napszámos	93	62,51	118,08	10,87	1,13	0,17	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	12	63,75	148,69	12,19	3,52	0,19	-
Értelmiségi és vezető állású	48	64,25	63,31	7,96	1,15	0,12	-
Egyéb szellemi dolgozó	81	65,78	70,86	8,42	0,95	0,13	-
Nyugdíjas, járadékos	97	63,08	81,25	9,01	0,91	0,14	-
Egyéb	70	62,27	46,50	6,83	0,80	0,11	-
Összesen	792	63,46	87,81	9,37	0,33	0,15	36,00-91,00

2.19 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI AZ APÁ FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

Az apa foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}$ - $V_{\max}$
Somogy megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	190	63,17	65,50	8,09	0,59	0,13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	330	64,52	71,12	8,43	0,46	0,13	-
Segédmunkás, napszámos	110	64,25	65,71	8,11	0,77	0,13	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	22	65,23	65,36	8,08	1,72	0,12	-
Értelmiségi és vezető állású	41	68,83	84,82	9,21	1,44	0,13	-
Egyéb szellemi dolgozó	106	67,19	105,35	10,26	1,01	0,15	-
Nyugdíjas, járadékos	91	62,82	87,57	9,36	0,98	0,15	-
Egyéb	149	63,59	59,83	7,74	0,63	0,12	-
Összesen	1 039	64,41	75,35	8,68	0,27	0,13	35,00-97,00
Veszprém megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	177	62,66	70,33	8,39	0,63	0,13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	559	63,13	68,40	8,27	0,35	0,13	-
Segédmunkás, napszámos	112	61,95	71,75	8,47	0,80	0,14	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	25	59,28	73,24	8,56	1,71	0,14	-
Értelmiségi és vezető állású	65	64,82	97,60	9,88	1,23	0,15	-
Egyéb szellemi dolgozó	138	64,40	60,94	7,81	0,67	0,12	-
Nyugdíjas, járadékos	154	62,08	73,28	8,56	0,69	0,14	-
Egyéb	113	62,74	74,52	8,63	0,80	0,14	-
Összesen	1 343	62,95	71,63	8,46	0,23	0,13	40,00-99,00
Budapest							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	9	64,44	37,58	6,13	2,04	0,10	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	481	63,44	86,47	9,30	0,42	0,15	-
Segédmunkás, napszámos	88	64,43	117,72	10,85	1,16	0,17	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	9	70,89	270,10	16,43	5,48	0,23	-
Értelmiségi és vezető állású	272	65,87	65,75	8,11	0,49	0,12	-
Egyéb szellemi dolgozó	257	64,10	90,08	9,49	0,61	0,15	-
Nyugdíjas, járadékos	105	64,57	102,99	10,15	0,99	0,16	-
Egyéb	155	64,22	82,47	9,08	0,69	0,14	-
Összesen	1 376	64,34	87,69	9,36	0,25	0,15	37,00-98,00
Debrecen							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	7	60,86	25,84	5,08	1,92	0,08	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	39	63,46	50,25	7,09	1,14	0,11	-
Segédmunkás, napszámos	18	61,83	65,69	8,11	1,91	0,13	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	62,00	4,00	2,00	1,41	0,03	-
Értelmiségi és vezető állású	19	65,37	120,23	10,97	2,52	0,17	-
Egyéb szellemi dolgozó	23	63,91	144,95	12,04	2,51	0,19	-
Nyugdíjas, járadékos	21	57,48	36,92	6,08	1,33	0,11	-
Egyéb	14	64,71	43,78	6,62	1,77	0,10	-
Összesen	143	62,68	78,30	8,85	0,74	0,14	39,00-97,00

2. 19 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI AZ APA FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

Az apa foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Miskolc							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	57	61, 63	61, 71	7, 86	1, 04	0, 13	-
Segédmunkás, napszámos	10	64, 10	47, 49	6, 89	2, 18	0, 11	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	57, 00	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	18	61, 50	70, 69	8, 41	1, 98	0, 14	-
Egyéb szellemi dolgozó	37	64, 06	87, 57	9, 36	1, 56	0, 15	-
Nyugdíjas, járadékos	28	63, 21	42, 88	6, 55	1, 24	0, 10	-
Egyéb	20	58, 62	47, 45	6, 89	1, 50	0, 12	-
Összesen	171	62, 13	65, 87	8, 12	0, 62	0, 13	39, 00-97, 00
Pécs							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	50, 00	-	-	-	-	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	46	63, 15	64, 96	8, 06	1, 19	0, 13	-
Segédmunkás, napszámos	14	62, 50	69, 96	8, 36	2, 23	0, 13	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	20	64, 74	99, 54	9, 98	2, 29	0, 15	-
Egyéb szellemi dolgozó	18	62, 76	49, 58	7, 04	1, 71	0, 11	-
Nyugdíjas, járadékos	20	63, 05	42, 35	6, 51	1, 46	0, 10	-
Egyéb	19	59, 05	13, 66	3, 70	0, 81	0, 06	-
Összesen	138	62, 52	60, 47	7, 78	0, 66	0, 12	39, 00-97, 00
Szeged							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	4	65, 25	73, 19	8, 55	4, 27	0, 13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	34	65, 09	67, 32	8, 20	1, 41	0, 13	-
Segédmunkás, napszámos	2	65, 50	2, 25	1, 50	1, 06	0, 02	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	14	66, 14	207, 55	14, 41	3, 85	0, 22	-
Egyéb szellemi dolgozó	15	62, 57	73, 14	8, 55	2, 29	0, 14	-
Nyugdíjas, járadékos	13	63, 38	37, 93	6, 16	1, 71	0, 10	-
Egyéb	10	65, 09	48, 25	6, 95	2, 10	0, 11	-
Összesen	92	64, 64	82, 69	9, 09	0, 95	0, 14	39, 00-97, 00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1 293	62, 50	68, 22	8, 26	0, 23	0, 13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	3 511	62, 92	74, 52	8, 63	0, 15	0, 14	-
Segédmunkás, napszámos	1 009	62, 06	79, 27	8, 90	0, 28	0, 14	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	129	63, 81	104, 65	10, 23	0, 90	0, 16	-
Értelmiségi és vezető állású	658	65, 30	79, 52	8, 92	0, 35	0, 14	-
Egyéb szellemi dolgozó	975	64, 34	84, 89	9, 21	0, 30	0, 14	-
Nyugdíjas, járadékos	897	62, 28	73, 09	8, 55	0, 29	0, 14	-
Egyéb	1 023	62, 43	66, 20	8, 14	0, 25	0, 13	-
Összesen	9 495	62, 97	75, 52	8, 69	0, 09	0, 14	35, 00-99, 00

2.20 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA FOGLALKOZÁSA SZERINT

Az anya foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	120	62,83	69,23	8,32	0,76	0,13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	252	62,90	88,30	9,40	0,59	0,15	-
Segéd munkás, napszámos	114	62,48	97,50	9,87	0,92	0,16	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	5	70,20	159,76	12,64	5,65	0,18	-
Értelmiségi és vezető állású	28	61,50	53,89	7,34	1,39	0,12	-
Egyéb szellemi dolgozó	134	64,93	82,80	9,10	0,79	0,14	-
Nyugdíjas, járadékos	21	61,76	98,85	9,94	2,17	0,16	-
Háztartásvezető	555	62,19	73,69	8,58	0,36	0,14	-
Egyéb	36	59,22	80,43	8,97	1,47	0,15	-
Összesen	1 265	62,63	81,10	9,01	0,25	0,14	40,00-99,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	197	62,59	70,61	8,40	0,60	0,13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	296	63,00	71,45	8,45	0,49	0,13	-
Segéd munkás, napszámos	174	61,33	60,35	7,77	0,59	0,13	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	4	66,00	21,50	4,64	2,32	0,07	-
Értelmiségi és vezető állású	19	66,47	54,57	7,39	1,70	0,11	-
Egyéb szellemi dolgozó	107	64,37	90,72	9,52	0,93	0,15	-
Nyugdíjas, járadékos	14	63,07	85,21	9,23	2,47	0,15	-
Háztartásvezető	925	62,00	67,39	8,21	0,27	0,13	-
Egyéb	52	61,39	40,61	6,37	0,87	0,10	-
Összesen	1 788	62,35	68,79	8,29	0,20	0,13	35,00-94,00
Hajdu-Bihar megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	94	61,57	53,71	7,33	0,76	0,12	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	128	62,26	50,17	7,08	0,63	0,11	-
Segéd munkás, napszámos	105	61,29	56,36	7,51	0,73	0,12	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	3	65,33	0,22	0,47	0,27	0,01	-
Értelmiségi és vezető állású	16	64,00	72,00	8,49	2,12	0,13	-
Egyéb szellemi dolgozó	67	62,42	59,41	7,71	0,94	0,12	-
Nyugdíjas, járadékos	14	61,43	62,96	7,93	2,12	0,13	-
Háztartásvezető	891	61,20	61,43	7,84	0,26	0,13	-
Egyéb	30	59,90	40,69	6,38	1,16	0,11	-
Összesen	1 348	61,41	59,17	7,69	0,21	0,13	40,00-98,00
Pest megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	73	62,75	50,21	7,09	0,83	0,11	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	191	62,89	63,46	7,97	0,58	0,13	-
Segéd munkás, napszámos	98	62,43	102,84	10,14	1,02	0,16	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	47,00	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	15	64,47	55,72	7,46	1,93	0,12	-
Egyéb szellemi dolgozó	91	64,60	73,69	8,58	0,90	0,13	-
Nyugdíjas, járadékos	22	65,68	189,22	13,76	2,93	0,21	-
Háztartásvezető	280	63,76	107,85	10,39	0,62	0,16	-
Egyéb	21	64,82	48,63	6,97	1,49	0,11	-
Összesen	792	63,46	87,81	9,37	0,33	0,15	36,00-91,00

2. 20 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

Az anya foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Somogy megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	91	64, 62	93, 58	9, 67	1, 01	0, 15	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	128	66, 04	92, 48	9, 62	0, 85	0, 15	-
Segéd munkás, napszámos	104	64, 50	61, 75	7, 86	0, 77	0, 12	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	4	60, 50	46, 25	6, 80	3, 40	0, 11	-
Értelmiségi és vezető állású	11	66, 09	54, 26	7, 37	2, 22	0, 11	-
Egyéb szellemi dolgozó	92	67, 63	71, 60	8, 46	0, 88	0, 13	-
Nyugdíjas, járadékos	9	62, 56	35, 58	5, 96	1, 99	0, 10	-
Háztartásvezető	583	63, 45	68, 46	8, 27	0, 34	0, 13	-
Egyéb	17	66, 82	109, 32	10, 46	2, 54	0, 16	-
Összesen	1 039	64, 41	75, 35	8, 68	0, 27	0, 13	35, 00-97, 00
Veszprém megye							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	58	64, 53	76, 28	8, 73	1, 15	0, 14	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	310	62, 47	66, 82	8, 17	0, 46	0, 13	-
Segéd munkás, napszámos	182	62, 20	51, 27	7, 16	0, 53	0, 12	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	7	60, 57	51, 67	7, 19	2, 72	0, 12	-
Értelmiségi és vezető állású	15	61, 93	28, 06	5, 30	1, 37	0, 09	-
Egyéb szellemi dolgozó	127	64, 35	75, 01	8, 66	0, 78	0, 13	-
Nyugdíjas, járadékos	33	65, 30	120, 76	10, 99	1, 91	0, 17	-
Háztartásvezető	574	62, 79	72, 74	8, 53	0, 36	0, 14	-
Egyéb	37	64, 50	125, 08	11, 18	1, 77	0, 17	-
Összesen	1 343	62, 95	71, 63	8, 46	0, 23	0, 13	40, 00-99, 00
Budapest							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	7	59, 29	7, 35	2, 71	1, 02	0, 05	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	448	63, 58	97, 40	9, 87	0, 47	0, 16	-
Segéd munkás, napszámos	155	63, 11	82, 03	9, 06	0, 73	0, 14	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	4	61, 25	61, 19	7, 82	3, 91	0, 13	-
Értelmiségi és vezető állású	100	65, 45	72, 11	8, 49	0, 85	0, 13	-
Egyéb szellemi dolgozó	447	65, 46	85, 55	9, 25	0, 44	0, 14	-
Nyugdíjas, járadékos	48	65, 56	144, 29	12, 01	1, 73	0, 18	-
Háztartásvezető	112	63, 48	66, 71	8, 17	0, 77	0, 12	-
Egyéb	55	64, 55	53, 30	7, 30	0, 91	0, 11	-
Összesen	1 376	64, 34	87, 69	9, 36	0, 25	0, 15	37, 00-98, 00
Debrecen							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	58, 00	1, 00	1, 00	0, 71	0, 02	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	26	66, 12	110, 56	10, 51	2, 06	0, 16	-
Segéd munkás, napszámos	29	62, 55	39, 28	6, 27	1, 16	0, 10	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	7	66, 14	46, 98	6, 85	2, 59	0, 10	-
Egyéb szellemi dolgozó	34	63, 21	118, 46	10, 88	1, 87	0, 17	-
Nyugdíjas, járadékos	3	58, 00	12, 67	3, 56	2, 06	0, 06	-
Háztartásvezető	41	60, 07	48, 60	6, 97	1, 09	0, 12	-
Egyéb	1	65, 00	-	-	-	-	-
Összesen	143	62, 68	78, 30	8, 85	0, 74	0, 14	39, 00-97, 00

2. 20 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA FOGLALKOZÁSA SZERINT (folytatás)

Az anya foglalkozása	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Miskolc							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	3	61,00	60,67	7,79	4,50	0,13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	45	61,09	82,84	9,10	1,36	0,15	-
Segédmunkás, napszámos	36	62,61	64,85	8,05	1,34	0,13	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	57,00	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	3	50,67	176,22	13,27	7,66	0,22	-
Egyéb szellemi dolgozó	36	64,22	51,90	7,20	1,20	0,11	-
Nyugdíjas, járadékos	6	60,00	91,33	9,56	3,90	0,16	-
Háztartásvezető	36	61,86	43,45	6,59	1,10	0,11	-
Egyéb	5	60,20	42,16	6,49	2,90	0,11	-
Összesen	171	62,13	65,87	8,12	0,62	0,13	39,00-97,00
Pécs							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	1	52,00	-	-	-	-	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	31	61,81	55,12	7,42	1,33	0,12	-
Segédmunkás, napszámos	26	63,23	64,25	8,02	1,57	0,13	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	60,00	4,00	2,00	1,41	0,03	-
Értelmiségi és vezető állású	7	65,00	216,57	14,72	5,56	0,23	-
Egyéb szellemi dolgozó	32	62,69	47,40	6,88	1,22	0,11	-
Nyugdíjas, járadékos	2	55,50	20,25	4,50	3,18	0,08	-
Háztartásvezető	30	63,77	40,91	6,40	1,17	0,10	-
Egyéb	7	58,71	30,49	5,52	2,09	0,09	-
Összesen	138	62,52	60,47	7,78	0,66	0,12	39,00-97,00
Szeged							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	2	58,00	9,00	3,00	2,12	0,05	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	27	63,15	32,50	5,70	1,10	0,09	-
Segédmunkás, napszámos	13	64,77	59,10	7,69	2,13	0,12	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	-	-	-	-	-	-	-
Értelmiségi és vezető állású	7	69,71	111,35	10,55	3,99	0,15	-
Egyéb szellemi dolgozó	25	66,04	121,80	11,04	2,30	0,17	-
Nyugdíjas, járadékos	1	61,00	-	-	-	-	-
Háztartásvezető	11	65,36	158,96	12,61	3,80	0,19	-
Egyéb	6	62,13	23,42	4,84	1,71	0,08	-
Összesen	92	64,64	82,69	9,09	0,95	0,14	39,00-97,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Mezőgazdasági fizikai dolgozó, mezőgazdasági önálló, segítő családtag	648	62,88	69,52	8,34	0,33	0,13	-
Nem mezőgazdasági szak-, vagy betanított munkás, bedolgozó	1 882	63,16	79,29	8,90	0,21	0,14	-
Segédmunkás, napszámos	1 036	62,46	70,42	8,39	0,26	0,13	-
Nem mezőgazdasági önálló, segítő családtag	31	62,77	76,88	8,77	1,58	0,14	-
Értelmiségi és vezető állású	228	64,76	73,25	8,56	0,57	0,13	-
Egyéb szellemi dolgozó	1 192	64,95	82,11	9,06	0,26	0,14	-
Nyugdíjas, járadékos	173	63,91	121,33	11,02	0,84	0,17	-
Háztartásvezető	4 038	62,34	71,08	8,43	0,13	0,14	-
Egyéb	267	62,64	69,68	8,35	0,49	0,13	-
Összesen	9 495	62,97	75,52	8,69	0,09	0,14	35,00-99,00

2. 21 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Nem sportol	1 009	62, 20	81, 90	9, 05	0, 28	0, 15	40, 00-99, 00
Egyesületben sportol	202	64, 14	62, 75	7, 92	0, 56	0, 12	45, 00-87, 00
Egyesületen kívül sportol	29	61, 41	78, 44	8, 86	1, 65	0, 14	51, 00-82, 00
Versenyszerűen sportol	4	66, 00	51, 50	7, 18	3, 59	0, 10	54, 00-73, 00
Minősített sportoló	1	71, 00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	18	62, 50	56, 58	7, 52	1, 77	0, 12	52, 00-77, 00
Ismeretlen	2	71, 00	4, 00	2, 00	1, 41	0, 02	69, 00-73, 00
Összesen	1 265	62, 63	81, 10	9, 01	0, 25	0, 14	40, 00-99, 00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Nem sportol	1 076	61, 87	73, 29	8, 56	0, 26	0, 13	35, 00-94, 00
Egyesületben sportol	278	64, 14	57, 16	7, 56	0, 45	0, 11	44, 00-91, 00
Egyesületen kívül sportol	72	61, 87	44, 38	6, 66	0, 78	0, 10	43, 00-79, 00
Versenyszerűen sportol	54	63, 51	36, 95	6, 08	0, 83	0, 09	52, 00-79, 00
Minősített sportoló	9	62, 55	35, 80	5, 98	1, 99	0, 09	53, 00-72, 00
Nem rendszeresen sportol	12	61, 50	44, 25	6, 65	1, 92	0, 10	52, 00-73, 00
Szórakozásként sportol	282	61, 82	55, 60	7, 46	0, 45	0, 12	43, 00-85, 00
Ismeretlen	5	60, 00	58, 00	7, 62	3, 41	0, 12	46, 00-69, 00
Összesen	1 788	62, 35	68, 79	8, 29	0, 20	0, 13	35, 00-94, 00
Hajdu-Bihar megye							
Nem sportol	934	60, 90	61, 64	7, 85	0, 26	0, 12	40, 00-98, 00
Egyesületben sportol	244	63, 20	56, 68	7, 53	0, 48	0, 11	43, 00-88, 00
Egyesületen kívül sportol	10	61, 70	68, 61	8, 28	2, 62	0, 13	49, 00-75, 00
Versenyszerűen sportol	8	64, 62	65, 23	8, 08	2, 86	0, 12	51, 00-78, 00
Minősített sportoló	3	63, 33	8, 22	2, 87	1, 66	0, 04	60, 00-67, 00
Nem rendszeresen sportol	4	65, 50	22, 25	4, 72	2, 36	0, 07	59, 00-70, 00
Szórakozásként sportol	136	60, 94	40, 09	6, 33	0, 54	0, 10	44, 00-76, 00
Ismeretlen	9	63, 22	29, 95	5, 47	1, 82	0, 08	56, 00-74, 00
Összesen	1 348	61, 41	59, 17	7, 69	0, 21	0, 13	40, 00-98, 00

2, 21 A SORKÖTELESEK TESTSÚLYÁNAK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
Nem sportol	558	62, 50	87, 98	9, 38	0, 40	0, 15	36, 00-91, 00
Egyesületben sportol	160	64, 62	64, 18	8, 01	0, 64	0, 12	47, 00-91, 00
Egyesületen kívül sportol	40	64, 02	77, 32	8, 79	1, 39	0, 13	49, 00-89, 00
Versenyszerűen sportol	4	57, 50	46, 25	6, 80	3, 40	0, 11	47, 00-66, 00
Minősített sportoló	3	63, 00	72, 00	8, 49	4, 90	0, 13	51, 00-69, 00
Nem rendszeresen sportol	3	60, 00	20, 66	4, 55	2, 63	0, 07	55, 00-66, 00
Szórakozásként sportol	18	65, 72	71, 53	8, 46	1, 99	0, 12	52, 00-84, 00
Ismeretlen	6	64, 00	21, 00	4, 58	1, 87	0, 07	58, 00-71, 00
Összesen	792	63, 46	87, 81	9, 37	0, 33	0, 15	36, 00-91, 00
Somogy megye							
Nem sportol	680	63, 66	66, 05	8, 13	0, 31	0, 12	35, 00-93, 00
Egyesületben sportol	290	65, 41	67, 84	8, 24	0, 48	0, 12	48, 00-97, 00
Egyesületen kívül sportol	32	64, 93	58, 43	7, 64	1, 35	0, 11	48, 00-81, 00
Versenyszerűen sportol	9	67, 66	118, 00	10, 86	3, 62	0, 16	51, 00-90, 00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	9	63, 55	45, 58	6, 75	2, 25	0, 10	52, 00-74, 00
Szórakozásként sportol	18	62, 11	33, 21	5, 76	1, 36	0, 09	51, 00-73, 00
Ismeretlen	1	68, 00	-	-	-	-	-
Összesen	1 039	64, 41	75, 35	8, 68	0, 27	0, 13	35, 00-97, 00
Veszprém megye							
Nem sportol	833	62, 45	71, 18	8, 44	0, 30	0, 13	40, 00-99, 00
Egyesületben sportol	336	63, 70	54, 78	7, 40	0, 40	0, 11	43, 00-89, 00
Egyesületen kívül sportol	19	60, 88	88, 54	9, 41	2, 22	0, 15	45, 00-78, 00
Versenyszerűen sportol	17	62, 94	39, 23	6, 26	1, 52	0, 09	54, 00-79, 00
Minősített sportoló	1	54, 00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	57, 00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	135	63, 62	71, 09	8, 43	0, 73	0, 13	47, 00-91, 00
Ismeretlen	1	59, 00	-	-	-	-	-
Összesen	1 343	62, 95	71, 63	8, 46	0, 23	0, 13	40, 00-99, 00

2. 21 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Budapest							
Nem sportol	885	63,22	76,97	8,77	0,29	0,13	37,00-98,00
Egyesületben sportol	334	66,15	68,33	8,27	0,45	0,12	45,00-95,00
Egyesületen kívül sportol	44	64,90	56,67	7,53	1,14	0,11	51,00-80,00
Versenyszerűen sportol	24	65,20	84,49	9,19	1,88	0,14	46,00-90,00
Minősített sportoló	6	66,00	24,00	4,90	2,00	0,07	58,00-73,00
Nem rendszeresen sportol	6	68,00	186,66	13,66	5,58	0,20	49,00-95,00
Szórakozásként sportol	75	64,02	68,97	8,30	0,95	0,12	46,00-84,00
Ismeretlen	2	66,50	20,25	4,50	3,18	0,06	62,00-71,00
Összesen	1 376	64,34	87,69	9,36	0,25	0,15	37,00-98,00
Megyei városok együtt							
Nem sportol	409	62,72	71,59	8,46	0,42	0,13	44,00-97,00
Egyesületben sportol	116	62,69	50,64	7,12	0,66	0,11	39,00-82,00
Egyesületen kívül sportol	7	63,42	77,67	8,81	3,33	0,13	53,00-79,00
Versenyszerűen sportol	4	62,75	74,68	8,64	4,32	0,13	52,00-75,00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	65,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	7	61,14	65,55	8,10	3,06	0,13	51,00-76,00
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	544	62,80	71,40	8,45	0,36	0,13	39,00-97,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Nem sportol	6 384	62,34	75,86	8,71	0,11	0,14	35,00-99,00
Egyesületben sportol	1 960	64,43	62,07	7,88	0,18	0,12	39,00-97,00
Egyesületen kívül sportol	253	63,04	64,82	8,05	0,51	0,12	43,00-89,00
Versenyszerűen sportol	124	64,00	59,24	7,70	0,69	0,12	46,00-90,00
Minősített sportoló	23	63,60	39,10	6,25	1,30	0,09	54,00-73,00
Nem rendszeresen sportol	36	63,38	68,84	8,30	1,38	0,13	52,00-95,00
Szórakozásként sportol	689	62,40	58,41	7,64	0,29	0,12	43,00-91,00
Ismeretlen	26	63,65	37,22	6,10	1,20	0,09	56,00-74,00
Összesen	9 495	62,97	75,52	8,69	0,09	0,14	35,00-99,00

2.22* A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT

A sorköteles katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Alkalmas	1 052	62,99	74,52	8,63	0,27	0,14	-
Alkalmatlan	79	61,46	116,68	10,80	1,22	0,13	-
Szakszolgálatra alkalmas	56	63,61	110,06	10,49	1,40	0,16	-
Kivizsgálásra szorul	78	58,28	90,59	9,52	1,08	0,16	-
Összesen	1 265	62,63	81,10	9,01	0,25	0,14	40,00-99,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Alkalmas	1 408	62,61	58,54	7,65	0,20	0,12	-
Alkalmatlan	46	57,09	80,91	8,99	1,33	0,16	-
Szakszolgálatra alkalmas	45	63,91	131,68	11,48	1,71	0,18	-
Kivizsgálásra szorul	289	61,70	101,57	10,08	0,59	0,16	-
Összesen	1 788	62,35	68,79	8,29	0,20	0,13	35,00-94,00
Hajdu-Bihar megye							
Alkalmas	1 076	61,85	53,02	7,28	0,22	0,12	-
Alkalmatlan	44	57,48	91,34	9,56	1,44	0,17	-
Szakszolgálatra alkalmas	55	61,76	53,56	7,32	0,99	0,12	-
Kivizsgálásra szorul	173	59,60	82,68	9,09	0,69	0,15	-
Összesen	1 348	61,41	59,17	7,69	0,21	0,13	40,00-98,00
Pest megye							
Alkalmas	626	63,63	75,31	8,68	0,35	0,14	-
Alkalmatlan	47	60,64	73,55	8,58	1,25	0,14	-
Szakszolgálatra alkalmas	68	63,68	96,66	9,83	1,19	0,15	-
Kivizsgálásra szorul	51	63,76	234,69	15,32	2,15	0,24	-
Összesen	792	63,46	87,81	9,37	0,33	0,15	36,00-91,00
Somogy megye							
Alkalmas	854	64,71	71,11	8,43	0,29	0,13	-
Alkalmatlan	25	60,96	160,36	12,66	2,53	0,21	-
Szakszolgálatra alkalmas	36	62,61	102,57	10,13	1,69	0,16	-
Kivizsgálásra szorul	124	63,54	74,80	8,65	0,78	0,14	-
Összesen	1 039	64,41	75,35	8,68	0,27	0,13	35,00-97,00
Veszprém megye							
Alkalmas	1 040	63,40	68,27	8,26	0,26	0,13	-
Alkalmatlan	64	59,64	66,76	8,17	1,02	0,14	-
Szakszolgálatra alkalmas	64	62,72	79,11	8,89	1,11	0,14	-
Kivizsgálásra szorul	175	61,59	83,64	9,15	0,69	0,15	-
Összesen	1 343	62,95	71,63	8,46	0,23	0,13	40,00-99,00
Budapest							
Alkalmas	969	65,03	70,56	8,40	0,27	0,13	-
Alkalmatlan	65	61,60	166,30	12,90	1,60	0,21	-
Szakszolgálatra alkalmas	202	64,55	92,71	9,63	0,68	0,15	-
Kivizsgálásra szorul	140	60,49	141,02	11,88	1,00	0,20	-
Összesen	1 376	64,34	87,69	9,36	0,25	0,15	37,00-98,00

2.22 A SORKÖTELESEK TESTSULYÁNAK PARAMÉTEREI A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT (folytatás)

A sorköteles katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Debrecen							
Alkalmas	118	62,62	75,98	8,72	0,80	0,14	-
Alkalmatlan	2	58,00	25,00	5,00	3,54	0,09	-
Szakszolgálatra alkalmas	4	67,75	66,69	8,17	4,08	0,12	-
Kivizsgálásra szorult	19	62,47	92,99	9,64	2,21	0,15	-
Összesen	143	62,68	78,30	8,85	0,74	0,14	39,00-97,00
Miskolc							
Alkalmas	137	61,96	51,67	7,19	0,61	0,12	-
Alkalmatlan	7	58,57	61,67	7,85	2,97	0,13	-
Szakszolgálatra alkalmas	10	64,60	67,04	8,19	2,59	0,13	-
Kivizsgálásra szorult	17	63,53	170,37	13,05	3,17	0,21	-
Összesen	171	62,13	65,87	8,12	0,62	0,13	39,00-97,00
Pécs							
Alkalmas	91	62,74	44,99	6,71	0,70	0,11	-
Alkalmatlan	9	63,11	80,10	8,95	2,98	0,14	-
Szakszolgálatra alkalmas	4	57,00	27,00	5,20	2,60	0,09	-
Kivizsgálásra szorult	34	62,44	96,83	9,84	1,69	0,16	-
Összesen	138	62,52	60,47	7,78	0,66	0,12	39,00-97,00
Szeged							
Alkalmas	73	65,26	65,73	8,11	0,95	0,12	-
Alkalmatlan	3	59,33	46,89	6,85	3,95	0,12	-
Szakszolgálatra alkalmas	2	70,00	64,00	8,00	5,66	0,11	-
Kivizsgálásra szorult	14	61,79	161,17	12,70	3,39	0,21	-
Összesen	92	64,64	82,69	9,09	0,95	0,14	39,00-97,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Alkalmas	7 444	63,32	66,95	8,18	0,09	0,13	-
Alkalmatlan	391	60,04	107,45	10,37	0,52	0,17	-
Szakszolgálatra alkalmas	546	63,66	93,51	9,67	0,41	0,15	-
Kivizsgálásra szorult	1 114	61,33	106,83	10,34	0,31	0,17	-
Összesen	9 495	62,97	75,52	8,69	0,09	0,14	35,00-99,00

2.23 A SORKÖTELESEK VÁLLMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Bács-Kiskun megye	1 265	139,47	67,82	8,24	0,23	0,06
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	139,07	42,01	6,48	0,23	0,05
Hajdu-Bihar megye	1 348	138,85	34,37	5,86	0,16	0,04
Pest megye	792	141,09	44,06	6,64	0,24	0,05
Somogy megye	1 039	139,20	97,19	9,86	0,31	0,07
Veszprém megye	1 343	141,47	38,13	6,17	0,17	0,04
Budapest	1 376	142,82	144,98	12,04	0,32	0,08
Debrecen	143	140,20	37,34	6,11	0,51	0,04
Miskolc	171	138,87	34,35	5,86	0,45	0,04
Pécs	138	142,34	39,73	6,30	0,54	0,04
Szeged	92	140,29	29,49	5,43	0,57	0,04
Összesen	9 495	140,23	64,58	8,04	0,08	0,06

2.24 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A VÁLLMAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Vállmagasság csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-128	33	78	55	21	44	20	18	10	279
129-136	334	541	398	166	262	250	164	121	2 236
137-143	584	758	603	334	463	610	520	263	4 135
144-152	291	380	280	235	249	408	565	133	2 541
153-	23	31	12	36	21	55	109	17	304
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a vállmagasság csoportjai szerint									
-128	2,6	4,4	4,1	2,6	4,2	1,5	1,3	1,8	2,9
129-136	26,4	30,3	29,5	21,0	25,2	18,6	11,9	22,3	23,5
137-143	46,2	42,4	44,7	42,2	44,6	45,4	37,8	48,4	43,6
144-152	23,0	21,2	20,8	29,7	24,0	30,4	41,1	24,4	26,8
153-	1,8	1,7	0,9	4,5	2,0	4,1	7,9	3,1	3,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.25 A SORKÖTELESEK VÁLLMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Budapest	704	142,59	129,09	11,36	0,43	0,08
Dunántul	2 489	140,75	73,02	8,55	0,17	0,06
Duna-Tisza köze	1 892	140,15	70,77	8,41	0,19	0,06
Észak-Magyarország	1 882	139,43	44,34	6,66	0,15	0,05
Tiszántul	2 201	139,59	54,82	7,40	0,16	0,05
Külföld	275	140,93	45,47	6,74	0,41	0,05
Ismeretlen	52	138,85	50,01	7,07	0,98	0,05
Összesen	9 495	140,23	64,58	8,04	0,08	0,06

2.26 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A VÁLLMAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Vállmagasság csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-128	7	61	49	77	73	9	3	279
129-136	103	498	452	537	568	57	21	2 236
137-143	271	1 116	827	795	996	115	15	4 135
144-152	263	723	510	429	519	86	11	2 541
153-	60	91	54	44	45	8	2	304
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a vállmagasság csoportjai szerint								
-128	1,0	2,5	2,6	4,1	3,3	3,3	5,8	2,9
129-136	14,6	20,0	23,9	28,5	25,8	20,7	40,4	23,5
137-143	38,5	44,8	43,7	42,3	45,3	41,8	28,8	43,6
144-152	37,4	29,0	27,0	22,8	23,6	31,3	21,2	26,8
153-	8,5	3,7	2,8	2,3	2,0	2,9	3,8	3,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 27 A SORKÖTELESEK VÁLLMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Bács-Kiskun megye						
Kiskunság	778	139,29	87,34	9,35	0,34	0,07
Solti síkság és Bácska	265	140,03	33,78	5,81	0,36	0,04
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	139,46	39,55	6,29	0,55	0,05
Összesen	1 265	139,47	67,82	8,24	0,23	0,06
Borsod-Abaúj-Zemplén megye						
Bükk hegység	73	137,99	41,49	6,44	0,75	0,05
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	139,49	49,54	7,04	0,76	0,05
Borsodi síkság	261	137,50	42,46	6,52	0,40	0,05
Bükkalja	213	139,22	33,65	5,80	0,40	0,04
Hegyköz	56	140,41	28,92	5,38	0,72	0,04
Hegyalja	193	139,86	47,24	6,87	0,49	0,05
Bodrogköz	206	138,37	32,42	5,69	0,40	0,04
Cserehát	13	139,08	92,07	9,60	2,66	0,07
Taktaköz és matyók	207	141,37	45,91	6,78	0,47	0,05
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	137,87	36,79	6,07	0,42	0,04
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	139,43	41,61	6,45	0,39	0,05
Összesen	1 788	139,07	42,01	6,48	0,23	0,05
Hajdu-Bihar megye						
Hajdu települések	600	138,91	37,33	6,11	0,25	0,04
Hajduság	62	138,53	38,96	6,24	0,79	0,05
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	138,56	30,83	5,55	0,60	0,04
Hortobágy és Tiszahát	172	139,33	31,16	5,58	0,43	0,04
Dél-Nyírség	168	137,92	32,67	5,72	0,44	0,04
Bihar	118	139,69	29,74	5,45	0,50	0,04
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	138,73	29,79	5,46	0,46	0,04
Összesen	1 348	138,85	34,37	5,86	0,16	0,04
Pest megye						
Budapest környéke	52	140,52	35,60	5,97	0,83	0,04
Gödöllői-dombság	161	141,27	32,37	5,69	0,45	0,04
Kiskunság északi része	225	141,07	49,15	7,01	0,47	0,05
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	139,97	47,74	6,91	0,74	0,05
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	141,48	46,61	6,83	0,42	0,05
Összesen	792	141,09	44,06	6,64	0,24	0,05
Somogy megye						
Balaton vidéke	277	138,99	113,70	10,66	0,64	0,08
Belső-Somogy	187	139,34	33,88	5,82	0,43	0,04
Külső-Somogy	189	140,20	35,94	5,99	0,44	0,04
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-bát	52	137,63	36,73	6,06	0,84	0,04
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	138,96	161,97	12,73	0,70	0,09
Összesen	1 039	139,20	97,19	9,86	0,31	0,07
Veszprém megye						
Marcal-medence	223	140,89	35,62	5,97	0,40	0,04
Bakony vidéke	474	141,70	37,23	6,10	0,28	0,04
Balaton felvidék	109	141,10	40,95	6,40	0,61	0,05
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	140,23	44,87	6,70	0,67	0,05
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	141,89	37,36	6,11	0,29	0,04
Összesen	1 343	141,47	38,13	6,17	0,17	0,04

2.28 A SORKÖTELESEK VÁLLMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Bács-Kiskun megye						
01	475	139,66	77,08	8,78	0,40	0,06
02	364	140,26	36,83	6,07	0,32	0,04
03	203	139,66	37,61	6,13	0,43	0,04
04	116	138,20	33,07	5,75	0,53	0,04
05	44	138,98	34,86	5,89	0,89	0,04
06	23	131,17	820,23	28,64	5,97	0,22
07	17	137,06	50,76	7,12	1,73	0,05
08	8	142,63	52,98	7,28	2,57	0,05
09 és több	15	137,20	22,56	4,75	1,23	0,03
Összesen	1 265	139,47	67,82	8,24	0,23	0,06
Borsod-Abaúj-Zemplén megye						
01	603	139,35	40,38	6,35	0,26	0,05
02	547	139,41	43,50	6,60	0,28	0,05
03	297	139,15	41,93	6,48	0,38	0,05
04	162	138,05	44,02	6,63	0,52	0,05
05	79	137,87	40,97	6,40	0,72	0,05
06	46	137,09	35,86	5,99	0,88	0,04
07	23	140,74	13,93	3,73	0,78	0,03
08	13	136,00	21,69	4,66	1,29	0,03
09 és több	18	137,17	60,03	7,75	1,83	0,06
Összesen	1 788	139,07	42,01	6,48	0,23	0,05
Hajdu-Bihar megye						
01	431	139,61	32,24	5,68	0,27	0,04
02	356	139,28	36,22	6,02	0,32	0,04
03	234	138,34	30,89	5,56	0,36	0,04
04	139	137,49	37,85	6,15	0,52	0,04
05	87	138,08	31,08	5,57	0,60	0,04
06	33	137,48	54,07	7,35	1,28	0,05
07	34	138,68	16,51	4,06	0,70	0,03
08	17	138,29	32,68	5,72	1,39	0,04
09 és több	17	136,12	33,87	5,82	1,41	0,04
Összesen	1 348	138,85	34,37	5,86	0,16	0,04
Pest megye						
01	326	141,64	39,58	6,29	0,35	0,04
02	247	141,23	42,20	6,50	0,41	0,05
03	108	140,95	37,58	6,13	0,59	0,04
04	59	139,59	43,50	6,60	0,86	0,05
05	28	140,21	119,60	10,94	2,07	0,08
06	7	136,57	59,96	7,74	2,93	0,06
07	6	136,67	46,56	6,82	2,78	0,05
08	6	138,83	15,81	3,98	1,62	0,03
09 és több	5	137,60	37,44	6,12	2,74	0,04
Összesen	792	141,09	44,06	6,64	0,24	0,05

2.28 A SORKÖTELESEK VÁLLMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Somogy megye						
01	409	139,37	193,67	13,92	0,69	0,10
02	325	139,64	34,89	5,91	0,33	0,04
03	148	138,48	34,29	5,86	0,48	0,04
04	70	139,60	32,35	5,69	0,68	0,04
05	48	137,65	33,73	5,81	0,84	0,04
06	13	137,31	20,06	4,48	1,24	0,03
07	9	139,11	33,43	5,78	1,93	0,04
08	7	135,57	33,39	5,78	2,18	0,04
09 és több	10	138,20	25,16	5,02	1,59	0,04
Összesen	1 039	139,20	97,19	9,86	0,31	0,07
Veszprém megye						
01	481	142,15	39,11	6,25	0,28	0,04
02	388	142,17	36,10	6,01	0,31	0,04
03	218	140,60	37,90	6,16	0,42	0,04
04	131	139,92	29,93	5,47	0,48	0,04
05	73	140,64	30,80	5,55	0,65	0,04
06	20	140,15	31,43	5,61	1,25	0,04
07	16	137,56	45,00	6,71	1,68	0,05
08	9	141,22	67,95	8,24	2,75	0,06
09 és több	7	133,57	47,96	6,93	2,62	0,05
Összesen	1 343	141,47	38,13	6,17	0,17	0,04
Budapest						
01	706	143,07	128,30	11,33	0,43	0,08
02	446	142,83	175,61	13,25	0,63	0,09
03	151	142,43	178,97	13,38	1,09	0,09
04	39	141,97	41,41	6,44	1,03	0,05
05	15	140,40	40,64	6,37	1,64	0,05
06	6	138,50	101,58	10,08	4,12	0,07
07	6	142,83	16,81	4,10	1,67	0,03
08	-	-	-	-	-	-
09 és több	7	138,86	32,98	5,74	2,17	0,04
Összesen	1 376	142,82	144,98	12,04	0,32	0,08
Debrecen						
01	58	139,98	42,57	6,52	0,86	0,05
02	43	141,19	30,01	5,48	0,84	0,04
03	25	140,64	39,75	6,30	1,26	0,04
04	9	138,33	22,89	4,78	1,59	0,03
05	4	140,50	4,75	2,18	1,09	0,02
06	1	143,00	-	-	-	-
07	2	131,00	9,00	3,00	2,12	0,02
08	1	131,00	-	-	-	-
09 és több	-	-	-	-	-	-
Összesen	143	140,20	37,34	6,11	0,51	0,04

2.28 A SORKÖTELESEK VÁLLMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Miskolc						
01	70	138,53	24,76	4,98	0,60	0,04
02	58	138,84	44,20	6,65	0,87	0,05
03	26	139,88	39,41	6,28	1,23	0,04
04	7	141,29	37,35	6,11	2,31	0,04
05	4	138,00	14,00	3,74	1,87	0,03
06	1	145,00	-	-	-	-
07	2	132,00	-	-	-	-
08	3	136,67	2,89	1,70	0,98	0,01
09 és több	-	-	-	-	-	-
Összesen	171	138,87	34,35	5,86	0,45	0,04
Pécs						
01	63	143,21	46,93	6,85	0,86	0,05
02	42	142,36	32,37	5,69	0,88	0,04
03	17	141,41	25,89	5,09	1,23	0,04
04	6	139,67	19,56	4,42	1,80	0,03
05	4	143,25	42,19	6,50	3,25	0,05
06	3	139,00	32,67	5,72	3,30	0,04
07	1	133,00	-	-	-	-
08	1	145,00	-	-	-	-
09 és több	1	132,00	-	-	-	-
Összesen	138	142,34	39,73	6,30	0,54	0,04
Szeged						
01	39	141,10	32,96	5,74	0,92	0,04
02	34	139,50	26,72	5,17	0,89	0,04
03	13	139,54	32,40	5,69	1,58	0,04
04	3	142,00	0,67	0,82	0,47	0,01
05	1	138,00	-	-	-	-
06	-	-	-	-	-	-
07	1	145,00	-	-	-	-
08	-	-	-	-	-	-
09 és több	1	138,00	-	-	-	-
Összesen	92	140,29	29,49	5,43	0,57	0,04
Vizsgált sorkötelesek összesen						
01	3 661	140,79	80,21	8,96	0,15	0,06
02	2 850	140,66	61,64	7,85	0,15	0,06
03	1 440	139,79	53,40	7,31	0,19	0,05
04	741	138,84	38,16	6,18	0,23	0,04
05	387	138,89	41,72	6,46	0,33	0,05
06	153	136,86	166,20	12,89	1,04	0,09
07	117	138,60	31,92	5,65	0,52	0,04
08	65	138,45	40,99	6,40	0,79	0,05
09 és több	81	136,89	39,04	6,25	0,69	0,05
Összesen	9 495	140,23	64,58	8,04	0,08	0,06

2.29 A SORKÖTELESEK ÜLÖMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$v_{\min}-v_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	89,50	14,23	3,77	0,11	0,04	70,00-110,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	89,08	13,16	3,63	0,09	0,04	70,00-101,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	89,00	12,05	3,47	0,09	0,03	74,00-110,00
Pest megye	792	90,04	13,56	3,68	0,13	0,04	70,00-110,00
Somogy megye	1 039	89,62	13,92	3,73	0,12	0,04	70,00-110,00
Veszprém megye	1 343	90,15	12,12	3,48	0,10	0,03	80,00-101,00
Budapest	1 376	90,98	13,73	3,71	0,10	0,04	76,00-109,00
Megyei városok együtt	544	89,92	11,77	3,43	0,15	0,03	78,00-101,00
Összesen	9 495	89,74	13,55	3,68	0,04	0,04	70,00-110,00

2.30 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA AZ ÜLÖMAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Ülőmagasság csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-75	5	4	2	1	3	-	5	1	21
76-79	1	10	7	2	2	-	4	2	28
80-84	92	163	99	38	64	77	58	28	619
85-89	534	806	635	312	438	497	381	208	3 811
90-94	538	697	543	348	456	625	697	259	4 163
95-99	88	103	60	88	71	140	222	45	817
100-	7	5	2	3	5	4	9	1	36
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás az ülőmagasság csoportjai szerint

-75	0,4	0,2	0,1	0,1	0,3	-	0,4	0,2	0,2
76-79	0,1	0,5	0,5	0,3	0,2	-	0,3	0,4	0,3
80-84	7,3	9,1	7,4	4,8	6,2	5,7	4,2	5,1	6,5
85-89	42,2	45,1	47,1	39,4	42,1	37,0	27,7	38,2	40,1
90-94	42,5	39,0	40,3	43,9	43,9	46,6	50,7	47,6	43,9
95-99	7,0	5,8	4,5	11,1	6,8	10,4	16,1	8,3	8,6
100-	0,5	0,3	0,1	0,4	0,5	0,3	0,6	0,2	0,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.31 A SORKÖTELESEK ÜLÖMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest	704	90,46	48,83	6,99	0,26	0,08	-
Dunántúl	2 489	90,01	12,52	3,54	0,07	0,04	-
Duna-Tisza köze	1 892	89,65	22,42	4,73	0,11	0,05	-
Észak-Magyarország	1 882	89,27	18,29	4,28	0,10	0,05	-
Tiszántúl	2 201	89,33	19,89	4,46	0,10	0,05	-
Külföld	275	90,32	14,88	3,86	0,23	0,04	-
Ismeretlen	52	88,90	18,82	4,34	0,60	0,05	-
Összesen	9 495	89,74	13,55	3,68	0,04	0,04	70,00-110,00

2.32 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA AZ ÜLÖMAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Ülőmagasság csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántúl	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántúl	Külföld	Ismeretlen	
-75	3	3	7	4	4	-	-	21
76-79	1	3	3	12	7	1	1	28
80-84	31	133	116	157	161	14	7	619
85-89	218	944	770	826	938	95	20	3 811
90-94	338	1 176	827	737	942	126	17	4 163
95-99	107	223	159	139	145	37	7	817
100-	6	7	10	7	4	2	-	36
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás az ülőmagasság csoportjai szerint

-75	0,4	0,1	0,4	0,2	0,2	-	-	0,2
76-79	0,1	0,1	0,2	0,6	0,3	0,4	1,9	0,3
80-84	4,4	5,3	6,1	8,3	7,3	5,1	13,5	6,5
85-89	31,0	37,9	40,7	43,9	42,6	34,5	38,4	40,1
90-94	48,0	47,3	43,7	39,2	42,8	45,8	32,7	43,9
95-99	15,2	9,0	8,4	7,4	6,6	13,5	13,5	8,6
100-	0,9	0,3	0,5	0,4	0,2	0,7	-	0,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2, 33 A SORKÖTELESEK ÜLŐMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$v_{\min} - v_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	89, 54	14, 60	3, 82	0, 14	0, 04	70, 00-110, 00
Solti síkság és Bácska	265	89, 23	13, 56	3, 68	0, 23	0, 04	70, 00- 97, 00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	89, 62	13, 80	3, 71	0, 25	0, 04	81, 00-110, 00
Összesen	1 265	89, 50	14, 23	3, 77	0, 11	0, 04	70, 00-110, 00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	88, 71	12, 01	3, 47	0, 41	0, 03	79, 00- 98, 00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	89, 24	13, 50	3, 67	0, 40	0, 04	81, 00-100, 00
Borsodi síkság	261	88, 50	12, 92	3, 59	0, 22	0, 04	77, 00- 98, 00
Bükkalja	213	89, 03	13, 75	3, 71	0, 25	0, 04	70, 00-100, 00
Hegyköz	56	89, 46	11, 78	3, 43	0, 46	0, 03	79, 00- 97, 00
Hegyalja	193	89, 23	13, 90	3, 73	0, 27	0, 04	72, 00- 97, 00
Bodrogköz	206	88, 90	11, 29	3, 36	0, 23	0, 03	80, 00- 98, 00
Cserehát	13	87, 38	24, 54	4, 95	1, 37	0, 05	77, 00- 96, 00
Taktaköz és matyók	207	89, 78	14, 24	3, 77	0, 26	0, 04	79, 00-100, 00
Borsod-A. - Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	88, 79	11, 99	3, 46	0, 24	0, 03	75, 00-101, 00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	89, 39	12, 47	3, 53	0, 21	0, 03	80, 00- 99, 00
Összesen	1 788	89, 08	13, 16	3, 83	0, 09	0, 04	70, 00-101, 00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	89, 11	11, 85	3, 44	0, 14	0, 03	74, 00- 99, 00
Hajduság	62	89, 80	21, 41	4, 63	0, 59	0, 05	75, 00-110, 00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	88, 15	13, 84	3, 72	0, 40	0, 04	80, 00- 96, 00
Hortobágy és Tiszahát	172	89, 30	10, 60	3, 26	0, 25	0, 03	81, 00- 99, 00
Dél-Nyírség	168	88, 88	10, 82	3, 29	0, 25	0, 03	76, 00- 98, 00
Bihar	118	88, 52	10, 72	3, 27	0, 30	0, 03	77, 00- 96, 00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	88, 97	10, 88	3, 30	0, 26	0, 03	76, 00- 97, 00
Összesen	1 348	89, 00	12, 05	3, 47	0, 09	0, 03	74, 00-110, 00
Pest megye							
Budapest környéke	52	90, 05	12, 78	3, 57	0, 50	0, 03	83, 00- 97, 00
Gödöllői-dombság	161	89, 70	13, 81	3, 72	0, 29	0, 04	70, 00- 99, 00
Kiskunság északi része	225	90, 20	12, 48	3, 53	0, 24	0, 03	82, 00-101, 00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	89, 79	11, 75	3, 43	0, 37	0, 03	81, 00- 99, 00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	90, 27	14, 75	3, 84	0, 24	0, 04	78, 00-110, 00
Összesen	792	90, 04	13, 56	3, 68	0, 13	0, 04	70, 00-110, 00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	89, 42	13, 17	3, 63	0, 22	0, 04	70, 00-110, 00
Belső-Somogy	187	89, 63	13, 28	3, 64	0, 27	0, 04	77, 00- 99, 00
Külső-Somogy	189	89, 55	12, 07	3, 47	0, 25	0, 03	80, 00- 97, 00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	88, 36	16, 73	4, 09	0, 57	0, 04	70, 00- 98, 00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	90, 02	15, 11	3, 89	0, 21	0, 04	70, 00-110, 00
Összesen	1 039	89, 62	13, 92	3, 73	0, 12	0, 04	70, 00-110, 00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	89, 47	10, 65	3, 26	0, 22	0, 03	82, 00- 98, 00
Bakony vidéke	474	90, 32	12, 07	3, 47	0, 16	0, 03	80, 00-100, 00
Balaton felvidék	109	89, 96	10, 47	3, 24	0, 31	0, 03	81, 00- 97, 00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	89, 54	11, 56	3, 40	0, 34	0, 03	80, 00- 99, 00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	90, 49	13, 01	3, 61	0, 17	0, 03	81, 00-101, 00
Összesen	1 343	90, 15	12, 12	3, 48	0, 10	0, 03	80, 00-101, 00

2.34 A SORKÖTELESEK ÜLŐMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{x}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	89,75	13,02	3,61	0,17	0,04	80,00-110,00
02	364	89,70	15,69	3,96	0,21	0,04	70,00-110,00
03	203	89,69	17,59	4,19	0,29	0,04	70,00-110,00
04	116	88,62	9,70	3,11	0,29	0,03	82,00- 97,00
05	44	88,45	7,29	2,70	0,41	0,03	83,00- 95,00
06	23	87,31	10,49	3,24	0,69	0,03	80,00- 92,00
07	17	88,00	15,52	3,94	0,96	0,04	80,00- 96,00
08	8	89,37	16,73	4,09	1,45	0,04	82,00- 94,00
09	4	88,75	12,18	3,49	1,75	0,03	83,00- 92,00
10-14	11	89,00	4,54	2,13	0,64	0,02	85,00- 91,00
Összesen	1 265	89,50	14,23	3,77	0,11	0,04	70,00-110,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	89,17	11,94	3,46	0,14	0,03	77,00- 99,00
02	547	89,16	13,52	3,68	0,16	0,04	70,00-101,00
03	297	89,30	14,25	3,77	0,22	0,04	78,00-100,00
04	162	88,75	14,08	3,75	0,29	0,04	79,00- 99,00
05	79	88,31	15,38	3,92	0,44	0,04	75,00- 97,00
06	46	88,17	13,01	3,61	0,53	0,04	80,00- 96,00
07	23	89,91	6,86	2,62	0,55	0,02	83,00- 95,00
08	13	87,38	6,23	2,50	0,69	0,02	83,00- 91,00
09	7	90,00	9,71	3,12	1,18	0,03	84,00- 95,00
10-14	11	88,18	9,96	3,16	0,95	0,03	81,00- 93,00
Összesen	1 788	89,08	13,16	3,63	0,09	0,04	70,00-101,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	89,36	10,72	3,27	0,16	0,03	80,00- 99,00
02	356	88,96	12,58	3,55	0,19	0,03	74,00- 98,00
03	234	88,68	11,40	3,38	0,22	0,03	76,00- 99,00
04	139	88,82	13,55	3,68	0,31	0,04	75,00-110,00
05	87	89,04	13,21	3,63	0,39	0,04	79,00- 98,00
06	33	88,24	17,63	4,20	0,73	0,04	81,00-100,00
07	34	89,41	10,18	3,19	0,55	0,03	81,00- 96,00
08	17	87,88	13,04	3,61	0,88	0,04	79,00- 82,00
09	10	89,60	7,04	2,65	0,84	0,02	87,00- 94,00
10-14	7	86,28	6,77	2,60	0,98	0,03	82,00- 90,00
Összesen	1 348	89,00	12,05	3,47	0,09	0,03	74,00-110,00

2. 34 A SORKÖTELESEK ÜLÖMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	90,22	12,42	3,52	0,19	0,03	80,00-110,00
02	247	90,15	12,70	3,56	0,23	0,03	80,00- 99,00
03	108	90,04	13,65	3,69	0,36	0,04	78,00- 97,00
04	59	89,94	15,30	3,91	0,51	0,04	81,00- 97,00
05	28	89,48	12,76	3,57	0,69	0,03	81,00- 96,00
06	7	87,71	27,91	5,28	2,00	0,06	79,00- 96,00
07	6	88,00	9,66	3,11	1,27	0,03	83,00- 93,00
08	6	86,66	62,89	7,93	3,24	0,09	70,00- 95,00
09	4	87,25	0,68	0,82	0,41	0,00	86,00- 88,00
10-14	1	89,00	-	-	-	-	-
Összesen	792	90,04	13,56	3,68	0,13	0,04	70,00-110,00
Somogy megye							
	409	89,98	16,81	4,10	0,20	0,04	70,00-110,00
02	325	89,75	9,66	3,11	0,17	0,03	80,00- 98,00
03	148	89,04	14,28	3,78	0,31	0,04	77,00-100,00
04	70	89,51	10,62	3,26	0,39	0,03	81,00-100,00
05	48	88,27	19,03	4,36	0,63	0,04	70,00- 96,00
06	13	88,38	10,39	3,22	0,89	0,03	83,00- 96,00
07	9	89,33	22,66	4,76	1,59	0,05	84,00- 98,00
08	7	87,71	5,06	2,25	0,85	0,02	85,00- 92,00
09	8	89,75	5,43	2,33	0,82	0,02	87,00- 95,00
10-14	2	91,50	0,25	0,50	0,35	0,00	91,00- 92,00
Összesen	1 039	89,62	13,92	3,73	0,12	0,04	70,00-110,00
Veszprém megye							
01	481	90,49	11,83	3,44	0,16	0,03	80,00- 99,00
02	388	90,52	11,47	3,39	0,17	0,03	81,00-100,00
03	218	89,66	12,69	3,56	0,24	0,03	80,00-100,00
04	131	89,28	12,72	3,57	0,31	0,03	81,00- 99,00
05	73	90,02	10,52	3,24	0,38	0,03	83,00-101,00
06	20	88,35	8,22	2,87	0,64	0,03	84,00- 93,00
07	16	88,80	12,69	3,56	0,92	0,04	82,00- 96,00
08	9	88,44	14,02	3,74	1,25	0,04	84,00- 95,00
09	2	88,00	0,00	0,00	0,00	0,00	88,00- 88,00
10-14	5	87,20	10,16	3,19	1,43	0,03	83,00- 91,00
Összesen	1 343	90,15	12,12	3,48	0,10	0,03	80,00-101,00

2.34 A SORKÖTELESEK ÜLOMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	91,15	13,15	3,63	0,14	0,03	79,00-109,00
02	446	90,99	13,39	3,66	0,17	0,04	79,00-103,00
03	151	90,93	14,88	3,86	0,31	0,04	77,00-100,00
04	39	89,87	10,60	3,26	0,52	0,03	83,00- 96,00
05	15	90,64	21,40	4,63	1,12	0,05	80,00- 97,00
06	6	87,00	37,66	6,14	2,51	0,07	76,00- 94,00
07	6	90,00	9,42	3,07	1,16	0,03	86,00- 95,00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	86,33	11,55	3,40	1,96	0,03	83,00- 91,00
10-14	4	86,50	4,25	2,06	1,03	0,02	85,00- 90,00
Összesen	1 376	90,98	13,73	3,71	0,10	0,04	76,00-109,00
Megyei városok együtt							
01	230	90,23	10,84	3,29	0,22	0,03	79,00-101,00
02	177	89,84	12,75	3,57	0,27	0,03	78,00- 98,00
03	81	89,51	12,55	3,54	0,40	0,03	81,00- 99,00
04	25	89,96	8,35	2,89	0,58	0,03	84,00- 95,00
05	13	91,07	3,61	1,90	0,53	0,02	88,00- 94,00
06	6	90,20	18,56	4,31	1,93	0,04	85,00- 97,00
07	6	86,16	6,80	2,61	1,07	0,03	81,00- 89,00
08	5	87,40	6,24	2,50	1,12	0,02	85,00- 92,00
09	1	90,00	-	-	-	-	-
10-14	1	93,00	-	-	-	-	-
Összesen	544	89,92	11,77	3,43	0,15	0,03	78,00-101,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	90,07	13,14	3,62	0,06	0,04	70,00-110,00
02	2 850	89,87	13,29	3,65	0,07	0,04	70,00-110,00
03	1 440	89,52	14,34	3,79	0,10	0,04	70,00-110,00
04	741	89,10	12,66	3,56	0,13	0,03	75,00-110,00
05	387	89,08	13,87	3,72	0,19	0,04	70,00-101,00
06	153	88,23	15,12	3,89	0,32	0,04	76,00-100,00
07	117	89,01	12,23	3,50	0,32	0,03	80,00- 98,00
08	65	87,87	16,01	4,00	0,50	0,04	70,00- 95,00
09	39	89,05	8,20	2,86	0,46	0,03	83,00- 95,00
10-14	42	87,85	8,78	2,96	0,46	0,03	81,00- 93,00
Összesen	9 495	89,74	13,55	3,68	0,04	0,04	70,00-110,00

2.35 A SORKÖTELESEK CSIPÖTÖVIS MAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	96,24	24,91	4,99	0,14	0,05	75,00-120,00
Borsod-Abaúj- Zemplén megye	1 788	96,12	25,77	5,08	0,12	0,05	75,00-120,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	96,56	22,54	4,75	0,13	0,04	81,00-111,00
Pest megye	792	97,48	24,35	4,93	0,18	0,05	75,00-112,00
Somogy megye	1 039	97,52	24,30	4,93	0,15	0,05	75,00-114,00
Veszprém megye	1 343	97,40	22,65	4,76	0,13	0,04	83,00-112,00
Budapest	1 376	98,47	24,89	4,99	0,13	0,05	75,00-120,00
Megyei városok együtt	544	98,68	33,71	5,81	0,25	0,05	82,00-120,00
Összesen	9 495	97,13	25,58	5,06	0,05	0,05	75,00-120,00

2.36 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A CSIPÓTÖVIS MAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Csipótövis magasság csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
- 92	273	394	255	105	141	204	164	72	1 608
93-101	823	1 157	882	520	679	879	843	324	6 107
102-	169	237	211	167	219	260	369	148	1 780
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a csipótövis magasság csoportjai szerint

- 92	21,6	22,0	18,9	13,3	13,6	15,2	11,9	13,2	16,9
93-101	65,0	64,7	65,4	65,6	65,3	65,4	61,3	59,6	64,3
102-	13,4	13,3	15,7	21,1	21,1	19,4	26,8	27,2	18,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.37 A SORKÖTELESEK CSIPÓTÖVIS MAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest	704	98,49	25,24	5,02	0,19	0,05	75,00-115,00
Dunántul	2 489	97,76	24,98	5,00	0,10	0,05	75,00-119,00
Duna-Tisza köze	1 892	96,82	25,12	5,01	0,12	0,05	75,00-120,00
Észak-Magyarország	1 882	96,37	26,36	5,13	0,12	0,05	75,00-120,00
Tiszántul	2 201	96,90	23,68	4,87	0,10	0,05	75,00-120,00
Külföld	275	97,37	30,17	5,49	0,33	0,05	75,00-112,00
Ismeretlen	52	96,59	33,62	5,80	0,80	0,06	86,00-111,00
Összesen	9 495	97,13	25,58	5,06	0,05	0,05	75,00-120,00

2.38 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A CSIPÓTÖVIS MAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Csipótövis magasság csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
- 92	88	344	336	389	389	47	15	1 608
93-101	432	1 588	1 233	1 216	1 442	170	26	6 107
102-	184	557	323	277	370	58	11	1 780
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a csipótövis magasság csoportjai szerint

- 92	12,5	13,8	17,7	20,7	17,7	17,1	28,8	16,9
93-101	61,4	63,8	65,2	64,6	65,5	61,8	50,0	64,3
102-	26,1	22,4	17,1	14,7	16,8	21,1	21,2	18,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.39 A SORKÖTELESEK CSIPŐTÖVIS MAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK

ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	95,61	24,43	4,94	0,18	0,05	84,00-120,00
Solti síkság és Bácska	265	95,40	24,39	4,94	0,30	0,05	75,00-110,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	95,90	25,60	5,06	0,34	0,05	75,00-120,00
Összesen	1 265	96,24	24,91	4,99	0,14	0,05	75,00-120,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	95,50	22,33	4,73	0,55	0,04	84,00-109,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	96,29	37,31	6,11	0,66	0,06	75,00-116,00
Borsodi síkság	261	94,97	23,62	4,86	0,30	0,05	75,00-109,00
Bükkalja	213	96,61	25,40	5,04	0,35	0,05	84,00-120,00
Hegyköz	56	97,33	15,22	3,90	0,52	0,04	87,00-106,00
Hegyalja	193	96,45	23,18	4,81	0,35	0,04	82,00-107,00
Bodrogköz	206	95,86	21,63	4,65	0,32	0,04	82,00-109,00
Cserehát	13	95,38	35,46	5,95	1,65	0,06	88,00-109,00
Taktaköz és matyók	207	97,63	27,64	5,26	0,37	0,05	82,00-111,00
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	95,29	24,56	4,96	0,35	0,05	80,00-111,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	96,22	27,99	5,29	0,32	0,05	84,00-111,00
Összesen	1 788	96,12	25,77	5,08	0,12	0,05	75,00-120,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	96,82	25,28	5,03	0,21	0,05	81,00-111,00
Hajduság	62	96,77	21,62	4,65	0,59	0,04	84,00-108,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	96,90	20,20	4,49	0,48	0,04	87,00-110,00
Hortobágy és Tiszahát	172	97,14	18,70	4,32	0,33	0,04	87,00-111,00
Dél-Nyírság	168	96,00	20,05	4,48	0,35	0,04	83,00-107,00
Bihar	118	96,36	20,75	4,56	0,42	0,04	85,00-107,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	96,11	19,38	4,40	0,37	0,04	83,00-106,00
Összesen	1 348	96,56	22,54	4,75	0,13	0,04	81,00-111,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	96,57	21,74	4,66	0,65	0,04	86,00-111,00
Gödöllői-dombság	161	97,68	19,77	4,45	0,35	0,04	86,00-110,00
Kiskunság északi része	225	97,59	26,53	5,15	0,34	0,05	86,00-112,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	96,94	20,09	4,48	0,48	0,04	87,00-109,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	97,63	26,97	5,19	0,32	0,05	75,00-112,00
Összesen	792	97,48	24,35	4,93	0,18	0,05	75,00-112,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	97,69	26,05	5,10	0,31	0,05	75,00-111,00
Belső-Somogy	187	96,97	23,70	4,87	0,36	0,05	75,00-111,00
Külső-Somogy	189	97,86	18,00	4,24	0,31	0,04	86,00-109,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	96,26	25,73	5,07	0,70	0,05	87,00-110,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	97,74	26,32	5,13	0,28	0,05	75,00-114,00
Összesen	1 039	97,52	24,30	4,93	0,15	0,05	75,00-114,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	97,31	22,53	4,75	0,32	0,04	85,00-109,00
Bakony vidéke	474	97,50	22,47	4,74	0,22	0,04	83,00-112,00
Balaton felvidék	109	96,92	20,83	4,56	0,44	0,04	87,00-107,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	96,78	22,71	4,77	0,48	0,04	86,00-108,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	97,61	23,32	4,83	0,23	0,04	83,00-111,00
Összesen	1 343	97,40	22,65	4,76	0,13	0,04	83,00-112,00

2.40 A SORKÖTELESEK CSIPŐTÖVIS MAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	95,87	63,18	7,95	0,36	0,08	-
02	364	96,32	47,09	6,86	0,36	0,07	-
03	203	95,80	70,52	8,40	0,59	0,09	-
04	116	95,39	21,58	4,65	0,43	0,05	-
05	44	95,66	22,91	4,79	0,72	0,05	-
06	23	91,57	406,07	20,15	4,20	0,22	-
07	17	96,29	120,44	10,97	2,66	0,11	-
08	8	98,63	27,48	5,24	1,85	0,05	-
09 és több	15	93,53	14,52	3,81	0,98	0,04	-
Összesen	1 265	96,24	24,91	4,99	0,14	0,05	75, 00-120, 00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	96,16	40,97	6,40	0,26	0,07	-
02	547	96,35	27,08	5,20	0,22	0,05	-
03	297	95,78	56,56	7,52	0,44	0,08	-
04	162	95,38	22,59	4,75	0,37	0,05	-
05	79	95,63	26,36	5,13	0,58	0,05	-
06	46	95,15	25,91	5,09	0,75	0,05	-
07	23	97,65	11,79	3,43	0,72	0,04	-
08	13	94,08	12,84	3,58	0,99	0,04	-
09 és több	18	94,33	34,78	5,90	1,39	0,06	-
Összesen	1 788	96,12	25,77	5,08	0,12	0,05	75, 00-120, 00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	97,14	21,24	4,61	0,22	0,05	-
02	356	97,05	22,69	4,76	0,25	0,05	-
03	234	96,21	21,14	4,60	0,30	0,05	-
04	139	95,42	25,11	5,01	0,42	0,05	-
05	87	95,93	22,04	4,69	0,50	0,05	-
06	33	95,48	28,92	5,38	0,94	0,06	-
07	34	96,12	14,40	3,79	0,65	0,04	-
08	17	96,59	15,30	3,91	0,95	0,04	-
09 és több	17	94,53	22,01	4,69	1,14	0,05	-
Összesen	1 348	96,56	22,54	4,75	0,13	0,04	81, 00-111, 00
Pest megye							
01	326	97,72	51,05	7,14	0,40	0,07	-
02	247	97,59	26,14	5,11	0,33	0,05	-
03	108	97,28	23,40	4,84	0,47	0,05	-
04	59	96,42	24,11	4,91	0,64	0,05	-
05	28	95,68	30,00	5,48	1,04	0,06	-
06	7	93,57	24,24	4,92	1,86	0,05	-
07	6	94,50	35,58	5,97	2,44	0,06	-
08	6	95,83	9,47	3,08	1,26	0,03	-
09 és több	5	95,80	18,96	4,35	1,95	0,05	-
Összesen	792	97,48	24,35	4,93	0,18	0,05	75, 00-112, 00

2.40 A SORKÖTELESEK CSIPŐTÖVIS MAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	$\bar{v}$	$\bar{v}_{\min} - \bar{v}_{\max}$
Somogy megye							
01	409	97,36	94,08	9,70	0,48	0,10	-
02	325	97,47	24,78	4,98	0,28	0,05	-
03	148	96,94	22,95	4,79	0,39	0,05	-
04	70	97,76	24,13	4,91	0,59	0,05	-
05	48	96,29	27,41	5,24	0,76	0,05	-
06	13	95,69	14,52	3,81	1,06	0,04	-
07	9	96,22	16,40	4,05	1,35	0,04	-
08	7	94,71	19,92	4,46	1,69	0,05	-
09 és több	10	96,60	14,84	3,85	1,22	0,04	-
Összesen	1 039	97,52	24,30	4,93	0,15	0,05	75,00-114,00
Veszprém megye							
01	481	97,79	24,39	4,94	0,23	0,05	-
02	388	97,89	21,79	4,67	0,24	0,05	-
03	218	97,03	20,64	4,54	0,31	0,05	-
04	131	96,36	17,79	4,22	0,37	0,04	-
05	73	96,62	16,76	4,09	0,48	0,04	-
06	20	96,60	23,84	4,88	1,09	0,05	-
07	16	94,75	23,81	4,88	1,22	0,05	-
08	9	98,11	51,43	7,17	2,39	0,07	-
09 és több	7	91,43	25,39	5,04	1,90	0,06	-
Összesen	1 343	97,40	22,65	4,76	0,13	0,04	83,00-112,00
Budapest							
01	706	98,11	66,04	8,13	0,31	0,08	-
02	446	98,03	87,75	9,37	0,44	0,10	-
03	151	97,70	88,91	9,43	0,77	0,10	-
04	39	97,77	23,82	4,88	0,78	0,05	-
05	15	95,60	22,51	4,74	1,22	0,05	-
06	6	92,67	99,89	9,99	4,08	0,11	-
07	6	95,50	10,25	3,20	1,31	0,03	-
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	7	97,86	13,84	3,72	1,41	0,04	-
Összesen	1 376	98,47	24,89	4,99	0,13	0,05	75,00-120,00
Debrecen							
01	58	96,91	27,08	5,20	0,68	0,05	-
02	43	98,37	14,61	3,82	0,58	0,04	-
03	25	97,60	17,20	4,15	0,83	0,04	-
04	9	95,11	14,10	3,75	1,25	0,04	-
05	4	97,25	0,69	2,59	1,30	0,03	-
06	1	100,00	-	-	-	-	-
07	2	90,00	9,00	3,00	2,12	0,03	-
08	1	92,00	-	-	-	-	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	143	97,26	19,58	4,43	0,37	0,05	82,00-120,00

2.40 A SORKÖTELESEK CSIPÖTÖVIS MAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Miskolc							
01	70	95,51	17,56	4,19	0,50	0,04	-
02	58	95,57	25,42	5,04	0,66	0,05	-
03	26	96,27	22,12	4,70	0,92	0,05	-
04	7	98,14	20,98	4,58	1,73	0,05	-
05	4	92,00	6,00	2,45	1,23	0,03	-
06	1	98,00	-	-	-	-	-
07	2	92,00	9,00	3,00	2,12	0,03	-
08	3	94,00	2,00	1,41	0,81	0,02	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	171	95,62	20,31	4,51	0,34	0,05	82,00-120,00
Pécs							
01	63	104,76	29,20	5,40	0,68	0,05	-
02	42	104,69	22,59	4,75	0,73	0,05	-
03	17	102,88	28,57	5,35	1,30	0,05	-
04	6	102,17	4,47	2,11	0,86	0,02	-
05	4	103,75	24,19	4,92	2,46	0,05	-
06	3	99,33	74,89	8,65	4,99	0,09	-
07	1	98,00	-	-	-	-	-
08	1	105,00	-	-	-	-	-
09 és több	1	96,00	-	-	-	-	-
Összesen	138	104,14	26,25	5,12	0,44	0,05	82,00-120,00
Szeged							
01	39	98,13	17,86	4,23	0,68	0,04	-
02	34	97,59	9,24	3,04	0,52	0,03	-
03	13	97,77	16,18	4,02	1,11	0,04	-
04	3	106,33	93,56	9,67	5,58	0,09	-
05	1	94,00	-	-	-	-	-
06	-	-	-	-	-	-	-
07	1	102,00	-	-	-	-	-
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	1	95,00	-	-	-	-	-
Összesen	92	98,11	16,32	4,04	0,42	0,04	82,00-120,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	97,27	51,59	7,18	0,12	0,07	-
02	2 850	97,30	38,35	6,19	0,12	0,06	-
03	1 440	96,62	43,74	6,61	0,17	0,07	-
04	741	96,12	23,89	4,89	0,18	0,05	-
05	387	96,03	23,88	4,89	0,25	0,05	-
06	153	94,88	89,01	9,43	0,76	0,10	-
07	117	96,04	33,31	5,77	0,53	0,06	-
08	65	96,22	24,29	4,93	0,61	0,05	-
09 és több	81	94,68	24,05	4,90	0,54	0,05	-
Összesen	9 495	97,13	25,58	5,06	0,05	0,05	75,00-120,00

2.41 A SORKÖTELESEK UJIMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	62,70	13,51	3,68	0,10	0,05	45,00-75,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	62,82	15,52	3,94	0,09	0,06	45,00-79,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	62,36	13,59	3,69	0,10	0,05	45,00-75,00
Pest megye	792	63,35	16,44	4,05	0,14	0,06	45,00-81,00
Somogy megye	1 039	63,50	14,17	3,76	0,12	0,05	45,00-85,00
Veszprém megye	1 343	64,31	14,85	3,85	0,11	0,05	50,00-77,00
Budapest	1 376	66,23	15,24	3,90	0,10	0,05	50,00-85,00
Magyarország egyéb városai	544	64,56	16,62	4,08	0,18	0,06	48,00-80,00
Összesen	9 495	63,66	16,41	4,05	0,04	0,06	45,00-85,00

2.42 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ UJJMAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Ujjmagasság csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
- 59	227	322	273	120	141	135	54	42	1 314
60-67	920	1 283	963	564	755	950	832	387	6 654
68-	118	183	112	108	143	258	490	115	1 527
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás az ujjmagasság csoportjai szerint									
- 59	18,0	18,0	20,3	15,2	13,6	10,1	3,9	7,7	13,8
60-67	72,7	71,8	71,4	71,2	72,7	70,7	60,5	71,2	70,1
68-	9,3	10,2	8,3	13,6	13,7	19,2	35,6	21,1	16,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.43 A SORKÖTELESEK UJJMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Budapest	704	65,88	17,01	4,12	0,16	0,06	54,00-85,00
Dunántúl	2 489	64,20	14,67	3,83	0,08	0,05	45,00-85,00
Duna-Tisza köze	1 892	63,12	15,51	3,94	0,09	0,06	45,00-81,00
Észak-Magyarország	1 882	63,20	16,87	4,11	0,09	0,06	45,00-80,00
Tiszántúl	2 201	63,16	15,61	3,95	0,08	0,06	45,00-77,00
Külföld	275	64,37	18,24	4,27	0,26	0,06	45,00-77,00
Ismeretlen	52	62,55	17,24	4,15	0,58	0,06	54,00-74,00
Összesen	9 495	63,66	16,41	4,05	0,04	0,06	45,00-85,00

2.44 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ UJJMAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Ujjmagasság csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántúl	Duna-Tisza-köze	Észak-Magyarország	Tiszántúl	Külföld	Ismeretlen	
- 59	36	254	318	305	358	28	15	1 314
60-67	433	1 769	1 343	1 335	1 549	194	31	6 654
68-	235	466	231	242	294	53	6	1 527
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás az ujjmagasság csoportjai szerint								
- 59	5,1	10,2	16,8	16,2	16,3	10,2	28,9	13,8
60-67	61,5	71,1	71,0	70,9	70,4	70,5	59,6	70,1
68-	33,4	18,7	12,2	12,9	13,3	19,3	11,5	16,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.45 A SORKÖTELESEK UJJMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK

ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	62,30	12,88	3,59	0,13	0,05	45,00-75,00
Solti síkság és Bácska	265	63,70	13,09	3,62	0,22	0,05	52,00-74,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	62,88	14,59	3,82	0,26	0,06	45,00-73,00
Összesen	1 265	62,70	13,51	3,68	0,10	0,05	45,00-75,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	62,04	16,39	4,05	0,47	0,06	50,00-75,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	62,62	13,59	3,69	0,40	0,05	52,00-71,00
Borsodi síkság	261	61,60	15,63	3,95	0,24	0,06	45,00-70,00
Bükkalja	213	62,96	15,03	3,88	0,27	0,06	45,00-73,00
Hegyköz	56	63,71	8,73	2,95	0,39	0,04	57,00-70,00
Hegyalja	193	63,48	14,95	3,87	0,28	0,06	52,00-73,00
Bodrogköz	206	62,93	15,02	3,88	0,27	0,06	51,00-79,00
Cserehát	13	62,07	20,37	4,51	1,25	0,07	57,00-72,00
Taktaköz és matyók	207	64,52	15,86	3,98	0,28	0,06	50,00-74,00
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	61,87	11,99	3,46	0,24	0,05	54,00-72,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	62,90	15,46	3,93	0,24	0,06	51,00-75,00
Összesen	1 788	62,82	15,52	3,94	0,09	0,06	45,00-79,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	62,62	14,84	3,85	0,16	0,06	45,00-73,00
Hajdúság	62	62,40	17,49	4,18	0,53	0,06	53,00-71,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	61,00	15,27	3,91	0,42	0,06	52,00-74,00
Hortobágy és Tiszahát	172	62,93	9,87	3,14	0,24	0,04	52,00-75,00
Dél-Nyírség	168	62,01	10,44	3,23	0,25	0,05	52,00-70,00
Bihar	118	61,60	13,22	3,64	0,34	0,05	52,00-70,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	62,56	11,64	3,41	0,29	0,05	54,00-74,00
Összesen	1 348	62,36	13,59	3,69	0,10	0,05	45,00-75,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	64,06	16,69	4,09	0,58	0,06	56,00-80,00
Gödöllői-dombság	161	63,03	13,63	3,69	0,29	0,05	53,00-78,00
Kiskunság északi része	225	62,95	15,74	3,97	0,27	0,06	53,00-75,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	63,02	21,72	4,66	0,50	0,07	45,00-81,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	63,86	16,19	4,02	0,25	0,06	54,00-75,00
Összesen	792	63,35	16,44	4,05	0,14	0,06	45,00-81,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	63,43	14,84	3,85	0,23	0,06	45,00-73,00
Belső-Somogy	187	63,36	12,35	3,51	0,26	0,05	56,00-74,00
Külső-Somogy	189	63,75	16,34	4,04	0,29	0,06	45,00-85,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	62,38	13,12	3,62	0,50	0,05	56,00-68,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	63,67	13,33	3,65	0,20	0,05	45,00-74,00
Összesen	1 039	63,50	14,17	3,76	0,12	0,05	45,00-85,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	63,43	12,30	3,51	0,24	0,05	55,00-74,00
Bakony vidéke	474	64,60	15,28	3,91	0,18	0,06	50,00-77,00
Balaton felvidék	109	64,55	10,99	3,32	0,32	0,05	56,00-74,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	63,32	15,71	3,96	0,40	0,06	52,00-76,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	64,63	15,41	3,93	0,19	0,06	53,00-77,00
Összesen	1 343	64,31	14,85	3,85	0,11	0,05	50,00-77,00

2. 46 A SORKÖTELESEK UJJMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$v_{\min} - v_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	62,97	13,03	3,61	0,17	0,06	-
02	364	63,23	13,13	3,62	0,19	0,06	-
03	203	62,52	12,34	3,51	0,25	0,06	-
04	116	60,84	46,29	6,80	0,63	0,11	-
05	44	61,98	9,02	3,00	0,45	0,05	-
06	23	58,30	170,04	13,04	2,72	0,22	-
07	17	60,18	23,44	4,84	1,17	0,08	-
08	8	63,50	16,75	4,09	1,45	0,06	-
09 és több	15	61,27	8,33	2,89	0,75	0,05	-
Összesen	1 265	62,70	13,51	3,68	0,10	0,05	45,00-75,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	63,23	15,32	3,91	0,16	0,06	-
02	547	62,93	15,07	3,88	0,17	0,06	-
03	297	62,72	16,89	4,11	0,24	0,07	-
04	162	62,14	15,63	3,95	0,31	0,06	-
05	79	62,05	14,93	3,86	0,43	0,06	-
06	46	61,30	11,65	3,41	0,50	0,06	-
07	23	63,30	7,17	2,68	0,56	0,04	-
08	13	60,77	10,49	3,24	0,90	0,05	-
09 és több	18	62,22	16,17	4,02	0,95	0,06	-
Összesen	1 788	62,82	15,52	3,94	0,09	0,06	45,00-79,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	62,89	14,18	3,77	0,18	0,06	-
02	356	62,58	13,37	3,66	0,19	0,06	-
03	234	62,11	11,52	3,39	0,22	0,05	-
04	139	61,68	14,90	3,86	0,33	0,06	-
05	87	61,84	13,51	3,68	0,39	0,06	-
06	33	61,58	18,79	4,33	0,75	0,07	-
07	34	61,91	6,79	2,61	0,45	0,04	-
08	17	62,18	8,15	2,85	0,69	0,05	-
09 és több	17	60,29	10,44	3,23	0,78	0,05	-
Összesen	1 348	62,36	13,59	3,69	0,10	0,05	45,00-75,00
Pest megye							
01	326	63,63	28,30	5,32	0,29	0,08	-
02	247	62,60	63,70	7,98	0,51	0,13	-
03	108	62,37	49,92	7,07	0,68	0,11	-
04	59	62,76	22,76	4,77	0,62	0,08	-
05	28	62,68	18,72	4,33	0,82	0,07	-
06	7	60,43	16,53	4,07	1,54	0,07	-
07	6	60,17	16,47	4,06	1,66	0,07	-
08	6	62,67	5,89	2,43	0,99	0,04	-
09 és több	5	60,20	6,16	2,48	1,11	0,04	-
Összesen	792	63,35	16,44	4,05	0,14	0,06	45,00-81,00

2.46 A SORKÖTELESEK UJJMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Somogy megye							
01	409	63,62	46,53	6,82	0,34	0,11	-
02	325	63,43	24,88	4,99	0,28	0,08	-
03	148	62,76	11,63	3,41	0,28	0,05	-
04	70	63,13	12,40	3,52	0,42	0,06	-
05	48	61,85	9,08	3,01	0,43	0,05	-
06	13	61,85	8,75	2,96	0,82	0,05	-
07	9	62,78	9,51	3,08	1,03	0,05	-
08	7	61,43	7,39	2,72	1,03	0,04	-
09 és több	10	61,70	8,81	2,97	0,94	0,05	-
Összesen	1 039	63,50	14,17	3,76	0,12	0,05	45,00-85,00
Veszprém megye							
01	481	64,79	14,97	3,87	0,18	0,06	-
02	388	64,70	14,47	3,80	0,19	0,06	-
03	218	63,61	13,04	3,61	0,24	0,06	-
04	131	63,56	13,50	3,67	0,32	0,06	-
05	73	63,89	15,06	3,88	0,45	0,06	-
06	20	63,30	13,91	3,73	0,83	0,06	-
07	16	62,25	19,94	4,47	1,12	0,07	-
08	9	63,07	9,11	3,02	1,01	0,05	-
09 és több	7	60,57	14,82	3,85	1,46	0,06	-
Összesen	1 343	64,31	14,85	3,85	0,11	0,05	50,00-77,00
Budapest							
01	706	66,07	33,86	5,82	0,22	0,09	-
02	446	65,96	43,96	6,63	0,31	0,10	-
03	151	65,62	44,53	6,67	0,54	0,10	-
04	39	65,21	12,62	3,55	0,57	0,05	-
05	15	64,67	16,36	4,04	1,04	0,06	-
06	6	63,67	28,56	5,34	2,18	0,08	-
07	6	65,67	6,22	2,49	1,02	0,04	-
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	7	61,57	11,67	3,42	1,29	0,06	-
Összesen	1 376	66,23	15,24	3,90	0,10	0,05	50,00-85,00
Debrecen							
01	58	64,02	15,40	3,92	0,51	0,06	-
02	43	64,23	11,20	3,35	0,51	0,05	-
03	25	64,72	18,92	4,35	0,87	0,07	-
04	9	63,33	9,56	3,09	1,03	0,05	-
05	4	64,50	6,75	2,60	1,30	0,04	-
06	1	67,00	-	-	-	-	-
07	2	60,00	1,00	1,00	0,71	0,02	-
08	1	58,00	-	-	-	-	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	143	64,10	13,73	3,70	0,31	0,06	48,00-80,00

2. 46 A SORKÖTELESEK UJJMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Miskolc							
01	70	64,97	23,66	4,86	0,58	0,07	-
02	58	63,60	25,52	5,05	0,66	0,08	-
03	26	64,00	19,08	4,37	0,86	0,07	-
04	7	64,43	39,39	6,28	2,37	0,10	-
05	4	64,50	4,25	2,06	1,03	0,03	-
06	1	65,00	-	-	-	-	-
07	2	59,50	0,25	0,50	0,35	0,01	-
08	3	64,00	4,67	2,16	1,25	0,03	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	171	64,25	23,04	4,80	0,37	0,07	48,00-80,00
Pécs							
01	63	65,46	9,90	3,15	0,40	0,05	-
02	42	65,26	13,10	3,62	0,56	0,06	-
03	17	65,65	10,70	3,27	0,79	0,05	-
04	6	65,00	15,00	3,87	1,58	0,06	-
05	4	65,00	18,50	4,30	2,15	0,07	-
06	3	61,33	8,22	2,87	1,66	0,05	-
07	1	60,00	-	-	-	-	-
08	1	70,00	-	-	-	-	-
09 és több	1	60,00	-	-	-	-	-
Összesen	138	65,25	11,19	3,35	0,29	0,05	48,00-80,00
Szeged							
01	39	65,13	15,39	3,92	0,63	0,06	-
02	34	63,91	13,49	3,67	0,63	0,06	-
03	13	64,77	11,41	3,38	0,94	0,05	-
04	3	65,67	0,22	0,47	0,27	0,01	-
05	1	61,00	-	-	-	-	-
06	-	-	-	-	-	-	-
07	1	65,00	-	-	-	-	-
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	1	64,00	-	-	-	-	-
Összesen	92	64,59	13,13	3,62	0,38	0,06	48,00-80,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	64,09	24,50	4,95	0,08	0,08	-
02	2 850	63,75	25,88	5,09	0,10	0,08	-
03	1 440	63,12	20,74	4,55	0,12	0,07	-
04	741	62,48	21,45	4,63	0,17	0,07	-
05	387	62,54	14,29	3,78	0,19	0,06	-
06	153	61,33	40,18	6,34	0,51	0,10	-
07	117	62,09	13,45	3,67	0,34	0,06	-
08	65	62,37	11,43	3,38	0,42	0,05	-
09 és több	81	61,25	11,74	3,43	0,38	0,06	-
Összesen	9 495	63,66	16,41	4,05	0,04	0,06	45,00-85,00

2.47 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	39,36	5,87	2,42	0,07	0,06	28,00-50,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	38,93	5,00	2,24	0,05	0,06	28,00-50,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	38,28	3,69	1,92	0,05	0,05	32,00-44,00
Pest megye	792	40,17	3,88	1,97	0,07	0,05	29,00-50,00
Somogy megye	1 039	39,48	3,76	1,94	0,06	0,05	28,00-50,00
Veszprém megye	1 343	39,03	3,58	1,89	0,05	0,05	28,00-46,00
Budapest	1 376	39,79	10,00	3,16	0,09	0,08	29,00-50,00
Megyei városok együtt	544	38,94	4,15	2,04	0,09	0,05	31,00-45,00
Összesen	9 495	39,20	5,46	2,34	0,02	0,06	28,00-50,00

2.48 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A VÁLLSZÉLESSÉG CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Vállszélesség csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
- 34	22	42	34	3	9	12	15	12	149
35-36	71	151	202	19	50	106	53	46	698
37-38	306	532	482	115	241	388	263	160	2 487
39-40	496	683	475	328	442	555	518	197	3 694
41-42	303	316	139	250	251	249	390	114	2 012
43-44	61	41	16	66	42	28	119	14	387
45-46	3	12	-	8	3	5	16	1	48
47-	3	11	-	3	1	-	2	-	20
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a vállszélesség csoportjai szerint

- 34	1,8	2,3	2,5	0,4	0,9	0,9	1,1	2,2	1,6
35-36	5,6	8,5	15,0	2,4	4,8	7,9	3,9	8,4	7,4
37-38	24,2	29,7	35,8	14,5	23,2	28,9	19,1	29,4	26,1
39-40	39,2	38,2	35,2	41,4	42,5	41,3	37,7	36,2	38,9
41-42	24,0	17,7	10,3	31,6	24,1	18,5	28,3	21,0	21,2
43-44	4,8	2,3	1,2	8,3	4,1	2,1	8,6	2,6	4,1
45-46	0,2	0,7	-	1,0	0,3	0,4	1,2	0,2	0,5
47-	0,2	0,6	-	0,4	0,1	-	0,1	-	0,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 49 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Budapest	704	39,88	4,13	2,03	0,08	0,05	34,00-47,00
Dunántul	2 489	39,23	5,57	2,36	0,05	0,06	28,00-50,00
Duna-Tisza köze	1 892	39,69	4,47	2,11	0,05	0,05	28,00-50,00
Észak-Magyarország	1 882	39,03	5,87	2,42	0,06	0,06	28,00-50,00
Tiszántul	2 201	38,75	4,39	2,10	0,04	0,05	29,00-50,00
Külföld	275	39,34	4,29	2,07	0,12	0,05	31,00-45,00
Ismeretlen	52	39,00	4,57	2,14	0,30	0,05	34,00-44,00
Összesen	9 495	39,20	5,46	2,34	0,02	0,06	28,00-50,00

2. 50 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A VÁLLSZÉLESSÉG CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Vállszélesség csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
- 34	6	23	25	41	50	3	1	149
35-36	26	167	79	144	256	20	6	698
37-38	154	645	397	538	672	66	15	2 487
39-40	252	1 046	747	726	797	110	16	3 694
41-42	197	513	507	359	362	63	11	2 012
43-44	62	86	120	53	52	11	3	387
45-46	6	7	12	10	11	2	-	48
47-	1	2	5	11	1	-	-	20
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a vállszélesség csoportjai szerint

- 34	0,9	0,9	1,3	2,2	2,3	1,1	1,9	1,6
35-36	3,7	6,7	4,2	7,7	11,6	7,3	11,5	7,4
37-38	21,9	25,9	21,0	28,6	30,5	24,0	28,8	26,1
39-40	35,7	42,0	39,5	38,6	36,2	40,0	30,8	38,9
41-42	28,0	20,6	26,8	19,1	16,4	22,9	21,2	21,2
43-44	8,8	3,5	6,3	2,8	2,4	4,0	5,8	4,1
45-46	0,9	0,3	0,6	0,5	0,5	0,7	-	0,5
47-	0,1	0,1	0,3	0,5	0,1	-	-	0,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**3.51 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT**

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	39,28	5,90	2,43	0,09	0,06	28,00-50,00
Solti síkság és Bácska	265	39,89	5,86	2,42	0,15	0,06	28,00-48,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	39,18	4,61	2,15	0,14	0,05	29,00-44,00
Összesen	1 265	39,36	5,87	2,42	0,07	0,06	28,00-50,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	39,16	4,11	2,03	0,24	0,05	34,00-46,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	39,18	4,76	2,18	0,24	0,05	32,00-46,00
Borsodi síkság	261	38,76	5,84	2,42	0,15	0,06	33,00-50,00
Bükkalja	213	38,74	6,55	2,56	0,18	0,06	28,00-50,00
Hegyköz	56	38,85	3,26	1,81	0,24	0,04	34,00-43,00
Hegyalja	193	38,67	4,35	2,09	0,15	0,05	32,00-45,00
Bodrogköz	206	38,62	3,21	1,79	0,12	0,04	32,00-43,00
Cserehát	13	38,76	6,02	2,45	0,68	0,06	34,00-45,00
Taktaköz és matyók	207	39,03	4,93	2,22	0,15	0,05	30,00-50,00
Borsod-A. - Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	39,40	5,86	2,42	0,17	0,06	32,00-50,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	39,10	4,37	2,09	0,13	0,05	31,00-46,00
Összesen	1 788	38,93	5,00	2,24	0,05	0,06	28,00-50,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	38,13	3,87	1,97	0,08	0,05	32,00-43,00
Hajduság	62	38,24	2,99	1,73	0,22	0,04	34,00-42,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	38,55	3,24	1,80	0,19	0,04	34,00-42,00
Hortobágy és Tiszahát	172	38,36	3,58	1,89	0,14	0,04	32,00-44,00
Dél-Nyírség	168	38,29	4,57	2,14	0,17	0,05	32,00-43,00
Bihar	118	38,67	3,03	1,74	0,16	0,04	34,00-42,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	38,29	2,82	1,68	0,14	0,04	33,00-43,00
Összesen	1 348	38,28	3,69	1,92	0,05	0,05	32,00-44,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	40,09	2,77	1,66	0,23	0,04	36,00-43,00
Gödöllői-dombság	161	39,91	3,27	1,81	0,14	0,04	35,00-45,00
Kiskunság északi része	225	40,37	3,37	1,84	0,12	0,04	36,00-45,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	40,19	4,67	2,16	0,23	0,05	36,00-50,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	40,15	4,55	2,13	0,13	0,05	29,00-50,00
Összesen	792	40,17	3,88	1,97	0,07	0,05	29,00-50,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	39,38	4,41	2,10	0,13	0,05	28,00-50,00
Belső-Somogy	187	39,55	3,93	1,98	0,14	0,05	32,00-45,00
Külső-Somogy	189	39,47	2,77	1,66	0,12	0,04	35,00-43,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	38,90	3,08	1,75	0,24	0,04	35,00-43,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	39,58	3,75	1,94	0,11	0,04	33,00-44,00
Összesen	1 039	39,48	3,76	1,94	0,06	0,05	28,00-50,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	38,66	3,27	1,81	0,12	0,04	33,00-45,00
Bakony vidéke	474	39,09	3,46	1,86	0,09	0,04	33,00-44,00
Balaton felvidék	109	39,18	2,79	1,67	0,16	0,04	35,00-43,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	38,80	4,88	2,21	0,22	0,05	28,00-45,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	39,16	3,63	1,91	0,09	0,04	33,00-46,00
Összesen	1 343	39,03	3,58	1,89	0,05	0,05	28,00-46,00

2. 52 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	39,55	6,20	2,49	0,11	0,06	-
02	364	39,50	4,58	2,14	0,11	0,05	-
03	203	39,37	4,25	2,06	0,14	0,05	-
04	116	38,86	3,46	1,86	0,17	0,05	-
05	44	38,93	1,97	1,40	0,21	0,04	-
06	23	37,26	68,80	8,29	1,73	0,22	-
07	17	38,35	5,29	2,30	0,56	0,06	-
08	8	40,13	3,86	1,96	0,69	0,05	-
09 és több	15	39,07	2,33	1,53	0,40	0,04	-
Összesen	1 265	39,36	5,87	2,42	0,07	0,06	28,00-50,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	38,94	4,22	2,06	0,08	0,05	-
02	547	39,11	5,72	2,39	0,10	0,06	-
03	297	38,88	4,41	2,10	0,12	0,05	-
04	162	38,67	5,12	2,26	0,18	0,06	-
05	79	38,46	8,86	2,98	0,34	0,08	-
06	46	39,20	4,42	2,10	0,31	0,05	-
07	23	39,09	2,34	1,53	0,32	0,04	-
08	13	37,92	5,15	2,27	0,63	0,06	-
09 és több	18	38,89	1,65	1,29	0,30	0,03	-
Összesen	1 788	38,93	5,00	2,24	0,05	0,06	28,00-50,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	38,46	3,59	1,90	0,09	0,05	-
02	356	38,34	3,57	1,89	0,10	0,05	-
03	234	38,24	4,03	2,01	0,13	0,05	-
04	139	37,88	3,39	1,84	0,16	0,05	-
05	87	38,15	3,83	1,96	0,21	0,05	-
06	33	38,00	3,64	1,91	0,33	0,05	-
07	34	38,32	2,51	1,59	0,27	0,04	-
08	17	37,76	4,06	2,02	0,49	0,05	-
09 és több	17	38,06	5,00	2,24	0,54	0,06	-
Összesen	1 348	38,28	3,69	1,92	0,05	0,05	32,00-44,00
Pest megye							
01	326	40,25	3,27	1,81	0,10	0,04	-
02	247	40,30	4,02	2,01	0,13	0,05	-
03	108	40,10	4,65	2,16	0,21	0,05	-
04	59	39,76	2,83	1,68	0,22	0,04	-
05	28	39,71	7,70	2,78	0,53	0,07	-
06	7	38,71	5,35	2,31	0,87	0,06	-
07	6	39,50	4,58	2,14	0,87	0,05	-
08	6	40,17	2,47	1,57	0,64	0,04	-
09 és több	5	40,20	2,16	1,47	0,66	0,04	-
Összesen	792	40,17	3,88	1,97	0,07	0,05	29,00-50,00

2. 52 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles szülési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Somogy megye							
01	409	39,53	3,66	1,91	0,09	0,05	-
02	325	39,45	3,17	1,78	0,10	0,05	-
03	148	39,45	4,50	2,12	0,17	0,05	-
04	70	39,27	3,97	1,99	0,24	0,05	-
05	48	39,46	7,16	2,68	0,39	0,07	-
06	13	40,23	2,95	1,72	0,48	0,04	-
07	9	39,33	3,11	1,76	0,59	0,04	-
08	7	39,14	1,55	1,25	0,47	0,03	-
09 és több	10	39,50	1,65	1,28	0,40	0,03	-
Összesen	1 039	39,48	3,76	1,94	0,06	0,05	28,00-50,00
Veszprém megye							
01	481	39,07	3,94	1,99	0,09	0,05	-
02	388	39,10	3,46	1,86	0,09	0,05	-
03	218	39,02	3,48	1,87	0,13	0,05	-
04	131	38,88	3,48	1,87	0,16	0,05	-
05	73	38,85	2,95	1,72	0,20	0,04	-
06	20	38,60	2,54	1,59	0,36	0,04	-
07	16	39,00	1,63	1,27	0,32	0,03	-
08	9	38,56	1,36	1,17	0,39	0,03	-
09 és több	7	39,71	3,92	1,98	0,75	0,05	-
Összesen	1 343	39,03	3,58	1,89	0,05	0,05	28,00-46,00
Budapest							
01	706	39,90	11,07	3,33	0,13	0,08	-
02	446	39,67	7,86	2,80	0,13	0,07	-
03	151	39,74	14,62	3,82	0,31	0,10	-
04	39	39,28	2,97	1,72	0,28	0,04	-
05	15	39,67	4,09	2,02	0,52	0,05	-
06	6	39,50	1,92	1,38	0,56	0,03	-
07	6	40,67	1,56	1,25	0,51	0,03	-
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	7	40,14	1,27	1,12	0,42	0,03	-
Összesen	1 376	39,79	10,00	3,16	0,09	0,08	29,00-50,00
Debrecen							
01	58	38,98	4,09	2,02	0,27	0,05	-
02	43	39,47	3,41	1,85	0,28	0,05	-
03	25	38,44	3,69	1,92	0,38	0,05	-
04	9	38,67	5,78	2,40	0,80	0,06	-
05	4	38,25	2,19	1,48	0,74	0,04	-
06	1	38,00	-	-	-	-	-
07	2	36,00	1,00	1,00	0,71	0,03	-
08	1	38,00	-	-	-	-	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	143	38,94	4,05	2,01	0,17	0,05	31,00-45,00

2. 52 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Miskolc							
01	70	39,30	3,76	1,94	0,23	0,05	-
02	58	39,55	3,32	1,82	0,24	0,05	-
03	26	39,08	2,61	1,62	0,32	0,04	-
04	7	40,29	5,92	2,43	0,92	0,06	-
05	4	40,50	2,75	1,66	0,83	0,04	-
06	1	41,00	-	-	-	-	-
07	2	36,00	4,00	2,00	1,41	0,06	-
08	3	37,67	0,22	0,47	0,27	0,01	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	171	39,36	3,55	1,88	0,14	0,05*	31,00-45,00
Pécs							
01	63	37,94	4,09	2,02	0,25	0,05	-
02	42	38,00	3,81	1,95	0,30	0,05	-
03	17	38,06	2,17	1,47	0,36	0,04	-
04	6	37,50	2,25	1,50	0,61	0,04	-
05	4	37,75	5,69	2,38	1,19	0,06	-
06	3	36,00	2,67	1,63	0,94	0,05	-
07	1	37,00	-	-	-	-	-
08	1	39,00	-	-	-	-	-
09 és több	1	37,00	-	-	-	-	-
Összesen	138	37,90	3,73	1,93	0,16	0,05	31,00-45,00
Szeged							
01	39	39,87	2,57	1,60	0,26	0,04	-
02	34	39,50	3,54	1,88	0,32	0,05	-
03	13	39,85	5,05	2,25	0,62	0,06	-
04	3	39,33	2,89	1,70	0,98	0,04	-
05	1	42,00	-	-	-	-	-
06	-	-	-	-	-	-	-
07	1	39,00	-	-	-	-	-
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	1	39,00	-	-	-	-	-
Összesen	92	39,72	3,31	1,82	0,19	0,05	31,00-45,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	39,35	5,69	2,38	0,04	0,06	-
02	2 850	39,29	5,03	2,24	0,04	0,06	-
03	1 440	39,10	5,51	2,35	0,06	0,06	-
04	741	38,77	4,13	2,03	0,07	0,05	-
05	387	38,80	5,50	2,35	0,12	0,06	-
06	153	38,59	14,29	3,78	0,31	0,10	-
07	117	38,74	3,46	1,86	0,17	0,05	-
08	65	38,58	4,03	2,01	0,25	0,05	-
09 és több	81	39,06	3,14	1,77	0,20	0,05	-
Összesen	9 495	39,20	5,46	2,34	0,02	0,06	28,00-50,00

2. 53 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Nem sportol	1 009	39,31	6,86	2,62	0,08	0,07	28,00-50,00
Egyesületben sportol	202	39,77	4,69	2,17	0,15	0,05	28,00-48,00
Egyesületen kívül sportol	29	39,55	4,93	2,22	0,41	0,05	35,00-44,00
Versenyszerűen sportol	4	40,00	2,50	1,58	0,79	0,03	38,00-42,00
Minősített sportoló	1	41,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	18	39,11	11,76	3,43	0,81	0,08	28,00-44,00
Ismeretlen	2	41,50	2,25	1,50	1,06	0,03	40,00-43,00
Összesen	1 265	39,36	5,87	2,42	0,07	0,06	28,00-50,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Nem sportol	1 076	38,80	5,35	2,31	0,07	0,05	28,00-50,00
Egyesületben sportol	278	39,59	4,57	2,14	0,13	0,05	34,00-50,00
Egyesületen kívül sportol	72	39,00	3,41	1,85	0,22	0,04	34,00-43,00
Versenyszerűen sportol	54	39,24	4,14	2,03	0,28	0,05	35,00-45,00
Minősített sportoló	9	37,86	2,32	1,52	0,51	0,04	35,00-40,00
Nem rendszeresen sportol	12	39,58	2,41	1,55	0,45	0,03	37,00-43,00
Szórakozásként sportol	282	38,74	4,21	2,05	0,12	0,05	31,00-48,00
Ismeretlen	5	37,80	2,16	1,47	0,66	0,03	35,00-39,00
Összesen	1 788	38,93	5,00	2,24	0,05	0,06	28,00-50,00
Hajdu-Bihar megye							
Nem sportol	934	38,21	3,79	1,95	0,06	0,05	32,00-44,00
Egyesületben sportol	244	38,60	3,17	1,78	0,11	0,04	32,00-43,00
Egyesületen kívül sportol	10	38,00	5,00	2,24	0,71	0,05	35,00-43,00
Versenyszerűen sportol	8	38,25	2,68	1,64	0,58	0,04	36,00-41,00
Minősített sportoló	3	38,00	0,66	0,81	0,47	0,02	37,00-39,00
Nem rendszeresen sportol	4	39,75	0,68	0,82	0,41	0,02	39,00-41,00
Szórakozásként sportol	136	38,05	3,71	1,93	0,17	0,05	33,00-43,00
Ismeretlen	9	38,88	1,65	1,28	0,43	0,03	36,00-41,00
Összesen	1 348	38,28	3,69	1,92	0,05	0,05	32,00-44,00

2. 53 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
Nem sportol	558	40,03	3,97	1,99	0,08	0,04	29,00-50,00
Egyesületben sportol	160	40,52	3,41	1,85	0,15	0,04	36,00-50,00
Egyesületen kívül sportol	40	40,27	2,49	1,58	0,25	0,03	37,00-43,00
Versenyszerűen sportol	4	39,50	2,75	1,66	0,82	0,04	37,00-41,00
Minősített sportoló	3	41,33	10,89	3,30	1,91	0,07	37,00-45,00
Nem rendszeresen sportol	3	40,33	9,55	3,09	1,78	0,07	36,00-34,00
Szórakozásként sportol	18	40,66	4,88	2,21	0,52	0,05	37,00-44,00
Ismeretlen	6	40,50	1,58	1,26	0,51	0,03	39,00-43,00
Összesen	792	40,17	3,88	1,97	0,07	0,05	29,00-50,00
Somogy megye							
Nem sportol	680	39,37	4,08	2,02	0,08	0,05	28,00-50,00
Egyesületben sportol	290	39,66	3,67	1,92	0,11	0,04	32,00-45,00
Egyesületen kívül sportol	32	39,71	5,57	2,36	0,42	0,05	33,00-44,00
Versenyszerűen sportol	9	40,00	4,00	2,00	0,67	0,05	37,00-44,00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	9	39,66	3,55	1,88	0,63	0,04	37,00-42,00
Szórakozásként sportol	18	39,27	3,97	1,99	0,47	0,05	36,00-42,00
Ismeretlen	1	41,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 039	39,48	3,76	1,94	0,06	0,05	28,00-50,00
Veszprém megye							
Nem sportol	833	38,92	3,60	1,90	0,07	0,04	28,00-46,00
Egyesületben sportol	336	39,17	3,35	1,83	0,10	0,04	35,00-45,00
Egyesületen kívül sportol	19	39,63	4,12	2,03	0,47	0,05	37,00-44,00
Versenyszerűen sportol	17	39,64	3,87	1,97	0,48	0,04	37,00-45,00
Minősített sportoló	1	37,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	36,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	135	39,25	3,78	1,94	0,17	0,04	33,00-44,00
Ismeretlen	1	41,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 343	39,03	3,58	1,89	0,05	0,05	28,00-46,00

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Budapest							
Nem sportol	885	39,74	10,30	3,21	0,11	0,08	29,00-50,00
Egyesületben sportol	334	40,31	3,53	1,88	0,10	0,04	35,00-46,00
Egyesületen kívül sportol	44	40,25	3,36	1,83	0,28	0,04	36,00-44,00
Versenyszerűen sportol	24	39,91	4,32	2,08	0,42	0,05	34,00-44,00
Minősített sportoló	6	39,50	1,58	1,26	0,51	0,03	37,00-41,00
Nem rendszeresen sportol	6	40,50	4,25	2,06	0,84	0,05	38,00-43,00
Szórakozásként sportol	75	40,13	3,63	1,91	0,22	0,04	36,00-46,00
Ismeretlen	2	41,00	1,00	1,00	0,71	0,02	40,00-42,00
Összesen	1 376	39,79	10,00	3,16	0,09	0,08	29,00-50,00
Megyei városok együtt							
Nem sportol	409	38,92	4,33	2,08	0,10	0,05	31,00-45,00
Egyesületben sportol	116	39,15	3,94	1,98	0,18	0,05	35,00-43,00
Egyesületen kívül sportol	7	39,00	2,00	1,41	0,53	0,03	37,00-41,00
Versenyszerűen sportol	4	36,75	12,18	3,49	1,75	0,09	31,00-40,00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	40,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	7	38,00	2,85	1,69	0,64	0,04	36,00-41,00
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	544	38,94	4,15	2,04	0,09	0,05	31,00-45,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Nem sportol	6 384	39,12	5,90	2,43	0,03	0,06	28,00-50,00
Egyesületben sportol	1 960	39,60	4,08	2,02	0,05	0,05	28,00-50,00
Egyesületen kívül sportol	253	39,58	4,14	2,03	0,13	0,05	33,00-44,00
Versenyszerűen sportol	124	39,37	4,62	2,15	0,19	0,05	31,00-45,00
Minősített sportoló	23	38,86	4,54	2,13	0,44	0,05	37,00-45,00
Nem rendszeresen sportol	36	39,75	3,79	1,95	0,33	0,04	35,00-43,00
Szórakozásként sportol	689	38,92	4,59	2,14	0,08	0,05	28,00-48,00
Ismeretlen	26	39,57	3,16	1,78	0,35	0,04	36,00-43,00
Összesen	9 495	39,20	5,46	2,34	0,02	0,06	28,00-58,00

2.54 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT

A sorköteles katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Alkalmas	1 052	39,48	5,90	2,43	0,07	0,06	-
Alkalmatlan	79	38,49	23,77	4,88	0,55	0,13	-
Szakszolgálatra alkalmas	56	39,16	5,35	2,31	0,31	0,06	-
Kivizsgálásra szorul	78	38,86	4,92	2,22	0,25	0,06	-
Összesen	1 265	39,36	5,87	2,42	0,07	0,06	28,00-50,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Alkalmas	1 408	39,00	5,20	2,28	0,06	0,06	-
Alkalmatlan	46	38,22	6,30	2,51	0,37	0,07	-
Szakszolgálatra alkalmas	45	38,64	3,47	1,86	0,28	0,05	-
Kivizsgálásra szorul	289	38,80	5,22	2,29	0,13	0,06	-
Összesen	1 788	38,93	5,00	2,24	0,05	0,06	28,00-50,00
Hajdu-Bihar megye							
Alkalmas	1 076	38,35	3,80	1,95	0,06	0,05	-
Alkalmatlan	44	37,52	3,43	1,85	0,28	0,05	-
Szakszolgálatra alkalmas	55	38,49	3,67	1,92	0,26	0,05	-
Kivizsgálásra szorul	173	37,97	4,33	2,08	0,16	0,05	-
Összesen	1 348	38,28	3,69	1,92	0,05	0,05	32,00-44,00
Pest megye							
Alkalmas	626	40,27	3,76	1,94	0,08	0,05	-
Alkalmatlan	47	39,13	6,45	2,54	0,37	0,06	-
Szakszolgálatra alkalmas	68	40,09	3,70	1,92	0,23	0,05	-
Kivizsgálásra szorul	51	40,00	6,82	2,61	0,37	0,07	-
Összesen	792	40,17	3,88	1,97	0,07	0,05	29,00-50,00

2. 54 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESÉGÉNEK PARAMÉTEREI A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT (folytatás)

A sorköteles katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Somogy megye							
Alkalmas	854	39,55	3,76	1,94	0,07	0,05	-
Alkalmatlan	25	38,92	4,71	2,17	0,43	0,06	-
Szakszolgálatra alkalmas	36	39,22	2,90	1,70	0,28	0,04	-
Kivizsgálásra szorul	124	39,17	3,74	1,93	0,17	0,05	-
Összesen	1 039	39,48	3,76	1,94	0,06	0,05	28,00-50,00
Veszprém megye							
Alkalmas	1 040	39,15	3,67	1,92	0,06	0,05	-
Alkalmatlan	64	38,53	4,59	2,14	0,27	0,06	-
Szakszolgálatra alkalmas	64	38,63	3,98	2,00	0,25	0,05	-
Kivizsgálásra szorul	175	38,66	3,23	1,80	0,14	0,05	-
Összesen	1 343	39,03	3,58	1,89	0,05	0,05	28,00-46,00
Budapest							
Alkalmas	969	39,96	8,82	2,97	0,10	0,07	-
Alkalmatlan	65	38,83	29,77	5,46	0,68	0,14	-
Szakszolgálatra alkalmas	202	39,78	11,64	3,41	0,24	0,09	-
Kivizsgálásra szorul	140	39,07	5,51	2,35	0,20	0,06	-
Összesen	1 376	39,79	10,00	3,16	0,09	0,08	29,00-50,00
Debrecen							
Alkalmas	118	39,01	4,58	2,14	0,20	0,05	-
Alkalmatlan	2	38,00	-	-	-	-	-
Szakszolgálatra alkalmas	4	39,25	3,19	1,79	0,90	0,05	-
Kivizsgálásra szorul	19	38,53	3,62	1,90	0,44	0,05	-
Összesen	143	38,94	4,05	2,01	0,17	0,05	31,00-45,00

2. 54 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT (folytatás)

A sorköteles katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Miskolc							
Alkalmas	137	39,47	3,17	1,78	0,15	0,05	-
Alkalmatlan	7	38,43	3,96	1,99	0,75	0,05	-
Szakszolgálatra alkalmas	10	39,50	3,25	1,80	0,57	0,05	-
Kivizsgálásra szorul	17	38,76	5,83	2,41	0,58	0,06	-
Összesen	171	39,36	3,55	1,88	0,14	0,05	31,00-45,00
Pécs							
Alkalmas	91	38,05	4,01	2,00	0,21	0,05	-
Alkalmatlan	9	36,89	3,65	1,91	0,64	0,05	-
Szakszolgálatra alkalmas	4	36,25	0,69	0,83	0,42	0,02	-
Kivizsgálásra szorul	34	37,94	2,70	1,64	0,28	0,04	-
Összesen	138	37,90	3,73	1,93	0,16	0,05	31,00-45,00
Szeged							
Alkalmas	73	39,86	3,39	1,84	0,22	0,05	-
Alkalmatlan	3	39,67	9,56	3,09	1,78	0,08	-
Szakszolgálatra alkalmas	2	39,50	0,25	0,50	0,35	0,01	-
Kivizsgálásra szorul	14	39,00	3,29	1,81	0,48	0,05	-
Összesen	92	39,72	3,31	1,82	0,19	0,05	31,00-45,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Alkalmas	7 444	39,29	5,57	2,36	0,03	0,06	-
Alkalmatlan	391	38,49	13,20	3,63	0,18	0,09	-
Szakszolgálatra alkalmas	546	39,32	7,11	2,67	0,11	0,07	-
Kivizsgálásra szorul	1 114	38,75	4,80	2,19	0,07	0,06	-
Összesen	9 495	39,20	5,46	2,34	0,02	0,06	28,00-50,00

2. 55 A SORKÖTELESEK MELLKASSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	28,58	4,21	2,05	0,06	0,07	19,00-39,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	27,15	3,70	1,92	0,05	0,07	19,00-40,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	28,34	3,23	1,80	0,05	0,06	21,00-35,00
Pest megye	792	27,50	3,65	1,91	0,07	0,06	15,00-40,00
Somogy megye	1 039	27,75	3,59	1,89	0,06	0,06	15,00-40,00
Veszprém megye	1 343	27,75	3,06	1,75	0,05	0,06	21,00-34,00
Budapest	1 376	28,22	3,68	1,92	0,05	0,06	18,00-37,00
Megyei városok együtt	544	27,44	3,51	1,87	0,08	0,06	19,00-35,00
Összesen	9 495	27,86	3,82	1,95	0,02	0,06	15,00-40,00

2.56 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASSZÉLELESSÉG CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Mellkasszélelesség csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-25	59	293	64	80	93	122	86	79	876
26-30	1 022	1 425	1 141	672	876	1 139	1 140	439	7 854
31-	184	70	143	40	70	82	150	26	765
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a mellkasszélelesség csoportjai szerint

-25	4,7	16,4	4,8	10,1	9,0	9,1	6,3	14,5	9,2
26-30	80,8	79,7	84,6	84,8	84,3	84,8	82,8	80,7	82,7
31-	14,5	3,9	10,6	5,1	6,7	6,1	10,9	4,8	8,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.57 A SORKÖTELESEK MELLKASSZÉLELESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest	704	28,15	3,64	1,91	0,07	0,06	18,00-37,00
Dunántul	2 489	27,82	3,40	1,84	0,04	0,06	15,00-40,00
Duna-Tisza köze	1 892	28,25	4,11	2,03	0,05	0,07	19,00-40,00
Észak-Magyarország	1 882	27,28	3,97	1,99	0,05	0,07	15,00-40,00
Tiszántul	2 201	28,03	3,50	1,87	0,04	0,06	18,00-35,00
Külföld	275	27,61	3,93	1,98	0,12	0,07	19,00-33,00
Ismeretlen	52	27,57	3,28	1,81	0,25	0,06	24,00-33,00
Összesen	9 495	27,86	3,82	1,95	0,02	0,06	15,00-40,00

2.58 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASSZÉLELESSÉG CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Mellkasszélelesség csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-25	48	213	113	286	174	35	7	876
26-30	590	2 098	1 564	1 505	1 834	221	42	7 854
31-	66	178	215	91	193	19	3	765
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a mellkasszélelesség csoportjai szerint

-25	6,8	8,6	6,0	15,2	7,9	12,7	13,5	9,2
26-30	83,8	84,3	82,7	80,0	83,3	80,4	80,8	82,7
31-	9,4	7,1	11,3	4,8	8,8	6,9	5,7	8,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 59 A SORKÖTELESEK MELLKASSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	28, 61	4, 14	2, 03	0, 07	0, 07	24, 00-39, 00
Solti síkság és Bácska	265	28, 73	4, 87	2, 21	0, 14	0, 07	19, 00-36, 00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	28, 31	3, 49	1, 87	0, 13	0, 06	20, 00-33, 00
Összesen	1 265	28, 58	4, 21	2, 05	0, 06	0, 07	19, 00-39, 00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	27, 45	4, 43	2, 10	0, 25	0, 07	23, 00-37, 00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	27, 44	6, 52	2, 55	0, 28	0, 09	20, 00-40, 00
Borsodi síkság	261	27, 18	3, 73	1, 93	0, 12	0, 07	21, 00-33, 00
Bükkalja	213	27, 38	3, 12	1, 77	0, 12	0, 06	19, 00-34, 00
Hegyköz	56	26, 80	3, 58	1, 89	0, 25	0, 07	19, 00-31, 00
Hegyalja	193	26, 80	4, 08	2, 02	0, 15	0, 07	22, 00-40, 00
Bodroghöz	206	26, 74	3, 53	1, 88	0, 13	0, 07	23, 00-40, 00
Cserehát	13	27, 30	4, 05	2, 01	0, 56	0, 07	23, 00-31, 00
Taktaköz és matyók	207	27, 14	3, 41	1, 85	0, 13	0, 06	23, 00-36, 00
Borsod-A. - Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	27, 44	3, 56	1, 89	0, 13	0, 06	22, 00-35, 00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	27, 15	2, 87	1, 69	0, 10	0, 06	22, 00-33, 00
Összesen	1 788	27, 15	3, 70	1, 92	0, 05	0, 07	19, 00-40, 00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	28, 47	3, 06	1, 75	0, 07	0, 06	23, 00-35, 00
Hajduság	62	28, 48	3, 37	1, 84	0, 23	0, 06	24, 00-34, 00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	27, 73	3, 17	1, 78	0, 19	0, 06	24, 00-33, 00
Hortobágy és Tiszahát	172	28, 66	2, 49	1, 58	0, 12	0, 05	25, 00-34, 00
Dél-Nyírség	168	28, 54	4, 37	2, 09	0, 16	0, 07	21, 00-35, 00
Bihar	118	27, 28	2, 37	1, 54	0, 14	0, 05	23, 00-33, 00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	28, 38	2, 84	1, 69	0, 14	0, 05	23, 00-33, 00
Összesen	1 348	28, 34	3, 23	1, 80	0, 05	0, 06	21, 00-35, 00

2.59 A SORKÖTELESEK MELLKASSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT (folytatás)

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
Budapest környéke	52	27,71	5,97	2,44	0,34	0,08	24,00-40,00
Gödöllői-dombság	161	27,53	3,03	1,74	0,14	0,06	23,00-34,00
Kiskunság északi része	225	27,66	3,61	1,90	0,13	0,06	23,00-34,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	27,25	2,59	1,61	0,17	0,05	24,00-31,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	27,41	3,89	1,97	0,12	0,07	15,00-33,00
Összesen	792	27,50	3,65	1,91	0,07	0,06	15,00-40,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	27,72	3,05	1,75	0,11	0,06	24,00-35,00
Belső-Somogy	187	27,82	3,76	1,94	0,14	0,06	22,00-35,00
Külső-Somogy	189	27,76	4,48	2,12	0,15	0,07	15,00-40,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	27,55	4,59	2,14	0,30	0,07	24,00-35,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	27,76	3,30	1,82	0,10	0,06	22,00-35,00
Összesen	1 039	27,75	3,59	1,89	0,06	0,06	15,00-40,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	27,57	2,80	1,67	0,11	0,06	24,00-32,00
Bakony vidéke	474	27,86	2,87	1,69	0,08	0,06	24,00-34,00
Balaton felvidék	109	27,82	2,89	1,70	0,16	0,06	24,00-33,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	27,68	2,84	1,69	0,17	0,06	23,00-31,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	27,69	3,46	1,86	0,09	0,06	21,00-34,00
Összesen	1 343	27,75	3,06	1,75	0,05	0,06	21,00-34,00

2.60 A SORKÖTELESEK MELLKASSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	28,60	4,35	2,09	0,10	0,07	20,00-39,00
02	364	28,71	4,51	2,12	0,11	0,07	19,00-38,00
03	203	28,68	4,46	2,11	0,15	0,07	24,00-36,00
04	116	28,13	2,53	1,59	0,15	0,05	24,00-33,00
05	44	28,56	3,79	1,95	0,29	0,06	25,00-34,00
06	23	28,18	4,60	2,14	0,46	0,07	24,00-32,00
07	17	28,00	4,11	2,03	0,49	0,07	24,00-31,00
08	8	29,00	0,75	0,87	0,31	0,03	28,00-30,00
09	4	29,00	1,00	1,00	0,50	0,03	28,00-30,00
10-14	11	27,81	1,60	1,26	0,38	0,04	26,00-31,00
Összesen	1 265	28,58	4,21	2,05	0,06	0,07	19,00-39,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	27,10	3,47	1,86	0,08	0,06	19,00-35,00
02	547	27,27	3,74	1,93	0,08	0,07	21,00-40,00
03	297	27,24	3,90	1,97	0,11	0,07	21,00-40,00
04	162	27,15	4,84	2,20	0,17	0,08	22,00-40,00
05	79	26,78	2,82	1,68	0,19	0,06	23,00-31,00
06	46	27,13	2,59	1,61	0,24	0,05	22,00-31,00
07	23	26,47	3,55	1,88	0,39	0,07	20,00-30,00
08	13	26,69	1,90	1,38	0,38	0,05	24,00-29,00
09	7	26,57	1,96	1,40	0,53	0,05	24,00-28,00
10-14	11	26,54	2,61	1,62	0,49	0,06	24,00-30,00
Összesen	1 788	27,15	3,70	1,92	0,05	0,07	19,00-40,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	28,46	3,23	1,80	0,09	0,06	23,00-35,00
02	356	28,27	3,19	1,79	0,09	0,06	23,00-34,00
03	234	28,24	2,85	1,69	0,11	0,05	24,00-33,00
04	139	28,40	3,27	1,81	0,15	0,06	25,00-35,00
05	87	28,51	3,74	1,93	0,21	0,06	25,00-34,00
06	33	27,93	4,05	2,01	0,35	0,07	21,00-32,00
07	34	28,08	2,19	1,48	0,25	0,05	25,00-32,00
08	17	28,23	5,70	2,39	0,58	0,08	23,00-32,00
09	10	28,70	3,01	1,73	0,55	0,06	26,00-32,00
10-14	7	27,57	3,96	1,99	0,75	0,07	25,00-31,00
Összesen	1 348	28,34	3,23	1,80	0,05	0,06	21,00-35,00

2. 60 A SORKÖTELESEK MELLKASSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	27, 61	2, 99	1, 73	0, 10	0, 06	24, 00-34, 00
02	247	27, 66	4, 57	2, 14	0, 14	0, 07	19, 00-40, 00
03	108	27, 28	2, 81	1, 68	0, 16	0, 06	22, 00-32, 00
04	59	27, 16	2, 75	1, 66	0, 22	0, 06	24, 00-33, 00
05	28	26, 66	7, 18	2, 68	0, 52	0, 10	15, 00-30, 00
06	7	26, 42	5, 96	2, 44	0, 92	0, 09	23, 00-30, 00
07	6	27, 50	3, 58	1, 89	0, 77	0, 06	25, 00-31, 00
08	6	27, 33	0, 89	0, 94	0, 38	0, 03	26, 00-29, 00
09	4	27, 75	0, 68	0, 82	0, 41	0, 02	27, 00-29, 00
10-14	1	28, 00	-	-	-	-	-
Összesen	792	27, 50	3, 65	1, 91	0, 07	0, 06	15, 00-40, 00
Somogy megye							
01	409	27, 92	3, 78	1, 94	0, 10	0, 06	23, 00-40, 00
02	325	27, 73	3, 71	1, 93	0, 11	0, 06	15, 00-35, 00
03	148	27, 50	3, 40	1, 84	0, 15	0, 06	22, 00-33, 00
04	70	27, 41	2, 89	1, 70	0, 20	0, 06	23, 00-35, 00
05	48	27, 56	2, 45	1, 57	0, 23	0, 05	22, 00-30, 00
06	13	27, 38	2, 69	1, 64	0, 45	0, 05	24, 00-30, 00
07	9	28, 22	6, 39	2, 53	0, 84	0, 08	26, 00-35, 00
08	7	27, 71	2, 49	1, 58	0, 60	0, 05	25, 00-30, 00
09	8	28, 00	0, 50	0, 71	0, 25	0, 02	27, 00-29, 00
10-14	2	29, 50	2, 25	1, 50	1, 06	0, 05	28, 00-31, 00
Összesen	1 039	27, 75	3, 59	1, 89	0, 06	0, 06	15, 00-40, 00
Veszprém megye							
01	481	27, 81	3, 18	1, 78	0, 08	0, 06	24, 00-34, 00
02	388	27, 80	3, 22	1, 79	0, 09	0, 06	21, 00-34, 00
03	218	27, 75	2, 86	1, 69	0, 12	0, 06	24, 00-34, 00
04	131	27, 55	2, 93	1, 71	0, 15	0, 06	22, 00-31, 00
05	73	27, 68	2, 68	1, 64	0, 19	0, 05	24, 00-32, 00
06	20	27, 00	2, 20	1, 48	0, 33	0, 05	23, 00-30, 00
07	16	27, 53	2, 78	1, 67	0, 43	0, 06	25, 00-31, 00
08	9	27, 66	0, 88	0, 94	0, 31	0, 03	26, 00-29, 00
09	2	27, 50	2, 25	1, 50	1, 06	0, 05	26, 00-29, 00
10-14	5	27, 60	1, 84	1, 36	0, 61	0, 04	26, 00-30, 00
Összesen	1 343	27, 75	3, 06	1, 75	0, 05	0, 06	21, 00-34, 00

2, 60 A SORKÖTELESEK MELLKASSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Budapest							
01	706	28, 23	3, 81	1, 95	0, 07	0, 06	18, 00-37, 00
02	446	28, 23	3, 76	1, 94	0, 09	0, 06	22, 00-35, 00
03	151	28, 30	3, 50	1, 87	0, 15	0, 06	22, 00-33, 00
04	39	27, 87	2, 65	1, 63	0, 26	0, 05	23, 00-32, 00
05	15	27, 88	2, 92	1, 71	0, 41	0, 06	26, 00-33, 00
06	6	28, 00	1, 00	1, 00	0, 41	0, 03	26, 00-29, 00
07	6	28, 42	1, 10	1, 05	0, 40	0, 03	27, 00-30, 00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	28, 33	1, 55	1, 24	0, 72	0, 04	27, 00-30, 00
10-14	4	28, 00	0, 50	0, 71	0, 36	0, 02	27, 00-29, 00
Összesen	1 376	28, 22	3, 68	1, 92	0, 05	0, 06	18, 00-37, 00
Megyei városok együtt							
01	230	27, 57	3, 16	1, 78	0, 12	0, 06	21, 00-33, 00
02	177	27, 51	3, 54	1, 88	0, 14	0, 06	22, 00-35, 00
03	81	27, 03	2, 84	1, 69	0, 19	0, 06	23, 00-32, 00
04	25	27, 20	6, 64	2, 58	0, 52	0, 09	19, 00-32, 00
05	13	27, 84	5, 66	2, 38	0, 66	0, 08	25, 00-34, 00
06	5	27, 80	2, 56	1, 60	0, 72	0, 05	26, 00-30, 00
07	6	25, 83	3, 80	1, 95	0, 80	0, 07	23, 00-28, 00
08	5	27, 00	2, 00	1, 41	0, 63	0, 05	25, 00-29, 00
09	1	28, 00	-	-	-	-	-
10-14	1	27, 00	-	-	-	-	-
Összesen	544	27, 44	3, 51	1, 87	0, 08	0, 06	19, 00-35, 00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	27, 93	3, 80	1, 95	0, 03	0, 06	18, 00-40, 00
02	2 850	27, 90	3, 97	1, 99	0, 04	0, 07	15, 00-40, 00
03	1 440	27, 81	3, 71	1, 93	0, 05	0, 06	21, 00-40, 00
04	741	27, 67	3, 67	1, 92	0, 07	0, 06	19, 00-40, 00
05	387	27, 71	3, 96	1, 99	0, 10	0, 07	15, 00-34, 00
06	153	27, 48	3, 49	1, 87	0, 15	0, 06	21, 00-32, 00
07	117	27, 57	3, 80	1, 95	0, 18	0, 07	20, 00-35, 00
08	65	27, 70	3, 13	1, 77	0, 22	0, 06	24, 00-32, 00
09	39	28, 00	2, 25	1, 50	0, 24	0, 05	24, 00-32, 00
10-14	42	27, 50	2, 63	1, 62	0, 25	0, 05	24, 00-31, 00
Összesen	9 495	27, 86	3, 82	1, 95	0, 02	0, 06	15, 00-40, 00

2. 61 A SORKÖTELESEK MELLKÁSSZÉLESÉGÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Nem sportol	1 009	28,47	4,23	2,06	0,06	0,07	19,00-38,00
Egyesületben sportol	202	29,06	4,01	2,00	0,14	0,06	24,00-39,00
Egyesületen kívül sportol	29	28,62	3,06	1,75	0,32	0,06	25,00-33,00
Versenyszerűen sportol	4	28,75	2,18	1,48	0,74	0,05	27,00-31,00
Minősített sportoló	1	31,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	18	29,00	4,11	2,03	0,48	0,07	25,00-33,00
Ismeretlen	2	30,00	1,00	1,00	0,71	0,03	29,00-31,00
Összesen	1 265	28,58	4,21	2,05	0,06	0,07	19,00-39,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Nem sportol	1 076	27,05	3,84	1,96	0,06	0,07	19,00-40,00
Egyesületben sportol	278	27,53	3,23	1,80	0,11	0,06	21,00-35,00
Egyesületen kívül sportol	72	27,51	2,80	1,67	0,20	0,06	24,00-33,00
Versenyszerűen sportol	54	27,62	5,90	2,43	0,33	0,08	21,00-40,00
Minősített sportoló	9	26,11	1,21	1,10	0,37	0,04	24,00-28,00
Nem rendszeresen sportol	12	27,08	2,41	1,55	0,45	0,05	25,00-30,00
Szórakozásként sportol	282	27,02	3,29	1,81	0,11	0,06	22,00-40,00
Ismeretlen	5	26,20	2,96	1,72	0,77	0,06	23,00-28,00
Összesen	1 788	27,15	3,70	1,92	0,05	0,07	19,00-40,00
Hajdu-Bihar megye							
Nem sportol	934	28,21	3,33	1,82	0,06	0,06	21,00-35,00
Egyesületben sportol	244	28,83	2,78	1,67	0,11	0,05	25,00-35,00
Egyesületen kívül sportol	10	28,60	4,04	2,01	0,64	0,07	26,00-33,00
Versenyszerűen sportol	8	27,87	1,61	1,27	0,46	0,04	26,00-30,00
Minősített sportoló	3	28,00	0,66	0,81	0,47	0,02	27,00-29,00
Nem rendszeresen sportol	4	28,00	1,50	1,22	0,61	0,04	27,00-30,00
Szórakozásként sportol	136	28,37	2,92	1,71	0,15	0,06	25,00-34,00
Ismeretlen	9	28,33	3,77	1,94	0,65	0,06	26,00-32,00
Összesen	1 348	28,34	3,23	1,80	0,05	0,06	21,00-35,00

2.61 A SORKÖTELESEK MELLKASSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
Nem sportol	558	27,43	3,96	1,99	0,08	0,07	15,00-40,00
Egyesületben sportol	160	27,67	2,80	1,67	0,13	0,06	24,00-33,00
Egyesületen kívül sportol	40	27,72	3,34	1,83	0,29	0,06	24,00-33,00
Versenyszerűen sportol	4	26,25	3,18	1,78	0,89	0,06	24,00-29,00
Minősített sportoló	3	28,00	2,00	1,41	0,81	0,05	26,00-29,00
Nem rendszeresen sportol	3	27,66	1,55	1,24	0,72	0,04	26,00-29,00
Szórakozásként sportol	18	27,94	2,49	1,58	0,37	0,05	24,00-30,00
Ismeretlen	6	27,66	1,22	1,10	0,45	0,03	27,00-30,00
Összesen	792	27,50	3,65	1,91	0,07	0,06	15,00-40,00
Somogy megye							
Nem sportol	680	27,66	3,17	1,78	0,07	0,06	22,00-35,00
Egyesületben sportol	290	27,94	4,46	2,11	0,12	0,07	15,00-40,00
Egyesületen kívül sportol	32	28,09	4,52	2,13	0,38	0,07	25,00-33,00
Versenyszerűen sportol	9	27,88	4,09	2,02	0,67	0,07	24,00-30,00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	9	27,00	4,00	2,00	0,67	0,07	24,00-30,00
Szórakozásként sportol	18	27,72	2,09	1,45	0,34	0,05	24,00-30,00
Ismeretlen	1	27,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 039	27,75	3,59	1,83	0,06	0,06	15,00-40,00
Veszprém megye							
Nem sportol	833	27,62	3,15	1,77	0,06	0,06	21,00-34,00
Egyesületben sportol	336	28,07	2,32	1,52	0,08	0,05	24,00-34,00
Egyesületen kívül sportol	19	28,10	4,93	2,22	0,51	0,07	25,00-33,00
Versenyszerűen sportol	17	27,88	2,57	1,60	0,39	0,05	25,00-32,00
Minősített sportoló	1	25,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	25,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	135	27,67	3,79	1,95	0,17	0,07	22,00-32,00
Ismeretlen	1	28,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 343	27,75	3,06	1,75	0,05	0,06	21,00-34,00

2. 61 A SORKÖTELESEK MELLKASSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
Nem sportol	885	28,04	3,76	1,94	0,06	0,06	18,00-37,00
Egyesületben sportol	334	28,61	3,07	1,75	0,10	0,06	24,00-35,00
Egyesületen kívül sportol	44	28,43	3,20	1,79	0,27	0,06	25,00-33,00
Versenyszerűen sportol	24	27,95	6,95	2,64	0,54	0,09	18,00-32,00
Minősített sportoló	6	28,00	2,33	1,53	0,62	0,05	27,00-31,00
Nem rendszeresen sportol	6	29,33	4,55	2,13	0,87	0,07	27,00-33,00
Szórakozásként sportol	75	28,56	3,47	1,86	0,21	0,06	23,00-33,00
Ismeretlen	2	27,50	0,25	0,50	0,35	0,01	27,00-28,00
Összesen	1 376	28,22	3,68	1,92	0,05	0,06	18,00-37,00
Megyei városok együtt							
Nem sportol	409	27,37	3,45	1,86	0,09	0,06	21,00-35,00
Egyesületben sportol	116	27,69	3,72	1,93	0,18	0,06	19,00-34,00
Egyesületen kívül sportol	7	27,14	1,83	1,35	0,51	0,04	25,00-29,00
Versenyszerűen sportol	4	28,50	5,25	2,29	1,14	0,08	25,00-31,00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	28,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	7	27,00	2,28	1,51	0,57	0,05	25,00-30,00
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	544	27,44	3,51	1,87	0,08	0,06	19,00-35,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Nem sportol	6 384	27,78	3,87	1,97	0,02	0,07	15,00-40,00
Egyesületben sportol	1 960	28,21	3,52	1,88	0,04	0,06	15,00-40,00
Egyesületen kívül sportol	253	27,98	3,58	1,89	0,12	0,06	24,00-33,00
Versenyszerűen sportol	124	27,78	5,15	2,27	0,20	0,08	18,00-40,00
Minősített sportoló	23	27,26	3,06	1,75	0,36	0,06	25,00-31,00
Nem rendszeresen sportol	36	27,55	3,74	1,93	0,32	0,07	24,00-33,00
Szórakozásként sportol	689	27,68	3,70	1,92	0,07	0,06	22,00-40,00
Ismeretlen	26	27,76	3,25	1,80	0,35	0,06	26,00-32,00
Összesen	9 495	27,86	3,82	1,95	0,02	0,06	15,00-40,00

2. 62 A SORKÖTELETEK MELLKASMÉLYSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	18,85	2,92	1,71	0,05	0,09	14,00-35,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	19,36	2,79	1,67	0,04	0,08	14,00-35,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	19,67	2,24	1,50	0,04	0,07	10,00-29,00
Pest megye	792	17,00	2,41	1,55	0,06	0,09	14,00-32,00
Somogy megye	1 039	19,04	2,68	1,64	0,05	0,08	10,00-27,00
Veszprém megye	1 343	19,59	2,51	1,58	0,04	0,08	15,00-28,00
Budapest	1 376	19,29	3,21	1,79	0,05	0,09	11,00-30,00
Megyei városok együtt	544	19,56	2,87	1,69	0,07	0,08	15,00-29,00
Összesen	9 495	19,14	2,88	1,70	0,02	0,09	10,00-35,00

2.63 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASMÉLYSÉG CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Mellkasmélység csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
- 17	248	182	68	540	144	110	179	41	1 512
18- 21	934	1 445	1 135	244	824	1 099	1 064	446	7 191
22-	83	161	145	8	71	134	133	57	792
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a mellkasmélység csoportjai szerint

-17	19,6	10,2	5,0	68,2	13,9	8,2	13,0	7,5	15,9
18-21	73,8	80,8	84,2	30,8	79,3	81,8	77,3	82,0	75,7
22-	6,6	9,0	10,8	1,0	6,8	10,0	9,7	10,5	8,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.64 A SORKÖTELESEK MELLKASMÉLYSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Budapest	704	19,14	3,38	1,84	0,07	0,09	14,00-28,00
Dunántul	2 489	19,34	2,88	1,70	0,03	0,08	10,00-32,00
Duna-Tisza köze	1 892	18,40	3,51	1,87	0,04	0,10	14,00-35,00
Észak-Magyarország	1 882	19,34	3,09	1,76	0,04	0,09	14,00-35,00
Tiszántul	2 201	19,39	2,64	1,62	0,03	0,08	10,00-29,00
Külföld	275	19,07	3,68	1,92	0,12	0,10	14,00-27,00
Ismeretlen	52	18,50	3,59	1,89	0,26	0,10	11,00-22,00
Összesen	9 495	19,14	2,88	1,70	0,02	0,09	10,00-35,00

2.65 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASMÉLYSÉG CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Mellkasmélység csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-17	119	277	610	216	223	54	13	1 512
18-21	524	1 985	1 178	1 484	1 785	198	37	7 191
22-	61	227	104	182	193	23	2	792
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a mellkasmélység csoportjai szerint

-17	16,9	11,1	32,2	11,5	10,1	19,6	25,0	15,9
18-21	74,4	79,8	62,3	78,8	81,1	72,0	71,2	75,7
22-	8,7	9,1	5,5	9,7	8,8	8,4	3,8	8,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.66 A SORKÖTELESEK MELLKASMÉLYSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	18,63	2,41	1,55	0,06	0,08	15,00-24,00
Solti síkság és Bácska	265	19,60	4,33	2,08	0,13	0,10	14,00-35,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	18,77	2,16	1,47	0,10	0,07	15,00-24,00
Összesen	1 265	18,85	2,92	1,71	0,05	0,09	14,00-35,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	19,49	1,89	1,37	0,16	0,07	17,00-22,00
Hernád völgye és Zempléni hegység	85	19,90	2,97	1,72	0,19	0,08	16,00-24,00
Borsodi síkság	261	19,55	2,38	1,54	0,10	0,07	15,00-25,00
Bükkalja	213	19,50	3,09	1,76	0,12	0,09	16,00-29,00
Hegyköz	56	19,01	1,83	1,35	0,18	0,07	16,00-22,00
Hegyalja	193	19,15	3,22	1,79	0,13	0,09	15,00-27,00
Bodrogköz	206	18,90	3,44	1,85	0,13	0,09	14,00-35,00
Cserehát	13	18,15	1,66	1,29	0,36	0,07	16,00-20,00
Taktaköz és matyók	207	19,53	3,15	1,77	0,12	0,09	16,00-28,00
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	19,65	2,27	1,51	0,11	0,07	16,00-26,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	19,15	2,17	1,47	0,09	0,07	16,00-25,00
Összesen	1 788	19,36	2,79	1,67	0,04	0,08	14,00-35,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	19,75	2,08	1,44	0,06	0,07	16,00-25,00
Hajduság	62	19,58	1,95	1,40	0,18	0,07	17,00-24,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	19,54	1,87	1,37	0,15	0,07	17,00-25,00
Hortobágy és Tiszahát	172	19,85	3,32	1,82	0,14	0,09	10,00-29,00
Dél-Nyírség	168	19,55	1,89	1,37	0,11	0,07	17,00-23,00
Bihar	118	19,35	2,19	1,48	0,14	0,07	15,00-25,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	19,71	2,24	1,50	0,13	0,07	16,00-27,00
Összesen	1 348	19,67	2,24	1,50	0,04	0,07	10,00-29,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	16,75	2,49	1,58	0,22	0,09	14,00-22,00
Gödöllői-dombság	161	16,78	1,79	1,34	0,11	0,07	14,00-20,00
Kiskunság északi része	225	17,35	1,89	1,37	0,09	0,07	14,00-22,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	17,12	2,47	1,57	0,17	0,09	15,00-26,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	16,85	3,08	1,75	0,11	0,10	14,00-32,00
Összesen	792	17,00	2,41	1,55	0,06	0,09	14,00-32,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	19,12	2,83	1,68	0,10	0,08	15,00-26,00
Belső-Somogy	187	18,91	3,01	1,73	0,13	0,09	10,00-26,00
Külső-Somogy	189	18,95	2,18	1,48	0,11	0,07	10,00-23,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	18,96	3,15	1,77	0,25	0,09	16,00-25,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	19,10	2,57	1,60	0,09	0,08	11,00-27,00
Összesen	1 039	19,04	2,68	1,64	0,05	0,08	10,00-27,00
Veszprém megye							
Marcal medence	223	19,65	2,61	1,62	0,11	0,08	16,00-25,00
Bakony vidéke	474	19,60	2,22	1,49	0,07	0,07	15,00-28,00
Balaton felvidék	109	19,40	2,60	1,61	0,15	0,08	16,00-26,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	19,60	2,54	1,59	0,16	0,08	16,00-26,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	19,54	2,77	1,66	0,08	0,08	15,00-26,00
Összesen	1 343	19,59	2,51	1,58	0,04	0,08	15,00-28,00

2.67 A SORKÖTELESEK MELLKASMÉLYSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	18,98	3,06	1,75	0,08	0,09	14,00-25,00
02	364	18,96	2,66	1,63	0,09	0,08	15,00-25,00
03	203	18,92	3,97	1,99	0,14	0,10	15,00-35,00
04	116	18,37	2,06	1,44	0,13	0,07	16,00-24,00
05	44	18,31	1,80	1,34	0,20	0,07	16,00-24,00
06	23	18,40	1,42	1,19	0,25	0,06	16,00-21,00
07	17	18,17	1,20	1,10	0,27	0,06	16,00-20,00
08	8	18,87	1,11	1,05	0,37	0,05	17,00-21,00
09	4	19,00	0,50	0,71	0,36	0,03	18,00-20,00
10-14	11	18,00	0,90	0,95	0,29	0,05	17,00-20,00
Összesen	1 265	18,85	2,92	1,71	0,05	0,09	14,00-35,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	19,43	3,29	1,81	0,07	0,09	14,00-29,00
02	547	19,41	2,30	1,52	0,07	0,07	15,00-26,00
03	297	19,30	2,25	1,50	0,09	0,07	16,00-25,00
04	162	19,24	3,77	1,94	0,15	0,10	15,00-35,00
05	79	19,22	3,03	1,74	0,20	0,09	16,00-29,00
06	46	19,43	2,11	1,45	0,21	0,07	16,00-23,00
07	23	19,52	2,16	1,47	0,31	0,07	16,00-23,00
08	13	18,84	1,66	1,29	0,36	0,06	16,00-21,00
09	7	19,14	1,55	1,24	0,47	0,06	17,00-21,00
10-14	11	18,36	2,95	1,72	0,52	0,09	16,00-22,00
Összesen	1 788	19,36	2,79	1,67	0,04	0,08	14,00-35,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	19,84	2,47	1,57	0,08	0,07	16,00-29,00
02	356	19,61	2,51	1,58	0,08	0,08	10,00-27,00
03	234	19,53	1,89	1,37	0,09	0,07	15,00-23,00
04	139	19,57	1,79	1,34	0,11	0,06	16,00-23,00
05	87	19,77	2,10	1,45	0,16	0,07	16,00-23,00
06	33	19,18	1,05	1,02	0,18	0,05	17,00-22,00
07	34	19,58	1,18	1,09	0,19	0,05	17,00-21,00
08	17	20,29	3,14	1,77	0,43	0,08	18,00-23,00
09	10	20,00	2,80	1,67	0,53	0,08	17,00-23,00
10-14	7	19,14	0,12	0,35	0,13	0,01	19,00-20,00
Összesen	1 348	19,67	2,24	1,50	0,04	0,07	10,00-29,00

2.67 A SORKÖTELESEK MELLKASMÉLYSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	17,05	1,75	1,32	0,07	0,07	14,00-22,00
02	247	17,09	3,54	1,88	0,12	0,11	14,00-32,00
03	108	16,75	2,22	1,49	0,14	0,08	14,00-21,00
04	59	16,91	1,67	1,29	0,17	0,07	15,00-24,00
05	28	17,00	2,88	1,70	0,33	0,10	14,00-23,00
06	7	16,42	1,38	1,17	0,44	0,07	14,00-18,00
07	6	17,33	1,55	1,24	0,51	0,07	15,00-19,00
08	6	16,50	1,91	1,38	0,56	0,08	14,00-18,00
09	4	16,50	0,75	0,87	0,44	0,05	15,00-17,00
10-14	1	17,00	-	-	-	-	-
Összesen	792	17,00	2,41	1,55	0,06	0,09	14,00-32,00
Somogy megye							
01	409	19,20	2,85	1,69	0,08	0,08	10,00-27,00
02	325	19,09	2,83	1,68	0,09	0,08	10,00-26,00
03	148	18,71	2,29	1,51	0,12	0,08	15,00-23,00
04	70	18,92	2,49	1,58	0,19	0,08	17,00-25,00
05	48	18,62	1,15	1,07	0,15	0,05	17,00-22,00
06	13	18,76	1,25	1,12	0,31	0,05	17,00-21,00
07	9	19,11	6,54	2,56	0,85	0,13	16,00-25,00
08	7	19,00	1,71	1,31	0,50	0,06	16,00-20,00
09	8	19,00	0,57	0,75	0,28	0,03	18,00-20,00
10-14	2	18,50	0,25	0,50	0,35	0,02	18,00-19,00
Összesen	1 039	19,04	2,68	1,64	0,05	0,08	10,00-27,00
Veszprém megye							
01	481	19,63	2,46	1,57	0,07	0,07	15,00-26,00
02	388	19,72	3,00	1,73	0,09	0,08	15,00-28,00
03	218	19,56	2,39	1,55	0,11	0,07	16,00-26,00
04	131	19,23	2,04	1,43	0,13	0,07	16,00-24,00
05	73	19,69	1,82	1,35	0,16	0,06	17,00-24,00
06	20	19,40	1,24	1,11	0,25	0,05	17,00-21,00
07	16	19,00	1,46	1,21	0,31	0,06	17,00-22,00
08	9	18,77	1,06	1,03	0,34	0,05	17,00-20,00
09	2	19,00	4,00	2,00	1,41	0,10	17,00-21,00
10-14	5	18,80	0,56	0,75	0,34	0,03	18,00-20,00
Összesen	1 343	19,59	2,51	1,58	0,04	0,08	15,00-28,00

2.87 A SORKÖTELESEK MELLKASMÉLYSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	19,34	3,36	1,83	0,07	0,09	11,00-30,00
02	446	19,29	2,92	1,71	0,08	0,08	15,00-28,00
03	151	19,16	3,82	1,95	0,16	0,10	13,00-27,00
04	39	19,20	2,06	1,44	0,23	0,07	17,00-23,00
05	15	18,76	2,41	1,55	0,38	0,08	17,00-24,00
06	6	19,00	0,33	0,57	0,23	0,03	18,00-20,00
07	6	19,00	2,28	1,51	0,57	0,07	16,00-21,00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	20,66	1,55	1,24	0,72	0,06	19,00-22,00
10-14	4	19,50	2,25	1,50	0,75	0,07	18,00-22,00
Összesen	1 376	19,29	3,21	1,79	0,05	0,09	11,00-30,00
Megyei városok együtt							
01	230	19,60	2,86	1,69	0,11	0,08	16,00-29,00
02	177	19,64	3,03	1,74	0,13	0,08	16,00-27,00
03	81	19,07	2,57	1,60	0,18	0,08	15,00-26,00
04	25	19,88	1,94	1,39	0,28	0,06	17,00-23,00
05	13	19,84	1,66	1,29	0,36	0,06	18,00-23,00
06	5	20,60	3,44	1,85	0,83	0,08	18,00-23,00
07	6	20,00	4,33	2,08	0,85	0,10	18,00-23,00
08	5	19,60	1,44	1,20	0,54	0,06	18,00-21,00
09	1	18,00	-	-	-	-	-
10-14	1	18,00	-	-	-	-	-
Összesen	544	19,56	2,87	1,69	0,07	0,08	15,00-29,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	19,20	3,37	1,84	0,03	0,09	10,00-30,00
02	2 850	19,18	3,25	1,80	0,03	0,09	10,00-32,00
03	1 440	19,04	3,14	1,77	0,05	0,09	13,00-35,00
04	741	18,97	2,91	1,71	0,06	0,09	15,00-35,00
05	387	19,10	2,74	1,66	0,08	0,08	14,00-29,00
06	153	19,05	2,06	1,44	0,12	0,07	14,00-23,00
07	117	19,12	2,50	1,58	0,15	0,08	15,00-25,00
08	65	19,07	2,96	1,72	0,21	0,09	14,00-23,00
09	39	19,13	2,74	1,66	0,27	0,08	15,00-23,00
10-14	42	18,52	1,63	1,28	0,20	0,06	16,00-22,00
Összesen	9 495	19,14	2,88	1,70	0,02	0,09	10,00-35,00

2.68 A SORKÖTELESEK MELLKASMÉLYSÉGÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Nem sportol	1 009	18,79	3,04	1,74	0,05	0,09	14,00-35,00
Egyesületben sportol	202	19,03	2,28	1,51	0,11	0,07	16,00-25,00
Egyesületen kívül sportol	29	19,17	3,03	1,74	0,32	0,09	17,00-24,00
Versenyszerűen sportol	4	20,25	0,68	0,82	0,41	0,04	19,00-21,00
Minősített sportoló	1	20,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	18	19,05	2,27	1,51	0,36	0,07	15,00-22,00
Ismeretlen	2	21,50	0,25	0,50	0,35	0,02	21,00-22,00
Összesen	1 265	18,85	2,92	1,71	0,05	0,09	14,00-35,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Nem sportol	1 076	19,34	2,77	1,66	0,05	0,08	14,00-29,00
Egyesületben sportol	278	19,57	2,74	1,66	0,10	0,08	16,00-29,00
Egyesületen kívül sportol	72	19,27	2,31	1,52	0,18	0,07	16,00-23,00
Versenyszerűen sportol	54	19,59	1,61	1,27	0,17	0,06	17,00-22,00
Minősített sportoló	9	19,55	1,13	1,06	0,35	0,05	18,00-21,00
Nem rendszeresen sportol	12	19,16	2,63	1,62	0,47	0,08	17,00-22,00
Szórakozásként sportol	282	19,23	3,32	1,82	0,11	0,09	16,00-35,00
Ismeretlen	5	19,00	0,40	0,63	0,28	0,03	18,00-20,00
Összesen	1 788	19,36	2,79	1,67	0,04	0,08	14,00-35,00
Hajdu-Bihar megye							
Nem sportol	934	19,58	2,20	1,48	0,05	0,07	10,00-25,00
Egyesületben sportol	244	19,97	2,49	1,58	0,10	0,07	17,00-29,00
Egyesületen kívül sportol	10	20,30	2,61	1,62	0,51	0,07	17,00-23,00
Versenyszerűen sportol	8	20,00	1,00	1,00	0,35	0,05	19,00-22,00
Minősített sportoló	3	20,33	0,22	0,47	0,27	0,02	20,00-21,00
Nem rendszeresen sportol	4	19,25	0,18	0,42	0,21	0,02	19,00-20,00
Szórakozásként sportol	136	19,63	1,90	1,38	0,12	0,07	16,00-23,00
Ismeretlen	9	20,22	3,06	1,75	0,58	0,08	18,00-23,00
Összesen	1 348	19,67	2,24	1,50	0,04	0,07	10,00-29,00

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
Nem sportol	558	16,95	2,58	1,61	0,07	0,09	14,00-32,00
Egyesületben sportol	160	17,16	2,12	1,46	0,12	0,08	14,00-23,00
Egyesületen kívül sportol	40	17,00	2,00	1,41	0,22	0,08	14,00-20,00
Versenyszerűen sportol	4	16,75	0,68	0,82	0,41	0,04	16,00-18,00
Minősített sportoló	3	16,66	0,22	0,47	0,27	0,02	16,00-17,00
Nem rendszeresen sportol	3	16,33	0,22	0,47	0,27	0,02	16,00-17,00
Szórakozásként sportol	18	17,33	1,22	1,10	0,26	0,06	16,00-19,00
Ismeretlen	6	16,83	2,80	1,67	0,68	0,09	14,00-19,00
Összesen	792	17,00	2,41	1,55	0,06	0,09	14,00-32,00
Somogy megye							
Nem sportol	680	19,00	2,60	1,61	0,06	0,08	11,00-27,00
Egyesületben sportol	290	19,16	2,73	1,65	0,10	0,08	10,00-24,00
Egyesületen kívül sportol	32	18,87	4,17	2,04	0,36	0,10	10,00-22,00
Versenyszerűen sportol	9	19,55	2,91	1,71	0,57	0,08	18,00-24,00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	9	18,22	1,06	1,03	0,34	0,05	17,00-20,00
Szórakozásként sportol	18	18,83	2,13	1,46	0,34	0,07	17,00-23,00
Ismeretlen	1	20,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 039	19,04	2,68	1,64	0,05	0,08	10,00-27,00
Veszprém megye							
Nem sportol	833	19,51	2,49	1,58	0,06	0,08	15,00-26,00
Egyesületben sportol	336	19,74	2,63	1,62	0,09	0,08	15,00-28,00
Egyesületen kívül sportol	19	19,57	4,77	2,18	0,50	0,11	17,00-25,00
Versenyszerűen sportol	17	19,23	1,94	1,39	0,34	0,07	17,00-22,00
Minősített sportoló	1	18,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	19,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	135	19,77	1,96	1,40	0,12	0,07	17,00-23,00
Ismeretlen	1	17,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 343	19,59	2,51	1,58	0,04	0,08	15,00-28,00

2.68 A SORKÖTELESEK MELLKASMÉLYSÉGÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
Nem sportol	885	19,16	3,40	1,84	0,06	0,09	11,00-30,00
Egyesületben sportol	334	19,51	2,68	1,64	0,09	0,08	16,00-28,00
Egyesületen kívül sportol	44	19,31	2,44	1,56	0,24	0,08	16,00-23,00
Versenyszerűen sportol	24	19,16	3,05	1,75	0,36	0,09	15,00-23,00
Minősített sportoló	6	20,16	2,47	1,57	0,64	0,07	18,00-23,00
Nem rendszeresen sportol	6	20,00	4,66	2,16	0,88	0,10	16,00-23,00
Szórakozásként sportol	75	19,82	2,78	1,67	0,19	0,08	15,00-23,00
Ismeretlen	2	16,50	0,25	0,50	0,35	0,03	16,00-17,00
Összesen	1 376	19,29	3,21	1,79	0,05	0,09	11,00-30,00
Megyei városok együtt							
Nem sportol	409	19,51	3,12	1,77	0,09	0,09	15,00-29,00
Egyesületben sportol	116	19,71	1,87	1,37	0,13	0,06	17,00-23,00
Egyesületen kívül sportol	7	19,42	4,24	2,06	0,78	0,10	16,00-22,00
Versenyszerűen sportol	4	21,75	0,68	0,82	0,41	0,03	21,00-23,00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	21,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	7	19,00	1,14	1,07	0,40	0,05	18,00-21,00
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	544	19,56	2,87	1,69	0,07	0,08	15,00-29,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Nem sportol	6 384	19,05	3,26	1,81	0,02	0,09	10,00-35,00
Egyesületben sportol	1 960	19,33	3,03	1,74	0,04	0,09	10,00-29,00
Egyesületen kívül sportol	253	18,92	3,62	1,90	0,12	0,10	10,00-25,00
Versenyszerűen sportol	124	19,48	2,37	1,54	0,14	0,07	15,00-24,00
Minősített sportoló	23	19,39	2,49	1,58	0,33	0,08	18,00-23,00
Nem rendszeresen sportol	36	18,88	2,98	1,73	0,29	0,09	16,00-23,00
Szórakozásként sportol	689	19,41	2,77	1,66	0,06	0,08	15,00-35,00
Ismeretlen	26	18,88	4,56	2,14	0,42	0,11	14,00-23,00
Összesen	9 495	19,14	2,88	1,70	0,02	0,09	10,00-35,00

2.69 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLETÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	89,29	47,51	6,89	0,19	0,07	45,00-150,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	88,03	33,13	5,76	0,14	0,06	48,00-150,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	89,53	26,35	5,13	0,14	0,05	73,00-137,00
Pest megye	792	90,34	33,35	5,77	0,21	0,06	75,00-122,00
Somogy megye	1 039	87,85	30,89	5,56	0,17	0,06	69,00-116,00
Veszprém megye	1 343	87,93	32,72	5,72	0,16	0,06	59,00-140,00
Budapest	1 376	88,61	34,31	5,86	0,16	0,06	65,00-124,00
Megyei városok együtt	544	87,50	32,63	5,71	0,25	0,06	63,00-109,00
Összesen	9 495	88,63	34,64	5,89	0,06	0,06	45,00-150,00

2.70 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASKERÜLET CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Mellkaskerület csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
- 75	9	17	3	2	6	10	18	4	69
76- 80	48	95	39	19	75	78	61	47	462
81- 85	267	484	241	125	263	341	311	151	2 183
86- 90	484	671	508	288	405	551	542	198	3 647
91- 95	308	382	413	242	212	255	285	101	2 198
96-100	93	100	119	86	54	80	111	29	672
101-	56	39	25	30	24	28	48	14	264
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495
Százalékos megoszlás a mellkaskerület csoportjai szerint									
- 75	0,7	0,9	0,2	0,2	0,6	0,7	1,3	0,7	0,7
76- 80	3,8	5,3	2,9	2,4	7,2	5,8	4,4	8,6	4,9
81- 85	21,1	27,1	17,9	15,8	25,3	25,4	22,6	27,8	23,0
86- 90	38,3	37,5	37,7	36,4	39,0	41,0	39,4	36,4	38,4
91- 95	24,3	21,4	30,6	30,5	20,4	19,0	20,7	18,6	23,1
96-100	7,4	5,6	8,8	10,9	5,2	6,0	8,1	5,3	7,1
101-	4,4	2,2	1,9	3,8	2,3	2,1	3,5	2,6	2,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.71 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLETÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest	704	88,78	34,84	5,90	0,22	0,06	68,00-124,00
Dunántul	2 489	88,04	32,24	5,68	0,11	0,06	59,00-140,00
Duna-Tisza köze	1 892	89,59	43,48	6,59	0,15	0,07	45,00-150,00
Észak-Magyarország	1 882	88,15	33,33	5,77	0,13	0,06	48,00-150,00
Tiszántul	2 201	88,92	29,58	5,44	0,12	0,06	65,00-137,00
Külföld	275	87,97	33,27	5,77	0,35	0,06	75,00-115,00
Ismeretlen	52	87,65	28,03	5,29	0,73	0,06	79,00-102,00
Összesen	9 495	88,63	34,64	5,89	0,06	0,06	45,00-150,00

2.72 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASKERÜLET CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Mellkaskerület csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
- 75	7	18	12	17	14	1	-	69
76- 80	30	155	69	101	88	16	3	462
81- 85	164	601	371	479	475	76	17	2 183
86- 90	269	1 011	698	727	821	102	19	3 647
91- 95	157	485	501	405	584	59	7	2 198
96-100	50	163	161	108	174	11	5	672
101-	27	56	80	45	45	10	1	264
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495
Százalékos megoszlás a mellkaskerület csoportjai szerint								
- 75	1,0	0,7	0,6	0,9	0,6	0,4	-	0,7
76- 80	4,3	6,2	3,7	5,4	4,0	5,8	5,8	4,9
81- 85	23,3	24,1	19,6	25,5	21,6	27,6	32,7	23,0
86- 90	38,2	40,6	36,9	38,6	37,3	37,1	36,5	38,4
91- 95	22,3	19,5	26,5	21,5	26,5	21,5	13,5	23,1
96-100	7,1	6,6	8,5	5,7	7,9	4,0	9,6	7,1
101-	3,8	2,3	4,2	2,4	2,1	3,6	1,9	2,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 73 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLETÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	89,38	45,50	6,75	0,24	0,07	45,00-150,00
Solti síkság és Bácska	265	89,39	57,27	7,57	0,47	0,08	73,00-150,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	88,82	42,15	6,49	0,44	0,07	73,00-150,00
Összesen	1 265	89,29	47,51	6,89	0,19	0,07	45,00-150,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	86,41	27,14	5,21	0,61	0,06	77,00-105,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	87,89	26,68	5,17	0,56	0,05	77,00-106,00
Borsodi síkság	261	86,85	32,01	5,66	0,35	0,06	69,00-106,00
Bükkalja	213	88,23	24,43	4,94	0,34	0,05	76,00-107,00
Hegyköz	56	89,94	23,30	4,83	0,65	0,05	77,00-100,00
Hegyalja	193	88,95	40,11	6,33	0,46	0,07	59,00-115,00
Bodrogek	206	89,13	43,60	6,60	0,46	0,07	76,00-150,00
Cserehát	13	84,61	24,23	4,92	1,36	0,05	76,00-94,00
Taktaköz és matyók	207	89,83	28,66	5,35	0,37	0,05	73,00-106,00
Borsod-A. - Z. megye összevont kisebbségi területei	205	86,99	37,79	6,15	0,43	0,07	48,00-111,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	87,21	25,39	5,04	0,30	0,05	70,00-105,00
Összesen	1 788	88,03	33,13	5,76	0,14	0,06	48,00-150,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	89,89	25,07	5,01	0,20	0,05	75,00-110,00
Hajduság	62	89,37	22,81	4,78	0,61	0,05	81,00-104,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	88,41	28,38	5,33	0,57	0,06	78,00-103,00
Hortobágy és Tiszahát	172	90,20	20,11	4,48	0,34	0,04	79,00-104,00
Dél-Nyírség	168	90,00	39,79	6,31	0,49	0,07	76,00-137,00
Bihar	118	87,11	24,47	4,95	0,46	0,05	73,00-105,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	89,54	18,71	4,33	0,36	0,04	78,00-101,00
Összesen	1 348	89,53	26,35	5,13	0,14	0,05	73,00-137,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	90,34	33,53	5,79	0,80	0,06	78,00-106,00
Gödöllői-dombság	161	90,54	34,36	5,86	0,46	0,06	78,00-110,00
Kiskunság északi része	225	90,72	34,01	5,83	0,39	0,06	78,00-118,00
Pest megye összevont kisebb területei	88	89,98	39,12	6,25	0,67	0,06	79,00-122,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	89,98	30,27	5,50	0,34	0,06	75,00-115,00
Összesen	792	90,34	33,35	5,77	0,21	0,06	75,00-122,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	87,95	30,88	5,56	0,33	0,06	76,00-116,00
Belső-Somogy	187	87,79	36,22	6,02	0,44	0,06	69,00-114,00
Külső-Somogy	189	87,61	27,16	5,21	0,38	0,05	72,00-101,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	87,36	46,27	6,80	0,94	0,07	78,00-114,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	88,01	27,70	5,26	0,29	0,05	74,00-111,00
Összesen	1 039	87,85	30,89	5,56	0,17	0,06	69,00-116,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	87,65	36,99	6,08	0,41	0,06	75,00-140,00
Bakony vidéke	474	88,10	25,75	5,07	0,23	0,05	74,00-108,00
Balaton felvidék	109	87,22	34,88	5,91	0,57	0,06	59,00-110,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	88,40	28,84	5,37	0,54	0,06	78,00-103,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	87,89	37,36	6,11	0,29	0,06	64,00-122,00
Összesen	1 343	87,93	32,72	5,72	0,16	0,06	59,00-140,00

2. 74 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLETÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	89,35	51,82	7,20	0,33	0,08	45,00-150,00
02	364	89,47	31,69	5,63	0,29	0,06	77,00-111,00
03	203	89,85	55,70	7,46	0,52	0,08	75,00-150,00
04	116	88,79	85,78	9,26	0,86	0,10	77,00-150,00
05	44	88,18	26,73	5,17	0,78	0,05	75,00-104,00
06	23	87,68	24,67	4,97	1,06	0,05	75,00- 96,00
07	17	87,70	22,32	4,72	1,14	0,05	76,00- 94,00
08	8	88,25	4,43	2,10	0,74	0,02	84,00- 91,00
09	4	89,50	7,25	2,69	1,34	0,03	86,00- 93,00
10-14	11	86,90	14,99	3,87	1,17	0,04	81,00- 97,00
Összesen	1 265	89,29	47,51	6,89	0,19	0,07	45,00-150,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	88,06	36,65	6,05	0,25	0,06	59,00-115,00
02	547	88,11	30,77	5,55	0,24	0,06	48,00-111,00
03	297	87,87	25,91	5,09	0,30	0,05	71,00-104,00
04	162	88,41	53,28	7,30	0,57	0,08	72,00-150,00
05	79	87,12	21,50	4,64	0,52	0,05	77,00- 96,00
06	46	88,97	27,89	5,28	0,78	0,05	76,00-100,00
07	23	88,60	12,32	3,51	0,73	0,03	81,00- 94,00
08	13	85,23	16,48	4,06	1,13	0,04	78,00- 91,00
09	7	87,14	8,40	2,90	1,10	0,03	82,00- 91,00
10-14	11	86,81	15,05	3,88	1,17	0,04	80,00- 93,00
Összesen	1 788	88,03	33,13	5,76	0,14	0,06	48,00-150,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	89,92	30,85	5,55	0,27	0,06	73,00-137,00
02	356	89,18	22,95	4,79	0,25	0,05	75,00-104,00
03	234	89,18	24,42	4,94	0,32	0,05	76,00-102,00
04	139	89,69	23,34	4,83	0,41	0,05	80,00-106,00
05	87	89,89	28,32	5,32	0,57	0,05	77,00-103,00
06	33	88,72	18,56	4,31	0,75	0,04	81,00- 99,00
07	34	89,17	14,55	3,81	0,65	0,04	81,00- 96,00
08	17	90,64	52,11	7,22	1,75	0,07	76,00-102,00
09	10	90,60	22,64	4,76	1,51	0,05	80,00- 96,00
10-14	7	88,14	28,40	5,33	2,01	0,06	82,00- 97,00
Összesen	1 348	89,53	26,35	5,13	0,14	0,05	73,00-137,00

2.74 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLETÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	90,61	29,03	5,39	0,30	0,05	78,00-110,00
02	247	90,64	38,20	6,18	0,39	0,06	78,00-118,00
03	108	89,39	28,38	5,33	0,52	0,05	75,00-108,00
04	59	89,47	32,85	5,73	0,75	0,06	80,00-115,00
05	28	91,25	58,71	7,66	1,47	0,08	81,00-122,00
06	7	86,57	31,96	5,65	2,14	0,06	78,00- 94,00
07	6	89,83	33,47	5,79	2,36	0,06	84,00-102,00
08	6	89,50	16,58	4,07	1,66	0,04	82,00- 95,00
09	4	90,25	13,18	3,63	1,81	0,04	84,00- 93,00
10-14	1	92,00	-	-	-	-	-
Összesen	792	90,34	33,35	5,77	0,21	0,06	75,00-122,00
Somogy megye							
01	409	88,48	36,49	6,04	0,30	0,06	71,00-116,00
02	325	87,87	28,60	5,35	0,30	0,06	72,00-114,00
03	148	86,81	25,53	5,05	0,41	0,05	69,00-105,00
04	70	86,85	22,83	4,78	0,57	0,05	76,00-111,00
05	48	86,93	18,51	4,30	0,62	0,04	74,00- 94,00
06	13	87,46	15,78	3,97	1,10	0,04	82,00- 97,00
07	9	89,00	90,44	9,51	3,17	0,10	79,00-114,00
08	7	87,00	10,57	3,25	1,23	0,03	81,00- 92,00
09	8	87,25	7,18	2,68	0,95	0,03	84,00- 93,00
10-14	2	90,00	1,00	1,00	0,71	0,01	89,00- 91,00
Összesen	1 039	87,85	30,89	5,56	0,17	0,06	69,00-116,00
Veszprém megye							
01	481	88,10	31,16	5,58	0,26	0,06	67,00-114,00
02	388	88,18	34,11	5,84	0,30	0,06	72,00-122,00
03	218	87,87	40,46	6,36	0,43	0,07	64,00-140,00
04	131	86,96	31,41	5,60	0,49	0,06	59,00-104,00
05	73	88,19	21,07	4,59	0,54	0,05	78,00- 99,00
06	20	86,40	21,44	4,63	1,04	0,05	79,00- 99,00
07	16	86,60	23,30	4,83	1,25	0,05	77,00- 97,00
08	9	87,44	12,69	3,56	1,19	0,04	82,00- 93,00
09	2	89,00	9,00	3,00	2,12	0,03	86,00- 92,00
10-14	5	85,40	3,44	1,85	0,83	0,02	83,00- 88,00
Összesen	1 343	87,93	32,72	5,72	0,16	0,06	59,00-140,00

2.74 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLETÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{x}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	88,72	36,47	6,04	0,23	0,06	67,00-124,00
02	446	88,55	29,72	5,45	0,26	0,06	75,00-113,00
03	151	88,78	43,70	6,61	0,54	0,07	65,00-117,00
04	39	87,57	20,84	4,57	0,72	0,05	78,00- 98,00
05	15	88,00	34,35	5,86	1,42	0,06	78,00-105,00
06	6	86,00	4,66	2,16	0,88	0,02	83,00- 90,00
07	6	88,42	9,10	3,02	1,14	0,03	84,00- 94,00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	89,66	6,89	2,62	1,51	0,02	86,00- 92,00
10-14	4	87,00	21,00	4,58	2,29	0,05	80,00- 92,00
Összesen	1 376	88,61	34,31	5,86	0,16	0,06	65,00-124,00
Megyei városok együtt							
01	230	87,56	32,55	5,71	0,38	0,06	63,00-108,00
02	177	87,58	32,66	5,71	0,43	0,06	74,00-109,00
03	81	86,39	31,22	5,59	0,63	0,06	76,00-104,00
04	25	89,20	35,28	5,94	1,19	0,06	78,00-104,00
05	13	88,38	39,00	6,24	1,73	0,07	79,00-105,00
06	5	89,80	25,76	5,08	2,27	0,05	82,00- 96,00
07	6	87,83	23,80	4,88	1,99	0,05	83,00- 95,00
08	5	86,40	14,24	3,77	1,69	0,04	81,00- 91,00
09	1	87,00	-	-	-	-	-
10-14	1	85,00	-	-	-	-	-
Összesen	544	87,50	32,63	5,71	0,25	0,06	63,00-109,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	88,82	36,98	6,08	0,10	0,06	45,00-150,00
02	2 850	88,66	31,40	5,60	0,10	0,06	48,00-122,00
03	1 440	88,38	35,42	5,95	0,16	0,06	64,00-150,00
04	741	88,38	43,13	6,57	0,24	0,07	59,00-150,00
05	387	88,41	28,61	5,35	0,27	0,06	74,00-122,00
06	153	88,06	23,85	4,88	0,40	0,05	75,00-100,00
07	117	88,42	24,14	4,91	0,45	0,05	76,00-114,00
08	65	88,00	26,92	5,19	0,64	0,05	78,00-102,00
09	39	88,89	14,09	3,75	0,60	0,04	80,00- 96,00
10-14	42	87,14	16,69	4,09	0,63	0,04	80,00- 97,00
Összesen	9 495	88,63	34,64	5,89	0,06	0,06	45,00-150,00

2.75 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLETÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	μ	σ	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Nem sportol	1 009	89,07	47,75	6,91	0,22	0,08	59,00-150,00
Egyesületben sportol	202	90,29	55,48	7,45	0,52	0,08	45,00-150,00
Egyesületen kívül sportol	29	89,27	32,13	5,67	1,05	0,06	79,00-102,00
Versenyszerűen sportol	4	90,75	23,18	4,81	2,40	0,05	83,00- 96,00
Minősített sportoló	1	97,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	18	89,61	19,57	4,42	1,04	0,04	81,00- 98,00
Ismeretlen	2	92,50	2,25	1,50	1,06	0,01	91,00- 94,00
Összesen	1 265	89,29	47,51	6,89	0,19	0,07	45,00-150,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Nem sportol	1 076	87,63	33,80	5,81	0,18	0,06	48,00-115,00
Egyesületben sportol	278	89,17	26,11	5,11	0,31	0,05	77,00-107,00
Egyesületen kívül sportol	72	87,68	31,52	5,61	0,66	0,06	70,00-103,00
Versenyszerűen sportol	54	87,75	24,70	4,97	0,68	0,05	78,00- 98,00
Minősített sportoló	9	88,66	20,44	4,52	1,51	0,05	83,00- 97,00
Nem rendszeresen sportol	12	88,66	29,72	5,45	1,57	0,06	82,00-100,00
Szórakozásként sportol	282	88,58	37,83	6,15	0,37	0,06	76,00-150,00
Ismeretlen	5	86,20	29,76	5,46	2,44	0,06	77,00- 94,00
Összesen	1 788	88,03	33,13	5,76	0,14	0,06	48,00-150,00
Hajdu-Bihar megye							
Nem sportol	934	89,15	28,03	5,29	0,17	0,05	73,00-137,00
Egyesületben sportol	244	90,93	21,31	4,62	0,30	0,05	79,00-106,00
Egyesületen kívül sportol	10	90,60	22,44	4,74	1,50	0,05	85,00-102,00
Versenyszerűen sportol	8	89,12	14,86	3,85	1,36	0,04	85,00- 96,00
Minősített sportoló	3	88,66	3,55	1,88	1,09	0,02	86,00- 90,00
Nem rendszeresen sportol	4	89,00	3,50	1,87	0,94	0,02	87,00- 92,00
Szórakozásként sportol	136	89,48	21,58	4,65	0,40	0,05	79,00-101,00
Ismeretlen	9	91,11	20,76	4,56	1,52	0,05	85,00-100,00
Összesen	1 348	89,53	26,35	5,13	0,14	0,05	73,00-137,00

2.75 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLETÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
Nem sportol	558	90,00	34,54	5,88	0,25	0,06	75,00-118,00
Egyesületben sportol	160	91,48	29,43	5,42	0,43	0,05	81,00-122,00
Egyesületen kívül sportol	40	90,75	34,38	5,86	0,93	0,06	82,00-113,00
Versenyszerűen sportol	4	86,25	12,68	3,56	1,78	0,04	81,00- 91,00
Minősített sportoló	3	91,66	11,55	3,40	1,96	0,03	87,00- 95,00
Nem rendszeresen sportol	3	88,33	5,55	2,36	1,36	0,02	85,00- 90,00
Szórakozásként sportol	18	91,11	24,21	4,92	1,16	0,05	79,00-100,00
Ismeretlen	6	90,00	24,00	4,90	2,00	0,05	82,00- 96,00
Összesen	792	90,34	33,35	5,77	0,21	0,06	75,00-122,00
Somogy megye							
Nem sportol	680	87,65	30,49	5,52	0,21	0,06	69,00-116,00
Egyesületben sportol	290	88,24	30,84	5,55	0,33	0,06	76,00-108,00
Egyesületen kívül sportol	32	88,78	40,92	6,40	1,13	0,07	77,00-103,00
Versenyszerűen sportol	9	90,00	40,88	6,39	2,13	0,07	81,00-103,00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	9	85,22	18,17	4,26	1,42	0,04	81,00- 93,00
Szórakozásként sportol	18	87,33	20,22	4,50	1,06	0,05	77,00- 96,00
Ismeretlen	1	88,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 039	87,85	30,89	5,56	0,17	0,06	69,00-116,00
Veszprém megye							
Nem sportol	833	87,53	30,56	5,53	0,19	0,06	59,00-114,00
Egyesületben sportol	336	88,77	37,39	6,11	0,33	0,06	70,00-140,00
Egyesületen kívül sportol	19	87,52	44,14	6,64	1,52	0,07	76,00-106,00
Versenyszerűen sportol	17	88,52	13,89	3,73	0,90	0,04	82,00- 99,00
Minősített sportoló	1	64,00	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	83,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	135	88,40	28,22	5,31	0,46	0,06	76,00-104,00
Ismeretlen	1	88,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 343	87,93	32,72	5,72	0,16	0,06	59,00-140,00

2.75 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLETÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Budapest							
Nem sportol	885	88,10	36,84	6,07	0,20	0,06	65,00-124,00
Egyesületben sportol	334	89,76	28,31	5,32	0,29	0,05	77,00-117,00
Egyesületen kívül sportol	44	88,68	27,85	5,28	0,80	0,05	79,00-101,00
Versenyszerűen sportol	24	88,95	23,29	4,83	0,99	0,05	81,00-102,00
Minősített sportoló	6	90,10	19,47	4,41	1,80	0,04	83,00- 97,00
Nem rendszeresen sportol	6	91,66	29,22	5,41	2,21	0,05	84,00-101,00
Szórakozásként sportol	75	89,09	30,05	5,48	0,63	0,06	77,00-101,00
Ismeretlen	2	89,00	16,00	4,00	2,83	0,04	85,00- 93,00
Összesen	1 376	88,61	34,31	5,86	0,16	0,06	65,00-124,00
Megyei városok együtt							
Nem sportol	409	87,20	34,90	5,91	0,29	0,06	63,00-109,00
Egyesületben sportol	116	88,54	25,21	5,02	0,47	0,05	79,00-105,00
Egyesületen kívül sportol	7	87,00	23,14	4,81	1,82	0,05	81,00- 96,00
Versenyszerűen sportol	4	90,00	41,50	6,44	3,22	0,07	79,00- 95,00
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	88,00	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	7	86,71	5,91	2,43	0,92	0,02	83,00- 91,00
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	544	87,50	32,63	5,71	0,25	0,06	63,00-109,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Nem sportol	6 384	88,32	35,52	5,96	0,07	0,06	48,00-150,00
Egyesületben sportol	1 960	89,55	22,81	5,73	0,13	0,06	45,00-150,00
Egyesületen kívül sportol	253	88,74	34,27	5,85	0,37	0,06	70,00-113,00
Versenyszerűen sportol	124	88,46	24,45	4,94	0,44	0,05	78,00-103,00
Minősített sportoló	23	88,73	46,28	6,80	1,42	0,07	64,00- 97,00
Nem rendszeresen sportol	36	88,13	25,28	5,03	0,84	0,05	81,00-101,00
Szórakozásként sportol	689	88,82	30,69	5,54	0,21	0,06	76,00-150,00
Ismeretlen	26	89,61	23,77	4,88	0,96	0,05	82,00-100,00
Összesen	9 495	88,63	34,64	5,89	0,06	0,06	45,00-150,00

2.76 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	28,36	3,35	1,83	0,05	0,06	20,00-39,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	28,23	3,41	1,85	0,04	0,06	21,00-45,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	28,18	2,43	1,56	0,04	0,05	22,00-39,00
Pest megye	792	28,63	3,58	1,89	0,07	0,06	21,00-43,00
Somogy megye	1 039	28,49	3,03	1,74	0,05	0,06	20,00-43,00
Veszprém megye	1 343	28,27	2,76	1,66	0,05	0,05	23,00-39,00
Budapest	1 376	28,31	3,34	1,83	0,05	0,06	21,00-38,00
Megyei városok együtt	544	28,15	3,04	1,74	0,07	0,06	23,00-39,00
Összesen	9 495	28,32	3,13	1,77	0,02	0,06	20,00-45,00

2.77 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A CSIPŐSZÉLELESSÉG CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Csipőszélesség csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
-26	176	262	168	70	98	174	204	81	1 233
27-30	972	1 384	1 098	623	829	1 061	1 029	418	7 414
31-	117	142	82	99	112	108	143	45	848
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495
Százalékos megoszlás a csipőszélesség csoportjai szerint									
-26	13,9	14,7	12,5	8,8	9,4	13,0	14,8	14,9	13,0
27-30	76,8	77,4	81,4	78,7	79,8	79,0	74,8	76,8	78,1
31-	9,3	7,9	6,1	12,5	10,8	8,0	10,4	8,3	8,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.78 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLELESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest	704	28,34	3,85	1,96	0,07	0,06	21,00-38,00
Dunántul	2 489	28,35	2,90	1,70	0,03	0,05	20,00-43,00
Duna-Tisza köze	1 892	28,47	3,21	1,79	0,04	0,06	20,00-39,00
Észak-Magyarország	1 882	28,27	3,43	1,85	0,04	0,06	21,00-45,00
Tiszántul	2 201	28,21	2,75	1,66	0,04	0,05	22,00-43,00
Külföld	275	28,10	3,51	1,87	0,11	0,06	20,00-39,00
Ismeretlen	52	28,17	3,18	1,78	0,25	0,06	24,00-32,00
Összesen	9 495	28,32	3,13	1,77	0,02	0,05	20,00-45,00

2.79 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A CSIPŐSZÉLELESSÉG CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Csipőszélelesség csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-26	109	295	224	263	285	51	6	1 233
27-30	518	1 970	1 469	1 453	1 757	208	39	7 414
31-	77	224	199	166	159	16	7	848
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a csipőszélelesség csoportjai szerint								
-26	15,5	11,9	11,8	14,0	13,0	18,6	11,5	13,0
27-30	73,6	79,1	77,7	77,2	79,8	75,6	75,0	78,1
31-	10,9	9,0	10,5	8,8	7,2	5,8	13,5	8,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2,80 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT**

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	28,33	3,18	1,78	0,06	0,06	20,00-39,00
Solti síkság és Bácska	265	28,67	3,08	1,75	0,11	0,06	23,00-38,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	28,09	3,73	1,93	0,13	0,06	21,00-38,00
Összesen	1 265	28,36	3,35	1,83	0,05	0,06	20,00-39,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	28,52	3,04	1,74	0,20	0,06	23,00-34,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	28,72	2,45	1,57	0,17	0,05	25,00-33,00
Borsodi síkság	261	28,36	4,28	2,07	0,13	0,07	21,00-39,00
Bükkalja	213	28,07	2,75	1,66	0,11	0,05	24,00-37,00
Hegyköz	56	28,14	2,22	1,49	0,20	0,05	24,00-31,00
Hegyalja	193	28,00	2,96	1,72	0,12	0,06	23,00-33,00
Bodrogköz	206	27,99	3,60	1,90	0,13	0,06	25,00-45,00
Cserehát	13	28,15	2,59	1,61	0,45	0,05	24,00-31,00
Taktaköz és matyók	207	28,02	4,15	2,04	0,14	0,07	22,00-45,00
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	28,67	3,18	1,78	0,12	0,06	25,00-39,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	28,21	3,20	1,79	0,11	0,06	24,00-38,00
Összesen	1 788	28,23	3,41	1,85	0,04	0,06	21,00-45,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	28,20	2,52	1,59	0,06	0,05	24,00-34,00
Hajduság	62	28,06	1,54	1,24	0,16	0,04	26,00-32,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	28,06	2,27	1,51	0,16	0,05	25,00-31,00
Hortobágy és Tiszahát	172	28,22	2,26	1,50	0,11	0,05	22,00-33,00
Dél-Nyírség	168	28,25	2,55	1,60	0,12	0,05	24,00-33,00
Bihar	118	27,95	2,22	1,49	0,14	0,05	24,00-31,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	28,36	2,64	1,62	0,14	0,05	25,00-39,00
Összesen	1 348	28,18	2,43	1,56	0,04	0,05	22,00-39,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	28,48	5,13	2,26	0,31	0,07	24,00-39,00
Gödöllői-dombság	161	28,57	2,84	1,69	0,13	0,05	25,00-36,00
Kiskunság északi része	225	28,96	3,29	1,81	0,12	0,06	24,00-37,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	28,42	2,92	1,71	0,18	0,06	26,00-37,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	28,53	4,31	2,08	0,13	0,07	21,00-43,00
Összesen	792	28,63	3,58	1,89	0,07	0,06	21,00-43,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	28,29	2,83	1,68	0,10	0,05	22,00-34,00
Belső-Somogy	187	28,58	2,76	1,66	0,12	0,05	24,00-36,00
Külső-Somogy	189	28,76	3,30	1,82	0,13	0,06	25,00-43,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	28,34	3,26	1,81	0,25	0,06	26,00-35,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	28,49	3,07	1,75	0,10	0,06	20,00-34,00
Összesen	1 039	28,49	3,03	1,74	0,05	0,06	20,00-43,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	28,08	2,61	1,62	0,11	0,05	24,00-36,00
Bakony vidéke	474	28,28	2,56	1,60	0,07	0,05	24,00-39,00
Balaton felvidék	109	28,15	2,05	1,43	0,14	0,05	25,00-31,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	28,19	2,98	1,73	0,17	0,06	23,00-33,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	28,38	3,17	1,78	0,09	0,06	24,00-38,00
Összesen	1 343	28,27	2,76	1,66	0,05	0,05	23,00-39,00

2.81 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	28,31	3,96	1,99	0,09	0,07	20,00-39,00
02	364	28,52	2,90	1,70	0,09	0,05	21,00-38,00
03	203	28,49	3,22	1,79	0,13	0,06	23,00-38,00
04	116	28,06	2,65	1,63	0,15	0,05	25,00-33,00
05	44	28,27	1,65	1,28	0,19	0,04	26,00-31,00
06	23	27,90	2,62	1,62	0,35	0,05	25,00-32,00
07	17	27,94	2,05	1,43	0,35	0,05	25,00-30,00
08	8	30,37	10,73	3,28	1,16	0,10	28,00-38,00
09	4	28,00	0,50	0,71	0,36	0,02	27,00-29,00
10-14	11	27,36	0,95	0,97	0,29	0,03	26,00-29,00
Összesen	1 265	28,36	3,35	1,83	0,05	0,06	20,00-39,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	28,18	3,70	1,92	0,08	0,06	21,00-45,00
02	547	28,31	3,08	1,75	0,07	0,06	23,00-39,00
03	297	28,26	3,20	1,79	0,10	0,06	23,00-37,00
04	162	28,25	5,06	2,25	0,18	0,07	24,00-45,00
05	79	28,10	2,34	1,53	0,17	0,05	23,00-33,00
06	46	28,06	2,93	1,71	0,25	0,06	25,00-32,00
07	23	28,43	1,28	1,13	0,24	0,03	26,00-30,00
08	13	27,53	1,78	1,33	0,37	0,04	25,00-30,00
09	7	28,28	2,77	1,66	0,63	0,05	26,00-31,00
10-14	11	27,90	1,35	1,16	0,35	0,04	26,00-29,00
Összesen	1 788	28,23	3,41	1,85	0,04	0,06	21,00-45,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	28,25	2,45	1,57	0,08	0,05	24,00-34,00
02	356	28,09	2,29	1,51	0,08	0,05	24,00-32,00
03	234	28,18	2,24	1,50	0,10	0,05	24,00-33,00
04	139	28,29	3,51	1,87	0,16	0,06	22,00-39,00
05	87	28,03	1,66	1,28	0,14	0,04	25,00-32,00
06	33	28,12	2,22	1,49	0,28	0,05	26,00-32,00
07	34	28,26	1,60	1,26	0,22	0,04	24,00-30,00
08	17	28,35	3,99	2,00	0,49	0,07	24,00-34,00
09	10	28,40	3,04	1,74	0,55	0,06	26,00-31,00
10-14	7	27,42	0,81	0,90	0,34	0,03	26,00-29,00
Összesen	1 348	28,18	2,43	1,56	0,04	0,05	22,00-39,00

2. 81 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	28,64	3,15	1,77	0,10	0,06	25,00-43,00
02	247	28,74	4,00	2,00	0,13	0,06	24,00-39,00
03	108	28,57	3,36	1,83	0,18	0,06	21,00-33,00
04	59	28,57	3,87	1,97	0,26	0,06	25,00-39,00
05	28	28,51	5,06	2,25	0,43	0,07	26,00-37,00
06	7	28,14	3,55	1,88	0,71	0,06	25,00-31,00
07	6	27,16	3,14	1,77	0,72	0,06	24,00-30,00
08	6	28,00	1,33	1,15	0,47	0,04	27,00-30,00
09	4	28,25	3,18	1,78	0,89	0,06	26,00-30,00
10-14	1	29,00	-	-	-	-	-
Összesen	792	28,63	3,58	1,89	0,07	0,06	21,00-43,00
Somogy megye							
01	409	28,65	3,53	1,88	0,09	0,06	20,00-43,00
02	325	28,47	2,55	1,60	0,09	0,05	24,00-36,00
03	148	28,29	2,15	1,47	0,12	0,05	25,00-33,00
04	70	28,51	3,30	1,82	0,22	0,06	20,00-34,00
05	48	28,14	3,70	1,92	0,28	0,06	22,00-32,00
06	13	27,92	1,76	1,33	0,37	0,04	26,00-30,00
07	9	29,11	6,98	2,64	0,88	0,09	26,00-35,00
08	7	28,28	1,91	1,38	0,52	0,04	26,00-30,00
09	8	27,62	1,23	1,11	0,39	0,04	26,00-30,00
10-14	2	29,00	0,00	0,00	0,00	0,00	29,00-29,00
Összesen	1 039	28,49	3,03	1,74	0,05	0,06	20,00-43,00
Veszprém megye							
01	481	28,31	3,25	1,80	0,08	0,06	23,00-39,00
02	388	28,31	2,53	1,59	0,08	0,05	24,00-33,00
03	218	28,23	2,51	1,58	0,11	0,05	24,00-38,00
04	131	28,20	2,25	1,50	0,13	0,05	24,00-33,00
05	73	28,34	2,92	1,71	0,20	0,06	25,00-34,00
06	20	27,35	2,24	1,50	0,34	0,05	25,00-31,00
07	16	28,00	1,60	1,26	0,33	0,04	26,00-30,00
08	9	28,55	2,24	1,50	0,50	0,05	26,00-31,00
09	2	27,50	0,25	0,50	0,35	0,01	27,00-28,00
10-14	5	27,00	2,00	1,41	0,63	0,05	25,00-29,00
Összesen	1 343	28,27	2,76	1,66	0,05	0,05	23,00-39,00

2.81 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉGÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	28,32	3,12	1,77	0,07	0,06	23,00-38,00
02	446	28,37	3,72	1,93	0,09	0,06	21,00-38,00
03	151	28,33	3,59	1,89	0,15	0,06	23,00-34,00
04	39	27,85	2,32	1,52	0,24	0,05	25,00-32,00
05	15	27,64	3,52	1,88	0,46	0,06	25,00-32,00
06	6	28,16	1,14	1,07	0,44	0,03	26,00-29,00
07	6	28,00	2,85	1,69	0,64	0,06	25,00-30,00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	28,33	3,55	1,88	1,09	0,06	27,00-31,00
10-14	4	28,50	1,25	1,12	0,56	0,03	27,00-30,00
Összesen	1 376	28,31	3,34	1,83	0,05	0,06	21,00-38,00
Megyei városok együtt							
01	230	28,07	2,91	1,71	0,11	0,06	24,00-39,00
02	177	28,21	3,22	1,79	0,13	0,06	23,00-34,00
03	81	28,24	3,37	1,84	0,21	0,06	25,00-35,00
04	25	28,64	2,87	1,69	0,34	0,05	25,00-32,00
05	13	27,76	3,40	1,84	0,51	0,06	25,00-32,00
06	5	28,00	0,80	0,89	0,40	0,03	27,00-29,00
07	6	27,66	0,55	0,74	0,30	0,02	27,00-29,00
08	5	28,00	0,40	0,63	0,28	0,02	27,00-29,00
09	1	30,00	-	-	-	-	-
10-14	1	27,00	-	-	-	-	-
Összesen	544	28,15	3,04	1,74	0,07	0,06	23,00-39,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	28,33	3,33	1,82	0,03	0,06	20,00-45,00
02	2 850	28,37	3,04	1,74	0,03	0,06	21,00-39,00
03	1 440	28,31	2,91	1,71	0,05	0,06	21,00-38,00
04	741	28,26	3,45	1,86	0,07	0,06	20,00-45,00
05	387	28,16	2,70	1,64	0,08	0,05	22,00-37,00
06	153	28,03	2,43	1,56	0,13	0,05	25,00-32,00
07	117	28,17	2,28	1,51	0,14	0,05	24,00-35,00
08	65	28,40	4,05	2,01	0,25	0,07	25,00-38,00
09	39	28,15	2,38	1,54	0,25	0,05	26,00-31,00
10-14	42	27,69	1,40	1,18	0,18	0,04	25,00-30,00
Összesen	9 495	28,32	3,13	1,77	0,02	0,06	20,00-45,00

2.82 A SORKÖTELESEK FELSORVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	77,00	16,77	4,10	0,12	0,05	49,00-113,00
Borsod-Abaúj- Zemplén megye	1 788	76,23	18,19	4,26	0,10	0,05	52,00-107,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	76,45	13,30	3,65	0,10	0,04	64,00-97,00
Pest megye	792	77,73	21,63	4,65	0,17	0,05	48,00-111,00
Somogy megye	1 039	76,08	20,61	4,54	0,14	0,05	43,00-113,00
Veszprém megye	1 343	77,15	16,27	4,03	0,11	0,05	45,00-107,00
Budapest	1 376	77,31	16,23	4,03	0,11	0,05	57,00-100,00
Megyei városok együtt	544	75,83	16,11	4,01	0,17	0,05	54,00-98,00
Összesen	9 495	76,74	17,50	4,18	0,04	0,05	43,00-113,00

**2.83 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A FELSŐVÉGTAGHOSSZ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Felsővégtaghossz csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
- 69	26	74	32	23	40	26	34	29	284
70-74	317	508	352	141	293	277	295	155	2 338
75-79	611	875	726	361	540	703	672	278	4 766
80-84	276	292	218	230	150	303	332	75	1 876
85-	35	39	20	37	16	34	43	7	231
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a felsővégtaghossz csoportjai szerint

- 69	2,0	4,2	2,4	2,9	3,9	1,9	2,5	5,3	3,0
70-74	25,1	28,4	26,1	17,8	28,2	20,6	21,5	28,5	24,6
75-79	48,3	48,9	53,8	45,6	52,0	52,4	48,8	51,1	50,2
80-84	21,8	16,3	16,2	29,0	14,4	22,6	24,1	13,8	19,8
85-	2,8	2,2	1,5	4,7	1,5	2,5	3,1	1,3	2,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.84 A SORKÖTELESEK FELSŐVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Budapest	704	77,32	17,03	4,13	0,16	0,05	57,00- 96,00
Dunántul	2 489	76,77	18,52	4,30	0,09	0,05	43,00-113,00
Duna-Tisza köze	1 892	77,25	17,82	4,22	0,10	0,05	48,00-111,00
Észak-Magyarország	1 882	76,22	19,82	4,45	0,10	0,05	47,00-107,00
Tiszántul	2 201	76,54	13,56	3,68	0,08	0,04	62,00- 98,00
Külföld	275	76,56	18,02	4,24	0,26	0,05	65,00- 95,00
Ismeretlen	52	76,28	19,20	4,38	0,61	0,05	68,00- 87,00
Összesen	9 495	76,74	17,50	4,18	0,04	0,05	43,00-113,00

**2.85 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A FELSŐVÉGTAGHOSSZ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Felsővégtaghossz csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
- 69	17	65	45	81	62	12	2	284
70-74	158	585	424	530	550	74	17	2 338
75-79	322	1 313	901	907	1 175	129	19	4 766
80-84	179	476	457	325	375	50	12	1 876
85-	28	48	65	39	39	10	2	231
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a felsővégtaghossz csoportjai szerint

- 69	2,4	2,6	2,4	4,3	2,8	4,4	3,8	3,0
70-74	22,5	23,5	22,4	28,1	25,0	26,9	32,7	24,6
75-79	45,7	52,8	47,6	48,2	53,4	46,9	36,6	50,2
80-84	25,4	19,2	24,2	17,3	17,0	18,2	23,1	19,8
85-	4,0	1,9	3,4	2,1	1,8	3,6	3,8	2,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.86 A SORKÖTELESEK FELSŐVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI TÁJEGYSÉGEI SZERINT**

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	77,34	17,17	4,14	0,15	0,05	49,00- 99,00
Solti síkság és Bácska	265	76,32	12,11	3,48	0,21	0,04	65,00- 87,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	76,57	19,78	4,45	0,30	0,05	67,00-113,00
Összesen	1 265	77,00	16,77	4,10	0,12	0,05	49,00-113,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	75,94	13,80	3,71	0,43	0,04	68,00- 85,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	76,87	26,44	5,14	0,56	0,06	64,00-107,00
Borsodi síkság	261	75,89	19,38	4,40	0,27	0,05	52,00- 90,00
Bükkalja	213	76,25	20,80	4,56	0,31	0,05	62,00-106,00
Hegyköz	56	76,69	12,64	3,56	0,48	0,04	65,00- 83,00
Hegyalja	193	76,37	19,65	4,43	0,32	0,05	56,00-107,00
Bodrogköz	206	75,43	15,01	3,87	0,27	0,05	53,00- 85,00
Cserehát	13	77,00	50,00	7,07	1,96	0,09	71,00- 96,00
Taktaköz és matyók	207	76,84	17,73	4,21	0,29	0,05	64,00-107,00
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	76,00	15,37	3,92	0,27	0,05	62,00- 88,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	76,52	16,23	4,03	0,24	0,05	65,00- 89,00
Összesen	1 788	76,23	18,19	4,26	0,10	0,05	52,00-107,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	76,28	13,19	3,63	0,15	0,04	64,00- 97,00
Hajduság	62	76,12	10,72	3,27	0,42	0,04	67,00- 84,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	77,55	10,61	3,26	0,35	0,04	70,00- 85,00
Hortobágy és Tiszahát	172	76,39	13,94	3,73	0,28	0,04	66,00- 94,00
Dél-Nyírség	168	75,90	11,97	3,46	0,27	0,04	65,00- 86,00
Bihar	118	78,08	14,73	3,84	0,35	0,04	68,00- 94,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	76,16	12,37	3,52	0,30	0,04	66,00- 86,00
Összesen	1 348	76,45	13,30	3,65	0,10	0,04	64,00- 97,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	76,46	14,16	3,76	0,53	0,04	67,00- 85,00
Gödöllői-dombság	161	78,25	14,84	3,85	0,30	0,04	67,00- 94,00
Kiskunság északi része	225	78,14	24,23	4,92	0,33	0,06	62,00-111,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	76,94	35,12	5,93	0,63	0,07	48,00- 98,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	77,61	19,70	4,44	0,27	0,05	50,00-100,00
Összesen	792	77,73	21,63	4,65	0,17	0,05	48,00-111,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	76,06	22,80	4,77	0,29	0,06	49,00-113,00
Belső-Somogy	187	75,97	12,65	3,56	0,26	0,04	62,00- 85,00
Külső-Somogy	189	76,46	21,32	4,62	0,34	0,06	54,00-113,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	75,25	15,91	3,99	0,55	0,05	67,00- 88,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	76,12	23,53	4,85	0,27	0,06	43,00-111,00
Összesen	1 039	76,08	20,61	4,54	0,14	0,05	43,00-113,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	77,45	16,32	4,04	0,27	0,05	54,00- 97,00
Bakony vidéke	474	77,09	13,63	3,69	0,17	0,04	65,00-105,00
Balatoni felvidék	109	76,55	21,62	4,65	0,45	0,06	64,00-107,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	76,90	24,46	4,95	0,50	0,06	45,00- 89,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	77,25	15,63	3,95	0,19	0,05	59,00- 95,00
Összesen	1 343	77,15	16,27	4,03	0,11	0,05	45,00-107,00

2,87 A SORKÖTELESEK FELSŐVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	76,99	14,81	3,85	0,18	0,05	67,00- 99,00
02	364	77,03	20,08	4,48	0,23	0,05	49,00-113,00
03	203	77,16	16,52	4,06	0,28	0,05	69,00- 89,00
04	116	76,85	14,83	3,85	0,36	0,05	68,00- 91,00
05	44	77,00	18,63	4,32	0,65	0,05	67,00- 95,00
06	23	76,18	12,14	3,48	0,74	0,04	68,00- 82,00
07	17	76,88	12,10	3,48	0,84	0,04	71,00- 84,00
08	8	79,12	25,36	5,04	1,78	0,06	72,00- 91,00
09	4	78,75	26,18	5,12	2,56	0,06	74,00- 87,00
10-14	11	74,90	4,81	2,19	0,66	0,02	72,00- 79,00
Összesen	1 265	77,00	16,77	4,10	0,12	0,05	49,00-113,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	76,11	17,48	4,18	0,17	0,05	56,00-107,00
02	547	76,48	21,24	4,61	0,20	0,06	53,00-107,00
03	297	76,40	16,51	4,06	0,24	0,05	65,00- 96,00
04	162	75,90	17,57	4,19	0,33	0,05	52,00- 90,00
05	79	75,82	14,65	3,83	0,43	0,05	62,00- 83,00
06	46	75,78	15,56	3,94	0,58	0,05	68,00- 88,00
07	23	77,43	6,42	2,53	0,53	0,03	72,00- 83,00
08	13	75,23	6,63	2,57	0,71	0,03	70,00- 79,00
09	7	75,28	15,63	3,95	1,49	0,05	71,00- 83,00
10-14	11	74,72	22,01	4,69	1,41	0,06	66,00- 82,00
Összesen	1 788	76,23	18,19	4,26	0,10	0,05	52,00-107,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	76,70	11,67	3,42	0,16	0,04	66,00- 86,00
02	356	76,68	13,50	3,67	0,19	0,04	64,00- 94,00
03	234	76,21	14,62	3,82	0,25	0,05	67,00- 94,00
04	139	75,81	11,86	3,44	0,29	0,04	66,00- 85,00
05	87	76,24	18,13	4,26	0,46	0,05	68,00- 97,00
06	33	75,90	15,47	3,93	0,68	0,05	68,00- 86,00
07	34	76,76	11,59	3,40	0,58	0,04	68,00- 84,00
08	17	76,11	10,45	3,23	0,78	0,04	65,00- 80,00
09	10	76,90	13,49	3,67	1,16	0,04	72,00- 84,00
10-14	7	74,28	8,77	2,96	1,12	0,03	70,00- 78,00
Összesen	1 348	76,45	13,30	3,65	0,10	0,04	64,00- 97,00

2. 87 A SORKÖTELESEK FELSŐVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{x}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	77, 81	20, 24	4, 50	0, 25	0, 05	48, 00-100, 00
02	247	77, 91	17, 66	4, 20	0, 27	0, 05	64, 00- 94, 00
03	108	77, 96	18, 92	4, 35	0, 42	0, 05	68, 00- 95, 00
04	59	76, 83	24, 81	4, 98	0, 65	0, 06	53, 00- 86, 00
05	28	77, 44	82, 09	9, 06	1, 74	0, 11	50, 00-111, 00
06	7	76, 14	15, 83	3, 98	1, 50	0, 05	70, 00- 82, 00
07	6	76, 50	8, 25	2, 87	1, 17	0, 03	71, 00- 80, 00
08	6	76, 16	9, 80	3, 13	1, 28	0, 04	73, 00- 81, 00
09	4	76, 00	10, 50	3, 24	1, 62	0, 04	72, 00- 81, 00
10-14	1	83, 00	-	-	-	-	-
Összesen	792	77, 73	21, 63	4, 65	0, 17	0, 05	48, 00-111, 00
Somogy megye							
01	409	76, 29	30, 40	5, 51	0, 27	0, 07	43, 00-113, 00
02	325	76, 00	16, 14	4, 02	0, 22	0, 05	64, 00-113, 00
03	148	75, 71	11, 92	3, 45	0, 28	0, 04	62, 00- 86, 00
04	70	76, 47	9, 59	3, 10	0, 37	0, 04	69, 00- 84, 00
05	48	75, 79	16, 74	4, 09	0, 59	0, 05	64, 00- 84, 00
06	13	75, 46	6, 55	2, 56	0, 71	0, 03	73, 00- 83, 00
07	9	76, 33	14, 66	3, 83	1, 28	0, 05	71, 00- 84, 00
08	7	74, 14	11, 83	3, 44	1, 30	0, 04	70, 00- 80, 00
09	8	75, 62	12, 23	3, 50	1, 24	0, 04	70, 00- 80, 00
10-14	2	80, 00	9, 00	3, 00	2, 12	0, 03	77, 00- 83, 00
Összesen	1 039	76, 08	20, 61	4, 54	0, 14	0, 05	43, 00-113, 00
Veszprém megye							
01	481	77, 34	15, 09	3, 88	0, 18	0, 05	65, 00-107, 00
02	388	77, 48	18, 22	4, 27	0, 22	0, 05	54, 00-105, 00
03	218	77, 04	17, 60	4, 20	0, 29	0, 05	45, 00- 87, 00
04	131	76, 36	10, 47	3, 24	0, 28	0, 04	64, 00- 83, 00
05	73	76, 73	15, 38	3, 92	0, 46	0, 05	59, 00- 90, 00
06	20	76, 85	12, 32	3, 51	0, 78	0, 04	69, 00- 84, 00
07	16	75, 46	10, 91	3, 30	0, 85	0, 04	68, 00- 81, 00
08	9	77, 55	36, 47	6, 04	2, 01	0, 07	69, 00- 87, 00
09	2	72, 50	2, 25	1, 50	1, 06	0, 02	71, 00- 74, 00
10-14	5	73, 20	20, 56	4, 53	2, 03	0, 06	68, 00- 80, 00
Összesen	1 343	77, 15	16, 27	4, 03	0, 11	0, 05	45, 00-107, 00

**2. 87 A SORKÖTELESEK FELSORVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)**

A sorköteles születési sorrendje	N.	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	77,35	16,40	4,05	0,15	0,05	57,00-100,00
02	446	77,41	15,36	3,92	0,19	0,05	61,00- 95,00
03	151	77,26	17,86	4,23	0,34	0,05	69,00- 93,00
04	39	76,75	16,53	4,07	0,64	0,05	67,00- 84,00
05	15	76,11	11,51	3,39	0,82	0,04	70,00- 82,00
06	6	74,83	26,14	5,11	2,09	0,06	67,00- 82,00
07	6	76,57	9,96	3,16	1,19	0,04	73,00- 81,00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	75,33	16,89	4,11	2,37	0,05	70,00- 80,00
10-14	4	78,75	7,18	2,68	1,34	0,03	76,00- 83,00
Összesen	1 376	77,31	16,23	4,03	0,11	0,05	57,00-100,00
Megyei városok együtt							
01	230	75,74	20,55	4,53	0,30	0,05	54,00- 98,00
02	177	76,16	13,37	3,66	0,28	0,04	64,00- 85,00
03	81	75,72	13,64	3,69	0,42	0,04	62,00- 87,00
04	25	75,60	7,36	2,71	0,54	0,03	70,00- 81,00
05	13	76,00	7,69	2,77	0,77	0,03	71,00- 82,00
06	5	77,80	7,36	2,71	1,21	0,03	75,00- 82,00
07	6	73,33	10,89	3,30	1,35	0,04	69,00- 80,00
08	5	73,20	9,36	3,06	1,37	0,04	70,00- 78,00
09	1	74,00	-	-	-	-	-
10-14	1	72,00	-	-	-	-	-
Összesen	544	75,83	16,11	4,01	0,17	0,05	54,00- 98,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	76,84	18,17	4,26	0,07	0,05	43,00-113,00
02	2 850	76,90	17,76	4,21	0,08	0,05	49,00-113,00
03	1 440	76,67	16,46	4,06	0,11	0,05	45,00- 96,00
04	741	76,27	14,43	3,80	0,14	0,04	52,00- 91,00
05	387	76,34	20,88	4,57	0,23	0,05	50,00-111,00
06	153	76,02	14,31	3,78	0,31	0,04	67,00- 88,00
07	117	76,51	11,36	3,37	0,31	0,04	68,00- 84,00
08	65	76,07	17,76	4,21	0,52	0,05	69,00- 91,00
09	39	76,02	15,82	3,98	0,64	0,05	70,00- 87,00
10-14	42	75,28	16,72	4,09	0,63	0,05	66,00- 83,00
Összesen	9 495	76,74	17,50	4,18	0,04	0,05	43,00-113,00

2. 88 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	96,24	24,91	4,99	0,14	0,05	75,00-120,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	96,12	25,77	5,08	0,12	0,05	75,00-120,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	96,56	22,54	4,75	0,13	0,04	81,00-111,00
Pest megye	792	97,48	24,35	4,93	0,18	0,05	75,00-112,00
Somogy megye	1 039	97,52	24,30	4,93	0,15	0,05	75,00-114,00
Veszprém megye	1 343	97,40	22,65	4,76	0,13	0,04	83,00-112,00
Budapest	1 376	98,47	24,89	4,99	0,13	0,05	75,00-120,00
Megyei városok együtt	544	98,68	33,71	5,81	0,25	0,05	82,00-120,00
Összesen	9 495	97,13	25,58	5,06	0,05	0,05	75,00-120,00

**2.89 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ALSÓVÉGTAGHOSSZ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Alsóvégtaghossz csoportok (cm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
- 84	13	30	9	3	10	6	12	4	87
85- 89	85	131	77	40	46	52	39	20	490
90- 94	357	505	358	173	206	296	249	95	2 239
95- 99	521	701	550	320	429	560	496	207	3 784
100-104	229	330	286	191	276	332	440	141	2 225
105-109	51	82	63	57	64	88	121	53	579
110-	9	9	5	8	8	9	19	24	91
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás az alsóvégtaghossz csoportjai szerint

- 84	1,0	1,7	0,7	0,4	1,0	0,4	0,9	0,7	0,9
85- 89	6,7	7,3	5,7	5,1	4,4	3,9	2,8	3,7	5,2
90- 94	28,3	28,2	26,5	21,8	19,8	22,0	18,1	17,5	23,6
95- 99	41,2	39,2	40,8	40,4	41,3	41,7	36,0	38,1	39,8
100-104	18,1	18,5	21,2	24,1	26,6	24,7	32,0	25,9	23,4
105-109	4,0	4,6	4,7	7,2	6,1	6,6	8,8	9,7	6,1
110-	0,7	0,5	0,4	1,0	0,8	0,7	1,4	4,4	1,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.90 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Budapest	704	98,49	25,24	5,02	0,19	0,05	75,00-115,00
Dunántúl	2 489	97,76	24,98	5,00	0,10	0,05	75,00-119,00
Duna-Tisza köze	1 892	96,82	25,12	5,01	0,12	0,05	75,00-120,00
Észak-Magyarország	1 882	96,37	26,36	5,13	0,12	0,05	75,00-120,00
Tiszántúl	2 201	96,90	23,68	4,87	0,10	0,05	75,00-120,00
Külföld	275	97,37	30,17	5,49	0,33	0,05	75,00-112,00
Ismeretlen	52	96,59	33,62	5,80	0,80	0,06	86,00-111,00
Összesen	9 495	97,13	25,58	5,06	0,05	0,05	75,00-120,00

**2.91 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ALSÓVÉGTAGHOSSZ CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Alsóvégtaghossz csoportok (cm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántúl	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántúl	Külföld	Ismeretlen	
- 84	7	14	16	29	17	4	-	87
85- 89	16	94	109	124	124	15	8	490
90- 94	127	520	484	518	526	55	9	2 239
95- 99	265	989	757	731	912	112	18	3 784
100-104	210	660	411	368	499	64	13	2 225
105-109	67	183	97	103	109	17	3	579
110-	12	29	18	9	14	8	1	91
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás az alsóvégtaghossz csoportjai szerint

- 84	1,0	0,6	0,8	1,5	0,8	1,5	-	0,9
85- 89	2,3	3,8	5,8	6,6	5,6	5,4	15,4	5,2
90- 94	18,0	20,9	25,6	27,5	23,9	20,0	17,3	23,6
95- 99	37,7	39,7	40,0	38,8	41,4	40,7	34,6	39,8
100-104	29,8	26,5	21,7	19,6	22,7	23,3	25,0	23,4
105-109	9,5	7,3	5,1	5,5	5,0	6,2	5,8	6,1
110-	1,7	1,2	1,0	0,5	0,6	2,9	1,9	1,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 92 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	96,61	24,43	4,94	0,18	0,05	84,00-120,00
Solti síkság és Bácska	265	95,40	24,39	4,94	0,30	0,05	75,00-110,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	95,90	25,60	5,06	0,34	0,05	75,00-120,00
Összesen	1 265	96,24	24,91	4,99	0,14	0,05	75,00-120,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	95,50	22,33	4,73	0,55	0,04	84,00-109,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	96,29	37,31	6,11	0,66	0,06	75,00-116,00
Borsodi síkság	261	94,97	23,62	4,86	0,30	0,05	75,00-109,00
Bükkalja	213	96,61	25,40	5,04	0,35	0,05	84,00-120,00
Hegyköz	56	97,33	15,22	3,90	0,52	0,04	87,00-106,00
Hegyalja	193	96,45	23,18	4,81	0,35	0,04	82,00-107,00
Bodrogköz	206	95,86	21,63	4,65	0,32	0,04	82,00-109,00
Cserehát	13	95,38	35,46	5,95	1,65	0,06	88,00-109,00
Taktaköz és matyók	207	97,63	27,64	5,26	0,37	0,05	82,00-111,00
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebbségi területei	205	95,29	24,56	4,96	0,35	0,05	80,00-111,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	96,22	27,99	5,29	0,32	0,05	84,00-111,00
Összesen	1 788	96,12	25,77	5,08	0,12	0,05	75,00-120,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	96,82	25,28	5,03	0,21	0,05	81,00-111,00
Hajduság	62	96,77	21,62	4,65	0,59	0,04	84,00-108,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	96,00	20,20	4,49	0,48	0,04	87,00-110,00
Hortobágy és Tiszahát	172	97,14	18,70	4,32	0,33	0,04	87,00-111,00
Dél-Nyírség	168	96,00	20,05	4,48	0,35	0,04	83,00-107,00
Bihar	118	96,36	20,75	4,56	0,42	0,04	85,00-107,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	96,11	19,38	4,40	0,37	0,04	83,00-106,00
Összesen	1 348	96,56	22,54	4,75	0,13	0,04	81,00-111,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	96,57	21,74	4,66	0,65	0,04	86,00-111,00
Gödöllői-dombság	161	97,68	19,77	4,45	0,35	0,04	86,00-110,00
Kiskunság északi része	225	97,59	26,53	5,15	0,34	0,05	86,00-112,00
Pest megye összevont kisebbségi területei	88	96,94	20,09	4,48	0,48	0,04	87,00-109,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	97,63	26,97	5,19	0,32	0,05	75,00-112,00
Összesen	792	97,48	24,35	4,93	0,18	0,05	75,00-112,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	97,69	26,05	5,10	0,31	0,05	75,00-111,00
Belső-Somogy	187	96,97	23,70	4,87	0,36	0,05	75,00-111,00
Külső-Somogy	189	97,86	18,00	4,24	0,31	0,04	86,00-109,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	96,26	25,73	5,07	0,70	0,05	87,00-110,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	97,74	26,32	5,13	0,28	0,05	75,00-114,00
Összesen	1 039	97,52	24,30	4,93	0,15	0,05	75,00-114,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	97,31	22,53	4,75	0,32	0,04	85,00-109,00
Bakony vidéke	474	97,50	22,47	4,74	0,22	0,04	83,00-112,00
Balaton felvidék	109	96,92	20,83	4,56	0,44	0,04	87,00-107,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	96,78	22,71	4,77	0,48	0,04	86,00-108,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	97,61	23,32	4,83	0,23	0,04	83,00-111,00
Összesen	1 343	97,40	22,65	4,76	0,13	0,04	83,00-112,00

2. 93 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	96,29	24,31	4,93	0,23	0,05	75,00-120,00
02	364	96,58	21,69	4,66	0,24	0,04	75,00-120,00
03	203	96,31	25,46	5,05	0,35	0,05	85,00-120,00
04	116	95,38	21,58	4,65	0,43	0,04	85,00-110,00
05	44	95,65	22,90	4,79	0,72	0,05	84,00-108,00
06	23	95,72	26,10	5,11	1,09	0,05	88,00-108,00
07	17	96,29	120,44	10,97	2,66	0,11	75,00-120,00
08	8	98,62	27,48	5,24	1,85	0,05	92,00-110,00
09	4	97,00	30,50	5,52	2,76	0,05	91,00-106,00
10-14	11	92,27	2,74	1,66	0,50	0,01	89,00- 95,00
Összesen	1 265	96,24	24,91	4,99	0,14	0,05	75,00-120,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	96,31	25,64	5,06	0,21	0,05	79,00-116,00
02	547	96,37	26,85	5,18	0,22	0,05	75,00-120,00
03	297	96,05	25,47	5,05	0,29	0,05	82,00-111,00
04	162	95,38	22,59	4,75	0,37	0,04	75,00-106,00
05	79	95,63	26,35	5,13	0,58	0,05	83,00-109,00
06	46	95,15	25,91	5,09	0,75	0,05	86,00-108,00
07	23	97,65	11,79	3,43	0,72	0,03	91,00-104,00
08	13	94,07	12,84	3,58	0,99	0,03	87,00-102,00
09	7	94,42	28,24	5,31	2,01	0,05	88,00-105,00
10-14	11	94,27	38,92	6,24	1,88	0,06	86,00-105,00
Összesen	1 788	96,13	25,77	5,08	0,12	0,05	75,00-120,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	97,11	21,33	4,62	0,22	0,04	81,00-111,00
02	356	97,01	23,10	4,81	0,25	0,04	82,00-111,00
03	234	96,17	21,00	4,58	0,30	0,04	86,00-111,00
04	139	95,42	25,10	5,01	0,42	0,05	82,00-108,00
05	87	95,93	22,04	4,69	0,50	0,04	84,00-108,00
06	33	95,48	28,91	5,38	0,94	0,05	84,00-105,00
07	34	96,11	14,39	3,79	0,65	0,03	84,00-103,00
08	17	96,58	15,30	3,91	0,95	0,04	83,00-100,00
09	10	95,10	20,89	4,57	1,45	0,04	88,00-102,00
10-14	7	93,71	22,49	4,74	1,79	0,05	85,00- 99,00
Összesen	1 348	96,56	22,54	4,75	0,13	0,04	81,00-111,00

2.93 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
01	326	98,02	21,68	4,66	0,26	0,04	87,00-111,00
02	247	97,60	26,07	5,11	0,32	0,05	75,00-112,00
03	108	97,29	23,57	4,85	0,47	0,04	86,00-108,00
04	59	96,42	24,10	4,91	0,64	0,05	87,00-111,00
05	28	95,37	28,45	5,33	1,03	0,05	84,00-105,00
06	7	93,57	24,24	4,92	1,86	0,05	86,00- 99,00
07	6	94,50	35,58	5,96	2,43	0,06	85,00-102,00
08	6	95,83	9,47	3,08	1,26	0,03	93,00-101,00
09	4	94,25	11,68	3,42	1,71	0,03	91,00-100,00
10-14	1	102,00	-	-	-	-	
Összesen	792	97,48	24,35	4,93	0,18	0,05	75,00-112,00
Somogy megye							
01	409	98,05	23,97	4,90	0,24	0,04	75,00-114,00
02	325	97,45	24,84	4,98	0,28	0,05	75,00-111,00
03	148	96,92	22,82	4,78	0,39	0,04	82,00-109,00
04	70	97,75	24,12	4,91	0,59	0,05	87,00-109,00
05	48	96,29	27,41	5,24	0,76	0,05	79,00-107,00
06	13	95,69	14,52	3,81	1,06	0,03	87,00-103,00
07	9	96,22	16,39	4,05	1,35	0,04	92,00-104,00
08	7	94,71	19,91	4,46	1,69	0,04	88,00-102,00
09	8	96,37	15,23	3,90	1,38	0,04	90,00-102,00
10-14	2	97,50	12,25	3,50	2,47	0,03	94,00-101,00
Összesen	1 039	97,52	24,30	4,93	0,15	0,05	75,00-114,00
Veszprém megye							
01	481	97,72	24,60	4,96	0,23	0,05	83,00-112,00
02	388	97,90	21,66	4,65	0,24	0,04	86,00-112,00
03	218	97,11	20,16	4,49	0,31	0,04	84,00-111,00
04	131	96,33	17,82	4,22	0,37	0,04	87,00-108,00
05	73	96,63	16,95	4,12	0,49	0,04	86,00-111,00
06	20	96,60	23,84	4,88	1,09	0,05	91,00-109,00
07	16	95,00	24,40	4,94	1,28	0,05	87,00-103,00
08	9	98,11	51,43	7,17	2,39	0,07	85,00-111,00
09	2	92,00	0,00	0,00	0,00	0,00	92,00- 92,00
10-14	5	91,20	35,36	5,95	2,66	0,06	83,00- 99,00
Összesen	1 343	97,40	22,65	4,76	0,13	0,04	83,00-112,00

2.93 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉG TAG HOSSZÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	98,56	24,99	5,00	0,19	0,05	83,00-120,00
02	446	98,68	22,82	4,78	0,23	0,04	85,00-115,00
03	151	98,27	26,27	5,13	0,42	0,05	82,00-112,00
04	39	97,82	23,34	4,83	0,76	0,04	85,00-106,00
05	15	96,05	23,82	4,88	1,18	0,05	86,00-104,00
06	6	92,66	99,89	9,99	4,08	0,10	75,00-104,00
07	6	94,85	11,26	3,36	1,27	0,03	91,00-101,00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	95,33	1,55	1,24	0,72	0,01	94,00-97,00
10-14	4	99,75	14,68	3,83	1,91	0,03	95,00-104,00
Összesen	1 376	98,47	24,89	4,99	0,13	0,05	75,00-120,00
Megyei városok együtt							
01	230	98,91	37,24	6,10	0,40	0,06	83,00-119,00
02	177	98,80	30,99	5,57	0,42	0,05	82,00-118,00
03	81	98,45	26,67	5,16	0,58	0,05	89,00-113,00
04	25	99,00	37,76	6,14	1,23	0,06	88,00-120,00
05	13	97,38	33,62	5,80	1,61	0,05	88,00-112,00
06	5	99,20	45,36	6,73	3,01	0,06	88,00-109,00
07	6	94,00	26,00	5,10	2,08	0,05	87,00-102,00
08	5	95,80	22,96	4,79	2,14	0,05	92,00-105,00
09	1	95,00	-	-	-	-	-
10-14	1	96,00	-	-	-	-	-
Összesen	544	98,68	33,71	5,81	0,25	0,05	82,00-120,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	97,53	25,74	5,07	0,08	0,05	75,00-120,00
02	2 850	97,43	25,07	5,01	0,09	0,05	75,00-120,00
03	1 440	96,81	24,30	4,93	0,13	0,05	82,00-120,00
04	741	96,11	23,88	4,89	0,18	0,05	75,00-120,00
05	387	96,03	23,87	4,89	0,25	0,05	79,00-112,00
06	153	95,50	29,97	5,47	0,44	0,05	75,00-109,00
07	117	96,04	33,30	5,77	0,53	0,06	75,00-120,00
08	65	96,21	24,29	4,93	0,61	0,05	85,00-111,00
09	39	95,20	19,34	4,40	0,70	0,04	88,00-106,00
10-14	42	94,19	27,91	5,28	0,81	0,05	83,00-105,00
Összesen	9 495	97,13	25,58	5,06	0,05	0,05	75,00-120,00

2.94 A SORKÖTELESEK KAUP JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	2,16	0,08	0,28	0,01	0,13	1,54-3,42
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	2,14	0,06	0,25	0,01	0,12	1,47-3,73
Hajdu-Bihar megye	1 348	2,14	0,05	0,21	0,01	0,10	1,49-3,16
Pest megye	792	2,12	0,09	0,30	0,01	0,14	1,56-3,15
Somogy megye	1 039	2,17	0,09	0,30	0,01	0,14	1,60-3,78
Veszprém megye	1 343	2,12	0,07	0,26	0,01	0,12	1,26-4,07
Budapest	1 376	2,10	0,08	0,29	0,01	0,14	1,39-3,59
Debrecen	143	2,12	0,06	0,25	0,02	0,12	1,29-3,24
Miskolc	171	2,09	0,07	0,26	0,02	0,12	1,29-3,24
Pécs	138	2,08	0,08	0,28	0,02	0,13	1,29-3,24
Szeged	92	2,15	0,12	0,34	0,04	0,16	1,29-3,24
Összesen	9 495	2,13	0,07	0,27	0,00	0,13	1,26-4,07

**2.95 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A KAUP JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Kaup jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abaúj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda- pest	Megyei városok együtt	
	megye								
-1, 80	41	92	44	41	35	69	103	41	466
1, 81-1, 99	258	361	291	172	144	327	351	120	2 024
2, 00-2, 14	359	534	408	227	308	352	366	155	2 709
2, 15-2, 56	527	729	556	308	490	541	494	207	3 852
2, 57-2, 70	34	34	28	27	32	26	28	14	223
2, 71-3, 04	29	30	20	16	27	22	27	5	176
3, 05-	17	8	1	1	3	6	7	2	45
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a Kaup jelző csoportjai szerint

-1, 80	3, 2	5, 2	3, 3	5, 2	3, 4	5, 1	7, 5	7, 5	4, 9
1, 81-1, 99	20, 4	20, 2	21, 6	21, 7	13, 9	24, 4	25, 5	22, 1	21, 3
2, 00-2, 14	28, 4	29, 8	30, 2	28, 7	29, 6	26, 2	26, 6	28, 5	28, 5
2, 15-2, 56	41, 7	40, 8	41, 2	38, 9	47, 2	40, 3	35, 9	38, 1	40, 6
2, 57-2, 70	2, 7	1, 9	2, 1	3, 4	3, 1	1, 9	2, 0	2, 6	2, 4
2, 71-3, 04	2, 3	1, 7	1, 5	2, 0	2, 6	1, 6	2, 0	0, 9	1, 8
3, 05-	1, 3	0, 4	0, 1	0, 1	0, 2	0, 5	0, 5	0, 3	0, 5
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

**2.96 A SORKÖTELESEK KAUP JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Budapest	704	2, 09	0, 10	0, 31	0, 01	0, 15	1, 29-3, 24
Dunántúl	2 489	2, 15	0, 07	0, 27	0, 01	0, 13	1, 39-4, 07
Duna-Tisza köze	1 892	2, 15	0, 08	0, 29	0, 01	0, 13	1, 54-3, 59
Észak-Magyarország	1 882	2, 13	0, 06	0, 25	0, 01	0, 12	1, 47-3, 73
Tiszántúl	2 201	2, 13	0, 06	0, 24	0, 01	0, 11	1, 49-3, 24
Külföld	275	2, 09	0, 08	0, 28	0, 02	0, 13	1, 26-2, 98
Ismeretlen	52	2, 15	0, 03	0, 18	0, 02	0, 08	1, 80-2, 87
Összesen	9 495	2, 13	0, 07	0, 27	0, 00	0, 13	1, 26-4, 07

**2.97 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A KAUP JELZŐ CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Kaup jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántúl	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántúl	Külföld	Ismeretlen	
-1, 80	44	115	80	98	107	21	1	466
1, 81-1, 99	187	487	391	399	487	65	8	2 024
2, 00-2, 14	207	687	509	553	647	86	20	2 709
2, 15-2, 56	239	1 071	801	751	875	93	22	3 852
2, 57-2, 70	10	67	53	39	48	6	-	223
2, 71-3, 04	11	53	41	35	31	4	1	176
3, 05-	6	9	17	7	6	-	-	45
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a Kaup jelző csoportjai szerint

-1, 80	6, 3	4, 6	4, 2	5, 2	4, 9	7, 6	1, 9	4, 9
1, 81-1, 99	26, 6	19, 6	20, 7	21, 2	22, 1	23, 6	15, 4	21, 3
2, 00-2, 14	29, 4	27, 6	26, 9	29, 4	29, 4	31, 3	38, 5	28, 5
2, 15-2, 56	33, 9	43, 0	42, 3	39, 9	39, 7	33, 8	42, 3	40, 6
2, 57-2, 70	1, 4	2, 7	2, 8	2, 1	2, 2	2, 2	-	2, 4
2, 71-3, 04	1, 6	2, 1	2, 2	1, 9	1, 4	1, 5	1, 9	1, 8
3, 05-	0, 8	0, 4	0, 9	0, 3	0, 3	-	-	0, 5
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

2. 98 A SORKÖTELESEK KAUP JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	2, 15	0, 08	0, 28	0, 01	0, 13	-
Solti síkság és Bácska	265	2, 22	0, 09	0, 30	0, 02	0, 14	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	2, 14	0, 05	0, 22	0, 01	0, 10	-
Összesen	1 265	2, 16	0, 08	0, 28	0, 01	0, 13	1, 54-3, 42
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	2, 18	0, 06	0, 25	0, 03	0, 11	-
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	2, 14	0, 10	0, 32	0, 03	0, 15	-
Borsodi síkság	261	2, 15	0, 06	0, 25	0, 02	0, 12	-
Bükkalja	213	2, 14	0, 05	0, 23	0, 02	0, 11	-
Hegyköz	56	2, 16	0, 04	0, 19	0, 03	0, 09	-
Hegyalja	193	2, 11	0, 08	0, 28	0, 02	0, 13	-
Bodrogköz	206	2, 15	0, 04	0, 20	0, 01	0, 09	-
Cserehát	13	2, 05	0, 04	0, 20	0, 06	0, 10	-
Taktaköz és matyók	207	2, 12	0, 05	0, 22	0, 02	0, 10	-
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	2, 16	0, 09	0, 30	0, 02	0, 14	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	2, 10	0, 05	0, 21	0, 01	0, 10	-
Összesen	1 788	2, 14	0, 06	0, 25	0, 01	0, 12	1, 47-3, 73
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	2, 14	0, 05	0, 22	0, 01	0, 10	-
Hajduság	62	2, 13	0, 04	0, 21	0, 03	0, 10	-
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	2, 19	0, 06	0, 24	0, 03	0, 11	-
Hortobágy és Tiszahát	172	2, 14	0, 04	0, 20	0, 02	0, 09	-
Dél-Nyírség	168	2, 13	0, 04	0, 20	0, 02	0, 09	-
Bihar	118	2, 14	0, 05	0, 22	0, 02	0, 10	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	2, 13	0, 03	0, 18	0, 02	0, 08	-
Összesen	1 348	2, 14	0, 05	0, 21	0, 01	0, 10	1, 49-3, 16
Pest megye							
Budapest környéke	52	2, 11	0, 05	0, 22	0, 03	0, 10	-
Gödöllői-dombság	161	2, 14	0, 09	0, 30	0, 02	0, 14	-
Kiskunság északi része	225	2, 13	0, 13	0, 36	0, 02	0, 17	-
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	2, 08	0, 10	0, 31	0, 03	0, 15	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	2, 11	0, 07	0, 26	0, 02	0, 12	-
Összesen	792	2, 12	0, 09	0, 30	0, 01	0, 14	1, 56-3, 15
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	2, 19	0, 09	0, 30	0, 02	0, 14	-
Belső-Somogy	187	2, 17	0, 08	0, 27	0, 02	0, 12	-
Külső-Somogy	189	2, 19	0, 06	0, 25	0, 02	0, 11	-
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	2, 13	0, 15	0, 39	0, 05	0, 18	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	2, 15	0, 10	0, 32	0, 02	0, 15	-
Összesen	1 039	2, 17	0, 09	0, 30	0, 01	0, 14	1, 60-3, 78
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	2, 15	0, 05	0, 22	0, 01	0, 10	-
Bakonyi vidéke	474	2, 13	0, 06	0, 24	0, 01	0, 11	-
Balaton felvidék	109	2, 12	0, 08	0, 29	0, 03	0, 14	-
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	2, 17	0, 06	0, 24	0, 02	0, 11	-
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	2, 10	0, 08	0, 28	0, 01	0, 13	-
Összesen	1 343	2, 12	0, 07	0, 26	0, 01	0, 12	1, 26-4, 07

**2.99 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A KAUP JELZŐ ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT**

Kaup jelző csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei			Összesen
	Kiskunság	Solti síkság és Bácska	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Bács-Kiskun megye				
-1, 80	27	8	6	41
1, 81-1, 99	160	48	50	258
2, 00-2, 14	212	72	75	359
2, 15-2, 56	336	107	84	527
2, 57-2, 70	23	8	3	34
2, 71-3, 04	13	14	2	29
3, 05-	7	8	2	17
Összesen	778	265	222	1 265

Százalékos megoszlás a Kaup jelző csoportjai szerint				
-1, 80	3, 5	3, 0	2, 7	3, 2
1, 81-1, 99	20, 6	18, 1	22, 5	20, 4
2, 00-2, 14	27, 2	27, 2	33, 8	28, 4
2, 15-2, 56	43, 2	40, 4	37, 8	41, 7
2, 57-2, 70	2, 9	3, 0	1, 4	2, 7
2, 71-3, 04	1, 7	5, 3	0, 9	2, 3
3, 05-	0, 9	3, 0	0, 9	1, 3
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

Kaup jelző csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei											Össze- sen
	Bükk hegység	Hernád völgye és Zemplé- ni hegy- vidék	Borsodi síkság	Bükk- alja	Hegy- köz	Hegy- alja	Bodrog- köz	Csere- hát	Takta- köz és matyók	B.-A.-Z. m. össze- vont ki- sebb területi egységei	Ország egyéb területe (külföld és isme- retlen)	

Borsod-Abaúj-Zemplén megye												
-1, 80	-	5	13	5	2	16	8	1	13	11	18	92
1, 81-1, 99	13	12	55	50	10	38	39	6	44	32	62	361
2, 00-2, 14	24	27	80	65	15	54	58	1	63	62	85	534
2, 15-2, 56	32	38	101	82	28	78	95	5	76	89	105	729
2, 57-2, 70	2	1	4	5	1	4	3	-	7	3	4	34
2, 71-3, 04	-	2	7	6	-	2	3	-	4	5	1	30
3, 05-	2	-	1	-	-	1	-	-	-	3	1	8
Összesen	73	85	261	213	56	193	206	13	207	205	276	1 788

Százalékos megoszlás a Kaup jelző csoportjai szerint												
-1, 80	-	5, 9	4, 9	2, 4	3, 6	8, 3	3, 8	7, 7	6, 3	5, 4	6, 5	5, 2
1, 81-1, 99	17, 8	14, 1	21, 1	23, 5	17, 8	19, 7	18, 9	46, 2	21, 3	15, 6	22, 5	20, 2
2, 00-2, 14	32, 9	31, 8	30, 7	30, 5	26, 8	28, 0	28, 2	7, 7	30, 4	30, 2	30, 8	29, 8
2, 15-2, 56	43, 9	44, 7	38, 7	38, 4	50, 0	40, 4	46, 1	38, 4	36, 7	43, 4	38, 0	40, 8
2, 57-2, 70	2, 7	1, 2	1, 5	2, 4	1, 8	2, 1	1, 5	-	3, 4	1, 5	1, 4	1, 9
2, 71-3, 04	-	2, 3	2, 7	2, 8	-	1, 0	1, 5	-	1, 9	2, 4	0, 4	1, 7
3, 05-	2, 7	-	0, 4	-	-	0, 5	-	-	-	1, 5	0, 4	0, 4
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

**2.99 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A KAUP JELZŐ ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT (folytatás)**

Kaup jelző csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei							Összesen
	Hajdu települé- sek	Hajduság	Kis-Sárrét, Nagy- Sárrét	Hortobágy és Tisza-hát	Dél- Nyírség	Bihar	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Hajdu-Bihar megye

-1, 80	25	1	2	3	7	4	2	44
1, 81-1, 99	140	18	12	33	30	24	34	291
2, 00-2, 14	165	18	29	64	54	34	44	408
2, 15-2, 56	250	21	36	66	73	51	59	556
2, 57-2, 70	6	4	5	5	2	3	3	28
2, 71-3, 04	13	-	2	1	2	2	-	20
3, 05-	1	-	-	-	-	-	-	1
Összesen	600	62	86	172	168	118	142	1 348

Százalékos megoszlás a Kaup jelző csoportjai szerint

-1, 80	4, 2	1, 6	2, 3	1, 7	4, 2	3, 4	1, 4	3, 3
1, 81-1, 99	23, 3	29, 0	14, 0	19, 2	17, 8	20, 3	23, 9	21, 6
2, 00-2, 14	27, 5	29, 0	33, 7	37, 2	32, 1	28, 8	31, 0	30, 2
2, 15-2, 56	41, 7	33, 9	41, 9	38, 4	43, 5	43, 2	41, 6	41, 2
2, 57-2, 70	1, 0	6, 5	5, 8	2, 9	1, 2	2, 6	2, 1	2, 1
2, 71-3, 04	2, 2	-	2, 3	0, 6	1, 2	1, 7	-	1, 5
3, 05-	0, 1	-	-	-	-	-	-	0, 1
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

Kaup jelző csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Budapest környéke	Gödöllői- dombság	Kiskunság északi része	Pest megye összevont kisebb területi egységei	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Pest megye

-1, 80	4	10	7	6	14	41
1, 81-1, 99	11	30	38	29	64	172
2, 00-2, 14	17	46	69	13	82	227
2, 15-2, 56	18	64	97	38	91	308
2, 57-2, 70	-	4	10	2	11	27
2, 71-3, 04	2	6	4	-	4	16
3, 05-	-	1	-	-	-	1
Összesen	52	161	225	88	266	792

Százalékos megoszlás a Kaup jelző csoportjai szerint

-1, 80	7, 7	6, 2	3, 1	6, 8	5, 3	5, 2
1, 81-1, 99	21, 2	18, 6	16, 9	33, 0	24, 1	21, 7
2, 00-2, 14	32, 7	28, 6	30, 7	14, 8	30, 8	28, 7
2, 15-2, 56	34, 6	39, 8	43, 1	43, 1	34, 2	38, 9
2, 57-2, 70	-	2, 5	4, 4	2, 3	4, 1	3, 4
2, 71-3, 04	3, 8	3, 7	1, 8	-	1, 5	2, 0
3, 05-	-	0, 6	-	-	-	0, 1
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

**2.99 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A KAUP JELZŐ ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT (folytatás)**

Kaup jelző csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Balaton vidéke	Belső- Somogy	Külső- Somogy	Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Somogy megye

-1, 80	9	8	7	2	9	35
1, 81-1, 99	30	19	25	15	55	144
2, 00-2, 14	87	59	59	11	92	308
2, 15-2, 56	135	89	84	19	163	490
2, 57-2, 70	7	8	4	2	11	32
2, 71-3, 04	8	4	9	3	3	27
3, 05-	1	-	1	-	1	3
Összesen	277	187	189	52	334	1 039

Százalékos megoszlás a Kaup jelző csoportjai szerint

-1, 80	3, 3	4, 3	3, 7	3, 8	2, 7	3, 4
1, 81-1, 99	10, 8	10, 1	13, 2	28, 9	16, 5	13, 9
2, 00-2, 14	31, 4	31, 6	31, 2	21, 2	27, 5	29, 6
2, 15-2, 56	48, 7	47, 6	44, 5	36, 5	48, 8	47, 2
2, 57-2, 70	2, 5	4, 3	2, 1	3, 8	3, 3	3, 1
2, 71-3, 04	2, 9	2, 1	4, 8	5, 8	0, 9	2, 6
3, 05-	0, 4	-	0, 5	-	0, 3	0, 2
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

Kaup jelző csoportok	Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei					Összesen
	Marcal- medence	Bakony vidéke	Balatoni felvidék	Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	

Veszprém megye

-1, 80	7	18	6	6	32	69
1, 81-1, 99	44	121	31	16	115	327
2, 00-2, 14	60	121	27	28	116	352
2, 15-2, 56	102	194	43	43	159	541
2, 57-2, 70	4	13	-	3	6	26
2, 71-3, 04	5	5	-	3	9	22
3, 05-	1	2	2	-	1	6
Összesen	223	474	109	99	438	1 343

Százalékos megoszlás a Kaup jelző csoportjai szerint

-1, 80	3, 1	3, 8	5, 5	6, 1	7, 3	5, 1
1, 81-1, 99	19, 7	25, 5	28, 4	16, 2	26, 3	24, 4
2, 00-2, 14	26, 9	25, 5	24, 8	28, 3	26, 5	26, 2
2, 15-2, 56	45, 7	40, 9	39, 5	43, 4	36, 3	40, 3
2, 57-2, 70	1, 8	2, 8	-	3, 0	1, 4	1, 9
2, 71-3, 04	2, 3	1, 1	-	3, 0	2, 0	1, 6
3, 05-	0, 5	0, 4	1, 8	-	0, 2	0, 5
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

2,100 A SORKÖTELESEK KAUP JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	2,17	0,08	0,28	0,01	0,13	1,56-3,42
02	364	2,18	0,06	0,25	0,01	0,11	1,64-3,24
03	203	2,16	0,12	0,35	0,02	0,16	1,67-3,19
04	116	2,13	0,05	0,22	0,02	0,10	1,74-3,12
05	44	2,15	0,05	0,23	0,03	0,11	1,73-3,11
06	23	2,01	0,21	0,46	0,10	0,23	1,54-2,42
07	17	2,12	0,03	0,16	0,04	0,08	1,71-2,40
08	8	2,16	0,02	0,15	0,05	0,07	1,93-2,35
09 és több	15	2,18	0,06	0,24	0,06	0,11	1,81-2,87
Összesen	1 265	2,16	0,08	0,28	0,01	0,13	1,54-3,42
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	2,14	0,08	0,29	0,01	0,14	1,59-3,73
02	547	2,14	0,05	0,23	0,01	0,11	1,52-3,04
03	297	2,13	0,05	0,22	0,01	0,10	1,47-2,84
04	162	2,14	0,06	0,23	0,02	0,11	1,63-3,01
05	79	2,12	0,04	0,20	0,02	0,09	1,76-2,63
06	46	2,18	0,04	0,19	0,03	0,09	1,72-2,73
07	23	2,10	0,03	0,17	0,04	0,08	1,70-2,57
08	13	2,13	0,02	0,14	0,04	0,07	1,84-2,31
09 és több	18	2,10	0,02	0,13	0,03	0,06	1,86-2,34
Összesen	1 788	2,14	0,06	0,25	0,01	0,12	1,47-3,73
Hajdu-Bihar megye							
01	431	2,15	0,05	0,23	0,01	0,11	1,49-3,16
02	356	2,13	0,04	0,20	0,01	0,09	1,59-2,91
03	234	2,14	0,05	0,22	0,01	0,10	1,70-2,98
04	139	2,14	0,04	0,20	0,02	0,09	1,75-2,91
05	87	2,14	0,04	0,20	0,02	0,09	1,66-2,79
06	33	2,10	0,03	0,16	0,03	0,08	1,83-2,51
07	34	2,10	0,03	0,19	0,03	0,09	1,57-2,60
08	17	2,14	0,11	0,33	0,08	0,15	1,63-2,98
09 és több	17	2,19	0,04	0,21	0,05	0,10	1,84-2,63
Összesen	1 348	2,14	0,05	0,21	0,01	0,10	1,49-3,16
Pest megye							
01	326	2,14	0,06	0,25	0,01	0,12	1,66-2,84
02	247	2,11	0,13	0,36	0,02	0,17	1,63-3,15
03	108	2,12	0,05	0,23	0,02	0,11	1,56-2,81
04	59	2,11	0,12	0,35	0,05	0,17	1,70-2,94
05	28	2,04	0,21	0,46	0,09	0,23	1,71-2,90
06	7	2,06	0,03	0,18	0,07	0,09	1,76-2,27
07	6	2,22	0,06	0,25	0,10	0,11	1,98-2,71
08	6	2,16	0,02	0,15	0,06	0,07	1,90-2,37
09 és több	5	2,27	0,04	0,20	0,09	0,09	2,11-2,63
Összesen	792	2,12	0,09	0,30	0,01	0,14	1,56-3,15

2.100 A SORKÖTELESEK KAUP JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Somogy megye							
01	409	2,19	0,13	0,35	0,02	0,16	1,62-3,78
02	325	2,17	0,06	0,25	0,01	0,12	1,64-3,06
03	148	2,17	0,04	0,21	0,02	0,10	1,60-3,00
04	70	2,10	0,11	0,34	0,04	0,16	1,66-2,82
05	48	2,17	0,03	0,18	0,03	0,08	1,75-2,64
06	13	2,15	0,03	0,17	0,05	0,08	1,82-2,51
07	9	1,96	0,50	0,71	0,24	0,36	1,98-2,47
08	7	2,20	0,01	0,08	0,03	0,04	2,08-2,32
09 és több	10	2,16	0,02	0,16	0,05	0,07	1,94-2,41
Összesen	1 039	2,17	0,09	0,30	0,01	0,14	1,60-3,78
Veszprém megye							
01	481	2,12	0,07	0,26	0,01	0,12	1,40-3,12
02	388	2,13	0,08	0,28	0,01	0,13	1,57-4,07
03	218	2,14	0,06	0,24	0,02	0,11	1,26-3,15
04	131	2,11	0,04	0,21	0,02	0,10	1,59-2,89
05	73	2,12	0,05	0,22	0,03	0,10	1,74-2,70
06	20	2,10	0,04	0,19	0,04	0,09	1,80-2,44
07	16	2,13	0,04	0,20	0,05	0,09	1,89-2,55
08	9	2,10	0,04	0,20	0,07	0,10	1,82-2,45
09 és több	7	2,19	0,03	0,16	0,06	0,07	1,98-2,42
Összesen	1 343	2,12	0,07	0,26	0,01	0,12	1,26-4,07
Budapest							
01	706	2,12	0,08	0,28	0,01	0,13	1,56-3,59
02	446	2,10	0,07	0,27	0,01	0,13	1,66-3,14
03	151	2,06	0,16	0,40	0,03	0,19	1,39-3,24
04	39	2,08	0,03	0,16	0,03	0,08	1,74-2,44
05	15	2,08	0,08	0,27	0,07	0,13	1,66-2,84
06	6	2,07	-	0,04	0,02	0,02	1,99-2,13
07	6	2,07	0,02	0,16	0,07	0,08	1,93-2,40
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	7	2,19	0,03	0,16	0,06	0,07	1,88-2,40
Összesen	1 376	2,10	0,08	0,29	0,01	0,14	1,39-3,59
Debrecen							
01	58	2,15	0,08	0,29	0,04	0,13	-
02	43	2,10	0,05	0,22	0,03	0,10	-
03	25	2,06	0,04	0,21	0,04	0,10	-
04	9	2,24	0,03	0,19	0,06	0,08	-
05	4	2,11	0,01	0,08	0,04	0,04	-
06	1	2,24	-	-	-	-	-
07	2	1,98	0,02	0,14	0,10	0,07	-
08	1	1,79	-	-	-	-	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	143	2,12	0,06	0,25	0,02	0,12	1,29-3,24

2,100 A SORKÖTELESEK KAUP JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Miskolc							
01	70	2,14	0,04	0,20	0,02	0,09	-
02	58	2,08	0,12	0,34	0,04	0,16	-
03	26	1,98	0,02	0,13	0,03	0,07	-
04	7	2,05	0,06	0,24	0,09	0,12	-
05	4	2,29	0,04	0,19	0,10	0,08	-
06	1	1,91	-	-	-	-	-
07	2	2,15	-	0,05	0,04	0,02	-
08	3	2,03	0,03	0,17	0,10	0,08	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	171	2,09	0,07	0,26	0,02	0,12	1,29-3,24
Pécs							
01	63	2,03	0,11	0,33	0,04	0,16	-
02	42	2,13	0,04	0,21	0,03	0,10	-
03	17	2,08	0,03	0,16	0,04	0,08	-
04	6	2,28	0,08	0,27	0,11	0,12	-
05	4	1,98	0,04	0,20	0,10	0,10	-
06	3	2,32	0,03	0,17	0,10	0,07	-
07	1	2,33	-	-	-	-	-
08	1	2,00	-	-	-	-	-
09 és több	1	1,90	-	-	-	-	-
Összesen	138	2,08	0,08	0,28	0,02	0,13	1,29-3,24
Szeged							
01	39	2,17	0,07	0,27	0,04	0,12	-
02	34	2,10	0,19	0,44	0,08	0,21	-
03	13	2,20	0,07	0,27	0,07	0,12	-
04	3	2,22	0,05	0,23	0,13	0,10	-
05	1	2,22	-	-	-	-	-
06	-	-	-	-	-	-	-
07	1	2,61	-	-	-	-	-
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	1	2,24	-	-	-	-	-
Összesen	92	2,15	0,12	0,34	0,04	0,16	1,29-3,24
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	2,14	0,08	0,28	0,00	0,13	1,29-3,78
02	2 850	2,13	0,07	0,27	0,01	0,13	1,52-4,07
03	1 440	2,13	0,07	0,27	0,01	0,13	1,26-3,24
04	741	2,12	0,06	0,24	0,01	0,11	1,55-3,12
05	387	2,13	0,06	0,24	0,01	0,11	1,66-3,11
06	153	2,11	0,06	0,25	0,02	0,12	1,54-2,73
07	117	2,11	0,07	0,27	0,02	0,13	1,57-2,71
08	65	2,13	0,05	0,22	0,03	0,10	1,78-2,98
09 és több	81	2,17	0,04	0,19	0,02	0,09	1,81-2,87
Összesen	9 495	2,13	0,07	0,27	0,00	0,13	1,26-4,07

2.101 A SORKÖTELESEK KAUP JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT

A sorköteles katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Alkalmas	1 052	2,17	0,07	0,26	0,01	0,12	-
Alkalmatlan	79	2,08	0,17	0,41	0,05	0,20	-
Szakszolgálatra alkalmas	56	2,24	0,10	0,32	0,04	0,14	-
Kivizsgálásra szorul	78	2,06	0,09	0,30	0,03	0,15	-
Összesen	1 265	2,16	0,08	0,28	0,01	0,13	1,54-3,42
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Alkalmas	1 408	2,15	0,05	0,22	0,01	0,10	-
Alkalmatlan	46	2,05	0,05	0,23	0,03	0,11	-
Szakszolgálatra alkalmas	45	2,14	0,19	0,43	0,06	0,20	-
Kivizsgálásra szorul	289	2,10	0,10	0,32	0,02	0,15	-
Összesen	1 788	2,14	0,06	0,25	0,01	0,12	1,47-3,73
Hajdu-Bihar megye							
Alkalmas	1 076	2,15	0,04	0,20	0,01	0,09	-
Alkalmatlan	44	2,10	0,07	0,26	0,04	0,12	-
Szakszolgálatra alkalmas	55	2,13	0,04	0,21	0,03	0,10	-
Kivizsgálásra szorul	173	2,11	0,07	0,27	0,02	0,13	-
Összesen	1 348	2,14	0,05	0,21	0,01	0,10	1,49-3,16
Pest megye							
Alkalmas	626	2,14	0,07	0,27	0,01	0,13	-
Alkalmatlan	47	2,12	0,06	0,24	0,04	0,11	-
Szakszolgálatra alkalmas	68	2,10	0,12	0,34	0,04	0,16	-
Kivizsgálásra szorul	51	1,94	0,30	0,55	0,08	0,28	-
Összesen	792	2,12	0,09	0,30	0,01	0,14	1,56-3,15
Somogy megye							
Alkalmas	854	2,19	0,07	0,26	0,01	0,12	-
Alkalmatlan	25	1,72	0,60	0,77	0,15	0,45	-
Szakszolgálatra alkalmas	36	2,05	0,14	0,38	0,06	0,19	-
Kivizsgálásra szorul	124	2,17	0,06	0,24	0,02	0,11	-
Összesen	1 039	2,17	0,09	0,30	0,01	0,14	1,60-3,78
Veszprém megye							
Alkalmas	1 040	2,13	0,06	0,25	0,01	0,12	-
Alkalmatlan	64	2,06	0,05	0,22	0,03	0,11	-
Szakszolgálatra alkalmas	64	2,11	0,06	0,25	0,03	0,12	-
Kivizsgálásra szorul	175	2,09	0,09	0,31	0,02	0,15	-
Összesen	1 343	2,12	0,07	0,26	0,01	0,12	1,26-4,07

2.101 A SORKÖTELESEK KAUP JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
A KATONAI ALKALMASSÁG SZERINT (folytatás)

A sorköteles katonai alkalmassága	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
Alkalmas	969	2,13	0,05	0,23	0,01	0,11	-
Alkalmatlan	65	1,98	0,27	0,52	0,06	0,26	-
Szakszolgálatra alkalmas	202	2,08	0,11	0,33	0,02	0,16	-
Kivizsgálásra szorul	140	1,98	0,12	0,35	0,03	0,18	-
Összesen	1 376	2,10	0,08	0,29	0,01	0,14	1,39-3,59
Debrecen							
Alkalmas	118	2,11	0,06	0,24	0,02	0,11	-
Alkalmatlan	2	2,09	0,02	0,14	0,10	0,07	-
Szakszolgálatra alkalmas	4	2,29	0,03	0,16	0,08	0,07	-
Kivizsgálásra szorul	19	2,17	0,09	0,29	0,07	0,13	-
Összesen	143	2,12	0,06	0,25	0,02	0,12	1,29-3,24
Miskolc							
Alkalmas	137	2,10	0,04	0,19	0,02	0,09	-
Alkalmatlan	7	2,14	0,06	0,24	0,09	0,11	-
Szakszolgálatra alkalmas	10	2,13	0,05	0,23	0,07	0,11	-
Kivizsgálásra szorul	17	2,01	0,32	0,56	0,14	0,28	-
Összesen	171	2,09	0,07	0,26	0,02	0,12	1,29-3,24
Pécs							
Alkalmas	91	2,12	0,04	0,20	0,02	0,09	-
Alkalmatlan	9	2,15	0,11	0,33	0,11	0,15	-
Szakszolgálatra alkalmas	4	1,97	0,02	0,13	0,07	0,07	-
Kivizsgálásra szorul	34	1,99	0,17	0,41	0,07	0,21	-
Összesen	138	2,08	0,08	0,28	0,02	0,13	1,29-3,24
Szeged							
Alkalmas	73	2,20	0,06	0,25	0,03	0,11	-
Alkalmatlan	3	1,37	0,94	0,97	0,56	0,71	-
Szakszolgálatra alkalmas	2	2,31	0,09	0,31	0,22	0,13	-
Kivizsgálásra szorul	14	2,05	0,08	0,29	0,08	0,14	-
Összesen	92	2,15	0,12	0,34	0,04	0,16	1,29-3,24
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Alkalmas	7 444	2,15	0,06	0,24	0,00	0,11	-
Alkalmatlan	391	2,04	0,17	0,41	0,02	0,26	-
Szakszolgálatra alkalmas	546	2,11	0,11	0,33	0,01	0,16	-
Kivizsgálásra szorul	1 114	2,08	0,11	0,38	0,01	0,16	-
Összesen	9 495	2,13	0,07	0,27	0,00	0,13	1,26-4,07

2.102 A SORKÖTELESEK LIVI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	23,33	0,83	0,91	0,03	0,03	21,10-27,50
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	23,18	0,77	0,88	0,02	0,03	20,50-30,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	23,24	0,66	0,81	0,02	0,03	19,50-26,20
Pest megye	792	23,14	0,74	0,86	0,03	0,03	21,00-26,70
Somogy megye	1 039	23,32	0,76	0,87	0,03	0,03	20,50-29,90
Veszprém megye	1 343	23,08	0,81	0,90	0,02	0,03	19,20-29,60
Budapest	1 376	22,93	0,81	0,90	0,02	0,03	20,00-28,20
Megyei városok együtt	544	23,04	0,78	0,88	0,04	0,03	19,50-26,50
Összesen	9 495	23,16	0,79	0,89	0,01	0,03	19,20-30,00

2.103 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A LIVI JELZŐ CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Livi jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-22,0	57	145	68	69	50	145	205	68	807
22,1-22,4	117	189	130	95	95	184	207	67	1 084
22,5-22,9	277	363	313	175	217	283	314	115	2 057
23,0-23,2	191	278	196	123	155	188	205	79	1 415
23,3-23,6	229	339	252	131	196	211	179	95	1 632
23,7-24,0	161	224	182	94	145	161	128	57	1 152
24,1-24,4	107	118	104	50	81	80	64	33	637
24,5-	126	132	103	55	100	91	74	30	711
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a Livi jelző csoportjai szerint

-22,0	4,5	8,1	5,1	8,7	4,8	10,8	14,9	12,5	8,5
22,1-22,4	9,3	10,6	9,6	12,0	9,1	13,7	15,1	12,3	11,4
22,5-22,9	21,9	20,3	23,2	22,1	20,9	21,1	22,8	21,1	21,7
23,0-23,2	15,1	15,5	14,5	15,5	14,9	14,0	14,9	14,5	14,9
23,3-23,6	18,1	19,0	18,7	16,6	18,9	15,7	13,0	17,5	17,2
23,7-24,0	12,7	12,5	13,5	11,9	14,0	12,0	9,3	10,5	12,1
24,1-24,4	8,4	6,6	7,7	6,3	7,8	6,0	4,6	6,1	6,7
24,5-	10,0	7,4	7,7	6,9	9,6	6,7	5,4	5,5	7,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.104 A SORKÖTELESEK LIVI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest	704	22,93	0,78	0,88	0,03	0,03	19,50-26,70
Dunántul	2 489	23,18	0,81	0,90	0,02	0,03	19,50-29,90
Duna-Tisza köze	1 892	23,26	0,81	0,90	0,02	0,03	20,90-28,20
Észak-Magyarország	1 882	23,16	0,79	0,89	0,02	0,03	20,50-30,00
Tiszántul	2 201	23,15	0,73	0,85	0,02	0,03	19,50-26,80
Külföld	275	22,99	0,78	0,88	0,05	0,03	19,20-25,90
Ismeretlen	52	23,27	0,56	0,75	0,10	0,03	21,60-25,70
Összesen	9 495	23,16	0,79	0,89	0,01	0,03	19,20-30,00

2.105 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A LIVI JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Livi jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-22,0	94	215	121	160	178	37	2	807
22,1-22,4	111	277	204	207	243	36	6	1 084
22,5-22,9	173	538	407	397	477	57	8	2 057
23,0-23,2	114	352	278	283	335	45	8	1 415
23,3-23,6	88	426	322	340	404	41	11	1 632
23,7-24,0	53	316	248	231	262	31	11	1 152
24,1-24,4	32	176	140	123	150	12	4	637
24,5-	39	189	172	141	152	16	2	711
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a Livi jelző csoportjai szerint

-22,0	13,4	8,6	6,4	8,5	8,1	13,4	3,8	8,5
22,1-22,4	15,8	11,1	10,8	11,0	11,0	13,1	11,5	11,4
22,5-22,9	24,6	21,6	21,5	21,1	21,7	20,7	15,4	21,7
23,0-23,2	16,2	14,2	14,7	15,0	15,2	16,4	15,4	14,9
23,3-23,6	12,5	17,1	17,0	18,1	18,4	14,9	21,2	17,2
23,7-24,0	7,5	12,7	13,1	12,3	11,9	11,3	21,2	12,1
24,1-24,4	4,5	7,1	7,4	6,5	6,8	4,4	7,7	6,7
24,5-	5,5	7,6	9,1	7,5	6,9	5,8	3,8	7,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.106 A SORKÖTELESEK LIVI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	23,33	0,87	0,93	0,04	0,03	21,20-27,50
02	364	23,32	0,81	0,90	0,05	0,03	21,10-26,50
03	203	23,36	0,98	0,99	0,07	0,04	21,20-26,70
04	116	23,25	0,66	0,81	0,08	0,03	21,10-27,00
05	44	23,32	0,75	0,87	0,13	0,03	21,80-26,30
06	23	23,22	0,48	0,69	0,15	0,02	21,20-24,70
07	17	23,31	0,40	0,63	0,15	0,02	22,20-24,50
08	8	23,23	0,56	0,75	0,27	0,03	21,80-24,10
09	4	23,65	0,08	0,28	0,14	0,01	23,30-24,10
10-14	11	23,42	0,88	0,94	0,28	0,04	22,40-25,90
Összesen	1 265	23,33	0,83	0,91	0,03	0,03	21,10-27,50
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	23,19	0,96	0,98	0,04	0,04	20,80-30,00
02	547	23,18	0,67	0,82	0,04	0,03	20,70-26,10
03	297	23,13	0,71	0,84	0,05	0,03	20,50-25,50
04	162	23,21	0,81	0,90	0,07	0,03	21,20-26,30
05	79	23,17	0,61	0,78	0,09	0,03	21,20-25,10
06	46	23,41	0,46	0,68	0,10	0,02	22,00-25,20
07	23	22,97	0,44	0,66	0,14	0,02	21,20-24,60
08	13	23,34	0,29	0,54	0,15	0,02	22,40-24,30
09	7	23,41	0,40	0,63	0,24	0,02	22,40-24,30
10-14	11	22,96	0,33	0,57	0,17	0,02	22,00-23,60
Összesen	1 788	23,18	0,77	0,88	0,02	0,03	20,50-30,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	23,25	0,76	0,87	0,04	0,03	19,50-26,20
02	356	23,18	0,62	0,79	0,04	0,03	20,90-25,70
03	234	23,25	0,64	0,80	0,05	0,03	21,20-26,00
04	139	23,32	0,56	0,75	0,06	0,03	21,60-25,70
05	87	23,27	0,58	0,76	0,08	0,03	21,40-25,60
06	33	23,19	0,44	0,66	0,11	0,02	22,20-24,60
06	34	23,09	0,51	0,71	0,12	0,03	20,70-24,80
08	17	23,25	1,43	1,20	0,29	0,05	20,90-26,10
09	10	23,46	0,48	0,69	0,22	0,02	22,40-24,90
10-14	7	23,70	0,56	0,75	0,28	0,03	22,70-24,90
Összesen	1 348	23,24	0,66	0,81	0,02	0,03	19,50-26,20

2.106 A SORKÖTELESEK LIVI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
01	326	23,13	0,68	0,82	0,05	0,03	21,10-25,50
02	247	23,13	0,76	0,87	0,06	0,03	21,00-26,40
03	108	23,07	0,84	0,92	0,09	0,03	21,10-26,70
04	59	23,24	0,77	0,88	0,12	0,03	21,20-26,70
05	28	23,22	0,81	0,90	0,18	0,03	21,50-25,90
06	7	23,08	0,21	0,46	0,17	0,01	22,30-23,80
07	6	23,65	0,69	0,83	0,34	0,03	22,50-25,00
08	6	23,30	0,22	0,47	0,19	0,02	22,60-24,10
09	4	23,77	0,69	0,83	0,42	0,03	23,10-25,20
10-14	1	23,70	-	-	-	-	-
Összesen	792	23,14	0,74	0,86	0,03	0,03	21,00-26,70
Somogy megye							
01	409	23,38	0,96	0,98	0,05	0,04	21,10-29,90
02	325	23,29	0,66	0,81	0,05	0,03	20,50-26,80
03	148	23,29	0,53	0,73	0,06	0,03	21,60-25,50
04	70	23,11	0,85	0,92	0,11	0,03	20,90-25,90
05	48	23,37	0,53	0,73	0,11	0,03	22,00-24,70
06	13	23,32	0,46	0,68	0,19	0,02	22,10-24,60
07	9	23,53	0,18	0,42	0,15	0,01	22,60-24,00
08	7	23,60	0,26	0,51	0,19	0,02	22,70-24,50
09	8	23,20	0,57	0,75	0,27	0,03	22,30-24,40
10-14	2	23,55	0,00	0,00	0,00	0,00	23,50-23,60
Összesen	1 039	23,32	0,76	0,87	0,03	0,03	20,50-29,90
Veszprém megye							
01	481	23,05	0,77	0,88	0,04	0,03	19,50-26,40
02	388	23,07	0,92	0,96	0,05	0,04	20,70-29,60
03	218	23,14	0,83	0,91	0,06	0,03	19,20-26,40
04	131	23,12	0,66	0,81	0,07	0,03	21,00-26,20
05	73	23,10	0,66	0,81	0,10	0,03	21,80-25,10
06	20	23,08	0,73	0,85	0,19	0,03	21,80-24,90
07	16	23,26	0,92	0,96	0,25	0,04	21,80-25,40
08	9	23,05	1,17	1,08	0,36	0,04	21,60-25,10
09	2	23,95	0,30	0,55	0,39	0,02	23,40-24,50
10-14	5	23,66	0,85	0,92	0,41	0,03	22,60-25,00
Összesen	1 343	23,08	0,81	0,90	0,02	0,03	19,20-29,60

2.106 A SORKÖTELESEK LIVI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	22,96	0,83	0,91	0,03	0,03	20,60-28,20
02	446	22,90	0,73	0,85	0,04	0,03	21,00-26,20
03	151	22,88	1,07	1,03	0,08	0,04	20,00-26,80
04	39	22,90	0,46	0,68	0,11	0,02	21,20-24,40
05	15	22,75	0,96	0,98	0,24	0,04	20,90-24,90
06	6	23,08	0,37	0,61	0,25	0,02	22,20-24,00
07	6	23,00	0,66	0,81	0,31	0,03	22,00-24,30
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	23,93	0,08	0,28	0,16	0,01	23,60-24,30
10-14	4	23,15	0,70	0,84	0,42	0,03	22,30-24,30
Összesen	1 376	22,93	0,81	0,90	0,02	0,03	20,00-28,20
Megyei városok együtt							
01	230	23,05	0,91	0,95	0,06	0,04	19,50-26,50
02	177	23,06	0,67	0,82	0,06	0,03	21,10-26,20
03	81	22,82	0,57	0,75	0,08	0,03	12,10-25,30
04	25	23,33	0,82	0,91	0,18	0,03	20,80-25,70
05	13	23,10	0,67	0,82	0,23	0,03	21,20-24,50
06	5	23,42	0,75	0,87	0,39	0,03	22,00-24,70
07	6	23,63	0,55	0,74	0,30	0,03	22,30-24,70
08	5	22,72	0,31	0,56	0,25	0,02	22,20-23,80
09	1	23,60	-	-	-	-	-
10-14	1	22,60	-	-	-	-	-
Összesen	544	23,04	0,78	0,88	0,04	0,03	19,50-26,50
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	23,16	0,87	0,93	0,02	0,04	19,50-30,00
02	2 850	23,14	0,75	0,87	0,02	0,03	20,50-29,60
03	1 440	23,15	0,80	0,89	0,02	0,03	19,20-26,80
04	741	23,20	0,71	0,84	0,03	0,03	20,80-27,00
05	387	23,20	0,67	0,82	0,04	0,03	20,90-26,30
06	153	23,25	0,50	0,71	0,06	0,03	21,20-25,20
07	117	23,20	0,58	0,76	0,07	0,03	20,70-25,40
08	65	23,24	0,78	0,88	0,11	0,03	21,60-26,10
09	39	23,51	0,47	0,69	0,11	0,02	22,30-25,20
10-14	42	23,34	0,67	0,82	0,13	0,03	22,00-25,90
Összesen	9 495	23,16	0,79	0,89	0,01	0,03	19,20-30,00

2.107 A SORKÖTELESEK LIVI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Nem sportol	1 009	23,32	0,86	0,93	0,03	0,03	21,10-27,50
Egyesületben sportol	202	23,36	0,75	0,87	0,06	0,03	21,10-25,60
Egyesületen kívül sportol	29	23,20	0,57	0,75	0,14	0,03	22,10-25,70
Versenyszerűen sportol	4	23,57	0,38	0,62	0,31	0,02	22,70-24,40
Minősített sportoló	1	24,30	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	-	-	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	18	23,20	0,65	0,81	0,19	0,03	21,70-24,70
Ismeretlen	2	24,25	0,20	0,45	0,32	0,01	23,80-24,70
Összesen	1 265	23,33	0,83	0,91	0,03	0,03	21,10-27,50
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Nem sportol	1 076	23,15	0,88	0,94	0,03	0,04	20,50-30,00
Egyesületben sportol	278	23,32	0,61	0,78	0,05	0,03	21,40-25,70
Egyesületen kívül sportol	72	23,03	0,59	0,77	0,09	0,03	21,30-25,50
Versenyszerűen sportol	54	23,31	0,41	0,64	0,09	0,02	22,20-25,40
Minősített sportoló	9	22,96	0,84	0,92	0,31	0,04	21,10-24,10
Nem rendszeresen sportol	12	23,00	0,52	0,72	0,21	0,03	22,00-24,60
Szórakozásként sportol	282	23,18	0,63	0,79	0,05	0,03	20,70-26,30
Ismeretlen	5	23,46	0,81	0,90	0,40	0,03	22,20-24,80
Összesen	1 788	23,18	0,77	0,88	0,02	0,03	20,50-30,00
Hajdu-Bihar megye							
Nem sportol	934	23,21	0,67	0,82	0,03	0,03	20,30-26,20
Egyesületben sportol	244	23,30	0,71	0,84	0,05	0,03	19,50-25,60
Egyesületen kívül sportol	10	23,61	1,19	1,09	0,34	0,04	22,10-25,10
Versenyszerűen sportol	8	23,33	0,45	0,67	0,24	0,02	22,20-24,20
Minősített sportoló	3	23,53	0,07	0,26	0,15	0,01	23,30-23,90
Nem rendszeresen sportol	4	23,77	0,32	0,57	0,29	0,02	22,90-24,50
Szórakozásként sportol	136	23,25	0,51	0,71	0,06	0,03	21,60-24,80
Ismeretlen	9	23,28	0,18	0,42	0,14	0,01	22,30-23,70
Összesen	1 348	23,24	0,66	0,81	0,02	0,03	19,50-26,20

2,107 A SORKÖTELESEK LIVI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} \sim V_{max}$
Pest megye							
Nem sportol	558	23,13	0,77	0,88	0,04	0,03	21,00-26,70
Egyesületben sportol	160	23,21	0,55	0,74	0,06	0,03	21,10-25,30
Egyesületen kívül sportol	40	23,03	0,79	0,89	0,14	0,03	21,70-25,50
Versenyszerűen sportol	4	23,25	0,16	0,40	0,20	0,01	22,60-23,60
Minősített sportoló	3	22,93	0,15	0,39	0,23	0,01	22,40-23,30
Nem rendszeresen sportol	3	23,30	1,14	1,07	0,62	0,04	22,10-24,70
Szórakozásként sportol	18	23,60	1,05	1,02	0,24	0,04	21,70-25,90
Ismeretlen	6	22,33	0,60	0,77	0,31	0,03	21,40-23,60
Összesen	792	23,14	0,74	0,86	0,03	0,03	21,00-26,70
Somogy megye							
Nem sportol	680	23,29	0,74	0,86	0,03	0,03	20,59-26,90
Egyesületben sportol	290	23,40	0,77	0,88	0,05	0,03	20,90-29,90
Egyesületen kívül sportol	32	23,38	0,96	0,98	0,17	0,04	21,60-25,80
Versenyszerűen sportol	9	23,45	1,07	1,03	0,34	0,04	22,10-25,10
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	9	23,32	1,22	1,10	0,37	0,04	21,80-25,40
Szórakozásként sportol	18	23,15	0,33	0,57	0,13	0,02	21,90-23,90
Ismeretlen	1	24,10	-	-	-	-	-
Összesen	1 039	23,32	0,76	0,87	0,03	0,03	20,50-29,90
Veszprém megye							
Nem sportol	833	23,03	0,83	0,91	0,03	0,03	19,20-29,60
Egyesületben sportol	336	23,24	0,75	0,87	0,05	0,03	20,80-26,60
Egyesületen kívül sportol	19	22,69	0,86	0,93	0,22	0,04	20,80-24,20
Versenyszerűen sportol	17	23,17	0,65	0,81	0,20	0,03	21,60-24,60
Minősített sportoló	1	23,70	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	23,20	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	135	23,06	0,81	0,90	0,08	0,03	21,00-26,40
Ismeretlen	1	22,00	-	-	-	-	-
Összesen	1 343	23,08	0,81	0,90	0,02	0,03	19,20-29,60

2.107 A SORKÖTELESEK LIVI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI A SPORTOLÁS MÓDJA SZERINT (folytatás)

A sportolás módja	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
Nem sportol	885	22,87	0,90	0,95	0,03	0,04	20,00-28,20
Egyesületben sportol	334	23,03	0,61	0,78	0,04	0,03	21,10-26,40
Egyesületen kívül sportol	44	23,01	0,42	0,65	0,10	0,02	21,60-24,30
Versenyszerűen sportol	24	22,98	0,89	0,94	0,19	0,04	21,50-25,10
Minősített sportoló	6	23,21	0,83	0,91	0,37	0,03	22,30-25,10
Nem rendszeresen sportol	6	23,80	0,54	0,73	0,30	0,03	23,10-25,30
Szórakozásként sportol	75	23,02	0,77	0,88	0,10	0,03	20,80-25,20
Ismeretlen	2	22,60	0,64	0,80	0,57	0,03	21,80-23,40
Összesen	1 376	22,93	0,81	0,90	0,02	0,03	20,00-28,20
Megyei városok együtt							
Nem sportol	409	23,01	0,79	0,89	0,04	0,03	20,80-26,50
Egyesületben sportol	116	23,09	0,70	0,84	0,08	0,03	19,50-25,20
Egyesületen kívül sportol	7	23,44	1,27	1,13	0,43	0,04	21,70-24,60
Versenyszerűen sportol	4	22,97	0,00	0,00	0,00	0,00	22,90-23,10
Minősített sportoló	-	-	-	-	-	-	-
Nem rendszeresen sportol	1	23,10	-	-	-	-	-
Szórakozásként sportol	7	23,41	0,74	0,86	0,33	0,03	22,30-24,60
Ismeretlen	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	544	23,04	0,78	0,88	0,04	0,03	19,50-26,50
Vizsgált sorkötelesek összesen							
Nem sportol	6 384	23,13	0,83	0,91	0,01	0,03	19,20-30,00
Egyesületben sportol	1 960	23,25	0,70	0,84	0,02	0,03	19,50-29,90
Egyesületen kívül sportol	253	23,10	0,74	0,86	0,05	0,03	20,80-25,80
Versenyszerűen sportol	124	23,23	0,59	0,77	0,07	0,03	21,50-25,40
Minősített sportoló	23	23,19	0,88	0,82	0,17	0,03	23,70-25,10
Nem rendszeresen sportol	36	23,33	0,79	0,89	0,15	0,03	21,80-25,40
Szórakozásként sportol	689	23,17	0,67	0,82	0,03	0,03	20,70-26,40
Ismeretlen	26	23,10	0,80	0,89	0,17	0,03	21,40-24,80
Összesen	9 495	23,16	0,79	0,89	0,01	0,03	19,20-30,00

2.108 A SORKÖTELESEK ÜLÖMAGASSÁG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	52,77	2,45	1,57	0,04	0,02	40,20-68,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	52,25	2,09	1,45	0,03	0,02	43,20-65,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	52,59	2,05	1,43	0,04	0,02	43,20-71,90
Pest megye	792	52,52	2,63	1,62	0,06	0,03	40,90-68,80
Somogy megye	1 039	52,36	2,88	1,70	0,05	0,03	39,10-64,70
Veszprém megye	1 343	52,50	2,06	1,44	0,04	0,02	45,50-62,70
Budapest	1 376	52,30	1,84	1,36	0,04	0,02	46,20-63,70
Megyei városok együtt	544	52,31	1,64	1,28	0,06	0,02	45,90-57,60
Összesen	9 495	52,45	2,23	1,49	0,02	0,02	39,10-71,90

**2.109 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA AZ ÜLÖMAGASSÁG-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Ülőmagasság- testmagasság jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abaúj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda- pest	Megyei városok együtt	
	megye								
-51,0	115	305	148	101	181	167	211	75	1 303
51, 1-53, 0	625	1 009	722	410	536	714	778	324	5 118
53, 1-	525	474	478	281	322	462	387	145	3 074
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás az ülőmagasság-testmagasság jelző csoportjai szerint

-51,0	9,1	17,1	11,0	12,7	17,4	12,4	15,3	13,8	13,7
51, 1-53, 0	49,4	56,4	53,6	51,8	51,6	53,2	56,6	59,5	53,9
53, 1-	41,5	26,5	35,4	35,5	31,0	34,4	28,1	26,7	32,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.110 A SORKÖTELESEK ÜLÖMAGASSÁG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Budapest	704	52,30	1,97	1,40	0,05	0,02	46,20-62,50
Dunántul	2 489	52,42	2,24	1,50	0,03	0,02	39,10-64,70
Duna-Tisza köze	1 892	52,63	2,27	1,51	0,03	0,02	40,20-68,30
Észak-Magyarország	1 882	52,29	2,19	1,48	0,03	0,02	43,20-65,00
Tiszántul	2 201	52,49	2,14	1,46	0,03	0,02	43,20-71,90
Külföld	275	52,52	3,04	1,74	0,10	0,03	45,50-68,80
Ismeretlen	52	52,49	1,67	1,29	0,18	0,02	49,70-56,00
Összesen	9 495	52,45	2,23	1,49	0,02	0,02	39,10-71,90

**2.111 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA AZ ÜLÖMAGASSÁG-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Ülőmagasság- testmagasság jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-51,0	118	352	207	310	271	40	5	1 303
51, 1-53, 0	386	1 336	961	1 058	1 210	139	28	5 118
53, 1-	200	801	724	514	720	96	19	3 074
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás az ülőmagasság-testmagasság jelző csoportjai szerint

-51,0	16,8	14,1	10,9	16,5	12,3	14,5	9,6	13,7
51, 1-53, 0	54,8	53,7	50,8	56,2	55,0	50,6	53,9	53,9
53, 1-	28,4	32,2	38,3	27,3	32,7	34,9	36,5	32,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.112 A SORKÖTELESEK ÜLÖMAGASSÁG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	52,81	2,49	1,58	0,06	0,02	42,70-68,30
Solti síkság és Bácska	265	52,55	2,64	1,62	0,10	0,03	40,20-57,10
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	52,92	1,91	1,38	0,09	0,02	47,90-62,50
Összesen	1 265	52,77	2,45	1,57	0,04	0,02	40,20-68,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	52,03	1,43	1,20	0,14	0,02	48,00-54,60
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	52,13	2,01	1,42	0,15	0,02	48,90-57,00
Borsodi síkság	261	52,35	1,94	1,39	0,09	0,02	48,80-57,60
Bükkalja	213	52,22	2,46	1,57	0,11	0,03	43,20-57,70
Hegyköz	56	52,25	1,18	1,09	0,15	0,02	49,70-54,80
Hegyalja	193	52,26	1,84	1,36	0,10	0,02	47,00-57,30
Bodrogköz	206	52,49	1,81	1,35	0,09	0,02	49,10-57,10
Cserehát	13	51,68	4,85	2,20	0,61	0,04	45,60-54,50
Taktaköz és matyók	207	52,12	1,50	1,22	0,08	0,02	49,10-57,00
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebbségi területei	205	52,24	3,00	1,73	0,12	0,03	43,90-65,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	52,21	2,11	1,45	0,09	0,02	48,20-58,10
Összesen	1 788	52,25	2,09	1,45	0,03	0,02	43,20-65,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	52,62	1,71	1,31	0,05	0,02	43,20-56,80
Hajduság	62	53,12	7,60	2,76	0,35	0,05	46,30-71,90
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	52,12	2,69	1,64	0,18	0,03	43,50-55,10
Hortobágy és Tiszahát	172	52,63	1,28	1,13	0,09	0,02	50,00-55,70
Dél-Nyírség	168	52,85	1,48	1,22	0,09	0,02	47,60-56,10
Bihar	118	51,97	1,66	1,29	0,12	0,02	48,10-55,60
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	52,64	1,96	1,40	0,12	0,02	49,40-55,90
Összesen	1 348	52,59	2,05	1,43	0,04	0,02	43,20-71,90
Pest megye							
Budapest környéke	52	52,74	2,07	1,44	0,20	0,02	49,70-55,40
Gödöllői-dombság	161	52,35	2,53	1,59	0,13	0,03	40,90-55,20
Kiskunság északi része	225	52,56	1,82	1,35	0,09	0,02	48,90-56,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	52,57	1,29	1,14	0,12	0,02	49,10-55,20
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	52,54	3,87	1,97	0,12	0,03	46,90-68,80
Összesen	792	52,52	2,63	1,62	0,06	0,03	40,90-68,80
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	52,29	2,98	1,73	0,10	0,03	39,10-64,70
Belső-Somogy	187	52,46	1,74	1,32	0,10	0,02	48,80-55,60
Külső-Somogy	189	52,18	1,90	1,38	0,10	0,02	46,80-55,40
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	52,25	4,24	2,06	0,29	0,03	41,70-55,80
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	52,46	3,76	1,94	0,11	0,03	39,50-63,60
Összesen	1 039	52,36	2,88	1,70	0,05	0,03	39,10-64,70
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	52,40	2,38	1,54	0,10	0,02	48,90-62,70
Bakony vidéke	474	52,51	2,29	1,51	0,07	0,02	46,20-60,80
Balaton felvidék	109	52,58	1,44	1,20	0,11	0,02	48,90-55,20
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	52,47	1,73	1,32	0,13	0,02	48,20-56,10
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	52,53	1,82	1,35	0,06	0,02	45,50-58,20
Összesen	1 343	52,50	2,06	1,44	0,04	0,02	45,50-62,70

2,113 A SORKÖTELESEK ÜLŐMAGASSÁG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	52,82	1,91	1,38	0,06	0,02	49,40-62,50
02	364	52,66	3,09	1,76	0,09	0,03	40,20-64,70
03	203	52,86	3,51	1,87	0,13	0,03	42,40-68,30
04	116	52,78	1,45	1,20	0,11	0,02	49,70-55,40
05	44	52,73	1,47	1,21	0,18	0,02	50,30-55,30
06	23	52,43	1,34	1,16	0,25	0,02	50,60-54,90
07	17	52,96	0,99	0,99	0,24	0,01	51,20-54,60
08	8	52,01	1,01	1,00	0,35	0,01	50,80-54,10
09	4	52,07	3,93	1,98	0,99	0,03	49,40-54,60
10-14	11	53,93	0,67	0,82	0,25	0,01	52,80-55,20
Összesen	1 265	52,77	2,45	1,57	0,04	0,02	40,20-68,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	52,23	1,95	1,40	0,06	0,02	45,60-65,00
02	547	52,19	1,99	1,41	0,06	0,02	43,20-57,40
03	297	52,36	2,44	1,56	0,09	0,02	48,20-58,70
04	162	52,34	1,87	1,37	0,11	0,02	48,80-57,50
05	79	52,17	2,99	1,73	0,19	0,03	43,90-58,10
06	46	52,33	2,15	1,47	0,22	0,02	49,10-56,10
07	23	52,06	1,06	1,03	0,21	0,01	49,40-53,80
08	13	52,57	1,90	1,38	0,38	0,02	49,70-55,40
09	7	53,04	1,30	1,14	0,43	0,02	51,10-55,10
10-14	11	52,46	3,37	1,84	0,55	0,03	49,10-55,50
Összesen	1 788	52,25	2,09	1,45	0,03	0,02	43,20-65,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	52,53	1,98	1,41	0,07	0,02	43,20-56,60
02	356	52,43	1,69	1,30	0,07	0,02	47,60-55,70
03	234	52,58	1,51	1,23	0,08	0,02	48,10-56,60
04	139	52,98	4,51	2,12	0,18	0,04	46,30-71,90
05	87	52,83	1,38	1,17	0,13	0,02	49,70-55,30
06	33	52,63	1,86	1,36	0,24	0,02	50,00-55,70
07	34	52,80	1,21	1,10	0,19	0,02	50,00-55,80
08	17	52,28	2,27	1,51	0,37	0,02	48,80-54,80
09	10	53,34	1,21	1,10	0,35	0,02	51,40-55,00
10-14	7	52,72	1,18	1,09	0,41	0,02	51,50-54,70
Összesen	1 348	52,59	2,05	1,43	0,04	0,02	43,20-71,90

2.113 A SORKÖTELESEK ÜLŐMAGASSÁG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	52,41	2,49	1,58	0,09	0,03	47,20-68,80
02	247	52,48	1,91	1,38	0,09	0,02	46,90-58,20
03	108	52,63	3,18	1,78	0,17	0,03	46,90-64,30
04	59	53,01	3,27	1,81	0,24	0,03	50,00-62,40
05	28	52,82	2,12	1,46	0,28	0,02	48,80-55,60
06	7	52,68	2,30	1,52	0,57	0,02	50,00-54,50
07	6	52,83	2,93	1,71	0,70	0,03	50,60-56,00
08	6	51,25	21,77	4,67	1,91	0,09	40,90-54,20
09	4	52,70	1,65	1,28	0,64	0,02	50,60-54,00
10-14	1	50,60	-	-	-	-	-
Összesen	792	52,52	2,63	1,62	0,06	0,03	40,90-68,80
Somogy megye							
01	409	52,38	3,58	1,89	0,09	0,03	39,10-64,70
02	325	52,40	2,45	1,57	0,09	0,02	46,80-62,40
03	148	52,30	2,10	1,45	0,12	0,02	47,10-56,00
04	70	52,22	1,41	1,19	0,14	0,02	49,70-55,40
05	48	52,13	5,31	2,30	0,33	0,04	39,50-55,70
06	13	52,53	2,43	1,56	0,43	0,02	50,30-55,20
07	9	52,50	1,40	1,18	0,39	0,02	50,60-54,10
08	7	52,62	0,49	0,70	0,26	0,01	51,70-53,80
09	8	52,87	1,62	1,27	0,45	0,02	50,90-55,60
10-14	2	53,05	0,56	0,75	0,53	0,01	52,30-53,80
Összesen	1 039	52,36	2,88	1,70	0,05	0,03	39,10-64,70
Veszprém megye							
01	481	52,46	1,94	1,39	0,06	0,02	46,20-59,60
02	388	52,51	1,79	1,34	0,07	0,02	48,90-62,70
03	218	52,41	2,53	1,59	0,11	0,03	45,50-60,20
04	131	52,61	2,42	1,56	0,14	0,02	48,20-60,80
05	73	52,66	1,50	1,22	0,14	0,02	48,90-55,40
06	20	52,77	4,19	2,05	0,46	0,03	49,40-58,20
07	16	52,90	0,89	0,94	0,24	0,01	51,20-54,50
08	9	51,83	1,68	1,30	0,43	0,02	50,00-54,50
09	2	54,00	0,49	0,70	0,49	0,01	53,30-54,70
10-14	5	53,62	3,85	1,96	0,88	0,03	52,30-57,50
Összesen	1 343	52,50	2,06	1,44	0,04	0,02	45,50-62,70

2.113 A SORKÖTELESEK ÜLÖMAGASSÁG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	52,34	1,82	1,35	0,05	0,02	47,80-63,70
02	446	52,23	1,83	1,35	0,06	0,02	48,60-55,90
03	151	52,34	1,84	1,36	0,11	0,02	48,90-57,60
04	39	52,23	1,37	1,17	0,18	0,02	50,00-54,50
05	15	52,70	4,67	2,16	0,52	0,04	46,20-55,20
06	6	51,66	0,79	0,89	0,36	0,01	51,00-53,60
07	6	52,70	0,55	0,74	0,28	0,01	51,60-54,10
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	52,60	1,14	1,07	0,62	0,02	51,20-53,80
10-14	4	50,60	0,13	0,36	0,18	0,00	50,30-51,20
Összesen	1 376	52,30	1,84	1,36	0,04	0,02	46,20-63,70
Megyei városok együtt							
01	230	52,41	1,81	1,35	0,09	0,02	45,90-57,60
02	177	52,19	1,41	1,19	0,09	0,02	48,20-55,20
03	81	52,09	1,45	1,20	0,14	0,02	49,10-54,70
04	25	52,51	1,83	1,35	0,27	0,02	50,50-55,60
05	13	53,17	1,12	1,06	0,29	0,01	50,80-55,20
06	5	52,42	1,94	1,39	0,62	0,02	50,30-53,90
07	6	52,35	2,71	1,65	0,67	0,03	50,00-55,10
08	5	52,04	0,12	0,35	0,16	0,00	51,50-52,50
09	1	53,30	-	-	-	-	-
10-14	1	50,60	-	-	-	-	-
Összesen	544	52,31	1,64	1,28	0,06	0,02	45,90-57,60
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	52,43	2,17	1,47	0,02	0,02	39,10-68,80
02	2 850	52,38	2,07	1,44	0,03	0,02	40,20-64,70
03	1 440	52,47	2,39	1,55	0,04	0,02	42,40-68,30
04	741	52,62	2,52	1,59	0,06	0,03	46,30-71,90
05	387	52,57	2,51	1,58	0,08	0,03	39,50-58,10
06	153	52,48	2,26	1,50	0,12	0,02	49,10-58,20
07	117	52,64	1,35	1,16	0,11	0,02	50,00-56,00
08	65	52,17	3,56	1,89	0,23	0,03	40,90-55,40
09	39	52,97	1,76	1,33	0,21	0,02	49,40-55,60
10-14	42	52,79	2,89	1,70	0,26	0,03	49,10-57,50
Összesen	9 495	52,45	2,23	1,49	0,02	0,02	39,10-71,90

2.114 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	23,23	1,35	1,16	0,03	0,04	15,70-29,80
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	22,85	1,58	1,26	0,03	0,05	15,60-32,90
Hajdu-Bihar megye	1 348	22,62	1,09	1,04	0,03	0,04	17,70-25,90
Pest megye	792	23,43	1,12	1,06	0,04	0,04	17,00-28,70
Somogy megye	1 039	23,06	1,19	1,09	0,03	0,04	16,00-30,00
Veszprém megye	1 343	22,74	1,10	1,05	0,03	0,04	16,10-27,30
Budapest	1 376	22,96	1,14	1,07	0,03	0,04	18,20-27,30
Megyei városok együtt	544	22,66	1,27	1,13	0,05	0,04	18,10-25,10
Összesen	9 495	22,93	1,31	1,14	0,01	0,04	15,60-32,90

**2.115 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A VÁLLSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Vállszélesség- testmagasság jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-21	33	105	86	5	35	63	61	47	435
22-23	403	680	557	230	376	533	517	206	3 502
24-	829	1 003	705	557	628	747	798	291	5 558
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a vállszélesség-testmagasság jelző csoportjai szerint

-21	2,6	5,9	6,4	0,6	3,4	4,7	4,4	8,6	4,6
22-23	31,9	38,0	41,3	29,1	36,2	39,7	37,6	37,9	36,9
24-	65,5	56,1	52,3	70,3	60,4	55,6	58,0	53,5	58,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.116 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Budapest	704	22,97	1,07	1,03	0,04	0,04	19,30-26,30
Dunántul	2 489	22,85	1,20	1,10	0,02	0,04	16,00-30,00
Duna-Tisza köze	1 892	23,29	1,26	1,12	0,03	0,04	15,70-29,80
Észak-Magyarország	1 882	22,86	1,55	1,24	0,03	0,05	15,60-32,90
Tiszántul	2 201	22,75	1,20	1,10	0,02	0,04	17,40-28,70
Külföld	275	22,89	1,30	1,14	0,07	0,04	19,00-25,50
Ismeretlen	52	23,04	1,00	1,00	0,14	0,04	20,50-26,20
Összesen	9 495	22,93	1,31	1,14	0,01	0,04	15,60-32,90

**2.117 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A VÁLLSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Vállszélesség- testmagasság jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-21	29	117	42	106	123	17	1	435
22-23	261	954	598	721	863	87	18	3 502
24-	414	1 418	1 252	1 055	1 215	171	33	5 558
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a vállszélesség-testmagasság jelző csoportjai szerint

-21	4,1	4,7	2,2	5,6	5,6	6,2	1,9	4,6
22-23	37,1	38,3	31,6	38,3	39,2	31,6	34,6	36,9
24-	58,8	57,0	66,2	56,1	55,2	62,2	63,5	58,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.118 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	23,18	1,21	1,10	0,04	0,04	15,70-29,80
Solti síkság és Bácska	265	23,50	1,79	1,34	0,08	0,05	18,40-26,50
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	23,14	1,21	1,10	0,07	0,04	16,70-25,90
Összesen	1 265	23,23	1,35	1,16	0,03	0,04	15,70-29,80
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	22,96	1,03	1,01	0,12	0,04	20,30-26,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	22,90	1,35	1,16	0,13	0,05	19,90-27,10
Borsodi síkság	261	22,94	2,02	1,42	0,09	0,06	19,10-31,40
Bükkalja	213	22,73	2,38	1,54	0,11	0,06	15,60-32,90
Hegyköz	56	22,69	0,80	0,89	0,12	0,03	20,20-24,60
Hegyalja	193	22,66	1,39	1,18	0,08	0,05	19,20-25,60
Bodrogház	206	22,81	1,01	1,00	0,07	0,04	19,60-25,60
Cserehát	13	22,95	2,74	1,66	0,46	0,07	21,50-28,30
Taktaköz és matyók	207	22,67	1,23	1,11	0,08	0,04	17,20-26,70
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebbségi területei	205	23,19	1,96	1,40	0,10	0,06	19,50-29,20
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	22,85	1,28	1,13	0,07	0,04	17,40-26,40
Összesen	1 788	22,85	1,58	1,26	0,03	0,05	15,60-32,90
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	22,52	1,13	1,06	0,04	0,04	18,60-25,30
Hajduság	62	22,62	1,06	1,03	0,13	0,04	20,10-24,90
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	22,80	0,97	0,98	0,11	0,04	19,40-24,50
Hortobágy és Tiszahát	172	22,62	1,18	1,09	0,08	0,04	17,70-25,30
Dél-Nyírság	168	22,77	1,22	1,10	0,08	0,04	19,80-25,80
Bihar	118	22,71	0,92	0,96	0,09	0,04	20,80-25,90
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	22,66	0,77	0,88	0,07	0,03	20,30-24,70
Összesen	1 348	22,62	1,09	1,04	0,03	0,04	17,70-25,90
Pest megye							
Budapest környéke	52	23,48	0,65	0,81	0,11	0,03	20,90-25,10
Gödöllői-dombság	161	23,30	0,98	0,99	0,08	0,04	20,70-26,50
Kiskunság északi része	225	23,54	1,02	1,01	0,07	0,04	21,20-26,30
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	23,54	1,25	1,12	0,12	0,04	21,40-26,90
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	23,37	1,34	1,16	0,07	0,04	17,00-28,70
Összesen	792	23,43	1,12	1,06	0,04	0,04	17,00-28,70
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	23,03	1,43	1,20	0,07	0,05	16,00-28,40
Belső-Somogy	187	23,16	1,01	1,00	0,07	0,04	20,40-25,50
Külső-Somogy	189	23,01	0,85	0,92	0,07	0,03	19,80-25,70
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	23,01	0,91	0,95	0,13	0,04	21,30-25,10
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	23,07	1,33	1,15	0,06	0,04	18,90-30,00
Összesen	1 039	23,06	1,19	1,09	0,03	0,04	16,00-30,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	22,64	1,11	1,05	0,07	0,04	19,60-27,30
Bakony vidéke	474	22,74	1,04	1,02	0,05	0,04	19,20-26,00
Balaton felvidék	109	22,91	0,99	0,99	0,09	0,04	20,40-24,90
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	22,75	1,54	1,24	0,12	0,05	16,10-25,90
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	22,74	1,08	1,04	0,05	0,04	18,60-26,10
Összesen	1 343	22,74	1,10	1,05	0,03	0,04	16,10-27,30

2.119 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZÉRI NT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	23,29	1,50	1,22	0,06	0,05	16,10-28,90
02	364	23,20	1,51	1,23	0,06	0,05	15,70-29,80
03	203	23,20	1,02	1,01	0,07	0,04	19,30-26,30
04	116	23,15	1,20	1,10	0,10	0,04	18,70-26,40
05	44	23,22	1,08	1,04	0,16	0,04	21,50-25,80
06	23	23,37	0,87	0,93	0,20	0,03	21,10-25,30
07	17	23,07	0,86	0,93	0,23	0,04	21,70-24,40
08	8	23,36	1,01	1,00	0,35	0,04	21,90-25,30
09	4	23,30	0,54	0,73	0,37	0,03	22,60-24,50
10-14	11	23,52	0,54	0,73	0,22	0,03	22,30-24,80
Összesen	1 265	23,23	1,35	1,16	0,03	0,04	15,70-29,80
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	22,81	1,33	1,15	0,05	0,05	15,60-29,20
02	547	22,90	1,94	1,39	0,06	0,06	17,00-32,90
03	297	22,80	1,36	1,17	0,07	0,05	17,20-25,60
04	162	22,81	1,52	1,23	0,10	0,05	19,20-27,10
05	79	22,71	2,56	1,60	0,18	0,07	17,40-29,20
06	46	23,27	1,16	1,08	0,16	0,04	20,20-25,60
07	23	22,63	0,62	0,79	0,16	0,03	20,80-24,30
08	13	22,86	2,31	1,52	0,42	0,06	18,90-24,60
09	7	23,05	0,29	0,54	0,20	0,02	22,00-23,80
10-14	11	23,04	0,49	0,70	0,21	0,03	21,90-23,90
Összesen	1 788	22,85	1,58	1,26	0,03	0,05	15,60-32,90
Hajdu-Bihar megye							
01	431	22,61	1,17	1,08	0,05	0,04	17,70-25,80
02	356	22,60	1,05	1,02	0,05	0,04	19,00-25,90
03	234	22,66	1,01	1,00	0,06	0,04	19,40-25,30
04	139	22,59	1,22	1,10	0,09	0,04	19,70-25,20
05	87	22,64	0,92	0,96	0,10	0,04	20,60-25,30
06	33	22,68	1,04	1,02	0,18	0,04	20,80-25,20
07	34	22,64	0,84	0,92	0,16	0,04	20,70-24,10
08	17	22,46	1,02	1,01	0,24	0,04	20,30-24,00
09	10	23,03	0,64	0,80	0,25	0,03	21,50-24,30
10-14	7	22,68	1,50	1,22	0,46	0,05	21,10-24,30
Összesen	1 348	22,62	1,09	1,04	0,03	0,04	17,70-25,90

2,119 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
01	326	23,37	1,02	1,01	0,06	0,04	20,20-28,60
02	247	23,47	1,03	1,01	0,06	0,04	20,90-26,90
03	108	23,44	1,28	1,13	0,11	0,04	21,20-28,70
04	59	23,45	1,25	1,12	0,15	0,04	21,10-26,80
05	28	23,47	2,73	1,65	0,32	0,07	17,00-26,30
06	7	23,27	0,51	0,71	0,27	0,03	22,20-24,40
07	6	23,71	0,82	0,91	0,37	0,03	22,40-25,30
08	6	23,76	0,44	0,66	0,27	0,02	22,80-24,70
09	4	24,00	0,52	0,72	0,36	0,03	23,30-25,20
10-14	1	23,90	-	-	-	-	-
Összesen	792	23,43	1,12	1,06	0,04	0,04	17,00-28,70
Somogy megye							
01	409	23,00	1,29	1,14	0,06	0,04	18,90-30,00
02	325	23,03	0,97	0,98	0,05	0,04	19,80-26,20
03	148	23,18	1,06	1,03	0,08	0,04	20,80-28,40
04	70	22,92	1,37	1,17	0,14	0,05	18,60-25,70
05	48	23,30	2,06	1,44	0,21	0,06	16,00-25,40
06	13	23,91	1,12	1,06	0,29	0,04	21,90-25,60
07	9	23,13	0,55	0,74	0,25	0,03	21,70-24,20
08	7	23,50	0,47	0,69	0,26	0,02	22,50-24,70
09	8	23,06	0,41	0,64	0,23	0,02	22,00-24,10
10-14	2	23,80	1,21	1,10	0,78	0,04	22,70-24,90
Összesen	1 039	23,06	1,19	1,09	0,03	0,04	16,00-30,00
Veszprém megye							
01	481	22,65	1,19	1,09	0,05	0,04	16,10-25,90
02	388	22,69	1,09	1,04	0,05	0,04	19,20-27,30
03	218	22,82	0,95	0,97	0,07	0,04	20,10-25,20
04	131	22,92	0,98	0,99	0,09	0,04	19,80-25,90
05	73	22,73	0,78	0,88	0,10	0,03	19,90-24,70
06	20	22,81	1,02	1,01	0,23	0,04	21,20-24,70
07	16	23,28	1,27	1,13	0,29	0,04	21,90-26,00
08	9	22,61	0,95	0,97	0,32	0,04	21,50-24,70
09	2	24,20	0,36	0,60	0,42	0,02	23,60-24,80
10-14	5	24,46	0,23	0,48	0,21	0,01	24,00-25,30
Összesen	1 343	22,74	1,10	1,05	0,03	0,04	16,10-27,30

2.119 A SORKÖTELESEK VÁLLSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	23,01	1,18	1,09	0,04	0,04	19,30-27,30
02	446	22,82	1,08	1,04	0,05	0,04	18,20-26,40
03	151	23,03	1,17	1,08	0,09	0,04	20,60-26,30
04	39	22,84	0,81	0,90	0,14	0,03	21,00-25,20
05	15	23,00	0,41	0,64	0,16	0,02	21,40-24,30
06	6	23,53	1,49	1,22	0,50	0,05	21,40-24,80
07	6	23,68	0,74	0,86	0,33	0,03	22,70-25,30
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	24,80	-	-	-	-	24,70-24,90
10-14	4	23,25	0,86	0,93	0,47	0,04	22,30-24,70
Összesen	1 376	22,96	1,14	1,07	0,03	0,04	18,20-27,30
Megyei városok együtt							
01	230	22,63	1,44	1,20	0,08	0,05	18,10-25,00
02	177	22,76	1,17	1,08	0,08	0,04	19,30-24,90
03	81	22,57	0,88	0,94	0,11	0,04	20,60-24,80
04	25	22,71	1,43	1,20	0,24	0,05	20,30-25,10
05	13	22,83	2,04	1,43	0,40	0,06	19,60-25,10
06	5	21,74	0,51	0,71	0,32	0,03	20,60-22,80
07	6	22,26	0,76	0,87	0,36	0,03	21,00-23,40
08	5	22,66	0,22	0,47	0,21	0,02	22,20-23,50
09	1	23,10	-	-	-	-	-
10-14	1	22,60	-	-	-	-	-
Összesen	544	22,66	1,27	1,13	0,05	0,04	18,10-25,10
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	22,93	1,33	1,15	0,02	0,05	15,60-30,00
02	2 850	22,92	1,35	1,16	0,02	0,05	15,70-32,90
03	1 440	22,94	1,17	1,08	0,03	0,04	17,20-28,70
04	741	22,90	1,29	1,14	0,04	0,04	18,60-27,10
05	387	22,90	1,61	1,27	0,06	0,05	16,00-29,20
06	153	23,11	1,23	1,11	0,09	0,04	20,20-25,60
07	117	22,92	0,97	0,98	0,09	0,04	21,00-26,00
08	65	22,92	1,29	1,14	0,14	0,04	18,90-25,30
09	39	23,36	0,73	0,86	0,14	0,03	21,50-25,20
10-14	42	23,34	0,97	0,98	0,15	0,04	21,10-25,30
Összesen	9 495	22,93	1,31	1,14	0,01	0,04	15,60-32,90

2.120 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	52,67	16,30	4,04	0,11	0,07	26,80-93,20
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	51,66	10,88	3,30	0,08	0,06	29,10-90,90
Hajdu-Bihar megye	1 348	52,92	9,22	3,04	0,08	0,05	44,00-75,30
Pest megye	792	52,71	10,52	3,24	0,12	0,06	42,00-71,30
Somogy megye	1 039	51,31	9,17	3,03	0,09	0,05	40,70-66,40
Veszprém megye	1 343	51,22	10,53	3,24	0,09	0,06	37,30-80,50
Budapest	1 376	50,96	11,09	3,33	0,09	0,06	39,10-70,50
Megyei városok együtt	544	50,93	10,95	3,31	0,14	0,06	36,80-64,50
Összesen	9 495	51,82	11,71	3,42	0,04	0,06	26,80-93,20

**2,121 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASKERÜLET-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Mellkaskerület- testmagasság jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
- 50	277	559	233	165	389	509	571	233	2 936
51-56	669	876	811	436	472	584	549	218	4 615
57-	319	353	304	191	170	250	256	93	1 944
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495
Százalékos megoszlás a mellkaskerület-testmagasság jelző csoportjai szerint									
- 50	21,9	31,3	17,3	20,8	37,5	37,9	41,5	42,8	30,9
51-56	52,9	49,0	60,2	55,1	45,4	43,5	39,9	40,1	48,6
57-	25,2	19,7	22,5	24,1	17,1	18,6	18,6	17,1	20,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2,122 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Budapest	704	51,15	11,72	3,42	0,13	0,06	39,80-70,50
Dunántúl	2 489	51,28	10,18	3,19	0,06	0,06	36,80-80,50
Duna-Tisza köze	1 892	52,57	14,63	3,82	0,09	0,07	26,80-93,20
Észak-Magyarország	1 882	51,63	10,93	3,31	0,08	0,06	29,10-90,90
Tiszántúl	2 201	52,23	10,49	3,24	0,07	0,06	37,90-75,30
Külföld	275	51,18	10,75	3,28	0,20	0,06	42,10-62,70
Ismertetlen	52	51,83	12,20	3,49	0,48	0,06	45,50-60,40
Összesen	9 495	51,82	11,71	3,42	0,04	0,06	26,80-93,20

**2,123 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASKERÜLET-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Mellkaskerület- testmagasság jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántúl	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántúl	Külföld	Ismertetlen	
- 50	277	934	451	594	553	111	16	2 936
51-56	290	1 114	994	903	1 170	118	26	4 615
57-	137	441	447	385	478	46	10	1 944
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495
Százalékos megoszlás a mellkaskerület-testmagasság jelző csoportjai szerint								
- 50	39,3	37,5	23,9	31,6	25,1	40,4	30,8	30,9
51-56	41,2	44,8	52,5	48,0	53,2	42,9	50,0	48,6
57-	19,5	17,7	23,6	20,4	21,7	16,7	19,2	20,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 124 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI

AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	52,74	15,27	3,91	0,14	0,07	26,80-93,20
Solti síkság és Bácska	265	52,67	20,59	4,54	0,28	0,08	41,90-88,20
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	52,47	14,53	3,81	0,26	0,07	45,30-88,20
Összesen	1 265	52,67	16,30	4,04	0,11	0,07	26,80-93,20
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	50,69	9,34	3,06	0,36	0,06	42,90-61,80
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	51,37	8,43	2,90	0,31	0,05	44,70-58,00
Borsodi síkság	261	51,39	9,85	3,14	0,19	0,06	43,40-61,80
Bükkalja	213	51,77	7,78	2,79	0,19	0,05	46,10-60,10
Hegyköz	56	52,55	6,30	2,51	0,34	0,04	45,30-58,30
Hegyalja	193	52,10	12,20	3,49	0,25	0,06	36,40-67,70
Bodrogköz	206	52,63	14,01	3,74	0,26	0,07	46,10-90,90
Cserehát	13	50,06	9,20	3,03	0,84	0,06	45,20-57,20
Taktaköz és matyók	207	52,17	8,77	2,96	0,21	0,05	46,10-61,30
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	51,22	14,84	3,85	0,27	0,07	29,10-66,40
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	50,97	8,52	3,09	0,19	0,06	40,70-61,70
Összesen	1 788	51,66	10,88	3,30	0,08	0,06	29,10-90,90
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	53,11	9,13	3,02	0,12	0,05	45,90-82,50
Hajduság	62	52,89	9,12	3,02	0,38	0,05	45,30-82,30
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	52,30	10,50	3,24	0,35	0,06	45,20-60,60
Hortobágy és Tiszahát	172	53,19	7,81	2,79	0,21	0,05	45,90-60,00
Dél-Nyírség	168	53,51	10,71	3,27	0,25	0,06	46,20-75,30
Bihar	118	51,16	8,35	2,89	0,27	0,05	44,00-61,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	52,99	6,27	2,50	0,21	0,04	45,90-60,10
Összesen	1 348	52,92	9,22	3,04	0,08	0,05	44,00-75,30
Pest megye							
Budapest környéke	52	52,91	9,93	3,15	0,44	0,05	45,20-61,60
Gödöllői-dombság	161	52,85	11,31	3,36	0,26	0,06	45,70-64,30
Kiskunság északi része	225	52,89	10,47	3,24	0,22	0,06	44,60-66,30
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	52,71	12,27	3,50	0,37	0,06	46,80-71,30
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	52,38	9,73	3,12	0,19	0,05	42,00-64,60
Összesen	792	52,71	10,52	3,24	0,12	0,06	42,00-71,30
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	51,36	8,81	2,97	0,18	0,05	44,70-64,50
Belső-Somogy	187	51,39	9,99	3,16	0,23	0,06	43,00-66,30
Külső-Somogy	189	51,07	8,94	2,99	0,22	0,05	40,70-60,70
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	51,66	14,51	3,81	0,53	0,07	45,30-62,60
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	51,28	8,22	2,87	0,16	0,05	44,80-66,40
Összesen	1 039	51,31	9,17	3,03	0,09	0,05	40,70-66,40
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	51,33	11,64	3,41	0,23	0,06	43,50-80,50
Bakony vidéke	474	51,24	8,84	2,97	0,14	0,05	43,30-63,00
Balaton felvidék	109	50,97	10,60	3,26	0,31	0,06	37,30-65,10
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	51,83	10,66	3,26	0,33	0,06	44,40-61,20
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	51,04	11,73	3,42	0,16	0,06	37,90-69,70
Összesen	1 343	51,22	10,53	3,24	0,09	0,06	37,30-80,50

2.125 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	52,61	17,72	4,21	0,19	0,08	26,80-90,40
02	364	52,54	10,18	3,19	0,17	0,06	44,50-65,70
03	203	52,99	20,82	4,56	0,32	0,08	45,20-93,20
04	116	52,90	29,77	5,46	0,51	0,10	41,90-88,20
05	44	52,60	10,48	3,24	0,49	0,06	47,00-60,80
06	23	52,63	4,45	2,11	0,45	0,04	46,60-55,60
07	17	52,80	5,10	2,26	0,55	0,04	48,60-56,40
08	8	51,41	4,16	2,04	0,72	0,03	48,10-53,80
09	4	52,55	2,78	1,67	0,84	0,03	50,60-54,40
10-14	11	52,68	5,86	2,42	0,73	0,04	50,00-58,80
Összesen	1 265	52,67	16,30	4,04	0,11	0,07	26,80-93,20
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	51,60	12,28	3,50	0,14	0,06	36,40-67,70
02	547	51,59	9,59	3,10	0,13	0,06	29,10-63,10
03	297	51,54	8,05	2,84	0,16	0,05	42,30-60,50
04	162	52,18	19,19	4,38	0,34	0,08	43,40-90,90
05	79	51,48	6,54	2,56	0,29	0,04	46,20-56,10
06	46	52,82	7,38	2,72	0,40	0,05	47,40-59,60
07	23	51,33	4,84	2,20	0,46	0,04	47,50-54,30
08	13	51,30	6,54	2,56	0,71	0,04	47,90-55,50
09	7	51,45	12,06	3,47	1,31	0,06	45,70-57,30
10-14	11	51,61	3,36	1,84	0,55	0,03	48,00-55,50
Összesen	1 788	51,66	10,88	3,30	0,08	0,06	29,10-90,90
Hajdu-Bihar megye							
01	431	52,87	10,67	3,27	0,16	0,06	44,00-75,30
02	356	52,59	8,41	2,90	0,15	0,05	45,70-61,40
03	234	52,89	7,82	2,80	0,18	0,05	45,80-60,60
04	139	53,52	9,17	3,03	0,26	0,05	47,40-62,40
05	87	53,37	8,98	3,00	0,32	0,05	45,30-62,10
06	33	52,98	8,23	2,87	0,50	0,05	47,30-59,70
07	34	52,68	4,71	2,17	0,37	0,04	47,40-57,00
08	17	53,91	15,18	3,90	0,95	0,07	46,30-61,10
09	10	53,93	4,34	2,08	0,66	0,03	49,10-56,70
10-14	7	53,87	10,46	3,23	1,22	0,05	48,50-58,40
Összesen	1 348	52,92	9,22	3,04	0,08	0,05	44,00-75,30

2.125 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési-sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
01	326	52,66	10,42	3,23	0,18	0,06	42,00-64,30
02	247	52,79	11,08	3,33	0,21	0,06	45,20-66,30
03	108	52,26	8,85	2,97	0,29	0,05	45,40-62,40
04	59	52,73	8,16	2,86	0,37	0,05	47,20-62,50
05	28	53,89	20,80	4,56	0,88	0,08	49,10-71,30
06	7	52,00	2,78	1,67	0,63	0,03	49,40-54,80
07	6	53,91	7,75	2,78	1,13	0,05	50,60-59,00
08	6	52,90	2,41	1,55	0,63	0,02	50,00-54,80
09	4	54,47	5,48	2,34	1,17	0,04	51,50-57,10
10-14	1	52,30	-	-	-	-	-
Összesen	792	52,71	10,52	3,24	0,12	0,06	42,00-71,30
Somogy megye							
01	409	51,46	11,34	3,37	0,17	0,06	43,00-66,40
02	325	51,29	8,40	2,90	0,16	0,05	40,70-66,30
03	148	51,00	6,61	2,57	0,21	0,05	45,90-58,70
04	70	50,70	8,14	2,85	0,34	0,05	45,20-62,00
05	48	51,35	5,86	2,42	0,35	0,04	45,70-55,20
06	13	52,00	4,68	2,16	0,60	0,04	48,50-55,00
07	9	52,27	16,63	4,08	1,36	0,07	46,20-62,60
08	7	52,21	2,46	1,57	0,59	0,03	49,40-53,80
09	8	51,41	5,41	2,33	0,82	0,04	47,20-54,90
10-14	2	52,20	0,25	0,50	0,35	0,00	51,70-52,70
Összesen	1 039	51,31	9,17	3,03	0,09	0,05	40,70-66,40
Veszprém megye							
01	481	51,09	9,66	3,11	0,14	0,06	37,90-61,60
02	388	51,16	10,83	3,29	0,17	0,06	43,20-69,70
03	218	51,38	13,20	3,63	0,25	0,07	40,30-80,50
04	131	51,25	9,61	3,10	0,27	0,06	37,30-60,20
05	73	51,60	6,42	2,53	0,30	0,04	47,00-57,30
06	20	51,04	10,20	3,19	0,71	0,06	46,50-58,20
07	16	51,71	16,28	4,03	1,04	0,07	46,20-63,00
08	9	51,37	13,67	3,70	1,23	0,07	45,50-57,80
09	2	54,60	1,44	1,20	0,85	0,02	53,40-55,00
10-14	5	52,60	7,28	2,70	1,21	0,05	48,50-55,60
Összesen	1 343	51,22	10,53	3,24	0,09	0,06	37,30-80,50

2.125 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	50,96	12,03	3,47	0,13	0,06	39,20-70,50
02	446	50,86	9,67	3,11	0,15	0,06	43,80-63,80
03	151	51,10	11,97	3,46	0,28	0,06	39,10-66,90
04	39	50,95	8,37	2,89	0,46	0,05	44,80-56,80
05	15	51,18	9,99	3,16	0,77	0,06	45,60-57,40
06	6	51,26	6,07	2,46	1,00	0,04	47,80-55,70
07	6	51,82	6,66	2,58	0,98	0,04	47,80-54,80
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	54,66	1,34	1,16	0,67	0,02	53,40-56,20
10-14	4	50,90	9,65	3,11	1,55	0,06	47,60-54,20
Összesen	1 376	50,96	11,09	3,33	0,09	0,06	39,10-70,50
Megyei városok együtt							
01	230	50,88	11,51	3,39	0,22	0,06	36,80-62,40
02	177	50,91	10,46	3,23	0,24	0,06	42,30-64,50
03	81	50,28	9,18	3,03	0,34	0,06	45,30-58,40
04	25	52,06	11,14	3,34	0,67	0,06	45,30-61,50
05	13	51,63	15,75	3,97	1,10	0,07	45,80-61,40
06	5	52,28	12,53	3,54	1,58	0,06	47,80-58,20
07	6	53,31	5,27	2,30	0,94	0,04	51,20-57,70
08	5	51,42	2,97	1,72	0,77	0,03	48,80-53,80
09	1	51,50	-	-	-	-	-
10-14	1	51,80	-	-	-	-	-
Összesen	544	50,93	10,95	3,31	0,14	0,06	36,80-64,50
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	51,72	12,65	3,56	0,06	0,06	26,80-90,40
02	2 850	51,69	10,25	3,20	0,06	0,06	29,10-69,70
03	1 440	51,83	11,66	3,41	0,09	0,06	39,10-93,20
04	741	52,21	15,39	3,92	0,14	0,07	37,30-90,90
05	387	52,20	9,72	3,12	0,16	0,05	45,30-71,30
06	153	52,41	7,64	2,76	0,22	0,05	46,50-59,70
07	117	52,32	8,00	2,83	0,26	0,05	48,20-63,00
08	65	52,26	9,59	3,10	0,38	0,05	45,50-61,10
09	39	52,91	7,21	2,69	0,43	0,05	45,70-57,30
10-14	42	52,36	6,73	2,59	0,40	0,04	48,00-58,80
Összesen	9 495	51,82	11,71	3,42	0,04	0,06	26,80-93,20

2.126 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-VÁLLSZÉLESSÉG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	44,28	9,75	3,12	0,09	0,07	26,00-86,70
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	44,33	8,22	2,87	0,07	0,06	28,00-77,10
Hajdu-Bihar megye	1 348	42,82	5,26	2,29	0,06	0,05	30,70-61,30
Pest megye	792	44,55	5,34	2,31	0,08	0,05	33,00-53,80
Somogy megye	1 039	45,02	5,33	2,31	0,07	0,05	32,90-61,00
Veszprém megye	1 343	44,50	6,20	2,49	0,07	0,05	28,60-61,00
Budapest	1 376	45,16	6,76	2,60	0,07	0,05	35,00-58,20
Megyei városok együtt	544	44,63	7,51	2,74	0,12	0,06	35,40-53,00
Összesen	9 495	44,37	7,40	2,72	0,03	0,06	26,00-86,70

**2.127 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASKERÜLET-VÁLLSZÉLESSÉG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Mellkaskerület- vállszélesség jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abaúj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-40, 4	90	123	207	31	32	60	56	39	638
40, 5-42, 4	172	274	365	101	82	185	144	77	1 400
42, 5-49, 5	984	1 360	774	650	908	1 079	1 135	414	7 304
49, 6-	19	31	2	10	17	19	41	14	153
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a mellkaskerület-vállszélesség jelző csoportjai szerint

-40, 4	7, 1	6, 9	15, 4	3, 9	3, 1	4, 5	4, 1	7, 2	6, 7
40, 5-42, 4	13, 6	15, 3	27, 1	12, 7	7, 9	13, 8	10, 4	14, 1	14, 8
42, 5-49, 5	77, 8	76, 1	57, 4	82, 1	87, 4	80, 3	82, 5	76, 1	76, 9
49, 6-	1, 5	1, 7	0, 1	1, 3	1, 6	1, 4	3, 0	2, 6	1, 6
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

**2.128 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-VÁLLSZÉLESSÉG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Budapest	704	45, 04	6, 92	2, 63	0, 10	0, 05	35, 00-56, 60
Dunántul	2 489	44, 66	6, 13	2, 48	0, 05	0, 05	28, 60-61, 00
Duna-Tisza köze	1 892	44, 45	8, 27	2, 88	0, 07	0, 06	26, 00-86, 70
Észak-Magyarország	1 882	44, 39	8, 04	2, 84	0, 07	0, 06	28, 00-77, 10
Tiszántul	2 201	43, 67	7, 02	2, 65	0, 06	0, 06	30, 70-58, 20
Külföld	275	44, 83	6, 68	2, 58	0, 16	0, 05	36, 50-51, 30
Ismeretlen	52	44, 58	6, 84	2, 62	0, 36	0, 05	40, 00-50, 60
Összesen	9 495	44, 37	7, 40	2, 72	0, 03	0, 06	26, 00-86, 70

**2.129 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MELLKASKERÜLET-VÁLLSZÉLESSÉG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Mellkaskerület- vállszélesség jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-40, 4	35	113	106	122	243	16	3	638
40, 5-42, 4	76	291	249	269	470	33	12	1 400
42, 5-49, 5	570	2 048	1 511	1 453	1 466	220	36	7 304
49, 6-	23	37	26	38	22	6	1	153
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a mellkaskerület-vállszélesség jelző csoportjai szerint

-40, 4	5, 0	4, 5	5, 6	6, 5	11, 0	5, 8	5, 8	6, 7
40, 5-42, 4	10, 8	11, 7	13, 1	14, 3	21, 4	12, 0	23, 1	14, 8
42, 5-49, 5	80, 9	82, 3	79, 9	77, 2	66, 6	80, 0	69, 2	76, 9
49, 6-	3, 3	1, 5	1, 4	2, 0	1, 0	2, 2	1, 9	1, 6
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

2.130 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-VÁLLSZÉLESSÉG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	44,11	9,80	3,13	0,11	0,07	26,00-86,70
Solti síkság és Bácska	265	44,82	10,87	3,30	0,20	0,07	26,70-51,90
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	44,24	7,85	2,80	0,19	0,06	26,00-53,70
Összesen	1 265	44,28	9,75	3,12	0,09	0,07	26,00-86,70
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	45,40	6,16	2,48	0,29	0,05	39,00-53,10
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	44,65	6,14	2,48	0,27	0,05	37,70-52,50
Borsodi síkság	261	44,72	6,96	2,64	0,16	0,05	38,00-54,30
Bükkalja	213	43,97	8,25	2,87	0,20	0,06	33,30-56,80
Hegyköz	56	43,26	3,87	1,97	0,26	0,04	38,00-48,10
Hegyalja	193	43,63	9,51	3,08	0,22	0,07	30,10-64,40
Bodrogköz	206	43,46	6,02	2,45	0,17	0,05	28,00-48,80
Cserehát	13	45,84	4,15	2,04	0,57	0,04	43,60-49,50
Taktaköz és matyók	207	43,53	6,31	2,51	0,17	0,05	33,70-56,80
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	45,45	12,36	3,52	0,25	0,07	36,00-77,10
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	44,93	7,11	2,67	0,16	0,05	36,20-57,10
Összesen	1 788	44,33	8,22	2,87	0,07	0,06	28,00-77,10
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	42,48	4,66	2,16	0,09	0,05	36,30-48,80
Hajduság	62	42,86	4,79	2,19	0,28	0,05	36,50-46,90
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	43,70	6,11	2,47	0,27	0,05	36,20-49,40
Hortobágy és Tiszahát	172	42,58	4,30	2,07	0,16	0,04	36,30-47,60
Dél-Nyírség	168	42,64	5,59	2,36	0,18	0,05	30,70-47,60
Bihar	118	44,49	6,23	2,50	0,23	0,05	34,30-51,30
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	42,82	4,00	2,00	0,17	0,04	37,80-48,80
Összesen	1 348	42,82	5,26	2,29	0,06	0,05	30,70-51,30
Pest megye							
Budapest környéke	52	44,50	5,51	2,35	0,33	0,05	35,80-49,40
Gödöllői-dombság	161	44,20	5,12	2,26	0,18	0,05	38,20-48,90
Kiskunság északi része	225	44,58	4,02	2,00	0,13	0,04	38,10-50,60
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	44,78	6,01	2,45	0,26	0,05	36,90-53,80
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	44,71	6,26	2,50	0,15	0,05	33,00-53,40
Összesen	792	44,55	5,34	2,31	0,08	0,05	33,00-53,80
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	44,88	7,09	2,66	0,16	0,05	32,90-61,00
Belső-Somogy	187	45,15	4,68	2,16	0,16	0,04	35,10-50,60
Külső-Somogy	189	45,15	5,07	2,25	0,16	0,04	38,70-51,20
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	44,67	5,40	2,32	0,32	0,05	37,70-48,80
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	45,05	4,36	2,09	0,11	0,04	35,50-50,00
Összesen	1 039	45,02	5,33	2,31	0,07	0,05	32,90-61,00
Veszprém megye							
Marcal medence	223	44,23	6,45	2,54	0,17	0,05	28,60-50,00
Bakony vidéke	474	44,45	4,69	2,17	0,10	0,04	38,00-53,90
Balaton felvidék	109	45,07	7,23	2,69	0,26	0,05	36,40-61,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	43,97	5,92	2,43	0,24	0,05	34,10-50,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	44,69	7,25	2,69	0,13	0,06	34,40-57,80
Összesen	1 343	44,50	6,20	2,49	0,07	0,05	28,60-61,00

2. 131 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-VÁLLSZÉLESSÉG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	44, 47	12, 90	3, 59	0, 16	0, 08	27, 30-86, 70
02	364	44, 26	8, 37	2, 89	0, 15	0, 06	28, 30-62, 50
03	203	43, 99	8, 21	2, 87	0, 20	0, 06	26, 00-53, 70
04	116	44, 02	9, 00	3, 00	0, 28	0, 06	26, 00-48, 70
05	44	44, 25	4, 71	2, 17	0, 33	0, 04	39, 40-50, 00
06	23	44, 43	1, 85	1, 36	0, 29	0, 03	41, 10-46, 50
07	17	43, 75	3, 30	1, 82	0, 44	0, 04	38, 80-45, 70
08	8	45, 48	3, 83	1, 96	0, 69	0, 04	42, 90-48, 30
09	4	44, 45	2, 68	1, 64	0, 82	0, 03	41, 90-46, 20
10-14	11	44, 71	2, 65	1, 63	0, 49	0, 03	42, 00-47, 70
Összesen	1 265	44, 28	9, 75	3, 12	0, 09	0, 07	26, 00-86, 70
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	44, 35	8, 47	2, 91	0, 12	0, 06	30, 10-64, 40
02	547	44, 48	9, 47	3, 08	0, 13	0, 06	33, 30-77, 10
03	297	44, 32	6, 18	2, 49	0, 14	0, 05	33, 70-51, 30
04	162	43, 87	7, 32	2, 71	0, 21	0, 06	28, 00-49, 40
05	79	44, 19	10, 85	3, 29	0, 37	0, 07	36, 00-56, 80
06	46	44, 13	5, 16	2, 27	0, 33	0, 05	38, 50-49, 40
07	23	44, 16	4, 39	2, 10	0, 44	0, 04	38, 90-47, 60
08	13	44, 53	5, 37	2, 32	0, 64	0, 05	38, 40-47, 70
09	7	44, 97	5, 17	2, 27	0, 86	0, 05	41, 10-48, 20
10-14	11	44, 65	2, 65	1, 63	0, 49	0, 03	42, 00-47, 60
Összesen	1 788	44, 33	8, 22	2, 87	0, 07	0, 06	28, 00-77, 10
Hajdu-Bihar megye							
01	431	42, 85	5, 44	2, 33	0, 11	0, 05	30, 70-50, 60
02	356	43, 04	4, 84	2, 20	0, 12	0, 05	36, 40-49, 40
03	234	42, 93	5, 71	2, 39	0, 16	0, 05	35, 40-51, 30
04	139	42, 31	6, 19	2, 49	0, 21	0, 05	36, 20-49, 40
05	87	42, 51	4, 46	2, 11	0, 23	0, 04	37, 80-48, 80
06	33	42, 85	2, 71	1, 65	0, 29	0, 03	39, 10-46, 50
07	34	43, 02	3, 56	1, 89	0, 32	0, 04	39, 40-46, 40
08	17	41, 80	6, 11	2, 47	0, 60	0, 05	37, 80-47, 00
09	10	42, 75	2, 03	1, 42	0, 45	0, 03	40, 90-44, 80
10-14	7	42, 17	2, 72	1, 65	0, 62	0, 03	40, 70-45, 80
Összesen	1 348	42, 82	5, 26	2, 29	0, 06	0, 05	30, 70-51, 30

2,131 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-VÁLLSZÉLESSÉG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$\bar{V}_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
01	326	44,49	5,24	2,29	0,13	0,05	35,80-53,40
02	247	44,58	5,80	2,41	0,15	0,05	37,20-53,80
03	108	44,92	4,29	2,07	0,20	0,04	39,80-48,90
04	59	44,54	4,66	2,16	0,28	0,04	36,50-48,20
05	28	43,69	9,84	3,14	0,60	0,07	33,00-47,70
06	7	44,75	0,99	0,99	0,37	0,02	43,40-46,30
07	5	44,05	4,06	2,01	0,82	0,04	41,20-46,70
08	6	44,91	0,66	0,81	0,33	0,01	43,70-46,30
09	4	44,07	1,08	1,04	0,52	0,02	42,40-45,20
10-14	1	45,70	-	-	-	-	-
Összesen	792	44,55	5,34	2,31	0,08	0,05	33,00-53,80
Somogy megye							
01	409	44,78	5,93	2,44	0,12	0,05	35,10-51,20
02	325	44,98	4,37	2,09	0,12	0,04	35,10-50,70
03	148	45,50	4,75	2,18	0,18	0,04	39,60-61,00
04	70	45,29	6,35	2,50	0,30	0,05	36,80-49,40
05	48	45,40	6,27	2,50	0,36	0,05	32,90-50,00
06	13	46,03	2,67	1,63	0,45	0,03	43,30-50,00
07	9	44,50	10,78	3,28	1,09	0,07	37,70-49,40
08	7	45,01	2,36	1,54	0,58	0,03	43,00-47,10
09	8	44,86	1,96	1,40	0,49	0,03	43,00-47,60
10-14	2	45,60	2,56	1,60	1,13	0,03	44,00-47,20
Összesen	1 039	45,02	5,33	2,31	0,07	0,05	32,90-61,00
Veszprém megye							
01	481	44,44	6,26	2,50	0,12	0,05	34,10-56,70
02	388	44,45	6,05	2,46	0,13	0,05	33,00-54,90
03	218	44,54	6,48	2,55	0,17	0,05	28,60-57,80
04	131	44,82	7,23	2,69	0,24	0,06	39,80-61,00
05	73	44,11	4,31	2,08	0,25	0,04	39,60-50,60
06	20	44,74	4,04	2,01	0,45	0,04	40,70-48,80
07	16	45,12	4,50	2,12	0,55	0,04	41,20-48,10
08	9	44,16	5,58	2,36	0,79	0,05	40,90-48,20
09	2	44,40	0,04	0,20	0,14	0,00	44,20-44,60
10-14	5	46,60	5,01	2,24	1,00	0,04	43,50-49,40
Összesen	1 343	44,50	6,20	2,49	0,07	0,05	28,60-61,00

2.131 A SORKÖTELESEK MELLKASKERÜLET-VÁLLSZÉLESSÉG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	45,27	7,54	2,75	0,10	0,06	35,50-58,20
02	446	44,98	5,76	2,40	0,11	0,05	35,10-51,10
03	151	45,21	7,12	2,67	0,22	0,05	35,00-54,40
04	39	44,92	4,62	2,15	0,34	0,04	41,70-49,40
05	15	45,08	4,90	2,21	0,54	0,04	41,90-49,40
06	6	45,93	1,44	1,20	0,49	0,02	44,60-48,20
07	6	45,77	4,91	2,22	0,84	0,04	41,50-48,80
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	45,40	1,08	1,04	0,60	0,02	44,00-46,50
10-14	4	45,77	2,17	1,47	0,74	0,03	43,50-47,50
Összesen	1 376	45,16	6,76	2,60	0,07	0,05	35,00-58,20
Megyei városok együtt							
01	230	44,59	6,84	2,62	0,17	0,05	36,70-51,30
02	177	44,83	7,64	2,76	0,21	0,06	36,60-53,00
03	81	45,02	7,18	2,68	0,30	0,05	39,20-52,40
04	25	43,76	10,49	3,24	0,65	0,07	36,50-50,00
05	13	44,32	5,38	2,32	0,64	0,05	39,60-47,10
06	5	41,84	16,24	4,03	1,80	0,09	35,40-47,70
07	6	41,83	3,61	1,90	0,78	0,04	39,40-44,60
08	5	44,06	2,32	1,52	0,68	0,03	41,80-45,80
09	1	44,80	-	-	-	-	-
10-14	1	43,50	-	-	-	-	-
Összesen	544	44,63	7,51	2,74	0,12	0,06	35,40-53,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	44,46	8,00	2,83	0,05	0,06	27,30-86,70
02	2 850	44,43	7,03	2,65	0,05	0,05	28,30-77,10
03	1 440	44,38	6,91	2,63	0,07	0,05	26,00-61,00
04	741	44,01	7,89	2,81	0,10	0,06	26,00-61,00
05	387	43,96	7,24	2,69	0,14	0,06	32,90-56,80
06	153	44,16	4,86	2,20	0,18	0,04	35,40-50,00
07	117	43,89	5,36	2,32	0,21	0,05	37,70-49,40
08	65	43,93	6,20	2,49	0,31	0,05	37,80-48,30
09	39	44,23	3,19	1,79	0,29	0,04	40,90-48,20
10-14	42	44,63	4,47	2,11	0,33	0,04	40,70-49,40
Összesen	9 495	44,37	7,40	2,72	0,03	0,06	26,00-86,70

2.132 A SORKÖTELESEK FELSZÖVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	45,39	3,07	1,75	0,05	0,03	29,90-69,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	44,71	3,30	1,82	0,04	0,04	31,00-64,10
Hajdu-Bihar megye	1 348	45,16	2,00	1,41	0,04	0,03	35,20-56,30
Pest megye	792	45,32	4,51	2,12	0,08	0,04	28,40-64,50
Somogy megye	1 039	44,43	4,39	2,10	0,07	0,04	23,80-67,70
Veszprém megye	1 343	44,92	2,89	1,70	0,05	0,03	25,60-60,80
Budapest	1 376	44,42	2,13	1,46	0,04	0,03	32,80-57,50
Megyei városok együtt	544	44,11	3,09	1,76	0,08	0,03	31,80-54,40
Összesen	9 495	44,84	3,22	1,79	0,02	0,03	23,80-69,30

**2.133 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A FELSŐVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Felsővégtaghossz- testmagasság jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abaúj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-44, 0	235	576	245	155	405	345	532	248	2 741
44, 1-44, 6	147	338	250	107	192	247	271	87	1 639
44, 7-	883	874	853	530	442	751	573	209	5 115
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a felsővégtaghossz-testmagasság jelző csoportjai szerint

-44, 0	18, 6	32, 2	18, 2	19, 6	39, 0	25, 7	38, 7	45, 6	28, 9
44, 1-44, 6	11, 6	18, 9	18, 5	13, 5	18, 5	18, 4	19, 6	16, 0	17, 2
44, 7-	69, 8	48, 9	63, 3	66, 9	42, 5	55, 9	41, 7	38, 4	53, 9
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

**2.134 A SORKÖTELESEK FELSŐVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Budapest	704	44, 50	2, 39	1, 55	0, 06	0, 03	32, 80-52, 20
Dunántul	2 489	44, 70	3, 64	1, 91	0, 04	0, 04	23, 80-69, 30
Duna-Tisza köze	1 892	45, 29	3, 20	1, 79	0, 04	0, 03	28, 40-64, 50
Észak-Magyarország	1 882	44, 62	3, 91	1, 98	0, 05	0, 04	26, 90-64, 10
Tiszántul	2 201	44, 93	2, 23	1, 49	0, 03	0, 03	35, 20-56, 30
Külföld	275	44, 50	2, 57	1, 60	0, 10	0, 03	36, 40-55, 20
Ismeretlen	52	45, 04	2, 35	1, 53	0, 21	0, 03	39, 90-48, 50
Összesen	9 495	44, 84	3, 22	1, 79	0, 02	0, 03	23, 80-69, 30

**2.135 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A FELSŐVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Felsővégtaghossz- testmagasság jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-44, 0	275	778	382	630	564	95	17	2 741
44, 1-44, 6	127	459	241	348	391	68	5	1 639
44, 7-	302	1 252	1 269	904	1 246	112	30	5 115
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a felsővégtaghossz-testmagasság jelző csoportjai szerint

-44, 0	39, 1	31, 3	20, 2	33, 5	25, 6	34, 6	32, 7	28, 9
44, 1-44, 6	18, 0	18, 4	12, 7	18, 5	17, 8	24, 7	9, 6	17, 2
44, 7-	42, 9	50, 3	67, 1	48, 0	56, 6	40, 7	57, 7	53, 9
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

2. 136 A SORKÖTELESEK FELSŐVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	45,60	2,81	1,68	0,06	0,03	29,90-57,90
Solti síkság és Bácska	265	44,94	1,63	1,28	0,08	0,02	41,50-48,60
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	45,21	5,23	2,29	0,15	0,05	41,20-69,30
Összesen	1 265	45,39	3,07	1,75	0,05	0,03	29,90-69,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	44,52	1,94	1,39	0,16	0,03	39,80-47,90
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	44,89	5,53	2,35	0,25	0,05	39,80-61,10
Borsodi síkság	261	44,88	3,93	1,98	0,12	0,04	31,00-53,30
Bükkalja	213	44,71	3,33	1,82	0,12	0,04	40,30-58,20
Hegyköz	56	44,79	1,55	1,24	0,17	0,02	41,70-48,50
Hegyalja	193	44,72	4,15	2,04	0,15	0,04	32,70-63,30
Bodrogház	206	44,52	2,74	1,66	0,12	0,03	32,50-50,00
Cserehát	13	45,49	11,67	3,42	0,95	0,07	43,50-57,10
Taktaköz és matyók	207	44,61	3,36	1,83	0,13	0,04	39,80-44,10
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	44,70	3,12	1,77	0,12	0,03	38,30-57,70
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	44,68	2,16	1,47	0,09	0,03	39,20-49,10
Összesen	1 788	44,71	3,30	1,82	0,04	0,04	31,00-64,10
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	45,04	1,89	1,37	0,06	0,03	35,20-56,10
Hajduság	62	45,01	1,36	1,17	0,15	0,02	41,70-48,10
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	45,86	2,66	1,63	0,18	0,03	37,60-48,80
Hortobágy és Tiszahát	172	45,01	2,25	1,50	0,11	0,03	40,80-56,30
Dél-Nyírség	168	45,12	1,17	1,08	0,08	0,02	42,50-48,80
Bihar	118	45,83	2,35	1,53	0,14	0,03	42,70-52,80
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	45,05	1,91	1,38	0,12	0,03	41,10-50,00
Összesen	1 348	45,16	2,00	1,41	0,04	0,03	35,20-56,30
Pest megye							
Budapest környéke	52	44,78	2,29	1,51	0,21	0,03	40,70-47,40
Gödöllői-dombság	161	45,65	2,27	1,51	0,12	0,03	39,30-50,80
Kiskunság északi része	225	45,51	5,01	2,24	0,15	0,04	35,00-64,50
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	45,04	8,73	2,95	0,31	0,06	28,40-57,30
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	45,15	4,23	2,06	0,13	0,04	29,20-59,20
Összesen	792	45,32	4,51	2,12	0,08	0,04	28,40-64,50
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	44,44	5,15	2,27	0,14	0,05	28,80-67,70
Belső-Somogy	187	44,45	1,54	1,24	0,09	0,02	38,10-49,70
Külső-Somogy	189	44,53	4,55	2,13	0,16	0,04	32,00-62,80
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	44,46	2,02	1,42	0,20	0,03	40,70-47,60
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	44,34	5,61	2,37	0,13	0,05	23,80-64,20
Összesen	1 039	44,43	4,39	2,10	0,07	0,04	23,80-67,70
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	45,33	2,40	1,55	0,10	0,03	36,00-52,20
Bakony vidéke	474	44,82	2,39	1,55	0,07	0,03	38,10-58,70
Balaton felvidék	109	44,72	3,71	1,93	0,18	0,04	40,00-60,80
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	45,05	5,46	2,34	0,24	0,05	26,50-49,40
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	44,84	2,79	1,64	0,08	0,03	35,30-53,10
Összesen	1 343	44,92	2,86	1,60	0,08	0,03	26,50-60,80

2.137 A SORKÖTELESEK FELSŐVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	45,30	2,08	1,44	0,07	0,03	41,40-56,90
02	364	45,22	4,76	2,18	0,11	0,04	29,90-69,30
03	203	45,46	2,27	1,51	0,11	0,03	41,30-49,70
04	116	45,75	2,53	1,59	0,15	0,03	41,20-54,50
05	44	45,89	4,60	2,14	0,32	0,04	43,50-57,90
06	23	45,74	1,43	1,20	0,26	0,02	43,80-49,40
07	17	46,30	2,24	1,50	0,36	0,03	43,30-48,70
08	8	46,01	3,05	1,75	0,62	0,03	43,80-49,20
09	4	46,12	1,89	1,37	0,69	0,02	44,60-48,30
10-14	11	45,42	2,55	1,60	0,48	0,03	43,40-49,10
Összesen	1 265	45,39	3,07	1,75	0,05	0,03	29,90-69,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	44,57	3,31	1,82	0,07	0,04	32,70-61,10
02	547	44,76	3,94	1,98	0,08	0,04	32,50-64,10
03	297	44,79	3,03	1,74	0,10	0,03	40,40-57,10
04	162	44,76	3,27	1,81	0,14	0,04	31,00-51,70
05	79	44,76	1,72	1,31	0,15	0,02	40,30-47,90
06	46	44,97	1,91	1,38	0,20	0,03	40,20-48,80
07	23	44,83	1,37	1,17	0,24	0,02	42,40-46,70
08	13	45,26	1,01	1,00	0,28	0,02	43,90-47,00
09	7	44,32	1,95	1,40	0,53	0,03	42,30-46,50
10-14	11	44,38	1,41	1,19	0,36	0,02	42,60-46,60
Összesen	1 788	44,71	3,30	1,82	0,04	0,04	31,00-64,10
Hajdu-Bihar megye							
01	431	45,08	2,13	1,46	0,07	0,03	35,20-52,50
02	356	45,18	1,95	1,40	0,07	0,03	41,20-56,30
03	234	45,17	2,03	1,42	0,09	0,03	40,80-52,80
04	139	45,19	1,43	1,20	0,10	0,02	42,90-48,60
05	87	45,23	2,87	1,69	0,18	0,03	41,90-56,10
06	33	45,26	1,47	1,21	0,21	0,02	42,50-48,80
07	34	45,34	1,96	1,40	0,24	0,03	42,00-48,80
08	17	45,26	0,66	0,81	0,20	0,01	43,50-46,70
09	10	45,76	1,10	1,05	0,33	0,02	44,80-47,60
10-14	7	45,38	1,47	1,21	0,46	0,02	44,00-47,40
Összesen	1 348	45,16	2,00	1,41	0,04	0,03	35,20-56,30

2.137 A SORKÖTELESEK FELSORVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI

SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	45,18	4,22	2,05	0,11	0,04	28,40-59,20
02	247	45,33	3,00	1,73	0,11	0,03	35,00-50,80
03	108	45,56	3,15	1,77	0,17	0,03	40,90-53,10
04	59	45,28	6,71	2,59	0,34	0,05	32,30-53,70
05	28	45,70	24,67	4,97	0,96	0,10	29,20-64,50
06	7	45,72	0,56	0,75	0,28	0,01	44,30-46,80
07	6	45,93	0,35	0,59	0,24	0,01	45,00-47,00
08	6	45,01	1,15	1,07	0,44	0,02	44,30-47,40
09	4	45,85	0,96	0,98	0,49	0,02	44,20-46,60
10-14	1	47,20	-	-	-	-	-
Összesen	792	45,32	4,51	2,12	0,08	0,04	28,40-64,50
Somogy megye							
01	409	44,37	7,67	2,77	0,14	0,06	23,80-67,70
02	325	44,34	3,07	1,75	0,10	0,03	38,10-62,80
03	148	44,47	1,48	1,22	0,10	0,02	40,90-49,70
04	70	44,60	1,01	1,00	0,12	0,02	42,90-46,60
05	48	44,73	1,65	1,28	0,18	0,02	40,50-47,50
06	13	44,84	0,93	0,96	0,27	0,02	43,10-46,60
07	9	44,91	1,68	1,30	0,43	0,02	42,80-47,60
08	7	44,45	0,84	0,92	0,35	0,02	43,40-46,50
09	8	44,50	1,46	1,21	0,43	0,02	42,70-46,20
10-14	2	46,40	0,64	0,80	0,57	0,01	45,60-47,20
Összesen	1 039	44,43	4,39	2,10	0,07	0,04	23,80-67,70
Veszprém megye							
01	481	44,82	2,60	1,61	0,07	0,03	37,70-60,80
02	388	44,93	3,30	1,82	0,09	0,04	36,00-58,70
03	218	45,03	3,60	1,90	0,13	0,04	26,50-48,80
04	131	45,00	2,02	1,42	0,12	0,03	40,00-50,00
05	73	44,87	2,78	1,67	0,20	0,03	35,30-48,50
06	20	45,35	1,45	1,20	0,27	0,02	42,40-47,70
07	16	44,96	1,86	1,36	0,35	0,03	43,10-48,70
08	9	45,35	1,74	1,32	0,44	0,02	43,30-47,50
09	2	44,45	0,12	0,35	0,25	0,00	44,10-44,80
10-14	5	44,96	1,67	1,29	0,58	0,02	43,00-46,80
Összesen	1 343	44,92	2,89	1,70	0,05	0,03	26,50-60,80

2.137 A SORKÖTELESEK FELSŐVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	44,40	2,15	1,47	0,06	0,03	32,80-57,50
02	446	44,41	2,11	1,45	0,07	0,03	35,90-50,90
03	151	44,46	2,37	1,54	0,13	0,03	40,90-52,20
04	39	44,58	1,47	1,21	0,19	0,02	41,90-46,70
05	15	44,25	1,43	1,20	0,29	0,02	41,80-46,70
06	6	44,48	0,38	0,62	0,25	0,01	43,40-45,10
07	6	44,81	0,58	0,76	0,29	0,01	44,00-46,30
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	45,90	3,64	1,91	1,10	0,04	43,20-47,30
10-14	4	46,05	0,06	0,24	0,12	0,00	45,80-46,40
Összesen	1 376	44,42	2,13	1,46	0,04	0,03	32,80-57,50
Megyei városok együtt							
01	230	43,98	3,96	1,99	0,13	0,04	31,80-54,40
02	177	44,27	2,58	1,61	0,12	0,03	37,40-48,20
03	81	44,06	2,18	1,48	0,17	0,03	37,10-46,50
04	25	44,14	2,50	1,58	0,32	0,03	40,20-47,80
05	13	44,37	1,63	1,28	0,36	0,02	42,00-46,10
06	5	45,24	0,88	0,94	0,42	0,02	43,90-46,30
07	6	44,51	1,00	1,00	0,41	0,02	43,10-46,20
08	5	43,60	3,93	1,98	0,89	0,04	41,40-46,70
09	1	43,80	-	-	-	-	-
10-14	1	43,90	-	-	-	-	-
Összesen	544	44,11	3,09	1,76	0,08	0,03	31,80-54,40
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	44,72	3,45	1,86	0,03	0,04	23,80-67,70
02	2 850	44,81	3,29	1,81	0,03	0,04	29,90-69,30
03	1 440	44,93	2,74	1,66	0,04	0,03	26,50-57,10
04	741	45,03	2,69	1,64	0,06	0,03	31,00-54,50
05	387	45,04	4,27	2,07	0,11	0,04	29,20-64,50
06	153	45,21	1,55	1,24	0,10	0,02	42,40-49,40
07	117	45,25	1,91	1,38	0,13	0,03	42,00-48,80
08	65	45,13	1,83	1,35	0,17	0,02	41,40-49,20
09	39	45,18	2,07	1,44	0,23	0,03	42,30-48,30
10-14	42	45,20	1,99	1,41	0,22	0,03	42,60-49,10
Összesen	9 495	44,84	3,22	1,79	0,02	0,03	23,80-69,30

2.138 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	16,73	0,85	0,92	0,03	0,05	11,50-23,60
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	16,57	0,93	0,96	0,02	0,05	12,40-27,30
Hajdu-Bihar megye	1 348	16,67	0,62	0,79	0,02	0,04	13,40-23,10
Pest megye	792	16,71	0,94	0,97	0,03	0,05	13,70-24,60
Somogy megye	1 039	16,65	0,78	0,88	0,03	0,05	11,10-24,70
Veszprém megye	1 343	16,48	0,71	0,84	0,02	0,05	13,00-22,60
Budapest	1 376	16,28	0,81	0,90	0,02	0,05	12,30-21,70
Megyei városok együtt	544	16,39	0,88	0,94	0,04	0,05	14,30-23,90
Összesen	9 495	16,56	0,83	0,91	0,01	0,05	11,10-27,30

**2.139 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A CSIPŐSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Csipőszélesség- testmagasság jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-16,4	465	795	502	316	426	647	811	296	4 258
16,5-17,5	598	806	699	360	487	594	477	203	4 224
17,6-	202	187	147	116	126	102	88	45	1 013
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a csipőszélesség-testmagasság jelző csoportjai szerint

-16,4	36,7	44,5	37,2	39,9	41,0	48,2	58,9	54,4	44,8
16,5-17,5	47,3	45,1	51,9	45,5	46,9	44,2	34,7	37,3	44,5
17,6-	16,0	10,4	10,9	14,6	12,1	7,6	6,4	8,3	10,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.140 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Budapest	704	16,32	0,95	0,97	0,04	0,05	12,00-21,70
Dunántul	2 489	16,52	0,78	0,88	0,02	0,05	11,20-24,70
Duna-Tisza köze	1 892	16,71	0,81	0,90	0,02	0,05	11,50-23,60
Észak-Magyarország	1 882	16,56	0,93	0,96	0,02	0,05	12,30-27,30
Tiszántul	2 201	16,58	0,73	0,85	0,02	0,05	13,40-24,60
Külföld	275	16,35	0,94	0,97	0,06	0,05	11,10-21,20
Ismeretlen	52	16,64	0,47	0,69	0,10	0,04	14,80-18,00
Összesen	9 495	16,56	0,83	0,91	0,01	0,05	11,10-27,30

**2.141 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A CSIPŐSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Csipőszélesség- testmagasság jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-16,4	409	1 154	736	846	953	143	17	4 258
16,5-17,5	237	1 098	875	838	1 037	109	30	4 224
17,6-	58	237	281	198	211	23	5	1 013
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a csipőszélesség-testmagasság jelző csoportjai szerint

-16,4	58,1	46,4	38,9	45,0	43,3	52,0	32,7	44,8
16,5-17,5	33,7	44,1	46,2	44,5	47,1	39,6	57,7	44,5
17,6-	8,2	9,5	14,9	10,5	9,6	8,4	9,6	10,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 142 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLELÉSSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	16,72	0,77	0,88	0,03	0,05	11,50-23,60
Solti síkság és Bácska	265	16,89	0,83	0,91	0,06	0,05	13,90-21,60
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	16,60	0,99	0,99	0,07	0,05	12,00-21,50
Összesen	1 265	16,73	0,85	0,92	0,03	0,05	11,50-23,60
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	16,73	0,75	0,87	0,10	0,05	14,40-19,70
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	16,79	0,65	0,81	0,09	0,04	14,90-18,60
Borsodi síkság	261	16,79	1,22	1,10	0,07	0,06	12,40-23,20
Bükkalja	213	16,48	0,67	0,82	0,06	0,04	14,50-22,00
Hegyköz	56	16,45	0,52	0,72	0,10	0,04	14,70-17,90
Hegyalja	193	16,40	0,62	0,79	0,06	0,04	14,50-19,00
Bodrogköz	206	16,54	1,04	1,02	0,07	0,06	14,70-27,30
Cserehát	13	16,66	0,44	0,66	0,18	0,03	15,20-17,60
Taktaköz és matyók	207	16,28	1,14	1,07	0,07	0,06	12,70-25,60
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	16,88	0,98	0,99	0,07	0,05	14,90-23,40
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	16,48	0,82	0,91	0,05	0,05	14,50-20,50
Összesen	1 788	16,57	0,93	0,96	0,02	0,05	12,40-27,30
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu-települések	600	16,67	0,67	0,82	0,03	0,04	13,60-20,40
Hajduság	62	16,62	0,72	0,85	0,11	0,05	15,20-19,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	16,61	0,61	0,78	0,08	0,04	13,40-18,90
Hortobágy és Tiszahát	172	16,65	0,46	0,68	0,05	0,04	13,60-19,00
Dél-Nyírság	168	16,81	0,52	0,72	0,06	0,04	14,90-19,20
Bihar	118	16,42	0,56	0,75	0,07	0,04	14,70-18,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	16,79	0,69	0,83	0,07	0,04	15,10-23,10
Összesen	1 348	16,67	0,62	0,79	0,02	0,04	13,40-23,10
Pest megye							
Budapest környéke	52	16,68	1,37	1,17	0,16	0,07	14,60-22,80
Gödöllői-dombság	161	16,69	0,85	0,92	0,07	0,05	14,80-21,10
Kiskunság északi része	225	16,88	0,76	0,87	0,06	0,05	13,70-20,80
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	16,65	0,84	0,92	0,10	0,05	15,00-21,60
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	16,60	1,12	1,06	0,06	0,06	13,80-24,60
Összesen	792	16,71	0,94	0,97	0,03	0,05	13,70-24,60
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	16,54	0,68	0,82	0,05	0,04	12,40-19,80
Belső-Somogy	187	16,74	0,72	0,85	0,06	0,05	14,10-20,90
Külső-Somogy	189	16,77	0,90	0,95	0,07	0,05	14,70-24,70
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	16,77	0,62	0,79	0,11	0,04	15,10-19,20
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	16,61	0,82	0,91	0,05	0,05	11,10-20,00
Összesen	1 039	16,65	0,78	0,88	0,03	0,05	11,10-24,70
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	16,46	0,82	0,91	0,06	0,05	14,60-22,60
Bakony vidéke	474	16,45	0,67	0,82	0,04	0,04	13,80-21,50
Balaton felvidék	109	16,46	0,58	0,76	0,07	0,04	15,00-18,80
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	16,53	0,71	0,84	0,08	0,05	13,00-18,30
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	16,49	0,77	0,88	0,04	0,05	13,80-22,10
Összesen	1 343	16,48	0,71	0,84	0,02	0,05	13,00-22,60

2.143 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	16,67	1,06	1,03	0,05	0,06	11,50-23,60
02	364	16,75	0,76	0,87	0,05	0,05	12,00-21,60
03	203	16,80	0,72	0,85	0,06	0,05	14,50-21,50
04	116	16,72	0,62	0,79	0,07	0,04	14,90-19,60
05	44	16,87	0,40	0,63	0,09	0,03	14,90-18,20
06	23	16,76	0,47	0,69	0,15	0,04	15,50-18,10
07	17	16,84	0,30	0,55	0,13	0,03	16,00-17,90
08	8	17,66	2,03	1,42	0,50	0,08	16,60-21,30
09	4	16,45	0,29	0,54	0,27	0,03	15,80-17,20
10-14	11	16,61	0,57	0,75	0,23	0,04	15,50-18,00
Összesen	1 265	16,73	0,85	0,92	0,03	0,05	11,50-23,60
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	16,52	1,02	1,01	0,04	0,06	12,40-25,60
02	547	16,58	0,82	0,91	0,04	0,05	14,20-23,20
03	297	16,58	0,86	0,93	0,05	0,05	13,90-22,00
04	162	16,67	1,40	1,18	0,09	0,07	14,70-27,30
05	79	16,61	0,73	0,85	0,10	0,05	14,00-18,50
06	46	16,67	0,66	0,81	0,12	0,04	15,20-18,60
07	23	16,48	0,49	0,70	0,15	0,04	15,40-18,00
08	13	16,58	0,42	0,65	0,18	0,03	15,60-17,70
09	7	16,67	0,33	0,57	0,22	0,03	15,60-17,30
10-14	11	16,62	0,45	0,67	0,20	0,04	14,80-17,40
Összesen	1 788	16,57	0,93	0,96	0,02	0,05	12,40-27,30
Hajdu-Bihar megye							
01	431	16,62	0,64	0,80	0,04	0,04	13,40-19,30
02	356	16,57	0,56	0,75	0,04	0,04	14,80-19,60
03	234	16,72	0,56	0,75	0,05	0,04	14,50-19,40
04	139	16,88	0,90	0,95	0,08	0,05	13,60-23,10
05	87	16,69	0,32	0,57	0,06	0,03	15,20-18,00
06	33	16,79	0,45	0,67	0,12	0,03	15,30-18,30
07	34	16,72	0,60	0,77	0,13	0,04	14,50-18,00
08	17	16,88	1,10	1,05	0,25	0,06	15,40-20,40
09	10	16,92	1,03	1,01	0,32	0,05	15,50-18,90
10-14	7	16,78	0,38	0,62	0,23	0,03	16,10-17,80
Összesen	1 348	16,67	0,62	0,79	0,02	0,04	13,40-23,10

2.143 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	16,65	0,91	0,95	0,05	0,05	14,40-24,60
02	247	16,74	0,93	0,96	0,06	0,05	13,70-22,80
03	108	16,70	0,82	0,91	0,09	0,05	13,80-19,60
04	59	16,86	1,22	1,10	0,14	0,06	14,90-21,20
05	28	16,84	1,59	1,26	0,24	0,07	15,70-21,60
06	7	16,90	0,25	0,50	0,19	0,02	15,80-17,50
07	6	16,30	0,27	0,52	0,21	0,03	15,60-17,30
08	6	16,58	0,23	0,48	0,20	0,02	15,80-17,30
09	4	17,05	0,78	0,88	0,44	0,05	16,00-18,40
10-14	1	16,50	-	-	-	-	-
Összesen	792	16,71	0,94	0,97	0,03	0,05	13,70-24,60
Somogy megye							
01	409	16,68	0,91	0,95	0,05	0,05	11,10-24,70
02	325	16,63	0,65	0,81	0,05	0,04	14,10-20,90
03	148	16,63	0,47	0,69	0,06	0,04	15,00-18,40
04	70	16,66	1,12	1,06	0,13	0,06	11,20-19,00
05	48	16,62	1,08	1,04	0,15	0,06	12,40-18,60
06	13	16,62	0,72	0,85	0,24	0,05	15,50-18,20
07	9	17,11	0,93	0,96	0,32	0,05	16,00-19,20
08	7	16,98	0,28	0,53	0,20	0,03	15,90-17,70
09	8	16,28	0,26	0,51	0,18	0,03	15,60-17,30
10-14	2	16,85	0,12	0,35	0,25	0,02	16,50-17,20
Összesen	1 039	16,65	0,78	0,88	0,03	0,05	11,10-24,70
Veszprém megye							
01	481	16,41	0,79	0,89	0,04	0,05	13,00-22,60
02	388	16,43	0,65	0,81	0,04	0,04	14,10-19,30
03	218	16,52	0,75	0,87	0,06	0,05	14,00-22,10
04	131	16,64	0,54	0,73	0,06	0,04	14,50-18,40
05	73	16,59	0,73	0,85	0,10	0,05	14,60-18,10
06	20	16,51	0,59	0,77	0,17	0,04	14,70-18,20
07	16	16,71	0,44	0,66	0,17	0,03	15,10-17,40
08	9	16,75	0,72	0,85	0,28	0,05	15,40-18,80
09	2	16,90	0,01	0,10	0,07	0,00	16,80-17,00
10-14	5	16,60	0,53	0,73	0,33	0,04	15,80-17,70
Összesen	1 343	16,48	0,71	0,84	0,02	0,05	13,00-22,60

2.143 A SORKÖTELESEK CSIPŐSZÉLESSÉG-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI

SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	16,27	0,77	0,88	0,03	0,05	14,00-21,60
02	446	16,29	0,90	0,95	0,05	0,05	12,30-21,70
03	151	16,31	0,87	0,93	0,08	0,05	14,00-19,70
04	39	16,19	0,35	0,59	0,09	0,03	15,00-17,80
05	15	16,07	0,59	0,77	0,19	0,04	14,80-17,90
06	6	16,76	0,40	0,63	0,26	0,03	15,90-17,40
07	6	16,40	0,61	0,78	0,29	0,04	15,40-17,90
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	17,26	0,53	0,73	0,42	0,04	16,70-18,30
10-14	4	16,70	0,12	0,35	0,17	0,02	16,10-17,00
Összesen	1 376	16,28	0,81	0,90	0,02	0,05	12,30-21,70
Megyei városok együtt							
01	230	16,32	0,95	0,97	0,06	0,05	14,40-23,90
02	177	16,40	0,75	0,87	0,07	0,05	14,30-18,90
03	81	16,44	0,99	0,99	0,11	0,06	14,40-21,30
04	25	16,72	1,00	1,00	0,20	0,05	14,50-18,90
05	13	16,21	0,95	0,97	0,27	0,05	14,80-18,70
06	5	16,30	0,20	0,45	0,20	0,02	15,60-17,00
07	6	16,83	0,21	0,46	0,19	0,02	16,20-17,40
08	5	16,70	0,14	0,37	0,17	0,02	16,20-17,30
09	1	17,80	-	-	-	-	-
10-14	1	16,50	-	-	-	-	-
Összesen	544	16,39	0,88	0,94	0,04	0,05	14,30-23,90
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	16,50	0,90	0,95	0,02	0,05	11,10-25,60
02	2 850	16,54	0,78	0,88	0,02	0,05	12,00-23,20
03	1 440	16,60	0,76	0,87	0,02	0,05	13,80-22,10
04	741	16,70	0,95	0,97	0,04	0,05	11,20-27,30
05	387	16,63	0,74	0,86	0,04	0,05	12,40-21,60
06	153	16,68	0,55	0,74	0,06	0,04	14,70-18,60
07	117	16,68	0,54	0,73	0,07	0,04	14,50-19,20
08	65	16,87	0,89	0,94	0,12	0,05	15,40-21,30
09	39	16,75	0,65	0,81	0,13	0,04	15,50-18,90
10-14	42	16,65	0,42	0,65	0,10	0,03	14,80-18,00
Összesen	9 495	16,56	0,83	0,91	0,01	0,05	11,10-27,30

2.144 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	56,73	2,90	1,70	0,05	0,02	44,60-74,50
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	56,35	2,65	1,63	0,04	0,02	46,60-71,50
Hajdu-Bihar megye	1 348	57,03	1,96	1,40	0,04	0,02	42,70-61,70
Pest megye	792	56,83	2,61	1,62	0,06	0,02	40,80-69,90
Somogy megye	1 039	56,93	2,62	1,62	0,05	0,02	44,10-71,40
Veszprém megye	1 343	56,70	2,14	1,46	0,04	0,02	49,20-69,30
Budapest	1 376	56,57	2,15	1,47	0,04	0,02	46,30-67,80
Megyei városok együtt	544	57,38	5,47	2,34	0,10	0,04	50,00-68,60
Összesen	9 495	56,74	2,67	1,63	0,02	0,02	40,80-74,50

**2.145 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ALSÓVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Alsóvégtaghossz- testmagasság jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-53,4	18	58	9	9	15	15	26	11	161
53,5-54,0	18	45	8	7	9	17	34	13	151
54,1-	1 229	1 685	1 331	776	1 015	1 311	1 316	520	9 183
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás az alsóvégtaghossz-testmagasság jelző csoportjai szerint

-53,4	1,4	3,3	0,7	1,1	1,4	1,1	1,9	2,0	1,7
53,5-54,0	1,4	2,5	0,6	0,9	0,9	1,3	2,5	2,4	1,6
54,1-	97,2	94,2	98,7	98,0	97,7	97,6	95,6	95,6	96,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.146 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Budapest	704	56,68	2,42	1,56	0,06	0,02	40,80-61,90
Dunántul	2 489	56,91	2,77	1,66	0,03	0,02	44,10-71,40
Duna-Tisza köze	1 892	56,76	2,59	1,61	0,04	0,02	44,60-74,50
Észak-Magyarország	1 882	56,39	2,75	1,66	0,04	0,02	46,60-71,50
Tiszántul	2 201	56,87	2,44	1,56	0,03	0,02	42,70-69,90
Külföld	275	56,59	2,84	1,69	0,10	0,02	46,30-62,90
Ismeretlen	52	57,01	2,96	1,72	0,24	0,03	54,20-61,10
Összesen	9 495	56,74	2,67	1,63	0,02	0,02	40,80-74,50

**2.147 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ ALSÓVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Alsóvégtaghossz- testmagasság jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-53,4	13	32	23	57	30	6	-	161
53,5-54,0	15	33	24	50	25	4	-	151
54,1-	676	2 424	1 845	1 775	2 146	265	52	9 183
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás az alsóvégtaghossz-testmagasság jelző csoportjai szerint

-53,4	1,9	1,3	1,2	3,0	1,4	2,2	-	1,7
53,5-54,0	2,1	1,3	1,3	2,7	1,1	1,4	-	1,6
54,1-	96,0	97,4	97,5	94,3	97,5	96,4	100,0	96,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 148 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK ÉTNKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	56,96	2,61	1,62	0,06	0,02	52,00-74,50
Solti síkság és Bácska	265	55,15	3,05	1,75	0,11	0,03	44,60-60,40
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	56,61	3,08	1,75	0,12	0,03	48,10-71,90
Összesen	1 265	56,73	2,90	1,70	0,05	0,02	44,60-74,50
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	55,99	2,14	1,46	0,17	0,02	52,40-59,60
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	56,20	5,08	2,25	0,24	0,04	46,60-63,50
Borsodi síkság	261	56,15	2,59	1,61	0,10	0,02	49,00-61,70
Bükkalja	213	56,64	3,23	1,80	0,12	0,03	51,20-65,90
Hegyköz	56	56,85	1,23	1,10	0,15	0,01	54,60-60,00
Hegyalja	193	56,46	1,75	1,32	0,10	0,02	48,50-59,90
Bodrogköz	206	56,54	1,84	1,36	0,09	0,02	52,90-61,60
Cserehát	13	56,34	1,40	1,18	0,33	0,02	54,50-58,30
Taktaköz és matyók	207	56,66	2,00	1,41	0,10	0,02	51,50-65,70
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	56,04	3,80	1,95	0,14	0,03	48,50-71,50
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	56,16	2,50	1,58	0,10	0,02	49,70-60,30
Összesen	1 788	56,35	2,65	1,63	0,04	0,02	46,60-71,50
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	57,14	2,14	1,46	0,06	0,02	42,70-61,70
Hajduság	62	57,20	1,28	1,13	0,14	0,01	53,90-59,30
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	56,75	2,76	1,66	0,18	0,02	46,80-60,10
Hortobágy és Tiszahát	172	57,23	1,33	1,15	0,09	0,02	54,40-60,80
Dél-Nyírség	168	57,05	1,64	1,28	0,10	0,02	53,80-61,30
Bihar	118	56,54	1,81	1,35	0,12	0,02	53,10-60,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	56,84	1,86	1,36	0,11	0,02	53,50-60,40
Összesen	1 348	57,03	1,96	1,40	0,04	0,02	42,70-61,70
Pest megye							
Budapest környéke	52	56,53	1,63	1,28	0,18	0,02	53,30-60,50
Gödöllői-dombság	161	56,99	1,75	1,32	0,10	0,02	53,90-63,00
Kiskunság északi része	225	56,83	2,01	1,42	0,09	0,02	53,30-61,10
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	56,75	1,76	1,33	0,14	0,02	52,50-59,40
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	56,79	4,03	2,01	0,12	0,03	40,80-69,90
Összesen	792	56,83	2,61	1,62	0,06	0,02	40,80-69,90
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	57,06	2,19	1,48	0,09	0,02	47,20-60,10
Belső-Somogy	187	56,74	2,69	1,64	0,12	0,02	44,10-61,80
Külső-Somogy	189	57,01	1,94	1,39	0,10	0,02	50,60-60,70
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	56,87	2,32	1,52	0,21	0,02	53,40-60,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	56,91	3,33	1,82	0,10	0,03	44,40-71,40
Összesen	1 039	56,93	2,62	1,62	0,05	0,02	44,10-71,40
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	56,95	2,56	1,60	0,11	0,02	52,60-69,30
Bakony vidéke	474	56,66	2,36	1,54	0,07	0,02	49,20-62,70
Balatoni felvidék	109	56,62	1,52	1,23	0,12	0,02	53,80-60,90
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	56,69	1,99	1,41	0,14	0,02	54,20-61,40
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	56,64	1,87	1,37	0,07	0,02	49,40-60,70
Összesen	1 343	56,70	2,14	1,46	0,04	0,02	49,20-69,30

2.149 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAGHOSSZ-TESTMÁGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	56,65	2,51	1,58	0,07	0,02	44,60-67,00
02	364	56,69	2,57	1,60	0,08	0,02	46,60-70,60
03	203	56,73	3,36	1,83	0,13	0,03	53,30-74,50
04	116	56,78	1,58	1,26	0,12	0,02	54,10-60,10
05	44	56,98	1,36	1,17	0,18	0,02	54,10-59,30
06	23	57,45	2,54	1,59	0,34	0,02	53,70-60,70
07	17	57,88	28,23	5,31	1,29	0,09	44,60-71,90
08	8	57,37	0,81	0,90	0,32	0,01	56,50-59,50
09	4	56,82	1,49	1,22	0,61	0,02	55,80-58,90
10-14	11	55,93	1,21	1,10	0,33	0,01	54,50-57,80
Összesen	1 265	56,73	2,90	1,70	0,05	0,02	44,60-74,50
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	56,36	2,95	1,72	0,07	0,03	48,50-71,50
02	547	56,38	2,78	1,67	0,07	0,02	46,60-65,90
03	297	56,30	2,32	1,52	0,09	0,02	51,50-60,70
04	162	56,23	2,05	1,43	0,11	0,02	49,00-60,50
05	79	56,45	1,96	1,40	0,16	0,02	53,30-60,50
06	46	56,46	3,12	1,77	0,26	0,03	53,00-63,50
07	23	56,54	1,67	1,29	0,27	0,02	53,70-58,60
08	13	56,60	1,70	1,30	0,36	0,02	53,90-58,30
09	7	55,61	1,96	1,40	0,53	0,02	52,40-56,70
10-14	11	55,99	2,83	1,68	0,51	0,03	53,40-58,90
Összesen	1 788	56,35	2,65	1,63	0,04	0,02	46,60-71,50
Hajdu-Bihar megye							
01	431	57,05	2,28	1,51	0,07	0,02	42,70-61,70
02	356	57,15	1,77	1,33	0,07	0,02	53,20-61,30
03	234	57,00	1,89	1,37	0,09	0,02	53,40-60,70
04	139	56,87	1,90	1,38	0,12	0,02	52,80-60,90
05	87	56,91	1,82	1,35	0,14	0,02	54,00-60,10
06	33	56,93	1,35	1,16	0,20	0,02	54,50-60,10
07	34	56,76	2,03	1,42	0,24	0,02	52,50-59,90
08	17	57,44	1,09	1,04	0,25	0,01	56,10-59,60
09	10	56,58	1,15	1,07	0,34	0,01	55,30-59,00
10-14	7	57,20	0,85	0,92	0,35	0,01	55,90-58,90
Összesen	1 348	57,03	1,96	1,40	0,04	0,02	42,70-61,70

2.149 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Pest megye							
01	326	56,91	1,73	1,32	0,07	0,02	52,80-61,30
02	247	56,79	2,79	1,67	0,11	0,02	40,80-60,50
03	108	56,84	3,72	1,93	0,19	0,03	53,70-69,90
04	59	56,82	4,37	2,09	0,27	0,03	53,40-68,50
05	28	56,26	3,70	1,92	0,37	0,03	49,10-59,00
06	7	56,22	1,84	1,36	0,51	0,02	54,10-58,20
07	6	56,65	2,92	1,71	0,70	0,03	53,60-58,60
08	6	56,63	0,36	0,60	0,24	0,01	56,00-57,90
09	4	56,87	0,41	0,64	0,32	0,01	55,80-57,50
10-14	1	58,00	-	-	-	-	-
Összesen	792	56,83	2,61	1,62	0,06	0,02	40,80-69,90
Somogy megye							
01	409	57,02	2,60	1,61	0,08	0,02	44,10-71,40
02	325	56,85	3,27	1,81	0,10	0,03	44,40-69,50
03	148	56,91	1,91	1,38	0,11	0,02	51,60-60,80
04	70	57,01	1,85	1,36	0,16	0,02	53,60-60,10
05	48	56,82	2,36	1,54	0,22	0,02	53,00-60,80
06	13	56,87	2,68	1,64	0,45	0,02	53,40-59,40
07	9	56,58	0,83	0,91	0,30	0,01	55,30-58,40
08	7	56,78	0,71	0,84	0,32	0,01	55,40-57,70
09	8	56,72	1,17	1,08	0,38	0,01	55,10-58,40
10-14	2	56,50	0,81	0,90	0,64	0,01	55,60-57,40
Összesen	1 039	56,93	2,62	1,62	0,05	0,02	44,10-71,40
Veszprém megye							
01	481	56,62	2,06	1,44	0,07	0,02	49,20-62,60
02	388	56,76	2,23	1,49	0,08	0,02	51,80-69,30
03	218	56,75	2,51	1,58	0,11	0,02	50,30-60,70
04	131	56,75	2,10	1,45	0,13	0,02	53,00-62,70
05	73	56,52	1,27	1,13	0,13	0,01	53,80-59,00
06	20	57,00	1,92	1,39	0,31	0,02	54,80-60,00
07	16	56,58	1,29	1,14	0,29	0,02	54,80-58,70
08	9	57,41	1,72	1,31	0,44	0,02	55,20-59,40
09	2	56,45	0,42	0,65	0,46	0,01	55,80-57,10
10-14	5	55,96	1,42	1,19	0,53	0,02	54,20-57,90
Összesen	1 343	56,70	2,14	1,46	0,04	0,02	49,20-69,30

2.149 A SORKÖTELESEK ALSÓVÉGTAGHOSSZ-TESTMAGASSÁG JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	56,57	2,20	1,48	0,06	0,02	50,90-67,80
02	446	56,61	1,88	1,37	0,07	0,02	52,90-61,90
03	151	56,54	2,16	1,47	0,12	0,02	50,90-61,10
04	39	56,82	1,49	1,22	0,19	0,02	54,80-59,30
05	15	55,81	1,48	1,22	0,30	0,02	53,40-58,30
06	6	54,98	15,94	3,99	1,63	0,07	46,30-57,80
07	6	55,52	1,01	1,00	0,38	0,01	54,10-57,10
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	58,13	0,43	0,66	0,38	0,01	57,40-59,00
10-14	4	58,30	1,30	1,14	0,57	0,01	57,20-60,20
Összesen	1 376	56,57	2,15	1,47	0,04	0,02	46,30-67,80
Megyei városok együtt							
01	230	57,41	5,58	2,36	0,16	0,04	50,80-62,90
02	177	57,40	5,39	2,32	0,17	0,04	50,00-63,20
03	81	57,28	3,70	1,92	0,22	0,03	53,60-62,40
04	25	57,77	8,95	2,99	0,60	0,05	53,80-68,60
05	13	56,83	7,43	2,73	0,76	0,04	53,40-62,60
06	5	57,66	11,54	3,40	1,52	0,05	53,30-61,60
07	6	57,08	5,63	2,37	0,97	0,04	53,30-60,10
08	5	57,00	2,51	1,58	0,71	0,02	55,00-59,70
09	1	56,20	-	-	-	-	-
10-14	1	58,50	-	-	-	-	-
Összesen	544	57,38	5,47	2,34	0,10	0,04	50,00-68,60
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	56,74	2,65	1,63	0,03	0,02	42,70-71,50
02	2 850	56,76	2,71	1,65	0,03	0,02	40,80-70,60
03	1 440	56,72	2,62	1,62	0,04	0,02	50,30-74,50
04	741	56,73	2,43	1,56	0,06	0,02	49,00-68,60
05	387	56,64	2,15	1,47	0,07	0,02	49,10-62,60
06	153	56,78	3,46	1,86	0,15	0,03	46,30-63,50
07	117	56,78	6,04	2,46	0,23	0,04	44,60-71,90
08	65	57,08	1,40	1,18	0,15	0,02	53,90-59,70
09	39	56,59	1,51	1,23	0,20	0,02	52,40-59,00
10-14	42	56,52	2,25	1,50	0,23	0,02	53,70-60,20
Összesen	9 495	56,74	2,67	1,63	0,02	0,02	40,80-74,50

2.150 A SORKÖTELESEK INTERMEMBRÁL JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	80,07	11,77	3,43	0,10	0,04	54,40-118,90
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	79,37	11,62	3,41	0,08	0,04	56,50-115,10
Hajdu-Bihar megye	1 348	79,22	6,89	2,62	0,07	0,03	70,70-101,10
Pest megye	792	79,77	13,68	3,70	0,13	0,04	50,50-111,00
Somogy megye	1 039	78,07	15,46	3,93	0,12	0,05	43,00-124,20
Veszprém megye	1 343	79,25	9,71	3,12	0,09	0,03	47,40-109,20
Budapest	1 376	78,55	8,01	2,83	0,08	0,03	57,60-106,40
Megyei városok együtt	544	76,95	12,39	3,52	0,15	0,04	56,80- 91,50
Összesen	9 495	79,06	11,40	3,38	0,03	0,04	43,00-124,20

2.151 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ INTERMEMBRÁL JELZŐ CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Intermembrál jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-65, 99	17	8	1	13	13	4	16	3	75
66, 00-69, 99	1	6	-	2	5	1	2	10	27
70, 00-74, 99	17	78	43	32	66	42	70	127	475
75, 00-79, 99	625	1 005	835	382	761	784	932	310	5 634
80, 00-84, 99	561	640	447	336	187	474	341	89	3 075
85, 00-89, 99	37	36	18	25	3	32	12	4	167
90, 00-	7	15	4	2	4	6	3	1	42
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás az intermembrál jelző csoportjai szerint

-65, 99	1, 3	0, 5	0, 1	1, 6	1, 2	0, 3	1, 2	0, 6	0, 8
66, 00-69, 99	0, 1	0, 3	-	0, 3	0, 5	0, 1	0, 1	1, 8	0, 3
70, 00-74, 99	1, 3	4, 4	3, 2	4, 0	6, 4	3, 1	5, 1	23, 3	5, 0
75, 00-79, 99	49, 4	56, 2	61, 9	48, 2	73, 2	58, 4	67, 7	57, 0	59, 3
80, 00-84, 99	44, 4	35, 8	33, 2	42, 4	18, 0	35, 3	24, 8	16, 4	32, 4
85, 00-89, 99	2, 9	2, 0	1, 3	3, 2	0, 3	2, 4	0, 9	0, 7	1, 8
90, 00-	0, 6	0, 8	0, 3	0, 3	0, 4	0, 4	0, 2	0, 2	0, 4
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

2.152 A SORKÖTELESEK INTERMEMBRÁL JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest	704	78, 56	9, 95	3, 15	0, 12	0, 04	57, 60-110, 70
Dunántul	2 489	78, 59	13, 48	3, 67	0, 07	0, 04	43, 00-124, 20
Duna-Tisza köze	1 892	79, 83	11, 42	3, 38	0, 08	0, 04	50, 50-111, 00
Észak-Magyarország	1 882	79, 15	12, 61	3, 55	0, 08	0, 04	45, 20-115, 10
Tiszántul	2 201	79, 05	7, 89	2, 81	0, 06	0, 03	62, 60-101, 10
Külföld	275	78, 69	10, 32	3, 21	0, 19	0, 04	65, 00- 97, 90
Ismeretlen	52	79, 03	7, 45	2, 73	0, 38	0, 03	72, 40- 86, 40
Összesen	9 495	79, 06	11, 40	3, 38	0, 03	0, 04	43, 00-124, 20

2.153 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA AZ INTERMEMBRÁL JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Intermembrál jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-65, 99	10	18	27	11	8	1	-	75
66, 00-69, 99	1	7	3	12	4	-	-	27
70, 00-74, 99	48	186	41	80	96	21	3	475
75, 00-79, 99	453	1 563	958	1 088	1 364	179	29	5 634
80, 00-84, 99	183	672	802	648	688	64	18	3 075
85, 00-89, 99	8	34	51	31	34	7	2	157
90, 00-	1	9	10	12	7	3	-	42
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás az intermembrál jelző csoportjai szerint

-65, 99	1, 4	0, 7	1, 4	0, 6	0, 4	0, 4	-	0, 8
66, 00-69, 99	0, 2	0, 3	0, 2	0, 6	0, 2	-	-	0, 3
70, 00-74, 99	6, 8	7, 5	2, 2	4, 3	4, 3	7, 6	5, 8	5, 0
75, 00-79, 99	64, 3	62, 8	50, 6	57, 8	62, 0	65, 1	55, 8	59, 3
80, 00-84, 99	26, 0	27, 0	42, 4	34, 4	31, 3	23, 3	34, 6	32, 4
85, 00-89, 99	1, 1	1, 4	2, 7	1, 7	1, 5	2, 5	3, 8	1, 8
90, 00-	0, 2	0, 3	0, 5	0, 6	0, 3	1, 1	-	0, 4
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

2.154 A SORKÖTELESEK INTERMEMBRÁL JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	80,10	9,69	3,11	0,11	0,03	54,50-104,40
Solti síkság és Bácska	265	80,11	12,46	3,53	0,22	0,04	71,70-105,30
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	79,93	18,42	4,29	0,29	0,05	62,50-118,90
Összesen	1 265	80,07	11,77	3,43	0,10	0,04	54,40-118,90
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	79,56	6,33	2,52	0,29	0,03	71,60- 90,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	79,94	19,56	4,42	0,48	0,05	70,10-109,20
Borsodi síkság	261	79,96	14,34	3,79	0,23	0,04	56,50- 94,40
Bükkalja	213	78,96	10,53	3,24	0,22	0,04	71,20-101,90
Hegyköz	56	78,79	3,48	1,87	0,25	0,02	74,70- 83,70
Hegyalja	193	79,22	13,04	3,61	0,26	0,04	67,50-115,10
Bodrogház	206	78,79	9,50	3,08	0,22	0,03	58,20- 88,90
Cserehát	13	80,72	28,47	5,34	1,48	0,06	75,50- 98,00
Taktaköz és matyók	207	78,76	11,98	3,46	0,24	0,04	69,90-113,80
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	79,82	10,34	3,22	0,22	0,04	66,70- 96,30
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	79,59	9,38	3,06	0,18	0,03	69,70- 91,90
Összesen	1 788	79,37	11,62	3,41	0,08	0,04	56,50-115,10
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	78,84	6,37	2,52	0,10	0,03	72,50- 98,00
Hajduság	62	78,72	5,00	2,24	0,28	0,02	70,70- 83,10
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	80,84	6,45	2,54	0,27	0,03	73,70- 86,80
Hortobágy és Tiszahát	172	78,67	7,41	2,72	0,21	0,03	73,40-101,10
Dél-Nyírség	168	79,09	4,05	2,01	0,16	0,02	73,90- 84,90
Bihar	118	81,07	7,36	2,71	0,25	0,03	75,00- 90,40
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	79,28	6,98	2,64	0,22	0,03	71,10- 91,00
Összesen	1 348	79,22	6,89	2,62	0,07	0,03	70,70-101,10
Pest megye							
Budapest környéke	52	79,20	7,46	2,73	0,39	0,03	71,20- 87,60
Gödöllői-dombság	161	80,12	7,40	2,72	0,22	0,03	67,30- 87,90
Kiskunság északi része	225	80,09	14,15	3,76	0,25	0,04	61,00-111,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	79,37	25,34	5,03	0,54	0,06	50,50- 99,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	79,55	14,04	3,75	0,23	0,04	59,50-110,70
Összesen	792	79,77	13,68	3,70	0,13	0,04	50,50-111,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	77,91	15,63	3,95	0,24	0,05	50,50-116,50
Belső-Somogy	187	78,40	8,05	2,84	0,21	0,03	66,70-101,30
Külső-Somogy	189	78,17	19,90	4,46	0,33	0,05	57,40-124,20
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	78,19	4,77	2,18	0,30	0,02	73,20- 82,40
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	77,95	18,44	4,29	0,24	0,05	43,00-115,60
Összesen	1 039	78,07	15,46	3,93	0,12	0,05	43,00-124,20
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	79,65	10,74	3,28	0,22	0,04	51,90- 90,70
Bakony vidéke	474	79,12	7,35	2,71	0,12	0,03	70,40- 99,10
Balaton felvidék	109	79,00	13,16	3,63	0,35	0,04	72,40-109,20
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	79,50	18,34	4,28	0,43	0,05	47,40- 87,90
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	79,18	8,64	2,94	0,14	0,03	60,80- 95,20
Összesen	1 343	79,25	9,71	3,12	0,09	0,03	47,40-109,20

2,155 A SORKÖTELESEK INTERMEMBRÁL JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	80,01	8,85	2,97	0,14	0,03	68,30-105,30
02	364	79,81	16,09	4,01	0,21	0,05	54,40-118,90
03	203	80,19	8,91	2,98	0,21	0,03	61,70- 87,10
04	116	80,59	7,46	2,73	0,25	0,03	71,70- 92,90
05	44	80,57	17,47	4,18	0,63	0,05	76,00-104,40
06	23	79,63	5,08	2,25	0,48	0,02	75,90- 85,20
07	17	80,64	62,54	7,91	1,92	0,09	62,50-102,70
08	8	80,22	5,25	2,29	0,81	0,02	77,20- 83,20
09	4	81,15	1,82	1,35	0,67	0,01	78,90- 82,30
10-14	11	81,16	3,33	1,82	0,55	0,02	78,30- 84,90
Összesen	1 265	80,07	11,77	3,43	0,10	0,04	54,40-118,90
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	79,11	10,82	3,29	0,13	0,04	67,00-109,20
02	547	79,42	14,18	3,77	0,16	0,04	58,20-115,10
03	297	79,59	10,89	3,30	0,19	0,04	71,70- 98,00
04	162	79,64	13,11	3,62	0,28	0,04	56,50- 90,90
05	79	79,33	6,16	2,48	0,28	0,03	71,30- 84,80
06	46	79,69	7,42	2,72	0,40	0,03	72,30- 86,50
07	23	79,33	5,98	2,45	0,51	0,03	74,20- 85,70
08	13	80,00	2,37	1,54	0,43	0,01	77,50- 82,20
09	7	79,75	2,50	1,58	0,60	0,01	77,20- 82,00
10-14	11	79,30	3,74	1,93	0,58	0,02	75,70- 81,80
Összesen	1 788	79,37	11,62	3,41	0,08	0,04	56,50-115,10
Hajdu-Bihar megye							
01	431	79,04	6,37	2,52	0,12	0,03	70,70- 95,40
02	356	79,09	7,06	2,66	0,14	0,03	73,10-101,10
03	234	79,28	7,58	2,75	0,18	0,03	71,10- 91,00
04	139	79,51	5,74	2,40	0,20	0,03	73,10- 86,30
05	87	79,50	9,12	3,02	0,32	0,03	74,30- 98,00
06	33	79,54	3,46	1,86	0,32	0,02	75,20- 83,70
07	34	79,91	10,00	3,16	0,54	0,03	73,90- 87,90
08	17	78,80	1,28	1,13	0,27	0,01	76,80- 81,40
09	10	80,89	4,01	2,00	0,63	0,02	78,80- 84,80
10-14	7	79,37	7,39	2,72	1,03	0,03	76,80- 84,70
Összesen	1 348	79,22	6,89	2,62	0,07	0,03	70,70-101,10

2.155 A SORKÖTELESEK INTERMEMBRÁL JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	79,40	12,72	3,57	0,20	0,04	50,50-102,00
02	247	79,86	12,58	3,55	0,23	0,04	61,00-110,70
03	108	80,18	8,63	2,94	0,29	0,03	73,80- 91,30
04	59	79,69	14,90	3,86	0,50	0,04	58,90- 86,80
05	28	81,10	55,88	7,48	1,44	0,09	59,50-111,00
06	7	81,41	4,27	2,07	0,78	0,02	78,40- 84,90
07	6	81,10	7,31	2,70	1,10	0,03	78,40- 85,40
08	6	79,45	1,23	1,11	0,45	0,01	78,50- 81,80
09	4	80,60	0,90	0,95	0,48	0,01	79,10- 81,70
10-14	1	81,40	-	-	-	-	-
Összesen	792	79,77	13,68	3,70	0,13	0,04	50,50-111,00
Somogy megye							
01	409	77,85	24,48	4,95	0,25	0,06	43,00-116,50
02	325	78,06	13,62	3,69	0,21	0,04	66,70-124,20
03	148	78,17	6,14	2,48	0,20	0,03	69,70- 88,00
04	70	78,29	3,93	1,98	0,24	0,02	74,00- 82,40
05	48	78,75	4,68	2,16	0,31	0,02	72,70- 83,70
06	13	78,91	6,20	2,49	0,69	0,03	74,50- 83,90
07	9	79,31	4,74	2,18	0,73	0,02	76,30- 82,40
08	7	78,30	1,88	1,37	0,52	0,01	76,50- 80,80
09	8	78,47	2,03	1,42	0,50	0,01	77,20- 81,60
10-14	2	82,05	0,02	0,14	0,10	0,00	81,90- 82,20
Összesen	1 039	78,07	15,46	3,93	0,12	0,05	43,00-124,20
Veszprém megye							
01	481	79,19	8,46	2,91	0,13	0,03	66,70-109,20
02	388	79,18	11,56	3,40	0,17	0,04	51,90- 99,10
03	218	79,37	11,10	3,33	0,23	0,04	47,40- 88,80
04	131	79,32	7,63	2,76	0,24	0,03	72,00- 88,90
05	73	79,43	9,63	3,10	0,37	0,03	60,80- 85,70
06	20	79,63	8,51	2,92	0,65	0,03	73,40- 83,70
07	16	79,49	4,46	2,11	0,54	0,02	76,70- 85,20
08	9	79,05	5,51	2,35	0,78	0,02	75,50- 81,60
09	2	78,80	2,56	1,60	1,13	0,02	77,20- 80,40
10-14	5	80,32	5,26	2,29	1,02	0,02	77,30- 84,30
Összesen	1 343	79,25	9,71	3,12	0,09	0,03	47,40-109,20

2.155 A SORKÖTELESEK INTERMEMBRÁL JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Budapest							
01	706	78,51	7,57	2,75	0,10	0,03	57,60-106,40
02	446	78,47	7,78	2,79	0,13	0,03	62,90- 92,40
03	151	78,67	10,24	3,20	0,26	0,04	72,00-101,10
04	39	78,47	3,60	1,90	0,30	0,02	72,50- 82,10
05	15	79,30	5,88	2,42	0,59	0,03	75,50- 82,80
06	6	81,35	47,71	6,91	2,82	0,08	75,00- 96,00
07	6	80,74	4,22	2,05	0,77	0,02	77,10- 83,90
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	79,00	11,16	3,34	1,93	0,04	74,50- 82,50
10-14	4	78,97	1,77	1,33	0,66	0,01	76,70- 80,00
Összesen	1 376	78,55	8,01	2,83	0,08	0,03	57,60-106,40
Megyei városok együtt							
01	230	76,66	12,92	3,59	0,24	0,04	56,80- 89,90
02	177	77,19	11,76	3,43	0,26	0,04	67,00- 91,50
03	81	76,98	9,97	3,16	0,36	0,04	67,40- 84,00
04	25	76,59	19,71	4,44	0,89	0,05	64,20- 87,50
05	13	78,18	8,38	2,89	0,80	0,03	73,20- 84,10
06	5	78,70	21,32	4,62	2,07	0,05	74,30- 86,40
07	6	78,06	4,03	2,01	0,82	0,02	74,50- 80,90
08	5	76,52	11,95	3,46	1,55	0,04	71,40- 81,30
09	1	77,90	-	-	-	-	-
10-14	1	75,00	-	-	-	-	-
Összesen	544	76,95	12,39	3,52	0,15	0,04	56,80- 91,50
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	78,84	11,58	3,40	0,06	0,04	43,00-116,50
02	2 850	78,99	12,36	3,52	0,07	0,04	51,90-124,20
03	1 440	79,25	9,97	3,16	0,08	0,03	47,40-101,10
04	741	79,42	9,54	3,09	0,11	0,03	56,50- 92,90
05	387	79,54	12,55	3,54	0,18	0,04	59,50-111,00
06	153	79,68	8,50	2,92	0,24	0,03	73,40- 96,00
07	117	79,82	15,41	3,93	0,36	0,04	62,50-102,70
08	65	79,08	4,39	2,10	0,26	0,02	71,40- 83,20
09	39	79,85	4,27	2,07	0,33	0,02	77,20- 84,80
10-14	42	79,96	5,38	2,32	0,36	0,02	75,70- 84,90
Összesen	9 495	79,06	11,40	3,38	0,03	0,04	43,00-124,20

2.156 A SORKÖTELESEK TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOT JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Bács-Kiskun megye	1 265	57,53	36,31	6,03	0,17	0,10
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	56,15	28,22	5,31	0,13	0,09
Hajdu-Bihar megye	1 348	55,37	18,92	4,35	0,12	0,08
Pest megye	792	62,55	62,62	7,91	0,28	0,13
Somogy megye	1 089	57,45	52,66	7,26	0,23	0,13
Veszprém megye	1 343	55,49	28,89	5,38	0,15	0,10
Budapest	1 376	55,54	57,64	7,59	0,20	0,14
Debrecen	143	55,65	15,27	4,27	0,36	0,08
Miskolc	171	54,15	37,83	6,15	0,47	0,11
Pécs	136	55,58	40,23	6,34	0,54	0,11
Szeged	92	56,41	58,83	7,67	0,30	0,14
Összesen	9 495	56,67	42,47	6,52	0,07	0,12

**2.157 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOT JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Tápláltsági állapot jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda- pest	Megyei városok együtt	
-45, 99	15	27	10	10	15	19	42	13	151
46, 00-49, 99	51	119	104	4	25	128	116	39	586
50, 00-54, 99	303	574	526	36	219	489	433	186	2 766
55, 00-59, 99	512	707	531	162	461	487	492	216	3 568
60, 00-64, 99	293	294	163	305	260	197	227	76	1 815
65, 00-68, 99	69	55	13	165	54	20	49	12	437
69, 00-	22	12	1	110	5	.3	17	2	172
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495
Százalékos megoszlás a tápláltsági állapot jelző csoportjai szerint									
-45, 99	1, 2	1, 5	0, 7	1, 3	1, 4	1, 4	3, 0	2, 4	1, 6
46, 00-49, 99	4, 0	6, 7	7, 7	0, 5	2, 4	9, 5	8, 4	7, 2	6, 2
50, 00-54, 99	23, 9	32, 1	39, 0	4, 5	21, 1	36, 4	31, 5	34, 2	29, 1
55, 00-59, 99	40, 5	39, 5	39, 4	20, 5	44, 4	36, 3	35, 8	39, 7	37, 6
60, 00-64, 99	23, 2	16, 4	12, 1	38, 5	25, 0	14, 7	16, 5	14, 0	19, 1
65, 00-68, 99	5, 5	3, 1	1, 0	20, 8	5, 2	1, 5	3, 6	2, 2	4, 6
69, 00-	1, 7	0, 7	0, 1	13, 9	0, 5	0, 2	1, 2	0, 3	1, 8
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

**2.158 A SORKÖTELESEK TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOT JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Budapest	704	56, 60	31, 61	5, 62	0, 21	0, 09
Dunántul	2 489	56, 72	25, 18	5, 02	0, 10	0, 08
Duna-Tisza köze	1 892	59, 04	32, 71	5, 72	0, 13	0, 09
Észak-Magyarország	1 882	56, 32	25, 49	5, 05	0, 12	0, 08
Tiszántul	2 201	55, 91	22, 90	4, 79	0, 10	0, 08
Külföld	275	56, 68	34, 05	5, 84	0, 35	0, 10
Ismeretlen	52	59, 02	53, 32	7, 30	1, 01	0, 12
Összesen	9 495	56, 67	42, 47	6, 52	0, 07	0, 12

**2.159 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOT JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Tápláltsági állapot jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-45, 99	23	36	27	33	22	10	-	151
46, 00-49, 99	64	145	63	125	168	19	2	586
50, 00-54, 99	207	737	359	598	773	83	9	2 766
55, 00-59, 99	223	985	650	736	858	92	24	3 568
60, 00-64, 99	137	482	525	297	313	49	12	1 815
65, 00-68, 99	35	86	181	67	50	16	2	437
69, 00-	15	18	87	26	17	6	3	172
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495
Százalékos megoszlás a tápláltsági állapot jelző csoportjai szerint								
-45, 99	3, 3	1, 4	1, 4	1, 7	1, 0	3, 6	-	1, 6
46, 00-49, 99	9, 1	5, 8	3, 3	6, 6	7, 6	6, 9	3, 8	6, 2
50, 00-54, 99	29, 4	29, 6	19, 0	31, 8	35, 1	30, 2	17, 3	29, 1
55, 00-59, 99	31, 7	39, 6	34, 4	39, 1	39, 0	33, 5	46, 2	37, 6
60, 00-64, 99	19, 4	19, 4	27, 7	15, 8	14, 2	17, 8	23, 1	19, 1
65, 00-68, 99	5, 0	3, 5	9, 6	3, 6	2, 3	5, 8	3, 8	4, 6
69, 00-	2, 1	0, 7	4, 6	1, 4	0, 8	2, 2	5, 8	1, 8
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

2.160 A SORKÖTELESEK TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOT JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Bács-Kiskun megye						
Kiskunság	778	58,03	39,57	6,29	0,23	0,11
Solti síkság és Bácska	265	56,16	35,66	5,97	0,37	0,11
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	57,41	24,49	4,95	0,33	0,09
Összesen	1 265	57,53	36,31	6,03	0,17	0,10
Borsod-Abaúj-Zemplén megye						
Bükk hegység	73	56,43	19,78	4,45	0,52	0,08
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	54,47	53,49	7,31	0,79	0,13
Borsodi síkság	261	55,37	16,20	4,03	0,25	0,07
Bükkalja	213	56,12	22,85	4,78	0,33	0,09
Hegyköz	56	58,08	18,14	4,26	0,57	0,07
Hegyalja	193	56,63	41,91	6,47	0,47	0,11
Bodrogház	206	58,16	29,48	5,43	0,38	0,09
Cserehát	13	57,08	15,56	3,94	1,09	0,07
Taktaköz és matyók	207	55,97	25,25	5,02	0,35	0,09
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	55,15	35,63	5,97	0,42	0,11
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	55,96	21,20	4,60	0,28	0,08
Összesen	1 788	56,15	28,22	5,31	0,13	0,09
Hajdu-Bihar megye						
Hajdu települések	600	55,25	17,12	4,14	0,17	0,07
Hajduság	62	55,42	11,87	3,45	0,44	0,06
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	56,88	19,86	4,46	0,48	0,08
Hortobágy és Tiszahát	172	54,53	31,94	5,65	0,43	0,10
Dél-Nyírség	168	55,23	12,80	3,58	0,28	0,06
Bihar	118	56,64	16,80	4,10	0,38	0,07
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	55,04	18,23	4,27	0,36	0,08
Összesen	1 348	55,37	18,92	4,35	0,12	0,08
Pest megye						
Budapest környéke	52	62,92	31,81	5,64	0,78	0,09
Gödöllői-dombság	161	63,93	49,31	7,02	0,55	0,11
Kiskunság északi része	225	61,27	89,01	9,43	0,63	0,15
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	61,13	78,04	8,83	0,94	0,14
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	63,18	47,13	6,87	0,42	0,11
Összesen	792	62,55	62,62	7,91	0,28	0,13
Somogy megye						
Balaton vidéke	277	58,05	44,79	6,69	0,40	0,12
Belső-Somogy	187	57,40	47,03	6,86	0,50	0,12
Külső-Somogy	189	57,40	49,55	7,04	0,51	0,12
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	56,93	83,85	9,16	1,27	0,16
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	57,09	60,60	7,78	0,43	0,14
Összesen	1 039	57,45	52,66	7,26	0,23	0,13
Veszprém megye						
Marcal-medence	223	56,01	20,01	4,47	0,30	0,08
Bakony vidéke	474	55,45	26,33	5,13	0,24	0,09
Balaton felvidék	109	55,56	40,68	6,38	0,61	0,11
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	56,45	22,63	4,76	0,48	0,08
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	55,02	34,30	5,86	0,28	0,11
Összesen	1 343	55,49	28,89	5,38	0,15	0,10

2.161 A SORKÖTELESEK TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOT JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Bács-Kiskun megye						
01	475	57,31	35,89	5,99	0,27	0,10
02	364	57,68	25,26	5,03	0,26	0,09
03	203	57,41	63,84	7,99	0,56	0,14
04	116	58,16	17,44	4,18	0,39	0,07
05	44	58,41	16,39	4,05	0,61	0,07
06	23	54,34	144,19	12,01	2,50	0,22
07	17	58,44	11,60	3,41	0,83	0,06
08	8	56,17	30,06	5,48	1,94	0,10
09 és több	15	59,40	15,07	3,88	1,00	0,07
Összesen	1 265	57,53	36,31	6,03	0,17	0,10
Borsod-Abaúj-Zemplén megye						
01	603	56,19	35,41	5,95	0,24	0,11
02	547	55,98	26,45	5,14	0,22	0,09
03	297	56,05	22,18	4,71	0,27	0,08
04	162	56,54	27,97	5,29	0,42	0,09
05	79	56,40	25,31	5,03	0,57	0,09
06	46	56,18	13,99	3,74	0,55	0,07
07	23	55,28	13,28	3,64	0,76	0,07
08	13	57,54	23,33	4,83	1,34	0,08
09 és több	18	56,99	15,01	3,87	0,91	0,07
Összesen	1 788	56,15	28,22	5,31	0,13	0,09
Hajdu-Bihar megye						
01	431	55,43	17,01	4,12	0,20	0,07
02	356	55,32	26,48	5,15	0,27	0,09
03	234	55,56	15,37	3,92	0,26	0,07
04	139	55,50	15,46	3,93	0,33	0,07
05	87	55,02	14,15	3,76	0,40	0,07
06	33	55,60	11,58	3,40	0,59	0,06
07	34	54,54	17,02	4,13	0,71	0,08
08	17	53,44	19,91	4,46	1,08	0,08
09 és több	17	56,11	18,14	4,26	1,03	0,08
Összesen	1 348	55,37	18,92	4,35	0,12	0,08
Pest megye						
01	326	62,87	36,62	6,05	0,34	0,10
02	247	61,89	98,27	9,91	0,63	0,16
03	108	63,14	24,16	4,92	0,47	0,08
04	59	62,31	85,81	9,26	1,21	0,15
05	28	61,10	184,58	13,59	2,57	0,22
06	7	62,55	15,19	3,90	1,47	0,06
07	6	64,08	35,69	5,97	2,44	0,09
08	6	65,12	24,47	4,95	2,02	0,08
09 és több	5	66,89	16,30	4,04	1,81	0,06
Összesen	792	62,55	62,62	7,91	0,28	0,13
Somogy megye						
01	409	57,43	66,32	8,14	0,40	0,14
02	325	57,41	37,67	6,14	0,34	0,11
03	148	58,31	17,77	4,22	0,35	0,07
04	70	56,52	71,97	8,48	1,01	0,15
05	48	58,54	15,56	3,95	0,57	0,07
06	13	56,53	21,20	4,60	1,28	0,08
07	9	53,61	361,60	19,02	6,34	0,35
08	7	57,60	26,32	5,13	1,94	0,09
09 és több	10	52,53	321,58	17,93	5,67	0,34
Összesen	1 039	57,45	52,66	7,26	0,23	0,13

2.161 A SORKÖTELESEK TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOT JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Veszprém megye						
01	481	55,51	32,75	5,72	0,26	0,10
02	388	55,37	35,35	5,95	0,30	0,11
03	218	55,68	22,34	4,73	0,32	0,08
04	131	55,62	18,58	4,31	0,38	0,08
05	73	54,85	17,88	4,23	0,50	0,08
06	20	54,99	11,63	3,41	0,76	0,06
07	16	56,04	17,36	4,17	1,04	0,07
08	9	56,82	10,95	3,31	1,10	0,06
09 és több	7	56,74	16,72	4,09	1,55	0,07
Összesen	1 343	55,49	28,89	5,38	0,15	0,10
Budapest						
01	706	55,55	55,16	7,43	0,28	0,13
02	446	55,83	49,55	7,04	0,33	0,13
03	151	54,65	112,71	10,62	0,86	0,19
04	39	55,73	17,45	4,18	0,67	0,08
05	15	56,40	21,23	4,61	1,19	0,08
06	6	54,19	8,87	2,98	1,22	0,05
07	6	54,96	19,79	4,45	1,82	0,08
08	-	-	-	-	-	-
09 és több	7	53,74	12,31	3,51	1,33	0,07
Összesen	1 376	55,54	57,64	7,59	0,20	0,14
Debrecen						
01	58	56,66	24,61	4,96	0,65	0,09
02	43	55,30	13,70	3,70	0,56	0,07
03	25	55,43	19,31	4,39	0,88	0,08
04	9	56,64	11,02	3,32	1,11	0,06
05	4	56,42	1,57	1,25	0,63	0,02
06	1	56,75	-	-	-	-
07	2	56,28	3,86	1,97	1,39	0,04
08	1	46,27	-	-	-	-
09 és több	-	-	-	-	-	-
Összesen	143	55,95	18,27	4,27	0,36	0,08
Miskolc						
01	70	55,42	20,72	4,55	0,54	0,08
02	58	53,41	74,57	8,64	1,13	0,16
03	26	52,81	18,87	4,34	0,85	0,08
04	7	52,59	14,35	3,79	1,43	0,07
05	4	54,38	8,76	2,96	1,48	0,05
06	1	51,80	-	-	-	-
07	2	55,18	29,16	5,40	3,82	0,10
08	3	53,83	3,09	1,76	1,02	0,03
09 és több	-	-	-	-	-	-
Összesen	171	54,15	37,83	6,15	0,47	0,11

2.161 A SORKÖTELESEK TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOT JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v
Pécs						
01	63	54,82	68,22	8,26	1,04	0,15
02	42	56,07	23,33	4,83	0,75	0,09
03	17	56,96	9,61	3,10	0,75	0,05
04	6	57,28	12,75	3,57	1,46	0,06
05	4	53,37	1,69	1,30	0,65	0,02
06	3	58,54	9,20	3,03	1,75	0,05
07	1	56,60	-	-	-	-
08	1	49,34	-	-	-	-
09 és több	1	53,99	-	-	-	-
Összesen	138	55,58	40,23	6,34	0,54	0,11
Szeged						
01	39	56,22	40,90	6,40	1,02	0,11
02	34	55,52	105,15	10,25	1,76	0,18
03	13	57,99	10,39	3,22	0,89	0,06
04	3	59,14	35,73	5,98	3,45	0,10
05	1	57,99	-	-	-	-
06	-	-	-	-	-	-
07	1	58,52	-	-	-	-
08	-	-	-	-	-	-
09 és több	1	60,98	-	-	-	-
Összesen	92	56,41	58,83	7,67	0,80	0,14
Vizsgált sorkötelesek összesen						
01	3 661	56,74	44,76	6,69	0,11	0,12
02	2 850	56,62	43,79	6,62	0,12	0,12
03	1 440	56,68	40,45	6,36	0,17	0,11
04	741	56,83	33,64	5,80	0,21	0,10
05	387	56,58	33,44	5,78	0,29	0,10
06	153	55,89	35,86	5,99	0,46	0,11
07	117	55,99	48,35	6,95	0,64	0,12
08	65	56,43	32,73	5,72	0,71	0,10
09 és több	81	57,02	64,12	8,01	0,89	0,14
Összesen	9 495	56,67	42,47	6,52	0,07	0,12

2.162 A SORKÖTELESEK CSONTVÁZSZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	2,22	0,05	0,22	0,01	0,09	1,69-4,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	2,24	0,06	0,24	0,01	0,10	1,49-5,59
Hajdu-Bihar megye	1 348	2,28	0,04	0,20	0,01	0,08	1,20-3,12
Pest megye	792	1,99	0,04	0,20	0,01	0,10	1,42-3,47
Somogy megye	1 039	2,21	0,05	0,22	0,01	0,09	1,13-3,93
Veszprém megye	1 343	2,23	0,04	0,20	0,01	0,08	1,50-3,42
Budapest	1 376	2,17	0,06	0,24	0,01	0,11	1,39-3,47
Megyei városok együtt	544	2,23	0,05	0,22	0,01	0,09	1,65-3,44
Összesen	9 495	2,21	0,05	0,22	0,00	0,09	1,13-5,59

**2.163 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A CSONTVÁZSZÉLESSÉGI JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Csontvázszélességi jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abaúj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-1, 49	1	1	1	2	7	-	9	1	22
1, 50-1, 99	183	219	84	433	132	160	300	82	1 593
2, 00-2, 49	926	1 361	1 071	339	804	1 040	934	408	6 883
2, 50-2, 99	145	188	189	15	89	138	125	49	938
3, 00-3, 49	9	17	3	3	6	5	8	4	55
3, 50-	1	2	-	-	1	-	-	-	4
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a csontvázszélességi jelző csoportjai szerint

-1, 49	0, 1	0, 1	0, 1	0, 2	0, 7	-	0, 6	0, 2	0, 2
1, 50-1, 99	14, 5	12, 2	6, 2	54, 7	12, 7	11, 9	21, 8	15, 1	16, 8
2, 00-2, 49	73, 2	76, 1	79, 5	42, 8	77, 4	77, 4	67, 9	75, 0	72, 5
2, 50-2, 99	11, 4	10, 5	14, 0	1, 9	8, 5	10, 3	9, 1	8, 0	9, 9
3, 00-3, 49	0, 7	1, 0	0, 2	0, 4	0, 6	0, 4	0, 6	0, 7	0, 6
3, 50-	0, 1	0, 1	-	-	0, 1	-	-	-	0, 0
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

**2.164 A SORKÖTELESEK CSONTVÁZSZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Budapest	704	2, 16	0, 06	0, 24	0, 01	0, 11	1, 49-3, 29
Dunántul	2 489	2, 22	0, 05	0, 22	0, 00	0, 09	1, 13-3, 93
Duna-Tisza köze	1 892	2, 16	0, 06	0, 24	0, 01	0, 11	1, 52-4, 00
Észak-Magyarország	1 882	2, 23	0, 06	0, 24	0, 01	0, 10	1, 42-5, 59
Tiszántul	2 201	2, 24	0, 04	0, 20	0, 00	0, 08	1, 20-3, 44
Külföld	275	2, 17	0, 06	0, 24	0, 01	0, 11	1, 64-3, 12
Ismeretlen	52	2, 16	0, 05	0, 22	0, 03	0, 10	1, 33-2, 81
Összesen	9 495	2, 21	0, 05	0, 22	0, 00	0, 09	1, 13-5, 59

**2.165 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A CSONTVÁZSZÉLESSÉGI JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Csontvázszélességi jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-1, 49	4	7	2	3	5	-	1	22
1, 50-1, 99	166	344	484	260	268	62	9	1 593
2, 00-2, 49	471	1 882	1 232	1 404	1 666	189	39	6 883
2, 50-2, 99	59	245	160	195	254	22	3	938
3, 00-3, 49	4	10	13	18	8	2	-	55
3, 50-	-	1	1	2	-	-	-	4
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a csontvázszélességi jelző csoportjai szerint

-1, 49	0, 6	0, 3	0, 1	0, 2	0, 2	-	1, 9	0, 2
1, 50-1, 99	23, 5	13, 8	25, 6	13, 8	12, 2	22, 6	17, 3	16, 8
2, 00-2, 49	66, 9	75, 6	65, 1	74, 6	75, 7	68, 7	75, 0	72, 5
2, 50-2, 99	8, 4	9, 8	8, 5	10, 4	11, 5	8, 0	5, 8	9, 9
3, 00-3, 49	0, 6	0, 4	0, 7	0, 9	0, 4	0, 7	-	0, 6
3, 50-	-	0, 1	0, 0	0, 1	-	-	-	0, 0
Összesen	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0	100, 0

**2.166 A SORKÖTELESEK CSONTVÁZSZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT**

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei .	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	2,19	0,04	0,20	0,01	0,09	1,69-3,05
Solti síkság és Bácska	265	2,33	0,09	0,30	0,02	0,12	1,74-4,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	2,20	0,04	0,20	0,01	0,09	1,70-2,81
Összesen	1 265	2,22	0,05	0,22	0,01	0,09	1,69-4,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	2,27	0,04	0,20	0,02	0,08	1,73-2,83
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	2,30	0,05	0,22	0,02	0,09	1,82-2,98
Borsodi síkság	261	2,30	0,06	0,24	0,01	0,10	1,63-3,14
Bükkalja	213	2,24	0,05	0,22	0,02	0,09	1,75-3,33
Hegyköz	56	2,17	0,02	0,14	0,02	0,06	1,76-2,48
Hegyalja	193	2,19	0,05	0,22	0,02	0,10	1,49-3,09
Bodrogköz	206	2,20	0,08	0,28	0,02	0,12	1,57-5,59
Cserehát	13	2,13	0,07	0,26	0,07	0,12	1,89-2,89
Taktaköz és matyók	207	2,21	0,05	0,22	0,02	0,09	1,71-3,18
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	2,32	0,07	0,26	0,02	0,11	1,64-4,03
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	2,20	0,04	0,20	0,01	0,09	1,64-3,18
Összesen	1 788	2,24	0,06	0,24	0,01	0,10	1,49-5,59
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	2,28	0,04	0,20	0,01	0,08	1,62-3,09
Hajduság	62	2,27	0,04	0,20	0,03	0,08	1,82-2,93
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	2,27	0,03	0,17	0,02	0,07	1,76-2,86
Hortobágy és Tiszahát	172	2,29	0,05	0,22	0,02	0,09	1,20-3,12
Dél-Nyírség	168	2,30	0,03	0,17	0,01	0,07	1,79-2,87
Bihar	118	2,22	0,03	0,17	0,02	0,07	1,78-2,83
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	2,30	0,03	0,17	0,01	0,07	1,91-3,12
Összesen	1 348	2,28	0,04	0,20	0,01	0,08	1,20-3,12
Pest megye							
Budapest környéke	52	1,97	0,04	0,20	0,03	0,10	1,53-2,59
Gödöllői-dombság	161	1,96	0,04	0,20	0,02	0,10	1,53-2,70
Kiskunság északi része	225	2,04	0,03	0,17	0,01	0,08	1,52-2,85
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	2,01	0,06	0,24	0,03	0,11	1,58-3,22
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	1,96	0,05	0,22	0,01	0,11	1,42-3,47
Összesen	792	1,99	0,04	0,20	0,01	0,10	1,42-3,47
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	2,21	0,04	0,20	0,01	0,09	1,62-3,21
Belső-Somogy	187	2,21	0,04	0,20	0,01	0,09	1,30-3,34
Külső-Somogy	189	2,20	0,04	0,20	0,01	0,09	1,13-2,88
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	2,23	0,06	0,24	0,03	0,10	1,73-2,94
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	2,21	0,05	0,22	0,01	0,09	1,33-3,93
Összesen	1 039	2,21	0,05	0,22	0,01	0,09	1,13-3,93
Veszprém megye							
Marcal medence	223	2,25	0,04	0,20	0,01	0,08	1,56-2,96
Bakony vidéke	474	2,23	0,04	0,20	0,01	0,08	1,58-3,42
Balaton felvidék	109	2,23	0,05	0,22	0,02	0,09	1,86-3,39
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	2,26	0,06	0,24	0,02	0,10	1,71-3,33
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	2,22	0,05	0,22	0,01	0,09	1,50-3,18
Összesen	1 343	2,23	0,04	0,20	0,01	0,08	1,50-3,42

2,167 A SORKÖTELESEK CSONTVÁZSZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI
SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	2,23	0,06	0,24	0,01	0,10	1,73-3,23
02	364	2,22	0,05	0,22	0,01	0,09	1,69-3,28
03	203	2,23	0,06	0,24	0,02	0,10	1,74-4,00
04	116	2,18	0,04	0,20	0,02	0,09	1,72-3,17
05	44	2,19	0,04	0,20	0,03	0,09	1,80-2,95
06	23	2,22	0,03	0,17	0,04	0,07	1,82-2,67
07	17	2,18	0,01	0,10	0,02	0,04	2,00-2,48
08	8	2,25	0,01	0,10	0,04	0,04	2,08-2,55
09	4	2,22	0,03	0,17	0,08	0,07	2,08-2,56
10-14	11	2,19	0,02	0,14	0,04	0,06	1,97-2,50
Összesen	1 265	2,22	0,05	0,22	0,01	0,09	1,69-4,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	2,24	0,06	0,24	0,01	0,10	1,49-4,03
02	547	2,24	0,05	0,22	0,01	0,09	1,64-3,44
03	297	2,23	0,04	0,20	0,01	0,08	1,67-3,18
04	162	2,24	0,11	0,33	0,03	0,14	1,63-5,59
05	79	2,23	0,05	0,22	0,02	0,09	1,80-3,19
06	46	2,30	0,04	0,20	0,03	0,08	2,03-2,94
07	23	2,21	0,04	0,20	0,04	0,09	1,76-2,68
08	13	2,23	0,04	0,20	0,06	0,08	1,89-2,53
09	7	2,24	0,02	0,14	0,05	0,06	1,95-2,47
10-14	11	2,16	0,06	0,24	0,07	0,11	1,84-2,74
Összesen	1 788	2,24	0,06	0,24	0,01	0,10	1,49-5,59
Hajdu-Bihar megye							
01	431	2,28	0,04	0,20	0,01	0,08	1,62-3,12
02	356	2,26	0,04	0,20	0,01	0,08	1,20-3,12
03	234	2,28	0,03	0,17	0,01	0,07	1,86-2,78
04	139	2,30	0,03	0,17	0,01	0,07	1,93-2,87
05	87	2,30	0,03	0,17	0,02	0,07	1,91-2,84
06	33	2,26	0,03	0,17	0,03	0,07	1,79-2,69
07	34	2,27	0,03	0,17	0,03	0,07	1,91-2,60
08	17	2,38	0,08	0,28	0,07	0,11	1,94-2,92
09	10	2,37	0,04	0,20	0,06	0,08	1,95-2,61
10-14	7	2,31	0,03	0,17	0,06	0,07	2,12-2,63
Összesen	1 348	2,28	0,04	0,20	0,01	0,08	1,20-3,12
Pest megye							
01	326	1,98	0,04	0,20	0,01	0,10	1,42-2,88
02	247	2,00	0,05	0,22	0,01	0,11	1,53-3,47
03	108	1,96	0,04	0,20	0,02	0,10	1,54-2,70
04	59	2,01	0,04	0,20	0,03	0,09	1,69-2,87
05	28	2,03	0,11	0,33	0,06	0,16	1,44-3,22
06	7	1,98	0,01	0,10	0,04	0,05	1,74-2,15
07	6	2,08	0,02	0,14	0,06	0,06	1,90-2,38
08	6	1,96	0,02	0,14	0,06	0,07	1,75-2,23
09	4	2,04	0,02	0,14	0,07	0,06	1,83-2,27
10-14	1	1,95	-	-	-	-	-
Összesen	792	1,99	0,04	0,20	0,01	0,10	1,42-3,47
Somogy megye							
01	409	2,21	0,05	0,22	0,01	0,09	1,30-3,93
02	325	2,21	0,05	0,22	0,01	0,09	1,13-3,34
03	148	2,18	0,03	0,17	0,01	0,07	1,69-2,77
04	70	2,18	0,04	0,20	0,02	0,09	1,78-3,00
05	48	2,19	0,03	0,17	0,02	0,07	1,62-2,62
06	13	2,26	0,02	0,14	0,04	0,06	2,03-2,56
07	9	2,25	0,07	0,26	0,09	0,11	1,92-2,94
08	7	2,30	0,03	0,17	0,06	0,07	1,90-2,55
09	8	2,21	0,01	0,10	0,04	0,04	2,06-2,37
10-14	2	2,18	0,03	0,17	0,12	0,07	2,00-2,36
Összesen	1 039	2,21	0,05	0,22	0,01	0,09	1,13-3,93

2.167 A SORKÖTELESEK CSONTVÁZSZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI
SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Veszprém megye							
01	481	2,22	0,04	0,20	0,01	0,09	1,58-3,33
02	388	2,24	0,05	0,22	0,01	0,09	1,50-3,42
03	218	2,25	0,04	0,20	0,01	0,08	1,56-3,39
04	131	2,24	0,03	0,17	0,01	0,07	1,78-2,82
05	73	2,26	0,03	0,17	0,02	0,07	1,92-2,71
06	20	2,25	0,03	0,17	0,04	0,07	1,97-2,64
07	16	2,26	0,05	0,22	0,06	0,09	2,00-2,78
08	9	2,17	0,05	0,22	0,07	0,10	1,87-2,68
09	2	2,39	0,07	0,26	0,18	0,10	2,13-2,66
10-14	5	2,37	0,01	0,10	0,04	0,04	2,26-2,56
Összesen	1 343	2,23	0,04	0,20	0,01	0,08	1,50-3,42
Budapest							
01	706	2,18	0,06	0,24	0,01	0,11	1,39-3,47
02	446	2,16	0,05	0,22	0,01	0,10	1,64-3,29
03	151	2,17	0,07	0,26	0,02	0,11	1,40-3,26
04	39	2,18	0,05	0,22	0,03	0,10	1,86-2,74
05	15	2,13	0,04	0,20	0,05	0,09	1,82-2,72
06	6	2,29	0,06	0,24	0,10	0,10	1,95-2,70
07	6	2,23	0,06	0,24	0,09	0,10	1,81-2,57
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	2,65	0,02	0,14	0,08	0,05	2,46-2,81
10-14	4	2,28	0,05	0,22	0,11	0,09	2,07-2,60
Összesen	1 376	2,17	0,06	0,24	0,01	0,11	1,39-3,47
Megyei városok együtt							
01	230	2,22	0,05	0,22	0,01	0,09	1,65-3,44
02	177	2,23	0,06	0,24	0,02	0,10	1,75-3,40
03	81	2,16	0,03	0,17	0,02	0,07	1,74-2,72
04	25	2,29	0,03	0,17	0,03	0,07	1,92-2,82
05	13	2,26	0,06	0,24	0,07	0,10	1,87-2,95
06	5	2,27	0,03	0,17	0,08	0,07	2,05-2,51
07	6	2,37	0,04	0,20	0,08	0,08	2,05-2,60
08	5	2,29	0,01	0,10	0,04	0,04	2,12-2,43
09	1	2,17	-	-	-	-	-
10-14	1	2,14	-	-	-	-	-
Összesen	544	2,22	0,05	0,22	0,01	0,09	1,65-3,44
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	2,20	0,06	0,24	0,00	0,10	1,30-4,03
02	2 850	2,20	0,05	0,22	0,00	0,10	1,13-3,47
03	1 440	2,20	0,05	0,22	0,01	0,10	1,40-4,00
04	741	2,22	0,06	0,24	0,01	0,10	1,63-5,59
05	387	2,23	0,05	0,22	0,01	0,09	1,44-3,22
06	153	2,25	0,04	0,20	0,02	0,08	1,74-2,94
07	117	2,24	0,04	0,20	0,02	0,08	1,76-2,94
08	65	2,25	0,06	0,24	0,03	0,10	1,75-2,92
09	39	2,28	0,05	0,22	0,04	0,09	1,83-2,81
10-14	42	2,22	0,04	0,20	0,03	0,09	1,84-2,74
Összesen	9 495	2,21	0,05	0,22	0,00	0,09	1,13-5,59

2.168 A SORKÖTELESEK PIGNET-VERVAEK JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	89,46	57,36	7,57	0,21	0,08	66,10-133,50
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	88,12	42,76	6,54	0,15	0,07	63,00-127,30
Hajdu-Bihar megye	1 348	89,14	37,38	6,11	0,17	0,06	72,50-118,20
Pest megye	792	89,38	41,80	6,47	0,23	0,07	73,00-117,60
Somogy megye	1 039	88,71	41,66	6,45	0,20	0,07	69,70-119,30
Veszprém megye	1 343	87,75	45,11	6,72	0,18	0,07	64,60-128,20
Budapest	1 376	87,70	47,35	6,88	0,19	0,07	63,20-126,30
Megyei városok együtt	544	87,32	45,09	6,71	0,29	0,07	69,60-118,50
Összesen	9 495	88,45	45,39	6,74	0,07	0,07	63,00-133,50

2.169 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A PIGNET-VERVAEK JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Pignet-Vervae jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abaúj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda- pest	Megyei városok együtt	
	megye								
- 70,0	6	8	-	8	9	7	16	4	58
70,1- 82,9	180	341	203	120	169	304	308	144	1 769
83,0- 93,0	780	1 105	811	477	638	798	808	304	5 721
93,1-104,0	237	296	312	162	198	209	206	82	1 702
104,1-	62	38	22	25	25	25	38	10	245
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a Pignet-Vervae jelző csoportjai szerint

- 70,0	0,5	0,4	-	1,0	0,9	0,5	1,2	0,7	0,6
70,1- 82,9	14,2	19,1	15,1	15,1	16,3	22,6	22,4	26,5	18,6
83,0- 93,0	61,7	61,8	60,2	60,2	61,4	59,4	58,7	55,9	60,3
93,1-104,0	18,7	16,6	23,1	20,5	19,0	15,6	15,0	15,1	17,9
104,1-	4,9	2,1	1,6	3,2	2,4	1,9	2,7	1,8	2,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2,170 A SORKÖTELESEK PIGNET-VERVAEK JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Budapest	704	87,66	43,60	5,60	0,25	0,07	72,10-116,10
Dunántul	2 489	88,27	45,18	6,72	0,14	0,07	63,20-128,20
Duna-Tisza köze	1 892	89,39	53,10	7,29	0,17	0,08	66,10-133,50
Észak-Magyarország	1 882	88,14	43,28	6,58	0,15	0,07	63,00-127,30
Tiszántul	2 201	88,52	41,08	6,41	0,14	0,07	67,30-118,50
Külföld	275	87,27	40,40	6,36	0,38	0,07	64,60-113,60
Ismeretlen	52	88,16	32,75	5,72	0,79	0,06	78,10-108,90
Összesen	9 495	88,45	45,39	6,74	0,07	0,07	63,00-133,50

2,171 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A PIGNET-VERVAEK JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Pignet-Vervae jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
- 70,0	11	16	14	7	7	3	-	58
70,1- 82,9	157	486	287	359	404	66	10	1 769
83,0- 93,0	417	1 486	1 147	1 166	1 303	168	34	5 721
93,1-104,0	100	442	362	309	449	33	7	1 702
104,1-	19	59	82	41	38	5	1	245
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a Pignet-Vervae jelző csoportjai szerint

- 70,0	1,6	0,6	0,8	0,4	0,3	1,1	-	0,6
70,1- 82,9	22,3	19,5	15,2	19,1	18,4	24,0	19,2	18,6
83,0- 93,0	59,2	59,7	60,6	61,9	59,2	61,1	65,4	60,3
93,1-104,0	14,2	17,8	19,1	16,4	20,4	12,0	13,5	17,9
104,1-	2,7	2,4	4,3	2,2	1,7	1,8	1,9	2,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.172 A SORKÖTELESEK PIGNET-VERVAEK JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	89,37	52,54	7,25	0,26	0,08	66,10-133,50
Solti síkság és Bácska	265	90,44	79,76	8,93	0,55	0,09	73,00-127,10
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	88,66	44,14	6,64	0,45	0,07	73,90-122,40
Összesen	1 265	89,46	57,36	7,57	0,21	0,08	66,10-133,50
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	87,94	46,58	6,82	0,80	0,07	77,60-114,70
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	88,40	37,81	6,15	0,67	0,06	72,70-103,50
Borsodi síkság	261	87,74	46,89	6,85	0,42	0,07	69,90-113,80
Bükkalja	213	88,25	38,31	6,19	0,42	0,07	75,00-110,60
Hegyköz	56	89,51	30,96	5,56	0,74	0,06	75,00-101,20
Hegyalja	193	88,23	49,14	7,01	0,51	0,07	65,40-122,20
Bodrogház	206	89,10	41,19	6,42	0,45	0,07	74,90-127,30
Cserehát	13	84,73	32,13	5,67	1,57	0,06	75,30-93,10
Taktaköz és matyók	207	88,71	39,40	6,28	0,44	0,07	72,20-108,90
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	88,08	51,00	7,14	0,50	0,08	63,00-117,70
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	86,98	35,33	5,94	0,36	0,06	67,30-112,60
Összesen	1 788	88,12	42,76	6,54	0,15	0,07	63,00-127,30
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	89,29	39,48	6,28	0,26	0,07	72,50-118,20
Hajduság	62	88,86	34,80	5,90	0,75	0,06	78,00-105,40
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	89,33	46,01	6,78	0,73	0,07	74,20-110,10
Hortobágy és Tiszahát	172	89,44	31,14	5,58	0,43	0,06	75,10-106,30
Dél-Nyírség	168	89,44	39,99	6,32	0,49	0,07	75,30-116,50
Bihar	118	87,66	38,03	6,17	0,57	0,07	73,50-112,80
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	89,07	26,84	5,18	0,43	0,05	74,10-104,00
Összesen	1 348	89,14	37,38	6,11	0,17	0,06	72,50-118,20
Pest megye							
Budapest környéke	52	88,93	45,74	6,76	0,94	0,07	76,30-110,50
Gödöllői-dombság	161	89,70	50,27	7,09	0,56	0,07	74,30-117,60
Kiskunság északi része	225	90,03	39,48	6,28	0,42	0,06	75,10-108,90
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	88,46	37,69	6,14	0,66	0,06	76,00-101,70
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	88,82	39,60	6,29	0,39	0,07	73,00-117,60
Összesen	792	89,33	41,80	6,47	0,23	0,07	73,00-117,60
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	88,98	41,09	6,41	0,39	0,07	75,10-113,50
Belső-Somogy	187	88,65	43,85	6,62	0,49	0,07	69,70-110,40
Külső-Somogy	189	88,67	47,16	6,87	0,50	0,07	70,10-112,90
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	88,08	56,34	7,51	1,05	0,08	76,70-109,60
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	88,60	35,22	5,93	0,33	0,06	74,10-119,30
Összesen	1 039	88,71	41,66	6,45	0,20	0,07	69,70-119,30
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	88,01	43,60	6,60	0,44	0,07	74,10-128,20
Bakony vidéke	474	87,86	39,53	6,29	0,29	0,07	69,50-115,40
Balaton felvidék	109	87,20	53,07	7,28	0,70	0,08	67,10-118,60
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	88,84	45,89	6,77	0,68	0,07	76,20-108,60
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	87,35	48,95	7,00	0,34	0,08	64,60-113,60
Összesen	1 343	87,75	45,11	6,72	0,18	0,07	64,60-128,20

2.173 A SORKÖTELESEK PIGNET-VERVAEK JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI

SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	89,56	62,62	7,91	0,36	0,08	66,10-130,70
02	364	89,67	50,65	7,12	0,37	0,07	74,40-118,90
03	203	89,95	68,75	8,29	0,58	0,09	73,50-133,50
04	116	88,62	56,39	7,51	0,70	0,08	74,70-127,10
05	44	88,57	45,72	6,76	1,02	0,07	74,80-114,00
06	23	87,58	26,37	5,14	1,10	0,05	71,40-94,70
07	17	88,02	23,49	4,85	1,18	0,05	75,50-96,40
08	8	88,57	11,72	3,42	1,21	0,03	83,80-93,50
09	4	91,15	6,54	2,56	1,28	0,02	86,90-93,30
10-14	11	88,02	36,76	6,06	1,83	0,06	79,50-100,60
Összesen	1 265	89,46	57,36	7,57	0,21	0,08	66,10-133,50
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	88,22	52,38	7,24	0,30	0,08	65,40-122,20
02	547	88,17	37,63	6,13	0,26	0,06	63,00-113,80
03	297	87,80	36,45	6,04	0,35	0,06	67,30-108,60
04	162	88,41	53,70	7,33	0,58	0,08	72,30-127,30
05	79	87,42	28,06	5,30	0,60	0,06	77,80-101,20
06	46	89,51	29,78	5,46	0,81	0,06	75,00-103,50
07	23	87,67	19,50	4,42	0,92	0,05	78,10-97,70
08	13	86,65	19,92	4,46	1,24	0,05	77,90-93,30
09	7	88,65	13,95	3,73	1,41	0,04	82,00-93,00
10-14	11	85,99	8,79	2,96	0,89	0,03	80,60-90,90
Összesen	1 788	88,12	42,76	6,54	0,15	0,07	63,00-127,30
Hajdu-Bihar megye							
01	431	89,53	43,47	6,59	0,32	0,07	72,50-118,20
02	356	88,71	32,00	5,66	0,30	0,06	73,60-104,00
03	234	88,94	36,53	6,04	0,39	0,06	75,50-110,10
04	139	89,43	33,11	5,75	0,49	0,06	78,50-109,40
05	87	89,36	36,65	6,05	0,65	0,06	74,10-108,40
06	33	88,23	22,98	4,79	0,83	0,05	79,60-98,40
07	34	88,24	24,81	4,98	0,85	0,05	74,90-99,40
08	17	89,90	88,19	9,39	2,28	0,10	75,10-110,80
09	10	90,59	29,00	5,39	1,70	0,05	79,10-98,20
10-14	7	89,92	41,74	6,46	2,44	0,07	81,40-100,60
Összesen	1 348	89,14	37,38	6,11	0,17	0,06	72,50-118,20

2.173 A SORKÖTELESEK PIGNET-VERVAEK JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI
SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	89,58	38,77	6,23	0,35	0,06	75,10-110,50
02	247	89,44	48,68	6,98	0,45	0,07	74,30-117,60
03	108	88,52	41,33	6,43	0,62	0,07	73,00-111,00
04	59	88,82	31,75	5,63	0,74	0,06	77,50-108,90
05	28	89,38	41,05	6,41	1,26	0,07	79,60-109,60
06	7	86,41	30,93	5,56	2,10	0,06	77,20- 93,20
07	6	90,91	52,20	7,22	2,95	0,07	85,10-105,80
08	6	89,38	18,56	4,31	1,76	0,04	81,10- 94,00
09	4	91,72	26,39	5,14	2,57	0,05	85,90-100,00
10-14	1	93,80	-	-	-	-	-
Összesen	792	89,33	41,80	6,47	0,23	0,07	73,00-117,60
Somogy megye							
01	409	89,45	51,83	7,20	0,36	0,08	69,70-119,30
02	325	88,62	37,89	6,16	0,34	0,06	70,10-113,50
03	148	87,94	34,30	5,86	0,48	0,06	70,30-112,30
04	70	86,99	32,68	5,72	0,69	0,06	74,60-103,70
05	48	88,16	26,23	5,12	0,74	0,05	74,10- 99,40
06	13	88,06	20,60	4,54	1,26	0,05	79,30- 94,60
07	9	88,21	19,21	4,38	1,55	0,04	80,10- 96,10
08	7	88,88	4,05	2,01	0,76	0,02	84,80- 91,60
09	8	87,62	18,45	4,30	1,52	0,04	82,60- 95,40
10-14	2	91,25	0,56	0,75	0,53	0,00	90,50- 92,00
Összesen	1 039	88,71	41,66	6,45	0,20	0,07	69,70-119,30
Veszprém megye							
01	481	87,73	42,18	6,49	0,30	0,07	69,50-113,60
02	388	87,94	51,03	7,14	0,36	0,08	70,90-118,60
03	218	87,95	51,84	7,20	0,49	0,08	64,60-128,20
04	131	87,09	37,58	6,13	0,54	0,07	67,10-106,80
05	73	87,90	33,59	5,80	0,68	0,06	75,90-103,50
06	20	86,51	32,12	5,67	1,27	0,06	77,10- 98,80
07	16	87,25	39,17	6,26	1,62	0,07	79,70-101,90
08	9	87,11	30,86	5,56	1,85	0,06	79,10- 95,50
09	2	91,40	19,36	4,40	3,11	0,04	87,00- 95,80
10-14	5	87,74	12,42	3,52	1,57	0,04	82,50- 92,20
Összesen	1 343	87,75	45,11	6,72	0,18	0,07	64,60-128,20

2.173 A SORKÖTELESEK PIGNET-VERVAEK JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI
SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Budapest							
01	706	87,91	50,11	7,08	0,27	0,08	70,00-126,30
02	446	87,55	43,08	6,56	0,31	0,07	73,20-118,40
03	151	87,56	54,57	7,39	0,61	0,08	63,20-116,10
04	39	86,73	26,10	5,11	0,81	0,05	76,20-98,30
05	15	86,37	61,53	7,84	1,90	0,09	74,40-109,30
06	6	86,05	0,30	0,55	0,22	0,00	85,50-87,00
07	6	87,54	12,84	3,58	1,35	0,04	84,20-94,60
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	91,63	4,39	2,10	1,21	0,02	88,80-93,80
10-14	4	87,50	36,19	6,02	3,01	0,06	79,20-94,00
Összesen	1 376	87,70	47,35	6,88	0,19	0,07	63,20-126,30
Megyei városok együtt							
01	230	87,46	47,32	6,88	0,46	0,07	69,60-118,50
02	177	87,41	41,35	6,43	0,49	0,07	70,80-116,30
03	81	85,65	40,41	6,36	0,72	0,07	73,80-110,10
04	25	89,68	54,33	7,37	1,47	0,08	72,10-110,10
05	13	88,09	49,33	7,02	1,95	0,07	76,50-104,70
06	5	90,42	40,98	6,40	2,86	0,07	82,20-99,40
07	6	89,56	38,56	6,21	2,54	0,06	82,40-100,00
08	5	84,68	19,06	4,37	1,95	0,05	80,20-92,30
09	1	89,30	-	-	-	-	-
10-14	1	82,90	-	-	-	-	-
Összesen	544	87,32	45,09	6,71	0,29	0,07	69,60-118,50
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	88,64	49,99	7,07	0,12	0,07	65,40-130,70
02	2 850	88,41	43,01	6,56	0,12	0,07	63,00-118,90
03	1 440	88,24	46,51	6,82	0,18	0,07	63,20-133,50
04	741	88,25	43,15	6,57	0,24	0,07	67,10-127,30
05	387	88,28	36,58	6,05	0,31	0,06	74,10-114,00
06	153	88,18	28,04	5,30	0,43	0,06	71,40-103,50
07	117	88,13	27,11	5,21	0,48	0,05	74,90-105,80
08	65	88,14	38,93	6,24	0,77	0,07	78,90-110,80
09	39	89,89	20,75	4,56	0,73	0,05	79,10-100,00
10-14	42	87,89	27,46	5,24	0,81	0,05	79,50-100,60
Összesen	9 495	88,45	45,39	6,74	0,07	0,07	63,00-133,50

2.174 A SORKÖTELESEK TELJES FEJMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	206,94	117,04	10,82	0,30	0,05	170,00-245,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	223,85	118,83	10,90	0,26	0,04	170,00-260,00
Hajdu-Bihar megye	1 348	222,19	134,90	11,61	0,32	0,05	170,00-253,00
Pest megye	792	214,76	143,73	11,99	0,43	0,05	170,00-249,00
Somogy megye	1 039	205,43	80,80	8,99	0,28	0,04	170,00-238,00
Veszprém megye	1 343	211,74	111,78	10,57	0,29	0,04	179,00-249,00
Budapest	1 376	218,61	98,70	9,93	0,27	0,04	170,00-260,00
Megyei városok együtt	544	220,86	170,91	13,07	0,56	0,05	170,00-260,00
Összesen	9 495	215,96	123,21	11,10	0,11	0,05	170,00-260,00

2.175 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A TELJES FEJMAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Teljes fejmagasság csoportok (mm)	Az összeírás helye								Összesen
	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdu-Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-179	9	2	3	8	6	1	5	1	35
180-189	53	2	11	8	34	24	2	1	135
190-199	212	13	43	51	223	141	34	33	750
200-209	472	153	117	178	427	403	203	69	2 022
210-219	361	434	269	211	298	448	484	131	2 636
220-229	138	638	530	231	49	268	466	168	2 488
230-239	17	405	315	93	2	52	156	100	1 140
240-	3	141	60	12	-	6	26	41	289
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495
Százalékos megoszlás a teljes fejmagasság csoportjai szerint									
-179	0,7	0,1	0,2	1,0	0,6	0,1	0,4	0,2	0,4
180-189	4,2	0,1	0,8	1,0	3,3	1,8	0,1	0,2	1,4
190-199	16,8	0,7	3,2	6,5	21,4	10,5	2,5	6,0	7,9
200-209	37,3	8,6	8,7	22,5	41,1	30,0	14,7	12,7	21,3
210-219	28,5	24,3	20,0	26,6	28,7	33,4	35,2	24,1	27,8
220-229	10,9	35,7	39,3	29,2	4,7	19,9	33,9	30,9	26,2
230-239	1,4	22,6	23,4	11,7	0,2	3,9	11,3	18,4	12,0
240-	0,2	7,9	4,4	1,5	-	0,4	1,9	7,5	3,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.176 A SORKÖTELESEK TELJES FEJMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Budapest	704	217,38	119,87	10,95	0,41	0,05	174,00-251,00
Dunántul	2 489	210,60	123,39	11,11	0,22	0,05	170,00-260,00
Duna-Tisza köze	1 892	210,52	143,97	12,00	0,28	0,05	170,00-248,00
Észak-Magyarország	1 882	223,36	131,30	11,46	0,26	0,05	170,00-260,00
Tiszántul	2 201	219,92	147,31	12,14	0,26	0,05	170,00-260,00
Külföld	275	216,04	140,00	11,83	0,71	0,05	170,00-244,00
Ismeretlen	52	211,96	136,22	11,67	1,62	0,05	184,00-238,00
Összesen	9 495	215,96	123,21	11,10	0,11	0,05	170,00-260,00

2.177 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A TELJES FEJMAGASSÁG CSOPORTJAI ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT (ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)

Teljes fejmagasság csoportok (mm)	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak-Magyarország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-179	4	7	16	2	5	1	-	35
180-189	5	52	47	6	20	3	2	135
190-199	26	342	243	22	100	13	4	750
200-209	138	755	567	180	299	68	15	2 022
210-219	222	789	545	459	531	75	15	2 636
220-229	213	433	350	652	748	81	11	2 488
230-239	85	95	109	404	415	27	5	1 140
240-	11	16	15	157	83	7	-	289
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495
Százalékos megoszlás a teljes fejmagasság csoportjai szerint								
-179	0,6	0,3	0,8	0,1	0,2	0,4	-	0,4
180-189	0,7	2,1	2,5	0,3	0,9	1,1	3,9	1,4
190-199	3,7	13,7	12,8	1,2	4,5	4,7	7,7	7,9
200-209	19,6	30,3	30,0	9,6	13,6	24,7	28,8	21,3
210-219	31,5	31,7	28,8	24,4	24,1	27,3	28,8	27,8
220-229	30,2	17,4	18,5	34,6	34,0	29,5	21,2	26,2
230-239	12,1	3,8	5,8	21,5	18,9	9,8	9,6	12,0
240-	1,6	0,7	0,8	8,3	3,8	2,5	-	3,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.178 A SORKÖTELESEK TELJES FEJMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYENEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	204,68	95,99	9,80	0,35	0,04	170,00-241,00
Solti síkság és Bácska	265	213,88	106,25	10,31	0,63	0,04	170,00-240,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	206,46	126,90	11,26	0,76	0,05	176,00-245,00
Összesen	1 265	206,94	117,04	10,82	0,30	0,05	170,00-245,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	228,06	90,47	9,51	1,11	0,04	203,00-257,00
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	227,31	106,64	10,33	1,12	0,04	202,00-260,00
Borsodi síkság	261	227,44	108,23	10,40	0,64	0,04	202,00-260,00
Bükkalja	213	220,38	131,67	11,47	0,79	0,05	195,00-253,00
Hegyköz	56	220,64	70,94	8,42	1,13	0,03	202,00-239,00
Hegyalja	193	218,87	109,75	10,48	0,75	0,04	187,00-249,00
Bodrogköz	206	220,02	87,34	9,35	0,65	0,04	180,00-249,00
Cserehát	13	222,92	132,07	11,49	3,19	0,05	207,00-252,00
Taktaköz és matyók	207	223,51	117,05	10,82	0,75	0,04	170,00-250,00
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	228,44	86,79	9,32	0,65	0,04	200,00-250,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	224,76	116,26	10,78	0,65	0,04	196,00-260,00
Összesen	1 788	223,85	118,83	10,90	0,26	0,04	170,00-260,00
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	225,49	85,97	9,27	0,38	0,04	170,00-249,00
Hajduság	62	224,82	125,17	11,19	1,42	0,04	170,00-241,00
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	207,91	177,42	13,32	1,44	0,06	180,00-240,00
Hortobágy és Tiszahát	172	225,69	64,81	8,05	0,61	0,03	201,00-253,00
Dél-Nyírség	168	224,70	57,92	7,61	0,59	0,03	205,00-247,00
Bihar	118	206,87	104,31	10,21	0,94	0,04	172,00-236,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	221,56	132,42	11,51	0,97	0,05	190,00-247,00
Összesen	1 348	222,19	134,90	11,61	0,32	0,05	170,00-253,00
Pest megye							
Budapest környéke	52	213,55	106,55	10,32	1,43	0,04	195,00-239,00
Gödöllői-dombság	161	213,41	116,88	10,81	0,85	0,05	170,00-241,00
Kiskunság északi része	225	216,96	181,44	12,71	0,85	0,05	170,00-246,00
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	213,25	142,93	11,96	1,27	0,05	170,00-234,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	214,52	145,92	12,08	0,74	0,05	170,00-249,00
Összesen	792	214,76	143,73	11,99	0,43	0,05	170,00-249,00
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	205,06	72,19	8,50	0,51	0,04	176,00-227,00
Belső-Somogy	187	205,15	91,41	9,56	0,70	0,04	170,00-238,00
Külső-Somogy	189	205,28	94,15	9,70	0,71	0,04	170,00-228,00
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	204,15	76,16	8,73	1,21	0,04	177,00-219,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	206,18	74,07	8,61	0,47	0,04	182,00-227,00
Összesen	1 039	205,43	80,80	8,99	0,28	0,04	170,00-238,00
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	209,95	121,45	11,02	0,74	0,05	179,00-245,00
Bakony vidéke	474	212,12	107,28	10,36	0,48	0,04	183,00-249,00
Balaton felvidék	109	212,62	111,68	10,57	1,01	0,04	181,00-236,00
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely környéke	99	209,35	104,18	10,21	1,03	0,04	183,00-231,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	212,84	110,01	10,49	0,50	0,04	184,00-248,00
Összesen	1 343	211,74	111,78	10,57	0,29	0,04	179,00-249,00

2.179 A SORKÖTELESEK TELJES FEJMAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	206,88	118,19	10,87	0,50	0,05	-
02	364	207,40	124,63	11,16	0,58	0,05	-
03	203	207,26	106,45	10,32	0,72	0,05	-
04	116	206,22	102,29	10,11	0,94	0,05	-
05	44	204,27	102,33	10,12	1,53	0,05	-
06	23	195,09	1 820,69	42,67	8,90	0,22	-
07	17	205,88	111,40	10,55	2,56	0,05	-
08	8	211,00	152,75	12,36	4,37	0,06	-
09 és több	15	209,07	142,06	11,92	3,08	0,06	-
Összesen	1 265	206,94	117,04	10,82	0,30	0,05	170,00-245,00
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	224,37	114,35	10,69	0,44	0,05	-
02	547	224,18	120,46	10,98	0,47	0,05	-
03	297	223,46	119,99	10,95	0,64	0,05	-
04	162	223,22	115,40	10,74	0,84	0,05	-
05	79	223,81	134,81	11,61	1,31	0,05	-
06	46	216,87	1 147,37	33,87	4,99	0,16	-
07	23	220,04	83,17	9,12	1,90	0,04	-
08	13	217,31	116,98	10,82	3,00	0,05	-
09 és több	18	222,83	143,14	11,96	2,82	0,05	-
Összesen	1 788	223,85	118,83	10,90	0,26	0,04	170,00-260,00
Hajdu-Bihar megye							
01	431	223,17	126,05	11,23	0,54	0,05	-
02	356	221,31	147,22	12,13	0,64	0,05	-
03	234	221,58	143,18	11,97	0,78	0,05	-
04	139	222,22	121,35	11,02	0,93	0,05	-
05	87	223,05	107,52	10,37	1,11	0,05	-
06	33	220,88	103,08	10,15	1,77	0,05	-
07	34	220,44	205,78	14,34	2,46	0,07	-
08	17	224,71	86,91	9,32	2,26	0,04	-
09 és több	17	225,76	137,83	11,74	2,85	0,05	-
Összesen	1 348	222,19	134,90	11,61	0,32	0,05	170,00-253,00
Pest megye							
01	326	214,35	272,21	16,50	0,91	0,08	-
02	247	215,43	143,77	11,99	0,76	0,06	-
03	108	210,94	574,27	23,96	2,31	0,11	-
04	59	212,83	201,70	14,20	1,85	0,07	-
05	28	218,64	87,16	9,34	1,77	0,04	-
06	7	213,71	113,06	10,63	4,02	0,05	-
07	6	213,67	148,89	12,20	4,98	0,06	-
08	6	210,17	41,14	6,41	2,62	0,03	-
09 és több	5	218,40	118,64	10,89	4,87	0,05	-
Összesen	792	214,76	143,73	11,99	0,43	0,05	170,00-249,00
Somogy megye							
01	409	205,44	179,99	13,42	0,66	0,07	-
02	325	205,34	81,07	9,00	0,50	0,04	-
03	148	205,32	97,91	9,89	0,81	0,05	-
04	70	204,56	72,99	8,54	1,02	0,04	-
05	48	204,83	82,68	9,09	1,31	0,04	-
06	13	204,69	76,52	8,75	2,43	0,04	-
07	9	204,11	74,77	8,65	2,88	0,04	-
08	7	200,00	28,86	5,37	2,03	0,03	-
09 és több	10	204,40	31,24	5,59	1,77	0,03	-
Összesen	1 039	205,43	80,80	8,99	0,28	0,04	170,00-238,00

2.179 A SORKÖTELESEK TELJES FEJHAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{x}$	s^2	s	m	v	$v_{\min} - v_{\max}$
Veszprém megye							
01	481	212, 81	170, 79	10, 53	0, 48	0, 05	-
02	388	211, 87	112, 94	10, 63	0, 54	0, 05	-
03	218	210, 89	109, 28	10, 45	0, 71	0, 05	-
04	131	210, 44	110, 12	10, 49	0, 92	0, 05	-
05	73	211, 82	120, 72	10, 99	1, 29	0, 05	-
06	20	213, 05	119, 15	10, 92	2, 44	0, 05	-
07	16	209, 06	58, 43	7, 64	1, 91	0, 04	-
08	9	208, 33	112, 89	10, 62	3, 54	0, 05	-
09 és több	7	205, 14	80, 98	9, 00	3, 40	0, 04	-
Összesen	1 343	211, 74	111, 78	10, 57	0, 29	0, 04	179, 00-249, 00
Budapest							
01	706	218, 07	298, 56	17, 28	0, 65	0, 08	-
02	446	218, 28	97, 30	9, 86	0, 47	0, 05	-
03	151	215, 90	424, 87	20, 61	1, 68	0, 10	-
04	39	219, 23	95, 20	9, 76	1, 56	0, 04	-
05	15	217, 87	103, 05	10, 15	2, 62	0, 05	-
06	6	223, 67	84, 22	9, 18	3, 75	0, 04	-
07	6	221, 50	50, 92	7, 14	2, 91	0, 03	-
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	7	217, 71	109, 35	10, 46	3, 95	0, 05	-
Összesen	1 376	218, 61	98, 70	9, 93	0, 27	0, 04	170, 00-260, 00
Debrecen							
01	58	219, 48	76, 49	8, 75	1, 15	0, 04	-
02	43	221, 40	103, 91	10, 19	1, 55	0, 05	-
03	25	220, 32	56, 06	7, 49	1, 50	0, 03	-
04	9	216, 00	106, 00	10, 30	3, 43	0, 05	-
05	4	216, 00	22, 00	4, 69	2, 35	0, 02	-
06	1	194, 00	-	-	-	-	-
07	2	200, 00	-	-	-	-	-
08	1	216, 00	-	-	-	-	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	143	219, 41	79, 36	8, 91	0, 75	0, 04	170, 00-260, 00
Miskolc							
01	70	232, 80	149, 27	12, 22	1, 46	0, 05	-
02	58	230, 21	113, 61	10, 66	1, 40	0, 05	-
03	26	229, 81	113, 92	10, 67	2, 09	0, 05	-
04	7	233, 86	112, 98	10, 63	4, 02	0, 05	-
05	4	231, 50	36, 25	6, 02	3, 01	0, 03	-
06	1	232, 00	-	-	-	-	-
07	2	233, 50	6, 25	2, 50	1, 77	0, 01	-
08	3	225, 33	118, 22	10, 87	6, 28	0, 05	-
09 és több	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	171	231, 35	124, 58	11, 16	0, 85	0, 05	170, 00-260, 00

2.179 A SORKÖTELESEK TELJES FEJHAGASSÁGÁNAK PARAMÉTEREI SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pécs							
01	63	218,67	80,95	9,00	1,13	0,04	-
02	42	221,02	91,07	9,54	1,47	0,04	-
03	17	219,29	30,91	5,56	1,35	0,03	-
04	6	220,67	69,22	8,32	3,40	0,04	-
05	4	217,75	26,69	5,17	2,58	0,02	-
06	3	224,33	8,22	2,87	1,66	0,01	-
07	1	218,00	-	-	-	-	-
08	1	220,00	-	-	-	-	-
09 és több	1	226,00	-	-	-	-	-
Összesen	138	219,70	72,44	8,51	0,72	0,04	170,00-260,00
Szeged							
01	39	205,56	68,09	8,25	1,32	0,04	-
02	34	206,15	42,18	6,49	1,11	0,03	-
03	13	200,85	136,13	11,67	3,24	0,06	-
04	3	218,00	32,67	5,72	3,30	0,03	-
05	1	204,00	-	-	-	-	-
06	-	-	-	-	-	-	-
07	1	203,00	-	-	-	-	-
08	-	-	-	-	-	-	-
09 és több	1	207,00	-	-	-	-	-
Összesen	92	205,49	64,76	8,05	0,84	0,04	170,00-260,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	216,01	129,96	11,40	0,19	0,05	-
02	2 850	215,99	163,49	12,79	0,24	0,06	-
03	1 440	215,18	232,06	15,23	0,40	0,07	-
04	741	215,28	100,80	10,04	0,37	0,05	-
05	387	216,08	169,06	13,00	0,66	0,06	-
06	153	213,14	755,30	27,48	2,22	0,13	-
07	117	214,85	169,29	13,01	1,20	0,06	-
08	65	215,09	158,45	12,59	1,56	0,06	-
09 és több	81	216,22	183,56	13,55	1,51	0,06	-
Összesen	9 495	215,96	123,21	11,10	0,11	0,05	170,00-260,00

2.180 A SORKÖTELESEK FEJHOSSZUSÁG-SZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	85,40	13,26	3,64	0,10	0,04	69,50-109,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	85,05	12,42	3,52	0,08	0,04	70,60-104,70
Hajdu-Bihar megye	1 348	85,07	14,03	3,75	0,10	0,04	66,70-123,30
Pest megye	792	85,43	13,59	3,69	0,13	0,04	74,70- 98,40
Somogy megye	1 039	85,73	13,58	3,69	0,11	0,04	75,60-107,30
Veszprém megye	1 343	85,67	13,20	3,63	0,10	0,04	68,20-101,90
Budapest	1 376	84,04	16,72	4,09	0,11	0,04	70,70-108,70
Megyei városok együtt	544	84,64	18,53	4,30	0,18	0,05	73,10-128,70
Összesen	9 495	85,12	14,36	3,79	0,04	0,04	66,70-128,70

**2.181 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A FEJHOSSZUSÁG-SZÉLESSÉGI JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Fejhosszuság- szélességi jelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Buda- pest	Megyei városok együtt	
	megye								
-70,9	2	2	3	1	2	1	5	-	16
71,0-75,9	8	10	4	3	2	6	28	6	67
76,0-80,9	113	197	141	86	101	112	278	94	1 122
81,0-85,4	516	788	603	313	390	539	587	219	3 955
85,5-90,9	553	710	523	334	466	592	419	197	3 794
91,0-	73	81	74	55	78	93	59	28	541
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495
Százalékos megoszlás a fejhosszuság-szélességi jelző csoportjai szerint									
-70,9	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	-	0,2
71,0-75,9	0,6	0,6	0,3	0,4	0,2	0,5	2,0	1,1	0,7
76,0-80,9	8,9	11,0	10,5	10,9	9,7	8,3	20,2	17,3	11,8
81,0-85,4	40,8	44,1	44,7	39,5	37,5	40,1	42,7	40,3	41,6
85,5-90,9	43,7	39,7	38,8	42,2	44,9	44,1	30,4	36,2	40,0
91,0-	5,8	4,5	5,5	6,9	7,5	6,9	4,3	5,1	5,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2.182 A SORKÖTELESEK FEJHOSSZUSÁG-SZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min}-V_{max}$
Budapest	704	83,88	17,58	4,19	0,16	0,04	69,50- 98,20
Dunántul	2 489	85,62	13,90	3,73	0,08	0,04	69,20-108,70
Duna-Tisza köze	1 892	85,27	13,60	3,69	0,08	0,04	70,90-109,30
Észak-Magyarország	1 882	85,08	12,75	3,57	0,08	0,04	70,60-106,00
Tiszántul	2 201	84,90	15,21	3,90	0,08	0,04	66,70-128,70
Külföld	275	84,81	12,41	3,52	0,21	0,04	74,90- 93,40
Ismeretlen	52	85,81	15,11	3,89	0,54	0,04	75,30-100,50
Összesen	9 495	85,12	14,36	3,79	0,04	0,04	66,70-128,70

**2.183 A SORKÖTELESEK MEGOSZTLÁSA A FEJHOSSZUSÁG-SZÉLESSÉGI JELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Fejhosszuság- szélességi jelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-70,9	5	3	3	2	3	-	-	16
71,0-75,9	20	7	15	11	12	1	1	67
76,0-80,9	153	242	194	205	289	37	2	1 122
81,0-85,4	281	994	773	820	942	120	25	3 955
85,5-90,9	213	1 061	801	752	840	107	20	3 794
91,0-	32	182	106	92	115	10	4	541
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495
Százalékos megoszlás a fejhosszuság-szélességi jelző csoportjai szerint								
-70,9	0,7	0,1	0,2	0,1	0,1	-	-	0,2
71,0-75,9	2,8	0,3	0,8	0,6	0,6	0,4	1,9	0,7
76,0-80,9	21,7	9,7	10,2	10,9	13,1	13,5	3,8	11,8
81,0-85,4	39,9	40,0	40,9	43,6	42,8	43,6	48,1	41,6
85,5-90,9	30,3	42,6	42,3	39,9	38,2	38,9	38,5	40,0
91,0-	4,6	7,3	5,6	4,9	5,2	3,6	7,7	5,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 184 A SORKÖTELESEK FEJHOSSZUSÁG-SZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	85,46	12,56	3,54	0,13	0,04	69,50-106,00
Solti síkság és Bácska	265	85,55	15,55	3,94	0,24	0,04	74,50-109,30
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	85,12	11,91	3,45	0,23	0,04	74,10- 96,10
Összesen	1 265	85,40	13,26	3,64	0,10	0,04	69,50-109,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	84,81	16,04	4,00	0,47	0,04	70,60- 93,60
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	84,60	11,00	3,32	0,36	0,03	76,80- 92,20
Borsodi síkság	261	85,14	10,75	3,28	0,20	0,03	76,10- 95,50
Bükkalja	213	85,45	10,93	3,31	0,23	0,03	76,50- 95,90
Hegyköz	56	85,82	12,02	3,47	0,46	0,04	77,90- 94,00
Hegyalja	193	84,80	12,04	3,47	0,25	0,04	71,70-104,70
Bodrogház	206	85,64	13,37	3,66	0,26	0,04	71,80- 97,80
Cserehát	13	86,16	10,89	3,30	0,92	0,03	80,10- 92,60
Taktaköz és matyók	207	84,91	12,86	3,59	0,25	0,04	72,50- 95,40
Borsod-A.-Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	84,91	12,61	3,55	0,25	0,04	73,90- 98,20
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	84,57	13,00	3,61	0,22	0,04	75,00- 95,90
Összesen	1 788	85,05	12,42	3,52	0,08	0,04	70,60-104,70
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	85,03	12,51	3,54	0,14	0,04	66,70-103,40
Hajdúság	62	86,18	35,04	5,92	0,75	0,06	79,10-123,30
Kis-Sárrét, Nagy-Sárrét	86	84,79	15,10	3,89	0,42	0,04	77,30- 98,90
Hortobágy és Tiszahát	172	84,38	12,11	3,48	0,27	0,04	74,70- 96,60
Dél-Nyírség	168	85,30	14,22	3,77	0,29	0,04	70,80- 97,20
Bihar	118	85,65	13,81	3,72	0,34	0,04	78,10- 96,90
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	85,09	10,96	3,31	0,28	0,03	74,00- 93,80
Összesen	1 348	85,07	14,03	3,75	0,10	0,04	66,70-123,30
Pest megye							
Budapest környéke	52	85,78	11,42	3,38	0,47	0,03	74,70- 92,10
Gödöllői-dombság	161	85,16	11,95	3,46	0,27	0,04	74,70- 94,70
Kiskunság északi része	225	85,29	11,97	3,46	0,23	0,04	76,50- 96,90
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	85,97	17,49	4,18	0,45	0,04	78,30- 96,10
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	85,43	15,88	3,98	0,24	0,04	69,50- 98,40
Összesen	792	85,43	13,59	3,69	0,13	0,04	74,70- 98,40
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	85,70	13,86	3,72	0,22	0,04	77,30-102,70
Belső-Somogy	187	85,91	13,66	3,70	0,27	0,04	75,90- 96,40
Külső-Somogy	189	86,18	10,69	3,27	0,24	0,03	76,70- 94,10
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	85,88	17,48	4,18	0,58	0,04	75,60- 94,00
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	85,36	14,02	3,74	0,20	0,04	77,20-107,30
Összesen	1 039	85,73	13,58	3,69	0,11	0,04	75,60-107,30
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	85,61	12,43	3,53	0,24	0,04	77,90- 96,60
Bakony vidéke	474	85,79	12,55	3,54	0,16	0,04	69,20- 99,50
Balatoni felvidék	109	85,60	12,80	3,58	0,34	0,04	77,20- 94,30
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	85,91	16,18	4,02	0,40	0,04	76,00- 95,30
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	85,46	14,12	3,76	0,18	0,04	73,70-101,90
Összesen	1 343	85,67	13,20	3,63	0,10	0,04	69,20-101,90

2.185 A SORKÖTELESEK FEJHOSSZUSÁG-SZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	85,57	14,95	3,87	0,18	0,04	69,50-108,00
02	364	85,51	13,18	3,63	0,15	0,04	74,50-109,30
03	203	85,17	11,51	3,39	0,24	0,03	74,60-96,00
04	116	85,03	10,63	3,26	0,30	0,03	76,10-94,90
05	44	85,10	7,78	2,79	0,42	0,03	79,20-92,10
06	23	85,30	20,42	4,52	0,96	0,05	70,90-90,70
07	17	85,78	10,69	3,27	0,79	0,03	81,30-91,40
08	8	83,91	2,39	1,55	0,55	0,01	82,30-86,70
09	4	86,00	7,42	2,72	1,36	0,03	83,20-90,10
10-14	11	84,53	17,54	4,19	1,26	0,04	77,70-91,40
Összesen	1 265	85,40	13,26	3,64	0,10	0,04	69,50-109,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	85,14	12,28	3,50	0,14	0,04	74,40-98,20
02	547	85,21	11,05	3,32	0,14	0,03	74,90-95,90
03	297	84,97	13,49	3,67	0,21	0,04	71,70-97,80
04	162	84,87	14,34	3,79	0,30	0,04	76,80-104,70
05	79	85,29	12,10	3,48	0,39	0,04	77,20-93,80
06	46	84,58	12,08	3,48	0,52	0,04	75,50-91,90
07	23	82,83	13,84	3,72	0,78	0,04	70,60-89,10
08	13	85,46	7,11	2,67	0,74	0,03	81,00-89,80
09	7	83,57	8,65	2,94	1,11	0,03	80,60-89,50
10-14	11	83,30	21,34	4,62	1,39	0,05	72,50-91,00
Összesen	1 788	85,05	12,42	3,52	0,08	0,04	70,60-104,70
Hajdu-Bihar megye							
01	431	85,34	14,52	3,81	0,18	0,04	74,00-102,20
02	356	84,94	13,88	3,73	0,20	0,04	66,70-103,40
03	234	85,08	12,77	3,57	0,23	0,04	70,80-100,70
04	139	84,89	9,11	3,02	0,26	0,03	77,30-94,80
05	87	84,80	11,63	3,41	0,37	0,04	76,40-94,50
06	33	84,54	8,14	2,85	0,50	0,03	79,80-88,90
07	34	85,61	53,43	7,31	1,25	0,08	77,50-123,30
08	17	83,87	3,10	1,76	0,43	0,02	81,10-86,90
09	10	84,20	9,25	3,04	0,96	0,03	78,40-89,80
10-14	7	86,35	14,62	3,82	1,44	0,04	79,30-92,40
Összesen	1 348	85,07	14,03	3,75	0,10	0,04	66,70-123,30

2.185 A SORKÖTELESEK FEJHOSSZUSÁG-SZÉLESSÉGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	85,54	13,71	3,70	0,20	0,04	75,10- 98,20
02	247	85,84	12,63	3,55	0,23	0,04	77,10- 94,80
03	108	85,02	13,30	3,65	0,35	0,04	76,50- 96,10
04	59	84,88	15,59	3,95	0,51	0,04	74,70- 98,40
05	28	85,08	13,03	3,61	0,69	0,04	77,70- 92,50
06	7	84,68	10,93	3,31	1,25	0,03	81,20- 91,10
07	6	83,70	17,25	4,15	1,69	0,04	78,60- 92,30
08	6	81,75	3,64	1,91	0,78	0,02	78,90- 84,20
09	4	84,90	2,23	1,49	0,75	0,01	82,50- 86,30
10-14	1	78,00	-	-	-	-	-
Összesen	792	85,43	13,59	3,69	0,13	0,04	74,70- 98,40
Somogy megye							
01	409	86,04	14,55	3,81	0,19	0,04	76,60-107,30
02	325	85,34	12,27	3,50	0,19	0,04	75,90- 94,40
03	148	85,84	12,48	3,53	0,29	0,04	77,30- 97,80
04	70	86,08	16,25	4,03	0,49	0,04	75,60-102,70
05	48	85,67	9,77	3,13	0,45	0,03	78,50- 92,80
06	13	85,63	15,18	3,90	1,08	0,04	77,70- 90,90
07	9	84,41	19,73	4,44	1,48	0,05	79,50- 92,20
08	7	84,38	5,98	2,45	0,93	0,02	81,00- 87,60
09	8	82,25	4,64	2,15	0,76	0,02	79,20- 85,50
10-14	2	90,50	0,01	0,10	0,07	0,00	90,40- 90,60
Összesen	1 039	85,73	13,58	3,69	0,11	0,04	75,60-107,30
Veszprém megye							
01	481	85,77	13,97	3,74	0,17	0,04	74,00- 99,50
02	388	85,60	12,68	3,56	0,18	0,04	73,70- 95,60
03	218	85,55	11,24	3,35	0,23	0,03	73,70- 93,70
04	131	86,17	13,62	3,69	0,32	0,04	78,60-101,90
05	73	85,45	12,80	3,58	0,42	0,04	76,20- 94,60
06	20	86,02	9,30	3,05	0,68	0,03	80,60- 90,20
07	16	82,70	16,83	4,10	1,06	0,04	69,20- 86,20
08	9	85,00	19,23	4,39	1,46	0,05	78,20- 91,20
09	2	83,55	0,12	0,35	0,25	0,00	83,20- 83,90
10-14	5	86,12	21,58	4,65	2,08	0,05	83,50- 95,40
Összesen	1 343	85,67	13,20	3,63	0,10	0,04	69,20-101,90

2.185 A SORKÖTELESEK FEJHOSSZUSÁG-SZÉLESSEGI JELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Budapest							
01	706	83,99	16,96	4,12	0,15	0,04	71,40-106,00
02	446	84,14	15,45	3,93	0,19	0,04	73,70-100,60
03	151	83,91	17,46	4,18	0,34	0,04	74,50-108,70
04	39	84,49	21,53	4,64	0,73	0,05	70,70-96,30
05	15	83,20	22,92	4,79	1,16	0,05	75,30-95,80
06	6	84,21	19,75	4,44	1,81	0,05	78,60-89,80
07	6	84,97	12,22	3,50	1,32	0,04	79,00-89,40
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	83,66	21,03	4,59	2,65	0,05	79,00-89,90
10-14	4	84,90	3,76	1,94	0,97	0,02	82,10-87,20
Összesen	1 376	84,04	16,72	4,09	0,11	0,04	70,70-108,70
Megyei városok együtt							
01	230	85,25	22,58	4,75	0,31	0,05	73,80-128,70
02	177	84,53	12,87	3,59	0,27	0,04	75,70-93,40
03	81	83,58	16,35	4,04	0,45	0,04	74,60-101,10
04	25	85,19	21,10	4,59	0,92	0,05	77,40-100,50
05	13	81,53	11,14	3,34	0,93	0,04	73,10-85,90
06	5	82,96	6,98	2,64	1,18	0,03	79,80-87,40
07	6	88,10	7,15	2,67	1,09	0,03	85,00-93,70
08	5	80,76	7,58	2,75	1,23	0,03	78,20-85,70
09	1	80,50	-	-	-	-	-
10-14	1	87,30	-	-	-	-	-
Összesen	544	84,64	18,53	4,30	0,18	0,05	73,10-128,70
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	85,22	15,48	3,93	0,06	0,04	69,50-128,70
02	2 850	85,13	13,26	3,64	0,07	0,04	66,70-109,30
03	1 440	85,01	13,57	3,68	0,10	0,04	70,80-108,70
04	741	85,23	13,86	3,72	0,14	0,04	70,70-104,70
05	387	85,00	12,52	3,54	0,18	0,04	73,10-95,80
06	153	84,89	12,86	3,59	0,29	0,04	75,00-91,90
07	117	84,61	27,71	5,26	0,49	0,06	69,20-123,30
08	65	83,97	8,62	2,94	0,36	0,03	78,20-91,20
09	39	83,77	8,94	2,99	0,48	0,03	78,40-90,10
10-14	42	84,93	19,54	4,42	0,68	0,05	72,50-95,40
Összesen	9 495	85,12	14,36	3,79	0,04	0,04	66,70-128,70

2.186 A SORKÖTELESEK MORFOLÓGIAI ARCJELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT

Az összeírás helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye	1 265	81,33	21,97	4,69	0,13	0,05	65,50-114,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1 788	81,18	23,60	4,86	0,11	0,05	67,80-110,30
Hajdu-Bihar megye	1 348	84,00	21,31	4,62	0,13	0,05	68,10-101,50
Pest megye	792	82,93	21,09	4,59	0,16	0,05	69,30-119,40
Somogy megye	1 039	83,63	23,12	4,81	0,15	0,05	68,10-119,40
Veszprém megye	1 343	84,20	20,11	4,48	0,12	0,05	69,60-102,20
Budapest	1 376	84,47	25,06	5,01	0,13	0,05	63,80-119,00
Megyei városok együtt	544	83,87	28,45	5,33	0,23	0,06	70,90-106,00
Összesen	9 495	83,07	24,54	4,95	0,05	0,05	63,80-119,40

**2,187 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MORFOLÓGIAI ARCJELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ÖSSZEÍRÁS HELYE SZERINT**

Morfológiai arcjelző csoportok	Az összeírás helye								Összesen
	Bács- Kiskun	Borsod- Abauj- Zemplén	Hajdu- Bihar	Pest	Somogy	Veszprém	Budapest	Megyei városok együtt	
	megye								
-78,9	380	609	188	156	164	148	188	94	1 927
79,0-83,9	550	691	500	319	413	506	459	199	3 637
84,0-87,9	247	347	405	217	280	431	407	130	2 464
88,0-92,9	78	117	215	88	157	217	257	93	1 222
93,0-	10	24	40	12	25	41	65	28	245
Összesen	1 265	1 788	1 348	792	1 039	1 343	1 376	544	9 495

Százalékos megoszlás a morfológiai arcjelző csoportjai szerint

-78,9	30,0	34,1	13,9	19,7	15,8	11,0	13,7	17,3	20,3
79,0-83,9	43,5	38,7	37,1	40,3	39,8	37,7	33,3	36,6	38,3
84,0-87,9	19,5	19,4	30,0	27,4	26,9	32,1	29,6	23,9	25,9
88,0-92,9	6,2	6,5	16,0	11,1	15,1	16,2	18,7	17,1	12,9
93,0-	0,8	1,3	3,0	1,5	2,4	3,0	4,7	5,1	2,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

**2,188 A SORKÖTELESEK MORFOLÓGIAI ARCJELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Az anya születési helye	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Budapest	704	84,43	24,45	4,94	0,19	0,05	67,80-101,40
Dunántul	2 489	83,84	21,52	4,64	0,09	0,05	68,10-119,40
Duna-Tisza köze	1 892	82,01	23,15	4,81	0,11	0,05	65,50-114,30
Észak-Magyarország	1 882	81,59	23,90	4,89	0,11	0,05	63,80-110,30
Tiszántul	2 201	83,86	24,96	5,00	0,11	0,05	68,10-119,40
Külföld	275	83,81	24,75	4,97	0,30	0,05	71,10-98,40
Ismeretlen	52	82,50	20,65	4,54	0,63	0,05	72,20-93,00
Összesen	9 495	83,07	24,54	4,95	0,05	0,05	63,80-119,40

**2,189 A SORKÖTELESEK MEGOSZLÁSA A MORFOLÓGIAI ARCJELZŐ CSOPORTJAI
ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYE SZERINT
(ORSZÁGRÉSZEK SZERINT)**

Morfológiai arcjelző csoportok	Az anya születési helye							Összesen
	Budapest	Dunántul	Duna-Tisza köze	Észak- Magyar- ország	Tiszántul	Külföld	Ismeretlen	
-78,9	98	341	505	581	352	41	9	1 927
79,0-83,9	236	980	764	716	816	100	25	3 637
84,0-87,9	209	728	428	407	602	80	10	2 464
88,0-92,9	123	374	172	153	352	41	7	1 222
93,0-	38	66	23	25	79	13	1	245
Összesen	704	2 489	1 892	1 882	2 201	275	52	9 495

Százalékos megoszlás a morfológiai arcjelző csoportjai szerint

-78,8	13,9	13,7	26,7	30,9	16,0	14,9	17,3	20,3
79,0-83,9	33,5	39,4	40,4	38,1	37,1	36,4	48,1	38,3
84,0-87,9	29,7	29,2	22,6	21,6	27,3	29,1	19,2	25,9
88,0-92,9	17,5	15,0	9,1	8,1	16,0	14,9	13,5	12,9
93,0-	5,4	2,7	1,2	1,3	3,6	4,7	1,9	2,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2. 190 A SORKÖTELESEK MORFOLÓGIAI ARCJELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI AZ ANYA SZÜLETÉSI HELYÉNEK
ETNIKAI CSOPORTJAI, TÁJEGYSÉGEI SZERINT

Az anya születési helyének etnikai csoportjai, tájegységei	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{min} - V_{max}$
Bács-Kiskun megye							
Kiskunság	778	81, 04	21, 37	4, 62	0, 17	0, 05	65, 50-111, 90
Solti síkság és Bácska	265	81, 91	26, 39	5, 14	0, 32	0, 06	67, 10-114, 30
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	222	81, 61	18, 72	4, 33	0, 29	0, 05	69, 70- 96, 40
Összesen	1 265	81, 33	21, 97	4, 69	0, 13	0, 05	65, 50-114, 30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
Bükk hegység	73	80, 83	20, 98	4, 58	0, 54	0, 05	69, 70- 95, 40
Hernád völgye és Zempléni hegyvidék	85	81, 09	21, 13	4, 60	0, 50	0, 05	72, 20- 92, 70
Borsodi síkság	261	82, 03	23, 73	4, 87	0, 30	0, 05	70, 60-110, 30
Bükkalja	213	81, 83	21, 18	4, 60	0, 32	0, 05	70, 80- 96, 40
Hegyköz	56	81, 03	29, 22	5, 41	0, 72	0, 06	70, 80-101, 70
Hegyalja	193	80, 54	24, 21	4, 94	0, 36	0, 06	71, 10- 99, 20
Bodroghöz	206	80, 31	24, 08	4, 91	0, 34	0, 06	69, 10- 93, 40
Cserehát	13	81, 43	22, 29	4, 72	1, 31	0, 05	75, 40- 93, 00
Taktaköz és matyók	207	81, 82	22, 06	3, 70	0, 33	0, 05	70, 40- 96, 20
Borsod-A. - Z. megye összevont kisebb területi egységei	205	80, 94	24, 26	4, 93	0, 34	0, 06	67, 80- 95, 50
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	276	80, 74	22, 58	4, 75	0, 29	0, 05	67, 80- 96, 40
Összesen	1 788	81, 18	23, 60	4, 86	0, 11	0, 05	67, 80-110, 30
Hajdu-Bihar megye							
Hajdu települések	600	84, 21	21, 34	4, 62	0, 19	0, 05	69, 40-101, 50
Hajduság	62	84, 64	16, 94	4, 12	0, 52	0, 04	77, 60- 93, 90
Kis Sárrét, Nagy Sárrét	86	82, 81	23, 82	4, 88	0, 53	0, 05	70, 50- 96, 30
Hortobágy és Tiszahát	172	83, 93	18, 91	4, 35	0, 33	0, 05	73, 30- 96, 50
Dél-Nyírség	168	83, 55	22, 61	4, 75	0, 37	0, 05	68, 10- 99, 30
Bihar	118	83, 67	19, 60	4, 43	0, 41	0, 05	72, 20- 93, 40
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	142	84, 59	21, 37	4, 62	0, 39	0, 05	73, 10- 96, 30
Összesen	1 348	84, 00	21, 31	4, 62	0, 13	0, 05	68, 10-101, 50
Pest megye							
Budapest környéke	52	81, 73	19, 15	4, 38	0, 61	0, 05	74, 80- 94, 70
Gödöllői-dombság	161	82, 65	23, 43	4, 84	0, 38	0, 05	69, 30-104, 20
Kiskunság északi része	225	83, 05	17, 71	4, 21	0, 28	0, 05	71, 90- 94, 70
Pest megye összevont kisebb területi egységei	88	82, 83	18, 02	4, 24	0, 45	0, 05	72, 40- 94, 90
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	266	83, 22	23, 48	4, 85	0, 30	0, 05	72, 20-119, 40
Összesen	792	82, 93	21, 09	4, 59	0, 16	0, 05	69, 30-119, 40
Somogy megye							
Balaton vidéke	277	83, 89	20, 80	4, 56	0, 27	0, 05	68, 10- 96, 30
Belső-Somogy	187	83, 31	19, 70	4, 44	0, 33	0, 05	73, 40- 94, 20
Külső-Somogy	189	83, 97	27, 72	5, 26	0, 38	0, 06	73, 20-119, 40
Zselic, Kapos vidéke, Marcali-hát	52	83, 02	22, 81	4, 78	0, 66	0, 05	70, 30- 91, 90
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	334	83, 46	24, 16	4, 92	0, 27	0, 05	73, 00-108, 80
Összesen	1 039	83, 63	23, 12	4, 81	0, 15	0, 05	68, 10-119, 40
Veszprém megye							
Marcal-medence	223	84, 42	18, 32	4, 28	0, 29	0, 05	74, 00- 97, 60
Bakony vidéke	474	84, 01	19, 70	4, 44	0, 20	0, 05	71, 50- 99, 30
Balaton felvidék	109	84, 76	19, 36	4, 40	0, 42	0, 05	73, 10- 97, 20
Somló, Sümeg vidéke, Keszthely könyéke	99	84, 24	21, 19	4, 60	0, 46	0, 05	72, 40- 95, 20
Ország egyéb területe (külföld és ismeretlen)	438	84, 26	21, 32	4, 62	0, 22	0, 05	69, 60-102, 20
Összesen	1 343	84, 20	20, 11	4, 48	0, 12	0, 05	69, 60-102, 20

2.191 A SORKÖTELESEK MORFOLÓGIAI ARCJELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Bács-Kiskun megye							
01	475	81,09	21,79	4,67	0,21	0,05	65,50-100,80
02	364	81,26	23,05	4,80	0,25	0,05	68,00-111,90
03	203	81,57	19,16	4,38	0,31	0,05	67,10- 97,70
04	116	81,92	24,33	4,93	0,46	0,06	72,20-114,30
05	44	81,42	22,77	4,77	0,72	0,05	71,10- 91,00
06	23	81,58	15,59	3,95	0,84	0,04	73,20- 88,50
07	17	81,01	19,71	4,44	1,08	0,05	72,80- 89,30
08	8	81,33	23,23	4,82	1,70	0,05	75,30- 89,40
09	4	81,47	2,60	1,61	0,81	0,01	78,80- 83,10
10-14	11	82,30	31,84	5,64	1,70	0,06	74,10- 93,30
Összesen	1 265	81,33	21,97	4,69	0,13	0,05	65,50-114,30
Borsod-Abaúj-Zemplén megye							
01	603	81,15	23,43	4,84	0,20	0,05	69,70-101,70
02	547	80,68	20,79	4,56	0,20	0,05	67,80- 93,80
03	297	81,47	28,64	5,35	0,31	0,06	69,60-110,30
04	162	82,18	22,60	4,75	0,37	0,05	71,70- 95,50
05	79	81,25	23,55	4,85	0,55	0,05	67,80- 93,20
06	46	81,72	28,49	5,34	0,80	0,06	72,20- 96,40
07	23	81,19	24,75	4,97	1,04	0,06	74,30- 95,40
08	13	82,14	15,60	3,95	1,10	0,04	76,40- 88,30
09	7	79,52	7,28	2,70	1,02	0,03	76,50- 84,90
10-14	11	81,51	15,45	3,93	1,18	0,04	74,50- 87,90
Összesen	1 788	81,18	23,60	4,86	0,11	0,05	67,80-110,30
Hajdu-Bihar megye							
01	431	83,86	20,83	4,56	0,22	0,05	68,10- 96,30
02	356	84,21	21,34	4,62	0,24	0,05	70,50-101,50
03	234	83,87	19,59	4,43	0,29	0,05	69,40- 99,30
04	139	84,35	18,87	4,34	0,37	0,05	70,50- 99,30
05	87	82,97	25,21	5,02	0,54	0,06	73,30- 94,00
06	33	84,37	38,61	6,21	1,08	0,07	70,50- 96,90
07	34	85,25	18,87	4,34	0,74	0,05	73,60- 92,10
08	17	83,71	20,79	4,56	1,11	0,05	74,60- 94,80
09	10	83,06	11,55	3,40	1,08	0,04	78,20- 91,00
10-14	7	86,62	16,66	4,08	1,54	0,04	79,70- 92,00
Összesen	1 348	84,00	21,31	4,62	0,13	0,05	68,10-101,50

2.191 A SORKÖTELESEK MORFOLÓGIAI ARCJELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min} - V_{\max}$
Pest megye							
01	326	83,09	20,29	4,50	0,25	0,05	69,30-104,20
02	247	82,72	18,59	4,31	0,27	0,05	71,70- 95,00
03	108	82,73	31,91	5,65	0,55	0,06	70,70-119,40
04	59	82,65	17,34	4,16	0,54	0,05	73,40- 91,40
05	28	82,86	18,91	4,35	0,84	0,05	73,00- 90,40
06	7	86,21	8,36	2,89	1,09	0,03	81,50- 90,80
07	6	83,65	24,09	4,91	2,00	0,05	78,10- 92,10
08	6	84,31	20,00	4,47	1,82	0,05	77,40- 90,40
09	4	82,65	7,88	2,81	1,40	0,03	79,50- 86,10
10-14	1	88,90	-	-	-	-	-
Összesen	792	82,93	21,09	4,59	0,16	0,05	69,30-119,40
Somogy megye							
01	409	83,38	24,68	4,97	0,25	0,05	70,30-119,40
02	325	83,43	21,98	4,69	0,26	0,05	68,10- 96,30
03	148	84,26	21,12	4,60	0,38	0,05	74,10- 98,40
04	70	83,42	23,18	4,81	0,57	0,05	74,10- 97,00
05	48	85,05	18,82	4,34	0,63	0,05	76,40- 93,40
06	13	84,65	19,94	4,47	1,24	0,05	75,50- 92,90
07	9	83,94	19,21	4,38	1,46	0,05	77,00- 90,20
08	7	81,70	12,47	3,53	1,33	0,04	74,10- 86,10
09	8	86,45	37,21	6,10	2,16	0,07	76,90- 93,70
10-14	2	80,65	1,32	1,15	0,81	0,01	79,50- 81,80
Összesen	1 039	83,63	23,12	4,81	0,15	0,05	68,10-119,40
Veszprém megye							
01	481	83,80	19,30	4,39	0,20	0,05	69,60- 99,30
02	388	84,27	17,82	4,22	0,21	0,05	72,40- 99,30
03	218	84,22	21,49	4,64	0,32	0,05	72,20- 98,50
04	131	84,40	25,65	5,06	0,44	0,05	72,70-102,20
05	73	84,80	20,10	4,48	0,53	0,05	73,30- 97,80
06	20	86,73	24,59	4,96	1,11	0,05	79,20- 95,50
07	16	85,27	17,60	4,20	1,08	0,04	79,30- 93,40
08	9	84,76	13,71	3,70	1,23	0,04	79,60- 91,40
09	2	81,95	0,56	0,75	0,53	0,00	81,20- 82,70
10-14	5	87,94	11,50	3,39	1,52	0,03	84,20- 98,70
Összesen	1 343	84,20	20,11	4,48	0,12	0,05	69,60-102,20

2.191 A SORKÖTELESEK MORFOLÓGIAI ARCJELZŐJÉNEK PARAMÉTEREI
SZÜLETÉSI SORREND SZERINT (folytatás)

A sorköteles születési sorrendje	N	$\bar{X}$	s^2	s	m	v	$V_{\min}-V_{\max}$
Budapest							
01	706	84,46	26,96	5,19	0,19	0,06	63,80-100,00
02	446	84,53	21,89	4,68	0,22	0,05	71,10- 97,80
03	151	84,45	29,67	5,45	0,44	0,06	71,90-119,00
04	39	83,57	21,89	4,68	0,74	0,05	69,40- 95,40
05	15	85,05	13,58	3,69	0,89	0,04	80,00- 91,20
06	6	84,11	11,96	3,46	1,41	0,04	77,50- 87,90
07	6	86,07	3,30	1,82	0,69	0,02	84,20- 90,00
08	-	-	-	-	-	-	-
09	3	83,56	10,75	3,28	1,89	0,03	79,20- 87,10
10-14	4	83,87	0,39	0,62	0,31	0,00	83,30- 84,80
Összesen	1 376	84,47	25,06	5,01	0,13	0,05	63,80-119,00
Megyei városok együtt							
01	230	83,66	29,58	5,44	0,36	0,06	70,90- 99,30
02	177	83,83	29,71	5,45	0,41	0,06	71,30-106,00
03	81	84,18	23,20	4,82	0,54	0,05	73,60- 94,80
04	25	83,92	27,27	5,22	1,04	0,06	75,50- 95,60
05	13	85,74	28,44	5,33	1,48	0,06	76,20- 94,90
06	5	87,34	3,94	1,98	0,89	0,02	84,40- 89,70
07	6	80,48	10,21	3,20	1,31	0,03	76,10- 84,50
08	5	83,80	16,14	4,02	1,80	0,04	77,10- 88,00
09	1	81,50	-	-	-	-	-
10-14	1	94,50	-	-	-	-	-
Összesen	544	83,87	28,45	5,33	0,23	0,06	70,90-106,00
Vizsgált sorkötelesek összesen							
01	3 661	83,03	24,98	5,00	0,08	0,06	63,80-119,40
02	2 850	82,97	23,67	4,87	0,09	0,05	67,80-111,90
03	1 440	83,13	25,57	5,06	0,13	0,06	67,10-119,40
04	741	83,22	23,50	4,85	0,18	0,05	69,40-114,30
05	387	83,22	24,43	4,94	0,25	0,05	67,80- 97,80
06	153	83,68	29,12	5,40	0,44	0,06	70,50- 96,90
07	117	83,46	23,03	4,80	0,44	0,05	73,50- 95,40
08	65	83,10	19,18	4,38	0,54	0,05	74,10- 94,80
09	39	82,85	18,81	4,34	0,69	0,05	76,50- 93,70
10-14	42	84,00	25,73	5,07	0,78	0,06	74,10- 94,50
Összesen	9 495	83,07	24,54	4,95	0,05	0,05	63,80-119,40

3. A sorkötelesek egészségi állapota

3.1 SZAKSZOLGÁLATRA ALKALMASNAK MINŐSÍTETT ÉS 1976-BAN ELLENŐRZŐ

Bács-Kiskun megye

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet		
		N	%	I.	III.	V.
	II. <u>Daganatok</u>					
1.	236,4 Heredaganat, bizonytalan természetű	1				
2.	Összesen	1	2,5			
	III. <u>Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>					
3.	278,0 Obesitas	1				
4.	Összesen	1	2,5			
	V. <u>Elme zavarok</u>					
5.	300,0 Neurotikus zavarok, szorongásos állapotok	1				306,9, 307,0
6.	307,0 Dadogás és hebegés	1				300,0
7.	Összesen	2	5,0			
	VI. <u>Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>					
8.	351,0 Paralysis nervi facialis - Bell-féle betegség	2			278,0	
9.	367,9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k.m.n.	2				
10.	368,0 Amblyopia ex anopsia	4		111,0		306,9
11.	378,9 Strabismus k.m.n.	2				
12.	389,8 A sükettség egyéb megjelölt formái	1				
13.	Összesen	11	27,5			
	VII. <u>A keringési rendszer betegségei</u>					
14.	424,9 Endocarditis, k.m.n. billentyű	2				
15.	454,9 Az alsó végtag visszértágulásai	3				
16.	Összesen	5	12,5			
	IX. <u>Az emésztőrendszer betegségei</u>					
17.	573,0 A máj idült passzív congestiója	1				
18.	Összesen	1	2,5			
	X. <u>A húgy-ivarrendszer betegségei</u>					
19.	590,0 Idült pyelonephritis és idült pyonephrosis	1				
20.	Összesen	1	2,5			
	XIII. <u>A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>					
21.	732,4 Az alsó végtag juvenilis osteochondrosisa	2				
22.	734 Ludtalg - Pes planus acquisitus	8				
23.	737,9 Hátgerincferdülés k.m.n.	2				
24.	Összesen	12	30,0			
	XIV. <u>Velezületett anomáliák</u>					
25.	756,9 A csontváz-izomrendszer k.m.n. anomáliái	1				
26.	Összesen	1	2,5			
	XV. <u>A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok</u>					
27.	767,0 Agyi és kemény burok alatti vérzés késői hatása	1				
28.	Összesen	1	2,5			
	XVI. <u>Tünetek és rosszul meghatározott állapotok</u>					
29.	781,2 Járászavar	1				
30.	Összesen	1	2,5			
	XVII. <u>Sérülések és mérgezések</u>					
31.	905,4 A combcsont törésének késői hatása	2				
32.	906,6 A csukló és a kéz égésének késői hatása	1				
33.	Összesen	3	7,5			
34.	II. -XVII. Összesen	40	100,0	1	1	4

Sor-szám	Szakszolgálatra alkalmasnak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	II.	III.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	40	1	1	2	6	18
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	12			1	1	4
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent, de nem volt beteg	1					
4.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	3					
5.	Összesen	56	1	1	3	7	22
6.	%	-	0,8	0,8	2,3	5,3	16,6
7.	Egy főre jutó betegségek száma		0,02	0,02	0,05	0,13	0,42

VIZSGÁLATON MEGJELENT SORKÖTELESEK BETEGSÉGEI (BNO, 1975. évi revízió)

Megállapított többszörös tünet							Fő és többszörös tünet együtt	% N=40	% N= 1 265	Sor-szám
VI.	VII.	IX.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
			734		785.1	2	3	7,5		1.
						2	3		0,2	2.
			734, 736.9			2	3	7,5		3.
						2	3		0,2	4.
			734		781.2	4	5	12,5		5.
			737.9	754.8		3	4	10,0		6.
						7	9		0,7	7.
367.9	401.1, 429.3	550.9	734, 737.9			7	9	22,5		8.
	427.9		734, 737.9			3	5	12,5		9.
	454.9		732.0, 734, 736.9, 737.9	754.8		8	12	30,0		10.
368.0			734, 737.9			3	5	12,5		11.
	427.9		734		785.0	3	4	10,0		12.
						24	35		2,8	13.
	401.1, 424.3, 427.9, 428.0		734, 735.9	754.8	789.1	8	10	25,0		14.
			734 (3x)		789.1	4	7	17,5		15.
						12	17		1,4	16.
367.9			734		789.1	3	4	10,0		17.
						3	4		0,3	18.
			734, 735.9, 737.9	754.8		4	5	12,5		19.
						4	5		0,4	20.
368.0	448.9		734, 736.9	754.8(3x)	789.1	-	2	5,0		21.
	429.0		734, 736.9	754.8		8	16	40,0		22.
						4	6	15,0		23.
						12	24		1,9	24.
362.1			737.9			2	3	7,5		25.
						2	3		0,2	26.
368.0	427.9		734			3	4	10,0		27.
						3	4		0,3	28.
			736.9	754.8		2	3	7,5		29.
						2	3		0,2	30.
367.9	429.3		734, 737.9	752.8	789.1	6	8	20,0		31.
			734			1	2	5,0		32.
						7	10		0,8	33.
7	13	1	35	10	8	80	120	300,0	9,4	34.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt										Sor-szám
VII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XV.	XVI.	XVII.	Összesen	
18	2	1	-	47	11	1	9	3	120	1.
1		1	1	3					12	2.
										3.
										4.
19	2	2	1	50	11	1	9	3	132	5.
14,4	1,5	1,5	0,8	37,8	8,3	0,8	6,8	2,3	100,0	6.
0,37	0,04	0,04	0,02	0,96	0,21	0,02	0,17	0,06	2,53	7.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
<u>I. Fertőző és élősködők okozta betegségek</u>							
1.	011,9 Tüdőtuberkulózis k. m. n.	1				317	
2.	138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	2					367,9
3.	Összesen	3	5,7				
<u>III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>							
4.	270,2 Albinizmus	1					
5.	Összesen	1	1,9				
<u>V. Elmezsavarok</u>							
6.	307,0 Dadogás és hebegés	1					
7.	317 Debilitás	1					
8.	Összesen	2	3,8				
<u>VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>							
9.	345,0 Általánosult nem görcsös epilepsia	1			278,0		367,9
10.	367,9 Fénytorési és alkalmazkodási hibák k. m. n.	1		111,9			
11.	368,0 Amblyopia ex anopsia	4					
12.	378,9 Strabismus k. m. n.	1					368,0
13.	389,8 A sükettség egyéb megjelölt formái	1					
14.	Összesen	8	15,1				
<u>VII. A keringési rendszer betegségei</u>							
15.	394,9 A kéthegyű billentyű idült betegsége k. m. n.	4					
16.	401 Hypertonia essentialis	3					
17.	424,9 Endocarditis, k. m. n. billentyű	1					
18.	455,6 Aranyér k. m. n.	1					
19.	Összesen	9	16,9				
<u>VIII. A légzőrendszer betegségei</u>							
20.	491,0 Bronchitis chronica simplex	1					
21.	Összesen	1	1,9				
<u>IX. Az emésztőrendszer betegségei</u>							
22.	532 Nyombélfekély	1					
23.	556 Proctocolitis idiopathica	1					
24.	571,2 Alkoholos májzsugorodás, cirrhosis hepatitis alcoholica	1				306,9	
25.	Összesen	3	5,7				
<u>XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei</u>							
26.	696,1 Egyéb psoriasis	2					367,9
27.	Összesen	2	3,8				
<u>XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>							
28.	727,9 A savóshártyák, inak és nyálkatömlők egyéb bántalmái, k. m. n.	1					
29.	732,0 Osteochondrosis spinæ juvenilis	1					
30.	732,9 K. m. n. osteochondropathia	1			278,0		
31.	736,9 A végtagok k. m. n. lokalizációjú szerzett torzulásai	5		111,0			
32.	737,9 Hátgerincferdülés k. m. n.	4					367,9
33.	Összesen	12	22,6				
<u>XIV. Veleszületett anomáliák</u>							
34.	747,2 Az aorta egyéb anomáliái	1					
35.	749,0 Farkastorok - Fissura hasadék	1					
36.	749,2 Farkastorok nyulajakkal - Cheilognatopelatoschisis	1					
37.	755,6 Az alsó végtag egyéb anomáliája	1					
38.	756,1 Hátgerinc-anomáliák	1					
39.	756,9 A csontváz-izomrendszer k. m. n. anomáliái	1					
40.	757,1 Veleszületett bőrpikkelyesedés - Ichthyosis congenita	1			278,0		
41.	Összesen	7	13,2				
<u>XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok</u>							
42.	763,2 Rendellenes súlycsökkenés	1					
43.	Összesen	1	1,9				
<u>XVII. Sérülések és mérgezések</u>							
44.	905,1 A gerinc és a törzs törésének késői hatása	1					
45.	905,9 A traumás csontkolás késői hatása	1					
46.	906,0 A szem nyílt sebe, késői hatás	2			253,0		364,7
47.	Összesen	4	7,5		278,0		367,9
48.	I. -XVII. Összesen	53	100,0	2	5	2	7

Sor-szám	Kivizsgálásra szorulóknak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	III.	V.	VI.	VII.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	53	5	6	4	15	35
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	14	1 (138)		3	4 (367,9)	3 (401)
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	11					
4.	Összesen	78	6	6	7	19	38
5.	%	-	3,1	3,1	3,6	9,9	19,8
6.	Egy főre jutó betegségek száma	-	0,09	0,09	0,10	0,28	0,57

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	%	%	Sor-
VII.	VIII.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.		N= 53	N= 1 265	
401.1				734				3	4	7,5	1.
				737.9	755.6			3	5	9,4	2.
								6	9		3.
				734	756.9			2	3	5,7	4.
								2	3		5.
454.9				734				1	2	3,8	6.
				734, 737.9				3	4	7,5	7.
								4	6		8.
								2	3	5,7	9.
								1	2	3,8	10.
				734, 737.9	754.8	789.1		4	8	15,1	11.
				734				2	3	5,7	12.
				737.9				1	2	3,8	13.
								10	18		14.
427.9(2x), 429.3, 454.9				732.0, 734(3x), 736.9	754.8(3x)			12	16	30,2	15.
427.9 (2x), 429.3 (2x), 454.9		686.0		736.9, 737.9		781.2		9	12	22,6	16.
427.9				734, 737.9	756.9 754.8			4	5	9,4	17.
								1	2	3,8	18.
								26	35		19.
		603.0		734, 736.9	756.9			4	5	9,4	20.
								4	5		21.
				734, 735.9, 736.9				3	4	7,5	22.
				734		789.1		-	1	1,9	23.
								3	4	7,5	24.
								6	9		25.
				734 (2x)	756.9			4	6	11,3	26.
								4	6		27.
401, 427.5		696.1		734, 737.9 734		785.2		2	3	5,7	28.
				736.9				5	6	11,3	29.
				734 (3x)	754.8(2x), 756.9			2	3	5,7	30.
427.9 (3x), 454.9		686.0, 706.1		722.9, 734	754.8	781.2, 789.1		11	16	30,2	31.
								8	12	22,6	32.
								28	40		33.
427.9							831.0	2	3	5,7	34.
454.9, 456.1	473.9			737.9	754.8 750.2			5	6	11,3	35.
								1	2	3,8	36.
				734, 737.9	754.8			3	4	7,5	37.
427.9				737.9		789.1		3	4	7,5	38.
				734, 737.9				2	3	5,7	39.
				734				2	3	5,7	40.
								16	25		41.
				734	754.8			2	3	5,7	42.
								2	3		43.
394.9, 427.9, 429.3								3	4	7,5	44.
				736.9				1	2	3,8	45.
401.1				713.0, 734(2x), 735.9 (2x)	754.8			11	13	24,5	46.
								15	19		47.
26	1	1	4	50	19		1	125	178	335,8	48.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt									Sor-
VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
3	3	1	6	62	26	8	5	178	1.
							3	14	2.
									3.
2	3	1	6	62	26	8	8	192	4.
1,0	1,6	0,5	3,1	32,3	13,6	4,2	4,2	100,0	5.
0,03	0,04	0,01	0,09	0,93	0,39	0,12	0,12	2,86	6.

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	I.	III.	V.	VI.	VII.
	I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek							
1.	138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	2			240,9			
2.	Összesen	2	3,2					
	III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai							
3.	250,0 Cukorbetegség	1						
4.	Összesen	1	1,6					
	V. Elmebetegségek							
5.	295,1 Hebephreniás schizofrenia	1					367,9	
6.	317 Debilitás	15				306,9(3x)	367,9, 368,0, 378,9, 389,9	401,1(3x), 427,9
7.	318,0 Imbecilitás	4				306,9(2x)		
8.	318,1 Súlyos mentális szubnormalitás	8			278,0	306,9	367,9	401,1, 456,4
9.	Összesen	28	44,4					
	VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei							
10.	345,9 Epilepsziás convulsio, roham k.m.n.	1				317		
11.	366,9 Szürkehályog k.m.n.	1						
12.	367,1 Myopia	1						
13.	367,9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k.m.n.	14			278,0(2x)	306,9		427,9, 454,9
14.	368,0 Amblyopia ex anopsia	1						
15.	369,6 Vaklás az egyik szemén	1		111,9				
16.	389,7 Máshová nem osztályozott süketnémaság	1		111,9			389,8	
17.	389,9 K.m.n. sükettség	2						454,9
18.	Összesen	22	34,9					
	VII. A keringési rendszer betegségei							
19.	394,9 A kéthegyű billentyű idült betegsége	1						401,1, 427,9, 429,9
20.	401,1 Hypertonia essentialis	3					367,9, 378,9	427,9, 429,2
21.	Összesen	4	6,3					
	XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei							
22.	737,9 Hátgerincferdülés n.o.m.	1						429,0
23.	Összesen	1	1,6					
	XIV. Veleszületett anomáliák							
24.	747,3 A tüdőverőér anomáliái és 746,5 Pitvarok közötti septum defectus	1						
25.	754,8 A mellkas egyéb megjelölt torzulásai	1						
26.	Összesen	2	3,2					
	XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok							
27.	783,2 Rendellenes súlycsökkenés	1					367,9	
28.	Összesen	1	1,6					
	XVII. Sérülések és mérgezések							
29.	885,0 A hüvelykujj traumás csontolása	1					367,9	401,1
30.	906,0 A szemfüggelék nyílt sebe k.m.n. késői hatás	1					368,0	427,9
31.	Összesen	2	3,2					
32.	I.-XVII. Összesen	63	100,0	2	4	8	12	17

Sor-szám	Alkalmatlannak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt			
			I.	III.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	63	4	5	36	34
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	9			4 (317-319)	5
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	7				
4.	Összesen	79	4	5	40	39
5.	%	-	2,0	2,5	20,0	19,5
6.	Egy főre jutó betegségek száma		0,06	0,07	0,56	0,54

Megállapított többszörös tünet									Fő és többszörös tünet együtt	% N= 63	% N= 1 265	Sor- szám
VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
				737.9	754.8			3	5	7,9		1.
								3	5		0,4	2.
					754.8			1	2	3,2		3.
								1	2		0,2	4.
				737.9				2	3	4,8		5.
		592.0,		726.9, 734(6x), 754.8,		783.2,		30	45	71,4		6.
		611.1		736.9, 756.9(2x), 789.1								
				737.9(3x)	757.3							
	550.0			734.(4x), 754.8(2x)				10	14	22,2		7.
466.0			686.0	737.9								
				734(5x), 744.5,		789.1		22	30	47,6		8.
				736.9(2x), 754.8(3x)								
				737.9(3x)				64	92		7,3	9.
								1	2	3,2		10.
								-	1	1,6		11.
				722.5, 734				2	3	4,8		12.
	532.9			734 (8x), 754.8(2x)		905.2		20	34	53,9		13.
				736.9, 737.9(2x)								
						780.4		1	2	3,2		14.
				734, 736.9,			906.0	5	6	9,5		15.
				737.9								
		590.0		737.9				3	4	6,3		16.
				734, 736.9,	754.8			6	8	12,7		17.
				737.9								
								38	60		4,8	18.
				734		789.1		5	6	9,5		19.
				734				5	8	12,7		20.
								10	14		1,1	21.
					754.8			2	3	4,8		22.
								2	3		0,2	23.
						789.1		1	2	3,2		24.
				734				1	2	3,2		25.
								2	4		0,3	26.
				734				2	3	4,8		27.
								2	3		0,2	28.
								2	3	4,8		29.
				732.0, 734				4	5	7,9		30.
								6	8		0,6	31.
1	2	3	1	54	16	6	2	128	191	303,2	15,1	32.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt										Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
21	1	2	3	1	55	18	7	4	191	1.
									9	2.
21	1	2	3	1	55	18	7	4	200	3.
10,5	0,5	1,0	1,5	0,5	27,5	9,0	3,5	2,0	100,0	4.
0,28	0,01	0,03	0,04	0,01	0,76	0,25	0,10	0,06	2,78	5.
										6.

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	II.	III.	V.
1.	I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek						
2.	138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	1					
	Összesen	1	2,5				
3.	III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai						
4.	278,0 Obesitas	2					306,9
	Összesen	2	5,0				
5.	V. Elme-zavarok						
6.	300,0 Neurotikus zavarok, szorongásos állapotok	1					306,9
7.	317 Debilitás	2					
8.	318,1 Súlyos mentális szubnormalitás	1			210,4		
	Összesen	4	10,0				
9.	VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei						
10.	345,1 Általánosult görcsös epilepsia	1				278,0	306,9
11.	367,9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k. m. n.	2					
12.	369,6 Vakság az egyik szemén	1					
13.	389,8 A sükettség egyéb megjelölt formái	1					
14.	389,9 K. m. n. sükettség	2					
	Összesen	7	17,5				
15.	VII. A keringési rendszer betegségei						
16.	396 A kéthegyű és az aortabillentyűk betegségei	1					300,0
17.	401 Hypertonia essentialis	1					
18.	414,9 Ischaemiás szívbetegek k. m. n.	1					
19.	454,9 Az alsó végtag visszértágulásai k. m. n.	1					
	Összesen	4	10,0				
20.	X. A húgy-ivarrendszer betegségei						
21.	608,3 Atrophia testis - heresorvadás	1				278,0	
	Összesen	1	2,5				
22.	XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei						
23.	692,9 Dermatitis k. m. n.	1		111,0			
	Összesen	1	2,5				
24.	XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei						
25.	732,1 Osteochondrosis coxae et pelvis juvenilis	1					
26.	734 Ludtalg - Pes planus acquisitus	4		111,0			
27.	736,9 A végtagok k. m. n. lokalizációju szerzett torzulásai	2					
28.	737,9 Hátgerincferdülés	4		111,0			
	Összesen	11	27,5				
29.	XIV. Veleszületett anomáliák						
30.	745,4 Kamrák közti septum defectus	1					
31.	754,8 Pectus excavatum congenitum	1					
	Összesen	2	5,0				
32.	XVII. Sérülések és mérgezések						
33.	905,2 Fractura humeri - késői hatás	2					300,5, 306,0
34.	905,6 Csuklóficam késői hatása	1		133,0			
35.	905,9 A kezujjak traumás csonkolása - késői hatás	2					
36.	906,1 A láb nyílt sebének késői hatása	1		111,0			
37.	906,3 A kezujjak zuzódásának késői hatása	1					
	Összesen	7	17,5				
38.	L.-XVII. Összesen	40	100,0	5	1	2	6

Sor-szám	Szakszolgálatra alkalmasnak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt			
			I.	II.	III.	V.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	40	6	1	4	10
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	3				1
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent, de nem volt beteg	2				
4.	Összesen	45	6	1	4	11
5.	%	—	0,3	1,0	4,2	11,5
6.	Egy főre jutó betegségek száma		0,14	0,02	0,09	0,26

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	% N= 40	% N= 1 788	Sor- szám
VI.	VII.	VIII.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
				736,9			1 1	2 2	5,0		1. 2.
				734			2 2	4 4	10,0	0,1 0,2	3. 4.
			706,1	734 (2x)	754,1		1 3 2 6	2 5 3 10	5,0 12,5 7,5		5. 6. 7. 8.
	454,9,455,3			734 (2x)			4 2	5 4	12,5 10,0		9. 10.
		490,0		734			2 -	3 1	7,5 2,5		11. 12.
367,9(2x), 382,2	427,9			734,736,9			6	8	20,0		13.
							14	21		1,2	14.
	427,9,429,3			734			3 1 1 -	4 2 2 1	10,0 5,0 5,0 2,5		15. 16. 17. 18.
	427,9						5	9		0,5	19.
389,9							2 2	3 3	7,5		20. 21.
							1 1	2 2	5,0		22. 23.
			706,1	737,9 737,9 734 734,736,9	754,8	783,1	1 3 4 4 12	2 7 6 8 23	5,0 17,5 15,0 20,0		24. 25. 26. 27. 28.
	427,9(2x)						2 -	3 1	7,5 2,5		29. 30.
	424,9,429,3						2	4		0,2	31.
							2	4	10,0		32.
				737,9 727,9,736,9	756,9		1 2 3 -	2 4 4 1	5,0 10,0 10,0 2,5		33. 34. 35. 36.
4	10	1	2	18	3	1	8 53	15 93		0,8 232,5	37. 38.
										5,2	

Megállapított fő és többszörös tünet együtt										Sor- szám
VI.	VII.	VIII.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
11	14	1	1	3	29	5	1	7	93	1.
1 (367,9)					1				3	2.
										3.
12 12,5	14 14,6	1 1,0	1 1,0	3 3,1	30 31,3	5 5,2	1 1,0	7 7,3	96 100,0	4. 5.
0,28	0,33	0,02	0,02	0,07	0,70	0,12	0,02	0,16	2,23	6.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	I.	II.	III.	V.	VI.
I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek								
1.	111,0 Pityriasis versicolor	2						
2.	138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	2						367,9
3.	Összesen	4	1,6					
II. Daganatok								
4.	237,7 Neurofibromatosis	1						
5.	Összesen	1	0,5					
III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai								
6.	240,0 Egyszerű golyva - struma	1						
7.	240,9 Golyva k. m. n. - struma	1						
8.	242,0 Toxikus diffúz golyva - struma	1						
9.	278,0 Obesitas	3		111,9				
10.	Összesen	6	2,8					
V. Elme-zavarok								
11.	300,0 Neurotikus zavarok - szorongásos állapotok	3					306,9	
12.	300,5 Neurotikus zavarok - neurasthenia	2						
13.	301,9 Kóros személyiség k. m. n.	1						
14.	306,9 Pszichofiziológiai zavar k. m. n.	1						
15.	307,0 Dadogás és hebegés	1			214,0			
16.	317 Debilitás	23		111,9		241,9, 278,0	303,0, 306,9	367,9, 378,9
17.	318,0 Imbecilitás	5						389,2 (2x)
18.	318,1 Súlyos mentális szubnormalitás	5		133,0				
19.	Összesen	41	19,0					
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei								
20.	344,9 Egyéb bénulásos szindrómák k. m. n.	1						367,9
21.	345,0 Általánosult nem görcsös epilepsia	1					317	
22.	345,1 Általánosult görcsös epilepsia	2					293,8	
23.	345,5 Epilepsia - Jackson-féle k. m. n.	1						378,9
24.	367,9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k. m. n.	36		111,0		278,0	300,0	
25.	368,0 Amblyopia ex anopsia	1						367,9
26.	369,6 Vakság az egyik szemén	1						367,9
27.	371,0 Cicatrix corneae	1						
28.	378,9 Strabismus k. m. n.	1						367,9
29.	389,8 A sükettség egyéb megjelölt formái	1						
30.	389,9 Sükettség - nagyothallás k. m. n.	4						
31.	Összesen	50	23,1					
VII. A keringési rendszer betegségei								
32.	394,9 A kétégyű billentyű idült betegsége	1						
33.	396 A kétégyű és az aortabillentyű betegségei	1						
34.	401 Hypertonia essentialis	14				278,0(2x)	300,0	367,9
35.	403 Hypertoniás vesebetegség	1						
36.	427,9 Arrhythmia	3						
37.	429,0 Myocarditis k. m. n.	2						
38.	429,3 Cardiomegalia	1						
39.	454,9 Az alsó végtag visszértágulásai fekély és gyulladás említése nélkül	4				278,0		
40.	456,4 Varicocele	4						
41.	Összesen	31	14,4					
VIII. A légzőrendszer betegségei								
42.	466,0 Bronchitis - heveny hörghurut	1						
43.	491,0 Bronchitis chronica simplex	3						
44.	493,9 Asthma k. m. n.	1						
45.	494 Hörgőtágulat - Bronchiectasia	1						
46.	Összesen	6	2,8					
IX. Az emésztőrendszer betegségei								
47.	532 Nyombélfekély	1					306,9	367,9, 378,9
48.	535,0 Heveny gyomorhurut	1						
49.	550,9 Lágyéksejrv	1						
50.	573,9 A máj egyéb betegségei k. m. n.	1				278,0		
51.	Összesen	4	1,8					

Megállapított főbb szörös tünet										Fő és többszörös tünet együtt	% N= 216	% N= 1 788	Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
					734, 736.9	755.6, 756.9			5	2 7	0.9 3.2		1. 2.
									5	9		0.5	3.
					734				1 1	2 2	0.9 0.9	0.1	4. 5.
					736.9		783.1		1 1	1 2	0.5 0.9		6. 7.
					734 (2x), 736.9				4	7	3.2		9.
									6	12		0.7	10.
					734, 734, 737.9 (2x) 734	754.8	789.1		4 3	7 5	3.2 2.3		11. 12.
454.9	463.0				736.9, 737.9	754.8			2 1	3 2	1.4 0.9		13. 14.
401.1, 427.9(3x), 454.9	474.1(2x), 490.0, 491.0(2x)	536.0		686.0, 706.1	734 (8x), 736.9 (3x)	743.9			4 32	5 55	2.3 25.5		15. 16.
					734 (2x) 734 (2x), 736.9				4 4	9 9	4.2 4.2		17. 18.
									54	95		5.3	19.
427.9						754.8 754.8	780.8		1 3 5	2 4 7	0.9 1.9 3.2		20. 21. 22.
427.9, 454.9	491.0			706.1(3x)	734 (13x), 735.9, 736.9 (5x), 737.9 (4x) 734, 735.9	754.8(3x), 756.8			2 36	3 72	1.4 13.3		23. 24.
					734, 737.9				3 1 2	4 2 3	1.9 0.9 1.4		25. 26. 27.
427.9									1 4	2 8	0.9 3.7		28. 29. 30.
					734	748.1	783.1		58	108		6.0	31.
427.9, 429.0									2	3	1.4		32.
427.3(2x), 427.9(2x), 429.3	474.1 482.9	553.1	599.7	706.1	734 (5x), 736.9 (2x), 737.9 (2x) 734	754.8, 755.5	789.1		1 25	2 39	0.9 18.1		33. 34.
427.9(2x)			591.0						2 -	3 3	1.4 1.4		35. 36.
427.9					734, 737.9 734				4 5	6 9	2.8 4.2		37. 38. 39.
					734, 737.9		783.1, 789.1		- 41	4 72	1.9	4.0	40. 41.
454.9					737.9 734, 735.9 734, 735.9				1 2 3	2 5 4	0.9 2.3 1.9		42. 43. 44.
									- 6	1 12	0.5	0.7	45. 46.
427.9									4	5	2.3		47.
429.3					734 734, 736.9 734		780.1 789.1		1 3 4	2 4 5	0.9 1.4 2.3		48. 49. 50.
									12	16		0.9	51.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet					
		N	%	I.	II.	III.	V.	VI.	
X. A húgy-ivarendszer betegségei									
52.	590.0 Idült pyelonephritis és idült pyonephrosis	1							
53.	591.0 Zsákvese	1							
54.	608.3 Atrophia testis - heresorvadás	1							
55.	611.1 Gynaecomastia	1							
56.	Összesen	4	1,8						
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei									
57.	686.0 Pyoderma	2							
58.	706.1 Egyéb acne	1							
59.	706.3 Seborrhea	2							
60.	Összesen	5	2,3						
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei									
61.	732.0 Osteochondrosis spinae juvenilis	3						367,9	
62.	734 Lúdtalp - Pes planus acquisitus	7		078,1					
63.	737.9 Hátgerincferdülés	7							
64.	Összesen	17	7,9						
XIV. Veleszületett anomáliák									
65.	745.5 Plivarok közötti septum defectus	1							
66.	749.0 Farkastorok	1							
67.	752.5 Visszamaradt here	3		111,9					
68.	752.6 Húgycsőhasadék és himvesszőháti húgycsőnyílás	1							
69.	754.8 Pectus carinatum	4							
70.	755.1 Syndactylia	1							
71.	755.5 A felső végtag egyéb anomáliái	3					306,9(2x)		
72.	755.6 Csupóficam	1							
73.	756.1 Hátgerincanomáliák	2					306,0, 306,1, 306,9		
74.	756.8 Az izom, in. bonye egyéb anomáliái	1							
75.	Összesen	18	8,3						
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok									
76.	783.2 Rendellenes súlycsökkenés	18					306,9(2x)		
77.	788.3 Enuresis k.m.n.	2							
78.	Összesen	20	9,3						
XVII. Sérülések és mérgezések									
79.	905.4 Az alsó végtagok törésének késői hatása	3							
80.	906.1 Mindkét kéz nyílt sebének késői hatása	2							
81.	906.3 A szem zúzódásának késői hatása	2						371,0	
82.	906.7 Egyéb végtagok égésének késői hatása	1					307,0		
83.	908.3 A testnyílásokon (szem) át bejutó idegen testek késői hatása	1						367,9	
84.	Összesen	9	4,2						
85.	I. - XVII. Összesen	216	100,0	6	1	7	16	16	

Sor- szám	Kivizsgálásra szorulóknak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet egyútt			
			I.	II.	III.	V.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	216	10	2	13	57
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	39	2 137 (2x)	-	-	11 317 (6x)
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	34				
4.	Összesen	289	12	2	13	68
5.	%	-	2,3	0,4	2,4	12,7
6.	Egy főre jutó betegségek száma		0,05	0,01	0,05	0,26

Megállapított többszörös tünet										Fő és többszörös tünet együtt	% N= 216	% N= 1 788	Sor-szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
401.1					734				1 1 - - 2	2 2 1 1 6	0,9 0,9 0,5 0,5		52. 53. 54. 55. 56.
	474.1				735.9	754.8, 756.9	783.1		5	7	3,2		57.
					736.9				- 1 6	1 3 11	0,5 1,4		58. 59. 60.
				706.3	734, 735.9	752.5, 756.1			6	9	4,2		61.
427.9		536.0			736.9 (2x) 734, 736.9	754.8(2x)			5 4 15	12 11 32	5,6 5,1		62. 63. 64.
427.9 456.4						754.8 752.5			2 1 4	3 2 7	1,4 0,9 3,2		65. 66. 67.
				690.0, 692.0			783.1		1 6	2 10	0,9 4,6		68. 69.
					734 (3x), 735.9, 736.9, 737.9 737.9	754.8 756.9			2 7	3 10	1,4 4,6		70. 71.
427.9, 429.3					734, 735.9				1 6	2 8	0,9 3,7		72. 73.
					730.1 734		788.3(2x)		- 30	1 48	0,5	2,7	74. 75.
427.9(3x)	473.9, 474.1				734 (8x), 736.9 (5x), 737.9 (3x) 736.9	754.0, 754.8, 756.9 756.1		905.9	27	45	20,8		76.
								905.4	3 30	5 50	2,3	2,8	77. 78.
427.9	473.9 491.0				734	756.9			- 3 3	3 5 5	1,4 2,3 2,3		79. 80. 81.
401					734	754.8			4	5	2,3		82.
					737.9				2 12	3 21	1,4	1,2	83. 84.
34	14	3	2	9	125	30	13	2	278	494	228,7	27,6	85.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt											Sor-szám
VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
66	65	20	7	6	14	142	48	33	11	494	1.
13 367.9(8x)	9 390(2x), 401(5x)	-	1	1	1	1	-	-	-	39	2.
											3.
79 14.8	74 13.9	20 3.8	8 1.5	7 1.3	15 2.8	143 26.8	48 9.0	33 6.2	11 2.1	533 100.0	4. 5.
0.31	8.29	0.08	0.03	0.03	0.06	0.56	0.19	0.13	0.04	2.09	6.

3.6 ALKALMATLANNAK MINŐSÍTETT ÉS 1976-BAN ELLENŐRZŐ VIZSGÁLATON

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet		
		N	%	V.	VI.	VII.
	<u>I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek</u>					
1.	130 Toxoplasmosis	1			382,9, 389,9	
2.	138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	4				401,1, 427,9, 429,3
3.	Összesen	5	13,2			
	<u>V. Elme zavarok</u>					
4.	300,0 Neurotikus zavarok - szorongásos állapot	1		306,9		
5.	317, Debilitás	0		306,9(3x)	351,9, 378,9	454,9
6.	318,0 Imbecilitás	4			367,9	
7.	318,1 Súlyos mentális szubnormalitás	4		306,9	367,9, 378,9	
8.	318,2 Idiotia	2				
9.	Összesen	17	44,7			
	<u>VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>					
10.	345,1 Általánosult görcsös epilepsia	2				427,9
11.	345,5 Epilepsia - Jackson-féle k. m. n.	2			344,9, 367,9, 378,9	
12.	367,9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k. m. n.	1				
13.	389,7 Süketnémaság k. m. n.	1				
14.	Összesen	6	15,8			
	<u>VII. A keringési rendszer betegségei</u>					
15.	394,9 A kéthegyű billentyű idült betegsége	1				
16.	425,4 Egyéb elsődleges cardiomyopathiák	1				427,9, 429,3
17.	Összesen	2	5,3			
	<u>VIII. A légzőrendszer betegségei</u>					
18.	519,9 Idült k. m. n. légzőrendszeri betegség	1				
19.	Összesen	1	2,6			
	<u>IX. Az emésztőrendszer betegségei</u>					
20.	571,5 Májzsugorodás alkohol említése nélkül	1				456,2
21.	Összesen	1	2,6			
	<u>XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>					
22.	719,5 Vállizületi ankylosis	1				
23.	724,3 Ischiász	1			357,9	
24.	732,0 Osteochondrosis spinae juvenilis	1			367,9	
25.	Összesen	3	7,9			
	<u>XIV. Veleszületett anomáliák</u>					
26.	752,8 A nemi szervek egyéb megjelölt anomáliái;					
	754,7 Dongaláb n. o. m.	1				
27.	753,2 A vesemedence és a húgyvezeték elzáródás hibája	1				
28.	754,3 Veleszületett csípőficam - Luxatio coxae congenita	1				
29.	Összesen	3	7,9			
30.	I. -XIV. Összesen	38	100,0	5	12	8

Sor-szám	Alkalmatlannak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt			
			I.	V.	VI.	VII.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	38	5	22	18	10
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	8	2 (138)	5 (317-319)	1 (345)	
3.	Összesen	46	7	27	19	10
4.	%	-	6,3	24,1	16,9	8,9
5.	Egy főre jutó betegségek száma		0,15	0,59	0,42	0,22

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	%	%	Sor- szám
VIII.	IX.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen		N=38	N=1 788	
						905.9	3	4	10,5		1.
							3	7	18,4		2.
							6	11		0,6	3.
							1	2	5,3		4.
		706.1	734 (2x), 735.9, 736.9 (2x), 737.9	756.9			14	20	52,6		5.
			734 (3x), 735.9	754.8, 756.9	783.1		8	12	31,5		6.
			734 (4x), 735.9		783.1		9	13	34,2		7.
		708.9	734, 737.9	754.8			4	6	15,8		8.
							36	53		3,0	9.
			734	754.8			3	5	13,2		10.
			734, 735.9	754.8			6	8	21,0		11.
			734	754.8			2	3	7,9		12.
							-	1	2,6		13.
							11	17		1,0	14.
				754.8			1	2	5,3		15.
						905.9	3	4	10,5		16.
							4	6		0,3	17.
491.0							1	2	5,3		18.
							1	2		0,1	19.
							1	2	5,3		20.
							1	2		0,1	21.
					783.1		1	2	5,3		22.
							1	2	5,3		23.
						906.4	2	3	7,9		24.
							4	7		0,4	25.
			735.9				1	2	5,3		26.
			734	754.8			2	3	7,9		27.
							-	1	2,6		28.
							3	6		0,3	29.
1	-	2	23	9	3	3	66	104	273,7	5,8	30.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt								Sor- szám
VIII.	IX.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
2	1	2	26	12	3	3	104	1.
							8	2.
2	1	2	26	12	3	3	112	3.
1,8	0,9	1,8	23,2	10,7	2,7	2,7	100,0	4.
0,04	0,02	0,04	0,57	0,26	0,06	0,06	2,43	5.

3.7 SZAKSZOLGÁLATRA ALKALMASNAK MINŐSÍTETT ÉS 1976-BAN ELLENŐRZŐ

Hajdu-Bihar megye

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet					
		N	%	I.	II.	III.	V.	VI.	
	I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek								
1.	138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	1							
2.	Összesen	1	2,1						
	III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai								
3.	269,9 Egyéb táplálkozási hiányállapotok, k, m, n.	1							
4.	Összesen	1	2,1						
	V. Elmezsavarok								
5.	303 Idült alkoholizmus	1							
6.	306,9 Pszichofiziológiai zavar k, m, n.	1							
7.	307,0 Dadogás és hebegés; 749,0 Farkastorok	1							
8.	317 Debilitás	2		111,0				306,9, 307,0	
9.	Összesen	5	10,7						
	VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei								
10.	367,9 Fénytorési és alkalmazkodási hibák, k, m, n.	1							
11.	368,0 Amblyopia ex anopsia	2						367,9(2x)	
12.	369,6 Vakság az egyik szemén	1							
13.	378,9 Strabismus k, m, n.	1						367,9, 378,0	
14.	Összesen	5	10,7						
	VII. A keringési rendszer betegségei								
15.	393 Idült reumás szívburokgyulladás	1							
16.	398,9 Egyéb reumás szívbetegség	1							
17.	454,9 Az alsó végtag visszértágulása, fekély nélkül	2		133,0					
18.	Összesen	4	8,5						
	IX. Az emésztőrendszer betegségei								
19.	525,0 A fogak romlása szisztémás okok miatt	1							
20.	Összesen	1	2,1						
	X. A húgy-ivarrendszer betegségei								
21.	595,0 Heveny hólyaghurut	1							
22.	Összesen	1	2,1						
	XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei								
23.	732,2 Epiphyseolysis capitis femoris n. traumatica	1							
24.	732,9 K, m, n. osteochondropathia	1							
25.	734 Ludtalg - Pes planus acquisitus	8			228,0	278,0			
26.	735,0 Hallux valgus	1							
27.	736,9 A végtagok k, m, n. lokalizációjú szerzett torzulásai	6		111,9		278,0			
28.	Összesen	17							
	XIV. Veleszületett anomáliák								
29.	746,6 Veleszületett mitralis insufficiencia	1							
30.	749,2 Farkastorok nyulajakkal - Cheilognatopalatoschisis	1							
31.	754,3 Veleszületett csípőficam - Luxatio coxae congenita	1							
32.	754,7 Dongaláb	2							
33.	754,8 Pectus excavatum congenitum	3							
34.	Összesen	8	17,0						
	XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok								
35.	767,6 A kari idegfonat sérülése	1							
36.	Összesen	1	2,1						
	XVII. Sérülések és mérgezések								
37.	886 Egyéb kézujj traumás csonkolása	1						368,0, 389,8	
38.	905,9 A traumás csonkolás késői hatása	1							
39.	906,7 Egyéb végtagok égésének késői hatása	1							
40.	Összesen	3	6,4						
41.	I. -XVII. Összesen	47	100,0	3	1	2	2	6	

Sor- szám	Szakszolgálatra alkalmasnak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	II.	III.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	47	4	1	3	7	11
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent, de nem volt beteg	2					
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	4					
4.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	2					
5.	Összesen	55	4	1	3	7	11
6.	%	-	2,8	0,7	2,1	4,9	7,8
7.	Egy főre jutó betegségek száma	-	0,08	0,02	0,06	0,14	0,21

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	% N=47	% N= 1 348	Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
							-	1	2,1		1.
							-	1		0,1	2.
				734, 737.9	754.8, 756.8		4	5	10,6		3.
							4	5		0,4	4.
				734		789.1	2	3	6,4		5.
				734			2	3	6,4		6.
		550.9		737.9			2	3	6,4		7.
	491.0	525.0		734	754.6		6	8	17,0		8.
							12	17		1,3	9.
				734	754.8		2	3	6,4		10.
				734, 735.9			4	6	12,8		11.
				734, 737.9			2	3	6,4		12.
				734			3	4	8,5		13.
							11	16		1,2	14.
				734, 736.9, 737.9			-	1	2,1		15.
					754.8(2x)		3	4	8,5		16.
							3	5	10,6		17.
							6	10		0,7	18.
							-	1	2,1		19.
							-	1		0,1	20.
					757.3		1	2	4,3		21.
							4	2		0,1	22.
			709.0	718.4, 734, 737.3			4	5	10,6		23.
				719, 734, 737.9			3	4	8,5		24.
456.1, 427.9			706.1	736.9(3x), 737.9(3x)	754.8 (4x)		15	23	48,8		25.
				734			1	2	4,3		26.
427.9, 429.3(2x)			704.9	734(4x), 735.9, 737.9 (3x)	754.8 (2x)		16	22	46,8		27.
							39	56		4,1	28.
				737.9		789.1	2	3	6,4		29.
				734, 736.9			2	3	6,4		30.
401.1 429.3 427.9							2	3	6,4		31.
							1	3	6,4		32.
			706.1	734 (2x)			3	6	12,8		33.
							10	18		1,3	34.
				734, 736.9	752.8		3	4	8,5		35.
							3	4		0,3	36.
				736.9			3	4	8,5		37.
				736.9			1	2	4,3		38.
				734			1	2	4,3		39.
							5	8		0,6	40.
8	1	2	4	46	14	2	91	138	293,6	10,2	41.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt											Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XV.	XVI.	XVII.	Összesen	
12	1	3	1	4	63	22	1	2	3	138	1.
											2.
2		1							1	4	3.
											4.
14	1	4	1	4	63	22	1	2	4	142	5.
9,9	0,7	2,8	0,7	2,8	44,4	15,5	0,7	1,4	2,8	100,0	6.
0,27	0,02	0,08	0,02	0,08	1,23	0,43	0,02	0,04	0,08	2,78	7.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	I.	II.	III.	V.	VI.
<u>I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek</u>								
1.	076.1 Trachoma - aktív stádium	2						
2.	076.9 Trachoma k. m. n.	1						
3.	136 Az akut poliomyelitis késői hatásai	1						951,8
4.	Összesen	4	2,7					
<u>III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>								
5.	240.9 Golyva k. m. n. - struma	1						
6.	269.8 Egyéb táplálkozási hiányállapotok	1						
7.	269.9 Egyéb táplálkozási hiányállapotok k. m. n.	5		111,0				367,9
8.	278.0 Obesitas	1			213,9			
9.	Összesen	8	5,4					
<u>V. Elmebetegségek</u>								
10.	298.9 Psychosis k. m. n.	1						
11.	300.8 Egyéb neurotikus zavarok	2					306,9	
12.	301.5 Psychoinfantilis személyiség	1						
13.	306.9 Pszichofiziológiai zavar k. m. n.	5		110,0, 111,0			300,8(2x)	
14.	307.0 Dadogás és hebegés	1					300,8, 301,5	
15.	317 Debilitás	11						367,9(2x), 368,0, 381,3, 389,9
16.	318.0 Imbecilitás	7		111,0		259,9	305,0	
17.	318.1 Súlyos mentális szubnormalitás	14				278,0(2x)	305,0, 307,9	389,9
18.	319 Mentális szubnormalitás k. m. n.	6					300,7, 306,9	
19.	Összesen	48	32,7					
<u>VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>								
20.	345.0 Általánosult, nem górcsós epilepsia	1						
21.	357.9 Neuropathia k. m. n.	1						326,0, 326,1 367,9
22.	362.5 Az ideghártya egyéb betegségei	1				278,0		
23.	367.2 Astigmatismus	1		110,4				
24.	367.9 Fénytorési és alkalmazkodási hibák k. m. n.	6						
25.	368.0 Amblyopia ex anopsia	5				278,0		367,9(3x)
26.	369.6 Vakság az egyik szemén	1						
27.	378.9 Strabismus k. m. n.	4			216,9	278,0		367,9, 368,0(3x)
28.	Összesen	20	13,6					
<u>VII. A keringési rendszer betegségei</u>								
29.	394.9 A kéthegyű billentyű idült betegsége	1				278,0		367,9
30.	401 Hypertonia essentialis	5		076,1		278,0		
31.	424.9 Endocarditis, k. m. n. billentyű	1						367,9
32.	427.9 Arrhythmia k. m. n.	2		110,0				
33.	443.8 Egyéb perifériás érbetegség	1				269,9		
34.	454.9 Az alsó végtag visszértágulásai	2			213,0			
35.	Összesen	12	8,2					
<u>VIII. A légzőrendszer betegségei</u>								
36.	491.0 Bronchitis chronica simplex	1						
37.	491.9 Idült hörghurut k. m. n.	1		111,0				
38.	Összesen	2	1,4					
<u>IX. Az emésztőrendszer betegségei</u>								
39.	550.9 Lágyéksérv, összköcsös és kizáródás nélkül	3				264,9		
40.	Összesen	3	2,0					

Megállapított többszörös tünet										Fő és többszörös tünet együttes	% N=147	% N=1348	Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
427,9					734 737,3		784,5		1 1 3 5	3 2 4 9	2,0 1,4 2,7	0,7	1. 2. 3. 4.
				686,0	736,9				1 1	2 2	1,4 1,4		5. 6.
				704,0	734 (3x), 732,0, 735,9, 736,9 (2x), 737,9 (3x) 736,9	754,8 (2x)			15	23	13,6		7.
									2 19	3 27	2,0	2,0	8. 9.
	491,0 491,0			684, 704,0 706,1	734 734 (2x), 736,9	754,8			2 8	3 10	2,0 6,8		10. 11.
427,9 (2x)				692,5, 704,9	734 (2x), 736,9 (3x), 737,9 (2x)	754,8			1 16	2 21	1,4 14,3		12. 13.
									2	3	2,0		14.
427,9	474,1, 490,0			706,1	728,1, 734 (6x), 736,9, 737,9 (3x)	757,2	789,1		22	33	22,5		15.
454,9				706,1	734 (3x), 737,9 (2x)	754,8	789,1		12	19	12,9		16.
401,1, 427,9, 454,9, 458,9	491,0 (2x)			686,0	728,6, 734 (9x), 735,9, 736,9 (4x), 737,8, 737,9 (2x)	754,8 (4x)	789,1 (2x)		36	50	34,0		17.
	487,1, 470,0		607,9		734 (3x), 736,9 (3x), 737,9	757,2, 754,8	787,1		15 114	21 162	14,3	12,0	18. 19.
392,9					730,3, 737,9 734				3 3	4 4	2,7 2,7		20. 21.
429,3	470				734 734 734 (3x), 737,9 (2x)	754,8	785,2		4 5 5	5 6 11	3,4 4,1 7,5		22. 23. 24.
427,9, 454,9				701,2	722,1, 734 (2x), 736,9, 737,9 (2x)	781,0			14	19	12,9		25.
	491,0				734, 737,9				2	4	2,7		26.
				698,2, 707,9	734 (3x), 737,9	789,1			13	17	11,6		27.
									50	70		5,2	28.
				709,0					3 8	4 13	2,7 8,9		29. 30.
429,9					734	754,8, 755,6, 756,1	788,3		3 5 2 1	4 7 3 3	2,7 4,8 2,0 2,0		31. 32. 33. 34.
454,9 429,3	491,0				734 (2x) 737,9				22	34		2,5	35.
					734, 737,9				2 1 3	3 2 5	2,0 1,4	0,4	36. 37. 38.
					734	754,8			3 3	6 6	4,1	0,5	39. 40.

3.8 KIVIZGÁLÁSRA UTALT ÉS 1976-BAN ELLENŐRZŐ VIZSGÁLATON
Hajdu-Bihar megye

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet					
		N	%	I.	II.	III.	V.	VI.	
X. <u>A húgy-ivarendszer betegségei</u>									
41.	592.0 Vesekő	1							
42.	593.2 A vese szerzett cystája	1							
43.	597.8 Egyéb húgyvesőhurut	1		110,0,					
				111,0					
44.	604.9 Here- és mellékhere-gyulladás	1							
45.	608.3 Atrophia testis - Heresorvadás	1							
46.	Összesen	5	3,4						
XII. <u>A bőr és a bőr alatti szövet betegségei</u>									
47.	696.1 Egyéb psoriasis	2							
48.	696.5 Egyéb és k.m.n. pityriasis	1							
49.	701.1 Keratoderma, szerzett	1							
50.	706.1 Egyéb acne	1					306,9		
51.	Összesen	5	3,4						
XIII. <u>A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>									
52.	719.3 Visszatérő rheuma	1							
53.	732.0 Osteochondrosis spinae juvenilis	1							
54.	734 Ludtalp - Pes planus acquisitus	11							
55.	736.9 A végtagok egyéb szerzett torzulásai	3					306,9		
56.	737.9 Hátgerincferdülés	4					306,2		
57.	Összesen	20	13,6						
XIV. <u>Veleszületett anomáliák</u>									
58.	747.1 Aortaszűkület	1							
59.	754.0 A koponya, arc és állkapocs torzulásai	1							
60.	754.7 Dongaláb n.o.m.	3				278,0		367,9	
61.	754.8 Pectus excavatum (carinatum is) congenitum	5		076,9					
62.	755.1 Ujjak összenövése	1		111,9				367,9	
63.	755.2 A felső végtag redukciós eltorzulása ; 756.5 Osteo- dystrophiák; 767.6 A kari idegfonat sérülése	2					300,0		
64.	756.1 Hátgerinc-anomáliák	1					300,8		
65.	757.1 Veleszületett bőrpikkelyesedés - Ichthyosis congenita	1							
66.	Összesen	15	10,2						
XVI. <u>Tünetek és rosszul meghatározott állapotok</u>									
67.	782.0 A bőr érzékszavai	1							
68.	Összesen	1	0,7						
XVII. <u>Sérülések és mérgezések</u>									
69.	906.0 A fej, a nyak és a törzs nyílt sebének késői hatása	2				269,9		368.0(2x), 371,0	
70.	906.6 A csukló és a kéz égésének késői hatása	1							
71.	906.8 Az egyéb megjelölt lokalizációjú égések késői hatása	1							
72.	Összesen	4	2,7						
73.	I.-XVII. Összesen	147	100,0	12	3	12	15	25	

Sor- szám	Kivizsgálásra szorulóknak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet egyútt			
			I.	II.	III.	V.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	147	16	3	20	63
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	26	2			10 (317-319)
3.	Összesen	173	18	3	20	73
4.	%	-	3,8	0,6	4,2	15,4
5.	Egy főre jutó betegségek száma		0,10	0,02	0,12	0,42

Megállapított többszörös tünet										Fő és többszörös tünet együtt	% N=147	% N=1 348	Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
				706,1	734 734	754,8			3 1 2	4 2 3	2,7 1,4 2,0		41. 42. 43.
		603,0		737,9 706,1	734				2 2 10	3 3 15	2,0 2,0		44. 45. 46.
					736,9, 737,9 737,9				2 1 -	4 2 1	2,7 1,4 0,7		47. 48. 49.
					734				2 5	3 10	2,0		50. 51.
427,9					734, 737,9				3 -	4 1	2,7 0,7		52. 53.
429,3, 456,4 458,0, 459,9	474,1	603,0, 611,1	706,1, 704,9	737,9	754,8(4x)				12 7	23 10	15,7 6,8		54. 55.
			709,9	734 (2x)	754,8, 759,0				4 26	8 46	5,5	3,4	56. 57.
					734, 736,9, 737,9				- 3	1 4	0,7 2,7		58. 59.
401,1 427,9	465,0				737,9 (2x) 734 (3x), 737,9	754,8 756,5			6 8	9 13	6,1 8,9		60. 61.
	470,0	550,9	604,0		734 734				3 5	4 7	2,7 4,7		62. 63.
					722,1, 734				3 -	4 1	2,7 0,7		64. 65.
									28 1	43 2		3,2	66. 67.
					734				1 1	2 2	1,4	0,1	68. 69.
427,9		603,0			734(2x)	754,8			9	11	7,5		70.
427,9, 456,4					737,9	754,8	907,0		5	6	4,1		71.
					734				1 15	2 19	1,4	1,4	72.
26	14	1	6	19	129	28	10	1	301	448	304,8	33,2	73.

Megállapított fő és többszörös tünet egyútt											Sor- szám
VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
46	38	16	4	11	24	149	43	11	5	448	1.
7	1				3	1	1		1	26	2.
52 11,0	39 8,2	16 3,4	4 0,8	11 2,3	27 5,7	150 31,7	44 9,3	11 2,3	6 1,3	474 100,0	3. 4.
0,30	0,23	0,09	0,02	0,06	0,16	0,87	0,25	0,06	0,03	2,73	5.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	I.	III.	V.	VI.	VII.
	<u>I. Fertőző és élősködők okozta betegségek</u>							
1.	138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	3					367,9	427,9
2.	Összesen	3	7,9					
	<u>IV. A vér és a vérképző szervek betegségei</u>							
3.	286,0 A VIII. faktor congenitalis zavara	1						
4.	287,3 Elsődleges thrombocytopenia	1			278,0			
5.	Összesen	2	5,3					
	<u>V. Elme-zavarok</u>							
6.	317 Debilitás	3			259,9			458,9
7.	318,0 Imbecilitás és 303 Alkoholfüggőségi szindróma	5			259,9	291,2		427,9, 429,3
8.	318,1 Súlyos mentális szubnormalitás	8		133,0	278,0	306,9(2x)	367,9	
9.	318,2 Idiotia	1						
10.	319 Mentális szubnormalitás k.m.n.	1					367,9	401,1
11.	Összesen	18	47,3					
	<u>VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>							
12.	343 Little-kór	1					367,9, 368,0	
13.	367,9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k.m.n.	1					368,0	
14.	389,9 K.m.n. nagyothallás	2					367,9, 381,3(2x)	
15.	Összesen	4	10,5					
	<u>VII. A keringési rendszer betegségei</u>							
16.	426,9 Adams-Stokes-féle szindróma	1						429,0
17.	429,9 Szívba (organikus) k.m.n.	1						
18.	Összesen	2	5,3					
	<u>X. A húgy-ivarrendszer betegségei</u>							
19.	581,9 Nephroszis k.m.n.	1						
20.	585 Idült veseelégtelenség	2						458,9
21.	Összesen	3	7,9					
	<u>XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>							
22.	736,9 A végtagok k.m.n. lokalizációju szerzett torzulásai	1						
23.	Összesen	1	2,6					
	<u>XIV. Velezületett anomáliák</u>							
24.	742,8 A kéri idegnyaláb rendellenes helyzete	1						
25.	743,1 Kísszeműség	1						459,9
26.	755,6 Az alsó végtag egyéb anomáliája, a medenceövé is	1						
27.	Összesen	3	7,9					
	<u>XVII. Sérülések és mérgezések</u>							
28.	906,0 A szem nyílt sebe - késői hatás	2						
29.	Összesen	2	5,3					
30.	I. -XVII. Összesen	38	100,0	1	4	3	9	8

Sor-szám	Alkalmatlannak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	III.	IV.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	38	4	4	2	21	13
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	6	2			4	
3.	Összesen	44	6	4	2	25	13
4.	%	-	5,0	3,3	1,7	20,7	10,7
5.	Egy főre jutó betegségek száma		0,14	0,09	0,05	0,56	0,30

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	‰ N= 38	‰ N= 1 348	Sor- szám
VIII.	IX.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
	550.9		737.9	754.8			5	8	21,0		1.
							5	8		0,6	2.
			719.9				1	2	5,3		3.
			734				2	3	7,9		4.
							3	5		0,4	5.
491.0			736.9, 734 (2x)				6	9	23,7		6.
			734 (2x), 736.9		789.1	906.3	9	14	36,8		7.
491.0	550.9 (2x)		734 (4x), 736.9, 737.9 (4x)	754.8, 752.6			19	27	71,1		8.
485.0				743.8, 755.0			-	1	2,6		9.
							5	6	15,8		10.
							39	57		4,2	11.
			736.9				3	4	10,5		12.
			736.9	754.8			3	4	10,5		13.
			734, 737.9	749.0, 754.5			7	9	23,7		14.
							13	17		1,3	15.
			734	744.3			3	4	10,5		16.
							-	1	2,6		17.
							3	5		0,4	18.
466.0	550.9		734, 737.9	754.8			4	5	13,2		19.
			734, 737.9				4	6	15,8		20.
							8	11		0,8	21.
474.1							1	2	5,3		22.
							1	2		0,1	23.
							-	1	2,6		24.
			737.9				2	3	7,9		25.
			737.9	752.8			2	3	7,9		26.
							4	7		0,5	27.
		686.0					1	3	7,9		28.
							1	3		0,2	29.
5	4	1	29	11	1	1	77	115	302,6	8,5	30.

Megállapított fő és többszörös tünet egyútt										Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
10	5	4	3	1	30	14	1	3	115	1.
									6	2.
10	5	4	3	1	30	14	1	3	121	3.
8,3	4,1	3,3	2,5	0,8	24,7	11,6	0,8	2,5	100,0	4.
0,23	0,11	0,09	0,07	0,02	0,68	0,32	0,02	0,07	2,75	5.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	I.	II.	III.	V.	VI.
1.	I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek 138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	2						
2.	Összesen	2	3,6					
3.	III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai							
4.	250,1 Cukorbetegség ketoacidosis-sal; 754,7 Dongaláb	1						367,9
5.	Összesen	1	1,8					
6.	V. Elmebetegségek							
7.	318,0 Imbecilitás; 905,9 A kéz ujjainak traumás csonkolása	1						
8.	Összesen	1	1,8					
9.	VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei							
10.	351,0 Bell-féle betegség (Paralisis nervi facialis); 389,2 Kévert típusú sükettség	1						367,9
11.	367,9 Fénytorzítási és alkalmazkodási hibák, k. m. n.	10					300,9(2x), 306,2	368,0(3x)
12.	368,0 Amblyopia; 734 Ludtalg - Pes planus acquisitus	2		111,0				367,9
13.	389,9 K. m. n. sükettség	2						382,1, 385,3
14.	Összesen	15	27,3					
15.	VII. A keringési rendszer betegségei							
16.	394,9 A kétbélgyűrűs billentyű idült betegsége vagy elégtelensége	1						
17.	424,0 A mitralis billentyű betegségei	1						367,9
18.	427,9 Arrhythmia, k. m. n.	1						
19.	Összesen	3	5,5					
20.	DX. Az emésztőrendszer betegségei							
21.	532 Nyombélfekély	1			228,0			
22.	Összesen	1	1,8					
23.	XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei							
24.	718,9 Az ízület egyéb működési zavara k. m. n.	1						
25.	722,9 Egyéb és k. m. n. porckorongzavar	1				278,0		
26.	732,0 Osteochondrosis spinae juvenilis (Scheuermann-féle)	1					306,2	
27.	733,2 Csont-cysta	1					306,2	
28.	734 Ludtalg - Pes planus acquisitus; 754,8 Mellkas vele- született deformitása,	7				278,0(2x)	301,8	367,9
29.	735,9 A végtagok k. m. n. lokalizációja szerzett torzulásai							
30.	736,4 Cacsos térd és löcsláb (szerzett) - Genu valgum seu varum (acquisitum)	1						
31.	736,9 A végtagok k. m. n. lokalizációja szerzett torzulásai	2					306,9	
32.	737,9 Hátgerincferdülés	3		111,0				
33.	Összesen	17	30,9					367,9
34.	XIV. Vele született anomáliák							
35.	749,2 Farkastorok nyulajakkal - Cheilognathopalatoschisis	1						
36.	754,3 Vele született csípőficam - Luxatio coxae congenita	1						
37.	754,7 A lábfej egyéb torzulásai	1						367,9
38.	754,8 Pectus excavatum congenitum	5						364,9
39.	756,1 Hátgerinc-anomáliák	2					300,0	
40.	757,1 Vele született bőrpikkelyesedés - Ichthyosis congenita	1						
41.	Összesen	11	20,0					
42.	XVII. Sérülések és mérgezések							
43.	871,9 A szemgolyó k. m. n. nyílt sebe	1						369,8
44.	905,9 A trauma csontoklás késői hatása	1						
45.	906,0 A fej, a nyak és a törzs nyílt sebének késői hatása	1						367,9
46.	907,0 A koponyatörés sérülés késői hatása koponyatörés emléke nélkül	1		111,0, 112,0				
47.	Összesen	4	7,3					
48.	I. - XVII. Összesen	55	100,0	4	1	3	8	15

Sor- szám	Szakszolgálatra alkalmasnak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együt				
			I.	II.	III.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	55	6	1	4	9	30
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	10					8
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	3					
4.	Összesen	68	6	1	4	9	38
5.	%	-	2,9	0,5	2,0	4,5	18,8
6.	Egy főre jutó betegségek száma	-	0,09	0,02	0,06	0,13	0,58

Megállapított többszörös tünet									Fő és többszörös tünet együtt	% N= 55	% N= 792	Sor- szám
VII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
				730,7, 739,7				2 2	4 4	7,3	0,5	1, 2.
427,9				737,9				3 3	4 4	7,3	0,5	3, 4.
				734, 737,9				2 2	3 3	5,5	0,4	5, 6.
	550,9			734(6x), 736,9 (2x), 737,9 (5x)	755,5			1 21	2 31	3,6 56,3		7, 8.
427,9			681,9	736,4, 737,3	754,8 754,8(2x)			4 7 33	6 9 48	10,9 16,4		9, 10. 11.
454,9			692,9	734 734, 736,4				2 4	3 5	5,5 9,1		12. 13.
429,9				734, 736,9	754,8			4 10	5 13	9,1		14. 15.
								1 1	2 2	3,6	0,3	16. 17.
427,9				734, 737,9				3	4	7,3		18.
	553,1			734, 737,9		789,1		5	6	10,9		19.
427,9				734, 736,4		789,1		2 4	3 5	5,5 9,1		20. 21.
427,9	536,0	603,9		736,9, 737,9(2x)	754,8	791,9		12	19	34,5		22.
								-	1	1,8		23.
454,9			706,1	734(2x), 737,9 734 (3x)	754,8	785,0	906,1	6 8 40	8 11 57	14,5 20,0		24. 25. 26.
				734, 737,9	754,8	789,1		4	5	9,1	7,1	27.
456,4 401,1	536,9				756,1, 754,8			1 5	2 6	3,6 10,9		28. 29.
				734 (5x), 736,4, 736,9 737,0, 737,9 (2x)		788,3		12	17	30,9		30.
427,9, 454,9				724,2, 734 (2x), 737,9	754,8			8	10	18,2		31.
								-	1	1,8		32.
								30	41		5,2	33.
427,9, 429,0				737,9	754,8			5	6	10,9		34.
				734, 737,9	754,8			3	4	7,3		35.
454,9				734, 737,9	754,8			5	6	10,9		36.
				734				3 16	4 20	7,3		37. 38.
15	4	1	3	62	14	6	1	137	192	349,1	24,2	39.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt									Sor- szám
VII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
18	5	1	3	79	25	6	5	192	1.
2								10	2.
									3.
20 9,9	5 2,5	1 0,5	3 1,5	79 39,1	25 12,4	6 2,9	5 2,5	202 100,0	4. 5.
0,31	0,08	0,02	0,05	1,21	0,38	0,09	0,08	3,10	6.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	V.	VI.	VII.
1.	I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek						
	011.2 Tüdőtuberkulózis kavernával	1					
2.	Összesen	1	8,9				
3.	V. Elmezavarok						
	306 Mentális tényezőkkel eredő fiziológiai működés- zavarok	1			300,0	367,9	
4.	313.1 Súlyos mentális szubnormalitás	1				367,9	
5.	Összesen	2	7,6				
6.	VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei						
	367.9 Fénytorrési és alkalmazkodási hibák k. m. n.	2					454,9
7.	Összesen	2	7,6				
8.	VII. A keringési rendszer betegségei						
	394.9 A kéthegyű billentyű időlt betegsége	1					401,1
9.	401 Hypertonia essentialis	4			306,2	367,9	429,3
10.	Összesen	5	19,3				
11.	VIII. A légzőrendszer betegségei						
	491.0 Bronchitis chronica simplex	1		110,0			
12.	Összesen	1	3,9				
13.	IX. Az emésztőrendszer betegségei						
	525.0 A fogak romlása szisztémás okok miatt	1					
14.	Összesen	1	3,9				
15.	XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei						
	696.1 Egyéb psoriasis	1					
16.	Összesen	1	3,9				
17.	XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei						
	723.5 Torticollis k. m. n.	1			306,2		
18.	732.0 Osteochondrosis spinae juvenilis	1					
19.	734 Lúdtalp - Pes planus acquisitus	1					
20.	736.9 A végtagok k. m. n. lokalizációja szerzett torzulásai	2			306,2		454,9
21.	737.9 Hátgerincferdülés k. m. n.	2			300,9		
22.	Összesen	7	26,9				
23.	XIV. Veleszületett anomáliák						
	752.5 Visszamaradt here	1		110,0			
24.	754.7 Dongaláb n. o. m.	1					401,1, 429,3
25.	754.8 Egyéb megjelölt torzulások, pectus excavatum congenitum	1					
26.	Összesen	3	11,5				
27.	XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok						
	783.2 Rendellenes súlycsökkenés	1					
28.	789.1 Májmegnagyobbodás - hepatomegalia	1					
29.	Összesen	2	7,6				
30.	XVII. Sérülések és mérgezések						
	905.4 Az alsó végtagok törésének - lábtő - és lábközép- csontok - késői hatása	1					
31.	Összesen	1	3,9				
32.	I. -XVII. Összesen	26	100,0	2	5	3	6

Sor- szám	Kivizsgálásra szorulóknak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet egyútt			
			I.	V.	VI.	VII.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	26	3	7	5	11
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	4				3
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent, de nem volt beteg	8				
4.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	13				
5.	Összesen	51	3	7	5	14
6.	%	-	3,3	7,8	5,6	15,6
7.	Egy főre jutó betegségek száma		0,10	0,23	0,17	0,47

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	% N=26	% N= 792	Sor- szám
VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
		599,7		734, 736,4, 737,3	754,8		5	6	23,1		1.
							5	6		0,8	2.
					754,8		3	4	15,4		3.
							1	2	7,7		4.
							4	6		0,8	5.
		706,1		734, 737,9 (2x)	754,8		6	8	30,8		6.
							6	8		1,0	7.
				734(2x), 735,0, 736,9, 737,9 (4x)			1	2	7,7		8.
							11	15	57,7		9.
							12	17		2,1	10.
				734	754,8		3	4	15,4		11.
							3	4		0,5	12.
				736,9		789,1	2	3	11,5		13.
							2	3		0,4	14.
				734, 737,9			2	3	11,5		15.
							2	3		0,4	16.
				737,9		785,0	3	4	15,4		17.
				734, 736,9	754,8		3	4	15,4		18.
				737,9			1	2	7,7		19.
				734 (2x), 737,9 (2x)			6	8	30,8		20.
474,1	536,9			734 (2x)	754,7	791,0	7	9	34,6		21.
							20	27		3,4	22.
		705,0					2	3	11,5		23.
					754,8		3	4	15,4		24.
				737,9			1	2	7,7		25.
							6	9		1,1	26.
							-	1	3,8		27.
							-	1	3,8		28.
							-	2		0,2	29.
							-	1	3,1		30.
							-	1		0,1	31.
1	1	1	2	29	7	3	60	86	330,7	10,8	32.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt										Sor- szám
VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen		
2	2	1	3	36	10	5	1	86		1.
				1				4		2.
										3.
										4.
2	2	1	3	37	10	5	1	90		5.
2,2	2,2	1,1	3,3	41,1	11,1	5,6	1,1	100,0		6.
0,07	0,07	0,03	0,10	1,23	0,33	0,17	0,03	3,00		7.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
	III. <u>Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>						
1.	255.2 Adrenogenitalis szindróma	1				300,0	319
2.	Összesen	1	2,4				
	IV. <u>A vér és a vérképző szervek betegségei</u>						
3.	286.9 A véralvadás egyéb és k.m.n. zavara	1				301,9	
4.	Összesen	1	2,4				
	V. <u>Elmezsavarok</u>						
5.	317 Debilitás	2					367,9
6.	318.0 Imbecilitás	10		110,4	278,0	300,0 300,9	367,9 (2x) 389,9
7.	318.1 Súlyos mentális szubnormalitás	6					367,9
8.	319 Mentális szubnormalitás k.m.n.	1				300,9	
9.	Összesen	19	45,2				
	VI. <u>Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>						
10.	345.5 Jackson-féle epilepsia	1					
11.	345.9 Epilepsia, k.m.n.	1				318,1	
12.	362.1 Retinopathia hypertensiva	1			278,0		361,0
13.	367.9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák, k.m.n.	2					
14.	389.9 K.m.n. sükettség	3			278,0		367,9 381,1
15.	Összesen	8	19,0				
	VII. <u>A keringési rendszer betegségei</u>						
16.	426.9 Szív-block k.m.n.	1					
17.	454.9 Az alsó végtag visszértágulásai	1					
18.	Összesen	2	4,8				
	X. <u>A húgy-ivarrendszer betegségei</u>						
19.	582.9 Idült glomerulonephritis k.m.n.	3				318,0	367,9
20.	Összesen	3	7,1				
	XIII. <u>A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>						
21.	734 Ludtalg - Pes planus acquisitus	3			278,0		
22.	736.7 A boka és a lábfej egyéb szerzett torzulásai	1					
23.	Összesen	4	9,5				
	XIV. <u>Veleszületett anomáliák</u>						
24.	743.3 Veleszületett szürkehályog és lencseanomáliák	1					364,9
25.	749.2 Farkastorok nyulajakkal - Cheilognatopalatoschisis	1					
26.	Összesen	2	4,8				
	XVI. <u>Tünetek és rosszul meghatározott állapotok</u>						
27.	781.0 Rendellenes akaratlan mozgás	1			278,0	317	
28.	Összesen	1	2,4				
	XVII. <u>Sérülések és mérgezések</u>						
29.	822 Térdkalácsstörés - Fractura patellae	1				300,0	
30.	Összesen	1	2,4				
31.	III. -XVII. Összesen	42	100,0	1	5	10	10

Sor- szám	Alkalmatlannak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	III.	IV.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	42	1	6	1	29	18
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	5					
3.	Összesen	47	1	6	1	29	18
4.	%	-	0,6	3,7	0,6	17,6	10,9
5.	Egy főre jutó betegségek száma	-	0,02	0,14	0,02	0,69	0,43

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	%	%	Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
427.9				734			4	5	11,9		1.
							4	5		0,6	2.
				734, 737.9			3	4	9,5		3.
							3	4		0,5	4.
424.0, 427.9, 429.3, 454.9	491.0			734, 737.9 734 (8x), 736.9 (3x), 737.9 (6x)	754.8 754.8 (3x) 755.5	789.1	4 34	6 44	14,3 104,8		5. 6.
454.9	491.0	532.9	706.2	734 (6x), 736.9 (3x), 737.9 (3x)	754.8 (2x) 757.6		20	26	61,9		7.
		550.9		734, 737.9			4 62	5 81	11,9	10,2	8. 9.
				734 732.0, 734	754.8		2 3	3 4	7,2 9,5		10. 11.
402.0, 429.0 427.9 456.4					752.8	791	6	7	16,7		12.
					754.8		2	4	9,5		13.
				734, 737.9		789.1	7	10	23,8		14.
							20	28		3,5	15.
427.9				737.9	754.8 754.8		2 2 4	3 3 6	7,1 7,1		16. 17.
										0,8	18.
429.0				734 (2x), 737.9	754.8		7	10	23,8		19.
							7	10		1,3	20.
	491.0			735	754.8		4	7	16,7		21.
454.9	491.0			737.9			3 7	4 11	9,5	1,4	22. 23.
				734, 735, 737.9	754.8		5	6	14,3		24.
				736.9, 737.9	754.8		3	4	9,5		25.
							8	10		1,3	26.
				734, 737.9			4 4	5 5	11,9	0,6	27. 28.
				734, 736.9, 737.9			4	5	11,9		29.
							4	5		0,6	30.
13	4	2	1	57	17	3	123	165	392,8	20,8	31.

Megállapított fő és többszörös tünet együtten										Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
15	4	2	3	1	61	19	4	1	165	1.
										2.
15 9,1	4 2,4	2 1,2	3 1,8	1 0,6	61 37,0	19 11,5	4 2,4	1 0,6	165 100,0	3. 4.
0,36	0,10	0,05	0,07	0,02	1,45	0,45	0,10	0,02	3,92	5.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	III.	V.	VI.	VII.
	III. <u>Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>						
1.	242,0 Toxikus diffúz golyva - struma	1		253,0			
2.	Összesen	1	3,4				
	V. <u>Elme-zavarok</u>						
3.	300,5 Neurasthenia	1					
4.	319 Mentális szubnormalitás k.m.n.	1					454,9
5.	Összesen	2	6,9				
	VI. <u>Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>						
6.	345,9 Epilepsziás convulsio, roham k.m.n.	1					454,9
7.	Összesen	1	3,4				
	VII. <u>A keringési rendszer betegségei</u>						
8.	394,9 A kéthegyű billentyű idült betegsége	1					
9.	395,9 Reumás aorta (billentyű) betegség	1					
10.	401 Hypertonia essentialis	2			306,2		
11.	402 Hypertoniás szívbetegség	1				362,1	429,3
12.	427,9 Arrhythmia k.m.n.	1				367,9	429,3
13.	454,9 Az alsó végtag visszértágulása - varicositas - k.m.n.	1					
14.	Összesen	7	24,1				
	VIII. <u>A légzőrendszer betegségei</u>						
15.	490 Bronchitis k.m.n.	1					
16.	493,9 Asthma k.m.n.	1					
17.	Összesen	2	6,9				
	XIII. <u>A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>						
18.	717,9 A térdízület k.m.n. működési zavara	2			300,9, 306,9		
19.	722,6 K.m.n. lokalizációju intervertebralis porc- korong elfajulása	1		278,0			
20.	730,1 Idült csontvelőgyulladás - Osteomyelitis chronica	1					
21.	732,0 Osteochondrosis spinae juvenilis	2					
22.	733,9 A porc és a csont egyéb betegségei k.m.n.	1					
23.	734 Ludtalp - Pes planus acquisitus	1					
24.	Összesen	8	27,6				
	XIV. <u>Veleszületett anomáliák</u>						
25.	749,2 Farkastorok nyulajakkal - Cheilognatopalatoschisis	1					
26.	752,8 Hypoplasia testis	1					456,4
27.	754,3 Veleszületett csípőficam - Luxatio coxae congenita	1					
28.	756,1 Hátgerinc-anomáliák	1					
29.	757,1 Veleszületett bőrpikkelyesedés - Ichthyosis congenita	1					
30.	Összesen	5	17,3				
	XVII. <u>Sérülések és mérgezések</u>						
31.	813 Orsócsont- és singcsonttörés	1					
32.	905,2 A felső végtagok törésének késői hatása	1					
33.	921,3 A szemgolyó zuzódása	1				369,6	
34.	Összesen	3	10,4				
35.	III. -XVII. Összesen	29	100,0	2	3	3	5

Sor-szám	Szakszolgálatra alkalmasnak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt		
			III.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	29	3	5	4
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	2			
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent, de nem volt beteg	2			
4.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	3			
5.	Összesen	36	3	5	4
6.	%	-	3,5	5,9	4,7
7.	Egy főre jutó betegségek száma		0,10	0,16	0,13

Megállapított többszörös tünet							Fő és többszörös tünet együtt	%	%	Sor- szám
VIII.	IX.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
			737.9	754.8, 756.1		4	5	17,2		1.
						4	5		0,5	2.
	535.0		734, 737.9			3	4	13,8		3.
			724.1, 734			3	4	13,8		4.
						6	8		0,8	5.
			734			2	3	10,4		6.
						2	3		0,3	7.
			734, 737.9			-	1	3,4		8.
			719.9, 734	756.1, 756.2	789.1	2	3	10,4		9.
					789.1	6	8	27,6		10.
491.0			734	754.8		3	4	13,8		11.
						5	6	20,6		12.
						-	1	3,4		13.
						16	23		2,2	14.
			737.9			1	2	6,9		15.
			734	754.8		2	3	10,4		16.
						3	5		0,5	17.
	536.0		737.9	754.8		5	7	24,1		18.
				756.1		2	3	10,4		19.
			719.9			1	2	6,9		20.
			734(2x), 736.9	754.8		4	6	20,6		21.
						-	1	3,4		22.
						-	1	3,4		23.
						12	20		1,9	24.
			734, 737.9			2	3	10,4		25.
				752.8		2	3	10,4		26.
			734, 737.9			2	3	10,4		27.
			737.9			1	2	6,9		28.
						-	1	3,4		29.
						7	12		1,1	30.
			737.9			1	2	6,9		31.
		680.2	734			2	3	10,4		32.
						1	2	6,9		33.
						4	7		0,7	34.
1	2	1	25	10	2	54	83	286,2	8,0	35.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt									Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
12	3	2	1	33	15	2	3	83	1.
1							1 (905,4)	2	2.
									3.
									4.
13	3	2	1	33	15	2	4	85	5.
15,3	3,5	2,4	1,2	38,8	17,6	2,4	4,7	100,0	6.
0,42	0,10	0,06	0,03	1,07	0,48	0,06	0,13	2,74	7.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	III.	V.	VI.	VII.	VIII.
	I. Fertőző és élősködők okozta betegségek							
1.	011.9 Tüdőtuberkulózis k.m.n.	1						
2.	Összesen	1	1,3					
	III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai							
3.	278.0 Obesitas	4			306,2			
4.	Összesen	4	5,1					
	V. Elme-zavarok							
5.	306.2 Neurosis cardiovascularis	2			300,0, 306,9 (2x)	367,9		
6.	307.6 Enuresis	1		278,0	306,9			
7.	317 Debilitás	2			300,0, 300,9			
8.	318.0 Imbecilitás	2			306,9	367,9		
9.	318.1 Súlyos mentális szubnormalitás	1						
10.	318.2 Idiotia	1				367,9		
11.	319 Mentális szubnormalitás k.m.n.	1					427,9	
12.	Összesen	10	12,8					
	VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei							
13.	367.9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k.m.n.	11		240,9	306,2, 306,9 (2x)	368,0		466,0, 486, 493,9
14.	368.0 Amblyopia	6				378,0, 378,9 (2x)	427,9	
15.	378.9 Strabismus k.m.n.	3			306,2	368,0 (2x) 367,9		
16.	389.1 Sensorineuralis surditas	1			300,9			
17.	389.8 A sükettség egyéb megjelölt formái	1						
18.	389.9 K.m.n. sükettség	2				381,3		
19.	Összesen	24	30,8					
	VII. A keringési rendszer betegségei							
20.	401 Hypertonia essentialis	2		278,0			454,9 (2x)	
21.	427.9 Arrhythmia k.m.n.	8			306,9			
22.	Összesen	10	12,8					
	IX. Az emésztőrendszer betegségei							
23.	535.0 Heveny gyomorhurut - Gastritis acuta	1						
24.	Összesen	1	1,3					
	XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei							
25.	696.1 Egyéb psoriasis	1						
26.	706.1 Egyéb acné	1						
27.	Összesen	2	2,6					
	XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei							
28.	717.9 A térdízület k.m.n. működési zavara	1						
29.	732.0 Osteochondrosis spinae juvenilis	4						474,1
30.	734 Lúdtalp - Pes planus acquisitus	5			301,5			
31.	736.9 A végtagok k.m.n. lokalizációja szerzett torzulásai	3			306,2, 306,9			
32.	737.9 Hátgerincferdülés - k.m.n.	4						
33.	Összesen	17	21,8					
	XIV. Veleszületett anomáliák							
34.	743.1 Késszeműség (743.4 Coloboma)	1				369,6		
35.	745.5 Pitvarok közötti septum defectus	1			300,9, 306,9	367,9		
36.	754.3 Veleszületett csípőficam - Luxatio coxae congenita	1						
37.	754.7 Dongaláb n.o.m. (756.1 Hátgerinc anomáliák)	1						
38.	756.1 Hátgerinc anomáliák	2				367,9		
39.	Összesen	6	7,7					
	XVII. Sérülések és mérgezések							
40.	886 Egyéb kézujj(ak) traumás csontkolása	1				367,9		
41.	895 A lábujj(ak) traumás csontkolása	1						
42.	945 Az alsó végtag(ok) égése	1						
43.	Összesen	3	3,8					
44.	I.-XVII. Összesen	78	100,0	3	19	15	4	4

Sor- szám	Kivizsgálásra szorulóknak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet egyútt				
			I.	III.	V.	VI.	VII.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	78	1	7	29	39	14
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	37	2 (011,070)			12 (367,9)(9x)	14 (401)(4x)
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent, de nem volt beteg	4					
4.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	5					
5.	Összesen	124	3	7	29	51	28
6.	%	-	1,3	3,1	12,8	22,6	12,4
7.	Egy főre jutó betegségek száma		0,03	0,06	0,25	0,44	0,24

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	‰ N=78	‰ N= 1 039	Sor-szám
IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
532.0, 536.0			736.9	754.8			2 2	3 3	3,8	0,3	1. 2.
			736.9				2 2	6 6	7,7	0,6	3. 4.
			737.9	754.8			6	8	10,3		5.
			734 734 (2x)		780.2		3 7	4 9	5,1 11,5		6. 7.
			719.9, 734 734	754.0			5 1	7 2	8,9 2,6		8. 9.
			737.9 734		788.2		3 2	4 3	5,1 3,8		10. 11.
							27	37		3,5	12.
			734(2x), 736.9, 737.9 (3x)	752.8	780.2, 789.1		17	28	35,9		13.
			732.0, 734(3x), 734	756.1, 754.8 754.8			10 6	16 9	20,5 11,5		14. 15.
							1 -	2 1	2,6 1,3		16. 17.
			734	754.8			3 37	5 61	6,4	5,9	18. 19.
							3 12	5 20	6,4 25,6		20. 21.
			734 (3x), 736.9 (2x), 737.9 (4x),	754.8 (2x)			15	25		2,4	22.
							- -	1 1	1,3	0,1	23. 24.
							- -	1 1	1,3 1,3		25. 26.
							-	2		0,2	27.
	536.0					905.2	1 4 4 7	2 8 9 10	2,6 10,3 11,5 12,6		28. 29. 30. 31.
		709.9	734, 736.9 736.9, 737.9 734 (2x), 737.9	757.9	789.1 789.1		1 17	5 34	6,4	3,3	32. 33.
							1 5	2 6	2,6 7,7		34. 35.
			732.0, 734 737.9				1 -	2 1	2,6 1,3		36. 37.
			733.9				2 9	4 15	5,1	1,4	38. 39.
							1 -	2 1	2,6 1,3		40. 41.
		595.9					1 2	2 5	2,6	0,5	42. 43.
3	1	1	43	11	6	1	111	189	242,3	18,2	44.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt									Sor-szám
VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
4	4	1	3	60	17	6	4	189	1.
1 (513.0)		3 (592.0)(1x)		2	2 (749.2, 754.8)		1	37	2.
									3.
									4.
5 2,2	4 1,8	4 1,8	3 1,3	62 27,4	19 8,4	6 2,7	5 2,2	226 100,0	5. 6.
0,04	0,04	0,04	0,03	0,53	0,17	0,05	0,04	1,96	7.

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet	
		N	%	III.	V.
	<u>I. Fertőző és élősdiek okozta betegségek</u>				
1.	011,9 Tüdőtuberkulózis k.m.n.	1			
2.	138 Az akut poliomyelitis késői hatásai	2		278,0	318,0
3.	Összesen	3	12,5		
	<u>III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>				
4.	278,0 Obesitas	1			
5.	Összesen	1	4,2		
	<u>V. Elmezavarok</u>				
6.	317 Debilitás	2			
7.	318,1 Súlyos mentális szubnormalitás	3			
8.	318,2 Idiotia	1			
9.	319 Mentális szubnormalitás k.m.n.	1			310,9
10.	Összesen	7	29,1		
	<u>VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>				
11.	345,0 Általánosult nem görcsös epilepsia	2			306,9, 317, 318,2
12.	345,8 Epilepsia - egyéb	2			318,0 (2x)
13.	389,7 Surdomutitas	1			
14.	Összesen	5	20,8		
	<u>X. A húgy-ivarrendszer betegségei</u>				
15.	590,0 Idült pyelonephritis	1			
16.	Összesen	1	4,2		
	<u>XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>				
17.	732,0 Osteochondrosis spinae juvenilis	1			
18.	Összesen	1	4,2		
	<u>XIV. Veleszületett anomáliák</u>				
19.	743,3 Veleszületett szürkehályog	1			
20.	745,2 Fallot-tetralógia	1			
21.	755,1 Syndactylia, ujjak összenövése	1			
22.	756,1 Hátgerinc-anomáliák	1			
23.	756,4 Chondrodystrophia	1			
24.	Összesen	5	20,8		
	<u>XVII. Sérülések és mérgezések</u>				
25.	905,9 A traumás csontkolás késői hatása	1			
26.	Összesen	1	4,2		
27.	I. -XVII. Összesen	24	100,0	1	7

Sor-szám	Alkalmatlannak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt		
			I.	III.	V.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	24	3	2	14
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	1			
3.	Összesen	25	3	2	14
4.	%	-	4,4	2,9	20,6
5.	Egy főre jutó betegségek száma		0,13	0,08	0,58

Megállapított többszörös tünet					Fő és többszörös tünet együtt	%	%	Sor- szám
VI.	VIII.	XIII.	XIV.	Összesen				
		736.9		- 3 3	1 5 6	4,2 20,8		1. 2. 3.
							0,6	
346.9, 349.9		732.5, 733.9, 736.4		5 5	6 6	25,0		4. 5.
	491.0	734, 736.9		3	2	20,8		6.
367.9	491.0	734(2x), 737.9	754.8, 756.1	7	10	41,7		7.
				-	1	4,2		8.
378.9		734, 737.9, 724.5		5 15	6 22	25,0		9. 10.
							2,1	
		737.9	754.8	5	7	29,2		11.
		734		3	5	20,8		12.
				-	1	4,2		13.
				8	13		1,2	14.
				-	1	4,2		15.
				-	1		0,1	16.
			754.8	1 1	2 2	8,3		17. 18.
							0,2	
379.9			743.1	2	3	12,5		19.
			754.8	1	2	8,3		20.
367.9			755.5	2	3	12,5		21.
		734, 737.9		2	3	12,5		22.
			745.5	1	2	8,3		23.
				8	13		1,2	24.
367.9		728.9, 737.9	752.5	4 4	5 5	20,8		25. 26.
							0,5	
7	2	18	9	44	68	283,3	6,5	27.

Megállapított fő és többszörös tünet együt							Sor- szám
VI.	VIII.	X.	XIII.	XIV.	XVII.	Összesen	
12	2	1	19	14	1	68	1. 2.
12 17,6	2 2,9	1 1,5	19 28,0	14 20,6	1 1,5	68 100,0	3. 4.
0,50	0,08	0,04	0,80	0,58	0,04	2,83	5.

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
V. Elmeszavarok							
1.	300.8 Egyéb neurotikus zavarok; 306.9 Pszichofiziológiai zavar, k.m.n.	1					367.9, 368.0
2.	303 Idült alkoholizmus	1				301.9, 317	367.9
3.	307.0 Dadogás-hebegés; 317 Debilitás	1					
4.	317 Debilitás	1				300.8, 306.9	
5.	318.0 Imbecilitás	1					
6.	Összesen	5	8,7				
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei							
7.	344.9 Egyéb bénulások szindrómák, k.m.n.	2				317 (2x)	368
8.	367.9 Fénytorési és alkalmazkodási hibák, k.m.n.	7					368 (2x)
9.	368.0 Amblyopia ex anopsia	3					367.9 (3x); 378.0
10.	378.9 Strabismus k.m.n.	1					367.9, 368.0
11.	389.1, 389.9 K.m.n. sükettség	2					
12.	Összesen	15	26,3				
VII. A keringési rendszer betegségei							
13.	401 Hypertonia essentialis	2		111,0			
14.	424.0 A mitralis billentyű betegségei	2					
15.	424.1 Az aorta-billentyű betegségei	1				307,0	367.9, 368.0
16.	427.9 Arrhythmia k.m.n.	5		111,0			
17.	454.9 Az alsó végtag visszértágulásai fekély és gyulladás említése nélkül	2					
18.	Összesen	12	21,0				
VIII. A légzőrendszer betegségei							
19.	491.9 Idült hörghurut k.m.n.	1					
20.	493.9 Asthma, k.m.n.	2					367.9
21.	Összesen	3	5,3				
IX. Az emésztőrendszer betegségei							
22.	531 Gyomorfekély	1					
23.	571 Idült májbetegség és májsugorodás	1					367.9
24.	Összesen	2	3,5				
XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei							
25.	686.0 Pyoderma	1					
26.	701.1 Keratoderma, szerzett	1					
27.	Összesen	2	3,5				
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei							
28.	722.5 A háti vagy ágyéki porckorong elfajulása	1		110.0, 111.9			
29.	727.0 Synovitis és tenosynovitis	1					
30.	732.0 Osteochondrosis spinae juvenilis	2					367.9 (2x); 368.1, 378.9
31.	732.4 Az alsó végtag (kivéve a lábfejet) juvenilis osteochondrosisa	1					
32.	732.8 Az osteochondropathia egyéb megjelölt formái	1					368.0
33.	737.9 Hátgerincferdülés, k.m.n.	2					
34.	738.9 K.m.n. lokalizációju szerzett torzulás	1					
35.	Összesen	9	15,8				
XIV. Veleszületett anomáliák							
36.	745.5 Pitvarok közötti septum defectus	1					
37.	754.6 Egyéb megjelölt torzulások	1					
38.	757.8 A kültakaró egyéb megjelölt anomáliái	1					
39.	Összesen	3	5,3				
XV. A perinatális időszakkal összefüggő bizonyos állapotok							
40.	767.0 Agyi és keményburok alatti vérzés	1				318,0	
41.	Összesen	1	1,8				
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok							
42.	780.2 Collapsus ájulás	1					
43.	789.1 Májmegnagyobbodás	1					
44.	Összesen	2	3,5				
XVII. Sérülések és mérgezések							
45.	885 A hüvelykujj traumás csontkolása	1			240,9		367.9
46.	886 Egyéb kézujj traumás csontkolása	1					
47.	905.8 Az insérülések késői hatása	1					
48.	Összesen	3	5,3				
49.	V.-XVII. Összesen	57	100,0	4	1	8	22

Sor-szám	Szakszolgálatra alkalmasnak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	III.	V.	VI.	VII.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	57	4	1	13	37	19
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	6				2	2
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	1					
4.	Összesen	64	4	1	13	39	21
5.	%	-	2,5	0,6	8,1	24,4	13,1
6.	Egy főre jutó betegségek száma		0,06	0,02	0,21	0,62	0,33

Megállapított többszörös tünet							Fő és többszörös tünet együtt	%	%	Sor-szám
VII.	VIII.	X.	XII.	XIII.	XIV.	Összesen				
				737,9	754,8	4	5	8,8		1.
				737,9, 734		5	6	10,5		2.
	491,9				754,8	2	3	5,3		3.
						2	3	5,3		4.
			686,0			1	2	3,5		5.
						14	19		1,4	6.
	491,9,			737,9		6	8	14,0		7.
427,9,	474,1					4	11	19,3		8.
401,1			685	737,9,	756,1	8	11	19,3		9.
				734		3	4	7,0		10.
	491,0					7	9	15,8		11.
	470 (2x),		706,1	734 (2x),		28	43		3,2	12.
	491,0			737,9		4	6	10,5		13.
127,9				737,9, 734		2	4	7,0		14.
427,0,						4	5	8,8		15.
429,3				737,9		7	12	21,1		16.
	491,9			734 (2x),	754,8	2	4	7,0		17.
				737,9,		19	31		2,3	18.
			709	738,8		2	3	5,3		19.
				734, 735,0		3	5	8,8		20.
						5	8		0,6	21.
						-	1	1,7		22.
						1	2	3,5		23.
						1	3		0,2	24.
		611,1	685,0			1	2	3,5		25.
						1	2	3,5		26.
						2	4		0,3	27.
					756,1	3	4	7,0		28.
						-	1	1,7		29.
	491,0				754,8	6	8	14,0		30.
						1	2	3,5		31.
	491,9			737,9, 734		4	5	8,8		32.
	491,9					-	2	3,5		33.
454,9				737,9		2	3	5,3		34.
						16	25		1,9	35.
				734		1	2	3,5		36.
				737,9		1	2	3,5		37.
						-	1	1,7		38.
						2	5		0,4	39.
			706,1		752,8	3	4	7,0		40.
						3	4		0,3	41.
						-	1	1,8		42.
						-	1	1,8		43.
						-	2		0,1	44.
				737,9, 734		4	5	8,8		45.
401,1				737,9		2	3	5,3		46.
				738,8		1	2	3,5		47.
						7	10		0,7	48.
7	11	1	6	28	9	97	154	270,2	11,4	49.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt										Sor-szám
VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XV.	XVI.	XVII.	Összesen	
14	2	1	8	37	12	1	2	3	154	1.
				2					6	2.
										3.
14	2	1	8	39	12	1	2	3	160	4.
8,8	1,3	0,6	5,0	24,4	7,5	0,6	1,3	1,8	100,0	5.
0,22	0,03	0,02	0,12	0,62	0,19	0,02	0,03	0,05	2,54	6.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	I.	III.	IV.	V.	VI.
I. <u>Fertőző és élősdiek okozta betegségek</u>								
1.	131.0 A húgy-ivarendszer trichomoniasisa	1						
2.	132.1 Tetvesség - ruhatetű	1						
3.	Összesen	2	1,7					
III. <u>Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>								
4.	240.9 Golyva k.m.n. - struma	3					306.9	
5.	242.0 Toxikus diffúz golyva	1					300.9	
6.	278.0 Obesitas	1						363.9
7.	Összesen	5	4,3					
V. <u>Elmebetegségek</u>								
8.	303 Alkoholfüggőségi szindróma - idült alkoholizmus	1					291.9	
9.	306.9 Pszichofiziológiai zavar k.m.n.	2						
10.	317 Debilitás	5					300.0	
11.	318.0 Imbecilitás	10			240.9, 278		307.0	367.9, 368.0(3x), 368.5, 378.0(2x)
12.	318.1 Súlyos mentális szubnormalitás	2						
13.	319 Mentális szubnormalitás k.m.n.	4			240.9		300.8	367.9
14.	Összesen	24	20,5					
VI. <u>Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>								
15.	345.0 Általánosult nem görcsös epilepsia	1					317.0	
16.	363.8 A chorioida egyéb betegségei	1						368.0
17.	367.9 Fénytorzési és alkalmazkodási hibák k.m.n.	13		127.9	240.9		306.2	368.0(3x), 378.9
18.	368.0 Amblyopia ex anopsia	2						368.5, 368.9
19.	378.9 Strabismus k.m.n.	2			278.0		300.9, 317	368.0, 368.5
20.	389.9 Süketség k.m.n.	3						367.9, 368.0(2x), 378.9
21.	Összesen	22	18,8					
VII. <u>A keringési rendszer betegségei</u>								
22.	394.0 Stenosis mitralis	1						
23.	401.0 Hypertonia essentialis	8			278.0(2x)		306.2	
24.	423.9 A szívburok egyéb betegségei k.m.n.	1						
25.	424.0 A mitralis billentyű betegségei	3		111.0				368.5
26.	427.9 Arrhythmia k.m.n.	8			240.9, 278.0			367.9(2x), 368.0
27.	754.9 Az alsó végtag visszértágulási fekély és gyulladás említése nélkül	1		111.9				
28.	Összesen	22	18,8					
VIII. <u>A légzőrendszer betegségei</u>								
29.	470 Orrsövényferdülés - Deviatio septi nasi	1						
30.	491.0 Bronchitis chronica simplex	5		111.9				367.9
31.	492 Tüdőtágulat - Emphysema	1		111.9				
32.	493.0 Exogen asthma	3						
33.	494 Hőrgőtágulat - Bronchiectasia	1						
34.	511.0 Mellhártyagyulladás - Izadmány vagy aktív gümö- kór említése nélkül	-						
35.	Összesen	12	10,3					

Megállapított többszörös tünet							Fő és többszörös tünet együtt	N= 117	N= 1 343	Sor-szám
VII.	VIII.	IX.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.				
							-	1	0,9	1.
							-	1	0,9	2.
							-	2	0,1	3.
				734, 737,9	754,8		4	7	5,9	4.
							1	2	1,7	5.
			701,3	734, 737,9			4	5	4,3	6.
							9	14	1,1	7.
							1	2	1,7	8.
				734, 735			2	4	3,4	9.
427,9, 429,0, 456,4				737,9			5	10	8,5	10.
401,1 (2x), 427,9, 429,3, 454,9, 458,9	474,1, 491,0			734, 737,9	754,8	789,1	22	32	27,3	11.
				734			1	3	2,6	12.
427,9	491,0			732,0			6	10	8,5	13.
							37	61	4,5	14.
				732,0, 734, 735,9			4	5	4,3	15.
			706,0				2	3	2,6	16.
456,4	470, 472,0, 491 (2x)	536,9	690,0	734, 737,9 (2x)		785,0	18	31	26,5	17.
427,9			686,0	737,9	754,8		6	8	6,8	18.
				721,9, 734	752,6		8	10	8,5	19.
	470		692,1, 696,2				7	10	8,5	20.
							45	67	5,0	21.
429,0		553,8			755,6	785,0	4	5	4,3	22.
427,9, 429,3(2x)	474,1	531		734 (3x), 735,9, 737,9 (2x)	752,8 (2x)	791,1, 791,2	18	26	22,2	23.
401,1				734			2	3	2,6	24.
429,3				734, 737,9			5	8	6,8	25.
401,1 (2x)				734, 735,9(2x), 737,9		789,1	12	20	17,1	26.
						780,8	2	3	2,6	27.
							43	65	4,6	28.
	491,9						1	2	1,7	29.
401,1	474,1			734, 735,9, 737,9			7	12	10,2	30.
							1	2	1,7	31.
401,1, 429,3							2	5	4,3	32.
	470, 474,1, 491, 494			734 (2x), 737,9 (2x)	747,6	789,1	10	11	9,4	33.
							-	1	0,9	34.
							21	33	2,5	35.

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	I.	III.	IV.	V.	VI.
<u>IX. Az emésztőrendszer betegségei</u>								
36.	525.1 A fogak elvesztése	1						
37.	532 Nyorobélfekély	1		111,0				
38.	571.4 Idült májgyulladás - Hepatitis chronica	1						
39.	Összesen	3	2,6					
<u>X. A húgy-ivarrendszer betegségei</u>								
40.	608.3 Atrophia testis - heresorvadás	1						
41.	Összesen	1	0,9					
<u>XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei</u>								
42.	692.9 Dermatitis k. m. n.	2						
43.	Összesen	2	1,7					
<u>XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>								
44.	715.1 Arthrosis coxae	1						
45.	732.0 Osteochondrosis spinae juvenilis	1						
46.	734 Lúdtalp - Pes planus acquisitus	2						
47.	735.0 Hallux valgus	1					300,9, 306,9	
48.	736.9 A boka és a lábfej egyéb szerzett torzulásai	1						
49.	737.9 Hátgerincferdülés	8		111,9		289,2		367,9
50.	Összesen	14	11,9					
<u>XIV. Veleszületett anomáliák</u>								
51.	745.4 Kamrák közötti septum defectus	1						
52.	754.7 Dongaláb	1						
53.	754.8 Pectus excavatum congenitum	2						
54.	755.6 Az alsó végtag egyéb anomáliái	1						
55.	756.1 Hátgerincanomáliák	2					306,9, 317	
56.	Összesen	7	5,9					
<u>XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok</u>								
57.	781.6 Meningismus	1						
58.	787.6 Széklet-visszatartási képtelenség	1						
59.	Összesen	2	1,7					
<u>XVII. Sérülések és mérgezések</u>								
60.	906.0 A szembgolyó nyílt sebének késői hatása	1						366,2
61.	Összesen	1	0,8					
62.	I. -XVII. Összesen	117	100,0	7	9	1	15	29

Sor-szám	Kivizsgálásra szorulóknak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	III.	IV.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	117	9	14	1	39	51
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	31	4 011 (1x), 070 (2x), 138 (1x)	1		3 240,9(1x), 317 (2x)	2 345(1x)
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	27					
4.	Összesen	175	13	15	1	42	53
5.	%	-	3,9	4,5	0,3	12,7	16,0
6.	Egy főre jutó betegségek száma		0,09	0,10	0,01	0,28	0,36

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	% N= 117	% N= 1 343	Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
		521.0					1	2	1,7		36.
						780.8	2	3	2,6		37.
							-	1	0,9		38.
							3	6		0,5	39.
					754.8		1	2	1,7		40.
							1	2		0,1	41.
					756.1		1	3	2,6		42.
							1	3		0,2	43.
							-	1	0,9		44.
							-	1	0,9		45.
				729.8, 735.9, 736.9			3	5	4,3		46.
458.9							3	4	3,4		47.
							-	1	0,9		48.
	474.1, 491.0			734		780.8	7	15	12,8		49.
							13	27		2,0	50.
				737.9			1	2	1,7		51.
							-	1	0,9		52.
							-	2	1,7		53.
	491.0						1	2	1,7		54.
			706.1	737.9 (2x)			5	7	5,9		55.
							7	14		1,1	56.
							-	1	0,9		57.
				735.9, 737.9	754.8		3	4	3,4		58.
							3	5		0,4	59.
							-				
							1	2	1,7		60.
							1	2		0,1	61.
24	18	4	7	49	11	10	184	301	257,3	22,4	62.

Megállapított fő és többszörös tünet egyútt										Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
46	30	7	1	9	63	18	12	1	301	1.
10 390.0 (5x), 401 (5x)		3	2 590.0 (2x)		4			2	31	2.
										3.
56	30	10	3	9	67	18	12	3	332	4.
16,9	9,0	3,0	0,9	2,7	20,2	5,4	3,6	0,9	100,0	5.
0,38	0,20	0,07	0,02	0,06	0,45	0,12	0,08	0,02	2,24	6.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
	II. Daganatok						
1.	193 A pajzsmirigy rosszindulatú daganata	1					346,9
2.	Összesen	1	2,1				
	III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai						
3.	250,1 Cukorbeteg ketoacidosis-sal	1					
4.	253,0 Acromegalia és gigantismus	1				318,0	
5.	269,9 Egyéb táplálkozási hiányállapotok, k.m.n.	1					367,9
6.	Összesen	3	6,2				
	V. Elmezávarok						
7.	295,1 Schizophrenia - hebefreniás típus	1				300,5	
8.	317 Debilitás	9				306,9, 310,8	
9.	318,0 Imbecilitás	5					
10.	318,1 Súlyos mentális szubnormalitás	3		111,0	240,0		
11.	318,2 Idiotia	1					
12.	Összesen	19	39,6				
	VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei						
13.	326,0 Abscessus intracranialis késői hatása, hydrocephalus	1					344,9
14.	344,9 Egyéb bénulások szindróma k.m.n.	2				317,0	
15.	345,1 Általánosult görcsös epilepsia	1				317,0	367,0
16.	345,5 Jackson-féle epilepsia	1				318,1	
17.	361,8 A retina-leválás egyéb formái	1					367,9
18.	366,0 Infantilis, juvenilis és praesenilis cataracta	1					369,6
19.	367,9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák, k.m.n.	4					
20.	368,0 Amblyopia ex anopsia	1					367,9
21.	389,1 Süketség egyik fülre	1					
22.	389,7 Süketnéma	1			240,9	317,0	
23.	Összesen	14	29,2				
	VII. A keringési rendszer betegségei						
24.	424,0 A mitralis billentyű betegségei	1					
25.	427,9 Arrhythmia k.m.n.	2					
26.	Összesen	3	6,2				
	XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei						
27.	696,1 Egyéb psoriasis	1					
28.	Összesen	1	2,1				
	XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei						
29.	732,0 Osteochondrosis spinae juvenilis	1					
30.	Összesen	1	2,1				
	XIV. Velezületett anomáliák						
31.	758,0 Down-féle szindróma	1					
32.	Összesen	1	2,1				
	XV. A perinatális időszakokkal összefüggő bizonyos állapotok						
33.	767,0 Agyi és kemény burkok alatti vérzés	2				318,1	345,1
34.	Összesen	2	4,2				
	XVII. Sérülések és mérgezések						
35.	871,3 Enucleatio oculi traumatica	1					
36.	871,9 A szemgolyó k.m.n. nyílt sebe	1			278,0		366,2
37.	942 A törzs égése	1					368,5, 385,2, 389,1
38.	Összesen	3	6,2				
39.	II.-XVII. Összesen	48	100,0	1	3	9	12

Sor-szám	Alkalmatlannak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	II.	III.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	48	1	1	6	28	26
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	6	1	1		4	
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	10					
4.	Összesen	64	2	2	6	32	26
5.	%	-	1,8	1,8	5,4	28,5	23,2
6.	Egy főre jutó betegségek száma		0,04	0,04	0,11	0,59	0,48

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	%	%	Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
							1	2	4,2		1.
							1	2		0,1	2.
	491,0				752,8		1	2	4,2		3.
							2	3	6,2		4.
							1	2	4,2		5.
							4	7		0,5	6.
							1	2	4,2		7.
427,8, 401,1	491,0, 474,1			737,9			7	16	33,3		8.
				734,734			2	7	14,6		9.
454,9	491,0			737,9	754,7	789,1	7	10	20,8		10.
							-	1	2,1		11.
							17	36		2,7	12.
							1	2	4,2		13.
				738,0			2	4	8,3		14.
							2	3	6,2		15.
				737,9			2	3	6,2		16.
401,1, 427,9							3	4	8,3		17.
				734			2	3	6,2		18.
				734			1	5	10,4		19.
				737,9			2	3	6,2		20.
						784,5	1	2	4,2		21.
							2	3	6,2		22.
							18	32		2,4	23.
				732,9, 736,9			2	3	6,3		24.
							-	2			25.
							2	5		0,4	26.
							-	1	2,1		27.
							-	1		0,1	28.
			590,0	734			2	3	6,3		29.
							2	3		0,2	30.
							-	1	2,1		31.
							-	1		0,1	32.
		520,0		737,9	755,1		5	7	14,6		33.
							5	7		0,5	34.
	474,1				754,8		2	3	6,3		35.
				734			3	4	8,3		36.
	470						4	5	10,4		37.
							9	12		0,8	38.
5	6	1	1	14	4	2	58	106	220,8	7,8	39.

Megállapított fő és többszörös tünet együt											Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XV.	XVI.	XVII.	Összesen	
8	6	1	1	1	15	5	2	2	3	106	1.
										6	2.
											3.
8	6	1	1	1	15	5	2	2	3	112	4.
7,1	5,4	0,9	0,9	0,9	13,3	4,5	1,8	1,8	2,7	100,0	5.
0,14	0,11	0,02	0,02	0,02	0,27	0,09	0,04	0,04	0,06	2,07	6.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
<u>III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>							
1.	250.0 Cukorbeteg, szövődmény említése nélkül	1					
2.	278.0 Obesitas	2					
3.	Összesen	3	2,0				
<u>V. Elmebetegségek</u>							
4.	298.0 Depresszív psychosis	2				306.9	367.9
5.	300.0 Neurotikus zavarok - szorongásos állapotok	4		111,0	278.0	306.9	
6.	300.9 Neurosis k, m, n.	2					
7.	306.2 Neurosis cardiovascularis	1				306.3	
8.	306.9 Pszichofiziológiai zavar k, m, n.	2					379.9
9.	307.6 Enuresis	1					
10.	317 Debilitás	6			278,0 (2x)		367.9
11.	Összesen	18	11,8				
<u>VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>							
12.	326 A koponyatüri tályog vagy gennykeltő fertőzés késői hatása	1					
13.	345.9 Epilepsziás convulsio, roham k, m, n.	2					
14.	357.9 Gyulladásos és toxikus neuropathia k, m, n.	2					367.9
15.	365.9 Zöldhályog k, m, n.	1					367.9
16.	367.9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k, m, n.	32				300.9, 306.9	357.9, 378.9
17.	368.0 Amblyopia ex anopsia	2					367.9
18.	369.6 Vaklás az egyik szemén	1				306.9	
19.	378.9 Strabismus k, m, n.	7			279.0	306.9	361.9, 367.9 (5x), 388.0
20.	389.8 A sükettség egyéb megjelölt formái	3				300.4	367.9
21.	389.9 K, m, n. sükettség	3				306.9	367.9 (2x)
22.	Összesen	54	35,5				
<u>VII. A keringési rendszer betegségei</u>							
23.	394.9 A kétégyü billentyű idült betegsége	1				306.9	367.9
24.	396 A kétégyű és az aortabillentyűk betegségei	1			278.0		
25.	401 Hypertonia essentialis	10			277.9	300.0	367.9 (6x)
26.	402 Hypertóniás szívbetegség	1					
27.	427.9 Arrhythmia k, m, n.	3				300.0	367.9
28.	434.9 Az alsó végtag visszértágulási fekély és gyulladás említése nélkül	1			246.9		
29.	Összesen	17	11,1				
<u>VIII. A légzőrendszer betegségei</u>							
30.	491.0 Bronchitis chronica simplex	1					
31.	492 Tüdőtágulat	2					367.9
32.	Összesen	3	2,0				
<u>IX. Az emésztőrendszer betegségei</u>							
33.	532 Nyombélfekély	1					367.9
34.	Összesen	1	0,7				
<u>X. A húgy-ivarrendszer betegségei</u>							
35.	581.9 Nephrotikus szindróma k, m, n.	1					367.9
36.	590.8 Pyelonephritis k, m, n.	1					367.9
37.	Összesen	2	1,3				
<u>XII. A bőr és a bőr alatti szövet betegségei</u>							
38.	696.0 Arthropathia psoriatica	1					367.9
39.	Összesen	1	0,7				

Megállapított többszörös tünet									Fő és többszörös tünet együtt	N= 152	N= 1 376	Sor-szám
VII.	VIII.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
		606,0		734, 737,9				3	4	2,6		1.
				734, 737,9				2	4	2,6		2.
								5	8		0,6	3.
427,9				734				4	6	3,9		4.
				734(3x), 737,9(2x)	756,1			9	13	8,6		5.
				734, 736,9, 737,9				3	5	3,3		6.
427,9								2	3	2,0		7.
454,9			705,9	734, 736,9, 737,9				6	8	5,3		8.
				737,9				1	2	1,3		9.
	491,0	608,3		734(3x), 736,9, 737,9(3x)				12	18	11,9		10.
								37	55		3,9	11.
				734, 736,9				2	3	2,0		12.
			706,1	732,0, 732,1	756,1			4	6	3,9		13.
				737,9	757,1		905,1	4	6	3,9		14.
			696,0	731,0				3	4	2,6		15.
454,9(3x)	491,0(2x)		706,0, 706,1, 706,2	722,5, 734 (22x), 735,3, 736,9(8x), 737,9 (22x)	756,1, 752,5, 752,6	783,2		70	102	67,1		16.
	511,0			734, 736,9, 737,9(2x)				6	8	5,3		17.
								1	2	1,3		18.
				734(4x), 736,9(3x)				16	23	15,2		19.
								2	5	3,3		20.
				734 (2x), 736,9, 737,9 (3x)				9	12	7,9		21.
								117	171		12,4	22.
427,9				734				4	5	3,3		23.
427,9, 429,3				734, 737,9				5	6	3,9		24.
427,9 (2x), 429,3				719,9, 734 (2x), 736,9(4x), 737,9(2x)	756,			21	31	20,4		25.
427,9								1	2	1,3		26.
429,0				735,0		789,1		5	8	5,3		27.
				734, 737,9				3	4	2,6		28.
								39	56		4,1	29.
				734				1	2	1,3		30.
				736,9, 737,9				3	5	3,3		31.
								4	7		0,5	32.
				734, 737,9				3	4	2,6		33.
								3	4		0,3	34.
				736,9				2	3	2,0		35.
		592,0		734, 737,9	749,1			5	6	3,9		36.
								7	9		0,7	37.
	474,1			713,3, 734, 737,9				5	6	3,9		38.
								5	6		0,4	39.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei							
40.	714.9 Gyulladásos polyarthropathia n. o. m.	1			278,0		
41.	717.9 A térdízület k. m. n. működési zavara	1					
42.	719.9 Az ízületek egyéb és k. m. n. betegségei	1					
43.	722.0 A cervicalis porckorongok elmozdulása	1					
44.	727.0 Synovitis és tenosynovitis	1					
45.	728.2 Myofibrosis	1					
46.	732.0 Osteochondrosis spinae juvenilis	5					367,9 (2x)
47.	734 Lúdtalp - Pes planus acquisitus	16					
48.	736.9 A végtagok k. m. n. lokalizációju szerzett torzulásai	4					367,9
49.	737.9 Hátgerincferdülés	7				300,0 306,9	
50.	Összesen	38	25,0				
XIV. Veleszületett anomáliák							
51.	741.9 Gerinchasadék	1				306,9	
52.	745.5 Pitvarok közötti septum defectus	1					
53.	746.9 A szív k. m. n. anomáliái	1					
54.	752.6 Hugycsőhasadék és himveszháti hugycsőnyílás	1					367,9
55.	754.3 Veleszületett csípőficam - Luxatio coxae congenita	1					
56.	755.5 A felső végtag egyéb anomáliái	1					
57.	755.6 Az alsó végtag egyéb anomáliája	1					
58.	Összesen	7	4,6				
XVI. Tünetek és rosszul meghatározott állapotok							
59.	783.2 Rendellenes súlycsökkenés	2				300,7 306,9	
60.	788.3 Enuresis k. m. n.	1					
61.	Összesen	3	2,0				
XVII. Sérülések és mérgezések							
62.	905.4 A combcsont k. m. n. törésének késői hatása	1					367,9
63.	905.9 Egyéb kezujjak csontkolása - késői hatása	1					
64.	906.4 A kezujjak zúzódása - késői hatása	1					
65.	906.7 Alsó végtagok égésének késői hatása	1					
66.	907.0 A koponyaüri sérülés késői hatása	1					367,9
67.	Összesen	5	3,3				
68.	I. - XVII. Összesen	152	100,0	1	8	17	37

Sor- szám	Szakszolgálatra alkalmasnak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	III.	V.	VI.	VII.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	152	1	11	35	91	38
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	31			2	15 (367,9)	5 (401)
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent, de nem volt beteg	7					
4.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	12					
5.	Összesen	202	1	11	37	106	43
6.	%	-	0,2	2,3	7,7	21,9	8,9
7.	Egy főre jutó betegségek száma		0,01	0,06	0,20	0,58	0,24

Megállapított többszörös tünet									Fő és többszörös tünet együtt	% N=152	% N=1 376	Sor- szám
VII.	VIII.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
				737,9				1	2	1,3		40.
								1	2	1,3		41.
					756,1			-	1	0,7		42.
								1	2	1,3		43.
								-	1	0,7		44.
				734, 737,9				2	3	2,0		45.
	460	582,9		734(2x), 737,9	757,1			8	13	8,6		46.
454,9			706,1	736,9(5x), 737,9(12x)				19	35	23,0		47.
427,9(2x)				734(3x), 735,9, 737,9(2x)				9	13	8,6		48.
427,9(2x)				734(4x), 736,9	756,9			10	17	11,2		49.
								51	89		6,5	50.
				737,9				2	3	2,0		51.
427,9, 454,9				734, 736,9, 737,9				5	6	3,9		52.
			696,0	734	756,9			3	4	2,6		53.
				734, 737,9				3	4	2,6		54.
				732,9				1	2	1,3		55.
								-	1	0,7		56.
				736,9				1	2	1,3		57.
								15	22		1,6	58.
				734, 736,9(2x), 737,9				6	8	5,3		59.
				734, 736,9, 737,9				3	4	2,6		60.
								9	12		0,9	61.
								1	2	1,3		62.
								-	1	0,7		63.
				734				1	2	1,3		64.
				734, 736,9, 737,9				3	4	2,6		65.
				734, 737,9				3	4	2,6		66.
								8	13		0,9	67.
21	6	4	8	183	12	2	1	300	452	297,3	32,8	68.

3

Megállapított fő és többszörös tünet együtt									Sor- szám
VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
9	1	6	9	221	19	5	6	452	1.
	2			5			2	31	2.
									3.
									4.
9	3	6	9	226	19	5	8	483	5.
1,9	0,6	1,2	1,9	46,8	3,9	1,0	1,7	100,0	6.
0,04	0,02	0,03	0,04	1,24	0,10	0,03	0,04	2,63	7.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	I.	III.	V.	VI.	VII.
III. <u>Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>								
1.	240.9 Golyva k.m.n. - struma	1						
2.	278 Obesitas	4						429.3
3.	Összesen	5	5,0					
IV. <u>A vér és a vérképző szervek betegségei</u>								
4.	287.1 Thrombocytopathia	1						
5.	Összesen	1	1,0					
V. <u>Elmezsavarok</u>								
6.	298.9 K.m.n. psychosis	3						
7.	300.0 Neurotikus zavarok - szorongásos állapotok	2						
8.	307.0 Dadogás és hebegés	1		111.9				
9.	317 Debilitás	2						
10.	318.2 Idiotia	1						
11.	Összesen	9	8,9					
VI. <u>Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>								
12.	345.5 Epilepsia partialis öntudat-károsodás nélkül	1				306.9		
13.	356.9 Öröklődő periferiális neuropathia k.m.n.	1						
14.	367.9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k,n,n.	12				300.0, 300.9(2x)	378.9	427.9(2x), 456.4
15.	370.4 Egyéb és k.m.n. keratoconjunctivitis	1						
16.	371.0 A szaruhártya hegei és opacitása	1						
17.	378.0 Strabismus concomitans convergens	1					367.9, 389.9	
18.	389.9 K.m.n. sükettség	5				306.9	367.9(2x), 381.3	
19.	Összesen	22	21,7					
VII. <u>A keringési rendszer betegségei</u>								
20.	394.2 Stenosis mitralis	1						
21.	401 Hypertonia essentialis	7			278.0(2x)	306.6	367.9	427.9(2x)
22.	424.1 Az aorta-billentyű betegségei	1					367.9	
23.	426.9 Szív-blokk	1				306.9	361.0	
24.	443.0 Raynaud-szindróma	1					367.9	456.4
25.	Összesen	11	10,8					
VIII. <u>A légzőrendszer betegségei</u>								
26.	491.9 Bronchitis chronica k.m.n.	1				300.0		
27.	511.0 Mellhártyagyulladás izzadmány nélkül	1						
28.	Összesen	2	1,9					
IX. <u>Az emésztőrendszer betegségei</u>								
29.	532 Nyombélfekély	3						
30.	535.0 Heveny gyomorhurut	1						
31.	536.0 Savhiány - Achlorhydria	1						
32.	Összesen	5	5,0					
X. <u>A húgy-ivarrendszer betegségei</u>								
33.	590.0 Idült pyelonephritis	1						
34.	599.7 Vérvizelés - Haematuria	1						
35.	608.3 Atrophia testis - heresorvadás	1						
36.	Összesen	3	3,0					

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	% N= 101	% N= 1 376	Sor- szám
VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen			
				737.9				1	2	1,9	1.
				734(3x), 736.9	756.9			6	10	9,9	2.
								7	12	0,9	3.
				734				1	2	1,9	4.
								1	2	0,2	5.
				734(2x), 736.9,	757.1			7	10	9,9	6.
				737.9(3x)				2	4	4,0	7.
				734, 737.9				3	4	4,0	8.
				734, 737.9				3	5	5,0	9.
				736.9 (2x)		786.3		1	2	1,9	10.
				734				16	25	1,8	11.
			706.3	736.9				3	4	4,0	12.
		590,0						1	2	1,9	13.
	550,0		706.1	734 (6x),		785,0		27	39	38,6	14.
				736.9 (4x),				1	2	1,9	15.
				737.9 (7x)				1	2	1,9	16.
				734				3	4	4,0	17.
				736.9				8	13	12,9	18.
				737.9				44	66	4,8	19.
				736.9				1	2	1,9	20.
				734(5x), 736.9(2x),				17	24	23,8	21.
				737.9 (4x)				1	2	1,9	22.
				734				3	4	4,0	23.
				736.9, 737.9				5	6	5,9	24.
								27	38	2,8	25.
				734, 737.9				4	5	5,0	26.
				734				1	2	1,9	27.
								5	7	0,5	28.
				734, 736.9(2x),				4	7	6,9	29.
				737.9				3	4	4,0	30.
				734, 736.9,				-	1	1,0	31.
				737.9				7	12	0,9	32.
								-	1	1,0	33.
				734, 737.9				2	3	3,0	34.
						905.2		1	2	1,9	35.
								3	6	0,4	36.

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet				
		N	%	I.	III.	V.	VI.	VII.
XII. <u>A bőr és a bőr alatti szövet betegségei</u>								
37.	692.9 Dermatitis k.m.n.	1						
38.	696.3 Pityriasis rosea	1						
39.	698.4 Dermatitis artefacta	1					367.9	
40.	706.1 Egyéb acné	1						
41.	706.3 Seborrhoea	1				300.0		
42.	Összesen	5	5,0					
XIII. <u>A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>								
43.	732.0 Osteochondrosis spinae juvenilis	1						
44.	732.4 Az alsó végtag juvenilis osteochondrosisa	2						
45.	734 Lúdtalp - Pes planus acquisitus	10				306.9(2x)		
46.	736.9 A végtagok k.m.n. lokalizációjú szerzett torzulásai	4				306.9		427.9(2x)
47.	737.9 Hátgerincferdülés	10		111.0		300.0, 300.5		427.9
48.	Összesen	27	26,7					
XIV. <u>Veleszületett anomáliák</u>								
49.	745.4 Kamrák közötti septum defectus	1					367.9	427.9
50.	746.7 Gyengén fejlett balszív szindróma	1					368.0	
51.	755.1 Syndactylia	1						
52.	756.8 Az izom, in, bőnye és támasztószövet egyéb megjelölt anomáliái	1						
53.	756.9 A csontváz-izomrendszer k.m.n. anomáliái	1						
54.	Összesen	5	5,0					
XVI. <u>Tünetek és rosszul meghatározott állapotok</u>								
55.	783.2 Rendellenes súlycsökkenés	5				306.9	367.9, 378.0	427.9
56.	Összesen	5	5,0					
XVII. <u>Sérülések és mérgezések</u>								
57.	905.4 Az alsó végtagok törésének késői hatása	1			278.0		389.8	
58.	Összesen	1	1,0					
59.	III. -XVII. Összesen	101	100,0	2	3	15	16	12

Sor-szám	Kivizsgálásra szorulóknak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	III.	IV.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	101	2	8	1	24	38
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	17		1		1	3
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	22					
4.	Összesen	140	2	9	1	25	41
5.	%	-	0,7	3,1	0,4	8,7	14,2
6.	Egy főre jutó betegségek száma		0,02	0,08	0,01	0,21	0,35

Megállapított többszörös tünet									Fő és többszörös tünet együtt	% N= 101	% N= 1 376	Sor- szám
VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
				734, 736.9				2	3	3,0		37.
				734				1	2	2,0		38.
								1	2	2,0		39.
								-	1	1,0		40.
								1	2	2,0		41.
								5	10		0,7	42.
				734, 737.9				2	3	3,0		43.
				733.9, 734				2	4	4,0		44.
				735.9, 736.9(3x),				12	22	21,8		45.
				737.9 (6x)								
			706.1	734 (2x),		785.0		9	13	12,9		46.
				737.9 (2x)								
				734 (5x),		791.0		13	23	22,8		47.
				736.9 (3x)								
								38	65		4,7	48.
								2	3	3,0		49.
				734				2	3	3,0		50.
	531.2			736.9				2	3	3,0		51.
								-	1	1,0		52.
								-	1	1,0		53.
								6	11		0,8	54.
								9	14	13,9		55.
				734, 736.9,				9	14		1,0	56.
				737.9 (2x)								
								2	3	3,0		57.
								2	3		0,2	58.
3	4	1	3	104	2	4	1	170	271	268,3	19,7	59.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt										Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
23	5	9	4	8	131	7	9	2	271	1.
5		4			1			2	17	2.
										3.
28	5	13	4	8	132	7	9	4	288	4.
9,7	1,7	4,5	1,4	2,8	45,9	2,4	3,1	1,4	100,0	5.
0,24	0,04	0,11	0,03	0,07	1,11	0,06	0,08	0,03	2,44	6.

Sor-szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
	III. <u>Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>						
1.	253.8 Dystrophia adiposogenitalis	1					381.3
2.	278.0 Obesitas	1					
3.	Összesen	2	4,1				
	V. <u>Elmezsavarok</u>						
4.	291.5 Alkoholos paranoia	1					378.9
5.	300.0 Neurotikus zavarok, szorongásos állapotok	1					
6.	317 Debilitás	13		111.9			367.9 (2x)
7.	318.0 Imbecilitás	2			278.0	307.0	
8.	319 Mentális szubnormalitás k.m.n.	2					
9.	Összesen	19	38,8				
	VI. <u>Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>						
10.	322.9 Meningitis k.m.n.	1		134.1			
11.	343 Little-kor	1					367.9
12.	344.9 Egyéb bénulások szindrómák, k.m.n.	1				318.2	345.1, 367.9
13.	345.9 Epilepsziás convulsio, roham k.m.n.	2				318.0	367.9, 378.9
14.	361.9 Az ideghártya leválása és defektusai, k.m.n.	1					369.0
15.	366.9 Szürkehályog k.m.n.	1					
16.	367.9 Fénytorzítási és alkalmazkodási hibák k.m.n.	7					
17.	369.6 Vakság az egyik szemén	1					
18.	371.0 A szaruhártya hegei és opacitása	2					367.9
19.	378.9 Strabismus k.m.n.	1					
20.	389.9 K.m.n. sükettség	1					378.9
21.	Összesen	19	38,8				
	VII. <u>A keringési rendszer betegségei</u>						
22.	396 A kéthegyű és az aortabillentyűk betegségei	1					
23.	401 Hypertonia essentialis	2					367.9 (2x)
24.	Összesen	3	6,1				
	IX. <u>Az emésztőrendszer betegségei</u>						
25.	558 Egyéb nem fertőző eredetű gyomor-bél és vastagbélhurut	1					
26.	Összesen	1	2,0				
	XIII. <u>A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>						
27.	736.9 A végtagok k.m.n. lokalizációju szerzett torzulásai	2					
28.	737.9 Hátgerincferdülés n.o.m.	1					
29.	Összesen	3	5,1				
	XIV. <u>Veleszületett anomáliák</u>						
30.	747.1 Aortaszűkület - Coarctatio aortae	1					
31.	749.0 Farkastorok - palatoschisis	1					
32.	Összesen	2	4,1				
33.	III. -XIV. Összesen	49	100,0	2	1	3	14

Sor-szám	Alkalmatlannak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt			
			I.	III.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	49	2	3	22	33
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	7	6 (138)			1 (345.0)
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	9				
4.	Összesen	65	8	3	22	34
5.	%	-	4,7	1,8	12,9	19,8
6.	Egy főre jutó betegségek száma		0,14	0,05	0,39	0,61

Megállapított többszörös tünet							Fő és többszörös tünet együtt	% N= 49	% N= 1 376	Sor- szám
VII.	VIII.	X.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
401,1, 427,9		611,1		752,5		5	6	12,2		1.
401,1			736,9	752,8		3	4	8,2		2.
						8	10		0,7	3.
						1	2	4,1		4.
			734, 736,9			2	3	6,1		5.
401,1, 427,9(2x)	474,1		734(10x), 736,9(9x), 737,9 (6x)	783,2, 789,1(2x)		35	48	98,0		6.
			734(2x), 737,9(2x)	782,1		7	9	18,4		7.
			734	789,1		2	4	8,2		8.
						47	66		4,8	9.
						1	2	4,1		10.
						1	2	4,1		11.
			734			4	5	10,2		12.
			736,9, 737,9			5	7	14,3		13.
						1	2	4,1		14.
			734, 737,9			2	3	6,1		15.
			734(5x), 736,9(3x), 737,9 (3x)			11	18	36,7		16.
427,9, 454,9			732,0, 737,9			-	1	2,0		17.
			734, 736,9			5	7	14,3		18.
			719,8, 734, 737,9	789,9		2	3	6,1		19.
						5	6	12,2		20.
						37	56		4,1	21.
427,9, 429,0			734, 737,9			4	5	10,2		22.
			718,9, 734, 736,9, 737,9 (2x)			7	9	18,4		23.
						11	14		1,0	24.
			736,9			1	2	4,1		25.
						1	2		0,2	26.
454,9 (2x)	474,1		734(2x), 737,9(2x)			7	9	18,4		27.
						-	1	2,0		28.
						7	10		0,7	29.
401,1, 427,9, 429,3			734			4	5	10,2		30.
						-	1	2,0		31.
						4	6		0,4	32.
15	2	1	69	2	6	115	164	334,7	11,9	33.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt								Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen	
18	2	1	1	72	4	6	164	1.
							7	2.
								3.
18	2	1	1	72	4	6	171	4.
10,5	1,2	0,6	0,6	42,1	2,3	3,5	100,0	5.
0,32	0,04	0,02	0,02	1,28	0,07	0,11	3,05	6.

3.22 SZAKSZOLGÁLATRA ALKALMASNAK MINŐSÍTETT ÉS 1976-BAN ELLENŐRZŐ

Megyei városok együtt

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
V. Elmezsavarok							
1.	298.9 K.m.n. psychosis	1				300,7	
2.	306.2 Neurosis cardiovascularis	1				300,9, 306,9	
3.	Összesen	2	13,3				
VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei							
4.	345.1 Általánosult görcsös epilepsia	1					
5.	345.9 Epilepsziás convulsio, roham k.m.n.	1					368,0
6.	378.8 A binocularis szemmozgás egyéb zavarai	1		111,9	278,0		367,9
7.	389.9 K.m.n. nagyothallás	1					367,9
8.	Összesen	4	26,7				
VII. A keringési rendszer betegségei							
9.	394.9 A kéthegyű billentyű idült betegsége, elégtelensége	1					
10.	454.9 Az alsó végtag visszértágulásai, varicositas	1					
11.	Összesen	2	13,3				
VIII. A légzőrendszer betegségei							
12.	491.0 Bronchitis chronica	1					
13.	493.9 Asthma k.m.n.	1					
14.	Összesen	2	13,3				
XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei							
15.	717.9 A térdizület k.m.n. működési zavara	1					
16.	737.9 Hátgerincferdülés k.m.n.	1					
17.	Összesen	2	13,3				
XIV. Velezületett anomáliák							
18.	747.3 Arteria pulmonalis anomalia	1					367,9
19.	Összesen	1	6,7				
XVII. Sérülések és mérgezések							
20.	905.2 A felső végtagok (Fr. humeri) törésének késői hatása	1					
21.	906.8 A törzs és a végtagok égése - késői hatása	1			240,9		
22.	Összesen	2	13,4				
23.	V. -XVII. Összesen	15	100,0	1	2	3	4

Sor- szám	Szakszolgálatra alkalmasnak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt			
			I.	III.	V.	VI.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	15	1	2	5	8
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	4				2 (321,8, 389,2)
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	1				
4.	Összesen	20	1	2	5	10
5.	%	-	2,0	3,9	9,8	19,6
6.	Egy főre jutó betegségek száma	-	0,05	0,11	0,26	0,52

Megállapított többszörös tünet								Fő és többszörös tünet együtt	%	%	Sor- szám
VII.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
427,9			722,9, 737,9		784,0		5	6	40,0		1.
427,9			734				4	5	33,3		2.
							9	11		2,0	3.
			734				1	2	13,3		4.
			737,9				2	3	20,0		5.
	611,1	706,1	734			905,0	7	8	53,4		6.
	607,8						2	3	20,0		7.
							12	16		2,9	8.
427,9			734				2	3	20,0		9.
429,3			737,9				2	3	20,0		10.
							4	6		1,1	11.
							1	2	13,3		12.
			734, 737,9		754,8		2	3	20,0		13.
							3	5		0,9	14.
							-	1	6,7		15.
			736,9				1	2	13,3		16.
							1	3		0,6	17.
			734				2	3	20,0		18.
							2	3		0,6	19.
							-	1	6,7		20.
							1	2	13,3		21.
							1	3		0,5	22.
4	2	1	12	1	1	1	32	47	313,3	8,6	23.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt									Sor- szám
VII.	VIII.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
6	2	2	1	14	2	1	3	47	1.
1 (401)				1				4	2.
									3.
7	2	2	1	15	2	1	3	51	4.
13,7	3,9	3,9	2,0	29,4	3,9	2,0	5,9	100,0	5.
0,37	0,11	0,11	0,05	0,79	0,11	0,05	0,15	2,68	6.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
<u>I. Fertőző és élősködők okozta betegségek</u>							
1.	017,2 Perifériás nyirokcsomók tuberkulózisa	1					367,9
2.	Összesen	1	1,7				
<u>II. Daganatok</u>							
3.	237,7 Neurofibromatosis	1				317	
4.	Összesen	1	1,7				
<u>III. Endokrin, táplálkozási és anyagcsere-betegségek, és az immunrendszer zavarai</u>							
5.	240,9 Golyva k. m. n. - strúma	1		111,9			
6.	269,9 Egyéb táplálkozási hiányállapotok k. m. n.	2			279,0		367,9
7.	278,0 Obesitas	4		111,9			367,9, 368,0
8.	279,0 A humoralis immunitás hiánya	1					
9.	Összesen	8	13,5				
<u>IV. A vér és a vérképző szervek betegségei</u>							
10.	286,4 Angiohaemophilia	1					
11.	287,0 Purpura allergica	1					
12.	Összesen	2	3,4				
<u>V. Elmejavatok</u>							
13.	300,9 Neurosis k. m. n.	1					
14.	307,0 Dadogás és hebegés	2			278,0	300,9 (2x)	
15.	317 Debilitás	4				301,9, 306,9	
16.	Összesen	7	11,9				
<u>VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>							
17.	344,9 Egyéb bénulások szindrómák k. m. n.	1				318,0	
18.	345,1 Általánosult görcsös epilepsia	1					
19.	345,9 Epilepsziás convulsio, roham k. m. n.	2				318,0	367,9, 368,0, 378,9
20.	361,9 Az ideghártya leválása és defektusai k. m. n.	1					
21.	367,9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák k. m. n.	4					362,5 (2x), 368,0
22.	368,0 Amblyopia ex anopsia	1					367,9
23.	378,9 Strabismus k. m. n.	1					368,0
24.	389,9 K. m. n. sükettség	2					
25.	Összesen	13	22,0				
<u>VII. A keringési rendszer betegségei</u>							
26.	401 Hypertonia essentialis	4					367,9, 379,9
27.	426,9 Szív-block, k. m. n.	1					
28.	427,9 Arrhythmia, k. m. n.	4				306,9(2x)	
29.	429,9 Szívbeteg (k. m. n.)	1					
30.	Összesen	10	16,3				

Megállapított többszörös tünet									Fő és többszörös tünet együtt	% N=59	% N= 944	Sor- szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
					737,9			2	3	5,1		1.
								2	3		0,6	2.
					734		789,1	3	4	6,7		3.
								3	4		0,7	4.
					734			2	3	5,1		5.
458,0					734	754,8		5	7	11,9		6.
401,1, 427,3(2x), 454,9					734 (3x)			10	14	23,7		7.
	491,0				734, 737,9	754,8		4	5	8,5		8.
								21	29		5,3	9.
								-	1	1,7		10.
	470,0, 473,9							2	3	5,1		11.
								2	4		0,7	12.
								-	1	1,7		13.
429,3					734, 736,9			6	8	13,6		14.
					737,9			3	7	11,9		15.
								9	16		3,0	16.
					734			1	4	6,7		17.
								-	1	1,7		18.
					732,0			5	7	11,9		19.
401,1, 429,3								2	3	5,1		20.
	491,0				732,0, 734, 737,9			7	11	18,6		21.
	487,1				734	754,0, 754,8		5	6	10,2		22.
								1	2	3,4		23.
								-	2	3,4		24.
								23	36		6,6	25.
427,3					734(2x), 737,9 (2x)	754,8		8	12	20,3		26.
427,9								1	2	3,4		27.
				706,1	734, 735,9, 737,9(2x)	754,8		8	12	20,3		28.
429,3					734, 737,9			3	4	6,7		29.
								20	30		5,5	30.

3.23 KIVIZSGÁLÁSRA UTALT ÉS 1976-BAN ELLENŐRZŐ VIZSGÁLATON
Megyei városok együtt

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
VIII. <u>A légzőrendszer betegségei</u>							
31.	490 Bronchitis k. m. n.	1		111,0	278,0		
32.	491 Bronchitis chronica	1					
33.	Összesen	2	3,4				
IX. <u>Az emésztőrendszer betegségei</u>							
34.	525,0 A fogak romlása szisztémás okok miatt	1					
35.	Összesen	1	1,7				
X. <u>A húgy-ivarrendszer betegségei</u>							
36.	590,0 Idült pyelonephritis	1				301,5	
37.	Összesen	1	1,7				
XII. <u>A bőr és a bőr alatti szövet betegségei</u>							
38.	706,1 Egyéb acne	1					
39.	709,9 A bőr és a bőr alatti szövetek egyéb zavarai k. m. n.	1					
40.	Összesen	2	3,4				
XIII. <u>A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>							
41.	732,0 Osteochondrosis spinae juvenilis	2					
42.	736,9 A végtagok k. m. n. lokalizációju szerzett torzulásai	1				306,2	
43.	737,9 Hátgerincferdülés k. m. n.	4					
44.	Összesen	7	11,9				
XIV. <u>Veleszületett anomáliák</u>							
45.	754,8 Pectus excavatum congenitum	1					
46.	755,6 Az alsó végtag egyéb anomáliája	1					
47.	Összesen	2	3,4				
XVI. <u>Tünetek és rosszul meghatározott állapotok</u>							
48.	783,2 Rendellenes súlycsökkenés	1					
49.	Összesen	1	1,7				
XVII. <u>Sérülések és mérgezések</u>							
50.	905,6 Lábficam késői hatása	1					
51.	Összesen	1	1,7				
52.	I. -XVII. Összesen	59	100,0	3	3	11	14

Sor- szám	Kivizsgálásra szorulóknak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt				
			I.	II.	III.	IV.	V.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	59	4	1	11	2	18
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	12	1				1
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent, de nem volt beteg	7					
4.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	6					
5.	Összesen	84	5	1	11	2	19
6.		-	3,0	0,5	6,5	1,2	11,2
7.	Egy főre jutó betegségek száma		0,07	0,01	0,16	0,03	0,27

Megállapított többszörös tünet									Fő és többszörös tünet együtt	% N= 59	% N= 544	Sor-szám
VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	Összesen				
								2	3	5,1		31.
427,3					734, 737,9			3	4	6,7		32.
								5	7		1,3	33.
								-	1	1,7		34.
								-	1		0,2	35.
			599,0		722,5	754,1		4	5	8,5		36.
								4	5		0,9	37.
								-	1	1,7		38.
								-	1	1,7		39.
								-	2		0,4	40.
454,9								1	3	5,1		41.
		550,0						2	3	5,1		42.
					734 (2x)			2	6	10,2		43.
								5	12		2,2	44.
456,4						754,0		2	3	5,1		45.
					706,1, 706,3			2	3	5,1		46.
								4	6		1,1	47.
								-	1	1,7		48.
								-	1		0,2	49.
								-	1	1,7		50.
								-	1		0,2	51.
15	5	1	1	3	33	8	1	98	157	266,1	28,9	52.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt											Sor-szám
VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
27	25	7	2	2	5	40	10	2	1	157	1.
4 (345,0)(1x)	5	1								12	2.
											3.
											4.
31	30	8	2	2	5	40	10	2	1	169	5.
18,3	17,7	4,7	1,2	1,2	3,0	23,7	5,9	1,2	0,6	100,0	6.
0,44	0,42	0,11	0,03	0,03	0,07	0,56	0,14	0,03	0,01	2,38	7.

Sor- szám	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megállapított fő tünet megnevezése	Fő tünet		Megállapított többszörös tünet			
		N	%	I.	III.	V.	VI.
<u>II. Daganatok</u>							
1.	193 A pajzsmirigy rosszindulatú daganata	1			242,9	317	367,9
2.	Összesen	1	5,6				
<u>V. Elmejavak</u>							
3.	317 Debilitás	2					378,9
4.	318,0 Imbecilitás	2		111,0			
5.	318,2 Idiotia	1					
6.	319 Mentális szubnormalitás k.m.n.	2				306,9 (2x)	
7.	Összesen	7	38,9				
<u>VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei</u>							
8.	345,5 Epilepsia-Jackson féle k.m.n.	1				317	
9.	345,9 Epilepsziás convulsio, roham k.m.n.	1			269,9	301,9, 317	
10.	367,9 Fénytörési és alkalmazkodási hibák	2					
11.	378,9 Strabismus k.m.n.	1					368,0
12.	389,7 Surdomutitas	1			278,0		
13.	Összesen	6	33,3				
<u>XIII. A csontváz-izomrendszer és a kötőszövet betegségei</u>							
14.	732,1 Osteochondrosis coxae et pelvis juvenilis	1			278,0		
15.	Összesen	1	5,6				
<u>XIV. Veleszületett anomáliák</u>							
16.	745,5 Pitvarok közötti septum defectus	1					
17.	756,1 Hátgerinc-anomáliák	2					
18.	Összesen	3	16,6				
19.	II. -XIV. Összesen	18	100,0	1	4	6	3

Sor- szám	Alkalmatlannak minősített sorkötelesek	N	Megállapított fő és többszörös tünet együtt			
			I.	II.	III.	V.
1.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton megjelent	18	1	1	4	13
2.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, de 1973-ban megállapított betegsége ismeretes	2	1 (138)			
3.	Az 1976. évi ellenőrző vizsgálaton nem jelent meg, betegsége ismeretlen	1				
4.	Összesen	21	2	1	4	13
5.	%	-	3,6	1,8	7,1	23,2
6.	Egy főre jutó betegségek száma		0,10	0,05	0,20	0,65

Megállapított többszörös tünet							Fő és többszörös tünet együtt	%	%	Sor- szám
VII.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen				
427,6		734, 736,4	754,8			7	8	38,1		1.
						7	8		1,4	2.
		734, 737,9		780,2	905,4	5	7	33,3		3.
		734, 736,9				3	5	23,8		4.
		734				1	2	9,5		5.
454,9						3	5	23,8		6.
						12	19		3,5	7.
		736,9, 737,9	754,8		905,6	5	6	28,6		8.
						3	4	19,1		9.
	692,9			789,1		2	4	19,1		10.
456,4						2	3	14,3		11.
						1	2	9,5		12.
						13	19		3,5	13.
						1	2	9,5		14.
						1	2		0,4	15.
		735,9, 736,9	754,7			3	4	19,0		16.
						-	2	9,5		17.
						3	6		1,1	18.
3	1	11	3	2	2	36	54	257,1	9,9	19.

Megállapított fő és többszörös tünet együtt								Sor- szám
VI.	VII.	XII.	XIII.	XIV.	XVI.	XVII.	Összesen	
9	3	1	12	6	2	2	54	1.
	1						2	2.
								3.
9	4	1	12	6	2	2	56	4.
16,1	7,1	1,8	21,4	10,7	3,6	3,6	100,0	5.
0,45	0,20	0,05	0,60	0,30	0,10	0,10	2,80	6.

A NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET KÖZLEMÉNYEI
SOROZATBAN
EDDIG AZ ALÁBBI KÖTETEK JELENTEK MEG:

1. Magyarország megyénkénti népességének várható alakulása 1960. I.—1980. I. között, 1963/1.
2. A nyugdíjasok helyzete, 1963/2.
3. A korbevallás megbízhatóságának vizsgálatai az 1960. évi népszámlálásnál, 1964/1.
4. Magyarország népességének demográfiai jellemzői régióként, 1965/1.
5. A válások okai, 1965/2.
6. A budapesti nyugdíjasok helyzete és problémái, 1965/3.
7. A társadalmi átrétegződés és demográfiai hatása, I. Budapesten és a városokban, 1965/4.
8. A népesség foglalkozásának változása 1960—1963 között, 1965/5.
9. Vizsgálatok a népesség területi eloszlásának alakulásáról Magyarországon, 1900—1960, 1966/1.
10. Lakásdemográfiai adatok, 1966/2.
11. A szociális intézetek és gondozottaik helyzete, 1966/3.
12. Magyarország népességének területi előreszámítása, 1966/4.
13. A magyar leíró statisztika fejlődése, 1966/5.
14. Termékenységi adatok, 1966/6.
15. A demográfiai tényezők hatása a művelődésre, 1967/1.
16. Iskolai végzettség és szakképzettség, 1967/2.
17. Magyarország népességének gazdasági korfái, 1967/3.
18. Nemzetiségek demográfiai sajátosságai Baranya megyében, 1968/1.
19. Magyarország népességének előreszámítása, 1966—2001, 1968/2.
20. A magyar történeti demográfia a II. világháború után, 1968/3 *(angol nyelven)*
21. Történeti demográfiai kollokvium. Budapest, 1965, 1968/4 *(francia, angol és német nyelven)*
22. Demográfiai jellemzők a települések nagyságcsoportja szerint, 1900—1960, 1968/5.
23. A Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutató Intézetének évkönyve, 1963—1968, 1968/6 *(magyar és angol nyelven)*
24. Alkoholizmus, 1968/7.
25. Gyermekgondozási segély, 1969/1.
26. Kutatási módszerek a termékenység és a családtervezés vizsgálatára: Magyar tapasztalatok, 1969/2 *(angol nyelven)*
27. Családtervezés Magyarországon. Az 1966. évi termékenységi és családtervezési vizsgálat (TCS) fontosabb adatai, 1970/1.
28. Gyermekgondozási segély, 1970/2.
29. 1966. évben egyetemi (főiskolai) felvételre jelentkezők demográfiai és testfejllettségi vizsgálata, 1970/3.
30. Társadalmi átrétegződés és demográfiai hatásai. II. Magyarországon, 1970/4.
31. Családtervezés Magyarországon. Az 1966. évi termékenységi és családtervezési vizsgálat (TCS) fontosabb adatai, 1970/5 *(angol nyelven)*
32. A IX. Biológiai Vándorgyűlésen elhangzott előadások tartalmi kivonatai. Budapest, 1970. május 6—8, 1970/6 *(angol nyelven)*
33. Magyarország népességének 1957 óta történt belföldi vándorlásának vizsgálata néhány szempontból, 1971/1 *(angol nyelven)*
34. Magyarország halandósági táblái 1900/01-től 1967/68-ig, 1971/2.
35. Népesedéspolitika Magyarországon, 1972/1.
36. Magyarország népességének előreszámítása (1972—2001), 1973/1.

37. Nemzetiségek demográfiai sajátosságai Baranya megyében, II. 1973/2.
38. Magyarország népessége, 1974/1 *(angol nyelven)*
39. A budapesti alkoholisták és leszármazottaik biodemográfiai vizsgálata (Első szakasz) (Előzetes jelentés), 1974/2.
40. Kriminálitási táblák, 1974/3.
41. A gazdasági korfák módszertani apparátusának felhasználása optimális stabil népességek meghatározására, 1974/4.
42. A társadalmi térbeliség néhány elméleti és gyakorlati problémája, 1975/1.
43. Népesedési kérdésekkel kapcsolatos közvéleménykutatás, 1976/1.
44. Budapesti öngyilkosok vizsgálata, 1972, 1976/2.
45. Az 1–60 hónapos budapesti gyermekek testi fejlettsége, szociodemográfiai és morbiditási viszonyai (Előzetes jelentés), 1977/1.
46. A fiatal gyermekes özvegy nők helyzete, 1979/1.
47. A 16–29 éves fiatalok különböző gazdasági aktivitású csoportjainak helyzetét jellemző adatok, 1979/2.
48. A gyermekvállalásról és a népesedéspolitikáról alkotott vélemények több gyermeket gondozó anyák körében, 1980/1.
49. Magyarország népessége 1980–2021, 1980/2.
50. A budapesti 0 éves népesség demográfiai, egészségügyi és antropometriai vizsgálata, 1981/1.
51. Stabil populációk és szubpopulációk néhány újonnan feltárt tulajdonságáról, 1981/2.
52. A 0–8 éves budapesti gyermekek egyes testméreteinek alakulása, 1982/1.
53. A 18 éves sorköteles fiatalok testi fejlettsége, biológiai, egészségi állapota, 1983/1.

Megjelent a Statisztikai Kiadó Vállalat gondozásában
Felelős vezető: Kecskés József igazgató
SKV Nyomdaüzem - 83-0219-03
Budapest, 1983
Terjedelem: 85 (A/5) iv